

శ్రీ రస్తు.

ఎఱ్ఱా సై గడవి రచిత

హరివంశము

శతావధాని శ్రీవేలూరి శివరామశాస్త్రిగారిచే

పరిష్కృతము.

చెన్నపురి:

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్

వారిచే బ్రకటితము

All Rights Reserved.

విజ్ఞప్తి

ప్రబంధపరమేశ్వరుఁ డగు ఎఱ్ఱాపైగ్గడచే రచింపఁబడిన భారతశేష మగు హరివంశము క్రీ. శ. 1901 లో మాచేతనే ముద్రింపఁబడినది. దాని తాలూకు ప్రతులన్నియుఁ జెల్లిపోయినవెనుక తిరిగి దానిని పండితులచేఁ బరిశోధింపించి ముద్రింపవలయు నని తలఁచుచుండఁగా మా భాగ్యవశమున మహావిద్వాంసులును, శతావధానులును నగు శ్రీ వేటూరి శివరామశాస్త్రిగారు దానిని బరిష్కరించి యిచ్చుటకు దయతో నంగీకరించిరి. వారే మాకు ఎఱ్ఱాపైగ్గడ విరచిత మగు నృసింహపురాణమును గూడఁ బరిష్కరించిరి. బహుశ్రమకోర్చి యనేక తాళపత్ర ప్రతులను బరిశోధించి వారు నృసింహపురాణమునువలెనే యీ హరివంశమును గూడఁ జక్కఁగా నిర్దుష్టముగాఁ బ్రామాణికముగాఁ బరిష్కరించి యొసఁగిరి. గొప్ప పరిశోధన చేసి వారు వెలయించిన వెలలేని పీఠిక యీ గ్రంథమున కొక యపూర్వాంకార మని చెప్పఁదగి యున్నది. అనితరసాధ్య మయిన యేతత్ గ్రంథపరిష్కరణభారమును వహించి మా పూనికిని సఫలము కావించిన శ్రీ వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారికి మే మెంతయుఁ గృతజ్ఞులము.

భాషోద్ధారక, కళాప్రపూర్ణ శ్రీ వావిళ్ల వేంకటేశ్వరశాస్త్రులుగారు సజీవులుగా నుండినపుడే యీ గ్రంథము పీఠిక మినహా దాదాపు పూర్తిగా ముద్రితమయినది. గ్రంథములోని కవితాద్వి విశేషములనుగూర్చి విపుల మయిన పీఠిక రచింపఁబడవలసి యుండుటచేతను, శ్రీ శాస్త్రులుగారు నిర్మాణము చెందిన తరువాత నేర్పడిన కొన్ని యితర పరిస్థితులవలనను దీనిని వెంటనే ప్రకటించుటకు వీలు లేక పోయినది. తరువాత గ్రంథప్రచురణకార్యమును జేపట్టిన శ్రీ వావిళ్ల వేంకటేశ్వరశాస్త్రులు ట్రస్టువారు శ్రీ శాస్త్రులుగా రసంపూర్తిగా వదలిపోయిన కార్యమును పూర్తి చేయుటకు సంకల్పించి వడివడిగా తగిన యేర్పాటులు చేసి యీ గ్రంథము నిట్లు ప్రకటించుచున్నారు.

ఎఱ్ఱాన కవిత యంతయు నొకచోట నుండును గాక యని యిప్పటివఱకుపలభము లయిన ఎఱ్ఱాపైగ్గడ రామాయణములోని పద్యములను పీఠిక కనుబంధముగా నిందుఁ బ్రకటించితిమి. యథాపూర్వముగా నీ మహాగ్రంథము నాంధ్రమహాజను లాదరింతు రని మా విశ్వాసము. ప్రాచీనాంధ్రగ్రంథముల మఱికొన్నిటిని

గూడ నిశ్చే వరుసగాఁ బ్రకటింప వలయు నని మా సంకల్పము. ఆంధ్రమహాజనులు మా యీ యుద్యమమునకుఁ జేయూత యొసఁగుదు రని యాశించుచున్నాము.

దీని నిట్లు త్వరగా వెలుఁగులోనికిఁ దెచ్చుటకు ప్రత్యేకశ్రద్ధ వహించి కృషి చేసిన కీ. శే. శ్రీ కాళహస్తి చంద్రమాళేశ్వరశాస్త్రిగారి యమూల్య సేవ నెంతఁగానియాడినను తీరదు.

శెన్నపురి. }
1-7-67.

ఇట్లు,
ప్ర కా శ కు లు.

పీఠిక

ఎఱ్ఱాప్రగడ

ఈ హరివంశము రచించిన ఎఱ్ఱాప్రగడది పాకనాటిలో గుడ్లూరు. ఇది యిప్పుడు నెల్లూరుజిల్లా కందుకూరు తాలూకాలో నెల్లూరికి సుమారు నూలు మైళ్లలో నున్నది. మఱియు నిది మన్నేలు అను ఏటి ఒడ్డున నున్న దని వెన్నెల కంటి సూరన. క్రీ. శ. 1500 ప్రాంతమునందు రావూరి రాఘవరెడ్డి కీ గుడ్లూరు రాజ థాని. విష్ణుపురాణమునందు సూరన—

సీ. గౌరీసమేతుడై గరిమతో నేపీట నేపారు నీలకంఠేశ్వరుండు
వారాళికన్యతో వర్తించు నేపీట గిరిభేదినుతుడైన కేశవుండు
యోగిసీసహితుడై యొప్పారు నేపీటఁ బసిండి పోలేరమ్మ భవునికొమ్మ
పాప వినాశయై ప్రవహించు నేపీట మన్నేలు మిన్నేలు మాఱు టగుచు
గుంజరములు వేయి కొలువంగ నేపీటఁ గొడగుచక్రవర్తి పుడమియేలే
నట్టి రాజధానియై యొప్పు గుడ్లూరి నొసర నేలుచుండి యొక్కనాడు.

అని చెప్పెను. ఎఱ్ఱయ గుడ్లూరు నీలకంఠేశ్వర స్థాన మని చెప్పెను.
ఈ దేవునిపై ఎవరో చెప్పిన—

మ. నిను సేవించినఁ గల్గు మానవులకున్ వీటివధూటిఘటి
ఘనకాఠీశకటికటితటివటిగంధేభనాటివటి
రసటిహరివటి సువర్ణమకుటి ప్రచ్ఛాటికాపేటికల్
కనదాన్నాయనుహతురంగ ! శివలింగా ! నీలకంఠేశ్వరా !

అను ఈ చాటువు వినఁబడుచున్నది.

క్రీ. శ. 1550 లో విప్రనారాయణచరిత్రము రచించిన మల్లయ ఎఱ్ఱయను తన వంశస్వామిగాఁ జేర్కొని తన్నతని చిన్న మనుమనిగాను, ఎఱ్ఱయను చెద ల్యాడ నిలయునిగాను జెప్పెను. ఎఱ్ఱాప్రగడ ఆరణ్యపర్వశేషమున—

సీ. భవ్యచరిత్రుఁ డావస్తంబనూతుండు శ్రీవత్సగోతుండు శివవదాబ్జ
సంతతధ్యాన సంసక్త చిత్తుఁడు సూరనార్యునకును బోతమాంబికకును
నందనుం డీలఁ బాకనాటిలో నీలకంఠేశ్వరస్థానమై యెనకమెరుగు
గుడ్లూరు నెలవుగ గుణగరిష్ఠత నొప్పు ధన్యుఁడు భరైకతత్పరాత్ముఁ

లే. డెఱ్ఱనార్యుండు సకల లోకైక విదితుఁ డయిన నన్నయభట్ట మహాకపింద్ర
సరససారస్వతాంశప్రకస్తీఁ దన్నుఁ జెందుటయు సాధుజనహర్ష సిద్ధిగోరి.

తిక్కసిద్ధి పృథ్వీశుని జంపి, లకుమయ గుఱ్ఱములఁ గొని నిర్వచనోత్తర రామాయణమునందును పిదప కాంచీపురాదిశాసనమునందును గానిపించుచున్నాడు. మనుసుద్ధిశాసనములు క్రీ. శ. 1256 నుండి కానిపించుచున్నవి. కావున తిక్కసిద్ధి 1256 కు వెనుక గతించియుండును.

ఈ లకుమయ యెవఁడో తిక్కసిద్ధికిని ఇతనికిని పోరేల పాసఁగెనో మనకుఁ దెలియదు. తెలుఁగుచోళులలో నెల్లూరిసిద్ధిరాజుల దొక కోవ. తెలుఁగుచోళులు పొత్తపినాడు ములికినాడు మొదలుగా నేటి కడపజిల్లాయందును వేలుచోటులను చిన్నచిన్ననాడుల కేలిక లై తమకు జ్ఞాతులగు సిద్ధిరాజుల యేలుబడి సాగనీయ కుండిరి. కావున ఈ లకుమయ తెలుఁగుచోళులలో నొకఁడో, వారిపంపున ఎత్తివచ్చిన సేనానాయకుఁడో అని ఊహింపనగును. ఇది యి టుండుఁగాక! సిద్ధిరాజులు కాకతీయ గణపతిదేవునకు సామంతులు.

పొత్తపినాడు పల్లెనాడు ములికినాడు సకలి ఏలువపూంగి గండికోటలకు ఏలికయగు అంబదేవుఁడు కాకతీయులకు సామంతుఁడు. ఇతనికిని గణపతి జయించి నటులు సాక్ష్యము కలదు. ఇతని మంత్రి గంగదేవుఁడు లేక గంగయసాహిణి-ఇతనికి ఘోడియరాయ గంగదేవుఁ డనియు వ్యవహారము కలదు. — అంబదేవమహారాజు పుణ్యమునకుఁగాను క్రీ. శ. 1287-వ సంవత్సరమున అత్తిరాలలో పరుభ రామేశ్వరాలయమును బాగుచేయించి కొండఱకు మడిమాన్యము లిచ్చె నని నెలందలూరు కైఫీయత్ లో ఉన్నది. రుద్రాంబా ప్రతాపరుద్రుల కాలమున నున్న గన్నా రెడ్డికిఁ గూడ ఈ కురుములూరిపై ఆధిపత్యము కలదు. క్రీ. శ. 1294 నాటి రాచూరి శాసనము చూచునది. గన్నా రెడ్డి సమనంతరకాలములో ఈ కురుములూరు నాయంకరము మల్లారెడ్డికి వచ్చియుండును. ఎఱ్ఱయను మల్లయ కురుములూరికిఁ గొనిపోవుటగాని ఎఱ్ఱయ మల్లయను వెదకికొనుచుఁ బోవుటగాని క్రీ.శ. 1290 - 1320 నడుమ నెపుడో కావచ్చును. కాకయుఁ బోవచ్చును. ఎఱ్ఱయ కురుము లూరిలో కాలు పెట్టెనో లేదో!

ఎఱ్ఱయ వేమయలు

క్రీ. శ. 1323 లో కాకతీయసామ్రాజ్యము కూలిపోయెను. అపుడు తురకలదండు చేసిన దుండగములు చెప్పరానివి. విలసశాసనము ఈ యుపద్రవము వర్ణించి ద్రవించిపోయినటు లున్నది. ఆ సమయమున వేమయతండ్రి ప్రోలయ కాకతీయులక్రింద నున్న ఉరమరిక డెబ్బదియైదుగురు నాయకులలో పలువురు నాయకుల తోడు గొని ఒకటి రెండేండ్లలో ఆవిప్లవ మడచివైచి దేహము చాలించెను. పిదప వేమయ మఱల మఱలఁ దలయెత్తుచున్న తురకలదాడుల పడఁచుచు అద్దంకి రాజధానిగా మధ్యాంధ్రమును పరిపాలింపఁదొడఁగెను. ఈసంగతి ఎఱ్ఱాపైగడ హరివంశమునం దిటులు చెప్పెను :

తనకు నద్దంకి తగు రాజధానిగాఁ బరాక్రమంబున బహుభూము లాక్రమించి

మనుజతనుజ బాంధవ మిత్రజనుల కిచ్చె నెదురె యెవ్వారు వేమమహిశ్వరునకు? ౧-౨౩

క. శ్రీమాద్యదంధ్రదేశ, ఊమదకరవాల ! నుజనకీర్తిక గుణలాల
లా మంజుల వాగ్జాలాల ! వేమక్షీతిపాల నిత్యవిజయ వికాలాల !

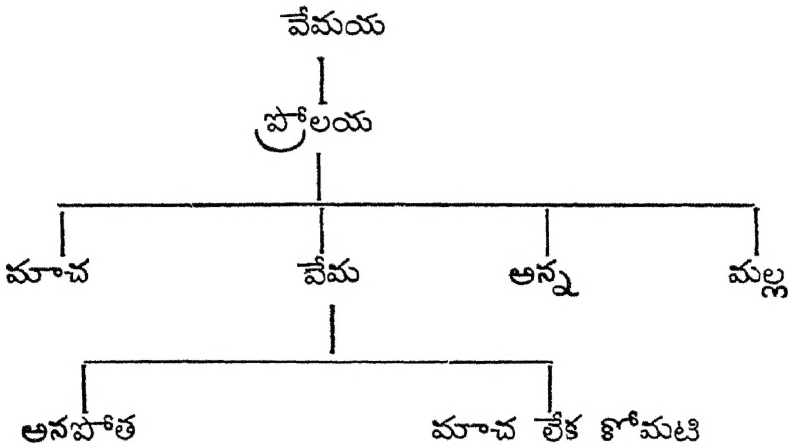
(ఉ-౨-౧)

ఎట్టయ చెప్పిన వేమయ వంశవృక్ష మిది:

సీ. పంటకులస్వామి ప్రఖ్యాతుఁ డౌర వేమయ వితామహుఁ డను మాన్యతయును
ధూతకలంకుండు దొడ్డయనై న్యనాయకుఁడు మాతామహుం డను మినుతియు
ఆది రాజన్య తుల్యచారనిధి మాచవిభుఁడు పూర్వజుఁ డను విశ్రుతియును
క్రియుతుల్ పోతయ చిట్టయ నాగయప్రభులు మాతులు లను భవ్యతయును

గీ. దనమహత్త్వంబు భూషింపఁ దాను వారి, పేరు వెలయింపఁ జాలు గభీర మహిమ
నాత్మగుణముల వెలయించు నన్వయైక, పావనుఁడు వేమజనపతి కేవలంఁడె ? (౧-౨౨)

ఈ పద్యమునకు వెనుకముందులఁ గల కొన్ని పద్యములలో చెప్పబడిన వారిలో వేమయవంశమును కీటాయించి చూపినయెడల నిటు లుండును.

ఈ వృక్షమునం దున్నవారు ఎట్టయకాలమునం దున్నవారు. రెడ్డిరాజులలో ప్రసిద్ధుఁ డైన అనవేమారెడ్డిని (వేమయకుమారుని) ఎట్టయ ప్రశంసింపలేదు. క్రీ. శ. 1366 లో అనపోతారెడ్డి చనిపోయెను. ఇతని కొడుకు కుమారగిరి బాలుఁ డగుటచే అనపోతారెడ్డితమ్ముఁడు అనవేమారెడ్డి తేఁ డాయెను. అది యటుండె. మన మిపుడు క్రీ శ. పదునాలుగవ శతాబ్ది మొదటి పాదమున నున్నాము.

—వేమయకు వెనుక అద్దంకి—

క్రీ. శ. 1254 వఱకు సింఘుణదేవుని అద్దంకి శాసనములు కానిపించినవి. పిదప 1255 లో సారంగపాణి అద్దంకికి ప్రభువయినటులు శాసనములు చెప్పుచున్నవి. తిక్కన నిర్వచనోత్తరరామాయణమున,

‘కా. శృంగారంబు నలంగ దేమియును బ్రస్వేదాంకురశ్రేణి లే
దంగంబుల్ మెఱుంగేద వించుకయు మాహారాష్ట్ర సామంతు సా
రంగం దోలి కురంగముం గొనిన సంగ్రామంబునన్ దృష్ట న
ప్రాంగస్ఫారయకుండు మన్త విభుపం పై చన్ననైన్యంబునన్.’

అని చెప్పిన సారంగుఁ డీసారంగపాణి. ఈ ఘటనకుఁ గల పూర్వాపర సందర్భములు మనకుఁ దెలియవు. మఱియు నిర్వచనోత్తరరామాయణము,

ఉ. రంగ దుదారకీర్తియగు రక్కెసగంగవఁ బెంజలంబుమై

భంగ మొనర్చి మన్మజనపాలుఁడు బల్విడి నాచిగొన్నరా

జ్యాంగము లెల్ల నిచ్చి తనయాశ్రితవత్సలవృత్తి యేర్పడన్

గంగయ సాహిణిం బదముఁ గైకొనఁ బంచెఁ బరాక్ర మౌద్ధతిన్.

అని చెప్పుచున్నది. ఈ ఘటనకును గల పూర్వాపరసందర్భములు మనకుఁ దెలియవు. మనుమసిద్ధి పరరాజ్యాక్రమణ మొనరింపఁగల స్థితిలో లేఁడు. మఱియు తిక్కన వర్ణనలబట్టి అతఁ డట్టివాఁడుగాఁ దోఁపఁడు. సారంగపాణియు గంగయసాహిణియు సీమాక్రమణము చేయఁ బ్రయత్నించి యుందురు. మనుమసిద్ధి వీరిని వెనుకకుఁ గొట్టియుండును. క్రీ. శ. 1266 మొదలుకొని 1260 వఱకును మనుమసిద్ధి శాసనములు అగపడుచున్నవి. కాటమరాజు మనుమసిద్ధులు పుల్లరి పోరితములో క్రీ. శ. 1263 న చనిపోయిరి. కావున పై రెండు యుద్ధములును క్రీ. శ. 1266-60 నడుమఁ గావచ్చును.

పై సారంగపాణి మనుమసిద్ధికి సామంతుఁడు. మనుమసిద్ధి గణపతికి సామంతుఁడు. గణపతి గంగయసాహిణిని జయించి మండలాధిపతిగ నియమించెను. కావున గంగయసాహిణియు గణపతికి సామంతుఁడు. కడపజిల్లా సిద్ధవటముతాలుకా జ్యోతి గ్రామమునఁ గల జ్యోతినాథదేవాలయావరణపురాతిమిఁద క్రీ. శ. 1247 సంవత్సరమున రక్కెసగంగయ పరిపాలన మొనరించుచున్నటు లున్నది. క్రీ. శ. 1277-వ సంవత్సరపు అత్తిరాలశాసనములో నితఁడు కనఁబడెను. నాఁడు తిక్కసిద్ధి రాజ్యము చేయుట లేదు. తిక్కసిద్ధి సారంగపాణితండ్రి యగు సింఘణదేవుని కప్పమునకు బప్పించినటులు—

సీ. 'చేదిమండలము గాసిగఁజేసి కాడవపతి నియ్యకొలుపఁడే వలచమునకు. (౧-33)

అని నిర్వచనోత్తరరామాయణము చెప్పుచున్నది. సింఘణ లేక సింగళ దేవుడే వ్యవహారములోని కొప్పెరుంజింగఁడు. ఇతని చేదిమండలము దక్షిణా ర్కాడు. అతఁడే కాడవ లేక కాళవపతి. ఈ కాడవపదము దక్షిణార్కాడులోని కాడుమిఁద అణ్ ప్రత్యయాంతమైన రూపము. ఈ కాడవపతికొడుకే సారంగుఁడు. గణపతికి సామంతుఁడగు రక్కెసగంగు అంతతో సారంగుఁడు సారంగుని చెలిమికి రక్కెస గంగును మనుమసిద్ధితో వైరము గొని రని యూహించినయెడల మనుమసిద్ధి క్రీ. శ. 1266 పరిపాలన ప్రారంభించినవాఁడును క్రీ. శ. 1263 లో అస్తమించిన వాఁడును గావున నీరెండు ఘటనలును ఆ నడిమికాలమువి అయియుండును. అని అంతకు వెనుకటి వయినను 1255-1263 ల నడుమ అద్దంకి మనుమసిద్ధి సామంతుఁడగు సారంగపాణిచేతులలో ఉండియుండవచ్చును.

తురుష్కదండయాత్ర లోరుగంటిని రజాక్షేత్రమునుగా మార్చిన దాది ప్రతాపరుద్రుని నిధనమువఱకును ఈ యద్దంకి యేవరి యేలుబడిలో నుండెనో కాని క్రీ. శ. 1330 సంవత్సరమున పుట్టిన వవ్వేరుశాసనమునను హరివంశమునందును ఈ యద్దంకి ప్రోలయవేమునికి రాజధానిగా కానిపించుచున్నది. ప్రోలయ స్వర్ణమున కతిథియైన తరువాత వేమయ అద్దంకిని స్వాయత్తము చేసికొనియుండును. ఇటులగు నెడల క్రీ. శ. 1323-1330 నడుమ అద్దంకి వేమయ యేలుబడిలోనికి వచ్చె నని అనవచ్చును. “క్రీ. శ. 1361 నాటి అనురావతిశాసనమున

తస్యా మద్దంకి రాఖ్యాతాః విఖ్యాతా విభవోన్నతా
సురకిన్నర (గంధర్వ) డై త్యేంద్ర ఫణీంద్ర నగరీష్వసి
తాం పురీం పాలయామాసు స్సురసింధుసహోదరాః
నృపా విక్రమ సంపన్నా ధర్మ జ్ఞా నృత్యవాదినః
ఆసీద్వేమస్తతో ధరణిభృతోక్తిరక్షోటీ మణి
శ్రేణీరంజిత.....ప్రోలాన్యవామాంబుధేః’

అద్దంకిని శూరులు సత్యవాదులు నగు తేం డ్లేలిరి. పిదప వేముడు తేం డాయెను.’

దీనివలన వేమయ తండ్రి తాతలు గూడ అద్దంకికి వలక లని తోచును. 1333 క్రీ. శ. నాటి ముట్లూరి శాసనమున, —

‘తస్మా దభూద్వేమయ దండనాథో వంశస్య కర్తా’

అను స్లోకము వంశకర్తయగు వేమయను (వేమయతాతను) దండనాథుని గను

‘పుత్రస్తస్య భుజాద్వినిర్జితః ప్రోలక్షమాధీశ్వరో’

అను స్లోకము వేమయ కొడుకగు ప్రోలయను తేనిగను చెప్పుచున్నది. కావున వేమయయు ప్రోలయయు అద్దంకికి రాజులే కాదగుదురు. ఎట్లయ ‘వాహినీ వర!’ (2-౧) అనియును ‘నాయక’ (ఉ. ౧-౧) అనియును ప్రోలయవేముని కీర్తిప లేదా? కావున దండనాథాది పదములు రాజత్వమునకు పోషకములే యగును. మఱియును గణపతిదేవుని సామంతుఁడును మండలేశ్వరుఁడును అగు ఘోడియ రాయ గంగయ వేమయకు గురువు.

శ్రీపల్లవప్రి నేత్రాంకో ధన్యో వేమ మహీపతిః

శ్రీఘోడెరాయ గంగాభ్య గురుపాదాబ్జ పటపదః.

అను స్లోకముచే ఆత్మూరి శాసనము (క్రీ. శ. 1343) వేమయకు గంగ యను గురువునుగాఁ జెప్పుచున్నది. ఏతాపై గడ,—

క. శ్రీవర్వలేశ భక్తి, ఖ్యాపితగుణ! ఘోడెరాయగంగ గురు కృపా
స్థావిత సామ్రాజ్య సము, ద్దీపిత! వేమక్షీతీంద్ర! దీప్తిదినేంద్ర!

అను పద్యమున వేమయ గంగయకృపచే ఆంధ్ర సామ్రాజ్యమును స్థాపించినటులు చెప్పుచున్నాడు. గణపతిదేవునకు సామంతుఁడును మంత్రియు నగు ఈగంగయ రుద్రాంబ యేలుబడిలో నేని ప్రతాపరుద్రుని యేలుబడిలో నేని ప్రోలయను గాని వేమయనుగాని అద్దంకికి అధిపతినిగాఁ జేసి యుండవచ్చు నని ఊహించినయెడల అమరావతి శాసనము సత్యమే చెప్పె నని అనరాదా?" అని ప్రశ్నింపవచ్చును. మల్లయ కురుములూరికిని ప్రోలయ (పాలవంచతాలూకా) రేకపల్లికిని నాయకులుగా మనకు కనబడుచునే యున్నారు. ఇదియుఁగాక తురకల క్రందు నడచి నాయకుల నందఱును తమ తమ దేశముల కనిచి ప్రోలయయు తన దేశమున కేఁగె నని (రేకపల్లి) విలసశాసనము చెప్పుచున్నది. కావున ప్రోలయ అద్దంకిని ఒక రాజ్యమునకు రాజ థానిగా చేయలే దనుట స్పష్టము. రెడ్ల చరిత్రమందు ప్రతాపరుద్రుని యేలుబడిలో వేమయ, దన్నాలకోట దన్నడకోట థాన్యవాటి అని మాటుచు వచ్చిన అమరావతికి నాయకుఁడుగాఁ గానఁబడుచున్నాడు. అమరావతి శాసనమునందలి— 'సురసింధు సహోదరాః నృపాః' అను పదములు వేమయాదులలో ఎవని మాటయు చెప్పక గోడమీఁది పిల్లి వాటముగనే యున్నవి. దీనికి వెనుకటి ముట్లూరి శాసనము ప్రోలయ తండ్రి వేముని దండనాథమాత్రునిగనే చెప్పుచున్నది. కాన 1323 కి పిదపనే అద్దంకిని వేమారెడ్డి మువ్వైదట తనకు రాజథానిగాఁ జేసికొనె నని ఊహించుట లగ్గు.

గంగదేవయ

ఘోడియరాయ గంగదేవుఁ డనియును గంగయ సాహిణి యనియును గంగరును అనియును జెప్పఁబడు నీగంగయ గణపతిదేవునకు సామంతుఁ డై పానుగల్లు నుండి మార్జవాడి వఱకుఁగల దేశమున కధీశుఁ డయిన అంబదేవునకు కొంతకాలము మంత్రిగను, గణపతిదేవునకు కొంతకాలము మంత్రిగను సామంతుఁడుగను ఉండెను. ఇతఁడు రాజనీతి చతురుఁడు. సేనలతోఁ జదరంగ మాడు మహావీరుఁడు. ఐహిక రూపముతోఁ గనఁబడు నితని కొక యాధ్యాత్మిక రూపమును ఉన్నది. ఇతఁడు శ్రీశైలప్రాగ్ద్వారపాలకుఁ డగు త్రిపురాంతక దేవునికి పరమ భక్తుఁడు. పాశుపత యోగి. ఇతని కొక పీఠము కలదు. మల్లికార్జున శిలామఠ పీఠమునకును ఈఘోడియ రాయ పీఠమునకును కొంత సంబంధ ముండి యుండును. ఇతఁడు ప్రోలయ వేమయకు గురువు. ఎఱ్ఱయ—ఘోడెరాయగంగ గురుకృపా స్థాపిత సామ్రాజ్య సముద్దీపిత అని చెప్పిన దీ గంగగురువే. ఇతఁడే దండు నడపి వేమయచే తెలుఁగురాజ్య మేలించె నని కొందఱ అభిప్రాయము.

క్రీ. శ. 1254 లో ఇతని భార్య కమలాంబ కమలేశ్వరాలయము కట్టించి నటులు ఒక శాసనము * కనఁబడుచున్నది. మఱియు నితఁడు గణపతిదేవునిచేతను మనుమసిద్ధిచేతను ఓడింపఁబడినటులు చూచి యున్నాము. ఈ రెండు ఘటనలును 1261, 1263 కిని వెనుకటివి. మఱియు నితని అత్తిరాల శాసనము చూచియున్నాము.

అది క్రీ. శ. 1231 వ సంవత్సరములో పుట్టినది. 1254 లో ఇతని భార్య కమలేశ్వరుని గుడి కట్టించునప్పటి కితనికి ఇరువది యుండేండ్లుండునని యనుకొన్నను, 1271 నాటి విప్లవికి ఇతఁడు సుమారు తొంబది నాలుగేండ్ల వాఁడై యుండును. మూడుకాళ్ల ముసలియగు నితఁ డపుడు గుఱ్ఱమునే యెక్క లేకపోగా గుఱ్ఱపు దడముల నడిపించె ననుటకు వీలు లేదు. ఎఱ్ఱయ పద్యమున నున్న దెల్ల గంగగురుకృపయే అనియు అది అతని యాధ్యాత్మిక స్వరూపోత్కర్ష యనియు అనుకొనవలసి యున్నది.

గంగదేవయ పిదప ఘోడియరాయ పీఠాధిపాత త్రిపురారి. అతని పిదప భీమేశ్వరుఁడు. 'ఘోడెరాయాంక సద్గురురాజ భీమేశ్వరస్వామి...' అని శ్రీనాథుఁ డును, 'భీమేశ్వరున్ త్రిపురారింద్ర గురూత్త మాత్మభవుని' దేవేంద్ర కోలా హలున్' అని నిశ్శంక కొమ్మనయుఁ జెప్పిన దీ భీమేశ్వరుఁడే. కాటయవేముఁ డీ పీఠ మును పట్టిసమునం దుంచి యుండును. క్రీ. శ. 1423 నాటి అనితల్లి శాసనము చూచునది.

కాఁగా 1323 లో కాకతీయసామ్రాజ్య మస్తమించినపిదపనే ప్రోలయ వేమయ అద్దంకికి వలిక యాయెను. చరిత్ర పఃశోధకులు చేసిపెట్టిన కృషివలన మనము క్రీ. శ. 1310 నాటినుండియే ప్రోలయ వేమయ శాసనములను చూడఁగలుగు చున్నాము. క్రీ. శ. 1323 కు వెనుక ప్రోలయగాని ప్రోలయ తండ్రి వేమయగాని అతని తండ్రిగాని సారంగపాణికిఁ బిదప నాయకు లయినటు లాధారము దొరకనంత వఱకు క్రీ. శ. 1323 కిఁ బిదప అద్దంకి వేమయ ఏలుబడిలోనికి వచ్చె నని యనుకొను టయే ఊహము. ఈ పైఁ జెప్పబడిన కారణములచే క్రీ. శ. 1323 విప్లవము పిదప ఆ తే డేండ్లకు వేమయ అద్దంకి రాజధానిగా బహుభూము లాక్రమించె నని నిశ్చ యింపవచ్చును. కావున క్రీ. శ. 1325-35 సంవత్సరముల నడుమ ఏతాప్రెగడ రామాయణ హరివంశముల రచించె నని చెప్పవచ్చును.

శ్రీశైలాహోబల పర్వత సోపానములు

క్రీ. శ. 1330 మొదలుకొని 1333 వఱకును వేమయ వేయించిన శాసనము లిప్పటికి కనిపించుచున్నవి. వీనిలో శ్రీశైల సోపాన ప్రసక్తియు అహోబల సోపాన ప్రసక్తియు ప్రప్రథమముగా క్రీ. శ. 1335 చీమకు ర్తిశాసనమున 'శ్రీపర్వత అహోబల నిర్మిత సోపాన' అని కనిపించుచున్నది. పిమ్మట వేయించిన పెద్ద శాసనములం దన్నిటను ఈ మాట ఉన్నది. నూతేండ్ల పిదప శ్రీనాథుఁడు—

క. శ్రీ పర్వత సోపాన స్థాపక ! వేమక్షీతీశ సామ్రాజ్య శ్రీ

వ్యాపారి ముఖ్య ! యన్వయదీపక ! యలకాధిరాజ ! దేవయతిప్పా ;

అని హరవిలాసమునను,

'రాజ్యం వేమ న్న చిర మకరోత్ ప్రాజ్యదానైకతానో

భూమిదేవై ర్భవ మురుభుజో భుక్తశేషా మభుజ్ఞు

శ్రీశైలాగ్రాత్ ప్రభవతి పథిప్రాప్త పాతాళగంగే

సోపానాని ప్రమథపదవీ మారురుక్షు శ్చకార.'

అని సంతాన సాగర మను చెలువు ప్రతిష్ఠ చేసినపుడు వేసిన ఫిరంగిపురము శాసనమునను చెప్పియున్నాడు. ఇట్టి సోపాన నిర్మాణ ప్రస్తావము హరివంశమున లేదు. రామాయణము మన మెఱుంగముగాన దాని సాక్ష్యము మనకు దొరకదు. దీనినిబట్టి యా సోపానస్థాపన ఏతాప్రగడ ఎఱుంగఁ డని నిర్ధారణ చేసితిమేని దానితోపా టితఁడు ఈ నిర్మాణమునకు పూర్వమే శరీరమును చాలించినాఁ డని నిర్ధారించినట్లే.

ఏతాప్రగడ యీ సోపానస్థాపన మెఱిగి యున్నను ఇది యొకవిశేషముగా తలఁచక పోవచ్చును. దానఁజేసి తన రచనలో దాని నొక సోపానముగా గ్రహింపక పోవచ్చును, అని అనుకొంద మనినచో నది లెస్స కాదు. హేమాద్రి చెప్పిన దానము లన్నియు తుచ తప్పకుండ నొనరించిన దానవీరుఁడు వేమయ కీసోపాన నిర్మాణము మానవనేవయే గాక మాధవనేవ. మఱియు నిది అసాధారణ మగు నిర్మాణము. శ్రీశైలమునకు అహోబలమునకు నేఁటేట బోవు యాత్రికులును గూడ ప్రథమపదవి కెక్కించు సోపానములే యివి. ఇట్టి సోపానములను కట్టించినవారి ప్రస్తావము శాసనములందేకాక గ్రంథము లందును సుపరిచితము. బసవపురాణమున శ్రీపాల్కురికి సోమనాథుఁడు.

అసలారఁగాఁ గుమారాద్రికి దూర్పు దెసకు సోపానముల్ దీర్చి పొల్పార
మహిత సద్భక్తి సమంచితవృత్తి మహి జను రెంటాల మల్లి నాథుఁడును

అని రెంటాల మల్లినాథుని కీర్తించెను. ఈ సోమనాథుఁడును మల్లినాథుఁడును ప్రతాపరుద్రుఁ డున్నపు డున్నవారే. మఱియు ఈ విషయము అంబ దేవమహారాజు నీలగంగవరపుశాసనమున,

‘పూర్వద్వారే కుమారక్షీతి భృదుపరితస్తల్ పురారేః పురస్తాత్
రమ్యం సోపానమార్గం సుఖకర మమలం’

అని ప్రస్తావించబడినది. ఇంతియకాక ఎఱ్ఱయ నృసింహపురాణమును రచించెనుగదా! దాన అహోబలశైలప్రసక్తి కలదుగదా! అందు వేమయ కట్టించినటులు కాక యింకొక తెఱఁగున కేవల సోపానప్రసక్తి లేవచ్చును. లేక అహోబల స్త్రుతిబలమున హరివంశమున చెప్పియుండవచ్చును గాని యటులు చెప్పలేదు. ఆయీ కారణములచే ఎఱ్ఱయ యీ సోపాననిర్మాణ మెఱుంగఁ డనియు దానఁజేసి క్రీ. శ. 1335 కి వెనుకనే దేహము చాలించె ననియు తేలుచున్నది. క్రీ. శ. 1340 మంచాళ్ళ శాసనమున,—

‘స రాజధానీం జగతి ప్రసిద్ధాం క్రికుండినీ నామ పురీ మతిష్ఠల్’

అని కొండవీడు వేమయకు మఱియొక రాజధానిగాఁ గానఁబడుచున్నది. హరివంశమున అద్దంకియే రాజధాని. కావున కొండవీడు ఏతాప్రగడ ఎఱుంగఁడు. క్రీ. శ. 1340 మంచాళ్ళ శాసనమునందును క్రీ. శ. 1343 ముట్లూరు శాసనమునందును క్రీ. శ. 1345 ఆతుకూరి శాసనమునందును—

‘తక శ్చ పుత్రా నపి పంచ లేభే.....’
 ‘సింధోః శ్రీరివ దొడ్డయాద్ధుణినిథే ర్జాతాన్నమాంబాతక
 సాసీతత్పురుషోత్తమస్య దయితా సానూత పంచక్రమాత్
 సాధ్వీవీర మనూత మాచనృపతిం శ్రీ వేమ పృథ్వీపతిం
 దొడ్డత్వాభుజ మన్నభూమిరమణం శ్రీ మల్లభూవల్లభమ్
 ‘అగ్రే మాచనృపాల మున్నత మథ శ్రీ వేమ పృథ్వీపతిం
 పశ్చాద్దొడ్డయ భూప మన్నయనృపం శ్రీమల్లయత్నాపతిమ్’

అను శ్లోకములు ప్రోలయ కయిదుగురు కొడుకు లని చెప్పుచున్నవి. వీనిలో మొదటి మంచాల్ల శాసనము అయిదుగురు కొడుకు లని స్పృశించుచున్నది. ముట్లూరుశాసనము మాచ వేమ దొడ్డ అన్న మల్లభూవల్లభు లని వివరించుచున్నది. ఆతుకూరిశాసనము ముట్లూరిశాసనములోని క్రమమును సవరించి ముందు ‘మాచ పిదప వేమ పిదప దొడ్డ’ అని చెప్పుచున్నది. హరివంశములో వేమునకు ఆది రాజన్యతుల్యచారనిధి నూచవిభుడు పూర్వజుఁ డనియును తన్ములు ‘అన్నవిభుఁడు మల్లప్రభుఁడున్’ అనియే కలదు. ఈ దొడ్డతమ్మునిమాట ఎట్టయి చెప్పలేదు. దీనినిబట్టి హరివంశరచననాఁటికి దొడ్డారెడ్డి పుట్టలే దని కొందఱు ఊహించుట ‘లెస్స కాదు. 1325-30 నడుమ నెన్నఁడో ప్రోలయ చనిపోయెను. అనితల్లి కలువ చేటుశాసనము.

పరాహప ద్వారిధి వారిమగ్నాం భరామశేషాం యవనోదరస్థామ్
 సముద్ధరన్ ప్రోలయనాయకేంద్ర స్తతః ప్రతిష్ఠాపయతి స్త తద్వత్
 స్వర్గాలిఖో ప్రోలయ భూమి పాలే.....

.....
 లేషాం వేమనరేశ్వరః క్షితిభుజాం భర్తాత్మ నా మగ్రణీః.....
 .....

అని చెప్పుచున్నది. వేమయ విజృంభణమునకు వెనుకనే ప్రోలయ పోయెను. ఇక దొడ్డయ యేడ అన్నయ యేడ మల్లయయు నేడ? కావున ఈ దొడ్డయ హరివంశరచనకు వెనుకనే లేడు. లేని యీదొడ్డయ పిదపటిశాసనముల లోనికి ఎటు లెక్కిను? స్మృతిమాత్ర ఫలమునకు వేమయ చెప్పి వ్రాయించియుండు నని యూహింపవలయును.

శ్రీ. శ. 1345 అమరావతిశాసనము మల్లారెడ్డి పుణ్యమును జెప్పుచున్నది. అనఁగా ఆనాటి కతఁడు వీరస్వర్గమందెను. హరివంశమున మల్లారెడ్డి మోటుపల్లి జయించి అన్నయగు వేమారెడ్డికి సముద్రునిఁ గూడ సామంతుని జేసినటు లున్నది. కాని యీ మోటుపల్లిని మల్లారెడ్డి కైకొన్న కాలము తెలియదు. ఇట్టి మోటుపల్లి విజయమునకు వెనుకనే హరివంశరచన.

వేమయ జీవితకాలములో వేసిన శాసనములందును పిమ్మటిశాసనము లందును వేమయకు సూర్యచంద్రులవలె ఇరువురు కొడుకు లని కలదు. రెడ్లయేలు

బడి చివర రోజులలోని అనితల్లి కలువచేటుశాసనముమాత్రము 'వేమయకు ముగ్గురు మూర్తులవలె ముగ్గురు కొడుకులు' అని చెప్పుచున్నది:

వీరి పేరులు: అన్నపోత—అన్నమాచ—అన్న వేములు.

హరివంశమున ఎఱ్ఱయ, —

మ. ....రాజార్చితం

దాముష్యాయణః డౌదుః బోతయచమూపాగ్రేనరుం డిప్తుహిన్,

క. వికత యువరాజవిభవో న్నత పోతయ దండనాథ.....(ఉ. ౯-౨౬౦)

అనియు

క. దానంబునఁ గద్దని సరి మానంబునఁ బేర్చి ననుపమానుఁడు బుధ స

ప్రసాదతురుండు ప్రోలయ సూనుఁడు కోమటి సమస్త సులభుఁడు కరుణన్.

అనియు, పోతయ కోమటులనుమాత్రమే చెప్పెను ఈ పద్యము మూడవపాదమునందలి ప్రోలయకు మాచయ అని పాఠాంతరము. కాఁగా కలువచేటుశాసనమునందలి 'అన్నమాచ' యితఁడు. హరివంశమునను ఈ శాసనమునను దక్క వేటుచో నితఁడు మనకు దక్క లేదు గాన అనవేముని పుట్టుకకు వెనుకనో రాజ్యమునకు రాకవెనుకనో యితఁడు బుడుంగు మని యుండును. కాఁగా ఎఱ్ఱయ అనపోతారెడ్డిని యువరాజుగా నెఱుంగునే కాని అతనికిఁ దమ్ముడగు అనవేముని పుట్టుక యెఱుంగఁడు. క్రీ. శ. 1335 కు పయిని జరగిన ఘటన లేవియు నెఱ్ఱయ యెఱుంగక పోవుటచే హరివంశ మానాఁటికి వెనుకనే రచింపబడె నని యును అతఁడును 1335 కు వెనుకనే కాలధర్మము చెందె ననియును నిగమన మొనరింప వచ్చును.

ఎఱ్ఱయ కృతులు

ఆరణ్యపర్వశేషము నృసింహపురాణము రామాయణము హరివంశము అను నీనాలు గితని కృతులు. వీనిలో రామాయణ మెచటను ఇపుడు కానరాలేదు. గణపవరపు వెంకటకవి కూచిమంచి తిమ్మకవి మొదలగు లాక్షణికులు ఏతాప్రెగడ రామాయణములోనివిగాఁ గొన్ని పద్యముల నుదాహరించిరి. వెంకటకవి ప్రయోగ రత్నాకరము, ఆనంద రంగరాట్ ఛందము, ఎఱ్ఱన సంక్షేప రామాయణములోని వని కొన్ని పద్యముల నుదాహరించెను. వీని ప్రామాణ్య మనుమానము. 'ఈసంక్షేప రామాయణము వాల్మీకి ననుసరించిన గ్రంథాది కథాసంగ్రహమో లేక సూర్యకవి సంస్కృత సంక్షేప రామాయణమున కాంధ్రీకృతియో మఱయు ఈ సూర్యకవి మన ఎఱ్ఱయతండ్రి సూర్యకవియో యింకొక్కఁడో' యని శ్రీవేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు వ్రాసియున్నారు. ఈ విషయ మెల్లయు ఏతాప్రెగడ రామాయణము దొరకనిచే తెలియ పీలులేదు. ఇప్పటి కిన్నుతేండ్ర క్రిందటి కూచిమంచి తిమ్మకవి ప్రకృతరామాయణమునుండి కొన్ని పద్యములను ఉదాహరించెను.

గ్రంథపౌర్వాపర్యము

ఆరణ్యశ్రేషము ముందు, నృసింహపురాణము వెనుక రచింపఁ బడె నని నృసింహపురాణము వలనను, రామాయణము ముందు, హరివంశము పిదప రచింపఁ బడె నని హరివంశము వలనను మన కవగత మగుచున్నది. నృసింహపురాణము రామాయణమునుగాని హరివంశమునుగాని పేర్కొనదు. హరివంశము ఆరణ్య శ్రేషమునుగాని నృసింహ పురాణమునుగాని ఉద్గడింపదు. కావున వీని పౌర్వా పర్యము తెలిసికొనుటకు వీలులేదు. దొరకిన ఆధారములఁ బట్టి రామాయణమును హరివంశమును క్రీ. శ. 1325—1335 ల నడుమ రచింపఁ బడినటులు నిర్ణయింప వచ్చును. “35 పిదప ఎఱ్ఱయ లేడు గాన ఆరణ్యశ్రేష నృసింహపురాణములు ఈ రెండు గ్రంథములకును వెనుకనే రచింపఁ బడి యుండు నని ఊహింపనగును. కూచిమంచి తిప్పన ఉదాహరింపని కొన్ని రామాయణ పద్యములఁ జదివి ఆ రచన అంత ప్రాధముగా లే దని కొందఱు అభిప్రాయపడిరి. అది యుక్తమగునేని రామాయణము బాల్యముననే రచింపఁబడి యుండవచ్చును. వేమయ కోరికపై నెఱ్ఱయచే నిండు వయసుననే కృతి యీఁబడియు నుండవచ్చును. రామాయణము దొరకనిదే యీ విషయము సునిర్ధారితము కాదు. రెడ్డి మల్ల వరమున రామలక్ష్మణ ప్రతిష్ఠకును రామాయణమునకును ఏదో సంబంధ మున్నటులు తోచును. మల్ల వరపు శాసనకాలము సరిగా తెలియరాదు. కావునను రామాయణ మింతపట్టు దొరకలేదు కావునను నిక్కముగా సంబంధ మున్నదో లేదో చెప్పఁజాలము. ఈ పౌర్వాపర్య విచారణ మంత ముఖ్యము కాకున్నను అట్టి జిజ్ఞాస కలుగుట అందఱకును సహజము. నిక్క మెఱుకవలెప వీలు కలిగింపనివియు సంశయములను కలిగించునవియు నగు కొన్ని ఆధారములు ఈ మూడు కల్పములందును గలవు. కాన ఈ విచారమునకు శ్రమయే ఫలము.

ఇఁక రచనాప్రాధిలో ఆరణ్యశ్రేష నృసింహపురాణములకు హరివంశము లొచ్చు గాన రామాయణ హరివంశముల రచన మొట్టమొదటి దని కొందఱు అందురు. విరాటమును ఆనుశాసనికపర్వమును ఉదాహరణముగాఁ జూపి రచనాప్రాధికి ఆద్య ప్రయత్నమునే కారణముగాఁ జెప్పి కొందఱు వెనుకటి వాదము నియ్యకొనరు. ఇతని కవితారచన హరివంశముననే విశ్రాంత మయిన దని కొందఱు అందురు. ఎఱ్ఱయ దేనిని జెప్పి ప్రబంధపరమేశ్వరుఁ డాయెనో అట్టి అరణ్యశ్రేషమునే సారహీన మునుగాఁ గొందఱు తలఁచిరి. ‘భిన్నరుచిర్నిలోకః’. ఎవరి లక్ష్యకేంద్రము వారిదే.

ఆరణ్యపర్వశ్రేషోన్నయము

ఉ. ఆదరణీయసారవిధార్థగతిస్ఫురణంబు గల్గి య

హ్లాదకపర్వనిర్వహణ సంభృతమై వెనుపొందియుండ నం

దాదిఁ దొడంగి మూఁడు కృతు లాంధ్రకవిత్వవిశారదుండు వి
ద్యాదయతుం డొనర్చె మహితాత్ముండు నన్నయభట్టు దక్షతన్.

అని తిక్కయయు,

ఉ. సారకథానుధారస మజప్రము సాగళపూరితంబుగా
సారగఁ గ్రోలుచున్ జనులు హర్షరసాంబుధిఁ జేలునట్లుగా
భారతసంహితన్ మునుత్రిపర్వము లెవ్వఁ డొనర్చె నట్టి వి
ద్యారమణీయు నాంధ్రకవితాగురు నన్నయభట్టు గొల్పెదన్.

అని మారయయు,

క. ఆమూఁడు పర్వములలో నాశూన్యఁడు నుడువుతెలుఁగు లరసికొని కృతుల్
దాము రచించిరి తిక్క సుధిమణి మొదలైన తొంటితెరుగు కవీంద్రుల్.

అని అప్పయయుఁ జెప్పటఁజేసి నన్నయ మూఁడుపర్వములను సమగ్ర
ముగనే రచించెను. తిక్కన మారనల కాలమున మూఁడు పర్వములును నిండుగనే
యున్నవి. కావుననే తిక్కనకు ఆరణ్యపర్వమును రచింపవలసినపని పట్టలేదు. పిదప ఏ
కారణముననో అది ఉత్పన్న మయినది. కావుననే తిక్కనకుఁ బిదప నూతేంద్రుకు
ఎఱ్ఱన ఆయుత్పన్న భాగమును మఱల వ్రాసియుండు నని పూజనీయులగు శతఘంటము
వెంకటరంగశాస్త్రిగారు ఆనందముద్రణాలయమువారు ముద్రించిన భారతము
పీఠికలో వ్రాసిరి. ఇంచుమించు ముప్పదియయిదేండ్లవెనుక నొకరు—ఆరణ్యపర్వ
ములో కొన్ని లాటాకులు కీటదప్తము లై చిల్లులు వోయెను. ఎఱ్ఱయ యా చిల్లు
లకే అతుకులు పెట్టెను” అని ఊహించిరి. ఈ యూహను కొందఱు నిరసించిరి.
కొందఱు ప్రోదిచేసిరి.

ఈ యుత్పన్న వాద శిథిలపూరణవాదము లిటు లుండఁగా మఱియొక
రీరెండు వాదముల నంగీకరింపక తిక్కనకు ముందే ఎఱ్ఱయ నన్నయపేర నారణ్య
శేషమును పూర్తి చేసికొని కూర్చుండె ననియు-నద్దాన ఎఱ్ఱయ చెప్పిన భాగమును
నన్నయదిగనే గణించి తిక్కన ‘మూఁడు కృతులు’ నన్నయభట్టొనర్చె నని
చెప్పె ననియు దాన నసత్యదోషము లే దనియు వ్రాసిరి. మఱియు ఎఱ్ఱనకాలము
క్రీ. శ. 1260—1340 ఆరణ్యశేషరచనము 1280—90 నడుమ అనియు -
నృసింహపురాణరచనము 1290—1300 ప్రాంత మనియును తిక్కన జననము
1230 ప్రాంతమున ననియు నిర్వచనోత్తరరామాయణరచన 1268—70 ప్రాంతమున
ననియు భారతరచనము ప్రారంభించినకాలము 1280—90 ప్రాంతమున కాదగు
ననియు కొంత చారిత్రికబలముతో నూహించిరి. నన్నయ భారతమును జూడకయే
తిక్కన భారతము వ్రాయఁ దొడంగియుండు నని ఒకానొకరు వ్రాసిరి. వీరు తిక్కనకు
కృతి యిచ్చిన కేతన - ఆంధ్ర భాషాభూషణమును మఱచియుందురు.

అప్పయ తన అప్పకవీయమునందు అక్షరచక్రసంబంధము చూపి
‘స్ఫురదరుణాంశురాగరుచి’ అను పద్యము కడనుండియు ఎఱ్ఱయ రచన యని చెప్పి

తిక్కన 'మూడు కృతులకు' మూరయ 'త్రిపర్వములకు' తన 'మూడు పర్వములకు' 'ఇంచుమించు మూడు పర్వములు' అను తాత్పర్యము చెప్పినవాఁ డాయెను.

'ఆరణ్యమంతయు నన్నయ సొమ్మే. ఆ సొమ్ములో కీటములు కొంత యెత్తుకొనిపోయియుండును' అని ఊహించువారి వాదసారాంశ మిది—“ఎట్టయ ఆరణ్యశేషములో నన్నయ 'రయవచలత్తురంగమాది పద్యపాదములు కొలదిగా కనబడుచున్నవి. మిగిలిన పాదములలో రచనాశైధిల్యము ఉన్నది. సీసములందును అక్కటలందును నన్నయనియచుము కనబడదు. వచనరచనమునందును ఈ భేదము కలదు. మఱియు 'ఉన్నయ' మనఁగా రచన కాదు. పైకి దీసికొనివచ్చుట లేక యూహించుట. ఎట్టయయే 'ఆరణ్యపర్వశేషము పూరించె' అని 'ఉన్నయ' పదమునకు అర్థము చెప్పుకొనెను.

మఱియు ఆరణ్యపర్వము పూరణీయము కాని ఆరణ్యశేషము కాదు. కుండలో నీరు కొంత పోసి కొంత పోయకయున్నపు డేది పూరణీయము? కుండ కదా! నిండుట అనునది కుండయొక్క సమిప్తిధర్మముకాని అవశిష్టభాగపు ధర్మము కాదే? దానిధర్మము జలకలిత మగుటయే. కావున ఆరణ్యశేష మెట్టయ సొంత రచనయే యగునేని అతఁడు 'ఆరణ్యము పూరించె' అని చెప్పవలసియుండును. కాని అతఁడు 'ఆరణ్యపర్వశేషము పూరించె' అని చెప్పెను.”

'తత్ కవితారీతియుఁ గొంత దోషుఁ దర్తచనయ కా' 'ఆరణ్యపర్వశేషో న్నయము నిర్వహించిన' అనఁగా 'ఆరణ్యపర్వశేషము పూరించిన' ఎట్టయ రచనలో నన్నయ రచనవంటి రచనయు ఎట్టయ రచనయు కలిసి కొన్నిపట్ల తెలియరాని చంద ముగాఁ గాని తెలియఁగల చందముగాఁ గాని కనబడుట సహజము. ఈ యిరువు రయు రచనలపోలికలను విడదీసి చూపు ప్రయత్నము దొడ్డది. కాని కొంత నన్నయదిగను కొంత యెట్టనదిగను కనబడు ఈ కలయిక, నన్నయ ఆరణ్యపర్వ ములో కొంతపాలు చెలదియో నునిపురువో చిల్లులు చేసె ననుటకు ప్రమాదకము కాదు. ఉభయవిధ మగు ఈ భ్రష్టవాదమునకు తిక్కన—'ఆదిదొడంగి మూడు కృతులు...ఓనరెచ్చె...నన్నయభట్టు' అనునది హేతువు. దానిఁ బిదపఁ బరిశీలించుము. ఉన్నయము*

* 'కథ మన్నయ ఉత్ ప్రేక్షేతి? బాహుళకాత్' అని సి. కాముది. 'ఉన్నయ ఉన్నయే' అని సంకీర్ణవర్ణమున అమరుఁడు. ఈ రెంటింగలిపి చూడఁగా ఊహించుట, పైకి వచ్చునటులుచేయుట అని దీనికి వాచ్యార్థము. ప్రకరణము మొదలగు వానినిబట్టి కడముట్టించుట మొ. అర్థములు లక్షితము లగును. కావుననే 'భాసనోపసం షా...' సూత్రమున—'ఈ అర్థములు ప్రయోగోపాధిక ముల' అని యనెను. ఆత్మ నేపదమువలన విశేషార్థము వచ్చును. అది వాచ్యమే! ఇటులే—'ఉన్నాయా నభిగచ్ఛ స్తః ప్రద్రావై ర్వసుథాభృతామ్,

వనాభిలావాన్ కుర్వ స్తః స్వేచ్ఛయా చారువిక్రమాః,
అని భట్టి-2-3 2 లో ఉన్నాయపదమును ఉల్లేఖార్థకముగా వాడెను. ఇటులే ఉన్నయ పద మిచట 'కడముట్టుఁ జేవ్వట' అను అర్థమున ప్రయుక్తము.

నృసింహపురాణమునందలి 'ఆరణ్యపర్వశేషోన్నయము' నందలి ఉన్నయ పదమునకు ఊర్ధ్వమును పొందించుట అని అర్థము. దానికి 'నిర్వహించితి'తో నన్వయము. అనగా నన్నయ చెప్పగా మిగిలిన ఆరణ్యమును కడముట్టించితి వని తాత్పర్యార్థము. ఆరణ్యములో మిగిలిపోయిన గ్రంథమును కడముట్ట రచించుటయే 'తద్రచనయ కాఁ బూరించుట'. 'ప్రతిభతో నారణ్యపర్వశేషము చెప్పె' అని చెదలువాడ మల్లయ. మునిమనుమని సాక్ష్యము పనికిరాదు కాఁబోలు ! అటులేని,

'నెల్లారి తిరుకాళ మరుజ విభుని, సమ్ముఖమ్మున సాహిత్యసరణి మెఱసి
మహిమఁగాంచిన పెద్దయామాత్యనుకవి మనుమఁడు' జక్కన—

ఉ. ఈత్రయఁ దాఁ బ్రబంధపరమేశ్వరుడై విరచించె శబ్దవై చిత్రి నరణ్యపర్వమున శేషము' అని చెప్పెను ఇతని తాత క్రీ. శ. 1265—79 నడుమ తిరుకాళునితో సమకాలికుఁడు. ఇతఁడు క్రీ. శ. 1410 ప్రాంతములవాఁడు. కావున చెదలువాడ మల్లయకంటె వెనుకటివాఁడు.

'ఏకారణముననో నన్నయ విడిచిన భాగము నెఱ్ఱయ రచించె' నను అర్థమున—ఎఱ్ఱయ ఆరణ్యపర్వము పూరించె ననియు ఆరణ్యపర్వశేషము పూరించె ననియు అనవచ్చును. ఆరణ్యపర్వము పూరించె ననుటకంటె ఆరణ్యపర్వశేషము పూరించె నని చెప్పుట సంశయోచ్చేదకము. 'రాముఁడు కుండలో సాఁబాలు నీరు పోసెను. భీముఁడు మిగులుసాఁబాలు నీరితో నిర్దిష్టచో భీముఁడు కుండనిండ నీరుపోసె ననియు అనవచ్చును. ఈ చివరవాక్యమే నిక్కమునకు చేరువ. 'ఘటము పూరిత మగునుగాని ఘటశేషము కా' దని కొందఱ అనుచున్నారు. ఇటు లెందేని రాజాజ్ఞ యున్నదా ? శూన్యము పూరణీయము. అది అలఁతి యగుఁగాక వలఁతి యగుఁగాక ! ఇటులు కా దనువాదము 'శేషం కోవేన పూరయేత్.'

'శేషము చిల్లులువోయిన' దని చెప్పి ఉన్నయపదము సార్థకమైనదనువాద మునకు 'మిగిలిన గ్రంథము తుడముట్టించుట యను నర్థముచెప్పి సార్థకమైన' దను వాదము సమకక్షము. ఇంతకు చిల్లులకే అతుకులు పెట్టుచో ఎఱ్ఱయకు 'ఉన్నయ' పదములో దాఁగవలసినపని యేమి? కేతనవఱకును తిక్కనవఱకును మారనవఱకును తిన్నగా నున్న మూఁడు పర్వములు తిక్కనకాలమునందే యున్న ఎఱ్ఱయకడకు వచ్చుసరికి పుగువు మేసె నని ఎవరిని నమ్మింపఁగలరు ? కీటములు కొట్టివేయని నన్నయ ఆరణ్యపర్వపు తాళపత్రగ్రంథ మెచటనేని దొరకినయెడల తన ప్రగుత్నమంతయు వమ్మయి పోయి ప్రబంధపరమేశ్వరత్వము లజ్జాపాదక మగు నని మూఁడుకాళ్ల ముదఁసలులగు కేతన తిక్కనల ముందు నూనూఁగు మీసములవాఁ డై యుండఁదగు ఎఱ్ఱన యెఱుఁగఁడా ? నన్నెచోడుని కుమారసంభవ మెఱిఁగిన నేటివారును ఇటు లూహింతురా ?

'ఎఱ్ఱయ రామాయణము కనఁబడకుండఁ బోలేదా ?' అను నేటి ప్రశ్న మునకును కూచిమంచి తిమ్మనకడఁ గల రామాయణమునకును నడుమ ఇన్నూఁజేండ్ల

వ్యవధాన మున్నది. మఱియు చిల్లుల శేషమునే పూరించినయెడల 'భవ్యచరిత్రుఁ
డును' 'ధర్మైకతత్పరుఁడును' అగు ఎఱ్ఱయ చిల్లులకే అతుకులు పెట్టితి నని చెప్పు
కొనఁగలఁడు. అతుకులు పెట్టినటులు తెలియకుండ అతుకులు పెట్టుట అసాధ్య
సాధనమే. ఇది ఎంత అసాధ్యమయినను ఈ పాత్తులసొమ్మునకు 'ప్రబంధపరమేశ్వ
రత్వము' దురాశామాత్రము. ప్రతివాడు లీయతుకులుగూడ గతుకు లని అను
చున్నారకదా! ఆరణ్యపర్వముగుఱించి ఎఱ్ఱయకంతోక్తి యిది:

ఉ. ఉన్నత సంస్కృతాది చతురోక్తి వదంబులఁ * గావ్యకర్తవై
యెన్నికమైఁ బ్రబంధపరమేశుఁ డనంగ నరణ్యపర్వశే
షోన్నయ మంద్రభాష సుజనోత్సవ మొప్పఁగ నిర్వహించి తా
నన్నయభట్ట తిక్కకవినాథుల కెక్కిన భక్తివెంపునన్.

స్వసింహ. 1-17

ఇతరుల ప్రబంధమునందు కొన్నిచోటుల కొన్నిపద్యములను,
కొన్నిపద్యములం దతుకులను పెట్టినవాఁ డెవఁడేని ఆ యతుకులను 'ఆంధ్రభాష
నిర్వహించితివి' అని అనిపించుకొనఁగలఁడా? దాన 'ప్రబంధపరమేశుఁడవు' అని
ఎఱుపోతతాత ముఖమున తన్నుఁ బొగడకొనఁగలఁడా? భీమేశ్వరయజ్ఞ వ. ట్టర్క
పరమేశ్వరుఁడు! సాశ్వాభ్యుదయకర్తయగు డిండిముఁ డష్టభాషాపరమేశ్వరుఁడు!
అతుకుల బొంతను పైని వేసికొనిన ఎఱ్ఱనయు ప్రబంధపరమేశ్వరుఁడు!

ఇంకొకటి—ఇది నన్నయ రచితమే యగునేని అందలి లుప్తములను
గుప్త మొనరించుటకు తిక్కనమీఁద భక్తి యెందులకు? అంతయుఁ దన రచన
యయిననే ఇటు నన్నయ తిక్కనలనడుమ రాదారి యేర్పడి 'సుజనోత్సవ' మగును.
తిక్కనమీఁది భక్తియు సార్థక మగును.

ఆరణ్యరచన యెపుడు?

సమకాలికుఁ డగు ఎఱ్ఱయ తిక్కనగారు భారతము రచింపక ముందుగాని
రచించుచుండఁగా గాని ఆరణ్యశేషము రచించి యుండరాదా? వయస్సునుబట్టి
రచించి యుండవచ్చు నని యూహింపవచ్చును. క్రీ. శ. 1280—90 ప్రాంతముల
తిక్కన భారతము రచింపఁదొడఁగె నని యందము. నాటి కెఱ్ఱయ కిరువదియయిదేండ్లు
ఉండవచ్చును. ఇటులగుచో ఎఱ్ఱయ క్రీ. శ. 1255 లో పుట్టి ఎనుబదేండ్లు జీవించి,
క్రీ. శ. 1335 కు ముందు శివసాయుజ్యము చెంది యుండవచ్చును. దాన పాతిక
యేండ్లలోపలనే ఎఱ్ఱయ ఆరణ్యశేషము రచించి యుండవచ్చును. లేక యింకను
కొంచెము వయసు ముదిరినపిదప, తిక్కన భారతము రచించుచుండఁగా ఆ సంగతి
అపుడు తెలిసిగాని తెలియకగాని ఆరణ్యశేషము చెప్పె నని అనుకొన వచ్చును. ఇది
నిక్కమగు నెడలను దానిని తిక్కన యెఱిగిన యెడలను అతఁడు ఎఱ్ఱయను గుఱించి
ఒక మాటయేని రాల్పఁడా? తిక్కన 'పరవచాశ్లాఘులో వాచయముఁడు' కాఁడే!
బయ్యన మంత్రిని 'భవ్యభారతిని' జేసెనే! కేతనను పూజించి అతనిచే కృతిఁ
గొనెనే!

* 'వదంబుల' అనుటకు వదంబుల అని లేకరులు వ్రాసియుండుదురు.

తిక్కన భారతరచనకు ముందే ఎఱ్ఱయ ఆరణ్యశేషరచన యను నూహలో ఇంకొక క్రొత్త యూహ పుట్టుకొని వచ్చుచున్నది. 'భాసుర భారతార్థముల భంగులు' అను పద్యమువలన తిక్కన భారత రచనానంతరమున నృసింహపురాణ రచన యని చెప్పవలయును. "ఎఱ్ఱయ విరాటపర్వమున కేల పూనుకొనలేదు?" అని ప్రశ్నించుచో తిక్కన దానికి పూనుకొనె నని విని తా నందులకుఁ దొడంగలే దని చెప్పవలెను. ఇటులగు నేని ఎఱ్ఱయ ఆరణ్యము చెప్పి తిక్కన భారతమును ముగించు వఱకును నోటిలో వేలు వేసికొని కూర్చుండె నని అనవలయును. అది యటుండె. తిక్కన భారతమునకు పూర్వమే ఎఱ్ఱయ ఆరణ్యము చెప్పె ననువారికి పైఁజెప్పిన 'ఉన్నత-' పద్య చతుర్థచరణము బాధకము. ఇంతియ కాక,

ఉ. భాసురభారతార్థముల భంగుల నిక్క మెఱుంగ నేరమిన్
గాసటవీసటే చదివి గాథలు త్రవ్వ తెరుంగువారికిన్
వ్యాసమునిప్రణీతపరమార్థము తెల్లగఁజేసినట్టి య
బ్రాసనకల్పులం దలఁతు నాద్యుల నన్నయ తిక్కనాద్యులన్.'

అను పద్యమునందలి 'ఆద్యుల', మఱియు

ఉ. మించినవేడ్క పీఠలకు మిక్కుటమై మధువృష్టి గ్రమ్మ రా
యంచలు గూయఁ గొంచమును నావలఁ గూయఁ గడంగుభంగిఁ బ్రా
ధాంచిత శబ్దసాదులు మహాకవు లాద్యులు కావ్యశయ్యుఁ గీ
లించిన కీర్తిసంగసుఖలీలకు నేచును గాంక్షఁజేసితిన్.

అను పద్యమునందలి 'ఆద్యులు' బాధకము. భారతకర్తృత్వముననే యీ యాద్యత.

మూఁడు కృతులు

మూఁడు కృతు లనఁగా మూఁడు పర్వములు. 'నన్నయ మూఁడు కృతు లొనరించె' నని తిక్కన చెప్పెను. కాని ప్రతులం దన్నిటను ఆరణ్యపర్వము నాలుగవ ఆశ్వాసమున నూట నలుఁబది రెండవపద్యముక్రింద—

'నన్నయభట్ట కవిత్వము సంపూర్ణము'

'ఇక్కడనుండి యెఱ్ఱాప్రెగడ కవిత్వము' 'స్ఫురదరుణాంశు'

అని ఉన్నది ఈ వ్రాతలకంటె తిక్కనమాటలు ప్రమాణము. మూడవగా మూఁడే. కాని రెండవ బాతిక గాని రెండున్నట గాని కాదు. తిక్కన బ్రహ్మాంతవాఁడు. అతఁడు కల్లలాడఁడు. ఇది వాదధోరణి!

ఆశ్వాసాంతములందును పర్వాంతములందును నన్నయ—'జనమేజయు యకు వై శంపాయనుఁడు చెప్పె నని' అనియు సమనంతరాశ్వాసములందును పర్వములందును—'అక్కడకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె' ననియు పూర్వాపర వాక్యార్థములను కలుపును. ఎఱ్ఱయ నన్నయ ననుసరించెను. ఇంక తిక్కన—

'దేవా! దివ్య చిత్తంబున నవధరింపుము.

ఆ. కథ జగత్ ప్రసిద్ధి గావునఁ బూర్వపర్వార్థయుక్తి సేయునట్టియెడల
యత్న మించుకంతయయినను వలవదు వలసినట్లు చెప్పవలసియుండు.

మహాభారతంబు సమస్తదురితావహంబునం నభిమతశుభావశాంబునం గావున నొక మహా
ఫలంబు గోరి జనమేజయుండు గృష్ణద్వైపాయనమహాముని కారుణ్యంబు వడసి తదీయ ప్రియ
శిష్యుం డయిన దైశంపాయచువలన వినిన కథ యగుటంజేసి తత్ ప్రకారంబు నడపెద నది యె
ట్లనినం బరమశవిత్రులగు పాండుపుత్రుల చరిత్రం బుపాఖ్యాన సహితంబుగా* విని జనమేజయుండు
దైశంపాయనున కిట్లనియె."

అని కథ కలుపుచున్నాఁడు. పూర్వ కథకును ఉత్తర కథకును నడుమ
లుప్తభాగ ముండుటంజేసి 'కథ అందఱకును తెలిసినదే. పూర్వపర్వార్థ సంగతికి
నేను ప్రయత్నింప నక్కఱలేదు' అని చెప్పకొవలసి వచ్చెను. పూర్వపర్వార్థ
మున్నయెడల పయి పద్యమునకుఁ గాని క్రింది వచనములో 'నడపెద' ననునంత
వఱకుఁ గల గ్రంథమునకుఁ గాని ప్రయోజనము ఉండదు.

ఇక ఆరణ్యంతమున ఎఱ్ఱయు ఏమి చెప్పెనో చూతము,—

"వ...కాంతేయులు గ్రమ్మటి నిజాశ్రమంబున కరిగి ధరణీదేవున కరణీప్రదానంబు సేసి
తత్ ప్రయుక్తాశీర్వాదశతంబులు గైకొని పరమానందంబునం బొంది రని యిట్లు పాండుతనయుల
వనవాసప్రకారంబు నవి స్తరచుధురంబుగా నుపన్యసించి

క. అనఘుండు గృష్ణద్వైపా, యనశిష్యుండు బోధనిధి సమంచితమేధా
ఘుకునకుఁ బారిక్షితునకు, ననవరతానంద సుఖసమగ్రత యొసఁగెన్."

దీనికి మూలము:—

"సమేతాః పాండవాశ్చైవ శుఖసుప్తా మనస్వినః
అభ్యేత్య చాశ్రమం పీరా స్సుఖసుప్తా మనస్వినః
ఆరణ్యం దదుస్తస్థై బ్రహ్మణాయ తపస్వినః"

.....

తిక్కనవచనముతుద నున్న "వారల వనవాససమ్యగనుష్ఠానంబు సవిస్తరం
బుగా విని' అను దానికిని ఎఱ్ఱనవచనముతుద నున్న 'పాండుతనయుల వనవాస
ప్రకారంబు సవిస్తరమధురంబుగా నుపన్యసించి' అనుదానికిని వికలము చూపట్టు
చున్నది. ఈ మాటలు మూలములో లేవు. ఈ యైక్య మెటులు పొసఁగును?
తిక్కన రచన నెఱ్ఱయయేని ఎఱ్ఱయరచనను తిక్కనయేని చూచియుండవలెను.
'కథ జగత్ ప్రసిద్ధి గావున' అను పద్యము చెప్పకొనిన తిక్కన ఎఱ్ఱయరచనను
చూచియుండఁడు. తిక్కన రచించిన భారతము నెఱ్ఱన లెస్సగా నెఱుంగు నని
నృసింహపురాణహరివంశములవల్ల తెల్లము. కావున ఎఱ్ఱయ,

"అదిఁ దొడంగి మూడుకృతు లాంధ్రకవిత్వవిశారదుండు వి
ద్యాదయితుం డొనర్చె మహితాత్ముండు నన్నయభట్టు దక్షతన్."

* నన్నయ, 'ఆదిపర్వము చివర—'ఆదిపర్వకథ యె, ల్లన నిమ్మగఁ జెప్పె' అని వ్రాసెను.

అను పద్యమును సార్థక మొనర్పఁ గల తిక్కన మీఁది భక్తితోడను, అటు నన్నయమీఁది భక్తితోడను నన్నయవేరనే 'ప్రతిభతో ఆరణ్యశేషము చెప్పె' ననుట సంగతము. మఱియు తిక్కన చెప్పిన 'సవిస్తరంబుగా' అనునది సంగత మగుటకు ఎఱ్ఱయ 'సవిస్తరమధురంబుగా' అనుమాట చేర్చె నని అనుకొనుటకును వీలున్నది.

ఆరణ్యశేషము చెప్పిన పిదప ఎఱ్ఱయ నృసింహపురాణము చెప్పెను. 'ఉన్నత సంస్కృతాది చతురోక్తి పదంబుల (పథంబులఁ) గావ్యకర్తవై' అను దానిలోని కావ్యము రామాయణమేని దానిపిదపనే ఆరణ్యశేష నృసింహపురాణములఁ జెప్పె ననియు వేమయ కోరఁగా తొల్లి రచించిన రామాయణము కృతియిచ్చి భారతమునకు ఖలమగు హరివంశమునకుఁ బూనుకొనె నని చెప్పవలెను. మఱియు ఈ 'చతురోక్తి పథంబులు' * సంస్కృతభాషలో ఆదికావ్యము లని ఎఱ్ఱయ ఉద్దేశించెనేని రామాయణహరివంశములు చెప్పినపిదపనే ఆరణ్యశేషమును నృసింహపురాణమును జెప్పె నని అనవలయును. ఇటులగునేని ఎఱ్ఱయ రచన యంతయు తిక్కన భారతమును రచించినపిదపనే యని చెప్పవలయును. తిక్కన భారతము భక్తితోఁ జదివి చదివి సొంతరచన సాగించిన ఎఱ్ఱయ క్రీ. శ. 1335 లో లేఁడు కావునను తిక్కన భారతమును స్వీపయోగ మొనరించుకొనుటకు నాఁటికి పాతికయేండ్లవాఁ డయినను కావలయును గావునను ఉరమరిక క్రీ. శ. 1275 ప్రాంతముల జనన మొందియుండును. ఎనుబడేండ్లు జీవించెనేని క్రీ. శ. 1255 ప్రాంతమున పుట్టియుండును.

శ్రీ మల్లంపల్లి సోమశేఖర శర్మగారును, డాక్టరు నేలటూరి వెంకట రమణయ్యగారును రెడ్డిరాజుల శాసనములను వెలుగులోనికి దీసికొని రానియెడలను, వడ్డాది అప్పారావుగారు (B. A., B. L.) రెడ్డి సంచికలో రెడ్డిరాజుల చరిత్రము సమగ్రముగా సమాలోకన మొనర్చి శ్రీ పర్వత అహోబిల సోపానప్రసక్తి ఎఱ్ఱయ యెఱుంగఁ డని ప్రప్రథమముగా కనుగొనకున్నను, శ్రీకొండముది నరసింహముగారు అప్పకవీయమునుండి అరివర్ణ చక్రోద్ధారణమును త్రవ్వి యెత్తకున్నను, ఎఱ్ఱాప్రగడ పుట్టుపూర్వోత్తరము లింత విశదముగా లేలియుండునవి కావు గావున వీరందఱకును ధన్యవాదములు.—

* చతురోద్యన్త తి వాతపోతక మహాసాంయాత్రికుం డై తగఁ

జతురాహ్నాయ పథంబులఁ మెలఁగి భాస్వద్రత్నమల్ రామ న

న్నతి రూపాబుగఁ గూర్చి విశ్వజగముఁ భూషించె నే ధన్యఁ డా

ప్రతిముఖ్యుండు ప్రసన్నుఁ డన్యాయుఁ గృపఁ వాల్చికి మా కెప్పుడున్.

ఆంధ్ర సంస్కృత హరివంశములు

అధ్యాయముల తుదను పర్వముల తుదను 'ఖలేషు' అని యుండుటఁ జేసియు, ఆదిపర్వమున—

¹'హరివంశ స్తతః పర్వ పురాణం ఖిలసంజ్ఞితమ్'

'భవిష్యత్ పర్వ చాప్యుక్తం ఖలేష్యేవాద్భుతం మహత్'

అనియు

'ఖలేషు హరివంశ శ్చ భవిష్య చ్చ ప్రకీర్తితమ్'

అనియును ఉండుటఁ జేసి హరివంశము భారతమునకు ఖిలము. ఖిల మనఁగా పరిశిష్టము. ²ఆదిపర్వము మొదలుకొని స్వర్గారోహణపర్వమువఱకుఁ గల గ్రంథము భారత మనియు హరివంశముతోఁ గలిసిన గ్రంథమును మహాభారత మనియు నందురు.

'మహాన్ ప్రీ హ్యపరాష్ఠా గృప్తీష్వాసజాబాల భార భారత హైలిహిల రారవప్రవృద్ధేష'

౬ - ౨ - ౩౮-

అను ఫిట్ సూత్రమునందు మహాభారతశబ్దమును, 'సుమంతు జై మిని వై శంపాయన వైల సూత్ర భాష్య భారత మహాభారత ధర్మాచార్యాస్త్రప్రస్థంతు' అను ఆశ్వలాయన గృహ్యసూత్ర వాక్యమునను భారత మహాభారతముల ప్రశంస యుండుటవలన వై సూత్ర కారులకు ముందే భారత మనియు మహాభారత మనియు విభాగము కల దని తెల్లము. మరియు మహాభారతమునే భారత మని మహాభారతమే వ్యవహరించును. ³ఆది యటుండె.

ఈ సంస్కృతభారతమునకు ఉత్తరదేశములందును దక్షిణదేశములందును

1. 2—71, 2-72, 2-257. (వాచిశ్ల ప్రతి)

2. 'పూర్వత్రానుక్తం పరిశిష్టం పస్తు ఖిలశబ్దవాచ్యమ్' (బృహదారణ్యక-ఆనందగిరి వ్యాఖ్యా ౫-౧)— 'యచ్చ శాఖాంతరస్థమ్ శాఖాంతరేప్రయోజన వశాత్ పత్యతే, యథా బహ్వచేష క్రీనుక్త మేధానూక్తాది తత్ ఖిల మిత్యుచ్య తే తథాఽత్రాష్టాదశపర్వాత్ నీతిహసే హరివంశాఖ్యం ఖిలం విష్ణుపురాణం భవిష్యపురాణరూపం తత్ర తత్రసూచితస్య కృష్ణమాహాత్మ్యస్య మోక్షధర్మోప యోగినో వైరాగ్యస్య చోపబంహకార్థమ్ పఠితం 'పురాణం ఖిల సంజ్ఞితమ్' ఇతి తత్ర పురాణశబ్ద ప్రయోగాత్ ఏవం చ యథాఽధ్వర్యు వేదవిహితోఽపి యాగో వేదాంతరహితాభ్యాం స్తోత్ర శస్త్రాభ్యాం వినా న పూర్యతే. ఏవం భారతపారాయణ మపి హరివంశం వినా న పూర్వత ఇతి జ్ఞాపనార్థమ్ పర్వసంఖ్యాయాం శ్లోకసంఖ్యాయాం చా స్యాంకర్షావ ఉక్తః అన్యథా తత్రసంఖ్యాం తర మేవావక్ష్య దిత్వాస్తాం తావత్.

౩. భవిష్యత్తర మేతత్తే కథితం భారతం మయా.

వ్రాతప్రతులు కలవు. ఈ రెంటును శ్లోకసంఖ్యయందును అధ్యాయములందును భేదము కలదు. దక్షిణదేశమున గ్రంథాక్షరములతో వ్రాయబడినవియు ఆంధ్రాక్షరములతో వ్రాయబడినవియు నగు తెటాకుల పాత్రములు కలవు. తెలుఁగు దేశమునందు నన్నయ తాను తెలిగించిన మహాభారతమున పర్వములయు శ్లోకములయు లెక్కయిచ్చెను. నన్నయ భారతపు వ్రాతప్రతులలోఁగూడ ఈ లెక్కలకు పాఠభేదములు కలవు. అటులున్నను, నన్నయకు ముందే అనఁగా క్రీ. శ. 1022 కు ముందే జావాకును సింహళమునకును గొంపోబడిన ప్రతులను దక్షిణదేశపు వ్రాతప్రతులన్నిటను అనై క్యముకంటె నెక్కువ ఐక్యము కనబడుచున్నది.

పదునాఱవ శతాబ్దిలో కర్పూరగ్రామీ¹వాస్తవ్యుడు నీలకంఠుఁడు మహాభారతమునకు భావదీపిక అను వ్యాఖ్య వ్రాయఁబోవుచు ఆకాలమునందు దొరకిన వ్రాతప్రతులు చాలమట్టు శోధించెను. తనకు ముందుగల వ్యాఖ్యల నన్నిటిని జదివి యితఁడు అత్యుత్తర డాయెను. పాఠభేదము లతని నెంత చిక్కు వెట్టినో యీక్రింది విచారణవల్ల మనకు తెలియఁగలదు.

‘నవోగ్ర సేనస్య సుతాస్తేషాం కంసస్తు పూర్వజః

నృగ్రోధ శ్చ సునామా చ కంకః శంకుః సుభూమిషః

రాష్ట్ర పాలాఽథ సుతసు రనాధృష్టి శ్చ పుష్టిమాన్’

హరి - 32 - 30 - 30.

దీనిని ఎట్టయి ఇటులు తెలిగించెను—

“ఉగ్ర సేనునకుఁ గంసుండు జ్యేష్ఠుండుగాఁ గ్రమంబున నృగ్రోధుండును సునాముండును² గుహ్యుండును శంకుండును సుభూమిపుండు రాష్ట్ర పాలుండు సుతనుండు ననాధృష్టుండు సారసుండు పుష్టిమంతుం డనఁ బిదొమ్మండ్రు కొడుకులును” పూర్వ. 3-151.

ఇచటఁ బదిపేరు లున్నటు లాభాసించుటవలనఁ దొమ్మండ్రకు పదుం డ్రను పాఠాంతరము వ్రాయసకాండ్రు కల్పించియుందురు.

దీనికి నీలకంఠుఁ డీటులు వక్కాణించెను—

‘సుభూమిప ఇతి శంశో ర్విశేషణః గౌడపాఠే—సుభూషణ ఇతి వా తస్యైవ విశేషణః. అన్యేతు— ‘సుభూమిప ఇతి కంసనైవ నామే త్యాహుః తెషాం తస్య పూర్వజోక్తి ర్విరుధ్యతే, ఐతే పునః—‘కంకుతై చ్చ సుభూమిప ఇతి శంకు పదీలాప మేవ కుర్వంతి. తత్ర పాఠ తత్త్వం వ్యాస ఏవ వేద.’⁴

‘సుభూమిషః’ అనునది శంకువునకు విశేషణము. ‘సుభూషణః’ అని గౌడపాఠము. ఆ పాఠమునను ‘సుభూషణః’ అనునది శంకువునకు విశేషణము. కొందఱు ‘సుభూమిషః’ అనునది కంసునకే పే రని అందురు. కాని వారికి ‘కంసుండు

1. కోపర్ కామ్. ఇది అహమ్మద్ నగర్ జిల్లాలో నున్నది.

2. రంహుండు - పా. 31. వదుండ్రు. పా.

4. క్రీ. శ. 1936 సం. పు నా లో చిత్రకాలామద్రణాలయమున కండిత రామచంద్ర శాస్త్రి కింజవడేశర్ గారిచే ముద్రితమగు ప్రతి.

జ్యేష్ఠుఁడు' అనుమాట విరోధించును. ¹మఱికొందఱు 'కంకుశైవ సుభూమిపః' అని పఠించి శంకుపదమును మ్రింగివేయుచున్నాఁడు. ఇచటి ఆసలు పాఠము ఆ వ్యాసులకే తెలియును.'

ఈరీతిగా భారతము చాల పాఠభేదములతో చిక్కువడియున్నది. నీలకంఠుఁడు పరిష్కరించిన వ్రాతప్రస్తుతములన్నియు ఉత్తరదేశమునందలివే; దక్షిణదేశపు వ్రాతప్రతు లతఁ డెఱుంగఁడు. భండార్ కర్ ఇన్స్ట్యూట్ వారు నీలకంఠుని పాఠములనుగూడ పరమప్రమాణముగాఁ జెప్పలేదు. అది సరియైనదే.

నన్నయ్య ఏవ్రాతప్రతిని పురస్కరించుకొని శ్లోకసంఖ్యను పర్వసంఖ్యను జెప్పెనో ఆ వ్రాతప్రతి పుత్రికలనే తిక్కనయు నెఱ్ఱనయు నుపయోగించియుండ వలెను. కావుననే ఉత్తరదేశపు హరివంశమునకునును ఎఱ్ఱయ హరివంశమునకును భేదము కనబడుచున్నది. ఈ పాఠభేదములను గుఱించి శతఘంటము వెంకటరంగ శాస్త్రిగారు ఆంధ్రభారతపీఠికలో 'ఆంధ్రీకరణవద్ధతి' అను శీర్షికక్రింద వివరించి యున్నారు. ఆనందముద్రాక్షరకలలో ముద్రింపఁబడిన భారతము పీఠిక. పుటలు 2, 4, 25, 26, 2 చూచునది.

మనలో ఎక్కువమంది చదివకొను సంస్కృతభారతము ఉత్తరదేశము నందుఁగాని కుంభకోణమునందుఁగాని ముద్రితమయిన నాగరాక్షరపుస్తకము లని యనుకొందును. అవి దాక్షిణాత్యగ్రంథానుయాయులు కావు. పురాణం హయ గ్రీవశాస్త్రులవారు ముద్రించిన తెలుగుప్రతి నేను చూడలేదు. అందలి హరి వంశమును ఎఱ్ఱయ యుపయోగించిన హరివంశమును ఒకటి యగునో కాదో చూడ వలసియున్నది.

నన్నయ ఆదిపర్వమున, హరివంశభవిష్యత్పర్వంబులతోఁ గలిపి మహా భారతమున నూఱుపర్వములు కల వని ²లేక్కించెను. ఎఱ్ఱయ తదనుగుణముగనే రెండుపర్వములకు బదులుగా హరివంశమును పూర్వభాగమనియు ఉత్తరభాగ మనియు విభజించెను. బొంబాయిప్రతులందు పూర్వహరివంశ మనియు ఉత్తర హరివంశమనియుఁ గలదు. పర్వవిభాగము లేదు.

క్రీ. శ. 1936 సంవత్సరమున పూనాలో భారతభావదీపికతో ముద్రింప బడిన హరివంశమునందు హరివంశపర్వము విష్ణుపర్వము భవిష్యపర్వము అను మూఁడు పర్వములు కలవు. ఈ మూఁటితోఁ గలిపి నూఱుపర్వములు.

ఉత్తరదేశపు హరివంశపు బ్రతులలోను దక్షిణదేశపు బ్రతులలోను శ్లోకముల సంఖ్యలో భేదము కలదు. కథాక్రమమునందును భేదము కలదు.

1. నీలకంఠుఁ డిటు లనుటకు ఈ కొందఱు పాఠమున— 'లేహం కంపస్తు పూర్వజః' అను దశమ లేదని అతని యభిప్రాయ మని యనుకొనవలయును.

మఱియు ఎఱ్ఱన హరివంశమునందు లేని జూదమాట, హంసడిభకోపాఖ్యానము, సోమన హరివంశమునందుఁ గలవు. సోమన హరివంశమునందు లేని జరాసంధుని మధురాక్రమణము, రుక్మిణీపరిణయము, పారిజాతాపహరణము, ఎఱ్ఱన హరివంశమునందుఁ గలవు. కావున ఆంధ్రదేశపుఁ బ్రతులందును వైవిధ్యము కలదనుట తెల్లము. కొన్ని తెలుఁగు హరివంశపు వ్రాతప్రతులలోను కథాంశములందు వేటిమియున్నది. ఇటీవలి నేమాని భైరవకవి ఎఱ్ఱన హరివంశములో లేని కొన్ని కథాంశములను తెలిగించియున్నాడు. అందు కోటగిరి శ్రీనివాసభూపతి

‘.....పారిజాతహరణాదికథావళి లేక యున్నచో...’

గీ. ఎఱ్ఱనార్యుండు తెలిగించఁడేల నొక్కొ

తెలుఁగు సేసినపిదపను దోలఁగె నొక్కొ.....’

అని సందేహించెను. కావున భైరవకవిమూలము ఉత్తరదేశపుఁబ్రతి. వీరేశాక సుమారు నూతేండ్లక్రిందటి గూళికల్లు వెంకటరమణకవి తన కనకరంజిత శిఖామణీపరిణయమునందు—

ఎ. గీ. మునుపు హరివంశ మంతయుఁ దెనుఁగు సేసి యంకిత మొనర్చితివి’

అని తన యిష్టదైవము శ్రీ వేంకటేశ్వరుండు తన్నుఁగూర్చి చెప్పినటులు వ్రాసికొనెను. మఱియు కానాల నరసింహకవి తాను రచించిన ‘శేషధర్మములు’ హరివంశమునందలి ఆశ్చర్యపర్వములోని దని వ్రాసెను. ఇది యేడదో !

పూజ్యపాదులగు శ్రీ మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారు ఆంధ్ర భవిష్యపర్వము లేనిచో మహాభారత మసంపూర్తిగా నుండిపోవు నని తలంచి దానిని మనోహరముగాఁ దెలిగించుచు—

మ. హరివంశంబును విష్ణుపర్వము భవిష్యం బన్నపర్వత్రయన్
హరివంశం బలరారెడున్ భిలపురాణాభ్యున్ సదాఖ్యాన సుం
దరమై సాత్యవతేయవాగమృతమై, దాసన్ భవిష్యంబు శ్రీ
హరి తత్త్వప్రతిపాదకంబు శతపర్వామనయ శీర్షంబగున్.

గీ. ఆది నించుక గొనె నెఱ్ఱనార్యుఁ డందు,
తుది నొకించుక సోమనాథుండు గొనియె
గాన వా రిద్దఱిఁ దలంచి దాని నిపుడు
పూర్తిగాఁ దెనిగించుట పోలదొక్కొ !

అని చెప్పిరి. దీనినిఁబట్టి వీరి మూలగ్రంథము పూనాప్రతి. అనఁగా ఉత్తరదేశపుఁబ్రతి.

ఇంతకు క్రీ. శ. 14 వ శతాబ్దిలో నిరువది ముప్పదేండ్లనడుమఁ బొడమిన ఎఱ్ఱన సోమనల గ్రంథములందలి భేదముఁబట్టి, తెలుఁగుదేశములో రెండువిధముల్లగు ప్రతులున్న వనియు, ఆరణ్యము పూరించిన ఎఱ్ఱయ హరివంశమూలమును నన్నయ మూలమును సజాతీయము లనియుఁ దేలిన దని చెప్పవచ్చును.

ఎఱ్ఱయ తెలుగు హరివంశము తొలిసారి వావిళ్ల వారిచే క్రీ. శ. 1864 సం. ముద్రింపబడినది. పిదప వారిచేతనే పాఠాంతరములతో 1.01 లో ముద్రింపబడినది. ఇప్పుడు దానికంటె గొలది తప్పులతోడను కొలది ఒప్పులతోడను ముద్రితమయినది. ఇవిగాక శ్రీమాన్ కొ. అనంతాచార్యులవారిచే బరిష్కరింపబడి యద్దనపూడి సంజీవయ్యగారిచే స్టార్ ఆఫ్ ఇండియా ముద్రాక్షరశాలయందు ఒకటి ముద్రిత మయినది. నా చూచిన పుస్తకమునందు ఏ సంవత్సరమున ముద్రితమాయెనో ఆ సంవత్సరము అక్షరములు ఉండు ప్రదేశము చినిగిపోయెను.

ముద్రితమగు నీ గ్రంథమునఁ గొన్ని పద్యములకు అర్థశుద్ధి లేదు. శబ్దశుద్ధి లేదు. ఇన్ని పర్యాయము లచ్చెనను ఇది యింకను అఱిగొఱగా ఉండి పోవుట కాంధుల ఔదాసీన్యమే కారణము. 1901 లో అచ్చయిన ప్రతి మరల 1960 లో అచ్చగుచున్న దనిన, రమారమి ౬0 ఏండ్లకుఁగాని వేయి ప్రతులు అప్పుడు పోలే దన్నమాట. గ్రంథమా భారతశేషము! కవియా ఏతాప్రెగడ! కవిత్వయములో నొకఁ డయిన ఎఱ్ఱయ గ్రంథమునే తెలుగువారు చదువుకొనుట లే దన్నమాట.

నూతేండ్ల తరువాత ఎఱ్ఱన్నను తొలిసారి కీర్తించినవాఁడు జక్కన. పిదప శ్రీనాథుఁడు.

శ్రీనాథుని కాలముననే రెడ్డిరాజ్యము ఛిన్నాభిన్న మగుటయుఁ బిదప ఆంధ్ర దేశము తురుష్కు దండయాత్రలకును తెలుగు తేండ్లలోఁ జెలరేగిన అంత కలహములకును మరల మరల లోనగుచుండుటయు మొదలుగాఁ గల కారణముల వలననో మఱి యిం కేకారణములవలననో ఏతాప్రెగడ నృసింహపురాణము, రామాయణము, హరివంశము సురక్షితము చేయఁబడలేదు. వీనిలో రామాయణము పేరు మాత్రము మిగిలెను. నృసింహపురాణము హరివంశముల వ్రాత ప్రతులు చూచినవారు తమ తమ శక్తికొలదిఁ దిద్దుకొనవలయువారే.

ముద్రణకార్యాలయ మొకచోటను నేను బహుదూరమున నొక పల్లియందును ఉండుటవలనను, శ్రీ వావిళ్లవారు ఎన్నిగ్రంథముల నిందులకు సమకూర్చినను అవి చాలకపోవుటవలనను, శ్రీ వేంకటేశ్వరశాస్త్రిగారు 'హరి' యనుటవలనను ఈ పీఠిక ముద్రణావశిష్ట మయి యుండెను. ఈ కూర్పు రాగల కూర్పున కుఁకరించునది మాత్రమే కాఁగలదు. పుటలక్రిందఁ జూపబడిన పాఠాంతరములు కొన్ని మూలమునం దచ్చయిన పాఠములకంటె మంచివే యయినను

వీనికంటే మంచిపాతము లింకను దొరకఁగలవేమో యను నాసతో మూలపాతముల నెచటనో తప్ప నేను మార్చలేదు. ఊహించిన మార్పులనుగూడ వీనికంటే మేలు తరములగు మార్పుల నెవరేని సూచింతురు గాత మని ఆ యుద్దేశముచేతనే వివిక్తముగా చూపితిని. పదపట్టికను అర్థములతో చిట్టచివర చేర్చితిని.

నృసింహపురాణ హరివంశ పాతములలో చాలఁ జోటుల శబ్దరత్నాకరముకంటే సూర్యారాయ నిఘంటువు మంచిపాతముల నుదాహరించి సంగతమగు అర్థములకు చక్కఁగా ప్రయత్నించెను. శోధకుల కీయెడల ఇంకను తీరనిహని యున్నది. ముద్రితమగు నీ పుస్తకమునందు అనన్వితములగు పద్యములు కొన్ని యున్నవి. మనస్సును తృప్తిపఱపని పాఠాంతరము లున్నవి. యతిభ్రంశము లున్నవి. కవిప్రయుక్తములూ లేఖక ప్రమాదములూ యని సందియము పడఁదగిన పదముల శోధనమున కివి జరుగఁజూపు ముద్రామును కనిపెట్టుకొనియున్నవి. శోధన చేయఁగల పాఠకు లందఱును ఈ భారము వహింపనిదే యిది నెఱవేఱదు. అందఱకును తలా యొకటి తోచవచ్చునుగాని ఒకనికే అన్నియుఁ దోచవుకదా! ఇంక చెప్పు శేలనఁగా నిది ఉత్తమగ్రంథము. ఇది లేనిదే మనకు మహాభారతము పూర్తి కాదు.

చిరివాడ }
కృష్ణాజిల్లా }

వేలూరి శివరామశాస్త్రి,
శతావధాని.

ఎఱ్ఱాపైగడ రామాయణము

కూచిమంచి తిమ్మకవి సర్వలక్షణసారసంగ్రహమున ఎఱ్ఱాపైగడ రామాయణములోని వని యీక్రిందిపద్యముల నుదాహరించినాఁడు.

ఉ. అంగముతోడఁ గట్టు మీట యజ్ఞవిఘాతక చోరు నెందు వో
వంగలవాడ వింక నిటు వైశమ తాపసవేషధారి వై.

ఉ. సందడి యధ్వరక్రియ కసంగత మేని బలంబుతోడఁ బె
గ్రం దది యెల యేన తగఁ గార్తుకహస్తుడ నై కడంగి మీ
ముందట నిల్చెదగ్ గతువు ముట్టక యుండఁ బ్రచండదైత్యరా
జిం దగ దవ్వుదొల వెను జించెదఁ బెంచెద మీకు మోదమున్.

చ. అనుటయు మంత్రిమాటకుఁ బ్రియంపడి యాతని నాదరించి య
మనుజకు లేంద్రుడను.....

ఉ. నూర్వురు నొక్కచందము మనోగతి సైరణ చేసి నన్ను నా
సర్వకులంబు నుత్తమయశంబున నుంచితి రమ్మలార! మీ
కుర్విని సాటియే యబల లొండొరు దేవతలున్ బటుత్వమా
నిర్వహణం బొనర్చుటకు నేరరు మర్త్యులఁ జెప్ప నేటికిన్?

చ. అనఘ యకంప మై విమల మై పరిపూర్తియు లోఁతుఁ దియ్యమున్
ఘనతయుఁ గల్గి సజ్జనమనస్సదృశస్థితిఁ జాల నొప్పు మీ
ఱినయది యన్నదీజలము తేవును మంచిది.....

ఉ. కోటలు నుగ్గును గ్గయిన హ్రారఫణీంద్రుగతిన్ దరంగముల్
మాఱినభూరివారిధిక్రమంబున రాహుకరాళవక్త్రమున్
దూఱినతీవ్రభానుక్రియ దుర్బలపై న్యతఁ బుత్రహీనతన్
గీటి పరాధవాభిగతిఁ గీడ్పడి భూపతి నెమ్మనంబునన్.

7 శా. తాటం గ్రాగిన నేలతంపలఱు బాతాళంబుదాఁకన్ జనం
దూటం జల్లిరి మీన్ను దాకి తరంగల్ తోరంబు లై నల్లడల్
పాటం బెల్లుగ నేటు లుబ్బటముగాఁ బైవైన నీ రెక్కి వై
వాటన్ జెర్వులు చెన్ను మీతె నఖిలప్రాణుల్ ముదం బందఁగాన్.

క. నూలు చెఱంగుల నెఱసులు

మీఱఁగ నీ విభ్రమములు మెఱయించి మునిం

గాఱఁగఁ జేయుము మేనక

చూఱకొనదె యతని తెలివి సొమ్ములు మున్నున్.

మ. చెఱకుందోటలఁ బెంచి శాలిమయసుత్తేత్రస్థుల్ నించి య
క్కఱ లేకుండఁగఁ బూగనాగలతికాకాంతారముల్ ప్రోచి యే
డ్డఱ నంతం గుముదోత్పలాభివనవాటికోటిఁ బాటించి పె
న్జెఱువుల్ వొల్పెఁ బురంబునదైనలఁ బ్రసీతాంబుపూర్ణస్థితిన్.

(ఇవి బాలకాండములోనివి.)

ప్రాచ్యలిఖితపుస్తకశాలలోని యొక సంకీర్ణపద్యముల తాళపత్రసంపుట
ములో రామాయణ యుద్ధకాండమునందలి పద్యములు ముప్పది కానవచ్చినవి.
అవి ప్రసిద్ధము లయిన భాస్కరరామాయణాదిగ్రంథములలోనివిగాఁ గాన రాలేదు.
అవి యెఱ్ఱాప్రెగడ రామాయణములోనివి కాదగును. ఆపద్యము లివి.

చ. అనిలజరావణానుజులు హస్తములన్ గయిదండ గొంచుఁ గ
క్కునఁ జనుదెంచి భానుజుఁడు గొల్వ సుఖంబున నున్న రామచం
ద్రునిఁ గని పాదముల్ శిరముతో నొఱయన్ బ్రణమిల్లి లేచి ని
ల్చినయెడ నెమ్మెగమ్ము వికసిల్లి విభీషణుఁడుం బ్రియంబునన్.

ఉ. తమ్ముడ నేఁడు నాకుఁ బ్రమదంబు ఘటిల్లె దశాస్యనందనుం
డిమ్మెయిఁ గూలుటన్ మనకు నింకఁ జయం బగు నంచు సిగ్గు లోఁ
గ్రమ్మఁగ నున్నలక్ష్యణునిఁ గ్రక్కున నంకమునందు నుంచి వ
త్సమ్మునఁ జేర్చుచున్ శిరము పారెకు మూర్ఖునుచుం గ్రమంబునన్.

చ. కరముల నవ్విభుం డతని గాయము లంటుచు నూర్పు పుచ్చుచున్
బురఁబురఁ బొక్కుచున్ శిరము మూర్ఖుని యెంతయు నూఱడింపుచున్
దురమున లెస్స గూల్చితివి దుర్దముఁ డైనవిరోధి పంక్తికం
ధరుఁడును నింకఁ గూలు నని నామది నిశ్చయబుద్ధి నొందెదన్.

చ. మసలక రామరావణులు మూర్ఖుని యుద్ధము సేయుచుండఁగా
నిసితశరంబు లొండొకటి నేర్పునఁ ద్రుంచుచు నుగ్రశక్తిమై
దశశిరుమస్తకప్రతతి దాఁకినఁ జిత్రమ డుల్లు సూపు మై
నుసిరికమ్రానిమీఁదఁ బిడు గూనినఁ గాయలు డుల్లునాకృతిన్.

ఉ. అక్కట ధూళిఁ బ్రుంగు డయి యంగము నెత్తుటఁ దోఁగి వేదనన్
 స్రుక్కుచు థాత్రివైఁ బొరలుచున్ బడి లక్ష్మణుఁ డిట్లు లుండ నా
 కెక్కడి యుద్ధకాంక్ష యిఁక నెక్కడి విక్రమగౌరవక్రమం
 బెక్కడి ప్రాణ మెక్కడి మహీసుత యెక్కడి రాజ్యసంపదల్.

ఉ. కందక గాజువాఱక మొగంబు వికాసముఁ జెందె జేతు లీ
 యందము లైనకాళ్లు నరుణాంబురుహంబుల లిలఁ జూడఁ జె
 న్నొందెడు జీవహీను లిటు లుండరు ప్రాణముతోడ నున్నవాఁ
 డిందు సహోదరుండు ధరణీశ్వర! నీకు విషాద మేటికిన్?

చ. మనమున నిశ్చయించి పవమానతనూజుండు మూఁడుమాటు లే
 పునఁ గదలించి యంబుధరముంబలే నీలరుచిం జెలంగుత
 ద్వనగిశిశృంగమున్ బిడిచి కైకొని పై కెగురంగ వైచి యాఁ
 చి నిలువఁ బట్టుచున్ వెస సుషేణునిఁ జేరఁగ వచ్చి యచ్చటన్.

ఉ. ఆతని రాద్రరేఖ గని యబ్ధి గలంగెఁ, జలించె శైల, మా
 త్పాతికవారిదంబు లతిదారుణరావము లై జనించె, థా
 త్రితల మెల్ల బిట్టవరె, దిక్కులు వ్రీలె సమస్తభూతముల్
 భీతి వహించె, డెంద మగలెన్ రజనీచరలోకభర్తకున్.

చ. అనయము సర్వభూతములయందును గోద్విజులందు శైలకా
 ననగగనాఖిలానలఘనత్వము మించ సహస్రపాదలో
 చనశతశీర్షమూర్తిపయి సారగతిన్ వసియించి సాద్రికా
 వనియు సమస్తభూతముల వారి వహింతువు నీవె రాఘవా!

మ. తరుణాదిత్యనిభద్యుతిన్ మెఱసి రక్తశ్రీచ్ఛటాశాటి కా
 ధరయుం దప్తసువర్ణభూషణయు నుద్యన్నీలధామాభ్రబం
 ధురధమ్నిలయు నొవిదేహతనయన్ దొడ్డొల్ల బెన్నంటలోఁ
 జూర నేతెంచినయాపుతోన జగముల్ సోద్యంబునన్ జూచినన్.

చ. అవనిజనంబు లెల్లను దశానను నంతిపురంబునందుఁ బె
 క్కవుదివసంబు లున్న జనకాత్మజ శోధితఁ జేయకే యనా
 ర్యవీహితవృత్తిఁ దెచ్చె రఘురాముండు బాలికుఁ డంచు నెంచరా
 భువనము లెల్ల నమ్ముటకుఁ బో యిటు నేసితి హవ్యవాహనా!

- చ. ప్రకటతరాత్త తేజమున రక్షిత యా మిధిలాధిరాజక
 న్యకను బయోధివేలఁబలె నాశరుఁ డెందు నతిక్రమింపఁ డె
 న్నికకును నిష్పవంటి మహనీయచరిత్రము గల్లు నిట్టి జా
 నకిని దరంబె వానికి మనంబున నేనియుఁ జల్కుఁ జూడఁగాన్.
- ఉ. వైరిజయంబు గాంచి బలవంతుల మిత్రులఁ గూడి తేజమున్
 సారయశంబునుగ్ గనిననాదు సమాగమనంబు నీవు సొం
 పారఁగఁ జెప్పుచో నతని యాననవర్ణవిలోకనంగితా
 కారవచోవిశేషములకై వడి నేర్పునఁ జూడు మేర్పడన్.
- మ. అతులం బై వశవర్తి యై రథతురంగానేకపాక్షిన్ మై
 పితృపైతామహ మైనరాజ్యము మదిన్ భేదింపఁగాఁ జేయు సం
 తత మెవ్వనికి నైన రాజ్యఫల మాత్మఁ గోరినన్ గైక యీ
 సుతుఁడే యేలుచు నుండుఁ గాక విపులక్షోణీతలం బంతయున్.
- చ. అతఁ డడరించుశస్త్రముల యారవముల్ శరఫుంఖజాతమా
 రుతములు గ్రమ్మినన్ గులగిరుల్ గదలెన్ గలఁగెన్ బయోనిధుల్
 క్షితి వడఁకెన్ మనంబునఁ జలించిరి పన్నగలోకవాసు లు
 న్నతరుచి బాసి మాసె దిననాథుఁడు మందతిలెన్ సమీరుఁడున్.
- చ. వడి నమరేంద్రముక్త మగువజ్రములీల యుగాంతకాలుకై
 వడిఁ బటతెంచి రావణుని వక్షము గాడి ధరిత్రిఁ దూలెఁ బ
 ల్విడి దశకంఠుఁ ద్రుంచె రఘువీరుఁడు నేఁ డని మేలువార్త యే
 ర్పడ ఫణిలోకవాసు లలరన్ వివరింపఁగ నేఁగెనో యనన్.
- శా. ఆపుణ్యవ్రతఁ బట్టినప్పుడె తదీయం బై యనిర్వార్య మా
 కోపాగ్నిన్ మసి గాక నీ వునికి రక్షి నాథ లోకంబునన్
 బాపాత్ముం డగువాఁడు పాపఫలమున్ బ్రాప్తవ్యకాలంబునన్
 బ్రాపించెన్ నిజపాపకర్తృఫల మిబ్బంగిన్ నినుం జెందుటన్.
- చ. సవిత్పండు చంద్రుఁడుగ్ దిశలు సంధ్యలు రేలుఁ బగల్గుఁ గాలమున్
 భువియును నాదిగా సకలమున్ గనుసాక్షులు వీ రెటుంగఁ నేఁ
 బ్రవిమలసద్గుణోత్తరధురాపరిధూషిత నైతి నేలి హ
 వ్యవహుఁడు నన్ను నిప్పుడు దయాయతచిత్తతఁ బ్రోచుఁ గావుతన్.

శా. ఆరీతిఁ భువనత్రయిఁ గలుగువా రత్యంతశోకార్తు లై
 ధీరత్వంబు పరిత్యజించి యలథాత్రీనందనం జెందుదు
 రావరాపన్నత యెంచుచుఁ బలుకఁ దద్వాక్యంబు లాలించుచుఁ
 ధారాళాశ్రులతో మనం బెరియఁ జింతఁ రాముఁ డున్నత్తఱిన్.

చ. ఖలునిఁ గబంధునిఁ నిశితకాండములఁ దునుమాడి వాని ప
 ల్కులు విని ఋశ్యమూకమునకుఁ జని భానుజుఁ గూడి వాలి ను
 జ్వలబలుఁ గూల్చి యర్కసుతు వానరరాజ్యమునందు నుంచి య
 య్యలఘుఁడు పంపె భూమితనయఁ వెదకఁ గపివీరకోటులన్.

చ. నిరుపమమూర్తి రామధరణీపతి శోభనవేళ నాడి ర
 చ్చరపువ్వుఁబోండ్లు కిన్నరులు సారెకుఁ బాడిరి దేవదుందుభుల్
 మొరసెను థాత్రీ సస్యములు మోహనలీల వహించె వృక్షముల్
 వరసురభిప్రసూనఫలవర్గములఁ విలసిల్లె నెంతయున్.

చ. అని కొనియాడుచుఁ జలరుహాక్షులు సేసలు మీఁదఁ జల్లఁగా
 ననఘచరిత్ర ! రామ ! సుగుణాకర ! వర్ధిలు మంచుఁ బొరు లె
 ల్లను దనచుట్టుఁ గొల్వొగ నలంకృత మైనరథంబుపై ముదం
 బున భరతాగ్రజండు రఘుపుంగవుఁ డీగతి వైభవంబులన్.

చ. జలనిధి గట్టి మించుకప్పినై న్యముతో వనరాశి దాఁటి దో
 ర్బలమున లంకపై విడిసి రావణముఖ్యనిశాటకోటులన్
 గలన జయించి భూతనయఁ క్రమ్మఱఁ గైకొని నిత్యకీర్తులఁ
 వెలసినవాఁడు రాముఁ డిటు వింటిమె కంటిమె యిట్టి చిత్రముల్.

శా. భేరీ కాహళశంఖతూర్యములు గంభీరంబు లై మ్రోయఁగాఁ
 దారామార్గమునందు దేవఋషిగంధర్వస్తుతుల్ మీఱ సే
 వారూఢిం దగ వందిమాగధులు కైవారంబు గావించుచుఁ
 సారోదారవిచిత్రవైఖరుల నానందంబు గల్పింపగన్.

ఉ. రావణుఁ గూల్చి క్రమ్మఱ భరాసుతఁ జేకొని నచ్చుచున్నవాఁ
 దావసుధాకళత్రుఁ డిదె యాప్తులతోడ మహేంద్రుతో శచీ
 దేవియుఁ బోలె సీత జగతీతలనాథునిఁ గూడి సంతత
 శ్రీ విలసిల్ల నున్నయది చేరినవాఁడు సుమిత్రపట్టియున్,
 హరి—౧

చ. అలికులవేణులక జలరుహాక్షులఁ జంద్రనిభాస్యలక విని
 ర్మలమణిహేమభూషణసమగ్రల భార్యలఁ గా వరింపు గ
 న్యల గుణజాతియుక్తలఁ బదార్థర గ్రామశతంబుఁ జూడఁ జె
 న్నలరెడులక్షగోవులఁ బ్రియం బెఱిగించిన నీకు నిచ్చెదన్.

ఉ. కొంచక కోటపై నిలిచి కొండలు భీమబలాధ్వులై నన
 క్తంచరు లుగ్రతోమరగదాపటుశక్తుల వానరాలి నొ
 ప్పించిరి వానరేంద్రులును బేర్చి రణంబునఁ గోటపైకి లం
 ఘించి నిశాటులక ధరణికిం బడ నీడిచి నొంభి రుద్ధతిన్.

మ. నిను నేవించినఁ గల్గు మానవులకుక వీటివధూటీఘటీ
 ఘనకోటీశకటీకటీతటిపటీగంధేభవాటీపటీ
 రనటీహరిపటీసువర్ణమకుటీప్రచ్ఛోటికాపేటికల్
 కనదామ్నాయమహాతురంగ ! శివలింగా ! నీలకంఠేశ్వరా !

* * * * *

చదలువాడ ఎఱ్ఱాపైగ్గడ రచనముతో నీ కవిస్తుతిపద్య మొక ప్రాచీన
 పద్యసంకలనమునఁ గానవచ్చినది.

శా. సారోదారసమంచితస్ఫురదురుస్థాయల్లసల్లాలిత
 (స్థారంబుల్ వె ?) ను ద్రిప్పి పెట్టుచును శబ్దద్రవ్యహీనుల్ సదా
 తారుం జెప్పితి మంచుఁ జెప్పికొనుటల్ తప్పే నిరాఘాటవా
 క్సారభ్యప్రతిభావిజృంభితులు మెచ్చర్ గాక యానందముల్.

ఇది ఎఱ్ఱాపైగ్గడ రామాయణకృత్యవతరణికలోనిది గావలెను.

* * * * *

ఈ క్రిందిపద్యమును 'ఎఱ్ఱాన రామాయణములోనిదా?' అని యెప్పుడో
 శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు తమ నోటుబుక్కులో వ్రాసికొని రఁట !

ఉ. చువ్వన మేను వంచి రవి సోఁకఁగఁ దోఁక విదల్చి పాదముల్
 వివ్వఁగఁ బట్టి బాహువులు వీచి మొగంబు బిగించి కొండ జే
 జువ్వన నూఁగి ముందఱికిఁ జూఁగి పిఱిందికిఁ దూఁగి వార్ధిపై
 టివ్వన దాఁట వాయుజుఁడు తొక్కలతోడిసురాద్రియో యనన్.

* * * * *

కూచిమంచి తిమ్మకవి గాక మఱికొందఱు లాక్షణికులును ఎఱ్ఱాప్రెగ్గడ రామాయణములోని పద్యములను తమ లక్షణగ్రంథములం దుదాహరించినారు. అట్టివి మఱికొన్ని యీ క్రిందివి.

గణపవరపు వేంకటరంగకవి ప్రయోగరత్నాకరము:—

క. ధాత్రీ సురసేవారతి, భాతృభృతిగురూక్తిపాలబంధురమతి దు
శ్శాత్రవహరణస్థితి, మిత్రానందకరవిహృతి మీయం దమరున్.

సీ. బాలసుధాంశునిటాలుని నవసుధా, లాపముల్ వినవలె ననెడువాస.

క. ఆ దశరథసూనుండు ప, యోధిజలం బింక నేసి యొకశరమునఁ గ్ర
వ్యాదవిభుఁ దునిమి సీతను, మోదంబునఁ జేకొని కపిపుంగవుతోడన్.

—ఎఱ్ఱాప్రెగ్గడ సంక్షేపరామాయణము

* * * * *

వావిళ్లవారి ముద్రణమున భాస్కరరామాయణము యుద్ధకాండము లోని యీ క్రిందిపద్యము 'ఎఱ్ఱాప్రెగ్గడవారి పద్య మని ప్రతీతి' అను అధోజ్ఞాపికతో కానవచ్చును.

ఉ. త్రెవ్వెడుగంటులం గురువు దేతెడునెత్తురు రాక మున్న యే
నొవ్వియు నేవికారము మనోగతిఁ జెందక మున్న సాయకం
బవ్వలఁ బోక మున్న మకుటాట్టవిఘట్టనరావ మొప్పుగా
నువ్వున నుప్పతిల్లె నసురోద్వహమూర్ధచయంబు గ్రక్కునన్.

—ప. ౧౧౫౪.

* * * * *

ఆనెగొందిలో దొరకిన యొక భాస్కరరామాయణపుఁ దాళపత్రప్రతిలో నారణ్యకాండమున ఎఱ్ఱాప్రెగ్గడ కృతములుగాఁ గొన్నిపద్యములు కానవచ్చిన వని డాక్టరు నేలటూరి వెంకటరమణయ్యగారు గుర్తించి తెలిపిరి.

ఉ. ఆనెఱబోదు కేలు దొనకై నిగుడించుట, యమ్ము మౌర్విసం
ధానముసేత, నిండఁ దెగఁ దార్కొని లక్ష్యము సేయు, డేయుడుక
గాన నజస్రమండలితకార్డుక మొక్కటి గంటిఁ గంటి న
ద్దానపదీర్థ దేహసముదాయనిరంతరపాతవేగముల్.

స్థగర. కరిణీయానంబు నవ్వున్ గతి, నవలతికాకార మంగంబు, చంద్రున్
 బురుణించున్ ముద్దుమో, మంబురుహదళములం బోలుఁ గన్ను, ల్విపంచీ
 స్వరసంకాశంబు పల్కున్, జలదళినిచయస్పర్థి యై యుండు వేణీ
 భర, మాతన్వంగి కింద్రప్రముఖనిఖిలదిక్పాలకాభీలశౌర్యా !

చ. అలినీభవేణి చంద్రసదృశానన యుత్పలపత్రనేత్ర కో
 మలలతికాభిరామభుజ మంజులవృత్తలసత్కుచద్వయా
 కలిత సుమధ్య హృద్యకటి కామ్యతరోదవు రమ్యజంఘ యు
 జ్జ్వలచరణాబ్జ తద్వనిత జానకి నా విలసిల్లు రావణా !

విషయ సూచిక

పూర్వ భాగము

ప్రథమా శ్వాసము

విషయము.	పుట.
ఇష్టదేవతాస్తుత్యాదికము	1
కృతినాయకప్రశంస	1
కథాప్రారంభము	6
సంక్షేపరూపంబగు నాదిస్మృష్టిప్రకారము	7
ఇంద్రుడు వజ్రాయుధముచేత దితిగర్భంబు ఛేదించినప్రకారము	10
వృధుచక్రవర్తి భూమిని గోవుగాఁ జేసి పస్తువులు గొన్నప్రకారము	13
వేనశరీరమధనంబునఁ బృథుఁ డుద్భవించినప్రకారము	14
వృధుచక్రవర్తికి భూదేవికి నైనసంవాదప్రకారము	16
వైశంపాయనుఁడు జనమేజయునకు ననాగతమన్వంతరములఁ జెప్పట	20
ఛాయాదేవియందు సౌవర్ణశనైశ్చరతపతులు పుట్టినప్రకారము	22

ద్వితీయా శ్వాసము

వైవస్వతమనువంశము	26
రైవతుఁడు రేవతిని బలరామున కిచ్చినప్రకారము	27
కువలయాశ్వుండు దుందుడను రాక్షసునిం జంపినప్రకారము	29
సత్యవ్రతుండను రాజు వసిష్ఠవచనంబునఁ ద్రిశంకుం డైనప్రకారము	31
సగరపుత్రులు కపిలుకోపాగ్నిచేత భస్మిభూతు లగుట	33
జనమేజయునకు వైశంపాయనుఁడు పితృదేవతల తెఱఁగఁ జెరింగించుట	35
సనత్కుమారుఁడు మార్కండేయునకుం జెప్పిన పితృదేవతాప్రభావము	37
పితృగణంబులలో మూర్తిసహితుల మూర్తిరహితుల వివరించుట	40
పితృదేవతాసమారాధనఫలవిశేషప్రభావము	41
భీష్ముఁడు ధర్మరాజునకుఁ గౌశికపుత్రులచరిత్రంబు చెప్పినప్రకారము	45
భీష్మఁ డుగ్రాయుధుం డనురాజుం జంపినప్రకారము	45
కౌశికపుత్రులు గురువరువంచనంబున హింజన్నులై పుట్టినప్రకారము	48
బ్రహ్మదత్తుఁడు దేవీసహితంబుగాఁ బరమసిద్ధిపడయుట	52

తృతీయా శ్వాసము

సోమాన్వయక్రమము	54
చంద్రుఁడు బృహస్పతిభార్యయగు తారం గొనినప్రకారము	55

విషయము.

రజి యనురాజుచరిత్రంబు సంక్షేపంబుగా నెఱింగించుట	...	పుట. 57
యయాతిమహారాజుచరిత్రంబు సంక్షేపంబుగాఁ జెప్పట	...	59
యయాతిమహారాజు వరించిన సుఖాషితంబులు	...	60
జహ్నునకు గంగాదేవి కూతురైన వృత్తాంతము	...	63
దుర్వసువంశక్రమంబు సంక్షేపంబుగాఁ జెప్పట	...	65
యదువంశక్రమంబు సంక్షేపంబుగాఁ జెప్పట	...	67
జ్యోమదుం డనురాజు వనంబున నున్నకన్నియం గొనివచ్చుట	...	68
అంధకవంశక్రమంబు సంక్షేపంబుగాఁ జెప్పట	...	71
సత్రాజిత్తు సూర్య నారాధించి శమంతకమణి సంపాదించుట	...	73
శ్రీకృష్ణుండు జాంబవతిం బరిగ్రహించి నిజపురంబునకు వచ్చుట	...	76
శతధన్వుండు సత్రాజిత్తుం జంపి శ్యమంతకమణి నవహరించుట	...	77
శతధన్వుండు కృష్ణునకు వెఱచి తురగారూఢుండై పాఠిపోవుట	...	78
అక్రూరుండు విడిచిపోవుటవలన ద్వారకయం దుత్పాతంబులు పుట్టుట	...	79
శ్రీకృష్ణుం డక్రూరునిచేత నున్న శ్యమంతకరత్నంబు బయలుపఱచుట	...	80

చతుర్థా శ్వాసము

జనమేజయుండు వైశంపాయనుని కౌరిచేసిన యాశ్చర్యకార్యముల నడుగుట	...	83
వరాహావతారంబు సంక్షేపరూపంబుగాఁ జెప్పట	...	85
విష్ణుదేవుండు నృసింహావతారంబున హిరణ్యకశిపుం జంపుట	...	87
వామనావతారంబు సంక్షేపరూపంబుగాఁ జెప్పట	...	88
వరశురమావతారము సంక్షేపరూపంబుగాఁ జెప్పట	...	89
శ్రీరామావతారక్రమంబు సంక్షేపరూపంబునం జెప్పట	...	90
దేవదానవులకు జరిగిన తారకామయం బను యుద్ధప్రకారము	...	92
దేవతలు రాక్షసులమీఁద యుద్ధసన్నద్ధులై వెడలుట	...	92
మయుండు మొదలగురాక్షసులు దేవతలమీఁద యుద్ధసన్నద్ధులై వెడలుట	...	93
త్రివిక్రమదేవుండు గరుడవాహనారూఢుండై దేవతలకు సహాయపడుట	...	94
కౌర్వుం డనుమునివలన కౌర్వానలంబు సంభవించినప్రకారము	...	97
ఇంద్రాదిదేవతలతోడఁ గాలనేమి యను రాక్షసుండు యుద్ధముచేయుట	...	99
కాలనేమి విష్ణుదేవునిమీఁద యుద్ధసన్నద్ధుండై పోవుట	...	102
విష్ణుదేవుండు చక్రాయుధముచేతఁ గాలనేమిం జంపుట	...	103
నారాయణుండు యోగసిద్రాపరాయణుండై యుండుట	...	106

పంచమా శ్వాసము

బృందారకులు శతానందుంగూడి యచ్యుతుం బ్రస్తుతించుట	...	108
ప్రజాభారపీడితయైన భూదేవి తన మనఃశ్లేశంబు విష్ణున కెఱింగించుట	...	110
బ్రహ్మనిదేశంబున సముద్రుండు శంతనుండై పుట్టినప్రకారము	...	112

విషయము.

పుట.

నారదుండు విష్ణునితోఁ గాలనేమి కంఠుండై పుట్టినతెఱంగెఱింగించుట ...	113
బ్రహ్మదేవుండు విష్ణునితోఁ గశ్యపుండు వసుదేవుండై జనించిన తెఱంగుచెప్పట ...	115
నారదుండు కంఠునితో విష్ణుమూర్తి కృష్ణుఁ డయి పుట్టఁగలవిధం బెఱింగించుట...	116
విష్ణుండు యోగమాయను యశోదకుఁ గూఁతురై పుట్ట నియమించుట ...	118
రోహిణీదేవిగర్భంబుననుండి బలరాముం డవతారంబు నొందుట ...	120
దేవకీదేవిగర్భంబుననుండి శ్రీకృష్ణుం డవతరించుట ...	120
కంఠుండు యశోదకుఁ గూఁతు రైపుట్టిన యోగమాయం జంపం బూనుట ...	122
నందుండు మధురాపురముననుండి వసుదేవునాజ్ఞ చే వ్రేవల్లెకు వచ్చుట ...	123
శ్రీకృష్ణుండు పూతనప్రాణంబులు న్ననదుగ్ధంబుతోడఁ గొని చంపుట ...	126
శ్రీకృష్ణుండు శకటాసురుని సంహరించుట ...	128
శ్రీకృష్ణమూర్తిబాలక్రీడాభివర్ణనము ...	130
గోపికలు యశోదతోడ శ్రీకృష్ణుని దుష్టచేష్టితంబులు చెప్పికొనుట ...	132
యశోదాదేవి శ్రీకృష్ణు నులూఖబద్ధునిఁ జేయుట ...	135

షష్ఠా శ్వాసము

శ్రీకృష్ణుండు బలరామునితో స్థలాంతరముపోవుట శ్రేయ మని పలుకుట ...	137
నారదుండు నందగోపుని బృందావనమునకుఁ బోఁ బరుచుట ...	138
గ్రీష్మ కాలాభివర్ణనము ...	140
గోపాలకులు రోగశాంతికై శివపూజావ్రతంబు సలుపుట ...	143
శంఖకర్ణుం డనుభూతంబు గోపాలకులకుఁగలిగిన రోగంబునకుఁ గారణం బెఱింగించుట.	144
శ్రీకృష్ణుండు విషమయంబగు కసిత్థవృక్షము నున్మూలించుట ...	146
శ్రీకృష్ణుండు గోపాలురతో యమునయందు జలక్రీడ సలుపుట ...	148
కాలనేమిపుత్రు లేద్వరు కుంభకునింట్ల వృషభంబులై పుట్టుట ...	151
శ్రీకృష్ణుండు నందాదులతోడ మిథిలాపురంబున నున్న కుంభకునింటికిఁ బోవుట ...	152
శ్రీకృష్ణుండు రాక్షసాంశసంభూతంబులగు సప్తవృషభంబులఁ జంపుట ...	155
శ్రీకృష్ణుండు వామదేవభరద్వాజు లనుమునులఁ గని సంభాషించుట ...	157
వామదేవభరద్వాజులు శ్రీకృష్ణు నెఱింగి స్తుతించుట ...	158

సప్తమా శ్వాసము

శ్రీకృష్ణుండు యమునానదియందుఁ గాళియుం డుండెడుమడుపు చూచుట ...	161
గాళియుండు శ్రీకృష్ణునిం గఱచి చుట్టుకొనుట ...	163
గాళియునిచేతఁ జాట్టఁబడిన శ్రీకృష్ణునిఁ జూచి యశోద శోకించుట ...	165
శ్రీకృష్ణుండు గాళియుని యమునాప్రవాహంబు వెడలనడుచుట ...	167
బలరాముండు గర్దభవేషధారి యగుధేనుకుం డనురాక్షసుం జంపుట ...	169
బలరామదేవుండు ప్రలంబుఁ డనురాక్షసుం బరిమార్చుట ...	172
నందగోపాలాదు లింద్రోత్సవంబునేయ నుపక్రమించుట ...	174

విషయము.

గోపాలకులు కృష్ణోపదేశంబున నిండ్రోత్సవంబుమాని పర్వతోత్సవము చేయుట...	పుట. 175
ఇంద్రుడు మేఘముల రావించి వ్రేవల్లెమీద వర్షింప నియోగించుట ...	178
శ్రీకృష్ణుడు గోరక్షణార్థంబు గోవర్ధనపర్వతంబు నెత్తుట ...	180
ఇంద్రుడు శ్రీకృష్ణునిసన్నిధికి వచ్చి బహువిధంబుల స్తుతించుట ...	182
ఇంద్రుడు శ్రీకృష్ణుని గోపతిత్వమున కభిషిక్తునిఁ జేయుట ...	184
గోపవృద్ధులు శ్రీకృష్ణునిమహాప్రభావం బభివర్ణించి యతని నరయుట ...	186

అష్టమా శ్వాసము

శ్రీకృష్ణునిలీలలు ...	188
శ్రీకృష్ణుడు గోపకాంతల రతిక్రీడల నత్యంతానురాగవతులఁ జేయుట ...	190
శ్రీకృష్ణుడు పృవభరూపధరుం డగు సరిష్ఠుం డనురాక్షసునిం జంపుట ...	191
కంసుండు వసుదేవాదులతో శ్రీకృష్ణునిచరితంబుచెప్పి యాక్షేపించుట ...	193
కంసుండు శ్రీకృష్ణునిఁ దోడేర నక్రూరుని నియోగించుట ...	196
కేళి యనురాక్షసుఁ డశ్వరూపధరుండై శ్రీకృష్ణునకుఁ గీడుసేయఁ బూనుట ...	199
శ్రీకృష్ణుడు కేళిని మార్కొని పోరి మృతించొందించుట ...	200
కేళినాశంబునం బ్రీతుండై నారదుండు శ్రీకృష్ణుని నభివర్ణించుట ...	201
అక్రూరుండు వ్రేవల్లెకు వచ్చి శ్రీకృష్ణుని దర్శించుట ...	204
అక్రూరుండు శ్రీకృష్ణునితో దేవకీవసుదేవులపరితాపంబు చెప్పుట ...	205
అక్రూరుండు శ్రీకృష్ణబలరాముల మధురకుఁ దోడ్కొనిపోవుట. ...	208
శ్రీకృష్ణుఁ డక్రూరునకు యమునాజలంబులతోఁ దన మహానుభావంబు చూపుట...	209

నవమా శ్వాసము

శ్రీబలరామకృష్ణుల మధురాప్రవేశము ...	212
శ్రీకృష్ణుడు కుబ్జయను కంసదాసి ననుగ్రహించి సురూపం జేయుట ...	214
శ్రీకృష్ణుండు కంసు నాయుధాగారంబుచేరి కంస శరాసనధ్వంసంబు చేయుట ...	216
కంసుం డేకాంతంబున మహామాత్యునితోఁ దన జన్మప్రకారంబు చెప్పుట ...	219
కంసుండు సపరివారుండై రంగస్థలముననుండి రామకృష్ణుల రావించుట ...	221
శ్రీకృష్ణుడు కువలయాపీడం బను సేయంగును బీనుంగుఁ జేయుట ...	222
శ్రీకృష్ణుడు చాణూరుం డను వల్లునితోఁ బోరి వానిం జంపుట ...	225
శ్రీకృష్ణుండు కంసునిఁ బుడమిం బడవైచి విగతప్రాణునిఁ జేయుట ...	227
కంసునిభార్యలు మృతుండయిన పెనిమిటిం బేర్కొని విలాపంబుసేయుట ...	229
కంగ్రసేనుండు కంసునకు నగ్నిసంస్కారంబు సేయుటకు కృష్ణుననుజ్ఞ నొందుట ...	231
శ్రీకృష్ణబలరాములు సాందీపునియొద్ద సకలవిద్యాభ్యాసంబు సేయుట ...	233
శ్రీకృష్ణుండు సాందీపనికి మృతపుత్రుని గురుదక్షిణగాఁ దెచ్చి యిచ్చుట ...	234

ఉత్తర భాగము

ప్రథమా శ్వాసము

విషయము.

పుట.

జరాసంధుఁడు మధురపై దండెత్తి వచ్చి కృష్ణునొద్దకు దూతలఁ బంపుట ...	237
రామదామోదరులు మధురాపురంబు విడిచి జరాసంధుఁడు వెనుకొనఁ దొలంగిపోవుట.	240
శ్రీకృష్ణబలరాములు పరశురామునిం గని తమరాక యెఱింగించుట ...	241
శ్రీకృష్ణబలరాములు పరశురామసహితంబుగా గోమంతంబుం జేరుట ...	243
జరాసంధుఁడు నైస్యంబులతోడఁ గృష్ణబలరాములెక్కిన పర్వతంబుచుట్టి విడియుట.	246
జరాసంధుఁడు రామదామోదరు లెక్కినపర్వతంబును గాల్చుట ...	248
శ్రీకృష్ణబలరాములు గోమంతమునుండి నైస్యమధ్యంబునకు లంఘించుట ...	249
జరాసంధుఁడు బలదేవవాసుదేవులతోడ యుద్ధంబు చేయుట ...	252
జరాసంధుఁడు సకలనైస్యసమేతంబుఁగఁ బరాజితుడై పోవుట ...	254

ద్వితీయా శ్వాసము

జరాసంధుఁడు రెండవసారి మధురమీఁద దండెత్తివచ్చుట ...	261
రుక్మి శ్రీకృష్ణునితోడఁ పలవడి యుద్ధముచేసి పరాజితుడై పోవుట ...	265
బలరామజరాసంధగఁగాయద్ధవిజృంభణము ...	267
జరాసంధుఁడు పరాజయంబునొంది మరలి నిజపురంబునకుం జనుట ...	269
బలరామదేవుండు కాళిదీభేదనంబు సేయుట ...	271
బలరాముండు ప్రేవల్లెనుండి మధురాపురంబునకు వచ్చుట ...	272
వైశంపాయనుండు జన మేజయునకు కాలయవసునిజనవప్రకారం బెఱింగించుట.	274
కాలయవసుండు ముచికుండునిరోసానలంబున భస్మీభూతుఁ డగుట ...	277
శ్రీకృష్ణుండు విశ్వకర్తును రావించి ద్వారవతి యనుపురంబు నిర్మింపం బనుచుట...	279
శ్రీకృష్ణుండు వాయుదేవునిచేత సుధర్మయను దేవసభ ద్వారకకుఁ దెప్పించుట ...	281

తృతీయా శ్వాసము

రుక్మిణి శ్రీకృష్ణునం దసురాగవతి యగుట ...	284
నారదుండు శ్రీకృష్ణునొద్దకు వచ్చి రుక్మిణీపరిణయోద్భవంబు తెఱం గెఱింగించుట	286
నారదుండు శ్రీకృష్ణుని రుక్మిణీదేవి బ్రాగ్ఘ్రిహించిగొని తేర నియోగించుట ...	288
శ్రీకృష్ణుండు రుక్మిణీపరిణయార్థంబుగాఁ గుండినపురంబునకు నకుగుట ...	290
పురంబువెలుపల గౌరీదేవి సేవించివచ్చు రుక్మిణీదేవిని శ్రీకృష్ణుండు గొనిపోవుట	292
శ్రీకృష్ణుండు రుక్మిణీదేవిం గొనిపోవునెడ జరాసంధుడు లేచిరి పోరుట ...	294
బలరాముండు సంరంభవిజృంభితుండై నంగాదినైస్యంబులఁ దునుమాడుట ...	297
రుక్మిణీసహోదరుండగు రుక్మి యనువాఁడు శ్రీకృష్ణునితో యుద్ధంబుచేయుట ...	299
శ్రీకృష్ణుండు రుక్మిమూర్ఖితుండేసి రుక్మిణిఁగొని ద్వారకకు వచ్చుట ...	300
రుక్మిణీకల్యాణమహాత్మవప్రకారము ...	302
ప్రద్యుమ్నుండు శంబరాసురుం జంపి దేవీసమేకముగా ద్వారావతికి వచ్చుట ...	305
ప్రద్యుమ్నుండు రుక్మికుండు రగు శుభాంగిని స్వయంవరంబున వరించి వివాహంబగుట.	307
రుక్మి బలరామునితో జూదమాడ నారంభించుట ...	309
జూదంబున నన్యతంబాడిన రుక్మిని గళింగుని బలరాముండు తునుమానుట ...	310

నిషయము.

పుట.

చతుర్థాశ్వాసము

బలదేవబలాదయప్రభావము	...	311
హయగ్రీవనిశూభమురాసురులతోఁబోరి వరుణ యమకుజేరులు పాతీపోవుట	...	313
నరకుఁడు దేవలోకం బాక్రమించి యదితికుండలంబు లవహరించి యచ్చరల జేఱుగొనుట	...	315
వసిష్ఠాదిమహర్షులు ద్వారకకు వచ్చుట	..	318
వసిష్ఠాదిమహర్షులు శ్రీకృష్ణునితో నరకాసురునిదుశ్చేష్టలు చెప్పట	.	320
ఇంద్రుఁడు ద్వారకానగరంబునకు వచ్చి కృష్ణునిఁ జూచుట	...	323
ఇంద్రుఁడు శ్రీకృష్ణుని నరకాసురవధకుఁ బ్రేరేపించుట		324
శ్రీకృష్ణునిచేత యురాసురుండు మొదలైన మహారాక్షసవీరులు చంపఁబడుట	...	326
సత్యభామ నరకాసురునితో యుద్ధంబుచేయుట	...	329
శ్రీకృష్ణుండు సుదర్శనచక్రంబుచేత నరకాసురుని ఖండించుట	.	331
శ్రీకృష్ణుండు పదియాఱువేలసూర్పురు సురకన్యకలం గ్రహించుట	...	333
శ్రీకృష్ణుండు సత్యభామాప్రేరితుడై పారిజాతంబు గొనితెచ్చుట	..	335
శ్రీకృష్ణుండు పారిజాతంబుతో నిజపురంబునకు వచ్చుట	...	337
నారదమహాముని శ్రీకృష్ణునిప్రభావము యాదవుల కెఱిగించుట	...	340
శ్రీకృష్ణుండు పారిజాతకుసుమసమర్పణంబున సత్యభామాదులకుఁ బ్రియంబుసేయుట.		342

పంచమాశ్వాసము

దుర్యోధనాదిరాజులు శ్రీకృష్ణుని దర్శించుట	...	344
నారదుండు శ్రీకృష్ణునిప్రభావంబు రాజులకెల్లం దెలియఁజేయుట	...	346
అర్జునుండు ధర్మరాజునకు శ్రీకృష్ణునిప్రభావంబు చెప్పట	...	348
అర్జునుండు బ్రాహ్మణకుమారుని రక్షింపఁబోవుట	...	350
శ్రీకృష్ణుండు బ్రాహ్మణునకు మృతపుత్రదానంబు చేసి మంపుట	...	353
రుక్మిణీదేవి శ్రీకృష్ణునితోఁ దనకుఁ గల సంతానాపేక్ష యెఱింగించుట	...	355
శ్రీకృష్ణుండు బలభద్రాదులకుఁ దనకైలాసయాత్ర దెలియఁజేయుట	...	356
శ్రీకృష్ణుండు కైలాసంబునకుఁ బుత్రార్థియై పోవుట	...	358
శ్రీకృష్ణుండు బదరీవనంబున సమాధియోగంబున నుండుట	...	361
ఘంటాకర్ణుండు శ్రీకృష్ణునిఁ గని సంభాషించుట	...	362
ఘంటాకర్ణుండు శ్రీకృష్ణు నుద్దేశించి నిజనియమం బుఁజెప్పించుట	...	364
ఘంటాకర్ణుండు శ్రీకృష్ణమూర్తిని బొడగని స్తుతించుట	...	366
ఘంటాకర్ణుండు విశాచదేహంబు వదలి పుణ్యోద్యమంబునకుం బోవుట	...	369

షష్ఠాశ్వాసము

శ్రీకృష్ణుండు కైలాసం బు గనుంగొని తదీయవైభవాంబు నభివర్ణించుట	...	371
ఇంద్రాదిదేవతలు శ్రీకృష్ణుని దర్శించుటకు కైలాసపర్వతంబునకు వచ్చుట	...	373
శివుండు సవరివారుండై శ్రీకృష్ణునిఁ గానవచ్చుట	...	376
శ్రీకృష్ణుండు శివునిమాహాత్మ్యం బభివర్ణించి స్తుతించుట	...	376

విషయము.

పుట.

శివుడు శ్రీకృష్ణనిమాహాత్మ్యము నభివర్ణించి స్తుతిచేయుట	...	379
పాండ్రవాసుదేవుడు ద్వారకమీఁద దండెత్త నుద్ద్యోగించుట	...	382
పాండ్రవాసుదేవుడు గారదునితో శ్రీకృష్ణమీఁదివైరంబు చెప్పట	...	383
పాండ్రవాసుదేవుడు ద్వారకాసంగరంబుపై దండెత్తివచ్చి యుద్ధముసేయుట	...	385
సాత్యకి పాండ్రవాసుదేవుని నెదిర్చి యుద్ధంబుచేయుట	...	387
ఏకలవ్యుడు బలరామునితోఁ దలపడి ఘోరయుద్ధంబుసేయుట	...	390
శ్రీకృష్ణుడు కైలాసంబుననుండి మరలి ద్వారకాసంగరంబునకు వచ్చుట	..	391
శ్రీకృష్ణుడు గరుడవాహనామాధుఁడై పాండ్రవాసుదేవునిఁ జూప బోవుట	...	393
శ్రీకృష్ణుడు సుదర్శన చక్రంబుచేఁ గాళితాజునుతప్రేషితయుగ కృత్యం దురుముట.		396

సప్తమా శ్వాసము

బాణాసురవృత్తాంతారంభము	...	400
శివుడు బాణాసురునికిఁ గోరినవరంబు లిచ్చి యాచరించుట	.	401
బాణుడు కుంభాండునితోఁ దనకు శివునివలనఁ గలిగిన వరదానక్రమాంబు చెప్పట.		402
కుంభాండుఁడు బాణుతో మహాత్పాతంబులు పుట్టుట చెప్పి పరితపించుట	...	405
పార్వతీదేవి యుషాకన్యను నభిమతవరం బొసంగి యాచరించుట	...	407
ఉషాకన్య తనస్వప్నమందు నశిరుద్ధనమాగమంబు గనట	...	410
చిత్రరేఖ యుషాకన్యకన్నకలకుఁ గారణం బూహించి యుషాకన్య నూరార్చుట.		411
చిత్రరేఖ దేవదానవప్రముఖులనెల్లఁ జిత్రరటుంబున లిఖించి తెచ్చి యుషకుం జూపుట.		413
చిత్రరేఖ యుషాకన్యకు ననిరుద్ధనికులశిలవయోబలాదు లెఱింగించుట	...	416
చిత్రరేఖ యనిరుద్ధమందిరంబు సొచ్చి యతనిం గొనివచ్చుట	...	418
చిత్రరేఖ యనిరుద్ధునిఁ దోడ్కొనివచ్చి యుషాకన్యతోఁ గూర్చుట	...	420
అనిరుద్ధుడు బాణప్రేరితులై తన్నుఁ బట్టవచ్చిన రాక్షసకింకరులఁ బాఱఁదోలుట		422
బాణాసురుడు స్వనైన్యసమేతుండై యనిరుద్ధమీఁద యుద్ధమునకు వచ్చుట	...	424
బాణాసురుడు అనిరుద్ధుని నాగపాశబద్ధునిఁ జేసి పడఁదోయుట	...	425
కాళికాదేవి ప్రత్యక్షం బై యనిరుద్ధబంధనంబుఁ దునిమి యాశ్వాసించుట	...	428

అష్టమా శ్వాసము

అనిరుద్ధుం గానక యంతఃపురభామినులు వగచుట	...	430
శ్రీకృష్ణబలరామప్రభృతు లనిరుద్ధునిపోకకుఁ గారణం బూహించుట	...	431
నారదమహాముని శ్రీకృష్ణునికి ననిరుద్ధునివృత్తాంతంబంతయు నెఱింగించి పోవుట	.	433
గరుత్మంతుడు శ్రీకృష్ణుని ననేకవిధంబుల స్తుతిచేయుట	...	435
శ్రీకృష్ణుడు బలరామప్రద్యుమ్నలతోఁ గూడి బాణుని జయించఁబోవుట	...	436
శ్రీకృష్ణబలరామప్రద్యుమ్నులు బాణనైన్యంబులఁ బాఱఁదోలుట	...	438
ఉగ్రజ్వరంబు శ్రీకృష్ణునితో యుద్ధంబు చేసి పరాజయంబునొందుట	...	440
శివుడు శ్రీకృష్ణునితో యుద్ధంబుచేయక తొలగి పోవుట	...	445
కుమారస్వామి శ్రీకృష్ణబలరామప్రద్యుమ్నులతో యుద్ధముచేయుట	...	446
బాణాసురుడు శ్రీకృష్ణునితో యుద్ధంబుచేసి పరాజయంబు నొందుట	..	448
పార్వతీదేవి శ్రీకృష్ణునిఁ బ్రార్థించి బాణాసురునిచావు దప్పించుట	...	451

విషయము.

పుట.

శివుడు బాణాసురునకు సఖిమతవరంబు లిచ్చి ప్రమథపదం బొసంగుట	...	453
శ్రీకృష్ణుడు బాణునిగోధనంబుకొఱకు వరుణునితో యుద్ధంబుచేయఁబోవుట	...	455
వరుణుడు శ్రీకృష్ణునితో యుద్ధముచేసి పరాజితుండై స్తుతించుట	...	457
శ్రీకృష్ణుఁ డింద్రునిదేవతలతో ద్వారకాపురంబునకు వచ్చుట	...	459

న వ మా శ్వా స ము

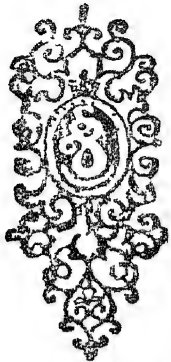
మునులు రోమహర్షణపు త్రుని జనమేజయవంశవృత్తాంత మడుగుట	...	465
శ్రీవేదవ్యాసమునీం ద్రుండు జనమేజయునకు ననాగతంబు చెప్పట	...	466
శ్రీవేదవ్యాసమునీం ద్రుండు జనమేజయునకుఁ గలియుగధర్మంబు లెఱింగించుట	...	468
జనమేజయమహారాజు ఆశ్వమేధయాగంబుచేయ యద్యోగించుట	...	471
జనమేజయునకు విశ్వావసుం డడుగంధర్వుండు హితోపదేశంబుచేయుట	...	471
జనమేజయునకు వైశంపాయనుండు మార్కండేయచరిత్రంబు చెప్పట	...	474
నారాయణుండు మార్కండేయునకు నాత్మప్రభావం బెఱింగించుట	...	476
మధుకైటభు లనుదనుజులు నారాయణునిచే నిహతులైనవృత్తాంతము	...	478
నారాయణుండు పరాహరూపంబునఁ బాతాళగత్తయినభూమి నుద్ధరించుట	...	480
హిరణ్యాక్ష ప్రముఖరాక్షసు లింద్రునిదేవతలతో యుద్ధముచేయుట	...	482
నారాయణుండు హిరణ్యాక్షునిఁ బోలించి నురల రక్షించినవృత్తాంతము	...	484
నారాయణుండు దేవతాస్థానితుండై నరసింహరూపమున నావిర్భవించుట	...	486
విప్రచిత్రిప్రభృతిదానపులు హిరణ్యకశిపుతోడం గూడి నరసింహ దేవునితో బోరుట	...	488
హిరణ్యకశిపుని సంహరించిన నరసింహదేవుని దేవతలందఱు సఖినందించుట	...	490

ద శ మా శ్వా స ము

హమనావతారవృత్తాంతము	...	493
పులోమహయగ్రీవప్రయఃఖదనుజముఖులు యుద్ధమునకు వెడలుట	...	494
ఇంద్రుండు సకలదేవతలతోడ జలితోడియుద్ధమునకు వెడలుట	...	496
గేవజానవులకు ద్వంద్వయుద్ధంబు సుప్రసిద్ధంబుగా జరుగుట	...	498
పులోమండు వాయుదేవునితో యుద్ధంబుసేయుట	...	500
శరభకలభు లనుదైత్యులు సూర్యచంద్రులతో మహాయుద్ధంబు చేయుట	...	502
విరోచనుండు విష్ణుకేసినప్రముఖదేవతలతో మార్కొని ఘోరయుద్ధంబు చేయుట	...	504
ప్రహ్లాదుండు సకలనైన్యసమేతుండై యమునితో మహాయుద్ధంబుచేయుట	...	506
అశుక్లాదుండు కుబేరందలపడి సంగ్రామంబు భీమంబుగాఁ జేయుట	...	508
అగ్నిదేవుండు శంరుభవిజృంభితుండై దైత్యనైన్యంబులనెల్ల దైన్యంబు నొందించుట	...	511
ఇంద్రబలీంద్రులకు ద్వంద్వయుద్ధంబు సుప్రసిద్ధంబుగా జరుగుట	...	512
ఇంద్రుండు స్వారాజ్యహీనుండై యదితకడకుం జని నిజపరాజయం బెఱింగించుట	...	515
నారాయణుం డదితిగర్భంబున వామనుం డయి జనియించెడు కథ	...	517
ఇంద్రునిదేవతలు వామనుని బలిని నిర్జించి స్వారాజ్యంబు గొనం బ్రార్థించుట	...	519
వామనుండు బలికడకుం బోయి మూడడుగులు భూమి యాచించుట	...	520
వామనుండు బలిని సబంధవంబుగాఁ బాతాళమునకుఁ బోవ బయలుట	...	523

శ్రీ రస్తు హరి వంశము

పూర్వభాగము - ప్రథమాశ్వాసము

కిం ప్రేమపదంబు భరమికి నతిన్నిధుండు దుగ్ధాభిశ
యాకేళీరతుఁ డాదివేదకు గృహం బై యొప్పునాభిస్థనా
లీకంబుం గలవేల్పు లోకములఁ బాలింపం బ్రభుం డుత్తమ
శ్లోకుం డన్నమవేమభూవిభున కిచ్చుక సుస్థిరై శ్వర్యముల్.

1

శ. శర్వాణీస్తవక్రవాకములు వక్షస్సాస్పకాసాముక్
గర్వం బింపెసలారఁగాఁ దఱిసి వేడ్కు ల్సల్పు రోమాంచముక్
సర్వాంగీకముగా ధరించికొని యిచ్చుక బేర్పు శంభుండు స
ర్వోర్విరక్షణదత్తు వేమనృపు శివతూర్జస్వలుం జేయుతన్.

2

ఉ. తమ్మికి జూలి లోకములతాత తుస్సులయొజ్జ యోగివ
ర్ణముల కాధ్యుఁ డాగమసరంపరకుం బ్రభవంబు ధర్మభా
గములకర్త భారతికి గాదిలి మువ్వరతోల్తపేరు ని
శీల్యముగ నాయువీవుశ శుకాధ్యుఁడు ప్రోలయవేమశౌరికిన్.

3

ప. కమలాక్షస్తరఘస్తరాబ్జభవులుక గైవారు లంభోధిపూ
రములుక బుక్కిటిసాము గోత్రగిరివర్దంబుక గనత్కందుకా
భము సంక్రీడనవేళ నేవిభున కాభవ్యుండు ప్రత్యూహసం
తమసాదిత్యుఁ డిభాననుం డొసఁగు భద్రంబుం గృతిస్వామికిన్.

4

మ. వరవస్తుప్రతిపత్తిధుర్య మగునై శ్వర్యంబు పంచాశద
క్షురసంసిద్ధసమస్తశబ్దగచనాసంవ్యాప్తి గుడ్డిప్రమై
పరఁగం గల్పలతా సగర్తయగుచుం బ్రజ్ఞావిశేషాధ్యులక
గరుణం బ్రోచు సవిత్రి వాణిఁ ద్రిజగత్కల్యాణిఁ బ్రార్థించెదన్.

5

శా. సంసీప్తార్కసమప్రకాశు జలదశ్యమాంగుఁ గృష్ణాఖిల
చ్చందోబృందవిభాగుఁ బావనయశస్సందోహు శివస్సందధీ

1. లలితేచ్చుక బొల్పు శంభుం డశేషోర్విరక్షణదత్తు వేమనృపు. 2. నిత్యోర్జస్వలున్ జేయుతన్. 3. మృగు. 4. కళాధ్యుఁడు. 5. అస్పంద స, తృందిష్టాంచిత.

సందర్భించితు భారతాగమకథాసద్భాష లోకత్రయా
సందప్రాప్తికరుం బరాశరసుతుక సర్వజ్ఞః గీర్తించెదన్.

6

మ. చతురోద్యంత తి వాతపోతకమహాసాంయాత్రికుండై తగళ
జతురామ్నాయపయోధుల నైలగి భాస్వద్రత్నముల్ రామస
న్నుతిరూపంబుగఁ గూర్చి విశ్వజగముక భూషించె నేధన్యుఁ డా
వ్రతిముఖ్యుండు ప్రసన్నుఁ డయ్యెఁగుఁ గృష్ణ వాల్మీకి మా కెప్పుడున్.

7

ఉ. ఉన్నతగోత్రసంభవము నూర్జితసత్త్వము భద్రజాతినం
పన్నము నుద్ధతాన్యపరిభావిమదోత్కటము న్నరేంద్రపూ
జోన్నయనోచితంబు నయి యొప్పెడు నన్నయభట్టకుంజరం
బెన్ననిరంకుశోక్తిగతి నెంగును గ్రాలుట ప్రస్తుతించెదన్.

8

మ. తనకాంచిన సృష్టి తక్కింకరులచేతం గాదు నా¹ నేముఖం
బున దా బల్కినపల్కు లాగమములై పొల్పొందు నా²వాణి భ
ర్తరు (?) నీతం డొకరుండ నా జనుమహత్వాప్తి గవిబ్రహ్మ నా
వినుతింతుక గణితకృషి జ్వ నఖిలీర్విదేన శాభ్యర్చితున్.

9

ఉ. కానునిలోభకస్పృహల గర్వపరామర క్రందువాసి హృ
త్తామరసస్థితుం డగు సర శివుఁ గాంచి తచేకచింత చిం
తామణియై తలర్పించుదిదాకినయున్నతిఁ గన్న శంకర
స్వామి గురుండు మాతలపు సర్వముఁ దానయి యుండుఁ గావుతన్.

10

చ. అని యిట్లు పూజ్యపూజాతత్పరుండ నైన నాకు నభీష్టాగ్రదాత నై యనదాశ
చరితంబున నఖిలజనరంజనం బొనర్చుటంజేసి రాజశబ్దంబునకు భాజనం బగుచుఁ
దేబోవిలాసైకనిత్యుండు పల్లవాదిత్యుం డని-యును నుదాత్తపాగుపొందెనుండు
జగనూర్బగండుం డనియును సంగతానేకనరపాలనపరిపాలనశీలుం డంగరూ
పాలుం డనియును ⁴సకలకళాధిక్ష్ణత విస్సమరకేళిధేయుండు కేళాధిరామం
డనియును ననుభూతాద్భుతసమరవిజయండు సంగ్రామధనంజయం డని
యును ⁵అఖిలశత్రువిదారప్రతిజ్ఞాపూగదోద్ధామండు భుజబలభీముం డని
యును నసాధ్యసాధకవీరప్రతనిర్వహణపరాయణుండు వీరనారాయణుం డని
యును దురదగాహరిపుత్రాహవ్యపోహాభీలుండు గుఞ్జరిదళవి ⁶పాలుం డనియును
నాశ్రితరక్షణవ్యవసితదయాలోలుండు ⁷జగరక్షపాలుం డనియును ⁸జతుర్విధ
దుర్గదారణవిహారోదారుండు చంచుమలగూఢకారుం డనియును బ్రతిభట
వేదండఖండనప్రచండుండు మండలీకరగం ⁹డనియును బహుప్రకారంబుల వీర

1. నాముఖంబున. 2. వాణిన త్తను. 3. పొందు. 4. సకలకళావిశు త. 5. దుష్టికళ. 6.

6. విభా... 7. జగద్రక్షపాలండు. 8. చతుర్విధదుర్గ కలశనోదారుండు.

వ్యవహారంబులవలన నిశ్చంకంబు లై బిరుదాంకంబులు ప్రవర్తిల్లు. విలసిల్లు వేమ జనేశ్వరుండు. 11

క. ¹సకలకవివర్ణనీయుండు, సకలనృపతిపూజ్యుఁ డతని²సంపద్విభవం బకలంక మనాతంకము, సకలజగన్తంగళ ప్రసంగము పేర్కెన్. 12

సీ. కేయూరకంకణాంకితపరాక్రమవిలరణములు ⁴బాహుభూషణత నొంద ననుకూలగృహిణిచాడువన నృపశ్రీ, యెందుఁ గదలక సకలసౌఖ్యముల నొసఁగ నమృతసేవనము చందమున ⁵ననుత్తమధర్మతాత్పర్య మధికమోదంబుఁ బెనుపఁ గరతలామలకవిఖ్యాతి నాతతనీతిగరిమంబు నిజవివేకమున వెలయ

తే. జాహ్నునీప్రవాహముభంగిఁజరితమఖిల, భువనపావనపరిపూర్తిఁ బొలుపుమిగులఁ బరఁగువేమక్షమానాథుపాటినృపులు, గలరె యెవ్వరు ధాగుణీతలమునందు. 13

ఉ. వాలి మదోద్ధతారిజయనాంఛ నుదగ్రభుజుండు వేమభూ పాలుఁ డనంతసైన్యభయబంధురలీలఁ గఁంగి యెద్దెసఁ గ్రాలఁగఁ దీవ్ర ఘోటోఘరఘట్టన మొందనిచోటు లేదు వా చాల ⁷విలోలవీచితసంకులసాగరవేష్టితక్షితిన్. 14

శా. కాంతారంబులు దూటి శైలములు ప్రాచ్య బాటి ⁸యంభోధితో యాంతర్భూముల దాటి యెన్నఁదును భీత్యంతంబెదం గాన క త్యంతక్షేతము నొందుచుండుదురు వేమాధీశుఁ డాటిం బరి భ్రాంతివ్యక్తకళత్రపుత్రసుహృదాప్తశ్రీకులై శాత్రుల్. 15

మ. గజతాఘోటకహాటకప్రముఖముల్ గప్పంబు లొప్పించుచున్ విజితారాతులు మ్రగ్గ దిక్కుల హిమానీకాశ ¹⁰నీకాశలై నిజకీర్తుల్ నిగుడంగ ⁹క్షి కతులోన్దేపంబు పోషించె న క్కజమై వేమనరేంద్రుడేర్చి జగదాకల్పంబు గా కల్పమే. 16

క. ఘనుండు పరాక్రమసంభృత, ధనకోటికి సలము పాత్రదానమ యని యెం దును బహుపురాణముఖముల, పనుచుండుటఁ జేసి యధికవిశ్వాసమునన్. 17

వ. ఇష్టాపూర్తరూపం బగు క్రియాకలాపంబు నిజకర్తవ్యానురూపంబుగాఁ దొడంగి.

సీ. అగ్రహారములు విద్యాతపోవృద్ధిపులి కిచ్చి యజ్ఞ ¹¹కర్తలుగఁ బనిచె గొమరారఁ జెటువులు గుల్లు ప్రతిష్ఠించి లోకసంభావ్యంబులుగ నొనర్చె నిధులు నల్లిండ్లును నిలిపె దోటలు సత్రములు ¹²చలిపందిల్లు వెలయఁ బెట్టె హేమాద్రిపరికీర్తితామితవ్రతదాననివహంబు లన్నియు నిర్వహించె

1. సకలవిధ వర్ణనీయుండు. 2. సద్గుణనివహం. 3. కృతి. 4. బహుళ. 5. ననుత్తమ. 6. ఖర ఖండన. 7. విశాలవీచితరజాలమునక్కుల; విశాలవీచితర సంకుల. 8. అంభోధిశాయాంతర్భూములు. 9. విపర్యభింజేడం. 10. రాకేశు. 11. కర్తలుగ వ నిచె. 12. చలివిందరత్.

తే. జేసె జేయుచునున్నాడు నేయనున్న, వాడు పునరుక్తకృతిశుభావలుల నెల్ల
 1ననగ శ్రీవేమవిభునకు నలరువేర్కి, వశమె వర్ణింపఁ దద్భాగ్యవైభవంబు. 19

ఉ. చుట్టు నిజప్రభాపరిధిసోకున నర్వదివేలుశైలముల్
 గట్టిపసిండి యై తనకుఁ గాంచనభూధ్రము లొప్పు బాత్ర మై
 2చుట్టము లెల్ల నాత్మసమశోభితసంపద నొంద నొప్పెఁ దాఁ
 జాట్టపుమేరు వన్నినుతి సొంపున వేమనరేంద్రుఁ డున్నతిన్. 20

చ. కులజలరాశిచంద్రుఁ డగుకోమటిప్రాలనయు న్నితంబిన్
 తిలకము పుణ్యురాలు పతిదేవత యన్నమయుం గృతార్థతా
 కలితులు 3వీరు వేమవిభుఁ గానఁగఁ గాంచిన4పుణ్య మెట్టి దే
 కొలఁదల నెన్నిజన్మములఁ గూర్చిరొ నాఁ 5బొదలెన్ జనస్తుతుల్. 21

సీ. పంటికు సావితి ప్రఖ్యాతుఁ డౌర వేమయపితామహుఁ డనుమాన్యతయును
 ధూతకంకుండు దొడ్డయ నై న్యనాయకుఁడు మాతామహుం డనువినుతియు
 నాదిరాజన్యతుల్యాచారనిధి మూచవిభుఁడు పూర్వజుఁ డను విశ్రుతియును
 శ్రీగుతుల్ 7సోతయ చిట్టచు నాగయ ప్రభులు మాతులు రను భవ్యశయును

తే. దనమహత్త్వంబు భూషింపఁ దాను వారి, వేరు వెలయింపఁజాలుగంభీరమహిమ
 నాత్మగుణముల నొదవింపు నన్వయైక. సావనుఁడు వేమజనపతి గేవలుండె. 22

తే. తనకు నద్దంకి లగురాజధానిగాఁ బ, రాక్రమంబున బహుభూము లాక్రమించి
 యనుజతనుజబాంధవమిత్రజనుల కిచ్చె, నెదురెయివ్పారువేమభూమిశ్వరనకు.

క. దైతేయారికి మాటుట, చేతులక్రియ నొప్పి రెండుఁ జేదోడై వి
 ఖ్యాతులు 8తమ్ములు వేమ, ధైర్యతలవతి కన్నవిభుఁడు పల్లప్రభుఁడన్. 24

వ. అయ్యిరువురయందును. 25

ఉ. అన్నచమూవరుండు సకలార్థసమన్వితుఁ డెన్నదానసం
 పన్నుఁ డభిన్న బాహుబలభాసి భవాఘ్నిసరోజపూజనా
 సన్నతితత్పరాత్ముఁ డవసన్నపిరోధి ప్రన్నభాసుఁ డ
 భ్యన్నతిశాలి 9శీలితశుభోదయుఁ డూర్జితుఁ డయ్యె నెయ్యెడన్. 26

వ. తదనంతర 10ప్రభుండు. 27

శా. బాహువక్రమునం బ్రతీపధరణీపాలావలిం దోలి యు
 త్సాహాగ్రుండు మోటుపల్లి గొని సప్రవీక్షసర్వస్తుసం
 దోహంబున్ దన కిచ్చు నెచ్చెల్ల సముద్రం 11ప్రీతిఁ బోషింపుచున్
 మాహాత్మ్యంబు వహించె పల్ల 12రధినీనాథుండు గాఢోద్ధతిన్. 28

1. అనిన.. నలరె 2. చుట్టును నెల్లనాత్మసమశోభితభంగిఁ దనరప్పనొప్పె. 3. భీరు. 4. పుణ్య
 మెట్టి యే. 5. బొదలెన్. 6. జన. 7. మాతయ. 8. వెలసి. 9. శీలిత. 10. ప్రభువుండు.
 11. ప్రీతిఁ గావించుచున్. 12. ధరణి.

- క. రామునకు లక్ష్మణుడు ను, త్రాముసుతుడు ధర్మజునకుఁ దగసాభ్రాత్రం
బేమెయి నెఱపుదు రామెయి, వేమప్రభుఁ గొల్చే మల్లవిభుడును భక్తిన్. 29
- శా. వేమ¹క్షాధిపు కూర్చిపుత్రుడు దయావిభ్రాజి యవ్యాజతే
జోమార్తాంఘ్రుడు శీర్తనీయసుగుణస్తోమంబులం దేమియున్
రామస్ఫూర్తికి లొచ్చుగాక సరియై రాజల్లు ³రాజార్చితం
డాముష్యాయణుఁ డెందుఁ బోతయచమూపాగ్రేసరుం డిమ్మహిన్. 30
- వ. తదీయానుజుండు. 31
- క. దానంబునఁ గర్ణునిసరి, మానంబున పేర్చిననుపమానుడు బుధస
న్తాచతురుండు ప్రోలయ, సూనుడు గోమతి ⁴సమస్తసులభుడు కరణన్. 32
- వ. వేమధాత్రీపతికిఁ బరమమిత్రుడును సకలజగజ్జేత్రుండును నగు మాతుల
ప్రియపుత్రుండు. 33
- మ. జయ మేకయ్యమునంబు నెంతటిపుష్కానాథులం జెందనీఁ
డయసంపన్నత నెన్నఁగున్ వెలితగాఁ డాద్యక్రమాయత్తమై
నయ మాత్మీయముగాఁ జిరస్థితుల నానందించు నాధ్యుండు చి
ట్టయ నూకప్రభుఁ డీధ్వజవ్యగుణసింహంబట్టి పుణ్యం డిలన్. 34
- వ. ఇట్లు ⁶సకలసమృద్ధులఁ బ్రసిద్ధప్రభావుం డైన వేమజననాథుం డొక్కనాడు
ప్రమోదంబు మిగులం బేరొలగం బుండి. 35
- క. అంబుజభవనిభుఁపను బో, తాంబూనిభుఁడు నగు సూరనాస్యనిసుతు న
న్నుం బూజితధూర్జాచర, తాంబూజు శ్రీవత్సగోత్రు నంచితచరితున్. 36
- వ. సవినయంబుగాఁ బూజించి యిట్లనియె. 37
- తే. సకలభాషాకపిత్వనిగారడఁడవు, సాధుసత్తుతుఁడవు నిత్యసౌమ్యమతివి
భవ్యుఁడవుగాన నిమియఁ ⁷బరగఁ బక్ష, మేచుగ ⁸గిఁచుండు నెప్పు డెట్టనార్య.
- శా. నాతమ్ముండు ఘుఁచుడు మల్లరధినీనాథుండు నిన్నతత
⁹శ్రీతోడన్ సముపేతుఁ జేసి గెలుమిం జేట్టి మాకిచ్చుటం
జేతోమోద మెలర్ప రామకథ మున్ జెప్పించి యత్సృత్తమ
ఖ్యాతిం బొందితి నింక నేను దనియన్ గావ్యామృతాస్వాదనన్. 39
- క. భారతపరాంశ మని యిం, పారంగఁ జెప్పుదును బుధులు హరివంశము నీ
వారమ్యకథఁ దెనుంగుగ, ధీరోత్తమ నిర్వహించి తెలుపుము మాకున్. 40
- వ. అనినం బ్రహ్మి తపులకితదేహుండ నై యవ్యహాభాగునిసమగ్రసంప్రార్థనంబు
గృహార్థతాకలిత¹⁰వృత్తం బగుచిత్తంబునం గైకొని యిట్లంటి. 41

- ఉ. నన్నయభట్టలిక్కకవినాథులు చూపిన త్రోవ పావనం
బెన్నం బరాశరాత్త జమునీంద్రునివాక్యము మాదిదేవుడె
వెన్నునివృత్త మీపు కడువేడుకతో వినుగాయకుండ వి
శ్లేన్నియొ సంఘటించె మదభీష్మితపీడిక రాజపుంగవ. 42
- క. కాపునఁ జెప్పెడఁ గల్యాణ, కావహమహానీయరచనహరివంశము స
ద్భావమున ననధరింపుము, భూవినుతగుణాభి రాను ప్రోలయవేమ. 43
- వ. అని యమ్మహినాయకుఁ గృతినాయకత్వంబున కభిముఖుంగా నొనర్చు జగ
చ్చితం బగు ప్రబంధంబు నిర్మింప నుపక్రమించితి నవిధిం బె ట్లనిన. 44

క థా ప్రా రం భ ము

- సీ. 1. సౌమ్యంబు జగదేకరమ్యంబు నగునై మిత్రావధ్యమునఁ బుణ్యంబు ననశీలు
రైయున్నయాశౌనకాదిసన్తుచులు శీత్రసిద్ధు వేదాన్యాసుభిష్యు ననఘ
రోమహర్ష డాపుత్రు చుచిరవాగ్విభవు నుగ్రశ్రవణుం డనుకథకచంద్ర
నర్థిఁ బూజించి మహాభారతాఖ్యాన మఖిలంబు వసుతో నతనివలన
తే. విని మనంబులు సమ్మోదవనధి నోల, లాఘవచండంగ వెండియు సంత తృప్తి
సనక నూతనకౌతుకసంప్రయుక్త, హర్షరభసులై యిట్లు రతనితోడ. 45
- శా. వ్యాసప్రోక్తము భారతాగమము సీ వత్యంతహృద్యోక్తి వి
న్యాసం బొప్పంగ విస్తరింపంగఁ గడుక హర్షించె వీనుల్ సము
ల్లాసోద్భాసిని యయ్యె బుద్ధి శ్రుతితత్వల్యం బగుభాగ్యదయ
శ్రీసంభావిత మిప్పురాణము ప్రశంసించంగ నిట్లొప్పునే. 46
- ఉ. ఇమ్మహితేతిహాసమున నెందును బబ్బసగా న్వయప్రసా
గమునఁ బూర్వభూషతులకర్త విశేషములుక గుణప్రకా
రములు దేవదైత్యమునిరాక్షసయక్షభగదిపుణ్యవ
త్తములు ధర్తనిశ్చయవిధములు పె క్కెఱిగి చి తింపుగని. 47
- ఉ. కౌరవపాండవప్రభవగౌరవలీలలు శీత్ర చెప్పె
పారెడుభంగి వింటిమి గుణాకర యింక జగత్ప్రయంబునక
ధీరులు శూరులుక శభవవీపులు నా నుతిగన్నయాయుధం
త్తౌరమణాన్వయోత్తములచంపములుక విన వేసుకయ్యెడున్. 48
- వ. తదీయ జన్మచరిత్రప్రపంచంబు సమస్తంబును విస్తరప్రశస్తంబుగా నుపన్యసింప
వలయు ననిన నక్కఱకుండు ప్రముదితహృదయుండై వారలం గనుంగొని మీరు
వినంగోరిన యాయర్థంబు జనమేజయజననాయకునకు వైశంపాయనుండు చెప్పి

1. కామ్యంబు. 2. ప్రసిద్ధుడౌ వ్యాసుని. 3. మనంబున సంతోష. 4. బద్భతాపాదనః
బద్భతాపాదక.

నది యేనునుం జెప్పెన వినుండు మహాభారత శ్రవణానంతరంబ యాపరీక్షిత్తన
యుండు పరాశరతనయశిష్యున కీ ట్లనియె. 49

సీ. ఋనివర కురువంశఋను యాదవాన్యాయుంబును నాదుమది కొక్కప్రోన కాంగఁ
దోఁచుఁ గౌరవకోటిఁ దొడరి కీర్తించుచో యాచవులను జెప్పి తచట నచట
నంతటఁ దృప్తి నాయంతఁ గంబున కొదవదు తద్వృత్త మొకటి గొఱత
వడకుండఁ బ్రత్యక్షపరిచితం బైనదిగాదె నీబుద్ధికిఁ గాన యిప్పు

తే. డివు నెప్పంగ వినుట సమిధహర్ష, కరము పరమేష్ఠి మొదలుగాఁ గ్రమముతోడ
వలయు ప్రఖ్యాతపురుషులవ ర్తనములు, గూడ నెఱిగింపవే వృష్టికులమునిధము.

క. అని బహుమానముగా నడి, గిన జనమేజయున కతులకృప వై శంపా
యనముని యిట్లగు నభినం, దనపూర్వకముగ నుదాత్తతరహృద్యోక్తిన్. 51

చ. విను హరివంశనామమున విశ్రుతమైనపు యా ముగ్ధిమం
బనుపమవాగ్విశేషవిభవాధ్యుండు సత్యవతీసుతుండు నె
ప్పినయది యేను నీకు వినిపించెదఁ బూజ్యతమంబు వంశవ
ర్ధనము సమస్తపుణ్యఫలదం విది శ్రోతకు వక్తకుకా నృపా. 52

ఉ. భాసితశుద్ధియుక్తుడవు భవ్యయశుండవు నైననీవ యు
ద్భాసితశుద్ధియుక్తమును భవ్యయశంబును నైన¹యాదవో
ల్లాసచరిత్రముకా వినఁ దలంపఁగ నర్హుడ నిద్ధవై భవ
శ్రీసుఖసుస్థిరానువుల జెంగఁగఁ బాత్రుల వై తనర్చుటన్. 53

— సంక్షేపరూపం బగు నాదిసృష్టిప్రకారము —

వ. తత్ప్రకారంబునకుఁ బ్రారంభం బెట్లనిన నఖిలేశ్వరుం డగుపరమాత్మం డాత్మ
యోగంబున నాత్మయుం బ్రకృతియు నను తత్త్వమిధునంబు నిర్మించె బ్రకృతికి
మహాత్మును మహాత్మునకు సహంకారంబును నహంకారంబునకుఁ బంచ
భూతంబులుం బ్రభవించె నాధూతంబుల ననేకశిథులభవంబు లుద్భాతంబు
లయ్యె నిది సనాతనయైచచ్చిష్టికి సుక్షేపంబు తక్కినయవి దీనికి విస్తరావయవంబు
లవి యెట్టి వనిన సవహతుండ వై యాకర్ణింపుము. 54

సీ. అఖిలజగత్సృష్టి నాత్మ నవేక్షించి యాత్మోద్భవుండు నారాయణుండు
జలముల సృజించి సమధికం బగు శినిజవీర్యమం దిడుటయు విస్తయముగ
విమలహేమాకృతి నమరునుహండ మై కర మొప్పె దద్భూరిగర్భమూర్తి
యై యుండి బహువత్సగాత్మకం బగుకాల మే గిన నది యవియించుకొనుచుఁ

తే. బుట్టి యజుఁడు ⁴క్రిందటివక్తకు భవియు ⁵మోది
వ్రయ్య దివియును నను మంబరంబు జేసి

దిశలు కాలంబు మనసు బుద్ధియును వాక్కు-
గామరోషరత్యాదిసర్గము నొనర్చె.

55

వ. మఱియు నతండు మరీచి యత్రి పులస్త్యుండు పులహం దంగిరసుండు గ్రతువు
వసిష్ఠుండు ననువారి నేడ్వర నుత్పాదించె నమ్మహాత్ములు క్రియానిరతులుఁ
బ్రజాపతులు నై వెలసి రాహిణ్యాగర్భుండు నిజరోషంబున నంతకుం గట్టించె
యోగవిద్యాప్రభుండుగాను సనత్కుమారు సృజించె మేఘవిద్యుదింద్రగనువుల
నశనిరోహితనిర్హితకేతువులఁ బర్జన్యపూర్వకంబుగాఁ బుట్టించె ఋగ్వజసాస్విమా
ధర్వణంబులు సంపాదించి యజ్ఞ¹సిద్ధికిం బ్రతిష్ఠించి సర్వగాత్రంబుల ననేకభూతం
బుల నిర్మించె నిట్లు ప్రవర్తించిన సృష్టికి నభివర్ధనంబు గోరె.

56

క. తన²మేనిరెండుసగములు, వనితాపుష్పంబులుగఁ జేసి స్వామ్యంబునఁ జూ-
మనువును శతరూపాహ్వయ, మనుపత్నియుఁ గా నొనర్చి మహామోక్షాజ్ఞప్రియఁడై.

వ. వార లిద్దఱకుఁ బ్రియవ్రతోత్తానపాదులు జనియించి రంకు.

57

సీ. ధర్మనిసుతసూన్యతాదేవి యుత్తానపాదునివలన సంన్నయశులు
ధృవుఁ డనఁ గీర్తిమంతుం డనఁగాను నా యుష్మంతుఁ డన⁴మహాద్యుతి మనంగ
ననఘుల నలుపురఁ గనియెఁ బుత్రుల నందు ధృవుఁడు నిర్మలనిష్ఠతోడఁ బూర్ణు
వేలు దివ్యాబ్జముల్ వినుతతపంబు గావించి విరించి మెచ్చించి సప్త

తే. మునులకంటె మీఁదై యొప్పుననుమమాన, సుస్థిరబోధితైరాత్మకనుభూతిపూర్వక
వడసె సర్వగీర్వాణతపస్విసిద్ధ, సమితి యాశ్చర్యమునఁ దన్ను⁵సంస్తుతింప.

58

వ. అట్టిధృవునకు శంభు వనుదానికి శ్లిష్ఠియు భవ్యుండును ననుకొడుకులు పృథ్వి
శ్లిష్ఠికి సుచ్చాయ యను సతి రిపు రిపుంజయ పూర్వాప్రకల వృకతేజసులన
నేపురం గనియె నందు రిపునకు⁶బృహతీకిం జాడఁపమనువు జనియించె.

60

క. ఆతండు పుష్కరిణి యను, నాతికి వీరణమూఖ్యనందనుఁ గనియెన్
బ్రితి యెసఁగ⁷నడ్వల యను, శోతి యతినివలనఁ గాంచె గొడుకుల వరుస.

61

వ. ఊరుండునుం బురుండును శతద్యుమ్నుండును దహస్వియు సత్యవాక్కును
గవియు నతిరాత్రుండును⁸నగ్నిష్ఠువును⁹సద్యమ్నుండును నభిమన్యుండు
ననంబరఁగిన యాపదుండ్రయందును బెద్దవాడైన యూసుకు ఆగ్నేయియందుఁ
గ్రమంబున నంగుండు సుమనుండు¹⁰భ్రాతృ క్రతు వంగిరసుండును గయండు
నన నార్వురు వృష్టి రందు నంగుండు మృత్యుపుత్రి సునీథం బరిణయంబై వేనుం
డను కొడుకుం బడసె నతండు.

62

1. సృష్టి. 2. మేను. 3. లిద్దఱకి. 4. యశస్వంతుఁ డనగ? 5. సన్నుతింప. 6. బృహ
స్పతికిం. 7. సుత్యల యను, నాతి యతినివలనఁగాంచె నందనులఁదగన్. 8. అగ్నిష్ఠువును. 9. సత్య
ద్యుమ్నుండును. 10. స్వాతి.

- ఉ. ధర్మపు దప్పి తాపసమతంబున కంకిలిపాటొనర్పఁ గ్రో
 ధోర్తిహాలాత్తులై తపసు లొక్కట నాతని ¹దక్షిణంపుఁగే
 ల్నిర్మథనంబు నేసిన జనించె బృథుం డనురా జతండు స
 త్కర్తృధురీణుఁ డై నిలిపె ధార్తికసేవిత మైనమార్గమున్. 63
- క. అంతియ కాదు వసుంధర, యెంతయు గోరూపఁజేసి యిచ్చెఁ గుశలుఁ డై
 సంతతబహువస్తునివహ, మెంత వలచి రెవ్వ రంత యేర్పడఁ గురియన్. 64
- వ. అతనికి హవిర్ధాన యనుమానినికి శిఖండిహవిర్ధానులు జనియించిరి శిఖండికి ధిషణ
 యను తెఱవకుఁ బ్రాచీనబర్హియు శుక్లండును గయుండును గృష్ణుండును నధ్వ
 రుండును నజినుండును నను నార్వురు వొడమిరి ప్రాచీనబర్హికి సముద్రపుత్ర
 యైన సవర్ణయందుఁ బ్రచేతసు లనువాగు పడుండు, ప్రభవించి పదివేలవర్షంబులు
 ఘోరతపంబు నేసి సోమకన్యక యగు మారిషం దమకు ధర్మపత్నిగా వరియించి
 యయ్యింతియందు. 65
- క. దాక్షిణ్యధనునిఁ గాంచిరి, దత్తు నకేషక్రియైకగతుఁ బ్రభుఁ బ్రజా
 ధ్యయుని నసదృశ తేజుని, సాక్షాత్పరమేష్ఠిఁ బరమసంయమశిలున్. 66
- వ. అని చెప్పిన విని జనమేజయుం డతని కిట్లనియె. 67
- తే. ²ఆయజునికాలి పెనువ్రేలియందుఁ బుట్టె, దత్తుఁ డన వింటి ³దొంటికథాప్రసక్తి
 నిపుడు ప్రాచేతసుం డనియెడుమునీంద్ర, యివ్వధంబేమి దెలియంగ నెలుగవలయు. 68
- వ. సోమదాహిత్రుం డైన యాతండ యా సోమునికి మామ యెట్లయ్యె నని యడిగిన
 వై శంపాయనుం డిట్లనియె. 69
- మ. విను సర్గంబు లయంబు భూతముల కుర్వి నాథ నిత్యంబు లెం
 దును జన్మింతురు దత్తుఁ డాదియగునాద్యుల్ సర్వకల్పంబులక
 జనికిం గారణముల్ పృథగ్విధములై సంధిల్లు లే దెవ్విధం
 బున నూహించుగఁ బిన్న పెద్ద యగుచొప్పు న్వావియుక వారికిన్. 70
- ఉ. గౌరవలాఘవంబులకుఁ గారణ మిందఱకుక దపస్సమా
 చారము తారతమ్యము నిజం బిది జన్మ గురుత్వహీనతల్
 గోర గణింప రివ్విధి యకుంతిబుద్ధి నెటుంగు పుణ్యుఁ డిం
 పారఁగఁ బొందఁ గాంతీత⁴సుభాగమముక బరలోకభద్రమున్. 71
- సీ. తొలితొలి సృష్టికిం దొడఁగి యంబుజసూతి దలపోయ నాతనితలఁపునందు
 మునిదేవదానవమనుజాదిభూతంబు లొక్కట జనియించి యక్కజముగ
 నని యెన్నియును గల్గె నన్నియ యై యుండఁ గాని వర్ధిల్లుట గలుగ దయ్యె
 నివ్విధం బటు సూచి యించుక చింతించి భూతవృద్ధికి హేతుభూత మొకటి

తే. గాంచి మిథునధర్మంబు నిర్మించె దత్త్రి, ధానసంప్రయోజనకారి¹దక్షతకును
జనికి సంకల్పవర్ధనస్పర్ధనముల, తొల్లి హేతువు లై చెల్లు దురితదూర. 72

వ. ఆదక్షప్రజాపతికి వీరణపుత్రి యైన యసిక్ష్మియందుఁ బుత్రసహస్రపంచకంబు పుట్టి
తండ్రిసనుపున భూతసృష్టి నేయ నుత్సహించునెడ నారదుండు సనుడెంచి. 73

ఉ. బాలురు మీఁ లీధరణిభాగము క్రిందును మీఁదు దిక్కులున్
మూలలు నెంత యక్ష్మలది ముందటి సిక్కు మెఱింగికాక యు
క్తిలయి యిట్లు సృష్టిపనికిం దమకింపఁగఁ జన్నె యన్న వా
రోలిన యన్నివంకలకు నొక్కట నారయ నేగి రంపఱున్. 74

క. అమైయఁ జని యొక్కడైనన్, గ్రమ్మఱ జనుదేడ తత్త్రికారంబున కు
ల్ల మైరి²యఁగ నాదక్షుడు, క్రమ్మఱ నాత్మజసహస్రకముఁ బుట్టించెన్. 75

వ. వారు ముందటివారియట్ల ప్రజల సృజియింపం దొడంగినఁ దొంటిచందంబున
నారదుం డనుగుడెంచి పలికిన. 76

తే. ఇయ్యకొని లెస్సపని నెప్పె నిమ్ముసింద్రుఁ
డాది జన్న³వారలక్రమ మరయవలదె
యనుచు ⁴నన్నిదిక్కులకు నత్యావరమునఁ
బోయి యా⁵పోకలన డిందిపోయి రనఘ. 77

క. ⁶అది గతముగ భ్రాత సనిన, పదవి యరయఁ బోక సనదు భ్రాతకు యని చె
ప్పదు రాద్యు లన్నిధమ్మన, వదలి చనినయాత్మజులకు వనరుచు మఱియున్. 78

వ. దక్షుండు నిజపత్నియం దటువండ్లు కూఁతులం గని భర్తనకుం బదుండ్రను
గశ్యపునకుం ⁷బదుమువ్వరను జంద్రునకు నిరువదియేళ్లవర నరిష్టనేమిక నలుపు
రను గృశాశ్వునకు బహుపుత్రునకు సంగిరసునకు వేర్వేట నిర్దణిద్దట నిచ్చె
వారివలన వసుధుద్రాదిత్యవిశ్వసాధ్యాదిదేవతలును దైత్యవానవయుక్ష రాక్షస
గంధర్వాప్సరోవిహంగ ⁸భుజంగమప్రముఖులుం బ్రభవించిరి. మఱియు గో
గజాశ్వ⁹ఖరోష్ట్రసింహశార్దూలాద్యఖిలక్షుద్రజంతువులును జనియించె వృక్ష
తృణలతాగుల్మములు నుష్ణనించె నందుఁ గశ్యపభార్య యైన దితిదేవి. హిరణ్య
కశిపు హింశ్వాత్సులం గనియెం దత్సంతానం బహరిమేయం నై యదితి సంతతి
యైన యాదిత్యులతో విగ్రహించె నట్టి విగ్రహంబున. 79

— ఇంద్రుడు వజ్రాయుధముచేత దితిగర్భంబు ఛేదించిన ప్రకారము —

మ. అమరశ్రేణికి దైత్యసంతతికి నన్యోన్యహావం బుద్ధ
క్రమరోపంబున నైన నందు సురవర్గం బేచి యవ్వైరిసం

1. దక్షుఁ డొక్కడ. 2. యంగా దక్షుడు. 3. వారిక్రమంబు నరయ. 4. నట్టి. 5. పోకల
నడంగి. 6. అది గతముగ భ్రాతచనిన పదవి యరయఁ బోక సనుచు భ్రాతకు నని. 7. పదమువ్వరు
8. భుజంగ. 9. ఖరతురగ.

ఘములో ముఖ్యులఁ బల్కురం దునుమ శోకం బంది దై తేయమా
త మనోవల్లభుఁ గశ్యపుం బ్రకటతాత్పర్యంబునం గొల్చినన్.

80

క. ఆతఁడు ప్రసన్నుఁడై య, న్నాతిక వర మడుగు మనిన నాకేశు ననిక
ఘాతంపఁగ నోపెడుసుతు, నాతతబలు నవ్వరాంగి యర్థించుటయున్.

81

తే. అవ్వహాత్తుఁ డాయమతోడ నబల నీవు, శుచిత నెప్పుడు నేమట కచలవృత్తిఁ
దగిలి నూటబ్బములు చూలు దాల్చినోపు, దేని నట్టిపుత్తుఁడు జనియించు ననిన.

వ. అయ్యుగ్మలి యయ్యుగ్మవృత్తబు నడప నొడంబడియెం గశ్యపమునియు గర్భ
ప్రదానంబు నేసి తపోవనంబున కరిగె నమ్మగువ నిత్యంబునుగాఁ ద్రికాల
స్నానంబును వివిధోపవాసవ్రతంబులుం బూని శుచియై యుండె నంతఁ దదంతరా
యా¹పేతుండై సహస్రాతుండు సరుదెంచి నమస్కరించి తల్లి సీవు వ్రతస్థతవై
మునికి యెఱింగి శుశ్రూష యాచరింప వచ్చితి ననిన నమ్మగ్ధ సంతసెల్లి.

83

మ. తనయా²మొంతయు మేలు నేసి తిటు మత్సామిపశ్యసంసేవివై

యనురూపస్థితి నుండు మిబ్బశతపర్యాప్తిక జనింపంగ నీ

యనుఁగుండమ్మునిఁ జూచు నుత్సవము నీ కబ్బుక జగం బంతయుక

విను మీ రిద్దఱుఁ గూడి యేలుండు కడుక విఖ్యాతి సంధిల్లగన్.

84

క. అనియె నతండును దత్నే, వనతాత్పర్యంబు కితగ నెపం బిడి యేప్రా
ద్దును⁴ నెడమడు గగుమదితో, ననువ ర్తింపంగఁ గించిదవశిష్టముగాన్.

85

వ. సంవత్సరశతం బతిక్రాంతం బైన నొక్కనాఁ డమ్ముదిత పాదశౌచంబు నేయమటచి
నిద్రిత యైన నది రంధ్రంబుగాఁ దదీయోదరంబు సొచ్చి జంభారి దంభోళిం గొని
తద్గర్భం జేడువ్రయ్యలుగా న్రేయ నయ్యర్భకుండు రోదనంబు నేసిన.

86

క. మా రుద యని యెఱుకుచు నతి, యాగుణరోషంబుతోడఁ దచ్చకలము ల
వీరుఁ డొకటొకటి యేడే, డై రూఁఱ నడిచె నంక నభ్యుత్థిత యై.

87

క. అసురజనని కడునా ర్తిని, వసమఱి యిటు నేయఁ దగునె వాసవ యనఁగాఁ
ద్రసదంతరంగుఁ డగుచును, వెన వెలువడి విబుధవిభుఁడు వినతాంగుం డై.

88

చ. అనుగులయండు శౌచవిధి యాత్మ నొనర్పఁ దలంప కీవు కా

ల్లడఁ దలయంపిగా నిరర గైగొన నేనిది యంతరంబుగాఁ

గడఁగి మదంతహేతు వగుగర్భము నొంచితి దీనిఁ దప్పుగాఁ

దడవక నైఁజుగా వలయుఁ దల్లి నినుం గొనియాడు లోకముల్.

89

చ. అనవుడు నింద్రుతో ననియె నమ్మునిపత్ని యొకింతయేనిఁ గి
డన వశమే భవచ్ఛరత మంతయు లెస్సయ కాక యింక నా

కు నొకటి మేలు నేయఁగఁ దగున్ గులిశాహతి¹ చేత నైనను
త్తనుశకలంబు ²లన్నియు వధం బొనరింపక కావు మింతటన్.

90

వ. ఈ నలువదితో మ్మిదియును దేవత లై సీవు మా రుద యనుట కారణంబుగా
మాయతు లనం బరగి దేవాసురమగుంబులందు నీకుం జేదో డై ³నడువవలయు
దీనికి నొడంబడు మనియె నతం డవిధంబునకుం బ్రియంబు నొందె నిది సకల
భూత సంభవప్రకారంబు.

91

క. ఈ సృష్టివిధం బెఱిగిన, భాసురపుణ్యండు సకలభయములవలనన్
బాసియు నతులై శ్వర్య, శ్రీసౌఖ్యము లొందు మోక్షసిద్ధియుఁ గాంచున్.

92

వ. విను మివిధంబునం గలిగిన భూతవిశేషంబులకు నజుండు ప్రత్యేకంబ యధి
కారులం గలిగించి యభిషేకం బొనర్చె నంతయు వివరించెద.

93

సీ. పృథుఁడు భూపతులకుఁ బెద్దవాఁడై యుర్వి యంచితసీతిఁ బాలించువాఁడు
ద్విజతార కాతరువ్ర జయజ్ఞములకు నుజ్జ్వలతపంబుల కోషధులకు సోముఁ
డర్థసంపదలకు ⁴నంబుధివితతికి రాజన్యులకును వైశ్రవణుఁ డొడయఁ
డఖిలభూతముల ననంతపిశాచసంచయముల శాసించుఁ జంద్రధరుఁడు

తే. విష్ణుఁ డాదిత్యులకు వసువితతి కగ్ని, జలములకుఁ బాశపాణి వేల్పులకు నింద్రుఁ
డసురకోటికిఁ బ్రహ్లాదుఁ డంతకుండు, పితృసమూహంబునకు నధిపతులు వరుస.

94

క. నాగులకు వాసుకియుఁ బెఱ, భోగులకుం దక్షకుండుఁ బ్రభులు పడులకున్
నాగాంతకుండు మనుజవ, రా! గంధర్వులకుఁ జిత్రరథుండును నొడయుల్.

95

క. కరులకు నైరావతమును, హరులకు నుచ్చైశ్శృంగంబు నవనీధిలిపై
నరులకు నృపతియు హిమగిరి, గిరులకు నేలుల కుదధియుఁ గీర్తిత ⁵ధర్మల్.

96

వ. ఇదియాదిగా నాదిసర్గంబునం బరమేష్ఠి నియమించిన యాధిపత్యంబు లట్లు నిశ్చ
యించి యాజగద్ధాత ధాత్రియంతయు నాలుగు చెఱంగులుగా నేర్పఱిచి యందుఁ
బూర్వదిక్కున విరాట్పుత్రుం డగు⁶వై రాజును దక్షిణదిక్కునం గర్దమ పుత్రుం
డగుశంఖపదుండునుం బశ్చిమదిక్కున రజఃపుత్రుం డగుకేతుమంతుండును నుత్త
రపుదిక్కునం బర్జన్యపుత్రుం డగుహిరణ్యగోమండును బరిరక్షకులుగాఁ
బ్రతిష్ఠించె నన్నలువురు రాజులుచు మధ్యమభూమిశ్విసం డగుసృధుండు
తమకు ననుశాసకుండుగా భాసిల్లి రివిధంబునం బూర్వులచేత నీయుర్విసర్వ
పర్వతద్వీపసాగరసమేతయై యనుభూతిం బొందె నంతం జాక్షుషమన్వంతరాంత
రంబున వనజభవుండు వైవస్వతమనువునకు సమగ్రసామ్రాజ్యం బొసంగె ననిన
విని జనమేజయుండు.

97

1. జేసియైన. 2. లన్నియు. 3. బంటులు గావలయు. 4. యక్షరాక్షసులకు. 5. ధర్మల్.

చ. మునివర యెవ్విధంబున సముద్భవ మొందె బృథుండు? థాత్రి యే
యనువున దోహయోగ్య యగునట్లుగఁ దా నొనరించె? నెవ్వ ర
మృనుజవరేణ్యపన్నున సమంచితవస్తువిశేషదోగ్ధతై
రనయముఁ జిత్త మట్టితెఱఁ గంతయు నా కెఱిగింపు నావుడున్. 98

— పృథుచక్రవర్తి భూమిని గోవుఁగాఁ జేసి వస్తువులు గొన్న ప్రకారము —

వ. అతనికి వై శంపాయనుం డి ట్లనియె. 99

సీ. ఆదియుగంబున నంగుండు నాఁ జను భూమిశ్వరుఁడు మృత్యుపుత్రియైన
సీరజనయన సునీథయం దధికబాహుసముద్ధతు వేనుఁ డనుతనూజఁ
గనియె రాజై వాఁడు తనదుమాతామహాఁ బోలి క్రౌర్యంబునఁ బుడమిజనులఁ
బీడించి ధర్మంబుఁ బెడఁబాయఁగాఁ ద్రోచి వేదవిరుద్ధదుర్వృత్తి మరగి

తే. యెల్లవారలఁ బిలిచి మీ రేసుకృతము, నాచరింపఁగ వలదు మీ రధర్మముల
తెరువు వోకుఁడి మేర నతిక్రమింతు, రేని జంపుదుఁ జెటుతు నెవ్వనినైన. 100

తే. యజన మిజ్జ్యోండు యష్ట నా నతిశయిల్లు, నిన్ని తెఱఁగులవస్తువు లేన కాఁగఁ
దలఁపుఁ డేమేనికర్జంబు గలిగెనేని, బన్నుగా నది చేయుఁడు నన్నుగుఱిచి.

వ. అని యాజ్ఞాపనంబు నేసిన. 102

సీ. జపములు గాయత్రి సహితంబుగా 2 మాసె వేదంబు పేరును వినఁగ లేద
సోమపాన క్రియచొప్పులు 3 రూపతే హుతములు కఠినయ్యె హుతవహునకు
సర్వదైవతసమర్చలు గట్టిపెట్టంగఁ 4 బడిన భూతంబులపనులు సమసే
బరహితంబులు దానపరతలుఁ గడతేత సతతవ్రతోపవాసములు పొలిసె

తే. 5 స్వామిచందంబు చందమామజనుల కనిన, మాట నిజముగ వేనక్షమాతలేశుఁ
డఖిలధర్మపరాజ్ఞుఁ డయిన నతని, మతము చెల్లించి రెండును మనుజుకోటి.

వ. 6 ఆమెయికిఁ దలంకి తపస్వివరులెల్ల నమ్మహిపాలుపాలికిం జనుదెంచి. 104

మ. జనసంత్రాసనవృత్తిఁ 7 జేయఁదగునే సత్కర్త నిర్మలనం
బొనరింప న్నృప నీకు నిట్లు విను మే మొప్పారఁ బెక్కబ్బముల్
8 జనుయాగం బొనరింపఁ జూచెదము విశ్వక్షోణికిఁ రాజ పీ
వనుకూలుండవు గమ్ము మా క్రియకు ధర్మాయత్తచిత్తంబునన్. 105

తే. క్షత్రియునిఁ దెచ్చి తొలితొలి గద్దియనిడి, పట్టబద్ధుఁ గావించుచోఁబ జలుదమ్ముఁ
గావ ధర్మంబునడపను గానె సమయ, మర్థి ఒలుకుదు రీవద యరయవలదె. 106

1. బన్నుగాఁజేయుఁడి మీరు నన్నుగుఱిచి. 2. మాసె. 3. రూపతే. 4. బడియెఁ
బూర్తంబుల (పూ. ము.) 5. స్వామిచందంబు నేవకజనుల స్వామిచందంబె చందంబు; స్వామి
భృత్యులచందంబుజనులకనిన, మాట నిజము లేదయ్యె త్కాతలేశు. 6. అష్టయిఁ దలరి 7. చేర్చు
దగునే 8. విరు యాగంబు దొడంగఁజూచెదము నీవీ (పూ. ము)

మ. అనినం బెల్చన నవ్వి యమ్మునులతో నాతండు న న్నొక్కరుం
డనుకాసింపఁ బ్రభుండె ధర్మమున కధ్యక్షుండ నే నొల్లకుం
డిన సర్వోర్వియుఁ ద్రొక్కి తోయములలో డిండింతు ¹మిన్నైన వ్ర
త్తు నశేషాండ²పుటంబు గాల్తు వల దీదుర్వాక్యముల్ మాచెసన్. 107

వ. మీరేమియు నెఱుంగ రూరక పొం డనుటయు వారు మఱియును బెక్కు తెఱం
గులం ³బలుకం దొడంగి తా రెంత దెలిపిన నాచుర్విసీతుం గు తనదర్శినయంబు
చూపం గడంగినం గినిసి నిజతేజోబలంబున నావలకాలిం ⁴బట్టి మిడుకమిడుకం
ద్రొక్కి మంత్రయుక్త⁵కుశంబుల నతని యెడమతోడ ⁶ద్రచ్చిన నందు. 108

క. కాలినకొఱవి తెఱంగునఁ, ⁷గాలిమమగు కుఱుచమేను గలపురుషుఁ డొకం
డాలోకనదుస్సహుండై, యాలో జనియించి ⁸భీతి నపంకుచు నెదురన్. 109

వ. కృతాంజలి యై నిలిచినం జూచి మునులు నిషీగ యని పలికి నిషేధించి రతండు
కల్తషసంభవుండు నిషాదుం డనం బరఁగె వింధ్యప్రముఖసంచారు లగుపాప
కారులు కిరాతకై వర్తాదు లెల్లఁదత్సంతానజాతులై రమ్యహద్విజాలు మఱియును.

— వేనశరీరమధనంబునఁ బృథుఁ డుద్భవించిన ప్రకారము —

క. ⁹వెర వొప్పఁగ వేనజనే, శ్వరురక్షిఁకరతలంబు సంగంభముతోఁ
దరువంగ నరణిమథన, స్ఫురితుం డగు జాతవేదుసాలిక యమరన్. 111

ఉ. ఆజగవాఖ్యమై పరఁగునాద్యశ రాసనమున్ సముల్లస
త్తేజము దీప్తబాణములు దివ్యకనత్కవచంబుఁ దాల్చి యు
ద్వేజిభశత్రుఁ డప్రతిమదీర్ఘతనుండు జనించె రాజవి
ద్యాజిలలోకుఁ డైన పృథుఁ డమ్ముచు లబ్ధుఁడవార్ధిఁ దేలఁగన్. 112

క. ఆతఁడు శ్రుభవింప మహా, భూమియు లన్నియును ప్రీతిఁ బొదలుచు నేమా
కౌతూహలమున నదక్షికి, నేతెంచె నుదాత్తమూర్తు లెంత ము వెలయున్. 113

మ. అభిషేకార్థముగా నిజోదకము లింపారంగఁ గొందున్ స
త్పృథుఁ డాపూర్ణసరిత్సరస్పసాతుండై ప్రాచీర్భవించెన్ సరో
జభవుం డింద్రుఁడు లోనుగాఁ గలమరుత్సంఘంబుతో నేగునెం
చె భువిన్ బేర్కలసంయమిండ్లరతి నచ్చెన్ బేర్చుమోగుంబునన్. 114

ఆ. అట్లు జాతుఁ డైన యాసుపుత్రుండు పు, న్నాచనరకమోక్షుఁడం బొనర్చు
వేమఁ డపుడ పూజ్యవృత్తి సంసేవ్యులొ, కముల కరిగె నురలు గారవింప. 115

1. మిమ్ముం దహింతు; మిమ్ముందఱన్, దునియం ద్రుంతు నశేషమున్ వలప దీదుర్వాదముల్ మాచెసన్. 2. ముదాల్తు నింక. 3. బెలుపం. 4. బెట్టుకట్టి. 5. కుశస్థలంబుల. 6. దగ్గిన నందు. 7. గాలఁబగుగుఱుచమేను గల. 8. చూడనడఁగుచు. 9. కర మొప్పఁగ.

- ఉ. అమైయిఁ గూడినట్టిఘను లందఱు నాతని నత్యుదగ్రపీ
 తమ్మున నుంచి పెంపు ప్రకటంబుగఁ బావనమంత్రయుక్తతో
 యమ్ముల సార్వభౌమ విభవాధ్యునిఁగా నభిషిక్తుఁ జేసి రొ
 క్కుమ్ముడి మ్రోసె దివ్యమురజోత్కటనాదము లెల్లదిక్కులన్. 116
- వ. ఇవిధంబున ¹నవ్విశుద్ధతేజనకుం బూజితస్థైర్యం బగునైశ్వర్యం బొసంగి కృత
 కృత్యులై కృత్యవేదు లగునాచతుర్ముఖాదులు నిజస్థానంబుల కరిగిరి తదనంతరంబ.
- క. ఏకాతపత్రముగ సిరి, గైకొని నృపమాళి రత్నకలికాకలితా
 లోకంబు చరణపీఠ, శ్రీ కున్నతినేయఁ బృథుఁడు చెన్ను వహించెన్. 118
- చ. తనజనకుండు ధర్మగతి దప్పుట నొప్పటి తొల్లి యెల్లఁబో
 యిన జనకోటి దాను గడు నెక్కుడుగా నొనరించు నాదరం
 బున ననురంజనోత్సవముఁ బొందఁగ రా జను వేరి కొక్కఁడుక
 బెనుపగుపాత్ర మయ్యె గుణవేశలుఁ డాతఁడు నీతిధన్యతన్. 119
- చ. జలనిధులై న మెట్టలగు కైలములై న నడంగు ²నన్వియ
 త్తలమయినం దలంబ యగు దావములై నఁ దిరోహితంబులై
 తొలఁగు నతండు సంచరణదోహలముకొ బ్రసరించుచో రసా
 తలసురధామసీమలను దద్రుధశిరోధము లే దొకింతయున్. 120
- క. దునకయు వెదపెట్టకయుక, దనరె నఖిలసస్యములును ధారుణి గోవుల్
 పెనుపొందెఁ గామదోహిను, లనఁ దరువులు మధురమధుఫలాధ్యము లయ్యెన్.
- సీ. ఆసమయంబున నంభోజసంభవుయాగంబునంచు ⁴సుత్యాహమునను
 సారిది సంజాతుఁడై సూతుండు నాఁ జనుమునియుఁ దన్తఖకాలమునన జనన
 మొంది మాగధుఁడు నా నొప్పుసంయమియు నయ్యజానాజ్ఞఁ గై వారులై దివిజాల
 నలరించు పని నున్కి నందులఋషులు వేల్పులుఁ బ్రియంబున వారిఁబిలువఁ బనిచి
 తే. పృథునరేశ్వరుఁడిటమీఁదఁ జేర్చి యెసఁగఁ, జేయఁగల్గకార్యములు సవిశేషకృతులు
 నాత్మదృష్టిమై గని మీర లతనియెదిరి, కేఁగి కైవార మొనరింపుఁ డింపుమిగుల.
- వ. అని పనిచిన నమృతామనస్కులపనుపు గైకొని వార లరిగి యావై న్మయం గని
 మధురమనోహరగంభీరధీరపవిత్రచిత్రస్తోత్రంబుల నమృతాక్షత్రయు నుద్దేశించి
 యుపన్యాసంబులు సేసిన్, బ్రీతుండై యయ్యాదిమవదాన్యుండు సౌజన్యసుముఖి
 త్వంబు శోభిల్ల సూతునకు సూతదేశంబును మాగధునకు మగధజనపదంబు
 నుద్యోగంబుగా నిచ్చిన నయాచార్యుండు సూచి కార్యాపేక్షులై మహీజనం
 బులు మన కితఁడు వృత్తిప్రదాత యగు నని కదిసి తమ తమ నేర్పు ⁶లెల్లం

1. సమిధ. 2. నర్మయ. 3. దర్శ. 4. సామభినుతము చోట. 5. కార్యములను విశేష.

6. లేర్పడం.

గోలువం జొచ్చి రట్టి నేవవలన నతనిచిత్తం బెరింగి మాకు నెల్లనాటికి శాశ్వతంబులై నడుచు జీవనంబులు గావింప వలయు నని యభ్యర్థించిన నట్లకాక యని యొడంబడి.

123

— పృథుచక్రవర్తికి భూదేవికి నైన సంవాదప్రకారము —

- సీ. ఆరాజపుంగవుం డతిరౌద్ర మగుశరాసనమును సందీప్తసాయకములు
గైకొని ప్రజలకుఁ గామితవస్తువు లెల్లకాలంబును నిచ్చుచుండుఁ
గాత యివ్వసుమతి యీతెఱింగి గోనరింప కున్న వ్రక్కలుగఁ జేయుదు ననంగ
వెఱచి గోరూపయై పఱచె మేదిని యమ్మహాయోగబలదృష్టయాత్ముఁ డలుక
తే. వెనుకొనంగ నాయమయునువనజభవుని, నెలవులోనుగజగములన్నియునుదూఱి
తూఱి యెచ్చోటుసొచ్చినదోనతగులు, వై న్యుఁగనుఁగొనితనుఁగాచువారులేమి.
వ. అతని శరణంబు సొచ్చి వినయవినమితో త్తమాంగ యై యిట్లనియె. 125
- చ. అధిప ప్రజాభిపోషణము నర్థి నొనర్పఁ దలంచితేని మ
ద్వధ మొనరించి ¹నీవెటుల ధన్యత నొందెడువాడ వొప్పు ద
విద్వధము చరాచరాత్మకము ²విశ్వము నేను ధరింతు నాకు ను
ర్విధి ³యొలయంగ నింతయును వేచెడి⁴పోవుట నీవ చూడమా. 126
- క. అన్నంబు నాయధీనం, బన్నము లేకున్న నిలుచునయ్య యొడ ప్లి
సన్నపుడలఁ పుడిగి సుసం, పన్న మగునుపాయ మొకటి పాటింపు తగన్. 127
- తే. విను ముపాయపూర్వక మగువిపులయత్న, మరయ ⁵సర్వార్థసాధక ఖుళిజీవు
లందు వనిత లవధ్య⁶లయగుట నచ్చు, గావు నామాటవినికార్యగతికిఁజొరుము.
- క. ⁷అనుడు జననాథుఁ డిట్లను, దనకై యొరులకయి బహువిధప్రాణులఁ జం
పినఁ గీడగు నొకటిఁ దునిమి, మనుచు ⁸టురదె చేని జీవచండలఁ జెప్పుమా. 129
- ఉ. కావున మత్ప్రయోజనము గైకొని చేయనిన్ని⁹ ద్రుంచి యే
నీ వివిధప్రజావితతి నెక్కటి దాల్చి ¹⁰సమగ్రజీవన
శ్రీ వెలయించి నామహిమ సిద్ధముగా నభిలంబునం గ సు
భావన ¹¹మొందఁ జేసెద నభంగుర మిప్పుని సాగంబరా. 130
- వ. నీవు సర్వార్థమర్థ మగుట యెఱుంగనే నన్ను నిట్లు గావించు దలంచి యిట్లెఱుగి
మేకొనవు గాక యది యట్లుండె గా¹ కోర్కెయు సిద్ధింపునట్లు గావించి మనీయ
దుహిత వై యెల్లలోకంబులం బ్రఖ్యాతి గలిగిండుకొని బ్రతుకు మిట్లు
చేసెదవేని నిన్నుగుఱిచి కైకొనిన యీరౌద్రసాయకం బుపసంహరించెన ననిన
నద్దేని యొక్కింత చింతించి యతని నాలోకించి. 131

1. యే యకట ధన్యత. 2. వేడుక. 3. యెరయంగ. 4. పోవడ నీవు. 5. సకలార్థ.
6. లట్లగుట. 7. అనుడు జననాయకుండను. 8. టురదె. 9. సమస్త. 10. నొంద. 11. కోర్కె.

- క. గోరూప నై ననా కిం, పారంగం గ్రేపుల ఘటించి యయ్యైవస్తు
క్షీరములు విదికికొనుటకుం, గోరి పనుపు వివిధభూతకోట్లను వరుసన్. 132
- వ. అ ట్లయిన నెల్లవారికి వలయువాని చెల్ల నోలి నొసంగ నోపుదు నిది నీకుం
బరమోపాయంబు మఱియొక్కటి గలదు నిమ్నొన్నతభాగంబులవలన సమంబు
గా కున్న నాయూకారంబు చక్క నగునట్లుగాఁ జూడు మనిన నట్లకాక యని
వైన్యుండు కార్తికకోటిం గొని ¹శీలు ప్రోవునేసి శిలోచ్చయంబులు గావించి
యెల్లచోట్లు సవరయై యుండ నొనగ్ని నగం గ్రామాదులు రచియింపం బనిచె
నొల్లి నివాసంబులు సస్త్రింబులు గోరకు వాణిజ్యంబు లనుచవి లేవు కేవల వన
సంచరంబునఁ గంఠములఫలంబులు భరంపడి ఘటించి యుపయోగింతురు
వృధు మహిపాలుపాలనంబు మొలుగా సమస్తవస్తుశిద్ధి గలిగె నని విందు
మవ్విధంబున ననన్యసానూన్యసమాచరణధుర్యుం డయిన యప్పురుషవర్జుండు.
- సీ. ²స్వాయః భువం డిళం జనుమనుప్రసాది వత్సంబుగాఁ జేసి వఱలు తనను
హస్తంబు పాత్రమై చుతిగిల్లంగ వహిధేనువుం బిదికి ధాత్రీజనులకు
చకలసస్త్రిములును సర్వముగంబుల వృధగాక ఫలియించువిధము గాఁగ
నొనరింప లోకు లభ్యుదయసమేతులై ³రత్తి రత్త డెల్లవలనఁ గలుగు
- శీ. భువనవాసులఁ బిలిసి మీ ⁴వికలముగ, వలయుననివేటువేట మీవలను మెఱయ
నిధరాదోగ్ధి ⁵గ్రేపుల నెలమింజేసి, ⁶శిరికికొనుం డని పనిచె ⁷సప్తకము మిగుల.
- వ. వారు నతని యత్నంబు గొని చూడి టట్లు నేసి ⁸రండు. 135
- క. సోముండు వత్సముగా ను, త్రామగురుండు దోహతుండుగఁ దగ నఖిలచ్చం
దోమయపాత్రం బిదికి ర, నామములగుమునులు బ్రహ్మ మను దుగ్ధంబున్. 136
- క. సురలు గొనిరి కాంచన నిస్ఫురదజ⁷పాత్రమున బలరిపునివత్సముగా
మరిగించి సవిత దోగ్ధగ, నరుదగు⁸జేజంబు దుగ్ధమై సిద్ధింపన్. 137
- క. పితృకో⁹ ⁹పిపిక వైవ, స్వశకాలురు గ్రేపుల బిదుకువాడును గా రా
జతపాత్రంబున ¹⁰దుగ్ధం, ¹⁰బతులాట్టకమై యెలర్ప నవనీసురభిక్. 138
- క. ఆమసపాత్రంబున భువ, మామూదుగ్ధంబు గొని రమర్త్యవిరోధుల్
పాముక విరోధనులై గ్రే, వై యొప్పు ¹¹ద్విమూర్ధుం డనుసురారి పిదుకంగన్.
- క. వసుచి పిరుకంగఁ బాత్రము, బిరుహముగఁ జిత్రరథుండు పెయ్యగఁ గొని రిం
పెనగ¹² గాన క్షీరం, బసమున గంధర్వవరులు నమరాంగనలున్. 140

1. నేలు. 2. స్వారోచిషం డన. 3. పితికి. 4. సప్తకము. 5. రంత. 6. దోహతుండు.
7. పాత్రకం. 8. మార్జంబు. 9. బిదికి, కిడిరి. 10. బతులన్వధయై. 11. విమూర్ధయను.
12. సుగంధ.

- క. తార విదికికొనఁ జాలి కు, జేరుని వత్సముగ విడిచి విదికిరి యత్తుల్
ధీరమతు లామ'పాత్ర ను, దారాంతర్ధానశక్తి తగుదుగ్ధముగన్. 141
- తే. రజతనాభుండు దోగ్ధగా రాక్షసులు పి, శాచములు నృకపాలభాజనములందుఁ
గనిరి నరకుధిరాఖ్యదుగ్ధము సుమాలి, వత్సమై పెంపొనర్పఁగ వసుధఁ బిదికి. 142
- క. వాసుకి విదికెడువాఁడుగ, భాసితఘాతపాత్ర గరభహుదాగ్ధము లు
ల్లాసమునఁ గ్రేపు తక్షకుఁ, జై సమకొనఁ గొనిరి దారుణానిభతభుజగుల్. 143
- క. ³మేరుగిరి దోగ్ధగా నీ, హరినగముఁ గ్రేపుఁ జేసి యుదులు విదికె
భూరిశిలాపాత్రీకలక, గోరిమహాచాపధులు, రత్నకోటులు నుర్విన్. 144
- క. వృక్షములు లతలు గొనియెక్, బ్లక్షము గ్రేపుగఁ బలాశపాత్రీకలక ⁴బాల్
ప్రక్షతిఁ బునఃప్రరోహత, నక్షత సాలంబు దోగ్ధమై తిలకింపన్. 145
- వ. ఇవిధిధంబున సకలచరాచరభూతంబులు నాత్రియ వాంఛితంబులు శాశ్వతంబు
లుగాఁ బడసి పరమానందంబునం బొదలం దైలోక్యకామదోహినియై ధాత్రి
యు విధాత్రియుఁ బావనియు ననుభవ్యోనామంబులం బ్రాజ్ఞనర్హియై వసుం
ధరాదేవి ప్లధునిశాసనంబున నిలిచి యతనికిఁ బుత్రియై పృథ్వి యనుపేరం బరఁగి
మధుకైటభమేదోమేదుర యగుటఁ దొల్లియు మేదిని యనుపేరియెఁగ గనియె
నంత ⁷ననేకసస్యశోభితయు ననేకవసురత్నాకరయు నపరిమితపురగ్రామప్రతి
ష్ఠానగరిష్ఠయు నవిరతప్రాణిసముదయసంకీర్ణయునై యతిశయిల్లె నీవృశప్రభావ
నిత్యధన్యుం దైన యవైన్యున్యుండు రాజన్యులకు నాన్యుం డనవన్యుం డయి
వెలింగి భువనపూజ్యుం డయి ⁹సామ్రాజ్యంబునఁ బ్రాజ్యసుఖం బనుభవించె నని
చెప్పి వైశంపాయనుండు. 146
- సీ. సకలభూతములకు సంభావనీయుండు పృథుచక్రవర్తి ప్రస్ఫోకిరి
వేదవేదాంగపవిత్రవర్తను ¹⁰లైనవిప్రులకును సీతివిక్రమములఁ
బరఁగు రాజులకును బశుపాలనాకృషిపాణిజ్యరతు లైన వైశ్యులకును
దైవర్షికార్షనాతత్పురు లగుశూద్రులకు నమస్కార్యుండు ⁸ంస్యుగుఁడండు
- తే. వృత్తిదాత యాదిగధర్మవృద్ధికరుండు, శూరవన్యుండు గొప్పన శూరులకును
మాన్యుఁడాజికి జరుచొటవైన్యుఁడలఁగి, భటులుగెలుతురనాయాసభంగిబగఱ.
- క. ఈపురుషరితము జనులకుఁ, బాహరము భూరిపుణ్యాఫలదము నిత్య
శ్రీపుత్రపాత్రవర్ధన, మోపి పఠించినను వినిన నొసఁగున్ ముక్తిన్. 148
- వై శంపాయనుండు జనమేజయునకు మన్వంతరంబుల నెఱింగించుట. —
- వ. అనిన విని జనమేజయుండు మన్వంతరంబుల నెఱింగి గడిగిన వై శంపాయనుం
డి ట్లనియె. 149

1. పా. 2. పా. 3. మేరువు దోగ్ధయఁ గా. 4. బల్. 5. సంజ్ఞలం బ్రగ్భరిత యై.
6. పృథ్వియన్. 7. సస్యశోభి. 8. సురత్నాలంకృతయ. 9. పూజ్యం బగు సామ్రాజ్యసుఖం.
10. లగు.

క. తోయజసంభవు సాక్షౌ, త్కాయసముద్భవుఁ డు¹దాత్తదానాధ్యక్షుం
డాయతమతి యాదిమనువు, స్వామంభువుఁ డపరపద్మసంభవుఁ డనఘా. 150

వ. అతనికాలంబున ²యామాభిధానులు పన్నిద్దఱు దేవతలైరి పరమేష్ఠితేజం బపర
మూర్తియై యింద్రత్వంబు నొందె మరీచి యత్రి యంగిరసుండు పులస్త్యుండు
పులహుండు క్రతువు వసిష్ఠుండు సప్తమునిపదంబు గైకొనిరి ప్రియవ్రతోత్తాన
పాదలు మనుపుత్రులు ధాత్రీపరిపాలనంబునకు ³నభిషేకంబు భజించి రందుఁ
బ్రియవ్రతునకు నాగ్నిధుగ్రిం డగ్నిబాహుండు మేధుండు మేధాతిథి వసువు
జ్యోతిష్మంతుండు ద్యుతిమంతుండు హవ్యుండు ⁴వపుష్మతుండు సవనుండు ననం
బదుండ్రు గొడుకులు గలిగిరి వారిలో నగ్ని⁵బాహుమేధహవ్య లనువారు
మువ్వరు విరక్తులయి పోవం దక్కిన యేడ్వరు నేడుదీవులకు నేలికలై వేర్వేఱ
పెక్కండ్రఁ దనయుల నుల్పాదించి వర్షాధిక్షతులం గావించిరి. 151

క. స్వారోచిషుఁ డనుపేర ను, దారుండు ద్వితీయమనువు తద్దయు వెలసెన్
దారాజికలృషితు లనం, గా రెండుగణంబు లైరి క్రతుభుజులు నృపా. 152

వ. ⁶విపశ్చిన్నానుధేయుండు యజ్ఞశతసుకృతంబున నింద్రుం డయ్యె ⁷నూర్జుండు
ప్రాణుండు దత్తుం డగ్ని ఋషభుండు చ్యవనుండు బృహస్పతి యనువారు సప్త
మునిత్వంబు నంగీకరించిరి ⁸జైత్రుండు గింపురుషుం డాదిగా మనుపుత్రులు రాజ
కులంబులం గలిగించిరి. 153

సీ. విను ముత్తముండు నా వెలసె మూఁడవమను వతనికాలంబున నమరగణము
లైరి సుధామసత్యశివప్రతర్పణవశవర్తు లన నొప్పి వాసవత్వ
మొందెను శాంతి నా నొకపుణ్యకృత్తు సుతేజాఁడు మొదలై నదీప్రతేజు
లనఘు లేక్వరు వసిష్ఠాత్మజన్తులు మునులై రోలి నిషాఁ డూర్జుఁ డనంగ వత్సు

తే. డనంగ మధుమాధవులు నాగ⁹నవల సహుండు
¹⁰శుచి యనంగ శుక్రు డన నభస్యుండు నభుఁ డన
మనుతనూభవదశకంబు మహి ¹¹భరించె
దత్తదన్వయములుఁ బెక్కు దనరె నగు. 154

తే. తామసుండునా: ¹²జతుర్థుఁ డతామసాత్ముఁ, డధికుడై యొప్పెమనువుదదంతరమున
దేవతలు ¹³హరిసత్యసుధీసుధాను, లనంగ నాలుగు గణములై యమరి రోలి. 1. 5

1. ధాత కాలా. 2. యమా. 3. నభిషిక్తులై. 4. సంస్కృతగ్రంథములో “నవృష్మంతుండు”
లేదు. పుత్రుండు ఉన్నది. వ్రాతప్రతిలో “హవ్యుండు” లేదు. పుత్రుండు ఉన్నది. 5. బాహు
మేధవత్తు. 6. మహిషి. 7. నూర్జుండు. 8. హరిదుండు. 9. నశుచి యన. 10. శుక్రు
డన సహుఁ డన నభస్యుండు, సుహుఁ డనంగ. 11. భరించె. 12. జతుర్థుండు నామహాత్మ్య.
13. హరిసత్య.

వ. శిబి యను మహాభాగుండు వేల్పులం బాలించె కావ్యుండును బృథుండు
నన్నియు జహ్నుండును ధాతయుఁ కపివంతుండును బవనుండును ననువారు
సప్తర్షిభావంబులు వడసిరి బోధిలియుఁ దక్షసుయ్యండును సుతపుండును దపో
మూలండును దపోధనుండును దపోరతియుఁ దన్నియు నకల్తాషుండును బరం
తపుండును నను మనుతనూజులు పదుగురు రాజులైరి పంచమమనుషులనై వతు
కాలంబునం గలవారల వినిపించెద.

156

తే. విను సుమేధసు లనంగ భూతనయులనంగ, వసుసతోడ వైకుంఠులు స్వామిభోగు
లనంగనాలుగుగణములై రమరులమర, నినునంగంచె బుత్యాత్మంబు పిఠుడనంగ.

వ. వేదబాహుండు వినిద్రుండు వేదశింఘు సారణ్యరోమంబు సర్వవేత్తుండు
పర్జనుయ్యం డూర్ధ్వబాహుండు ననువారు సప్తములు లైరి ధృతిమంబుం డవ్య
యుండు తత్త్వరత్ని శివశుక్రు, పర్జనుయ్యండు ప్రకాశుండు సర్వోహుండు శివశ్య
వాకు, కృతియు లై వతు, పర్జనుయ్యండు ప్రభువులు భూప్రభువు లైరి చామిషుం
డాలువు మనువు తత్కాలంబున.

158

తే. ఆవ్యులు ప్రభూతులనభ్యర్చి న ప్రభువులు, ననంగ లేఖలు నావేల్పులైరుగణము
లైరి వేల్పుల నేలె శనాధ్యక్షు, పహాకర్తరిలోకుండు మనుజునం.

159

వ. అంగిరసుపుత్రు లేట్టిండు ములై చెలసిరి మనుకంబును లై న గూర్జప్రభుతు
లుర్వి పాలించిరి సప్తమం బులై వన్వితమన్వంతులం బిచ్చుడు పర్తిల్లెడు నిండు
వసుకుద్రాదిశ్యమరుడ్విశ్వేసాధ్యశివులు లను ననిమిషు లేనిమిషు గలంబు
లొంబుస్వి యనువాడం చేవేంద్రుండు కశ్యపాత్రి పర్వమిత్ర, పర్జనుధరద్యాజ
జమదగ్నివసిష్ఠులు సప్తములు మనుజాతు లయిన డాన్వీకుప్రముఖులు
మహీశు లయి నిజవంశంబులు ధరణం బ్రతిష్ఠించిరి.

160

క. మనువులు నమగులు నింద్రుండు, మునులును నిజనిహితకాలములకుడిచి మౌలంగం
జనంగా నన్యులు వెనకై, కొని నిలువకు తప్పు ము లకుంఠింగరిమన.

161

— ౧౭ వైశంపాయనుడు బసమేజయునకు ననాగత మన్వ తరముల జెప్పట —

క. వీరెల్లరు సమశమయధి, కారంబులు నిర్వహించి కుశటు నాత్తో
త్తారక రుగు బోధము గని, చేపడు ప్రభుత్వంబు గుడం జెంగు భవము.

162

వ. అతీత గూఢననన్వంతరంబు లెడిగొనితి నిమిషుల సూర్యసూతుండు సావర్ణం
డృఢుడు ముల్లంబు నొందెడ న. నికాలంబున సురకస్సురాభవముల్యు లను నను
ర్జులు మూడుగణంబు లయ్యెకం బలిదైత్యుండు దివిజాధిపన్యంబు బహుళం
బరశురాముండు పారాశర్యంబు బుశ్యశ్యంబుండు గృహచార్యుం డవ్యక్తమ

1. కపిధానుడు; కపీవరుండు. 2. నియుక్తం. 3. సత్యవంతుండు కపియు. 4. ప్రమాత
ముతులన. 5. వేదసాధ్య. 6. లజిస్త్వి. 7. పతులయి. 8. గతినిన్.

1. దీప్తిమంతండు గాలవుండు నీయేడ్వరు మహాముని²పదంబున వెలుంగుదురు
వరివానుండన తురివానుండు సమ్మతుండు ధృతిమంతండు వసుండు వరిష్ణుండు
నాధుండు ధృష్టుండు వాసుండు సురేషుండు వృష్టి సుమతి మొదలుగా మనుత
నయలు మనుజువిభులుగా గలరు కుటియు దక్షదౌహిత్రులు నలువురు మేరు
సకర్ణులు సావర్ణ్యులనం బుగి మాకనకశైలంబులటంబునఁ దహానిష్ఠనున్న వారు
రుచిప్రజాపతిపుత్రుండు రౌద్రుండును భూతిసంభవుండు భౌత్యుండునుగా
ననాగతమనువు³ లేడ్వరు వీరలయందును సురలు సురేంద్రులు మునులును
మనూష్యులును వేలువేటి పురాణంబులం బరికీర్తితు లయి యుండుదురు. 163

సీ. యుగదతుష్టయుమును శక్కటయై యేకసప్తతివారముల్⁴ సనియె నేని
మన్వంతరం బగు మన్వంతరంబున సలిల్లవం బగు సలిలసంప్ల
వావసానము సృష్టి యంచితచగత యీ సరణిని యుగసహస్రంబు దెగిన
నబ్బాసనునకు శివాత్యయం బొవవు నత్తటి సర్వభూతబృందములు నొక్క
తే. పెట్ట నూచి సృష్టయై వెల్పుజేలు, నట్టిబెడిదంబునకు నోర్వ కమరవరులు
మునులు నజడం మున్ను గమజామూర్తినిష్ఠునుడని దేశంబుసొత్తురు బ్రదుకుగోరి.
వ. ఇప్పుడు చెప్పంబడ్డ యీ ప్రసంగంబున బంధముం గల్పంబులీలలందెల్లను సాధా
రణంబై నవిధంబు నీ వడిగినయఖిలమన్వంతరంబులు సంక్షేపరూపంబున నీ కెఱిం
గించితి నేదేయి శివస్తవకథనంబు వర్ణితంబునకైన నశక్యవిధానం బని యుపన్య
సించి వైశంపాయనుం డన్నరనామకలో మఱియు నిట్లనియె. 165

తరువాత. ఈవిశ్వమునుసృజియించగగర్తయూశ్వరుడాద్యుడ హేతుడక్షరుడు
గోవిందుడైనభుయేకులముసందాత్త గోరయిచ్చనమయ్యెగువలయంబలర
నావృష్టిభూవరాన్వయము గీర్తింప నిష్ఠియీకథనంబునం దేరు చెప్ప
వైవస్వతుండుప్రవర్తల్లమునుప్రవర్తంబు వినుము భవ్యముగాన తొలుత. 166

క. తనహృదయేద్వైరం గర్భపు, సమకూలప్రీతి గోచి యతి మతనిసా
వనతేజంబునఁ బాలిచె, ననఁజుం జూలుగ సహస్రధాము మహాత్మున్. 167

క. ఆచందంబున నుంపి ని, రోచనుఁ డాత్మియతగ్గు రుచి దల్లితనూ
గోచరకాంతి యఖిలమును, వే చెన్నుఁ జేసె జిత్రవిభవస్ఫూర్తిక్. 168

వ. కశ్యపసంయమియు నయ్యతీరం జూచి యన్విధం బెఱుంగమింజేసి నీయుదరంబు
లోనిగర్భాంశం బమృతంబు గావలె నని పలికె నది గారణంబుగా మూర్తాంశం
డనుపేర నుపయించి యాదిత్యుం డత్యుగ్రతేజంబున జగత్ప్రయంబునకు నధికసం
తాపంబు నేయునుండె నతనికిఁ ద్వష్టకూతురు సుజ్ఞాదేవి దేవియై యసాధా
రణం బగుసౌకుమార్యంబు గలయది గావున. 169

1. దీప్తి. 2. వసువి. 3. లావ్యుడు. 4. సనియేని, సనిసమనువు. సంతరం బయిదు మన్వంతరకాంతర
మున. 5. కథాసూత్రంబు 6. 'నఖిల్యయం మృతోండభృ ఇతి...' ౧-౯-౫ శ్లోకాంతరములు చూ.

- చ. ¹గనగనయెల్ల ప్రాద్దు గొనికాలెడు వేడిమిజేప్పు భర్తమే
నెనయను డగ్గటా సయిచ కెంతయు భీతి నొదంగుచుకా లన
ద్వనరుహపత్రలోచన యవంశ్యచరిత్రమునకా నవాత్మకి
పునెఱయఁజేయుచుం గనియె బుత్రుల నిద్దఱ నొక్కకన్నియన్. 170
- వ. వై వస్వతమనువును యముంచును యమునయు నన నిట్లు మువ్వరంగ గనియు నవ్వ
రాంగి యోర్వ లేక నిజచ్ఛాయంజేసి ఛాయయను ²దానిం బుట్టించిన నది తనయె
దుర నిలిచి పని యేమి యని కేలు మొగించి యున్న యన్నాతం జూచి. 171
- క. ³తాను బలివేడిమి బరిష్టానాకృతియై కడుం దలంకెడు తెఱగ
మ్మానవతికి నెంతయు స,మ్మానన నెఱిగించి యనియె మంజులరీతిన్. 172
- ఆ. పుట్టినొంటి కేను వోయి యొక్కింక క, యూటడిల్లి వత్తును ⁴క సీవు
వింతతనము లేక విభునకుఁ బ్రియము నా, మాటగా నొనర్చి మనుము నెమ్మి.
- క. ⁵మఱచి యయిన నాయితైఱ, గెఱిగించుకు పతికి పిడ్డ బ్రముప్సరకుకా
నెఱసిన గారా మేమియు, గొఱిలవడక యుండ ⁶ననకపి కొఱలుము శుభమున్.
- క. నావుడు నది యాయమతో, దేవీ తలవట్టియూడ్చి తట్టుకొండె రో
పావేశముఁ బలి యొందిన, నేచిధమున నిచ్చుఁ జెప్ప నిది నిజ మనిసన. 175
- వ. సంప్రీతమానసయై సంజ్ఞాదేవి తండ్రిపాలికిం బని తనవచ్చినకారణం బెఱిగించి
సిగ్గునం దలవించి యున్న విశ్వకర్త యక్కొమ్మం గినిసి బుజ్జవంబులు దర్జనం
బులు బెరయ నశ్రుకణకరాశకపోలం బగు ప్రదాననం బొల్పింకించి. 176
- క. ఎంతయుఁ గ్రూరుం డయినను, శాంతుఁ డయినఁ బతియి చుచ్చె సతికారయ న
త్యంతపుబంధువు ⁷తదతి, క్రాంతి వలగుకాంత యెంతయు గనునె శుభముల్. 177
- తే. పొమ్ము నీప్రియు⁸పాలికి నమ్మ తగిలె, పిడుపు తలఁ కని కన్నీరు పడిచి కూర్చి
కొగొగిలించి వీడ్కొలిపినఁ గ్రమ్మఱంగఁ, బొక బెగ ⁹చిగ్గలెం నప్పుప్రవచోడి.
- వ. నిజాకారంబు మఱుగు¹⁰పాటునం దరంగిరూపంబు దాల్చి యొక్క విపిక్తప్రదే
శంబునం బతిసమాగమంబుఁ గోలుచుఁ దదీయధ్యానపరవశయై యుండి నంత
నక్కడ. 179

— ౧౭ ఛాయాదేవియను సావర్ణశనైశ్చరకపతులు పుట్టిన ప్రకారము —

- సీ. ఛాయ సంజ్ఞాదేవిచందంబునన సూర్యునందు శుశ్రూషణం బాచరించు
చుండంగ నతఁడును నొం డెఱుంగక యనురాగవిహారైక రతిదలర్చు
సౌవర్ణుడును శనైశ్చరుడును దపతినా బరగు కన్యయు జనించిరి క్రమమున
నయ్యంతి దనపాపలందు మిక్కిలి కూర్చి బెలయ సంజ్ఞాదేవిబిడ్డ లయిన

1. కనగన నెల్లప్రాద్దు గొని కాలెడు (పూ. ము.) 2. భామం. 3. తనపలివేడిమికి బరి.
4. మఱచైనను. 5. నెరికికొఱలుమి. 6. దనవి, క్రాంతి దలఁచు కాంతయందు ననునె సుఖంబుల్.
7. పాలికోయమ్మ. 8. కొగలించి. 9. డంగలంప. 10. పడం.

తే. మువ్వరను గేరడము సేయ నవ్విధంబు, ¹సైపలేక యొకప్పుడు శమనుఁ డలిగి
చరణ మమ్మాలుదల్లిపైఁ జూచెఁ దన్న, దాని కాయమ ²కోప సంతాప ³మెసఁగ.

క. జనని యనక యిల్లంతయు, నను⁴లంకించి తటుగావునం బదము మహిం
దునిపింపఁ గాత యని పెల్పున శపియింపటయు వెఱచి జముఁ డాతురుడై.

వ. తెండిపాలి కరిగి ప్రణతి యొనర్చి తనయపచారంబు తల్లి కోపించి యిచ్చిన
శాపంబును నెఱింగించి. 182

ఉ. ఎందలు గల్గినం బ్రజల ⁵కేకవిధం బగులాలనంబు సే
యం దగరే సనిత్రులు మదంబ ⁶మముక్ ముగ్ధురక్ సహింప దే
చంద మొ పిన్న వారలకుఁ జూలఁగఁ బక్షముసేయ దీనికి
డెందములోనఁ దాలిమి ఘటింపక యే నిటు తప్పుసేసితిన్. 183

తే. ⁷బాల్యమున నైన నజ్ఞానభంగి నైన, ⁸నైన దీని సహించి శాపానుభవము
దగులకుండగఁ జేయవే జగదధీశ, యనినఁ గరుణించి కమలావుఁ డతనితోడ. 184

క. వినయజ్ఞాఁడు ధార్మికుఁ డితఁ, డనఁ బరగిన నీవు నిట్లు లగుట యరిది యి
ప్పనికి నిమిత్తం ⁹బేమో, యనఘా కలుగంగఁ ¹⁰జాలు నాత్మఁ దలంపన్. 185

వ. అది యట్లుండె మాతృవాక్యం బమోఘంబు గావున నొక్కతెఱంగు సేసెదం
గ్రిములు భవచ్ఛరణమాంసంబు ధరణిపయిం దొరికింపఁ గలయని యంతశాప
ఫలం బనుభూతం ¹¹బ యగు నని పలికి ఛాయాదేవిం జూచి నీవు సర్వసంతతి
యందును సదృశవాత్సల్యపు గావు, గామికిఁ గతం బేమి యని యడిగిన నది
యేమే నుత్తరం దీఁబోయినం గనలి యిరుండు నిజంబు చెప్పుము చెప్పుకున్న
నిన్నుఁ గరోరశాపానలంబుపాల్పఱతు ననుటయు. 186

ఆ. సంజ్ఞ సనిన తెఱంగు పకలంబుఁ జెప్పె న, తెఱవ యతఁడు రోషకీప్యమానుఁ
డగుచు విశ్వ¹²ర్ష రావాంముచకు నేఁగుటయు నమృతాత్మకోప మెఱిగి. 187

వ. అతఁడుం దనకూతురు మిగిలి మగని పొలికిం బోయి యు నాత్మదృష్టిం ¹³దెలిసి
యల్లులిం బ్రియనిన మసాభావనం బల ననునయ్యుచి ప్రసన్నుం గావించి. 188

శా. నీతేజం బతితీవ్రమై పరఁగుట నిక్కంబు నై రింపలే
కాతంకంబునఁ బొంపి సంజ్ఞ భవదీమాకార¹⁴ శాంతత్వముల్
జేతోవృత్తమునందుఁ గోయదుఁ దపశ్శీరాత్మయై యున్న దీ
వాతన్విక్ జరితార్థజేయఁ దగదే యాత్మానుకూలంబుగన్. 189

మ. భవదీయం బగుదివ్యయోగము గణింపక శక్యమే యద్భుతం
బవికారం బది చెప్పనేల నను నీవాజ్ఞానం బిప్రునే

1. నాఁపఁగాలేక శమనుఁ డొకప్పు. 2. రోష. 3. మడర. 4. భంగించి. 5. కేకప్రియంబున
బుజ్జవంబు. 6. యు మమ్ముచ ముగ్ధురన్న చే; య మమ్ముపురక్. 7. బాల్యమందును. 8. నయ్యె నిది,
దీనినైచి. 9. బేమే ననఘా. 10. బోయ. 11. బగు. 12. కర్మయా. 13. గని. 14. కాంత.

యువిధం బించుక గల్గె నేని విను నిత్రోనాయసంధాయనై
భువనాభ్యర్చిత యొందుచుండు ¹ముల నొప్పుల్ దెన్ను మూర్తికిన్. 190

చ. అనుటయు నవిధంబునకు నంబుజబాండ్ల నుండియుకొన్న గా
తనిపటుదీ ప్తిమండలి ముదంబున నుగ్గమునం దుచ్చు పె
తునియగల్గెద్రచ్చె జిత్రకృతధుమర్కం దహర్వజగత్సమోదన
ర్ధనుడు సురేంద్రవర్ధకి యదంచిత తేజః ద్రెస్సి రాలగన్. 191

వ. ఇట్లు కిరణంబు లెల్ల కినుకొ డుల్లి విన్నవైనం ⁴గాతమాత్ర వేహంబై : ద్విని
కాంతుండు నిజకాంత యున్నరూపంబు యోగకర్మమంబున గల హాసము
దురంగమూర్తియై యచ్చటి కరిగి ⁵కంబులు ⁶నవ్వును మనస్సును ముఖం
డనుతలంపున విటుడు డాచి యడంబులను విసర నాసాఫలంబులు మోచిన
⁷నాసత్తులు వుట్టిరి తదనంతరంబ. 192

శా. ఆరూపంబటువాసి నై జతను పింపారంగం దాల్చుంగల్గె న
తోరాగంబున కిన్వెలంపి నిజనాథుఁ గాంపి నా సీతు
కారం బేర్పడ నిల్చె నయ్యిరువురు గామోపభోగక్రియా
ధౌరేయం బగుచుజ్జ్వలొత్పివమునకా ఘనాత్మలై రెండుయన్. 193

వ. ఆవివస్వంతుండు తనయగ్రపుత్రుం డగువైవస్వతునకు సర్వమకున్వంత రాధి
పత్యం బొసంగె యముండు నిజధర్మవివర్ధనంబున ధర్మ జనునిఖ్యాతియు
మహత్త్వంబును గనియె సావర్ణ్యం డిటమీర నప్తమగుచు ⁹వంబు భజియిం
గలవాడై మేరుశిఖరంబునందు గలష్ట యగుతపోవీర్ ¹⁰నినియించి యుండె శ్లో
శ్చరుండును గ్రహపకవిం బ్రవీచుండై నిలిచి ¹⁰యమున మహాపదయై ¹¹క
పావనస్ఫూర్తిం బ్రవర్తిల్లె పవిత్ర సంచర మం డచురాజునట రమశియై భారతవంశ
¹¹ప్రదీపకరం బగునపత్యంబులుం బడసె నానంద్యు లాభ్యునీలు లన నమి లకు
వైద్యులై యనవద్యవిద్యాగరిమంబునం నెంబొందిరి బృహద్రథవీరులు ననల్పం
బగుతపన తేజోరజఃపుంబంబున నభినకు సప్రతమానమహానంబును నానవధ్వంసికి
బ్రశంసనీయవిక్రమం బగుదక్రంబును సౌలలోచనునకు నాభీలం బగుకూలంబును
రచియించె నిట్లు కీర్తితంబైన. 194

క. ఈదేవజన్తకథ న,త్యాదరమున వినినఁ బ్రేతులై చదివిన స
మ్మాదంబున వ్రాసిన ల, త్విదీర్ఘాయువులు సుకసమృద్ధియుఁ గలుగున్. 195

క. అని జనమేజయవిభునకు, మునివైశంపాయనుండు మును పరిపాటిన్
వినుపించినకథ యంతయు, ననుసమచారిత్ర యన్నమాంబాపుత్రా. 196

1. మిల నొప్పుంజేయ. 2. ప్రశ్న. 3. నుజువు. 4. కాంతి. 5. నది. 6. దస్త్రులు.
7. లేజో. 8. జొందికాంతయు నిదేశుక. 9. సధిష్ఠింబి. 10. నయ్యమున. 11. ప్రదీపకులగు.

- శా. లక్ష్మీలాభ¹విధాయనిర్మలగుణాలావై కథర్తా యశో
 లక్ష్మీకల్పితలోకలోలుపవధూలభ్యాచలోకా సమ
 స్తత్త్వోభోగఫలాత్త భాగ్యవిలసత్సభాగ్యయోగ్యా మహా
 సూక్ష్మోపాయహృతావ్యభూపనిభవా శూరత్వశక్త్రోద్భవా. 197
- క. సకలద్వీపాంతరర, త్నకలానిరంతరార్చనాకలనారం
 భకకురుమలూరిపురనా, యకమల్లచమూవ రేణ్యహరినిషేవ్యా. 198
- మూలిని. బహుళహయగజేంద్రస్ఫారనేనాసహస్ర
 ప్రహతకటకరాష్ట్రభ్రష్టవిద్విష్టసంప
 ద్గ్రహణగరమధన్యోదగ్రధాటీభటశ్రీ
 మహితజసువిజృంభా మంజురాజ్యోపలంభా. 199
- గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామి సంయమీశ్వర చరణసరోరుహధ్యానానందసౌందర్య
 ధుర్య శ్రీసూర్య సుకవినంభవ శంభుదాసలక్షణాభిధేయ యెఱ్ఱయ నామధేయ
 ప్రణీతం బైన శ్రీహరివంశంబునఁ బూర్వభాగంబునఁ బ్రథమాశ్వాసము. 200

1. విధానధర్మగుణ కళ్యాణైక. 2 నమఃపిజనరం జకముకుళప్రియనాయక.

శ్రీ రస్తు
హరి వంశము

పూర్వభాగము - ద్వితీయాశ్వాసము

ప్రీతాలక్షణని

త్యాగంకృతధామ పూరితాశ్రితకామా

కేళీసుఖసుత్రామా

భూలోకసహస్రధామ ప్రోలయవేమా.

- వ. అక్కభకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు వై శంపాయనుండు వైవ
స్వతు జన్మం బెఱింగించి మఱియు జనమేజయున కిట్లనియె. 2
- క. వైవస్వతమనువునకు ధ, రావర తొమ్మండ్రు సుతులు ప్రభవించిరి బా
హువిజితలోకు లధిక, శ్రీవిలసితు లమ్మహాత్ము చిత్తం బలరన్. 3
- వ. ఇట్వొకుండు నాభాగుండును ధృష్టుండును శర్యాతియు సరిష్టాండును బ్రాంశు
వును సరిష్టుండును గరూషుండును బృషధుండు ననుపేల్లం గలవీరులు జనించిరి
వీరు జనియింపకమున్న యమ్మనువు పుత్ర కామేష్టిచేసి యందు మిత్రావరుణు లను
దేవతల నుద్దేశించి యొక్క యాహుతి వేల్చిన నయ్యగ్నియందు భవ్యరూపాభి
రామయు దివ్యాంబరాధరణభాసితయు నగు కన్య యుదయించినఁ దజ్జనకుం డిల
యను నామం బొనరించి యిందు రమ్మని వాత్సల్యం బెసంగఁ బిల్చిన నయ్యతివ
యతనిం జూచి. 4
- క. చిరపుణ్య యేను మిత్రా, వరుణుల యంశమున ¹సంభవము నొందితి న
పురమతపస్వలపాలికి, సరిగెద నిది ధర్మ మర్హ మయినది నాకున్. 5
- సీ. అని యాక్షణంబ తా నట సని వారలఁ గని కేలు మొగిడించి వినత యగుచు
నిలిచి మీయంశంబువలన నేఁ బుట్టితి ననుఁ బంపుఁ డెయ్యవి పనులు మీకు
ననుటయు మిత్రుండు నవ్యరుణుండును దరుణి నీ వెంతయు ధర్మశీల
వీబుద్ధి యీసత్య మీవిసీతత కన్య లెవ్వారలకుఁ గల దిద్విధంబు
- తే. మెచ్చు గావించె మామది ²మచ్చెకంటి
మాకుఁ గూతురవై తింక మనుకులంబు

వెలయుఁజేయుపుత్రుఁడవు గా వలయుఁ జువ్వె
యపుడు సుద్యుమ్నుఁ డను నామ మమరు నీకు.

6

వ. అట్టిపురుషత్వంబునందుఁ బరమధర్మపరతయు ¹లోకప్రియకారితయు చర్వసమప్తు
నీయతయు ²నిన్ను నధికయశోవిజృంభితుం గావించు నవైవస్వతమనువుం గాన
నరుగు మని పనిచిన మగిడి చనునప్పు డమూర్తంబున.

7

తే. సోమనందనుఁ డత్యంతసుందరుండు, బుధుఁడు గామించి పొందె నప్పుప్పువ్రోడి
నై లుఁడనఁగఁబురారపుం డపుడుజనన, మొందెనమృతాంశువంశకరోదయుండు.

క. ఇల పదపడి సుద్యుమ్నుత, వెలిగి మహారాజ్యవిభవవిభ్రాజితతో
నిల యేలె ధర్మనీతి, స్థలన మొకింతయును లేక కడు దీర్ఘముగన్.

9

వ. ఆసుద్యుమ్నునకు సుత్కలుండును వినతాశ్వుండును గయుండును ననువారు
పుట్టి రందు సుత్కలుం డుత్తరవిషయగబునకుఁ బతయయ్యె వినతాశ్వుండుపశ్చిమ
ధరణీపాలనంబు పరిగ్రహించె గయుండు గయాభూమి యగుపూర్వదిగ్భాగం
జేలే వైవస్వతమనువు మనుజులోకంబున దండనీతిప్రవర్తించి మూర్తాండలోకం
బున కరిగినపిదప నిత్యైకుండు మధ్యమదేశంబు శాసించె నాసుద్యుమ్నుండు
వసిష్ఠానుమతంబునఁ బ్రతిష్ఠానపురంబునం బ్రతిష్ఠితుండై యుండి.

10

క. తనవనితాదశఁ గాంచిన, తనయునకుఁ బురారపునకుఁ దత్పురసామ్రా
జ్యనిరూఢి యొసఁగి మోదం, బునఁ దప మొనరింప వివినభూమికిఁ జనియెన్.

11

వ. ఇత్యైకువెనుక³ వా రైన మనుపుత్రు లెనమండ్రయంరును.

12

సీ. వినుమరిష్యంతికి జనియించె బుత్రశతంబు నాభాగుండు తనయు నొకని
నంబరీషుం గాంచె ననఘ ధృష్టునకు ధార్మికనాములై బహుక్షీతిపవనులు
పుట్టిరి శత్రాతి ⁴పుత్రుఁ డానర్తుఁ గన్నియ సుకన్యాఖ్యను నెమ్మి.గనియె
నయ్యంతి భార్గవచ్యవనుని ⁵తల భార్యయై సద్వృత్తిఁ బరఁగె నందు

తే. వీరుఁ డానర్తుఁ డానర్తునిష మమునఁ గు, శస్త్రీనామనగరవాసుమునఁ గరము
⁶ప్రీతి నుండంగ ⁷సూనుండు ⁸రేవతుఁడనఁగలిగినూర్పురుకొడుకులఁగలుగఁజేసె.

— రైవతుండు రేవతిని బలరామున కిచ్చిన ప్రకారము —

వ. ⁹అందఱకు నగ్రజుం డైన రైవతుండు కకుద్ది యనుపేరువెలయ విలసిల్లుచు
నాత్మీయకన్యయైన రేవతిం దోడ్కొని తనసుచరితంబున సిద్ధంబైన సిద్ధపదగమనం
బున బ్రహ్మలోకంబునకుం గార్వార్ధి యై చని.

14

1. లోకోప. 2. సీతనువు నధికశృంగారంబు; సీతను పధికయశోవిభ్రమంబు. 3. వారగు.
4. పుత్రకుఁ డానర్తుఁ డనువాని సుతసుకన్యాఖ్య నెమ్మి, గనియె నయ్యంతి భార్గవునకు గాదిలి.
5. తృప్తి. 6. సూనుండై ఋషభుఁ డనఁగ; సూనుండు రేవుఁ డనఁగ. 7: సంస్కృతహరివంశము
నందు, 'రేవోనామమహాద్యుతిః, ఆనర్తువిషయశ్చాసీ త్పురీచాస్య కుశశ్రీ, రేవస్య రైవతః పుత్రః •
కకుద్దీ నామధార్మికః.' ౧-౧౦-౩౩. 8. అండఱికి; అందున.

- క. ఒక్కముహూర్తము ¹వనజజా, డక్కడ గాంధర్వగోష్ఠియుం దుండ భువి
బెక్కుయుగము లిట బోయి, నక్కజముగఁ దాను నప్పు డప్పురమేష్ఠిన్. 15
- తే. కాంచి మగుడ నేతెంచుచో ఘనులువృష్టి, ²భోజవంశజులకృష్ణుండు రాజుగాఁగ
నాకుశస్థలి ద్వారక యనఁగఁ బరఁగు, దివ్యనగరిగాఁ జేసి వర్తిల్లు యండ. 16
- క. ఆతఁడు రేవతి నతిని, ఖ్యాతబలుం డైన బలున కాత్మేశ్వరిగా
ప్రీతి నొసఁగి తపమునకై, గీతయశుం డరిగె మేరుగిరితటమునకున్. 17
- సీ. ఆకలి నీరువ ట్టలఁత జరారోగములు కాలగుణములు మొదలుగాఁగ
దోషంబు లెవ్వయుఁ దోయజభవులొకమునఁ బ్రభవించవు మనుజనాథ
కాన రైవతుఁడు దత్తనన్దయు వికృతులఁ బొందరై రతఁ డటవోయి యుండ
నిట తత్సహోదరు లేకోనశతమును సుండఁ గుశస్థలి కినుగ్రులైన
- తే. రాక్షసులు దోచికొనుటయు రాజసూను, లఖిలదిశలఁ జెల్లాచెదరైరి భీతి
నాకకుద్దికి సుతులు లే రయిరి గాని, తక్కుగలయందఱకును సంతతులు గలిగె.
- వ. తత్కులసంభవులు సర్వదేశంబులను శర్యాతు లన మహాత్మ త్రియపూజ్యులైరి
నాభాగునికులంబు వా రన్నివర్ణంబులం గలిసి పోయి రఘున కిద్దఱు కొడుకులు
గలిగి వైశ్యత్వంబు నొందిరి కరూపతనూజులు కారూషు లన వేర్వేట వంశకర
త్వంబు నొందిరి పృషధుగ్రంథు గురుహోమధేనువు వధియించి తదీయశాసన
బున శూద్రభావంబు నొందె నిట్లు వైవస్వతమనునందను లెనమండ్ర తెఱం
గులుం దెలిపితి నందఱకు నగ్రజం డైన యిహ్వాకుండు. 19
- క. ఆనతులై మానవపతు, లాసతి యకాదలఁ దాల్చి నఖిలోర్వియు స
త్వానందుం డగుచు నయో, ధ్యానగరము తనకు రాజధానిగ ⁴నేలెన్. 20
- క. అతనికిఁ బుత్రులు నూర్వరు, ప్రతాపవిభవైకనిధులు ప్రభవించిరి త
ద్వితతికి నాద్యుండు లేజో, యుతుండు వికుక్షి యను నాతఁ డుర్విశవరా. 21
- వ. శకునిప్రముఖు లయిన తక్కినకొడుకులు పూరి స్వీర్తరా. రదేశంబులకు వేర్వేట
శాసకు లైరి వికుక్షియు జనకనియోగంబున సోక్కునాఁడు పితృకార్యార్థంబు
శశమాంసంబు దేర నడవికిం బని బుభుక్షితుం డై శశంబు భక్షించుటంజేసి శశా
దుం డనుపేర వసిష్ఠవచనంబునఁ దండ్రితేతఁ బరిత్యక్తుండై తత్పరోక్షంబున
గురుండ యభిషేకింప నయోధ్యాపతి యయ్యె నతనికి. 22
- క. జనియించె గకుత్స్థుం డను, జనపతి ⁵కాకుత్స్థభవ్యసంజ్ఞ నిజకులం
బునవారికెల్లఁ దేజో, జనకంబై బెరయఁ జిరయశశ్శీ, ముతుం డై. 23
- తే. విను మనేనుండనఁగ నుద్భవించె నాక, కుత్స్థునకునయ్య నేనుండుకొడుకుఁబృథునిఁ
గనియె విష్ణురాశుండు తత్తనయుఁ డతని, కార్ధుగఁ గుదయించె జనకపాహుర్దశాలి.

వ. ఆర్ద్రునకు యువనాశ్వండు జనియించె యువనాశ్వంకు శ్రావస్తుడుపుట్టి ¹శ్రావ
స్తి యనుపురంబు నిర్మించె దత్తనూజం డగుబృహదశ్వండు కువలయాశ్వం
గనియె నతండు పుత్రపౌత్రశతవంతుండై నపిదప నాత్మీయవిభవంబు ²తత్పుత్రుల
కిచ్చి ³పావనంబున కరుగ నున్న ⁴నుదంకుం డను బ్రహ్మర్షి వచ్చి యిట్లనియె. ⁵25

— ౨౬ కువలయాశ్వండు దుందుడును రాక్షసునిం జంపిన ప్రకారము —

సీ. మధువనునసురకాత్మజుడుక్రూరుడుదండండుడనుదానపుడుమదీయాశ్రమంబు
చేరవ నంభోధితీరవాలుక బిలమునను నిద్రించి వెల్చునను నేట
నొకమాటునిడుదయూర్పూర్వంగమంటయూజంగలుఁబెంధూళితో నెగసినభము
గప్పు⁴నావనభూమి కంపంబున ప్తవాసరములు ఘోరమై పరఁగు నధిప

తే. యోర్వరాడు⁵మా కయ్యెడ నొక్కమాక, కాదుసర్వభూతములకుఁగరముబాధ
యట్లు గావున నవ్విబుధారిఁ దునిమి, వెండి చనుము తపంబు గావించుచునికి.

వ. అమృతదైత్యు వధియింపం బూనువానికి నాత్మీయతేజంబున నాప్యాయనం
బొసంగి జయంబు గావించు నని నారాయణుండు నాతో నానతిచ్చె నీవు దక్క
నెక్కటి వానిం బరిమార్చ నమరులయందాను శక్తుండు లేఁ డట్లు చేయు మనిన
నన్నరేంద్రుండు. 27

క. విను శస్త్రన్యాసంబే, నొనర్చి త. మునకు దీక్ష నొందితి నింక
జనునే ⁶క్రార్థంబు భవ, ద్వినియుక్తియుఁ జెడక యుండువిధ మొనరింతున్. 28

వ. అని తదాజ్ఞాకరణంబునకుఁ బుత్రసమేతుం డగునాత్మజాతు నప్పగించి యప్పరమ
తనస్పించేత ననుజ్ఞాతుం డై యాతం డరిగెఁ గువలయాశ్వండు నుదంకు
మున్నిడుకొని కొడుకులతోడ ససైన్యంబుగా రక్కసుపై నడచె నప్పుడు. 29

ఉ. ఈతఁడు దుందునిం దునిమి యెల్లజగంబుల దుందుమారవి
ఖ్యాత⁷పదైకభ జనత నందెడు నంచు దివంబునక సుర
వ్రాతము వల్కుచుం గుసుమవర్షము దుందుభిసంప్రణాదముక
బ్రీతి ఘటించుచుండె మునిబృందము సన్నదమంచె నెంతయున్. 30

క. వారిజనాభునితేజం, బారాజోత్తమునియాత్మయం ⁸దొలయఁగ ఘో
రారిజయహేతుభూత, స్ఫారవికాసమయి యతనిభావం బలరెన్. 31

వ. అట్లరిగి యమృత⁹తేజంబు తనూజాలం బనిచి సముద్రసేకతాఖనంబు నేయించి
తన్మధ్యపుష్పం డగుదనుజం గదల్చె నంత నమృతాసురనాసానేత్రవదనంబుల
వెలువడి యుదీర్ఘదహనజ్వాలాజాలంబు భూపాపుత్రులు మువ్వరఁ దక్కననేక
సహస్రంబుల భస్మీకరించి విస్తయావహంబై కదియ నతండు తనయోగవిద్య
వలన నప్రమేయంబగుతోయంబు నుత్పాదించి యాకృతి నుం బ్రశమితుం జేసి

1. శ్రావస్తి. 2. శ్వంశంబున ననిచి. 3. నుత్తంకుం. 4. గానన. 5. మాకయ్యెడు నొప్పు
మాత్ర. 6. కార్థంబు. 7. పదైక. 8. దెలియఁగ.

పైతామహం బగునస్త్రంబునం బగతుం బడవైచి తదీయకాయం బుదంకునకుం
జూపి సమైదం బాపాదించిన నమ్మహాతపస్సిద్ధుండు. 32

చ. నృపునకుఁ బ్రాజ్యరాజ్యపదనిత్యతయున్ సుకృతైకబుద్ధియున్
రిపుజయైక్ష్మియున్ శుభగరిష్ఠముగాఁ దుది దివ్యవైభవా
భ్యుచగమము న్వరంబులుగ నొప్పెసఁగన్ గృహనేసి సంగర
క్షపితసుతాళి కక్షయసుఖం బగునాకము నిచ్చె నచ్చటన్. 33

వ. కువలయాశ్వంశును మునీంద్రు వీడ్కొని పురంబున కరుగుచెంచె దత్పుత్రులు
మువ్వరయందును బెద్దవాడగు దృఢాశ్వంశు వంశకరుం డయ్యె నతనికి
హర్యశ్వండు నాతనికిఁ గుంభుండు నమ్మహిమతికి సంహితాశ్వండును బుట్టి
రన్నరపతి యకృతాశ్వంశును గృతాశ్వంశు నన నిద్దఱం గాంచె
నృతాశ్వనకుఁ బ్రసేనజిత్తుచు బ్రసేనజిత్తునకు యువనాశ్వంశును యువనాశ్వ
నకు మాంధాతయు నుద్భవించిరి. 34

సీ. శశిబిందుఁ డను జనేశ్వరు పదికోటుల కొడుకులకును బెద్ద గుణ నిధాన
మగు బిందుమతి భార్య యయ్యె నయువనాశ్వసుతన కమ్మాంధాత శూరవర్ముఁ
డుదయాస్కనిభతేజః డుదయాస్తజై లపర్యంతభూచక్ర మత్యంతమహిమ
నేల తనూజుల నిరువురఁ బురుకుత్సు ముచికుండుఁ గనియెఁ బ్రమోదలీల

తే. నందుఁ బురుకుత్సుఁడందుజయైనత్కాని, యాలుగాఁగాంచెద్రసదశ్వనన్విభుండు
పుత్రుసంభూతనాము సంభూతుఁ జేసె, దత్తనూజుండు పరఁగెఁ ద్రిధన్వుఁడనఁగ.

వ. ఆత్రిధన్వునకు సూర్యారుణుండు వుట్టి యుత్తరకోసలంబులు శాసించుచు సత్య
వ్రతుం డనుసుతునిం గనిన నక్కుమారుండు కృత రపరిగ్రహుండై యంత
నిలువక. 35

తే. 1వరుఁడొకఁడుపెండ్లియైనయబ్బాలఁ దాను, బాల్యముననీసుననుఁ జెల్లుబడిని బుచ్చు
కొనిన నన్విధం బెఱిగి తజ్జనకుం డలిగి, తిట్టి వెడలిపొమ్మనుఁ బార్థినసుతుండు.

క. ఎక్కడి కేగుదు ననినన్, గుక్కలఁ జంపితినుజనులఁ గూడి తిరుగు నీ
దిక్కునఁ బుత్రుం డనుమమత, నెక్కొన దేమియును నాకు నిజము గురాత్తా.

చ. అనుటయుఁ దంద్రివాక్యమున నాతఁడు వెల్వడిపోయెఁ బట్టాం
బనఘ పురోహితుం డయిన ముట్టి వశిష్ఠుండు నూరకుండెఁ బు
త్రుని నటు పాఱవైచి నిజధర్మంబుండు నుజ్జగించి కా
ననమున కేగె భూవిభుఁ డనాథుఁడె గుండె ధరిత్ర యంతయున్. 36

వ. అయ్యధర్మంబువలనఁ దద్విషయంబునఁ బండ్రెండేండ్లు పవ్వనమందు వర్షింపక
నిలిచె నమ్మెయిం గలఁగు రాష్ట్రంబును బురంబును నంశఃపురంబును శాసించి

విశ్వసనీయం బగు ప్రభుత్వంబు ¹పెంపొనర వసిష్ఠుండు గరిష్ఠం బగునాజ్ఞాబలం
బున రక్షించుచుండ నటమున్న. 40

సీ. తనకుటుంబంబును దద్దేశమునఁ బెట్టి వినుము చిశ్వామిత్రమునివరుండు
సాగ²రోపాంతికస్థలిఁ దీవ్రతపమున వర్తింప నప్పెనువఱపునందుఁ
గూడులే కాతనిచేడియ మువ్వరుకొడుకులలోపల నడిమివాని
మెడఁ ద్రాడువోసి యమ్మెద నూలుగోవుల కెవ్వరేఁ గొనుఁ డనునెడ నెఱింగి

తే. కరుణ సత్యవ్రతుం డిది గాదు గూడ, చేన ప్రోచెద నిందఱ నిదినిజంబు
విడుపు మని గళబంధంబు విడిచె వాని, కయ్యె గాలవుఁ డనునామ మవ్విధముగ.

వ. ఆరాజపుత్రుండు విశ్వామిత్రునివాఁ డయ్యెడఁకొఱకును గృపావశంబునను
విప్రకుటుంబోపాషణంబు పుణ్యం బను బుద్ధివలనను ⁴నిరతంబును మృగమహిష
వరాహాదివన్యసత్వంబుల నబ్బినవాని, జంపి తెచ్చి కౌశికకళత్రపుత్రసముద
యంబున కొసంగుచు నదియ మహనీయం బగు యజనంబుగా సంకల్పించి ద్వాదశ
⁵వార్షిక యగు మానసదీక్ష వహించి పితృవాక్యకరణంబును దప్పకుండ నడపిన
వాడై వర్తిల్లె నవ్వర్తనంబున. 42

క. తనుఁ దొరఁగు తండ్రిను పుపడ మునివరుఁ డని యతనిచిత్తమున నేప్రాద్దుకా
బెనుపగు కోపంబు వసి, ఘనదిక్కునఁ గలిగె నొక్కచో నట్టితఱిన్. 43

వ. అక్కుమారుఁ డెక్కడఁ దిరిగియు మాంసంబు గానక కామదోహిని యగు వసిష్ఠు
హోమధేనువుం గని. 44

తే. ఆఱటను నీరువట్టున నగ్గలంపు, డప్పిఁ బులుగు⁶ను నొకచోటఁ బొప్పడమిని
దొంటిపగను నెట్టనకిరాతుండపోలె, జంపి యగ్గోవు⁷ర క్తమాంసములు గొనియె.

— సత్యవ్రతుం డను రాజు పసిష్ఠవచనంబునఁ ద్రిశంకుండైన ప్రకారము —

వ. అది యెఱింగి వసిష్ఠుండు గనలి యోరీ నీవు తండ్రిచిత్తంబునకు రామియు గురు
దోగ్ధి⁸వధంబును నప్రోక్షితమాంసోపయోగంబు ననుమూఁడు తెఱంగుల హృద
యశంకువులు గావించితి గావున త్రిశంకుండ వైతినిన్నేమి నేయనేర్తుం బొమ్మ
నియె నిట్లు సత్యవ్రతుండు గురువాక్యంబునఁ ద్రిశంకుం డన నెందును విషం
బడియె నంత. 46

తే. కఱపు ⁹దీతెను నాలిని గన్నప్రజల, వెదికి కొని వచ్చి కౌశికుం డుదితమహిమ
నానరేంద్రనందను ¹⁰చేత కాత్తలోన, నగ్గము మెచ్చి వరమిత్తు నడుగు మనిన.

క. తనకుఁ గ్రతుదీక్ష నుపద, ర్షన మొనరింపు మచి వేడె సత్యవ్రతుం డ
మునిసింహుండు నొడఁబడియెఁ దదనురూపద్రవ్యసంచయంబులు గూర్పన్. 48

1. పెంపున సొంపార వసిష్ఠునియాజ్ఞాబలంబున నర్తిల్లె నయ్యఖలంబును సురక్షితం బయ్యె.
2. రానూపక. 3. పోషణంబు. 4. నిత్యంబును. 5. వర్ష. 6. మృనంబులు: మృగంబొండు.
7. మేనిమాంసంబు. 8. చేరిన; చేరిన. 9. సేగి.

వ. సర్వగీర్వాణవరిష్ఠులు వసిష్ఠుండును జూచుచుండ నతని బూజ్యరాజ్యాభిషేక పూర్వకంబుగా నఖర్వగర్వోత్తేజం బగు యాజనంబునం బూజనార్హుని జేసి శరీరంబుతోడన దివంబునకుం బుచ్చె నట్టి సత్యవ్రతు ధర్మ కేకయకన్య సత్యవ్రత యనునది హరిశ్చంద్రుని గనియె నప్పునుజేంద్రచంద్రుండం. 49

మ. త్తకోకిల. తేజ మొప్పుగ విస్ఫురద్భుజవీప్త¹ కేళికృపాణిచే
రాజవంశసమాజ మెల్ల బరాజనంబున² మ్రగ్గగా
రాజసూయమునేసి సర్వధరాజనంబుల బ్రోచి³ స
మా జనం బెనుపొందె నిందు విరాజిత⁴ మలకీర్తులన్. 50

క. అతనికి లోహితుఁ డనియెడి, సుతూ మద్భువ మయ్యె వృకుండు సుతూ డాధరణీ పతికి వృకసుతూకు బాహుఁడు, శ్రుతవంతుం డయ్యె గామసుఖసక్తిమెయిన్.

వ. ⁵ రాజ్యానుసంధానం బేమతీ యగుడ నయ్యడగున హైహయలు శకయవనకాం భోజ⁷ పారదోష్ణపులం గూర్చుకొని యతనిపై నడతెంచి రాజ్యంబుగొనుటయు.

ఉ. బాహుబలంబు మోఘముగ బామిను లిద్దఱు దోడరా వెస
న్బాహుఁడు వోయి ఘోరివిపినంబులు దూటి రుడంగి హండి దుః
ఖాహతచిత్తుడై యచట బ్రాణవియోగము నొందె నంతఁ ద
ద్దేహిని ⁹ సారగర్భవతి తీవ్రపుశోకము నై యజాలమిన్. 53

క. పతితోడ నగ్నిసార ను, ద్యుత యగుటయుఁ జూచి యప్పు డనుకంపాకం పితమతియై భార్గవకుల, తతి యకాహ్వయ సాపు మాన్చి బంధుండ పోలెన్. 54

వ. నిజాశ్రమంబున నికుకొని రక్షింప నట లొల్లి సవతి సూపోపక చూలు నెనుటకై పెట్టిన బెట్టికంపుగరళంబు తనయువరంబునన యుంక నన్యూవిద ప్రసూతయయ్యె నన్విధంబు తనదివ్యభావంబుగ నెటుంగుం గావున ¹⁰ నమ్మనిదేవుం డట్లు జనియించిన కొడుకునకు గరంబుతోడన గర్భంబున నునికింజేసి సగరుం డను నామం ¹¹ బాచరించి. 55

క. క్రమవర్ధితుఁ డగుబాలుని, సమస్తవేదముల వివిధశాస్త్రముల బరి .
శ్రమశాలిఁ జేసి రిపుని, క్రమ¹² మర్దనచండిమాగ్ని కాంఠం బొసఁగెన్. 56

శా. ఆదివ్యాస్త్రమువేర్చి¹³ జేసి ¹⁴ నుద్రిక్తుడై
యాదుర్వారబలుండు క్రోధమతి ¹⁵ శక్యంబై చినక హైహయ
చ్చేదక్రీడ యొనర్చి వెండి వన న శౌడాడ ¹⁶ దన్విత్తులం
చాదిం దండ్రీకి గీటుచేసిన య కామిత్ర, ధాత్రీ శులన్. 57

1. కృష్ణ; లుప్త. 2. క్రమంబున. 3. మ్రంగగా. 4. సా మాజతం. 5. తంబగు. 6. రాజ్యసంధానం బమరియండ. 7. పారదోష్ణపులం. 8. గహనంబులు. 9. చారు. 10. నమ్మ సిద్ధుం. 11. బాచరించి. 12. విరుడుగనస్త్రమగ్ని కాంఠం. 13. తన. 14. యుద్రిక్తమై. 15. ధైర్య; ధన్య. 16. దన్విత్తులన్ అదిక్.

వ. ఇవిధంబునఁ బగ నిశ్చేషంబు గావింపం బ్రతిననేసి కల్పాంతరౌద్రుం డగు
రుద్రుండు భూతజాతంబు బారిసమరుభంగిఁ గసిమసంగి శకయవనకాంభోజ
పారదఃస్థావులం బొడిసేయ వారు దెరలి యాసగరగురుం డగు వసిషమహాముని
శరణంబు సొచ్చి యభయంబు వేడిన. 58

క. ధీరుఁ డొకతీరుతోడను, వారలఁ జేకొని కకుత్స్థనంశవరేణ్యుక్
వారింఁచిన నతఁడును విని, ప్రారంభము గురునిపంపుఁ బరికించి తగన్. 59

వ. అవిరోధులం బరిభవించి విడుచుటయ చంపుట యగు నని తలంచి శకులశిరంబులు
గొఱిగి ముఖరోమచయంబులు నిలిపి యవనకాంభోజుల మస్తకంబులు
సర్వముండితంబులు నేసి పారదుల ముక్తకేశులం గావించి పహ్లావుల ననవర
తశ్శశ్రుధారులుగాఁ బనిచి తత్సంబంధు లగుకోలినర్పుల మాహిషకుల దాన్యులఁ
1 జోళులం దాన్యులుగా నాజ్ఞాపించె వీరెల్లం దొల్లి యుత్తమక్షత్రియు
లారాజశ్రేష్ఠుండు వసిష్ఠవచనంబున నిట్లు తదీయ ధర్మధ్వంసం బొనర్చుట నది
మొదలు వేదాధ్యయనయజనప్రముఖంబులకు బాహ్యులై మ్లేచ్చులం గలసిరి
తదనంతరంబ. 60

సీ. ఔర్వునివరమున నాత్మీయభార్యల 2 నొకతెకుఁ దుంభీఫలోదరమున
నలువదివేపు దుద్యతతేజులును మఱియొక్కతె కాత్మజం డొక్కరుండ
పంచజనుఁ డనంగఁ బరఁగి యన్వయకరుఁ డగువాఁడు కలుగుట నన్నరేంద్రుఁ
డఖిలదిక్కులు ప్రతాపాధ్యుడై సాధించి తను ధర్మవిజియి యీతఁడ యనంగ
తే. నతుల4 కీర్తి నున్నతి గని యశ్వమేధ, దీక్ష, గైకొని యశ్వంబుఁ ద్రిప్పి తేరఁ
బనిచె నందఱఁ గొడుకుల వినుము వారు, వీరులై యవిధంబు గావించుచుండ.

వ. ప్రాగ్దక్షిణజలధితీరంబున నత్తురంగంబు నింద్రుం డపహరించి రసాతలంబున
డాచుటయు. 62

తే. తండ్రిపనుపున నందఱు ధరణియెల్లఁ, దిరిగి రాఁ ద్రవ్వి డిగిపోయి యురగభూమి
నాదిపునుషు నవిష్ణుని యవరమూర్తిఁ, గనిరి సంవర్తమూర్తాండకపిలుఁ గపిలు.

వ. తత్సమీపంబునన యధ్వరహయంబు గాంచి కలుపించి. 64

క. అనినీతు లై యెఱుంగక, యవసీశ్వరసుతులు 5 చోరుఁ డశ్వహరుఁడు వీఁ
డవుఁ జంపుఁడు మ్రింగుఁ డనుచుఁ, గవిసి పొదివి రసురలట్లు కఠినస్ఫూర్తిన్. 65

— సగరపుత్రులు కపిలు కోపాగ్నిచేత భస్మీభూతు లగుట —

వ. అట్టియవజ్ఞత నై రింపక యమ్మహానుభావుండు. 66

క. ఎఱుమంట లుమియుచూడ్కుల, జాఱచుఱ జూచుటయు నపుడ చోద్యంబుగ నం
దఱు దగ్గదేహులై రూ, పఱి తఱుచుగ భస్మరాసులయిరి నరేంద్రా. 67

1. జోళకేశుల దాద్యశులనకా; ధాత్రీశుల. 2. నొకరికి. 3. యుడీ. 4. కాంతి. 5. పాటు.
హరి—3

- వ. ఇట్లు బర్హి కేతు సుకేతు శూర పంచజను లనునలుపురు దక్క నఖిలసుతసముద
యంబు పొలిసిన నవ్విధం బెటింగి సగరుండు సనుదెంచి యమ్మునిదేవుం ¹దెల
చినం బ్రీతుండై యతం డారాజునకుం గీర్తిస్వర్గంబు లక్షయంబులుగా నొసంగి
సముద్రం బుత్త్రుంగా నిచ్చె సరిత్పతియు సాగరుండై సగరునకుం బ్రణామంబు
సేసి యశ్వమేధీయం బగునశ్వంబు సమర్పించినం గైకొని వచ్చి క్రమంబున. 68
- క. రాజన్యమాళిమణి నీ, రాజనరాజితపదాబ్జరమ్ముం డగునా
రాజోనరించెను దివిజన, మాజ మలర నశ్వమేధయాగశతంబున్. 69
- వ. అమ్మహాబాహుండు నిజబాహుబలంబునఁ బాలించినపురంబులకొలఁది యటువడి
వేలని విందు మట్టి సగరునకుం బుత్త్రుం డై నపంచజనునకు నంశుమంతుండు పుట్టె
²నతనికి ఖట్వాంగుం డతని దిలీపుఁడుం బుట్టి రాదిలీపమహిపతికి భగీరథుండు జని
యించి యేక ధంబునన వసుంధరయంతయు జయించి సార్వభౌమపదంబునొంది.
- చ. గిరిశజటాటవీనియతభేలనలోలతరంగ యై సురా
సురనరసేవనీయజలశోభితయై యసమానపావన
స్థిరమహిమాధ్యయై పరగుదేవతరంగిణిఁ దెచ్చి యుర్విపైఁ
బరపి నిజప్రసూత యనుప్రస్తుతి నొందఁగఁజేసె నెల్లెడన్. 71
- తే. ఆభగీ ధజనపతి యనఘుఁ గాంచె, శ్రుతుండు నాఁగఁ ద్రిలోకవిశ్రుతుని సుతుని
నతఁడు గనియె నాభాగుఁ బుట్టైకభాగు, సంబరీషుండు నిర్దోషుఁ డతనిపట్టి. 72
- సీ. ఆయంబరీషున కఖిలాన్వయప్రదీపిండు సింధుదీప్యండు పుట్టె నధిప
ననపాయుఁ డగు ⁴నయుతాయువు తత్పుత్రుఁ డారాజు నలసఖు నక్షహృదయ
విద్యా⁵విదునిఁ గాంచె వినయపూర్ణుని బుతపర్ణునిఁ గల్తాషపాదు నతఁడు
గనియె నాతఁడు సర్వకర్తునిఁ బుట్టించె ననరణ్యభూపతి యతనిసుతుండు
- తే. తత్తనూజుండు నిఘ్నుఁ డాతనికి సూను, లిద్ద అనమిత్రరఘువు లుగీర్ణ తేజ
లందుఁ బెద్దవాఁ డడవికి నరిగెఁ దపము, నేయ రెండవువాండు శాసించె నుర్వి.
- క. భూమి⁶సమున్నతుఁ డగునా, భూమిశుంఠు గాంచె బుత్త్రుఁ బుణ్యచరిత్రు
రామప్రపితామహు ను, ద్దామబలు దిలీపుఁ గ్రతుశతప్రనిధాయిన్. 74
- క. విఘ్నేతిరెపుదర్పి⁷నయుఁ డఘువిరహితుఁ డాదిలీపుఁ డాత్మజుఁ బడసెన్
రఘు ⁸ననఘుని భువనవన, ప్రఘోజ్జ్వలరత్నదీపభాస్వరతేజున్. 75
- మ. అజుఁ డారాజతనూజుఁ డూర్జితవివేకాలోకవిస్ఫూర్తి యం
దజుఁ డాభూపతికిం దనూభవుండు నిత్యోదార్యసత్కృతమా
భజనోద్యంతి పజ్జి పజ్జిరథభూపాలుండు భూపాలక
వ్రజగోపాలక కేళితత్పరభుజవ్యాపారభవ్యుం డనిన్. 76

1. దలంచినం. 2. నతఁడు ఖట్వాంగదిలీపుం గనియె నా. 3. 'అంబరీషుడు నాభాగిః సింధు
దీప్యపితాభవత్', 'అయుతా జిత్తుదాయాదః సింధు దీప్యస్య వీర్యవాన్' అని పూనాప్రతి 'సింధు
దీప్యపితా' అనియు ౧-౧౫-౧౮. 'సింధుదీప్యస్య' అనియు ఎట్లాప్రగడ ప్రతికానోపు. 4. అయుతా
జిత్ - అని మూలము. 5. నిధుని. 6. సమన్వితుఁ. 7. నలఘుభువనభరణ. 8. మద్భుజా.

చ. అతనికి నగ్రనందనుడు హరిపితృప్రియకారి దారుణ
వ్రతవహనైక సంపదభిరాముడు రాముడు భూమికన్యకా
స్తితయుతేవీక్షణప్రసరసిద్ధమనోరథుఁ డిద్ధ¹చాపుఁ డు
ద్ధతదశకంధరోన్మథనదర్పధురంధరుఁ డివ్వసుంధరన్. 77

క. ఆరామున కనుపమధర్మారాముడు కుశుడు పుట్టె నతిధి యను మహా
వీరుడు జనించె గుశునకు, నారాజోత్తముడు నిషధుఁ డనుసుతుఁ గాంచెన్. 78

వ. అనిషధునకు నలుండు జన్మించె వినుము రఘుకులజాతుం డైన యన్నలుండును
వీరసేనసంభవుం డగు నలుండునుం గా నుర్విశ్వరులలోనం బ్రసిద్ధు లిద్దలు నలు
లింతియ యట్టి నలునకు నభుండును నభునకు బుండరీకుండును బుండరీకునకు
క్షేమధన్యుండును క్షేమధన్యునకు దేవాసీకుండును దేవాసీకునకు ²నహీనగుం
డును నహీనగునకు సుధన్యుండును బ్రభవించిరి ఇది వైవస్వతమను ప్రసూతి
యైన యిత్వోక్తువంశంబు. 79

చ. త్రిభువనదీపమై వెలుంగుదేవుడు భానునియన్వయంబు భ
క్తిభరితబుద్ధియై వినినఁ గీర్తనసేసినఁ బాయఁ దీవ్రపా
పభయము లిష్టసంపదయు భవ్యయశంబును బొందు నెందుడు
ర్లభ మనఁ గల్గు దివ్యపదలక్ష్మీయఁ జేకులు మర్త్యకోటికిన్. 80

వ. అనిన విని జనమేజయుండు మునీంద్రా సూర్యదేవుండు పితృగణంబులకుఁ
బ్రభుం డని విందుము పితృగణంబు లనువా రెవ్వరు తత్సమారాధనంబున
నయ్యెడి ఫలం బెట్టిది యెఱింగింప వలయు ననిన వైశంపాయనుం డిట్లనియె నీ
వడిగిన పితృకల్పంబు మార్కండేయుండు సనత్కుమారువలన విని పిదప భీష్ముం
డడుగ వివరించె నాగాంగేయుండు కౌంతేయగ్రజునకు శరత్పశ్చాయయై
యుండి చెప్పినయది యప్పరిపాటిన యుపన్యసించెద. 81

— జనమేజయనకు వైశంపాయనుండు పితృదేవతలతెఱుఁ గెఱిగించుట —

క. విను ధర్మనందనుఁగు భీ, ఘ్నన కిట్లనుఁ బితృగణంబు ⁴మునిసురతతిచే
తనుఁ బూజ గొనఁగఁ జాలిన, దని పెద్దలు నెప్ప విందు మనఘవివేకా. 82

చ. తమతమకర్తముల్ దిగువఁ దప్పకపోదురు వేలువేట లో
కములకుఁ దండ్రితాత లనఁగాఁ గలపెద్దలు పుత్రు లిచ్చటన్
గొమరుగఁ బెట్టుపిండములు గుడ్చుట యెట్లాడఁగూడు వారికే
క్రమమునఁ దత్ఫలంబు నొసఁగంగ ⁵సమర్థులు వారు కర్తకున్. 83

ఆ. ⁶ఇట్లు గాక పితరు లెవ్వరేఁ గొందఱు, గలరొ యివ్వధంబు గఃము చోద్య.
మెఱుంగవలయుఁ దెలుపవే యన్న నిట్లని, చెప్పె నతని కవ్వితేషవిదుడు. 84

1. సంపద. 2. అహస్వతుఁడు. 3. తత్సమారాధన. 4. సురసంతతిచే. 5. లవారలు.

6. అట్లుగాక పితరు లన వేఱు గొందఱు.

- సీ. అనఘ మాతండ్రి శంతనుడు లోకాంతరంబున కేగినను నేను వినయ మొప్ప
నొర్ధ్వదై హికములయందు బ్రశస్తిమై నెనగుపిండము దగ నిడ దొడంగఁ
గంకణకేయూరకమనీయమును నరుణాంగులీదళమును నైన హస్త
ముర్వి భేదించి సముత్థితం బగుటయుఁ గని యన్నరేంద్రనికరముగాఁగ
- ఆ. నిశ్చయించి యధికనిపుణంబుగా విచా, రించి శాస్త్రనియమగీతి ¹యొకడు
నాదరించి భువి గుశాస్త్రరణంబు నే, సితిని ²శాస్త్రవిధి బ్రసిద్ధబుద్ధి. 85
- వ. అవ్విశిష్టకర్తంబునకుం బ్రీతుం డై మాతండ్రి నిజరూపంబుతో నిలిచి నా కిట్లనియె.
- చ. అనుపమధర్మ వేదివి మహాపురుషుండవు నీవు వేదవా
క్యనియతి పాటిగా నిలిపి తాత్త భవంతిచొప్పెటుంగఁ గో
రి ³నిరుపమంపుఁగేలు ప్రసరించితిఁ బుత్రులఁ గన్నపుణ్యకీ
ర్తనులకు నెక్కుడై నెగడు ధన్యత నొందితి నేడు నందనా. 87
- క. విను రాజు లెట్టిధర్మము, గొనియాడుదు రట్ల నడుచు గుఱుకొని ధాత్రి
జనము భవంత త మింకిట, వినుతింకక యున్నె సకలవిద్యత్తతియున్. 88
- వ. కావున వరం బిచ్చెద సకలప్రాణిసంహార యగు మృత్యువు నీచెప్పినట్ల చేయం
గలయది యింకను సీకెయ్యది యభిమానం బనిన నతనికి నభివాదనంబు నేసి నీ
ప్రసాదంబున నాకు సర్వంబును సంపన్నంబ యిదియొక్కటి యానతీవలయు నని
నీవు నన్నడిగినయర్థంబ యడిగిన నమ్మహామతి యవ్వధం బభినందించి యిట్లనియె.
- తే. ఆదిసర్గసముద్భవు లమరులకును, బూజనీయులు పితరులు పుణ్యమూర్తు
లనఘ దివమునఁ దేజోమయంబులైన, దేహముల నొప్పుదురు సిద్ధదివ్యబలులు. 90
- క. మము గుఱించి నామగోత్ర, క్రమమున మీ రర్చనయఁగా నేమేలో
కమునం దున్నను మా క, య్యమితకృపానిధు లొనర్తు రానందంబున్. 91
- వ. ఇది సంక్షేపరూపంబునం జెప్పితి వీడె మార్కండేయుండు నీచేత నేఁగు నిమం
త్రితుం డై యస్తదనుగ్రహంబు చేసి యున్నవాఁ డిమ్ముఁ గ్రుంకు నిఖిలాగ్రవేది
యితని నడుగుము తాను బితృభక్తుండు పైతృకాధిపిశేషంబులు వివరించు నని
యానతిచ్చి యంతర్హితుం డయ్యె నంత నేను వినయంబునం బూర్వ ప్రశంసనం
బొనర్చిన నప్పరమతఃస్వి యిట్లనియె. 92
- సీ. విను పితృపూజనం బొనరించి తత్ప్రసాదంబున నేను మోదంబు నెరయ
దీర్ఘాయువును ⁵యశోదీప్తతయును గాంచి పరఁగును నిట్లుండి బహుసహస్ర
యుగ కాల మేగుటయును మేరుతటమునఁ బ్రకటితనిష్ఠఁ దపంబునేను
నొకనాఁడు భానుబింబోజ్జ్వలం బగుఁ మానము నాకుఁ జేరువ నభమునందుఁ
- తే. ⁶దోచునంగుష్ఠమాత్ర గాత్రుని నుగ్ర, తేజు నగ్నియం దగ్ని ప్రదీప్యమాన
మగు తెఱంగున నొప్పారి యందు వెలుఁగు, పురుషునొకరుని ⁷గంభీరవృత్త మెల్లర్ప.

1. యకడు. 2. నిగమ. 3. నిరతమేరుగేలు పవరించితి (పవరించితి). 4. ప్రశ్నం 5. నేక.
6. దోఁచె. 7. గాంచిత.

- మ. కని యత్యంతము సంభ్రమంబు బెలయంగా భక్తిఁ బ్రత్యుద్గమం
బును బాదగ్రహణంబుఁ జేసి యెలమిన్ బూజించి ¹ప్రీతుండనై
నిచు నాద్యం బగుదైవతంబుగ మదిన్ దేవా వితర్కించెద
న్నను ధన్యాత్మునిఁ జేయవే కృప భవన్తాహత్త్యముం దెలుపుటన్. 94
- వ. అనవుడు సప్సుషుంకు నామీద ననుగ్రహంబుతోడి పరిగ్రహదృష్టి దీపింప
నాపూర్ణస్వరం బగువాక్యంబున నిట్లనియె. 95
- చ. వనసుహగర్భమానసభవప్రకరంబున కెల్లఁ బెద్ద నే
ననఘ సనత్కుమారుఁ డని యాగమకోటియు నన్ను సంప్రకీ
ర్తన మొనరించుఁ బుట్టువుమొద ల్దగ నిట్ల కుమారతాదశం
దనరుటఁ గీర్తితంబు నభిధానము నాకుఁ జగత్త్రయంబునన్. 96
- వ. మఱి ఓ రీత్యాదు లగు మదీయభ్రాత లేడ్వరు తపోవీర్యజ్ఞానంబులందు నన్ను
మన్నింతురు వారు ప్రజావంతులై నిజవంశంబు లెందును బ్రతిష్ఠించి లోకధా
రణంబు సేయుచు సర్వసములై వర్తిల్లుదు రేము యతిధర్మపరాయణులము
నారాయణధ్యానతత్పరం బగుభవంబున నస్తద్భావనాపరులకుఁ బ్రజాధర్మ
కామంబులు వర్ధిల్లంజేయుచు విహసించుము నీవు భృగువంశపావనుండవు
నాదర్శనంబు గోరి తపంబుసేయుటవలనం బ్రసన్నుండ నైతి నెయ్యది యభీష్టం
బది వెఁకు మనిన నేను చిత్తగణంబులప్రథమసృష్టియుఁ దత్పూజాఫలంబులు
నీచుడిగినయట్ల యడిగిన నమృతాయోగీశ్వరుండు నా కిట్లనియె. 97

—ॐ సనత్కుమారుండు మార్కండేయునకుం జెప్పిన పితృదేవతాప్రభావము —

- సీ. అబ్జాసనుడు తన్ను నర్థితోగుఱిచి యజించుట గోరి సృజించె సురల
నాతని విడిచి వా రాత్మఫలాధులై యన్యముఖంబుల యజనవిధులు
2నడపఁగఁ గోపించి నలువ 3తత్త్వజ్ఞాన మెడలునట్లుగ శపియించుటయును
4ప్రప్తజ్ఞానులై వారలందఱుఁ గూడి త్రిదశులచేటునఁ ద్రిభువనములు
- ఆ. మోహవార్ధిలోన 4మునిగిన నార్తులై, వార లాసమస్తవరద శరణు
సొచ్చి రతఁడు గరుణ హెచ్చుగ 5సర్వలో, కాహితైకబుద్ధి నాదరించి. 98
- క. మీ రక్కట కష్టవ్యభి, చారము చేసితిరి దీని నైచితి నింకన్
బోరనఁ బ్రాయశ్చిత్త, ప్రారంభుల రగుండు బోధపరిణతి యొదవన్. 99
- వ. ప్రాయశ్చిత్తవిధియును మీతనయుల నడిగి తెలిసికొని తదుక్తమార్గంబున నడువుం
డనిన నిర్జరులు నిజ7తనూజులపాలికిం 8జని ప్రబోధం బభ్యర్థించిన వారు వాఙ్మనః
కర్తంబు లగుమహ్మతులకుఁ గర్తవ్యంబు లగుమంగళాచరణంబులు దెలుం
దెలుపఁ గర్తకాండతత్త్వంబు విశదం బగుటయు లభ్యసంజ్ఞలైతదనంతరంబ. 100

1. ప్రహృష్టుండనై; బృహహృష్టుండనై. 2. నడుపంగ. 3. తత్పరిబోధ. 4. మునుగంగ. 5.

6. లోకహితైకబుద్ధి వారి. 7. తెలుసుకొని. 8. తనయుల. 9. బోయి.

- ఆ. పుత్రులార యింకఁ బొంతు విజ్ఞానుల, రైతి రనుచుఁ దమ్ము నాత్మసుతులు
పలుకుటయు నిలింపు లలఘుసంతాపంబు, గదురఁ జనిరి బ్రహ్మకడకు చుగుడ.
- వ. చని తద్వాక్యంబులు విన్నవించిన విని విరించి నవ్వుచు నది యుక్తిక వారలు
ప్రజ్ఞాప్రదాతలు గావునఁ దండ్రులై మిమ్ముఁ బుత్రుల పని పలికిరి శరీరకర్తల
గుటంజేసి మీయందును బితృత్వంబు సిద్ధంబ యిట్లనోన్యన్యసంభాషితులై మీ
రిరుదెఱంగులవారును దేవతలును బితరులు నై త్రైలోక్యసంభాషితుల రగుఁ
డనినం గ్రమ్మట వచ్చి సురలు సురజ్యేష్ఠువలన సంశయచ్ఛేదం బైనవిధంబు
కొడుకులకుం జెప్పి. 102
- క. పితృభావము మీ కిట్లు, ప్రతిహతమై చెల్లె నింకఁ బ్రఖ్యాతులరై
సతతంబును సకలసమ, ర్చితుల రగుడు మముఁ బురస్కరించి ముదమునన్. 103
- వ. పితృసమారాధనతత్పరు లగువారికిఁ బుత్రపాత్రధనధాన్యాదిన లగునై హింకవిభ
వంబులు నక్షయంబు లగు నాముష్టికసుఖంబులును సిద్ధించు సస్తదాప్యాయ
నంబు సోమునకు నాప్యాయనం బగు నశంకు సచరాచరం బగులోకంబున కాప్యాయ
నం బొనర్చు నని పలికి రిది పితృగణంబునకుం గలిగిన యాదిసర్గంబును
దత్పూజాఫలంబును జెప్పిన విని మార్కండేయుండు మహాత్మా పితరు లెన్నిగణం
బులై వర్తిల్లుదు రేలోకంబున నుండుదు రానతివే యనిన సనత్కుమారుం
డి ట్లనియె. 104
- తే. ఏడు గణములై వెలుంగుదు రెలమిఁ బితరు
లమరలోకంబునందు సంయమివరేణ్య
యందులో ¹సమూర్తులు నాలు గరయ మూర్తి
విరహితంబులు మూఁ డయ్యె విను గణములు. 105
- సీ. ఘనుఁడు విరాజునాఁ జనుప్రజాపతి తచూభవులు వై రాజు ల్కావ మసంజ్ఞఁ
బరఁగెడుపితరులు భవ్య లమూర్తులు మూఁకుగణంబులు మోచును నను
లగుచు సనాతనం బగులోకమునఁ జరింతురు వారిమానసోద్బూత యొక్క
కన్నియ మేనాఖ్య గలిగి నీహారజై లేంద్రనిభార్యయై యిష్టలీల
- తే. సుతుల మైనాకుఁ డనఁగఁ గ్రొంచుం డనఁగఁ, బడసె నిద్దఱ మఱియు నపర్ణయేక
పర్ణయేకపాటల యనుపడఁతుకలను, గనియె నమ్మువ్యరును దపంబునకుఁ దొడఁగి.
- వ. స్థావరజంగమాత్మకం బగుజగంబులంతటికి భరం బగువ్రతభారంబుఁ బూని
రందేకపర్ణ యొక్క వటపర్ణంబును నేకపాటల యొక్కపాటల²దళంబును దమకు
నాహారంబుగాఁ గొనుచు నదియు నొక్కసహస్రవర్షంబులు నిండిన నొక్కమాఱు
నియతంబుగాఁ జేసి పదివేలసంవత్సరంబులు నడప నపర్ణ యెయ్యదియు నొల్లక
నిరాహారయై యుండె నవ్విధంబునకుఁ దల్లి సన్నేహాదుఃఖాకులయై యుమా యని

నివారణార్థం బగువాక్యం బుగ్గడించుట కారణంబుగా నుమాభిధానం బాయ
మకుఁ ద్రైలోక్యవిదితం బయ్యె నివ్వధంబునఁ దపస్సిద్ధి వడసి కన్యారత్నంబులు.

చ. అతులితనిత్యయావనము నద్భుతమోగబలోదయంబు శా
శ్వత మగు బ్రహ్మచర్యము నవంధ్యములై తముఁ జెంద సజ్జన
ప్రతతులు ¹లోకపూజ్యులని ప్రస్తుతి నేయఁగఁ దత్త్వబోధవి
చ్యుతభవబంధనం బగుయశోవిభవంబునఁ జేర్చి రందలున్. 108

తే. వారిలోనఁ బెద్దాయమ భూరిపుణ్య, యయ్యుమాదేవి సర్వలోకై కజనకు
నమ్మహాదేవుఁ జెంది యర్థాంగభాగ, ²యై యనన్యమాహాత్మ్యధన్యత వహించె. 109

వ. అప్పరమేశ్వరికిఁ గృత్రిమపుత్రుం డైనశుక్రుండు ³యోగాశ్రయుండై పరఁగ
రెండవయాయమ యేకపర్ణ ⁴యసీతునకు భార్యయై దేవలుం గనియె దృతీయయైన
యేకపాటల ⁵జై గీషుం డనుభవ్యమునిం బొంది శంఖలిఖతులం గాంచె శుక్ర
ప్రముఖు లయిన వీరిందలు ⁷యోగవిద్యాప్రసర్తకులు మఱియును. 110

సీ. అనఘ యగ్నిష్వాత్తు లనఁగ మరీచిపుత్రులు దేవగణసేవితులు పితరులు
సోమమహా⁸ఖ్యవిశ్రుతలోకనిత్యవాసులు వారిమానససూతి యైన
కన్య యచ్చోద నాఁ గలిగి యచ్చోదసరస్సుఁ బుట్టించె నారమణియొక్క
తటి నాత్మజనకుఁ డంతర్ధానమునఁ బొంది యుండంగఁ గానక యుదితతేజఁ

ఆ. డద్రికాభిధాన యగునచ్చరయుఁ దాను, వరవిమానమున దివంబునందుఁ
గరము వెలుంగునుపరిచరు నింద్రతుల్యునిఁ, గాంచి వాంఛితంబు గడలుకొనఁగ.

క. ఈతనికిం గూతు రగుట, యేతపముఫలంబొ యనుచు నిచ్చుఁ దలచి తా
నాతఃపూన యోగచ్యుత, యై తూలి యథోముఖత్వ మంది యడలఁగన్. 112

తే. భాను⁹బింబంబుతో నుపమాన మగువి, మానములఁ ద్రసరేణుప్రమాణదేహు
లై ¹⁰వెలుంగుచుఁ దోచి రాయమపితరులు, కావరే యని పలికె నక్కన్యకయును.

క. వా రోడకు మని దానిని, ధారిణివైఁ బడకయుండఁ దగ నిల్పుటయున్
గోరి యది ప్రస్తుతించినఁ, గారుణ్య మెలర్ప నయ్యఖండితతేజల్. 114

వ. అవశ్యభావి యైనయయ్యర్థంబు తమయోగదృష్టిం జూచి యక్కన్నియతో
నమ్మా నీకొక్కటి నెప్పెదము దేవదానవమానవలోకంబులం దెవ్వరికిం దమ
చేసినకర్మఫలం బనుభవింపక పొలియదు నీవు వసువుం దండ్రీగాఁ గోరితివి గావున
నతని కూతురవై యష్టావింశతితమం బగుద్వాపరయుగంబున నీయ ద్రికమత్స్య
రూపధారిణియై యుండఁ దదీయోదరంబున జన్మింపం గలదాన ¹¹వప్పుడు. 115

1. లోకమాత. 2. మయ్యె నన్యమహితత, మహాత్వ. 3. యోగభావ్యుండై; యోగా
చారుండై. 4. యసీతునకు. 5. జై గీషవృండను. 6. కలికులం. 7. ఒక ప్రతిలో యోగవిద్యా
ప్రవర్తని స్త్రీలకె చెప్పియున్నదిగాని వారిపుత్రులకుఁ గాదు. మఱియొకప్రతిలో వీరిద్దరే యాచార్యు
లని గలదు. 8. ఖ్యాతసుర. 9. బింబంబునకు. 10. యెలమితోడఁ. 11. వండు.

మ. మునివంద్యుండు వసిష్ఠపౌత్రుండు వినిర్దుద్రప్రభావాభివ
ర్ధనధర్తుండు పరాశరుండు నినుఁ బుత్రశ్రీసముద్ధిప్తుగా
నొనరించుకొ భవదాత్మజుండును మహాయోగాధ్యుఁ డేకాకృతిక
జనువేదంబు చతుర్విభాగములుగా శాసించు ధీఃంపదన్. 116

వ. మఱియు మహాభిషం డనురాజు శంతసుండయి పుట్టిన నతనికిం బల్నివై చిత్రాంగద
విచిత్రవీర్యు లనుపుత్రులం గనియెదవు నీకన్యాత్వం జేమిటను వైకల్యంబు
నొందక యుండు నట్టిశుద్ధితోడన క్రమృత నెప్పటియోగస్థితిన పొంపంగలదాన
వని యనుగ్రహించి రక్క-స్యకయు నట్టిద యయ్యె నిట్లు చెప్పంబడిన రెండు
దెఱంగులపితృగణంబులు నమరులకుఁ బూజనీయు లని వెండియు. 117

— శిశ్యగణంబులలో మూర్తిసహితుల మూర్తిరహితుల వివరించుట —

సీ. వినుము దినంబున విభ్రాజములు నాఁగ వెలుంగులోకంబులు గలుగునాఁగ
బర్హిషదాఖ్యులై పరగినపితరులు సుశులు పులస్త్యున కతులధిర్
మూర్తులు గణములు మూడయి వసియించె యత్. గంధర్వరక్షోహినిహగ
పతులచే బూజలు సతతంబుఁ గాంతురు వారమానస మైనవరతనూజ

తే. యలఘుయోగాధ్య పీఠరి యనఁగ నొప్పు
నింక నప్పరాశరసుతుఁ డిద్ధతేజః
1 డరణిఁ గనియెడుపుత్రు నుదాత్తయోగ
ధరుని శుకుని భర్తగఁ బ్రమోదమునఁ జెండు. 118

వ. అమృతాభాగుం డయ్యోగినియందఁ 2 గృహ్యంబు గొరుండు. ప్రభుండు శింభుండు
ఋతుండు జయుండు భూరియు నన నేడువురు కొడుకులను 3 గీర్తమతి యనుకన్య
కను గనంగలవాఁ డాకన్నియ యణుహుం డను రాబానకుం బల్నియై యోగ
సిద్ధుం డగుబ్రహ్మదత్తుం గనియె.కు నిట్లు క్రమంబునఁ గీర్తించబడిన వైరాజులు
నగ్నిష్వాత్తులు బర్హిషదులు ననుమూఁడు దెఱంగులపితరులు మూర్తిరహితు లింక
మూర్తిసహితు లగువారిం జెప్పెన. 119

క. జ్యోతిరాభసము లనఁ బ్ర, ఖ్యాతంబులు సురుదములు గల వందఁ 4 గడుక
బ్రితి వసింతురు పితరులు, శ్రీతోడం బూరు లన వసిష్ఠతనూజుల్. 120

తే. వారు పూజనీయులు విప్రవర్ణములకు, వారిమానస యగుకన్య వారిజాక్షి
గోసమాహ్వయ శుక్రనికూర్తిపత్ని, యయి వెలింగించె భార్గవాన్వయము నెల్ల.

క. తనరును మరీచిగర్భము, లనులోకము లధికశుభము లంగిరసునినం
దను లగుపితరులు భాస్వరు, లనువారు వసింతు రచట నతులవిభూతిన్. 122

1. ధరణి. 2. ఒక ప్రతిలో నలుగు రని మొదటి నలుగురు వే తొక ప్రతిలో ఋతుండు
జయుండు అనుటకు ఋతుంజయుం డని యార్హ్యరని యున్నది. 3. గృత్వి. 4. లసంస్త్రీతి.

- క. భూవరులు వారి నెప్పుడు, భావించురు తన్మనఃప్రభవ యైనయశో
దావినుతాహ్వయ గన్నియ, యావిశ్వ మహాత్ముపత్నియై కడుఁ జేర్చిన్. 123
- వ. దిలీపాభిధానుం డయినమానవపతిం గనియె నని తురంగమేధంబునం దృఢులైన
భూదేవత లితండు లోకపావనుం డీయజమానుం జూచినచారికి నిష్ఠుఁడగుత్తోడ
నవబృధస్నాతులైనవారికి నక్షయస్వర్గం బగు ననువాక్యంబు లుగ్గడింతును. 124
- సీ. పులహనందనుఁ డగుభూరిపుణ్యుఁడు కర్దమప్రజాపతికి నాత్మజులు వసువు
లనుపేరిపితరు లుదాత్తతేజులు గామదము లనఁబరఁగిం లోకములయందు
వెలుఁగొందుదును వైశ్యకులమున కర్చునీయులు వారిమనసున నుద్భవించి
కన్నియ నహుఁగునిగాదిలిడేవియై ¹వైభాత్రి యనునది వసుమతీశు
- ఆ. నయ్యయాతిఁ గాంచె ననఁగు హిరణ్యగ, రాభిత్తజాతుఁ డైన యవ్వసిష్ఠ
సుతులు వేతె కలరు ²సుకలాఖ్యపితరులు, వారు శూద్రవర్ణవంధ్యు లెందు. 125
- క. మానసము లనం బరఁగిన, మానితలోకములు వారిమహితపదంబుల్
మానససుత వారికి రే, వానది పురుకుత్సధరణివరుభార్య మహిన్. 126
- వ. పితృగణంబుల రూపంబులు లోకంబులు వినియోగంబులు వేర్వేరు వివరించితిఁ
బితృసమారాధనంబు సర్వయుగసాధారణంబు. 127
- క. పితృవిధి యెక్కుడు విను డై, వతకార్యముకంటె దివిజవరదానవసి
ద్ధతపస్వితతికిఁ బూజ్యులు, పితరు లనుచుఁ జెప్పు శ్రుతు లభిన్నప్రతిభన్. 128
- మ. సుతసౌభాగ్యజయాయురర్థసుఖతాశుద్ధిక్షమావైభవ
స్తృతివిద్యావినయాచిసర్వశుభమున్ జెందించు వై రాగ్యసం
యుతవిజ్ఞానము మృత్యుమోచనగుహాయోగంబుఁ గైవల్యక
ల్యతయుం జేయుఁ బితృప్రమోదనఫలం బల్పంబె యూహింపఁగన్. 129

— పితృదేవతా సమారాధన ఫలవిశేష ప్రభావము —

- సీ. స్వర్గకాములు పితృనర్గంబు గొనియాడి యిహలోకసుఖలీల లెల్లఁ గాంచి
మౌక్తికమాణిక్యమరకతమయములై యమరుకాంచనవిమానములు వచ్చి
హంససారసమయూరాభియుక్తంబులై తముఁ గొనిపోవ గంధర్వగీత
లప్పరోలాస్యంబు నిమిషసిద్ధచారణకీర్తనంబులు రమ్యములుగఁ
తే. జని యనేకమనోరథసంప్రణీత, వివిధవిషయానుభవములఁ దవిలి పెక్కు
యుగసహస్రముల్విహరింతురూర్ధ్వలోక,పదము లెన్నియన్నింటనొప్పిదమెల్లర్ప.

1. వైరాజి యన నది; వీరాజి యనునది వీరవర్య. 2. సుకలాఖ్యపితరు లనునది సంస్కృత
మున లేదు.

*[తే. గ్రహణతిథు లమావాస్యసంక్రమము లధిక
ముఖ్యకాలముల్ పితృకార్యములకు ననఘ
యపరపక్షంబు మేలు మూడట్టకలును
నా గ్రహాయణసమయంబు లగ్నిమములు.

131

క. అనురూపదినముల గృహస్థునిగృహమును గుఱిచి వాంఛతోఁ బితృగణముల్
సనుదెంచు నివాసస్థల, ము¹నకుం జను దెంచు గోసమూహములక్రియన్.] 132

తే. అష్టకలఁ బితృకోటియభ్యర్చనంబు, గాన కరిగిన నుభయలోకములుఁ దప్పు
నరున కవ్విధియం దొందు నాస్తికత్వ, మొప్ప దనుపమశ్రద్ధ యత్యుత్తమంబు.

సీ. పాడ్యమిఁ బితృపూజ పాటించఁ గాంచనాగమము భాసురపశూత్కరమువిదియ
దదియ శాత్రవగణధ్వంసంబు చవుటిఁ బరచ్చిద్రదర్శనప్రాప్తి ప్రకట
లక్ష్మీ కంచమి²ఁ గీర్తి లాభంబు పప్తి సప్తమి మహిమర్షప్రధానశక్తి
యష్టమి నవమి నుత్కృష్టతయును బ్రభుత్వము బ్రహ్మవర్చసవ్యాప్తి దశమి

తే. వేదసమ్మతైశ్వర్యంబు వినుతవేద, వాదితయును నేకాదశి వసుమతీశ
పదముజయమును బారసిఁ బ్రజలపెంపు, పుష్టతయును³ ద్రయోదశిఁబొందు⁴జనుల.

క. తరుణవయస్సున సమసిన, పురుషులకును శస్త్రనిహతిఁ బారసి తెగినయ
న్నగులకుఁ గర్తవ్యము పితృ, పరిచరణము భూతతిథిఁ దపస్వివరేణ్యా. 135

క. అనువసఁ బితృనియతి ప్రయ, త్నమున నొనర్పంగ వలయు దత్క్రియ సోమున్
బ్రముదితుఁ జేయును సోమ, ప్రమదంబునఁ బ్రీతినొండుఁ ద్రైలోక్యంబున్. 136

వ. శశిబిందుఁ డడుగఁ బితృపతి పితృవిధానంబునందు నక్షత్రఫలం బెఱింగించె
దత్ప్రకారంబు వినుము. 137

సీ. కృత్తికఁ బైతృకక్రియల్ జేసి విఫలతేజంబు రోహిణిఁ బ్రజాసంప్రవృద్ధి
యోజస్సు మృగశిర నుగ్రక్రియాశుద్ధి యార్ద్రఁ బుత్రప్రీతి యదితితారఁ
బుష్టి పుష్యంబున భుజగ⁵తారను బ్రభ సుతలబ్ధి పితృతార నతులబంధు
గణవరిష్టత పుబ్బఁ గమనీయసౌభాగ్య ముత్తరఁ బ్రచురదానోత్సవంబు

తే. హస్తమున సంపదలు చిత్ర నధికరూప, వంత మగునపత్యము వణిగై వ్యభవంబు
పవనుతార విశాఖ సత్పాత్రయుక్తి, మైత్రమునఁ జక్రవర్తిత్వ మహిమనొందు.

క. శతమఖతార జనాధీ, శత యారోగ్యంబు విను నిశాచరతారన్
సితకిర్తి సలిలతారను, గతశోకత విశ్వతారఁ గలుగుజనులకున్. 139

*131, 132 పద్యములు గొన్నివ్రాతప్రతులలో లేవు. ఈభావము మూల మగు సంస్కృత గ్రంథమున లేదు.

1. మునకు నరుగు. 2. యశో. 3. యుష్మలంబు. 4. బ్రజల. 5. నేయ. 6. తారతిథిగ.

- ఆ. *అభిజిదాదికంబు లగుమూట నాగమా, ధ్యతయు సద్గతియును నర్థచయముఁ
1 జేందు వెండి రెంటు జేకులు 2 నౌషధ, సిద్ధియును సమృద్ధజీవనంబు. 140
- క. గోవుల 3 పేర్కియు రౌషధ, నావాప్తియు హయవిభవము నాయువు పెనుపుకా
గావించు నహిర్బుధ్నుడు, దైవత మగుతార దొడఁగి తక్కిననాల్గున్. 141
- తే. రజతదానంబు రజతపాత్రంబు రజత, కథయుఁ బితరుల కానందకరము తొల్లి
యంచితాస్పదరాజత మైనపాత్ర, బితరు లమ్మహీ 4 దేవిని బితికికొనుట. 142
- క. రజతంబుభంగిన మహా, రజతంబును బిత్తహితిమ్ము రమ్యతిలలు మే
షజకంబళమును దుహితృత, నుజ్జాడుఁ గుతపమును బిత్తప్రణుతకారణముల్.
- క. ఆజ్యంబు నపూసంబులు, యోజ్యంబులు ముద్గమాషయు క్తము మాంస
ప్రాజ్యమునై 5 పితృగణముల, యిజ్యాతంత్రంబు నడచు (డి)టిచ్చుశుభంబుల్.
- క. విను కృష్ణమృగాజిన మి, చ్చినఁ జూపిన సన్నిహితము సేసినఁ బిత్తమో
దన మగుఁ ద్రిదండియగుయతి,యునుయోగియుఁబాత్రములు తదూత్తమపూజన్.
- తే. అనఘ పితృసమాగాధన మాచరించు, నపుడు తత్త్రియ నాదిమధ్యాంతవేశ
లందునియతిగ దేవతాభ్యుపిత్తభ్య, యనుమహాసూక్తిజపియించుడధికశుభము
- క. విను పిండదానసమయం, బునయందును భక్తిపూర్వముగ దీనిఁ బఠిం
చిన నయ్యన్నం బమృతము, నెనయుఁ దురగమేధఫలము నిచ్చుఁ గృతాత్మా.
- క. రాక్షసులు దొలఁగుదురు ప్ర, త్యక్షతనొంద దురు పితరు లప్పుడు సుకృతం
బక్షయ మగు నీసూక్తి య, ఘక్షయకారిణిగఁ జదువు కళ్యాణులకున్. 148
- సీ. మూర్తివియుక్తులు మూర్తిమంతులుఁ బరిజ్ఞానులు యోగవీక్షణులు నైన
ప్రభు లింద్రముఖ్యనిర్జరులకు దక్షకశ్యపమరీచ్యాదిప్రజాపతులకు
సప్తమహామునీశ్వరులకు మున్నాదులకును సరిత్పతులకును శేష
నక్షత్రతారాగ్రహక్షోణిగగనంబులకుఁ7 దండ్రు లిందుపావకమయాత్ము
- తే. లఖిలలోకైకదాతలు నఖిలవందున్, లాఘ్య లభ్యరంబులును బ్రహ్మంబుఁ దార
యనఁగఁ బరఁగి సప్తనిధంబు లగుగణముల,నమరుపితరులఁ బ్రాంజలి నై భజింతు.
- తే. ఏడుదీప్తలయం దర్చ్య మిస్తరంబు, పరఁగు సప్తర్ష మనువేరఁ బరమపుణ్య
మజ్జభవుఁడు చెప్పినయది యధికసిద్ధి, కరము పితృగణసమ్మోదకారణంబు. 150
- వ. నీవు పితృభక్తుండవు కావున నుపదేశించితి విశేషించి నాయందు సభక్తితాత్ప
ర్యం బగుచిత్తంబుతో వర్తిల్లుదు నీకుం బరమజ్ఞానసమేతం బగుదివ్యచతువు

* కొన్ని ప్రతులలో ఇది గీతము.

అభిజిదాధికంబులు మూట నాగమాధ్య, తయును సద్గతియును నర్థచయముఁ జేయు

వెండి రెంటును జేకులు భేషజంబు, సిద్ధియును ద్విసమృద్ధ మాజీవనంబు.

1. జేయు. 2. భేషజ. 3. పెంపునుగు. 4. భనువు. 5. పితరులకును, నిజ్యత. 6. లకు

సరిత్యాఖోధులకు నశేష. 7. లింద్రు. 8. దీవులందుల యర్థ.

ప్రసాదించెద దానంజేసి యోగసిద్ధుండవై సిద్ధమూర్తు లకు ¹పితగులం బ్రత్యక్షంబుగాఁ గనియెద వని చెప్పి సనత్కుమారుండు మఱియు నిట్లనియె. 151

సీ. పూర్వయుగంబునఁ బుణ్యశీలుఁడు భరద్వాజమునీంద్రు ²నితనయు లేడ్వరుత్తను యోగధర్మోపేతులై యుండి దుశ్చరిత్రము కొంత వొడరుటయును భ్రంశంబుఁ బొంది తపము మున్ను నేసియు సిద్ధిగానక కడుఁ ³జేవ దక్కి-తోయనిమగ్నవస్తువు రోయుభంగిఁ బశ్చాత్తాపమునఁ దత్ప్రసన్నగతియు

తే. తలఁచి తలఁచి యెందును దరిదాఁక లేక, కాలధర్మము నొంది నాకమున కరిగి యందు దివ్యసుఖంబుల నధికదీర్ఘ, మైనకాలంబు సలిపి మర్త్యమున వెలసి. 152

వ. ఇప్పుడువారు కౌశికుం డనుముచికింబుత్తులై జన్మించి యున్నవారు వారింకఁ బితృప్రీతికై ఘోరహింస యొకటి యొనర్చెదరు దానంజేసి కుత్సితయోనులఁ బెక్కింటం బుట్టవలసియుండఁ బితృప్రసాదంబు కలిమివలన నన్నిభవంబులందును జాతిస్వరత్వం బనుబంధంబై వచ్చుటం బ్రకృష్టం బగుధర్మచరితంబునఁ జిత్తంబులు వొలయం గలయవి పిదప బ్రాహ్మణజన్మంబు వడసి మొదలఁ ⁴బ్రారంభం బైన యోగధర్మం బెప్పటియట్ల ⁵కని పరమసిద్ధియుం బ్రాపింతు రట్లుగావున. 153

మ. సకలక్షేత్రనిబర్హణంబును మహాసారంబు సర్వార్థదర్శకమున్ సిద్ధనిషేవితంబు నగుసూక్ష్మజ్ఞానయోగంబు నీ వకలంకస్థిరబుద్ధిఁ దాల్చి నియతాహారండ్లవై ⁶యింద్రియ ప్రకరోచ్ఛేద మొనర్చియుండుము పరబ్రహ్మంబు ప్రాప్తం బగున్. 154

తే. యోగధర్మంబునకు నెక్కు డొక్కటియును, నిఖిల⁷మందును లేదిది నిశ్చయంబు నీమనమునందు నిక్కంబు నిలిపితేనిఁ, జేయఁగాలక్రమంబున సిద్ధపదము. 155

వ. అని యానతిచ్చి నన్నుం బరమానుగ్రహదృష్టిం బరిగ్రహించి యయ్యగ్రిమ బోధనిధి యచ్చోటన యంతర్ధానంబునొందె నట్లదేవమునితోడి సంభాషణతత్పరత్వంబున నున్న ⁸నాకు సంవత్సరంబులు పదునెనిమిదియు నొక్కదివసంబహాలేఁ గడచె నాకలి నీరువట్టు డప్పి నిద్ర యనునవి మొదలయిన మానుషధర్మంబు లెవ్వియునుం బొంద కతిక్రాంతం బైన కాలంబును బిదప శిష్యులవలన నెఱింగితిఁ దదనంతరంబ. 156

క. విజ్ఞానము మునుపుగ భ, వ్యజ్ఞానము దివ్యచతురన్వితముగ సర్వజ్ఞఁ డగునమృతహత్తుని, యాజ్ఞాన్ బ్రాదుర్భవించె నప్పుడు నాకున్. 157

వ. అట్టి దివ్యదృష్టివలన నే నున్నచోటన యుండి కురుక్షేత్రనివాసు లైనకౌశిక పుత్రు లయ్యెడవారం గంటి నందులో నేడవువాఁడు శుకపుత్ర యైనకీర్తిమతికి¹⁰ నణుహుం డనురాజువలన బ్రహ్మదత్తుం ¹¹డనువాఁడై పుట్టి కాంపిల్య పురాధి

1. పితృవరులం. 2. తనూజు. 3. జేష్ఠ. 4. బ్రారంభంబైన. 5. కనియెదరు. 6. యాక్రియం బ్రకరోచ్ఛేద. 7. ధర్మంబుకెక్కు డొండొక్కటియును. 8. మునయందు. 9. యా 10. డనఁ బుట్టి. 11. 'కృత్వి' అని ప్రకృత ముద్రితమూల పాఠము.

పతియై పిదప యోగసిద్ధి వడసె నని మార్కండేయుండు సెప్పె నని చెప్పటయు
భీష్ముతో ధర్మజుం డి ట్లనియె. 158

క. అనఘ యణుహుఁ డేవంశమ్ము నవాఁ డేకాల మతనిపుట్టువు తన్నం
దనుఁ డయ్యె నెట్లు కాశిక, తనయుఁడు సప్తముఁడు బ్రహ్మదత్తుఁ డనంగన్. 159

— భీష్ముఁడు ధర్మరాజునకుఁ గౌశికపుత్రులచరిత్రంబు చెప్పినప్రకారము —

క. అతినిందితజన్మము లే, గతిఁ జెందిరి వరుసఁ గౌశికప్రభవులు స
ద్గతి యెచ్చెయిఁ గలిగెఁ బిదప, నతులయశా దీనిఁ దెలుపు మంతయుఁ గరుణన్.
వ. అనిన భీష్మం డిట్లనుఁ బూరువంశంబునం బురుషిత్తుం డనురాజు గలిగె నతనికి
బృహద్ధిషుండును నాతనికి బృహద్ధన్వుండును నన్నరనాథునకు సత్యకర్ముండును
సత్యజిత్తునుం బుట్టిరి. 161

తే. విశ్వజిత్తనఁగాఁ బుట్టె వినుము సత్య, జిత్తునకుఁ దత్తనూజుండు సేనజిత్తు
వానికాత్మజుల్ నలువు రవార్యబలులు, వృత్తి రందులో రుచియండు భూరిబలుఁడు.
వ. పాంచాలేశ్వరుండై తేజరిల్లి పృథుసేనుం డను రాజుం గనియెఁ బృథుసేనునకుఁ
బారుండు పుట్టెఁ బారునకు ¹నిశాభిధానుం డుద్భవించె. 163

క. సుతశతముఁ గాంచె నాతం, డతిరధులై ²నిపుణు లనుసమూఖ్యుఁ బడసి రం
దతిశూరుండు సమరుం డన, నతఁ డభిమతసమరుఁ డెందు నభినుతిఁ బొందెన్. 164

వ. సమరునకుఁ బృథుండును బృథునకు విభ్రాజుండును జనియించిరి. విభ్రాజున
కణుహుండు పుట్టె నతనికి కిశుకదుహితయైన కీర్తిమతి బ్రహ్మదత్తుం గనియె
నయ్యణుహుండు మత్పితామహుం డగు ప్రతీపభూపాలునాటివాఁడు తత్పు
తుం డగు బ్రహ్మదత్తునకు విష్వక్సేనుండును నతనికి ⁴దండసేనుండును జనియించిరి.
దండసేనుండు కాంపిల్యంబునకు రాజై తక్కిననృపుల నందఱం బరిపాలించు
చుండు ద్రుపదపితామహుండును బృషతజనకుండును నగు ⁵దండసేనునిపై నజా
మీధవంశోద్భవుం డగునుగ్రాయుధుండు వచ్చి వరదానలబ్ధం బగుచక్రంబుకలిమి
నతిదుర్జయుండు గావున. 165

క. సమరంబుచేసి యతనిని, సమయించి తదీయవంశజాతులనెల్లఁ
గ్రమమునఁ బెక్కండ్రఁ దునిమె, సమదభుజాటోపచటుల ⁶సంభరితమతిన్. 166

వ. ఇవిధంబున ⁷దండసేనుందొట్టి నృపాలాన్వయులం బెక్కండ్ర మడియించి. 167

— భీష్మఁడు దుగ్రాయుధుం డనురాజుం జంకినప్రకారము —

ఉ. ఎందును మాటు లేక ధరణీశులఁ బల్వర నాజిఁ జెండియున్
మ్రందఁగఁ జేసి కైకొనక నన్ను జయించుతలంపుతోడ నా

1. నీపాభి. 2. ననృపులసమరాఖ్యుఁబడసె నం. 3. శుకునకు జామాత. 4. సుదక్షేనుండు (సం. ప్రతిపా దండసేనుండు.) 5. నీలు; నీపు. 6. సంరంభ. 7. సుదక్షేను (సం. ప్ర. దండసేనుం.)

మందవిచారుఁ డుద్యమసమగ్రతమైఁ జనుదెంచెఁ గుంజర
స్యందనఘోటక¹ ప్రకటనై న్యసమూహవిజృంభణంబునన్.

163

వ. అసమయంబున నేను శంతనుండు లోకాంతరగతుం డైన నతనికి బిత్తమేధంబు
నడపుచు ²ధరణీశయనప్రముఖవ్రతంబు లవలంబించియుండ నమాత్యులు సేనా
పతులు నుత్సాహులై శోకింప నద్దురాత్తుండు దూతం బుత్తెంచిన వాఁడు
తద్వాక్యంబులుగా నాయెదుర నిట్లనియె.

169

క. నీమాటుదల్లి త్రిభువన, భామారత్నంబు గంధవత్తిపై నాకున్

గామంబు గలదు భీష్మఁడ, యేమియు నన లేదు వేగ యిమ్మావెలెడిన్.

170

ఆ. ఇట్లు సేసితేని యిలయును రాజ్యంబు, ³ధనము నిపును నీకుఁ దక్కు వేఱ

దుర్విమోహపరత గర్వంబు సూపిన, బ్రతుకు డరిది యెందు పలుకు లేల.

171

క. నాచక్రముపేరు వినిన, రాచకొడుకు లెల్లఁ దమదురాచటికంబుల్

వే చెడిపోవఁగఁ బాటుడు, రేచి నిలిచిరేనిఁ జత్తు రెటుంగవె డీనిన్.

172

ఋ. అని యిట్లగ్నివిహోపమంబు లగు దుష్టాలాపముల్ పీను లొం

దినఁ జిత్తం బెరియంగఁ గ్రోధము సముద్దిష్టంబుగా నైఁచ⁴లే

క నిరోధోద్ధతబుద్ధి నక్షణమ సేనాధ్యతులన్ సర్వవా

హినులన్ సన్నహనంబునేయుఁ డని యుద్ధైకాగ్రహవ్యగ్రతన్.

173

వ. విచిత్రవీర్యసమేతంబుగా ⁵వెలువడునెడ మంత్రకోవిదు లగుమంత్రులుఁ గ్రియా
వేదు లగు ఋత్విక్కులును నిత్యహితకాము లగుసుహృదులం గూడి నన్నుఁ
బరివేష్టించి.

174

సీ. శాస్త్రవుఁ డత్యుగ్రచక్రహస్తండు సీవు సూతకి వై కాయశుద్ధి లేక
యున్నాడవకట యాయుధము⁶లంటఁగఁ గాదు దివ్యాస్త్రములఁ బ్రవర్తింపరాదు
తొలుతఁ గయ్యమునకుఁ దొడఁగుటయునుసీతిబాహ్యంబుప్రస్ఫుటోపాయవిధుల
సామభేదాదినిశ్చయమునఁ జరియించి పోరామియైనట్లు పోరు డోష్టుఁ

తే. గాన యిప్పటి కొకభంగిఁ గాలయాప, నంబు గావింపఁ జతురజనంబుఁ బుచ్చు
7మవుల బిశృకార్య మేదిన నతులశుభము, లెల్లఁగైకొనివెడలి జయింపువగతు.

క. తగువార లిట్లు చెప్పిన, తగవులు వినకునికి సాలఁ నగ దని నన్నున్

మగుడించి చనిరి చెచ్చెరఁ బగతుకకకు దూతవృత్తిఁ బండితజనముల్.

176

వ. చని యనేకవిధంబుల ననునందుచును భేదించియు వివిధవస్తునిరూపణంబులఁ
బ్రబోధించియు నద్దురాత్తు సముఖుం జేయ నేరక చిక్కువడి యుండ నుక్కు
మీఱి యక్కుటిలుండు చటులసంచారనిర్నిత్రం బగు చక్రంబు మ్మాపై
బ్రయోగించిన.

177

1. ప్రకర. 2. ధరణీవ్రతంబు. 3. ధనము నీకుఁ దక్కు. 4. 'లే కనిలో' యద్భుత. 5. 'వడఁ

6. పట్టఁగ రాదు. 7. మెలమి బిత్తకార్య మే దన నతులవిభవ, మెల్ల.

- మ. పరిణాధోగ్రయుగాంతభానుపరిధిప్రస్ఫారమయ్యుక్త వేసం
బరదార్తై కపరాత్మకుం డయిన యప్పాపాత్తుపాపంబునం
1బరిహీనాత్మమహాత్వమై తృణకణప్రాయస్వరూపంబుతోఁ
దిరిగెన్ మాదెస రాక యంతటన తద్దివ్యాయుధం బత్తజిన్. 178
- వ. దాని కమ్మాధుండు విస్తితుం డయ్యును దనయహంకారంబున నిశ్శంకవృత్తి
నుండె నే నది యెయ్యదియు నెటుంగ నాలోనన యాశౌచదినంబులు గడచిన
నుర్వీసురోత్తములచేతం గృతస్వస్థ్యయనుండనై సనై న్యంబుగాఁ బురంబువెలు
వడిన నన్విరోధియు నాకెదురై నడిచె నిన్విధంబునం దలపడి. 179
- క. మూఁడుదినంబులు తద్దయు, వాఁడి యగురణంబు నేసి వరబాణాగ్ని
2మూఁడించితి నయ్యధమునిఁ, బోఁడిమి చెడి తద్బలౌఘములు వెస విచ్చెన్. 180
- వ. ఇట్లాయుగ్రాయుధుండు నిహతుం డయిన నటమున్ను వానిచేత రాజ్యభ్రష్టుం
డయి పోయిన పృషతుండు నాపనుపునఁ గాంపిల్యనగరంబు గైకొని యహి
చ్ఛత్రసహితంబుగా నేలఁ బిదప ద్రుపదు గెలిచి యర్జునుండు ద్రోణున క ప్పరం
బులు రెండు నొసంగినం బరిగ్రహించి గురుండు కాంపిల్యనగరంబు ద్రుపదున
కిచ్చి యహిచ్ఛత్రంబు తాను గొనియెఁగి బ్రసంగంబున నేనుగ్రాయుధుని గీటణం
గించినచందంబునుం జెప్పితి నింకఁ బితృసమారాధనఫలానురూపం బగుకౌశికా
త్తజులచరితంబు మార్కండేయుండు నాకు నుపన్యసించినది నీకు నెఱింగించెద
విను మన్విపు లేడుర్వరపేళ్లును వరుస వాద్ధుష్టుండును గ్రోధనుండును హింసుం
డును బిశునుండును గవియు ఘస్టురుండును బితృవర్తియు నన నిట్లు క్రియాను
రూపంబులై యొడఁగూడె నీదృశనామకర్త లయినవారు. 181
- తే. తండ్రి సచ్చినపిమ్మటఁ దమతమంత, వారలయి గర్జుం డనుమునివరునిఁ జేరి
శిష్యవృత్తిమైఁ బరిచర్యసేయుచును స, మంచితాధ్యయనంబు గావించి రథి. 182
- క. న్యాయాగత మగు గురుసౌ, మ్మాయతకపిలాంగి యైనయావొకటి సమ
చ్ఛాయగలక్రేపుతోడిది, యాయేడ్వరుఁ గూడి కాతు రాతనియాజ్ఞన్. 183
- సీ. ఒక్కనాఁ డాకలియును నీరువట్టును నధికమై యోర్వలే కడవిలోన
నందలు బాల్యంబునందలి చావలంబును విమోహంబును నెనయుబుద్ధి
నగ్గోవుఁ జంపి యాహారంబు గొనుట గర్జంబుగాఁ గోరి నిశ్చయము నేసి
రందులోఁ గవియును నాఘస్టురుండును దగ దని పెక్కువిధములఁ జెప్పి
- తే. రెంతచెప్పిన మానరై రితరు లప్పు, డాత్మఁ దలపోసి పితృవర్తి యనునతండు
మనకు నెబ్బంగులను దీనిమాంస మిట్ట, మేనిఁ బితృర్థముగ వధియించుడొప్పు.
- వ. ఆ ట్లయిన నిష్ఠైరవుఁ బుణ్యాగతి వడయు మనల నధర్మంబుం బొంద దనిన నట్ల

కాక యని యందలు నగ్గోవు విశసించి విధివిహితంబుగాఁ బిశ్యశర్పణంబు నేసి తచ్చేషోపయోగంబునం బ్రీతులై నిజనివాసంబులకుం జనుడెంచి. 185

క. పులి వచ్చి తినియె ధేచువు, నలఘుమతీ క్రేపు దప్పె నదె కైకొనుఁ డి రలుగకుఁ డని గురుముందటఁ, బలికి రతండును ఋజుస్వభావుం డగుటన్. 186

తే. అది నిజంబుగాఁ గొనియె నట్లథమకర్త, కుశలు లగువారు తుడిఁ గాలగోచరత్వ మొంది యందలు లుభకయోనియందు, జాతులైరి దశార్ణ దేశమున ననఘ. 187

—౧౦ కాశికపుత్రులు గురువరువంచనంబున పీఠజన్తులై పుట్టిన ప్రకారము —

వ. ఇతైఃపింగున నేకోదరులై పుట్టి తొలుపుట్టువునం జేసినహింసయు గురువంచనయుఁ గారణంబులుగా నట్టిదుర్జన్యంబు సంభవించినను బిశ్యపూజనంబు కతంబున జాతిస్తరత్వంబును ధర్మచయియును వర్ధిల్ల నేష్వును నిర్వైరుండును ¹నివృత్తియు ఘోరతుండును నిర్మనుండును గృతియు ²వైశామ్యసుండును మాతృవర్తియు ననుపేళ్లు గలిగి. 188

చ. అన్యతము లేక లోభరహితాత్మకులై నిజజాతియోగ్యతం దనరినహింసప్రాణచయధారణమాత్రయకాఁ జరించుచుకా వినయము విస్తరిల్ల జననీజనకుల్ గనువృద్ధు లిష్టభో జనశయనాదులం గరము సంతసెలం బరిచర్యనేయుచున్. 189

వ. కొంతకాలంబు వర్తిల్లి తల్లిదండ్రులు కాలధర్మంబు నొందినవిష్కటఁ గార్డుకంబులు పరిత్యజించి వనంబున నిరాహారులై ప్రాణంబులు విడిచి రిట్లపరగతిం బొంది ³కాలాంజనపర్యతంబున నున్ముఖుండు ⁴నిత్యవ్రతసుండు స్తబ్ధుండు విరోచనుండు ⁵బండితుండు ఘస్తరుండు ⁶నంది యను సంజ్ఞలు గల మృగంబులై జన్మించి. 190

క. ఎప్పటిజాతిస్తరణము, దప్పక తముఁ జెంద నెందఁ గగునిమతులం దొప్పెడువివేక మలనడ, నహుట్టువు నీగి రందితాత్మసమాధిన్. 191

తే. అవిశిష్టధర్మంబున నంతపట్టు, వారు నొక⁷యేటినీట నొప్పారునిసుక తిప్ప జక్కవలయిపుట్టి దేలినిఁ దొంగి, బాములన్నియుఁ గానంగఁబ్రకటనియతి.

వ. సహచరీపరిగ్రహం బొల్లక తపస్వి నేవితంబు లగుబ్రహ్మమానాధ్యయనాదుల నంగీకరించి ⁸సుమనుండును మునియును శుచివాక్కుంబును ⁹శుద్ధుండును చిత్ర దర్శనుండును సునేత్రుండును స్వతంత్రుండును ననునామంబులఁ బూర్వజన్తా

1. నివృత్తియు. 2. విఘ్నసుండును. 3. కాలాంజర. 4. నిత్యవ్రతస్తుండు. 5. పండితుండు.

6. నాదిసోమాభిధానయ నను. 7. యేటిదండ. 8. సుమనస్కుండును. (సం.ప్ర.) సుమనసుండును.

9. బండితుండును; భద్రదర్శనుండును.

* సంస్కృతప్రతిహా సుమనసుండు, శుచిపాకి, శుద్ధి, సంచమ, చిత్రదర్శన, సునేత్ర, స్వతంత్రులు అను పేరులు.

చరితంబు లగు గురుశుశ్రూషణంబు తపంబు నివృత్తిధర్మంబు నను నివి ¹విఫలంబులు గా కునికి నందఱు బ్రహ్మవాదులు యోగనిరతులు నై యుండునెడ. 193

ఉ. భ్రాజితతేజః డు త్తముఁడు పౌరవపంశవివర్ధనుండు వి
భ్రాజుఁడు కామిసీజనపరంపర గొల్వఁగఁ గేలికాతుఁడో
ద్యోజితచిత్తుఁ డై ప్రమదదోహలమొప్పుఁగ నేఁగుదెంచె న
వ్యాజవిభూతిఁ దత్సరిదుపాంతవనాంకమనోజ్ఞ భూమికిన్. 194

వ. ఇతనిఁ గూచి స్వతంత్రుం డను ²విహంగమంబు తన మనంబునఁ గోర్కి మిక్కుటంబై యిట్లనియె. 195

క. భరపడి యుపవాసంబులు, జిరతపమునఁ బొరలి పొరలి ³చివికితి నేని
న్నరపతిక్రియ నఖిలసుఖో, త్తర మగు జన్మంబుఁ ⁴బొందె దను బ్రియ మెసఁగన్.

తే. నాకు సంతతి సుచరిత్రపాకమొకటి, గలిగె నే నిట్టిదయ యగుఁగాత యనఁగ
మఱియు రెండు ఖగంబు లమ్మాటవలని, యాదరం బగ్గలింపంగ నతనిఁ జూచి.

క. భూపతివై యటుఘట్టిన, నీ ⁵పైగడల మగుట మాకు నిక్కము వాంఛా
రూపం బని వలుకఁ గదా, లాపము లాహఱి సముపలాలన చేసెన్. 198

వ. తక్కిన చక్రవాకంబులు నాలుగు నప్పులుఁగుతో నీవు యోగధర్మనిష్ఠుండ వై
కామప్రధానం బగుచరితం బవేఱించితి గావున నీకోర్కి దప్పకయుండఁ గాంపిల్వ
నగరేశ్వరుండ వయ్యెదవు వీరు నీకు సఖులు గాఁగలవా రనిన నది నిజం బగు
టకుం దలంకి ⁶యిమ్మువ్వురు నమృతాత్ములం బ్రార్థించిన వారియందు సుమనసుం
డి ట్లనియె. 199

సీ. ఇంకను ఖగజన్మ మీయేడ్వరకుఁ గల దటమీఁద నీ స్వతంత్రాహ్వాయుండు
సర్వజంతువుల భాషలు నెఱింగెడినట్టి రాజతనూభవుఁ డై జనించు
నితనికారణమునఁ బితృహితార్థంబుగ నగ్గోవు వధియించి యందఱమును
దారుణం బైన యధర్మంబు ధర్మంబుగా నొందఁ గంటిమి గాన యితఁడు

తే. మనకు సద్గతిహేతువు వినుఁడు మీర, లట్లు జన్మించియుండ నే మనన్యముఖము
నందు వినుతింప నొక్కవాక్యంబు వినిన, యపుడ సిద్ధించు, బరమబోధా ప్తి మీకు.

వ. ఇది నిక్కం బనియె వార లమ్మేనులు విడిచి మానససరస్సున హంసయోనిం
బుట్టి పూర్వనామంబులన పరఁగి పవనాంబుభోజనులై శరీరశోషణంబులు నేయు
చుండ నక్కడ విభ్రాజం.మను నణుహుం గనియె నతనికి శుకుంఠ తన కూతుఁ
బత్నిగా నిచ్చె నంత. 201

మ. తనయుం బట్టముగట్టి పౌరులు నమాత్యశ్రేణియున్ విపులున్
దనుఁ బూజించి ముదంబుతో ననుప నాథాత్రిశ్వరుం డర్థిమై

1. వివిధంబులు 2. విహంగంబు. 3. చిక్కితి. 4. బొందఁగా. 5. పెగడల ప్రగడల: పెగడల. 6. యవ్వడమహాత్ములం.

జనియె న్నానసతీరభూమిఁ దప మాశ్చర్యంబుగాఁ జేసెఁ జే

ర్చిన కోయ్కుల్ గదియంగనీని హృదయధేమంబు సంధిల్లఁగన్.

202

వ. ఆ రాజతపస్వి య ట్లుండియు నపహ్లాపత త్రుల యోగసిద్ధి నాలోకించి జన్మాంత
రంబున వీనిలో నొక్కటికిఁ బుత్రుండ నై యోగసిద్ధి వడయుదు నని సంకల్పంబు
నేసెఁ బరమతపోవిభ్రాజం డైన యా విభ్రాజువలన భ్రాజిల్లుటం జేసి యక్కాన
నంబు వైభ్రాజంబు నాఁ బరఁగె నక్కొలనికి వైభ్రాజం బను గామాంతరంబు
గలిగె నయ్యెడన్వరు పతులయందు మున్ను యోగభ్రష్టుం డైన స్వతంత్రుం
డణుహునకు బ్రహ్మదత్తుం డై పుట్టెఁ బ్రకర్మనసునేత్రులు విస్మృతై జనియించి
బాభ్రవ్యకండరికు లను పేల్ల నడసికి మిత్రత్వంబు నొంది నమ్మస్వరుఁ గృతార్థ్య
యనులును నఖిలకళాధికులు నఁచుటను బూర్వజన్మంబు లెటుంగనీని యజ్ఞానం
బులు వి నంబునం బొదువ వ ర్తిల్లుచుండి రందు.

203

సీ. బ్రహ్మాత్మనకు బాభ్రవ్యుఁ డా¹చార్యకం బొనరించు నధ్యక్షుఁడను నసుస్త
కర్తసఖుఁడు నై కండరికుఁడు శ్రుతిద్యయపారగుఁడు ప్రసిద్ధతఁ జరించు
నెవ్వెయి నెనసి యనేకపాంచానురూపిఁ బు లగు దివ్యభోగములు దమకుఁ
జుబ్బనచూఱులై సొగయుండు వా గుండ నణుహుండు గొడుగు రాజ్యాభిషి క్తుఁ

తే. జేసి యోగాక్షుఁ డై నిశ్చసిద్ధి వడసె, రాజసుతుఁడును దేవలప్రభవ మైన
చెలువ సంతతిఁ బెండ్లి యై చిరగృహస్థ, ధర్మ మొప్పంగ రాజ్యసంక్రంబు నడపె.

వ. తక్కిన నలువురు పతులు గాఁపిల్చి²నగరంబునంద యొక్క శ్రోత్రియునకుఁ బుత్రు
లై పుట్టి జాతిస్తరత్వం బెడఁత్రెవ్వక వేదవేదాంగవిజ్ఞానంబును బరమార్థవేదతీయు
ననవరత పరమయోగధ్యానాసక్తిఁ ముం గలిగి ధృతిమంతుండు సుచునుండు
విద్వాంసుండును తత్త్వదర్శియు నను నభిధానంబులం బ్రసిద్ధు లై యందఱు
నేకమతం బగు సంకేతంబున.

205

మ. భవనంబుగ బెడఁబాసి సిద్ధపదవీప్రస్థానముం జేయుపాం

శు వినన్త్రాంగకు లై మహాత్ముఁ డగు తండ్రి³ వీడ్కొనం బోవ న

య్యవనీచేవుండు నారిఁ జూచి యకటా యాత్మోష్ఠపుల్ నల్వరం

బ్రవరాచారాలఁ గంటి మంచి నని హర్షం బొంది యే నున్నెడన్.

206

ఉ. పుట్టినఁ గోలె నావలనఁ బొందిన వేదటికంబు మాన్పు కీ

పుట్టుచు మీకు ధన్యముగఁ బూజితుఁగా ననుఁ జేయ కెంతయున్

దిట్ట లనంగ విద్యయు విసేతతదనున్ వెయింప కిచ్చెయిన్

గట్టిడిపూన్ని నిల్లు నొంగుగం దగునే సుతులార యిత్తఱిన్.

207

క. అనుచుండు వా రిట్లని రిం, తననేటికి నేము సీకు నఖిలంబు నొన

ర్చినవారము యొక్కచొప్పు, నిను సీ దారిద్ర్యదోషభరంబునకున్.

208

- క. శ్లోకంబులు రెం డివె య, స్తోకగభీరార్థవచనశోభితములు నీ
వా¹కాంపిల్యాధీశ్వరుఁ, డాకర్ణింపంగఁ జరువు మనుఁగులు నుండన్. 209
- ఆ. వినివయపుడ ధరణివిభుఁ డగ్రహారంబు, లును ప్రభూతవస్తుధనచయములు
నిచ్చు నీకు దీనఁ బొచ్చెంబు లేదు మో, వంబుఁ బొందు మధిక ధర్మనిరత. 210
- వ. అని యతని కవ్యాకృష్టయంబు విదితంబునేసి యాశ్వాసించి యామంత్రబాణం
బొనర్చి వెడలి చని. 211
- క. రాగాదిదుర్లభంబు శిను, పాగతసత్త్వాద్వయోదితానంద నిరు
ద్వేగము నగు యోగం బా, యోగీశ్వరు లొంది చెంది రుత్తమసిద్ధిన్. 212
- వ. ఇక్కడ బ్రహ్మదత్తునకుం దత్పితామహుం డగు విభ్రాజిండు తొంటి తపస్సమయ
సంకల్పంబువలనం బుత్తుం డై విష్వక్సేనుం డనం బ్రభవించె నట్లు లబ్ధసంతా
నుం డై యతండు దేవీసమేతంబుగా నగరబహిరుద్ధానంబున విహరించుచు
నొక్కనాఁ డేకాంతంబున. 213
- క. ఒకచీమ తన ప్రియుఁడు కా,ముకుం డై యర్థిఁ దెలుపంగ మును బూనిన కిం
కకుఁ బాయక భంిండు ప,లుకు రాకర్ణించి తగఁ బెలుచ నవ్వుటయున్. 214
- క. మానిని యెంతయు సిగ్గును, దీనతయును గదిరి పెక్కుదినము లనశన
ధ్యానపరిష్టానశోమెయిఁ, దానూరక యున్నఁ బ్రభుఁడు తద్దయు వంతన్. 215
- వ. నిత్యంబునుం చలంచి యన్విధంబునకు నిమిత్తం బడిగిన నవ్వెలంది నీవు నవ్వుట
నన్ను గేలిగొనినచందంబ యందు సందియంబు లే దట్లు గావున జీవితం బింక
నేమిటి కనిన నతం డా నవ్వునకుం గారణంబు నెప్పె నెంత నెప్పిన నయ్యింతి
నమ్మని నెమ్మనంబుతోడ. 216
- చ. పురుషవరేణ్య యేల యిటు పొచ్చెపుమాటల న న్నొటంగె దె
వ్వరు జనశోటియం దెలుఁగువారు పివీలికపల్కు దేవతా
వరమున నొండె దొల్లటిభవంబు తపంబున నొండె నద్భుతా
ధర్మరవిధినిండె గాక గరువం బగు తత్పరిబోధ మబ్బునే. 217
- క. నీ నగవునకుం గారణ, మే నమ్మం దెల్లఁగాఁగ నెలుఁగఁగ నది యె
ఱ్ఱైన నొనర్పక యుండిన, నే నిదె నీయానఁ బ్రాణ మింతట విడుతున్. 218
- వ. అనిన నతం డెయ్యదియునుం జేయనేక యయ్యాపదకుం బ్రతీకారంబు చింతించి
యార్తశిరణ్యుఁ డగు నారాయణు నుద్దేశించి యుపవాసంబుతో నాటుదినంబులు
పడియుండ నాటవనాటి వేకువనుం గలలోన వచ్చి యద్దేవుండు. 219
- క. వినుమీ ⁴రేపకడయ ని, న్ననుపమశోభనము వొందు ననుమానము లే
దనఘా విడువు విషాదం, బనియె నతఁడు మేలుకనియె నక్షామ తగన్. 220

- క. హరిచేత వరము వడసితిఁ, జరితార్థుండ నైతి ననుచు జనపతి ప్రాతః
కరణీయము దీర్చి యలం, కరణంబుల నుల్లసిల్లి కాంతయుఁ దానున్. 221
- వ. మాణిక్యఖచితం బగు కనకరథం బెక్కి కండరికుండు సారథ్యం బొనరింప బాధ్ర
వ్యండు వెల్లసీవిరి వట్ట నిట్టలం బగు విభవంబునం బురంబు సొచ్చునెడం గొడు
కులు నలుపును గఱపిన పద్యంబులు పాఠంబులు గొని బ్రాహ్మణుం డిది నాకు
నవసరం బని సువ్యక్తవర్ణోచ్చారణం బగు నెలుంగున రాజులును మంత్రులును
వినఁ దద్వాక్యార్థం బిట్లని పఠించె. 222
- సీ. అమలదశార్థ దేశమునయం దేడ్చురుబోయ లై తొలితొలిఁ బుట్టి పిదపఁ
1 గాలంజనం బను శైలోత్తమంబునఁ బెరుపార మృగము లై జననమొంది
తనసుశరదీప్వతలమునఁ జక్రవాకంబు లై ప్రభవించి క్రమమంగ
మానసాహ్వయ మగు ఓ హితసగోరఁడొకరమున హంసతాగరింప నొంది
- తే. 2 పరగి రెవ్వారు మును వేరసారోదృశ్య, లా కురుక్షేత్రసంజాతు లైన విప్రు
లట్టివారదె కడుదూర మైన తెప్ప, దనిరి వారలఁబడి దప్పఁ జనునె మీకు.
- బ్రహ్మదత్తుండు దేవహితంబుగాఁ బరమసిద్ధి వడయుట —
- వ. అని 4 పరియించిన విని బ్రహ్మదత్తుండు విచేతనుం డైనయట్లు చేష్టలుచక్కె గండరి
కుండు కేలనున్న 5 యమ్ములుకోలయుం బగ్గంబులు విడిచి సంధులు ప్రిదిలి యుండె
బాధ్రవ్యండు నిపతితచామరం బగు కరంబుతో నస్వస్థచిత్తుం డయ్యె వారిం
జూచి పరివారంబును బొరలు నాగంతుకులును భయపెన్నయంబుల మునింగి
6 కలంగిరి కొంతవడికిం చెలిసి యమ్మువ్వును. 224
- క. చెఱిచినది గన్న తెఱఁగున, మఱచిన తొలిబాము లెల్ల మదిఁ గని నిష్ఠా
7 దఱిగొల్పెడుయోగస్థితి, తెఱఁ గంతయు బుద్ధికిం బ్రతీతం బైనన్. 225
- వ. ఆనందరసతన్తయు లైరి తదనంతరం. 226
- ఉ. నిండుమనంబుతోడ ధరణీపతి యాధరణీసురోత్తమున్
బండిశఘాజితున్ మధురభాషల నెంతయుఁ 8 దేల్చి కోరికల్
నిండ నఖండవస్తుశతనిర్భరసంపద లిచ్చి తృప్తియొం
డొండ యొనర్చి వీడ్కొలిపె 9 సుతృకతం ద్వరమాణచిత్తుం డై. 227
- మ. సమదా రాతితమిస్త్రభానుఁ డగు విష్వక్సేను నాత్మీయసూ
ను మహారాజ్యపరంబున న్నిలిపి తానున్ దేవియున్ మంత్రీయు
గ్గముతోడన్ జనుదేర నిర్భరవిరాగస్వాంతతఁ గాననాం
తమునం దర్థి వసింప నేగె విగళల్పాశప్రభావోద్ధతిన్. 2.8
- వ. అప్పుడు మహాఽహోగతత్పర యగు పుష్పత్తి యతని కిట్లనియె. 229

1. కాలంజరం. 2. పెరిగి. 3. సదృశు. 4. వివరించిన 5. యమ్మునికోల. 6. యడంగిరి.

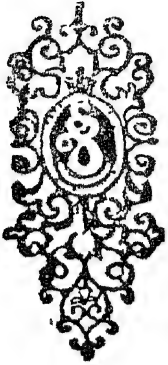
7. [చూ. ఆరణ్య-2-3౬] 8. చెల్చి. 9. సుతృకతత్పర.

- తే. అఖిలజంతుభాషావేది వైన నిన్ను, నధిప యే నెఱుంగనే విషయానుభూతిః
దగిలి పూర్వజాతిస్మృతి దప్పియున్నఁ, దెలుపుటకు నిట్లు చేసెలిఁ దెఱుగ గొకండు.
- క. మును ¹చెడిపోయినయోగము, మునికృప యిటుచేరె నింక ముద మెసఁగ నిరం
జనశిద్ధమార్గ మారసి, చనువార మననన్యసులభసంపత్తిమెయిన్. 231
- వ. అని యిట్లనోన్యధన్యతాకథనం బొనర్చుచు నరిగి కండరికుండును శ్రుతికిం
గ్రమప్రణయం బొనర్చి కృతార్థతం జెందె బాధవృన్దండు శిక్ష యుత్పాదించి
యోగాచార్యగతిం బ్రాపించె నిన్విధంబు మార్కండేయుండు సనత్కుమారు
వలన భవిష్యద్రూపంబుగా విని పిదపం దానుం బ్రత్యక్షంబుగాఁ గని నా కెఱిం
గించి యిట్లనియె. 232
- క. శంతనుతనూజ యీకథ, యంతయు విని ధన్యతముండ వైతి మనసునం
జింతింపుము దీనిన య, త్వంతశుభావాప్తి యగు ననంతనిరూఢిన్. 233
- శా. ఈనుఖ్యాన మెఱింగి చిత్తమునయం దేప్రాద్దు మోదించువాఁ
డాయుష్షంతండు శ్రీసమేతుండనుఁ బుత్రానేకపాత్రోదయ
శ్రేయోనిత్యుండు నై సుఖోన్నతి గనుం జెందండు తిర్యగ్జనిఁ
ధీయోగంబున నొయ్యనొయ్యన విముక్తిం గాంచు సిద్ధుం డగున్. 234
- వ. అని చెప్పి యమ్ముసీంద్రుండు నిజేచ్ఛం జనియె నిది పితృకల్పప్రకారంబు చిత్రా
యత్తంబుగా నొనర్చు మనిన భీష్మభాషితంబులకుం బరితోషంబు నొంది ధర్మనం
దనుం డతని నభినందించె నని వైశంపాయనసూక్తం బైన కథావిధానంబు మధు
రంబుగా. 235
- ఉ. చందనచంద్రచంద్రధరశారదసీరదనారదామృత
స్యందిముకుందపూర్వభవహారహరిభహరాద్రిహంసహీ
రేంకునినిదకస్ఫురదుదీర్ఘయశోర్ణవపూర్ణసర్వది
క్కుందర నందదించిర జగజ్జనసుందర ధైర్యమందరా. 236
- క. సర్వధురీణగుణోదయ, సర్వజ్ఞోదాత్తచృత్త సంసిద్ధియశో
గర్విత మల్లచమూవర, నిర్వంచకసోపరత్వనిత్యారాధ్యా. 237
- మాలిని. కదనదళదమిత్రక్షత్ర ²గోత్రప్రతానో
త్పదననివహాభూరిచ్ఛత్రభవోపధాత్రీ
పదపరితదృస్యదృగ్భర్గవాభీలభేలా
భ్యుదితఃపః మసామ్యస్ఫూర్తిమత్రీవ్రఖిల్లా. 238
- గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమిశ్వరచరణసవోరుహాధ్యానానంద సౌందర్య
ధుర్య శ్రీసూర్యసుకవిసంభవ శంభుదాసలక్షణాభిధేయ యెఱ్ఱయనామధేయ
ప్రణీతం బైన హరివంశంబునందుఁ బూర్వభాగంబున ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు హరి వంశము

పూర్వభాగము - తృతీయాశ్వాసము

మత్పంటకులాంబుధి

సోమ ¹చిరయశోమహాత్త్వశోభితలోభ

వ్యామోహరహితకోమటి

²వేమ సమిధప్రతాపవిపులస్తోమా.

1

వ. అక్కడకుండు శౌన కాదిమహాముసులకుం జెప్పె నట్లు పుష్పిమూరింధన విశేషంబులు వివరించి వై శంసాయనుండు జనమేజయునకు మఱియు నిట్లనియె. వృష్ణి వంశప్రసంగంబున నిట్లన్నియుం జెప్పితి నింకఁ దన్మూలం బైన సోమాన్వయ క్రమంబు వినుము పరమేష్ఠికి మానసపుత్రుం డగు నత్రిమహాముని యఖిలలోక హౌశార్థంబు మనోవాక్కాయకర్తంబులు ధర్తంబునం దగులం గాఢకుడ్యశిలా సదృశుం డై నిలిచి యూర్ధ్వబాహుతయు నిర్ని మేషావలోకనంబును సర్వలోకా సాధారణంబును నై యమర మూఁగువేల దివ్యవర్షంబులు మహాతపంబు గావించి.

క. తనశుక్ల మూర్ధ్నగతముగ, నొనరించిన నశ్రుబిందు కిలాలిక యతనిగోచనములఁ గాంతిమయము లై, యనయము నొకప్రోవుగట్టి యవి వెలుంగంగన్.

మ. అది సోమాహ్వాయ మైన గర్భముగఁ జేమాయెత్త లై దిక్కులా పదియుం గైకొని తాల్చి యంతన భరింపజాల కుష్విస్థిత బ్రహ్మలక్ష్మి నైచినఁ జూచి యక్షణమ సంప్రీతికొ విరించుండు వచ్చి దయాలిల యెలర్పఁగాఁ ద్రిభువనక్షేమక్రియా కాంక్షి యై.

4

క. సితవాజినహస్తసమం, చితమగు తేరిపయి నిడినఁ జెలువొందె మహాద్యుతి యగు గర్భము సోముం, డితఁ డన బాలుఁ డయి వేల్పు లెల్ల నుతింపన్.

వ. ఆసమయంబున భృగ్వంగిరసప్రముఖు లగు చతుర్ముఖతనయు లతని ననేకంబు లగు ఋగ్వజుస్సామసూక్తంబులఁ బ్రస్తుతించిరి తత్తేజంబున జగంబులెల్ల నాపాస్థయనంబు నొందె గర్భపాతంబు నెప్పుడు నెదరి పుడమిం బడిన కాంతిశకలంబులు మహోషధు లై యొప్పె నట్లు జనియించిన కుమారుండు.

6

ఉ. ¹తొంబదివేల పద్దములు తోరపుసంఖ్యగ నొప్పనట్టి య
బ్బంబులు దారుణం బగు తపం బొనరించిన నిచ్చ మెచ్చి య
య్యంబుజసూతి యోషధుల నప్పుల విప్పుల నేలువానిఁగాఁ
బంబిన వేడ్కతో నతని బట్టముగట్టిన నత్తుకగ్రతన్ 7

శా.రాజై యాశండు బ్రహ్మ యిచ్చిన యనర్హస్యందనం బెక్కి ని
ర్వాజసూస్థరిఁ ద్రిసప్తవారములు పారావారపర్యంతథా
త్రీజైత్రత్వము నొంది యాత్మమహిమక శ్రీ లెల్లఁ దక జేరఁగా
రాజత్రేజము గాంచె బ్రస్ఫురితసామ్రాజ్యైకపూజ్యస్థితన్. 8

వ. అట్టి యైశ్వర్యంబునకుఁ బ్రియం బంది ప్రాచేతసుం డగు దత్తుండు తన కూతుల
నియమియేడ్వరఁ బత్నులంగా నొసంగినం గైకొని యారాజు రాజసమాజపూ
జితం బగు రాజసూయం బొసరించునెడ నత్రి హోతయు ²భృగుం డధ్వర్యుండు
³నారదుం డుద్ధాతయు బ్రహ్మ బ్రహ్మయు ⁴సనత్కుమారప్రముఖపరివృతుం డగు
నారాయణుండు సవస్థుండును నై ర్పరమపుణ్యుం డగణ్యాపిరణ్యైరత్నరజ
టరాశిభాసితం బగు త్రైలోక్యంబును చుట్టి దక్షిణగా నిచ్చె నని చెప్ప విందుము.

తే. ద్యుతియుఁ బుష్టియుఁ దుష్టియు ధృతియుఁ బ్రభయు
వసుపు కీర్తియు ననుపేరివనిత లతనిఁ
బొంది రట్టియైశ్వర్యవిస్ఫూర్తి నెండుఁ
బరఁగి యాతఁడు ⁵మదిచుది భ్రాంతి గదిరి. 10

— చంద్రుడు బృహస్పతి భార్య యగు తారం గొనినప్రకారము —

చ. సురగురుభార్యఁ దార యను సుందరిఁ బుణ్యచరిత్రఁ దత్పతిక
బరిభవ మొందఁజేసి కనుబల్కి హరించి మహామునీంద్ర ని
ర్జ్వరవసు లేంత చెప్పినను సక్తిమెయిన్ విడువంగ నొల్ల కు
ద్ధరతయ చూపుచుక సతదోహల క విహరించుచున్నెడన్. 11

వ. వాదస్పతిజనకుం డగు నంగిరసునకు శిష్యుండు గావున శుక్రుం డా బృహస్పతి
పక్షంబంగీకరించె భార్గవస్నేహంబున భర్తృండుకవం బచుచాపంబుగై కొనియాటో
పంబున గుగునివాండై నిలిచె నప్పుడు చంద్రాపరాధంబులోనివారిన కానియాపించి.

క. పురహరుండు బ్రహ్మశిర మను పరమాస్త్రం బమరవరులపైఁ దొడిగినఁ ద
చ్చిరకిర్తి యెల్లనాశముఁ, బొరసెను బలహీను లైరి పొలుపటి వారల్. 13

వ. ఇట్లు నిస్తేజు లై నోయహితులతెఱం గెఱింగి డై తేయులు గడంగిన. 14

తే. దారుణం బగు సమరంబు దార కామ, యంబు నాఁగ దేవతలకు నసురలకును

1. 'పద్మానాం దశతీ ర్దశ' అని మూలము. 1-25-18 = వేయి పద్దముల యేండ్లు అర్థ మని
నీలకంఠుడు. 2. భృగు వధ్వర్యుండు. 3. పిరణ్యగర్భం. 4. సనత్కుమారాదిముని. 5. మఱి
మఱి. 6. యమరుల.

- గరము నిడివిగాలోకసంక్షయ¹విధాయి, యగుచు వర్తిల్లే గౌరవాన్వయపరేణ్య.
- వ. అందు ధైత్యులచేత నాదిత్యులు పెక్కంపు మడిసిరి కేషించినవారు వారి
రుహాసను శరణుసొచ్చిన నద్దేవుండు మహాదేవుం బ్రార్థించి యడిపి భార్గవుని
రావించి తారం దెప్పించి బృహస్పతి కిప్పించె నప్పు డంబుప్రసవ మై యున్న
యన్నాతిం గనుంగొని యాంగిరసుం డిది మదియతేజంబు గా దనవుడు. 16
- క. తనరునిషీకాస్తంబం, బునమలువునఁ బువ్వుబోడి పుత్రుని గర్భో
జ్జనితునిఁ బావకసమతే, జుని నల్లన యుజ్జగించె సుక్కుచు క్షేతిన్. 17
- తే. జాతమాత్రుడై బాలుఁగు సర్వసురల, యొప్పులునుగె న్బెడనమేనియొప్పుపేర్తి
నతనిఁ జూచి వేల్పులు విస్తీతాత్తు లగుచు, సంభ్రమావేశమొందఁ దజ్జననిఁ బిలిచి.
- ఉ. సోమునిపట్టి యోగురునిసూనుడౌ యాశ్రయ దీని యున్నరూ
పేమియుఁ గొంక కీపు ధవళేక్షణ చెప్పు మనంగ సిగ్గునక
భామిని గీడుమే లొకఁడు పల్కడ దానికి నల్ల తత్సుతుం
డామగువక శపించుటకునై కడఁగక బరమేష్ఠి గ్రక్కునన్. 19
- ఉ. ఆతని మాన్చి తారఁ గడుఁ బ్రార్థన మొప్పుగ బుజ్జగించి భం
మా తెలియంగఁ జెప్పు మసమానవిభానిధి ధైర్య యీతనూ
జాతునిహేతు వై నతఁడు శివత్య మొకానొకఁ డెవ్వఁ డన్ననా
శితమయూఁకు డంచు సరసీరుహలోచన యొయ్యుఁ బల్కినన్. 20
- క. చనుదెంచి సోముఁ డప్పుడు, తనయుఁ దిగిచి కౌఁగిలించి శన్తస్తము మూ
ర్కొని బుధుఁ డనునామ మతని, కొనఁచె మునిదేవతాసముత్కర మలరన్. 21
- వ. బృహస్పతియుఁ దారం గైకొని చనియె సురలు సురజ్యేష్ఠుని వీడ్కొని నిజ
నివాసంబుల కరిగి రట్టిదాసుణం బగు గురుదారహరణ నిసితంబున. 22
- తే. రాజయత్తురోగార్తుడై గాజు ప్రతిది, నంబుఁ బ్రక్షీణమండలత్వంబు నొంది
తండ్రి శరణంబుసొచ్చిన దయదలిర్ప, నత్రి తత్పాపపరిహార మాచరించె. 23
- క. ఆవెరవునఁ గ్రమ్మఁగఁ ద, నూవృద్ధి వహించి విధింప సూరనకాంతి
శ్రీవిలసిల్ల జగత్త్రయ, జీవనహేతు వనుననుతి నేకొని పాలిగెన్. 24
- క. ఈయాఖ్యానము భక్తిం, బాయక చదివినను వినిన కిబాపరహేతుడై
యాముర్వర్ధనపుత్ర, శ్రీయుక్తియుఁ దనరి నరుండు చెన్నొందు నిలన్. 25
- ఉ. సోమతచూజనందనుడు సుందరమూర్తి పురూరవుండు ల
క్షీమహిమక వెలింగెఁ బరిశీలిత యజ్ఞాదుదాత్తుఁ డార్తర
యూమణి యుద్ధశౌండుండు విచక్షణుఁ డక్షతసత్త్వ డత్యుదా
త్తామలచిత్తుఁ డాత్మపరమార్థవివేకుఁ డనంగ నున్నతిన్. 26

చ. సురలకు లేనియాతని ఎశుద్ధగుణంబుల కాత్మ నెంతయుం
గరఁగి వధూజ నైకతలకం బగు నూర్వశి తాన వచ్చి ని
ర్భరవిభవోత్సవస్ఫురితభక్తి వరించిన నాదరించి యా
నరవరుఁ డిష్టభోగకలనం జరితార్థగఁ జేసె నుగ్మలిన్. 27

సీ. మందాకినీ సరిన్ హితతిరంబుల నందనంబున మేరునగతటంబు
లన్నింట హేమకూల్యాద్రిశృంగంబుల గంధమాదనశైలకందరములఁ
జైత్రరథాంతరస్థలముల నలకాపురంబున మఱియు నిర్జరవిహార
లలితదేశము లేన్ని గలిగె నం దెల్ల నయ్యింతయుఁ దాను నశ్రాంతకేళి

తే. ¹నైదు నేను నెనిమిది నాఁడు బదియు, బదియు నైదును నెనిమిది వరుసతోడ
నేడు లొక్కొక్కచోటగా నెంతయేని, గాల ముద్వేలసౌఖ్యాబ్ధి నోలలాడె.

వ. అమృతరాజునకు రాజధాని యై భాగీరథి యుత్తరకూలంబునఁ బ్రతీష్ఠానం బను
పురంబు సుప్రతిష్ఠంబు లగు గరిష్ఠసంపదల నొప్పారె నంత. 29

— రజి యురరాజు చరిత్రంబు సంక్షేపంబుగా నెఱిగించుట —

క. ఆయువును నమావసువు దృ, ధాయువును వనాయువును శలాయువు ననఁగా
నాయూర్వశియం దతనికి, ధీయుతు లుదయించి రధిక తేజులు పుత్తుల్. 30

వ. అందగ్రజుం డైన యాయువునకు నహుషండును వృద్ధశర్దుండును రంభండును
రజియును ననేనుండు నన నేవురుకొడుకులు పుట్టిరి వారిలో రజికి బంచశత
తనూజులు జనియించి రాజేయు లనం బ్రఖ్యాతులయి రా సమయంబున. 31

క. అమరులు నసురలు నీసున, సమరమునకుఁ దొడఁగుచుండి సన్నతులయి య
క్కమలజు నడిగిరి తమలో, నమరఁగ నెవ్వరికి విజయ మగు నని యధిపా. 32

వ. అడిగిన నద్దేవుండు వారి కిట్లనియె. 33

క. ఘోరాయుధకరుఁ డై యె, వ్వారికి నై కడఁగి యాహవం బొనరించుక
వీరవరుఁడు రజిభూపతి, వారలఁ ద్రెలోకస్యవిజయవైభవ మొందున్. 34

క. ధృతి యుండు రజియున్నెడ, ధృతిఁబాయక శ్రీవెలుంగు ధృతియు సిరియు సం
గత మయినచోట నిజయో, న్నతి ధర్మము దాన ²యమగు నావుడుఁ బ్రీతిన్.

వ. ఆ రాజు రాహుదాహిత్త్రండు గావున మాతృవంశంబు వా రగుటంజేసి
దైతేయు లాతని నాత్మీయ సాహాయ్యకంబునకు నభ్యర్థించిన నతండు. 36

క. దివిజుల జయించి మిమ్మును, దివిజుల నే నేలువాడఁ దెల్ల మిది ప్రియం
బవునే యనవుడు నొడఁబడ, కవనీవల్లభునితోడ ననిమిషవైరుల్. 37

వ. మాకు నధీశ్వరుండు ప్రహ్లాదుండ యస్తదీయం బగు నుత్సాహం బఖిలంబును దద
ర్థంబ యీ సమయంబున కమరు లియ్యకొనినం గొనిరికాని యే మొల్ల మనిన
ననిమిషు లవిధింబునకు నిచ్చుగించి యతనికి నింద్రత్వం బిచ్చువారై రంత. 38

- మ. ¹వినమత్కార్తుక మేఘము క్తవిశిఖోద్వేలాంబుధారావళిఁ
దనుజాంభోజవనీ²సహస్రముల విధ్వంసంబు నొందించి య
య్యనసాయుండు తదాశ్రయస్థ మగు నుద్యద్రాజ్యలక్ష్మీ³ సుధా
శనగేహంబున శాశ్వరంబుగఁ బ్రతిష్ఠాపించెఁ బెం పేర్పడన్. 39
- వ. అప్పుడు పురుహూతుండు. 40
- క. నీ వింద్రుడ వై తొడఁబా, టీవిధ మగుటను నరేంద్ర యే బుత్తుడ నై
నీవిభవమునకు యుక్తుడఁ, గావలవదె యనిన నట్ల కా కని రజయున్. 41
- వ. దివంబున నుండి దేవేంద్రలక్ష్మీ యనుభవించెఁ దత్పుత్రు లందఱు భూలోకంబు
విడిచి నాకలోకంబునక నోయి శతకృతుండు తోడంబుట్టు వగుట నతనిఁ దమ
లోన నొకనితోడి వాలివానింగాఁ జేసి యఖిలరాజ్యంబును దార యాక్రమించి
సర్వలోకంబును భుజియించి రట్టి ప్రవర్తనంబుల బహుదీర్ఘం బగు కాలంబుగడచె
నివ్విధంబున. 42
- క. సిరిఁ బాసి వాసవుండు దన, గురుఁ గానఁగ నరిగి యతనిగురుతరచరణాం
బురుహముల కెరఁగి ⁴యఁఁరి, స్ఫురితము లగుగద్గదోక్తముల నిట్లనియెన్. 43
- మ. రజిచే గద్దియ గోలుపోయి విభుతాభ్రష్టుండ నై క్రమ్మఱన్
రజిపుత్రావళి యాక్రమంబున ననర్థంబుల్ పొరిం బైకొనన్
నిజమై యెందును నిల్వనేరక విపన్నిర్హాతం దూలెడన్
సుజనశ్రేష్ఠ యొకింత నాదెస కృపం జూడందగుం జూడవే. 44
- క. మదిలో ⁵నన్నుఁ దలంచుచు, బదరిఫలమాత్రహవ్యభాగ మనలునం
వొదలించి తేనియును న, భుజదయము నే నొంది మూరిఁబోవనె చెపుమా. 45
- చ. అనిన నతండు నీవు నను నక్కట యిం తన నేల మున్న యీ
పని యెఱిఁగించితేని నశుభంబులు నీదెసఁ జేరనిత్తునే
విను మిటసూడు సర్వమును వేగమె మేలుగ నుద్వహించెడన్
మనమున శంకఁ దక్కు మనుమానము మానుము లేదు భారమున్. 46
- వ. అని యతని నాశ్వాసించి విశ్వక్రియాధుర్యుం డగు నయ్యాచార్యుఁగు తనీయ
తేజోవృద్ధి విధాయయుఁ బరప్రభావపరిభావియు నగు ననుష్ఠానంబు నిర్వహించిన.
- క. రజసుతులు కామరోష, ప్రజనితదర్పమున మోహపరులై ధర్మ
త్యజనంబు నేసి సాధు, ద్విజవిద్యేపాదిదురితవృత్తిఁ దగిలినన్. 47
- మ. బలముం దేజముఁ దప్పి పోవుటయుఁ గోపం బార జంభారి యు
జ్జ్వలదంభోళిఁ బరాక్రమించి పటుగర్వస్ఫూర్తి నయ్యుండఱుం

1. విను తత్కార్తుకమధ్యయుక్త. 2. సహస్రకము. 3. తోటి. 4. యఁఁరి. 5. న నిన్ను
దలంచుచు.

బొలియింకంగఁ దొలంగి పోయె రజి యుద్భూతప్రభావోగ్రుఁడై
బలవిద్యేషి పునఃప్రతిష్ఠ గనియెం బ్రాజ్యస్వరాజ్యంబునన్.

49

క. శతమఖరాజ్యావాప్తి, ప్రతిపాదక మైన యాయుషాఖ్యాన¹ము వి
శ్రుతమై దీర్ఘాయురరోగతలును దురితాపగమముఁ గావించు భువిన్.

50

— యయాతిమహారాజుచరిత్రంబు సంక్షేపంబుగాఁ జెప్పట —

వ. అని చెప్పి వై శంపాయనుం డిట్లనియె సహుషునకు యయాతియు సంయాతియుఁ
బ్రయాతియు ననువారు పుట్టి రందు యయాతి శుక్రపుత్రి యైన దేవయాని
యందు యదుతుర్వసు లనువారి నిద్దఱును వృషపర్వపుత్రి యైన శర్తిష్ఠయందు
²ద్రుహ్యునిపూరుల ననంగ ముప్పురం బుట్టించి యైశ్వర్యంబున ననిమిషేశ్వర
సస్యశుం డై వెలింగె.

51

చ. అనుపమదన్యవాహయత మైన రథంబు సురేంద్రుఁ డాదరం
బున నొంగంగఁగఁ తిగాంచి యిరుమూఁడుదినంబులనర్వభూతలం
బును నతఁ డేలే దత్సుతుఁడు పూరుఁడు లోనగు వైన్య లెల్ల న
జ్జనపతియట్ల యమృహిశసాధన నేలిరి పేర్చి యొప్పుగన్.

52

వ. ⁴పెక్కుబంబు లట్లరిగినం బారిక్షితం గగు జనమేజయుండు గర్గతనయుం డగు
బాలుం బ్రమాదంబున వధియించి బ్రహ్మహత్యఁ దగిలి లోహగంధి యగు దేహం
బుతోఁ బొరజానపదులచేతం బరిత్యక్తుం డయి తిరుగుచు శౌనకుం డను మహా
ముని నాశ్రయించి యతండు తురగమేధంబు నేయింపం గిల్చిపంబువలనం బాసె
మున్ను పాతకి యైనప్పుడ యా దివ్యస్యందనం బంధానం బై నిలువక నాకంబు
నకుం బోయిన.

53

క. ఉపరిచరవసువునకు నె, య్యపువారవున నింద్రుఁ డిచ్చె నత్తే రాచే
దిపతివలన మగధనరా, ధిపుఁడు బృహద్రథుఁడు వడసెఁ దేజం బెసగన్.

54

వ. తత్సుతుం డగు జరాసంధు వధియించి భీముండు వాసుదేవున కిచ్చె నట్లు యయాతి
సప్తద్యౌంబులుం దన బాహుబలంబున సాధించి.

55

నీ. ⁵పూర్వోత్తరం బగు పుడమికి ⁶నొడయుఁగా నొనరించి యదునగ్రతనయు నిలిపె
దక్షిణపూర్వమై తనరుదేశమునకుఁ బ్రభువుఁ గాఁజేసి తుర్వసుని నిలిపె
బల్చిమోదగూఢమి గాగముల్ రెంటికి నధిపతులుగ ద్రుహ్యు ననుని నిలిపె
మధ్యమం బై యొప్పుమండలంబునఁ బరిస్ఫుటభూతిగంభీరుఁ బూరు నిలిపె
తే. సకలరాజ్యంబు ⁷సుతులకు సత్కరించి, తాను సన్మస్తృతృ డై తనరు విషయ

1. మను. 2. ద్రుహ్యుండు ననుండునుఁ బూరుండు నను మువ్వరిం. 3. గౌతమి. 4. పెక్కు
తరంబు. పెక్కుతెలుగులం దిరిగిన. 5. పూరుని మధ్యమ భూమికి నధిపుఁగా నభిషేక, మొనరించె నవని
నాథు, లేక, పూరుని...మికిరాజుగాన...రించె నధిపుఁడట్లు. 6. నొడయుఁగా నొనరించి. 7. పుత్రుల.

భోగములమీదితృప్తి యుప్పొంగ¹సుతుల, బెంపుశోభిల్లబిలిని సంప్రీతితోడ.

క. తనముదిమిఁ బుచ్చికొని యకా, వన మిం డని వేటువేట వారల నర్థిం
చిన నెవ్వరు నీరై రా, జనపతి నలుపురకు నిచ్చె శాపము లోలిన్. 57

క. ²కడపటివాఁ డగు పూరుం, డడుగకఃమును దండ్రి కాత్తయావన మిచ్చెన్
గడు సంతసమునఁ గైకొని, యడరెడు రాగంబుతోడ ⁴నతివలుఁ దానున్. 58

తే. దేవయాననమేతుఁ డై దేవచరిత, భూములందుఁ బ్రభూతసంభోగరుచులఁ
బెద్దగాలంబు విహరించి పెరుగుచున్న, కామమున కేమిటను గడ గానలేక. 59

వ. క్రమ్మటం బూరుపాలికి వచ్చి యతని యకావనం బతనిక యిచ్చి యాత్మీయం బగు
జరాభారంబు వహించె కామోద్దేశంబు లగు వానిం జేరుకొని సుభాషితంబు
లిట్లని యుదాహరించె. 60

— యయాతిమహారాజు పఠించిన సుభాషితంబులు —

తే. అంగములుకూర్చ మెట్లు ప్రత్యాహరించు నట్లు కామము⁵దమయందయడఁచఁజాలు
ధన్యచిత్తుఁడానందతత్త్వంబు నొందు, నితరు లెల్లఁ గాలగ్రస్తు లింత నిజము. 61

క. పసిడియు బశువులు భామలు, వసుమతిమీఁదఁగలయంతవట్టు నొకఁడ యిం
పెనఁగఁగఁ ⁶బడసియుఁ దనియఁడు, విసువ ⁷వలదె తృప్తివలన విరతిప్రాప్తిన్. 62

క. సమధిక భోగంబులచే, సమయుం గామ మనునది మృషావాదం బా
జ్యమునం దోడ్తో ననలం, బమితం బై యొకపుఁగాక యాటునె యెందున్. 63

క. అని పలికి వనంబునకుం జని దేవీసహితుఁ డై యసామాన్యతపం
బొనరించి సిద్ధజేవిత, వినుతగతుల న వివిధుండు వెలుంగొందె నృపా. 64

వ. అని యిట్లు పరమపావనం బగు యయాతిచరితం బెఱింగించిన. 65

క. విని జనమేజయవిభుఁ డి, ట్లను నస్తద్వంశమునకు నాద్యుఁ డయిన పూ
రునివంశశాఖ లన్నియు, వినవలతుం జెప్పవే పవిత్రచరిత్రా. 66

క. నావుడు నమ్ముని యిట్లని, యావిభునకుఁ జెప్పఁ బూరునాత్మజుఁడు గుణ
శ్రీవిలసితుఁడు ప్రసీరుఁడు, నా వెలసె మనస్సు డశని నందనుఁడు నృపా. 67

వ. అ మ్మనస్సునకు నభయదుండును వానికి సుధన్వుండును సుధన్వునకు సుబాహుం
డును సుబాహునకు రౌద్రాశ్వుండునుం బుట్టిరి. రౌద్రాశ్వునకు ఋచేయువు
దశార్ణేయువు కృకణేయువు కక్షేయువు స్థండిలేయువు సన్నతేయువు జలేయువు
స్థలేయువు వనేయువు వననిత్యుండు నను పదుండ్రు కొడుకులును రుద్రయు
శూద్రయు భద్రయు మలహయు దలదయు సులభయు నలదయు సురసయుఁ

1. నాత్మ, శాకు లందఱ. 2. కడపుట్టువాడు. 3. మున్న తగ నాత్మ. 4. నన్నరపరియం.

5. ల్లమ. 6. నెవ్వడు. 7. దగఁజె.

- జపలయు రక్షకూటయు నను కూతులు పడుండునుం బుట్టి రక్కనన్యకలకు నత్రి
వంశోద్భవుం డైన ప్రభాకరుం డను మహాముని భర్త యయ్యె నతండు. 65
- తే. రాహునిహతుం డై యినుడుధరాతలమునఁ బడఁగవచ్చినఁ బడనీక పరమయశుండు
స్వస్తి యగుఁగాత మని పునస్స్వస్థుఁ జేసి, భువనవాసులచే నెల్లఁ బొగడు వడసె.
- వ. అతని కయ్యింతులందు స్వస్థాత్మేయు లను కొడుకు లనేకు లుద్భవించి విప్ర
వంశంబులకుం గర్త లైరి మఱి కత్తేయువునకు సభానరపరమంఘచాతుషులు
పుట్టి రాసభానరునకుం గాలానలుండు నతనికి సంజయుండు నాతనికిం బురంజయుం
డునుం బుట్టి రమ్యహిపతికి జనమేజయుండు పుట్టె. 70
- క. జనమేజయునకుఁ బుట్టెను, ఘనుండు ¹మహాసారుం డైన జగద్విదితుండు త
త్తనయుండు మహాఘనుం డా, యనకు నుశీనరతితిక్షు లాత్తజు లిరువుర్. 71
- వ. ఆ యుశీనరునకు నృగయయుఁ గ్రిమియు వాయయు దర్వయు దృషద్వతియు
ననుపత్ను లేవురయందును వేర్వేఱ క్రమంబున నృగుండును గ్రిమియును నవుం
డును సుప్రతుండును శిబియునుం బుట్టిరి. శిబి సార్వభౌముం డై వెలసెఁ దద్వం
శ్యులు శైబ్యు లనఁ బ్రసిద్ధు లైరి. నృగునకు యశాధేయు లను పుత్రులు పుట్టిరి
నవునకు నవరాష్ట్రంబును గ్రిమికే గ్రిమిలాపురంబును సుప్రతునకు నంబష్టవిష
యంబును నుపభౌగ్యంబు లయ్యె నింకఁ దితిక్షువంశంబు వినుము. 72
- క. ధీరుండు తితిక్షుసుతుండు మ, హాధుండు పృషధుఁ డనఁగఁ బ్రాగ్దేశంబుల్
గోరి భుజియించె సుతుం డ. వీరవరున కుద్భవించె ²శేనుం డనంగన్. 73
- క. ³శేనుండు సుతపుఁ గనియె న, మ్మానవపతికిని జనించె మానసజని యై
దానవబలి ⁴బలి యనఁ జతు, రానను ⁵పనికాత్త యోగహారివిభూతిన్. 74
- వ. అతండు బ్రహ్మవలన మహాయోగీశ్వరత్వంబుఁ గల్పపరిమాణం బైన యాయువు
ననేక వంశకర్తృత్వంబును వరంబులుగాఁ బడసి యంగవంగసుహృ పుండ్రకళింగు
లను పుత్రులం గాంచె నయ్యేవురుం దమపేళ్ల నేను జనపదంబులు గావించిరి వారి
లోన నంగుండు. 75
- క. సుతు దధివాహనుఁ గనియెను, జితశత్రుని దివిరథాఖ్యు సృజియించె నతం
డతనికిఁ జిత్రరథుం డన, నతిరథుం డుదయించె బుత్రుం డవనీనాథా. 76
- వ. ఆ చిత్రరథునకు ధర్మరథుండు పుట్టి విష్ణుపదం బను శైలంబున నధ్వరంబు నేసి
సోముని మెప్పించె నాతనికి దశరథుం డను తనయుండు పుట్టి రోమపాదుం డను
నామాంతరంబునఁ బరఁగె. 77
- క. అజనందనుం డగు దశరథుం, డజితుండు దనకూతు శాంత యనుకన్యఁ బ్రియా
త్తజు గా నొసంగఁగఁ గైకొని, సుజనప్రియుం డాత్రిలోకసుందరమూర్తిన్. 78

వ. ఋశ్యశృంగునకుం బత్నిగా నిచ్చిన నమ్మహాత్ముండు పుత్రకామేష్ఠి నేయింపం జతు
రంగుం డను కొండకుం గనియె నాచతురంగునకుం బృథులాయుండు పుట్టి చంపుం
డను పుత్రుం గాంచె వానిపేర నగరాజధాని యగు చంపానగరంబు గలిగె నట్టి
చంపు నకు హర్యంగుండు ప్రభవించె. 79

చ. మునిపతి ఋశ్యశృంగుండొ ప్రమోద మెలర్పంగ శత్రు²దారాం
బను సురవారణంబు దనకై నిజమంత్రబలంబువేర్చి మే
దినికి డిగింపఁగాఁ గొని యుదీర్ణవిభూతిఁ బురంబు గాదులం
గొనక వెలింగె శాత్రున³విఘ్నార్ణవఘోరభుజాబలంబునన్. 80

వ. అట్టి హర్యంగునకు భద్రరథండు పుట్టె నతనికి బృహత్కర్తుండు పుట్టె నాతనికి
బృహద్భానుండును నవ్యభునకు బృహన్తనుండు నమ్మహిపతికి జయద్రథుండు
నమ్మహిపతికి బృహత్కర్తుండు నారాజునకు విజయుండు నన్నరేంద్రునకు దృఢ
వ్రతుండు నా జనన ధునకు సత్యకర్తుండునుం బుట్టి రిది యంగవంశం బింక ఋచే
యువు నన్వయంబు నెప్పెర. 81

క. వినుము ఋచేయువుతనయుం, డనఘా మతినారంజ్ఞుఁ డతనికి ముపురం
దనయులు సుమతియుఁ బృథుండును, ఘనుఁ డప్రతిరథుండు ననఁ బ్రకాశితతేజుల్.

వ. వారు వేర్వేరి వంశకర్తలై రమ్మవ్వర⁴ వెనుక నందనుం డను కొడుకు భర్త నే
త్రుం డను నామాంతరంబు గలిగి జనియించి డుష్యంతుండు శుష్యంతుండు ప్రవీ
రుండు⁵ ఖగుండు ననువారి నలువురఁ బుత్రులం గాంచె నందు డుష్యంతుండు, గిరి

క. స్వీకృతనాగాయుతబలు, శాకుంతలుఁ డడసె భరతు సర్వరమను లో
కైకప్రకాశకీర్తి న, నేకాధ్వరధుర్య నార్యహితచరితు సుతున్. 82

వ. అతనికి మువ్వరు భార్యలయందఁ దొమ్మండు కొడుకులు గలిగి మాతృశాప
కలితం బగు నాశంబు నొందినం బిదప భరద్వాజుండు యజనంబు నేయింప విశేషం
డను తనయుండు జనియించి. 83

సీ. సుతుల సుహాత్ముండు⁷ సుతహాత గయుండు గర్భుండు కపిలుం డనఁగోరి కనియె
నేపుర నందులో నిద్దలు కాశ్యంకు గృత్స్న⁸మదండు నా గీర్తనీయు
⁹సాసుతహాతకు నాత్తిజులుదయించి గాగృత్స్న¹⁰మక నకు నశఘ గార్తన్య
¹¹మదు లనఁ బరగు బ్రాహ్మణులును తుత్రిచు పై శూరలు గలిగి యివ్వసుధఁ బరగి
తే. రగ్రజుండైన కాశ్యున కధికబంధుండు, ధాన్వ్యుండు పదితుండై సుతుసేర్గు తపునిఁగాంచె
గీర్తపునకుం బుత్రుండు దిగ్విమూర్తి, ధైర్య¹²నన్వహిరిసమాఖ్యుఁ డవతరించె.

1. డను. 2. వారణం. 3. విఘ్నార్ణవకోర. 4. వెనుక. 5. అనఘుండు ననఘుండు.
6. తమాజుండు 7. సుతహాత. 8. పతుండు 9. లానుకహాతకు. 10. పతికిని నశఘ గార్తన్య.
11. పతులనఁ బుత్రులు బ్రాహ్మణత్వము. 12. ధన్వంతరీధ్య కదాఖ్యుండు బుట్టె.

వ. ఆధన్వంతరికిఁ గేతుమంతుఁడును నతనికి భీమరథుఁడును బుట్టిరి భీమరథునకు దివో
ఁడును డుద్భవించి నికుంభుఁ డను మహాత్ముఁడౌపంబున వేయేండ్లు మనుష్య
శూన్య యై రాక్షసనిలయం బైన నిజరాజధాని యగు వారాణసి వసియింప
ననువుగాక గోమతీతీరంబున నగరంబు గావించి యుండి. 3/

సీ. హైహయదాయాదుఁ డైన భద్రశ్రేణ్యు తనయులు సూక్ష్మరు తనకులంబు
వారలఁ జంపి దుర్వారులై తనుఁ బిన్ననాఁడు గైకొనక యున్నాదలీల
1మందల పడిచిన మహనీయతఃమున సుతఁ బ్రతర్దనుఁ డను శూరుఁ బడసి
శత్రులఁ జంపించి శత్రుజి త్తనునామ మాత్తజునకు నిచ్చె నతనిపుత్రు

తే. లలఘుభుజులు వత్సుండు భర్తాహ్వయుండు, సంపదత్సుండు పితృభ క్తినితీశయిల్లి
తండ్రిదయనొసఁగఁగఱుతుధ్వజఁడనంగఁ, బేరుపడసెనెంతయునుసంప్రీతి 2యలర.

వ. మఱియునుం గువలయం బను నశ్వంబు గలుగుటం గువలయాశ్వం డనియుం
3బ్రసిద్ధం డయ్యె నతనికి నలర్కుం డనురా జుకిచ్చవించి యనేక 4శత్రుసంక్ష
యం బౌపాదించి కాశీపురంబు క్రమ్మఱ నెక్కించి యటువదియాటువేలేండ్లు
వసుధ పాలించె నతని కొడుకు డేనుకుండును నాతనితనయుండు సునీధుండు నతని
సుతుండు డేముయ్యండుఁ దత్పుత్రుండు కేతుమంతుండును దత్పుత్రపుండు వర్ష
కేతుండును దదీయసుతుండు విభుండు నన వెలసిరి విభునకు నానర్తుండును
నానర్తునకు సుకుమారుండును సుకుమారునకు సత్యకేతుండును జన్మించి రిట్లు
కాశీశ్వరు లై శ్వర్యంబున నెల్లచోట్లం బేరు గనిరి గర్వం డను వానివలనం
గలిగినవా రనేకులు నిజకర్తృభేదంబుల వేర్వేరు వివిధబ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్య
శూద్రవంశంబులకుఁ గర్తృ లై రింక సుహోత్రుసంతానంబు వినుము సుహో
త్రుండు హస్తీ గనియె నాతండు హస్తీపుంబు నిర్మించె నారాజునకు నజ
మీఠద్విమీఠపురుమీఠు లనువారు మువ్వరు పుట్టి రంత నజమీఠునకుం
గేశనియు 5నలినియు ధూమినియు నను భార్యాత్రయంబు గలిగిన వారిలోనఁ
గేశనికి జహ్నుండు జనియించి. 89

— జహ్నునకు గంగాదేవి కూతురైన వృతాంతము —

సీ. అఖిలరాజన్యుల నాత్మవశ్యులఁ జేసి యైశ్వర్యసామగ్రి యతిశయిల్లు
సర్వమేధం బనుసత్త్రంబు గావించుచుండంగ నభిసంయుక్తి కరుగు
గంగ యాతనిమఖాగాఁంబుపై వెల్లివాడిచిన నల్లి యద్భుతతపస్వి
యగు నమృహత్ముఁ డయ్యమరతరంగిణిఁ గనుఁగొని తగునె యీగర్వ మిట్లు

తే. మూఁడులోకంబులందునుమున్నెగములఁ, బౌటునినునెందు లేకుండఁబట్టికుదియేఁ
దిగిచి నీరెల్లఁ గ్రోలెద దేవతలకు, నై నమాన్వంగవశమె నాదయినవేర్తి. 90

- వ. అనుచుఁ దత్పయఃపానంబునకుం దొడంగిన నతని నఖిలమునివల్గోసముదయం
బులు ప్రార్థించి యమ్మహానదిం దదీనుడుహితంగాఁ గల్పించి యనల్పం బగు
నయ్యుత్సాహంబు వారించి రట్టి జహన్నండు శరీరాధంబునం నటినీరూపధారిణి
యైన యువనాశ్వపుత్రి కావేరియందుఁ బుత్రు¹నజితుం డనువానిం గనియె
²నజితునకు బలాకాశ్వండు పుట్టె నతనికొడు కైన కుశికుండు. 91
- చ. తనయు మహేంద్రతుల్యవిభుఁ డా మహాసీయనిఁ గాంతు నంచుఁ బే
ర్చిననియమంబునం దపము నేయఁగ దద్దయు భీతిఁ బొంది యా
తనికిఁ కిబ్రదీప్తతేజమునఁ దాన ప్రనూభవుడై జనించె న
య్యనిమిషభర్త గాధి యన నంశితకాశిక⁴గాసమున్నతిక్. 92
- వ. గాధికి విశ్వామిత్రుం డగ్రజంశుగా విశ్వరథుండు విశ్వకృత్తు విశ్వజిత్తు నను
కొడుకులును సత్యవతి యను కూతురుం బుట్టి రాసత్సవతి ఋచివలన జమ
దగ్నిం గాంచె విశ్వామిత్రునకు దేవరాత్రప్రముఖు లనేకులు జన్మించి బ్రహ్మ
క్షత్రగోత్రకర్తలై రిది జహన్నవంశంబు. 93
- క. విను ⁵నలిని యనెడు రెండవ, వనితను నజమీధుఁ డధికవైభవుఁ బుత్రుం
గనియె సుశాంతునీవరనం, దనుఁ ⁶బురుహేతి ⁷యనుచానిదగఁ బుట్టించెన్. 94
- వ. పురుహేతికి ⁸బహ్వాశ్వండు పుట్టె ⁹బహ్వాశ్వనకుం ననయులు ముగ్ధులండు
సృంజయుండు బృహదిషుండు యవీనరుండు క్రిమిబాశ్వండు ననువారు గలిగిరి.
- క. జనకుండు వీరేవురు బహు, జనపదరక్షణమునందు ¹⁰శక్తు లనుచుఁ బే
ర్కొనెఁ బాంచాలురఁ బరముల, ననఘా పాంచాలురై రుదగ్రసిభూతిక్. 95
- వ. తదీయదేశంబులు పాంచాలంబు లనంబరఁగె వారిలోన ముద్గలనకు మౌగ్ధ
లుండు పుట్టి నలపుత్ర యైన ¹¹యింద్రనేనయందు ¹²వారస్యుం గనియె
సృంజయునకుఁ బంచజనుండును బంచజనునకు సోమగుత్తుండును సోమదత్తునకు
సహదేవుండును సహదేవునకు సోమకుండునుం బుట్టిరి. 96
- క. సోమకునకు నూర్వురుసుతు, లాముష్యాయాణులు జంతుఁ డాదిగఁ గీర్తి
శ్రీమహితు లైరి పృషతుం, డామొత్తంబునకు నెల్లనవరజాఁ డధిపా. 97
- వ. పృషతునకుం బుత్రపౌత్రు లై ద్రుపదధృష్టుశ్శమ్ను లన నెలసిరి మణియు
నయ్యజమీధునకు మూడవభూర్య యైన భూమిని భవదీయపూర్వచంగజాలజనని
యధికతేజం డగు తనూజం బుగయును నని. 98
- క. ఆనలపరిచర్యయును భో, జననియతి యు¹³సాశ్రయంబు సుధిల్లఁగ హా
యనములు పదివేలు తఁం, బొనర్చె నిటు నేయ నశమె గుంవిదల కనఁగన్. 100

1. కలజం. 2. నలజనకు. 3. బృగుత్వ. 4. లేజూ డున్నతిక్. 5. విను నిమియనంగరెండవ,
వనితకు విను గవిని యవగ. 6. పురుజాతి. 7. ని నశండు. 8. వాక్ర్యశుండు. 9. నతనికి.
10. జతురు. 11. నీలపుత్రి సు. ప్ర. 12. వధ్యశుండు; వధ్యష్వు. 13. వాగ్యమంబు.

వ. ఆపుణ్యచరిత్ర పవిత్రకుశసం స్థరణంబునం దగ్నిహోత్రసమీపంబున శయనించి యుండఁ దదీయభర్త తత్సంగత్యంబు ననుభవించె దానంజేసి ధూమవన్లుం డయ్య నత్యంతదర్శనీయుం డగు ఋతుం డనుతనయుండు జనియించి జనలోక పూజ్యంబగు సామ్రాజ్యంబున రాజ్యలై నట్టిఋతునకు సంవరణుండు పుట్టి. 101

ఉ. తౌత్రసమగ్రుఁ డైనకురుఁ గాంచెఁ గులై కధురంధరుఁ జగ జైత్రవిచిత్రకర్త గుణసన్నితు నాతఁడు గాఁడె యీ కురు తేత్రము సేసె జహ్నుసుత సీమగఁ బూని ప్రయాగదాక లో కత్రయపావనంబుగ నఖండితకీర్తిధనంబు సేకుఱన్. 102

వ. అన్యహింసాపతికి మహాధర్మపరిరక్షకుం డగుపరీక్షిత్తు జన్మించె నా జనపతికి జనమేజ యుండు ¹ శ్రుతసేనోగ్ర సేనపూర్వజుం డై జననంబు నొందె నా జనమేజయునకు సురధుండును సురధునకు విదూరధుండును విదూరధునకు ఋతుండును ఋతు నకు భీమసేనుండును సుతు లై రివ్వంశంబునందు ఋతుపరీక్షిజ్జనమేజయు లిద్ద టిద్దఱును భీమసేనులు మువ్వురు నని యెఱుంగుము. 103

తే. అనఘ భీమసేనునకు భవ్యప్రతాపుఁ డగు ప్రదీపుఁ డుద్భవ మొందె నతనిసుతులు ప్రభులు దేవాపిశంతునబొట్లీకులు త్రి, లోకవిఖ్యాతు లపగతశోకమతులు.

వ. అందు దేవాపి కొండికప్రాయంబునన తపంబునకుం బోయి భార్గవచ్యవనునకుఁ గృతకపుత్రుం డై దేవతలకు నాచార్యుం డయ్యె శంతనుండు రాజై జాహ్నువి యందు భీష్ముని వాసని యైన సత్యవతియందుఁ జిత్రాంగదవిచిత్రవీర్యుల నుత్పా దించె విచిత్రవీర్యుఁ డనువానికి ధృతరాష్ట్ర పాండురాజులు పుట్టి రందు వైచిత్ర వీర్యుం డగుపాండునిపుత్రుండు భవత్ప్రసితామహుం డర్జునుండు వంశకరుం డైన యభిమన్యుం గనియె బాహ్లికునకు సోమదత్తుండు పుట్టె సోమదత్తసంభవులు భూరిశ్రవశ్యలశల్యులు మువ్వురు పుట్టిరి బహుశాఖ యైన పూరునిసంతతి యంతయు నెఱింగించితి నింక దుర్వసువంశంబును ద్రుహ్యుని గోత్రంబును ననువు నన్వయంబును గ్రమంబున వేర్వేఱఁ జెప్పెద నాకర్ణింపుము. 105

— దుర్వసువంశ క్రమంబు సంక్షేపంబుగాఁ జెప్పట —

సీ. వహ్నిసమాఖ్యు దుర్వసుఁ డాత్మజునిఁ గాంచెగోభానుఁ డావహ్నికొడు కతనికిఁ ద్రేసానుఁ డనఁ బుట్టె ద్రేసానునకుఁ గరంధముఁ డుద్భవించె నధరణిపతికి ధుర్యచిత్తుండు మరుత్తుండు నాఁగ జనియించె సంవర్తయజ్ఞుడైచను మరుత్తుఁ డధిప యీతఁడు గాక యన్యుండు సు ప్తిమరుత్తుఁ డపుత్తుడై రూఢతేజ

తే. భరతజనకుండుదుష్యంతు భ్రాతయైన, ఘనునిదిష్యంతుండగఁ బెంచుకొనియెఁజూపె యివ్విధమున దుర్వసువంశ మేఁగుదెంచి, బూరువంశ మిశ్రకమయ్యెఁ బొరవేంద్ర.

1. శ్రుతసేనుండు సుగ్రసేనుండు భీమసేనుండు జననంబునొంది రందు. 2. గనియె, హరి—5

వ. ఆడిష్యంతునకు ¹గురుధాముండు ప్రభవించె వానికి ²నాశ్రితుండు పుట్టె ³నా
శ్రితునకు బాండ్యకేశళకోళచోళు లన నల్వరు గలిగి ప్రత్యేకవంశప్రసర్తకు
లై నిజనామంబుల జనపదంబులు గావించిరి. 107

తే. ⁴ద్రుహ్యునకు దనూభవుడు సేతుండు నాగఁ
బుట్టె నంగారుఁ డనఁగఁ దత్పుత్రుఁ డేచి
ధూతరిపుని మాంధాత్రునిఁ మోడరి పదియు
నాలుగు నెలలు ఘోరరణం బొనర్చి. 108

వ. పిదపఁ దదీయసఖ్యంబు వడసి మరుధూములకుం బలియయ్యె న⁵నికి గాంధారుం
డనువాఁడు పుట్టి తన పేర గాంధారదేశంబు సేసె దత్కుల ప్రభులు తురగారో
హాకుశలు లై విక్రమాదిగుణంబులం బరగిరి మఱియు ననుచునకు ⁶ఘర్షుం డను
కొడు కు పుట్టె ⁷ఘర్షునకు ఘృతుండును ఘృతునకు దదహుండును దుదహు
నకుఁ బ్రచేతసుండును బ్రచేతసునకు సుచేతసుండును సుచేతసునకుఁ బుత్రశతంబు
గలిగె దద్వంశ్యు లెల్లను ధర్మచిరహితంబు లగుష్టేచ్ఛనిష మంబులకుం బతు లై
రిక యువంశ ⁸విస్తరంబు వివరించె. 109

తే. యదనవునకునందనులు సహస్రదపయోదు, లనఁగఁ గ్రోష్టు⁹సీలాంజనుఁ నఁగ నేవు
రూర్జితులు దేవరన్నిభు లుద్భవించి, రండుఁ బెద్దనాఁ డైన సహస్రదానకు. 110

వ. హైహయంకును హయండు వేణుహయండు నన మువ్వరు కొడుకులు పుట్టిరి
హైహయం దొడంగి ధర్మసేతుండు కార్తి సహస్రజితుండు మహిష్మంతుండు
భద్రశ్రేణ్యుండు దుర్దముండు ధేనుకుండు ననువాకు క్రమంబునఁ గలిగిరి ధేను
కునకుఁ గృతవీర్యకృతాగ్నికృతభన్వకృతాంజను లన నలువురు సంజాతులై కృత
వీర్యునకుం గార్తవీర్యార్జునుం డునయింది. 111

సీ. పదివేలవర్షముల్ పరచుడుస్కర మగుతకమాచరించి యుదాత్తలేజు
నత్రితనూజు దత్తాత్ర్య నారాధించి యాతతకపణఁ గయ్యంబులందఁ
జేతులు వేయును జెంగ నెప్పుడు దుష్టు పండితు మహిమయు ధర్మసరశి
దప్పక పృథివింతయు నేలుశక్తియు సకల ప్రజానురంజనము వెర్చు

తే. నిష్టనములుగాఁ గొని యేకరథమునన సుస్తథాశ్రీకతులను జయించి
యేమిపుల జన్నంబు లేడునూర్లు, ప్రగూఁజై భవశ్లాఘ్యంబులుగ నొనర్చె. 112

చ. అ¹ని²వ.ఖంబులందఁ బ్రియమంది మహాముని యైననా³మం
డతు⁴గా హత్తు⁵వ డర్జునున కన్యులు తుల్యులై యెవ్వరు న్నహా

1. దుధామకండు. 2. సక్రీడుండు. 3. సక్రీగుండు. 4. దుహ్యునకు. 5. మర్దుం.

6. వర్ష. 7. విస్తరు బుజన్వసింకడ. 8. సీలాంజికు. 9. మఘంబు.

శ్రుతమున నీగి ధర్మమున శూరత ధీరత సంయమంబునక

వ్రతమున నంచు బాడె సురవర్యమునీంద్రసభాంతరంబులన్.

113

క. వినుచుచాశీతినహ, స్రనిరూపితహాయనములు సకలోర్వియుఁ బా
లన నేసి పిదప భార్గవ, ఘనపరశువువలన నతఁడు గనియె విముక్తిన్.

114

వ. అట్టి కార్తవీర్యునకు శూరుండును శూరసేనుండును ధృష్టుండును గృష్టుండును
జయధ్వజుండును ననఁ బుత్రసంచకంబు వెలసె నందు జయధ్వజుం డవంతీశ్వరుఁ
డై తాలజంఘుం గనియె నతనికి నూర్వురు వుట్టి తాలజంఘాఖ్యులైరి వారి
లోన వంశకరుం డైన వృషునకు మధువు వుట్టె మధువునకు వృష్టి యుద్భవించె
నివిధింబున యదువువలన యాచవులును మధువువలన మాధవులును వృష్టి
వలన వృష్ణులు నను పేళ్ల సాహాయులు ప్రసిద్ధిబొందిరి యయాతिसంభవు ²లేవుర
వంశంబు లివి యని వై శంపాయనుండ.

115

క. ఈయదువంశంబులు విను, ధీయుతునకుఁ ³గలుగు సంతతియుఁ బ్రాభవముక
శ్రీయును ⁴నధికవిభూతియు, నామువు ననఁ బరఁగుశుభము లైదును ననఘా.

తే. పంచభూతాత్మ మైనప్రపంచ మెల్లఁ, దారమై యొప్పుచున్న యుదారపుణ్య
లలఘులై ⁵సంచవంశ్యుల నభినుతింపఁ, గలుగుఁబంచేంద్రియార్థమాంగల్యయు క్తి.

— యదువంశక్రమంబు సంక్షేపరూపంబునం జెప్పట —

వ. ఇంక నఖిలజగత్ప్రభుం డగుపురుషోత్తమునకుం బ్రభవస్థానం బైన ⁶యదాని తృతీ
యపుత్రుం డగుక్రోష్టునన్వయంబు వినుము. క్రోష్టునిపుత్రుండు ⁷వృజి నీతిమం
తుండు స్వాహి యనుతనయులం బుట్టించె స్వాహికి దుశుంకుండును దుశుంకునకుఁ
జిత్రధుండును బుట్టిరి.

118

క. అతనికి శశిబిందుఁడు వి, శ్రుతవిభవుఁడు శతసహస్రసుదతీదయితుం
డతులితసుతదశకోటి, స్థితికారి జనించె నప్రతిమపుణ్యుఁ డిలన్.

119

తే. అన్న రేంద్రునినంపసు లందఱకును, నాద్యుఁ డైనపృథుశ్రవుఁ డంతరుఁ డను
తనయుఁబడసెనుయజ్ఞుఁడాతనితనూజుఁడుచతుఁడామహీవిభునియాత్మోద్భవుండు.

క. ఘనుండు ⁸శితేఘు డతసికి, దనూజుండు మరుత్తుఁ డనఁగఁ చత్ప్రభవుం డ
జ్జనపతి కంబళబర్హిషుఁ, గనియె నతఁడు పుత్రశతముఁ గాంక్షించి తగక.

121

వ. మహనీయంబు లగు దానధర్తంబు లనేకంబు లనుష్ఠించుచుండం బుత్రశతతుల్యుం
డయి గుక్తకవచుం డనువాఁడు వుట్టి పరాక్రమంబునఁ బ్రసిద్ధి నొంది కవచ
ధనుర్బాణధారు లగువైరుల నూర్వుర రాజుల వధియించి రాజ్యపదంబు సంస్థి
తంబుగా నొందె నతనికి బరాజి త్తన నిష్కంపుఁ జేరివాఁడు వుట్టె నా పరాజిత్తునకు

1. పృథుండు. 2. అపూర్వ. 3. గలదు. 4. గీర్తి. 5. తరసంభవం బిది యభి. 6. యదా
త్పత్నియదు. 7. పృజి. 8. శితేయుం.

రుక్మండు పృథురుక్మండు ¹జ్యోమదుండు పాలితుండు హరి యన నేవురు గొడు
కులు గలిగి రందుఁ బాలితహరితు లనువారి నిద్దఱను దండ్రి యధ్వరంబున మహా
ద్విజులకు దక్షిణగా నిచ్చె రుక్మండు రాజై పృథురుక్మం డాప్తుండుగా నుండె.

క. ²జ్యోమదుండు రాజ్య మొల్లక, సామజనిభోగమన యైనశై బ్య దనపురం
ధీమణి తోఁ జనుదేరంగ, శ్రీమహితుండు గానఁ దపము సేయఁగ నరిగెన్. 123

సీ. అట్లు ప్రశాంతుండై యారణ్యకద్విజవినుతమై యొప్పువ ర్తనముతోడ
నుండంగ నొకవిప్రుఁ డుత్తమ⁴నృపధర్మ కోవిదుం డాతని వేవిధముల
బోధించి దండంబు పోలదు తపము భూపతులకు నను బుద్ధి వట్టుకొనఁగఁ
జెప్పిన నారాజు చింతించి యన్నలు వొందిన సిరిదిక్కు వోవ నొల్ల

తే. కరిగి ⁵బుక్షవద్ధిరితటమంహ శుక్తి, మతి యనంగఁ బేర్చినపురి ⁶నతులశక్తి
నాక్రమించి యచ్చటు గుటుంబ⁷ధివాస,ముగనొనర్చి మహాభుజస్ఫూర్తియొసంగ.

వ. ఒక్కరండును రథం బెక్కి యడియూలంబుతోడిపడగ యుల్లసిల్ల నుద్ధిష్టచాప
ధనుం డై నర్మదయు మృత్తికావతియు ననుచుహానదుల యుపాంశదేశంబులు
జయించుటకై వెడలిన. 125

ఉ. ఆతని⁷దాడికిం దలఁకి యచ్చటివీడులరాజు లెల్ల న
త్యాతురులై కళత్రతనయాప్తసుహృదధవాజి వారణ
వ్రాతము లుజ్జగించి పటనంగఁ దొడంగి రతండు హాసని
ద్యోతముఖాంబుజం డగుచుఁ దోలె విరోధిచయంబుఁ గన్కనిన్. 126

తే. ⁸అయ్య యమ్మదమ్మం ⁹డన యని పిలుచుచుఁ దల్లి బిడ్డ పట్టిఱుగక తల్లడమున
బాలవృద్ధదుర్బలులు గీడ్వడఁగఁ గాంది,శీకులైరి దేశములయశేషజనులు. 127

— ౧౩ జ్యోమదుం డనురాజు వనంబున నున్న కన్నియం గొనివచ్చుట —

వ. ఆ సమయంబున. 128

సీ. కాటుకకన్నీరు కస్తూరికాపత్ర కాంశకపోల¹⁰ంపుఁ గాంతిఁ బెనుప
వీడిన పెన్నెఱివేళి విచిత్రనవీనాభ్రమై కమ్మచిరులు గురియఁ
దూఁగాహుపయ్యెద దోదూయమానమన్తధ వై జయంతికామహిమఁ బడయఁ
గరుపాప నెమ్మేచు కమనీయచైత్రకోరకిలగా¹¹సధర్మతఁ దలిర్ప

తే. వెఱుపు సేయుచేతలు తన్ను వితకథద్ర, లక్షణంబు లై యిట్లు లలంకరింప
నొంటివడి చిక్కి పోలేక యున్న కన్నెఁ, గనియె నొక్కత¹²నచట నాజనవిభుండు.

క. కృ యోడకు మని చేరం, జని రాజతనూజఁ గా నిజం బరసి యెఱిం

1. జ్యోమఘుండు. 2. జ్యోమఘుండు. 3. గామి. 4. నృపశాటి. 5. బుక్షవత్తటమున
యందు. 6. యతుల. 7. ధాటికిం. 8. అయ్య యమ్మదమ్మలరు రమ్మచుచు బిలుచు... బాలవృత్త దుర్బ
లులు గ్రస్పిడడఁగఁ గాంది... 9. డన. 10. శేఖరుల నొసంగ. 11. సమర్థత. 12. నెదుర,

- గినవాడై మదిలోఁ దన, యనపత్యత సూచి రాగ మతిశయ మొందన్. 130
- క. సంతతి లేకున్నను మ, త్కాంతపయి స్వేఱయొకతే గామింపక యే
నెంతయు ధృతి నుండితి నిది, యంతయు విధిఘటన దీని నేను వరింతున్. 131
- వ. అని యబ్బాల నరదంబుపై నిశికొని మగిడి తనపురంబునకుం జనుచెంచి యంతి
పురంబు సొచ్చునప్పు డవ్వజయోత్సవంబున. 132
- క. కై నేసి తాను సుదతులు, నేసలు వెట్టుటకు కై బృ చి త్తంబున ను
ల్లాస మెలర్ప నెదుర్కొని, యాసరసిజనయనఁ గనియె నరదముమీఁదన్. 133
- చ. కని మది నీసుతో నలుక గ్రమ్మన ¹నుప్పుతిలంగ దండు పో
యినపని నాథ నీకు నిటు లెంతయు బాగయి వచ్చె నొక్కతె
న్ననువునఁ దేరిపై నిడుకొనం బదిలంబుగ నుంచి యిమ్మైయిం
గొని చనుచెంచి తేఁ దగుఁ దగు న్నవరక్తులు గారె భూపతుల్. 134
- తే. అనిన నాతఁడు భయమున నటల నీకు, దీనిఁ గోడలఁగాఁ గోరి తెచ్చినాఁడఁ
బార్థివాత్త జ ను త్తమభద్రమూర్తి, నెలమిఁ గైకొను మనిన నయ్యిగురుఁబోడి.
చ. తనయులు నాకు లేరు మఱి తన్ని తనూజసమేత నీకు లే
దనయము దీనిఁ గోడ లనునట్టివిధం ²బొకఁ డెద్ది నెప్పు మా
యన : ని నీవు కాంచఁగలవాత్తజ నొక్కని వాని కెంతయుం
బెనుపుగ నిప్పుయోజముఖఁ బెండిలిసేయుదుఁగాక వేడుకన్. 136
- వ. ఇట్టి భవిష్యత్కవంబు నిరూపించి యిక్కన్యం దోడ్కొని వచ్చితి నని యతం
డప్పుడప్పడింతికి నొండు త్తరంబు నెప్పు వెరపు గానక యిట్లు పలికిన నల్లన నవ్వుచు
నవ్వామనయన యవ్వరాంగి నంగీకరించె ³నివ్వధంబునం బరిణయవయస్కు
యై యుండ నాకై బృ కతిపయదివసంబుకు గర్భంబు దాల్చి కొడుకుం గనియె
వానికిఁ దండ్రి విదర్భుం డనుపేరు వెట్టి గా వంబునం బెనిచి కౌమారంబునం
బూర్వజన్మతపోగౌఁవంబుకలిమిం గుమారీభావంబు పాలివోవక యున్న
యన్నాతి నతనికి నుద్వాహం బొనర్చె నదియును స్నుషాభిధానంబున ⁴నెందును
వెలసి. 137
- క. క్రథకైశికు లన నిద్దఱఁ, బ్రధితయశులఁ గాంచె రోమపాదుఁ డనఁగఁ బ్రో
న్తధితరిపుని మూఁడవసుతుఁ, బృథివీసమగుణు రణోగ్రుఁ బిదపం గనియెన్. 138
- వ. ఆరోమపాదునకుం బభుగిండును బభుగినకు ధృతియునుం బుట్టిరి తత్పుత్రపాత్ర
పరంపర బహు⁵ముఖంబుల నెగడఁ గైశికునకుం జేది యుద్భవించె వానివలనఁ
జై ద్యాన్వయంబు గలిగె స్నుషాప్రథమపుత్రుం డగుక్రథునకుఁ గుంతియుఁ
గుంతికి ధృష్టుండును ధృష్టునకు దాశార్హుండును ⁶దాశార్హు నకు వరాహుండును

1. నివ్వటిలంగ. 2. బొక టెద్ది. 3. నిట్లుండం. 4. నయందు: నయ్యందున. 5. విధంబుల.

6. దాశార్హుని కొడుకు వోయిముడు గాన నిది తప్పు, వోయిముని విడిచినఁ బరిగణనము తప్పు.

బుట్టిరి మఱియుఁ గ్రమంబున వోమజీమూత¹నిష్కతులును భీమరథనవరథదశ
రథులును శకునికరంభదేవరాతదేవక్షత్రులు ననఁ బదికరంబు లరిగిన. 139

క. మధురవచనుఁ డుదయించెను, మధు వరు వసుధావిభుండు మాధవు లనఁగా
నధరికృతాన్యన్యత్రులు, సధర్మ లాత్మియు లత్తనంజ్ఞు దిగ్విప్లు. 140

క. పురుఁ డన మధునకుఁ బుట్టెం, బురుషాగ్రణి ఘోనసుతుఁడు పురుషకుఁ బుట్టెం
బురుహోత్త్రుఁ డనని కంగుఁడు, పురుహూతాగ్రాక్రముండు పుట్టె నరేంద్రా. 141

వ. అంగునకు సర్వతుండు పుట్టె దస్వంశ్యు లెల్లను సాత్వతు లనం బరగిరి సర్వ
తునకు భజమానుండు దేవావృథుం డంభకుండు మహాభోజుండు వృష్ణి యను
పుత్రులు జన్మించి రండు భజమానునకుం ²గ్రిమియును గ్రమంబును ³గృహంబును
డును దశ జిత్తును శతజిత్తుండును సహస్ర జిత్తుండును శుభజిత్తుండును ననం బెక్కండ్రు
గలిగి పెక్కువంశంబులు గలిగించి దేవావృథుండు బహుమజ్జక పుష్పై సర్వగుణ
పవిత్రుం డగు పుత్రుం బడయును నని. 142

క. పర్ణాశనదీతమన, నిర్ణయముగఁ గప మొనర్ప నెయ్యముమై న
య్యర్ణవగంభీరుని గుణ, పూర్ణతఁ గనుఁగొని ప్రియంబు స్మృత మత⁴న. 143

వ. అమృతాతరంగిణి పరమమంగళం బగు నంగనారూపంబున నాభిరామ లు వరియించె
వారికి బభ్రుండు పుట్టె నప్తిశంధికిం గొండుకునకు జగంబులయండు. 144

ఆ. దేవసన్నిభుండు దేవావృథుండు, రమున వినిన⁵యజ్ఞరమ్యపగము
లరయఁ జేరి చూచినప్పుడు బభ్రుని, గూఁము ⁶నగఁ గీర్తిహోష మెరుగె. 145

తే. ఆటువదియు నాటువేలు నా నరులుంభ్య
గలుగుపురుషులు మురు ముక్తిగలుగువారు
వారు పొందినగతియ దేవావృథుండు
బభ్రుండును బొంది రండ్రు సప్రహ్లాపకంబు. 146

వ. మహాభోజుండు మహాధర్మశీలుం డై బహుమజ్జంబులు బహుపక్షింబులుగా
నొనర్చి యపరిమితసువర్ణగోదానంబు లనుక్తింబి బ్రాహ్మభక్తి నిర్వహించి గర్వి
తారాతిదశనంబునం బరమనోత్రంబు జైత్రంబు గావించి వెలసె ననని వంశంబు
రాజులు మృత్తికావతితరభూము లేటమూర్తికావతు లనం బెంపొందిరి వారిలో
నశ్వఫలుం డత్యంతసమాఖ్య వడసె నననికి నక్రూరదిత్రకులు పుట్టి రక్రూ
రునకు సుదేవోపదేవులు చిత్రకునకుఁ బృథవిపృథు లాదిగాఁ బెక్కండ్రు కొడు
కులును శ్రవణశ్రవిష్ట లనుకూతులు గలిగిరి మఱి యంభకునియన్వయంబు
వినుము కుకురుండు భజమానుండు ⁷శుచి యనుపార లంభకప్రసూతులు
వారియందుఁగోగుకునకు ధృష్టుండు పుట్టె ధృష్టనకుఁ బుత్రపౌత్రులయి కపోత

1. భృహతులును. 2. గృమియు. 3. ధృష్టుండును. 4. యట్లు. 5. గనఁగ. 6. శమికుండు
బబర్హి ఘండు నను.

రోముండును దైత్తిరుండునుం గడచిరి తైత్తిరునకుం గొడుకును వసుమండును
నై పునర్వసుండును నభిజిత్తుండునుం బరగిరి. 147

క. అభిజిత్తునకు మహాయశుఁ, డభిమానసమున్నతాత్మఁ డాహుకుఁ డనఁగాఁ
బ్రభవించె ననుజయై జగ, దభినుత యాహుకి జనించె నవనీనాథా. 148

అంధకవంశక్రమంబు సంక్షేపంబుగాఁ జెప్పట

వ. ఆ యాహుకి యవంతీశ్వరునకుం బత్ని యయ్యె నాహుకుండు సర్వవంశప్రదీపకుం
డై బంధుజనంబు నాత్మసదృశవిభవోజ్జ్వలంబుగాఁ బెనిచి యనంతగజతురంగపరి
వార మగురాజ్యలక్ష్మీ యేకభోగ్యంబుగా నుల్లసెల్లె. 149

సీ. అతనికిఁ గాశిరా జాత్మజయందు దేవప్రభునిభులు దేవకుండు నుగ్ర
నేనుండు ననఁగఁ బ్రసిద్ధులు వృష్టి రాదేవకునకు నోలి దేవవంతుఁ
డన నుదేవుఁ డనంగను నుపదేవుం డన దేవరక్షితుఁ డన దీప్తభుజులు
కొడుకులు నలువురు కూతులు దేవకియును శాంతి యనుదేవయును సుదేవ
తే. యును ననఁగ దేవరక్షితయును మఱివృక, దేవియును నుపదేవియు శ్రీవిశాల
యైనశ్రీదేవులే యన ననుపమాన, సరసమూర్తులు జనన మొందిరి క్రమమున.

వ. ఉగ్ర సేనునకుఁ గంసుండు జ్యేష్ఠంబుగాఁ గ్రమంబున న్యగ్రోధుండును సునాముం
డును గుహ్యంబును శంకుండును సుభూమిపుండు రాష్ట్రపాలుండు సుతనుండు
ననాధృష్టుండు సారసుండు పుష్టిమంతుం డనఁ దొమ్మండు కొడుకులును గంసయుఁ
గంసకతియు సుతనువు రాష్ట్రపాలికయు గుహ్యయు నన నేవురుకూఁ
తులుం బుట్టిరి. 151

క. ఈకుకురువంశకీర్తన, మాకర్ణించిన మనమ్మునందు నిలిపినం
జేకులుఁ బ్రజాసమున్నతి, శ్రీకలితం బైనసుచిరజీవన మొదవున్. 152

వ. అంధకద్వితీయపుత్రుం డైన భజమానునకు 7విదూరధుండు విదూరధునకు
శూరుండును శూరునకు శమియు శమికి బ్రతిక్షితుండును బ్రతిక్షితునకు హృది
కుండునుం బుట్టిరి హృదికునకుఁ గృతార్తపూర్వజుండుగా శతధన్వ దేవార్హులు
జనియించి రిద్విధంబున స్వైతనూజులైన భజమానదేవావృథమహాభో
జాంధకులయన్వయంబులు నెప్పంబడియెఁ గడపటివాఁ డైన వృష్ణివంశంబు
ప్రశంసించెద. 153

క. విను గాంధారియు మాద్రీయు, ననఁగా వృష్ణికిఁ బురంధుని లంకా మొదటి యా
లనఘుఁ గనియె మిత్రవివ, ర్ధనుని సుమిత్రుని నమిత్రదళనధురీణున్. 154

1. జేసి. 2. డన నట యుపదేవుడన నుపదేవుండు నన. 3. రంహుం. 4. బదుం. 5. నంస
పతియు. 6. గంకయు. 7. విదూరధుండు. 8. దొలుత.

- వ. మాద్రికి యుధాజిత్తుండు దేవమీధుండును ¹ననమిత్రుండును ననువారు పుట్టి
రందు దేవమీధునకు శూరుండు వుట్టె. 155
- క. శూరోత్తముఁ డగుశూరుండు, మారిష యనుపత్నియందు మహాసీయగుణో
దారు వసుదేవు దేవా, కారుఁ గనియె నిగ్వికారగౌరవరమ్యున్. 156
- ఉ. ధీనిధి యుత్తముండు వసుదేవుండు పుట్టినయప్పు డంబరం
బానకదుందుభిధ్వనిశమై కురిసెం గుసుమప్రవర్ణముం
దాననచేసి యాసుగుణధాముండు మానవశీనాథ భూషణుం
డానకదుందుభిస్ఫుటసమాఖ్య వహించె జగత్ప్రసిద్ధిగన్. 157
- తే. విదవ వసుదేవుఁ డనుపేరఁ జేర్చుకాంతి, నమృతకరుణోలి యెప్పుట నతిశయిల్లె
నతనిజననంబునకుఁ బ్రితి నందె నెందు, జంగమస్థావరాత్మకసకలజగము. 158
- వ. ఆవసుదేవునకు ననుజులయి దేవభాగుండు దేశశ్రవుండు నాగృష్టి యనువారు
మొదలుగాఁ దొమ్మండు బహుసంతతులం బడసిరి శృంగారానంబులలోన దేవ
భాగునకుం బుత్రుం డగునుద్ధవాచార్యుండు బుద్ధివత్త్వంబున నింద్రాచార్యు
తోడం బురుడించ మఱియుం గౌరకుండు సుమిత్రుండు మొదలుగా నెంద
తోనిఁ బ్రఖ్యాతు లయిరి శ్రుతకీర్తియు శ్రుతదేవయు శ్రుతవయుఁ బృథకు
రాజాధిదేవియు నన నేవురు చెలియండు గలిగిరి వారిలోన. 159
- సీ. శూరుండు పోరానిచుట్ట మాకుంతిభోజనకుఁ దాఁ గుంతినాఁ దనయ గాఁగఁ
బృథ నిచ్చె నాయమ ప్రథితతేజం డగుపాండుని భర్తగాఁ బడసి ధర్మ
మాకుంతిశక్రాశ్విమహితాంశ జన్తులఁ గనియెఁ బాండవుల నఖండయశుల
శ్రుతకీర్తి శృద్ధశర్ముండు గరూళాధీశువల్లభ యై దంపవత్తుఁ గాంచె
తే. వినుశ్రుతశ్రవణైద్యుండునిగత రోషుఁడైనదమఘోషుండున్వాహమైయుద గ్రు
నరిభటాధీలు శిశుసాలు నాహిరణ్యకశపుతేజోంశసంభవుఁ గలుగఁజేసి. 160
- వ. శ్రుతదేవకుం గేకయేశ్వరువలన నేకలవ్యుండు పుట్టి నియామలలోనం బెరిగె
రాజాధిదేవి యావంతుల గువిందానునిందులం బ్రభవించె వసుదేవునకు బాష్టి
కపుత్రి యైనరోహిణి ప్రథమపత్ని యై బలభద్రుం డాద్యంబుగాఁ గ్రమంబున
సారణుండు శరుండు దుర్దముండు ⁴శమనుండు శ్మశ్రుండు పిండారకుండు ⁵కుశ
కుండు గడుండు ననుకొడుకులం జిత్ర యనుకూతుం గాంచె నాచిత్రయ సుభద్ర
యనుపేర నెగడి కురువంశవర్ధనుం డయిన యర్జునుం జెందె. 161
- ఉ. దేవకి యాదిగాఁగ వసుదేవుండు దేవకుకూతు లందఱు
దా వసునక వివాహమయి తామరనేక్షణ నాద్యు నచ్యుతు
దేవకియందుఁ గాంచె జగతీవర తక్కినవారియందుఁ దే
జోవిదితాత్ములం గనియె సూనులఁ బల్కుర నాగదాదులన్. 162

క. బలదేవుడు రేవతియు, దలఘుబలుని సుతుని నుల్లుకాహ్వయుఁ గనియెన్
లలనలు మఱియు నతనికిం, బలువురు మదిరాదు లర్థిః బడసిరి సుతులన్. 163

వ. కృష్ణునకు రుక్మిణీప్రముఖు లయినదేవు లెనమండు ను మఱియుం బదియాలు
వేలుసూర్యుం గలిగిరి వారియందు లక్షయునెనుబది¹వేవురు కొడుకులు
పుట్టి రందఱకుఁ బ్రద్యుమ్నండు పెద్దవాఁ డయ్యె మఱియుఁ జారుధేష్ఠసాం
బాదు లనేకులు ప్రసిద్ధు లయి తనర్చిరి. 164

తే. అనఘ వృష్ణికనిష్ఠనందనుఁడు పుణ్య, శీలుఁ డనిమిత్రుఁ డాత్మజు శినిసమాఖ్యుఁ
గాంచె సత్యకుఁడుదయించె ఘనుఁడుశినికి, సత్యకునకుసాత్యకిపుట్టెసత్యయశుఁడు.

వ. అతనికి యుయుధానుం డనునామంబు ముఖ్యం బై యుండెఁ దద్వంశ్యులు
శై నేయు లనం బరఁగిరి మఱి యుధాజిత్తువంశంబు మెఱయ ననమిత్రుండు
జనియించె ననమిత్రునకు నిఘ్నం డనువాఁడు పుట్టె నిఘ్ననకుఁ బ్రసేన
సత్రాజిత్తులు పుట్టిరి. 166

— సత్రాజిత్తు సూర్య నారాధించి శమంతకమణి సంపాదించుట —

క. సత్రాజిత్తు విమలచా, రిత్రమునకు నాత్మలోనఁ బ్రియ మంది తగన్
మిత్రుం డయ్యె ద్రిభువన, ²మిత్రుండు మిత్రుండు కృప నమిత్రధ్వంసీ. 167

వ. అట్టిసత్రాజిత్తు సముద్ర తీరంబున నిలిచి నియతుండై పదునొకం కుదినంబులు సూర్యు
నారాధించిన బ్రసన్నుఁ డై యద్దేవుం డతనికి మేలు నేయు తలంపువం బెంపారు
మూర్త్యంతరంబు ధరియించి తదగ్రభాగంబున నిలిచిన నతనికిఁ బ్రణతుం డై
వివిధవాక్యంబులఁ బ్రస్తుతించి. 168

తే. దేవ నీవు నభంబున నేవిధమున, వెలుఁగు దట్ల దురాలోకవిపులమూర్తి
నిచ్చటికిని విచ్చేసితి రెట్లు నిన్నుఁ, గన్నులారఁగఁ గని మేలు గాంచువాఁడ.

వ. అనుటయు సూర్యుండు నగుచు నిది యొక్క రత్నంబు శ్యమంతకనామధేయంబు
కంతావలంబి యైనన త్రేజంబువలన నతిసౌమ్యం బయ్యును మదీయరూపంబు నీకుం
దేఱిచూడ రాకున్నది యట చూడు మనుచు నది పుచ్చి యతనికి నటుతం బెట్టి
వరంబు వేడు మని పలికెన. 170

క. అతఁ డమ్మణి యీగియ యభి, మతవరముగ నడుగుటయును మార్తాండుండు న
ట్ల తగంగ నిచ్చి యంత, ర్హితుఁ డయినఁ బ్రమోద మాత్మ నెసకం బెసఁగన్.

వ. మగుడి సత్రాజిత్తు ద్వారకానగరంబున కరుగుదేరం గని యెల్ల వారును విస్తయ
సమ్మోహసంభ్రమంబులం గమలనాభపాశికిం బోయి. 172

క. దేవర దర్శించుటకై, తా వచ్చుచు నున్నవాఁడు తపనుం డిదె తే

1. వేలు. 2. గనియె. 3. మిత్రుఁడ యన మిత్రుకున కమిత్రవిభేదీ. మిత్రుండు మిత్రుండుగా నమిత్రవిభేదీ.

జోవిసర మెరుగ నన విని, యావిభుఁ డల్ల నగి వార లందఱతోడన్. 173

వ. అతని నర్కప్రసాదలబ్ధత్వం దైన సత్రాజిత్తుం గా నెఱింగించె నట్లు సనుదెంచి సోజినీ¹ బాంధవసఖుండు సుఖంబున నున్నంత. 174

ఉ. నిచ్చలు నమృహమణి వినిర్మలకాంచరత్న భారముల్
పొచ్చెము లేక యెన్నిది ప్రభూతముగాఁ గురియున్ ధరిత్రి దా
నెచ్చట నుండె నచ్చటికి నేయుపసర్గము నేభయంబు నే
యచ్చికయున్ జనింపక సమంచితసుస్థితి నిచ్చు నిచ్చమై. 175

మ. అది దామోదరుఁ డుగ్రసేనునకు నొయ్యం జేర్పఁగాఁ గర్జమున్
మది నూహించుచు నుండుఁ గృష్ణుఁ డడుగన్ మానోచితుం డివ్విధుం
డిది యీకుండను రాదు వేటొరుల కే నె ట్లిత్తు నంచుం బొరిన్
దదనుభ్యానము నేయుచుం దలఁకు సత్రాజిత్తుఁ డెల్లప్పుడున్. 176

వ. కృష్ణుండును గులంబులోన² గలహంబు వుట్టు నని తలంచి తాను శక్తుం డయ్యును
గోననొల్లక యయ్యై ప్రసంగంబులం గోర్చి సన్నవాఱం బలుకుచుండఁ జొట్టంబు
లందఱు నెఱింగి యుండుదు రిట్లు సత్రాజిత్తు జనార్దనునివలన శంకించి యమ్మాణి
క్యంబు ప్రసేనున కిచ్చి³ నదియును నశించియైనవాడు దాల్చినం డనగుణంబులు
సూపక ప్రాణాపద నొనర్చు నత్తెఱం గయ్యిరువురు నెఱుంగ రంత. 177

సీ. ఆప్రసేనుఁడు తురగారూఢుడై మహావిషినదుర్గంబుల⁴ వేటలాడ
నొకసింహ ముగ్రమై యుటికి గుఱ్ఱము నాతనిఁ జంపి బలుఁగండ యచుతలఁపునఁ
గ్రమ్మ రత్నము నోరఁ గబళించునంతలో నేతెంచి మృగపతి నెలుఁగుతేఁడు
జాంబవంతుఁడు మహాసత్త్వండు వధియించి యమ్మణి గైకొని సమృదమునఁ
తే. జని బిలంబు ప్రవేశించి తనతనయుఁడు, శిశువుసుకుమారుఁడనువానిచేతికాడ
మానికంబును నిచ్చె నమ్మాడ్కి నవధి, జనఁగనా రాజసుతుబంధుసముదయంబు.

క. మృగయాతత్పరుడై చని, మగుడండు ప్రసేనుఁ డేమిచూయయొ రమ్యం
బగుమణి⁵కై యేపాపులు, దెగిరో ప్రాణమున కేమి తెఱఁ గింక ననుచున్. 179

వ. ఇవ్విధంబు కృష్ణకృత్యంబు కా నోపు నని యొండొరులతోడ నొయ్యనొయ్యన
పలుకు చుండం గర్జపరంపరం బరివాదంబు ప్రకటం బగుటయు లోకవేది యగు
నయ్యాదిపురుషుం డాకీడు మాన్చుకొనుటకై యెవ్విధంబున నైనం బ్రసేను
నాపుచే టరసెద నని చుట్టంబులు వినం బలికి యాపులు వెరవరులు నగుపరి
చరులుం గొనిచని వింధ్యంబు ఋక్షవంతంబు ననుసర్వతంబులు గ్రమ్మరి యొక్క
ప్రదేశంబున. 180

1. నఖ. 2. గలంక. 3. నది యశుచి. 4. వెంటదిరుగ. 5. కేపాపాత్తులు. 6. మునుకు.

- మ. బలవత్సంహాచ పేట¹ పాటితతను ప్రభ్రష్టభూషాంబరా
కులకేశప్రకరుం గరస్థలితఖడ్గుం స్తు కపల్యాణసం
వలితగ్రీవవిక్రీర్ణ కేశరమృతాశ్వప్రాంతసంస్థూ² రజః
కలుషశ్శశ్రుముఖుం బ్రసేనుఁ గనియెం గ్రవ్యా³హాసం వేష్టితున్. 181
- వ. కని తదీయశరీరంబున నమ్మహారత్నంబు కానక యనతిదూరంబునఁ బడియున్న
సింహాశవంబు నాలోకించి యచ్చోట ఋక్షపదంబు లుపలక్షించి సర్వావేక్ష
ణీయం బగు మణికిం గల గౌరవంబు సూహించి యయ్యెలువునడుగులజాడ బిల
ద్వారపర్యంతంబు ననుసరించి వచ్చిన సహచరవర్గంబు నిలిపి బిలంబు సొచ్చి కొంత
దవ్వువోయి జాంబవత్పుత్రునకు ధాత్రి యొనరించు బుజ్జవంబులయందు. 182
- క. వీరుఁ బ్రసేను వధించె మృ, గారి యదియు జాంబవన్నిహత మయ్యె మహా
దార మగు రత్న మిదె సుకు, మారక నినుఁ జేరె నేడ్పు మానుసు యింకన్. 183
- వ. అనునెలుం గాకర్ణించి రయంబున. 184
- క. అంతర్బలమున కేగి య, నంతద్యుతినూత్న మైన యారత్నము నం
తంతఁ గని కదియుటయు మది, నెంతయు భయ మంది దాది హృదయంబడరన్. 185
- వ. కావవే యని పలుక నయ్యార్తరవంబునకు జాంబవంతుండు పఱలెంచి. 186
- మ. అతనిం గాంచి యుదగ్రకోపమున బాహుబంధురశ్రాహానో
ద్ధతిమై నాకినఁ గృష్ణఁడుం కిబటుభుజవ్యాఘాతనిర్హాతసం
వతనాభీలబలంబునం దొడరె నిబ్బంగి⁴ రణం బేకవిం
శతసంఖ్యాకలితాహముల్ హరికి ఋక్షస్వామికిం జెల్లఁగన్. 187
- వ. యాదవేశ్వరుని యనుచరు లక్కడ నేడెనిమిదిదివసంబులు గాచికొనియుండి బల
దేవానుజుండు బిలాంతరంబు వెలువడఁ డయ్యెఁ బ్రాణంబులతో నున్న నిన్నాళ్లె
తడయు ననుచుంజేటు సొచ్చి మఁగుడిపోయి కృష్ణుండు నిహతుం డయ్యె నని
చెప్పిన. 188
- క. శోకించి చుట్టములు పగ,లోకవిధులు నడుప నిర్విలోపత విహితా
నేకతిలపిండదానము, లాకృష్ణున కట యొనరె నాప్యాయనమున్. 189
- వ. దానంజేసి యతండు సత్త్వహానిం బొందక యెప్పటియట్లు యుండె జాంబవంతుండు
నిరాహారత్వంబుకతనను బ్రబలసంప్రహార⁵భేదంబులవలనను బలహీనుం డై
యోటువడి యడ్డేవునకు సవినయప్రణామం బొనర్చి. 190
- మ. సురగంధర్వభుజంగ⁶ మద్యుచర రక్షోముఖులు స్నీదెసం
బరిభ వం బొనరింప నోప రని మద్భావంబునం దోచె నె
వ్వరు తిర్యగ్భవు లైన మాదృశులు దేవా నిన్ను మత్స్వమి దా
శరధిం బ్రాప్తవునస్సముద్భవునిఁగా శంకించెదం జెప్పవే. 191

- క. అనిన నగుచు నవ్విభుఁ డా, యన కాత్మావతర¹ణంబు నఖిలము నెఱిగిం
చిన నాతఁడు భక్తిసము, ర్చనలు దగ నొనర్చె నధికసమ్మాదమునన్. 192
- వ. తదీయకరతలస్పర్శనంబున నాయతసమరశ్రమంబు నుజ్జగించి ఋక్షేశ్వరుండు. 193
- క. తనకూతు జాంబవతి నాఁ, జనుకన్నియఁ దెచ్చి యిచ్చె సన్నేహత న
వ్వనజేక్షణునకు నతఁడును, వనజాస్యఁ బరిగ్రహించె వాంఛ²యెలర్పన్. 194

— శ్రీకృష్ణుఁడు జాంబవతిం బరిగ్రహించి నిజపురంబునకు వచ్చుట —

- వ. అట్లు కన్యారత్నంబు నివేదించిన యనంతరంబ శ్యమంతకరత్నంబును సమర్పించినం
బ్రణతునిచేటిది గొనఁ దగనిదై నను బరివాదపరిహారార్థం బయ్యర్థవిదుండు గై
కొని చరితార్థం దై జాంబవతిం దోడ్కొని పురంబున కరుగుదెంచిన. 195
- ఉ. పాదులు బంధుమిత్రులును భాగ్యఫలంబులు నేడు మాకు నిం
డారఁగఁ బండె నత్యుత్తుఁ డపాయ మొకింతయు లేక యిష్టైయిం
జేరె జగంబు లన్నియును జేకుట నేలితి మంచు సమ్మద
స్ఫారతఁ ద్రుల్లియాడి రెలప్రాయము వచ్చినయట్లు వృద్ధులున్. 196
- క. సకలయదువృష్టిభోజాం, ధకసభయును వినఁగ శౌరి తనవృత్తాంతం
జొకటియుఁ దప్పక యుండఁగ, నకుటిలమతిఁ దెలియఁ జెప్పె నాశ్చర్యముగన్.
- వ. శ్యమంతకమణియు సత్రాజిత్తున కిచ్చె నివ్విధంబున మిథ్యాభిశంసనశమనంబు
గావించికొని గోవిందుం డందఱు నభినందింప జాంబవతి నంతఃపురంబు భూషణం
బుగా నుచిచెఁ బ్రాప్తరత్నం దైన యాప్రసేనానుజన్మండు. 198
- క. లేని కిప్రయి వెట్టితిమి హరి, పై నక్కట దీని కిదియ ప్రాయశ్చిత్తం
బైనది యని తననందన, నానతుడై సత్యభామ నతనికి నిచ్చెన్. 199
- వ. అక్కుమారిక నక్రూరకృతవర్తశతధన్వప్రముఖు లగుయాదవు లేందఁతేని
నెప్పుడు నడుగు చునికింజేసి వాసుదేవుని కిచ్చుట దమకు నత్యంతంబును నవ
జ్ఞతగా నెక్కించుకొని సత్రాజిత్తు శత్రుంగాఁ దలంచుచుండుదు రయ్యందఱు
నొక్కనాఁడు తద్విషయం బగు ⁴మంతనంబున నుండి శతధన్వన కి ట్లనిరి. 200
- మ. మన మెల్లం దన ⁵తొంటిమంచితన మాత్తం గోరి కోరంగఁ గై
కొన కాకృష్ణునిసొమ్ముఁ జేసె ఖలుడై కూతుఁ సహింసంగ వ
చ్చునె ⁶యీపాడి విచార ⁷మేమిటికిఁ దుచ్చుక వీనిఁ ద్రుంగించి యెం
దు నలభ్యం బగు మానికంబు గొని సంతోషింత మంతర్గతన్. 201
- చ. ఎఱుంగనివాఁడ పోలే హరి కియివ్విధి యూరక చూచె నేని లే
దుఱక మనంబులోనఁ బగ యూఱడుచందమ యైనఁ బేర్చి యం

1. భంగియ. 2. యలర్పన్. 3. ప్రతివట్టితిమి. 4. శ్యమంతకరత్నంబు మనంబుననుండి.
5. తోడి. 6. యీపాడి; యీచెంత. యీసేత విచార మేమిటికి వచ్చుక. 7. మేటికి నటంచుక
8. యిప్పుని.

దఱమును నొక్కడై కలసి దవ్వగఁ బాపుద మెవ్వ రెక్కడే

*నొఱగినవారి నెల్లఁ దగ నోర్తము నిశ్చయ మిట్లు దీనికిన్.

202

వ. అనిన నతండు నవ్విధంబున కియ్యకొనియె జనార్దనుండు జతుగృహదాహంబునఁ
గుంతీనందనులు మ్రుంది రనువార్త విని తాను బరమార్థవేది యయ్యును
దుర్యోధనుబుద్ధికి నిజంబు గావించుటకై వారణావతంబునకుఁ బోవుటయు
రంధ్రాన్వేషి యగుటంజేసి.

203

శతధన్వుడు సత్రాజిత్తుం జంపి శృఙ్గంతకమణి నపహరించుట

తే. అలఘుచరితు సత్రాజిత్తు వర్ధరాత్రి, సుప్తుడై యుండ వధియించి లుప్తధర్ము
డైనశతధన్వుఁ డతనియనర్హుడవ్వ, వినుతమాణిక్యరాజంబు గొనుచుఁ జనియె.

సీ. తండ్రిఁ జంపినఁ గడుఁ దలఁకి యత్యంతవేగము గల గుఱ్ఱాలఁ గట్టినట్టి
తే రెక్కి చెచ్చెర వారణావతమున కరిగి యాతెఱఁగు నారాయణునకు
సర్వంబు నెఱింగించె సత్యభామాదేవి వాసుదేవుండు నవ్వామనయన
మనసులో నున్న యుష్మలికయు మానెడు పంతంబుమాట లొక్కింత కొఱత

తే. వడక యుండంగఁ 1బలికి యప్పడఁతిఁ గొనుచుఁ

బురికిఁ జనుదెంచి యేకాంతమున హలాంకు

2తోడఁ దలపోసి శతధన్వుఁ దునిమి యతని

చేతిరత్నంబు గొనుపని నేయఁ దలఁచె.

205

వ. ఇ ట్లయ్యిరువురం గూడి కీ డొనర్ప నుద్యోగించుతెగువ యెఱింగి శతధన్వుండు
వారితోడి3పోరికిఁ బెనుప్రాపై నిలుచునట్లు గృతవర్త 4నడుగం బోయిన నతం
డియ్యకొనక బలదేవవాసుదేవులదెస విరోధంబునకుఁ 5దానొనర్పమి దెలియం
బలికె నక్రూరుం గలపికొనువాడైన నతండు.

206

మ. 6అసురీహారమృణాళహంసము 7మహేంద్రాంతఃపురీకర్ణప
త్రసమున్నీలనమూలశిల్పి 8గుమతథ్వాంతార్కబింబంబు దు
ష్ప్రసహం బెవ్వనిదక్ర మట్టిహరికిం బ్రత్యర్థియై నిల్వఁగా
వసమే యెంతటివానికి9 వెఱుతు నివైర్వరస్యముం బూనఁగన్.

207

వ. ఏ నతని శరణాభిలాషకుండ దోషాచరణంబునకు నెట్లు గణంగుదు 9వెడంగనయి
మున్ను మీతలంపునం గలసితి నవి యన్నియు నప్రయోజనం10బు లనిన శత
ధన్వుం డట్లేని నాకు నిక్కడ 11నన్యుండు రక్షకుండు లేడు తొలఁగిపోయెద నీ
వీయలభ్యరత్నంబు డాచ వలయుఁ బ్రాణంబుపయి వచ్చునంతటి పోరామి
యందును నెవ్వరికి నెఱింగింప కుండునది యని యొడంబఱచి యతనిచేతి కిచ్చి
యాప్రాద్ధ పురంబు వెల వడి పూర్వోత్తరదిశాభిముఖుం డై.

208

*నొరసిన. 1. నాడి. 2. తోడ. 3. పోరునకు. 4. నొడఁబఱుప. 5. నొడఁబఱుప. 6. అసుర
ప్రాత. 7. నురేం. 8. గుముద, కుమతి. 9. వెణంగురునయి 10. బనిన. 11. నుండుమను దతుండు

శతధన్యుడు కృష్ణునకు వెఱచి తురగారూఢుడై పాటిపోవుట ౧౯

- క. తనకు నొకనాట శతయో, జనములు సను హృదయ యను లసత్తురగనితం
బినిగలిమి దాని నెక్కి ప, వనసమగతిఁ జనియె మనసు వడఁకఁగ భీతిన్. 209
- ఉ. అంత నెఱింగి శౌరియు సహఃగ్రజుడై రథ మెక్కి యయ్యప
క్రాంతుని వెన్నడిం దగులఁగాఁ దనపోయెడిదప్పు వోయి తా
నంతటఁ బోవలేక మృతినందె హయాంగన భోజవర్షుడుకా
భ్రాంతతఁ బాదచారి యయి పాతె విదేహపురంబుచేరువన్. 210
- క. కనుగొని కృష్ణుడు బలదే, వున కిట్లను హయములకు ¹తెవు లగు గడు వెనుం
జన నిచ్చుట గావున నీ, వనఘా కొనిరమ్ము రథము నల్లన వెనుకన్. 211
- తే. విగతవాహనుఁ డైనయివ్విమతుఁ డోపు, కొలఁది మెల్లనఁ బాతెడుఁ గూడ ముట్టి
పట్టికొనియెద ననిన నబ్బలియుఁ డట్ల, కాక యన డిగ్గ నుఱికి యాకంసరిపుడు.
- క. ²కొంతదడ వరిగె వెనుకొని, యంతటఁ గడు నలిగి యాతఁ డాశతధను న
త్యంతక్రోధంబున మది, ³శాంతింపక తునియవైచె ⁴జక్రముచేతన్. 213
- వ. ఇట్లు తల ద్రుంచి శతధన్యుం జేరఁబోయి.
- క. ⁵మొలయును జీరయు నోరును, దలయును శోధించి చూచి తత్తనునైన న
వ్విలసితరత్నము గానఁడ, హలధరుడును గూడ వచ్చె నంతటిలోనన్. 214
- వ. ఆతం డవిధం బతనికిం జెప్పి శతధన్యువధంబు వితథం బయ్యె నను పలుకు పలికిన
నది బొం కనుతలంపునఁ గటకటంబడి బలుండు. 215
- తే. ⁶అర్థతృష్ణ యెట్టిదియె నీయట్టివాఁడు, నిస్సిరో యింతమాత్రకు నిట్టిఁడయ్యె
బలుకు లేటికి నీతోడిభ్రాతృధర్మ, మింక నింతియ చాలు నీయిచ్చు జనుము. 216
- వ. అని యతని శపథవాక్యంబులు విశ్వసింపక సాంత్యనంబులు గైకొనక యిష్టాయ
లేనెలుంగనియవియె యుడుగు మని పాసి యొక్కరుండును మిథిలాపురంబునకుం
జని జనక రాజుచేత సత్కృతుండయి తత్సదనంబున నుండె వెన్నుండును పైన్య
సుగ్రీవమేఘపుష్పవలాహకంబు లను రథ్యంబులు గల యాదివ్యరథంబుతోడ
మగుడి ద్వారవతీపురంబునకు వచ్చె నక్కడ. 217
- క. వై దేహపురనివాసు మ, హస్తార్థమసత్త్వ సాత్వతాగ్రణి ఘను దా
మోదరపూర్వజుఁ గానం, గా దుర్యోధనుడు వచ్చి కడు వినయమునన్. 218

1. నెవులు గడువెనమై నెవులగు (పూ. ము.) 2. వ. కొంత దవ్వు వెనుకొని యంట నరిగి
యంతట నట్లు శతధన్యుమస్తకంబు దునియం జక్రంబువైచి చేరంబోయి. 3. చింతింపక. 4. చక్రము.
5. తలయును జీరయు నోరు మొదలుగా (పూ. ము.) 6. అకట.

వ. సవిశేషార్చనాతోషితం గానించి యతం డాచార్యుండుగా గదాకాశలం బంత
యుం దుది ముట్ట నభ్యసించె నంతఁ గొంతకాలంబునకు నుగ్రనేనాదియాదవ
వృద్ధులు రత్నంబు కృష్ణునకుం జేపడమి లెస్సగా నెటింగి పోయి బలభద్రున
కవ్వీధంబు దెలిపి యతనిం దోడ్కొని చనుదెంచి రనంతరంబ. 219

సీ. అక్రూరుఁ డమైయి నమ్మహారత్నంబు దనకు వచ్చిన ననుదినము గురియు
పసిడియు మణులు నల్పంబు నాత్మోపభోగమునకుఁ గొనక దానములు భర్త
ములు హుశంబులు బంధుపూజనంబులు నూర్జితములుగజరపుచుఁ దనరి యెందు
నతులితంబై దానపతి యనుపేరు ప్రఖ్యాతి చొందఁగ నిత్యయజన మొకఁడ
లే. కృత్యముగ నిష్ఠతోడ దీక్షించియుండె, నటువదియు రెండు నేడు లితైఱఁగుతోడ
నెడప కెపుగును మారియు నడఁగె వజపు, లుడిగె భద్రంబు వర్తిల్లుచుండె నుర్వి.

— అక్రూరుఁడు విడిచిపోవుటవలన వ్యారకయం దుత్పాతంబులు పుట్టుట —

వ. అనుడుమ నొక్కతఱిఁ దదీయబాంధవు లగు భోజులు శత్రుఘ్నం డను యాదవు
వధియించిన. 221

తే. కలఁకపుట్టి యాదవులలో నిలువ ననువు, గాక కానుజుట్టులఁ దోఁగంగఁ జనియె
నమ్మహాత్ముఁడతనిసోక యాదిగాఁగఁ, బుట్టెబహుదోషములు యదుపురమునందు.

వ. అట్టి యనావృష్టిమారివవాగ్నివ్యాధ్యావ్యవ్యపద్రవంబులు సూచి వృష్టి ¹ప్రము
ఖులు దమలోనం జింతించునెడ వసుదేవనందనుండు. 223

క. మున్నెన్నఁడు లే వొక్కట, యున్నయునికిఁ బెక్కు ²కీళ్లు నుగ్రముగ ను
త్పన్నములై మానక యి, ట్లున్నవిధమునకు నిమిత్త మూహింపఁ దగున్. 224

వ. ఎయ్యది యేని నొక్కటి లేక యిట్లై యగు ననిన నందకుం డనుకులవృద్ధుం
డతని కి ట్లనియె. 225

క. జనసుత విను మక్రూరుని, జనకుండు శ్వ ³ఫల్లుఁ డున్న జనపదమున సం
జనితంబులు గా వెన్నఁడు, ననుపమదర్శితనూరికాది భయంబుల్. 226

వ. కాశీశ్వయదేశంబునం దవగ్రహపిడ పొడమినం బెద్దలు సెప్ప నతండు ³శ్వఫల్లం
బ్రాధించి తోడ్కొనిపోయి యద్ధరితంబులఁ బాపికొనియెఁదొల్లి యాకాశ్యపత్ని
గర్భిణియై సముచితసమయంబునఁ బ్రసవంపక పండ్రెండేండ్లు చూలు మోచిన
నచ్చెరువు నొంది యవ్వీధుండు నిజప్రభావంబునఁ దద్గర్భంబు గూతురుగా
నెటింగి తల్లిమీతల్లికిం గ్లేశంబు నేయక పెడలుము భవదీయవదనావలోకనంబున
నన్నుఁ గృతార్థుం జేయవలదే యనినం గడుపులో నున్నకన్య తండ్రిం జేర్కొని.

క. అనుదినమును నేఁడాదిగ, ననఘా యొక్కొక్కమొదపు నవనిసురున కి
చ్చిన నింక వశ్యత్రయ, మునకేను జనింతుఁ జేయుము మదిష్ఠిమున్. 228

వ. అనిన నట్లకాక యని యయ్యనుష్ఠానంబు విధంబునడప ను క్తకాలంబునం గన్నియ
పుట్టి గోప్రదానప్రసూత యగుటంజేసి గాందిని యనుపేరు గాంచి క్రమంబునం
బెరిగి పెండ్లిప్రాయంబున నున్నదిగావున నన్నాతి నన్నరనాథుండు పరమోప
కారి యైనయాశ్వఫల్కునకు నొసంగె నట్టితండ్రికిం బుట్టిన కొడుకునకు బిత్తు
ప్రభావం బెట్లును లేకుండునే యక్రూరుం డసాధారణగౌరవోదారుం డట్లు
గావున. 229

క. ఆతఁడు దొలఁగిన నెంతయు భీతికిఁ బట్టయ్యె నిట్లు పృథివి దగదు ని
త్యాతిశయగుణునిదెస నొక, టేతావంతాత్రమునకు నెగ్గు గణింపన్. 230

వ. అనినం దద్వచనం బంగీకరించి రథాంగధరుండు తదపరాధంబు నై రించినవాడయి
యుగ్ర నేనానుమతంబున నక్రూరు రావించిన నువ్వులవం బంతయుం బ్రశాంతం
బయ్యె నంతం గృష్ణుం డొక్కనాఁ డంతర్గతంబున. 231

— శ్రీకృష్ణుఁ డక్రూరునిచేత నున్న శృమంతకరత్నంబు బయలుపఱచుట —

సీ. ఘనుండు ¹శ్వఫల్కునితనయుఁ డక్రూరుండు తండ్రిప్రభావంబు లాను జూపె
నను డల్పు హేతువు నరయ ననల్పంబు గలదు దుర్భిక్షాదికలుషశాంతి
యందుఁ గారణ మొక్కఁ డాశృమంతకరత్న మున్నది యాతనియొద్దఁ దప్ప
దిది యమృతామణి కీదృశాద్భుతభూతి గలుగుట విందు మీయలఘుశీలుఁ
తే. డోలి నొకజన్న మొనరించి యొండు క్రతువు, దోనతోడఁ గెడు నసదృశ దానగరిమ
²యెడపడకయుండ సలిపెడు నింతవ్యయము, నేను నేమెఱుంగనిసిరి ³చెందెనెందు.

వ. అని యూహించి సమస్తయదువృష్టిసమక్షంబున నొండుకార్యంబువేర నతనిం
బిలిపించి. 233

క. ఆపనికిఁ దగిన సరసా, లాపంబులఁ గొంతసేపు లాలితమృదుగో
ష్ఠీపరిణతుండై పదపడి, యాపురుషోత్తముండు నగుచు నబ్బోజవిభున్. 234

వ. దానపతీ యని సంబోధించి యల్లన యిట్లనియె. 235

చ. సకలజగంబు⁴లందుఁ గడుసార మనం దగునుజ్జ్వలచ్ఛృమం
తకమణి నీకు నిచ్చె శతధనుర్వండు నీవుచు డాచినాడ వి
య్యకుటిలకర్త ముర్విగలయంతటికొ హిత మేను నాత్మ దీ
నికిఁ గడు సంతసిల్లితిని నిక్క మెఱుంగుదు మింత యెప్పుడున్. 236

క. నీయొద్దన యుండుటయును, మాయర్థం బగుటంజేసి మది నెఱిఁగియు నొం
డేయ దియును బలుకము భవ, దీయమహత్త్వంబు బహుమతిక్షమ మగుటన్.

వ. ఈరౌహిణీయుండు రత్నవిషయం బైనయవిశ్వాసంబువలన మాదేశం బ్రస
న్నుండు గాకుండు నట్టిదుశ్శంక సంకీకరింపం జేయం జిత్తంబునకు సమాధానం
బెప్పుడు లేక యున్నారము నూకుం బ్రియంబుగా నమ్మణీశ్రేష్ఠం బివ్వరిష్టవిచా
రుండు చూడం జూపవలయు ననుటయు నక్రూరుం డా నారాయణునకు సవిన
యంబుగా నిట్లనియె. 238

క. శతధన్వుండు నాచేతికి, నతులితమణి డాచ నిచ్చి యగుట గల దే
నతిదుర్భర మవ్వస్తువు, సతతశ్లేశమున మోచి జరపితి దినముల్. 239

తే. ఊర కిచ్చిన నేమగుకొక్కొయ్యెడయు, డడుగుటయు భక్తి నిచ్చెద నపుడ యేను
నే డడుగు నెల్లి యగుగు నన్నీరజాక్షు, డనుచు గోరుదు భవదీప్సిత్వార్థకృతికి.

క. ఇదె కైకొను మమ్మణి నీ, మది వలసినవారి కిమ్ము మ మ్మధిక³సుఖా
స్పదహృదయులఁ ⁴జేయుము దగ, సదభిమతచరిత్ర యనుచు సంప్రీతిమెయిన్.

వ. తనకట్టిన చీరకొంగున నున్నముఠి⁵యూడ్చి కాంచనసంపుటంబు దెఱచి సభామ
ధ్యంబు మధ్యందినార్కతేజోవిరాజితం బగునట్లు గావించు విరాజితప్రభావిసరం
బున నసమానం బగునమ్మాననీయరత్నంబు నయ్యదురత్నంబుముందట నివేదిం
చిన నత్యంతలోచనీయం బగుతదీయవై భవంబున. 242

నీ. బలదేవుఁ డిది నాకుఁ బద్మనాభునకును బొత్తుల సొమ్మని బుద్ధి నేనె
సత్యభామ మదీయజనకుని⁶డసినయర్థంబు తనుఁ జేరు నని⁶తలంచె
నగ్రజుఁ బ్రియురాలి నాత్మజుడకకృష్ణుఁడొక్కింతవడిగోర్చుచు⁷కొనియె
సకలయాదవులును సంస్పృహలోకనస్తేర విస్తయ రసస్తిమితు లైరి

తే. వృష్ణిచగుఁ డంత నాభోజి⁸వీరవరున, కనియె ననఘ యారత్నంబు నాత్మశుద్ధి
కెల్ల చుట్టాలకును నిది యింత సూప, వలనె నింతియ నాదై నవాంఛితంబు. 243

వ. దీనికిం దాలభ్యజంతును నేనును సత్యభామయు నర్జునుల మన్యులకుం బనిగాదు
సకలకాలశుచులును సంభృతబ్రహ్మచర్యులును నగు సుజనులచేత భార్యమాణం
బై యిమ్మానికంబు నిజంబు నిజప్రభావంబుఁ జూపుం గావున నే మెవ్వరము
నింత ¹⁰నియమంబున కోర్వము ర్వగు సంశుద్ధభావుండవు నీవ తదీయధారణ
యోగ్యుండవు నీక యిచ్చితి ననిన నట్లకాక యని సంతసిల్లి. 244

క. ఆరత్నము గైకొని య, క్రూరుం డది మొదలుగాఁగ గొంకక సాలం
కారముగ బయలుమెఱసి యు, దారతఁ దేజంబు మిగిలె దపనుడ పోలెన్.

తే. జలజనాభుమిథ్యాభిశంసనవిముక్తి
యైనయిక్కథ చదివిన ననుదినంబు

1. ఊరకిచ్చుటగాదది యునికి యెఱిగి. 2. కృతియ. 3. శుభా. 4. జేయందగు. 5. విడిచి.
6. దలంచె. 7. కొనగ. 8. విస్తృత. 9. విభున కిట్లు లనియె. 10. నియతి.

వినినఁ దలఁచిన సడిలేక జనులు సర్వ

దోషరహితులై పొందు చుందురు శుభంబు.

246

క. అని వై శంపాయనుఁ డ, త్వనుపమయశుఁ డగు పరీక్షిదాత్మజునకుఁ జె
ప్పినపుణ్యకథన మఖిలము, ¹ననతారివిదారి దారుణాసివిభాసీ.

247

శా. కాంతాఖేలనపుష్పబాణ కరుణాకల్యాణ విజ్ఞానవ

చ్చింతాస్వీకృతశౌరి సత్కృపమఖశ్రీప్రీతగీర్వాణ దు

ర్దాంతోదగ్రశరాసనప్రధితవిద్యాద్రోణ వాణీధురీ

ణాంతర్వాణిజనార్చితోజ్జ్వలగుణా యానమవిద్యద్గణా.

248

క. రామాయణహరివంశ, శ్రీమన్మధుర ²ప్రసంగ సిద్ధ చిరయశ

స్సామర్థ్యకరణానిపుణా, శ్రీమల్లచమూవ రేణ్యసేవితహృదయా.

249

మాలిని. సుజనభజనదుష్టస్తోమనిరర్థకామా

త్యజనచతురవృత్తిస్తాపనోద్దీప్తితా⁴ర్థా

యజనముఖసుకర్త⁵ప్రాపితాభంగకీర్తి

భవజ కలియుగకృష్ణా దానకేళి సత్పక్షా.

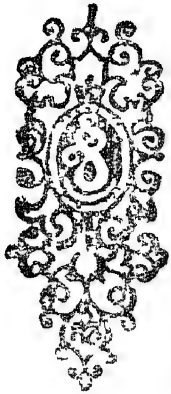
250

గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమిశ్వరచరణసరోరుహధ్యానానంద సౌందర్య
ధుర్య శ్రీసూర్యసుకవిసంభవ శంభుదాసలక్షణాభిధేయ యెఱ్ఱయనామధేయ
ప్రణీతం బైన శ్రీహరివంశంబునం బూర్వభాగంబునంబుఁ దృతీయాశ్వాసము.

1. ననయము నానందవిస్మితావృత్తిం డగుచుకొ. 2. ప్రబంధసేవ 3. కరుణానిత్య.
4. ర్థప్రజననముఖకర్త. 5. ప్రాభవ - ఈ పాతమున యతిభంగము. (చూ. పాతాంతరములు).

శ్రీ రస్తు హరి వంశము

పూర్వభాగము - చతుర్థాశ్వాసము

సంభావితవత్సో

భాసురమణిహారకిరణ¹పరిచయచతురో

ల్లాసమృదుహాస యవిరత

భాసురగృహ²రచితహేను ప్రోలయవేమా.

1

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహాజ్ఞునులకుం జెప్పె నట్లు విచిత్రోపన్యాసవిశారదుం
డైన వైశంపాయనువాక్త్యయం బభినందించి జనమేజయుం డతని కిట్లనియె. 2

సీ. యదువంశసంజాతు లగుభూపతుల నెల్లఁ బరిపాక్షితో వింటిఁ బరమపురుషుఁ
డగుశౌరి సేసినయట్టి యాశ్చర్యంపుఁ బనులు సవిస్తరఫణితిఁ జెప్ప
నన్నియు విన వేడ్క యయ్యెడు నద్దేవుప్రకృతి యెయ్యది యేమిథంగి వచ్చి
మర్త్యుడై పుట్టె నమర్త్యులు గొలువంగ సురలోక మేలుచు సురవిరోధు

తే. లాత్తశౌర్యనిరాకృతు లై³యొదుంగఁ
బరఁగు పరమేశ్వరుడు విశ్వభర్త యకట
కష్టతర మైనమనుజసర్గంబుఁ ⁴జొరంగ
నెవ్వధంబునఁ దనమది నిచ్చుగించె.

3

క. దేవత హదిగఁ గలభువ, నావాసుల నెల్లఁ గాచునధికుడు ధరణి
గోవులఁ గాచె నితం డను, నీవెడమాయపు⁵బ్రసక్తి యేల భజించెన్.

4

క. పదునాలుగుజగములు దన, యుదరంబున ⁶జితనుపడఁగ నునుచుమహాకో
విదుఁ డొకమానవభామిని, యుదరంబున నెట్లడంగి యుండె ⁷మహాత్మా.

5

శా.లోకం బంబుధి ముంచి యెంతయు నిరాలోకంబుగాఁ జేసి ని
శ్శోకుండై చతురాస్థజన్మగృహమై శోభిల్లుపద్మంబు నా
భీకాసారమునం దలిర్పఁగఁ గడుం బెంపానుసర్వాత్ముఁ డే
యాకాంక్ష న్వసుదేవసూనుఁ డనువే రాసిం చె ధీసంగతిన్.

6

వ. మఱియు నప్రమేయప్రభావుం డై యాకాశంబు మొదలయిన భూతంబులం గలి
గించి భూతత్వాత్త లుపాదానంబుగా సోమాగ్నిమయంబు లగు ⁸శుక్రశోణితం

1. భావిత, బంధుర. 2. నిచిత, రచిత. 3. యెఱుంగ; యొడవఁగ. 4. బెఱుంగ. 5. బ్రసిద్ధి
నేల. 6. జడన. 7. గృతాత్మా. 8. శుక్రశోణిత పిపీతంబు లై.

బులవలన స స్తథాతుసందీపితంబు లై పొడము శరీరంబులు ప్రాణముఖసమీ
రణంబులఁ జేప్పించువెరవు సూత్రించి కళాకాష్ఠాదులచేతం బరిగణితం బైనకాల
చక్రంబు యుగమన్వంతరపరార్థరూపంబునం ¹బరివర్తించుచు నుత్పత్తిస్థితిసంహా
రంబులకుఁ దా నొక్కరుండ హేతువై పవిత్రంబులకు నుత్తమపవిత్రంబును
దపంబులకుఁ బరమతపంబును పినయంబులకుఁ బ్రకృష్టపినయంబును దేజస్సులకు
నత్యంతతేజస్సును గతులకు నుదాత్తగతియును ధర్మంబులకు నేతువు నధర్మంబు
లకు నఖాతంబును వేదంబులకు వేద్యంబును బోధంబులకు బోధ్యంబును బ్రాప్తు
లకుఁ బ్రాప్యంబు నగు వస్తు వతండ యన వెలంగు సర్వజ్ఞుండు నిసర్గజరామరణ
విహ్వలం బగుదేహంబు నుద్వహించుట యత్యగ్భుతం బవిధంబు నాకుఁ దెలియ
నుపదేశింపు మనినఁ బరీక్షిత్తన-యునకుఁ బారాశర్యశిష్యుం డిట్లనియె. 7

క. నీ వడిగినయీయర్థము, భూవర కడుఁ గడిది దురవబోధం బైన
న్నావిన్న తెఱంగున నీ, భావ మలర ని స్తరింతుఁ బరిపాటిఁ దగన్. 8

తే. విష్ణునూహాత్మకధనంబు వినుట కిట్లు
బుద్ధి జనియించె ²నెంతయుఁ బుణ్యతముఁడ
వీవు హరిలీలఁ గీర్తింప నిష్ప ణ్ణుడవై
గాన నేను గృతార్థుండఁ గౌరవేంద్ర. 9

మ. విను సర్వంబును దాన యై జగము లావిర్భావదుర్భావముల్
తనయం ³దొందఁగ నొండుఁ బొందక యచింత్యం బప్రమేయంబు నాఁ
జనురూపం బనిరూపణీయవిశదేచ్ఛం గ్రాల వెల్లొందు ని
త్యనిరాలంబుఁ డనాద్యుఁ డచ్యుతుఁడు చిత్సత్యాత్మఁ డత్యున్నతిన్. 10

క. యజ్ఞాకారుఁడు విష్ణుఁడు, యజ్ఞేశుఁడు యజ్ఞసత్కి ⁴యార్చితుఁడును స
ర్వజ్ఞుఁడు యజ్ఞఫలప్రదుఁ, యజ్ఞాప్రభుఁ డఖిలమునకు నను నాగమముల్. 11

చ. అనఘ సహస్రపాదుఁడు సహస్రభుజుండు సహస్రవక్త్రలో
చనుఁడు సహస్రమస్తకుఁడు సర్వమహీవియదంతరాత్మ ⁵శా,
సనదుఁ డతేజఁ డజశంకరశక్ర సమస్తచేతా
మునిమను ధాతృముఖ్యబహుమూర్తిమయుండు ముకుందుఁ డొక్కఁడున్. 12

వ. అట్టిమహామహిమ గలదేవుం డొక్కొక్కకాలంబున ⁶జగంబుల కుపద్ర
వంబు వుట్టినచోట్లను బృథివికి భరం బైనపట్లను సాధులకు బాధలు గదిరిన
యెడలను ధర్మంబులకుఁ జలనం బెలసిన నెలవులను విచిత్రంబు లగుజన్మంబులం
బచరించి లోకస్థితి నిర్వహించు నతని యవతారంబులు మున్నైనయవియు

1. బ్రవర్తించుచు. 2. గావున. 3. దుందగనెడు. 4. యాభ్యర్చ్యుఁడు. 5. భావనఁ
డనఁపెడ. 6. లోక.

నింక నయ్యెడు నట్టినియును సహస్ర సంఖ్యబులు గానిం బురాణవిదా లెఱుంగుదా
రేనునుం గొన్ని కీర్తించెక.

13

ఉ. లోకము సుర్వముకా జలములోన మునింగి హతప్రకాశ మై
యాకుల మైనచో యుగసహస్రముం బాకాల మాత్ర వి
ద్యాకమనీయసు ప్తి నలరారి ప్రబుద్ధత నొంది ఘ్ననా
భీకమలంబునం గనియెఁ బెంపుగ నచ్యుతుఁ డాచతుర్ముఖున్.

14

❧ వరాహావతారంబు సంక్షేపరూపంబుగాఁ జెప్పట ❧

వ. ఇది పాష్కరం బనునవతారం బొండుమంబున మధుకైటభు లనువానపులు
సమరోన్ముఖు లై తోడరిన సమయించి యద్వైతండు దీప్తం బగుతేజంబున వెలింగె
మఱియుం గల్పరియం నమృతాప్రభావుండు భవ్యశ్రుతిచరణంబును యూప
దంష్ట్రంబును బ్రాచుశ్చిత్తసఖంబును జిత్యాముఖంబును వహ్నిజిహ్వంబును
గ్రతుజానుకంబును పక్షిణాహృదయంబును నాజ్యశీనాసీకంబు నుపాకర్తోష్ఠంబును
నఖోరాత్రలోచనంబును వేదాంగశ్రవాణంబును సామస్వనంబునుం దర్భరోమం
బును బ్రవర్ణ్యావర్తభూషణం బును బ్రహ్మశీర్షంబును హవ్యకవ్యవేగంబును వివిధ
చ్ఛదోమార్దంబును బ్రాగ్వంశికాయంబు నగుయజ్ఞవరాహరూపంబు ధరి
యించి.

15

సీ. క్రొవ్వాడికోటలమవ్వంపు మెఱుంగుల విలమాంధకారంబు ¹ వెలుంగువాట
గురగురధ్వనులు ² నిర్భరముగఁ బర్విన నెలసి బ్రహ్మాండంబు లెదురు మ్రోయ
మునుమించి నిడుమోర ముంచి దూరిన మహోజడధిపూరము తల కెడవుగాఁగఁ
దోంపు గొరిజల త్రొక్కున నొడలెల్ల ³ నలిగులియై సర్పనాథుఁ డొడుగ

తే. నేడుపాతాళముల ⁴ క్రిందియిటుకుగొంది, క ⁵ గి తోయా త్తమైయున్నధరణిఁ
జూచి మొగము ⁶ దాపుగ నిచ్చి నిర్దుద్రశక్తి, గలమ గడలొత్తఁగా నెత్తె ⁷ 10గిరి
విభుండు.

16

వ. ఇట్లాత్తి సప్తసాగరసప్తద్వీపసప్తమహీధరవిభాగవిభాసిత యైన యమృహిదేవి
మరల నమృతాత్మోయమధ్యంబునఁ బడిలంబుగా నునిచె నిది వరాహావతారంబు
నారసింహం బగు నవతారంబు వినుము.

17

చ. దితితొలుపట్టి దైత్యుకులదేవత దైవతలోకదుస్సహ
ద్భుతభుజుఁ డాహరణ్యకశిపుస్ఫుటనామఁ డనామయాకృతిం
గృతయుగవేళఁ జేసె గతకిల్బిషుఁడై తప మూర్జితక్షమా
స్ఫుతిధృతిశాంతిదాంతిముఖసిద్ధగుణంబుల మేలికి వీఁ డనన్.

18

1. లన్నియన్. 2. నానంబు. 3. వెలుగువాట (పూ. ము.) 4. నిర్భరముగా. 5. జడపూర
మతలము. 6. నలిగియె. 7. క్రిందని. 8. తోయార్ద్రమై. 9. దాపుగ. 10. కిరిప్రభుండు.

తే. పదునొకండువేలేడులు బ్రహ్మచర్య, నియతి దప్ప కమ్మెయి ఘోరనిష్ఠ నడప
నబ్బభవుఁ డాతనికిమెచ్చి హంసయుక్త,వరవిమానంబుతో సురోశ్కరము గొలువ.

క. చనుదెంచి వేడుము వరం, బని పలికిన మిన్ను దాకి సాష్టాంగముగా
వినతి యొనరించి యంజలి, జనితోత్తంస మగుశరము మధురై యొప్పన్. 20

వ. ఆసురేశ్వరుం డఖిలసురాసుర మక్షరక్షోగంధర్వభూతపితౄచోరగ మనుష్యతిర్యక్కులవలనను శైలపాదపశస్త్రంబులచేతను నార్ద్రశుష్కాదులచేతను దనకుంజావు లేకుండను ఋషిశాపంబులు దన్నుం ¹బొరయకయుండను సూర్యసుధాకర దహనశలిలగ్రహనక్షత్ర ²దిగ్భూమ్యధికారంబులు దాన కైకొని నడచున శక్త వైవస్వతవరుణధనాధ్యక్షపదంబులు దనసొమ్ము లై ³యేయుండను గామక్రోధమద ప్రముఖంబులు తనపంపు ⁴నేసి వర్తింపను నభ్యర్థించిన నట్ల యొరంగి బిసరుహాన నుండు నిజలోకంబున కరిగిన. 21

చ. తలఁకి నిలింపు లందఱు పితామహుఁ గానఁగఁ బొయి దేవ సీ
వలన వరంబు లిట్లు గని వాలినదై త్యుండు మమ్ము నింక నే
కొలఁదుల సైచునే కరము గొందలపెట్టక యెట్లు గావునం
దలఁపు మొకింత శాస్త్రపువధంబువిధంబును లోకనాయకా. 22

వ. అనినం బరమేష్ఠి వారి నుపలక్షించి. 23

చ. ఆసుర తపంబువేర్తియిటు లారయ వచ్చిన నెమ్మెయి స్వరం
బొసఁగకపోవరాదు వినుఁ డున్నతిమై నిటమీఁద వాఁడు న
య్యసవృశనిష్ఠకున్ ఫల మనార్యముగా భుజియించుఁ బుణ్య మె
ల్ల సమసిపోవఁగాఁ జెడు బలం బటి విష్ణుపరాక్రమంబునన్ 24

క. అందాఁక నోపుఁ డెట్లయినం ⁵దత్కూరప్రవృత్తి నావుడఁ జని రా
బృందారకు లసురయుఁ బెం,పొందినవర మట్లు వడిసి యుప్పొంగుమదిన్. 25

సీ. అమరేంద్రు భంగించి హవ్యవాహను గాశిచేసి యంతకుని నిర్జించి నిర్పతి
దండించి వరుణుని గం డడఁగించి సమీరు మర్దించి కుబేరుఁ జేఱచి
యీశాను నొత్తి ఫణిశులఁ ద్రొక్కి సాధ్యుల నొంచి సిద్ధిల నుక్కుమణించి
వసువుల స్రుక్కించి వారిజాపునియేపు మాపి యశ్వినులయాటోప ముడిపి

తే. గరుడగంధర్వభేదరవరులఁ బెక్కు, గతులఁ గారించి యప్పరోగణము నేలి
యధికు లగుతాపసుల నెల్ల నతకరించి, ⁶యఖిలలోకాధిపత్యంబు నందె నంత.

ఉ. భ్రష్టత నొంది దేవతలు బామరి దుగ్ధపయోధిమధ్యవి
స్పష్టభుజంగశయ్య ననుభావ ⁷సమాహితసుప్తి నొప్పు శి

1. బోఁకక. 2. దిగ్భూమ్యాది. 3. నడచును. 4. నేయను. 5. దగఁ దత్కూరప్రవృత్తి.
6. తానె యధిక లోకాధిపత్యంబు నొందె. 7. సమాహిత.

ప్రేష్టవిధాయి విష్ణు జగదీశ్వరు నార్తశరణ్యు సత్కృపా
దృష్టిసమగ్రుఁ జేరిరి ప్రదీప్తపరాక్రమచక్రశోభితున్.

27

తే. చేరి ధైన్యంబుతోఁ దమచెడ్డచేటు, లన్నియును విన్నవించి లోకాధినాథ
యజ్ఞుడు మొదలగుసర్వభూతావళికిని, నిక్క మెవ్వరు శరణంబు నీవు దక్క.

క. దైతేయుపటచుబాముల, కేతేఱుగున నోర్వఁ జాల మిక నీయడుగుల్
ప్రీతిం గొలుచుచు నుండెద, ¹మాతల నీవెట్టు లుంచె దటుసూడు దయన్. 29

క. దిలిసూనుఁ దునిమి మఱియును, దితిదకులము పీచమడఁచు ²తేకువ మదిఁ బూ
నిత యేని వస్తు నేలుట, సత మగు నమ్మెయికిఁ గరుణ సమకొలుపఁ గదే. 30

వ. అని యభ్యర్థించినఁ బాంచజన్యధరుండు సురవరులదెసం ³బ్రసాద సుముఖుం డై.

శా. మీమీసంపదలుం బదంబులును నెమ్మిన్ గ్రమ్మనం గ్రమ్మఱం
గా మీసొమ్మగు నెమ్మనమ్మనఁ గలంకల్ మానుఁ డింకన్ సమ
స్తామర్త్యోత్తములున్ భవద్రిపుడు నేఁ డస్తద్భజాభోగిపీ
తామూలాసుసమీరుండై పడఁగఁ బూర్ణానందతం జూడుఁడా. 32

క. ఇదే పోయెదఁ జిత్రజయా,భ్యుదయము నొందెదఁ ద్రిలోకములకును ⁴భద్రం
బొదవించెద నని యప్పుడ, కదలీచని కఠోరకాయ ఘనకర్తృతుఁ డై. 33

— విష్ణుదేవుడు నృసింహావతారంబున హిరణ్యకశిపుం జంపుట —

సీ. స్కంధవిధూననస్థలితసతాసమీరమున ఖేచరనిమానములు దూల
⁵దంష్ట్రాసముద్ధతదహనచ్చటానిపాతంబున దిగ్విదనంబు లెరియ
గ్రోధతరంగితేఘోరనిశ్వాసవేగమునఁ బాధోధి పూరములు గలఁగ
దర్పసంభృతమహోదగ్రహంకార ఘోషమున బ్రహ్మాండోదరములు వగులఁ

తే. గలుప నేత్ర కనీసి కా⁷కపిలరోచు
లరుణ ⁸శశభృన్తరీచుల నాక్రమింప
నమరు నరసింహమూర్తి యొప్పారఁ దాల్చి
విభుడు దైతేయునెదుర నావిర్భవించె. 34

వ. అట్టిదారుణరూపంబు నాలోకించి యాలోకకంటకుండు కంటకితాంగుఁ డగుచు
భయవిస్తయరసంబుల మునిగియుఁ గలంగక ⁹యనేకదనుజభటసహాయుం డై
యెదిర్చినం గార్చిచ్చు మృగంబులం బొదువుభంగి ¹⁰బ్రదిలిపోనీక పట్టి యిట్ట
లం బగుబలంబున. 35

1. ఆతల నీ వెట్టు చూచె దటు చూడు మమున్. నెట్లవునొ చూడు మాదయతోడన్.

2. తెగువకు. 3. బ్రహ్మ. 4. నశుభదం. 5. కరరుహ కరణాది కాకర్తృతుఁడై. (పూ. ము.) 6. దంష్ట్రా
సముద్ధూతదహనచ్చటానిపాతంబున దిగ్విదనంబు లెరియ. (పూ. ము.) 7. కటికి. 8. రోచిమరీచుల;
శేత్రమరీచుల. 9. యసుచర. 10. పగిది.

- మ. గరుడత్రోటికతోఽఘోరనఖనిర్ఘాతంబులై వైరిపే
 రుర ముగ్రోద్ధతిఁ జీరి నెత్తురులు ¹సర్వోర్వి నభోద్విక్లతః
 బరిణాహంబుల నెల్ల వెల్లిగొనఁ బైవైఁ జల్లి ²ప్రేవుల్ పొరల్
 గర మాటోపముతో ³హరించె హరి యాకర్షించి హర్షించుచున్. 35
- వ. ఇట్లు శత్రువధం బాపాదించిన. 37
- క. శితనారసింహఖరా, హతదైత్యగుహీపసూహాంబునఁ ద
 ర్పితయయ్యె ననఁగఁ బరిణామిత ⁴బొందెఁ ద్రిలోకపీఠ చక్ర మమాత్రన్. 38
- క. సురలును మునులును ముదమున, నరసింహు నసహ్యోరంహు నానావిధవా
 క్షరిణాతిఁ బ్రణుతించుచు ని, ర్భరభక్తిప్రాతికరణమరు లై రథిన్. 39
- వ. అయ్యాదిదేవుం డెట్లు దేవపదంబులు ప్రతిష్ఠించి యుంచెం గాలాంతరంబున
 హిరణ్యకశిపు సుతుమనుమం ⁵డగువిరోచనతనయుండు ⁶బలి యనువాఁడు
 బలియుం డై బలసూదనంపద యాక్రమించిన. 40

— ౪౦ వామనావతారంబు సుత్యేనరూపంబుగాఁ జెప్పుట ౪౦ —

- తే. అదితి నిజపుత్రహితముగా నాదిదేవు, ⁷పరమ విష్ణుగుఱించి దుష్కరతపంబు
 నేయుటయు మెచ్చియాపుణ్యశీలకుడయ, మయ్యెవామనా కారుండై యవ్విభుండు. 41
- వ. ఇట్లుదయించి యంద్రానుజాం డితం డుపేంద్రుం డనఁ బరఁగి బ్రహ్మచారివేషం
 బున నధ్యయనంబు నేయుచుండ నక్కాలంబున బలిదైత్యుండు నిత్యం బగు
 విష్ణుభజనతాత్పర్యంబును నార్య స్తవసీయం బగుదానశీల్యంబును ననాకులం
 బగుధర్మాచరణంబునుం దనకు నైజంబు లై వెలయ నశ్వమేధం బొనరింప సుప్రక్ర
 మించిన. 42
- క. ఆతనిపాలికి నర్థి, త్వాతిశయము దోచ నంబుజాక్షుండు దైత్య
 వ్రాతభయదవిక్రముండు స, నాతనవైభవంబు వంచనం జనుదెంచెన్. 43
- వ. అవ్విభంబు ప్రాజ్ఞులు ⁸సూచింపక మున్న నెఱింగియు. 44
- చ. హరి యఖిలైకదాత పరమాన్యుతలక్ష్మికి థామః పుస్తద
 ధ్వరమున నర్థియై ⁹యడుగ ధన్యుండఁ బుణ్యుండగణ్యవస్తుసం
 భరణుండ నేన యందుఁ దనభావమునం బ్రియమందు దానవే
 శ్వరు నడిగెం బదత్రితయసమ్మితఘాత్రి యతండు వేడుకన్. 45
- వ. విరోచనతనయుండును బహుమానప్రదానకలనంబునం దనమనోరథపూరణం
 బాచరించిన నవ్వటుకుమారుండు. 46

1. సర్వోర్వింబయిం. 2. ప్రేవుల్ గడుక్; ప్రేవుం బొడుల్. 3. మైనతండు పారి నాకర్షించె. (తూ. ము.) 4. బొంగె. 5. కాయ. 6. పాత్రుం. 7. పరమ విష్ణుగుఱించి. 8. సూచింపన్నట మున్నట మున్నట. 9. యయ్యెగడు.

- తే. ఇనునిఁ దనమాళిరత్నంబు నిద్దహార, తరళరత్నంబు గణిసూత్రపరిధిమధ్య
రత్నమును నూపురాగ్రవిరాజమాన, రత్నమును జేయుచును బ్రవర్ధనముబొందె.
- వ. ఇట్లు విక్రమమాణుం డైనయాత్రివిక్రమువిక్రమంబు నైరింపక ¹విప్రజిత్తియశ్వ
²శిరుండు శ్వపతియు, శంకుండు శంకుకర్ణుండు పుష్కరుండు నికుంభుండు బాష్క
లుండు గగనప్రియుండు ³సమృతుండు శరభుండు బృహత్కిర్తి మహాజిహ్వంబు
శంబరుండు విక్షురుండు ⁴వేత్తుండు నింద్రతామ్రుండు వాతాపి యసిరోముండు
పులోముండు వైశికుండు కాలదమనుండు కరాళుండు రాహువు మొదలుగాఁ
గల యసురముఖ్యులు కూర్చు కుక్కుటబకమకరస్పగాఁబిడాలాద్య నేకవికృతవక్త్రం
బులు బహుబాహుచరణమస్తకంబులుం గలవికటకాయులు నగు రాక్షసుల
తోడంగూడఁ బరిఘపట్టిసప్తాసకృపాణ ప్రముఖప్రహరణంబులు దాల్చి యతనిఁ
జిక్కువఱచుటకై యొక్కట కడంగి పొడిచినఁ బనజానుకూర్పరకరతలాహతుల
నందఱుం దూలించి యవ్విశ్వరూపధరుండు విశ్వంబు నాక్రమించి. 48
- క. అవలీల నసురనాయకు, నవమానితుఁ జేసి త్రిభువనాధీశ్వరవై
భవ మొసఁగె నింద్రునకు ముని, నివహంబులు ప్రస్తుతింప నిఖిలము నలరన్. 49
- వ. వామనావతారం బాకర్ణించి తింక జామ⁵దగ్నునవతారంబుఁ జెప్పెద వినుము.

— పరశురామావతారంబు సంక్షేపరూపంబుగాఁ జెప్పట —

- శా. అత్రిప్రోద్భవుఁ డద్భుతాత్ముండు త్రిలోకారాధనీయుండు ద
త్తాత్రేయుం డనుసంయమింద్రుండు సరోజామౌవతారంబ యి
ద్ధాతిం దొల్లి సమస్తధర్మములు విధ్వస్తంబు లై పోయినం
జిత్రైశ్వర్యముపేర్కి గ్రమ్మఱ బ్రతిష్ఠించెన్ మునిశ్లాఘ్యుఁ డై. 51
- మ. అతనిం బుణ్యయశోవిజృంభితుఁ గృపై కాయ త్తచిత్తాంబుజం
గృతవీర్యాత్మజుఁ డైనయర్జునుండు భక్తిం గొల్చి తేజస్వము
7ధృతదోస్తంభసహస్రమున్ సకల⁸గోత్రమండలై కాధికా⁹
దృతియున్ యోగ్యవిభూతియున్ బడసి యుద్దిపించె ¹⁰విప్రస్తుతిన్. 52
- సీ. జమదగ్నిసుతుఁ డగ్నిసదృశతేజుండు రాముఁ డై జనియించి విశ్వాత్ముఁ డాద్యుఁ
¹¹డాకార్తవీర్య నహార్యధైర్యుని ననేకాత్మజబంధుసహాయు ఘనుని
నాజిలోఁ దొడరి యుత్తేజితపరశుధారాముఖంబున నతిరౌద్రభంగి
దునుమాడి యాతనిఁ దొడరి పారావారపరివేష్టితాఖిలధరణిఁ గలుగు
తే. నరపతులనెల్ల వరుసతో నిరువచొక్కమాటు¹²ద్రుంగించి నెత్తురు¹³మడుపులయిదు
నిలిపి కోపంబు మాని యస్థలితనియతి, నశ్వమేధయాగంబు రమ్యముగఁ జేసె.

1. విప్రచిత్తి. 2. శంకుండు. 3. సంహరుండు. 4. వృత్తుండు. 5. దగ్నిరామా; దగ్ను. 6. గృపాయత్తైక. 7. న్నత. 8. గోపా. 9. కర్తృతయున్, పాభృతమున్. 10. కీప్రస్తుతిన్. 11. ఆకార్తవీర్యాఖ్య నసహాయశౌర్య నాత్మజబంధుమిత్రసహాయఘనుని. 12. మర్దించి. (అ) 13. మడుపు లందు.

వ. అమృతహృదయంబునందు.

54

మ. అమితస్వర్ణమణిప్రతానము లసంఖ్యస్యందనాశ్వేభగో
సముదాయంబు లగణ్యధాన్యగృహవాసస్తల్పదాసీసమూ
హము ¹లత్యుత్తమదోగ్యభూసురుల కుద్యద్భక్తితో నిచ్చె దా
నముగా నాదివదాన్యుఁ డీతఁ డని తక్ష వర్ణింపఁ ద్రైలోక్యమున్. 55

వ. మఱియుఁ గళ్యణమునీంద్రునకు నఖిలక్షోణియు ²మఖదక్షిణగా నొసంగి కృష్ణా
జినోత్తరీయుండు జటాముకుటమండలియు నై మహేంద్రపర్వతంబునందు సర్వ
లోకహితార్థంబు నేడును దపంబు నేయుచున్నవాఁ డట్టిజామదగ్నుజనన
³వ్యాపారంబులు నివృత్తంబై న యనంతరంబ. 56

— శ్రీ రామావతారక్రమంబు సంక్షేపరూపంబునం జెప్పట —

క. ఇరువదినాలవత్తేతను, హరి దశరథభూమిపతికి నాత్మవిభూతి
స్ఫురణము చతురంశములుగ, ⁴విరచించి జనించె భువనవిప్లవహృతికిన్. 57

వ. అన్నలుగు మూర్తులయందు నగ్రజుండు. 58

మ. అమలాంభోజకళాక్షుఁ డక్షయఘనశ్యామాంగుఁ డాజానుష
ర్మమహాబాహుఁడు సంహతోరుకతినోరస్కుండు సింహాశోరువి
క్రమణుం డద్భుతశౌర్యధైర్యకలనాకల్పండు కళ్యాణాధీ
రమణీయుండు వెలింగె రాముండు గుణారాముండు భూమండలిన్. 59

ఉ. శైశవకేళియంద తనసత్త్వము లోకము ప్రస్తుతింపఁగాఁ
గౌశికుఁ డస్త్రకోటి యొసఁగంగఁ బ్రదీప్తతనొంది తన్మఖ
క్షేతకరుణ సుబాహుఁ డనుకిల్బిషరాత్రిచరుణ ససైన్య్యుఁ గి
నాశునిఁ జేర్చి పేర్చె జననాథతనూజుఁ డజేయుఁ డై యనిన్. 60

క. వైదేహకన్య పురరిపు, కోదండధ్వంసశుల్క గోరి యతని చే
తోదయిత యయ్యె సాక్షా, చ్ఛ్విదేవి యయోనిజాత సీత యనంగాన్. 61

చ. అనుపమనూత్నయావనమునంద పితృప్రియకారియై విభుం
డనుజుండు ధర్మపత్నియు నిజాసుగమ బొనరింఁ గాననం
బునఁ బదునాలుగేడులు తపోనియతిక వసియించి దేవతా
మునిజనరక్షణక్రియ లమోఘము గా నొనరించె నన్నియున్. 62

క. ఖరు మారీచునిఁ గూల్చుట, విరాధునిఁ గబంధు శాపవిచ్యుతిలాభ
స్ఫురితులఁ జేయుట యాదిగఁ, బరఁగినయవి తద్వనాంతపర్యటోనవిధుల్. 63

తే. భూరిబలసత్త్వమున నెందుఁ బొగడుగనిన, వాలి వధియించి సుగ్రీవు వానరేంద్ర
పదవియం దుంచె నద్దేవుఁ డుదధిలోన, నిలిపె⁷నేతువు నాశ్చర్యమొలయుఁ జేర్చి.

1. లత్యంతము. 2. మఘ. 3. వ్యానకంబులు. 4. విరచించెను భువనరక్ష విభవక్రీతిక. 5. కమ. 6. సంబుల్. 7. నేతువాశ్చర్య మై వెలయ.

వ. మఱియు నాత్మీయదారహరణదురితాపరాధి యైనవాని నహీనతపోవిభవలబ్ధ ప్రభావు దేవాసురయక్షరక్షోభుజగగంధర్వరాది సకలభూతదుర్జయు నపరిమితదనుజ కోటిసహస్రపరివారు దారుణబాహువీర్యసమగ్రు దశగ్రీవు నుగ్రసమరంబున సమయించె నీవి యమృతాత్ముని విక్రమంబులు తదీయానుజు లగులక్ష్మణాదు లింద్రజిల్లవణాదిసురవిరోధుల వధియించి రిక్తిమహిమచేత నత్యంతమహిమం దై యతం డయోధ్యాపురంబున నభిషేకంబు నొంది దశాశ్వమేథావబృథన్నానశం స్కుం దై మహాతపస్వు లగుభూసురులకు గోసువర్ణగజరథతురగ గ్రామకన్యా దాసదాసీగృహాదిదానంబులవలన నతిసన్నద్ధి గావించి సమ్యక్ప్రజాకల్పనంబునం బరమధర్మంబు వడసె నాతని రాజ్యంబునందు. 65

సీ. విషశస్త్రజలవహ్ని విమతతస్కరబాధ లొంద వెన్నడు భర్త లువిడలందు నతివలు పతులందు నవిలంఘితాచార లమరువర్ణంబులు నాశ్రమములు నాత్మీయధర్మమునం దనాలస్యతఁ దనరారుఁ బ్రాణిజాతముల కెల్ల నొలయ దకాలమృత్యుభయంబు దెవులు కలకలు ¹కలుపులు గలుగ వెపుడు తే. నఖిలజనులు ²సహస్రవర్షాయుషులు స, హస్ర ³సంతానయుతులు సహస్రవిధులు నగుచు ⁴మోదింతు రచట లే వకృతదంభ, దర్పకార్యులలోభాద్యధర్మగతులు.

క. మునులును సురలును వేడుక, మనుజులలోఁ గలసి మెలసి మనుచుండుదు రెం దును గుడుపుఁడు గట్టుఁడు గొనుఁ, డనుమాటలు వినఁగవచ్చు నఖిలక్షోణి.

క. పదివేలును బదినూలులు, నొదవిన లెక్క యగునేడు లుగ్వీధిపైఁ ద్రిదశహితార్థముగ నిలిచి, పదపడి రఘువిభుఁడు నిత్యపదవిం బొందెన్. 68

వ. రామావతారానంతరం బనంతవిభవం డగులక్ష్మీవిభుండు యాదవరామత్వం బులు గృష్ణత్వంబు నొందె నంతఁ బ్రలంబముష్టికమైనద్వివిదవధంబును నరిష్ట కేశికువలయాపీడచాణూరకంసధ్వంసనంబును మురనరకశిశుపాలకాలయవనసాల్వ పౌండ్రహననంబును బాణపరాభవంబును మఱియు ననేకదుష్టపార్థివప్రహరణకరణోద్యమంబును మొదలయినవి యద్దేవు దివ్యకర్తంబు లింకం గలియుగాం తంబునఁ గల్కార్చిత్ర కుం దై విష్ణుయశుం డనుపేర నవతరింపంగలవాడు. 69

చ. హరియవతారసంకథన మాగమసమ్మిత మాద్యసంయమీ శ్వరహృదయానుమోదనము సంతతిఁ బ్రాంజలియై సరించినం దిరముగ విన్న నాపదుదధిం దరియించి నరుండు మంగళ స్ఫురణము లెల్లఁ గాంచి తగఁ బొందుఁ దుదిన్ హరిలోకవాసమున్. 70

వ. అని యుపన్యసించి వై శంపాయనుండు జనమేజయునితోఁ ద్రివిక్రమావతార శోభితుం దైనవిష్ణుపరాక్రమంబు లింకనుం గీర్తించెద విను మని యిట్లనియె. 71

— ౧౭ దేవదానవులకు జరిగిన తారకామయం బను యుద్ధప్రకారము —

- ఆ. అనఘ కృతయుగంబునండు వృత్రధ్వంస, మయినపిదక దారకామయంబు
నాగఁ జెల్లె నొకరణము దేవతలకు, దానవులకు నధికదాసుణముగ. 72
- క. అండు సురారులచేతం, గ్రంథుగ సురసిద్ధయక్షగంధర్వాదుల్
సందళితదేహు లై భీ,తం మాళి నలంచి రాదిదేవు ముకుందున్. 73
- వ. అట్లు వలంచుటయు నార్తశరణ్యుండు గావున విక్రాంతజగత్త్రయం డగుత్రివి
క్రముండు విక్రమోత్సుకుం డై సజలజలధరశ్యామం బగుదివ్యదేహంబు హే
మాంబరకాస్తూభ¹ హారంబుల మాణిక్యముకుటంబున దేవీస్యమానం బై సకల
ధాతుమయం బగు సమున్నతాంజనశైలంబు గ్రేణినీయఁ జక్రశార్ఙ్గవాఖడ్గశం
ఖంబులు సాకారంబు లై పరివేష్టించఁ జంద్రసూర్య² చక్రంబును మందరమహీధ
రాక్షంబును మేరుగిరికూబరంబును ననంతరజ్జుసంబంధంబును దారకాకుసుమపరి
కీర్ణంబును గరుడధ్వజవిభ్రాజితంబును నగు భువనరూపస్యందనంబు నధిరోహించి
యాకాశంబున నాకౌకసుల యాలోకనంబులకు నభిగమ్యుం డైనఁ గృతాంజలు
లై వారు జయ జగన్నాథ జయ జనార్దన జయ హృషీకేశ జయ సర్వభూ
తేశ్వర యనునివి³ యాది యగు వివిధస్తోత్రకీర్తనంబులు మున్నుగాఁ గీర్తనం
⁴జానర్చి దివిజవరులు తమకు నైన భయంబులు విన్నవించినఁ బ్రసన్నుండై మధుర
గంభీరభాషణంబుల నవ్విభుండు వారి కభయం బిచ్చి తద్విరోధుల వధియించు
టకుఁ బ్రతిజ్ఞ చేసిన. 74
- ఆ. సత్యసంధుఁ డైనచక్రామునునిపూన్కి, యమృత మర్ధిఁ గనినయట్లు గాంచి
దివిజవరులు మున్ను దిగులుసొచ్చినమనంబులు కలంకదేటి పురికొనంగ. 75
- వ. సమరోద్యుక్తు లై రాసమయంబున. 76

— ౧౮ దేవతలు రాక్షసులమీఁద యుద్ధసన్నద్ధు లై వెడలుట —

- చ. వనజహితుండు దీప్తవిభవంబున నొప్పె నశేషదిక్కులం
దనరెఁ బ్రసన్నులై పరమతాపసవర్యులు వేల్చి హవ్యవా
హనుండు ప్రదక్షిణార్చి నెలరారెఁ గరం బనుకూలవర్తి యై
యనిలుఁ డెలరై నిర్జుల కయ్యెనుశత్రుజయంబు డెల్పుచు. 77
- వ. అట్టికల్యాణనిమిత్తంబులకుఁ జిత్తంబుల నుత్సాహంబు లొదవి పొదలుచు వసు
రుద్రాదిత్యమరుదశివశివేశ్వసాధ్యులు సురవారు లయి పురుహూతపురోభాగంబున
కరుగుదెంచి రతండును బిశంగహయసహస్రయుక్తంబును⁵ సముద్ధిష్టాశనిధ్వజ
విరాజితంబును దేవోవిరాజితార్కమండలంబును బ్రచండమారుతమనోజవంబును
సువిహితత్రిదశమనోరథంబును నగు తనరథంబు మాతలిసారధికం బై పార్శ్వం

బునం బొలుపారఁ బ్రబలవలాహకమాలికాపరివృతం బై విద్యుదింద్రాయుధా
లంకృతం బైన యభ్రమాతంగంబు నెక్కి యుక్కుమీటి వేయిగన్నులుం గన్న
కౌతుకంబునం బ్రతివికాసంబు వొందు నస్పృహవిభవంబునఁ బ్రభూతభిదుర
పాణి యై భాసిల్లె నతని కెలంకుం బిటుండనుం గరోరదండహస్తండును గాల
మృత్యుసహాయుండును నపరిమితవ్యాధిపరివారుండును నగుపరేతపతియు సకల
సాగరభోగి ప్రకరపరివృతం డై సుజాతముక్తానురకతభూషణంబుల భూషితం బగు
దేహంబుతోఁ బాశప్రకరంబు కరంబున నమః నమః నమః యక్షరాక్షసులు
కోట్లు గొలువ శంఖపద్మాదినిధు లిరుదెసల నిలువఁ బుష్పకాధిరోహణంబున
మెఱసి మహాగద కేలం గ్రాల నుల్లసిల్లు సాక్షాత్తిలోచనుండపోతె ద్రిలోచన
సఖుండును నఖండగర్వంబునం దవర్చిరి తక్కిన దిక్పాలురుం దమతమపరివారంబు
లతో నాత్మీయవాహనంబులు మహానీయంబులుగా నొప్పిరి సప్తతురంగరచు
తరంగితాకారం బై యనుూసారధ్వవిస్ఫారం బైన శేఠోడ వారిరుహమిత్రుం
డును విచిత్రగతిత్వరితం బగు ¹సీతాశ్వంబుల శాశ్వతం బగునమందస్యంగంబునఁ
జండననుందరం బగుశరీరం బేపారం దారాపరివారుం డై నీహారప్రసారా
కరుండును సురసైన్యమధ్యం బలంకరించిరి పరిస్ఫుటస్ఫుటాచక్రంబు లెసంగఁ
జక్రిప్రభువులు ప్రభూతదంష్ట్రాశస్త్ర లై దుర్విషహవిషానలజ్వాలాజ్వలంబుల
నంబరంబు వొడువుచు దనుజభయదం బగునాటోపంబు వాటించిరి కై లేం
ద్రులు సాంద్రపాషాణతరువర్షంబు లమర్షంబునం బగఱపైఁ గురియువారై పేర్చి
రిట్లు సుసంఘటితసన్నాహం బగు వివిధశూహంబు గైకొని కన్నాకై వెన్నుండు
వేవురు విభాకరులునుం బదివేవురు ప్రళయమహాపావకులును ప్రోవుగట్టివట్టిపగిదిం
దేజఃప్రతాపంబులు విపక్షదూరభీక్షేపంబు లై యేపార దీపించె నంత నింతయు
నెఱింగి యక్కడ.

18

— మయుండు మొదలగు రాక్షసులు దేవతలమీఁద యుద్ధనన్నధు లై వెడలుట —

తే. విఱిగిపోయి క్రమ్మట నొకనిష్ఠుఁ జేతఁ, బట్టి పోటొగ్గి వచ్చెద రిట్టి దివిజు
లయినో నేమయ్యెనిది చూడుమనుచుదితేజ, లఖిలసైన్యంబుఁ దగ్గే నేకముఖము నేసి.

వ. నిఘ్నోత్సాహంబున నడపి రట్టియెడ. 19

మ. విలసద్భక్తచతుష్కు మై ఘనతరస్వీపిత్వగావేష్టనో
జ్వల మై కిష్కుచతుశ్శత త్రితయవిస్తారాధ్య మై రెండువే
లెలువుల్పూనిన కాంచనోజ్వలరథం బిం వెక్కఁగా నెక్కి యు
త్కులఁ డై యేగె మయుండు సైన్యమున కేకస్వామి యీతం డనన్. 20

చ. ఇనుమునఁ జేసినం బొలుచు నెన్నిదిగిగండుల లేరువేయు పెం
పెనసినగర్దభంబులు వహించగఁ గ్రోశము విప్పు గల్గి సా

ధనచయకోటి యొప్పుగ నుదగ్ర¹పతాక నభోగ్ర భాగచుం

బిని యయి క్రాలంగా జనియె భీతివిదూరుడు దారుఁ డాజికిన్.

82

క. గదపూంచుట్టి మహి గ్ర, క్కదలంగఁ ద్రొక్కుచును నడచె²గాల్నడతోఁ బెం
పొడవి విరోచనుడు సమ, భృదిత⁴శిఖర మగు⁵చరిష్ణుభూధరముక్తియన్.

83

తే. వేయిగుట్టముల్ పూనినవెడడయరద, మర్థితో³నెక్కి రిపుకోటి నదరఁజేయఁ
జాలుకడక హయగ్రీవుఁ డాలమునకు, నరిగెదనుఁజూచి దనుజులు హర్ష మొంద.

క. వేసేతులనిడు పగు బా, శాసనము గుణస్వనోగ్ర మగునట్లుగ ను
ల్లాసంబునఁ ద్రిప్పచు ఘో, రాసురుడు వరాహుఁ డొప్పె నఖిలధ్వజినిన్.

85

క. విక్షురుడు క్రోధదహన, ప్రక్షురణోగ్రాతుఁ డగుచుఁ బటురథవేగ
ప్రక్షుభితక్షీతి యగుగతి, వీక్షింపఁగ విస్తయముగ వెస నని కమరెన్.

86

క. అష్టాదశగజరభసా, క్లిష్టం బగురథముమీఁదఁ గేలఁ గడిది వి
ల్లిప్తమునఁ బట్టి మెఱసెన్, ద్వష్ట యనిష్టభట⁷మథనతత్పరశక్తిన్.

87

తే. శ్వేతుఁ డనఁగ విశృంఖలశ్వేతహరుల, యరదమున విప్రచిత్తికి నాత్మజుండు
శ్వేతరత్నవిభూషణశ్వేతవసన, లసితుఁ డై శ్వేతగిరిమాడ్కి నెసఁగె జూడ.

88

క. బలిసూనుఁ డరిష్టుఁ డను, బలియుండు బలవద్దజేంద్రపరికల్పన ను
జ్వలుఁ డైయొప్పుగ నాచ్చుచుఁ, బొలుపారె సతోయజలదహతంబుక్రియన్.

89

తే. కడిదియసుర బాణుండును గడఁగి మేఘ, వాహ మభినవగమననిర్వాహలీల
మెఱయునట్లుగఁజూపుచు⁹మెఱసెనై న్యమధ్యమునఁదుల్యుండై¹⁰వియన్తధ్వరవికి.

క. లంబాభరణంబులతో, లంబుండు దానాతిభరవిలంబితగమన
స్తంభేరమంబు నెక్కి బ, లంబులకుం దిలకమయ్యె లలితవిభూతిన్.

91

తే. నైంహికేయుండు దీప్తోరుసింహవక్త్రుఁ, డహితబలముల మ్రింగుదు ననువిధమునఁ
జెలఁగి నెలవులు నాకుచు జిహ్వా తార, నేత్రముల రొద్దరసరేఖ నిర్వహించె.

వ. మఱియు ననేకు లనేకవాహనంబులతోడ ననేకాయుధహస్తులై నడచి రిట్లు
గూడినదానవానీకంబు సురపతాకినికి నభిముఖంబుగా మోహరించెం బ్రవర్తిత
తూర్యఘోషభీషణసంకులంబు లగునబ్బలంబులు రెండును బ్రళయమారు
తోద్ధూతతరంగధ్వనిభీకరంబు లగు రత్నాకరంబు లొండొంటిం దార్కొను
తెఱంగునఁ గదియ నడచె నాసగుఁడంబునఁ బూర్వాధిష్ఠితం బగురథంబు డిగ్గి.

93

— త్రివిక్రమదేవుండు గరుడవాహనాధుం డై దేవకలవ సహాయం బగుట —

సీ. పసిడికెందగడు పైఁబఱపినయట్లు దిక్కులఁ బక్షకాంతి పైకొలుపువాని
ముందట నెఱసంజమొలపించు చంచునప్టోరగమణిదీప్తి నొప్పువానిఁ

1. తరధ్వజమస్త్ర. 2. కాల్నడ మొనకాస్పదముగ. 3. వదలి. 4. శిరంబగు. 5. పరిష్క; పటిష్ఠ. 6. వృక్షకుండు. 7. దమక. 8. కిశోరుండు ఘనకిశోర. 9. దివి. 10. కనన్తధ్వ.

బ్రశయాగ్నిశిఖలు పైఁ బ్రసరించు క్రోధసంరక్తవిలోచనప్రభలవాని
నిఖిలాండములు నొక్క నెగవున దాటంగఁ గలయద్భుతోగ్రవేగంబువాని

ఆ. వైనతేయు నింద్రవజ్రావమానన, చండశౌర్యు నెక్కి చక్రశార్ఙ్గ
గదలు దాల్చి కడిమిఁ గడఁగెసర్వాభయ, ప్రదుఁడు శ్రీనిభుండు బవరమునకు. 94

వ. అద్దేవునకుం దలకడచి పాకశాసనుండు లోనగులోకపాలురు సకలసురగణం
బులం గొని దనుజనివహంబులం దలపడిన నసురలు నసహ్యరంహస్సంపాతంబున
నిలింపులం గైకొనక ¹తఱిమిన. 95

తే. కరులు కరులును హరులును హరులు నరద
ములు నరదములుఁ గాల్చులములునుఁ గాలు
బలముఁ దాఁకంగఁ గయ్య మగ్గచిక్క ²బేర్చె
రెండు³ మొనలకు నతిరౌద్ర రేఖ చెరయ. 96

మ. పరిఘప్రాసశ రాసిశక్తిముసల⁴ ప్రవ్యగ్ర శస్త్రాఘని
ర్భరనిర్భిన్న శరీరు లై దితిసుతప్రాతంబుచే దివ్యులు⁵
సురసంఘాతముచేత దానవులు నస్తోకంబులై నెత్తురుల్
దొరుగఁ బుష్పితకింశుకో⁶జ్వలత విద్యోతించి రేకాకృతిన్. 97

వ. తదనంతరంబ. 98

ఉ. ఏవున దానవు వ్విగిలి యెందఁను వేలుపుమూఁకఁ గ్రూరమా
యాపరికిర్ణ పాశనిచయంబులఁ గట్టినఁ జేతు లాయుధ
⁶వ్యాప్యతి దక్క నంఘ్రిలు ప్రసర్తనశూన్యత నొంద వాహముల్
⁷పోపఱ నెల్ల వారలు బ్రభూతభయార్తి గలంగి కిరయ్యెడన్. 99

ఉ. అంతయుఁ జూచి గోత్ర భిదుఁ డాత్మవిభూతిఁ చదీయమాయ పెం
పంతయు ⁸మాన్చి యంధతమసాంబకపంక్తుల నంబరక్షితి
ప్రాంతము లెల్లఁ గప్పుటయు నన్యులఁ దమ్మురు గానలేక వి
భ్రాంతతఁ బొంది తూలెడువిపత్తులఁ గూల్చిరి పేర్చి నిర్జరుల్. 100

చ. అసురలు సావఁగాఁ గని తదగ్రణి యైనమయుండు రోషసం
ప్రసరకతోరనేత్రశిఖి పర్వఁగ నౌర్వనిచేత స్మప్త మై
యెసఁగెడుమాయ నప్పు డెలయించినఁ బుట్టె యుగాంతసంశృత
ప్రసభకృశానుతుల్య మగు పావకసంచయ ముప్పితోద్ధతిన్. 101

ఉ. ఆతీవ్రానలుపేర్చి వాసవతమిస్త్రాస్త్రప్రభావంబు ని
ర్భూతంబై చెడ నంతఁ బోక యది యెందుం దానయై పర్వి స

1. తఱిమిన. 2. బరగి. 3. మొనలును. 4. ప్రాయోగ్. 5. జ్వలితక. 6. వ్యాప్యతి.

7. పాపఱనెల్ల వారలు ప్రభాత; పోపఱ; పోపడ. 8. రఘైయిక్. 9. నీలుచేసి.

ర్వాతంకంబుగఁ జేల్పఁగాఁ దొడఁగె దేవానీకమున్ దానవ
వ్రాతంబుల్ సెలఁగెం గలంగి విబుధు ల్వాఙ్మీశ్వరుం జేరినన్.

102

వ. ¹దివస్పతి యయ్యాపదకుం బ్రతీకారం బవ్వరుణు ²నడుగుటయు నతం డిట్లనియె.

సీ. విను మౌర్యుఁ డనుమహాముని తొల్లి బ్రహ్మచర్యవ్రతనిష్ఠుఁడై యధికతపము
కడుదీర్ఘ కాలంబు నడపంగ జగముల కెంతయు భయ మైన ఋషులు సురలు
నాతనిపాలికి నరుగుదెంచిరి హిరణ్యకశిపుఁ డాదిగా నసురతతియుఁ
జనుదెంచె నట్లు గూడినవారలందఱు నమృహాత్మునితోడ ననఘ యిట్లు

తే. సీవు పిన్నపా యంబున నెఱయ బ్రహ్మ, చారివై నిష్ఠ సలుపంగ సకలకులముఁ
జెడదె విచ్చిన్నమూలమై సిద్ధమునులు, వినవె పత్నీసమేతులై కనిరి సుతుల. 104

క. అలజడియె కాక నీకీ, నిలుకడ నొకమేలు గలదె నిజము వినుము మా
పలుకులు సంతతిఁ బడయం, దలకొను మనుటయు నతండు దరహాసముతోన్. 105

వ. వారల నందఱం గలయం గనుంగొని యిట్లనియె. 106

తే. బ్రహ్మయోనిసంజాతుఁ డై బ్రహ్మవిద్య, నలవరించుచు బ్రహ్మంబు నాత్మఁ జూచు
బ్రాహ్మణుఁడు బ్రహ్మచారియై పరఁగవలదె. బ్రహ్మయైనఁ జాలునెయ్యట్టిభవ్యుఁగలఁప.

వ. వేదాధ్యయనయజన³ ప్రజాసముత్పాదనంబులను మూఁడు తెఱంగులును ఋణ
త్రయ మోక్షణోపాయంబు లై గృహస్థునకుం బాల్పడినవి యేము వనస్థుల మై
యున్నారము నిరాహారలు పవనజలాదిభోజనులు ⁴నశ్చ కుట్టులును దంతో
లూఖలులుం బంచతప్తలు నగుట వానప్రస్థధర్మంబు పరమధర్మంబు మాకు బ్రహ్మ
చర్యంబు మున్నిడుకొని పరమగతిం బ్రాప్తింపవలసి యుండు. 108

క. వినుఁడు తపంబును ధర్మం, బును వ్రతములు యోగచర్యములు నిష్ఫలమై
చను బ్రహ్మచర్యనిష్ఠకు, ననుకూలుఁడుగానిఖలున కని రాదిమునుల్. 109

క. తరుణీసంగమ మెక్కడ, యిర వగుయోగదశ యెక్క డేయూరికి నే
తెస వజితేంద్రియుఁ డగును, శ్చరితునియోగంబు దంభసంజ్ఞమ కాదే. 110

వ. పరమేష్ఠి తనబ్రహ్మచర్యంబు పాలి నోవక యుండ మానసు లగునాత్మజుల సృజి
యించె మీరు బ్రహ్మచర్యంబు గా నని నిందించితిరి. సాధువు లయ్యు ⁵నసాధు
వులుం బోలె నిట్లు పలుకం దగుచె నన్ను సంతతి వడయు మనియెదరేని భవద్య
చనంబు సేసెద ⁶నట సూడుం డని పలికి యతండు. 111

క. తనతపముపేర్చి ననపా, యనిరూఢం బైనకాయ మమరంగ హుతా
శనునందుఁ దొడయొకటికి యిడి, గొనకొని మధియించె విశదకుశ కాండమునన్.

1. దేవత 2. నడుగ. 3. ప్రజోత్పాదనంబు. 4. అశ్చ కుట్టాశులు. 5. నసాధువులపోలి.

— జోర్జుం డనుమునివలన నౌర్వాసలంబు సంభవించిన ప్రకారము —

వ. అబ్బంగి నరణికరణి మధియింపఁ¹బడు నయ్యూరువువలన నౌర్వుం డనుపేర
²నిరింధనుం డగుననలుండు తనయుం డై జనియించి యాకసంబు దాఁకిన యెఱుమం
 టలు దెసఁబు వొడువ నొండొండ పెరుగుచుం దనతండ్రి యగునౌర్వమహాముని
 యెదుర నిలిచి. 113

క. కడు³ఁబెల్లగునాకలి నా, యొడ లెరియింపంగఁ వొడఁగె నొక్కట జగముల్
⁴పొడిపొడిగా దరికొనియెర, నెడపక యింపుక యనుజ్ఞ యిమ్ము మహాత్మా. 114

వ. అనునవసరంబున లోకపితామహుండు సనుదెంచి యౌర్వునిచేత నభివాదితుం
 డై నీపుత్రున కాహారంబును నివాసస్థానంబును నొసంగెద జగద్దాహంబునకుఁ
 దొడంగక యుండ వారింపు మనిన నతండు దేవా యేను గృతార్థుండ నైతి నిబ్బా
 లునిదెసఁ ద్రైలోక్యనాథుండ వగునీవు భావంబు సదయంబుగా నిలుపుటం
⁵గడవ మే లేయ్యది యల్ల చేయుదు ననుటయు నవ్విశ్వగురుండు. 115

ఉ. అంబుధిలోన బాడబముఖాకృతి సీతఁడు దాల్చి పెల్లుఁ దో
 యంబులు గ్రోలుచుండుఁ బ్రళయావధియంగు మదీయరాద్రతే
 జంబును దన్నుఁ బొందఁగ నహ్యాసముద్ధతితో సమస్తలో
 కంబులు నీలుసేయు నదిగార్జ్యము నాపుడు నమ్ముసింద్రుడున్. 116

వ. అవ్విధం⁷బ యొనర్పం గొడుకు నాజ్ఞాపించె నతండును దనతేజంబు లోకబాధ
 కంబు గాకుండ నుపసంహరించి సాగరంబునకుం జనియెఁ జతుర్ముఖాదులు తమ
 తమోనెలవుల కరిగిరి హిరణ్యాకశిపుఁ డౌర్వుని బూజించి సర్వాంగప్రణాతుం డై.

తే. అజాఁడు సనుదెంచి ప్రార్థించునట్టతపము, లోకమున నెవ్వరికిఁ జెల్లు నీక కాక
 యేను భవదీయశిష్యుండ నెడరువొందు, నప్పటికి రక్ష యగువిద్య యానతిమ్ము.

వ. అనిన నమ్మహాతపోధనుండు నీవు సర్వభువనజైత్రుండవు మిత్రుండ వై న న్నాశ్ర
 యించితి గావున మత్పుత్రుచేత నిర్మిత యైన⁸యనింధనాగ్నిరూప యగు విద్య
 మాయ నీకిచ్చితి సోమ¹⁰స్పర్శనంబు దక్కం దక్కిన యెయ్యవియు దీనికిం బ్రతికా
 రంబులుగావు నీయన్వయంబున జనియించినవారికెల్లను రిపునిగ్రహంబు వొందిన
 యప్పటికి నిది వశగత యై యుండు ననియె నట్లు దైత్యపతివడసిన యవ్వీశేషం
 బిప్పుడు మయప్రయోగంబున నస్తద్బాధకం బైనయది. 119

క. సితకరునిఁ బనుపు మేనును, నతఁడు నయిన నిపుడ దీని నడఁతు మనిన నా
 శతమన్యుఁ డభివతిభా, పితములకుం బ్రీతుండై శశిం జూచి తగన్. 120

వ. అవ్విధం బతని కెఱింగించి. 121

1. గడంగిన. 2. ననింధనుండగు. 3. జడ్డుగు. 4. వొడివొడి. 5. గడువ. 6. వడవాముఖేఽస్య
 వసతిః సముద్రాస్యే భవిష్యతి. 1-45-60. 7. జానర్పం. 8. నివాసంబులకుం జనిరి. 9. నిరింధ
 నాగ్ని. 10. స్పర్శంబు.

- సీ. అంభోధిసుతుడ వనంతరసోదయంబులకుఁ గర్తవు సర్వభూతములకుఁ
 1 బోషకుండవు సమస్తాపదీవిభుడవు యజ్ఞంబులకుఁ బ్రాణమై తలిర్తు
 సుధకు నాథారమై శోభిల్లు చాత్తవై యోగీశ్వరులకు మృత్యువు హరింతు
 భూచ్చాయ మచ్చగాఁ బొలుపాడుతనుకాంతిఁ బ్రసరించి తిమిరంబుఁ బరిభవించు
 తే. నీమహాత్మ్యంబు²మునివర్ణనీయ మట్లు, గాన దివిజుల కైనయక్కఱ వొలంగఁ
 జేయు మిప్పాశపాణియు శీతకిరణ, సీకుఁ దోడ్పడు ననవుడు నెమ్మి నతఁడు. 122
- వ. పాకశాసనుశాసనంబు గయికొని దనుజానీకంబువైఁ గడంగి. 123
- మ. స్ఫురదాత్మీయమయూఖముల్లలయ కింభోభృతృప్తం బంతయుం
 బరంగంచేసిన మాసె నొగ్గదహనస్సారాకృతిం గ్రాలు దు
 ర్భరమాయావిసరంబు దానవులదర్పశూర్తియన్ డిందె న
 ట్లరుదై యొప్పెడు⁴సేతఁ జేసి విధుఁ డుద్యద్ధాముడై వెండియున్. 124
- మ. క్షీతి యాకాశము దిక్కుల న్దైవి వి సూక్ష్మం జెందనీకెందు రీను
 ద్యతసాంద్రోద్ధతిఁ బర్వపుష్పహసీహారంబుఁ బూరించి భూ
 రితరా⁷రాతిబలంబులం బొదివి మూర్ఖిల్లన్ విభేదిల్లఁ గం
 పితచేష్టన్⁸ దురపిల్ల విహ్వలదశన్ భీతిల్లఁ జేసెన్ వెసన్. 125
- క. హిమకరునికురియుమంచున, బ్రమసి ముఁకుండై త్యకోటిఁ బాశాభిహతిన్
 సమయించె వరుణుఁ డవ్విధ, మమితాద్భుతకారి యయ్యె నాలోకింపన్. 126
- వ. ఇ తైఱంగునం బ్రాలేయపాశప్రహరణు లై నయయ్యిందుప్రచేతసులచేత నచేతనం
 బై తూలు దైతేయసైన్యవ్రాతంబులఁ జూచి మయండు క్రమ్మఱ నాత్మీయ
 సూసుం డగుక్రంచుండు నిర్మించిన పార్వతి యనుమాయగీర్వాణుడెసఁ బ్రయో
 గించి ప్రచండగండవై లకరాశంబును బ్రబలవనోద్ధాతపాదపోత్కటకూ
 టంబును బ్రకుపితసంచాస్యవ్యాఘ్రఘోర⁹కుభరంబును నగుపర్వతసంచయంబు
 సర్వశలం బుట్టించిన. 127
- అ. కోటిరాలు వచ్చి కూలె మ్రాకులు వచ్చి, పొదివె సింగములును పులులు వచ్చి
 కఱచె నట్టిభంగి గాసియై రమరులు, మాసెఁ జంద్రవరణమదమువేర్చి. 128
- క. తలలు వగిలియుచు జేతులు, నలిసియుఁ గాళులును దోడలు నడుములుఁ బార్శ్వం
 బులునొగిలియువాహనములు, నలుఁగులుఁదుమురయ్యె¹⁰నులిసెననిమిషబలముల్.
- క. సరసిజనాభుడొ దక్కంగ, సురనివహమునందు రూపు¹¹సాం పెడలనివాఁ
 డరిదిగ వెదకినలేఁ డ, పృగుసున నెంతయును నెడరు వాటిలినతుదిన్. 129
- వ. అగ్నిమూరుతులం బిలిచివిష్ణుండు మిరివ్త్తాయ¹²మాయునట్లుగా నాత్మీయతీవ్రత
 సూపి యేపారుం డని పసిచిన. 131

1. బోషకుఁ డవును సర్వాపదీ. 2. మును. 3. కంభోభృతృప్తం. 4. నట్టిచేత. 5. నెలివి.
 6. నుద్ధత. 7. హేతిజలంబులం. 8. దురిట్టిల్ల. 9. కంభరంబు. 10. సురిగి ర, నులిసె. 11. సాంపు
 సెడని. 12. మాయించు.

శా. దీప్తజ్వాలము లొక్కపెట్ట నెసలం దీప్తానుబంధోగన
వ్యాప్తి బర్వంగ సర్వదానవబంధాల్గుండై మున్నా
సప్తార్చిక బలవంతుఁ జేయుచు నభస్వంతుండు దృఢాంతుండై
సప్తస్కంధములం గదల్చి పొదలెన్ సంపాతచండాకృతిన్. 132

ఉ. ఘోరయుగాంతవహ్నిఁ బటుగోత్రనగావళియెల్ల భస్మసా
త్కారము నొందునట్ల చెడి ధారుణి జూర్ణపుఁబ్రోవు లయ్యె న
మూరుతమిత్తుచే రిపుమామపుగొండలు దేవశత్రులున్
భూరిరథాశ్వనాగచయపూర్వముగాఁ బొడియైరి హోరలోన్. 133

వ. ఇట్లు సకలనైన్యంబులు సమసేన మయంబు సవిస్తయం దై తిరిగె దొరలును
నైరింపలేక తొలంగిరి చెలంగి రథాంగధరుఁ గీర్తించుచు నమర్త్యులు సమరజయ
విభాసితులైరి లోకంబులు ప్రమోదమేదురంబులై పొదలె నెందునుం దొంటి
యట్ల మహాధర్మరంబులు ప్రవర్తిల్లెఁ దపోధనులతపంబులు నిర్విఘ్నంబులై తల
కొనియె ధర్మంబును బ్రబలం బై నలుకాళ్లును మాపి నడచె సమ్యక్పరిపాల
నంబు గాంచి భూదేవి ధూర్జయ్యంబు వడసె వర్ణంబులు నాశ్రమంబులు నిజా
చారంబు లంగీకరించె నంత. 134

— ఇంద్రాదిదేవతలలోడఁ గాలనేమి యశరాక్షసుడు యుద్ధముచేయుట —

సీ. రాద్రసస్వభావోద్రేక మంతయు సాకారమై తనరారె ననఁగ
వీరగుణోల్లాసవిభవంబు సర్వంబు నవయనప్రాణి గ్రవ్వలరె ననఁగ
గర్వసర్వస్వరేఖాతత్వ మఖిలంబు విగ్రహావ్యాప్తి గావించె ననఁగ
దర్పసంభారదుర్ధమవిశేషం బెల్లఁ దనువికాసంబు నైకొనియె ననఁగ

ఆ. బ్రశయకాలదహనుప్రతిబింబ మనఁగఁ గృ, తాంతరోషవికృతి కాత్త యనఁగ
నెగడువాఁడు కాలనేమి నా నొకదైత్యుఁ, డపరిభావ్యబలనిరస్తరిపుఁడు. 135

క. శతభుజుఁడు శతశిరస్కుఁడు, శతశిఖరోదగ్రై లసదృశుఁడు దీప్తా
యతపింగశ్చక్రకచా, నివృతనీలశరీరుఁ డుగ్రవిక్షణుఁ డెందున్. 136

వ. వనరుహాసనువలన లబ్ధవరుండు గావున నసురుల పరాభవంబునకు నసురుల విజ
యోత్సవంబునకుఁ గరంబు గలుపించి దనుజనాయకుల నందఱ నాశ్వాసించి
పురికొల్పుకొని క్రమ్మఱ సర్వనైన్యంబుల సమకట్టించి యగ్రణి యై సురలమీఁద
నెత్తి నడతెంచిన నాదిత్యు లందఱు నత్యంతసంరంభంబున జంభారి పురస్సరుం
డుగాఁ గడంగి రప్పుడు. 137

క. బలియుఁ డగుప్రభువు తమకుం, గలిమిం దనకెదిరి రిపులఁ గన్నంతన దై
త్యులు మది నరవాయిగొనక, యలఘుప్రహరణమహోగ్రులై తాఁకుటయున్.

- క. ఇరువాఁగునకుం గయ్యము, కర మద్భుతభంగి నమరెఁ గరిహయసుభట
స్ఫురితాంగశకలచయదం, తురమై సుగరధరిత్రి దుస్సంచరగాన్. 139
- ఉ. తార విరోచన ప్రభృతిదానవముఖ్యులు దర్పరోషదు
ర్వారసముద్ధతిఁ బటుపరాక్రమకేళి యొనర్పఁ దన్తహా
దారత కోహటింపక శతకతుముందట నగ్నిదండభృ
ద్వారిపు లాదియైనసురవర్యులు గోల్లలచేసి రుక్కునన్. 140
- చ. పరిఘవిభిన్నులై ముసల ¹పాటితులై కరవాలకృత్తులై
శరపరికిణ్ణులై పరశుసంప్రనిదారితులై గదావిభం
గుగు లయి తోమరప్రకరకుంతితులై సమరావనిఁ ²సురా
సురలు పరస్పరాభిహతి శోణితపూరము నించి రయ్యెడన్. 141
- వ. అయ్యవసరంబున. 142
- ఉ. కోటలు దీటుచు న్నయనకోణములక దహనస్ఫులింగముల్
గాఱుగ నూర్పులం జదల గాలిని నొక్కటఁగూల బాహువుల్
నూలును జూచి మై వెనిచి నూలుశరంబులు నూర్చివడి క్కటుల్
దూఱుగఁ గాలనేమి ఁదోహలి యై కడఁగెన్ సముద్ధతిన్. 143
- వ. ఇట్లు గడంగి చరణజానూకుటినిపాతంబులం గూర్పరముష్టితలాఘాతంబుల
నిశాతహేతిప్రకరప్రహారంబులం గ్రారసాయకవిదారణంబులం దరతరంబ బృందా
రకనైన్యబృందంబులం బొరివుచ్చుచుఁ దఱిమి యతం డై రావణారాధుం డై
యన్నశతమన్యు నంతంతం గని యట్టహాసంబుతో నాహ్వానంబు నేసి. 144
- మ. ఇదె కంటే సురనాథ నాభుజమునం దేపారెడున్ ఘోర మై
గద నీయకాదల వ్రయ్యఁ దాఁకి మెదడుం గ్రక్కించు నేఁడాదిగాఁ
ద్రిదకేంద్రం డనుపే రడంచి విజయోద్దిష్టండ నై యేన యే
లుదు సందేహ మొకింతయున్ వలవ దీలోకత్రయారాజ్యమున్. 145
- క. అనుచుం గదియుండు నింద్రుండు, ఘనభిదురము వైచె ఘోరకఠినదనుజుఁ ద
ద్ధనవక్షస్థులపాతం, బునఁ గుంతితథార మయ్యెఁ బాలుపటి యదియున్. 146
- తే. కులనగము లైనవ్రయ్యలై కూలునట్లు, గా నొనర్చునక్కెదు వాకరణిఁ గష్ట
భావ మొంది క్రమ్మట వచ్చి పాకశాస, నునికరము సేరె నెంతయుఁదనుకు సొచ్చి.
- సీ. ఆలోన గద కిఘాన్చి యభ్రమాతంగంబు కుంభపీఠంబు వగుల్చి యసుర
మఱియొక్కవ్రేటున మఘవువక్షంబును నొగిలించుటయును నేనుంగుఁ దాను
బీనుంగు లైనట్లు పృథివీస్థలంబునఁ గూలి గోత్రధ్వంసీ కొంతవడికి
దనుఁదానె సవరించుకొని గజేంద్రుని డిగవిడిచి నెవ్వనమున వెగడఁ గదురఁ

- తే. బాత్యగరియును నొకభంగి¹ బ్రతికినవఱ, తోయమగుతోయదమునకుఁ దోయనంగ
మదవిహీనమై యచ్చోన కడలకుండె. నస్తనిర్భరభృతి యగునద్రివోలె. 148
- వ. ఇట్లు మహేంద్రు మద్దించి యమ్ముఖంబున నమ్మహాదైత్యుండు. 149
- క. ఫణిపాశము ద్రొంచి ధను, ర్థణనిస్వన మడర వాడికోలలఁ దనువున్
వ్రణితము నొనర్చి వరుణుని, రణకర్తృద్యుషమునకుఁ బరాజ్ఞుఁ జేసెన్. 150
- వ. మఱియును. 151
- క. పరిఘమున నురము శిరమును, బరియు నడచి ధనను మూర్ఖపాలువఱచి కి
న్నరకోటిఁ బఱపి యాతని, సిరితోడన నిధిచయంబుఁ జేకొనియె వడిన్. 152
- వ. తదనంతరంబ. 153
4. సీ. మెచ్చక యెదురై నమృత్యువు మెడ ద్రొక్కి క్రొవ్వాడికోటలు⁵ ద్రెవ్వదాచి
కింకతో⁶ జంకించి కిన్నరగణముల పొంకంబు నెడఁ గొంకువోవ నడిచి
మదురువుగొనిమాటుమలయుకా రెనుఁబోతు⁷ కొడిసికొమ్ములుపట్టి మడఁగద్రొబ్బి
మండెడుపటుకాలదండంబు చేతులఁ బిసికి వేడిమి యార్చి బెండుచేసి
- తే. పిటికిప్రాణులఁ బొరిగొనుబిరుదుమగడ
వగుదు నీ వని యందంద మొగముమీఁదఁ
జప్పటలు వెట్టి యాతఁడు జమునిలాఘఁ
జేవయును¹⁰ బొల్లగాఁ గాకు చేసి విడిచె. 154
- వ. ఇట్లెఱంగున లోకపాలురుం దూలినఁ దక్కినవేల్పులు కన్ననారు కన్నతెరువునం
బఱచిరి గాలనేమియుఁ దత్తత్పదంబు లాక్రమింపఁ దగిన యధికారులం బనిచి.
- శా. స్వర్గద్వారము గాయుదీప్రకరు నుత్పాటించి తారాగణాం
తర్గమిం దుహినాంశుఁ ద్రోచి త్రిజగత్సంసేప్ర్య హశ్యాశనున్
దార్గత్యాన్వితుఁ జేసి వారినెలపుల్ దానై తదీయక్రియా
సర్గంబున్ దనసొమ్ముగాఁ గొనియె నాశ్చర్యోగ్రవీర్యంబునన్. 156
- వ. మఱియును¹¹ బ్రభావబంధురుం డగుట¹² ననిలస్కంధంబులు నూర్ధ్వభువనబంధం
బులు నతని యధీనంబులయ్యెసకల¹³ సాగరశిలోచ్చయసమేతయగుభూతభాత్రియు
నతనిచేతికి వచ్చి తచ్చుండశాసనంబున నిలిచె నప్పరోగంధర్వాదులుం దదీయ
నేవావృత్తంబ యూడిరి దేవతలు చెడిపోయి పలుచోట్లం బడియుండి రివ్వి
ధంబునుం గనియును విష్ణుండు వానికిం గాలపరిపాకం బగుట యపేక్షించి యూర

1. బ్రదికి. 2. తోయదంబునకుం దన్నుఁ. 3. బ్రణతగ. 4. ఇంచుకమార్పుతో నీపద్యము
కృషింహపురాణములో రెండవయాశ్వాసమున 119 వ పద్యముగ నున్నది. 5. ద్రెవ్వరాల్చి; రాచి.
6. జంకించు. 7. పథువును... వడియఁద్రోచి. 8. వడసి. 9. పేద. 10. బ్రోవఁగాఁగాకునేసి.
11. బ్రతాప. 12. నిజ. 13. జలధి.

కుండె నట్లు సర్వపదేశ్వరుం డై యసురేశ్వరుం డయ్యసురవంశంబు ప్రశంసనం
బొనర్ప దర్పవిభంబున శోభిల్లి. 157

— ౧౭ కాలనేమి విష్ణుదేవునిమీఁద యుద్ధసన్నధుఁ డై పోవుట ౧ —

చ. క్షమయును ధర్మమున్ శ్రుతము సత్యము లక్ష్మీయు నాఁగ నెందుఁ బెం
పమరె పవిత్రునం శ్రీతము లైదుతెఱంగులు దన్నుఁ జేరమిన్
సమధికరోషతక్ సకలనై న్యసమేతముగాఁ బరాక్రమో
ద్యమ మెసఁగం గడంగెఁ గమలాక్షునిమీఁద జయాభిలాషి యై. 158

వ. అప్పుడు. 159

తే. దైత్యవంశనాశము మదిఁ దలఁచుచున్న, యాదిపేరుని విష్ణు ననంతఁ గాంచి
కలఁగు డెందముతోడ నక్కా-లనేమి, యిట్లనియె నశఁ డాదిగా నెల్ల వినఁగ. 160

సీ. ఏకార్ణవంబునం దెవ్వఁడు మామధుకైటభు లనువారి గీటడంచె
దితిజవంశమునకుఁ ¹దేవయైనసారణ్యకశిపు నెవ్వఁడు నఖాగ్రములఁ జీరె
ననిమిషారణి యైనయదితిగర్భంబున ²ననలాభుఁడై యెవ్వఁ డవతరించె
ఒలిముఁడై యెవ్వఁడు బలిఁ గట్టి తనమూఁడునిక్రమంబుల లోక మాక్రమించె
తే. నసురకామినీనేత్రతోయములు గురిసి, యంబుదద్యుతిఁ ద్రిదశసన్ధ్యంబుఁబ్రోచు
నెవ్వఁ డవిష్ణుఁ డతఁడు నాకిచటనబ్బె, బగయడంగింపఁగను³ టెట్టిభాగ్యఫలమొ.

మ. ఘనకల్పాంతఃకలంగబింబసమచక్రం బాజిఁ బ్రేరేచుచుం
డనిమెం బబ్బుర నస్తదన్వయుల నీదోర్ధ్వధుమ్యండు నేఁ
డును ధైర్యాబులఁ గ్రోల నౌర్వశిఖియాటోపంబునం బేర్చునీ
తనియయ్యస్త్రమ యింతకంటెను నిమిత్తం బెద్ది వైరాప్తికేన్. 162

క. జాత్యంతరములఁ బొందుచు, గృత్యం బొకఁ డెఱుంగఁ డితఁడు గీర్వాణగణ
ప్రీత్యర్థము దైత్యాన్వయ, మృత్యువ యై యెసఁగు నొప్పమికి మితి గలదే. 163

వ. వైకుంఠం డనంతండు విష్ణుం డనువేళ్లు గలిగించుకొనుటెల్ల నదియకాదె కావున
నియ్యపరాధంబు లన్నింటికి ఫలం బనుభవింపఁ గలవాఁ డై నాబారిం బడియె
ని న్నారాయణు వధియించి పూర్వులముణంబు నీఁగెదం గాదేని ఘత్సాయకదళిత
దేహుం డై యుత్సాహంబు విడిచి యితండు నన్ను శరణంబుసొచ్చి ప్రణమిల్లెడు
నదియును మహనీయంబగు నని పలుకుచుం గలహార్థి యై కదియునెడఁ దదాభిషి
తంబు లాకర్ణించి గోకర్ణశయనుండు నయనారవిందంబులు మందస్థితవికాసంబున
నుద్వృత్తంబులుగా నానద్వృత్తనిహీనుం జూచి యిట్లనియె. 164

- తే. క్రొన్ని యివ్విధమున ¹నీవు గొన్ని కాలు, లఱచినంతన నీవేళ నగునె యొకటి
యాడినట్లు చేయనివాని నకిట పురుషుఁ, డండ్రజ్జులామనెకూరుఁ డైనవాఁడు.
- ఉ. దానవకీట నీవటు పితామహుఁ డిచ్చినయీగి నమ్మి దు
ర్ధానఘనుండవై సదవమాన మొనర్చితి దాని కంతకుం
బో నినుఁ దొంటిదానపులపోకన పుచ్చి నిలింపులకా యథా
స్థానములందు నిల్పెద ముదంబునఁ దాపనకోటి మెచ్చుగన్. 166
- వ. అనినం గినిసి విబుధవిరోధి క్రోధద్విగుణాక్షణరోచు లగులోచనంబులం బుండ
రీకలోచనుం దప్పక చూచి ²బాహుశతంబునం బృథగ్స్వధంబు లై నయాయాధంబు
లన్నియుం బూన్చి మయతారవిప్రచిత్తిప్రభృతిదైత్యులాత్మీయప్రహరణ పాణు
లై తోడం దఱుమం దతీయం జూచ్చి పొదివినం గులక్షోణిధరంబు³పోలిక నక్షో
భ్యుం డై యాసమరవిచక్షణుండు నిలుచుటయుం గని సై రింపక. 167
- ఆ. కాలనేమి యార్చి కాలదండమువోసి, ఘోరిగద యమల్పు దారుణంపు
హాని మెసంగ నుఱక యశరి గరుత్తంఘ, గుఱిచి వీచి వైచె గ్రూరభంగి. 168
- క. హరి చూచి వెఱుగువడ ⁴న, పురుష ప్రహరణము పచ్చి పక్షింద్రుని ని
బ్బరముగఁదాకిన వడఁకెం, బొరి నాతఁడు వజ్రనిహతభూధరముక్రియన్. 169
- చ. కరుణఁ దదీయదుర్భరత గ్రక్కున మూన్చి జవంబు సత్త్వవి
స్ఫురణముఁ దొంటికంటెనుఁ బ్రభూతముగా నొనరించి దేవుఁ డు
ద్ధుఁ డగుశత్రుఁ జంపుటకు దోహదియై రథసోగ్రభంగి నా
గరుడనితోడఁ గూడ నిజకాయము వర్ధన మొందఁ జేసినన్. 170
- శా. బాహువ్యాప్తి యశేషదిగ్భరితమై భాసెల్లె వక్షస్థుల
వ్యూహోక్రాంతి నిర్బధమయ్యె గగనం బూర్ధ్వంబు మూర్ధాగ్రస
న్నాహవ్యాహతిఁ దూలె నంఘ్రి⁷యుగముకా సరోర్విర్వియుం జెందె సం
గూహంబుకా సురశత్రు లుల్లతభయక్షోభార్తులై ⁸రెల్లెడన్. 171
- ఉ. క్రమృత విశ్వవిక్రమణకర్త మితంకు ⁹దొడంగె నొక్కొ చో
ద్యమిది యంచు వేల్పులును దాససులుం బరమేశ సత్కృపా
ర్ద్రమృగుచూడ్కిఁ జూడగ మము దైత్యవిఘాతన మాచరింపు లో
క మ్మఖిలంబు గావు మని గాధమతిం ¹⁰బ్రణుతించి రవ్వభున్. 172

— విష్ణుదేవుండు చక్రాయుధముచేతఁ గాలనేమిం జంపుట —

- వ. అమృతాప్రభావుండు భవ్యం బగునిజతేజంబునం బ్రత్యర్థి తేజంబు తిరోహితంబు
నేయుచుఁ గల్పాంతసహస్రకరమండలప్రచండంబును దుస్సహసహస్రా¹¹రోపేతం
బును విమతసహస్రమేదోరుధిరదిగ్గంబును సకలచరాచరభూతభయావహో

1. నిపుడు. 2. బాహు. 3. పోలిక. 4. నప్పురము. 5. గతిక. 6. క్రాంత. 7. మహిమకా. 8. రంధ్రము. 9. దొణంగి. 10. వినుతించి. 11. రఘోరంబును.

తేకంబును సమస్తనితజనాభయప్రదానలలితంబును సర్వభువనపూజితంబును
సాక్షాత్పరమేష్ఠి¹సృష్టంబును నవరిభావ్యప్రభాపటలదుర్ధర్శనంబును నగుసుదర్శన
చక్రంబు కరంబున నమర్చి. 173

మ. సురవిద్యేషిః² సరోషవరుషస్సూర్తిం బ్రయోగింప న
పురమాస్త్రంబు ప్రశస్తమై చని వెసక బాహావనం బంతయు
స్తురియం జేసి శిరంబులెల్లఁ దునుమక మ్రోడై తదీయాంగ మ
చ్చెరువారం దనతోంటినిల్కడన నిల్చెం గొంతనే పద్దివిన్. 174

మ. వినతాసూనుఁడు దాని నైచక మహావిస్తీర్ణముల్ గాఁగ గ్ర
క్కున తెక్కల్ ప్రసరించి వాయుసమసంక్షోభంబునం బాటి తాఁ
కినఁ దగ్విత్తుము³ తాఁకునక విఱిగి సంక్షేణాసువై కూలె దై
త్యుని⁴దేహంబు ధరిత్రి గ్రక్కదల వాతోద్ధాత⁵మేఘాకృతిన్. 175

వ. ఇట్లు కాలనేమి కాలగోచరం⁶ డగుటయుఁ దక్కిన ప్రధానదైత్యు లవిశ్వశ్వరూపు
విశ్వవ్యాప్తివలన నెందునుంబోవ నేరకక్రోల్పులికోల్తలం జిక్కినజింకలో⁷ తెఱంగున
బ్రహ్మసియున్నవా రున్నచోటన యడంగి యొదుంగ నమ్మహాబాహుండు బాహు
బలం బమర నమితవిక్రమంబు లగుచక్రగదాఖడ్గంబులం దదీయదేహంబులు
ప్రాయును జదియను దునియనుం జేసి ధరణిం దొరంగించె బెఱయసురులు
నవ్విధంబునఁ బొడవడంగి రిబ్బంగిం దారకామయం బనుపేరి యద్దూరుణసంగ్రా
మంబు నివృత్తం బగుటయు విజయవిభాసి యగునవ్వాసవానుజు నభినందింప
నరవిందాసనుండు సిద్ధసంయమిసమేతం దై చనుచెంచి సబహుమానంబుగా
నిట్లనియె. 176

తే. సురల భంగించి సన్తునీశ్వరుల కెగ్గు, చేసి త్రైలోక్యమును గాసి⁷నేయుచుండు
నాత్మ నన్నును జీరికినైనఁ గొనఁడు, దనుజుఁ డింతటివార తత్సహచరులును. 177

ఉ. ఈయసురేంద్రుఁ గూల్చుటకు నీవొకరుండును దక్క లేడు నా
రాయణ మూఁడులోకముల నన్యుఁడు వేల్పులీయక్కుఁగొట్టు ఘో
రాయతశక్తిమై బెఱికి తప్రతిఘాతవిభూతి నెన్నఁడుం
బాయకయుండ నిప్పు గడభవ్యునిఁ జేసితి దేవతావిభున్. 178

ఉ. ఈవిధ మేను మెచ్చి నిను నిష్టవరంబులచే బ్రకామసం
భావితుఁ జేయఁగోరి యిటు పన్నుగ వచ్చితి శిచ్చమై ద్రిలో
కివరదండ వీవు పరికింపఁగ నీకొకవాంఛితంబు ల
క్షీవర యెందు లేమి గని సిగ్గునఁ బొందె మదాత్మ యిచ్చుటన్. 179

1. శ్రేష్ఠంబును. 2. నె సోఁకినం దిరిగి. 3. కాయంబు మొండెంబు. 4. భూజాకృతిక.
5. డయినం. 6. విధంబున. 7. నేనె నెందు. 8. యక్కుగోలు; అక్కుఁ గొట్టు, వా. ని.; ఒత్తు
కొట్టు. నూ. ని. 9. మెచ్చితిం.

- క. నినుఁ జూడఁ గోరి యున్నా, ౨నఘా మల్లోకవాసు లగుమునివరు ల
వినుతాచారులు ధన్యతఁ, దనరు ¹తెఱఁగొనర్ప వలయుఁ దద్దయుఁ గరు- ౯.
- వ. కావున నస్తదీయస్థానంబునకు నాతోడన యరుగుదె వ్వునినఁ బరమేష్ఠి వాక్యంబు
నకు నియ్యకొని విష్ణుండు జిష్ణు ప్రముఖు లగుదివ్యులం జూచి యిట్లనియె. 181
- మ. అమరా రాతు లనేకు లీరణమునం దస్తన్త హాచక్రవి
క్రమగర్వంబునఁ గాలనేమిమునుగాఁ గాలాంతముం బొందిరే
క్రమమో తప్పిరి రాహువుఁ బలియు లోకం బింక నిశ్శంకతో
సముదీర్ణం బగుఁగాక యెల్లవిధులక సంప్రాప్తనై జస్థితన్. 182
- తే. లోకపాలురు దమతమలోకములన, తొంటియైశ్వర్యములు నిత్యధుర్యన. ము
లుల్లసిల్లంగఁ గైకొని యుండువారు, గాత యాత్మీయు లానందఘనతః ²బొంద.
- క. క్రమమున హవ్యముఁ గవ్యము, నమర పిశ్చిప్రీతినేయ ననఘములై య
జ్ఞములు ప్రవర్తిల్లగ ధర్మము పొదలి చరించుగాత మహి నలుకాలన్. 84
- మ. కుటిలాచారులు దైత్యు లెప్పుడును మీకుం గీడు గావింప ను
త్కటరంధ్రంబులు వేచియుండుదురు నిక్కం బెఱ్ఱెయి వారి న
మ్ముట కర్తవ్యము గాదు సాత్వికమతు ల్లుగ్ధాత కుల్ మీర ⁴లొ
క్కటియు న్నేరరు మాయ నేమటకుఁ డేకర్జంబులందుం దగన్. 185
- వ. ఏను వోయివచ్చెద నని యానతిచ్చి యప్పరమేశ్వరుండు పరమేష్ఠి పురస్కరుం డై
తోడ్కొనిపోవం దదావాసంబునకుం జని యందు. 186
- క. ప్రాతస్సవనాహుతు లను, వైతానికవహ్ను లిద్ధవై భవమునఁ బ్ర
స్ఫితంబులుగా నొప్పుమహాతాపసవరుల సంయతాత్ములఁ గనియెన్. 187
- వ. కని యచ్చహితాధ్వరంబులఁ దనకు హితంబులుగాఁ గల్పితంబు లగుభాగంబు
లభినందింపుచు నయ్యింద్రానుజం డమ్ముసింద్రులకుఁ బ్రత్యేకంబ యభివాద
నంబు నేసి త్రేతాగ్నులకుం బ్రదక్షిణించి సద్యోహుతాజ్యసౌరభోద్ధామంబు
లగుతదగ్రమధూమంబు లుపాహ్రిణింపుచు ఖచితమాణిక్యజాలంబులగు కనక
చపాలంబుల నుజ్జ్వలరూపంబు లగుసమున్నతయూపంబు లాలోకింపుచు విస్తారిత
వనోమోదంబు లగువేదనినాదంబు లాకర్ణింపుచు బ్రహ్మలోకంబు గేయం
గుమ్మరు సమయంబున. 188
- క. యజమానులు ఋత్విజులును, ⁵యజనసమేతు లయియున్న ననిమిషులుఁ బ్రమో
దజడాత్తు లగుచు నవ్వి, శ్వజగద్విభు నధిగమించి సముదితభక్తిన్. 189
- తే. అర్ఘ్య మర్పించి ప్రాంజలులై మహాత్త, క్రతువులకు నెల్ల నగ్రపూజితుడ వీవు
నీవు లేనిసంయమములు నిష్ఫలములు, వేదవిహితంబు లగుసర్వవిధులు నీవ. 190

1. తెఱఁ గాచరింపు తద్దయు. 2. బొంగ. 3. హావృత్. 4. లొక్కట నెన్నుదును.

5. యజనసమన్వితులునైన యయ్యగిమిషులక, బ్రజనితముదాత్తులై వి, శ్వ.

- చ. దనుజవిభంజనార్థముగ దాసులు యుద్ధ మొనర్చు నీచు వో
యిన నఖిలక్రియారూపతయియ నే యుచుచుండగఁ బెట్టి నిన్నె చిం
తన మొనరించుచుండితిమి ధన్యుల మైతిమి లేడు నీజయఁ
బునఁ బరమేశ మాకొలుపు మోదమెల్లఁగఁ గైకొనం దగున్. 191
- వ. అనిన వారియాలాపంబు లాలించి యభ్యర్థనంబు లాదరించి ²యందఱం బ్రత్యేక
పరిగ్రహంబున ననుగ్రహించి యద్దేవుం డాదిదేవుం డటఁ బితామహునకుం
బ్రహ్మిల్లి వీడ్కొని తదీనులొకంబు వెలువడి తనకుం బురాణసంశ్రయం బగు
దాగ్రపాగరంబున కరిగి. 192
- మ. ననంద్రద్యుతికోటికిం జొరంగ రా కెల్లప్పుడుగ గర్భవా
సనసానుగ్రిన తేజరిల్లుచు నజస్వారాజులం దొట్టి యె
వ్వనికీ దుర్గమమైనపుణ్య సదమున్ వైకుంఠనామంబు న
ర్థి నధిష్ఠించి యనంతరంబ పరమోద్ధీప్తస్వరూపంబునన్. 193
- నారాయణుండు యోగనిద్రాపరాయణుం డై యుండటం —
- ఉ. వేయుశిరంబు లొప్పు బది ⁴వేలుకరంబు లెల్ల నొప్పి నా
రాయణుఁ డాద్య మైన తనయంచితతల్పముఁ జెంది పెక్కు వేల్
హాయనముల్ పరిభ్రమఁ మందుట నొందినడప్పిమాన్స భ
ద్రాయితసుప్తి గోరి కనుదమ్ములదోయి యొకింత మోప్పినన్. 194
- మ. మును గల్పాంతమునందు విచ్చలగిడి మోదంబు ⁵వర్ధిల్లఁగాఁ
దను బ్రాపించి ⁷విరోచభోగమహిమన్ ధన్యాత్మయై విశ్వమో
హన నాఁ బ్రాజ్ఞులచేతఁ గీర్తనలు నిండాఁగఁ గన్నట్టి ని
ద్ర నెఱిం జెందె దదీయభావము సముద్యద్దివ్యయోగాకృతిన్. 195
- వ. ఇవిధంబున నిద్రితాత్మం డై యుద్దేవుండు. 196
- ఉ. ఈతఁడు నిత్యసుప్తుఁ డని యిచ్చుఁ దలంపఁగఁ గొంద టీతఁ డు
ద్యోతితసత్త్వబోధుఁ డని యూహ మొనర్పఁగఁ గొంద టీతఁ డు
ధూతవికారుఁ డిట్టిఁ డనఁ దోచెడువాఁ డనఁ గొంద అచ్యుతం
డాతతల్లీల ⁹చూపి దనుజారుకున్ భరమయ్యె నాత్మలన్.¹⁰ 197

1. వితతి. 2. యందఱం. 3. డాత్మానుభావన లేజోమహిమన్. ఆత్మానుభావన లేజోమహిమన్
జెలుంగుచు. 4. వేలభుజంబు. 5. దోయొకయింత. 6. సంధిల్లఁగాఁ. 7. విరోచభోగమహిమన్.
8. దోచునెనా, నొక కొంద. 9. చూపె.

10. జాగర్తికోఽత్ర కః శేతే కశ్చ శక్తశ్చ (సుప్తశ్చ) నేంగతే

కో భోగవాక్ కో ద్యుతిమాన్ కృష్ణాత్ కృష్ణతర శ్చ కః—1-50-17.

- నీ. ఘర్తాంతమున సుప్తి గైకొని యతడు ప్రయోగించు బర్జయ్యుఁ డాదరమునఁ
 1 బుష్కలావర్తకంబులు లోనుగాఁగ సర్వవలాహకంబుఁ బనిచి జగవం
 నాస్థావిలము నేయునప్పుడు వర్తల్ల కుడుగు యజ్ఞాదిమహోత్సవములు
 మేఘాపగమమున మేల్కనఁగా సర్వకల్యాణములు సమగ్రతఁ దలిప్పుఁ
- తే. బతిఁ బతివ్రత యనిశంబుఁ బరిచరించు, నట్లు విభు నిచ్చు యెఱిఁగి యిట్లనుసరించు
 చుండు నయ్యోగనిద్రయన్యుల కశక్య, నిష్ఠ కల్పంబు లిటు లోలి నిద్రసలుప.
- వ. ఒక్కొక్క కారణంబున నాభీలదర్శులగుదానవులవలన భువనంబులకు ముద్రవం
 బులు దనికినం దలరు దివిజలదుస్థితి యెఱిఁగి యయ్యాదిపురుషుండు గర
 నీయానుదూపంబు లగు నవతారంబు లంగీకరించి జగన్తంగళం 1
 నిర్వహించు నని యిట్లు వైశంపాయనుండు విష్ణుమూలప్రకృతియుఁ దదియగా
 వతారకారణంబులు జనమేజయునకు సవిస్తరంబుగాఁ దెలిపినవిధంబు. 100
- శా. లోకస్తుశ్యచరిత్ర నిత్యకరుణాలోలన్తనసూత్ర య
 స్తోకశ్రీతులితామరేంద్ర జనచక్షుఃపూర్ణిమాచంద్ర దా
 నాకలోజ్జ్వలహస్తపద్మశశిచూడాధీన ధీరద్వస
 రాకారస్ఫుటబాహువిక్రమనికామాప్తోదయోప్రకమా. 200
- క. ధీరసకలార్థిలోకా, ధార జితవికార సుకృతధారలసితస
 ధారాదుర్దిననిర్దుషి, తారిమృతిభార నిత్యహర్షన్తే రా. 201
- మాలిని. వితతవినయవిద్యా విప్రధర్మాత్మవిద్యా
 జితసకలసత్త్వశ్రీక సమ్యగ్వివేకా
 మతివిభవమహేంద్రామాత్యసౌజన్యనిత్యా
 చతురచతురుపాయా కిసక్తసత్త్వైకయుక్తా. 202
- గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమిశ్వరచరణసరోరుహధ్యానానంద సౌందర్య
 ధుర్య శ్రీసూర్యసుకవిసంభవ శంభుదాసలక్షణాభిధేయ యెఱ్ఱయనామధేయ
 ప్రణీతం బైన శ్రీహరివంశంబునం బూర్వభాగంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

1. పుష్కలావర్తాబ్జములు. 2. లోనుగాఁగల బహువలాహకకోటి. 3. నపుడు ప్ర. 4. రూపం
 బుల. 5. లుభ్యన్తహత్సత్ర. 6. ప్రక్రియ. 7. ధారాయితన; ధారాయవీలన; ధారార్థితా.
 8. సత్యసత్త్వక.

శ్రీ రస్తు

హరివంశము

పూర్వభాగము - పంచమాశ్వాసము

ధరణీసంభృతగృహ

మేధివ్రత విభ్రమోపమితవిష్ణుకథా

మాధుర్యబహువిధశ్రుతి

సాధితచాతుర్య వేమజనపతివర్యా.

1

వ. అక్కడకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పెనట్లు విశ్వంబునకుం బరాయణుం
డగునారాయణుండు దుగ్ధసాగరంబున విముగ్ధయోగసిద్రావశుం డై నివసించు
గ్రమంబునఁ గృతత్రేతాహ్వయంబు లగుయగంబులు రెండును ¹గడచనఁ దృతీయ
యుగావసానం బగుకొలదిఁ బ్రజాభారపీడిత యై పృథివి యాక్రోశింప
ననుక్రోశవశంబునం బొంది బృందారకులు శతానందన కెఱుంగించి యతని
మున్నిడికొని.

2

తే. నాగశయనీయశయు మహానందు నాది, దేవు భువనపాపను సుధీభావనీయుఁ
బ్రకటమధురవాక్యంబులఁ బ్రస్తుతింప, నల్ల నాలించి మేల్కని యచ్యుతుండు. 3

ఉ. తెల్లనితమ్మితేకులకుఁ దియ్యపు నెచ్చెలు లైన కన్నులం
జల్లనిచూపు చూచి యిటు సంగతులై చనుదెంచినారు మీ
రెల్లను లోకముల్ శుభసమేతములే యసురాధముల్ ప్రవ
ర్తిల్లుటగా సమస్తజగతీపరిపీడ యొనర్పఁ గ్రమ్మఱన్.

4

వ. అని యానతిచ్చినఁ గమలసంభవుం డవిభుని యగ్రభాగంబున ఫాలభాగవిరచి
తాంజలి యై యిట్లనియె.

5

సీ. అవధరింపుము ధాత్రియం దెప్పు డెందును రాజు లనోన్మన్యవైరములు దక్కి
పాటియు సత్యంబు పాటించి యాటవుపా లప్పనము గొని ప్రజల మనిచి
యర్థంబు తగఁగ నుపార్జించి బంధుమిత్రామాత్యభృత్యజనాభివృద్ధి
గావించి సతతయాగంబుల దేవభూదేవపితృప్రీతి యాపహించి

తే. యధికధార్తికు లగుట వట్టాశ్రమంబు, లాత్తధర్మముల్ దప్పక యాచరింప
నెల్లవారునుఁ గడు నాయు వెక్కిరిగయుఁ, దెవులుఁ జూపు లేకున్నారు దేవదేవ. 6

ఉ. ఏనగరంబు చూచిన నరేంద్రులకుఁ బహు లక్ష కోటి సం
ఖ్యానము లయ్యెఁ గుంజరహాయాదలు మర్త్యులకెల్లఁ జేర్చు సం

తానపరంపరల్ జనపదంబు లొకంట నొకంట వేనవే

లై నవి యూళ్లు లిట్లుమరె నాడియుగంబును బోలె సర్వమున్.

7

వ. దానంజేసి భూదేవి మహాభారంబున నైరణ దొఱంగి యచల యయ్యును జల నంబు నొంది యార్తయై యాక్రందించె నివ్విధం బరసి ధర్మలోసంబు గాకుండఁ బార్థివకులం బుపసంహృతంబు నేయవలయు ¹సిపు విజయంబునేసి మేరుశిఖరంబునం గొలుపుండి మమ్ము నదఱుం డగిన తెఱంగులకు నియోగించుట లెస్స యనిన నబ్జా సనువిజ్ఞాపనంబు విని దివ్యశయనంబువలన నుత్థితుం డై.

8

సీ. ఇందిరతోడలపై నింపారఁ జూచిన యడుగులు మణిపీఠియం దమర్చి యొక్కింత సడలినయు త్తంపదామకం బభినవంబుగ మాళి నలవరించి కౌస్తుభోజ్జ్వలపదకంబునఁ బెనఁగొన్న చాన హారమునులి చక్కఁజేసి కటిమీఁద జూతినకఁకనూత్రంబుతోఁ బీతాంబరముదిండు బిగియఁ దిగిచి

తే. శంఖచక్రగదాభయస్ఫారచిహ్నా, ములు గ్రమంబున శ్రీహస్తముల వహించి యోగనిద్రాంతలీల యిట్లోళ్లు నిలిచె, దేవదేవుఁడు దివిజాలదృష్టి యలర.

9

వ. నిలిచి తత్త్వమయసేవానురూపంబుగాఁ బొడసూపి యాయితం బై యున్నవినతా తనయు వినమిత్తస్కంధంబు బంధురోత్సాహంబున నారోహణంబునేసి విష్వక్సేనాది గణముఖ్యుల కోలాహలశబ్దంబులు మునుల జయజయాశీర్వాదరావంబులును దిగ్వివరపూరకం బై చెలంగ ననేకశతసహస్రసంఖ్యంబు లగుసురవిమానంబులచేత సేవ్యమానుం డగుచు గ్రహతారకాసంచార²పూరితం బగుసనాతనమార్గంబు నిజగమనానుగ్రహంబున నతిమాత్రపవిత్రంబుగా ముహూర్తమూత్రంబున నరిగి యవిష్విభుండం.

10

ఉ. మేరువు గాంచె సంతతసమీహితఫేలనమోదితాప్పరో

భీరువు కందరాంతర ³నిపీతమధూత్కటసిద్ధగీతి కా⁴

చారువు నిత్యసేవనసవ్యసనభ్రమదబ్బబంధుమం

దారువు దివ్యోధావయుతదారువు సౌరభవన్న మేరువున్.

11

వ. కని యందలు నాత్మీయంబు లగుయానంబులు డిగ్గం దానును వైనతేయుని వలన నవతరణం బొనర్చి.

12

సీ. అమృహస్తై లంబునందు మీఁదటినె త్తమున విశ్వకర్తచే మును విచిత్ర రచనానిరూడనిర్మాతమై కామగామిని యనఁ గామదోహిని యనంగఁ గామరూపిణి యనఁగాఁ బెక్కువినుతుల వెలసినసభయందు వేలువేఱ యుచితంబుగాఁ బెట్టియున్న పీఠములలో నున్న తాసనము దా నొంది విష్ణుఁ

తే. డబ్బజాదుల నందఱు గానుపూర్వి, నుండ నియమింప నొప్పెఁ బేరోలగంబు యక్షగంధర్వసిద్ధవిద్యాధిరోర, గాదులును వచ్చి కొలిచి రమ్యాదిచేపు.

13

తే. ¹ఆయెడను భూమి దేవి యాత్మీయమైన, మూర్తి ధరియించి యెంతయునా ర్తిదోష
నచటి కేతెంచె నిఖిలసు రాళిమూడ్కి, గములునంతంతచనమీదఁ గడలుకొనఁగ.

క. అక్కాంత డప్పి గని కడు, వెక్కడపడి పలుకునభ్యవితతులపలుకుల్
దిక్కులంకషనినవం, బక్కజమై యెరుగె వెన్నుఁ డాకర్ణింపన్. 14

వ. అంత వాయుదేవుం డక్కలకలం బంతయుఁ గేలేత్తి వారించి వసుంధరం జూచి
సీయాగమనకార్యం బంతయు విన్నపంబుసేయు మనినం గృతాంజలి యై యా
జగద్ధారణి యుదారధీరస్వరంబున నిట్లనియె. 15

—॥ ప్రజాభారపీడిత యైన భూదేవి తనమనఃక్లేశంబు విష్ణున కెఱింగించుట ॥—

క. ఈపురుషోత్తమదేవుఁడు, నీవరమేష్ఠియును వేల్పు లింపలు వినఁగా
నాపాపెల్లం దగ వి, జ్ఞాపన మొనరింతు వినుఁడు సభ్యులు గరుణన్. 16

వ. ఏను జగత్కర్తచేతం జరాచరభూతధారణం బధికారంబుగాఁ బ్రతిష్ఠిత నై
యుండుదు నిట్లుండ నేకార్ణవ కాలంబున విష్ణుకర్ణస్రోతస్సులవలన నుద్భవించి
యిద్దలుదైత్యులు తపంబునకుం దొడంగి కాష్ఠకుడ్యసవృశు లై నిశ్చలం బగు
నిలుకడంబెద్దగాలం బున్నయంత. 17

క. వారలదేహముల నవ, ద్వారంబులఁ జొచ్చి భూరివాయువు నాడీ
పూరణము సేయ నాశ్చ, ర్ధ్యారంభతఁ బొదలి పెరిగె నఖిలాంగములున్. 18

వ. ఇట్లు పెరిగి దిశలు నాకసంబుం దారయై యున్న యయ్యసుపలకడకు బిసరుహాస
నుండు నచ్చి కరంబున నిరువుర నంటి చూచి యొక్కనియొడలు మృదువును
వేటొక్కని ²మీను కఠినంబును నైనం దదచురూపంబుగా వారికి మధుండునుం
గైటభుండు నచునామంబు లొనరించె ననంతరంబ వాసు. 19

క. తనువులప్రేగున ³మదముం, గొని నీభులనఁపమ విద్రుగారి యొరగి యె
న్న నగోచర మగుకాలము, సచుటయుఁ దెలివొంది పటుభుజాదర్పమునన్. 20

మ. తమతోడం బెనఁగంగ నోపెడు సముద్యత్సత్త్వవంతుండు వి
క్రమదుర్దాంతుఁడు గల్లునొక్కొ యని యాకాంక్షన్ సనుస్తార్ల వా
ఘములన్ రోయుచు నేఁగుదేరఁ గసి ⁴యాకంపించి యాశౌరి నా
భిమహాపద్మముసొచ్చి బ్రహ్మ యడఁగెన్ భీతిప్రకర్షంబునన్. 21

క. ఆయవసరమున నెంతయు, నాయితమై యెదురు నడచె నసురరిపుఁడు దై
తేయులుఁ బ్రమోదవితత, వ్యాయతబాహులయి తాఁకి రవ్వీరవరున్. 22

వ. వారలతోడ నద్దేవునకు ననేకదివ్యాబ్జసహస్రం బగుకాలం బద్భుతం బైన సమ
రంబు ప్రసరిల్లె నమృధుకైటభు ⁵లోక్కించుకయు డప్పిం బొందక భేదరహితుం
డై యున్న వెన్నునివిధంబు చూచి యచ్చెరువు నొంది తద్భుజవిస్ఫురణంబు
నకం దప్పిపోవం దమకు శక్యంబు గామియు నెఱింగి యతనితోడ. 23

1. అపుడు భూదేవి యాత్మీయ మైనదివ్య. 2 బొదలి; బొడమి. 3. యొడలు. 4. మధువుం; మధువులు 5. యత్కంపించి పడ్డాడు 6 లొక్కింతయ.

- తే. మెచ్చితిమి నేము నీచేత జచ్చుటయును, మాకులెప్పుడైతోఁచె నెవ్వనములందు
గమలనాభ చంపుము సలిలములు లేసి, చోట నానందము నాదైత్యసూదనుండు.
- చ. ఇరువురం జంకలం దిటికి యేవెసలారంగ బాహుపీఠన
స్ఫురణ నొగిల్చి వెచ్చె దెగఁజూచి జలంబులలోన పైచినం
దరళతరంగజాలజలతాకునఁ దత్తరుయుగ కంబునం
1 దొరఁగుచుఁ బోన్ క్రొవ్వుడు తోరపుదెట్టుప గట్టె నమ్మొడన్. 5
- క. మేదస్సు పయి 2 బొదవుటచు, మేదిని యెన నాటంగోలె మెచ్చగుపేరు
పాదించె నాకు చచ్చుతుం డాదరమున నర్థవేరు లభినందింపన్. 26
- చ. పివకు వరాహదేహమునఁ బోర్చిన కింట నొక్కట నన్ను ని
య్యదధిజలంబులో మునిగియుండఁగ నెత్తై ద్రివిక్రమాత్ముఁడై
పదమున నా కలంతయును బ్రాబవఁకుంపుగ విక్రమించె న
భృగదయనిధాయ నాయోగఁ బ్రభుండు ముకుందఁడు సర్వకాలమున్. 27
- తే. శంఖకామోచకీచక్రచారుహస్త, నతవిధేః 4 మన్నాధు ననాథనాథు
విష్ణుఁ బ్రభవిష్ణు జగదేకవిభుని జెంది, యన్నదాన నిక్కరయ నాకొరుండుగలఁడె.
- క. గురుఁ డగ్ని సుచర్లమునకు, గురుఁ డప్పుడు తేజముఁకు గురుఁడెల్ల నిశా
కరుఁ డఖిలతారకములకు, గురుఁ డెల్ల విధంబులను ముకుందఁడు నాకున్. 29
- క. సకలచరాచరభేద, ప్రకటిత యగుసృష్టి యేను 5 భరియించుప్రతి
ష్ఠకుఁ గతము వాసుదేవుం, దొకరుఁడెయాథారశక్తి నొసఁగుటఁ గాదే. 30
- చ. జామగన్ముఖుఁడు సర్వక్షత్రంబును నిశ్చేషంబుగా వధియించి రుధిరమాంసదుర్గంధ
దూషితఁడను బరఃపవిత్ర కేశయా నై రజస్వలయంబోలె నున్న నన్నుం గశ్య
పునకు నధ్వరదక్షిణగా నొసంగిన నమ్రహత్ము నాశ్రయించి. 31
- తే. పతులు వొలయుట నిధవనై పాదవాటి, యన్నదాన నే నేమిటి నోర్వ నింక
నోపు కిన్ నచ్చరయంగ నోపు భర్త, సము కరుణంపవే సన్నులీన్ద్ర యనిన. 32
- క. మునినాథుఁ డెల్ల కాకని, మున్నున కిచ్చె నను నధికమహిమాన్వితుఁ డా
జనపతియు నాత్మసంస్కృలఁ, బనిచెం బరిపాటితోడ బరిపాలింపన్. 33
- చ. మహాకులీనులు 6 ధీరులు మునిజనసమృతాచారులు శూరులు నైన యాజగదేక
పతులచేత ననుభూతనైతి వారు 7 నాకుఁగా బ్రతికినాయంద కాల 8 వశత నొందిరి
మీ రెఱుంగనిపని లే దిప్పుడు రాజకులంబు కొలఁదికి మిగిలి నాకు భరియింపం
గొలఁది గాకున్నది భారవహనక్లేశంబునం గృశియించి యున్నదాన నొక్కింత నా
మోపు వెళితినేని బ్రతుకుదు నిష్పథం బివ్వెఱ్ఱదేవుండు చలకొనియేనేని
నిర్వహించు నితం డూరకయన్న నది మదీయభాగ్యం జేమిసేయవచ్చు నిచ్చటి
పెద్ద లీడుప్రకరంబుగాఁగ్గిం బనిచారంబుగా సంఘటంపం బ్రయత్నంబు నేయ

1. దొరఁగుచు. 2. బొదవు. 3. కోరనొకంట. 4. ని మన్నాధు నాదదేవు. 5. భారావృక
నివృత్తు. 6. నధికులు. 7. దీర్ఘము. 8. నాకలా. 9. వశంబు.

వలయు ననిన భూదేవివాక్యంబులకుఁ దత్సభాసమ లందఱుఁ దమలో విచారించి నిశ్చయించి విరించి కి ట్లనిరి. 34

క. ఈదేవి యిట్లు దుఃఖిత, యై దూఱఁగ నూరకుండ నగునే ¹మన కీ
వాదిభవుండవు భువన, ప్రామర్భాంబు నీకుఁ బని యట్లగుటన్. 35

సీ. వాసుదేవుఁడు మహేశ్వరుఁడు విశాఖుఁడు వాసవుం డంబుధీశ్వరుఁడు యముఁడు
ధనదుండు చంద్రుండుతపసుండుపవమానుఁ డనలుండుసురమంత్రి యసురగురుఁడు
విశ్వలు రుద్రు లశ్వినులు సాధ్యులు యక్షగంధర్వరాక్షసగరుడభుజగ
కిన్నరప్రముఖులు గిరిసరిజ్వలధులు ననఁ జేరుకొన్న వీరంతవట్టు [లందు

తే. బారుఁ దమతమయంశముల్ వసుధమీఁద, ²నతులభూసురక్షత్రియాన్వయము
యోనిజులు నయోనిజులు గానుద్భవింపఁ, జేసి భారావతరణంబు నేయవలయు.

క. నావుడు మేలగు నిట్టులు, గావించుట లెస్స యని తగం బలికి జగ
ఙ్గావనుఁడు పద్మభవుఁడు సు,రావళితో మఱియు నిట్టు లనియెఁ బ్రీతిన్. 37

— బ్రహ్మనిదేశంబున నముద్రుండు శంతనుం డై పుట్టిన ప్రకారము —

క. నిను మేను తొల్లి సాయం, తననమయమునంపు వనధితటమునఁ బ్రజ్ఞా
భునుఁ డగుకశ్యపమునితో, ననువమతత్త్వార్థగోష్ఠి నాసక్తుఁడ నై. 38

సీ. ఊన్నంతఁ జంద్రోదయోద్ధామదర్పుడై యాసరిద్విభుఁడు గంగాసమాగ
మంబునఁ బొంగారి యంబరచుంబిచంచద్వీచితతితోడ సరభసముగ
నేతెంచి మాయున్నయెడ నిండఁబొట్టి యంతటఁ బోక మమ్ముచు దడుపుటయును
నేను నప్పుచుఁ దగునే యిట్లు శాంతుఁడ వగు మని పలికిన నాక్షణంబ

తే. శాంతుడై తనుత్వము నొందిచాఁ డుభేన, వస్తుఁడును నూత్నకంకణోజ్జ్వలతరంగ
భుజుఁడు ముక్తామణి స్తోమభూషితుఁడు, నగుచు రాజన్య³వలెను సొంపార నిలిచె.

వ. అద్విధంబాలోకించి యేనుభావియగు దేవ కార్యంబు వీక్షించుటం జేసియతనితోడ.

క. రాజోచితజ్యంభణమున, రాజాకృతితోడ సింధురాజ కడఁగి యీ
రాజుము నీవు నేసితి, రాజై యటుగాన యుర్విఁ బ్రభవింపఁ దగున్. 41

వ. శాంతుండ వగు మని యేను పలికినం దనుత్వంబు నొందితివి గావున శంతనుం డనం
బరగైద వీగంగయు నిప్పు డెట్లట్ల నీకు భార్య యయ్యెడు ననినం దలంకి సము
ద్రుండు గంగాసమేతంబుగా సాకాయం డై నాకుం బ్రణామంబు నేసి. 42

ఉ. పర్వపుఁగాలముల్ జలదపక్కులతోఁ బవనంబు రేఁగి యం
తర్వలనంబు నేతయు సుధాకరదర్శనము న్నదూర్తులం
బర్వఁగఁజేసె నాకు నిది పన్నుగ నై జము గాని యేమియున్
గర్వము గాదు శాప మొసఁగం దగునే జగదీశ దీనికిన్. 43

వ. ప్రసన్నుండ వగు మనిన నే నతనిం జూచి లోకహితార్థంబుగా నూహించి చేసిన
కార్యం బపోహంబు నొంద నేర దీవు పరమపవిత్రం బగుభరతవంశంబున జని
యించి యీజాహ్నవియంద వస్తిశాపదగ్ధు లై వచ్చిన వసువుల నుత్పాదించి
మఱియు సత్యవతి యనుపుణ్యవతియందు వంశకరు లగుకొడుకుల నిరువురం
గని క్రమము నిజప్రకృతిం బొందగలవాడ వని విషాదంబు మాన్చితి నట్టిశంత
నునకుం బుత్రుం డైనవిచిత్రవీర్యునకు ధృతరాష్ట్రపాండుభూపతు లుద్భవించె
దరు వారిలోన. 44

తే. పెద్దవానికి నూర్వరుం బిన్నవాని, కేవును బుట్టుదురు సుతు లిద్దతేజు
లట్టి యిరుదెఱంగులకు రాజ్యాభిలాష, కలితమై పేర్చు నోకమహాకలహ మపుడు.

క. ఘోరియుగాంతాకృతి యగు, నారణమున నుర్విఁ గలజనాధిపు లెల్లఁ
వారికిఁ దోడై వచ్చి మ, హరోషత మగ్ని పోదు రనోన్యవృహతిన్. 46

ఉ. పీనుఁగుపెంటలై యొకటి ¹పేను నెందును లేక యుండున
శ్రేనుఁగులూ హయంబులు సమిద్ధజనావళియుం బడంగ ని
ర్మానుషరాష్ట్ర దుర్దనగరప్రజయై తనభారమంతయున్
మాని సుఖించు నివ్వసుధ మానుఁ దృతీయయుగంబు నంతటన్. 47

వ. కావునం గలహశీలుం డగుకలియంశంబు ధృతరాష్ట్రకళత్రంబునందును సర్వ
ప్రేరకుం డైనకృతాంతునంశంబు పాండురాజపత్నియందును జనించుఁ దక్కిన
వారియంశంబులు నుచితస్థానంబులం బ్రభవించు నని పలికినం బరమేష్ఠిపనుపు
నకు సర్వదివిజనమాజంబును నభినందించి యిట్లున్న సమయంబున. 48

— నారదుండు విష్ణునితోఁ గాలనేమి కంసుం డై పుట్టినతెఱుం గఱింగించుట —

శా. త్రైలోక్యాతిధియై విశ్వంఖలవిత్తప్రాధి నెల్లప్పుడుం
గేళిం గ్రుమ్మరుయోగసిద్ధుఁ డఖిలక్షేమంకరప్రజ్ఞాఁడు
న్మీలన్తూర్తి వికాసనిర్జితశరన్నేసుం డమోఘార్థవా
గ్గాలుం డబ్జసూతి యైననుని వేడ్క వచ్చె నచ్చోటికిన్. 49

క. వచ్చి సభయెల్లఁ దనచెస, మెచ్చి కనుంగొనఁగ హరిసమీపంబునఁ బెం
పచ్చుగ నాసీనుం డై, యిచ్చు మెఱిఁగి వినయసముపహితవైదగిన్. 50

సీ. మందారతరువున్నమంజరిమండితమస్తకమై యొప్పుమహితవీణ
ప్రసరించి త్రిస్థానబంధు స్థితిభేదములతోడ పడఁజు మొదలుగాఁగ
సప్తస్వరంబులు సారణావధి నభివ్యక్తమూర్ఛనలతో నతిశయిల్ల
వాయించి ²మధుర దివ్యధ్వనిమెఱయఁ జిత్రప్రబంధోజ్జ్వల తానరచనఁ

తే. బూర్వభువనరక్షణము లాభోగములుగ, నద్భుతావతారంబు లింపారఁ బాడి
యఖిలలోకశరణ్యు దేవాదిదేవు, విష్ణు నలరించె సభ్యులు వేడ్క నలర. 51

వ. తదనంతరంబ భక్తిప్రియపూర్వంబుగా నద్దేవముని యద్దేవునకుం బ్రాంజలి యై యిట్లనియె. 52

క. మతిమంతుల కాద్యుడ వూ, ర్జితశక్తిసచున్వితులకు శ్రేష్ఠుడవు మహా
ధృతియుతులకు బ్రవరుడ వ, చ్యుత నీయవి గావె సృష్టియును యోగంబున్.

వ. కావున నిప్పుడు సకలక్షత్రియోపసంహరణార్థంబు దివిజు లిందటుం గావింపం
బూనిన యంశావతారవ్యవసాయంబు భవత్పరిగ్రహంబు లే కున్న నితయు 54
నిష్ఫలం బది యె ట్లనిన.

మ. ధరపై నీవు నిజాంశ మొక్కటి సముత్పాదించి దేవాంశజో
త్కరముం బాలననేయుఁ జేర్చి యెసంగంగా వార లేపారి నీ
పరమోత్సాహముచే సనాథు లయి తీర్పంజాలి యుండుం గ్రియా
భర మెల్లఁ బెరినాడు గల్లనె తలంపం బ్రౌఢి యెవ్వారికిన్. 55

వ. అది యట్లుండె నీపార్థివక్షయకరణం బొక్కటియ కాదు దేవాంశజుం కు నసా
ధ్యం బైన కార్యంబు మఱియు నొక్కటిగ గల దదియ తలంచి కాదే యేచు సత్వ
రుండ నై దేవరం దలంపింప వచ్చితి నవిధంబు విన్నవించెద నవధరింపుము 56

తే. తారకామయం బనుపేరిదారుణంపుఁ, బోర నీపరాక్రమమునఁ బొలిసినట్టి
యసురలిప్పుడు మర్త్యంబునందుఁ బుట్టి, వాలి క్రతుహంతలై యున్న వాఁడేవ.

సీ. రఘురాముకడిమిచే రావణుం డనిలోన మడిసినపిమ్మటఁ గడిదివీరుఁ
డమ్మహాసురునిమేనల్లుడుఁ లవణుండు మధుదైత్యతనయుఁ డున్వార్తబలుఁడు
యముచాతటంబు ఘోరారణ్యముననుండి బాధనేయంగఁ దపస్సు లెఱిగి
యెఱిగించుటయుఁ ద్రిదశేంద్రవంద్యుఁడు దనమనుజుశత్రుఘ్నునిఁబనిచె నతఁడు

తే. నరిగి శత్రునిఁ దెగటార్చి యడవియెల్ల, బయలుగాఁజేసి యధికసూపన్నుఁ డగుట
నొక్కనగరు నిర్మించె ననూనవిభవ, సారసంపన్న బహుజనోచ్ఛయము లలర.

వ. అదియును మధువనంబునందు నిర్మిత యగుటంజేసి మధుర యనుపేరం బ్రసిద్ధ
యై సమృద్ధజనపదసమన్వితయుఁ బ్రకటోద్ధానతటాకగోపురవిలసితయుఁ బ్రశస్త
బహుభోగభూమియు నై నాటంగోలె నేన్నండును శూన్యంబుగాక నృప
పరంపరాఁరపాలనంబునం బెంపుమిగిలె నిప్పు డప్పురంబున. 59

తే. కంసుఁడచుపేరితో నాఁటికాలనేమి, భోజనంశోద్భవుం డగుభూవరుండు
నుగ్రసేసుకకు జనించి యున్నవాడు, పూర్వదుర్వాసరాపరిస్థా ర్థితోడ. 60

శా. రాజైయుండియు నెందు రాజగుణముల్ రాజిల్లు టొల్లండు స
త్పూజాయోగ్యత గల్గుబంధుతతికిం జొందీడు ఘోరాబులఁ
రాజశ్రేణికి నెండు నోర్వభర మై భ్రాజిష్ఠతం గ్రాలు త
త్రేజం బాసుర మై తనపుటకు నుద్వేగించె ద్రైలోక్యమున్. 61

క. అతఁడు తనతండ్రి జెఱనిడి, యతులితసామ్రాజ్యలక్ష్మి యంతయుఁ గొని యు
ద్ధతభటవివిధాసురసే, వితుఁడై యున్నాఁడు నీచవృత్తిని నింకన్. 62

వ. మఱియు హయగ్రీవుండు హయరూపధరుం డైనకేశియై జనియించె బలిపుత్రుం
డగునరిష్టుండు వృషభాకృతి యగునరిష్టుం డై ప్రభవించె ఖగండు ఖరకాయం
డగుధేచుకుం డై పుష్టై లంబుండు ప్రలంబుం డై పొడమె ¹నిశుంభుండు
కువలయాపీడం బనుకుంభి యై కలిగె వరాహాకిశోరులు చాణూరముష్టికు లను
మల్లులై యుద్భవిల్లిరి వీరెల్లనుఁ గాలనేమిసహచరులు కంసభృత్యులై కాళిందీ
పరిసరంబున బృందావనంబున భాండీరకవటప్రాంతంబునఁ చాలగహనంబున మధు
రాపురంబునం జరింతురు మయుండును, దారుండు ననుదానపులు ప్రాజ్ఞోన్య
తిషంబున మురాసురునినందనులై నరకాసురునకు సహాయంబు నొనర్చెద రిట్లు
గూడిన యాదురాత్ములకు భవదీయగుణకథనంబులందు విద్వేషంబును భవత్ప్ర
భావంబులచెస నసూయయు నీవారై నవారలకుఁ బీడనం బొనర్చుటయు నై సర్దికగ
బులై యుండు. 63

క. కాపున నీ వవతార, శ్రీ వెలయఁగ మర్త్యమున వసించి యఖిలదై
త్యావళిఁ ద్రుంపుము ధాత్రీ, దేవీభర ముడిపి నిలుపు దేవాంశజాలన్. 64

సీ. అనుటయు దేవుఁ డిట్లచు నీవు చెప్పినయూదాప్యతతి జన్మహేతువులును
వీరలు చేయుదుర్విగ్రహంబులు లెస్సగా నెఱుంగుదు వీరు గాక మఱియు
నధికరౌద్రులు గాలయవనజరాసంధశిశుపాలకౌశికచిత్రసేను
లాదిగాఁ జెఱుకుట మేదిని నింకఁ బొరిగొనువాఁడ నబ్బరతకులము

తే. పోరితంబును ఘోరియించి భూమిదేవి, బ్రీతఁ గావించుపనియు నాచేతి దింక
నొకటి గలదు చా కెయ్యెడ నుద్భవింపఁ, దగినయెడ గల్గునో యది దడవవలయు.

వ. అవి పలికి లోకపితామహుం జూచి. 66

క. భూతములభవాభవముల, కీతఁ డధిష్ఠాత గాన యితఁ డెవ్వెయి సం
భూతికి ననుఁ బనిచెఁ బరమ, హేతువు దా నెఱిగి యదియ యేగైకొందున్.

వ. అనినం బద్దగర్భుం డాభువనగర్భున కిట్లనియె. 68

— బ్రహ్మదేవుండు విష్ణునితోఁ గళ్యపుండు వసుదేవుం డై జనియించిన తెఱంగు నెవ్వట —

సీ. విను తొల్లి కళ్యపమునివసుం డబ్ధీంద్రయజ్ఞ ధేనువులఁ బెక్కుడఁచికొనిన
నతఁ డేగుదెంచి శివన్నానముండై కని యవిధం బెఱిగించి యార్తితోడ
జగదీశ నాసొమ్ము మగుడ నిచ్చెన నన్న ననుమతింపర యమృతహేతుభార్య
లదితియు సురభియు నభర్షరంబులఁ గామదోహిను లని నాకుఁ దోయనిధుల

తే. నన్నిటనుఁ దమ కేజంబు లాత్తరక్ష, సేయఁ జరియించు నాతపస్సిద్ధుఁ డొకఁడ
తక్క చొరుచేఁ జిక్కవు దాన వలచి, నట్లయీ మొదవులపాడి యనుభవించె. 69

- వ. ఇంకనైనను విడువం దగడె యది య ట్లుండె. 70
- ఉ. ఎంతటివారిని నొకయించుక భర్తువు దప్పిరేని శా
సింతురు గాడె సద్విభులు చిత్తమునం దిడిచూడు మంతవా
రింతకుఁ జొచ్చిరేని తెఱఁగెయ్యది యెక్కడ లోకసేతు వ
త్యంతముపుణ్యమింతయును నారసి చేయుట సీకు నీశ్వరా. 71
- క. నా విని కశ్యపమునిదెస, నావిర్భూతమయి పేర్చె నస్తనత్తిఁ గో
పావేశము భావ యయిన, దేవహితంబును దలంచితిం దెల్లముగాన్. 72
- వ. అవి రెండునుం గారణంబులుగా నపుడు వరుణుం జూచి. 73
- క. ఏయాత్మతోడ గోవుల, నాయనహరియించె నట్టియాత్మయ కొని సు
శ్రీయుతుఁ డుర్విస్థలి న, త్యాచుతమతి గోపవర్చుడై జనియించున్. 74
- తే. అతనిభాగ్య లిద్దఱుఁ దోన యగుగువారు, తప్ప దీతప్పునకుఁ దగుదండ మేచు
నిష్ఠయించితి శనిన నప్పశ్చిమాధి, పతియుఁ గ్రమ్మఱ జనియె గోవిందతఁ బడసి. 75
- వ. ఇట్లు నాచేత శస్త్రం దైన కశ్యపమునిం ద్రుండు వసుదేవుం డన నుద్భవించి కంసు
గోవులకు నధికారి యయ్యె నతని పత్నులు దేవకియు రోహిణియు నై పుట్టి రయ్యి
ద్దఱు వనితలయందను సీవు నీతేజంబు రెండంశంబులుగా విభాగించి యవతారం
బొనర్చి యది వంశంబు క్రిబ్రశంస నొందింపు మవ్వరుణుగోవులుఁ దామై
పొడమిన గోవ్రజంబు లనేకంబులం బరిపాలించుచు నాత్మీయ బాల్యంబు ప్రకట
కేళితాల్యంబు నొందింపంగలవాడవు. 76
- శా. నీలస్నిగ్ధవిలోలకుంతలము లున్నిద్రోరుబర్హస్సుర
చూపులంబున్ వనమాలికాలలితవక్షోభాగముం గాంతిమ
చ్చేలాందోళనచారుకక్షమును నై శ్రీనాథ నీబాలగో
పాలాకారము చింత్య మయ్యెడు భువిన్ భవ్యాత్మకశ్రేణికిన్. 77
- వ. అని యిట్లు నీరజాసనుండు నిరూపించిన కార్యంబునం బ్రమోదంబు నొంది
గోవిందుం డందఱ వీడ్కొలిపి నిజస్థానం బగుదుర్గాభియు త్రరంబునకుం జనియెం
దదనంకరంబ. 78
- నారదుండు కంసునితో విష్ణుమూర్తి కృష్ణుం డయి పుట్టఁగలవిధం బెఱిగించుట —
- క. నారదుండు మధుర కరిగి యు, దారుం డగు నుగ్రనేతనయునిసదన
ద్వారమున నిలిచి తత్ప్రీతి, హాసులు దోడుకొనిపోవ నట బోవుటయున్. 79
- ఆ. ఎదురువచ్చి కంసుఁ డెంతయు నన్ముఁడై, యుజ్జ్వలాసనమున నునిచి వరుస
నర్భ్య పాద్యపూర్వ మగుపూజ యొనరించి, ముదితుఁ జేయుటయును మునివరండు.
- వ. అతని వదనంబునం జూడ్కి నిగిపి తదీయులు విన ని ట్లనియె. 81

- మ. విను భాగీరథి లోనుగా ననఘ యుర్విం గల్లు తీర్థంబు లె
ల్లను నే నాడుచు దేవభూములకు నుల్లాసంబుతో నేగి సొం
పొనరక సూర్యసఖంబు నా బరగు మేరూత్తుంగశృంగంబుపై
గనుగొంగుం బరమేష్ఠి దొట్టి సురసంఘం బేకతం బుండంగన్. 82
- క. ఇట్టిచున్నరమంత్రం, బెట్టిదొ యని ముచట 'నిలువ నే మనిచెప్పం
బెట్టిదముగ నిను జంపుట, కిట్టు మగువెరవు వెదకు డేర్పడ వింటిన్. 83
- వ. మీవెదతండ్రికూతు రైనదేవకీదేవి కయ్యెడు నెనిమిది యగు చూలు నీకు
మృత్యుహేతువు గాగలయది నిజం బిట్లు జనియించు పురుషుండు. 84
- తే. దేవతలకెల్ల శరణంబు దేవపూజ్యుఁ, డఖిలమునకు నాధార మనంతకీర్తి
యాత్మ భవుఁడు సమస్తబోకాత్ముఁ డాతఁ, డెవ్వఁడో చెప్ప నొయ్యన నెఱిగె దీవు.
- క. సీయోపినగతిఁ బ్రాణా, పాయప్రతివిధు లొనర్పు మర్థ మఖిలమున్
జేయుము సాత్రత్యాగం, బ'య'భాగములు సలుపు మకలంకుడ వై. 85
- వ. ఇది యనంతరకర్తవ్యంబు సీమోదినెయ్యంబున నింతయు నెఱింగింప వచ్చితిం
బోయెద నని వీడ్కొని యమృతముని జేచ్చుం జనియె గంసుండు నిజభృత్య
జనంబులదెసఁ జూచి పలుచ నస్వి. 87
- మ. చతురుం డంచు నిలింపఁయమిదెసక సన్నేహశీమైయుండు మా
మతి మున్నెప్పుడుఁ గూళఁ డయ్యె నకటా మాబోఁటి సత్త్వాధ్యులం
దతిహాస్యంబుగ నిట్లు వల్కుడగునే యబ్జాసనుం దొట్టి యే
గతి నేవెల్పుల నేను గైకొనమి నిక్కం బాత్మఁ గానం డొకో. 88
- తే. మేలుకంటి నిద్రించితి మెలఁగుచుంటి, కొడ లేటుంగకుండితి నెట్లు లున్న నైనఁ
గదిసి నాకుఁ గీడొనరింపఁగలుగువాని, నెటుంగ నిమ్మాఁకుజగముల నింతనిజము.
- చ. కినిసితి నేని శినిధ్వజే గీడ్పడఁ ద్రొక్కుదు 4నంఘ్రులక దివం
బును దిశలుం బగుల్లు దృశముష్టిహతిం బటుహుంకృతిక హుతా
శనపవనార్కశీతకరసంచరణంబులు నిర్వరింతు నా
పెనుపు గలంగునే గిరులు భేదిలినక జలరాసు లింకినన్. 90
- వ. అది యట్లుండె మఱియు నొకటి నెప్పెన. 91
- చ. కలపనగంప యీతపసి కాలుచు నోరును బాగుగాన కె
వ్వలనఁ బరిభ్రమించుచు నపాయపుఁజేలరిమాట లాడి ధీ
రుల మదికైన నూరక విరోధ మొనర్చుచునుండు రాజులం
బెలుచన రేచి తెచ్చి తలపెట్టు వినోదపుఁదీటవోవఁగాన్. 92
- వ. అది యట్టిద యైన నే మిప్పుడు మన యరిష్టకేళి ప్రలంబధేనుకపూతనాకాళియాహి
ప్రభృతులకుం జెప్పనది నారదుండు యదుకులంబువలన మన కపాయంబు

గల దని చెప్పెం గావున నెల్లయెడల నస్త త్పక్షదూషకుల వెదకి ప్రహరింపవలయు
గర్భస్థులగతియు నరసి యుండుట లెస్స మీరును విగతభేదుల రై యభి
మతభోగంబుల ననురాగంబు నొందుండు నన్ను జెందినవారికి నేవెఱపులు
నెక్కడివి యని పలికి యభ్యంతర¹భవనంబున కరిగి యాప్తజనంబులం బిలిచి
యేకాంతంబున.

93

సీ. వినుడు నేడాదిగా మనదేవకీదేవి కుచితంపుఁగాపుగా నునిదపిండు
నునిచి యవ్వసుదేవుఁ డుండెడువిధమును నయంచు నయ్యంతి యంటకుండ
నాడెడువరులు నాధానసమయంబు మొదలుగా గర్భంబుమోచునెలలు
నెఱిగి ప్రసూతియయ్యెడుకాలమును నాకు నెఱిగించునదిభర్తృహితము గోరు
తే. వారు రేయును బగలును వంచనయును, నలసతయు లేక యిప్పని గూచరింపుఁ
డిట్టునేతకు గారణం బిట్టి దగుట, దెలియకుండంగవలయు నెవ్వలన నొరుండు.
తే. మంత్రముల నౌషధముల నమానుషంపుఁ
జందముల నోపి యుద్యోగ మెందఁజేయు
నట్టివారికి ననుకూలమై ఫలంబు
నెఱపుఁ జూడుడు దైవంబు నిక్క మింత.

94

వ. అని యిట్లు కంసుండు దేవకీగర్భధ్వంసంబునందు నిశ్చితుం డై విచారవిహ్వలం
బగుహృదయంబుతో నుండె నట బ్రహ్మసూనుండు విష్ణుకడకుం జని.

96

క. తానుగ్రనేనుసూనుని, మానసము గలంచినట్టిమతమును నతఁడు
బూని యొనరింపఁ జూచిన, యానీచక్రియయుఁ జెప్పె నన్విభుతోడన్.

97

క. చెప్పి తనయిచ్చ నరిగిన, నచ్చరమేశ్వరుండు గర్భహాననవిధంబుల్
దప్పించి తనకు జననం, బొప్పుగ సిద్ధించుచంద మూహించునెడన్.

98

— విష్ణుండు యోగమాయను యశోవతుఁ గూతు రై పుట్ట నియమించుట —

వ. స్వర్గలోకంబునందును మర్త్యభువనంబునందును గలవెరపు లన్నియు వెదకి
యద్దేవుచిత్తం బాపాతాళంబును నన్వేషించిన నచ్చటం దొల్లి కాలనేమిపుత్రులు
షడ్గర్భు లనువారు వారిజాసను నుద్దేశించి దేవాది²చతుర్విధభూతంబులవలనం
జావులేకుండం బడయుటకుం దపంబునేయం దొడంగిన నలిగి హిరణ్యకశిపుండు
కులశ్రేష్ఠుండ నైన నన్ను బరిత్యజించి యొరుని యీగియ యాసపడితిరి గావున
మీకుం జేరువెట్టి పెనిచిన తండ్రిచేతన చావంగలవా రని యధోగతులం జేయు
టయు సలిమగును లై యుండ నన్విధం బెఱింగి విహంగమగమనుండు.

99

చ. చని తనయోగనిద్ర సురశత్రులయాత్మలఁ జెందఁ బంచ న
త్యనుపమకాలరూప యగునాయమ కిట్లును నీవు వేగ నా

1. మందిరంబున. 2. లాడెడు, నాడెడుతపనలు, లాడెడునదనులు; హదనులు. 3. చతుర్భు
తంబుల.

పను పొనరించితేని నవపద్మనిభానన మెచ్చి యిచ్చెదన్
మునివిబుధేంద్ర నిస్సయసమున్నవకారిణి యైనయున్నతిన్.

100

వ. అది యెయ్యది యనిన.

101

సీ. అతివ యీషడ్ధ ప్భ లనుదానపులఁ గ్రమంబునఁ గొనిపోయి సుపూర్ణపుణ్య
యగుదేవకీదేవియందు గర్భములుగా నావహింపఁగఁ గంసుఁ డదయహృదయుఁ
డందఱు బుట్టినయప్పుడ చంప నేడవుచూలు నాయంశ మవ్వరాంగి
యుదరంబు నెలకొన్న నొయ్యన వేడవునెల రోహిణీగర్భ ¹మెలయఁ జేయు

తే. మదియ నాకగ్రజం డయి యవతరించు, గర్భసంకర్షణమున సంకర్షణుఁ డనఁ
గంసభయమున నింతికి గర్భపాత, మయ్యె ననుజనవాదంబు నపుడు గలుగు.

వ. తదనంతరంబ యష్టమగర్భం బై వసుదేవుదేవి యుదరంబున నేను నిలిచెద నంద
నామధేయం డగుకంసగోత్రభామిని యైనయశోదకడుపున నీదగుతేజంబు నెలవు
కొన నిద్దఱముచు సమకాలంబ యష్టమ్యవసానంబున నవమీముఖంబున
నర్ధరాత్ర సమయంబునందు జనియింతము మనకుం బరస్పరవ్యత్యాసంబు సంభ
వించినం గంసుం డెఱుంగమింజేసి నిన్ను శిలాతలంబున వ్రేయం బూచ్చిన నీవు
వంచించి గగనంబునకు నెగసి మత్స్రీసాదంబున మహానుభావ వయ్యెద వవ్వి
కేపంబునంజేసి.

103

సీ. నామేనితోఁ దుల్యమై మేచు నవమేఘకాంతి నొప్పార సంకర్షణునకు
నెన యైనవదనపూర్ణేందుండు శోభిల్ల నెనిమిది బాహువు లెసఁగి శార్ఙ్గ

చక్రగదాఖడ్గజలరుహమధుసాత్రముసలశూలముల నుల్లసితములుగ
నుజ్జ్వలహారకేయూరాదిదివ్యభూషణగంధమాల్యవిస్తారలీల

తే. నీలకాశేయవసనవై నిఖిలసిద్ధ, గణము పూజింప దివి కేఁగఁగలవు నిన్ను
నెదురువచ్చి తోడ్కొనిపోయియుండుఁడె. మి, నావశక్తిగనభిషేకమాచరించు.

వ. నీవు నాకు నక్కాశికునకుం జెలియల వై ²కాశిః ముచుచేరు బ్రసిద్ధివహించి
వింధ్యాచలంబు నివాసంబుగా నుండి శంఖనిశంభులచు దైత్యుల వధియించి
లోకహితం బొనర్చెదవు శ్రీయు ధృతియు. గాంతియు ప్రీయు విద్యయు సన్త
తియు మతియు సంధ్యయు రాత్రియుఁ బ్రభయుఁ గాంతియు(?)నిద్రయుఁ గాల
రాత్రియు ననునామంబులు నీకు వాచకంబులుగా మహామునులుం గీర్తింతు
రాత్తు లై కొలుచువారికి దారిద్ర్యబంధనవధప్రముఖంబు లగుగురుదాఃఖంబు
లపనయించి యాయురారోగ్యధనధాన్యపశుపుత్రభృత్యాదికంబు లగుకల్యా
ణంబులు గరుణింపు మేచుచు గంసధ్వంసంబు గోరి యతని గోవులఁ గాచుట కి నో
దంబుగాఁ గొంతకాలంబు నడపెద నని యానతిచ్చిన నద్దేవి యక్కార్యంబున
కియ్యకొనియె నచ్యుతుండు నచ్చోటన యంతర్హితుం డయ్యె నంత నిక్కడ.

తే. యోగనిద్రాప్రభావసంయోజనమున, కొలయుషడ్గర్భులను గర్భములుగదాల్చి
ధీరతమ యగువనుదేవుడేని దనకు, ¹దివునుదేహదూఱు బెల్ల నవధి బోవ. 106

చ. అరసి ప్రసూతికాలమునయప్పుడు దటు లెటింగి చెప్పఁగాఁ
గరుణ యొకింత లేక యెఱగందుల దేవకిగన్నయాశ్వరం
బరుషవిశాల ఘోరశిలవైఁ గడకాళులు వట్టి వ్రేసి యా
సురముగఁ జంపెఁ గంసుఁ డుపశోణితము ల్చెచ్చరంగఁ జెచ్చెరన్. 107

వ. సప్తమగర్భంబు సప్తమం బగుమాసంబున విష్ణునియోగనిద్రచేత సంకర్షించు
కొని పోవంబడి గోకులస్థిత యైనరోహిణి యుకరంబు కొంచె నిన్విధంబున గర్భ
శోభనంబు సంప్రాప్తం బై. 108

— రోహిణిదేవిగర్భంబుననుండి బలరాముం డవతారంబు నొందుట —

క. నెలలన్నియు నిండఁగ న, న్నెలఁతకు జనియించె నింశునెల పున్నగుకు
నెలకొని యుదయించుపగిది, నెలమిఁగొనుకు సకలకువలయేచ్ఛాపడె. 109

వ. ఇట్లు పూర్వవిహితనామధేయుం డగుసంకర్షణు జన్మాంతరంబు. 110

క. దేవకియప్తమగర్భము, దేవోత్తముఁ డైనవిష్ణుదేవునిమంశం
బావిష్కృత మయ్యె నఖిల, దేవహితార్థంబు దీప్తవిశ్వవిభూతిన్. 111

క. పదునాలుగుజగములు దన, యుకరంబున నునిదికొన్నయుదితమహిము నే
ర్పదవంగదాల్చె గృతమగు, నుకరంబున నునిద భాగ్యయోగముపేర్చిన్. 112

సీ. పొక్కిట నెత్తెమ్మి పాలుచునియ్యమట్టి కనువిధంబునఁ ధనరారె నాభి
హరినీలవర్ణుఁ డీహరిణాక్షిసుతుఁ డనుచా ప్పున నలువెక్కిఁ జన్ను మొనలు
ధవళాబ్జనిభము లీతరుణిపుత్రునికన్ను లచులీలఁ గడుఁ దెలుపారెఁ జొడ్కు
లధికనిద్రాళుఁ డీయబలీతనూజాఁ డట్టి. జెయ్యల జడభావ మొందె

ఆ. దనువు వెలరువారెఁ దగిలెఁగోయ్యలుకొను, వొసలె వళులు విరిసెకొదవెఁజెమట
లినసమానగర్భజనిత శ్రమసమీర, ణమ్ము లమరె పికచ నలిన ముఖికి. 113

క. ఏదివసం బాదిగ ని, ట్లాదేవకి దాల్చె గర్భ మదియ మొనలుగా
మోదమున నందపత్ని య, శోదాదేవియును లీలఁ జూలు ధరించెన్. 114

వ. ²అంత నిక్కడ దశమమాసంబునందు. 115

— దేవకిదేవిగర్భంబుననుండి శ్రీకృష్ణుం డవతరించుట —

య. మహిత శ్రావణమేచకాష్టమి నిశామధ్యంబునం బ్రస్ఫుర
ద్గ్రహముల్ సోచ్ఛగృహంబులం ద⁴యిదు విభ్రాజిల్లఁ ⁵బుత్రు⁶ యదూ
ద్వహుఁ బుణ్యాంగన గాంచె విశ్వజగదాధారోదయు⁷ ధర్మని
ర్వహణారంభధురీణు నిత్యవిభుతావర్ధిష్టుని గృష్ణునిన్. 116

వ. ఆదేవు దివ్యావతారంబున సకలచరాచరంబులుం బ్ర మోదభరంబు నొందె మంద
సమీరుండు సమీరితసౌరభసుఖస్పృహం దై చరించె దాపసాగ్నిహోత్రంబులు
ప్రదక్షిణజ్వాలాజాలంబు లై వర్తిల్లె సాగరంబులు సమృదసంధ్రమంబులం బొడలె
దిశలు ప్రకాశంబు లయ్యె నంబరచరంబు లగు తేజంబులు తేజో¹తిశయంబున
మెఱసె సంతర్ధానగతు లై యాదిత్యులు మోదంబునఁ గుసుమవర్షంబులు గురి
యించుచు ననేకవాక్యంబుల నమృహప్రభావుం బ్రస్తుతించిరి దివ్యంబు లగువాది
త్రంబులు ప్రదీప్తధ్వనులం జెలంగె గంధర్వగానంబులు నచ్చరొనర్తనంబులుం
బ్రవర్తిల్లె బాతాళవాసు లగువాసుకిప్రముఖు లుల్లాసభాసితు లై రిట్టి²వైజనన
సంప్రమోదసంకులంబునందు. 117

ఉ. కావలివారిఁ దొట్టి పురిఁ గల్లుజనంబులలోన గాఢని
ద్రావివశత్వ మొందనినిధంబున వాఁ డొకరుండు లేచు ల
క్షీవరుమాయఁజేసి గతచేతనులై నటు లుండి రయ్యెడఁ
దేవకియుం బ్రభుండు వసుదేవుడఁ దక్కఁగ నెల్లవారలున్. 118

క. ఆవృష్టివీరుఁ డాత్మజు, నావిర్భావము నెఱింగి యంతర్గ్రహమున్
వేవేగఁ జొచ్చి నడురే, యావనజాప్తుండు వొడిచిన క్షైయండున్. 119

మ. నెఱులై యొప్పు వినీలకేశములు నున్నిద్రాననాబ్జంబు నే
డైఱ నూత్నంబుదతుల్యకాంతియును నై దివ్యప్రభావంబునం
గఱయున్ మాఁగును లేక పుట్టినశుభాంగం బద్భుతాపాదియై
నెఱయం గన్నులు విచ్చిచూచు ననయున్ వీక్షించి మోదంబునన్. 120

తే. పాపకర్తుడు కంసుఁ డీపట్టిఁ బట్టి, యెద్దునేయంగ నకట యే నెట్లు సూతు
నెవ్వరును గానకుండంగ నిపుడ కొనుచు, నరిగి యొందుచో డాచెనని తలంచి.

సీ. ఏవేదనయు నొంద కింపారఁ బుత్రునిఁ గని యింక నెట్లొకో కర్జ మనుచు
నివ్వెఱుపడి యున్ననిజపత్ని కవ్వధం బల్లన యెఱిగించి యవ్వరాంగి
తొడలపైఁ గల్పంత తోయధి వటపత్రతలమునం దున్నచందమున నున్న
శిశువు నొయ్యన నెత్తి చేతుల నల్లనఁ బొదివి చెచ్చెర సంతిపురము వెడలి

తే. నందగోపునింటికిఁ జని నవ్యసూతి
యయ్యశోదయు విష్ణుమాయావిమూఢ
యగుట నొం డెఱుంగక యున్కి నాతఁ డచటఁ
గొడుకుఁ బెట్టి యాయమగన్నకూతుఁ గొనుచు. 122

వ. మగుడఁ జనుదెంచి దేవకిదేవితల్పంబున నీడి తాన పోయి తత్ప్రసవసూతంబు
కంసునకుం జెప్పిన. 123

వ. తలయుం జీరయు వీడ సంభ్రమముతో దైవోపహాతంబునం
గులకం గ్రుల్లుచు బాటుతెంచి వెన నాకంసుండు తత్సూతికా
నిలయద్వారమునందు నిల్చి శిశువుం దేతెమ్ము తెమ్మంచు నా
కులుండై పల్కంగఁ గృష్ణనూతయును సంక్షోభార్తయై యత్తఱిన్. 124

— ౧౦ కంసుండు యశోదకుఁ గూతురై పుట్టిన యోగమాయం జంపం బూనుట ౧౦ —

క. ¹అన్నా యలుగకుమీ నా, కన్నది యిదె యాడుబిడ్డ గావుము దీనిన్
ని నొకటిసేయఁ గలదే, కన్నియ యతిలోక పురుషకారసమగ్రున్. 125

ఆ. మొదలఁ బెక్కుగర్భములు నీబ్రదుకుగోరి, వరుస ²నొప్పించనే మగవారలైన
నుడుగవయ్య యాగ్రహమునాయెడఁబ్రసాద, దృష్టిపరఁగింపవేజగద్వినుతవిభవ.

వ. అని ³ప్రార్థించిన నచ్చటి వనిత లొక్క పెట్ట హాహాకారంబు లొనర్ప నభ్యంతరంబు
సొచ్చి యచ్చెడుగం డప్పాప నెప్పటిరాతితో నడుచుటకై ⁴పూని యెత్తినమెత్తనఁ
బ్రదిలి చదలి కెగసి యయ్యుగ్ధలి యద్భుతాకారయై ముం దుండి. 127

క. తనచేతిపానపాత్రం, బున ⁵నొలికెడి దివ్యమధువు మురమున నాస్వా
దన మొనరించి మదోద్ధత, నినదంబునఁ బెలుచ నవ్వి నిఘరభంగిన్. 128

వ. భయవిస్తయంబులు మనంబునం బెనంగొనం గనుంగొను భోజపతి నుద్దేశించి.

ఉ. ఓరిదురాత్మ నన్ను నిటు లుగ్రతఁ బట్టి శిలాతలంబుపై
⁶భోరనప్రేసి చంప నిటుఁ బూనినతప్పన కేను నిన్ను నీ
దారుణశత్రుఁ డాహవవిదారితుఁ జేయఁగ మృత్యుమూర్తి నై
క్రూరతఁ బ్రాణముల్ రుధిరకుత్యయుఁ గ్రోలుదు నొక్కపూఁపునన్. 130

క. ఇంకేమి త్రుళ్లగల విదె, యింకె నహంకారపంక మెల్ల ననుచు ని
శ్శంకత నద్దేవి సనియె, సంకుల మై తన్ను సిద్ధసంఘము గొలువన్. 131

వ. ఇక్కడఁ గంసుండును దేవకీదేవికిం గృతాంజలి యై యిట్లనియె. 132

ఉ. ఏనిటుప్రాణరక్షకయి యెంతయుఁ బాపమునేగి గర్భసం
తానవిఘాతి నై నిను నునంచితశోకపయోధి ముంచితం
బూనినమత్కృతం బఖిలముకొ వృథ యయ్యె విఘాతచెద్ది యె
వ్వానికి మాన్వఁగా నకట వచ్చునె మానుషకీతుచ్ఛయత్నతన్. 133

క. విను చంపఁ జెటువ మను ను, ఘనతర మగుకాల మొకఁడ కర్త మనుష్యుం
డు నిమిత్తమాత్ర మింతియ, యనయమ్మును గాలిపాక మైనక్రియలకున్. 134

1. అన్నన్న యలుగకుము. 2. నొప్పించ. 3. ప్రార్థించ. 4. పూచి. 5. నలరెడు, డనరెడు.
6. విహ్వలంబు. 7. భోరనప్రేసి చంపనని పూనితినిన్ను వధించుశత్రునీ, తోరముగాఁగఁ బట్టి
భవదూరితు; చంపు దని పూనిన. 8. యత్నతుచ్ఛకణ. 9. షడ్వ.

తే. కాన నింతయుఁ దలపోసి మాను మింక, నఖిలదుఃఖవంతామయం బైనకలక
యేను గాలుగేలునుబట్టి ¹యిదె వినీతి, వేఁడికొనియెడఁ బరమపవిత్రచరిత. 130
వ. అనిన నద్దేవి యశ్రుపూర్ణనయన యై తండ్రి యిట్టిశోకంబు ²నా కనుభవింపను
మద్గర్భంబులకు శినిట్టిపోకలం బోవను మున్న కడకట్టినతెఱంగు నీ వేమి సేయు
దని యుచితంబుగాఁ బలికెఁ గంసుండును నిజగృహంబున ³కరిగె నంత నా ప్రాద్ర
ననుదేవుండు. 130

క. ముద మెసఁగ నందగోపుని, సదనంబున కేఁగి పుత్రజననంబున స
వ్వుదభరితుఁ డైనయతనిని, హృదయప్రియసుహృదుఁగాంచి యిట్లనియెఁ దగన్.

మ. సుతు ⁴నత్యద్భుతలక్షణాన్వితునిఁ దేజోభాసితుం గంఁగి వీ
వతిధన్యుండవు భామినీసహిత మీయాత్మోద్భవుం గొంచు ధీ
యుత మీచోటగుగోకులంబునకుఁ ⁵బొమ్మున్నాడు వ్రేపల్లె నా
సుతుఁ డారోహిణి గన్నవాఁడును భవత్సానుండకాఁ జూడుమీ. 135

ఆ. వాఁడు పెద్దవాఁడు వీఁడు రెండవపట్టి, యనుతలంపుతోడ ననఘ నీవ
పెనుపుమడవిలోనఁచెక్కపామంబులు, గలుగు నేమఱిమియు వలయుఁజొమ్ము.

ఉ. పుట్టఁగఁ బుట్టఁగాఁ దునిమెఁ బుత్రుల దేవకి గన్నయందఱు
గట్టిడిపాఁజాలి యగుకంసుండు తద్విధి చిత్తమున్ వగం
బెట్టెడు రోహిణీకలితపిండ మొకండును దప్పె వీని నీ
పెట్టుయినన్ మహాత్మ భరియింపుము దీవనఁ బొందు మెంతయున్. 140

వ. ఇంక శిశుఘాతని యగుపూతనకుఁ గంసుపనుపున శిశుహింసాన్వేషణంబ పనియై
యుండు నీ వీప్రాద్ర యిచ్చోటువాని చని వేగకమున్న మంద సౌరవలయుం గులా
యలీనంబులగుఁతులు వేగుతెలుంగులు సూపెడుఁ బ్రాద్విశాభాగంబునఁ (బ్రారబ్ధ)
ప్రభాకరధ్వజవికాసంబగుచుఁ జనుదెంచె నీకు నిష్కరంబునం గరప్రదానం బోన
రింప వచ్చిన పనియును సంపన్నం బయ్యెదదయవలవ దనిన నట్లకాక యని యగ్గో
పముఖ్యుండు. 141

తే. పురిటిపాపనిదోష్టలోఁబొందుగాఁగఁ, బెట్టిమోపించుకొనితాను బ్రియసతియును
మేటిగుఱ్ఱులఁ గట్టినపాట⁷బండి, యెక్కి శీఘ్రంబ మందకు నేఁగె నెలమి. 142

— నందుడు మధురాపురంబుననుండి వసుదేవునాజ్ఞచే వ్రేపల్లెకు వచ్చుట —

వ. ఇట్లు చని పుష్పితఫలితానేకతరువండమండితం బగుకాళిందీతటంబున నలుదెసలం
బొడవుగా నమర్చిన బలితంపు ములువెలుగులం గరంబుజతనంబులై యొప్పు ⁸పెను
దొడ్లం గ్రమంబునం బ్రమోదంబున వేకువం బోకుమేసి వచ్చి రోమంథవదనం

1. యిదియ విసతి. 2. తనకు న. 3. నిన్నిపోకులం. 4. కుంజనియె నంతప్రాద్ర. 5. నత్యం
తను; నత్యుత్తమ. 6. బొమ్మారేల పేరేల నా. 7. బండి. 8. భేను.

బుల విహితశయన లై సుఖముంచు కడుపులలోనఁ 1 బేరు పేరం బిలువం బంచి
తిల్లు మ నుల్ల సితహంబు కారంబు లగువదనంబులతో నున్ముఖలగుతల్లులకు నభిముఖం
బు లై హర్ష ప్రతినినదంబులు వొదలం బొదులనుండి యొండొంటి² దాటుకొని
కలయు బాలవత్సంబుల³ యుత్సవసంచారంబులవలనను వెడయాపుల వెనుకం దగిలి
యొండొంటింజేరసీక బలియు⁴ అంకెలం బొదివి కాలుద్రవ్వి క్రోడాడుచుఁ బొగరు
మిగిలి⁵ కఱకెక్కిన మెడలును వలుదమూపురంబులును వెడఁదవీపులును దోరంపు
గంగడోళ్లునునై క్రాలువృషభంబుల దర్పవికారంబువలనను మొదవులనోరినురువు
లుం బెయ్యలరేణంబులుం బాలకుండలమనులునుఁ దమయొడఁకులకు⁶ నెడపడని
తోడవులుగాఁ బిదికి యురుద్రాళ్లు⁷ం దలుగులు తలమొలలం జుట్టి యిట్టునట్టునుం
గలయం బాటి క్రేపుల నేర్పఱిం చువారును వల్లియలు వైచి కోడెలం బట్టి పెనఁచి
⁸కాలురులంబట్టి జుట్టికాండ్రకు వసంబునేయు బరవసం బెసంగఁ గ్రుమ్మరువారును
జూఁడుఁ గొడుపులును వాదోళ్లు ముకుబంతులు మొదలుగాఁ గలసాధనంబులు
గొనివచ్చి తెవులుగొంటులఁజికిత్సిం చువారును గ్రేపులం గొననియావులందొలఁగం
గట్టి పిళ్లువెట్టియు మందులుసల్లియుం జాలగుఃఖపఱచి చే పెఱుంగించువారును
మఱియుఁ బెక్కువిధంబులఁ దమతమకై యెడపడని కావటిమోపులకతనం గండి
కాయలు గాచి వంగినవలుదమూపులును ముదుకవెన్న⁹ లంటికొనుట మెదుక
గొని మొదుకనయి పిడిచినం బొల¹⁰ వలచుచుం చుతలలును బసులకొమ్మల¹¹ తాఁ
కుల నడవిక్రంప¹² యేట్లమన్నియ మ్రుచ్చుల పోట్లబెరసిన గంట్లం గఱకెక్కినయవ
యవంబులు నెఱ్ఱనెరలతోడి కపిలకన్నుల వెడంగుజూపులును బెడిదంబు లగు
¹³గౌరు టెలుంగులుం గలిగి యెల్లయెడలనుం ద్రుళ్లు గొల్లల వెల్లువలనను జను
కట్టులుగట్టి భుజమూలంబుల జిగిసొంపు¹⁴లం గలసి మెఱసి నెఱయం జిలుమూరు
నిత్తడికడియంబులుం గంచుటుంగరమ్ములు నమరం గొమరారు నాచుదీగలు
గలయంబ్రాణిం బొలుచు కెందామరలం దెగడుచేతులం గడవలవాతులు
పదిలంబులుగా¹⁵ నూది చెదరిన చికిచికిపెండ్రుకలు¹⁶ పాదుపుటం జిలు మొగులు
మొలకలు బలసినకొఱనెలలకుం బాటియగు నెచ్చుదురుల నున్న చెమరులు దురం
గలింప గరువంపుడప్పి యొప్పు నిమరయూర్పులుం వమలో¹⁷ బెరసి యాడుమాటల
తమకంబున నినునుడి యై నిగుడ వడవడవడంకుచున్న¹⁸ చన్నుగవలును వ్రేగు
పడు పిఱుందులుం బొలయు చూడ్కులు నై యొక్కొక్క తోయంబునంగూడి
సరిత్తోయంబులం దెచ్చు జలవాహికలును గాంచనకంకణార్కుణార్కుణత్కారంబులం

1. జేర్వరక. 2. దాటుకొని. 3. యువవన. 4. రసదల నందంద తోలి. 5. కరుకెక్కిన.
6. నేరని. 7. రులుం బలుపులునుం దల. 8. కాలుర్లంజుట్టికారుకు, కారూళ్ల జుట్టి కారులకు
(పూ. ము.) 9. వన్నె. 10. వలచుజూచుదల. 11. త్రాకుల. 12. లంట్ల. 13. కారెలుంగులు.
14. లంకిలి. 15. బూదె చఱచి. 16. లొదవు. 17. నిముచ్చుట. 18. వెడంద.

గంతసూత్రవలనంబుల బాహులతాందోళనంబులం బయోధరసంఘర్షణంబుల శ్రోణిసన్నహనంబుల మృదుగీతమాధుర్యంబుల మనోహరంబు లగుదధిమథన వ్యాపారంబులం (జాలఁ) బారీణ లగుబాలికలును ఘృతతక్రవిక్రయంబు గృహ సమ్మార్జనంబు శిశుసమాశ్వాసనంబు బాలకభృతకభుక్తిప్రదానంబు మొదలయిన పనులం జడిముడి¹పాటు వెలయ మెలంగు గరిష్ఠకుటుంబినులును నైనగోపికల యుదాత్తచేష్టి²నంబులవలనను సర్వప్రకారసుభగం బయి నవతృణచ్చన్నకుటీ కవాటంబును ననర్గళాలక్షితవాస్తుసీమంబును విశంకటశకటనికటార్పిత మంచ కంబును నాజ్యఘననసుగంధియును ³దవ్యమానదగ్ధచూత్కారముఖరంబును నర్భక కబళవిగళితమస్తుసిక్తకరిషస్థలంబును దధిబిందుసుందరవేదికంబును నైన యమ్మహాఘోషంబు బ్రవేశించి.

143

తే. వృద్ధు లగుగోషముఖ్యులు వేడ్కఁ దన్ను, నెడఁరుకొనియభినందించనిపుమిగులఁ దాను నందఱ నధికహృద్యముగఁ బలికి, యాదరించుచు వారుఁ దో ననుగుడేర.

వ. నిజసదనంబునకుం జని వృద్ధగోపికలు పుత్రసమన్విత యగుయశోదకు నొనర్చు నచ సూతికామంగళం బంతరంగంబు హర్షోత్తరంగంబు గావించ బాలార్కసన్నిభుం డగుకుమారు రోహిణి యెదుర్కొనిన నద్దేకి సభక్తికంబుగా సంభావనంబు గావించి భావం బలరం బూర్వప్రకారంబున నుండె నిట్లు కృష్ణండు గోకులంబున గోపికాపర్వం బై యత్యద్భుతం బగుప్రభావం బపరిభావ్యంబుగా నుండునంతం గొన్ని దినంబు లరిగిన.

145

క. మునుకంసునిపనుపున గ, ర్భనిపాతము శిశువధంబ పనిగా నెచ్చోట ను దిరుగుదనుజనివహం, బున కగ్రణి దురితచరిత పూతన యనఁగన్.

146

వ. ఘోరాకార యగునిశాచరి నిశాసమయంబున నర్భకుల పెదకుచుం జనుదెంచి నందగోపశకటంబుక్రిందం దగుతల్పంబున నుత్తాన గాయి యై యున్న వెన్నుని యంతికంబున నంతంత నిలిచి.

147

క. ఆమూర్తి యట్టితేజం, బామహిను నిజాంతరంగ మహ్మతభీతి వ్యామోహితంబు సేయం, గా మెత్తనఁ గొంతనేపు కనుగొని యలుకన్.

148

క. వీఁ డెల్లపోటిబాలుఁడు, గాఁ డాకంసునకుఁ గీడుగానించుటకై పోడిమి యెరుగ జనించిన, వాడ యగును వీని దునిమివై చెద నంచున్.

149

సీ. పండ్లులు గొలుకుచుఁ బదరి హుమ్మని⁴ మిషిగ్రుడ్లు⁵నిప్పులు గుమ్మరిఁగ నదరెడుకటములు నాకుంచితము లగుబొమ్మలును నుమతిపైఁ బొడముచెమట ⁶మెలుంగుకోటలుఁ బేర్చియెఱుమంట లందందఁ జల్లెడుబహుళనిశ్వాసములును నాగ్రహంబునఁ ⁷దొరి నాకంపితము లగుకరములునై భయంకరముగాఁగ

1. పడిపాలయ 2. మధ్యచూనోద్గతధూత్కారముఖరంబును, దహ్యమాన. 3. చూచి మిడి గ్రుడ్లు నిప్పు లొక్కడఁ జెదరఁగ. 4. మెఱుచు. 5. జొచ్చియా. 6. మెఱుచు. 7. జొచ్చియా.

తే. జనని¹పాదిగిట నున్నబాలునిఁ గడంక, నెత్తికొని టొమ్మపై నిడి యొత్తి²విషపుఁ జన్ను మొనలు తదాననాబ్జముననడిమె, నదుముటయుఁ బాపఁడాద్దుడై నట్లపోలె.

❧ కృష్ణుడు పూతన ప్రాణంబులు స్తనదుగ్ధంబులతోడ్పంగిని చంపుట ❧

ఉ. ఎత్తిలి కాపుకాపు రననేడ్చి తగీయపయోధరాగ్రముల్
కుత్తుకదాఁకఁ బెట్టికొని శ్రోలఁ గ్రమంబునఁ జన్నుఁబాలతో
నెత్తురు మున్నుగాఁగ గణనీయము లై చనుసప్తభాతువుల్
పొత్తుగఁ బ్రాణము ల్పెనఁటిబొందియ త్రిక్కఁగ నొక్క వ్రేల్చిడిన్. 151

క. రక్కసికిని దా నెక్కుడు, రక్కసియై కృష్ణుఁ డిట్లు క్రూర్యావేశం
బక్కజముగఁ బచరింపఁగ, నక్కుటిలాసురియుగెడనె హాయనుచు భుజిన్. 152

తే. అధికవిస్వరం బైనయయ్యార్తనాద, మునకు మందలోపలఁ గలజనము లెల్ల
మేలుకొని రటమున్న యబ్బాలునేడ్చు, విని యశోదయు మేల్కొని విహ్వలించి.

వ. తన ముందట మును ప్రసుప్తుం డైననందనుం గానక నందగోపునిం బిలిచిన
నతండు నాలోనన యుదరిపడి తేలిసి పటతెంచి ని క్షల్లవారుకినుం జనుదెంచి శక
టాంగమాత్రంబు లగునేత్రంబులగుడ్లు దిరుగంబడి వికృతంబు లై మెఱవ నతి
మాత్ర దీర్ఘంబు లగుపాణిపాదంబులు విరియం బడి యొడలు పగిలి యెమ్ములు
నలిసి చర్మంబు ప్రోవై యున్నయన్ని శాచరిచందంబునకు నాశ్వర్యంబునూ భయం
బునుం బొంది తదుత్సంగంబునఁ బతంగుభంగి నెసంగు కృష్ణునిం గాంచి రప్పుడు.

తే. అకట నేజెల్ల నేజెల్ల హాకుమార, హాతనూభవ హావత్స యనుచు నార్తిఁ
దల్లియునుదండ్రియునువచ్చితనుజొబొదివి, రవ్వు గేక్షణబాష్పాకులాక్షీయగుచు.

వ. బాలుని గ్రుచ్చియెత్తి యురంబున నదిమికొనిన నందుండు నయ్యిందువదన నిది
యేమి యీరక్కసి యొక్కడ నుండి వచ్చె నిచ్చిటుతవాని సీచందంబు సేయుట
యెల్ల నీ వేల యేమటి తనిన నయ్యుబల యతనితోడ. 156

తే. కడుపునిండఁగఁ జన్నిచ్చి కొడుకు నిద్ర, వోవ దీవియ మండంగఁబ్రొద్దువోవు
నంతదాఁక మేల్కొనియుండి యలసి కన్నొ, కింతమాసితి నాతస్య మేది యిందు.

క. ఈపాపజాతి రక్కెస, యేపగిది గడంగి యిచటి కేతెంచెనొ యీ
పాపం డెమ్మెయి నెట్లయి, ⁴ప్రో టియె నిదేమిమాయ పుట్టెనొ యెలుగన్. 153

ఉ. కానకకన్నపట్టి యిటు కట్టిఁడిరక్కెసోవాతఁ జిక్కియుం
ద్దానొకకీడు నొందక ముదంబున నా కిదె చేరె నిక్కువం
బేనలినాక్షికిం గలదె యిట్టితపంబునపేర్చి చంద్రబిం
బాననుఁ డింక వీడు పరమాయురువేతుండ యెల్లభంగులన్. 159

వ. అనియె నంత నఖిలగోపాలకులు నయ్యపాయంబు దప్పిన యొప్పిదంబు వేనవేలు
భంగులం గొనియాడి యాడాకినీకళేబరంబు దొలంగం దిగిచిరి నందుం డానంద
వికసితాననుం డై సూనుం దా నెత్తికొని గోకరీషమిశ్రితం బగుభూరజాబు
పరంగం గావి రక్షోతిలకంబుఁ జెట్టి. 160

సీ. శ్రీనాయకుండు రక్షించు నీముందర వేధ రక్షించు నీ వెచుకదిక్కు
వరుస నీదక్షిణవామభాగంబులు రక్షింతు రన్నిరూపాక్షగుహలు
సీమిఁదు దిగువయు ²నీరజాహితుఁడు వాసుకయు రక్షింతురు ³ప్రకటకరుణ
దిక్కులు గాడ్పు నీతక్కినచోటులు రక్షింతు రెప్పుడు నక్షతముగ

తే. స్వస్తి గావించు నీకు వృషధ్వజుం డ, నాకులై శ్వర్యశాలి పివాకపాణి
నిత్య⁴శివ లగుగోవులు నియతపుష్క, యైనభూమియు నిను నెల్లయందుఁ బ్రోచు.

వ. అని యిట్లు బాలరక్షణార్థంబు పూర్వమునికల్పితంబు లగుచుంత్రంబులు జపి
యించి ప్రయత్నంబునఁ గుమారు నరసికొని యుండ నమృహాపత్తువుండును
మహాత్వదీప్తుం డై వర్ధిల్లుచున్నంత. 162

సీ. వసుదేవుపనుపున వసుమతీదేవుండు గురువృత్తియుతుఁడు గర్భండు నాఁగఁ
జనుదెంచి రోహిణీతనయునకును యశోదాతనూభవునకుఁ దగఁ గ్రమమున
జాతకర్తౌత్తమసంస్కార మనురూపవిధ్యుపేతముగఁ గావించి వారి
కభిధానములు రాముఁ డనియుఁ గృష్ణుం డనియును మహనీయగుణోచితంబు

తే. లై ప్రసిద్ధత నొందెడునట్లుగా నొ, నర్చి తనరాకపోకలు నరుల కొరుల
కెఱుంగ రాకుండునట్లుగా నేఁగెనవ్వి, ధంబునకు నందగోపుఁ డెంతయుచు బొంగి.

క. భూసురులం బిలిపించి మహాసరసము లై నయంచితాన్నములు సము
ల్లాసమున నొసఁగి గోవులు, వాసస్సులు నిచ్చి యుత్సవము నేసి తగన్. 164

వ. గోకులంబునం గల చుట్టంబులకెల్లం గట్టనిచ్చి గోవులఁ బూడించి గోవాటం
బలంకరించె నిట్టికల్యాణంబున సంతసిల్లి. 165

ఆ. గొడ్డువీఁగి కనియెఁ గొడుకు నెంతయు మూర్తిమంతు నెలతలందు మహితభాగ్య
యొక్కతియ యశోద యుర్విరోపై ననుచు వ్రే, పల్లెఁ బొగడి రెల్లపడఁతుకలును.

శా. సిద్ధంబై తనరారుమూర్తిగరిమన్ శ్రీమంతుండై దీప్తిచే
నిధార్మప్రతిమానుఁ డై నతనయుం డిట్లబ్బె ⁶వీఁడెంతయున్
వృద్ధశ్రీయభివృద్ధిఁ బొందె ననుచున్ వేవేలచందంబులన్
సిద్ధాత్తుం డగునందగోపు వినుతించెన్ గోపక వ్రాతముల్. 167

వ. అక్కడఁ గంసుండు పూతనవోయినపోక నిజాపులగు దనుజులచేత విని నంద
గోపతనయు⁷దెస శంకించి మున్ను కౌశికాదేవిచేతి పరిభూతివలన మొక్క

వోయి ¹లజ్జించి యున్నవాడను గావున సాహసోత్సాహంబు దక్కి (శకటాసురుం
డాదిగా) రక్కసులఁ బెక్కండ్ర నక్కుమారుదిక్కునఁ గీడుగావింపఁ బనిచె నట్లు
ఁనుపువడినవారిలో శకటుం డనువాడను నందగోపుని ప్రియశకటంబు నావే
శించి తనమాయ నేదిరికి భావింపరాక యుండె నంత నొక్కనాడు. 168

ఉ. పాపని నిద్రవుచ్చి తగుపాన్పునఁ దచ్చకటంబుక్రిందఁ దాఁ
దీపెసలార నుంచి సుదతీతిలకంబు యశోద వేడుకన్
గోపసతీసమేతయయి గోతి సమీపగయై తనర్పున
య్యాపగ నీళులాడుటకునై చనియెం ద్వరమాణచిత్తయై. 169

క. ఒక్కింతవడికి నర్భకుఁ, డిక్కడ మేలుకని యొద్ద నెవ్వరును లే
కెక్కు డగుశిశుత్వము మై, నెక్కినుచాపలము లెల్ల నెఱసి తలిర్పన్. 170

శా. నోరం జేతులు రెండు గ్రుక్కికొనుచు న్తోమెల్ల బాష్పాంజన
స్తేరంబై తిలకింప నేడ్చుచుఁ బోరికొ మీఁజేతులం గన్ను లిం
పారం దోముచు లేవఁజూచి పిఱుఁ దొయ్యన్తిడి కల్లార్పుచున్
శ్రీరమ్యాంఘ్రియుగంబు ⁴గింజకొనుచుం జెల్వంబు రెట్టింపఁగాన్. 171

క. తనమాయాజాలంబుల, మునిగి సకలలోకములును ముగ్ధంబులుగాఁ
దనరెడుప్రాధుఁడు లోకము, తనమాగ్ధ్యంబునకుఁ బ్రముదితం బగుచుండన్. 172

— శ్రీకృష్ణుడు శకటాసురుని సంహరించుట —

వ. అట్లుండి యచ్చట. 173

సీ. ఒకదట్టు దోరగల్లాఱగి వైఁబడుదునో తొలఁగి కమ్ములు మ్రోయ నిల చలింపఁ
దొడరి వే పఱతెంచి త్రొక్కుదునో పలుగాఁడి లోనైనయంగముల నొకట
నెడలించి మీఁదట నెసఁగెడుపరవెల్లఁ బడఁద్రొచి యడఁతునో పడుచు నేమి
వెరపున వధియింప దొరకొను నా కిది యవసరం బని తనయాత్మఁ దలఁచు

ఆ. శకటుతలఁ వెఱింగి చయ్యన నాలోనఁ, జరణ మొకటి లీలఁ జూచి తాఁచె
దత్తణంబ బండి తలకెడవై పాసి, యవుల సంధు లేడలి యవనిఁ జెదర. 174

వ. అంత. 175

తే. వేగ సుస్నాతయై తగ వెలఁది యయ్య, శోద యాగోపికలను నచ్చోన డించి
సరసహర్దతఁ ⁵జేవెడు చన్ను లదిమి, కొనుచు వత్సంబుఁ దలఁచినగోవు వోలె.

వ. అతిత్వరితగతి నేతెంచి విపర్యస్తం బైనశకటంబు నంతంతం గని హా యనుచుం
బఱతెంచి పుత్రునెత్తి యుదరంబున నదిమికొని. 177

ఉ. నిన్నిటు పాఱవైచి తగ ⁶నిద్దురవోయెడుఁ బాపఁడంచు నే
మిన్నక ⁷నీళ్లనాట యను మిఁకితికి నేటికిఁ బోయితి న్నిజం

1. లజ్జించుచున్న. 2. బొరివ్వి 3. లేపారం. 4. గుంజ. 5. శేపుడు. 6. నిద్రను జెంచెను.
7. యండి నీళ్లకును.

బన్న కుమార యింకిపుడ యర్థి భవజ్ఞనకుండు వచ్చి న
నైన్ని దెఱంగులం బఱుపఁ డింతయుఁ జూచి తనర్చునల్కతోన్. 178

క. ఈమెయి శకటం బెడలుట, కేమితము దీని నెవ్వ రెఱుంగుదురు విభుం
దేమి యది యనిన నుత్తర, మే మని నే నిత్తు నింద యిడుదురు నాకున్. 179

వ. అని తలంకుచు నంకతలంబునఁ గొడుకు నిడి చన్నిచ్చు సమయంబున. 180

సీ. పరిమితపల్లెకభాసురం బగుకేశసంచయం బారణ్యసంచరమునఁ
దరువుల రాలు కేశరముల నత్యంతధూసరం బై కడుమాసరముగ
గోఖురోద్ధతరేణుకురితం బగుమోము చెమటబొట్టులఁ జాలఁ జెన్నుమిగులఁ
గట్టినచెంగావికాసె లేజగురులజిగి నూని తను వతిస్నిగ్ధకాంతి

తే. నలరఁ గర్కశ గ్రంధిలయష్టి చేతఁ, బట్టి గోపాలపరివారబహువిధోక్తు
లెలసి చెలఁగంగఁ గదువులవలననుండి, వచ్చె నందగోపుఁడు నిజావాసమునకు.

వ. వచ్చి విస్త్రుతచక్రంబును విభగ్నాక్షంబును విభిన్నభాండంబును నైనశకటంబు
గనుంగొని తదీయాంకతలంబునంద తనయు నెప్పుడు నునిచి యుండుంగావున. 182

తే. తలఁకి యల్లంబు ఝల్లనఁ దనువు వడఁక, నకట బాలకుఁ డిప్పు డే మయ్యెనొక్కొ
బండి యటవటలై యిట్లు పడ్డ దేమి, మూడెనో యంచు నరిగి సమ్ముఖమునంద.

మ. స్తనదుగ్ధామృత మారగించుచుఁ బొరిం జారుస్థితోల్లాస మా
ననబింబంబు నలంకరింప వికసన్నాళకపత్రాభలో

చనదీప్తుల్ జననీముఖేందువుహయిక్ సంప్రీతిఁ బర్వంగ నొ
ప్పనిజాభీప్సితకల్పశాఖఁ గనియెం బుత్తుం బిబిత్రోదయున్. 184

క. కని గుండె నిమిరికొనుచును, ననురాగముతోడ నంతనంత దనకుటుం
బిని నిది యేమి శకట మిట్లన⁴యంబును విషమవృత్త మయినది యిచటన్. 185

తే. బల్లిదంపు⁵టాబోతులు పెల్లురేగి
తొడరి త్రోచి త్రొక్కెనొ మహాద్ధురసమీర
హతియు ⁶నిచ్చోటఁ గలిగెనో యదీయు నింత
నేయఁ⁷గాదు నిజం బేమి చెపును దీని. 186

వ. అని వెండియు. 187

క. అది యెఱ్ఱైనను గాని, మ్మిదె న పుత్రునకు నేమి మింక నఖిల మ
భ్యుదయమ యనఁగాఁ గడుగ, ద్దదిక నెలుఁగు దగులువడఁగఁ దద్భామినియున్.

వ. అతని నాలోకించి నావలనం దప్పు సాఁగలదు మీరు సహింపవలయు నే
నిప్పాపని నెప్పటియట్ల యీ⁸బండిక్రింప మంచంబున⁹నిదుర వుచ్చి యేలు కుఱం

1. దురువుల. 2. భండి 3. బిత్రోన్మృతృక్. 4. యము విచరిత. 5. టంబోతులు. 6. లేదు కలెనయేని. 7. నేరదు. 8. భండి. 9. నిద్ర.

గలిగావునం గ్రమ్మటం జనుదెంతు నని జలావగాహనంబున కరిగి మగుడునప్పటి కిది
 1యిట్టై యున్నయది మనభాగ్యంబునం గుమారు నీబారి గడచె ననునెడం
 గొందలు బాలు రచటికి వచ్చి యి ట్లనిరి. 189

క. ఏ మిచట నాడుచుండం, గా మిక్మమ్మండు 2తనదుకాలు గడకతో
 నీమిఁది కెత్తి చాచిన, నీమెయిఁ దలకెడవువడియె నిబ్బండి వెసన్. 190

క. ఇది యేమిదై విక మొ మీ, మదిలోఁ దెలిసికొనుఁ డనిన మగువయఁ బలియున్
 బొదలెడు విస్తయము మనో, ముదముం 3దళుకొత్త గొడుకు ముద్దాడి తగన్.

వ. ఆచోఁపటి భూరజంబు వుచ్చి పిడిచి వైచి తూపొడిచిరి విశేషించి నందుండు
 బృందారకులకెల్ల వందనంబు నేసి నందనునకు నభయప్రదులు గా నభ్యర్థించె
 నాలోనన యెల్ల వారును వచ్చి యచ్చెరువు నొంగుచు నబ్బాలు నభినందించి
 రా గోపముఘ్నండు శకటంబు క్రమ్మట సంఘటితంబు గావించి సుఖంబున నుండె
 నంతఁ గ్రమంబున. 192

శ్రీకృష్ణమూర్తి బాలకీర్తిదాభివర్ణనము ౧౯

సీ. పాలుపారఁగా బోరగిలి పాన్పు నాల్గుమూలల4కును వచ్చును మెలఁగి మెలఁగి
 లలిఁ గపొంబులు గిలిగిలింతలు వుచ్చి నవ్వింపఁ గల కల నవ్వి నవ్వి
 ముద్దులు 5దొలఁకాడ మ్రోకాలఁ గేలను దడవుచు నెండును దారితారి
 నిలుచుండఁ బెట్టి యంగుళు లూత సూపఁగాఁ బ్రీతిఁ దప్పడుగులు పెట్టి పెట్టి

తే. యన్నఁగంటిఁ దండ్రినిఁగంటి నయ్యఁగంటి, నిందురావయ్య విందుల విందవనుచు
 నర్థిఁ దనుఁ బిలువఁగ 6నడయాడియాడి, యుల్లసిల్లెఁ గృష్ణుడు శైశవోత్సవముల.

ఉ. ఎవ్వరు గన్న నెత్తికొని యెంతయు వేషక ముద్దులాడఁగా
 నెవ్వలఁ బాటిపాటి 7తరశేక్షణ దీధితు లొప్పు 8నొప్పుమై
 మువ్వలు గంటలు స్థారయ ముందటకూకటి రావిరేకతో
 నవ్వనజాడుఁ డాడుఁ జెలువర్చిలిఁ బెండు జనంబు చూడ్కికిన్. 194

తే. మన్నురొంపియఁ బెండయు 9మఱుట వట్టి, పాంసుసంక్రీడఁ దన మేనుభాసురముగ
 హరి యనేకధాతుచ్చటావ్యక్త మైన, శైలకుంజరకలభంబు 10నోలే నొప్పె. 195

క. చాలఁ11గ నిచ్చలు వెన్నయుఁ బాఁగ గుడుకలఁగొని తల్లి పట్టికి నెలవిన్
 ప్రేలిడి యింతింతియకాఁ, గ్రోంపచు వెరవుతోడ రుచి 12గోలుపుక్రియన్. 196

తే. ముదముతోఁ గడువనకుఁ 13బెట్ట మాతిజిడ్డు
 మోమునను మేనఁ జమరి యముదిత యక్కు

1. యిట్టలయ్యన్నది. 2. లేచి. 3. దలకొలుప. 4. యందుచు గలయ. 5. దులు. 6. నడి
 బాడి. 7. ధవళేక్షణ. 8. ద్రోపుమై గొప్పలై. 9. మనలు. 10. బోలి మొప్పె. 11. దరిచల్ల.
 12. గోల్పు. 13. బోసి.

*గలయ నిమిరు నేనుఁగుదిన్న వెలఁగపండు

నాఁగ నొప్పుఁ గృష్ణుఁడు ¹చారునయనుఁ డగుచు.

197

మ. తను నాపాఠ్యితుఁడేసి ²తేపు గృహకృత్యంబు లొనర్పం దొడం
గినతల్లిం గినుమాడి తప్పడుగులం గ్రీ డారతిం బోయి యం
గనలక వెన్నలు వేడుఁ బెరువ దరువంగా నెంతయే బెట్టినం
దనియం డింపుగ మ్రింగు మానఁ డొకటం దావారిఁ గారించుటల్.

198

క. తరిద్రాడుఁ జేతకవ్వము, దిరుగకయుండంగ బట్టుఁ దెమ్మని తిగుచున్
బొరిఁబొరి గవయంబున ముడి, విరియ వలువచెరఁగు వట్టి వ్రేతల నీడుచున్.

199

తే. వెన్న వెట్టిన మాడుమాయన్న యన్న, మువ్వలును మొలగంటలు మొరయనాడు
నచ్యుతుఁడు గోపికలు దమయాత్త బ్రమసి, పెరువుదరువనుమఱచినంప్రీ తిఁజూడ.

క. ఏనికొదమకరంబున, మానుగ వెలిదమ్మి మొగడమాడ్కిఁ బొలుచు న
ద్దానవరిపుచేతం బొలు, పై నవసితంపుఁగబళ మనుపమకేళిన్.

201

క. సురలు దరువఁగ సుధాశీ, కరములు ³మెయిఁ జిలుకునట్టికల్యాణం బా
పురుషోత్తమునకు నొదవుక, దరుణీనిర్తధనలగ్నదధిబిందువులన్.

202

ఉ. పాపనిఁ బట్టరమ్మ యని బాధల కోర్వక తెచ్చి తెచ్చి తన్
గోపిక లయ్యశోదకును గుప్పన నొప్పనసేయఁ జేయ నా
గోపిక ⁴యందునందుఁ జని గోకుల మిల్లిలు దప్పకుండ ల
త్తిపతి గ్రుమ్మరుం గడియనేపున రేపున నిచ్చనిచ్చలున్.

203

వ. ఇవిధంబునం గ్రమక్రమప్రవర్తమానుం డయి తానును బలదేవుండును బెక్కండు
బాలురు గేళీలాలస్సులై తన్నుం బొదివికొని తిరుగ బల్లిదుఁ డై వ్రేపల్ల నెల్లెడలం
గ్రీ డించునప్పడు.

204

చ. పనఁటులఁజట్లమూఁతియిడి పాలును నేయియఁ బుక్కిలించియుం⁵
దొనుకుచు దోయిలించి కరతో. మరుహంబులఁ జల్లి మంటిలో
నెనయఁగఁ ప్రొక్కిత్రొక్కి ధవళేక్షణరోచు తెలర్ప నాడు నె
వ్వనికిని మాన్పరాక యదువంశకుమారుఁ డుదారచేష్టలన్.

205

క. ⁶తరువం బెట్టినచట్టుల, పెరువులు మును గిలుకరించి ⁷పెట్టినవెన్నల్
⁸నురువు లెనఁగంగ గ్రోలియు, నురలంద్రోచియును జొపుచుండును గ్రీ డల్.

శా. ఊరాంభోధిమధించి తాను గృహతో గీర్వాణకోటిక సుధా
పూరప్రితగఁ జేసినట్టి చెలువంబుం జొపున ట్టెంపుగా
నారం గాఁగినపాలమీఁగడలు హస్తాబ్జంబులం ⁹దేవి వీ
లారమృంబుగఁ దోడిబాలురకు నెల్లం బెట్టి తానుం గొనున్.

207

* 'గలయ నిమిరు యేనుఁగు' అను పూర్వపాఠ మనన్వితముగాన పైరీతి దిద్దఁబడినది.

1. సాశ్రు. 2. దేవ. 3. య. 4. నాగనాగ. 5. యెం దునిమియు. 6. తరువఁగఁ బెట్టినబాసల.
7. పేర్చిన. 8. నురువులెనఁగ గ్రోలి పిదప, నురులంద్రోచుచుచుబోవు నుక్కివపుగతిన్. 9. గేలి.

- తే. ఓలి: గట్టిన యుట్లకు నుటికి పెద్ద, బానలం దున్న వెన్నలు బావుకొనుచు
 1 నుట్టులను వచ్చి బాన²లనురలఁద్రోచి, ³సురుగుఁజెలికాండ్ర కెల్ల నుఁజూఱవిడిచి.
 సీ. ⁴కడవలపాలు సగంబుగాఁ ద్రావుచు నీళ్లను దెచ్చి యన్నింట నినుచుఁ
 బెరువంతయును⁵ గ్రోలి పిదపబానలయందు సంపూర్ణముగఁ బాచిచల్ల లునుచు
 నేతులు గొనిపోయి నెఱయ నిప్పులఁ బోసివెనుమంటలొండొండఁ దనరఁజేయుఁ
 బెరువులోఁ బాలును బెరువు వెన్నను వెన్నఁజల్లను జల్ల నాజ్యమును గలపుఁ
 తే. ⁷దలుగులూడ్చి పెయ్యలనెల్లఁ దల్లిచన్ను, గుడువవిడుచుఁగొన్నిటి నలుగడలఁద్రోలి
 యఱక దామెనకొయ్యలు పెఱికిపాఱ,వైచుఁ గావళ్ల యుట్లను వచ్చి తెంచు.
 ఉ. ఆడఁగఁ దెచ్చి బాలకుల నందఱ నయ్యయియాట నొక్కమై
 నోడఁగఁ జేసి వీడడిచి యొక్కని నొక్కని నెక్కుఁ బల్కురం
 గూడఁగఁ గూఁకటు ల్లుపిచి కోయని యాప్పుచు గాసినేయు సం
 క్రి,డల నెంతలావరియు గీడ్పడి చిక్కఁగఁ గృష్ణుఁ డుద్ధతిన్. 210
- గోపికలు యశోదతోడ శ్రీకృష్ణుని దుష్టచేష్టితంబుల చెప్పికొనుట —
- వ. ఈభంగి వ్రేపల్లెయెల్ల నేలకుంగోలకుం దెచ్చుచున్న యక్కునూర వారింప
 నలవి గాక గోపాలురెల్ల నుల్లంబుల వెక్కసపడి చూచుచుండ గోపికలు ⁸గూడఁ
 బడి యశోదపాలికిం జనుదెంచి. 211
- తే. గోతి ⁹సేవకా గారాబు¹⁰కొడుకుఁగంటి, వేముపడుపాటు లరయవ యెట్టిబలియు
 రైనఁ దగవు పాటింపరే యకట కృష్ణుఁ, జిన్నవాఁ డని నమ్మియు మిన్నకునికి. 212
- క. కుటిలపు నీవు తనూభవు, నిటునేయఁగ విడిచి తాత్త నించుకయును న
 క్కటికంబు లేదు వినుమా, యటు నీచెవులార నిట్టు లాత్తజకృతముల్. 213
- వ. అనునెడ నొక్క వ్రేత యన్నాతిముందరికి వచ్చి. 214
- క. నాయంటం బదిగడవల, ¹¹నేయిపెరుగుఁ బాలుఁ ద్రావె నేఁ డిదె కృష్ణుం
 డోయప్పు కడవ లన్నియుఁ, గే యని బోరగిలఁ ద్రోచి కేసుచు వచ్చున్. 215
- తే. పేదవార మింతటితోన పీడవడితి, మిట్టులై నను మా కింక నేది బ్రదుకు
 మున్ను వోయిననేగికి నెన్నఁ గొలఁది, లేదు నాఁగ వేటొక గొల్ల లేమ రేగి. 216
- చ. అసురయొ కాక నీతనయుఁ డంగన యేబదిబానలందుఁ బొ
 ల్పెసఁగెడువెన్న యుట్లపయి ¹²నేఁ బదిలంబుగ డించి యుండ వె
 క్కుసముగ మ్రింగె బానలును గ్రమ్మనఁ గూలఁగఁద్రోచె నుట్టులు
 న్నెస నుఱమాడె నేమిగతి వ్రేగుదు నెక్కడఁ బొత్తుఁ జెప్పుమా. 217
- వ. అని యక నలుకతోడ గోపిక యొర్తు నర్తించువిధంబునఁ జేతులు సాచుచుఁ
 గృష్ణజననిం గదిసి యిట్లనియె. 218

1. నుట్టును వచ్చి. 2. లు నొరఁగ. 3. జోడు. 4. సగము గలయంద్రావి. 5. ద్రావి.
 6. చల్లను జల్ల యాజ్యమునఁ గలపు. 7. దలుపు. 8. గూడఁబాటి. 9. సేవాక 10. కొడుకు.
 11. నెయను బెరువులును. 12. నేను దిరంబుగ నుంబి.

- ఉ. ఓవరిలోన గొంపి దెస నున్నవి యెన్నియో యెన్నఁ బెద్దభాం
డావళి దాళముం దలుపు ¹నావలఁబోఁ బడమీటి చొచ్చె మా
యావి భవత్సుతుండు వెస నంతన యేనును బాటుదెంచితిం
ద్రావెనో యేమిసేసెనో ఘృతం బొక బొట్టుచు లేదు లోపలన్. 219
- క. ఏపాలములుఁ బాడయ్యెనె, యీపల్లెకుఁ జిచ్చు వెట్టి యేగెద మేమున్
మాఁసులును గలిగిన నట, నేపగిదిని బ్రదుకరాదె యిటు చెడుకంఠన్. 220
- సీ. అనుచుండ మఱియొక్కయతివ యాగ్రహమున నందఱఁ ద్రోచిగొం చరుగుదెంచి
యేమని వినియెద విన్నియు నాయొంటి నేగి నెప్పుగఁ జెట్టి లాగడీడు
నీకొడు కేతెంచి నేడు నెలఁత యెన్నఁ బదిపంట్లనేయును బాలుఁ బెరుగు
నొండొంటిఁ గలయంగ నుర్విపై వఱవలుగాఁ జల్లి పనఁటులు ²కాలఁ గేలఁ
- తే. దన్నియునువ్రేసియును వెసఁ బిన్న పెంచి, కలుగఁజేసిపాయసముగూరలునుగూడు
పడుచులకుఁ బెట్టి పొంతులు పగుల నడిచి, నకరివెయ్యల నన్నింటిఁ గుమవడిచె.
- తే. పూసద్రాడు దుయ్యను లేదు ³పాలఁతి మెడకుఁ, బెరుపు⁴పాలింటనేచ్చినబిడ్డకై న
మికువలే దెల్లదాననుఁ జెడితి మొల్లఁ, బోయితిమి ⁵ప్రాణిగలపట్టిపొట్టఁబెట్టి.
- వ. అనియె నట్టియెడ నోర్తు వెలుచని యెలుంగున. 223
- చ. కలయఁగఁ బాలు⁶పిండి పులకంఠము వెన్నయుఁ బెట్టి యట్టులై
యలవడ వండితిం బతియు నాత్మజులుం బ్రియవడ్డ నాలుగే
నలకులదొంతి డించి యవి యన్నియు నుగ్ధలి నీతనూజఁ డా
ప్పులువడ మ్రింగెఁ బోద్య మిరి బూతము లున్నవిగాక కడుపునన్. 224
- క. మగఁడింక నన్ను నైఁచునె, దిగవిడుచుం జంపుఁ గాక తెల్లము మరి న
మ్మిగ పుట్టునె యిది చెప్పిన, మొగమోటన మచుపుచుండి మూసితీ నబలా. 225
- తే. అనఁగ వేటొక్కగొల్లత యమ్మ వినుము, బానలోపల ⁷యవపిండి పంచదార
యొదవఁగలపిమూలనుడాచియుండవచ్చి, తినియెనంతయుఁ గృష్ణుండు దేవరాన.
- క. అంతటఁ బోవఁడు గూనెడు, సంతసమున బావికొనియెఁ జయ్యనఁ గలకూ
డంతయును విష్ణుమాయ ⁸ప్ర, డంతీ! యివి శిశువునం దడంగెడుపనులే. 227
- ఉ. నావుడు నోర్తు నెఘ్మెగమునం గడుదై న్యము దోచ వచ్చి నా
యావులఁ గ్రేవులం గలపి యార్చి వెల్పిచ్చినఁ బోయి ఘోరమ
ర్గావలి సొచ్చె నింట మగఁ డాత్మజు లేవ్వరు లేరు ప్రల్లదం
డివిధి మమ్ము మన్నిగొనియెన్ భవదీయసుతుండు గోపికా. 228
- ఆ. ¹⁰పుట్టియంత వెన్న ప్రోవుగఁ బేర్చిడి, గడిగి కడిగి యొక్కగనప చేర
నంతవట్టు మ్రింగె నటసూచి చూడంగ, నొంటి నిట్టిమరుజు లుర్విఁ గలరె.

1. నాకలఁబోనటు. 2. గాల. 3. పొమ్ము. 4. పొదుగింటికించిన. 5. ప్రాణిగల కట్టి పుట్టఁ బెట్టి. 6. విడ్డి. 7. దువిని యింక. 8. చిండియుం బంచ. 9. మనంతి యివి శిశువునం దడంగెడుప నులే. 10. తీవిపుట్టెన్న ప్రోవుగఁ బెట్టితి, కడఁగికడఁగియొక్క కడవవాడయంతవట్టు.

- వ. అని యివ్విధంబున నందఱుఁ గూడి యొక్కట నచ్చేడియమీఁద నధిక్షేపించి.
- క. ఎక్కడికేనియుఁ బోయెద, మిక్కష్టపుఁబాటుపడఁగ నేమోర్వము నీ
చొక్కపుఁ గొడుకును నీవును, *నొక్కతలయు నొక్కమూరినుండుండు నెమిన్. 232
- వ. అనిన విని యశోదాదేవి వేర్వేఱ వారి ¹ననూనయించి.
- క. మీ నేగు లెల్ల నచ్చెద, వేసరకుండు మీరు లేక వేగునె మాకున్
జేసెం జేయఁడు బాలకుఁ, డాసురపుంబనులు నిజము లనియెదరు బలే. 233
- క. బొంకాడెడుగఱితలె మీ, రింకిటఁ ²జూచుకొనుఁ డితని నె ³ట్లడిచెదన్
⁴కింకయును గలఁకయును మది, శంకయుఁ బోవడిచి చనుండు సవనంబులకున్.
- వ. అనిన నట్లకాక యని గోపికలు నిజస్థానంబులకుం జనిరి తననంతరంబ. 235
- మ. భువనక్లేశము లెల్ల మాన్ప శిశుతాస్ఫూర్తిం బ్రవర్తిల్లుచున్
వివిధక్రీడలఁ బ్రోడ యైనప్రభువున్ విష్ణుం బ్రవర్తిష్ణ ⁵నా
నవనీతామృతచోరుఁ జూచి యెలమిన్ రాజాస్య యాత్మీయ సగ
భవతాబుద్ధి బ్రవృద్ధ మైనమమతాబంధంబు సంధిల్లఁగన్. 236
- శా. వీలా యిందును నందుఁ ⁶బాతెదపు నీకే బ్రాతియె పెన్నలుం
బాలుం బాలక ⁷చాలఁ జేపె నిదె నాపాఠిండ్లు పెన్ సోనలై
పా లొక్కుమ్మడిఁ గ్రమ్ముచున్నయవి నీభావంబునం దృష్టిగాఁ
గ్రోలం జాలవె యింతవ ట్టకట యీగోసేల చుట్టాలలోన్. 237
- తే. తల్ల చనుఁబాలుగ్రుక్కెడుతక్కినయని, పుట్టెడును నొక్కరూపనభూమిఁబరఁగు
నొడువు బొంకయ్యెఁ జన్నిత్తుఁదొడలమీఁద, గుండెనట్టియిం చుకదడవుండవన్న.
- క. అని యెత్తుకొని యురంబునఁ, దనియఁగ నదిమిఁకొని చన్ను తన్తుఖమునకున్
ఘనదగ్ధపిచ్చిలంబుగ, మనమలరఁగ నిచ్చుటయుఁ గుమారుండు ⁸ప్రీతిన్. 239
- చ. మును జననీస్తనంబులకు మోవఁగ వ్రేఁగయి యున్నయట్టి య
వ్వినుతపయస్సు లన్నియును వేడుకతోఁ గపపార నారగిం
చినఁ బ్రియ మంది నందసతి చెక్కులు నక్కును మస్తకంబు మూ
ర్కొనుచును ముద్దులాడి మఱి కొండొకసేపునకుం బ్రియంబునన్. 240
- వ. అయ్యర్థకు నుద్దేశించి. 241
- క. వలువారే లేచి నీదగు, కొఱగాములు చక్కద్రోచికొనఁ బోయి దినం
బిలులువడి యున్నయవి పను, లబజాతిని నిన్ను నేమి యన నేర్తు సుతా. 242
- క. విడిచిన నెప్పటి చని యాగడములు నేనెదపు నిన్నుఁ గాచుట మాకుం
గడువ్రేఁగు దుర్జనుని నిలఁ, దడయక¹⁰యెటుకమెయిద్రోపు తగుమందెందున్.

* ఒక్కత లై శ్రుక్కుమాని, ఒక్కతలయు నొక్క యూర.

1. నందఱు ననునయించి. 2. జూచి. 3. ట్లడఁచె. 4. కింకయుఁ గలఁకయు మదిలో. 5. నిన్.
6. బాతెదపునీకున్. 7. పాలుచేపెనిదె. 8. లిండులన్. 9. నవియుం, బుట్టెడు. 10. యనాకత్తోవఁ
దగ మర్పింతున్.

యోగదేవి శ్రీకృష్ణ చలూఖిలబద్ధనిఁ జేయటం

వ. ఇందు రమ్మని మొత్తనిజంకెతోడిబింకంబునం గొడుకుం గేలుపట్టి యొయ్యన తివిచి
కొనుచుం బోయి పెయ్యదామెనత్రాటం గొని శకటసమీపంబున బలితంబగు
రోల నుదరంబు బంధించి నున్నని సెలగోల చేతం గొని. 244

క. కదలిన మొత్తుడు నెక్కడఁ, గదలెన వటు గఱదులూడ కదలుమ యే జూ
చెద ననుచుఁ బోయి యిమ్ముల, ముదిత నిజకుటుంబకార్యములఁ దత్పరయై. 245

సీ. ఉన్నంత నద్యుతుం డుద్దామమగుతన సత్వంబు గోపాలజాతమునకు
నెఱింగింపఁ దలఁచి యొక్కొంత సేపునకు నిబోదరంబున దామయుఁబనిబద్ధ
మగునులూఖిలము రయమునఁ బెనంగ నాకర్షించుకొని మందగపని కేలని
జమిలిమద్దులలోన సంరంభమునఁ దనిలించి తాఁ దగులక లీల రెంటి

తే. నడుముగడచి నీల్లుటయును బడమి వగులఁ, బెల్లగిలికూలెదరువులు గొల్లలెల్ల
గూడఁబడి రప్పు కొందఱు గోపతులు, సూచి క్రమ్మనఁ బాటి యశోదతోడ.

ఉ. ఎక్కడిబిడ్డ నీకు నీటు లెంతయఁ గట్టిఁడి వేయగంబులం
బొక్కెడుతోటితో బలియఁ బుత్రునిఁ ద్రాళులఁ గట్టునాడు వా
రక్కట గల్గ రట్లనఁగ నాఱివోయెఁ గుమారుఁ డేపునక
మిక్కుట మైనమ్రాకు లనె మీఁదఁబడ న్వడిఁ దాఁ బెనంగెకున్. 247

క. నేనుపుగల ననుచు నహం, కారంబున మిడిసిపడితి గ్రమ్మనఁ జని బం
గారముఁబోలెడకొడుకున, కేరూపుననైనఁ బాపు మీసంకటమున్. 248

మ. అనినం దల్లడ మంది మేను విరియక హాయంచు గోపాల్భా
మిని విస్త్రుతములై వటాంచలము ధమ్మిల్లంబుఁ దూలంగ లో
చనపద్మంబుల బాష్పధార లెసంగకొ సంభ్రాంతిఁ బాదద్వయం
బును దొట్రిల్లఁగఁ బాతె గోపికలు నుద్యుతార్తలై తోఁ జనన్. 249

వ. నందగోపాదులు నటమున్న కదిసి రిట్లరిగి యందఱు నున్మూలితయమభాసన
మధ్యంబున మేఘవ్యయమధ్యవిద్యోతి యగుశీతాంశుండునుంబోలె నాలోల
లోచనంబున సుధానేచనరోచు లడర మందస్తి తసుంవరచదనమండలంబున నగ్రిమ
చూడామండనంబు వొలయం బొలుపారు కుమారునిం గని రంత నాగోపగ్రాయశి
కొడుకుకడుపునం బెనఁచిన¹క ట్టొయ్యన నూడ్చి యెత్తుకొని యిదియేమిచందం
బీబాలు నుదరంబు తోలనిట్లేలకట్టి తింతదవ్వెట్టులీడ్చె నిమ్మహిరుహంబు లెప్పగిదిం
గూలె నని తద్బంధననిమిత్తంబు నిజకళత్రంబువలన విని పుత్రుసత్త్వంబునకు
హర్షవిస్తయంబు లతిశయిల్ల నుండె గోపవృద్ధు లచ్చెరువునొంది తమలోన. 250

మ. అతివాతంబును వజ్రపాతమును హస్త్యాఘాతముకొ వాహినీ
వితతస్తోతము హేతువుల్ తరుతతి నిర్విభంజ మొందింప న

ట్టితెఱుం గేమియు లేక ¹యర్థకునికృష్టిం గూలె నీయున్నత
క్షుతిజాతంబులు దీనికంటె గలవే చింతింప నుత్పాతముల్.

251

వ. మున్నును శిశుఘాతనియైనపూతన నిపాతంబు నొందె ప హాశకటం బద్భుతవిఘ
టనంబునం బొలిసె నిక్కడ నునికి మన కింక నెంతలెస్సయయ్యెడు నని యాశంకిత
చిత్తులయ్యును మక్కువవలన నచ్చోటు విడువఁ గొనకొననిమనంబులతోడ
నందగోఁసహితు లై తమ తమ నివాసంబులకుం జని రివ్విధంబున.

252

క. గోము మిగుల వ్రేపల్లెను, ధీమంతులు రామవాసుదేవులు బాల్య
శ్రీమెఱపి యట్టిసప్త స, మామహితవయస్కులై సమంచితలీలన్.

253

వ. తమయీడు గోపాలబాలకులం గూడి యాడ వత్ససముదాయపాలనంబుల
వినోదంబుగాఁ బ్రమోదింపం దొడంగి రమ్యహాత్సవసమయంబున.

254

తే. చిటుతకూఁకట్లు²దూఁగాడఁ జేతిచల్లి, చిక్క ములు నెలగోలలు చెలువుమిగులఁ
గిగ్జుచెప్పలు దొడి నున్నగట్టితడుపు, లెలమితోఁ గట్టి చేరువ పొలములందు.

చ. వృకములఁ దోలి యార్పుచును వేడుకఁబాడుచుఁ గూతవై చుచుం
బ్రకటమహీరుహాగ్రములు ప్రాకుచు జిన్నులు రేచి తేనె గో
పకులకుఁ బోయుచున్ మధురభక్తము నే కళులారగించుచున్
సకలమనోజ్ఞుభేలనరసంబునఁ దేలిరి బాలయాచవుల్.

255

వ. అని వై శంపాయనుండు జనమేజయునకుఁ గృష్ణులై శవచరితంబు కర్ణరసాయనంబు
గావించిన దివ్విధం బఖిలంబును సుఖశ్రవణం బగువచోవిభవంబున.

257

మ. కమలానిత్యనివాసవత్ కమలాక్షా సంతతోత్ఫుల్లహృ
త్కమలామోద కళా⁴వివేక జితలోకా సర్వధౌరేయ దోః
కమలాంగీకృతదానకల్ప శుభసంకల్ప విసత్సో⁵వలీ
కమలాపాయద ఖడ్గనీరద సమీకప్రీతిమన్నారదా.

258

క. గుజ్జరిధట్టవిభాళసు, హృజ్జీవనదాయి హర్షహేలాభుజం
పజ్జితధనసంపూజిత, సజ్జనసందోహధర్మసాఫకదేహ.

259

మాలిని. యవననృపబలాభివ్యాపిఖడ్గోర్వవేగా
జవనహయఖురాగ్రోచ్చాదిభూమ్యంతభాగా
భవన⁷భరితలక్ష్మీబద్ధనిత్యానురాగా
భువనయుగహితైకసూర్తిమత్త్యాగభోగా.

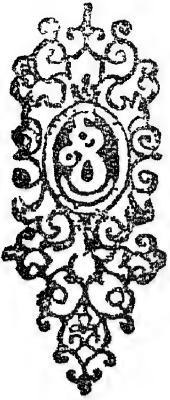
260

గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమిశ్వరచరణసరోరుమాధ్యానానంద సౌందర్య
ధుర్య శ్రీసూర్యసుకవిసంభవ శంభుదాసలక్షణాభిధేయ యెఱ్ఱయనామధేయ
ప్రణీతం బైన హరివంశంబునం బూర్వభాగంబునందుఁ బంచమాశ్వాసము.

1. యర్థకవికృష్టిం. 2. దూఁగూడ. 3. గిగ్జుచెప్పలు (పూ. ము.) బట్టచెప్పలు దొడ్డు
వట్టచెడుపు. 4. వివేక. 5. సరి. 6. చ్చాత. 7. చరిత.

శ్రీ రస్తు హరి వంశము

పూర్వభాగము - షష్ఠాశ్వాసము

కరకవిప్రబంధా

నేకముఖవినిర్దతాత్తహితకీర్తిసుధా

నేకధవళాయమానమ

హాకమలభవాండధామ యన్నమవేమా.

1

వ. అక్కభకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పినట్టివర్తనంబులఁ గొంతకాలంబు నడపి యప్పుహాప్రభావుం డగువాసుదేవుండు విదితనిజసద్భావుం డగుబలదేవున కిట్లనియె.

2

క. అనఘ విను మొకటి చెప్పెద, నెనయఁగ మనపుట్టిబుద్ధియెఱుంగుట మొదలి వ్వనము నివాసం బైనది, మనవారికి నింక ¹నిదొటు మంచిది యగునే.

3

వ. పెద్దకాలం బొక్కచోట నునికి వారలకుం బ్రశస్తంబుకాదు దీననచేసి యిప్పుడు. సీ. ²ఎరువుతిప్పలుగొని యెల్లమందలు ³గొనుజెక్కి మేపుడుచోటు ద్రొక్కువడియొదరు లోలి నటుక మొదలు సిక్కుంగజొంపము లేది జాడలువడియొదలు మడువులు పసులకాల్తడి బ్రచ్చె ⁴దొరుగండివ్రంతలు పెనురొంపివ్రంతలయ్యెఱుఱిపంటలు చెడిపోయె ⁵రాయిడి గ్రంపలోనుగా దవ్వలఁ గాని ⁶లేదు

తే. పులుఁగుపూరెడు ⁷పోపడిపొలములందు, మెలఁగి చెవకనఁ బుట్టుదు మెకములడఁగె ⁸గూరగాయకట్టియ విల్చికొనఁగ వలసి, యునికి ప్రేషలై వీటిపట్టునకు ⁹దొరఁగె.

వ. కావున మన మింక నిదొచ్చట వసియించుట దుఃఖావహంబు బృందావనంబు బృందారకవనసుండరం బైనకాననం బందు గోవర్ధననామధేయంబునం బరఁగి యథార్థనామధేయం బగు భూమిధరంబున భాండీరాఖ్యం బ్రఖ్యాతినొంది నిఖిలవనమండనం బయి యనంతశాఖామండలంబున నుత్కటం బగు ¹⁰వటంబును విందు మయ్యరణ్యంబునడుమ నమరభువనంబున నమరు నమరనదియునుంబోలె గాళిందియొప్పురు నవధూతసారం బైనయిక్కంతారంబు విడిచిపోయి యన్నెల వున సుఖియింతము మనపల్లెలోనిముదుసళ్లు మచ్చిగపేర్చి నిచ్చోటు విడువంజాలె

1. నిచటు; నిచట. 2. ఎరువు దిబ్బలుగొని. 3. జాడఁ జిక్కి చిక్కనిచోట. 4. పెదదొడ్డి గ్రంతలు. 5. గాయలు. 6. లేపు. 7. ప్రియపడి. 8. కూరగాయలు గట్టెలు. 9. గొనఁగవలసె. 10. వటంబన.

కున్నవా రొక్క కారణంబు గలిగించెన నట్లు సూడు మని పలికి యొక్కింతనే పూరకున్నయెడ.

6

మ. జలజాతేక్షణు సర్వగాత్రముల సంజాతంబులై పెల్లుగాఁ
బులులో సింగములో విశాచములో నాఁ బొంగారి యొక్కున్నడిక్
బలవత్తీవ్రవృకంబు లెల్లపాలమున్ వ్యాపించె గోపాలకా
కులగోవత్సభయంకరంబు లగుచుం గోపప్రదీప్తాకృతిన్.

7

వ. ఇట్లు పుట్టిన యాకూరసత్వంబు లదిమొదలుగాఁ దొడంగి.

8

క. పదియును బదియేనును నిరు, వదియును ముప్పదియు దాటువడి నిత్యంబున్
గొదగొని తిరిగి వధింపఁగఁ, గదలఁగరాదయ్యె గొల్లగమి ¹కచ్చోటన్.

9

సీ. నీళ్లుకు నేటిలోనికి డిగ్గఁగాఁ బెద్దతఱపిపెయ్యలఁ బట్టి ²నుఱిపె నేడు
వడిఁగూడి పాలకావళ్లు దేరఁగ మందవాండ్రను బొరిగొని వ్రచ్చె నేడు
వేకువకడఁ బోయి పోకుమేయఁగఁ బాడియాపులఁ బొదివి చెండాడె నేడు
పులికై నఁ జెలఁగి మార్తలయఁజా లేడుమేటియాఁబోతుఁగిట్టి యుక్కడఁచె నేడు

తే. గొల్ల లేమఱినప్పుడు గొఱియకొదమ, ³నెత్తుకొనిపోవు తోడేళ్ల కిట్టిసేత
లెందు వింటిమె యని జనులెల్లఁ దల్ల, డిల్ల వ్రేసల్లె తద్దయు డిల్లపడియె.

10

వ. మఱియును రాత్రిసమయంబున బెబ్బులుల హంకారంబులును సింహగర్జితంబులు
నుగ్రం బై వీలెంచె మహాదేహంబు లగువరాహంబులు సొచ్చి ఘోషంబున నెల్ల
చోట్లుం గ్రోడాడఁ దొడంగె నంత గోపప్రవరు లందఱుం గూడఁబడి నందగోప
సమేతంబు దమలోన మంతనంబుండి.

11

క. ముందటియుత్పాతములకు, డెందంబుల నొచ్చి యిప్పటికిఁ బాయఁగలే
కిం దుండఁగ మన కిమ్మా, డ్కిం ⁴దనుకఁగ రానికడిది డెప్పరమయ్యెన్.

12

వ. బృందావనంబు కడులెస్సచో టని వ్రేపల్లెలోనివారెల్ల నెల్లప్పుడుం జెప్పికొను
చుండుదు రందును దుర్గమంబు లగునెలపుల రక్కసులు గల రనియును విందు
మేమి నేయుద మెక్కడికిం బోద మీప్రాద్ధ కదలవలయు నింక నిక్కడ నొక్క
దివసం బొక ముహూర్తం బొక్క గడియ యున్నను నంతకంతకు నెంతంత నేగు
లగు నన్నివిచారించుసమయంబున నారదం డేలెంచి నందగోపు నేకాంతంబునకుం
దోడ్కొనిపోయి.

13

—౧౧ నారదుడు నందగోపుని బృందావనంబునకుఁ బోఁబనుచుట ౧౧—

క. అతనియొనరించువినయం, బతులకరుణ నాదరించి యానందరస
స్థితికారిణి యగువాక్య, శ్రుతి నాతని కింపొనర్చుచును నిట్లనియెన్.

14

ఉ. ఈవనభూమి యీవసతి నెంతయుఁ దప్పి వసింపఁ బట్టు బృం
దావన మొక్క డక్కడయు దైత్యమయం బట యేమి నేయుదున్

భూవలయైకగణ్య నతిపుణ్యం దనూభవు నెట్లు గాతు నం
చీవు దలంచి యున్ని మది నే గని వచ్చితి నిచ్చు 1 దీర్పగన్.

15

మ. విను నారాయణుఁ డాదిదేవుఁడు జగద్విఖ్యాతసత్త్వండు మే
దినికి భారము డింప దైత్యుల విఘాతించంగఁ గ్రీడాథమై
జనియించె భవదీయసూనుఁ డనఁగా సంఘన్నుండై కాన మ
ర్త్యునిఁగాఁ జూడకు కృష్ణు రాముఁడును దత్తులుండ యత్నున్నతినే. 16

వ. వీ రిద్దఱు నుద్దామం బగుథామంబున నపరిభావ్యు లగుభవ్యులు పూతన యను
యాతుథాని యామిసమయంబున విషదిగ్ధనిజ స్తనదుగ్ధంబులు గ్రోల్చి కూల్చెద
నని వచ్చి యచ్చిలుతవానిచేత నిపాతిత యయ్యె శకటరూపధారి యగు
దారుణదైత్యుం డత్యుగ్రకర్తంబు సేయం దలంచి తలంపులోనన వికలుం డై
కెడసె నిద్ద టసురలు మద్దులై యిమ్ముద్దలపాపనిఁ బాపం డని కొలంది యెటుం
గక పయింబడి నలుపుద మని పూని యాచ్ఛాలనంబు నొంది రింక నిమ్మహా
తేజం డనేకదనుషద్వంసంబు సేయంగలవాఁ డిది దేవరహస్యంబు నీమీఁదిపక్షం
బునఁ బ్రత్యక్షంబుగాఁ దెలిపితిఁ గలంక నొందక బృందావనంబునకుం జనుము
శోభనం బయ్యెడు నని చెప్పి బ్రహ్మసూనుండు దామోదరునొద్ద కరిగి సనినయ
సందర్శనం జూనరించి. 17

శా. త్రైలోక్యంబు సృజింపఁ బెంప నడచుకొ దటుండ వై యింతకు
మూలం బై యిట నందసూనుఁ డనఁగా ముగ్ధాకృతిక లీలమై
బాలత్వంబు నటించునిన్ను మదిలో భావించు రుద్యన్నతుల్
హేలానిర్దళితారి సర్వమును నీయిచ్చావశం బచ్యుతా. 18

క. బృందావనకేళికి నై, బృందారకవరద చాలఁ బ్రియపడియెడు నీ
డెందము తడ వింకేటికి, మంద గదల్చికొని చను మమందప్రీతిన్. 19

క. అని మునివరుఁ డాతని వీ, డొనిచనియెఁ దగంగ నందగోపుఁడు గోగో
ఁనికాయమునకు బృందా, వనగమనవినిశ్చితై కవాక్యక జెప్పెన్. 20

వ. ఇట్లు నారదోపదేశంబున నిర్విశంకమానసుం డగువల్ల వముఖ్యుపనుపున సర్వజనం
బులుం బయనంబు సమకట్టుటయును వ్రేపల్లె నెల్ల కడల. 21

సీ. విబండ్లమెట్టింపుపై బరువు లేక్కింపుమీ దళ్లనుబూన్పు కావళ్ల నునుపు
పదిలంబుగా నేతిపనఁటులు క్రొత్తగోనియలబియ్యము వడ్లునెమిలివడ్లు
నొదివిరి ప్రాలును నొనరంగఁ బోసి చాఁపలు మంచములు మీఁద బలియఁ గట్టు
దామెనలును వల్లెత్రాళ్లును దలుగులు 4గవ్వము ల్లోడవలి కత్తిసూఁడుఁ

తే. గొడుపువాదోళ్లు మొదలుగాఁ జెడకయుండ, నలయుముల్లెల్ల దెమ్ముకంటలపుటెడ్ల
నాయితము సేయుముదుసళ్ల నాఁడువారి, గంపమోపులుముందరఁగదలుమనుము. 22

వ. అని మఱియుఁ బెక్కుభంగులయెలుంగుల నొక్క కోలాహలం బెసంగ మంద
యంతయు నొక్కపెట్ట కదలి లావుమానుసులు కదుపులం గొని ముందరం
బోవఁ బిటుండ బండ్లును బండ్లజాడం దక్కిన ప్రజయును నడువం దరుణతరుణీ
జనంబు లొండొరుల తోడిమేలంపుటాలాపంబులం బ్రమోగకరంబు లగువినో
దంబుల నడటుపూటి కడచి చనం బంగర్వంభజరత ప్రముఖులు గ్రున్సి యోలాకు
పడ నెడనెడం గావలియై తగువారు నడపింప నవ్విధంబునం జని బృందావనంబు
ప్రవేశించి యుచితప్రదేశంబులు నివేశంబులుగా నిరూపించి గోపాలముఖ్యులు
నిలువ నాక్షణంబ.

23

క. ఒకయామడ పట పిది యని, సకలజనము చూడ నర్థచంద్రాకృతియై
శకటావళి విడియఁగఁ గడు, వికటస్థితి నెల్ల వారు విడిసిరి గలయన్.

24

వ. అంత.

25

చ. ¹గుడిసెలు వన్నియున్ ఘననికుంజము లిండులుగాఁగఁ జొచ్చియున్
బెడఁగగుజొంపము ల్లలిగి పేర్చినవ్రాఁతులక్రింద నుండియుం
గడఁక యెలర్ప ²దొడ్లుకును గ్రంపలు వైచియు నొక్కనాటిలో
నడరఁగఁ బ్రాతఃకాఁపు లయి రక్కడ గోపకుటుంబు లందఱున్.

26

కా. శృంగారంబులు నేసి గోపికలు భాసిల్లంగ గోపాలు రు
త్తుంగాంగంబులతోడ నెల్లకడలం ద్రుళ్లంగ గోబృందముల్
మాంగల్యాకృతిఁ గ్రాల నెంతయును సామగ్ర్యంబునం బంధు లు
ప్పొంగం బల్లె సముజ్జ్వలతోత్సవములం బొంగారె నానాఁటికిన్.

27

క. ఊమంకరుడై హరి దము, నేమఱక ప్రయోజనంబు లేల్ల నడపఁగా
శ్రీమంతు లైరి మిగులఁగ, నామందం గలుగుగోపు లందఱు దోడ్తోన్.

28

క. వేసవియందును సులభము, ఘాసము గోవులకు నీరు కడుఁబెల్లొదవక
వాసవుఁడు గురియుఁ దఱితో, వాసవుతోఁబుట్టు వున్న వాసఁతోఁజిన్.

29

క. క్రేపులు వర్ధిల్లఁగఁ గడు, నేపెసఁగఁగ మొదవు లీను నేఁటేట వృష
వ్యాపారం బవ్యాహత, మై పరఁగుం గృష్ణదేవు నాదరమహిమన్.

30

వ. ఇట్లు బలదేవసహితుం డై మహితప్రీతిం బ్రవర్తిల్లు నయ్యదుకుమారుండు క్రమం
బునం ద్రయోదశవర్షవయస్కుం డయ్యె నంత నొక్కతఱి వసంతసమ
యావసానం బగుటయు.

31

— శ్రీ మ్మ కా లా భి వ ర్ణ న ము —

కా. వాసంతీకుసుమావతంసకము లుద్వాసించి గోపాంగనల్
శ్రీసంపన్నములైన పాటలములక నీమంతసీమ ల్లలిం

నై సేయం దగి ఫుల్లమల్లికలికాగర్వాంధమై పర్వె స
ర్వాసహోద్ధతి యయ్యె ఘర్త సమయం బారంభసంసేవ్యమై.

32

క. మడుపులనీ రింకించుచు, నెడపడఁజేయుచు బ్రవాహ మెట్టిది యైనన్
వడ యొయ్యనఁ జేప్పుచు నుగ్గడవయ్యె నిదాఘబలము క్రమయోగమునన్.

మ. హరి యంభోనిధిసొచ్చె శంభుడు తుషారాద్రీంధ్రముం బ్రాకె వా
గ్వరుఁ డుద్యన్త కరందదుర్దినసమగ్రం బైనయుత్ఫుల్లపం
కరుహంబుక భజియించె దీని మును గల్లం గాంచియే కాక యె
వ్వరి నిం కేల సహించు గ్రీష్మ మనఁగా వర్ధిల్లెఁ దాపోధతుల్.

34

సీ. వనధు లెల్లను గ్రోలి తనియక పెనుపొంది బడబాగ్ని యంతటఁ బ్రబ్బె నొక్కొ
యాగంగఁ గొలఁదిగా కభవుండు¹ గ్రక్కినఁ గ్రమ్మఁ గరళాగ్ని కడఁగె నొక్కొ
నీరజాసనునోరు నిండకమున్న కల్పాంతాగ్ని దమకించి యడరె నొక్కొ
సకలతత్వంబు²ల సమయించి ఘోరాగ్ని తత్త్వ మొక్కటియకాఁ దలఁచె నొక్కొ

తే. యగ్నియును మారుతంబు నవాదియైన, మైత్రి నేడకాఁజూపంగ మనఁగె నొక్కొ
కాకయిట్టివేసవియెందుఁగలదెయనుచు, జనులు బెగఁదొంద గాఢ్వుతోఁజఱచెనెండ.

మ. తమలో రాయడిగొన్నయున్నతుల సద్యంశంబులుక రూపలుక
సమయించుం దమయాశ్రితావళిని నెన్నంగా నిజం బిట్టిభా
వము సూడుం డనునట్లు వేసవి మహావంశాటవుల్ రాసి న
గ్ధము లయ్యె నికటద్రుమావలులతోఁ గ్రందంగఁ దావాగ్నులన్.

36

క. తరులెల్ల గ్రల్లవడఁగా, విరళములై వీధులున్నవిధ మొప్పె నహ
స్కరరుచులతోడఁ దలపడి, యరునుగఁ బోరాడి తుమురులై పడినక్రియన్.

మ. జ్వలితారణ్యకధూమముల్ శిఖిశిఖాసక్తిం దట్టిల్లెఁతోఁ
గలయం గ్రమ్ముఘనాళిభంగి నెసఁగంగా నెండమావుల్ దిశా
వలయాపూరజలంబులక దొరయఁగా వర్షాగమస్ఫూర్తియై
వెలసెక గ్రీష్మము తీవ్రతాఁము కడక భిన్నప్రకారంబుగాన్.

38

తే. పక్వఫలములఁ గ్రాలుకింపాకలతల, బెరసి వేసవి చే పడి తరువులెల్ల
దావదహనసంయుక్తికిఁ దప్పె నవియు, నలఁగి దావాగ్ని నొదివినయట్లు యుండె.

శా. గోపూర్ణ³ స్తనదుగ్ధపానవిధులుక గోవర్ధనాంతర్ధరి
వ్యాపారంబులు గోపతిప్రియసుతావాఃకేళిలీల⁴స్ఫుర
ద్గోపి⁵ముగ్ధకుచోపగూహనములుక గోవిందసాగర్వముక
గోపశ్రేణికిఁ బావె దాపభయముక ఘోరంపుఘర్తంబునన్.

40

వ. ఇట్టి నిదాఘకాలం బతిక్రాంతం బగుకొలంది నొక్క కారణంబున.

41

1. మ్రొగిన గరళాగ్ని. 2. గ్రమ్మఁ గ్రక్కినొక్కొ. 3. స. ప. 4. పీన.

- క. హరి పరిపాలన నేయఁగఁ, బరమోత్సుకవృత్తి నున్నపశుకోటికి ని
ర్భరవిస్తయోవహములై, యరుతరముగ నుద్భవించె నుపసర్గంబుల్. 42
- వ. ఆమృతాదోషంబువలన. 43
- చ. వడఁకుచు రోమకోటి నిలువంబడి మేనులు దూలఁ గన్నులం
దుడుగక బాష్పముల్ వడియుచుండఁ దలల్ దిగవైచి నోరఁద్రే
గుడు దోరుఁగంగ నెంతయును గ్రుస్సి ఖురంబులు వ్రస్సి పుర్వ లు
గ్గడఁపుగ గాఱఁ దద్దయును గాతీయఁబొందె వ్రజంబునం బసుల్. 44
- క. ¹కడలను నెత్తురుఁ బాఱం, దొడఁగెం గొన్ని యతిసారదు స్తరబాధక
బడి ప్రేవులు సిక్కిఁ దునిసి, పడకుండు నె యనఁగ నెత్తువఱ నెల్లెడలన్. 45
- ఆ. ²నరిడిపుష్ప కప్పనావురు గడుపూఁద, యదురుఁదిక్కు యనఁగ నడరి మఱియుఁ
దెవులు లెన్నియేనిఁ దవలియెంతయుమహా, గ్రంబులయ్యెఁ బశుగణంబునందు. 46
- వ. అంతయు నుపలక్షించి వయోవృద్ధు లగుగోపాలురు మంత్రంబుల నౌషధంబుల
నగ్నికర్మాదులం దత్ప్రతికారం బుపక్రమించి యవియన్నియు నిష్ఫలంబులయినం
జేష్టులు దక్కి నిలిచిరి యమునాతీరకాననంబులం జరియించు ప్రాణులు మృగ
పక్షిసర్పాదులు సూక్ష్మజంతువులులోనుగా వివిధవ్యాధిపీడితంబు లై మృతకల్పం
బులు నగుచువచ్చె నట్లు దొడఁగిన యుపద్రవంబు లంత నిలువక గోపప్రకరం
బులయందునుం బ్రవేశించిన. 47
- సీ. జ్వరవేగమునఁ దూలి పొరలిరి కొందఱు సందుసందులు సొచ్చి చదిసి పడిరి
కొందఱు వెన రోమకూపంబు లన్నియు నవిసి నెత్తురు గాఱ నవయవములు
చీములు గట్టంగ శీర్ణంబులై దంతములు గదలంగ నెమ్ములు నొగులఁగఁ
గంత జిహ్వధరఘ్రాణకర్ణంబులు పొక్కులై యేర్పఁగ నొక్కఁడైన 48
- ఆ. ద్రావఁ దడవ లేక తలచీర లెలుఁగక, యార్తులైరి కొందఱు అంతనట్లు
గోపమందిరములు కుష్టదుర్గంధమ, యంబు లయ్యె వికృతి యగ్గలింప. 49
- క. నరగోమృగనివహంబులఁ, గరుణము లగురోగవేగకలితాక్రోశ
స్వరములు పెక్కయ్యె దిగం, తరముల నెచ్చోట యమునసరివివినములన్. 49
- వ. యశోదానందగోవులుం గ్రమంబున రోగార్తి నొందిరి రోహిణియును దదవస్థన
పొందె నట్లు జననీజనకులు లోనుగా సకలబంధువు లధికక్లేశంబులం దూలుట
యాలోకించి బాలుండయ్యును మహాబుద్ధిశీలుండు గావున దామోదరుండు
రామునితో విచారించి యయ్యుపసర్గంబునకుఁ బ్రతికారం బన్నెలవు విడిచి
పోవుట దక్క నొం డుపాయంబు లే దని క్రోశమాత్రంబంతరంబుగాఁ గలిపయ

1. కడలును నెత్తురు వాఱఁగఁ. 2. నరిడితిష్ఠ కప్పనావురు గడుపులు, హదరుదిక్కు
(పూ. ము.) 3. దడియు.

గోగణంబులం గొనుచుం జని యిమ్ముల నిలిచె నతనిమతం బెఱింగి మఱియునుం
గొందలు గోపాలకు లచోప్పటిక యరిగి యరోగు లై రట్టియెడరునందు. 50

తే. ఏను జుట్టంపుజనులను నెందువోడు, మిచ్చటన యుండఁగా నేమి వచ్చెనేని
ననుభవించుము గాకని చనక నిలిచె, నందగోపుఁడు దానును సుందరియును. 51

క. తల్లియుఁ దండ్రియు నిమ్మెయి, నిల్లువెడల కధికరోగహృతచేతనులై
తల్లడిలుట ని కృష్ణుఁడు, పుల్లవడితలంకు మండె బుద్ధిని నచటన్. 52

వ. ఇట్లు బలదేవకేశవులు బలిష్ఠు లయ్యు నయున్మద్రవప్రతికారంబునం దసమర్థు లై
యుండ నావ్రేపల్లెయందు నిదేహదేశాగతుం డై యున్న గోపవృద్ధుం డొక్క
రుండు గోపముఖ్యుల నెల్లం గూడం బిలిచి వారితోడ. 53

సీ. పశుసమాశ్రయమున బ్రతుకుచున్నారముమనముదప్పశుసంఘమునకుఁ బ్రభుఁడు
వృషకేతనుం డగువిషకంఠుఁ డద్వయుఁ డటుగాన సర్వశక్తి నమ్మహత్తు
నర్చింపఁగా శాంతి యగు నెల్లవిధముల వేదపాఠగు లైనవిప్రవరులఁ
బిలిపించి శాస్త్రసంభృతయుక్తి కల్పితమార్గంబుతో దేవమందిరమునఁ

తే. దొడగుఁడీయనుష్ఠానంబు జడత యుడిగి, యనినఁ గులవృద్ధుమాటకునాత్మలందుఁ
దద్ద విశ్వాస మొలయంగఁ దత్త్వణంబ, గోపు లెల్లను దగువస్తుతోటి గూర్చి. 54

— గోపాలకులు రోగశాంతికై శివపూజావ్రతంబు నలుపుట —

వ. శివభక్తియుఁ దదియతంత్రజ్ఞానంబును దదాచారధుర్యతయుం గల యార్థ
ద్విజోత్తములఁ బ్రార్థించి తెచ్చి తత్క్రియాశినిర్వాహత్వంబునకు నియోగించిన
నమ్మహత్తులు విహితోపవాసనియమసమాహితు లై తత్సమీక్షాసితం బగుసిద్ధ
స్థానంబునందు. 55

తే. పిలమి ఋత్విక్కులను వరియించి కుండ, మండలోదారపూర్వకమహిళతంత్ర
మతిశయిల్లఁగ ప్రవ్యంబులందు శుద్ధి, వెలయ నధివాసనాదులు నొలుతఁ జేసి.

సీ. పంచామృతంబులఁ బంచగవ్యంబుల విమలోదకంబులఁ గ్రమముతోడ
నభిషేక మొనరించి యఖిలేశ్వరుని సమంచితగంధసమితి నర్చితునిఁ జేసి
భూరిసౌరభచారుపుష్పదామంబులఁ బూజించి బహువిధస్ఫురితధూప
తతి యిచ్చి కపిలాఘృతఘృతవర్తికారమృదీపముల నారతు లమర్చి

ఆ. భక్త్యభోజ్యలేహ్యాపానీయబహుళనై, వేద్యములు ఘటింపి హృద్యలీలఁ
బగలు రేలు నట్లు పరిచర్య నడపుచుఁగొలిచి రేడుదివసములు గ్రమమున. 57

క. తగ నిప్పగిసిని దప్పక, నగజాస్కంఠులను వృషభనందీకుల స
ర్వగణాధ్యక్షువినాయకుఁ, బ్రగుణార్చనముల భజించి భావించి రెవన్. 58

తే. ఉత్తమం బగుశివమూర్తియుత్తమాంగ, మున నతిస్థూలఘృతధార లనవరతము
దొరుగుచుండెను మూడునధ్వరదినంబు, లన్నిటను విప్రనిహితప్రయశ్ననిష్ఠ.

వ. అగ్ని ప్రతిష్ఠ గావించి ఋత్విజులు వాగీశ్వరసంభూతం బగు¹ శివాలయంబునందు శివ సంహితామంత్రంబుల నాజ్యపాయసాపూపప్రముఖంబుల హోమించి రయ్య యివిధంబున నెల్ల వారును మృత్యుపరిహారకంబు లగుమంత్ర జపంబులు నుపద్రవ శమనకారు లగుమహాదేవమంత్ర స్తోత్ర పఠనంబులు శాంతిప్రదంబు లగు కల్యాణ ధ్యానంబులు ననుష్ఠించుచుండిరి పరమేశ్వరుముందరఁ గొందలు భూవిక్షేపంబుల నక్షివివర్తనంబులఁ జరణాశంబుల హస్తవిన్యాసంబుల నతిమనోహరంబును గుతూహలావహంబును నగుభక్త్యావేశనర్తనంబు ప్రవర్తించి ప్రదక్షిణ ప్రణామాదు లొనరించి రిట్లుండ నేడవునాఁటి మధ్యాహ్న సమయంబునందు. 60

శా. ఆవిప్రావళిలోన వేదముల వేదాంగంబులం గోవిదుం

దై వర్తిల్లుమహాద్విజుం డొకఁడు భూతావేశముం బొంది తీ

వ్రావప్తంభముతోడ నొత్తిలి మహాహాసంబు గావించుచున్

దేవోద్గీతి యెలర్పఁ బాడుచును నర్తించెం గరోరంబుగన్.

61

తే. అతనిఁ జూచి యచ్చటినిపు లంతవట్టు, వారు నిది యేమియో యని భూరివిస్త
యంబుఁ బొందంగ నృత్తగీతావసాన, మున నతం డిట్టు లను సభ్యజనముతోడ.

శంఖకర్ణం డచుభూతంబు గోపాలకులకుఁ గలిగిన రోగంబునకుఁ గారణం బెఱింగించుట

వ. ఏను సర్వజగద్గురుం డగుచంద్ర కేళికుం డానతిచ్చి శుభ్రతైరం దదీయశాసనంబు శిరంబున ధరియించి కైలాసశైలంబుననుండి మీపాలి కిప్పు డిట్లు సనుదెంచితి గోకులంబునందు గోవులకు గోపాలురకుం దక్కినప్రాణులకు వర్తిల్లుచున్నయార్తి తెఱుం గనుసంధించి మీరు పరమభక్తియుక్తిం బ్రయోగించు నీయన్మహానంబు నందలి సౌఖ్యవంబునకుం బ్రసన్నుం డై యమృతహాదేవుండు నన్ను నాలోకించి. 63

ఆ. శంఖకర్ణ నీవు సయ్యనఁ గాళింది, తటమునందు రోగతాపభరముఁ

జెంది పొరలుచున్నజీవుల కెల్లను, హిత మొనర్చు శిపాంబు నేఁగు మేఁగి. 64

వ. అస్తత్పూజాతత్పరు లయిన బ్రాహ్మణోత్తములలోన నొక్కనియం దావేశించి యిట్లు చెప్పుము. 65

సీ. ఘనుఁడు విరోచనతనయుఁడు బలికంటఁ బూర్వజుం డాహవగర్వయుతుఁడు గలఁడు దైత్యుఁడు కాలకలీయన ద్వాపరాంతమున దానవు లెల్ల ధరణిబాధ కుచ్ఛవింఁగ దాను నొకకపిత్థద్రుమమై విషోత్కటవిటపాలి యెసఁగ
యమున దక్షిణపుడీరమున జనించినాఁ డద్దురాత్తునిబంటు లైనయసురు

తే. లందఱును విషకంటకవ్యాప్తవృక్ష, కోటియై దానిచుట్టునుఁ గొలఁదిమిగులఁ బెరిగినారు తద్భార్య లేక్షురు సహస్ర, పుత్రవతులైన గోవులై పొదలినారు.

వ. ఆగోవులఁ గాచువారు లేక తమయిచ్చుం గారుఁడు లై తిరుగుచుఁ బ్రాణుల వధి యించు నవ్వెలఁగమ్రాను పుట్టిన పండ్రెండేడ్లకుఁ బూచి పువ్వులు వొడమినప్పుడ

ఫలియించుఁ దత్ఫలంబు లయ్యాసురంబు శుపశుగణంబు భక్షించుచుండు నని కల దిప్పు డవిధిధం బంతయు సంపన్నం బై నయది. 67

ఉ. ఆవిషవృక్షగంధము రయం బెసకం బయిఁ బాటుకేర నా నావిధరోగబాధలు జనంబులకుఁ జనియించె ని త్తటిక గోవులు గోవులుం దెవులుగొంటకుఁ గారణ మవిధిధంబు త ద్భావితమై సరిజలముఁ బ్రస్ఫుటదోషముఁ బొందె నెంతయున్. 68

వ. దీనిం బరిహరించి దూరం బరిగినవారి కారోగ్యం బగు వ్రేపల్లె తత్సమీపం బున నున్నకతంబున నింత వుట్టె నందగోపసూనుం డగుకృష్ణుండును బలదేవుం డునుం దాను నవ్విషభూజంబు భంజింప నోపు నతం డప్పని కియ్యకొనిన నందఱు బ్రతుకుదు రని పరమేశ్వరుం డనుగ్రహించె నేను బోయెద నని పలికి భూతంబు విడిచి పోయిన. 69

క. ధరణీదేవుండు తెలిపిం, బొరసె నఖిలభూమిసురులు బొంగుచు భూతే శ్వరు వినుతించి సమా ప్తిం, చిరి తత్క్రియ గోపవరులు చె న్నెసలారన్. 70

వ. రామకృష్ణుల రావించి యవిధిధం బెఱింగించిన నగ్గుణగరిష్ఠులు బలిష్ఠులు గావున నిశ్చితంబు లగునంతఃకరణంబులతో నందఱం గలయం గనుంగొని. 71

తే. దేవదేవునిశాసనం బీవిధంబు, తల్లిదండ్రులు గులమును నెల్లవారు బ్రతుకు తెరువిది సద్యశఃప్రదమునట్టె, యింతకంటెను మేలు మా కెన్నఁదొదవు. 72

ప. అని రపుడు కృష్ణుండు వారితోడ. 73

శా. అంభోధిం బ్రభవించి విశ్వమును సంహారంబు నొందింప సు రంభోజ్జృంభిత మైనయాద్యనిషముఁ రౌద్రప్రభావంబుతో శంభుం డె ట్లుపసంహరించె విషవృక్షస్ఫూర్తియుం గీ ర్తితా రంభప్రాధత నట్ల యే నుడివెడక రాగిల్లుఁ డీరందఱున్. 74

వ. అని పలికి యమృతాబ్రాహ్మణవర్గంబునకు నమస్కరించి శంకరునకు సాష్టాంగ దండప్రణామం బాచరించి శివాలయంబునకు బ్రదక్షిణించి దేవకీసూనుండు రాహిణీయుదిక్కు చూచిన నతండును నట్లచేసి యతనితో నేకకార్యం దై కడంగె నయ్యగువురుఁ గట్టాయితం బై చేతులు గత్తులు గుదియలు గొడ్డండ్లునుం గొని యాయతం బగునవ్విషవనంబున దెసకు నడచిన. 75

మ. హరపూజాసుకృతంబువేర్చి వెనఁ బ్రాస్తారోగ్యులై గోపకుల్ పరమోత్సాహముతోడ బాహుబల మొప్పుక సింహనాదంబు లం బరభూమ్యంతరపూరకంబులుగఁ దత్పర్శ్యంబులక ముందటం ద్వరితాక్రాంతి యెలర్పగా నడచి రుద్యత్సాధనోపేతు లై. 76

వ. బ్రాహ్మణపుంగవులునుం గోపాలసహితులై కుతూహలంబున వారిపిలుందన యరిగి రిట్లు సని కృష్ణుం డక్కఱడవి మునుకొని కొంతదవ్వు గడచి. 77

క. జనులకు నతిదుస్సహ మగు, పెనుగంపుఁ గఱోరకటుకభీషణరూపం
బున నెదురుగాలి వైకొని, చనుదేరఁగ దానిబడిన చని యయ్యవులన్. 78

సీ. పాతాళమున నున్న ఫణిరాజాకోటలపసయెల్ల రూపమై యెసఁగె ననఁగఁ
గాలకూటానలగర్వంబు సర్వంబు ప్రచ్ఛన్నతనులీలఁ బ్రబలె ననఁగ
1 నరకాగ్ని శతముల పరుసవనం బంతయును నొక్కచోఁ గూడి తనరె ననఁగ
నాభిచారకవిధియాభిజాత్యము సకలము మూర్తిమంతమై యమరె ననఁగ
తే. నధికవికృతమై యాన్నత్య ముబరంబు, దాకి మ్రాకుల నంతటఁ దానకాన
రాఁ బ్రభూతవిస్తారమై క్రాలుకపట, కటుకపితృభూజాతంబు గాంచె నతఁడు. 79

— శ్రీకృష్ణుడు విషమయం బగుకపిత్థవృక్షము నున్ములించుట —

వ. ఇట్లు దూరంబునం గని దాని చేగువకుం బోవ నతిసంకటం బై యున్న మాయా
మయం బగునంబు గనఁగొడ్డండ్ల నెఱగత్తుల నఱకి పడవైచుచుం దెరువు
గావించుకొని కదియునంత. 80

మ. తరుమూర్తిం గలభర్తఁ జేరి తమవత్సక్రేణియుం దారుఁ ద
త్పరిపక్వార్ద్రఫలోపజీవనమునకా దర్పించి యున్నట్టియు
ధురగోరూపనిశాచరీసమితి తద్దోపావలిం గాంచి చె
చ్చెర నొక్కుమ్మడి రోసి పాసి ఖరదృష్టిం జూచుచుండెం బొరిన్. 81

వ. యదుకుమారుండును ముప్పుపెబౌలపటవైన బాధురస్కంధంబునఁ దదర్థపరిణా
హంబగుదేహంబున నపరిమేయం బగుసముచ్చాయంబున నతిభయంకరం
బై యున్న యన్నగంబు దప్పక చూచి మహాకుంభ ప్రమాణంబు లగుతత్ఫలంబులు
గనుంగొని యినియ కావే నిజదుర్గంధి యగుగంధవహువలన నస్తద్భంధుబాధ
గావించినయవి వీనిం దొలుత రూపడంచి మఱి నాచేమంగఁబూనిన పనియం
తయుం జేసెద నని బలదేవుండునుం దానునుం గూడి కడంగి. 82

చ. క్రమమునఁ బిందెలుం బసరుఁగాయలును న్నఱిదోరబండులుం
గమిసినపండులుం గెలలు గట్టి తదున్నతశాఖ లన్నియుం
దమమయమై తలిర్పఁగ నతండును బాహులు సాచి హస్తగ
మ్యము లగువాని నెల్ల నలియక భువివైచుచు వచ్చె దోడుతోన్. 83

సీ. ఆర్చుచు గోపాలురందియీ నందంద బడియలరాలను బడఁగవైచి
కొన్ని దవ్వలవానిఁ గొమరార వానిన కొని ధాత్రిఁ దొరఁగించి కొన్ని లీల
2 నిక్కి⁴ పెళ్లని కొమ్మ లుక్కునవిటుంగంగఁ దిగిచి ధారుణిఁ ద్రోచి పగులఁ ద్రొక్కి
కొన్ని యివ్వధమున నన్నింటి రాల్పంగ నిష్ఫలం బయ్యె నన్నీచతురువు

తే. ఫలనిపాతహతం బగుబహుళరవము, చటులశాఖావిభంజనజనితరవము
సమదగోపాలనివహగర్జారవంబుఁ, గలసి గగనంబు శబ్దాత్మకంబుఁ జేసె. 84

- వ. ఆయ్యపూర్వనినదంబునకుం గనలి యయ్యసురకొడుకులు గోరూపు లగుతల్లులకడ నున్నపొగరుకోడెలు వేలసంఖ్యలు చెలంగి నలిరేగి ఖురశృంగవాలదంతప్రహరణంబు లై పొదివినం జెడరి నిలువ నోర్వక గోపాలురు పలాయనంబు నొందిరి నందగోపనందనుండు నగుచు వాని నొండొండ యెడిసి కడకాళ్లు వట్టి విసిరి యమ్మానికొమ్మలనె తగిలిచి నొగిల్చియు వాని నిట్టునట్టు దిగిచిపడునట్లుగా వైచియు నొండొంటితో నడిచియు నేలతోవ్రేసియు బహుప్రకారంబు లగు వధంబుల నిరవశేషంబు గావించె నమ్మాయారూపంబు లాత్మరూపంబులతోడ పడియు దానవాకారంబులం గూలంబడియు నన్నేలయంతయు శవసంక్షిప్తంబును రుధిరపూర్ణంబును గావించె నివ్విధంబున. 85
- క. పిశితాశను లని మును గడు, విశదంబుగ నాప్తఫణితి వినియున్నిగ్రియా కుశలుండు హరి తత్పశుగణ, విశసన మవిశంక వీరవృత్తి నొనర్చెన్. 86
- వ. అంత. 87
- చ. కొడుకులపాటు సూచి కడుంగోప మెలర్పంగఁ దల్లు లొక్కయు మ్మడి వనజాయతేక్షణుని మట్టఁ దలంచి మహాగ్రహంకృతుల్ వడిగొనఁ గొమ్ము లొడ్డుకొని వాతులు విచ్చి ఖురాగ్రపాతనం బుడమిఁ బగుల్చుచు న్నిగుడి బోరన ఘోరపువీకఁ దాకినన్. 88
- చ. ఉటికి తొలంగ దాటియును నూరక తోకలు వట్టి దవ్వగాఁ బఱపియుఁ గొమ్ము లూడ్చి పెడఁబాయఁగఁ ద్రోచియుఁ గేల లీలమైఁ జఱచి కలంగఁ జేసియును జంపఁగ నొల్లక గోస్వరూపతఁ దొఱసిన రాక్షసాంగనలఁ దోలె నతండు నిమేషమాత్రలోన్. 89
- వ. అవియును గ్రీడానర్తనప్రవర్తియుంబోలెఁ జెలంగియాకు కృష్ణుని పరాక్రమం బునకు భయంపడి మేనులు గలంగి వాపోవుచుఁ దోక లెత్తి మెడలు మలంచి మలంచి చూచుచు సంభారనంబుల నొటించుఁ బఱచి దూరం బగుకాంతా రంబు దూటి కాడువడి పోయె నంత. 90
- శా. పాదంబుల్ నులుమాడి యుద్ధతవిరూపస్కంధముల్ వ్రచ్చి రూపేదం బండులు డుల్చి బాహువులయ క్లేపారు ¹శాఖాలి సంఘేదక్రీడ నడంచి మస్తకతతుల్ శీఘ్రింబ ఖండించి యిట్లాదేవేశుండు రూపుమాపె దరురూపాభీలదై త్యాధమున్. 91
- వ. తదనంతరంబ నిర్భయు లై కూడినగోపబాలురుం దానును రామసహాయం బతి భీషంబుగా నమ్మహాద్రుమంబు నుపాంతంబున నున్నవిషకంటకవృక్షంబులు తద్వల్లిగుల్మజాలంబులుం బిలుకుమారం దునుమాడి యవియును గోవత్సశవంబులుం గూడఁ బ్రోవులు నేయించి కపిత్థతరుశకలంబులు దత్తలంబునం గూడవైపించి యంతటం గలయం గనలునగ్నులు దగిల్చిన. 92

చ. గొనకొని వేర్చి సాలుకలు గ్రోయుచు ఘర్త విశేషతీవ్రతం
బొనర్చుమీగ్రనఖ్యమును భూరితరంబుగ సంభవించుటక
గఱుచుఁ బావకుం డడరి కాల్చె ముహూర్తములోన నమ్మహా
దనుజకళేబర ద్రుమవితానములక వెన నుగ్గునూచగన్. 93

వ. అంత.

94

క. కురిసె సురపుష్పవర్షము, హరినై నప్పరస లాడి రాతోద్యంబుల్
మొరసె సుఖస్పర్శంబై, బెరసెం బవనంబు దెసలు ¹వెలసెం గలయన్. 95

వ. ఇట్లు విజయోల్లాసభాసి యైనవాసుదేవు నవ్వసుమతీదేవులుచు వల్ల వప్రముఖు
లునుం బ్రభూతభాషలం గీర్తించిరి రోగార్తి ముక్తంబై తత్త్వణంబ బృందావనం
బును భువనపావనం బగుభావనంబునం బరఁగుటకు నర్హంబయ్యె నాసమయంబున.

— శ్రీకృష్ణుడు గోపాబురతో యమునయందు జలక్రీడసలుపుట
మ. చెమటం దొప్పఁగఁదోఁగి భస్మకణికాస్పృశితోత్తమాంగంబులై
సుమహానిశ్వాసితాకులాననములక శోభిల్లుమేలు ల్పహా ²వై
శ్రమవేగంబునఁ దూఁగ నందలు విహారాపేక్షులై డిగ్గి ర
య్యమునాభూమికి ³వెండివెల్లి సుకపెల్లై యున్నమార్గంబునన్. 97

తే. పారుషము మెచ్చి ముదమునిం దారనగుచుఁ, గొంగిలింపంగ నేతెంచుకరణిచొప్పె
బ్రకటఫేనయై కడలచే బారసాచి, హరికి నభిముఖంబుగఁ బొంగుతరణికన్య. 98

మ. గురుగోత్రాధరవప్రభూములు వడిం గోడాడి ⁴యందంద చం
డరసోద్ధర్ష మెలర్ప యూధముల వెంటం గొంచుఁ గ్రీడాద్ధి యై
యరుదార న్నదభేదభారమున చొయ్యం జొచ్చువన్యద్విపేం
దురుచిం బొల్చె జలౌఘముక దటియు నాదోశ్శాలి గోపాళితోన్. 99

వ. ఇట్లు సొచ్చి యమ్మహావాహినియందు. 100

సీ. ఒండొండ యిద్దరినుండి యద్దరిదాఁక నేపారుపురుడున నీది యీది
మునిఁగి లోలోనన చని దవ్వుదవ్వుల ననువున నెగసి వెల్లార్చి యార్చి
కడగానరానివెన్నడువుల⁵ బటతెంచి యుటికి వే కడుదేలి మెఱసిమెఱసి
యొండొరుఁ జేర్కొని యోలయోలని రేచి యదటున జల్లుపోరాడియాడి

ఆ. వాద్యభంగి జలము వాయించివాయించి, పాడిపాడి కెరలి యాడియాడి
తనిసి మూడుజాలతటి ప్రాద్దొకించుక, చల్లవడిన నల్లనల్ల వెడలి. 101

౪. గోపాలురు కృష్ణపాలనంబు గనినవారు గావున భావంబు లలరఁ బరిధానాదుల
నలంకృతు లై మనోజ్ఞ వేషంబులతో నిలిచి రయ్యదుకుమారు లిద్దలు నటమున్న
తల్లులు పుత్రైరఁ బరిచారకులచేత నుపసీతంబు లైన ధౌతాంబరప్రముఖపరిష్కా

1. వలఁగక. 2. వేడిపెన్నిసుక (పూ. ము.) 3. యుద్ధండ. 4. నడుగుకు నుటికి
వేకడవచ్చి.

రంబులు గైకొని రష్ట్రము పుత్రుని విశ్రాంతి మోత్సవంబునకు నానందించి నందుం డాయ త్తంబు నేయించిన చతుర్విధాన్నంబులుగొని గోపకుటుంబినులును దారకదారికాసహితంబుగాఁ జనుదెంచినం దత్ప్రియత్నంబున. 102

తే. సముచితప్రదేశంబున జలజనాభుఁ, డగ్రజం డగ్ర పాత్రంబునందు నిలువఁ దానుబెద్దలుఁజెలికాండ్రుఁ దగఁగనార, గించితాంబూలములుగొని మించియెలమి. వ. కొండొకనేపు విశ్రమంబు నొంది తదనంతరంబ సముత్థితుం డై కదలి లోకక్షే మకరంబు లగుశకునంబులు గనుంగొనుచుఁ దద్జ్ఞులవ్విధం బభినందింపఁ జను దెంచె నప్పు డొండొరులం గౌగిలించుచుఁ బరువులువెట్టుచుఁ దారుచు నెలుం గెత్తి నవ్వుచుం బాడుచు వేణువీణాధ్వనిమిశ్రంబుగాఁ బటుపటహాధ్వనివాద్య వాదనంబు లొనర్చుచు గోపాలు రాలోకసీమంబు లగుసమ్మోదసంభ్రమంబుల నొప్పి యప్పురుషోత్తమముందరం బిటుందనుం బార్శ్వంబులను దత్పౌరు పంబు ప్రశంసించుచు ¹దెరసి రిట్లు వచ్చి యందలు సాయాహ్నాసమయంబున వ్రేపల్లె సొచ్చి తమయిచ్చ నుండిరి విప్రవరులు గోపవృద్ధులవలన సమర్పనంబు నొంది నిజస్థానంబులకుం జనిరి వాసుదేవుండు జననీజనకవాత్సల్యంబునఁ బర మోత్సవంబు గని వత్ససంచరణతత్పరం బగుతన పూర్వక్రీడనంబున విలసిల్లు చుండె నంత. 104

మ. విషవృక్షంబు జయించి తాపభరమున్ వే పాపి వ్రేపల్లెక ల్లషము ల్లాన్చినకృష్ణతోఁ దనకు సామ్యం బాసపడ్డట్లు దు ర్విషహాగ్రీష్ట మడంచి విశ్వము నిరుద్వేగంబు గావించుచున్ సుషమం బయ్యె నభస్యమాసము పరిస్ఫూర్ణజ్ఞునశ్యామ మై. 105

ఉ. చాతకవందిబృందములు సంస్తుతి నేయ విశాలబర్హి బ ర్హాతపవారణంబు లెలరారఁగఁ బర్వతభద్రపీఠముల్ ప్రితి నుపాశ్రయించి జలభృద్ధరణీపభు లాక్రమించి రు ద్యోతిసురేంద్రచాపనవతోరణశోభితభూమిభాగమున్. 106

క. రాయంచలగుండె²బెదరు, మాయామంత్రము వియు క్తమానచ్యుతి క త్యాయతిమయూరకర్ణర, సాయన మనఁ బ్రథమజలధరారవ మెసఁగెన్. 107

క. దినపతియు నిశావిభుఁడును, దనతననామము నిరర్థతం బొందిన సి గ్గునఁ బొడసూపరో ³యనఁగా, దిననిశ లొక్కటిగ మేఘతిమిరమ యయ్యెన్.

క. లలితగగనరంగంబున, నలయక క్రొమ్మెలుఁగు ⁴గొండ్లియై యాడెడుచో నలవడియె మొగులుదెరలును, బొలు పగువడగండ్లగములపుష్పాంజలులున్. 109

క. జలధారలు మదధారలు, జలధరములు ⁵మొగవడములు ⁶చండానిలవి హ్వలగహ్వరరవములు గ, ర్జులుగా గిరు లమరె సమదసామజసమతన్. 10

- తే. ఘనరసోపయోగంబునఁ గ్రమ్మఱంగఁ
బడసెఁ బ్రాయంబుఁ దగదె యిబ్బంగి యనఁగ
హరితత్పణఁ తారుణకోమలాంగి యగుచుఁ
1 బృద్ధి యెంతయుఁ గ్రొత్తయొప్పదము నొందె. 111
- శా. ధారాపూరకతోరవృష్టిఁ గమలధ్వంసంబు పాటిల్లినం
జేరం జోటాక టెందుఁ గానక భ్రమం 2 జెయ్యేదుభృంగావళిక్
గారా మారఁగ నుద్ధరించె జొగడంగా నొప్పదే నాఁగ నొ
ప్పారెం బ్రస్ఫుటకందలీకుటజనీపామోదికాంతారముల్. 112
- క. ధరణిరజ మడఁచియు జల, ధరకాలము దెసలు 3 గగనతలము దలముగా
4 సరజంబులు గావించెను, బరిణత 5 కేళకవనోద్భవనోద్భవుల్. 113
- క. రేయును బవలును మెఱయుచు, మ్రోయుఘరావభులకలిసి ముద్దయలు దముం
బాయక యుండఁగఁ బరిరం, భాయతెభోగరుచు లను రె నాత్తేశులకున్. 114
- క. కుటజకుసుమవాసితలై, యటవులు నవమాలతీలతాంతపరిమళో
త్కటలై నగరివనికలు, పటుతాప మొనర్చె బాంధవఙ్ముల కెవలన్. 115
- శా. చండాపాతములం దటద్రుమము 6 లుత్సరించి శుండాలికా
గండాపారవరమృతోయ లగుచున్ గాండాంతరావర్తముల్
7 డిండిరోత్కరవీచులం బెనుప నుద్రేకించె గూలంకషల్
మండాక్షిపరిగీయమానవిలసన్తాహత్యలై యెల్లెడన్. 1 6
- వ. ఇట్టి వర్షాగమంబునఁ గృష్ణుండు బలభద్రసహితుం డై గోపాలనకేళీవినోదంబులం
దగిలి. 117
- ఉ. క్రాలెడుపబ్బుబట్టు నునుగచ్చులు క్రొవ్వులుగై చలింప ను
స్తీలితబర్హదామము సమిద్ధమహేంద్రశరాసనంబుగా
మేలగువేణుపాద్యవరమిశ్రితగీతము గర్జచందమై
నేలకు డిగ్దెనొక్కొ దివిసీలఘనం బననొప్పె గానలన్. 118
- క. వనకుసుమవిభూషిత మగు, వనజాక్షునితనువు మెఱసె వనవిటపివిమ
ర్దనలగ్నలతాంతం బగు, వనవారణవిభునుదగ్రవపువును బోలెన్. 119
- సీ. ఆనమయంబున నట విదేహక్షితిమండలంబునయందు మహితచరితుఁ
డమితగోధనము ధనాభివృద్ధియుఁ గలవాఁడు గుంభకుఁ డనువల్లభుండు
ఘనుఁడు యశోదకు ననుజుండు ధార్మికుఁ డర్థుల కనిశంబు నాజ్యదుగ్ధ
దధితక్రదానంబు తాత్పర్యమునఁ జేయు నతనిభామిని ధర్మదాహ్వయమునఁ
తే. బరఁగు నన్వర్థనామయై భవ్యశీలు, రట్టిదంపతులకుఁ బుత్రుఁ డధికుఁ డొక్కఁడు
గలిగె శ్రీధాముఁడన నొకకన్య నీళ, యనఁగ జనియించి గారాము దనరఁబెరిగె.

1. బృద్ధి. 2. జెయ్యేటు. 3. గగనతలవలయముగా. (పూ. ము.) 4. నిరతంబును. 5. కేళ
కరజోత్. 6. లుచ్చాటించి. (పూ. ము.) 7. డిండిరాంతర...నడ్డినించె. (పూ. ము.)

వ. ఇట్లు పెరిగి త్రైలోక్యగత్తుం బిది యనువర్ణనలకుం గగిన వరవర్తినీతిలకం బై
యున్నయన్నాతి ననేకగోపాలకుమారు లడిగి యడిగి సిలిచి రట్టిమొడ. 121

తే. తారకామయరణమున వారిజాతు, కడిమి నిహతులై యేడ్వరు కాలనేమి
కొడుకు లాపగ మనసున ¹నిడి పొడమిరి, కడిదియాబోతులై కుంభక వ్రజమున.

—౧౦ కాలనేమిపుత్రులేడ్వరు కుంభకునింట వృషభంబులై పుట్టుట ౧—

వ. ఇట్లు జనియించి. 123

క. పోరానిచుట్ట మితనికి, శౌరి యిచటి కెల్లభంగి జనుదెంచు జలం
బార నతని వధియింపంగ, నేరూపున నైన మాకు నిచ్చట నొదవున్. 124

వ. అని తదాగమనకారణంబు లగునుపాయంబులు చింతించి యఖిలజనబాధకుం
దొడంగి. 125

సీ. ఎదిరినపోతుల నెవ్వనినైన నవారణ నోడించి వలియఁ దోలు
నిలిచినఁ జంపు మందల నెందుఁ దిరిగి క్రేపుల మొదవులను జాబొడుచుఁ బట్ట
నడువంగ వచ్చిన నడటునఁ జింగుటగొని యెట్టిబలియురఁ గొనక కవియు
నీటిలోఁ ²దఱిసినపాటినములగతి వెలుగులు సొచ్చి యావలికిఁ బోవు

తే. గోడ కిలవలు వెసదాటు గ్రీడవోలె, రేలుఁ బగళులుఁ దిరుగుచుఁ జేలపంట
లొకఁడు లేకుండ మేయుఁగాపున్న వారి, నుఱికిపారిగొనుఁగడిదిమృత్యువులువోలె.

వ. అంత నవ్విదేహదేశంబునఁ గల కృషీవలు లెల్లం గూడి రాజుపాలికిం బోయి
చక్కఁ జాగిలి మ్రొక్కి లేచి నిలుచుండి చేతులు మొగిడ్చి. 127

తే. కుంభకునిమందఁ బుట్టినగోవుషంబు, లేడు నీభూమిసస్యంబు లెల్లఁ జెఱిచె
గావ నలవిగా దేరికి దేవ ³యెరకు, జెడితి మరయఁగ వలయు మాచేటు నీవు.

క. జముఁ డైన వచ్చి వానిని, దమియింపంగ లేడు నిశ్చితం జేమియుపా
యము గలదొ చూడునీభా, వమునం దిటఁ బ్రజలు మీకు వలసియేనిన్. 129

వ. అనిన విని మిథిలేశ్వరుండు కుంభకు రావించి నీసప్తవృషభంబులు భూమియం
తయుం బాడుగా మేసె బ్రజలు నిలువలే మని మొఱపెట్టెవరు నీవు దొరవు
గాని తుచ్చుండవు గా వట్లగుట దీనికి ని న్నొం డననేరము వానిం బట్టి కట్టింపు
మొండె నెద్దుపట్టింపు కాకున్న నరణ్యంబులు సొర వెలిపింపుము లావరు లగు
చుట్టలు గలవాడవు నీకు సాధ్యంబు గానిది లే దివ్విధం బనాలస్యంబునఁ గైకొన
కున్నఁ దప్పక యొప్పుమి వచ్చుం జొమ్మ పొమ్మనిన నట్లకాక యని యతండు బల
వంతులఁ బెక్కండ్ర నక్కారణంబునకు నియోగించుటయు. 130

తే. ⁴వల్లియలువైచి యోదముల్ పెల్లు ద్రవ్వి, తార్చి వేసఱియురులొగ్గి తఱిసిడయ్యె
దోలి యోటరి సోనీకదొడ్డి నాగి, పొడువ నొడువను నలుదెసఁ బొంచి యోడి.

1. నిడుకొకడిమి. 2. జొచ్చిన పాటనములు గంప. 3. అగళులు (పూ. ము.) 4. యిడుము.
5. తల్లియలు వైచి విసివి యోదములు ద్రవ్వి, త్రవ్వి వేసఱి యురులొగ్గి తగిలి వలియఁదోలి...
నలనతఁబొంది యోడి (పూ. ము.)

వ. మఱియును బహువిధో పాయంబులం దదీయదమనంబునందు శక్తులు గాక యప్పటి కప్పటికోడెలచేతం బోటువడియును వ్రేటువడియును ద్రొక్కువడియును జిక్కు వడియును నలిగులి యై లావు నెడి చేవ దఱిగి కడంకలు మడిసి దెసలం దిరిగి కడిమిపెంపు వోనాడి చేతులాడక దలంకి నిలిచిన. 132

ఉ. కుంభకుం డింక నెయ్యది యొకో వెర వంచు దలంకి యెవ్వఁ డు జ్వంభితవిక్రమోద్ధురతఁ జేరి వృషంబులఁ బట్టి కట్టు సం రంభ మడంచి నొంచు ననురాగ మెలర్ప నతండు మత్తనూ సంభవకు స్విభుం డగు నిజం బిది యంచు బ్రతిజ్ఞ చేసినన్. 133

క. ఆతఁడు సాటింపఁగ విని, యేతెంచిరి భూమి గొల్ల లెల్లను వెస నాఁ బోతులఁ బలుచుట యొకపని, యే తఁడెం గొంద మనుచు నేపు దలిర్పన్. 134

వ. ఇట్లు మిథిలాపురం బంతయు గోపాలమయం బై యుండె నట్లు గూడిన యందఱుం దమలోన. 135

సీ. కొమ్ములు వడి నూఁది కుదియింతుఁ ¹బ్రోవఱ ననువాఁడు పడవైచి యనువుదప్పఁ బట్టి పెల్కుఱ ముక్కుగుట్టుదు ననువాఁడు గుదియల గుండలఁ జదియ గుప్పి యదరంట గడియలో నాఁగి పట్టుదు ననువాఁడును బొదివి యెవ్వలను దిరిగె మొగతప్ప నందంద మోరలు నులుఁబ్రుపుదు ననువాఁడునై గొల్ల లచట నచట

తే. మల్లసఱచుచు నార్చుచు మలసి బ్రమరి, వాటుచును బెక్కుబిరుదులు పలికిపలికి మెలఁగి యాబోతు లుండెడిపాలము లరసి, ²ఱంకె పట్టుగనుంగొని బింక మెసఁగ.

— శ్రీకృష్ణుడు నందాదులతోడ మిథిలాపురంబున నున్న కుంభకునింటికిఁ బోవుట —

వ. సమగ్రసన్నాహం బగునుత్సాహం బెసంగ నున్నంత గుంభకుండు మున్ను పని చిన మానుసులు సని నందగోపునకు సత్తవృషభవృత్తాంతంబు నెఱింగింప నతండు బాహుసత్వోదారు లగుకుమారులం బెక్కండ్రం దోడ్కొని యశోద మున్ను గాఁ జనుదేరఁ దండ్రితోడన కృష్ణుండును బలదేవసహితుం డై వచ్చె నప్పుడు తద్వృజనివాసు లగుజనంబులు. 137

తే. రామలక్ష్మణతుల్యు లీరామకృష్ణు, లలఘుభాగ్యక్షణమూర్తు లరసిచూడ నాఁటివారల యిప్పు డీమేటివీరు, లైరి గా కని వెఱంగంది రాత్తలందు. 138

వ. కుంభకుండు నందగోపునకు నెదురువచ్చి తోడ్కొని పోయి సముచితాసన విన్యాసప్రభృతు లగుసంభావనలం బీతులం జేసె నయ్యశోదయు ధర్మదచేత సత్కృత యయ్యె శ్రీధాముండు కృష్ణుం గొఁగిలించుకొని యతనికిం దదగ్రజు నకుఁ దాన తెచ్చి యాసనంబు లమర్చె నయ్యందఱుం దన్తందిరంబున సరస పాయసఘృతబహుళం బగునాహారంబునం దృప్తి నొంది యిష్టగోష్ఠి నుండి రాత్రియందు. 139

మ. హరి యే తెంచు బుజింగి కట్టులుకతో నామాయపోతు య్వడిక
ఖురశృంగంబులఁ గుంభక వ్రజములో గోగర్భిణీవత్సశా
క్కరసంఘంబులఁ బెక్కిటిం బొడిచి రక్తంబుల్ భువి న్నింపఁగాఁ
దెరలంబాతఁ గలంగి గోవులు గడుక దీనంబు లై రోలుచున్. 140

సీ. అంతఁ బోవక యవి యాగోపముఖ్యులలోగిటిలోని కుటికి యక్లేశలీల
ఱంకెలు వైచుచుఁ గింకఁ 1 గాల్ ద్రవ్యముఁ జిమ్ముచు నొండెడఁ జెలఁగి చెలఁగి
భాండసంభారంబు పగులించి గోడలు గోడాడి గరిసెలు కూలఁ దాకి
బండులు విటుగంగఁ బైదాటి పండిల్లు పడఁద్రోచి తలుపులు వగుల నొత్తి
తే. యాడువారును శిశువులు నార్తివొంద, నెక్కడెక్కడ యని వాడలెల్లఁగలఁగఁ
గూడి త్రుల్లెడుపరదేశిగొల్లకొమరు, లిందు నందను నొడఁగంగ నేపు నూపె.

వ. అంతఁ బ్రభాతం బగుటయుఁ గుంభకుండు సకలగోపాలురం గూడఁ బిలుపించి
కూఁతునకు శృంగారంబు సేయించి తెచ్చి తత్సమీపంబున నునిచి నందఁగోప
సహితుం డయియుండి కృష్ణపురస్సరు లగుతదీయులు నన్యులు విన నిట్లనియె.

ఉ. గోపకుమారులార కనుఁగొంటిరె గోవృషముల్ దిశాగజెం
ద్రోపమము ల్లహఁగిరిగుహాత్థితసింహసమానము ల్కన
తోవకృతాంతతుల్యములు దుర్దమముల్ దమియింప 2 వీని మే
మోపక యిట్లు చిక్కితిమి యోగ్యపుయత్నము లెన్ని సేసియున్. 143

క. కేవలగోవృషభంబులు, గా వివి రాక్షసులొ యొండె గంధర్వులొ య
క్షావలిలోనివా హింసయ, కావింపఁగ బుట్టినవి జగంబున నెందున్. 144

తే. వీని దండింపకున్నను మానవేంద్రుఁ, డలుకతో మమ్ము దండింతు ననియెఁ గాన
దలఁకి కూర్చితి నిట్లు లందఱును మీరు, సత్త్వవంతులు విక్రాంతితత్త్వవిహిలు.

వ. కావున వీని మద్దింప నోపినవాఁ డొక్కరుండ యిక్కన్నియకరపంకజం బాక్ష
ణంబ కైకొనువాఁ డని జనకుండు జానకీశుల్కం బగుశంకరశరాసనదమనం
బుదాహరించినవిధంబున నిరూపించిన కుంభకవాక్యంబు నాటిభూపాలురపగిది
గోపాలు రందఱు నాకర్ణించి. 146

శా. నీలం జూచుచు మన్తథాస్త్రముల కున్దేషంబు లై డెందముల్
సాలం గొతుక మొంద గోవృషములం జర్పించి యాభీలకా
లాలంఘ్యోద్ధతచండదండహతి కత్యాతంకముల్ పైకొనక
డోలాందోళితచిత్తు లైరి మదిఁ దోడ్తోఁ దెంపు సొంపారఁగన్. 147

వ. ఇట్లు చిత్రవిన్యస్తదేహాలపోలె నిరుత్సాహు లై నిశ్చేష్టభావంబునఁ జూచు
చున్నవారలం జూచి నండఁగోజ్జాతి యగుఘోషవంతుం డను గోపకుండు. 148

- శా. ఈయాబోతుల నిట్లు బెట్టుగొన నింకేనాటి కీవిక్రమ
వ్యాయామంబులకల్లి చూపఁ డిదె కన్నారంగ నన్నొక్కనిక
వేయుం బల్కుగ నేల నుక్షముల నుర్విం గూల్తు నన్నింటి వీం
డ్రా యస్తద్ భుజనజ్రపాతనకు గోత్రాభంబు లై చేకుటన్. 149
- మ. అని యాస్ఫోటితబాహుడున్ బహులసింహధ్వానదీప్తాననుం
డును దర్పిద్ధతవిగ్రహుండు నయి యాటోపంబుతోడం గడం
గిన నయ్యుక్షము లీక్షణచ్చటల నగ్నిజ్వాల లొక్కుమ్మడిం
గనలం గల్గొని వానివైఁ గలసెఁ దీక్ష్యశ్రావ్యధశృంగంబు లై. 150
- తే. పొదలుఁ బుట్టులుగట్టులుభూకహములు, నెక్కికనుఁగొను జఃకోటియెల్లఁబొగడు
నట్లుగడఁగియావ్రేఁడు లావచురఁబొడిచె, జిక్కబిడికిటనొకపోతుశిరమునడుము.
- శా. ఈశం దేడికి నిమ్మెయిం గలఁగె ని క్లేలొక్కొ యీదఁష్టులాఁ
బోతు లోవ్వవఁగనిచ్చునేఁ యనుచు సంభోజాతుచిత్తంబు చిం
తాతిక్రాంతము నొందఁగాఁ బొదివి తా నాభంగి దోర్నిక్రమ
ఖ్యాతిం జూపినఘోషవంతుఁ బొదివెక్ గ్రందంగ నయ్యన్నియున్. 152
- తే. పొదివినిడువాలుగొమ్ములఁబొడిచియెత్తి, ధరణిపైవైచి వెసమెట్టి ఖురపుటములఁ
జిమ్ముటయుదవ్వగాఁ దూలిసొమ్మవోయి, పడియెనాశఁడు సూర్యుభయమునొంద.
- వ. ఇట్లు ఘోషవంతుబెట్టిదంపుటురవడి ధరణింబెట్టి యయ్యుగ్రహశువులు దక్కునుఁ
గల పశుపాలకప్రకరంబుపైకి నడరి. 154
- క. కొందఱు గొమ్ముల గ్రచ్చె, గొందఱ నిలమిఁదఁ బెట్టి గొంజల మెట్టెన్
గొందఱ ²దాడల నమలెం, గ్రందుగఁ బెటజనములెల్ల గనకనిఁ బటవన్. 155
- వ. అంతయుం జూచి మందహాసవిభాసితాస్యం డగుచు వాసుదేవుండు బలదేవుతో
నల్లన యిట్లనియె. 156
- మ. ఇవి యాబోతులు గావు గోవృషములం దీరోష మిదోష వి
ప్లవ మిసర్వజిఘాంస యారయ నసంభావ్యంబు వస్తుయ్యె నీ
భువిలో నేచినగోపవిక్రమకళాసూర్తు ల్లసత్కిర్తి నా
కవుఁగా కిప్పుడ కాచెదన్ గోవృషభయవ్యావిధు నిక్కుంభకున్. 157
- వ. తొల్లి తారకామయసంగ్రామంబున నాచేత నిహతు లైన కాల నేమిపుత్రు భేద్వరు
నీరూపంబులం బుట్టి నాకఁ గీడునేయం గోరి తిరిగెదరు రిప్రవధం బవశ్యకర్త
వ్యంబు బంధురక్షణసుకృతం బొక్కటియుఁ గన్యాకరగ్రహాలాభంబును శోభ
నంబులు గావె శ్రీధాముతోడిసఖ్యంబును నాకు నవేక్షణియం బిది నాతలంపు
నీవు నిచ్చింతుడ వై యుండు మని యతం డనుమతింప నాక్షణంబ సన్నద్ధం డై.

— శ్రీకృష్ణుడు రాక్షసాంశసంభూతంబు లగు సప్తవృషభంబులఁ జంపుట —

తే. అన్న యిట్లైలసాహసంబనుచునంద, గోవుండను యశోదయును సంతోభమొందఁ
గుంభకుండ మెచ్చు దక్కినగోఁకొటి, సంశయింప ససంభ్రమోత్సాహలీల. 159

వ. ఆయుగ్రపశువుల కభిముఖుం డయ్యె నప్పుడు దేవతలు మునులు సంబరతలం
బుననుండి యతని విజయంబు గోరుచుఁ గనుగొనుచుండి రట్లడరి యవ్వీరుండు
ఘోరంబుగా నదల్చి. 160

క. ఖలులార యంతకాలము, గలఁచితిరి ధరిత్రిఁ బ్రాణిఘస్తరులు పశు
చ్చలనాఛన్నవికారులు, పొలిసితి ¹రిక మీకు నెందుఁ బోవఁగవచ్చున్. 161

క. నాపిడికిటికడిఁదిపిడుగు, నాపగిదియ దీనఁ దగిలి యంతకుండైనక
రూపు నెడకుండఁ జాలునె, యీసాపాత్తకుల మిమ్ము నేల సహింతున్. 162

మ. అని యావిష్కృతతీవ్రముష్టి యగుచుకొ హాసోజ్జ్వలాస్యంబునం
గన లుప్తోంగఁ గడంగునవ్విభుఁ ద్రిలోకక్షేమనిర్వాహకుం
గని పూర్వం బగువైరబంధమున నుగ్రక్రోధులై ధూర్తగో
దనుజుల్ మార్కొని రొక్కయుష్మడిన యుద్యద్గర్జతో నేడ్వరున్. 163

వ. అట్టికోల్లలయందు. 164

సీ. పొదివిన నందంద మొడుకనియటచేత వీకతో మోరలు వ్రేసివ్రేసి
పిలువోవ నందంద తఱిమి కొమ్ములు వట్టి తొడరి నొండొంటిపైఁ ద్రోచిత్రోచి
చెదరిన నవలీలఁ జెనసి యొక్కొక్కటి తేరలఁ దోకలు వట్టి త్రిప్పిత్రిప్పి
తిరిగినఁ బోనీక పరిగొని యన్నింటి నదరంట పొరిగొని యాఁగియాఁగి

తే. శిముట్టి గండముల్ వడిఁ గత్తిపెట్టు వెట్టి
వీపు లడిచియు దోకలు వీకఁ దాచి
శివెన్నుఁ డక్కడివారికి వెఱఁగు గాఁగఁ
గడిమి నాబోతుగమి బెట్టు గలఁచి యాడె. 165

వ. ఇట్లు చూపటచూడ్కికి వేడ్కగాఁ గొంతదడవు వినోదించి. 166

శా. నీశాలోకనరోచు లాదరసమున్నిద్రంబులై సిగ్గునం
జాలకొ స్రుక్కుచు నొయ్యనొయ్యఁ దను నాసం జెంది యానందక
ల్లోలవ్యాహతిఁ దూలఁ దత్కుతుకము ల్పారింప నుద్యుక్తుఁ డై
యాలోకప్రియుఁ డవ్వీరోధులఁ బ్రచండాలోకుడై చూచుచున్. 167

ఉ. దిక్కురిహస్తదండసముదీర్ఘభుజుండు ప్రగాఢముష్టి నొ
కొక్కనిమస్తకం బవియ నొక్కొకపోటు గొనంగఁ గన్నులకొ
ముక్కున వాత నెత్తురు సముద్ధరమై చెవరంగ నోలి తో
నొక్కొకరుండ కూలి రుసు తొక్కట పోవఁగఁ గాలనేమిజుల్. 168

వ. ఇట్లు మానూవృషభంబు క్కుమారశార్దూలంబుచేత నాబంబునం గూలిన నఖిల
గోపాలుకు విస్తయంబు నొందిరి నందగోపయశోద లానంబునం బటతెంచి
నందనుం గొంగిలించి దీవించి రప్పుడు కుంభకుండు. 169

ఉ. కన్నియచేయి చేతఁ గొని కౌతుకవేషమనోజ్ఞుడైనమా
వెన్నునిఁ జేరఁ దెచ్చి యిది వీర భవదృఢజవీర్యశుల్కయై
మిన్నక కాదు నీదయినమేనమఱందలు నీక చేరె నీ
కన్నెఁ బరిగ్రహింపు మని కాంతకరంబుఁ గరంబుఁ జేర్చినన్. 170

వ. అమృతాత్మం డమృతహారత్నంబు గైకొనియె నప్పు డవై వైచేహుండు వై దేహీ
వరణవిభాసి యగుదాశరథిబాలె నీశాస్త్రీకరణమహితుం డయిన మాధవు ననే
కాభరణాంబరాదుల నర్పించి యశోదానందగోపులకుఁ గట్ట నిచ్చి తక్కిన గోప
కుమారుల సంభావించె ననంతరంబ నెయ్యం బెసంగ వియ్యంబున కిట్లనియె. 171

ఉ. నీకొడు కప్రతర్కశ్రీమహవీరభుజావిభవుండు వీనిశౌ
ర్యాకలనంబుపేర్చి మము నస్తదశేషకులాన్వితంబుగా
శోకమువాపి మాన్చె నతిసుస్థిరజీవన మేను గంటి న
స్తోకవిభూతి నెంతయు యశోగరిమంబును బేర్చు నెల్లెడన్. 172

క. వేలు పదివేలు లక్షలు, నీలకు నరణంబు గాఁగ నీయింటికి
మేలుగ నిచ్చెద గోవుల, నేలా యివి యనకు మిది యభీష్టము నాకున్. 173

వ. అనిన నతం డతనిం జూచి నాకుం గొలందియిడరాని పసియను నపరిమితమహి
ష్యజావికంబులుం గలవు కృష్ణుండు జన్మించినదియూదిగా గోవులు ప్రతిసంవత్స
రంబును బ్రసూత లై క్రేళ్ళలు పురణించి వచ్చు బా లెన్ని పిలికితి మంతయు
ఘృతంబయి పేర్చు నరణ్యంబున గుల్మద్రుమాదులయం దెల్లను బహులం బగు
మధువులు సులభంబు లై యొదవు నెల్లవారికి నాయురాగోగ్యంబును భోగ్య
వస్తుశిద్ధియును నవ్యాహతంబులు గొఱంత యెందును లేదు నీయిచ్చిన ధనం
బులు మాకు వచ్చినయవి యని పలికి యాసివసంబు పరమకల్యాణంబుగా
నక్కడ నుండి మఱునాఁ డతని వీడ్కొని కదలెఁ గృష్ణుండును నీశాసమన్వి
తుం డై శ్రీధాముం దనకుఁ బ్రియసఖుంగా నడిగి తోడ్కొని యశోదానంద
గోపు లభినందింప మగుడి యాత్మీయదేశంబున కరుగుదెంచి తొల్లింటియట్ల
సుఖంబుండె నని చెప్పిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె. 174

శా. గోపాలత్వముఁ బొంది యవ్విదమునన్ గోవిందుఁ డున్నట్టి స
ద్వ్యవహారంబులు నెప్పుఁగా శ్రుతికి నింపై యింత యొప్పుననే
యాపుణ్యాకృతి నాటివారలకు నెట్టెయొప్పెనో చూడ్కొంటే
రూపింప న్నదిలోన నిప్పుడును దా రోచిష్టువై చెందెడున్. 175

మ. భుజయాపంబున గోవుషాఖ్యపశులం బ్రోక్షించి విక్రాంతియన్
యజనంబున్ విబుధప్రమోదకముగా నమ్రై బ్రవర్తించి న
ర్యజగత్పూజ్యత నుల్లసిల్లుచు మనోరాగంబువం గ్రమ్మటన్
నిజదేశంబున కేగి యెట్లు నడచెన్ విష్ణుండు విప్రోత్తమా. 176

వ. అని యడిగిన నమృహముని యమృహిపతి కి ట్లనియె న ట్లరిగి కృష్ణుండు వత్ససరి
పాలనంబున గ్రీడాలోలం బైనబాలచరితంబు పరిణతిం బొందిన యనంతరంబ.

తే. కొదమతనమున నొప్పారి పిదపగండు, మెఱసిపొదలెడుమృగనాథులెఱుగుదోచ
నభినవస్ఫురదుద్ధామయావనంబు, నొందె గోపి కాచృక్చకోరేందుఁ డగుచు. 178

వ. అట్టి యశావనవిగాసంబునందు. 179

సీ. నెఱుల నున్న నికప్పు దుఱుగలిగొనఁగూడి పొవలివెండుకలు కొప్పునకు నెయిద
నూఁగారుమీనుఁతోఁ గాంతి దళుకొత్తుమొగము గన్నులుఁ గ్రొత్తజిగి దలిర్ప
నడుము వట్టువఁగాఁగ వెడఁదయై కఱకెక్కి యొప్పార వెలసి పేరురము దనర
మూఁపులు పొడవులై చాఁపుఁ జక్కఁదనంబు గలిగి చేదోయి యగ్గలిక సూప

తే. వెన్ను పఱపయి కంతంబువిప్పు చఱచి, పిఱుదు బెడఁగొంది నడుపునొప్పిదమువంత
తెఱుగు గైకొన గోపాలదేవమూర్తి, యఖిలశోభాకలాపకల్యాణి యయ్యె. 30

వ. రోహిణీనందనుండును దాదృశసౌందర్యంబునం దిలకించె నయ్యసమానతేజా
లిద్దఱు సవయస్కు లగువల్ల వకుమానులతోడం గూడి గోరక్షణక్రీడాతత్పరులై
విహరించి రవ్వహారంబులయందు. 181

చ. నునుపగువచ్చుబట్టునఁ గనుంగొన నొప్పుగ దిండుగట్టి నూ
తన మగుబర్హి బర్హదృఢదామము నెట్టెము సుట్టి కమ్రకా
ననతరుపుష్పమాలిక దనర్చునురస్థలి నుద్ధరించి యిం
పానరఁగ వేణుసాదసరసోత్సుకుండై హరి యొప్పె నెల్లెడన్. 182

— శ్రీకృష్ణుండు వామదేవ భరత్వాజు లఘుమునులఁ గని సంభాషించుట —

వ. ఒక్కనాఁడు యమునాపర్యంతకాంతారంబునం జరియించువాఁ డెదుర నతి
మాత్రవిస్తారోదారంబును నతిశయోన్నతవిస్ఫారంబును నసంక్లిప్తబర్హిదామాభి
రామంబు నపరిభావ్యన్ధేమంబునునై వేసంబునుంబోలె ననేక శాఖావలంబిద్విజగణ
సేవ్యంబును జలధరంబునుంబోలె గగనచ్ఛాదనాభోగంబును శైలంబునుం
బోలె బహుపాదపరివేష్టితంబును గృహస్థధర్మంబునుంబోలె నిరంతరశ్రాంతజన
సమాశ్రయణీయంబును యోగనియమంబునుంబోలె బసవరిచయజనితకుండ
ల్యుల్లాసంబును మహాముగ్యంబునుంబోలె సుస్థితస్కంధానుభూతవివిధయుగా
వర్తనంబును గ్రహలోకంబునుంబోలె శీతకరచ్ఛాయాప్రభవభౌమజీవాభినందం
బును రసాతలంబునుంబోలె ననర్కాంధకారభరితాభ్యంతరంబును సేనాపూర్వా
హంబునుంబోలె బహుళపత్రఫలమండలాగ్రశోభితంబును విష్ణునక్షస్థస్థలంబునుం
బోలె వనమాలారవివృతంబును బరబ్రహ్మంబునుంబోలె నారణ్యకోద్గీతమాహా

త్వంబును నగుచు వన్యదంతిదంతాఘాత ప్రణితంబును దావదహనజ్వాలావలే
హతిలకితంబును మునిదత్తార్ఘ్య తోయ పులకితంబును సిద్ధతరుణీవిలాసచిత్రి
తంబును శబరకపరశు క్రీడాకుట్టితంబును మృగపతికంఠ కేసరకంఠామస్మణితంబును
నగురూపంబుతో సర్వాశ్చర్యనిధానం బైనభాండీరాభిధానవటనాయకంబుఁ గని
తదీయతలంబున నగ్రజంఘనుం దానును నాసీను లై తక్కిన గోపాలురు నయ్యై
విధంబున విహరింప నపరిమితగోనివహంబు నిజేచ్ఛాచురూపసంచరణంబున నామో
దింప నాలోకించుచున్నయెడ.

183

సీ. వామదేవుఁడు భరద్వాజుండు ననుమహాముచులు తీర్థార్థులై ముదముతోడఁ
జరియించువారు శశ్వస్త హాయక్షనివాసమై యొప్పు నవ్వటము సేరి
తగు ప్రణామంబుఁ బ్రదక్షిణంబును జేసి యచ్చట నున్న గోపాలి జూచి
యోపాపలార యాయు త్తమతీర్థంబునకు డిగ్గుతెరు వెద్ది నాగనక్ర

తే. వర్జితం బగురేవు గావలయు మాకుఁ, దీర్థమాడుట కింతయుఁ దెలుపుఁ డనిన
నేనెఱుంగ వీని నడుగుండఁ చెల్లవారు, నొండొరులఁజూపి చూపియొండొండనరిగి.

వ. ఇట్లు గోపాలురు నైజం బగుచాపలంబున నవ్విపుల నుల్లసంబాడి వార లడి
గినమాటకు సదుత్తరం బీకున్న సమయంబునఁ గమలనాభుఁ డొయ్యన నయ్యు
త్తమాచారులం జేరం జనుదెంచి సవినయంబుగా నిట్లనియె.

185

క. వీరేమియెఱుఁగుదురు మీ, కోరినతెరు వేను ¹జూపి కుశలం బగురే
విరుచిరావగలోపల, వే రూపించెడఁ దపస్వివిభులార తగన్.

186

వ. కర్తానుష్ఠానంబు నెల్లనపిదప నిట విజయంచేయుం డిదె మేలిమిగలమీఁగడ
తోడిపెరుఁగునం గలపిన చల్లివంటకంబు చిక్కంబున నున్నది మఱియును శర్కరా
మిశ్రం బగుపాయసంబు వలసినయంతయుం దెచ్చినారము మీకుఁ బ్రియం
బయినవిధంబున నారగింప నర్హుల రట్లుగాక ధారోష్ఠంబు లగుగోక్షీరంబులు వల
సితిరయేని నుపయోగించునది యేను నందనంబనుండఁ గృష్ణుడనువాడ నితండు
మాయన్న బలదేవుం డనంబరఁగిన బలియుం డిప్పసులకదుపు లన్నియు మా
సొమ్ము మత్స్పార్థనంబు సేయుం డనిన నమృహామునులు తదాకారతేజోవిభవం
బుల కద్భుతంబు నొంది యిగ్గోపకులంబునం దిట్టిమూర్తులు గలుగు ఔట్లాకో
యని సమాధినిమిలాలితేక్షణు లై త్షణం బుండి.

187

క. తమతపముపేర్చి వారల, సముద్భవముఁ గ్రియయుఁ గని యసంశయభావ
ప్రముదితమతులై యిట్లని, రమలార్థవచోవిరూఢి నవ్విభుతోడన్.

188

— వామదేవభరద్వాజులు క్రీకృష్ణు నెఱింగి స్తుతించుట —

మ. జలజాతోద్భవుఁ డాదిగాఁ బటుమతు ల్సర్వప్రయత్నంబులఁ
బలవంతం బగుచూపుఁ జూచియును గానం జాలకున్నట్టిని

మృదు సూక్ష్మోదయు నాద్య నచ్యుతు నినుం గన్వొంటి మివోచ్చట ను
జ్వలగోపాకృతి నుండ నెట్టివియో యస్తద్భాగ్యుంతానముల్.

139

తే. ఏము చదివినచువులు నేము విన్న
వినుకులును నేము నడిపెడు వివిధవిధులు
నేడు ఫలియించె బరమేశ నీవు కరుణ
యలర నిచ్చటఁ బ్రశస్తి మైతి గాన.

190

క. తొలుతఁ గలిగిగతు జగముల, నిలుపుడుఁ దదనంతరంబ నిర్భరలీలా
కలనమెయి నడ తు పిమ్మట, నెలకొని నీమాయ యేమి నేరదు వరదా.

191

సీ. కన్నులు చంద్ర భాస్కరులు సరస్వతి రసన పర్వతములు రదనపక్షి
సత్యలోకంబు మస్తకము వక్షంబు లక్ష్య దేవి వాసుదత్తానభుజములు
గణపతి స్కంధులు గరళాఖి లబ్ధులు కుక్షి యంబరము దిక్కులు వివరము
లఖలదేవతలు శాశ్వతి పాతాళలోక మంఘ్రితము లోకవంద్య

తే. విశ్వమూర్తివై యుబ్బంగివెలుగుచుండు, దాగమంబులురచియించియధర్మములు
చేసి చూపి చేయించితి శిష్టజనముఁ, దత్త్రియలకు విధాతవు దాత వీవ.

192

క. పుట్టువుఁ బేల్లం గ్రియలును, నెట్టన యేవెరవులందు నిన్నుఁ గదియ వె
ప్పట్టన లోకహిలార్థం, బిట్టిఁడవయ్యుఁ గృపఁ బూను దీయఖిలంబున్.

193

శా. కూరుం దై నహిరణ్య నేత్రుఁ డనురక్షోవీరుఁ డక్షోభ్యుండై
వే రూపేదగఁ గ్రుంగఁ ద్రొక్కినమహాపిశ్చంభగాచక్రమున్
వారాహాకృతి సుధరించి సుచిరావాప్తిం బ్రతిష్ఠింపఁగాఁ
గారుణ్యం బొనరించి తెవ్వనికి శక్యం బిట్లు గ్రీడింపఁగన్.

194

క. మెచ్చి ప్రియభక్తునకునై, వచ్చితి కరనఖరముల హిరణ్యకశిపు న
య్యచ్చెరువగుసంహాకృతి, యిచ్చుఁ దలఁచి తలఁచి కొలుతు మేము నిను హరీ.

క. వామనరూపంబున నీ, వామెయి బలి వేడఁ జనుట యటమీఁద మహా
ద్దామమహిమ యటుచూపుట, దామోదర మాదృశులకుఁ దరమె నుతింపన్.

తే. వేయిచేతులఁ గ్రొవ్వినవీరుఁ ద్రుంప, నుర్విప్రేగువో నిర్వదియొక్కమాటు
రాచప్రోవుల నులుపను రామమూర్తి, వైననినుఁ జెప్పుదురు మును లాదిదేవ.

చ. నిలిపితి నేతు వల్లి నవినీతు దశాస్య సబంధవంబుగాఁ
కలఁకులనుం బ్రేక్షింపటకాండములం గడతేర్చి తెల్లవా
రలకు వినంగఁ జెప్ప నభిరామము నీరఘురామజన్మమం
గళగుణవైభవం బలఘుకల్పషపంకవిరోధి మాధవ.

195

క. ఇప్పుడును రెండవరూపము లిప్పగిదిం దాళ్చి లోకహితకృత్యములం
దెప్పటిక్రియ ననధానము, తప్పక నీయున్నయొప్పు ధన్యము కృష్ణా.

199

- శా. నీపార్శ్వంబుల నెప్పుడుం దగిలి సన్నేహాత్ములై చూడునీ
గోపాలు ర్గడుపూర్వకృత్తులు భవద్గోపాలనై కాస్పదం
లై పాటించుగ నొప్పునివ్వనము భవన్యం బవన్యయానంద యీ
గోపజ్ఞుల్ భవనీయభేలనకళాగుప్తుల్ ¹కృతాధ్యాత్మికల్. 200
- సీ. నినుఁ దనూభవునిఁగాఁ గనినయాదవుఁడుచు భోజకన్యయుఁ గులభూషణములు
మూతాపితృత్వాభిమానులై నీదెసఁ ²గరఁగు గోపుఁడు గోపికయు ³సుకృతులు
నీకు నుత్తంసమై నెఱసినయాబర్హి బర్హ దామము లోకపావనంబు
నీకేలఁ దగిలి శ్రీనిత్యమై తనరు నివ్వేణువు త్రైలోక్యవినుతిపదము
- తే. నీయురంబునఁ గ్రాలునిన్నిబిడవివిన
పుష్పమాలిక కృతకృత్య భువనవంద్య
నేయునేటికి మము నీవు విశ్వరూప
నేటినుండి నీవారిఁగా నెమ్మిఁ జూడు. 201
- క. అని పలికి తాపసోత్తము, లనుకంపాస్తిమితచిత్తుఁడై నవ్వుచు న
వ్వనజాతుఁడు తమునర్థిం, గనుఁగొన ⁴వీడుకొని చనిరి కామితసరణిన్. 202
- వ. అని వై శంపాయనసంక్షీర్తితంబు లై నకృష్ణపంక్రీడనంబు లసంక్షిప్తవిస్మయంబు
లగువాక్యంబులం గ్రమంబున. 203
- ఉ. శ్యాజితశత్రుగర్వ వసుయాజితభూమిసుపర్వ నిత్యసం
యోజితసత్యధర్మ వినయోర్జితశర్మ సమిద్ధవైభవ
భ్రాజితభవ్యగేహ యపరాజితబాహు యశశ్శశాంకనీ
రాజితలోకిమండల విరాజితధీసితనాకమండలా. 204
- క. ⁵అమరభరణనారాయణ, యమలచరిత్రైక ⁶రుచిపరాయణ ⁷శ్రవణ
శ్రమశీలితనారాయణ, సమదమహాద్దామనైవ్య సంతతధన్యా. 205
- మాలిని. దమితవిమతగర్వా దారితారాతిదుర్గా
భ్రమితవినుతకీర్తి ప్రాజ్ఞ చేతోనువర్తి
రమితయువతిచిత్తా రక్షితానాదివృత్తా
శమితసకలదోషా సౌమ్యసంపాదివేషా. 206
- గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమిశ్వరచరణసరోరుహధ్యానానంద సౌందర్య
ధుర్య శ్రీసూర్యసుకవిసంభవ శంభుదాసలక్షణాభిధేయ యెట్లయ
నామధేయప్రణీతం బయిన హరివంశంబునం బూర్వభాగంబునందు పష్టా
శ్వాసము.

1. కృతాధ్యాత్మికల్. (పూ. ము.) 2. గల్లు. 3. శశురులు. 4. వీడ్కొలుకుఁజనిరి.
5. మిత. 6. నతి. 7. పటువిక్రమ.

శ్రీ రస్తు హరి వంశము

పూర్వభాగము - సప్తమాశ్వాసము

కారికటాక్షధరా

లోకకృతార్థి! కృతార్థిలోకసకలర

త్నాకరవేలావల్లద

నేకగుణారామ వాహినీవరవేమా.

1

వ. అక్కభకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నిక్కడఁ బరమపురుషుండు
భాండీరవటోపాంతంబునఁ గొంతదడవు నిజేచ్ఛానురూపంబు లగువినోదంబులం
బ్రమోదించి తదనంతరంబ.

2

తే. మేతకై పోవుకదుపులమెయివడినక, లిందకన్యాతటంబుల నిందునందు
నాడుచును¹ పాడుచునువల్లవాన్వితముగ, నరిగె బలదేవుడును దోనయరుగుదేర.

వ. ఇన్విధంబునఁ గ్రమభేదనకుశలుం డై.

4

సీ. మునివరదత్తార్ఘ్యములఁ గుశాక్షతములఁ దెట్టువల్లట్టివతీరములును
గుండలికన్యకాకుచకుంభకుంకుమతూళనఁ గెంపారుసలిలములును
సిద్ధసంయమిసమర్చితసైకతాలింగ భూషితాగ్రము లగుపులినములును
శబరకుటుంబినీకబరికావనమాల్యవలితంబు లై నశైవాలములును

తే. నచటనచటనొప్పారఁబ్రౌఢాబ్జముఖయుఁగ మ్రమినేక్షణయు రథాంగస్తనియును
హంసరుచిరానులాపయునగుచుఁగ్రాలు, యమునఁజూచుచుదవ్వుగానరిగివిభుండు. 5

❀ శ్రీకృష్ణుడు యమునానదియందుఁ గాళియుఁ డుండెడు మధువు చూచుట ❀

వ. అమృహానది నొక్క యోజనస్తీర్ణంబును సంతియవిస్తీర్ణంబును నతిమాత్రగంభీరం
బును నయి దేవదానవాదులకు నభిగమింప నలవిగాక నిరంతరాంతర్గతభుజంగమ
గరళజ్వాలంబుల జటాలంబు లగుకల్లోలంబులం బొదలి బడబాగ్నికీలాకులం
బగునంబురాశిం బోల్చిం బట్టగుటకుఁ దగి యవిరళోద్భూతఫణిపూతాగ్రంబుల
నుద్ధూతంబులగుధూమజలధరంబులచేతనావృతం బై యుపాంతతృణలతాదహన
విజృంభితుం డగువిషానలునివలన సార్వకాలికంబు దావభయంబు సకలకాననం
బులకుం గలిగించుచు లోభాతురుం డగువానివిభవంబుభంగిఁ బ్రాణిజాతంబు
సేవ్యానికి నుపభోగయోగ్యంబు గాక యెండొండ దరులు దాకి మ్రోయుకరళ్ల

నఖిలభూతంబులం దర్శించు గజ్జాఘోరం బగువిలయపర్జన్యాకారంబుకరణిం
గాఱుకొనుచున్న యొక్క మహాహ్రదం బాలోకించి యాత్మగతంబున. 6

శా. కాలాకారుడు కాళియుం డనుమహాగర్వుండు దర్శింకరుం
డాలోలాగ్నికరాళవక్త్రుడు విహంగాధీశసంత్రస్తుడై
కాళిందిక్ వసియించు నక్షపలుకు నిక్కం బెప్పుడు నిద్రిండు నా
భీలం బిమ్మడు వద్దురాత్తునెల వుత్పేక్షింప నేభంగులన్. 7

ఉ. రాహుగృహీత మైనయుడురాజుశరీరమపోలె దద్విష
వ్యాహతి నిష్ఠుహాజలము వైభవ మేదిన దిప్తు వీతసం
దేహతః జూచ్చి యయుర్గురుతీవ్రమదంబు మెయిక్ వెలార్చి గో
గాహనయోగ్యమై వెలయఁగా నొనరించెద నీప్రదేశమున్. 8

వ. అష్టహాపన్నగుపరిజనంబు లగుభుజంగంబు లెందునుం గ్రందకొనం దిరుగుట
నీబృందావనంబునందు నెలవు లెడ నెడ నతిదుస్సంచరంబు లయి యుండుం గుటి
లాచాను లగుసరీసృపాధములు కొందఱు గోరూపంబుల నస్తదీయులలోనం
గలసి నాకుం గీడొనర్ప రోయుదురు తదీశ్వరంపు నిగృహీతుం డగుట నయ్యం
దఱి విత్రస్తులం గావించుట గావున ¹నింకేల యాలస్యం బెల్లుగుం జేయుదు
నిదె కదంబవిటపి యొక్కటి యుత్కటోరగవిషంబున విషావంబు నొంది
యియుత్తమతటిసీతటంబున నున్నయది. 9

తే. ఇది మదీయపదస్పర్శపదవి గాంచి, యఖిలలోకనషస్కార్య²హరిమహిమ
నూర్జితం బగుఁగాత యింపొనర దీని, నెక్కి యిన్నీట నుఱి కెర నక్కజముగ. 10

వ. అనుచుం గుఠూహలంబున. 11

ఉ. ఎవ్వరితోడఁ జెప్పు కొకయింతయు మంతనమాడ కేమియో
యివ్వెపుల³ప్రయత్న మితఁ డిప్పు డొనర్చుటకున్ నిమిత్త మం
చవ్వల నాబలప్రభృతు లాత్మఁ దలంప నకంపలీలమై
నవ్వనజాతుఁ డాక్షణమ యల్లన నవ్వన మో మెలర్పఁగాన్. 12

సీ. ⁴బడిసిక్కుగొనఁ జెక్కి మడిసంది నునిచినతలుగులుఁ ద్రాళ్లులు దొలఁగవైచి
డాకేలఁ బట్టిన ధక్కయుఁ జంకఁ దాల్చినవేణువును నన్యుచేతి కిచ్చి
పాలుచుపింఛపుదండ వుచ్చి వెండ్రుకల నొప్పెడుజడగా నల్లిముడి యమర్చి
మొలఁగచ్చకట్టుపై మలఁగినపచ్చునునుగొంగు దిండుగా నునిచి చుట్టి

తే. చెప్పు లూచ్చి కదంబకస్థితతఁ పుఁ, ప్రాకి పెడబొబ్బయిడియార్చియాకగొనక
⁵మడుపులోనికి నుఱి కె నున్నత్తలీల, నెగసి తత్తోయకణములు నింగి జొదవ. 13

తే. మందరాద్రిపాతమున నమండచలన, మొందుజలరాశిమాఙ్గిఁ బయోజనాభు
ఘోరఁఘనమునను సంఘభిత మయ్యె, నారసాలాంశముగ నాహ్రదంబు. 4

1. నింక నేల. 2. యొగగరిమ. 3. యివ్వలన. 4. తొడిసిక్కుగొనఁ జెక్కిమడిసంది నునిచిన
(పూ. ము.) 5. మడుపులోనికి నుఱి కె యున్నత్తలీల, నెగసి దత్తోయకణములు నింగిజొదవ (పూ. ము.)

క. విషదూషితులము హరిఁ గ, ల్లషరహితుని నంట వశమే మాకు ననుచు ని
ర్విషయతఁ దొలంగుగతిఁ ద, ద్విషమోర్తులు తీరములకు వెసఁ దోతెంచెన్. 15

క. కాళియమర్దనమునకుం, గాలాకృతిఁ గృష్ణుఁ డులుకఁ గన్తోఱఁగి మహా
వ్యాళములు వెడలఁబాతెడు, పోలికఁ దోడయ్యె దరులఁ బొండుతరఁగలున్. 16

వ. ఇత్తైఱంగున నాక్రాంతసలిలుం డై యయ్యదుకుమారుండు. 17

ఉ. ఆదివరాహ మై తనయుదంచితపోత్ర మమర్చి కల్పవి
చ్చేదవివృద్ధతోయ మగుసింధువుఁ బొచ్చి కలంచినట్టియు
న్దాదమ పొందె నాఁగ భుజమండలమున్ సవరించి కొంతనే
పాదట నమ్మహాతటినియంబుతతిం గలఁగుండు వెట్టఁగన్. 18

తే. అతఁడు కరములఁ దోయ మందందచటచు, ఘోరినిదంబు నతనిహంకారరవముఁ
దత్పదాగ్రపాతోత్థితధ్వనియు నొక్క, మ్రోత యై పేర్చి దిగ్భాగరోధి యయ్యె.

— కాళియుండు శ్రీకృష్ణుని గఱచి చుట్టుకొనుట —

వ. అట్లు నిజనివాసఁ బగునజ్జలాశయంబు సంచలితం బగుటకుం గలుపించి. 20

సీ. తనఫణావలి గలంతయు విచ్చి యెత్తిన గగనంబు సర్వంబు గబళితముగఁ
దనమిక్కుటపుఁగోట దొడలు దెఱచిన విసపుఁజి చొప్పిండ్ల దెసలు ప్రేల్వఁ
దనచూడు లుగ్రంపుఁగినుకతోఁ బర్విన నంబరచరకోటి యార్చి నొడుగఁ
దనమేను మలకలై తనరారి ¹నిగిడిన యమునయంతయుఁ దన్తయత్వ మొందఁ

తే. బొదలుతనపూత్కృతుల నెల్లఁబొగలుగవిసి, యబ్జజాండమూదర వెట్టినట్లుగాఁగఁ
గాళకర్కశకాయుండు కాళియుండు, గపిసె గోపాలబాలుపైఁ గసిమసంగి. 21

వ. కవిసి పొదివి యుటక నెఱఁకు లందంద కఱచి యతని కెయ్యదియుం జేయఁ
దెఱపి యీక యుద్రేకంబునం గిట్టి. 22

క. ఆపాదమ స్తకంబుగ, నాపుగుషోత్తమునిదేహ మాభుజగేంద్రం
డాపూర్ణభోగబంధన, తాపాయత్తముగఁ జేసె దత్తణమాత్రన్. 23

ఉ. పూర్వభవంబునం బ్రబలభోగిమహాస్త్రనిబద్ధుఁ డై మయా
గర్వుఁడు వైరిచే రణముఖంబునఁ గొండొకనేపు వడ్డయా
దుర్విధి నేఁడు నెమ్మెయిఁ గుతూహల మెత్తియొ తాల్చె నిట్లనన్
సర్వవిధుండు కాళియభుజంగనిబంధన నొప్పె నయ్యెడన్. 24

తే. సింధుపతిలోనఁ బెనుబాపనెజ్జఁ పెనఁగి, ²సుప్తి కడునొప్పుతీ పాత్త సోఁకి యిట్టిఁ
డయ్యెగాకయెక్కడిపీఠ హరి కనంగఁ, బన్న గాంగసంగమమూర్ఖ ప్రభునకొప్పె.

ఉ. కాళియుచుట్టలుం జెలులుఁ గాంతలుఁ బుత్రులు నైనదుర్దమ
వ్యాళము లేన్ని యన్ని యును నప్పు చసంబటి యున్నశౌరి నా

1. నిగుడంగ. 2. సుప్తి కడునొప్పు దేవాత్మఁ జోకి యిట్టి డయ్యెగాక—, బన్న గాంగ
మూర్ఖ దాఁ బ్రభున కొప్పె. (పూ. మ.)

భీలతఁ జుట్టుముట్టి పటుభీషణదంష్ట్రులఁ బ్రస్ఫురద్విష
జ్వాలలు¹ ప్రజ్వరిల్లఁ గఱవంగఁ దొడంగె నశంకఁ గింకతోన్.

26

వ. అట్టిబెట్టిదంపుఁజందంబు సర్వంబునుం గనుంగొని గోపకుమారు లందఱుం దలంకి
యచ్చటికి దక్షిణంపు దెసం గ్రోశమాత్రంబున నున్నప్రేపల్లెకు నతిరయంబునం
బఱచి.

27

సీ. నందగోపునికూర్చి నందనుం డగుకృష్ణుఁ డడవిలో మముఁ గూడి యాడియాడి
యెవ్వనితోఁ జెప్పఁ జేపున మనయేటఁ బెనుబాము లుండెడు పెద్దమడుపు
లోపలి కుటికి పెల్లుగఁ గలంపఁగ నందుఁ గలుగు నాగము లెల్లను గవిసి పొదివి
కఱచుచున్నవి చాలఁ గాలునేయార్ప రాకుండంగఁ బాపతేఁ దొడలు సుట్టె

తే. నకట యెచ్చోట నున్నవాఁ డణనిశండ్రి, వేగయెఱిఁగింపరే లావు వెరవుగలుగు
ప్రేలువిడిపింపఁగలయట్టివిధము లెల్ల. ²జేయఁదగురా రెయనివారుగూయుటయును.

వ. వజ్రపాతతుల్యం బగునవ్వొక్కంబు హృదయంబు వగులింప నార్తియు విస్త
యంబును శోకంబును ముప్పిరిగొన నప్పుడ యప్పశుపాలపుంగవుం డెక్కడెక్కడ
యని యక్కూయివచ్చినవాడు దెరువు వెట్ట నతిత్వరితంబున నరిగె లావరు లగు
గొల్ల లెల్లం గైదువులు గొని యతనిం దలకడచి నడచిరి యశోద తల్లడిల్లి
యుల్లంబు మూర్ఖులు పైకొన నాక్రందనపరవశ యగుచు విక్లిప్త కేశయు విగళ
తాశ్రుధారాక్షిన్నపిహితమార్గయు నై చుట్టపువెందులెల్లఁ దగిలి పొదివికొని
పోవం బోయె నాబాలవృద్ధంబుగా ప్రేపల్లెయెల్లం గదలి యిది యేమి వుట్టె
ననువారును నిట్టపునే యనువారును గృష్ణుం డెప్పుడుం గొఱతనులుకు పిన్న
వాడునుం బిన్నకొలందులం బోయెడువాడు గాఁ డనువారును దొంటిచెయ్యంబు
లూహింపఁ గాళియాహియుఁ దద్బాహువులకు లోనగువాడ కాని యతని
కవమానంబు గలుగ నేరదు సూతుం డనువారును నై పెక్కండ్రు పెక్కువిధంబులం
బలుకుచుం జని రిట్లు సని యందఱుం గాళిందీతటంబున నంతంత నిలిచి.

29

చ. అసితఘనావృతుం డయినయర్కునిమాడ్కి మహావిధుంతుదో
ల్లసనవిషణ్ణుఁ డైనమృగలాంఛనుపోల్కి నుదగ్రధూమసం
ప్రసరతిరోహితుం డయినపావకుభంగి భుజంగబంధన
వ్యూహము నొంది యున్నకమలాక్షునిఁ గాంచి విషణ్ణుచిత్తతన్.

30

వ. ఎఱ్ఱుదియుం జేయరామిని నివ్వెఱపడి చూచుచుండిరి. యశోదయుం దత్పతి
గూను మా యని పుడమిం దిది సొమ్మవోయి బంధుప్రయత్నంబునం దెలిసి
యుల్లంబుల నుపకుచుండి రప్పు డాగోపవర్జుండు తక్కినవాగిం జూచి.

31

క. ఈపసిపాఁని నిచ్చట, నీవెరుఁబామునకు నిట్లు లెరనేసినయీ
యాపదకుఁ గొలుపుగాఁ గల, యీపాటున కేమిపాప మేఁ జేసితివో.

2

శా. రూపంబుక బలవిక్రమంబులు మహారూఢంబులై యెంతయుక
దీపింపం గలయట్టిపుత్రుఁ గనుటక దీవ్యతృప్తీలుఁ డీ
గోపాలుం డనఁ గీర్తితుండ నగునాగో మిష్టైయిక్ వస్తుగాఁ
జూపాత్మక గణుతింప దైవము గడుం జూపోపదయ్యెం జమి. 33

ఉ. పూతన కట్లు నేపడియుఁ బోడిమి దప్పక పేర్చు లాదిగా
నాతత మైనవీనిబల మద్భుత మీయురగంబువాత ని
ట్లాతురపడ్డ యిట్టివిధ మారసి యిట్టనరాదు గాని వీఁ
డేతెరు పూది యైనఁ దరియింపఁగలం డనుబుద్ధి పుట్టెడున్. 34

తే. ఏనుఁజుట్టపుఁబెద్దలు నింత తెలివి, గలుగుకతన నెట్టైన నీయలఁతవెల్లి
గొంత యీఁదెద మక్కట కొడుకుఁజూచి, పనపుతల్లితల్లడము మాన్పంగవశమె.

— కాళియునిచేతఁ జుట్టఁబడిన శ్రీకృష్ణునిఁ జూచి యశోద శోకించుట —

వ. అనుచుండ నయ్యశోదాదేవి కృష్ణుం గనుంగొని. 36

ఉ. వెన్నలు దిన్న తప్పులకు వ్రేతలమెచ్చుగ నాఁడు రోలితో
ని న్నటుగట్టిత్రోచినయసీతి దలంచియొ నేఁడు నన్ను నో
వెన్నుండ యిట్లు నేనెదపు విశ్రుతసత్త్వండు వీపు నీకు నీ
చెన్నఁటిపాఁపపు ర్వాకటి నేయఁగ నోపెనె యేపుసూపవే. 37

శా. నామీఁదం గృప యెట్టుఁ జాలఁ గలవన్నా యేను శోకాగ్నియం
దీమాడ్కిం బడఁగా నువేక్ష దగునే యీదిక్కు చిర్నవృత్తో
నీమో మింపుగఁ జూపవే తేఱవవే నేత్రాబ్జము ల్పల్కవే
యామోదంబుగఁ బుత్ర ! తల్లులకు ని ట్లత్యార్థి గావించురే. 38

తే. అరయ దెసలేక గోధనం బడవిలోనఁ, జెల్లచెద రయ్యె నీవంతనేపు గుట్ట
యిట్టు లేమఱఁ బాడియె యీక్షణంబ, వెడలి చనుదెంచి ననుఁ బ్రోవవే కుమార.

క. కడిదివిషకంటకాటవి, గడికండలు చేసి నీటు గావించితి వీ
పాడపాము నీకు నేటిది, గొడుకా నీకులము వంతగూరు టుడుపవే. 40

చ. అని పలవింప బంధుసతు లందఱు నిట్టిసుపుత్రుఁ డింక నే
జననమునందుఁ గల్గు నిటుస్రగ్గుట కోర్వరు లాఁతు లైన నె
ట్లనయము నోర్పుఁ గన్నకడు పగలమై వెలవెట్ట రానివెం
పునఁ గలమానికం బొదవి బొగ్గయి పోయెనె యక్కటక్కలా. 41

తే. ముప్పునకు నోమదయ్యెనె ముగ్ధ యీయ, శోద నంపగోపున కుగ్రశోకజలధి
యీఁదఁ గొలఁదిగాదయ్యెనె¹యేందుఁబడయ,దయ్యె నేయిట్టిపెన్నిధియనుఁగుబిడ్డ

వ. ఇట్లందఱు నన్నివిధంబుల దుఃఖింప గోపాలురుం దమలోనన వగచి యింక శోకిం
పం బనిలేదు మన మిమ్మడుఁగులోనం గృష్ణుఁ డుఱికినయట్లు యుఱికి యిక్కటకుఁ

బాముతోడ నెఱలావునం బెనంగి కుమారు విడిపింతము గాకున్న నతనితోడిద
లోకంబుగాఁ గాళియకాలాహి యనుకాలునిపాలువడి చిక్కుదము చంద్రవిర
హిత యైనవిభావరివిధంబున భానుహీన యైనగగనవీధిచాడ్పున వృషభంబు
వెలి యైనగోవితతితెఱంగునఁ గృష్ణుండు లేనివేపల్లె కెత్తెఱంగున మఃలిపాద
మిదియతెం పిట్లు చేయుద మని యుత్సహింప వాఁలయూర్తియు వనజనాభుదాస్థి
తియుం జూచి విష్ణుతేజంపుఁ బెఱమూర్తియై యభేదజ్ఞానంబు నిజబుద్ధి నిరూఢం
బుగా నెఱుంగు బలభద్ర దేవుండు వాసుదేవుం దలఁపింపఁ దలంచి యొక్కరుం
డును దొలంగి నిలిచి గంభీరమధురస్వరంబున నిట్లనియె.

43

ఉ. మానుషభావ మిట్టొకఁడు మాటిడి లోకహితం బొనర్పఁగాఁ

బూనిననీమహామహిమ బుద్ధిఁ దలంపక యిప్పు డిచ్చటన్

దీనికి నింత స్రుక్కబడి దీనత నొందుట మెచ్చుగాదు నీ

దై నయనుంగులందఱును నార్తిఁ గలంగుట కృష్ణ! చూచితే.

44

వ. వీరు నీసత్త్వం బెఱుంగరు గాన శోకించెదరు జన్మసముచితంబు లగుకర్మంబు
లప్రతిహతంబులుగాఁ జెల్లించెదవు గావున బంధుప్రమోదం బవశ్యకర్తవ్యం
భివ్వహాహి మర్దించి యీదుర్దశ నపనయింపుచునినరౌహిణీయువాక్యంబొకర్ణించి.

శా. దై వ్యతభ్రాంతినివృత్తిఁ బొందఁగ నభేద బ్రహ్మబోధంబు సు

భూతం బైన నశేషబంధనములం బోద్రోచుసిద్ధాత్తున

ట్రాతం డమైయి నాత్మతత్త్వవిదుడై యప్పాసచుట్ట ల్విని

ర్థూతిం బొందఁగ నీల్గి బిట్టు నెగసెం దోయకాఘమధ్యంబునన్.

45

వ. అట్టి యుత్సాహంబు నిర్వ్యసాహంబుగాఁ జేర్చి.

47

ఉ. కాళియభోగిపుంగవు నఖర్వసుమర్వహగర్వధుర్యతం

గ్రాలెడుమిక్కుటంపుఁబడగ ల్వెస నైదిటి మీఁదికి న్నహః

భిలవిచ్ఛేష్టమై నుటికి ¹పెల్పుఁ దదీయవిలోలపుచ్చముం

గేల నమర్చి నొంపఁ దొడఁగెం బటుపాదనిపాతనంబులన్.

48

మ. యమునావీచి మృదంగవాద్యములు మ్రోయం దీరగోపాఘహ

ర్షమనోజ్ఞధ్వనితంబు గేయముగఁ జంచత్కాలియవ్యాళభో

గమహారంగతలంబునం బటుగతిం గంజాక్షు²నిర్దరా

ట్యము హృద్యాదృశభీమ మై పరఁగ దిర్యక్రేణి చూచెన్ దినిన్.

49

మ. వెన దామోదరుపాదఘాతనగతుల్ వేవేలచందంబులం

బ్రసభాటోపముఁ జూపఁ బాపఘణభృత్ఫలచ్చటా⁴మండలం

బసహంబై⁵నొగిలెత్ మణుల్ నెదరఁగా నాస్యంబులన్ శోణితం

బెసఁగన్ దంష్ట్రులు నుగ్గుగా గరళవహ్ని⁶జ్వాలికల్ వెల్వడన్.

50

1. శ్రేణు. 2. నిర్దళ్య. (పూ. ము.) 3. జూప. (పూ. ము.) 4. మర్దనం. (పూ. ము.)
5. నళిరోమణుల్. 6. జ్వాలముల్ పైపడన్. (పూ. ము.)

తే. కఱకుఁబెండదాఁకినతోగకామభంగి, బాఁజఁజేనిమే నెంతయు బలము దఱఁగి
స్రుక్తైనింద్రియంబులయేపుడక్తైనూర్పు, లొయ్యనొయ్యనడిందఁగుట్టుసులుదక్త.

వ. ఆసమయంబున.

52

క. లయకాలకేళితండవ, భయంకరుం డైనభద్ధభంగి దనరుకా
ళియమాళిరంగనటునకు, జయవెట్టిరి సకలలోకచారులుఁ బ్రీతిన్.

53

వ. ఇబ్బంగి నత్నంతదురవస్థం బొందినయద్దందశూకప్రవరుండు వివశం బగుమాన
సంబు నెట్టకేలకు నూలుకొల్పి గోవిందచరణారవిందంబులక్రింద నున్నయట్లు
యుండి భీతివిహ్వలంబు లగుజిహ్వాలు దొట్రిల్ల నల్లన దీనస్వరంబున నప్పురు
పోత్తము నుద్దేశించి యిట్లనియె.

54

మ. నిను సర్వాధికుఁగా నెటుంగక కడున్నీచుండనై నీచపుం
గినుక స్నీమహనీయ దేహమునకుం గీ డిట్లు గావించితిం
జనునాకొప్పునకింతవట్టు త్రిజగజ్జన్మస్థితిధ్వంసముల్
పొనరింపంగఁ బ్రభుండ వీకొలఁదితప్పుల్ పైఁచు టొప్పుం గృపన్.

55

క. నీ విష్ణెయి దండించుట, దేవా! నిర్విషుండ నైతిఁ దెలివియు శమమున్
భావమున నొలసె నీపను, లేవియును జేయువాడ నే వశ్యుండ నై.

56

తే. అజసురేంద్రాదులకుఁ జేర నలనిగాని, యుష్మదీయపదాంభోజయుగళి నాదు
తలలుపోకుటఁజరి తార్థతముండనై తిఁగడఁగినీయాగ్రహముననుగ్రహమయయ్యె.

తరువోజ. జయ సర్వభూతేశ జయసర్వవరద జయ సర్వరక్షక జయ సరోజాక్ష
జయ జగద్వందిత జయ జగన్నాథ జయ జగద్ధారక జయవిశ్వరూప
జయ కృష్ణగోపాల జయమహాసత్వ జయపూతనాఘాత జయదైత్యదమన
దయనిష్ఠు జీవితదానంబు నాకు శతగతరణాగతత్రాతపుగావె.

58

చ. అని శరణంబు వేడిన మహాహివరేణ్యుని సత్యకీర్తనం
బునకుఁ గృపార్ద్రచిత్తుఁ డయి పుష్కరలోచనుఁ డాక్షణంబ యా
తని కభయం బొనర్చిన నతండును దత్కరుణార్ద్రదృష్టిపా
తనము సుధాకిరసం బగుచుఁ దన్ను సచేతనుగా నొనర్చినన్.

59

వ. తనఘణపంచకంబునుం దచ్చరణాగ్రంబులు మోవం బ్రణామంబులు చేసి ముందట
నిలుచున్న నద్దేవుం డతని కిట్లనియె.

60

— శ్రీకృష్ణుండు కాళియుని యమునాప్రవాహంబు వెడల నడుచుట —

సీ. ఇదియాదిగా నిన్ను నీయమునానది వసియింపనీ నేను వార్ధిఁగుఱిచి
సకుటుంబకంబుగాఁ జనుము జలస్థలచారులై యున్ననీవారే లెల్ల
నీతోన చనుదెంతు రీతోయములు భవద్విషయోగమునఁ దొల్లి విషము లగుట
నిజముగా నట్లుండె నేడు నిర్విషములై యమృతనామకము తథ్యముగఁ దొల్లి

- తే. యఖలజనులకు నధికనేవ్య¹ంబుగాత, మత్పదాంకము లయిననీక్షాస్తకములు
సూచి గరుడండు నీకు నెచ్చోట నున్న, ననఘ యెప్పుడుఁ గీడు నేయంగ వెఱచు.
- వ. ఇది వరంబుగా నిచ్చితిం బొమ్మనినఁ గాళియండు గోపాలు రంవఱుం జూడ
గళత్రపుత్రభృత్యసమేతంబుగా వెలువడి సముద్రంబున కరిగెఁ గృష్ణుండును
యమునాప్రాదంబులోన నుండి నిజేచ్ఛావిహారత్పత్తం బై వెడలునుద్దీప్త దంతా
వశంబుపగిది వెలువడి వచ్చిన నెదురువోయి. 62
- క. తల్లియుఁ దండ్రీయుఁ బ్రమదము, వెల్లిగొనఁగఁ గొంగిలించి వే దీవన లీ
నుల్ల మలర నతఁడును బ్రణ, మిల్లి సమాశ్వాసవాక్సమితి పచరించెన్. 63
- వ. అంత నఖలగోపాలుగు నద్భుతప్రమోదమేమరహృదయు లగుచు నతనిచుట్టును
ముసరికొని బహువిధంబులం గీర్తించుచు నభినందింప నందగోపాదివిశిష్ట
జనంబు లతని కిట్లనిరి. 64
- ఉ. ఎన్నఁడు నిట్టిసాహసము లిట్టిబలోద్ధతు లిట్టిధైర్యముల్
విన్నవి కన్న వెయ్యెడల వీరకులోత్తమ కల్లెనే జగ
తన్నుత మయ్యె నీమహిమ సర్వధనంబులు గోపకోటియున్
నిన్ను శరణ్యుఁగాఁ బడసె నేఁడుమొద ల్పతి వీవ యంతకున్. 65
- క. ఎచ్చోటనైనఁ దమతమ, యిచ్చు జొరంగనియె గోవు లియ్యెట మునుల్
విచ్చలవిడిఁ దఱియుదు రీ, యచ్చపురుబుణ్య మిటు నీకు నబ్బునె యనఘ. 66
- తే. అడవిఁ బుట్టిన²ష్టేచ్ఛల మగుటమాకు, నిక్కమయ్యెనిమైయి నిప్పునీలువాదివి
నట్టులున్న మహాభూత మైననిన్ను, నెఱుంగ మింతగాలము నిట్టికొఱత గలదె. 67
- వ. అని పలికి యతనికిం బ్రదక్షిణంబు³లాచరింప నతండు వారి నయ్యైవిధంబుల
నుపలాలించె నిట్లు సంభావితం దైనయావీరుండు పురస్కరుండుగా నందఱు
వచ్చి వ్రేవలై సొచ్చి సుఖంబుండి రివ్వధంబునం గాళియభుజంగభంగంబు నివృత్తం
బైనయనంతరంబ యొక్క సమయంబున. 68
- క. పసులకు మే పెద్దడియై, పసచెడి పొలమెల్లఁబొనుఁగువడి యుండఁగ గో
ప సమేతంబుగ వసుదే, వసుతుండు చింతింపఁ బ్రౌఢవల్లపులు దగన్. 69
- వ. గోవర్ధనపర్వతంబునకు నుత్తరభాగంబునఁ గాళిందీపరిసరంబున సమతలంబును
గృష్ణమృద్భామికంబును సంపన్న బహుళతృణోపజాతంబు లగుతాలవనం బతి
విశాలం బై గర్దభరూపధారి యగుధేనుకుం డనుదానపుచేత నాక్రాంతం
బగుటం బ్రాణు లెవ్వారికిం జరింపరాకోపాడఱి యుండు నని ప్రసంగింప రామ
కేశవు లక్లేశం బగుదర్పావేశంబున నుత్సహించి. 70
- తే. పసికి మేపు గల్గినఁజాలు నసుర లేమి, నేనెదరు పోవనిం డని చేయఁగలుగు
గొల్లలకు నెల్లఁ జెప్పఁగా గోగణముల, వెలిచి రాప్పుచు నద్దెసఁ జెలఁగివారు. 71

1. మగుఁగాక. 2. స్త్రుచ్ఛుల. (పూ. ము). 3. లు చేసి (పూ. ము.) రవిభండును
4. త్రిక్కువడి. (పూ. ము). 5. సారడయై.

వ. అమృతాగహననిరంతరదురంతకాంతారంబునందు. 72

ఉ. ఏదెస చూచినం బొదలి యింపెసలారెడునాత్మచోత్కరం
బాదటవోవఁగాఁ గదుపు లన్నియుఁ జెన్నుగ నిండి మేయ దా
మోదరముఖ్యగోపతతి యొక్కట యాత్మణరాజపండ నూ
మోదమెలర్పఁ జొచ్చి మనముల్ దనియక విహరించి రెల్లెడన్. 73

వ. అప్పుడు. 74

శా. కాలాహుల్ ¹బుజుతావిచిత్ర మగుభోగశ్రేణి శోభిల్లఁ బా
తాళం బొక్కట నిర్గమించి ²విలసద్ధర్మవికాసంబుతోఁ
గేళిం గ్రాలెడినో యనంగఁ దనువుల్ గృష్ణంబులై యొప్పుగా
ఖేలన్తార్థము లైనతాళతరువుల్ కృష్ణండు వీక్షించుచున్. 75

వ. రోహిణీనందనువదనంబు గనుంగొని యిట్లనియె. 76

మ. క్రమపాకంబునఁ గెంపుతోడినలుపెక్క న్నిక్కుటం బైన గం
ధము దిక్కుల్ సురభీకరింప రస మంతర్గామి యయ్యున్ నైలిం
గమియం గాటుచునున్న చాడ్పున విలోక ప్రీతిగావింప హృ
ద్యములై యున్నవి చూచితే ఫలము లీతాళ ద్రుమశ్రేణులన్. 77

తే. వీని ⁴నింపార గోవులు నేను గూడి, యెలమి యెలయ నాస్వాదింతు మెంతయేని
వేడ్క యయ్యెడు రాల్పుము వేగవేగఁ, బ్రాకి నీలావు వెరవు సంభావితముగ.

వ. అనిన నవ్వీరుం డవ్విధంబున కిమ్ముకొని గోపకుల నందఱు గలయ నాలోకించి.

క. ఎక్కఁ దడవు త్రాళ్ళులమొద, లక్కజముగఁ బట్టియూఁతు నవి యేఱికొనుం
డెక్కుడుగఁ బండ్లు మీరొ, కొక్కని గడువంగఁ జనుచు నుద్ధతలీలన్. 80

తే. ఒక్కతరవాయి దొరఁకొని యొకటికొకటిఁ
బృథుభుజాదండములఁ బట్టి వెలుచ నూఁచె
బెలుక విలువను నొల్లక యుటక వన్య
హస్తి నిజహస్తమునఁ జెరలాడునట్లు. 81

క. పరుసనిగాడ్పున రాలెడు, పరుసున ధరఁ దొలఁగుత్రాటిపండుల మ్రోతల్
పొరిఁబారి గోపకుమారుల, యురుహర్షధ్వనులుఁ గూడి యొక్కట నొదవెన్.

— బలరాముండు గర్దభవేషధారి యగుభేషకుం డనురాక్షసుం జంపుట —

వ. అమృతాఘోషంబునకుం గలుపించి ఘోరభుజశక్తి ఘోషణుండును ఘోషజన
నిత్యభీషణుండును సంత్రాసితధేనుకుండు నగు ధేనుకుండు గర్దభరూపంబు దాల్చి
దుర్దము లగుదైత్యులు తాదృశాకారులై సహస్రసంఖ్యులు తోడ నడువ రాము
కృష్ణులకుం గీడు నేయుతలంపునఁ దెంపు మిగుల నడతెంచినం గని సకలగోపా
లురు నేపు దక్కి యక్కడక్కడన స్తుక్కి రంత. 83

- సీ. ఖురతాడనంబునఁ బెరిగినధూళి యర్యముమ్రంగి యంధంపుడమముఁ బెంచె
 హేషితధ్వనులఁ బిట్టెసఁగుదిక్కుంప మాశాగజంబులమద¹ ప్రవము మాన్వెఁ
 దెలుచునోభులపెద్దతెరువులు పాతాళములఁ గేలిగొని మృత్యుముఖము నొడిచెఁ
 గనలుకన్నుల నిప్పు తెనసి పురోమార్గములు వ్రేల్చి సకలాటవులును బొదివెఁ
 తే. దోఁకలార్పఁ బృథుక్కుంఫధూననము లొనర్పఁజెవరురోమంబులు నభమునెల్లఁ
 బత్తులంబుగఁ జేసెఁ దద్బహుళగర్ద, భాసురాసీక మబ్బంగి నడరునపుడు. 84
- వ. అట్టిమాయానై న్యంబున కగ్రేసరుం డై కవియుదెంచు ధేనుకుం గని సంకర్షణం
 డమర్షోత్కర్షంబునం దదీయబలప్రకర్షంబు రిత్తయకాఁ గొని రిత్తచేతుల
 నెదురై నిలిచిన. 85
- తే. కదియఁ బాటుతెంచి గర్దభదై త్యుండు, వీఁకతోడఁ దిరిగి వెనుకకాళ్లు
 చండరభన మెసఁగ రెండును జోడించి, యుగ్రభంగి బలునియురము దాఁచె. 86
- ఉ. తాచినఁ దోన బిట్టాడిసి తత్పదయుగ్తముఁ బట్టి బిట్టుగా
 వీచి యతండు వానిఁ గడువేగము లాగము నొప్ప మీఁదికిఁ
 వైచెఁ దదంగకంబులు జవం బటి త్రాళ్లు దాఁకి నుద్గును
 గైచెడి యుర్విఁ దత్ఫలచయంబులతోడన కూడిరాలఁగాన్. 87
- వ. ఇట్లు ఖరదైత్యుం బరిమార్చి వేర్చినరాముండునుం బోలె ధేనుకదైత్యుం బరి
 మార్చి వేర్చి బలరాముండు రాసఖాకారు లయినతక్కినరాక్షసులనుం గడకాళ్లు
 వట్టి తాళ్లతో వ్రేసి చంపెం గృష్ణుండును దృప్తశౌర్యతృష్ణుం డయి యవ్విధం
 బున నవ్విబుధారాతుల మోఁదిమోఁది పీనుంగుపెంటలుగా వైచెఁ దత్ప్రదేశం
 బంతయు ననుమల కళేబరంబులం దాళఫలోత్కరంబుల నతిదంతురం బయ్యె
 నయ్యిద్దఱ పౌరుషంబును గోపాలురు విస్తయప్రమోదంబులతోడం బొగడి
 చెలంగి యార్చి. 88
- ఉ. ఎవ్వరికైనఁ జేరఁ జొర నెన్నఁడు రానినిశాచరాస్పదం
 బివ్వనభూమి నేఁడు సుసమిధబలాధ్యులు వీరి²చెద్దు నిం
 కెవ్వరికైనఁ జేరఁ జొర నిచ్చిఁ జరింపను వచ్చె మెచ్చుగా
 నెవ్వరి కిట్టిలావు గల దే మని వర్ణనసేయఁగాఁ దగున్. 89
- వ. ఈరామకృష్ణులు ప్రకృతిమానవులు గా రేమేనియు నిమిత్తంబున నిట్లున్న
 వేల్పులు గానోపుదు రటమీఁద దైవం బెటుంగు మన మేమి నేర్తు మనుచు నాఁ
 గదుపులవెన్క నిజేచ్ఛం జని రంత గొంతకాలంబునకు. 90
- ఉ. ఆమని మేసి యాముగొని యాదటఁ బేర్చి చెలంగుగోధన
 స్తోమము గొంచు నగ్రజనితోడ యశోదతనూభవుండు శ్రీ

దాముని మేనమామసుతుఁ దత్పరతం దనకూర్పు నెచ్చెలిం
జ్రేమమెలర్పఁ గూడి వెఱవ్రేలు ననేకులు గూడియాడఁగన్. 91

వ. అనేక క్రీడాసక్తులై భాండీరవటప్రాంతంబునం దొల్లింటియట్లు కదుపుల మేయ
వెలిచి తమయిచ్చల వినోదించుసమయంబునం బ్రలంబుం డనుదానవుం డయ్యదు
కుమారుల కపకారం బొనర్ప నెడగువేచి గోపరూపంబున గోపకుమారుల
లోనం గలసి యుండ నయ్యందలు హరిణక్రీడనం బనునాటకుం దొడంగి రెండు
సంగడంబులై శ్రీకృష్ణుండును శ్రీదాముండును బెన్నుద్దులుగాఁ దక్కినవారునుం
దమలోన దొరయుభంగి దోయిగట్టిరి ప్రలంబుండును బలదేవుతోడి బోడయ్యె
నివ్వధంబున. 92

క. భాండీరవటము కరిగా, నొండొరులం గడవఁ బేర్చి యొక్కట హరిణో
చ్చండప్లుతగతి దాటుచు, జండరభసమునఁ గడంగి సరిసరుగంగాన్. 93

వ. అయ్యుదారభేలనంబునం గృష్ణపక్షంబువార లెల్లను జయంబునొందిరి శ్రీదాము
దిక్కువారు పరాజితులై రిట్లు గెలిచినవారి నోటువడినవారు తమతమయఱక
లెక్కించుకొని కరిదాక మోవవలయుట నవ్వధిం బొనర్చునప్పుడు. 94

క. బలభద్రుం దనయఱకటఁ, బ్రలంబుఁ డిడికొని బలంబు భాసిల్లఁగ న
వ్వలకుఁ గొనిపోవువాడై, యలఘుస్ఫురణమున నరిగియరిగి మదమునన్. 95

తే. పగతుఁ డిట్టులు లెస్స లోఁబడియె వీనిఁ
బ్రదిలిపోసీక యింకఁ జంపెద రయమున
ననుచుఁ దనరాక్షసాకార మమరఁ జూపి
రాహు వమృతాంశుఁ గొనుప్రకారమునఁ గొనుచు. 96

వ. అంబరపథంబునం జనం దొడంగినం గని విస్తితుం డై యక్కుమారుం డెయ్య
దియుం జేయ వెరవుసాలక మరలి చూచి దామోదరుం బిలిచి. 97

ఆ. కృష్ణకృష్ణ వీఁడె క్రించురక్కనుఁ డొక్కఁ, డనఁగ గోపమూర్తి నరుగుదెంచి
వందనమున నన్ను వదలక యిటువట్టి, యఱక చదలఁ బఱచుచున్నవాడు. 98

క. ఏమియుసాయంబున నే, నీమాయపురుషు వెస జయించి తొలఁగుదున్
నీమత మొనరించెద వే, వే మతిమంతుఁడవు సెపుమ వెరవు తేలియఁగాన్. 99

వ. అనిన నమ్మహాభాగుం డమ్మహాత్మున కిట్లనియె. 100

సీ. నిన్ను నీవెఱుంగవు మిన్నక మానుపాకృతి నిట్లు సెందినకతన నొకఁడు
దలఁచక యిబ్బంగిఁ బలికెమ గగనంబు శిరము పాతాళంబు చరణతలము
వాయువు శ్వాసంబు వహ్ని యాననము విశ్వాధారుఁడవు నీకు నంత మెందు
లేకున్కిఁ బరగితి లోకంబునం దనంతాభిధానంబున నఖిలవంద్య

తే. వేనవేలు మస్తకములు వేనవేలు, కన్నులును వేనవేల్పాలుకలును గలుగు

మూర్తి నఖిలాండకోటియు మోచియుండు, దధికసత్త్వండువీవు విశ్వాత్తకుండవు.

క. ఏ ననఁగా నీ వనఁగా, భూనుత భేదంబు లేదు పుట్టితి మిటు లో
కానుగ్రహార్థమై మన, ¹మానుషభావ మిది యనుసమానం బెందున్. 102

వ. కావున నీవిద్దుంత్తు సంరంభంబు సరకునేయక నీభుజబలంబు మెఱయు మని
తెలివినం దెలిసి బలదేవుండు. 103

— ౧౦ బలరామదేవుండు ప్రలంబుం డనురాక్షసుం బరిమార్చుట —

శా. శైలోత్తుంగశరీరుఁ డైన రిపుమస్తం బుగ్రదంభోళికై
మేలై పేర్చుకొల్ముష్టినిహతి నిర్భిన్నముం జేయఁగా
నోలిం బెల్లుగ సర్వరంధ్రముల ²వాతోద్యజ్జు రాభంబులై
కీలాలంబులు పర్వఁ గూలె నధికక్లిష్టాత్తుండై వాఁ డిలన్. 104

క. చఱినుండి తొలఁగ నుఱికెడు, ³నెఱసింగవుఁ గొదమవోలె నిబ్బరముగఁ గ్రే
ళ్లుఱికెం దొలఁగం బగతుని, యఱకటనుండి భువిమీఁది కబ్బలియుండున్. 105

వ. ఇవిధంబునం బ్రలంబహననధౌరేయుం డగురౌహిణీయు ⁴విజయం బభినందించి
బృందారకులు బృందారకమార్దంబున నుండి. 106

క. బలమున నీదేవుం డిటు, ప్రలంబు వధియించెఁగాన బలదేవుఁ డనన్
వెలయుఁ ద్రిలోకంబుల నని, పలికిరి గోపకులు వినఁగఁ బ్రవృత్తముగాన్. 107

చ. అరిఁ బరిమార్చి సమృదధరాతిశయత్వరితాంఘ్రిపాతని
ర్భరగతి నేఁగుదెంచి పృథుబాహుయుగంబునఁ గూర్చితన్ము నా
సరసిజనేత్ర సుందరనిశాలభుజాంతరుఁ గౌఁగిలించె భా
సురయశుఁ డాప్రలంబవినిషాదనుఁ డాదరబంధురోద్ధతిన్. 108

వ. తక్కిన గోపకుమారులు నతని కీరత్వంబును వీరగుణంబును గారవించి కొనియాడి
రయ్యందఱు నందునందును బశుపాలనఖేలనకౌతూహలంబునం బ్రీతు లగుచు
న ట్లున్నంత. 109

చ. వరుసనిదాఘకాలము ప్రవర్తితమై చనఁగాఁ బయోధర
స్ఫురితవిభూతిమాసయుగశోభితమై భువనప్రమోదని
ర్భరత యొనర్పఁ బిమ్మట శరన్నవసంపద యేఁగుదెంచి ను
ర్వరకు సమగ్రసస్యవిభవంబులఁ గూర్చుచు నర్చసియయై. 110

మ. మును వర్షోదకధారలకై ముదముతో మూర్ధాభిషేకంబు గై
కొని శుభ్రాఘ్రకిరీటశోభి యయి సంక్షుభ్యన్తరాళావళుల్
ఘనవాలవ్యజనంబులై మెఱయఁగాఁ గాంతేందుబింబాతప
త్రనిరూఢికై శరదంబరం బమరె నుద్యద్రాజచిహ్నంబులన్. 111

1. మానుషభావంబు లిందు మమతం జెందెన్. 2. థాతూద్యజ్జులారాభంబులై. (పూ. ము.)
3. నెఱసింగవుఁ గొదమ నిబ్బరమునఁ గ్రే. 4. విభవం.

- మ. తెలివవ్వు లెవ్విదమ్మి నెమ్మెగములం దీపార నేపాదుచూ
పులు దార్చె మదలోలభ్యంగరచన ల్పొల్పార వీచీభుజా
వళి యాలింగనకేళి కు త్తలపడక వార్ధిం దగం గూడుచో
గలక లేటి తనరె నేలులు శరత్కల్యాణకల్యాకృతిన్. 112
- ఆ. పిరుకఁ గొలఁదిగాక పెయ్యలు దనిసె వ్రే, పల్లెపసులు సేపి పాలు గురియ
నడరి పాలవెల్లి యయ్యె నా నెందు వి, కాసకాశవనవిలాస మెసఁగె. 113
- క. బంధూకతిలకములు సౌ, గంధికకర్ణావతంసకంబులు నువ్వు
ద్గంధినవోత్పలకుచతట, బంధురభూషలును గోపభామల కమరెన్. 114
- క. తారకితగగనచక్రము, తో రానె ననంగ రేలు తోగపువ్వుల నొ
ప్పారె విఘ్నేనిర్మలకా, సారంబులు సారసప్రసరసేవ్యములై. 115
- తే. అలరువావిలిపూదీగె లలమిఁకొనిన
చలువచోటులఁ గ్రుమ్మరుజడనుగాడ్చు
మొగులువిరియెండ దళుకొత్తు మొగముచెమట
లార్చి పాలముగొల్లలకు మెచ్చై తలిరెచ్చ. 116
- క. ఏడాకుపొన్నకొమ్మలు, గోడాడెడునడవి ¹కౌరుకొదమలు మోద
క్రీడఁ దనరుచాడ్చునఁ బై, నోడికలయి పువ్వుదేనె లురులఁగ నొప్పెన్. 117
- క. అసనంబులు మదనునియి, ప్వుసనంబులపోలె విరహు లగువారి కతి
వ్యసనం బొనరె ²వికస, త్ప్రసవశిలీముఖనితాంతపటుపాతములన్. 118
- ఉ. శారదచంద్రిక ల్వితతచారుమహాత్మన లయ్యె గోపక
న్యారమణీయగీతుల నుదంచిత ³ధేను విదోహనధ్వని
స్ఫారతలక సదర్పవృషభవ్యతిగర్జితలీలల న్నహా
దారరతీశ్వరప్రియకథారుచులక వ్రజభామి నెల్లెడన్. 119
- వ. ఇట్టి శరత్సమయంబునం బ్రమదతరంగితంబు లగునంగంబులు నంతరంగంబులుం
గలిగి గంగాతరంగంబుల తెఱంగున ననంగరమనహాసవికాసంబులచాడ్చున నమృత
పయోధి ధేనపటలంబులపగిది గర్భారక్షోదపుంజంబులపాలుపునం జందన
పంకకూటంబులకై వడిం జంద్రప్రభాపూరంబులపరుసునం గుముకచ్చదవినరం
బులవిధంబున ముక్తామణిసముత్కరంబులకరణి నతిధవళంబు లై శైలంబులుం
బోలెనుచ్చితశృంగంబులు మహాతరువులుంబోలె బంధురస్కంధంబులును ⁴జంద్ర
కిరణంబులుంబోలె సర్వదిగ్వాప్యసకంబులుఁ గృతముగధర్మంబులుంబోలె నఖం
డితసంచారంబులు శంకరవిహారంబులుంబోలె ననవేతవృషంబులు శ్రుతివిభవంబు
లుంబోలె లోకోద్ధారకంబులు విష్ణుకీర్తనంబులుంబోలె శ్రవణమంగళంబులు
నధ్వరోత్సవంబులుంబోలె దర్శనపావనంబులుఁ బుణ్యతీర్థంబులుంబోలె నిత్యనిర్మ

లంబులు మంత్రంబులుంబోలే రక్షణీయంబులు దైవంబులుంబోలే నర్చనార్హంబులు ¹గుగువులుంబోలే నిరంతరానువర్తనపరితోష్యంబులు శ్రీవిశేషంబులుంబోలే నఖిలలోకోపజీవ్యంబులు భావంబులుంబోలే రసజనకంబులు సమయంబులుంబోలే బహుమూర్తప్రవృత్తంబులు సీతిపథంబులుంబోలే నర్థావహంబులు నిధులుంబోలే నక్షీణసంతానంబులు నై యొప్పుగోగణంబులం గనుంగొని యానందంబున నందగోపాదిగోపాలురు తమలో విచారించి.

120

— నందగోపాలాదు లింద్రోత్సవంబుసేయ నుపక్రమించుట —

- సీ. కురిసె వానలు సస్యకోటియుఁ దృణగుల్మతరులతాతతులు వర్ధనము నొందె
బసుల కారోగ్యసంపదతోడఁ గూడఁగఁ బుష్టియుఁ దుష్టియుఁ బొలుపు మిగిలెఁ
బ్రజలు సప్రజలయి పాడియుఁ బంటయు నొడవంగఁ గని తృప్తి నొందినారు
రాజులు నియతసంరక్షణ గావింప నహితతస్కరబాధ లంద వెందుఁ
- తే. గాననిది యుజ్జ్వలోత్సవకరణమునకు, సమయ మేఁపేట మనచేయుశక్రపూజ
సేయ వలవదె యిం తెడసేయ నేల, యని వినిశ్చితకార్యులై యాక్షణంబ.
- తే. పల్లెలోనెల్లఁ జాటఁగఁ బనిచి వలయు, వస్తువులు సమకూర్చుప్రవర్తనమున
సక్తులై యుండఁగాఁ గని సరసిజాతుఁ, డెల్ల గోపాలకులఁ జూచి యల్ల నగుచు.
- క. కడుసంభ్రమమునఁ దిరుగం, బడియెద రిది యేమి యేమి పండువు మీ
కొల్పెడు దైవ మెద్ది యెయ్యది, పడయంగా వచ్చుఁ దత్సపర్యానియతిన్. 123
- వ. ఇంతయు నున్నరూ వెటుంగింపవలయు ననిన వారిలో నత్యంతవృద్ధుం డగు
గోపాలుం డొక్కరుం డక్కుమారున కిట్లనియె. 124
- సీ. విను నందగోపనందన యింద్రుఁ డొడయండు లోకపాలురకును లోకములకు
నతనియేలెడు ఋతు వంబుదాగమము తత్సమయంబునందుఁ బ్రచండమేఘ
కులము లాతనియాజ్ఞదలమోచియతని యాయుధముచిహ్నంబగు నొడఱులొప్పు
భానుకరస్పర్శసాకంబునం దొందుమెటుఁగులతోన సమీరణుండు
- తే. చఱచిమ్రోయింపమ్రోయుటయుఁముగాఁగ, వచ్చిదివినుండి ధారాశవారిగురిసి
సస్యములఁ బ్రోచి పసికేబోషణమొనర్చి, యఖిలజంతువులకుఁ బ్రీతి యావహించు.
- క. గోవులకు మేలు చేసిన, యావేలుపు గొల్లవారి యర్చనలకు నె
చ్చో వలయువాడు గావున, దేవేంద్రునిఁ గొలుతు మేము దృఢభక్తిరతిన్. 126
- క. క్రేపులు వర్ధిల్లుటయును, నోపి పసులు పాలుగురియు చునికియు నన్నం
బేపార మనకుఁ గలిమియు, నాపరమేశ్వరునియీగి యని ²యెటుఁగుమనా. 127
- తే. అశనియిచ్చిన పూర్ణంబ యతనిపూజ, గా సమర్పించి మనము సుఖంబు గాంతు
మనఘమనలఁజెప్పఁగ నేల యాతడఖిల, మునకుమూలంబు కూడునీరును సృజింప.

వ. ఇది యింద్రోత్సవంబు పరమకల్యాణంబు మాకుం బ్రతివత్సరంబును గర్తవ్యం
లై యుండు ననిన విని దామోదరుండు గోపాలు రెల్ల విన నిట్లనియె. 129

క. కరిసనమును బేహారము, నరసి పసులఁ గూర్చుటయును ననఁగా వృత్తుల్
నరులకు నిం దెవ్వనికే, వెర వుచితం బదియ వానివేల్చె యుండున్. 130

ఉ. కానలలోఁ జరించి గిరి¹కందరల్ వసియించి గోవులన్
మానుగఁ బెంచి వీనివలన్ బ్రదు కొంది మనన్ సుఖంబుమై
భూసుత యున్నవార మటు బుద్ధి నెఱింగిన నెల్లభంగులం
గానలు గొండలుం బసులు గాదిలివేల్పులు గొల్లవారికిన్. 131

క. ఎలమిఁ దమజాతివేల్పులఁ, గొలిచి యభయలోకసుఖము గోదట దగుఁగా
కిలువేల్పులుండఁ గొలుతురె, పలువేల్పుల నెవ్విధంబుపాలసులైనన్. 132

ఆ. కర్షకులకు నెలవు గ్రామసీమావళి, యవుల నడవు లిండు లాటవికుల
కడవులందు ²గొండపడలు మనకుఁ జోటు, లింతనట్టు దెలియ నెఱుంగవలయు.

వ. అదియునుంగాక పర్వతంబులుఁ గామరూపంబు లగువేల్పులు గావున సింహశా
ర్దులాదులం దావేశించి యాత్మీయంబు లగునరణ్యంబులకు బాధకు లగుదుర్వి
సీతుల వధియించి నిజస్థానరక్షణం బొనర్చుచుఁ దమ్ముం గొనియాడు గహనోప
జీవులకు ననుగ్రహంబు నేసి తదీయధనంబుల కెల్ల దెసల సేమంబు గావించు నని
విందుము. 134

తే. మంత్రయజ్ఞులు విఫ్రులు మహితరీర, యజ్ఞ లరయఁ గృషీవలు లద్రియజ్ఞ
లనఘ ³గోపాలు రటుగాన నచలపూజ, యుత్సవంబుగాఁ జేయుట యొప్పు మనకు.

క. వెడబుద్ధు లుడిగి నాచె, ప్పెడుమతమున మీరు గోత్ర భిత్పూజతెఱం
గెడలించి గోత్రపూజకుఁ, గడఁగుండు పనువుఁ డిదిపల్లెఁ గ్రమ్మఁ జాటన్. 136

క. మన మేమి యెఱుంగుదుము శక్రుని ననుచు మునులు నతనిఁ గొతులురుగా కి
వ్వనములు గిరులును మనచూ, చినమేలు వీచి మానఁ జెప్పిరె పెద్దల్. 137

ఆ. చేయరై తిరేనిఁ జేయుతు మిము నిది, బలిమి నైన నన్ను వలతు రేనిఁ
బ్రియము దప్పకుండఁ బెద్దటికంబుతోఁ, గొండపండు వియ్యకొండు సేయ. 138

క. అని పెక్కుదెఱంగులఁ జె, ప్పినకృష్ణనివాక్యముచుఁ బ్రితియెసఁగ నా
తని నెమ్మోము ప్రియంబునఁ, గనుఁగొని యిట్లనియె గోపగణ నికరంబుల్. 139

— గోపాలకులు కృష్ణోపదేశంబున నింద్రోత్సవంబు మారి పర్వతోత్సవంబు చేయుట —

మ. కర మిష్టంబు సమస్తగోపకులయోగక్షేమనిర్వాహకం
బరయం దధ్యము పథ్య మివిధము నీయాజ్ఞం బ్రవర్తిల్లఁగా
దొరఁకో లల్పమె యెల్ల కార్యముల సంతోషంబ మాబుద్ధులన్
శరణం బొందలందు నీవ యని విశ్వసంబు భాసిల్లఁగన్. 140

1. కందరముల్. 2. కొండపడియలు మనబోట్లు, కింతమట్టు. 3. శల్లవుల.

తే. నీవ గతియును మతియును నీవ పతియు, నీవ ధాతవు నేతవు నిజము మాకు
నీకతంబున ప్రేపల్లె నిర్భయత్వ, మమర నున్నది త్రిదివంబు ననుకరించి. 141

మ. జననం బాదిగ నీవానర్చుపను లాశ్చర్యంబు లుర్వీతలం
బున నెవ్వారికిఁ జూడఁ జేయను దలంపుల్ సొన్నఁగా రామి నే
మనిశంబున్ భయవిస్తయాకులత నూహాపోహముగ సేతిన్
గనుచు న్నిన్ను నెఱుంగలేము దురహంకారగ్రహాల్లిధతన్. 142

మ. బలవిక్రాంతి¹యశంబులన్ బలరిపుం బ్రస్ఫార లక్ష్మీవిభా
కలనం బూర్ణశశాంకు శక్తిగరిమన్ గాంగేయు నేభంగి వే
ల్పులలోన న్దణుతింతు రాతరముగాఁ బోల్పుం దగుం గాక ని
న్నిలలో మర్త్యనిమాత్రగాఁ దగునె యూహింపంగ మోహాంధతన్. 143

వ. కావున నీ వ్రుపదేశించినమార్గంబునం బర్వతయజ్ఞంబు ప్రవర్తించువారము శక్ర
యజనంబు మానితిమి. భవదీయవాక్యంబు వారానికి వేలయుంబోలె లోకంబులకు
ననతిక్రమణీయంబు దీని నిరాకరింప నెవ్వఁడు శక్తుండు మమ్ము నింత యన నేల
యని పలికి నంత గోపప్రముఖులు భూదేవతల రావించి పుణ్యాహవాచనపురస్క
రంబుగా గిరియజ్ఞమహోత్సవంబునకు నుపక్రమించి రంత. 144

సీ. కై నేసి గోపాలకామిను లొండొండ యాబాలవృద్ధులై యరుగుదేరఁ
దగదశత్కుసుమావతంసులై గోపకుమారు లంతటికిని దార కడఁగఁ
బాయసంబులు నపూపంబులు మోదకంబులును లోనగునన్నములును బెక్కు
మాంసంబులును హృదయచురువులు బహువిధవ్యంజనంబులును దధ్యాజ్యదుగ్ధ

తే. ములును గావళ్ల బండ్లను వలయుభంగి, నిడి యధోచితజనము లింపెలయనడువ
వివిధవాదిత్రములు మ్రోయ వృద్ధగోవు, లోలి నడపింప జాతర యొప్పుమిగిలె.

వ. ఇన్విధంబునం జని గోవర్ధనంబునకు నత్యంతసమీపంబున గోమయవిలిప్తంబును
రంగవల్లపచిత్రంబును నగుమనోహరస్థలంబున నందఱుం గృష్ణుం బరివేష్టించి
నిలువ నతండు తాన యధ్యక్షుం డై యయ్యజనోపకరణంబు లన్నియుం గైకొని
మహాసీయస్థండిలంబున నమృతాశైలంబు నుద్దేశించి మహితార్చనంబు చేసి² బహ్వ
పూపసూపసూపహారసహితం బగునై వేద్యంబు సమర్పించి యఖిలగోపాలుర
నొక్కండకుం బుష్పాంజలు లొసంగను నమస్కారంబులు గావింపఁచుం బనిచి.

ఉ స్థావరమూర్తి యైవతనుఁడా నచలాకృతితోడ నిట్లు సుం
భావితుఁ జేసి యమైయిన పర్వతశృంగమునందుఁ దోచి గో
పావళు లెల్ల నద్భుతమయాత్మతఁ జూడఁగఁ గేలుసాచి యా
దేవుడ యారగించె గడుఁదెల్లముగా నుపహార మంతయున్. 147

- తే. ఆరగించి పాసీయంబు లర్థిఁ గ్రోలి, యేను మెచ్చితి మీపూజ కెంతయేనిఁ
దృష్టిఁ బొందితి ననియె నద్దేవపూజ్యుఁ, డప్పలుకు విని యద్భుతం బతిశయిల్ల.
- వ. గోపాలు రెల్లరును గృతాంజలు లై దేవా యేము నీదాసులము నీయాజ్ఞయం
దున్నవార మింకి నెయ్యది యానతిచ్చి పనిచెదవు పనుపుము బ్రతికెద మనినం
బర్వతాత్తకుం డయినయాసర్వేశ్వరుండు. 149
- సీ. ఇది యాదిగా మీకు నెల్ల కాలంబును నారాధనీయుండ నద్రిమూర్తి
యగునన్ను వేల్పుగా నర్పించి కామ్యంబు లెల్లఁ గాంతురు గోవు లెచట నున్న
నభివృద్ధిఁ బొంది నిత్యామృతస్యందినులై మిమ్ముఁ బోషించు నాదరమున
నేనును మీలోన నిచ్చాశరీరినై యింకచు విహరింతు నింత యెఱిగి
- తే. యస్తదాశ్రితులై యుండుఁ డనినఁ గొండ
మీఁదికృష్ణుని మేదినిమీఁద నున్న
కృష్ణు నొక్కటఁ జూచుచుఁ గేలు మొగిచి
మ్రొక్కుచును బొంగి గోపాలముఖ్యు లపుడు. 150
- వ. వివిధవాక్యంబుల నగ్గించి రగ్గిరిశృంగస్థితం బగురూపం బనంతరంబ యంతర్ధా
నంబు నొందె నంత నమృహాపురుషుపనుపునం బశుపాలు రందఱుం బసులకొమ్ము
అర్పించియుఁ జిటుగజ్జెలవేరు లటుతం గట్టియు వనలతావలయంబులు తలలం
జుట్టియుఁ బలుదెఱంగుల నలంకరించి యార్చుచుఁ గొండచుట్టు నొక్కవెల్లిగా
వెలిచి యచ్చటచ్చట నివాళించి బడసివైచి, మ్రొక్కి యొక్కటఁ ద్రుళ్లుచు
నుల్లాసంబు నొంది. 151
- మత్తకోకిల. పాయసంబులరొంపులున్ బహుభంగి బూరెలతిట్టలున్
నేయుఁ బాలును దేనియల్ గడు నిండిపాతెడు నేలులున్
వేయివేలు దలిర్ప నొప్పెడువిప్రభోజనముల్ యథా
న్యాయదక్షిణ లుల్లసిల్ల నొనర్చి రెంతయు ధన్యతన్. 152
- వ. సమస్తసీనానాధసముదయంబులం దనియం జేసి తామునుం దమతమవర్గంబుల
తోడం గూడ యజ్ఞ కేషాన్నం బమృతంబుగా నుపయోగించి పండువు నిండించి
క్రమ్యటి. 153
- క. హరిఁ బరమేశ్వరు నాశ్రిత, శరణ్య సకలార్థకరణచతురకృపాసం
భరితాత్తకు మున్నిడికొని, యిరవుగ వ్రేసల్లె కరిగి రెంతయుఁ బ్రీతిన్. 154
- వ. అంత నక్కడఁ ద్రిదివంబునందు. 155
- క. తనపూజ ద్రోపువడుటకు, మనమునఁ గోపమును సిగ్గు మల్లడిగొనఁగా
ననిమిషపతి సంవర్త, ద్యనుపమ మేఘములఁ బిలిచి యాగ్రహ మెసంగన్. 156

❖ ఇంద్రుడు మేఘముల రావించి ప్రేవల్తమీఁద వర్షింప నియోగించుట ❖

సీ. వినుడు బృందావనంబున నందగోవుడు మొదలుగాఁగలగొల్ల ముదుక తెల్లఁ
గడుఁగ్రొవ్వి తొల్లి యెప్పుడు నాకు నేఁపేటఁ జేయు¹ పూజలు నేఁడు నేయన్మో
కుక్కివుఁ డైన దామోదరుకటపులు విని యొక్కచిడిపిగట్టునకుఁ జేసి

రైన నింతన యేమి యయ్యె వారికి నెల్ల బ్రతుకునకై యున్నపసికిఁ బెలుచ
తే. నెడరు పుట్టెడునట్లుగా నేడునాళు, లొలసి రేయును బగలును వెలుతు రీక
వాతహతితోడ బెడిదంపువాన గురిసి, గాసి చేసి రం డటు లైన గరము మెత్తు.

క. ఇదె యేనును మీవెనుకన, మదవన్నేఘద్విపేంద్రమస్తకరచితా

స్పదుండ నయి వచ్చి దివిఁ జూచెద మీయాటోప మెల్లఁ జెన్నెసూరన్. 158

వ. అని పనిచినం బనిపూని వలాహకంబులు సమగ్రసన్నాహంబున నన్యోహతో
త్సాహదోహలంబు లయ్యె నట గోకులంబునందు. 159

సీ. శివుదిక్కునందు వేకువఁ గోలమెఱుఁగులు మెఱసె నచ్చోన సమీగణుండు
పుట్టి తీవ్రత నేల బెట్టుగాఁ జఱచుచు విసరె బీతౌడతో నెఁగె చుమ్మ
యీఁగ మిక్కుట మయ్యె నెఱనింగి గడుమించె నికుంబై శిశిచె నీకుకాళ్లు
బడమట నిరుదెసఁ బ్రతిసూర్యములు దోచె నంబరంబునఁ బర్వె నాగడఁలు

తే. పిన్నబిడ్డ లెయ్యెడలఁ బింపిల్లుగూసి, రంభితలములు సిచుసిమయనియె జనుల
కళిలతృణలతాతరునిచయంబుఁ జీడ, నట్టె నిట్టలంబుగ జఱిపట్టుపొంటు. 160

క. సురపతిది క్కుఱిమెడు భూ, ధరములవెలి మొగులు గప్పె దప్పదు వర్షం
బరు దిది యకాలమున నని, దొరకొని చింతిలిరి గొల్లదొరలెల్ల మదిన్. 161

వ. తదనంతరంబ. 162

సీ. దిక్కరిణీబృంద మొక్కట యీనినపిల్లలు దివిఁ బ్రసరిల్లె ననఁగ
గోత్రాచలంబులు చిత్రవాతాహతి వెసఁ బెల్లగిలి మీఁద వెలసె ననఁగఁ
బాతాళమున నున్న బంధురధ్వాంతముల్ వెడలి భానుని మ్రొంగ నడరె ననఁగ
నిల నాల్గుచెఱుగుల జలధులు నలిరేఁగి కడళుల నభ మెక్కఁ గడఁగె ననఁగ

తే. నొప్పియుద్ధరస్థుల పయోధరములు, దెసలకడవటం² బొడమి యాకసముమూసి
మెఱుగు³ బోతులుచూడ్కి కిమిక్కుట ముగఁ, నొగవెఱిగుగులు రాలునునుప్పతిల్లె.

మ. వడి న్నమ్మేఘుచయంబులం దొరగు నుర్వాగోద్యతాసారముల్
వడగండ్లం⁴ బెరయంగఁ దీవ్రసగర్వాతూలముల్ గూడి దం
పి⁵ దోడ్తోడఁ బ్రవృద్ధి బొంగులువై ద్యానాపుధివ్యంశరం
బెడ మొక్కింతయు లేక యుంకఁగఁ గరం బేసారె నాపూర్ణశన్. 164

- మ. ఇది కల్పాంతమొ యిమ్మహోగ్రసలిలం జేకార్ణవాకారమై
పొదలం జూచెనొ యింతతోన జగముల్ పోజేసెనో ధాత యె
య్యది ది క్కెక్కడ సొత్తు మెవ్విధమునం బ్రాణంబు రక్షించుకో
లొదవున్ దైవమ యంచు గోపనివహం బుద్వేగ మొందె న్నదిన్. 165
- మ. భువనైక ప్రభుఁ డైనయింద్రునకు సంపూజ్యంబుగాఁ జేయును
త్సవమే నర్హుఁడనే హరింప నన కుత్సాహంబుతోఁ బూజ గొ
న్నవిహీనాత్ముని మేము సైప మనుచున్ శక్రాజ్ఞ గోవర్ధనా
ద్రి వెసం ద్రొక్కెడు నాఁగఁ జుట్టుకొని యుద్రేకించె జీమూతముల్. 166
- క. పసులకు నొడ్డినవలయై, మనుగినయవాన పశుసమాజము¹ నెల్ల
బసగరగొని యంతటఁ బోక సమస్తప్రాణిభాధకం బై పేర్చెన్. 167
- చ. కులిశనిపాత²దాహమునఁ గొన్ని నశింపఁ బ్రచండవాయువుల్
బలువిడివ్రేయఁ బెల్లగిలి భగ్నములై చెడఁ గొన్ని వెల్లువల్
బలియుటఁ బీడితంబు లయి పాడరఁ గొన్ని యశేషభూరుహః
వళులకుఁ దీవ్రదుఃఖదశ వచ్చె నెఱిం దదరణ్యభూములన్. 168
- చ. నిడుజడిదాఁకి యెందుఁ జననేరక యాకటఁ గ్రున్నీ చెట్టుపల్
సడలఁ గులాయమధ్యమున శాఖలసందున నిల్వలేక యు
గ్గడువుగఁ బల్కలుం జఱచుగాడ్పునఁ దూలి వనంబుపటు లె
య్యెడఁ బడి చచ్చి తేలెఁ గడు నేపెసలారుపాలంపు వెల్లువన్. 169
- చ. గిరికుహరస్థితంబు లగుకేసరులున్ జడిఁ జేర్చునప్పయో
ధరములగర్జలం బెగడి దందడి నున్నవి యున్నచోన య
చ్చెరువుగ గుండియ ల్వగిలి చేష్టిత మేమియు లేక యుండెన
ప్పరుసనివాస నన్యమృగపజ్జులు మ్రగ్గుట చెప్ప నేటికిన్. 170
- వ. అట్టిసమయంబున నిరంతరధారాపాతంబునం దడిసి నలుదెసలం ³బఱచి వ్రేయు
వాయువునఁ గొందలపోయి యెండొంటిచాటున కొదింగి కడగానక నిలువం
బడియుఁ గొమ్ములొడ్డి కన్నులు మోడ్చి కడతెప్పల నీళ్లు గాఱం దలలు డిగ్గవైచి
నెమరు లుడిగి మూర్ఖులువోయిన ట్లుండియు ⁴వడఁకు సొచ్చి యఱచుక్రేపుల
ముందటఁ బెట్టుకొని గంగడోళ్లం బొదువుకొని యంభారవంబుల నాక్రందించియు
వెల్లువకతనఁ డెంకిలేక నిలువుగా లుండియుండి యోటటి కాళ్లు వడంక సైవణ
దప్పి నెఱిదప్పం బెనురొంపిలోనం ద్రెల్లియుఁ బెలుచ మెఱచు మెఱుంగులం
జెడరి యదరంట నుఱుము పేరుఱుముల ⁵బమ్మెరపోయి మందపట్లు విడిచి యిట్లు
నట్టుచుం దెరలఁ దిరిగియు నాహారంబు లేక యీడచాటువడి మేయంజాలక

1. తోడ. 2. పనియై. 3. మజముల. 4. ఘాతహతి. 5. నిడి, జఱచి. 6. జఱచి

7. దుఃసుకులు. 8. బమ్మరి.

యెత్తువడి తెవులుగొంట్లు ముదుసళ్లును మడియ బలవంతంబు లై నవియుఁ జేవ
దక్కియుఁ బసులు పెక్కుబాలధం దల్లడిల్లుఁ బశుపాలురును ¹గుడిసెలు గూలి
బండ్లు (దడఁబడం) దూలి సొమ్ములు శిథిలపడి పాకాదిక్రియలు మాలి దోహనం
బులు నిలిచి మహాక్లేశంబునఁ గొందలంబునొంద నందఱుఁ గృష్ణకృష్ణ కాపుము
గోవులకు మాకును దిక్కు నీవ యని యాక్రోశింప గోవు లున్ముఖంబు లై యట
చుచు శరణంబు వేడువిధంబునం దనవలనిక ఁటతేర నవ్విధం బంతయు నాలో
కించి వాసుదేవుం డాత్మగతంబున. 171

మ. తనకై చేయుమహోత్సవంబు నటు లేఁ దప్పించుటం గోప మె
క్కినచి త్తంబున గోవ్రజంబున కతిక్లేశంబు వుట్టింప నె
ట్టన నయ్యింద్రుఁ డొనర్చి నట్టిహరవప్తంభంబు గాకేమి యి
వ్వనిరోధం బతఁ డింతఁ దాఁ గనుకొకో విద్వేషసాఫల్యమున్. 172

క. దీన ననుఁ జిక్కువడియెడు, వానింగాఁ దలఁచె నిపుడు వాసవునట్ల
జ్ఞాని యొరుఁ డెవ్వఁ డింతగూ, చూనింగగ నేరనేని మఱి నగనిమ్మా. 173

శా. ఈగోవర్ధనశైలముం బెఱికి ²నే నింపొందఁ గేలక వియ
ద్భాగం బందఁగ నెత్తి మందిరముచందం బొందఁగాఁ జేసి యే
నీ గోసంతతి నెల్లఁ గాచెద మదీయైకత్వసత్వోదయ
ప్రాగల్భ్యంబులు సర్వలోకవినుతిప్రాప్తి గనుంగావుతన్. 174

— శ్రీకృష్ణుడు గోరక్షణార్థంబు గోవర్ధనచర్వతంబు నెత్తుట —

వ. అని తలపోసి నిశ్చయించి యాక్షణంబ. 175

మ. వనమాతంగము విస్ఫురన్త దకళావప్తంభశుంభద్దశక్
సునిరూఢం బగుక్రీడఁ బంకజము సుస్తూలించుచందంబునక
వనజాక్షుం డవలీలమైఁ బెఱికి సన్నద్ధాగ్రహస్తంబునం
గొని యెత్తెక్ విపులాతపత్రసమతక్ గోవర్ధనాద్రీంద్రమున్. 176

సీ. కదలి డొల్లెడు మహాగండశైలములతో నిఁమ్రాఁకులును బెల్లగిలివడంగ
వడిఁ దూలి చెదరెడువారివాహములతో ఘనమృగవ్రజములుఁ గలఁగిపాట
నుదరి క్రేళ్లుఁకెడునుగ్రకేసులతో బిలగతాహులుఁ గింక వెలికి నెగయ
వెఁక బాసి పోయెడు విద్యాధరు తోడ నియమస్థమునిజనాళియుఁ దొలంగ
తే నొత్తువడి కాంచనాదిధాతూచ్ఛయములు, రసము జొబ్బిలఁగా రత్న రాసులొలుక
నడరిసానుసంధులువ్రయ్య నమృహాద్రి, గలయ నాభీమయ్యెఁ దచ్చులనవేళ. 177

చ. గొడ గుగఁ జేసె గోవులకు గోపకుమారులకు న్నగంబు ని
న్ద్రొడఁబడవచ్చుఁ బొమ్మనఁగ నొప్పెడు వ్రేళ్లులు వంజీమాఁకియై

యడరినమీఁదిమేఘుతతి యావృతియై శిఖరంబు గుబ్బయై
కడుబెడఁగొందె హస్తమనుకామ దిరంబుగఁ దాల్చి పొల్చుటన్. 178

క. కొండ ధరించుట నాకొక, కొండా¹ మున్నునలవాటు కూర్చున్నె పె
న్దొండ ధరింపనె యనున, ట్లుండె యదుతనూజుఁ డద్భుతోరుస్థిరతన్. 179

వ. ఇట్లు గోవర్ధనుండు గోవర్ధనోద్ధరణంబొనర్చి సకలగోపాలసముదయంబున లోకించి.

శా. ఈవానం బరిపీడ నొందుపసుల స్వీక్షించి రక్షార్థమై
వేవే యిద్ధరణీధ్రముం బెఱికితి² విస్తీర్ణ మీక్రిందు మీ
రేవా రెచ్చట నుండఁ గోరితిరి వారెల్లం బశుశ్రేణితో³
భావంబుల్ భయ ముజ్జగించి చొరుఁ డీభవ్యాద్రిచా టందఱున్. 181

తే. బహుసహస్రసంఖ్యలు గలపసులకెల్ల, నిమిష దగినయి మైయ్యది యిచట ననకుఁ
డెనసి త్రైలోక్యమునువచ్చెనేని శినిము, గలదు వెండియు వెలితియ కాఁగ నుండు.

వ. అనిన నద్భుతరసప్రమోదంబులు వెల్లిగొనఁగ నాగొల్లలెల్ల నార్పుచుం జెలంగి
దమతమకడుపుల నమ్మహాశైలమంటఁబుక్రిందికి నొండొండ పిలిచి సర్వభాం
డావళులును సకలశకటప్రముఖంబులును సమస్తవస్తువిస్తారంబులుం దెచ్చి
యునిచి బాలస్త్రీనృధృపూర్వకంబుగా నందఱుం దగినయెడములు గైకొని నివా
తంబున సుఖంబుండి దామోదరమహిమాభిరీర్తనంబునఁ దత్పరు లైరి సప్తరా
త్రులు సమవసానంబు నొందినం బురందరం డమందమందాక్షుచిటనుం డై వలా
హకవ్యూహంబుల నుపసంహరించి మగిడి నిజలోకంబునకుం జనిన. 183

క. నిర్దేఘత నాకాశము, నిర్మలమై ధౌతఖడ్గనిభమిది యనఁగా
నిర్మక్తాశితభుజగస, ధర్మంబై యొప్పె నిజనితాంతచ్ఛాయన్. 184

క. హరి గోవులు క్రమ్మఱు సుం, చరించుటిట్ల యన నబ్దచంద్రతివాయన్
హరిగోవులు విశదములై, చరాచరమనోజ్ఞసంప్రచారత నొప్పెన్. 185

సీ. ⁴వాఁకలఁబడి నీరువలియఁ బాఱఁగ మీట్లు లొండొండ బలసి తృణోత్కరముల
తుదలు పచ్చదనంబుతోఁ దలసూపంగఁ దీఁగ లొయ్యనఁ గొంకుదేటి కొనలు
మొగ మెత్త మెత్తన యిగురాకు దోఁపంగఁ దరువులు దని గాఢపు తపనపచులు
గాంచి సంప్రాణించి⁵ క్రమ్మఱు గొమ్మలు గదలించి నర్తనక్రమ మొనర్చు

తే. నెలపు లేర్పడి క్రమ్మరు నెరపు లెఱిగి, మృగమలంబులు భ్రమవాసి మెఁగఁగజొరఁగ
నాటవికకోటి తమజాడ లరసి తిరుగ, నడపు లొప్పారెఁ జండవర్షాత్యయమున.

వ. తదనంతరంబ గోపాలదేవుండు గోపాలనోత్సవంబునం జరితార్థం డై గోవర్ధన
ధరణీధరంబుఁ దదీయస్థానంబునంద యత్యంతసుస్థిరం బగునట్లుగాఁ బ్రతిష్ఠించి
గోవుల నభిమతమార్గంబులఁ బ్రవర్తింప గోపకుమారులం బనిచి. 187

- క. అక్కొండయందుఁ బ్రియమగు, చక్కటి నొకయున్నతంపుసానువువైఁదా
నొక్కఁడు నాసీనుండై, స్రుక్కక కదుపులు చరింపఁ జూచుచు నుండెన్. 183
- తే. తన్నుఁ గానంగరాసీక తనువు డాచి, యాకసంబుననుండి విహంగరాజు
భక్తి నెఱకలసీడ నప్పద్మనాభు, మీఁదఁ బచరించె బీతెండ మెఱయకుండ. 189

— ఇంద్రుడు శ్రీకృష్ణునిసన్నిధికి వచ్చి బహువిధముల స్తుతించుట —

- సీ. ఆసమయంబున నతిమానుషంబును నతిదైవతంబు నత్యద్భుతంబు
నగుకృష్ణదుష్కరవ్యాపార మాత్మకు ప్రేక్షనై వెలసిన విబుధనాథుఁ
డాత్రిదివమున నుదాసీనుడై యుండ వెఱచి యల్పు బగువేల్పుమూఁక
గొలిచిరా వెల్లేనుఁగును వేయుగన్నులు గులిశంబు నని చెప్పవలయుతనదు
- తే. లక్షణము లుల్లసిల్ల నిలాతలమున, కేఁగుదెంచి గోవర్ధనాగ్రీంద్రుఁడటము
నందుఁగూర్చున్న దేవుమాయామనుష్యు, నాద్యుండుఁడరికాక్షు ననంత గాంచి.
- క. లోచనము లెల్ల విచ్చి వి, రోచనునెదురుకొనుపంకరుహములభంగి
రోచిష్టువులుగ వేడ్కం, జూచె ననిమిషత్వ మపుడు సుకృతార్థముగన్. 191
- క. తనతేజ మతనిముందట, నినుముందటివెఱవెలుంగు నెన యగుచు వెసఁ
జొనుఁగుపడ నొడిగె శక్రుం, డనుపమవిభవాభిమాన మంతయు నడగన్. 192
- మ. ఇతఁ డక్షోభ్యుఁ డరాద్యనంతవిభవుం డీశానుఁ డానమ్రుదై
వతుఁ డాక్షిప్తసురారిచక్రుఁ డజితవ్యాపారవిఖ్యాతుఁ డ
చ్యుతుఁ డాద్యుం డనుబుద్ధి చిత్తమున కచోప్త నంతటం జెందఁగా
శతమన్యుండు విసీతివిభ్రమవికాసస్ఫీతసర్వాంగుడై. 193
- క. కన్నంతన తనయేనిక, దున్న దిగంద్రాని రభసదోలాయితఘః
రోన్నతవక్షస్థలుఁడై, యన్నలినాక్షునకు వంచె నాత్మశిరంబున్. 194
- వ. ఇట్లు ప్రణామం బొనర్చిన. 195
- తే. కనియుఁ గాననివిధమున ననఘతేజఁ, డెఱిగియును నెఱుంగనిభంగి నింద్రుదిక్కు
క్రేకరించియుఁ జూడక కృష్ణుఁ డచలి, తాసనుండయి యుండె ననాదరమున. 196
- వ. అప్పరమేశ్వరుండు తనయందు సౌముఖ్యంబుచాలమికిం దలంకి దేవముఖ్యుండు
కృతాంజలి యై కదిసి సామవచనంబుల నమృతాభాగు నిట్లని వినుతించె. 197
- సీ. సకలవేదంబులు సకలయజ్ఞంబులు నీ వని కనుఁగొని నీకు మిగుల
నొండు లే దని కాంచి యోగంబులకు నీవ భావ్యుండ వనియును బ్రణవమునకు
వాచ్యుండ వనియును వాస్తవం బగుబోధమున కాత్మ వని మునుముట్ట నెఱిగి
విశ్వజన సీతివిలయంబులును నిర్గుణావభాసంబు నీయంద చూచి

- తే. భవదనుభ్యానపూజనప్రణతివిధులఁ, దగిలియుండువాఁడొక్కండధన్యతముఁడు
వివిధదివ్యావతారప్రవీణభువనభరధురీణ యాశ్రితమిత్ర పద్మ నేత్ర. 198
- శా. గోపాలత్వవిరూపుఁ డై నకతనం గ్రొవ్వగ్గలంబై మదిఁ
రూపింపం జొర కేను నిన్ను నిటు సంరోధించి బాధించితిఁ
నీపాలం బొలుపారుగోధనముల నిక్కుంబు దుర్మత్సర
వ్యాపత్తిం బ్రభవించి రోషమది యిట్టై నొంచె నీచిత్తమున్. 199
- క. నీ వఖిలనియామకుడవు, దేవా నిన్ను నియమించుదేవర యెవ్వఁ
డీవిభవ మిచ్చినాడవు, గావే నా కింత యేను గాననె మొదలన్. 200
- తే. ఏలయో పుట్టె నాదెస నిట్టికొఱఁత, దీని నైరింపఁ దగు నీకు దివిజవంద్య
దాసులందు లెక్కింపంగఁ దప్పు లెన్ని, లేవు ప్రభులకు నైరింప లెస్సగాక. 201
- మ. విలయైకార్థవకారు లై నఘనముల్ వేవేలు వాతూలసం
కులవృష్టిం బ్రసరింప నేను వెనుకఁ ఘోరాకృతి నిల్వఁగా
బలిమిఁ డైవతదానవాదులకు మాన్పఁరానిగోసంప్లవం
బలఘుస్థైర్యుడ వై జయించుటకు నే నాత్మం బ్రమోదించితిన్. 202
- తే. కేలికందుక మెత్తినలీలఁ గొండ, యెత్తి గోవులయడరు నీ ¹విట్టుడుపుట
వలన మందరధర నీదువైష్ణవంపుఁ, దేజ మఖిలలోకములకుఁ దేటపడియె. 203
- మ. త్రిదశప్రీతి యొనర్పఁ గోరి ధరణిం దేజోంశము స్త్రీలమై
నుదయం బొందఁగఁజేసి నీవు క్రియ కువోగించు తెల్లఁ శుభ
ప్రదమై పూర్ణతఁ బొందినట్టిదయకా భావించితిం జూపె నేఁ
డు దయావర్ధన యిట్టివిక్రమకళాటోపంబు రూపించుటన్. 204
- ఉ. నీ వొకరుండవుఁ భువననిర్వహణంబునకుఁ ధురంధరుం
డై వెలుఁగొందువాడవు సురావళిలో మఱి యోగ్యు నీదృశుఁ
శ్రీవర చెప్పుమా కలఁడ సృష్టికిఁ గర్తృపయోజగర్భుఁ డా
దేవుఁడు నిన్ను నెన్ని గణుతింపఁగఁ బాత్రమె నీకు నుద్దిగన్. 205
- తే. అంబురాశి నదంబుల కచలములకు, నాహిమాద్రి పతులకుఁ గశ్యపసుతుండు
మేటియై యొప్పుక్రియ సురకోటికెల్లఁ, బ్రభుడ వీవొక్కరుండకావె పద్మనాభ.
- సీ. జలములపై భరామి యిలమీఁద మనుజులు మనుజులపై మేఘమండలంబు
మేఘమండలముపై మిహిరుండు దేవలోకంబున నొప్పు నాకంబు నాక
మేలుటకై దివిజేంద్రత్వ మిచ్చి న నీవు ప్రతిష్ఠించి తీర్వరుండవు
నాకలోకముమీఁద నలినజులోక మాలోకంబుమీఁద గోలోక మమరు
- తే. నట్టిగోలోక మేలువారై నగోవు, లనఘు గోవర్ధనాద్రింద్ర మశ్రమమున
నెత్తి యాత్మీయసంతతి నీవుగాచు, డాత్మఁగనియెంతయునుమోద మతిశయిల్లు.

వ. అగ్రోవులు పితామహసహిత లై యుండి భవద్ధారవం బభినందించుటకై నన్ను నిటఁ బుత్తెంచి రేనును నామీడితప్పు వాయ నిన్నుఁ దెలచుట ముఖ్యకార్యం బుగాఁ జనుడెంచితి. 208

క. అదితికిఁ గశ్యపునకు ము, న్నుదయించినవాడ నీకు సోదరుడ ముదం బొదవ నను నాదరింపుము, మది నొండొక కింక యింక మానుము వరదా. 209

వ. గోవులు నిన్ను గుఱించి తా రాడినయవిగాఁ జెప్పు మనినమాటలు గొన్ని గల వాకర్ణింపుము. 210

సీ. పిదుకుట దున్నుట పెరుగుట లోనుగాఁ గలుగునానావిధకర్తములకు నాత్మీయు లగు వారి నఖిలంబునందునఁ బనిచి లోకైకసంభరణ మేము గావించుకతమునఁ గమలాసనాదులు మమ్ముఁ బాటెంటురు మాకు నెడరు వుట్టినచోఁ జక్కఁబెట్టితి గ్రమ్మనఁ గోరి ప్రాణుఁ డైనగురుడ వీవు

తే. రిత్తయుపచారముల నాచరించి నిలువ, కస్తదీయకులస్వామి యగుట కర్థిఁ జేసి యనునాజ్ఞ నిన్నభిషిక్తుఁగా నొ, నర్పఁ బుత్తెంచితిమి జగన్మాన్యచరిత. 211

వ. నీవు మమ్ము వలసినవాడ వగుదేని యివ్విధంబున కియ్యకొను మని తల్లుగావున.

క. ఇవె కాంచనకలశంబుల, దివిజకరంబుల నభోనదీజలములు మా ధవ సముపాసీతము లై, నవి యెఁ జేయునభిషేచనము గైకొనుమా. 213

తే. అమరకోటికి నింద్రుడ వైనయట్టి, నీవు గోవుల కింద్రుడ విది మొదలుగ గోకులంబుల నిటులేలికొంటి గాన, నలఘుగోవిందనామవిఖ్యాతి గనుము. 214

— ఇంద్రుడు శ్రీకృష్ణుని గోపతిత్వమున కభిషిక్తునిఁ జేయుట —

వ. ఆపాథమాసంబు మొదలయిన చతుర్థాసంబులందును నర్థంబు నీ కిచ్చితిఁ దోలుత రెండునెలలును లోకంబు నాకుం బూజ గావించు నపుల రెంటును జనంబులు నిన్నుఁ బూజించువారుగావుత నుపేంద్రుం డనం దొల్లియు వెలసి తివ్వితేషంబు వలన నయ్యుపేంద్రశబ్దంబు సమర్థించి యమర్త్యులు కీర్తింతురు వర్షాగమసమ యంబున సుప్తిం బొంది కార్తికంబున వినిద్రుండ వగుటయు భద్రంబులు భువ నంబులం బ్రవర్తిల్లు నని యిట్లొనర్చిన వాక్యోపన్యాసంబున నుల్లాసంబు నొందు వాసుదేవునకు నాక్షణంబ. 215

క. తాన యిరుగేలఁ గలశము, లానందముతోడఁ దాల్చి యభిషేక సుఖ శ్రీనెఱయఁ జేసె సురపతి, యీనిఖిలంబునకుఁ బరమహిత మగుపొంతున్. 216

వ. అంతయు ననుసంధించి గోవులు గోపాలు రనుగమింప వచ్చి నిరపయోధ రంబులం ¹దొరఁగుపయఃపూరంబుల నతని శిరం బభిషేకించె ధారాధరంబులు దివ్యోదకధారలం దోచెఁ దరువులు మకరందబిందుసందోహంబులం దడిపె దివం బుననుండి సురభికుసుమవర్షంబులు గురిసె దేవదుందుభివిద్యాధరప్రణాదంబులు

గంధర్వగానంబులు నప్పరోన ర్తనంబులు నుల్లసిల్లె వసిష్ఠవామదేవజాత్రిభరద్వాజ
కౌశికకణ్వాదిమునులు శ్రుతిసిద్ధంబు లగుసిద్ధమంత్రంబులఁ గీర్తించిరి సూర్యుం
డును సుప్రసన్నతేజుండై వెలింగె దిక్కులు వెలసెఁ బవనుండు సుగంధసుఖ
స్పర్శతాసుభగుండై చరించె దావసాన్నిహోత్రంబులు ప్రదక్షిణజ్వాలాజాలంబు
లయి యొప్పె సాగరంబులుం గిరులుఁ దరంగిలులుం దరుగుల్లలతాదులుఁ బశు
పక్షిమృగప్రముఖంబులు లోనుగాఁ దత్తవచురూపంబు లగుసంప్రమోదచేష్టి
తంబుల శోభిల్లె నిట్లు కృష్ణాభిషేకంబు సర్వశుభావహం బయి పరఁగిన
యనంతరంబ.

217

క. దివ్యాంబరభూషాదుల, నవ్యంబుగ నపుడు కమలనాభున కింద్రం
డవ్యాహతముగఁ జేసెను, భవ్యపరిష్కార మధికభద్రం బమరన్.

218

వ. ఇట్లలంకృతుండై యున్నయతని కింద్రంఁగు మఱియు నిట్లనియె.

219

క. ఇచ్చటికి నేను బ్రయమున, వచ్చినపనులంఁగ బ్రణతవత్సల యొక్కఁ డిం
పచ్చుగ సిద్ధం బయ్యెను, మెచ్చలయఁగ నింక నొకటి మిముఁ బ్రార్థింతున్.

వ. అది యెయ్యది యనిన నవధరింపుము.

221

సీ. కంసునిపంపునఁ గలరు మీ కెగ్గోనరింప నింకను దుశ్చరిత్రు లసుర
లందఱుఁ గ్రమమున నపగతాసులఁ జేసి తడయక కూల్చె దాతినినిఁ బిరప
నటమీఁద రాజవై యావర్జితాశేషరాజన్య యగుధరారమణి మిగుల
1శాసిత మయ్యెడు సర్వజ్ఞ నాడు మీమేనత్తకుంతియం దేను నాదు
తే. తేజమావహింపంగ యుద్ధిష్ఠిరాని, లాత్తజలవెన్మవాఁడై నయతులయశుఁడు
పాండురాజాన్వయాంభోజభాస్కరుండు, నిర్జితా రాతి యూర్జితం డద్భునుండు.

మ. నిను సర్వంబునకుం బరాయణముగా నిర్దోషుండై యాశ్రయిం
చు నూదారస్థితమైతి నెవ్వనమునన్ శోభిల్ల నీ వాతనిన్
జనతారక్షక నన్నుఁ జూచుకరణిన్ సంభావ్యుఁగాఁ జూచి కై
కొనుమీ నిర్మలకీర్తి గాంచు నతఁడున్ గోవింద నీ ప్రాపునన్.

223

వ. ఏను మహామునిమధ్యంబునఁ బాండవమధ్యముండు ప్రచండకోదండపాండిత్యం
బున సర్వాధికుం డగు నని పలికినవాఁడ నప్పలుకులు దప్పకుండఁ దద్దారవంబు
ప్రకాశంబునేయు మతనికిం దదీయజ్ఞాతు లగుధార్తరాష్ట్రులతోడ సమరం
బయ్యెడు నందు ధాత్రిం గలనకలక్షత్రంబునుం గూడి రెండుదెసలం బన్నిన
యపుడు పదునెనిమిదియఁజోహిఁబు లగుచతురంగనైన్యంబులు కల్పాంతకాంతం
బుగా ననోన్యన్యసంక్షయం బాపాదించు నయ్యుద్ధంబున నమ్మహావీరుండు నీకు
నవశ్యరక్షణీయుం డివ్వధంబు మత్ప్రార్థితం బిట్టిదిగాఁ దలంపు గలిగి యుండ
వలయు నని యింద్రుండు సంభాషించినఁ బరితోషభరితహృదయుం డై యదు
పుంగవుండు.

224

- శా. మామేన త్తతనూజు లేవురును సన్తాన్యు ల్ల హావిక్రమ
శ్రీమంతు బ్దివిజాంశసంభవులు వర్ధిష్ఠుల్ కురూ త్తంసముల్
సామర్థ్యంబున నీ¹సమ స్తధరయున్ సాధింతు రం దాభుజ
స్థేనూకల్పుడు మధ్యముండు త్రిజగజ్జిహ్నుండు శౌర్యోన్నతిన్. 225
- ఉ. ఏ నిదియంతయున్ సురగజేశ్వర మున్న యెటుంగుదున్ మదిన్
బూని రణాంతర్ముఖున బ్రభూతజయావహ యైనబుద్ధి న
మానవసింహు శోభనము గ్రుని గాంగఁ దలంచినాడ ని
చ్చో నిటు నీవుఁ జెప్పి తటసూడు మవశ్యము నట్ల చేయుదున్. 226
- వ. భవదీయసమాగమనసౌహార్ద్యంబునకు హర్షించితి నింక నిష్కళంకచిత్తుండ వై
యుత్తమస్థితిం బ్రమోదింపు మని వీడ్కొలిపినం బాకశాసనుం డయ్యసురశాసను
చరణసరసీరుహంబులకుఁ బ్రణామిల్ల ప్రదక్షిణంబు నేసి యెప్పటియట్ల యైరా
వతంబు నెక్కి సురలు పరివేష్టించ నాత్మీయస్థానంబునకుం జనియె నంత నిక్కడ.
- శోవపుద్గులు శ్రీకృష్ణుని మహాప్రభావం బభివర్ణించి యతని నరయుట —
- క. ఆగోవర్ధనగిరితట, భాగంబున నుండి భువనబాంధవుఁడు మహా
భాగుఁడు వ్రేపల్లెకు నను, రాగంబున నరిగె సఖిపరంపరతోడన్. 228
- వ. ఇట్టి వాసుదేవప్రభావం బఖిలంబు ననుసంధించి. 229
- ఉ. అందులవృద్ధులున్ మతినమగ్రులుఁ గార్యవిచారవేదులుం
గ్రందుకొనంగ నాతని నఖర్వచరిత్రునిఁ గాంచి చుట్టు నా
నందసమగ్రులై బలసి నవ్యవికాసవిసీతిసంభ్రమ
స్పందనముల్ నిజంబు లగుభావములుం జెలఁగంగ న త్తతీన్. 230
- వ. అత్యంతగంభీరప్రకారంబున నక్కుమారున కి ట్లనిరి. 231
- శా. గోత్రోద్ధారణకేళి నశ్రమమునన్ గోత్రాపరిత్రాణముం
జితప్రాధి నొనర్చి తివ్విధములున్ జెప్పంగఁ జూపంగ నీ
గోత్రామండలి నెందుఁ గల్గునె వెఱన్ గోవింద నీ కమ్యైన్
గోత్రాతాతీయు నమ్ముడై యొదుగడే గోపాలురే యీదృశుల్. 232
- తే. ఇట్టినిపు సుట్టంబవై యింతవట్టు, వారిలో నున్నవాడవు వారిజాతు
యేముధన్యాత్ములము మమ్ము నెవ్వ రెనయు, వారు మా²కోర్కులెల్ల నిండాఁరబండె.
- క. వెఱచి వెఱచి యడిగెద మే, మెఱిఁగింపఁగ వలయు నొకటి యీ వెవ్వడ వీ
కొఱమాలినగొల్లతనము, మఱువున విహరించె దిట్లు మహి నాత్తెచ్చున్. 234
- క. వసువులలో రుద్రులలో, శ్వసనులలో నొక్కడవొ నిజం బెయ్యది రా
క్షసయక్షఖచరగంధ, ర్వసిద్ధవిద్యాధరప్రవరజన్ముడవో. 235

క. ఆలం గాచెద వక్కట, త్రైలోక్యముఁ బేర్చిఁ గావఁ దగువాడవు నీ
మూల మెలుంగమి వెఱఁ గడుఁ, దూలెన మిట్లేమితప్పు నొడరునొ యనుచున్.

తే. నందగోపునియన్వయానందకరుఁడు, సువతియాయశోదకు ముద్దుసూపుపట్టి
క్రీడసలిపెడు నదె చిన్నికృష్ణుఁ డనుచు, మనుజుఁగానిన్నుఁగనుతప్పుమాకునైపు.

క. నీ వెవ్వఁడవైన నగుము, భావంబున నీకు మ్రొక్కి బ్రతికెనము మముఁ
గావుము ప్రోవుము గొల్లల, మేవిధిఁ ¹జేరుకొనువార మెలుంగ మొకటియున్.

తే. అనిన నవ్వుచు వారితో నవ్విభుండు, మీకు నిన్ని ద్రవ్వఁగ నేల మిన్నకున్నఁ
బోదె మీబాంధవుఁడ ననుబుద్ధి చాలు, ²నవల నేమి నేసెదరు మీ రసఘూర.

శా. కీ డొక్కింతయుఁ జెందనీక ప్రియము స్త్రీల్కొల్పుచున్ వచ్చెదం
గ్రీడాలోలత నాకు నేయది యపేక్షింపంగఁ బట్టెననుం
జూడుం డూరక యొయ్యఁ గాలగతి నా చొప్పెల్లఁ దెల్లం బగున్
మీడెందంబుల కవ్విధం బతిశుభోన్తేషావహం బయ్యెడున్. 240

వ. అనిన సంతసిల్లి వల్లపు లందఱుఁ దమతమమందిరంబులకుం జని సుఖసంచారం
బులం బ్రవర్తిల్లి రని జనమేజయునకు వైశంపాయనకథితం బైన కథాప్రపం
చంబు సమంచితవ్యాఖ్యానవిఖ్యాతంబుగ. 241

ఉ. సంగడిరక్ష పాలబహుసంగరజిత్కరవాల బాలికా
మంగళమూర్తిహేల యసమానసమంజసకీర్తిని ర్తకీ
రంగదిగంతరాశ గుణరాజిహృతాఖిలచిత్తజాల స
ప్తాంగరమావిశాల సకలార్ధిచిత్తకాపుణ్యలక్షణా. 242

క. చెంజిమలచూర కార ధ, నంజయసమస త్వజైత్ర నమదరిచూడా
సంజనమనోజ్ఞనఖచుచి, కింజల్కసరోజసకృశభేలనచరణా. 243

మాలిని. అసకృదసమథాటీ వ్యాప్తివృష్టాగ్రయాయీ
ప్రసభజనితవిద్విట్పట్టణోద్దాహవేగో
ల్లసితవిచలదుల్కలంఘితధ్వాంతవాసీ
వ్యసనవిశదలీలావర్ధమానప్రతాపా. 244

గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమిశ్వర చరణసరోరుహధ్యానానందఃసాందర్య.
ధుర్య శ్రీసూర్యసుకవిసంభవ శంభుదాసలక్షణాభిధేయ యెఱ్ఱయనామధేయ
ప్రణీతం బైన హరివంశంబునం బూర్వభాగంబునందు సప్తమాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు హరి వంశము

పూర్వభాగము - అష్టమాశ్వాసము

శుక్తుసుమశరోపమ
సామగ్రీ జనితహృదయసంజ్వరవిలుత
దృఢమాసఖీసమర్చిత
కోమలచరణాభిరామకోమటివేమా.

1

వ. అక్కభకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె దదనంతరంబ యనంతశయనుం
డనంతసత్వోచితవ్యాపారంబులఁ బ్రతిదినంబును విశృంఖలుం డై మిగిలి. 2

సీ. మలసిదర్పంబున మార్కొనువృషముల నార్పుచు రేచి పోరాట సేయు
లావరు లయినగొల్లలవంగడములు గొంపలపెట్టి బాహుయుద్ధము లొనర్పు
నడవుల బెబ్బులు లాదిగా నుగ్రసత్త్వంబులఁ దొడరి యుద్ధతే వధించు
బటచుట దాటుట పట్టుట దిగుచుట మొదలుగా నాశ్చర్యములుగఁ జూపు

తే. నొడలఁ బ్రాయంబులావును నొప్పిదంబు, నుక్కివంబున విక్రమ మొకటికొకటి
కనుగుణంబులై యేరికి ననుగమింప, రాక మెఱయంగఁ బటువిహారముల నలరె.

వ. ఆ సమయంబున.

4

చ. తననవయావనంబును నుదగ్రపుదర్పము శారదాగమం
బున దినరాత్రులం గలప్రభూతసుఖోచితరమ్యభంగులుకా
గనుఁగొని కామభోగములఁ గ్రాలుటకై మది నిచ్చుగించి య
వ్వనరుహలోచనుండు గరువం బగుచోద్యపునిశ్చయంబునన్

5

క. ఆపల్లెలోన నొప్పెడు, గోపతరుణు లెల్లఁ దనకుఁ గోర్కి సలుపులీ
లాపాత్రములుగఁ జేయుట, కేపారఁగ నుత్సహించి యెరకపువేడ్కన్.

6

సీ. అభినవబర్హి బర్హాపీడలక్ష్మి నుల్లాసించుకేశకలాప మరురఁ
గమనీయకేయూర్కంకణోర్తి కలకుఁ దొడవైననిడు గేలుదోయి మెఱయ
అమ్మానకుసుమ సమంచిత మాలిక గై సేయువిపులవక్షంబు దనర
హరిద్రకాశేయహరిబంధముఁ గృతార్థముఁ జేయుపృథుకటీతటి యెలర్పఁ

తే. జిటుతనవ్వున నిండారుజిగి యుదార, లలితనేత్రాంచలంబుల నలుపు లేడల
వెన్నుడఖిలై కమూర్తిదావేణునాద, ఘనసుధాంభోధియొండొండగడలుకొలిపె.

క. ఆదివ్యధ్యనియింపున, కాదటఁ జెపు లొగ్గి గోవులాదిగఁ గలలో

- కోదితజంతువు లుల్లము, లేది యొడలు మఱచి సొగసె నెంతయు భ్రాంతిన్. 8
- క. గోపాలురు తద్వేణుర, వాపూరములోన మునిగి యానందారస
శ్రీపరిణతి నాత్మీయ, వ్యాపారము లెల్ల వదలి రవిచేష్టితులై. 9
- ఉ. అత్తటి బల్లెలోనఁ గలయంగన లెల్ల సముత్సుకంబులై
చిత్తము లెత్తి తేర యదుసింహునిపాలికి నేఁగుదెంచి య
య్యత్తమసౌకుమార్యనిధియజ్జ్వలలీలలు మెచ్చి రాగముల్
కుత్తుకబంటయై యెసఁగఁ గ్రోలిరి చూడ్కులఁ దన్తుభేదువున్. 10
- క. తగిలినచూడ్కులు మగుడన్, దిగువ వెరవు లేక మదను త్రిప్పులఁ బడున
మృగువలతగు లాత్మీయం, బగుకోర్కికిఁ దగిన నాతఁ డామోదమునన్. 11
- క. అనురూపాలోకనముల, ననురూపాలాపములను ననురూపవిచే
ప్రసములఁ దనమనసు తెఱం, గునువారికిఁ దెలియఁజేసి కుత్తుకముఁ బెంచిన్. 12
- వ. ఇట్లు వశీకరించి యందఱం గళిందకన్యాతీరకాంతారంబుల కెలయించిన. 13
- తే. తల్లదండ్రులు మాన్ప భర్తలు మగుడ్ప, జెలుబువల దనఁ జుట్టలు సిగ్గుపఱుప
వ్రేత లొకటియునెఱుంగక వెన్ను వెనుకఁ, దగిలిపోయిరి తమకంబు తవులుకొనఁగ.
- సీ. ¹ఎలదేటిపదువులయులివుల నొప్పారుచారుపుష్పితలతాగారములను
హంసరథాంగావతంసంబు లగుతరంగలఁ గ్రాలుకొలఁకుల చలువయెడల
సెలయేఱు²గడ లేడచినుకులనునుగాలిఁ దను వెక్కుకై లనితంబములను
నభినవమరకతశ్యామంబులై వేడ్కఁ బ్రభవించుమృదులంపుఁబచ్చికలను
- తే. బరమపురుషుఁ డయ్యింతులఁ బ్రకటరాగ, కుశలవేశలలీలలఁ గొఱలికొఱలి
నాఁడునాఁటికి కిరతులవిన్ననువుపఱిచి, తానుఁ జొక్కెఁ దద్భావవై దగివలన. 15
- క. హరిచేష్టితములు గ్రమమున, మరిగి నిజముగాఁ దమతమమగలఁ దొరగి యా
హరియంద భర్తృబుద్ధిం, బరిణతలై రావ్రజుబుబాలిక లెల్లన్. 16
- తే. పరగి పుయిలోటలుడుగుట బగలురేయి, బల్లెయందును నడవిలోపల నిజేచ్ఛు
దిరిగినట్టులు కృష్ణతోఁ దిరుగఁదొడఁగి, రంగనలు మరభరవిమూఢాత్మలగుచు. 17
- వ. ఇవ్విధంబున నత్యంతాసక్తి భజియించి. 18
- మ. లలితాలోకములన్ మనోజ్ఞమధురాలాపంబులన్ విస్ఫుర
త్కులహాసంబుల బంధురస్తనభరోత్తానాంగ⁴ సంగంబులన్
విలసద్వక్త్రసరోరుహాశ్రయములన్ స్నిగ్ధోరు సంవేప్తనం
బులఁ బూజించిరి గోపభామలు జగత్పూజార్హు దాశార్హునిన్. 19
- తే. కలవరించియుఁ గృష్ణాఖ్య తెలివి నున్న, యపుడుఁ గృష్ణాఖ్య యేమఱినట్టివేశ
యందుఁ గృష్ణాఖ్య దక్క నయ్యంగనలకు, రాదు వేఱొక వాక్యంబు రసనతుదకు.
- క. హరిచరితంబులు రసనీ, ర్భరములుగా జలలుగట్టి పాక్షదు రాతం
డరుదుగఁ బాడఁగ నాడుదు, రురుతరకరతాళసంభ్రతోన్మదగతులన్. 21

క. ఏవేషము దాలిచె బ్రియుఁ, డావేషము దారుఁ దాల్తు రతఁ డేయింపుల్
భావించి మెచ్చె వానికి, భావంబులయందు భ్రాంతివడుదురు పడఁతుల్. 22

తే. పిల్లఁ¹గ్రోవి వట్టుచుఁ బసిపిలుదఁబోవఁ, దారుఁబోదురు²రాగాన్యతంత్రలగుచు
నెరపుధూళులు మేనులఁ బొరసి యవియ, తొడవుగా గోపికలుకృష్ణుతోడఁగూడి.

క. పిడియేనికపడువువాడువఁ, గడువేడుకఁ గ్రాలుగంధగజపతిమాడ్కి
బడఁతులనడుమ యదూర్వహుఁ, డడవుల నొప్పారెఁ బటుమదాంధస్ఫూర్తిన్. 25

వ. అమ్మహాప్రభావుండు నిజప్రభావిభవంబు ప్రసరించి.

— శ్రీకృష్ణుఁడు గోపకాంతల రతిశ్రీడల నత్యంతానురాగవతులఁజేయుట —

క. అందఱకు నన్నిరూపులఁ గందర్పశ్రీడ నేకకాలనియతి నా
నందఱిషయసామరస్యం, బొంద జలుపు ⁴నోలి నొకత నొక్కత సూడన్. 26

క. అదియు నదియు నే టిదియో, మది నెలుఁగని కనని సొగపు మఱవనివలపున్
బొదలఁగఁ గేవలదరో³, న్నదలై శ్రీడింతు రాసమస్తాంగనలున్. 27

తే. ఒకత నొక్కత నెడపెట్టి యొకఁ డొకండు, దానునై మండలాకృతి⁵గా నమర్చి
నడుమ నొకమూర్తితో పేనునాదలీల, నందఱను దేల్చు నందగోపాత్మజుండు.

క. ఒక్కతె నొక్కతె దప్పుగ, నెక్కడికేనిఁ గొనిపోయి యెలమి రమించున్
దక్కినవనితలు దనబడి, నక్కడ నక్కడను నరసి యరసి భ్రమింపన్. 29

క. ఎన్నఁడుఁ దక్కక కొందఱ, నన్నున నెక్కించుఁ జేంద కతిదీర్ఘముగా
నన్నులఁ గొందఱను విరహ, ఖన్నత నొందించు సమదకేళీవాంఛన్. 30

సీ. ఒక్కతెదూతిగా నొకతపాలికిఁ బుచ్చి యంగజసంధికార్యంబు నడపు
నొక్కతెయలుకకు నులికి సాంత్యనములు దగఁబల్కి యోర్తు మధ్యస్థఁ జేయు
నొక్కర్తు బ్రియమున నొకచోటి కెలయించి వంచన మఱియోర్తు వలని కేఁగు
నొక్కతెఁ జిక్కఁ జేరురమున నిటికించి ముగమున నోర్తుకెమ్మోవి యాను

తే. నొకతెవలువకీ లెడలించి యోర్తుకడకుఁ
గొనుచుఁ బోయి యుల్లాస మింపొనరఁ గొఱలుఁ
దనదు సాభాగ్యగరిమ నందఱము నీసు
లేక చిక్కఁగఁ గృష్ణుఁ డుల్లోకలీల. 31

మ. కరజతుణ్ణకుచద్వఁగూతలములన్ గాఢాగ్రదంతక్షతా
ధరబింబంబుల నూతనాంగుళిపశ్చద్వస్తాలకాభోగబ
ర్భరసీమంతములన్ ముకుంద తిధుర్యశ్రీలు గోపాలసుం
దరులం దొప్పె దదీయదుర్దమనయోదర్పానురూపాద్ధతిన్. 32

తే. ఒక తెసంభోగచిహ్నంబు లోర్తు సూచి, వేడ్కఁడ నప్పడంతికి వేఱభంగి
జేయునదియునొక తెకు వాంఛితముఁబెనుపఁ, బెనుచుఁగుతుక పరంపరప్రియలకెల్ల.

1. గ్రోలు. 2. రాహస్య. 3. మయుఁడై రహస్యం. 4. నొకతె నొకతెబాలుపుగఁ గూడక. 5. చగనమర్చి.

- సీ. ధమ్మిల్లభరముల దందడిదొరికినకుసుమంబులును జూర్ణ కుంతలములు
రాలినకింజల్కరచనలు కర్ణచ్యుతము లైనబర్హావతంసములును
హస్తవిస్త్రస్తంబు లైనమృణాళకంకణములుఁ గుచబంధగళితలైన
యలఘు¹మాక్తికవల్లరులు నితంబభ్రష్ట మైనయుజ్జ్వలమేఖలావళులును
తే. మృదులపల్లవశయ్యలుఁ బదసరోజ, ²యావకాంకంబులును లేనియట్టియెడలు
³లేవ యెల్లెడలందు బృందావనమునఁ, గృష్ణసంసక్త⁴వల్లనీక్రీడనముల. 34
- చ. అలరులు గోసి కోసిన వయస్యలఁ బల్కలు గొంగిలించి కో
యిలలయెలుంగు లోలిఁ గొని యింపుగఁ జిల్కలతోడ నెమ్మిమై
నలవడ మాటలాడి యళు లాలతిసేయఁగఁ బాటి డాగురిం
తలు హరితోడ నాడుదురు తద్వనవీధులయందు గోపికల్. 35
- క. తరుణీపరివృతుఁడై హరి, సొరనినికుంజములుఁ బ్రాకిచూడని చటులున్
దిరుగనినెత్తములును లే, వరయఁగ గోవర్ధనాద్రియంతటియందున్. 36
- క. నడకట్ట లిసుకతిప్పలు, మడలు దరులువాఁకలును గ్రమంబున నొకటన్
గడమవడకుండఁ గృష్ణుఁడు, పడఁతులకును యమున యాటపట్టుగఁ జేసెన్. 37
- సీ. తోరంపుటూరుఁ దొడరియుద్ధతనితంబములపై నాదటఁ బ్రాకి నాభు
లప్పళించి సమున్నతాంచిత స్తనభరంబులు గొంగిలించి దోర్హాలములకు
దొడఁకి భుజంబులతోఁ బెనఁగాడుచు లీల మోపులు కబళించి చెక్కు
లంటి కుంతలము లల్లల్లఁ దెమల్చి నేత్రములక్రేవలు విముగ్ధములు సేసి
తే. వ్రేతలకు నోలి నింపులు విస్తరింపఁ, దన్నపోలేడి కాళిందితగఁగలందుఁ
గ్రాలె ననుదినోమును జలకేళి దగిలి, సజలఘనమూర్తి గోపాలచక్రవర్తి 38
- చ. ఎనసిననిండువెన్నెలల నింపగురాత్రుల రత్నరమ్యకాం
చనచషకంబులందు నరచందురునీడలు దోచుసీధువుల్
గొని యదుసూనుచుట్టులను గూడి మదోద్ధతి నాడుగోపికా
జనములు దార కైకొనిరి శారదవైభవలక్ష్మీ యంశయున్. 39
- చ. తనుతర నిత్యపుష్పితలతాతతిలోనన యుండి నిద్రమై
దను బడి రేప మేల్కనునుదారమధువ్రతనాధుభంగి న
వ్వనరుహనాభుఁడుం దగిలి వల్లవకాంతలలోన రాత్రులున్
దినములు నట్లపోవఁగ నుచీర్ణసుఖాంబుధిఁ దేలె లోలుండై. 40

— శ్రీకృష్ణుడు పృషభరూపధరుం డగునరిష్టుం డనురాక్షసునిం జలపుట —

- ప. అంత నొక్కనాఁడు మధ్యరాత్రసమయంబున గోపికాహండలమధ్యగతుం డై
తారామధ్యంబునం బొలుచు సుధాకిరణితోడం బురుడించుచు నభినవక్రీడా
కౌతుకంబున నలరు కృష్ణునకు నరిష్టుంబు చింతించి యరిష్టుం డనుదృష్టదానవుండు

వృషభరూపంబున నాటోపంబు దీపింపం గోపంబునుం బాపంబునుం దనకు
మృత్యుదూత లై యెలయించుటకు ననుకూలుం డై యాభీలోత్సాహంబున.

సీ. కాలకూటమునకుఁ గరచరణా¹ద్యవయవములు ప్రభవించి యలరె ననఁగఁ
బ్రళయోద్ధతధాన్వంతపటలంబునకు శరీరిత్వవిస్ఫూర్తి వర్తిలై ననఁగ
రాహుసంత్యక్తఘోంక శేబరమునకుఁ బశుభావపరిణతి పరఁగె ననఁగ
గలికాలసముఖకలుషరాశికిఁ జతురంఘ్రితావైదగ్ధి యలరె ననఁగ

తే. నతిభయంకరం బగుకరోరాశితాంగ, మెనఁగ నీలాద్రి వృషభమై యేగుదెంచు
కరణి నుత్తుంగతీవ్రశృంగములతోడఁ, జటులఘురపాతపాటితత్త్వాకుఁ డగుచు.

వ. గోష్ఠంబులలోని కుటికి సుఖశయనంబును నలరుపసులం గలంచి గోగర్భిణులకడు
పులు సినుగం గొమ్ములఁ గ్రుమ్ముచుఁ బొగరుఱోడెలం దొడరి పొరిగొనుచు
వత్సంబులఁ గాలైట్టున బారిసమరుచు మారిమసంగినమాడ్కిం గర్కశబంధుర
స్కంధంబును నతిసూలవిపులకకుదంబును దీర్ఘతరలాంగూలంబును సమవిశాల
కటిభాగంబును నిజశక్తస్తూత్రస్నిగ్ధపార్శ్వయుగ్మంబును నుల్లసిల్లం బెల్లురేఁగి.

ఉ. అంకెలు గర్జలై యడర తాఁపుఁదనంబున నెందుఁ బర్వని
శృంకవిలోకవైద్యుతకృశానుశిఖల్ దెసలెల్లఁ గప్పఁగాఁ
బొంకముతోడ విస్ఫుదపూర్వవలాహకభంగిఁ బొంగి యే
వంకలఁ జీకటు ల్లవియ వచ్చె యదూద్యహుపై రయంబునన్.

44

తే. మలసి ²క్రోడాడి యిరుదెసమ్రాకు లోలిఁ
గూలఁద్రోచుచుఁ గాల్గివ్వి ³ధూళిరేచి
చెలఁగి కొమ్ము లమర్చియుఁ బెలుచ బాటు
తెంచునాఁబోతుటసుర దృష్టించె విభుండు.

45

చ. వెఱచి నిమిలితాక్షు లయి వెన్క కొదింగెడుపువ్వుబోడులన్
వెఱవకుఁ డోడకుం డనుచు వేగమ తా నెదురై కడంగి యే
డైఱఁ దలశబ్దమిచ్చినఁ గడింది వృషాభముఁ డగ్గలంపుఁదెం
పుఱపుగఁ దాఁకె గృష్ణుఁ డతఁ డొడ్డినకొమ్ములు వట్టె బెట్టుగన్.

46

క. పట్టినఁ గడఁగ నేరక, యిట్టట్టును బలిమిచెడఁగ నెగయుచు లావై
మెట్టి నిలిచె హరియును నా, కట్టుపకాసికిని బలముఁ గడఁకయుఁ జూపెన్.

47

మ. వృషభస్కంధుండు వారిజాక్షుండు మహావిస్తీర్ణవతుండు దు
ర్విషహుం డాతఁడు గోవృషాసురుని నుద్విగ్నాత్తుగా నమ్మెయిన్
⁴మపతోఁ బ్రాధభుజాబలం బెఁగ సంగోధించె వేటొక్కగో
వృషభేంద్రుండును బోలె గర్జితకళావిస్ఫాగుఁ డై యుండఁగన్.

48

క. హరిచేతి కగ్గమై చె, చ్చెర నప్పుడ కూల కెంతనే పోర్చె గరం
బరు చితనిలావు తెఱఁ గని, యరిష్టఁ గొనిమాడి రంబరాంతరచారుల్.

49

1. ననాద్యవయవౌఘంబులు దవరె ననఁగ. 2. క్రోడాడి. 3. కొప్పరేచి; కొప్పరించి.

4. రుషభప్రాధభుజద్యవయంబునను.

ఉ. తానును దైత్యులొపునకుఁ దద్దయు మెచ్చుచుఁ బేర్చి దేవకీ
సూనుఁడు కొమ్ము లూది మెడ స్రుక్కఁగ నెత్తి నులించి త్రిప్పి వే
వే నెఱిదప్పుఁ ద్రోచుటయు విహ్వలుఁ డై రుధిరంబు కర్ణనా
సానయనంబులం దొరుఁగ స్రగ్గై విరోధి యపాస్తజీవుఁ డై. 50

వ. ఇవిధంబున గోవిందబాహుయంత్రనిష్పిష్టుం డై పడియున్నయరిష్టుం జూచి
యటమున్న విత్రస్తలై చెదరి యున్నగోపాంగన లందఱు విస్తయానందంబులు
డెందంబులఁ దలిరుకొన నయ్యరవిందనాభుపాలికిం జనుచెంచి చుట్టును బలసి
పలుదెఱంగులం బ్రస్తుతించి రట్టు వెన్నుండు వ్రేపల్లె బల్లిదుం డై వర్తిల్లుచున్న
విధంబు దెల్లంబుగా వినుచు నక్కడఁ గంసుండు. 51

తే. తోడుతోడుతఁ గడఁకలు దునిసిపడఁగ, వెఱఁగుపాటున వెఱపులు దుఱఁగలింపఁ
జేష్టితంబులుఁ దలఁపులుఁ జేవనెడఁగ, నుసులుతోడన పీనుఁగై యుడుకుచుండె.

వ. ఇట్లుండి యొక్కనాఁడు సుప్తసర్వప్రాణిజాతంబును నిశ్శబ్దసకలది క్తటంబు నగు
నిశీఢసమయంబున నభ్యంతరసభామండపంబున నొక్కరుండు నాసీనుం డై
యుగ్ర సేచుండు వసుదేవుండు సత్యకుం డంధకుండు గంపకుండు దారుకుండు
విప్రుకుండు బభ్రుండు మొదలుగాఁగల యదుభోజముఖ్యుల నందఱు రావించి
వారితో నిట్లనియె. 53

సీ. సర్వకార్యజ్ఞులు సర్వాగమములఁ బౌరగులు ద్రివర్తవర్తన నిపుణులు
లోకవిక్రాంతివివేకనిష్ఠులు సమర్థోపాయ లవిరతోద్యోగధన్యు
లభిగుప్తమంత్రు లనర్థంబులందుఁ బరాజుఖు లార్యభావానుగతులు
దర్పితారాతిమర్దనశౌండు లార్తజనత్రాణతత్పరుల్ నయసమగు

తే. లందఱును మీరు వహ్నిసూర్యేండుపవన, దుద్రసమగుణోదయములరూఢిగనిన
దొరలు నరులఁజెప్పఁగ నేల సురల నైన, నోపుదురు బుద్ధిమగఁటిమి నుక్కుమడఁడు.

క. గిరులు మహిమండలమును, భరియించినభంగిఁ బరమభద్రం బగుమీ
చరితంబు నఖిలయదుకుల, భరణం బొనరించి పేర్కెఁ బరఁగితి రెందున్. 55

తే. ఇట్టిమీరు నా కెప్పుడు హితము తలఁచి, యస్తదీయమనోవృత్తి ననుసరింతు
రిప్పుడొకయనర్థముజనియించియుండ, మది నుపేక్షించినా రేమిమతమొయెఱుంగ.

— కంసుఁడు వసుదేవాదులతో శ్రీకృష్ణనిచరితంబు చెప్పి యాక్షేపించుట —

వ. అది యెయ్యది యనిన నందగోపనందనుం డై యున్నకృష్ణుం డనుపేరికుమా
రుండు నాకపకారంబు సేయం బూనినవాఁ డద్దురాత్ముం డుపేక్షితం బైనరోగంబు
పగిది ననుకూలానిలప్రేరితం బైన పయోధరంబుచాడ్చున నంకురితం బైన
విషవృక్షంబువిధంబున ²వర్ధిల్లుచున్నవాఁడు నిపుణంబుగాఁ జింతించియు వాని
పుట్టువుం బొడవు నున్న ³రూపు నిశ్చయింప రాకున్నది యాశ్చర్యం బైన కారణం

బున జాతం బైన దేవతాపత్యంబ కావలయు నతివై వశంబును నమానుషంబును
నైనతదీయచరితంబులు తత్ప్రకారంబులు దెలిసెదం దెలియ వినుండు. 57

సీ. తనరి¹మువ్వంటుందినములయంద పూతనచన్నుబాలతోఁ ద్రాగె నుసులు
నెఱిబోరగిలయాడ నేరనినాడ పాదమునఁ దుత్తుమురుగాఁ దాచె బండి
ధరణిఁ దప్పడుగిడుతటియంద జమిలిమద్దులు వెల్లగిల రోలితోన యీడ్చె
నించుకించుక యెడయెఱిఁగెడుకొలదిన కాళియనాగంబు గండడంచె

తే. బ్రకటబలులఁ బ్రలంబధేనుకుల నుగ్ర, రేఖఁ జంపించె నధికు నరిష్టుఁ దునిమె
బాల్యమున నేల యిట్టిట్టి పనులు ప్రాధు, లెవ్వరిలోకమునఁజేసి రితఁడుదక్క.

క. ఏడుదినములవృష్టిం, గీడొందెడుపసులఁ గావ గిరి గొడు(డ)గుగ సం
క్రీడాగతిఁ బట్టుట గొని, యాడఁ దగదె చెప్ప నేల యన్యము లొకఁడున్. 59

తే. ఇంకఁ గలవాఁడు కేశియ యితఁడుఁబోయి, వానిచేఁగూలుడరువాతివాడనేను
జంప మరగినవాఁ డేల సైఁచు నన్ను, నుఱగయెటులై నవచ్చివై నుఱకుఁగాక.

క. బొమలు ముడివడఁగఁ బిడికిలి, యమరిచి కోపంబుతోడ నపుడుగఱచుచుక
జముచాడ్చున హరిగడును, గ్రముగాఁ బైఁబడుట నా మొగంబునవ్రేలున్. 61

వ. అదియునుం గాక విష్ణుండు తొల్లి హిరణ్యకశిపువధియింప నగసింహుం డై యా
విర్భవించె ననియుఁ గూర్తావతారంబున ఒందరపర్వతంబు దాల్చి వనితారూపం
బున నమరాసునులకు నమ్రతనిమిత్తం బైన కలహం బుత్పాదించి యసురకులం
బడఁగించె ననియును² వారాహం బగుదేహంబు గైకొని మహిసముద్ధరణం బొనర్చి
యనేకదైత్యులఁ బరిమార్చె ననియును వామనుం డై వైరోచను వంచించి దివిజ
రాజ్యంబు జంభారి కిచ్చె ననియును జామదగ్నుత్తం డై యిరువదొక్కమాలు
నరపతులనెల్ల నుఱుమాడి కశ్యపునకు నధ్వరఁజక్షిణగా నఖిలక్షోణియుం బ్రతి
పాదించె ననియును నాలుగుమూర్తు లై దశరథుం డనుధరణిపతికిఁ బ్రభవించి
పౌలస్త్యుం దునిమె ననియును విందుము. 62

మ. ఇవి యెల్లం గలమాయలాఁడు హరి యాత్మేచ్ఛక సురప్రార్థనక
భువనప్రితి యొనర్చినట్టిగతు లిప్పుం బూని యీనీచగో
పవిధిం గ్రడ నెంబు వెట్టుకొని³ దృష్టద్ధానవాపాయదు
ర్వ్యవసాయంబునఁ బుట్టెఁ గావలయు మీరాత్మక విచారింపుఁడా. 63

క. ఆకృష్ణనియగ్రజాఁడు సు, థాకరధవశతనుఁ డయ్యదారునటుల యు
ల్లోకబలుఁడు బలభద్రుఁ డ, నేకుల వధియింపఁ జాలు నింద్రద్విఘనన్. 64

వ. వీరిద్దలు దేవతాత్మ లగుట సిద్ధంబు సిద్ధముని యగు నారదుండు నా కెఱింగించె
దేవకీదేవి యర్ధరాత్రంబు నప్పుడు కొడుకుం గనినం దదీయభర్త యక్కుమారుం
గొని చని సమకాలప్రసూత యైన యశోదముందటం బెట్టి తజ్జాత యగు బాలికం
దెచ్చిన నదియును నాచేయి యుదల్చికొని పోయి వింధ్యవాసినీ యగుదేవత యై

దేవతలచేతం బూజ గొనియె నాకృష్ణుండును వసుదేవసుతుం డగుటంజేసి
వాసుదేవుం డనం బ్రఖ్యాతి నొందెడు నిట్లు మిత్రవ్యవదేశంబునం బరఁగు
శత్రుండు దా నైన వసుదేవుండ యింతకు మూలభూతంబు. 65

చ. వడిఁ దలఁద్రొక్కి ముక్కున నవారణఁ గన్నులు రెండు దొల్ప బ
ల్విడిఁ దమకించువాయసములీల మదీయసమీపవ ర్తి యై
యుడుగక నాకుఁ గీడు గడు నుగ్రముగా నొనరించె దాయపుం
జెడు గితఁ దేమి సేయనగుఁ జెన్నఁటిచుట్టపుసంజ్ఞ యుండఁగన్. 66

చ. మనిచితిఁ దన్ను నీగియును మన్ననయుం బొదలంగ నేను దా
ననయము నింతయుం దలఁచ కంతకతుల్యవిచారుఁ డయ్యె ని
య్యన యిటు నాదెస ¹న్వినక యాత్మ నకల్మషునందుఁ గల్గఁషం
బెనయ నొనర్చుకంటఁ గలదే భువీ బాతక మెవ్విధంబునన్. 67

తే. భూణహత్యాదు లగుపాపములకు నవధి, గలదు గాని కృతఘ్నునికలుషమునకు
లేదు నిష్క్మృతి ²యంతంబు లేనిశీవ, సరకపీడసంప్రాప్త మన్నరున కండ్లు. 68

వ. అని పలికి వసుదేవుడెసం గనుంగొని కంసుండు. 69

సీ. కుల మింతయును నేను గొఱఁత యొక్కట నొందకుండంగ రక్షించుచున్నవాఁడ
నిట్టినాయెడఁ బాప మిమ్మైయిఁ బుట్టించి తులువ నీ వెంతయు ద్రోహి వైతి
యెట్లుగా ముదిసితి యేమిగాఁ బెద్దవైతో కాని యెఱుఁగ నీ యున్నయూర
నైనలే దీవు మిథ్యాశీలుఁడవు మృషాశ్రయుఁడ వనర్థధీసంయముఁడవు

తే. నీవిచార మే నెఱిగితిఁ గావఁమురఁ, దొడరి నన్ను జంపించి నీకొడుకు రాజుఁ
జేసి మధుర యేలింపఁ జూచెదవు ³జాల్త, మెట్టునకు జన్నెతరములు ⁴వెట్టిచూడ.

తా. నాకేళుండయినకా బినాకధరుఁ డైన న్నాకు మాత్రై రణో
త్సేకంబుం బ్రసరింప నోపమి మదిం జింతింప ని ట్లేటికిఁ
నీ కీదుర్వ్యవసాయ మొక్కపడుచుకా వే తెచ్చి పోరించి యే
శ్రీకిం బాత్రమవై తనరెచ్చెదవు నీచే నేల యా నప్పనుల్. 71

వ. నీవు చక్రవర్తివంశంబున జనియించి బాల్యంబునంగోలెను మాతండ్రియ పెంపం
బెఱిగి మా తోఁబుట్టువునకుం బెనిమిటి వై యాదవులు గురుస్థానంబుగాఁ
బాటంపం బరఁగి సజ్జనులలోన నెన్నిక గని పిదప నిన్నీచకర్తంబునకుం జొచ్చితి వీ
వెట్టివాఁడ వైన నగుదుగాని యే నిన్ను వధియింప నోప నింతకమున్ను బంధు
వృద్ధమిత్రద్విజవధంబులు సేయ నింకం జేయంగలవాఁడనుం గాను నీచేయుదుర్న
యంబులవలన మేలువచ్చినం గీడొందిన నది దైవకృతం బని యుండెడఁ ద్వదీయం
బగుదౌరాత్మ్యంబు కులంబువారికిం దలవంపు గావించె నింతియ కృష్ణునకు
నాకు ⁵నిట్లు పొడవినరాయిడి మాయం దొక్కరుండు శాంతిం బొందక శాంతి

గానేరదు నిన్ను వెడలనడువవలసినపని యిట్లయ్యు నట్లు నేసితి నేని నేన
తుచ్చుండ నగుదు నీచెట్టు నీయొద్దన యుండె నుండిన నుండుము పోయినం బొమ్ము
పలుకులపని లే దని పనికి మధురేశ్వరుండు భోజకులాలంకారుం డగునక్రూరు
నాలోకించి. 72

— ౭౭ కంసుండు శ్రీకృష్ణునిఁ దోడైర నక్రూరుని నియోగించుట ౭౭ —

క. చని నీవు గోకులంబున, కనఘా యానందగోపు నాతనివారికా
మనయియ్యేటికిఁ గలయరి, గొని రఁ డని తోన తోడుకొని రమ్మ వెసన్. 73

వ. అదియునుంగాక యేను మదీయం బగుధనువునకు మహోత్సవంబు నేసెద
దీనికి ననేకదేశాధీశు లగు రాజులు మహానీయు నగు మహీదేవతలును నరుగు
దెంచుచున్నారు పెక్కుదినంబు లామెత లొనర్ప వలసియుండు వ్రజనివాసు
లగుగోపాలుర నపరిమితంబు లగుదధిక్షీరఘృతంబులు నరణ్యసంభవంబు లగు
మధువులుఁ దెచ్చునట్లుగా నాజ్ఞాపింపు మఱియును. 74

శా. నామేనల్లరు బాహుస త్వవికసన్తాహత్యవిఖ్యాతు లా
రాముం గృష్ణునిఁ జూచువేడుక మనోరంగంబునం దాడెడు
నే్వ మద్వాంఛ యెఱుంగఁ జెప్పి మదికి న్విశ్వాస మొందించి నీ
వాముష్యాయణు లక్కుమారులను దె మ్నాలోకనప్రీతిగన్. 75

తే. ఇద్ద టున్నారు వీరె నాయొద్ద మల్లు, లీసుపుట్టించి తలపెట్టి యెల్లజనుల
కుత్సవంబుగ నే నయ్యదూద్యహులయు, దగ్రదోర్ధర్పపరిణతి యరయువాడ.

ఉ వారికి నాకు సమ్ముఖ మవశ్యము గావలె నట్లుగాక యీ
పైరము మాన దింపెనగువాక్యము లచ్చట విస్తరింపు మ
క్రూర కఠోర మెట్లయిన ¹రోషము దోషుగ నీకు మెమ్మెయిన్
జేరరు బాలురు నివిపినసీమ జనించినవారు గావునన్. 77

వ. అక్కుమారులం దోడ్కొని వచ్చితేని నా కత్యంతం బగు నుపకారం బొనర్చిన
వాడ వగుదు వసుదేవుకఱపు లేవ్వియు వినకు మీప్రాద్ద కదలు మనిన నట్ల
కాక యని యక్రూరుండు. 78

క. దనుజదమను దర్శింపఁగఁ, దనుఁ బనుచుట హృద్యమధురతరశీతజలం
బెనయఃతృషాతురు గ్రోలం, బనుచుటగాఁ దలఁచి ప్రమదభరితుం డగుచున్. 79

సీ. సజలవలాహకశ్యామసుందరదేహుఁ డాజానులంబినమగ్ర బాహుఁ
డతులితశ్రీవత్సవితతమంగళవత్సుఁ డమలసరోజపత్రాయతాత్సుఁ
డబ్జచక్రగదాసమన్వితకరపద్మఁ డమృతాబ్ధినిత్యవిఘోరసద్మఁ
డాలగ్నకనకదుకూలకటిచక్రఁ డానమ్రసతతిరహ్నిశక్రఁ

తే. దాదిదేవుఁ డిప్పుడు గొల్లఁ డై మురుమునఁ, వీలిపండ నెట్టెముసుట్టి పిల్లఁగ్రోలు
కేలఁ బట్టి గోవులబడిఁ గేటసలువఁ, జూడఁ గంటి నా కిది యేమి సుకృతఫలమె.

శా.౪ నచోచ్చటికి నెమ్మిఁ బోఁ దడవ సర్వేశుండు సర్వాదరా
నూనం బైన విలోకనం బొలయ న న్నొక్కింత భావించిన
త్తైన న్నాజననంబు ధన్యము త్రిలోకార్చ్యుండ నే నొక్కడక
గానే సంయమి కాంక్ష్య మిప్పురమమాంగల్యంబు సామాన్యమే. 81

క. బలభద్రసహితుఁ డగు నా, జలజాతుఁడు నేడు నాకు సన్నిధియగు వీ
డ్కొలిపెద నింతటితోడం, గలుషజరామరణబహుళకర్త జ్వరమున్. 82

క. అని తనలో నుప్పొంగుచు, ననఘుఁడు కృతకృత్యుఁ డగుచు నక్రూరుఁడు స
య్యనఁ గంసుని నామృత్రణ, మొనర్చి పురివెడలె నపుడ యుత్సవలీలన్. 83

వ. ఇక్కడఁ గంసుండు నిన్విధంబున వసుదేవు నధిక్షేపించి యాడినమాటల కందలు
యదుప్రవృద్ధులుఁ జెవులు మూసికొనుచు నిద్దురాత్తునకుం గాలంబు నిండె
నని తలంచి రందులోన నంధకుం డను పేరు గల యాదవస్థవిరుం డాయకాగ్రనేని
నాలోకించి యిట్లనియె 84

ఉ. అక్కట రాజవంశమునయందు జనింపనివానియట్లు నీ
వెక్కడ నేనిఁ గల్గి యిటు లేమిటి కేనియు వచ్చినట్లు శ్రీ
దక్కి వనంబులో జడలు దాల్చుగ బోయెడునట్లు బుద్ధి నొం
డొక్కటి సూడ కిమ్మెయి దురుక్తుల నొంచితె వృద్ధబాంధవున్. 85

ఆ. నీకు వగవ వలదు నీవు పుత్రుఁడవు గాఁ, దొల్లి నోచినట్టితల్లితండ్రు
లధికశోచ్యు లన్వయాంతకారివి నిన్నుఁ, గనినకులము నిందఁ జనుట యరుదె.

క. తనుఁ దాన పొగడికొనినను, గనునే నిజగుణము నధికగౌరవమును స
జ్జనసేవ్యము లై యవి పే, ర్చినఁ గలుగుం గాక యెందుఁ జిరతరమహిమల్. 87

శా.నీకుం జూడఁగ నీదుమాటలు కడు న్నిక్కంబు లై సత్యమ
న్లోకాచిత్యముఁ దప్పకున్నకరణి న్మోభిల్లె నీభంగి నెం
దే కార్యంబు ఫలించె నీవ చెపుమా యేవంబుగా నాతమ
ర్తాకారస్థితితోడ జేలుపడి తిట్టె రే నృపుల్ ప్రాక్తనుల్. 88

క. తగ వెఱిఁగి మానఘుఁ డై, నెగడి యనవలి ప్తమార్గనిష్ఠఁ డగుబుధుఁ
మొగము నెదరంగఁ బలుకుట, జగతీసురవధముతోడి సరి యని రార్యుల్. 89

క. విను వంశవృద్ధు లభిపూ, జనములకును భాజనములు సత్కృతు వగు న
య్యనలములయట్లు వారల, కనలుట భస్మకరించు ఘనునైన వెసన్. 90

తే. జలములోన మశ్య్యంబులు మెలఁగుజూడ, లేఱుగ రానిచందమ బుధు లిచ్చనడచు
తెరువులన్యుల కెఱుఁగుటయరిదివానిఁ, దానుశాంతుఁ డై దాంతుఁ డై తడవవలదె.

క. పావకునకు నభిమంత్రిత, మై వేల్వంగబడినహవ్య మధికసముద్యే
గావహ మైనట్లు బుధుల, కేవము లగుజటలమాట లెర యెరియించున్. 92

వ. నీవు వసుదేవుఁ బుత్రగోపనం బొనర్చె నని నిందించితి బిడ్డలఁ దన యోపిన
ట్లావదలం బొందకుండం గాచికొనక యూరక చావ నిత్తురే మీతల్లి దండ్రులు
ప్రయత్నంబునం బెంపక యంతటివాఁడ వెట్టెతి పుంసామనరకంబునం బడకుండఁ
ద్రాణంబు నేయుపుత్రుం బోషింపకుండవచ్చునే వసుదేవనిందయు వాసుదేవ
ద్యేషంబును బాటించుట కులంబువారి కెల్లను విషంబు ద్రావనిచ్చుటగా నెలుం
గుము నీయాడిన కీడుమాటలకు మామనంబు లన్నియుం గలంగె నేము విడిచి
తొలంగిన రాజు వై యుండుటకాం జాలుదు నీహట్టి నీగు ననాచారు నవిచారు
లమై వాత్సల్యంబువలన విడువంజాలక తన్నుకొనుచున్న నరాధములము
మమ్ము నిందించుకొందుము గాక యెం దేని యందుము రామదామోదరులం
దొడరి బ్రతుకువాఁడ వైతేని నీచేసిన తపం బెవ్వరికిఁ గలదు భవద్విద్యాశ పిశు
నంబు లగు దుస్స్వప్నంబులు మృగపక్షిచేష్టితంబులు ననేకంబులు సూచెదము
దేవతాప్రతిమలు సలించుటలు నుల్కానిర్ఘాతంబులు వడుటయును సూర్యచంద్ర
మండలంబులు ప్రచండకబంధగ్రసనాదివైకృతంబులం బొందుటలును బాప
గ్రహంబులు క్రూరరాసుల వక్రించుటలు మొదలుగా నెయ్యని దైవజ్ఞులు రాజ
వ్యపాయంబునకు గణియింతు రట్టినిమిత్తంబు లన్నియుం గలిగి యున్నయవి
మీఁద లేస్స యగుట యత్యంతదుర్లభంబు. 93

మ. నిను భూనాథునిఁగాఁగఁ గొల్చి వ.నముల్ నిత్యంబు పంతాపమున్
దనుకం గ్రుట్లించు నున్న చుట్టమూలలో ధన్యాత్ముఁ డొక్కండ యెం
దును నక్రూరుఁడు నాసుదేవు జగదాద్య నిర్విశ్వపంద్య న్నహః
మునిహృద్యేయనిఁ జేరి చూడఁ గని సమ్మోదాధ్యుఁ డయ్యె న్నదిన్. 94

మ. హరి నిం కెన్నఁడు చూతు మెట్లతనిసౌహార్దంబు చేకూరు నే
వెర వద్దేవుని నాశ్రయింప నతని స్వీక్షించి యాచూఢి యే
నెరసుం బొందకయుండ వచ్చి మముఁ దా నెమ్మి మహాభాగ్యసుం
దరుఁ డక్రూరుఁడు చూచుఁగాత దురితధ్వాంతచ్చిదాశౌండతన్ 95

వ. అది యట్లుండె నింక నొక్కటి గలదు వినియెదవేనిం జెప్పెద. 96

శా.గోవిందుం డిట వచ్చినప్పు సకలక్షోభంబుగా నీకుఁ బ్రా
ణావచ్ఛేద మొనర్చునట్టిదశ బిట్టై వచ్చుఁ దప్పింపరా
దే వీరుల్ నినుఁ గూడిరేనియును నీ వీలోననే పోయి యా
దేవుం బ్రీతియెలర్పఁ దేర్పము శుభోత్సేకంబు సంధిల్లగన్. 97

వ. ఇట్లు నేయవై తేని సేవ యెఱుంగు ననిన యంధకురచనంబుఁ కుం గ్రోధాంధ
లోచనుం డై యాత్మేపశధలో త్రంసుం డగుకుసుండు దిగ్గన లేచి పోయె దిక్కున
యందలు ¹ధిగ్వచనంబులం దమతమమందిరంబులకుం జనిరి తదనంతరంబ.

93

— 98 కేశి యనురాక్షసుఁ డశ్వరూపధరుం డై శ్రీకృష్ణనకుఁ గీడుసేయఁ బూనుట —

శా. అక్రూరుం డటపోకమున్న మధురేశాజ్ఞాపుఁ డై కేశినా
మక్రూరాసురుఁ డశ్వరూపమున ²సున్తాదాతిరేకంబుచే
నాక్రాంతం బగునంతరంగమున బృందార యముం జొచ్చి దు
ర్విక్రాంతిం జరియించె గోకుల ముద్వేగిల్ల వేగోధతిన్.

99

సీ. వెనుక కాళ్లులు రెండు వీక్షమై జోడించి కాయఁ గొన్నింటి డెందములు వగుల
ఘనకరాళోగ్రవక్త్రంబునఁ గబళించి కఱచుఁ గొన్నింటి బెన్గండ లురుల
నుగ్రపాతమునఁ బై నుటికి ఖురంబులఁ ద్రొక్కుఁ గొన్నింటి దుత్తుమును గాఁగఁ
బ్రకటవేగంబు దుర్వారంబుగా బిట్టుదాఁకుఁ గొన్నింటి గాత్రములు వ్రయ్యఁ

తే. గండఁగన వెండ్రుకలు భయంకరతఁ జెవరఁ
గన్నుఁగొనల నిష్కలు రాలఁ గర్ణయుగము
బిగిసి వెఱపు పుట్టింప నిప్పగిది నసుర
గోగణముఁ జంపి పరిమార్చె గోపతతుల.

100

తే. పసులనెత్తురు గ్రోలుచుఁ బనుగమనుజ, పలలములుదించుఁ దిరుగునాఖలునిచెయిది
గతిపఁచూహంబులంద యక్కాన కాటి, కరణి బహుకపాలాస్థిసంకటము నందె.

వ. ఇవిధంబున నెవ్వలనను గోవులకుఁ జరియింప రాక యెద్దెసలమెలంగు త్రోవలు
గట్టుచడియె నేవెరపున నీయాపద దరియింతు మేమి నేయుదుము కృష్ణం డూర
కున్నవాఁ డేది శరణం బనుచు వ్రజౌకు లెల్లం దల్లడిల్లుచుండ నొక్కనాడు.

మ. అడవిం గోల్పడుప్రాణి యెయ్యదియు లే కాటోప మేపార న
చ్చెడుగం డుగ్రతఁ దద్వ్రజంబుదెసకు శీఘ్రంబ యేతెంచె ను
గ్గడవై మేను దలిర్ప హేషితము లాకాశంబుఁ బూరింప దం
దడి బాదాహతమై మహారజము గ్రందం బర్వ సర్వాశలన్.

103

వ. దాని నంతంతం గని ప్రేషల్లెం గలగోపాలుగును గోపికలును సబాంధవంబుగాఁ
గృష్ణకృష్ణ రక్షింపు రక్షింపు మనుచు నాజగన్నాథుదిక్కునకుఁ బఱతెంచినం గని
యోడకుం డనుచు నద్దేవుండు.

104.

క. నీపాలిమృత్యువై యిదె, యేపున నున్నాడ నిచట నేనుఁ దురగరూ
పోపహిత దుష్టదానవ, వే పఱతె మ్మనుచుఁ గేలువ్రేయుచు నార్వన్.

105

శ్రీకృష్ణుడు కేశిని మార్కొని పోరి మృత్యుబొందించుట

- వ. తదీయకరతాడనధ్వానంబు నై రింపక. 106
- మ. ప్రళయార్కుం గబళింపఁగోరి కడుచంద్రంబుతో రాహుమం
డల మాత్మాకృతీసూపున ట్లధికచండం బైనవక్త్రంబు గ
ట్టుకం బండులు గానరాఁ దెఱచి దేవారాతి యావీరుపై
బలియుండై కవినె న్నభశ్చరులు సంభ్రాంతాత్తు లై చూడఁగన్. 107
- క. ఆగుఱ్ఱపుటసుర గడఁగు, లాగుచు హరి రిత్తచేతులన యున్న నిరు
ద్యోగతయుఁ జూచి కడును, ద్వేగంబున నిట్టు లనిరి వ్రే లాతనితోన్. 108
- క. గోవింద యిద్దురాత్తుఁడు, గేవలతురగంబు గాఁడు కేశి యనఁగ దే
వావళి కవధ్యుఁ డగువాఁ, డీవిధిఁ గంసహితుఁ డైనయింద్రారి సుమీ. 109
- క. మొన లేర్చి నిలిచి పలువురు, జననాథులు వీనితోడి సమరమునకుఁ గా
క నివృత్తు లైరి నీవే, మిని వేగిరపడక కదియుమీ వెర వొప్పన్. 110
- వ. వీఁడు పాపకర్తుఁడు గావున వీనిచేసినపాపంబు రూపడంచు నించుక తెలివి
వాటించి పెనంగు మని మాచుపబుద్ధు లగుటం జేసి హితంబు గోరి చెప్పిన వారి
వాక్యంబులకు నొయ్యన నవ్వుచు నటుసూడుం డింక నీరక్కసు నెట్లు నేసెనో
మీరు సంతసిల్లుపారుపంబులు పసరింప దొరకొనుట నాకుం బండువుగాక
యేమిభరం బేమిసేయుదు సంశయింపవలవ దనుచుం గడంగి. 111
- మ. అవతంసం బగుపింఛదామకము¹వేగాక్షి ప్తపద్మంబులన్
సవిశేష²చ్ఛనిఁ జూప హేమపటకత్యూసుందరాందోళనం
బు విభాసిల్లుపిఱింపిదిక్కునకు నొప్పు ల్వేంప వక్షస్థి
నవలీలా వనమాల యుజ్జ్వలరుచిన్ నర్తిల్ల నద్దేవుఁడున్. 112
- వ. సవ్యదక్షిణమండలపరిభ్రమణంబుల మెఱయుచు నక్లేశంబునం గేడిదిక్కు దఱిమిన
నుఱక యయ్యసుర యిరుదెసలకు మొగంబు మురియించుచు గొరిజలతాఁకున
ధారుణి దళనపటుపటహతాడనానుకారి యగు దారుణా రావంబు వృట్టింప
బెట్టిదంబుగా నడరె నట్టిసమయంబున హయదైత్యుండు నెగసి ముందటి
కాళ్ల రెంటును హరియురంబు ద్రొక్కుటకై నిక్కిన నక్కుమారుం డాచక్కటి
దప్పించి యొప్పుగాఁ గ్రుంగుటయుఁ బాదపాతం బొక్క పార్శ్వంబు వెంటం
జెనఁటి యై పోవం దదీయవక్త్రంబునం జెదరు ఫేనశీకరంబులు శిశిరచంద్రుని
బొదువు హిమకణంబులకరణిం గృష్ణునాననంబువైఁ దొరఁగె నాలోన నాలోల
కుంతలుం డగుచు నొక్కింత దొలంగి నిలిచిన జలజనయనుం బరుషరోష
రూక్షేక్షణంబులం జూచి కందంబు విదిర్చి విచ్చి నిక్కి ముక్కుపుటంబులు దటతట
నదరఁ గుటిలదానవుం డందందం గాలుద్రవ్వీ త్రుల్లినఁ బెల్లెగయు కెంధూళి

నీలవర్ణ నీలం బగుమీను యరవింశధూళి వై దొరగిన శై వాలసంచయంబుచుదం
బున నందం బగునట్లు గావించె గోవిందుమీఁద వాఁడు వెండియుఁ జండగఱ
నందికొనివచ్చి చొచ్చిన నిచ్చటచ్చటఁ జరించుట మెచ్చు గాదని నట్లప్పుతురవిక్ర
ముండు సుస్థిరవిక్రముండై ప్రతిరాజరాజమండలరాహు వనం దగుతనబాహువు
కుపితభోగిభోగంబునుం బోలె నిగుడ్చి యారక్కసుముఖిబింబునం జొనిపి
1 నాలుక మొదలంటం బట్టిన నెట్టన యతనికేలు విడిపించుకొననుం బ్రదిలిపోవను
గఱవను నొగుల్పును శక్తుండు గాక యశక్తుం డై న క్తంచరుండు చరణతలంబుల
ధరణిఁ దాటించుచు గ్రుడ్లు వెలికుటుక నెలవుల నురువులతోడిలాల లురుల
తోలుచుఁ గుత్తుక యదరఁ దోఁక యెత్తి శక్యస్తూత్రంబులు విడుచుచు నడిచిపడి
యుసులు విడుచు కొలందికిఁ జేరి చేష్టదక్కెఁ గేశముఖాంతర్గతం బగునంద్యుఁ
నందనుకరంబు మేఘమండలంబులోనందూతీన ఘర్జాంతఘర్జకరునియుద్ధీప్తకరంబు
పగిది శోభిల్లె నంతం గ్రమంబున జిహ్వా వెఱికి పండ్లు రాల్చి తాలువులు నురిపి
కంతనాళంబు దెఱపిసేసి యురంబుసొచ్చి యుదరంబు గలంచి ప్రేవులు చిదిమి
జీవునిం గదల్చి దామోదరవోర్దండంబు దండధరుదండంబునకుఁ బ్రతికల్పించి
నట్లు శౌర్యశిల్పంబునం బరఁగి యాచేయు నవ్విరోధికడుపులోన నంతకంతకు బలిసి
బలిసి పిక్కటిల్లినంగ్రకచంబునం బాపినట్లు రెండు వ్రయ్యలై దైతేయుకాయంబు
మహితలంబునం బడి వజ్రధారాదళితం బైనథాత్రీధరంబుభంగి యయ్యె
నిశాచరుదశనాగ్రంబులు సోకి జీరలువాతీన వాసుదేవునిభుజంబు వన్యదంతావళి
దంతకాండక్షతంబుల భూషితం బగువృద్ధతాళద్రుమంబు ననుకరించె నివ్విధంబున
నరివధం బాపాదించి యపూర్వలక్ష్మీవిభాసితం డై యున్న వెన్నునిం గనుంగొని.

ఉ. గోకులవాసు లందఱును ఘోరవిషజ్వలరాశి యీది యు
త్యైకసమగ్రులై యెలమిఁ జెందిరి గోపిక లేఁగుదెంచి యా
లోకనపుష్పదామముల లోలత ముండిరి గోపవృద్ధు ల
వ్యాకులబుద్ధులై నుతిశతార్చనభంగులఁ గొల్చి రాతనిన్.

114

— శిశుసాశంబునం బ్రీతుం డై నారదుండు శ్రీకృష్ణుని నభివర్ణించుట —

వ. అయ్యవసరంబున నారదుం డంతరిక్షంబునం దంతర్హితుం డై యుండి పుండరీ
కాక్షుం బేర్కొని తనపేరు చెప్పి.

115

ఉ. ఎయ్యెడ గయ్యము ల్లలవొ యెవ్వరు చివ్వలకుత్సహింతురో
క్రయ్యక యంచుఁ గోరి వెను గ్రుమ్మరుచుండుదు నెందు నేను నేఁ
డియ్యెడఁ జూచితిం గలిగి యేకటవోవ భవత్పరాక్రమం
బయ్య కుమార యిప్పనిక యర్థి మెయిన్ దివినుండి వచ్చితిన్.

- క. ఇంతింతపారువము లొ, ప్రియము మనిముట్టులంగ నిలు నేయుగ దై
త్యాంతక త్రిపురాంతకుఁ డొండ, డింతియు నీయంతవార లన్యులు గలరే. 117
- మ. హయదేవముం డగునిచ్చుహనుని వృత్రాతాయక సంగర
క్రియలం దార్కొన నోడి డట్టిబలియుం గ్రీడాయితస్ఫూర్తి వి
స్తయసంపాదినిగా జయించితి మదిక సంత్రీతి నే నొందితిక
జయ మెల్లప్పుడు నిట్ల గైకొనుము సత్సమ్మోదసంపాదనన్. 118
- తే. క్లేశ మొక్కింతయును లేక కేరి నిట్లు, గీటడంచి జగత్త్రయక్లేశ ముడిసి
తల్లుగావున గోవింద యఖిలమునను, నీవు గేశవుం డగువేర నెగడు దింక. 119
- ఉ. పూతనఁ గూల్చు టాదియగఁ గరారివిభూతుఁడ సూచి యంతయుం
గౌతుక మొప్ప నీదెసన కన్నియందుండుని నింక భార్య
త్థూతలసాధులుం బెనఁగుకాలముఁ జేరువ యయ్యొడ దన్యమా
భూతనకేలికై యిటులు గాదె జనించితి నీవు మేనిసేన్. 120
- వ. కంసవధానంతరంబ చతురంతభరణిం గలభరణీపతులు నిన్నాశ్రయించెదరు రాజా
సనస్థితుండ వై రాజుల నొందొరులతోడం దలపెట్టి పుట్టినను తుదిముట్టు
జేయుము మరణభాజి లగుభూభుజులకు నర్హులు లగునగర్హితస్వర్గంబులు
వర్గించి దివిజపతి విభజించుచున్నవాఁ డీదృశంబు లగునవదీచుకరంబు లఖిలం
బులును శ్రుతిపురాణపరిగణితంబు లై విప్రగణంబులవలన వెలయంగలయవి. 121
- క. నీ వవసీదేవతలను, దేవతలుగఁ జూతు పారు తిరముగ నినుఁ జే
తోవృత్తి నూడి యుంగదు. రేవిధమున బ్రోవుమయ్య మొప్పుడు వారిన్. 122
- ఉ. ఆద్యుండ వాదిదేవుండ వసంతుండ వుత్తమహాపదోధత
హృద్భుండ వుద్యతాఖిలసహేతుకిన్సృష్టిసేథాయి పుద్భుక
చ్ఛేద్యనవద్యవీర్యుండపు సిద్ధుండ వీపు భవన్నమస్మిగ్రిగా
స్వాద్యసూథారసం బెఱుకుఁ జాలగఁ గల్గెడు మాకు నమ్యతా. 123
- వ. అని సంభాషించి నారదుం డరిగె నయ్యుదారభణితులకుఁ బ్రణయప్రమోద
మేగుగమానసుం డగుచు మాధవుండు తక్కులనుమాగతు లయినసఖులుం
దానును ననురూపాపంబులఁ గొంతసేపు పినోదింగె తదనంతరంబ నిజేచ్ఛ
నుండె నంత నక్కడ. 124
- క. వరతురగంబులఁ బూనిన, యరదముతోఁ బురము వెడలినదియాదిగఁ ద
త్పరమలి నెందును నీనివక, తెరు వక్రూరుండు నడచె విభవం బెల్లన్. 125
- వ. ఇట్లు నడచి వ్రేపల్లె గదియు నవసరంబున. 126
- మ. తనగోవుల్ నిఖిలాశలం జెదరి మోదంబౌర వర్తిల్లుగా
దినవిచ్ఛేదమునందు వానిఁ జరమాద్రిప్రాంతకాంతస్థలం

బునకుం దెచ్చె నితండు గోపతి యనంబోలు న్నిజు బింక దా
నును విశ్రామము నొందుఁ జొ మ్మనఁగ భానుం డేగె నస్తాద్వికిన్. 127

ఉ. అప్పుడ యశ్వరూపధరుఁ డైనమహాసురు వచ్చి నెత్తుటక
దొప్పఁగఁదోఁగి యున్న నవతోయజనాభునిమేనితోఁ గరం
బొప్పఁగ మచ్చరించుక్రియ నుష్ణకరాస్తమయంబుపిమ్మటక
గప్పెడుక్రాంతసంజ గడుఁగాంతి వహించె నభంబు గన్వొనన్. 123

తే. కేళి ననిలోనఁ గూల్చినఁ గినిసి బహుని, శాచరశ్రేణి కృష్ణుపై సమదవృత్తి
నెత్తి తోతెంచెనో యననెల్ల దెసలఁ, గ్రమముతోఁబర్వె ఘోరాంధకారవిశతి.

మ. ఇనుఁ డస్తాద్వికి నేఁగె నింతటన యిం కేఁగత్త తేజంబు చ
య్యన నుద్దీప్తము సేయకున్న భువనం బత్కుద్ధతథ్వాంతసం
జనితో గ్రావడఁ బొందదే ¹యనఁ గృపాసంపక్తుడై వచ్చుచా
డ్చున నున్నీలితరోచి యయ్యె ముఁ డాపూర్ణాకృతిం బ్రాగ్దిశన్. 130

క. తారకములచేఁ గడునొ, ప్పారెనుదివి యొప్పించంబ యబ్బె దగదె యీ
గారవ మనఁగా భువియును, గైరవవికసఁవిలాసకలనఁ దనర్చెన్. 131

వ. ఆ సమయంబునం జంద్రోదయోల్లాసంబున విభాసమానంబు లగుగోసహస్రంబు
లజస్రతరంగంబులుగా నత్యంతసంకులంబు లైనగోవులం బేరువేరం బిలుచు గోపా
లకులయెలుంగులను దుహ్యమాన లగుధేనువులదుగ్ధధారానివహంబుల నితాంత
నినదంబుల నొండొంటిం బ్రేముపించి సమ్ముఖంబు లగుదోగ్ధివత్ససముదయం
బుల విపులధ్వానంబుల నొక మ్రోతగా మ్రోయుచుం బయఁపయోధిం బురు
డించు నందగోవుసూషంబునకు నవిరతరథనిచాదమధురంబుగాఁ జనురెంచి
యక్రూరుండు తదీయమధ్యంబున ననంతసహితుం డైయున్న యాదిదేవు రాది
మూర్తిపగిదిఁ దదభిన్నభావుం డగుబుదేవుండునుం దానును విలసిల్లువాసుదేవు
నంతంతం గని హర్షలరంగితం బగునంతరంగంబును బాష్పధారాపరిష్కలంబు
లగునవాంగంబును బులకపరికలితం బగునంగంబును నై యతండు. 132

మ. ఇతఁడే విశ్వగురుండు సర్వవరదుం డీశుండు నారాయణుం
డతిలోకాద్భుతధూరివిక్రముండు దేవార్థంబుగా ధాత్రి శా
గతుఁ డైనాఁ డితనిం బ్రమోద మెసఁగంగా నిట్లు గంటిం గృతా
ర్థత నే నొందితి మత్సమాను లిట తథ్యం బెవ్వ శిరిం దేడ్డెఱన్. 133

క. త్రైలోక్యమోహనం బగు, లాలితనవయావనంబు లత్తుపతి కు
న్నీత మైనది వినమే, బాలక్రీడలు విచిత్రభంగులు గావే. 134.

చ. వెలికిలి సెజ్జమీఁదఁ గడు విప్పుగుకన్నులచాయ లొప్పు జె
క్కిలి గిలిగించి వ్రేతలు నగింపఁగ నుండుట యాదిగాఁగఁ జె

న్నలరెడునిష్పహాతునిసమంచితశైశవముం గ్రమగుబుతో
విలసిల్లదృష్టియం దనుభవించినయాజను లెట్టిభన్యులో.

135

తే. అయ్య శ్రీకృష్ణ యిందు రమ్మనుచుబోయి, కౌగిలింతునొండుగాక కమలనాభ
యాదిపూరుష యచ్యుత యనిప్రణామ, మాచరింతునొ రెండుగృత్యములునాకు.

వ. అనుచుఁ దదీయదివ్యరూపంబు నిరూపించి నిర్నిమేషంబు లగువీక్షణంబులతోడ.

సీ. గోపికానయనచకోరపూర్ణేందు వివర్ణదనంబు మధురవాగైవ్యభవంబు
లక్ష్మీస్తనాభోగలాలితం బిమ్మహావక్షంబు శ్రీవత్సలక్షణంబు
దైత్యనిర్దానదుద్ధాంతదివ్యాయుధార్థంబు లీభుజములత్యామతములు
త్రైలోక్యనిత్యశరణ్య మీచరణద్వయంబు నిసర్గరక్తాంగుళీః

తే. సొంతనికె కాక యమయనే యితఁ యూర్తి, కీలనస్తేఘసమస్తకః డిసుసర్ల
పల్లవానుఁ డీకౌస్తుభోదీర్ఘశోహః, డచ్యుతుఁడె సర్వదేవతా భ్యర్చితాంఘ. 136

క. ముచుఁచున్నకాదె యాయులు, విసుతనిజజ్ఞానసృష్టి విధి. ది'ముగఁ గ
న్దాసి కడకట్టినవా రీ, తనియీదృశభావచేష్టికము లఖలములున్. 139

వ. ఈ నారాయణదేవుం డాదేవాదిచతుర్విధభూతహితంబు గోరి దేవకీగర్భంబున
నావిర్భవించి వసుదేవప్రయత్నంబునం బెరిగి వ్రేచల్లె నుల్లసితబాల్యయావన
విజృంభితంబు లగువిహారంబులు గ్రమంబున నాదరింపం గల్గవాఁడు తొల్లి బలి
నడంచి బలసూదనునకుం ద్రైలోక్యాధిపత్యం బొసంగిన¹కరణఁ గంసునివధియించి
యుగ్రనేనుసకు రాజ్యం బిచ్చి తాను రాజు గానొల్లక యుండెడు నఖలరాజ
న్ములు ననన్యసంశ్రయి లై తనశాసనం బొనర్ప దర్పంబున నాత్మీయవంశ్యు
లెవ్వరిం గైకొనక పృథ్వియంతయుం నార కైకొని కులంబు వెలయింతు రిది
యంతయు నేను మహాత్ములవలన వింటి సిమ్మహాదేవునకు నభివంశనపూజాస్తో
త్రాదులు పవిత్రనిష్ఠ ననుష్ఠించి గంపం బగుభద్రంబు గొంచెడ.

140

ఉ. ఈతనియట్ల సత్కృతుల చెల్లెను బౌత్రము రాజతాద్రీతు
ల్యాతతశుభ్రదేహుఁడు మహాభుజఁ డిబలభద్రుఁ డప్రతీ
ఘాతము లై నవిక్రమవికాసములం దనభరాతభావిలీ
లాతతి నుజ్జ్వలంబుగ నలంకృతి నేసినవాఁడు మేదినిన్.

141

క. శ్రుతవంతు లై నవిప్రులు, శ్రుతినిధులం బొచ్చి యరసి చూచియెఱిగి రు
ద్ధృతమతులై యివిష్ణుని, యలెర్కిరానేకవిస్తయావహమహామల².

142

— అక్రూరుండు వ్రేచల్లెకు వచ్చి కృష్ణుని దర్శించుట —

వ. అని తలంచుచు ససంభ్రమగమనంబునం జని గోపాలదేవు శ్రీపాదపద్మంబు
లకు నిజగోత్రనామసముచ్చారణపూర్వకంబుగా బ్రణామంబు నేసినం బ్రతుం
డై యెత్తి కౌగిలింఁచికొని యప్పరమేశ్వరుండు కుశలం బడిగి బలదేవసహి

తుండై యతని సభ్యంతరగృహంబునకుం దోడ్కొని చని యధోచిత ప్రతిపత్తి
యాచరించె నయ్యక్రూరుం డతిక్రూరశిక్షకుం డగు పుండరీకాక్షు సాక్షాత్పరిరంభ
ణంబున నవగతరోషం దై తద్దోష్టంబునఁ దత్కృతపరిపూజనంబునం బ్రాప్త
సుకృత సంగ్రహగరిష్టంబును దదాలోకనాదరంబున విగళితమోహంబును నగు
నిజచేహంబు మాహాత్మ్యంబునకు భాజనంబుగాఁ గృతప్రయోజనం బగుజననం
బునం బరగిన వానింగాఁ దన్నుం దలంచును నాక్షణంబ నందగోపాదిగోపాలుర
నందఱ రావించి

143

మ. తనపంపూజ్యశరాసనంబునకు ¹నుత్సాహంబుతో నుత్సవం
జొనరింపంగఁ గడంగెఁ గంసుఁ డురుబాహుం డోలి మీమీయరుల్
గొని రం డామెఁకున్ ఘృతప్రముఖముల్ గూఁంగఁ దెం డింతప్రా
ద్ధ నెఱి న్నెల్వడి యేగుఁ డమ్మధుర కు²ద్యత్ప్రీతి సుధిల్లగన్.

144

వ. ఆరాజపుంగవుం డీరామదామాదరుల నునారవీరస్తతథారేయు లనఁగా విని
యండుం గావున నమ్మహోల్లాసకాలంబున వీరిం గనుంగొనుపేక్షక నిట పుత్తెంచె
రేపు రథారూఢులం జేసి తోడ్కొని పోయెద మీరు ముందరఁ గదలుం డని
చెప్పె నంత సుచితక్రియానంతరంబ.

145

మ. అతఁడుం దానును నొక్కబంతిన విచిత్రాహరము ల్లోరస
పులిహృద్యంబులుగాఁగఁ గైకొని దయాలోలాక్షు లారోహిణీ
సుతదామోదరు లొక్కచోటన మహాశోభాధ్యశ యోగపరిం
జతురప్రీతి శయించి కార్యకథనాసంసక్తిమై నున్నెడన్.

146

వ. ఆ రహస్యస్థలంబున నక్రూరుండు దనుజారి కిట్లనియె.

147

మ. జననిం బుట్టినయపు పానీ యడవిన్ జాత్యంతరాభాసనం
జనితం బైనలఘుత్వే మిట్టొలయఁగా సంపృద్ధిఁ బ్రాపించి నీ
వనఘాక్రీడలు పల్పి తింక వల్ల దీవ్యాసంగ మాత్మీయమై
చనువంశంబును శీలముం గడుఁబ్రకాశం జొందఁజేయం దగున్.

148

మ. యదుభోజాంధకకోటికెల్ల నొడయం డాకంసుఁ డారాజుపం
పు దగం జేసినవాడవై మధురకున్ భూరిప్రమోదంబుతో
యదువీరోత్తమ నమ్ము కార్తుకమహావ్యాజంబునం జేర్పుత
ద్విదితశ్రీవిభవం బపూర్వగరిమన్ వీక్షింపు పెంపేర్పడన్.

149

— అక్రూరుడు శ్రీకృష్ణునితో జేవకీవనుదేవులపరితాపంబు చెప్పట —

వ. అటమీఁద నెయ్యది కర్తవ్యం బది నీవ యెఱింగెద వింక నొక్కం డాకర్ణిం
పుము.

150

- సీ. మీతం ద్రివసుదేవుఁ డాతతయశుఁ డిట్టి సుతుల నిద్దఱుఁ గన్న సుకృతశాలి
యనిశంబు గంసభయంబున డెందంబు తటతట నదరంగఁ గుటిలుఁడైన
యవివృతకునిచేత నవమానవాక్యచయంబులం బడిపడి యాసమాలి
కన్నన్ద ¹కొడుకులఁ గానపాల్పటివి తా శోకంబు బ్రాణసంశోషకముగ
- తే. సున్నవాఁ డమ్మహాత్ముని నుద్ధరింపఁ, దగదె యింక నెన్నఁటికి నీయుదారశక్తి
శూచెదవు గాదె యావృద్ధునిచనృపతి, నేవ నెబ్బంగిఁ గాఁజీయఁ జివికినాఁడొ. 151
- క. కొలుపున నొక్కొకమఱి యా, ఖలుఁడు భవజ్ఞనకుఁ బలుకఁగానిపలుకులం
బలుకఁగ విని యేమెల్లం, దలలు వనట వ్రాల్తు మశ్రుధారలు దొరుగన్. 152
- క. వసుదేవుపాటుకొలదియే, యసదృశచారిత్ర యైనయాదేవకి పు
ణ్యసతీతిలకము మీతల్లి సతతముం బొక్కుతెఱుగఁ లెక్కింప మదిన్. 153
- సీ. దిఃఖాతిభరమునఁ దొమ్మిది నెల లుదరంబున భరియించి క్రమముతోడఁ
గానంగఁ గానంగ గర్భము ల్లోడ్తోన కంఠుఁ డొక్కింతయుఁ గరుణ లేక
తునిమెడదురవస్థ కనయంబు నోర్వంగ నమ్మనస్వినియ కా కన్యసతులు
గలరె యక్కట పుత్రు లెలమితోఁ గుడిచినచన్నులె యాతల్లిచన్నులనఘ
- తే. యెఱుఁగునే పూర్ణచంద్రుని నెనయునట్టి, నీదు నెమ్మాము ²ముద్దయ నిక్కమునకు
గుఱుతుగలదె యాయవృక్కుఁ గొడుక వీవు, నెఱుపవలవదె పుత్రత్వనియత ఫలము.
- క. ³ఃలయార్ణవమగ్న యయిన, యిల నాదివరాహమూర్తి నెత్తవె యాప
జ్జలనిధి మునిఁగినజనని, దొలఁగఁగ వెడలించువెరపు దొరకొల్పుమెదన్. 155
- చ. ఉడుగక కన్నునీరఁ గడు నొప్పుటి చాయలుచెడ్డకన్నులు
వెడఁగురువడ్డమోముఁ బటువేదనఁ గుందినయంతిరంగము
బహుగయి యున్న మేను నయి భామిని వత్సఁహీనధేనువుం
దశపటుపంగవచ్చు దనదై న్యము శూన్యతఁయుం గనుంగొనన్. 156
- క. సీయట్టికొడుకుఁ బడసియు, నాయమ్మ దురంతదుఃఖ యగునేని సుత
శ్రీ యింతులకు నిరర్థక, మాయతవంధ్యతయ లెస్స యనఁగాఁ దగదే. 157
- తే. అకట సర్వలోకంబుల కభయ మిచ్చి, కావఁ జాలినవాడవు కన్నతల్లి
దండ్రు లిట్లారీ దలరంగఁ దలఁప కునికి, మెచ్చుగాదు నావాక్యంబు లిచ్చగింపు.
- సీ. కాలాభుఁ గాళియుఁ గడతోఁకవట్టి యేవెరవున ప్రేసితి విషముగ్రక్క
దుర్గతమము గోవర్ధనం బెత్తి యేకడిమిమై దాల్చితి గొడుగు గాఁగ
దాష్ట్యచరిత్ర ⁴నిరర్థుని ముట్టి యేయనువునఁ ద్రొక్కితి వసువు లేడల
కరుణబలుఁ గేరిదానవుఁ గిట్టి యేయేపున వ్రచ్చితి రూపఱంగ
- తే. నాది బూతనాశకటఘాతాదులందుఁ, దెలివి దలకొంటి వట్టి యగ్గలిక నేడు
నాత్మఁ బాటింపు మహిత⁴శోకాభివృత్తి, లైనగురులు నిశ్శోకత నందుపనికి. 159

వ. అని యక్రూరుం డనే క్రమబులు తెప్పిన వాక్యములు యభిప్రాయం బంతయు నెఱింగి కృష్ణుండు. ఈ సుధ్యంబునకు సముత్సకుం డయ్యె నంగోపాలాదులు నారాజునకు నయ్యెండు బెట్టవలం ననప్పకంబులు బొడియవులు నెనుములు బొగంబోడెలు నజా. కప్రమాఖంబులు గొని గోరసంబులు సాలం గూర్పుకొని వేగుజాముగలుగం యనంబయి కదలిరి తననంతరంబు. 161

తే. తీపు మిగులునమ్రాహులాలాపములకు, నుల్ల నాకగతనిప్రమై యుల్లనీలై నట్లుప్రియమందుచున్నదై త్యాంతకునకు, నరిగెనవిభాఽరిముహూర్తాభయగుచు.

క. రజసి తనుబాసి పోకుం, బ్రజనితభయతాపభరపిభానితవైవ ర్జ్యజితాత్మం డయ్యె నితం దన, రజనకరుండు దొరకె నుచుపరంపర యెల్లన్. 162

క. కలయఁ గడివోయి గుండనం, జలితములై రాలె నాకసం బనుమానం గలపువ్వు లనంగఁ దారక, ములు గానంగకాక హడలపోయెం పోయెన్. 163

తే. వెరవుతోడ పోకువ యనువెజ్జు చూపు. దిక్కుకెం పనుమందునఁ జేర్చె నొక్కొ తిమిరకాలాహిని, మూర్చనముల ననంగఁ, చెలిసె నెత్తములొప్పులువలకొనంగ.

క. గోవర్ధననిర్భరముల, వై వేమలుసుడిసి గోషఙ్గ మయవతం సావలీ గవల్చుచును బ్రం, దావసపవనము మెలంగె యద్వైజ మలరన్. 165

చ. ప్రమదము లుల్లసిల్లఁ దనుసారక నిద్రలునోగు కల్లులుం గమించు నెమర్చి మే యుగంకం బొరిఁ బెండలు వెట్టి లేచి వ త్సమాల గలంచి పొలిచిలి చప్పులు చేపొవవంగఁ బెంపుతో గోమలగఁ జూచువా కృతుల గోవులు చెప్పువహించె మంధలన్. 166

తే. పసులలోనన యెరువుతిప్పలఁ బడండి, మేలుకని గూర్చి బిడుకంగ మెలగుగోష్ఠ పరులమె త్తనికడఁకప్రభాతమునకుం, దానతోడవయి ప్రజమహోత్సవ మొనర్చె.

సీ. కరమూలములజిగి గడలొత్తి వల్లత్కుచోపాంతకాంతుల నొత్తరింపఁ దూఁగాడునానరజ్జులదీప్తి వెలచెల్ల నగుదీపపచులను నతకరింపఁ జెదరుకుంతలముల నుమంగల నంటించి చెమట సెమ్మోములఁ జెలుపు వెంప మంథనధ్వనులకు మార్కొని కమనీయకంకణచలననికర్వణము లెనంగఁ

తే. గౌను లురియంగఁ బిలుదులుంగదలిమేఖ, లావభులఁ గవలింప నేత్రాంశు లలరఁ బెరువు ద్రచ్చుచు వేకువఁ బ్రేమమిగులఁ, బాడి రజ్జాక్షు గోపాలభామ లెలమి.

క. కాళింకిసారసపున, కోలాహల మద్రిధునకును శుభయాత్రా కాల మెఱిగించె సమ్మిళి, తాలోలరథాంగమిథునహర్షాన్వయలన్. 169

వ. అంత. 170

క. కంసాసురనిరోధి, ధర్మసమునకుఁ బోవుకృష్ణుం దర్శించుట కా శంకఁ జనుకొనె ననగా, హంసుఁడు ప్రాశ్వర్వతంబునం దుదయించెన్. 171

వ. అయ్యవసరంబునఁ 1గాల్యకరణీయంబులు నిర్వర్తించి యక్రూరుం డటమున్న
కృతకర్తవ్యం డై యున్నగోపాలమధ్యశోభితుం బద్ధనాభుని గాన నరుగు
దెంచి. 172

మ. శ్రుతిసీమంతపదంబులం బ్రకటమై సుస్మిగ్ధసిందూరసాం
ద్రత రంజితైడువాసుదేవుచరణద్వంద్వంబు గోష్ఠస్థలీ
గతుల న్నూతనగోమయంబుల ననర్ఘశ్రీ దలిచ్చె న్నహా
ద్యుత మీయొప్పిద మంచు భక్తివినయస్ఫూర్ణతనమస్తాంగుండై. 173

— అక్రూరుండు శ్రీకృష్ణబలరాముల మధురకుఁ దోడ్కొని పోవుట —

వ. ఇదె రథం బాయితెం బై యున్నయది యగ్రజపూర్వకంబుగా నారోహణం
బొనర్చు ఋనిన నతం డట్లచేయం దాను సారథ్యంబు వహించి వ్రజంబు నిర్గమించి
మధురామార్గంబు గైకొనియె నంత. 174

క. రేయిటనుండియుఁ గృష్ణునిఁ, బాయుటకుం దలరుగోపభామినులు నిజం
బై యప్పుడు హరివిరహ, వ్యాయతదుఃఖంబు దమ్ము నట పొదుపుటయున్. 175

న. కళవలించు డెందంబులతో నందలు దరతరంబు లై కూడి గోవిందుపిటుందం దగిలి
తమలోన. 176

శా. అక్రూరుం డనువేరు వెట్టుకొని క్రూరాత్తుం డొకం డద్భుత
ప్రక్రాంతిం జనుదెంచి పద్మనయనుం బాపెం గటా యెంతయున్
వక్రంబై కడుఁగీడు సేయుటకు దైవం బిచ్చమైఁ బూనినన్
శక్రుం డైనను శక్తుడే యుడువఁ దత్సంరంభ మేభంగులన్. 177

మ. కులమున్ శీలము ఘానమున్ మొదలుగాఁ గొన్నాడు మున్నున్న య
గ్గలికం బ్రాణములుం గోనంగఁ గడఁగెం గా కేమి యీకృష్ణుఁ డీ
వల నీతం డిటువోవఁగా నిజధనుర్వ్యాపారముల్ సూప కా
వలరాజింతట నై పజాలునె మమున్ వామప్రతాపోగ్రతన్. 178

తే. ఏటిసంసార మని మన మితనివెనుకఁ, దెగువనేసి పోయితిమేనిఁ దిట్ల కాక
యడవిపులి మానుసుల నేల యాదరించు, నగరకాంతలవలలందుఁదగిలి యతఁడు.

క. 2కొన్నియనాభులు గోమై, వెన్నుం డి ట్లేల మనకు వేడుకచెయ్యుల్
కొన్నిగటపె దైవమ యిం, కెన్నం డీవెన్నిధాన మిట సిద్ధించున్. 180

సీ. అదె యిదె లోలనేత్రాంశులు పర్వంగ నధికాదరస్మిగ్ధుం డగుచుఁ జూచె
నదె యిదె నెమ్మొగం బలరుమించులు ముంప నాకూతకౌతుకి యగుచు నవ్వె
నదె యిదె చారుదంతావళి జిగి యొప్పు నాపూర్ణశృంగారుం డగుచుఁ బలికె
నదె యిదె భావంబు లనుభావముల నూన నభిమతార్థప్రీతుం డగుచు మెచ్చె

- తే. రండు కూడంగఁ జేగఁజొదండు మనమ, నోరభచ్చేది గాకుండఁ గోరి యాఁగి
యితనిఁ బోసక నిలుపుద మింతదలరు, వారిఁ గొనివోవ కెట్లుపోవచ్చు దనకు.
- తే. ఏల వ్రేపల్లెపెద్దవా రిట్లు వెట్టి, గొనిరి కృష్ణుఁ బోనిచ్చినఁ గ్రూరులై న
రక్కసులులోనుగాఁ జేయుక్రంసునెల్ల, నుడువఁదమకుదిక్కినవాఁడొరుఁడుగలఁడె.
- చ. అని పలుమాట లాడుచును నప్పుడ చెందినడప్పి సంగముల్
దనుత వహించి భూషణవితానకము ల్పడలంగఁ గ్రొమ్ముడుల్
గనుకని వీడి యుజ్జ్వలశిఖామణు లొల్కఁగ నుత్తరీయముల్
చనుఁగవలం దొలంగి వివశస్థితి నొందుచుఁ దూలియాడఁగన్. 183
- సీ. వెఱపులు పైకొని వెఱఁగుపాటులు వొంది చెమటలు పెల్లయి చేష్ట లుడిగి
వైవర్ణ్యములు చెంది వడఁకులు దొడరి యశ్రులు మిఱిగి గద్దదికలు గడంగి
రోమాంచములు వేర్చి వైమనస్యము లూని ప్రేమంబు నెలకొని కామ మలరి
తాపంబు లెసఁగి చింతలు విజృంభించి వంతలు మాఱుకొని విముగ్ధతలు బలసి
- తే. తనుకరాక గోవిందునిఁ దగిలి చిక్కు, వడినచూపులు దిగువ నుపాయ మేది
కొఱలి మిన్నక నిలిచిరి గోపకాంత, లందఱును జిత్రరూపులయట్టికరణి. 184
- వ. అక్రూరుండును నిజరథం బతిత్వరితగతిం జననిచ్చిన నయ్యింతు లంతట భూర
జంబు లోచనగోచరంబగునంతఁదాఁకఁ జూచుచుండి యనంతరంబ యాశాచ్ఛేద
నంబున భేదం బొదవఁ గ్రమ్మటి రట భోజపతి మాధ్యందినకాలంబునం గాళింది
నేరి తత్తీరంబునం గదంబచ్చాయాశీతలం బగుసికతాలంబున నిలిచి. 185
- శా. వీనొక్కించుకనేపు పుణ్యనదిలో నివ్వేళ కర్తృంబుగా
న్నానాద్యుక్తవిధానము ల్నుడవెద న్నావచ్చునందాఁక మీ
రినిర్దోషమహిష్ఠలికా రథముపై నింపారఁగా నుండుఁ డ
మూనం బై నత్యుతోత్కరంబు హయముల్ సంప్రీతితో మేయఁగన్. 186
- వ. అని పలికి సవినయంబుగా సంకర్షణదామోదరుల నునిచి చని యతండు. 187
- క. సరిబాహ్యంతరశుచితా, పరుఁడై మును వార్చి తీర్థపరికల్పితవా
గ్విరచనతోడఁ బ్రవాహం, తరము ప్రవేశించె నాభిదఘ్నుజలములన్. 188
- వ. చిరతరస్సానం బొనర్చుచుఁ (గృష్ణనామోచ్చారణం బొనరించుచుం) గ్రంథి రసా
తలలోకంబు గని యందు వాసుకికర్కోటక ప్రముఖనాగకులసంకీర్ణం బై సౌవర్ణ
రచనాసురుచిరం బగువినూత్ననవరత్నమండపాభ్యంతరంబున. 189
- శ్రీకృష్ణుఁ డక్రూరునకు యమునాజలంబులలోఁ దనమహానుభావంబు చూపుట —
- సీ. ఘణసహస్రంబునఁ బ్రజ్వరిల్లెడురత్నదీప్తు లుద్దీపితదీపములుగ
సర్వాంగనిర్మలచ్ఛాయావిజృంభణం బొలోకచంద్రిక యై తలిర్ప
1 భక్తనిర్విషనేత్రభావపరంపర 2 లమృతమానసూర్తి నలమిఁకొనఁగ
నాలోలజిహ్వలతావళి యుద్దామవిద్యుత్తటిల్లిల విస్తరింపఁ

తే. బొలుచుతన మేనిమడతలఁ బొదివిశిరము, లేత్తినిలిచి పార్శ్వంబుల నెసక మెసక
ముసలసీరతాశధ్వజంబులు దనర్ప, వేడ్కతోఁ బొల్చునాభోగివిభునిఁ గనియె.

క. ఆతనియంకతలంబునఁ, ప్రీతిం గూర్పున్న దేవుఁ బృథుమేచకజీ
మూతనిభుఁ గమలలోచనుఁ, బీతాంబరుఁ గృష్ణుఁ జక్రభృత్కరుఁ గాంచెన్.

వ. కని భాగవతంబు లగుమంత్రంబులు జపించుచు సహస్రనామవిఖ్యాతుం డైన
యాసహస్రావతారు నుదారసహస్రకరసహస్రసదృశవిభావిభాసమాను వాసు
దేవు దేవతారాధ్యు నాత్మమనస్సంకల్పితంబు లయిన వివిధార్చనాద్రవ్యంబుల
నవ్యాహతార్చనాతోషితుం గావించి తన్నుఁ గృతార్థుంఁగాఁ దలంచుచు
జలంబులు వెలువడి వచ్చి.

192

ఆ. రథముమీఁద నున్న రామకేశవులదే, హంబులందుఁ దత్సమర్పితంబు
లైనయట్టిపూజ లట్ల యుండఁగఁ జూచి, యద్భుతంబు రెట్టియై జనింప.

193

వ. క్రమృత నుదకంబులోనుసొచ్చి యఘమర్షణజపం బొడంగూడ నిమగ్నుం డై.

194

మ. మును భోగింద్రునియున్న తాంగమున సమ్మోదంబుతోఁ గల్పితా
సనుండై శాంతిఁ దలిర్చునిత్యవిభుతాసంపన్ను నారోహిణీ
తనయుం దన్తహితాంకపితగతుండై తా నొప్పుశ్రీమంతు న
వ్వనజాతుం గనియెన్ సురాసురముని వ్రాతార్చ్యమానాత్మలన్.

195

క. కని వెలుపల నరదముపైఁ, దనరెడువీ రేల యీయుదకగర్భం బిం
తనయిట్లు చెంది రిది యె, ట్లని వెండియుఁ గ్రొత్తచోద్య మాత్మకు నొలయన్.

వ. యమునాహరంబు నుత్తరించి యనుష్ఠానశేషం బనుష్ఠించి చనుదెంచి యెప్పటి
యట్ల మందరస్యందనోపరితలంబున నన్యోన్యవదనావలోకనలాలసు లై విలసిల్లు
బలదేవవాసుదేవుల నాలోకించి కదియ వచ్చినం గని కృష్ణుండు.

197

మ. తడవయ్యెం జని యాప్లవంబుతటిఁ బాతాళంబులో నీకు నే
ర్పడ నేమేనియుఁ జోద్యమైనయది దృగ్భావ్యంబుగాఁ బోలు నె
క్కుడుసంభ్రాంతి ముఖంబున న్వెలసె నక్రూరాత్మ యక్రూర నా
వుడు నాతండు వినముండై మధురతాభ్యుత్పన్నవాక్యంబులన్.

198

వ. దేవా దేవరసన్నిధినేముటకంటె మిగులం బోద్యంబు లొండెయ్యవి యిక్కడ
నగ్రజసహితంబుగా నీ వి ట్లండి ప్రసన్నుండవై యక్కడ జలనిమజ్జనకాలంబున
భవదీయసాన్నిధ్యంబు ప్రసాదించితి కృతార్థుండ నైతిఁ గమలాసనాదులకును
నీయున్నరూ పెఱింగి వినుతింప దుర్లభంబు నే నెంతవాడం గేవల వాత్సల్య
నిమగ్నుండ వై యనుగ్రహింపుము.

199

- మ. జయసర్వాత్త క సర్వభూతవి¹భుతా సంభావ్య సర్వజ్ఞ స
ర్వయుగోత్పత్తిసమాప్తికర్తకలనావర్ధిష్ఠువిద్యావిని
శ్చయధౌరేయ సమస్తవిస్తయవిధాసంధాయకప్రక్రియా
నయనిష్ఠావనతార్థినోదనధురీణవ్యాప్తిరంజకృపా. 200
- వ. అని వినుతించి యిక్కడం దడయ వలవదు కంసుండు మీకు నెదురుసూచు
చుండుఁ బ్రొద్దువడకమున్న యతనిం గానవలయు విజయంబు సేయుము. 201
- క. నా విని యల్ల నగుచు న, ద్వేషం దదియట్ల నీవు దెలిపినత్రోవం
బోవఁగలవార మే మనఁ, గా వేటొకఁ డెద్దియైనఁ గలదే యనినన్. 202
- వ. రథ్యంబులం దెచ్చి యుగంబునందు సంయోజించి భోజపుంగవుండు ప్రత్యోద
పాణి యై రథంబు నడప నదియునుం జని యారోహితార్కం బగుకాలం
బునఁ గంసనగరంబు ప్రవేశించె నప్పుడు గృష్ణుండు. 203
- క. పుట్టినకోలేఁ బురశ్రీ, లెట్టివొ యెన్నండుఁ జూచి యెటుఁగనిమా కి
ప్పట్టున నించుకవడి యి, ప్పట్టణమున మెలఁగి చూడఁ బడదే యనఘా. 204
- వ. కంససందర్శనం బై నపిమ్మటం జూచునంతటి విలంబనం బోర్వము దీని కొడం
బడు మనిన నక్రూరుం డట్లకాక మీ రట్ల చేయుం డిప్పటికి వసుదేవుసదనంబున
కరుగుకోర్కి యుడుగవలయు నట్టిద యైన నొండుచందం బై వచ్చుఁ గంసుండు
మీనిమిత్తంబున మీతండ్రిదేసం బరుసనై యున్నవాఁడు తన్ను మొగపడక
ముందర నతనిం గనిన నెంతయుం గలుపించు నని చెప్పి వారి నరదం బుడిగించి
తదాగమనంబు నృపతికి నివేదించుటకై ప్రమోదం బెసంగఁ జనియె నని
యక్రూరుచరితంబు సమధికరసభరితంబుగా వై శంపాయనుండు వివరించిన తెలుగు.
- శా. ధాత్రీధన్యపరిగ్రహః గురువచోదత్తస్థిరానుగ్రహః
మైత్రితోషిత సజ్జనాపరిహృతోన్తార్గప్రమాద్యజ్ఞనా
చిత్రోగ్రాజిధనంజయా నియమవచ్చేతస్సమృత్తుంజయా
జై త్రోద్యోగసదుత్థితా బుధకథాసామర్థ్యసంప్రార్థితా. 206
- క. శక్తిత్రయధౌరేయా, యుక్తచతుర్భుద్రసంప్రయుక్తోపాయా
భుక్తనిఖిలపురుషార్థా, రక్తసమస్తప్రజాభరణచరితార్థా. 207
- మాలినీ. శ్రుతసకలపురాణాసూక్ష్మబుద్ధిప్రవీణా, జితసకలసపత్నాస్వీకృతానేకరత్నా
కృతసకలసుకర్తా కీర్తనీయస్వధర్తా, గతసకలకళంకా కాంతిరాకాశశాంకా. 208
- గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమిశ్వర చరణసరోరుహధ్యానానందసౌందర్య
ధుర్య శ్రీసూర్యసుకవిసంభవశంభుదాసలక్షణాభిధేయ యెఱ్ఱయనామధేయ
ప్రణీతం బై నహరివంశంబునం బూర్వభాగంబునం దష్టమాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు హరి వంశము

పూర్వభాగము - నవమాశ్వాసము

¹సాధకసుచరిత్రా

నై సర్గికసుజనతాభినందితగోత్రా

వాసవ²సుతసమజైత్రా

దేసతి వేమా సమస్తధీరలలామా.

1

వ. అక్కఱకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నవ్విధంబున నక్రూరుం డరిగిన
యనంతరంబ.

2

క. ఆలానవిముక్తములై, కేళిం గాంక్షించి కడఁగుభేలన్ దశరం
దాలములువోలి యదుశా, ద్దూలు రిరువురుం బురప్రతోభీగతు లై.

3

వ. సర్వపదార్థజ్ఞానంబున నత్యంతప్రగల్భు లయ్యును మనుష్యభావంబుకతన నప్రగ
ల్భులకరణిం దత్పురసౌందర్యంబు లాశ్చర్యరసాయ త్తంబు లగుచి త్తంబులతోడం
జూచుచుం జనుదెంచుసమయంబునం బౌరు లాబాలవృద్ధనరనారికంబుగా వారి
నాలోకించు కౌతూహలంబునం గ్రంధుకొని యచ్చెరువందుచుం దమలోన.

4

సీ. గోఁ వేషోజ్జ్వలు లీపురుషశ్రేష్ఠు లెందుండి వచ్చిరో యిందులోన
సీనవాంబుదవర్ణుఁ డింతయొప్పునె రాజసుతు లనేకులఁ దొల్లి చూడమెట్లు
గలదె యీచందంబు చెలువెవ్వరికి నృపాద్భవులకా నోపుదు రవయవముల
తీరును వ్రేకని తేజంబు గడిదియై పాలుపారుదర్పంబుఁ బొల్పెఁ జూడ

తే. వీరి నిద్దఱఁ గాంచినభూరిపుణ్యు, లయ్యి లేవంశమునవారొ యమ్మ లెట్టి
నోమునోచినకులవర్ధనులొ యిచటికి, వివీరువచ్చినపని యేమివిధమొ తలఁప.

5

క. మనకంసమహీపతి యీ, యనఘులఁ గనుఁగొనియె నేని నపుడ నిజశ్రీ
కనురూపాధిక్యతులఁగా, నొనరింపక యున్నె కడుసముత్సుకత మెయిన్.

6

వ. అనుచుండం గాంతాజనంబులు దైత్యాంతకుం జూచి *మన్తధమదోద్రేకంబునం
బొదలు నుత్సేకంబు వెలయ నంతర్గతంబున.

7

చ. మనసిజతుల్యరూపుఁడు కుమారజనోత్తముఁ డిప్పు డీపురిన్
వనితలమానముల్ గొనఁగవచ్చినవాఁ డనుమాన మేటికిన్

1. సాధకచారిత్రా; సంయత నిజమిత్రా. 2. సమగుణ. (పూ. ము.) 3. వీరలేతెంచు
4. సుమనో.

గనుఁగొనినంతమాత్ర న విఖండితశీలత నొంది రెల్లభా

మినులును సోయగంబు లుపమింపఁగ నిట్టివి యెందుఁ గల్గునే.

8

క. తగిలినచూడ్కులు మగుడం, దిగువఁగ లే మైతి మేమితేటఁగో యింకి

సుగుణత తనువుచు నెనసిన, పగిది మనోభావశిమోహపజ్జులు గొనియెన్.

9

మ. అని యెవ్వా రెచటం గనుఁగొనిరి వా రచ్చోన కందర్పమో

హనబాణంబుల కద్గమై వికచనేత్రాంశుచ్ఛటాలోలశీ

లనవేదీవరపత్రతోరణలతాలంకారత వ్రీధినెం

దును బర్వం బరతంత్రలైరి వెసఁ దద్రూపాతిసంగంబునన్.

10

వ. సమానవయస్కు లగు పౌరకుమారు లక్కుమూచులం గని యుత్సుకభావంబులు

దిగువం దగిలి తోడన వేడుకం జని రిట్లు మధురాపురంబునకు నాక్షణంబున నిజ

వీక్షణక్షోభం బొనరించుచు నయ్యదుకుంజరు లొయ్యనఁ బరిక్రమించి ముందట.

తే. పలుదెఱంగుల మడుఁగుఁజీరలుపాలుపుగ, మడిచిమూటగఁగట్టి యిందడఁగొనుచు

నరుగురజకుని రంగకారాఖ్యుఁ గాంచి, రపుడు వాని నుద్దేశించి యచ్యుతుండు.

12

క. ఏమి మెడవాల! యే మీ, భూమిశ్వరు నర్థి గానఁ బోయెదము సభా

భూమికిఁ జనియెడువారికి, శ్రీ మేటిల్లంగ మంచిచీరలు వలయున్.

13

వ. కావున నీచేతి మంచిమడుఁగులు మా కిచ్చి లెస్సవాడ వగు మనిన వాడు

గోపించి.

14

తే. అడవిలో గొల్లమందలయందుఁ బెరిగి, నారు లొకికం బేమియు నేర రెఱుఁగఁ

గంసనరనాయకుఁడు వేడ్కఁ గట్టుచీర, లడుగునంతటివారె మీ రకట యిట్లు.

15

క. నానాదేశంబుల ధరణీనాథులు కట్నుమిచ్చి నెఱిఁ బుత్రైరం

గా నెందును బహుమాల్యము, లై నెఱసినయట్టి వివి జనాధిపుమెచ్చుల్.

16

క. ప్రేలరులై వెడయఱపుల, నాలిగొనక పొండు తొలఁగి యనవుడు నాదు

శీలుమెడమిఁదఁ గృష్ణుఁడు, 4వే లీలం గ త్తిపెట్టి ప్రేసెం గినుకన్.

17

వ. ఇట్లు ప్రేసిన.

18

తే. ఉసులు సిరియును నొల్ల కిట్లొఱటుఁజూకి, యాదిదేవునిదెస వినయంబు దక్కి

యిహపరమ్ములు లేక యిట్లెఁగె భగ్ను, కంఠుడై నేలపైఁ గూలి కాలుఁ గూడ.

వ. వాని యాండ్రెందఱేనిం దలలు వీడం బఱతెంచి యఱచుచు రాచనగరికిం జెప్పఁ

బోయిరి పరమపురుషం డాచీరలకట్ట విడిచి కనకభంగపిశంగంబు లై న యరిథానం

బులు దాను గట్టుకొని కువలయశ్యామంబు లై నవి రామున కిచ్చి తక్కిన చీర

లక్కడం జూడవచ్చిన వేడుకకాండ్రకు వెఱవక కట్టుకొం డని కొన్ని యిచ్చి

1. సుగుణతనువునచుమకచుం, బగతి; సుగుణతనువున బకశిలక, తగిలి. 2. లోహ. 3. లీల.

4. లీలంగా. 5. యి డైరగి.

కొన్ని చించి నలుదెసలం బాటవైచి యన్నీచు కొంపయుఁ జిచ్చువైచి నీలుచేసి
యట కడచి మాలకరివాడ సొచ్చి యందు. 20

క. గుణకుఁ డనుమాల్వకారుని, గుణవంతుని నేదురఁ గాంచి గోవిందుఁ డతి
ప్రణయమున నడిగె సమ్యక్, గుణబంధము లయిన సురభికుసుమచయంబుల్. 21

వ. వాడును వినయ సంభ్రమప్రమోదంబులు ముప్పిరిగొన నిప్పురుషులు ధరణికిం
గ్రీ డార్థం బరుగుదెంచిన సిద్ధులొండె యక్షులొండెం గావలయు నక్షతప్రభావు
లన్యు లేవ్వ రనుచు నెదుర్కొని మ్రొక్కి యక్కజంబు లగు ప్రసూనదామం
బులు సమర్పించి దేవరసొమ్ము దేవర కిచ్చుట యేమి చోద్యంబు లని వినయంబులు
పలికినం గైకొని యప్పువ్వు లన్నకు వలయునన్ని యొసంగి వనజనయనుండు
దానును. 22

క. కొప్పునఁ దురిమియు నెంతయు, నొప్పుమిగుల నటుత వై దియును బాహువులకా
ముప్పిరిగొనంగఁ జొట్టియు, నప్పు డపూర్వంపులీల యలవడఁ దాల్చెన్. 23

వ. ఇట్లు మాలాకారుని మాల్వంబులు మాంగల్వంబులుగా ననుగ్రహించి వానికి
మెచ్చి యవ్విభుండు. 24

మ. ¹నిను మత్సంశ్రయ యైనలక్ష్మీ కరుణ స్వీక్షించి యుష్కద్వహం
బు ననంతోజ్జ్వలహేమరత్నతతి నాపూర్ణంబుఁ గావించు నీ
తనయు ల్తన్మలు లోనుగా వరుస సంతానం బవిచ్చిన్నమై
ధనవంతం బగు మత్ప్రసాదమునఁ దథ్యం బింత పుణ్యాత్మ కా. 25

వ. మదీయ పూజావిధాయి వగుటంజేసి యక్షయం బగు మోక్షంబును భవదధినం
బయ్యెడు ననియె నప్పుష్పలావుండును దేవుం డిచ్చిన వరంబు మహాప్రసాదం బని
వినయావనతశాలి యగు మాళిం బరిగ్రహించె నవ్వసుదేవసూను లిద్దఱు నట
రాజమార్గంబునం జనిచని. 26

— శ్రీకృష్ణుడు కుబ్జ యనుకంసదాసి ననుగ్రహించి సురూపంజేయుట —

క. అనుపమసుగంధివిస్ఫుర, దనులేపనభాజనంబు హస్తంబునఁ గై
కొని చనుదానిఁ జపలలో, చన నొక్కెడఁ గుబ్జఁ గనిరి సమదవయస్కున్. 27

వ. కృష్ణుం డక్కామినిముసుంగువుచ్చి వదనంబునం జూడ్కి నిలిపి యియ్యనులేపనం
బెవ్వరికిం గొనిపోయెద వనిన నది వినయంబున నతని కిట్లనియె. 28

మ. కలసం బెవ్వరు గూర్చి తెచ్చినను నిక్కం బొల్లఁ ²డెల్లప్పుడుకా
జలకంబాడి మదాగమంబు మదిలోన న్వార్పుఁ గంసుండు రా
జెలమి నైచ్చినకిగట్టువా లిది యనకా హృద్యక్రియావిద్యఁ బే
శలనై యుండుదు నేను బోయెదఁ దదిచ్చాపూర్తి గావింపఁగన్. 29

వ. నిన్నుం బొడగని నామనంబు ప్రియం బందిన సంతయుం జెప్పితి దడయరా దిది
జననాధుమజ్జనసమయం బనినం బురుపోత్తమమండు. 30

తే. ఏము పరదేశిమల్లుల మీనృపాలు, రాష్ట్రమును రాజ్యమును జూచి రమ్యమైన
వింటిపండువు గొనియాడువేడ్క నిట్లు, లరుగుదెంచినారము సరోజాయతాక్షి. 31

వ. నిన్ను నీవ పొగడుకొంటి మాకు నూరక మెచ్చవచ్చునె నీచేతిగందం బిచ్చినం
బూసికొని మఱి మెచ్చెదము మెచ్చి పోయి రాజరంగంబున మెఱసి నీవారమై
యుండుట యొప్పుదె యనిన నవ్వచుం గుబ్బ యబ్బనాభుం జూచి మేలుగాక
యజ్ఞై న నిదె కైకొను మని యయ్యంగరాగంబు ననురాగంబుతో నిచ్చినం గొని
యతం డగ్రజనకుం దొలుత సమర్పించి తానును వలసినవన్నువ¹ యలందికొని
యనులిప్తశేషంబు తోడిదారకుల కిచ్చె నంత. 32

శా. స్థూలస్థానకముల్ భుజాగ్రముల సంశోభిల్ల వక్షస్థుల
వ్యాలేపం బతిసాంద్రమై మెఱయ ఫాలాంతర్లలామంబులున్
మేలీలల్² వదనంబు లిద్దఱును సమ్మిత్రేంద్రచాపద్యుతి
శ్రీలం గ్రాలుశిసితాశితాభములవేర్చిం బొంది రుత్సేకమున్. 33

వ. అప్పు డకుబ్జప్రభావుం డగు నప్పురాణకుబ్జుం డాకుబ్జరూపత్వం బపనయింపం
దలంచి. 34

క. తనచరణాగ్రంబున న, వ్యనితపదాగ్రములు ద్రొక్కి వలనొప్పుగ నొ
య్యన⁴ జాట్ట వ్రేలదాని వ, దన మింపుగ నెత్తె సంచితస్థిత మలరన్. 35

వ. ఇ ట్లెఱుటయు. 36

తే. వంకియొత్తినమన్తభువాలురమ్ము, బోలెఁ జక్కనై యెలమేను పాలుపు మిగిలెఁ
గుబ్బ కనదునెన్నడుమును గురుకుచద్య, యంబుఁ జదరపు వెన్నును నభినవమంగ.

క. తనుఁ దాన చూచి యయ్యం, గన యద్భుతకౌతుకములు గడలుకొనంగా
వనరుహలోచను వదనము, గనుఁగొనెఁ జిటునవ్వుతోడి గరువపుఁ జూడ్కిన్. 37

వ. తనమనంబున నక్కుమారుమిఁదఁ దభుకొత్తు చిత్తజోన్దేషంబు బయలుపఱిచి
నాకు నుపకారంబు చేసిన యిట్టి మహిమగలవాఁడవు నాయింటికి విజయంబు చేసి
నన్నుం గృతార్థం జేయవలదె యూరక త్రోచిపోవం జూచిన నేను బోనిచ్చు
దానఁ గా నని మెల్లన నిజపాణిపల్లవంబున నతనికరంబు దెమల్చిన. 39

క. పనిచాలఁ గలదు కమలా, నన క్రమ్మట వత్తు నీవు నాసొ మ్మని య
వ్యనిత విడిపించుకొని తా, నును బలుఁడును నగుచు నతిమనోహరలీలన్. 40

వ. మనంబులం బొంగారుకడంకయు బింకంబును జెట్టితంబుల నంకురింపనీక యెల్ల
విధంబులం గొల్లతనంబ తెల్లం బై తోఁపఁ దెంపుతోడి కినుక నకంపితగమను లై

యనేక నరనాయకోపాయనసహస్రంబు లజస్రంబు లై క్రందుకొను కరి
తురగస్యందనసుందరవస్తువిస్తారంబుల నత్యుదారం బగు కంసమందిరద్వారంబు
ప్రవేశించి. 41

ఉ. చేరి నరేంద్రు లర్చనలు సేయఁగఁ గింకరలక్షరక్షితం
బై రమణీయకాంచనమహామణినిర్మిత మైన యాయుధా
గారము గాంచి భోజవిభుకార్తుక మెయ్యది చూచువేడ్కచే
దూరము వచ్చినార మని దోహల మేర్పడఁ బల్కి రచ్చటన్. 42

వ. రక్షకులు సూపఁ దక్షకాహిదేహదండంబు చాడ్చునఁ బ్రచండం బగు కార్డు
కంబు చూచి రంతఁ గృష్ణుండు. 43

తే. దీని నెక్కిడ దివిజులు దానవులును, జాల రని చెప్ప విందు మాశ్చర్యభూత
మెవ్విధమొ చూత మని వీల నేకకరము, | నందకై కొని యపుడు సజ్యముగఁజేసి.

— శ్రీకృష్ణుడు కంసునాయుధాగారంబు చేరి కంసకరాసనధ్వంసంబుచేయుట —

మ. జనులెల్ల నెవ్విగంది చూడఁగఁ బటుజ్ఞానాదపూర్వంబుగా
నొనరించెం బరిపూర్ణముప్పై విడిపట్టొక్కింత నిశ్చింతం దై
యనయంబుకా సడలించి విల్లు విటేచెకా ¹హర్యశ్వహస్తాయుధా
²హననధ్వస్తమహేంద్రమస్తకకరోరాఘోష ఘోరంబుగన్. 45

వ. ఇట్లు భూర్జతి ధనుర్దండదళనోద్ధాముం దైన రాముండునుం బోలె రామావర
జుండు భోజశరాసనంబు శకలంబులు గావించి తాను గానివాఁడునుంబోలె సందడి
లోన సురిగి యన్నమున్నుగా నల్లన సముల్లసితగమనంబున శస్త్రాగారంబు వెలు
వడియె నంతఁ దదీయరక్షకు లొండొరులం గడవ నంతిపురంబునకుం జని జనపతిం
గని యంగంబులు వడంక నెలుంగులుం గుత్తుకలం దగుల నిట్లనిరి. 46

సీ. అవధరింపుము దేవ యాశ్చర్య మొక్కటి మనవిల్లు పూజించు మందిరంబు
లోనికి నిద్దలు లోకాధికం బగు తేజంబుగలవారు దేవనిభులు
నవయావనులు మనోజ్ఞవిచిత్రగంధమాల్యాంకృతాంగులు నీలపీత
వసనులు దివినుండి వసుధవై కుట్టిపడ్డట్టు లెవ్వరు వీర లని యెఱుంగ

తే. నేరకుండ నేతెంచిరి వారిలోనఁ, దెల్లదామరతేకుల ట్లుల్లసిల్లు
కన్నుదోయి నొప్పారెడు కట్టియాతఁ, డొకఁడు వెనఁబుచ్చుకొనియె విల్లొక్క కేల.

చ. కొన నితఁ డెవ్వఁ డిచ్చటఁకీ గొంకక యేటికి వచ్చె నేల యి
య్యనుపమ కార్తుకం బిటు రయంబునఁ గేల ధరించె నంచు నే
మనయము విస్తయంబు పడునంతటిలో, దిగిచె న్నరేంద్ర భ
ల్లన విలుంగంగఁ జెప్పఁ దడ వయ్యెడు చెప్పెడుమాత్రయింతయున్. 48

1. హర్యశ్వహస్తాయుధా, హననధ్వస్త. 2. ననవిధ్వస్తమహేంద్రమస్తకవితానప్రాధ
ఘోరంబుగన్.

క. ఆబెడిదపుమ్రోతకుఁ గా, దే బమ్రెరపోయి దేవ దేవరనగరన్
వే బెండుపడిరి మొగముల, పై బెగ్గలికంబుదేఱఁ బరిజను లెల్లన్. 49

తే. కట్లుఁగంబంబు విలుచునుగ్రంపుగజము, నట్టు లన్నిల్లు విఱిచి యయ్యక్కజండు
పవనుచందంబుగతిఁ బట్టుపడకతూటి, పోయెదోడియాతఁడందాను భూపసింహ.

క. అని విలువిలుచుట నెప్పఁగఁ, దనవీఁ పటువిఱిగినట్లు తల్లడ మెసఁగన్
జనపతి వారల నటపోఁ, బనిచి విషాదోరుచింతఁబడి యాకులుండై. 51

వ. అంతకుమున్న రామకేశవులం గానుపించుకొనునప్పటికి నాయితంబులు నేయించిన
ప్రేక్షాగారంబులు పీఠించువాఁ డయి వెలువడియె నవియును రాజునకు నమా
త్యులకు భూపతులకు బాంధవులకు భృత్యులకుఁ బౌరశ్రేణులకు విలాసీనులకు
మఱియుం దగినవారి కెల్లను వేర్వేఱ కావించిన తమగంబుల దృఢరమ్యః పనంబు
లగుమహాస్తంభంబుల నున్నతంబు లగునుపరిగృహంబులను సుఖారోహణంబు
లగుసుసంఘటితసోపానమార్గంబుల నతివిశాలంబు లగువలభిముఖంబులఁ బ్రత్య
గ్రకల్పితంబు లగువిచిత్రశిల్పంబుల నాలోకనీయంబు లగువితానయవసితాతో
రణప్రముఖంబుల నలంకృతంబు లై యుల్లసిల్ల ననేకపురుషరక్షితం బై యపార
వస్తుభరితం బై యామోదికుసుమపరికీర్ణస్థలం బై యభిరూపధూపవాసితం బై
భాసిల్లునట్టిరంగంబు గనుంగొని. 52

క. అతఁ డఖిలకర్తకరులకు, వితతంబుగ వలయుభంగి వినియోగంబుల్
ప్రతిభ యెసఁగఁ బనిచి నము, ద్యతమతియై మగుడఁ జొచ్చె నంతఃపురమున్. 53

వ. అచ్చటనుండి చాణూరముష్టికు లనుమల్లవరులఁ బ్రసిద్ధసత్త్వులం బిలిపించి
యిట్లనియె. 54

ఉ. మల్లుతనంబునన్ భువనమండలివీరపతాక మొకయై
చెల్లుఁ బ్రియంబుతోడ ననుఁ జేరినకోలెను నే నొనర్పు మే
లెల్లను మీ రెటుంగుదుర యంతటఁ బ్రత్యుపకారకాంక్ష సం
ధిలైనయేని నాపలుకు దెల్లముగా వినుఁ డేకచిత్తతన్. 55

మ. బలుఁడఁ గృష్ణుఁడు నాఁగఁ జెప్పఁబడుగోపాలార్భకు ల్లానన
స్థలిలోఁ 2 గారెటుకుందనంబునన యిందాఁకం బ్రవర్తిల్లినా
రలఘుస్థైర్యము ధైర్యమున్ మొదలుగా 3 నయ్యైభటాచిత్యముల్
గలయం దైన నెటుంగ రెంతయును మాష్కర్యంబు శీలించుటన్. 56

శా. ఈరంగంబున వారు మీకు నెదురై యేమేని జెయ్యంబుమై
జేరం జూతురు మీరు గైకొనమితోఁ జేపట్టి పాలార్పుచున్
గారింపన్ వల దొక్కపూఁపునన యాఘాతించి నాకున్ మహా
దారం బైనశుభం బొనర్పఁడు భవత్ప్రఖ్యాతి నిండాఁరగాన్. 57

- క. అని యి ధ్లేంతయు సన్ధా, నన మొప్పారంగఁ నన్ము నరతి ప్రార్థి
చినఁ బ్రార్థనీయబాహ, ఘను బగువా రతనియెదుర ఘటితాంజలు లై. 58
- చ. పలుకులు వేయు నేమిటికిఁ బార్థివకుంజర యిట్టిసీపు మా
కొలది యెఱింగి పంచెదవు గోపకిశోరులు మాకు నగ్గమై
యెలసినయప్త పైఁబడుదు మించుక నైచి వెనంగ నోపినన్
నిలువక బీటువోయినను నీవ కనుంగొనఁ గూల్తు మిద్దఱన్. 59
- క. ఇది యొకపనిగా దేవర, మదిలోఁ జింతింప వలదు మా కెదురుగ నీ
యుదధివృతథాత్రి మల్లుల, వెదకియుఁ గానము భుజింపు విశ్వశ్రీలన్. 60
- వ. వార లిట్లనిన సంప్రీతుడై యతండు వారికి రంగభూమియందుఁ బేర్కొనం గల
తమగంబులు సూప నాజ్ఞాపించి నేటికి నిజగృహంబుల కరుగుం డనినం బెలుచన
బాహువు లాస్ఫాలించి సింహనాదంబుచేసి మ్రొక్కి వీడ్కొని వారు యథేష్ట
గమనం బొనర్చిరి తదనంతరంబ కంసుండు గజారోహణవిపుణుం డగు 1మహా
మాతృ రావించి యిట్లనియె. 61
- క. నిను నెంతయు నాపునిఁగా, మనమున నే విశ్వసింతు శిమంత్రవర తగం
బని సాలఁ గలిగె నిప్పుడు, వినవలసినతెఱఁగు వినుము నిస్పృహముగాన్. 62
- ఉ. గొల్లలలోపలం బెరిగి గొల్లతనంబ యెఱింగి యెంతయుం
బ్రల్లదు లైనవారు గడుఁ బాతకు లావసుదేవుపుత్రకుల్
బల్లదు లిప్పు డిచ్చుటికి బన్నుగ వచ్చినవారు వారికిన్
మల్లులఁ బంచితం గతినమర్దనశౌండులఁ గీడొనర్పఁగాన్. 63
- వ. సీవును సన్నద్ధుండ వై యారాచక్రష్టాలు సనుదెంచు సమయంబునకు ముందట.
- మ. పెలుచం గుంజరరాజము స్థవలయాపీఠంబుఁ గ్రోధానలా
కులఘోరాక్షము గండమండలపరిక్షుభ్యన్తద స్తోతము -
బలవద్వీరవిదారణప్రకటితాభ్యాసంబు నాసన్నమై
యెలయన్ రాజగృహంబువాకిటికి రాని మ్రోపి యీవేసవన్. 65
- తే. ఖలులవిగతాయుధులవారిఁ గనినయపుడ, వారణముగొల్పుమివరవాయిగొనక
జమునిపట్టినచెరగాక సడలిపోవ, వచ్చునే దానియెదుర నెవ్వరికైన. 66
- ఉ. ఏనుఁగుచేతఁ జిక్కి యొకయింతయుఁ జేయఁగలేక థాత్రిపైఁ
బీనుఁగులై వెసంబడినఁడ్డల నవ్వసుదేవుఁ డెంతయున్
దీనతఁ గాంచి తాను దనదేవియు వెండి నశింతు రాత్తులై
వానికిఁ బూనివచ్చుయమవర్యులు ద్రుంగుదు రొయ్య పందఱున్. 67
- క. నీనేరుపొండె మల్లుల, పూనికయొండె నిటుపగఱఁ బొరిఁగిచ్చిన నే
నీనిఖిలజగము యదుగఁ, హినముగాఁజేసి యొకఁడ నేలుదు నెమ్మిన్. 68

తే. యదుకులోద్వహుఁ డనికాదె యాదియంద
తండ్రి దొఱగితిఁ బిదఁ, యాదవుల నెల్లఁ
గృష్ణుడెసఁ బక్షపాతులై కెరలు డెఱిగి
నమ్మ కెడసేసి తొలఁగి యున్నాడ నిపుడు.

69

— కంసుం డేకాంతంబున మహామాత్యునితోఁ దనజన్మ ప్రకారంబు చెప్పుట —

క. విను మొక్కరహస్యం బే, ననఘా యీయుగ నేనునాత్మకు జనియిం
చినవాడఁ గాను మానుష, జని కిట్టు లమానుషంపుశక్తి గలుగునే. 70

వ. అది యెట్లనిన నాతోడ నారదమహాముని యేకాంతంబునం జెప్పినది చెప్పెద
మాతల్లి రజస్వలయైయుండి యొక్కనాడు యమునాతీరంబునం బ్రసిద్ధం బగును
యామునశైలంబున నఖిలయదవృష్టిభోజాంధకులుం గాంక్షాసహితులై హ
రించుచుండం దానును నెచ్చెలువలతోడం గూడ నరిగి యనేకవిధవిరోధంబుల
జరియించెం దత్సమయంబు మేఘారంభదివసంబు లగుటంజేసి. 71

సీ. కడిమిఁ బూఁదేనియ కడుపారఁగొని మ్రోసి తిరుగులేదేటుల తెరలికయును
నెసకంపుటులుములయింపునఁ జెలఁగి యాడెడుపురి నెమళ్ళులకడఁక సొంపుఁ
బరువంపుఁ జినుకులపసఁ గ్రొవ్వగొని తేలిగిలఁబడువానకోయిలలయొప్పు
నెలపచ్చికలు దమయిచ్చుఁ గైకొని యాముకవిసి త్రుళ్లెడిలేటిగములపెల్లుఁ

తే. గొడినెవిరులకమ్మడనంబు గొఱలి కొండ
నెలలజాటుతుంపర మోచి మెలఁగుచున్న
గాడ్పుమురిపంబు నెండును గలిగి యెల్ల
వారిమనసులు వేడ్కల మూరిఁబోయె.

72

క. అత్తఱి జిత్తము రాగా, యత్తంబై పతిఁ దలంచి యమ్మానిని యు
ద్వృత్తమదనకేళీరుచి, గ్రొత్తగ నెలయుటయు నధికకుతుకము నొందెన్. 73

వ. అమ్మనస్విని మనోవృత్తం బెఱింగి యొక్క దానవుండు గ్రక్కున నుగ్రనేన
రూపంబు ధరియించి చేరం జనుదెంచి. 74

క. నీవును జెలులును నాటల, కీవసుధాధరముమీఁది కేతెంచుట యే
నావల నెఱింగి వచ్చితి, భావంబున నైపలేక పంకజవదనా. 75

వ. నన్నుఁ జరితార్థం జేయు మని తదీయమనోరథానురూపంబు లగుచేష్టితంబులం
బ్రవర్తిల్లిన యనంతరంబ పతిభావానుకూల యగునప్పణ్యశీల నిజభర్తృవలనఁ
బూర్వానుభవంబుచందంబు వానియందుఁ గానక శంకించి తలంకి యాకళంకి.
తాచారం గనుంగొని. 76

మ. అకటా నిక్కము నీవు నాపతివి గా వన్ముండ పీరూపుమై
యకలంకం బగుమచ్చరిత్రమున కన్యాయంబు గావించి తిం

- తకు శంకింపక యెత్తికొన్న విగళద్ధర్మండ వెవ్వాడ వే
టికి నిస్పాపము నే తుత్తమవధూటీదూషణం బర్హమే. 77
- తే. ఇంకఁ జాట్టలు నన్నేమి యెన్నువారొ, కులమునకుఁ బాయవడి యిట్లు కులటనైతి
నీవు నల్పాయుషుండవై నీచ పోదు, నరకమునకుఁ బరస్త్రివినాశి వగుట. 78
- చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లనియె నంగన సౌంభవురీవిభుండ నే
ననఘుడ ద్రామిళుం డనుమహాదనుజాగ్రణి నీ విశేల దు
ర్తనుజుని భర్తగాఁ దగిలి మానిని పండితమానితావిసం
బెనయగఁ బల్కె దిప్పు తగ వించుకతప్పినచొప్పు నెప్పుమా. 79
- క. ఆభిఃసూనవతులు ముగ్ధలు, నభిజాతలు నైన మగని చూండుర కారే
వ్యభిచారమునన ననయల, నిభనీభులం గనిరి మున్న నేకులు నతివా. 80
- తే. వారికంశును నీ పెటులన నెక్కు, డేల¹ యిప్పీదఃపాటల నిట్లు నన్ను
రేచె చేచిచ్చువరము సుప్రీతిఁ గొనుము, పుత్రు జు దేకవీరుని బొలఁతి కనుము.
- వ. వాడు గంసుం డనుపేరం గృతరపుధ్వంసుం డై భువనావతంసం బగువిభవ
ప్రశంసం బరఁగం గలవాఁ డనినఁ గోపించి యప్పతిర్రత వాని కిట్లనియె. 82
- మ. నను నీ వక్కట యిమ్మెయిం జెటిచి యెన్నం బెద్దగాఁ గీర్తిగ
న్న నుతాచారలఁ దొంటిపుణ్యసతులక గర్హించె టలోక మె
ల్లను నాత్మియపతిర్రతాగుణసముల్లాసంబునం దాల్పునం
గనల న్తున్వినవే యరుంధతిమొదల్లా నెందఱో యిక్ష్వాహిన్. 83
- వ. నీవిచ్చు వరంబు గాల్చుకొనుము వ్రతవిశాళనుండ వైననీవర్బీజంబున నుద్భ
వించునుతుండు నాకు నభిమతుండు గాడు మిడియభర్తయన్వయంబునంద
యొక్కపుణ్యపురుషుండు పరాక్రమసమర్థుం డయి జనియించి వానికి మృత్యు
వయ్యెను ననిన నయ్యసురపతి నిజేచ్ఛం జనియె పూతల్లి మగుడ నగరంబున
కరుగుచెంచె నివ్విధంబున జాతుండ నై. 84
- చ. జనకుని గన్నఁ గిన్నడుదు సభ్యుల బంధులఁ గాంచినఁ గడా
గనలుదుఁ దల్లిదిక్కునను గౌరవబుద్ధి యొకింత లేదు నా
కనయము నట్టితండ్రి నిగళాభినియంత్రితుఁ జేసి రాజ్యముం
గొని యనిరుద్ధవీధిసధికుం డన నిట్టిఁడనైతి నుద్ధతిన్. 85
- వ. ఆ గొల్లపడుచుల నిద్దఱం దునిమి వైచి తక్కిన చుట్టంబులఁ బిలుకుమార్చెద నిది
నిశ్చయంబు నీవు దడయక యంకుశస్రాసతోమరంబులు ధరియించి నాచెప్పిన
పనియందుఁ దాత్పర్యంబు వాటింపు మని మహామాత్రు వీడుకొలిపె నంత
రాత్రియగుటయుం గంసుండు యథోచితవర్తనంబున నుండె రామకేశవులు
నుచితప్రదేశంబునఁ దజ్జిఘాంసావేగజాగరణం బొనర్చిరి తదనంతరంబ. 86

ఉ. కంసునిబాధలం బడుజగంబుల కింతటవేగుఁగాక త
ద్వంశము వేగవేగుటయఁ దా నొడఁగూడదె యన్తఱి దమో
ధ్వంస మొనర్చి శౌరి కనుదమ్ములు తమ్ములచాయ నవ్వఁగా
హంసుఁడు ప్రాచ్యపర్వత శిఖాగ్రవతంసత నొందె నొప్పుగాన్.

87

—● కంసుఁడు సహివాసం దై రంగస్థలంబుననుండి రామకృష్ణుల రావించుట —●

వ. పురంబున నెల్ల వారును గై నేసి రాజశాసనంబున రామకృష్ణులపరాక్రమం
బాలోకించు కౌతుకంబున నుల్లంబులు వల్లవింపం జనుదెంచి నిజోచితంబు లగు
మంచప్రకరంబు లెక్కించుచుండిరి రాజును సమస్తపరిజనంబులతోడ నుత్తుంగ
కనకాసనసనాథం బైనవంచకస్థలంబున నాసీనుం దై ధవళాంబరంబులు ముక్తా
మయభూషణంబులు వెగొడుగులు వింజామరంబులు విలాసినివివహానితాపాంగ
రోచులు నొక్క తెలుపై పాలుపారం జంద్రోదయోద్ధామసౌందర్యంబు నభిన
యించుచుండె విచిత్రంబు లగు తెరచీర లిరుదెసల నుల్లసెల్ల నమ్రేటితమగంబులు
బలుతెక్కలతోడి పెద్దకొండలకైవడిం గనుపట్ట నంతఃపురజనంబులును జగతీ
విభుని యిరుగెలంకులను వెనుకదిక్కునను మెఱయు మంచకలపై నుండి గవాక్ష
ప్రసారితంబు లగునిరీక్షణంబుల నయ్యుత్సవం బభినందించిరి. దివంబున
నుండి దేవేంద్రుండు దేవగణసమేతుం దై జీమూలమాతంగంబుమీఁద నొప్పారి
నారదప్రముఖమునివరులును దిలీపప్రభృతిపూర్వభూవతులును సిద్ధయోగిసము
త్కరంబులుం గొల్వఁ గంసధ్వంసనావధి యగురిపువధకల్యాణంబు గనుంగొను
వాఁడై యరుదెంచి యబరతలంబు బహువిమానసుందరంబు గావించె నంత.

క. కచ్చించి మల్లులిద్దఱు, మచ్చరమున లావు మెఱయ మత్తకరులు రెం
డిచ్చు జనుదెంచుచాడు, న, నచ్చటి కేతెంచి నిలిచి రధిపతియెదురన్.

89

క. శూరుఁ డగుమహామాత్రుఁడు, వారక మదతీ వ్రదుప్త వారణము నృప
ద్వారమున నిలిపి యాడవ, దాచకుల న్వార్చియుండె దద్దయుఁ గడఁకన్.

90

వ. ఆ సమయంబున.

91

చ. అడవులనుండి వచ్చిరట యద్భుతశౌర్యులు రామకృష్ణు లి
క్కడికి నరేశ్వరుండు గడుఁగొతుకీయె పిలుపించె దోడితెం
డెడమడు వేల యింక నఖిలేచ్చలుఁ జేకులు నంచుఁ గంచుకుల్
బడిబడిఁ బాలుతెంచి తమభావ మెలర్పఁగఁ బల్కి పిల్వంగన్.

92

క. ఒకసంభ్రమమును లేక, య్యకలంకాత్తకులు తొంటియట్టుల మూర్తుల్
వికృతిరహిత లయి జనశ్రృ, కృకోరకముల కభినవేందుసదృశత నమరన్.

93

వ. రంగద్వారంబు నేరి రప్పుడు బోరనం జెలంగువాదిత్రంబుల విచిత్ర భావనంబులును
బ్రేక్షకవ్రాతంబుల కౌరహాలాలాపఘోషంబులు దివంబున దివ్యదందుభినిన
దంబును దదంతరంగంబులకు సముత్సాహతరంగంబులు సమధికోత్తుంగంబులు

గావించె నట్టిసంకులంబున నక్కడనున్న మహామాత్రుండు గోత్రగిరిగురుక్రోడంబుఁ
గువలయాపీడంబుఁ గువలయాపీడజన్తు లగుయదువంశజన్తులమీఁదం గొల్పిన.

చ. కని దనుజారి యగ్రజమొగంబునఁ జూడ్కులు నిల్పి నవ్యచుక్క
మనల వధింపఁ గోరి కొఱచూలినయేనికదున్న నొక్కటిం
బనిచినవాఁడు తద్దయును బాలిశబుద్ధి గదే కృతాంతదం
తనికట సంప్రవర్తి యగుతన్నును గానఁడు కంసుఁ డక్కటా. 95

వ. నీవు నన్ను నవధరించి చూచుచుండు మని యెదురు నడిచె నాలోన. 96

సీ. చటులోగ్రశీకరచ్చటలు పెల్లుగఁ గాలదండప్రచండమై తొండ మమర
నళికులర్థంకారములు రేగ మదజలోత్కటములై యందంద కటము లదరఁ
గనదగ్నికణసముత్కరములఁ బెంచి యత్యుగ్రారుణేక్షణద్యుతులు నిగుడఁ
జలితచామరశిఖాశాత్కారములతోడఁ దగుకర్ణతాడనధ్వనులు పర్వ

తే. మొగము క్రోధమయంబుగ బిగిసి మేను, వొంగఁ బదపాతభుగ్నమై భువి చలింప
దీర్ఘదంతకాండంబు లుద్వృత్తిఁ జూపఁ, గదిసె నేనుండు లోకభీకరము గాఁగ. 97

వ. కృష్ణుండును దానితోడిసమరంబు నెపంబుగాఁ దనభుజబలంబు సూపఱకుఁ
జూపుటకై కొండొకదడవు వినోదింపం దలంచి తలపడి తొలుతఁ దదీయం బగు
కరతాడనంబు (దృఢకఠినం బైన) నిజవత్సస్థలంబునఁ గైకొని యెగసి కొమ్ములు
ద్రొక్కి నిలుచుండి యంతలోనన దక్షిణచరణం బట్లయుండ నపరాంఘ్రిపాతం
బునం గుంభస్థలంబు నొప్పించి యుటికి వీఁపుమెట్టి యమ్మహాగజంబు దన్ను
వ్రేయుటకుఁ బెడమరనె తిన హస్తంబు గేలఁ గుదియించుచు నొక్కదిక్కున దిగు
వకు లంఘించి పిడికిల్లం బ్రక్కలు నొగిల్పిన నది దిరుగుటయుం గాళ్ల సందున
సురిఁగి వెనుకం దోఁకవట్టి గరుడండు గిరికందరవిలీనంబగుభుజంగంబు నాకర్షించు
కరణిం దిగిచి దిద్దిరం దిప్పిన మొగతప్పి కొమ్ము లూతగా నక్కరటి
యుక్కటి మ్రొగ్గియు దిగ్గన¹ సంబళించికొని లేచి నిలిచి క్రోధంబు మదధారల
గడలుకొనం బుష్కరసీతాకరంబులతో నందంద బృంహితంబులు సౌధ
గహ్వరంబులం బ్రతిశబ్దజనకంబులుగా నాధోరణప్రయత్నంబునం బ్రగుణితసంరం
భంబై యంభోజనాభువైఁ గ్రమ్మటం గవిసి తొండంబున వ్రేసియుఁ గొమ్ములం
జీరియు మారిమసంగినట్లు విజృంభించినం జీరికిం గొనక యతండు తద్వధం బొన
రించువాఁడై యాక్షణంబు. 98

— శ్రీకృష్ణుండు కువలయాపీడం బుననేనుండును బీనుండుఁ జేయుట —

తే. ఎగసిచరణపాతంబున మొగము దాచి, బిగిసి యొకదంతదండంబు బిట్టువెటికి
నిలిచి వజ్రవజ్రంబున నలఘునగము, వ్రేయుచాడ్పున దానన వ్రేసె శిరము. 99

క. హరినఖరక్షతిఁ బోలేడు, హరికరగతదంతబహువిధాఘాతములకా
బొరిఁబొరిఁ బెల్లుగ నొఱలుచుఁ, గరి విణ్ణాత్రములు దొరుగఁగా నిలమ్రొగ్గెన్.

తే. హస్తీః గూలిచి యానోన హస్తీకుచి, తలయు నొక్కవ్రేటుననవ్రయ్యలుగనడిచి
రెండుపీనుంగులు ధరిత్రీతలమున, వికృతతరము లైయుండఁ గావించె బ్రభుఁడు.

వ. ఇట్లు కువలయాపీడంబు నిహతం బైనం గని యంబరతలంబున నున్న దివిజ సిద్ధ
గంధర్వ ప్రముఖులు మహామునిపూర్వకంబుగాఁ బూర్వజోషేతుం డగు నయ్యు
వేంద్రు ననేకవిధంబులం బ్రస్తుతించుచుఁ బ్రమోదభరతు లయిరి దేవకీసుతుం
డును సింహనాదంబు నేసి సింహచంక్రమణంబున ననర్థగమనం డై రంగస్థలంబు
సొచ్చె నట్టియెడ. 102

సీ. కువలయాపీడంబు కొమ్ములపోటుల కుధిరంబు తన్నదస్తుతుల బెరసి
కస్తూరికామిశ్ర కాశీః చర్చికాలితమై భుజము లలంకరించు
గరములనున్న యాకానాధురదనదండంబు కాలాభ్రతటస్థమైన
దుర్ధరోత్పాతకేతువుఁ గోలె భయపంబుగా నతిరౌద్రప్రకారం డగుచు

తే. వచ్చుశోపిందు విక్రమవ్యాప్తభువనుఁ, బ్రజ్వలజ్వలనార్కవిభాసిమూర్తి
నఖిలవైత్యదానవదుర్జయాత్తు నాత్మ, కాలమృత్యువుఁ గంసుండు గనియె నెనుర.

క. రంగస్థితజనములు వెఱి, నంగంబులు వడఁకఁ జూచి రక్షిభు నితఁ డి
బృంగిఁ గవినె నిక్కడికే, భంగ మగునొ యెట్టు లగునొ పాకం బనుచున్. 104

వ. అంత నధికక్రోధంబున నుగ్రలోచనుం డగుచు నుగ్రసేనసూనుండు. 105

మ. ఘనుఁ జాణూరుఁ డగం ద్రిలోకములఁ బ్రఖ్యాతు న్నహఃమల్లు న
వ్వనజాతేక్షణుతోడిబాహుసమరవ్యాసక్తికిం బంచె రా
ముని మార్పెట్టి వెనగ జెట్టిబిరుదుక ముష్టిప్రకారై కలో
చనదృష్టోద్యము ముష్టికాఖ్యు వెన నాజ్ఞాపించె సాటోపతన్. 106

*వ. ఇవిధంబునం బంపుడి యంద్రకోసలదేశీయు లగునమ్ములు లిద్దలు నమ్మహావీరుల
మార్కొనం గడంగి రందులోనఁ జాణూరుండు. 107

సీ. అనిమిషేభంబుల నెనిమిదింటిని గూడఁ బెనఁచి మానిసిఁ జేయ బెలసె నొక్కొ
ప్రళయానలార్కులపర యంతయును నావహించి ప్రోవిడఁగ దీపించె నొక్కొ
పవమాను లందఱ పరమార్థవిధము రూపప్రాధి నైకొని ప్రబలె నొక్కొ
గోత్రాచలంబువీకునఁ బట్టుకదలి సర్వావయవస్ఫూర్తి నడరె నొక్కొ

తే. యనఁగలావు వేడిమి యురయంబుమూర్తి, వెనుపు నఖిలాద్భుతంబులై పిక్కటిల్లఁ
దాన జగజెట్టియై వెండి తనకు నెందు, మాటుమల్లులు లేకుండ మలసినాడు. 108

క. తన కప్పుడు నృపకార్యం, బునఁ గలపోరామియెల్ల మోచుటకతనక
ఘనసత్త్వశౌర్యములు సూప నవశ్యం బగుటఁ బ్రకటబాహుబలుండై. 109

వ. ఘోరసన్నాహంబునఁ జనుదెంచి వారిజోదరం జూచి యాక్షేపరూక్షాక్షరం
బుగొ నిట్లనియె. 110

* ఈ మల్లులను గూర్చి మూలమున నీ క్రిందివిధముగాఁ గలదు. శ్లో. ఆంధ్రమల్లంచ నికృతిం
ముష్టికంచ మహాబలం. ఆధ్య. 57. శ్లో. 8. 1. బాహుధికుండై.

- ఆ. పసులఁ గాచి గొల్లపడుచుల వెఱపించి, బిరు దితండ యనఁగఁ జేర్చి తిరిగి
తట్లు గాదు నాకు నగ్గమై తిదె నేఁడు, దాయ యెందుఁ దప్పిపోయె దింక. 111
- క. పొరిపుచ్చెద నిప్పుడ యి, న్నరపతియును సభయు మెచ్చ నాచే జముకిం
కరవర్గము గైకొనుఁగా, కరుదుగఁ గ్రొత్తచెఱ యెలమి నర్భక నిన్నున్. 112
- క. అనుటయు హరి కోపము నగ, వ్రను బెరసినలోచనాంశువులర క్తత గం
సునిప్రళయసంధ్యయై యెం, దును బర్వగఁ జూచెఁ గఠినదుర్భరఘటితన్. 113
- వ. చాణూరమల్లుతో నల్లన యి ట్లనియె. 114
- చ. నిను నిఖిలార్థకారియుగ నెమ్మది నమ్మినవాఁడు కంఠుఁ డె
య్యనువున గ్రుస్సిపోక బలమంతయుఁ జూపుదుగాక రిత్త ర
జ్జనఁ బనిపిటునే వెడఁగ చండితనంబున నీవు గన్నయా
యగుపవనీర్తి కింతట సమాప్తి యొనర్పఁగఁ జూప వచ్చితిన్. 115
- నీ. కడఁబెద్ద కొవ్వినికాళియుతలలెల్ల జదియంగఁ ద్రొక్కినపదతలములు
దుస్తాత్తుఁ డై నయరిష్టునిమెడవట్టి పొరిపోవ విఱచినభుజయుగంబుఁ
బిసితాళి యగుకేరిఁ బ్రేవులువెడలంగఁ గడిమిమై దిగించినఖరనఖములు
నవిసీతిఁ ¹జేనకినకువలయాపీడంబు ²మోరఁ బగిల్చినముష్టిబలుపు
- తే. నెఱుంగ వెఱిఁగిన నిటులేలయేపు మిగిలి, యెదురు నడతెంతువే నీవు నీక్షణంబ
విఱచిప్రాపువెట్టెనఁజూచి వెఱయువెఱుగు, పాటుగదిరి నీయేలిక బ్రమసిపడఁగ.
- వ. అని పలికి వెలుచన భుజాస్థాలనంబు సేసి కడంగం జాణూరుండును దారుణా
కాసుం డై కవిసె నప్పుడు రంగంబంతయు నిశ్శబ్దం బై చూచుచుండె న య్యిరు
వుర నువలక్షించి యాదవులు దమలో ని ట్లనిరి. 117
- క. శైలినిభుఁడు చాణూరుఁడు, బాలుఁడు కృష్ణుండు వీరిబాహుయుద్ధం
బాలోకింపఁగ నసదృశ, హేలం బిది యెఱుంగవలదె యిచ్చటిపెద్దల్. 118
- వ. మల్లులతోఁ బెనంగువారికిం గాలజ్జలై సహాయులై చుట్లనుండి సలిసేచనాద్యుప
చారంబులఁ బరిశ్రమాపనయం బొనర్పవలయు బలంబునకుం గ్రియకు సంతరంబు
నిరూపింపవలయు నిలుపం దగుతఱి యెఱిఁగి నిలుపవలయు నిది వేడుక పెనఁకువ
గాని వీరికిం దమతోన రోషమాత్మర్యాదు లింతకుమున్ను లేవు గావున. 119
- తే. ఇంతటన మెచ్చి వీరి నుర్వీశ్వరుండు, పసననం బిచ్చి మాన్పుట పాడి యింకఁ
బలుకు తెంపును గడఁకయుఁ బంతమునకు, నొదవఁ గైకొనరిదెయెందునుచితపరత.
- క. అనుమాటలు విని వారికి, వనజోదరుఁ డిట్టు లనియె వలవదు మీ కి
య్యనువున మును ప్రతిభటుతో, నను నిటు పోరించి చూచినం బగ దీటున్. 121
- క. మనసుపనిలంబు గడిమియు, ఘనసత్త్వము శ్రమము పెంపు కల్తయు జయముకా
బొనరించురంగయోధికి, బనిగలదే యొడ్డు బొడవు బ్రాయము నరయన్. 122

తే. పగయ పాటించి వీని జంపంగఁ దలచి, యేను గదిసితి మెచ్చింతు నిట్లు లున్న
యిందలును జూడుఁ డూరక యిట్లునట్లు, ననక లావును విక్రమవ్యాప్తి వెరవు.
వ. ¹కరూశదేశంబునం బ్రభవించి చాణూరుం డనఁ బ్రసిద్ధుం డైనవీనిచేతఁ బెక్కండు
మల్లులు ²సిక్కిరి వీనిం బడవైచి యసాధారణం బగుయశంబుఁ జొందెద ననియె
నిట్లు భాషించి యప్పురుషభూషణుండు విద్వేషిం దలపడినం బెనకువ బెట్టిదం
బై చెల్లె నంత.

124

— శ్రీకృష్ణుడు చాణూరుం డనుమల్లునితోఁ జోరి వానిం జంపుట —

తే. సకలవిజ్ఞాననిధి యగుశౌరి పేర్చి, యహితుచేతఁ జిరాభ్యస్త యైనవిద్య
కగ్గలంబుగఁ దాను నభ్యస్తపిద్యుఁ, డయుఁ జూపె విచిత్రమార్గాంతరముల.
క. తిగుచుట త్రోచుట క్రుంగుట, నెగయుట యొడుగుట తొలంగి నిలుచుట సరిగా
నగధరుఁడునుఁ జాణూరుఁడు, దగిలి తిరుగువిధము లద్భుతము లై యొప్పెన్.
తే. మూపు లొండొంటిఁ దాఁకించుమ్రోతపెల్లుఁ
దలయుఁ దలయును సంధించునులివు వెంపుఁ
బటుమిథోముష్టిపాతనిర్భరవంబుఁ
గలసి వజ్రనిర్ఘోషానుకారి యయ్యె.

127

క. అటచేతం బెడగేలక, జటిచియుఁ గూర్పరకతోరజానునిహతులక
బటచియు వారు సముద్ధతిఁ, బటివోవక పోరి రలఘు పాటవదృఢతన్.

128

తే. తటిమి మెడలంటఁ బట్టుట తమక మొప్పు, దంతనఖరవిదారణదారుణముగఁ
గడఁకగల్గుట వొడగాల్లు లడఁచిత్రోచు, టిరువురందును నుగ్రమై యెసఁగెఁజూడ.

వ. ఇన్ని చంపంబులం జాణూరుకంటె నతీతయంబు చూపుచుఁ గృష్ణుం డప్పటప్పటికి
సభాసదుల మెప్పించుచుండ నొండొండ మేలుమే లనునెలుంగులు రంగవలభిఁ
బ్రతిశబ్దద్విగుణితంబు లయ్యెఁ దదనంతరంబ మొగంబునఁ గోపంబు చెమట
తోడం జెవుటింఁగఁ గంసుండు చేసన్న నామ్రోత యుడిపి మృదంగాదివాదిత్ర
నానంబులను వారించె నవ్వారిజేక్షణురణం బంతరిక్షంబున నంతర్ధానగతు లై
కనుంగొను ననిమిషుల ఋషుల సాధువాదనినాదంబులును గంధర్వకరతాడన
తరంగితంబు లగుమృదంగనినదంబులుం జాణూరభంజనంబున జగంబులం గావు
మనుషిద్ధవిద్యాధరాదుల జయజయశబ్దపూర్వప్రార్థనావచోవిరావంబులు నవా
ర్యంబు లై యుల్లసిల్లె నంత.

130

ఉ. చూపఱిక్కొనిండ రిపుకూరతకుం జనవిచ్చి కొంతనేఁ
సాపగిదిక భుజాసమర మచ్చెరువారంగ నిర్వహించి యా
గోపభటుం డొకింత యెడఁ గోఁముఁ గైకొని వైరిసత్త్వవి
ద్యాపటురూఢి యెంతయను దక్కువగా నొనరించె వ్రేల్చడిన్.

131

వ. అప్పుడ రంగస్థలమంచక ప్రకరం బెల్ల నల్లలనాడం బుడమి వడంకె జనంబుల
చూడ్కులు విన్నదనంబు నొందె దెసలు మండె గంసోత్తంసంబునం బ్రథాన
రత్నంబు భష్టం బై పడియె మఱియుఁ బెక్కుదుర్నిమిత్తంబులు దోచె నట్లతి
పరిక్షణప్రాణుం డైనచాణూరుం బొడిచి యయ్యదుకుమారవీరుండు ఘోర
ముష్టిం దన స్తకంబు నడకొనం బొడిచి యెగసి మ్రోకాల నురంబు దాటించె
నట్టిబెట్టిదంపుఁజేతవలన గ్రుడ్లు వెలికుటికి పండ్లు దెఱచి నోర ముక్కున నెత్తు
రులు వెడలి వాడు కులిశపాతభగ్నం బైనశైలశృంగంబుభంగిం బడి వికృ
తంబుగా నొటలుచు విగతజీవుం డయ్యె నటమున్న. 132

క. బలుఁడను ముష్టికుతోడం, దలపడి యమైన వెనఁగి దారుణముష్టిం
దలగ్రుంగఁబొడిచి వానిం, బొలియించెం గృష్ణసదృశభుజచేష్టితుం డె. 133

వ. ఇవిధంబున జాణూరముష్టికుల వధియించి రంగతలం బంతయుం దారయై రామ
కృష్ణు ల్విదలుం గ్రోధసంరక్తలోచనంబులఁ గంసుదెసఁ గనుంగొనునప్పు డప్పుఁ
పుననుఁ గంసుకౌర్యంబునకు నందగోపాదు లగుఘోషజనంబు లంఘుం దల్ల
డం. ల నందంద మేనులు వడంక నొక్కదెస నుడిగి ముడిగి గుంపిరి. తక్కిన
వారును బుల్లవడి చూచుచుండి రంశ. 134

సీ. మును గన్ననాడ¹ దవ్వనఁ బాట వైచినపట్టిఁ గ్రమ్మఁ గన్నభంగిఁ గనియు
నంతకప్రతిరూపుఁ డైనచాణూరుదోర్బలము వితిర్కించి బ్రదకు నమ్మ
కురుబాష్ప²నేత్రయై యుసులు తల్లడిలంగ నున్నదేవకి యెట్టులుగ్రభంగిఁ
బగతునిఁ బరిమార్చి బలితుం డై తనకు మా తెందును లేక యుదీర్ణ తేజ

తే. మమర వెలుఁగునాకృష్ణు లోకాభిరామ
మూర్తిఁ గనుఁగొని వాత్సల్యముగ్ధహృదయ
యగుచుఁ జన్నులు చేడంగ హర్షశీత
లాశ్రవులు కన్నుఁగొనల నిండాఁ నలరె. 135

మ. వసుదేవుండును బుత్రు నూర్జితభుజావప్తంభసంభావనా
రసికుం బాతీతశాత్రవుం బ్రముదితభ్రాత్రన్వితుం జూచుచున్
వెస నానందరసానుభూతివలన్ సిద్ధుండ పోలెన్ జరా
వ్యసనం బేమియు లేక యత్తఱిఁ గుమారాకారుఁ డయ్యెన్ మదిన్. 136

డి. కంసునికొల్పువా రయినకామిను లెల్లను గృష్ణమూర్తి యా
శంసలిర్ప తెప్పలిడఁ జాలక చూడ్కులు గొల్పుచున్ సభన్
గంసునియున్నియున్ బహుముఖంబులమల్లులపోరుఁ దద్రిపు
ధ్వంసము లోనుగా నొకవిధంబు నెఱుంగర త మెఱుంగమిన్. 137

వ. అట్టియెడం బ్రతిభటనిపాతనంబున నాకతోత్సాహంబై యాహవక్రియాదోహ
లం బెక్క చుక్కుమిఱి మాటులేక మలయును విలయకాలశిఖి(శిఖా)సంకాశు

లగు నాజితకాశులం గని యుగ్రసేనసూనుం డుగ్రంబైన యాగ్రహంబునం
బొమలు ముడివడఁ జెమట మొగంబున ముంకఁ గంపంబు సర్వాంగీణం బై
యొలయం బెలయు నుచ్చాస్వసమారుతంబునం బ్రేరితం బైనట్లు వేర్చిన యుల్లం
బనఁ బేర్చు క్రోధానలంబు వెనుమంటలపగిది నిగుడు నాలోహితలోచన
రోచులు రంగప్రదేశంబెల్లం బ్రదీప్తంబు సేయ నలుదెసలు నాలోకించి నిజకింకర
గణంబుఁ బిలిచి యాగొల్లపడుచుల నిర్దటం దిగిచి కొనిపోయి నగరి వెడలం
ద్రోవుఁడు నందగోపునిం బట్టి బెట్టిదంబుగాఁ బెక్కుసంకిలియలం బెట్టుండు తక్కిన
గోకులను దలలుగోసి వైపుండు నానాజ్యంబున గొల్లం దెవ్వండు మెలంగిన
ముచ్చులు వడు పాట్లం బలుచునది గొల్లలకుం గల సొమ్ము లన్నియుం బుచ్చి
కొనునది నాకు నెగ్గోనర్ప వేచియున్న యన్నీచుం గుటిలస్వభావు వసుదేవు
ముదుసలివారికిం నగని ఘోరక్రూరదండంబున దండితుం జేయుం డని యాజ్ఞా
పించిన.

133

తే. తలఁకి యున్నవా రున్నచోఁ గలుగుగట్టి, కొనిరి నఱిప్రాణములు గుత్తుగుత్తనంగ
జనని శోకంబు గ్రవ్వుటఁ గన్నుఁ బొదవ, దేవకీదేవి మూర్ఖానిధేయ యయ్యె.

— శ్రీకృష్ణుడు కంసునిఁ బడమిం బడవైచి విగతప్రాణునిఁ జేయుట —

చ. కలఁగెడుతల్లిదండ్రులును గారియఁ బొందెడుబంధువర్గముక
సొలయుసభాజనావళిఁ జూచి విపక్షపరూపహాసం
కలనము గ్రోధదేవతకు గ్రక్కునఁ జేయఁ దలంచి రూఢగ
ర్వలసితబాహుదుస్సహుండు వైరిసమాప్తి యొనర్పుటెంపునన్.

140

చ. కరికతి యన్నకై లకటకంబునకుం బటువేగచండమై
హరిపతి యటునట్లు హరి యారిపుఁ డున్నయుదగ్రసౌధచుం
దిరవలభితటంబునకుఁ దీవ్రత నుష్పరవీసి దాటి ని
ర్భరపవనప్రకంపవిచరన్నవనీలవలాహ కాకృతిన్.

141

తే. రంగమధ్యంబునందండి రాజుదెసకు, నులుకు కృష్ణువేగస్ఫూర్తి యొక్కరుండు
గానలేకున్కిఁ గనుమాయ కరణియయ్యె, గంసుముందర నిలుచుండఁగనిరిమరల.

క. భువిమీఁదఁ గృష్ణుఁ డుండఁగ, దివి వేటొకకృష్ణుఁ డుప్పతిల్లిపడుటగా
దివిజారి తలఁచి తలఁకున, నవయవములు సడలఁ బ్రచలితాసనుఁ డయ్యెన్.

143

వ. ఆలోన నయ్యదువీరుండు.

144

సీ. మఱియు ²రాలంగఁ జారుమకుటంబు వడ దిన్ని వడివెండుకలు వట్టి వ్రాలఁ దిగిచి
నడుతల యందంద పిడికిట మెదడును గలగంగఁ బొడిచి మ్రోకాల నురము
దాకింప నొక్కచేతయఁ జేయలేక నిశ్చేష్టుఁడై రోజు నిర్జీవుఁ బెలుచ
హాసముల్ ద్రెవ్వఁ గర్ణావతంసము లూడి నత్తటి నుత్తరీయంబు వీడ

తే. నోర ముక్కునఁ జెవులను ఘోరదుధిర, మొలుక గ్రుడ్డులు వెలుపలి కులుక మేడ
డిగ్గఁ ద్రోచి తోడన డిగ్గి స్రగ్గఁ గేల, గ్రుమ్మె నుసులుపోవంగ సక్రాధలీల. 145

వ. ఇట్టి బెట్టిదంపుఁజెయిదంబున విగతప్రాణుం డైన కంసుని శరీరంబు రంగద్వారంబునఁ
బరిఘాకాంబుగా నడ్డంబు దిగిచి కృష్ణుండు కంసుసోదరుం డగు సునాము దెసం
జూచునంతకుమున్న ప్రలంబాంతకుం డెంతయు రయంబున నద్దురాత్తుం బొదివి.

క. గొడగొని సారంగంబుం, బొదివినసింగంబుపగిది భూరిబలము పెం
పొదవంగఁ జేరి చెండా,డి దురాలోక క్రియాపటిష్ఠత మెఱసెన్. 147

వ. అప్పు డప్పుణ్యపురుషులమీఁదం ద్రివశకరవిముక్తం బగు కుసుమవర్షంబు గురిసె
దివంబున దేవదుందుభులు మొరసె మునుల యాశీర్వాదనినాదంబులును సిద్ధుల
జయవచోనినాదంబులునుం బెరసి మేదురంబు లై వీతెంచె బ్రహ్మర్థిభంజన
పారీణుం డైన యాపద్దనాభుండు గ్రుమ్మనం జనుదెంచి కంసశశనకరోరంబు లగు
కరంబులఁ దండ్రిచరణగ్రహణం బొనర్చిన నతండు గాఢంబుగాఁ గొంగిలించి
దీవించె దల్లికి మ్రొక్కిన నుగ్రతనఁజేయఁజూపునాస్తనం బగు నురంబునఁ గొడుగుం
గడు బిగియం గదియించి శిరంబు మూర్కొనియె నవ్విభుండు మఱియును. 148

తే. ఉగ్ర సేనునిఁ గని మ్రొక్కి యోలినఖిల, ¹వంశచృద్ధులకును మ్రొక్కి వారు దనకు
నిచ్చుదీవనల్ గైకొని యింపుమిగులు, వాక్యముల నంజను హర్షననధిఁ దేల్చె.

వ. తదనంతరంబ సకలజనంబులం బోవం బనిచి యగ్రజంఘనుం దానును జనక
మందిరంబున కరిగె బృందారకమునిసిద్ధగంధర్వాదులు గోవిందు విక్రమవర్ణనా
పూర్ణమశోరధు లగుచు సురపథంబున నుండి నిజస్థానంబులకుఁ జని రంత. 149

తే. దితిసుతాంతకుచే జిక్కి దిక్కులేని, పీనుఁగై రంగవాటంబు పెద్దబయలు
బడిన యక్కంసుకడకుఁ దద్భార్య లెల్ల, నరుగుదెంచిరి వెన నంతిపురము వెడలి.

వ. అప్పుడు. 152

సీ. కరతాడనములఁ జన్గవలపైలత్తుక చట్టలుచఱచినచాడ్పు దోఁచు
దెగి రాలుహారమాక్తికములు నశ్రుబిందువు లేర్పలుపరాకఁ దొందడింప
నెండెడువాతెఱ నెసగుతాంబూలరక్తిను శోకవహ్ని గ్రక్కెడుతెఱఁగుగఁ
దూలెషపయ్యెద దుఃఖాంబునిధిలోని కడలుచందంబునఁ గడలుకొనఁగ

తే. వీడివెన్నులవ్రే లెడివేణు లోలి, బెఱసి కాలాహినిభములై సొలపుఁ జూపఁ
బొదపుమూర్ఖులడెందంబు లుదిలకొలుప, ²నలఁతకొలఁదికిమిగిలె నయ్యంగనలకు.

క. అందలుఁ బతివైబడి పెను, గ్రందుగ నఖిలాంగకములుఁ గనుగొని గొంగి
ళ్లం చొడరఁగ నిట్లని యా, క్రందన మొనరించి రధికకరుణభ్యనులన్. 154

సీ. నృపగంధహస్తివై నీవన్యనృపగంధ మించుకంతయు సైప కింతదాఁక
సార్వ కాలికమదస్ఫారవిశృంఖలలీలవ ర్తింపంగఁ గాలుఁ డాత్తఁ

జలమెత్తి గోకులసంభూత మగుకృష్ణచిరసింహముఁ దెచ్చి విడిచె నీకుఁ
జేష్ఠింఁజ లేవైతి చిక్కితి మడిసితి నీహాక లరిది వర్ణింఁజ నధిప

తే. యార్తకరిణీసమాన¹దురంతదశకు, భాజనంబుల మైతిమి రాజ మమ్ము
నరయఁదగదె నీమన్నన యకట యెందు, వోయె జెప్పులేవైతివి పోవునపుడు.

— ౧౦ కంసభార్యలు మృతుండయిన పెనిమిటిం బేర్కొని విలాపంబునయుట ౧౦ —

క. మామీఁద నీమనంబునఁ, జేమము లేకుండుఁగాక ప్రియబాంధవమి
త్రామాత్యులు లేరే నా, రేమి²గొఱతచేసి రెడసి యేగితి దివికిన్. 156

తే. చిదిమి వైచిననెత్తమ్మి జెనసి వాడి, వండినది నీముఖంబు వివర్ణతార
కంబులై యొప్పు నెడినవి కన్ను ల్విట్టి, శూన్యభావ మే మెమ్మెయిఁ జూతు మనఘ.

ఉ. ఆరమణీయకుండలము లక్కట యెక్కడఁ బోయె నెంతయున్
గారవ మేది కర్ణములు గండతలంబుల నంటికొన్న వా
చారుకిరీట మెట్లొఱగి స్రగ్గె నరేంద్రత లేదె నీకు నా
భూరిభుజాంతరాభరణము లైగి యిమ్మెయి ధూళిబ్రుంగెనే. 158

మ. దివిజానీకముతోడఁ గూడ ననిలో దేవాధిపున్ విక్రమ
వ్యవహారంబునకుం దొలంగ నిడి తావార్ధిశుగేహంబునం
దు వెలుంగొందుసను స్తవస్తుమణిసందోహంబుఁ జూతాడి తిం
తవెసం గూల్చెనె మర్త్యుఁ డొక్కరుఁ డమర్త్యప్రాయు నిన్నుం దుదిన్. 159

ఉ. వాసవుఁ డల్లి నీభువికి వర్షము మాన్చిన నీవు నవ్వి బా
ణాసనము క్తదివ్యవిశిఖావలి నంబుదకోటివచ్చి థా
రాసలెల్లవం బఖిలరంజకమై యెలయంగఁ జేయవే
నీసరి యెవ్వఁ డిప్పు విధి నిర్దయుఁ డైన వశంబె యెద్దియున్. 160

తే. నేలనాలుగుచెఱఁగుల నృపులు నీకు, నధికనమ్ములై తమసొమ్ము లంతవట్టు
నిచ్చి బ్రతికిరి నీశౌర్య మెల యిట్లు, గోపబాలునిచే జెక్కి భూపసింహ. 161

ఉ. చాలెడువాడ వెన్నఁడును జావును జేటును బొంద వంచు నీ
ప్రాలకుఁ దోయిలొగ్గుటది భాగ్యఫలంబుగ నేము నమ్మి సా
ఖ్యాసలీల నుండ నది యంతయు బొంకుగఁ జేసి తాండ్రనున్
వాలినపేర్చి యేది విధచాదశఁ బొందఁగఁ జేత పాడియే. 162

క. సురపురి మధురకు నెక్కుడె, సురకాంతలు మాకు దొరయె సురభంజన నీ
వరుగుట యొప్పునిపని వే, మరలుము మామాట వినుము మముఁ గావఁదగున్.

తే. అకట మీతల్లి ముదుసలి యగ్గలముగఁ, గలదు నీమీఁద నర్కిలి యలఘుచరిత
యింక నీయమయలమట కేది గుఱుతు, గురుజనప్రీతినేయమి గుణమె నీకు. 164

- క. హానాథ హామహరిపు, హానికరణధుర్యశౌర్య హా నిజవంశై
కానందప్రక యనదల, మైనారము మావిలాప మాలింఁగదే. 165
- క. అని యయ్యింతులు బహువిధ, మునఁ బలవింపంగ దుఃఖమోహాకుల యై
చనుదెంచెఁ గంసమాత వ, దన మెండఁగఁ గన్ను లశ్రుతతుల మునుంగన్. 166
- ఉ. నాతనయుండు గంసుఁడు వినమ్రసురాసురమర్త్యలోకుఁ డు
ద్గీతపరాక్రముం డెచటఁ గీడ్వడి వ్రాలినవాఁడు సూపరే
యాతని నంచు వచ్చి కమలానన గాంచె యుగాంశశాంతకం
జాతహితుండ పోలె నవసన్నత నొందినయమ్మహీనిభున్. 167
- క. కని పైఁబడి కోడండ్లుగు, దనచుట్టుచు జొదిచి యేడ్వఁ దద్దయు శోకం
బున నంకతలంబునఁ బు, త్రునితలఁ గదియించి యెలుఁగు దొట్టువడంగన్. 168
- వ. ఇ ట్లని విలాపంబుచేసె. 169
- సీ. సంసారసుఖములు సర్వంబు సుత సులభంబు లై యుండఁ జిత్తంబులోన
నొకటియుఁ గైకొన కూర్ధ్వగతికి నీవు కొడుక యిమ్మెయి వేగపడుట దగవె
తల్లితోఁ జెప్పవు తండ్రి జింతింపవు భామలఁ దలచవు బంధుకోటి
నొల్లవు భృత్యుల నూహింప పూరక సురిగితి విసి రాజసుతులవిధమె
తే. యకట వీరవ్రతస్థుండ వై జగమునఁ, బేకొన్నవాడవు యదువీరుచేతఁ
గోలుపోయె న సీపేర్తి గోము దక్కి, యెందుఁ జేరుదు రింక నీయేలుజనులు. 170
- ఉ. రావణతుల్యశౌర్య నిను రామరమానుఁడు గాక యన్యుఁ డీ
త్రోవలఁ బుచ్చుగాఁ గలఁడె దుర్దమవృష్టికులోన్బవుం డొకం
డీవిపులోర్వి యోమఁ గలఁ డిం కని చెప్పిగి గాదె మున్న కా
లావధివేరు లైనబుధు లాతఁడ యీ ॥ ౪౭ ॥ పల్కు లేకిన్. 171
- వ. అనుచు నమ్మగువ యిప్పుడ చనుదెంచి గొననుం డైననిజవల్లభు నుగ్రనేను
నుద్దేశించి. 172
- క. నీవుత్రునిఁ జూచితే ధర, ణీపాలకి వజ్రపాతనిహతాద్రిక్రియన్
రూఁటి వీరశయనసం, ప్రాపితుఁ డైనాఁడు కృష్ణబాహుస్ఫుర్తిన్. 173
- వ. ఇతనికిం గాలోచితంబు లయినసంస్కారంబు లొనరింప వలవదె రాజ్యంబులు
వీరభోజ్యంబులు గావున రాజు కృష్ణుండ నీవు పోయి యవ్వీరునిం గని వైరం
బులు మరణాంతంబులు మనంబునఁ గంసాపరాధంబులకు రోషింపక తదుత్తర
క్రియలకు ననుమతంప వలయు నని విజ్ఞాపింపు మనియె నంతఁ గంసపతనావసానం
బగుహరిసరాక్రమకార్యప్రస్థానం బనుసంధించి కృతకార్యుండ పోలె దివసకరుం
డపరగిరియవలి కరిగె నట్టియెడ. 174

సీ. కంసభామిచులయాక్రందనధ్వని వీను లందినఁ జిత్తంబునందుఁ గరుణ
యంకురింపఁగఁ గృష్ణుఁ డఖిలయాదవులమధ్యమున నశ్రువులు నేత్రముల నించి
యకట యే నధికబాధ్యమున నైపక యిట్లు సద్భామినీసహస్రములఁ దీవ్ర
వైధవ్యశోకసుర్వారవారిధిలోన ముంచితిఁ గంసుని మొఱకడములు
తే. దలఁచవచ్చినఁ జంపక తోలఁగ వెవ్వఁ, డాత్మజనకుని నుగ్రబంధాభిశ్చుఁ
జేసి లోకులు నిందింప సిద్ధరాజ్య, విభవ ¹మొక్కఁడు గొన్నాడె వీఁడునక్క. 176

క. పాపిదేవఁ గరుణనేయుట, పాపం బని చెప్ప విందుఁ బ్రకటితధర్మ
వ్యాపారం దైనపురుషునిఁ, జేపట్టుమ రమయలును బ్రసిద్ధప్రీతిన్. 176

— ఉగ్ర సేనుడు కంసునకు నన్నిసంస్కారంబు సేయుటకుఁ గృష్ణు ననుజ్ఞ నొందుట —

వ. ధర్మహీనుం డగు నిద్దురాత్తు వధియించుట సర్వలోకమృతంబుగా మున్న
యెఱింగి ప్రవర్తించితి నిటమీఁదఁ గర్తవ్యం బెయ్యది గల దదియెల్ల నెఱుం
గుచు నన్నియుఁ గొఱాతపడకుండ నిర్వహించెద నని పలుకుచుండ నుగ్ర సేనుండు
శిని ప్రభృతు లగు యదువృద్ధులు పొదిరికొని చనుదేరం జనుదెంచి జనార్దను
ముందట నవనతాననుం దై యశ్రులు మోటుఁగఁ గొంతనేఁ పూరకుండి యనంత
రంబ గద్గదకంఠం డగుచు నతని కిట్లనియె. 177

సీ. అన్న కుమార నీయద్భుతక్రోధాగ్ని కాహుతిఁజేసి తుగ్రాదివీరు
విక్రమవిఖ్యాతి వెలయించి తెందును దివ్యమాహాత్మ్యంబు దేటపఱిచి
తహితసామంతుల నడలించి తఖిలయాదవవంశమునకు నుత్పన్న మొనర్చి
తార్యుల మిత్రుల నాత్మీయపక్షంబు గావించి తెఱగితి గౌరవమున
తే. రాజ్య మింతయు నీసొమ్ము రాజ వీరు, గుడువఁ గట్టను బెట్టనుఁ గొఱాత లేక
యేనుఁగుల గుట్టముల నెక్కి యెల్లవారు, గొలుచుసాధురక్షకుడవైకొఱలుమింక.

క. జితశాత్రవుఁడవు గావున, మతిలోఁ బగదలఁప కనఘ మాబోలులకున్
గతివై యార్తరణ్యం, డితఁ డనఁగా నునికి నీకు నెంతయు నొప్పున్. 179

వ. భవదీయక్రోధాగ్నిదగ్ధం దైన కంసునకుం బ్రేతకార్యం బిప్పుడు కర్తవ్యంబు
నీవు దీనికి ననుజ్ఞ యిచ్చి పనిచిన నాలుగోడండ్లు నేను నవ్విధంబు నడపి తోయ
ప్రదానమాత్రంబు నేసి ఋణమోక్షణంబు నొందెద నట మీద జటావల్కలా
జినధారణం బొనర్చి కాఱడవి సొచ్చి మృగంబులకు నెచ్చెలి నై చరింపం గల
వాడ నిదియ నిశ్చయం బనిన విని గోవిందుండు. 180

తే. అధిప నీవీరి న న్నిప్పు డడుగ నేల, కాని కార్యంబు నెప్పెద పూని నీవు
కంసునికిఁ బశ్చిమాధ్వరకార్యసరణు, లకట నడవంగ వల దంగనయ్య యేను. 181

వ. ఇంక నొక్కటి యుగ్గడించెదఁ జిత్తగింపుము. 182

- సీ. రాజ్యంబు పనిలేదు రాజధనంబుపై నాసయుఁ జొరదు నాయాత్మఁ గంసుఁ
దునుముటయును నర్థదోహలంబునఁ గాదు వంశపాంసనుఁడును వసుధ కెల్లఁ
గంటకుండును గాన గ్రక్కున నాతని నిట్లు సేసితి లోకహితము గోరి
యెవ్వారలకు లేని యెసకంపుఁగీర్తి శాశ్వత మయ్యె నింతియ చాలు నాకు
తే. నింక నెప్పటియట్టుల యేను బోయి, యాలకదుపులలోన గోపాలకోటిఁ
గూడి యాడుచు నట వన్యకుంజరంబు, రీతిఁ గోరినట్టుల విహరించువాడ. 183
- క. మది నది వేటొకతెఱఁగై, యెదిరికి మెచ్చినదిగాఁగ నిట్లాడుటఁ గా
దుదితయశా నీవొక్కటి, మదీయఁజ్ఞానక్రమము విను మింకన్. 184
- శా. నీసొమ్మె పెనుపొందురాజ్యము దగ న్నీ కీక నీచాత్మఁడై
నీసూనుం డెడ నాక్రమించికొనియె న్నిర్వాజ్యజంకిం దుదిక
దోసం బేమియు లేక యంతయును నిన్నుం జేరెఁ గైకొమ్మనా
యాసప్రక్రియ నిప్పు పొందు మభిషేకానంసకల్యాణమున్. 185
- తే. ఏను గెలిచిన సిరినీకు నిచ్చుచున్న, వాడ నామీఁదఁ బ్రియమును వత్సలతయఁ
గలిగె నేనిఁ ద్రోవక చేయవలయు నాద, ప్రార్థనంబు సర్వాన్వయ ప్రభుడ వీవు.
- క. అనుటయు నుత్తర మేమియు, నన కతిలజ్ఞావినమ్ర మగువదనముతోఁ
బెను పమర నున్నయాతని, ననఘం డాక్షణమ సర్వయదుమధ్యమునన్. 187
- వ. భద్రాసనంబున నునిచి సముచితంబుగ నభిషేకించె నివ్విధంబున నభిషిక్తుం డై
యనంతరంబ యయ్యుగ్ర సేనుండు. 188
- చ. హరియును సర్వబాంధవులు నర్హపురోహితభూసురేంద్రులుం
బురజనులున్ సమేతులుగఁ బుత్రుల కిద్దఱుకున్ సమస్తసం
స్కరణములన్ యధోక్తములుగా ననరించి కృతార్థుడయ్యె ని
ప్పరునునఁ గంసుఁ డొందె బిత్పక్వ విఠలోకము నాత్మసత్క్రియన్. 189
- వ. వాసుదేవుండును ముగ్రసేను రాజుం జేసి సర్వరాజ్యంబునకుం బ్రవర్తకుండు
దానై యఖిలనియోగంబులు (నభియోగంబులు)గాఁ బ్రయోగించి మధురా
పురంబు తొల్లింకికంటెను విభవబంధురంబుఁ గావించి ముదంబున నుండి
యొక్కనాఁ డగ్రజుతో విచారించి. 190
- మ. జననం బాదిగ నాలలోఁ బెరిగి సంస్కారంబు నాచారమున్
ఘనవిద్యాగ్రహణంబు లేక యడవిం గారెక్కుచందంబునన్
జనఁగాఁ గాలము వోయె నింక వలదే సమ్యక్గురూపాసనం
బున నాసర్వము గైకొనంగ నియమాభ్యుత్సాహసంపన్నతన్. 191
- వ. అవిద్విధంబు బంధుజనంబుల కెఱింగించి యిద్దఱుం గూడి యవంతిపురనివాసి యై
యున్న కాశ్యపుం డగు సాందీపనుం డను మహాద్విజునిపాలికిం జని యాత్మీయంబు

లగుగోత్రనామంబు లేఱింగించి గురుత్వంబునకుం బ్రాధించిన సంస్కృతప్రస్తుతం
డై యతండు వారిం బ్రియశిష్యులంగాఁ బరిగ్రహించి సంస్కారపూర్వకం
బగుసకలకళాకలాపంబు నొసంగిన. 192

— శ్రీకృష్ణబలరాములు సాందీపునియొద్ద సకల విద్యాభ్యాసంబు సేయుట —

- సీ. అతిలోకధీగుణోదాత్తులై యన్నయుఁ దమ్ముండు నోలి వేదములు నాల్గు
నంగంబు లాటును నటువదినాలుగుదినములఁ జదివిరి దనసుధర్మ
శాస్త్రతర్కన్యాయసరణియు గణితగాంధర్వలేఖ్యములు గంధర్వదంతి
రథశిక్షలును వాసరములు ఁడ్రెంటును నెఱిగిరి సాంగమై వజలునస్త్ర
తే. నిగమ మేఁబదినాళుల నెఱయఁ గఱచి, రిట్టినిత్యప్రకాశసమిద్ధమహిమ
సూచి నరరూపధరు లై నసూర్యచంద్రు, లని తలంచె వారలగురుఁ డాత్మలోన.
- వ. మఱియుఁ దదీయప్రభావం బెఱుంగం గోరి తచ్చరితం బరయునెడఁ బర్వకాలం
బునఁ బార్వతీపతి సతిరహస్యాభ్యర్చనంబుల భజియింప నమ్మహాదేవుం డమ్మహాను
భావులచేయు సపర్యలు సాక్షాద్భావంబునం గైకొనం గనుంగొని యతండు వీరు
సామాన్యపురుషులుగా రెయ్యదియే నొక్క దివ్యాంశంబున జనియించినవారు
వీరిచేత నెంతలెంతలు పను లైనను నగు నని నిశ్చయించె నంత నభ్యస్తసకల
విద్యుం డై కృష్ణుం డగ్రజుహితంబుగా నాచార్యునకు నమస్కరించి. 194
- క. ధన్యుల మైతిమి మీకృప, మాన్యగుణో దార సీపు మము నొకయర్థం
బన్యూనంబుగ నడుగు మ,నన్యసులభ మైన దెద్ది యైనను వేడ్కన్. 195
- చ. అనిన గురుండు నా కనఘ యాత్మజుఁ డొక్కఁడు వానిఁ దీర్థనే
వనసమయంబునఁ లవణవారిధిలోఁ దిమియొక్కఁ డుగ్రమై
కొనిచనియెన్ దదాది యగుఘోరపుశోకము వహ్నియై మదిం
గనలుచు నుండు నక్కొడుకు గ్రమ్మఱఁ గల్గెడునట్లు నేయవే. 196
- వ. ఆ ట్లయిన మాకులంబెల్ల నుద్ధరించినవాడ వై గురుదక్షిణాప్రదులలోన నగ్రగ
ణన గనియెద వనిన నట్లకాక యని కృష్ణుండు రాముచేత ననుజ్ఞాతుం డై శితాసి
శరసమేతం బగుబాణాసనంబు ¹గైకొని సముద్రుకడకుం బోయి. 197
- తే. మహితయశుండు సాందీపని మాగురుండు
సుతునిఁ గోల్పోయె నీయందు సూపు మాకుఁ
దద్విఘాతకుఁ డగుద్రోహిఁ దడయ కనిన
జలధి సాకారుఁ డై కరంబులు మొగిడ్చి. 198
- క. పంచజనుం డనుదైత్యుఁ డు,దంచితతిమిరూపధారి యై గురుపుత్రున్
పంచన హరించి మ్రింగెను, గ్రంచఱి నొప్పింతు వాని ఘనభుజ నీకున్. 199

- మ. అని యుత్తుంగ శరంగహస్తములఁ గ్రూరారాతిఁ దీరస్థలం
బునకుం దెచ్చిన నవ్విభుండు ప్రసభసూర్జత్కృపాణాహతిఁ
దనుజుఁ వచ్చి గతాసు భూసురసుతుం దత్కుక్షిలోఁ గాన కా
ఘనసత్త్వంబు శరీరజం బయినశంఖం బొప్పుతో నుండినన్. 200
- వ. అష్టాణ్యవస్తువులం బ్రియంఁడి పుచ్చుకొని తనకుం జిందం బగు నని పరిగ్రహించె
నద్దేవుం డొనర్చిన నామంబునఁ బంచజనజనితం బగుట నది పాంచజన్యం బన
నమరాసురమనుష్యలోకంబులఁ బ్రసిద్ధి నొందె ననంతరంబ యతండు. 201
- క. చచ్చినపిమ్మట నెటువో, వచ్చు జముండ కాక యెల్ల వారికి గతి యే
నచ్చట నతనిం బట్టంగ, నచ్చుచుండెడి గర్జమెల్ల నని కడుఁ గడఁకన్. 202
- వ. దక్షిణదిశకుం జని దక్షిణాధీశ్వరుపుగంబు సొచ్చి యాసనస్థుం డైనయాసూర్య
సూనుం గని రోషసంరక్తలోచరుండై నీవస్తదాచార్యుం డైనసాందీపనికొడుకుం
దెచ్చినవాడవు క్రమ్మఱ గ్రమ్మన నతని నొప్పింపు మొప్పింపక యొప్పనిపనికిం
జొచ్చి తేని నెచ్చట సొచ్చియు బ్రదక నేర్చినవాడవు గావును మ్మనిన వడంకుచు
లేచి నిలిచి విరచితాంజలి యై వైవస్వతుండు. 203
- తే. పూని సర్వజంతువులను బుద్ధిపాప, గతులఁ బుచ్చుట కొకటికే కర్త నేను
బ్రాణహరణంబుమృత్యువునమహాత్మ తెచ్చె గురుసుతుమృత్యువు దెల్లమింత. 204
- వ. దీని నవధరించి నన్ను రక్షింపు మనిన నప్పరమేశ్వరుండు. 205
- శా. ఏమీ మధ్యుపుత్రుఁ దెచ్చుటయ కా కిబ్బంగినే గ్రుమ్మరం
గా మాదుఃఖ మొకింతయుం గొన కహంకారంబు పూరించెనే
వామాచారుండు మృత్యు వా ఖలుండు సావం గోరె గాకేమి యు
ద్ధామక్రోధకృశాను నింకఁ బనుతుం దన్తూలసందాహిగాన్. 206
- వ. అని పలికి సజ్యం బగుశరాసంబు దృఢహస్తీ నమర్చి విశిష్టం బగుదివ్యబాణంబు
గైకొనిన నమృతానుభావు భవ్యవిధూతికి భీతిం బొంది యత్యంతరయంబున
మృత్యువు తద్గురుకుమారుం బునరాత్తశరీరుం జేసి తెచ్చి. 207
- క. వినయగభీరతలోపలఁ, దనతప్పంతయు నడంగఁ దనుజదమనుచెం
త నివేదించినఁ దగఁ గై, కొని విభుఁ డనుమోద మాత్మఁగూరంగ మరలన్. 208

— శ్రీకృష్ణుండు సాందీపనికి మృతపుత్రుని గురుదక్షిణగాఁ దెచ్చియిచ్చుట —

- వ. అట్టిమహాప్రభావం బనుసంధించి. 209
- చ. చిరమృతుండై యమక్షయముఁ జెందినవిప్రసుతుండు క్రమ్మఱ
సురుచిరపూర్వదేహపరిశోభితుఁ డయ్యె నశక్య మప్రత
ర్క్యరచన మద్భుతం బసుకరం బొరులెవ్వరి కిట్టిచేత యం
చురుఫణితి న్నుతించె హరి నోలిన సర్వసురాసురాళియున్. 210

- వ. ఇట్లు క్రమంబున సముద్రగండధరమృత్యువుల సాధించి పాంచజన్య పూర్వకం
బుగా గురుపుత్రుం బడసి యరుగుదెంచి యా జగద్గుండు గురునకు సమర్పించిన.
- శా. తా నాశ్చర్యరసంబులో మునిగి గాత్రం బాత్తరోమాంచమై
యానందాశ్రులతోడ భూసురవరుం డాత్మోన్మత్తం గేశవున్
శ్రీ నిండారంగ నొక్కకొంగిటన యర్థిం జేర్చి యాశీర్వచో
దానాభ్యర్చితుఁ జేసె వేదిధుల నాత్మేలోక్యసంపూజితున్. 212
- క. గురుదక్షిణ యిమ్మెయిఁ గడు, నపదారంగ నొసఁగి కృష్ణుఁ డన్నయుఁ దానున్
గురునొద్ద వెండియు గదా, పరిఘాద్యాయుధకళానుభవతత్పరతన్. 213
- వ. కతిపయదివసగబులు వసియించి యమ్మహాత్ము వీడ్కొని మధురాపురంబునకుం జను
దెంచె నిట్లు సకలవిద్యాభ్యాసచారీణు లైన వారిరాకకుఁ బురంబు సర్వాలంకార
సమేతంబు గావించి. 214
- సీ. వారువంబుల మేటితేరులఁ బాలుపారునేనుండులను నెక్కి వేనవేలు
భంగులఁ గై నేసి బాంధవులయ్యుగ్ర నేనుండు మున్నుగాఁ జెన్ను మిగుల
మాన్యపురోహితమంత్రి సామంతసీమంతినీపారసగ్రస్తభృత్య
సూతమాగధవందివై తాళికా నేకజనసంకులస్ఫూర్తి సంఘటించి
- తే. శంఖదుందుభినిస్సాణసరసగాన
నర్తనోత్సవసంభృతానందలీల
నెదురుకొని తోడి తెచ్చి ¹రయ్యిద్దయశులఁ
బ్రియము లొండొండ నిండారి బయలు వెడల. 215
- శా. ఉల్లంబుల్ వికసిల్లు మందపవనుం డుద్గంధియై వీచె వ
ర్తిలై భానుఁడు మేఘము క్తవిరద్ధిప్తిప్రతానంబుతో
నుల్లాసంబు వహించె వహ్నులు విధామోద్యచ్ఛిఖాక్రేణి శో
భిల్లెం బెల్లుగ వాసుదేవుని పురాభిప్రాప్తివేశం దగన్. 216
- ఉ. ఆతతరాగవేగమున నచ్యుతుచేత సనాథమై వికా
సాతిశయం బెలర్ప నెలరారె సమస్తపురంధ్రీపూరుష
వ్రాతము గోగజాశ్వము లవారణఁ బ్రస్ఫుటచేష్టలం ²బ్రమో
దాతతహర్షముం దెలిపె నప్పురి యప్పరమోత్సవంబునన్. 217
- క. లలితాయతనంబులలో, నలఘుసమభ్యర్చనముల నంది తనరువే
ల్పులప్రతిమలును బ్రసన్నత, కలిమి యెఱింగించె భద్రకాంతిశ్రీలన్. 218
- క. దీనుఁడు వికలుఁడు జడుఁ డవ, మానితుఁ డాతురుఁడు లేడు మధురాపురి నే
మానవుఁడును గృతయుగ సమ, యానుకృతిం బొలిచెఁ దత్సమయ ముజ్జ్వలమై.
- వ. అట్టియవసరంబున. 220

క. ఇరుగెలకుల మణికాంచన, విరచితహర్షముల నుండి వెలదులు ప్రీతిం
బురుషోత్తముఁ జూచిరి వి, స్ఫురితకుతూహలము లుల్లములఁ దళుకొత్తన్. 221

తే. కామినీనేత్రరోచులు గడభులొత్తి, వెల్లువై మీఁదఁ గవియంగ విభుఁడు మెఱసె
మరగి బృందావనంబునఁ దిరుగునాఁడు, యమునలో నీడి యాడెడునట్ల పోలె.

వ. అప్పు డప్పుణ్యాంగనాజనంబులు దమలోన. 223

సీ. ప్రేతలు గరఁగంగ వేడుకఁ బిల్లఁగ్రో లెనయఁ జేర్చినదె యాయనుఁగుమోవి
మానంబు వీఁటిబో మసఁగి ప్రేతలఁ జిక్కువఱచినయదియె యీకఱటిచూపు
నింపారుప్రేతల యీతకు మిక్కిలి లోఁతై నయదియె యీలేతనవ్వు
వేలసంఖ్యలు గలప్రేతలచనువోయి బిగియనొత్తినదె యీపేరురంబు

తే. పూని యితని దేవర యనిరేనిఁ గాక, సోలి చక్కనివాఁ డని చూచిరేనిఁ
గడఁగి తివుట లుల్లంబులఁ గ్రందుకొనఁగ, నెట్టి¹ యీలువుటాండును నెగ్గుపడరె.

వ. అనుచుండఁ బుండరీకాక్షుండు పూర్వజపూర్వకంబుగా వసుదేవుని సదనంబున
కరిగి తల్లికిం దండ్రీకి నమస్కరించి తదాశీఽవసంబుల నభినందితుం డై విద్యా
భ్యాసప్రకారంబు సకలంబును బంధుజనమధ్యంబున నెఱింగించి సుఖం బుండె నని
జనమేజయజనపతికి వై శంపాయనమునివసుండు వివరించిన విష్ణుచరితాత్మకం బగు
వాఙ్మయం బతిప్రవృత్తంబుగ. 225

మ. ²చరితా నేకసమీకసాగర సమస్తతాత్రజైత్రోద్యమ
త్వరితా నేకరథాశ్వహ స్తిసుభతోద్యతై న్నన్యదై న్యక్రమా
చరితా నేకసమర్థపార్థివమహాసాహాయనిర్దోషతా
స్ఫురితా నేకగుణైఃపునిర్మలయశఃప్రోత్ఫుల్లదిజ్జండలా.

226

క. నారీరమణః మాత్మజ, నారాయణపదృశ వీరనారాయణ నా
నారణన్తరితనారద, నారాచక్షుభ్యదన్యసంవరసై న్యా.

227

మాలిని. అహితజనకతోరా యన్నమాంబాకుమారా
విహితధరణిరక్షా వీరశృంగారదక్షా
మహితసుజనలోకా మాననీయప్రతీకా
రహితదురితసంగా రాయవేశ్యాభుజంగా.

228

గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమిశ్వర చరణసరోరుహాధ్యానానంద సౌందర్య
ధుర్య శ్రీసూర్యసుకవిసంభవ శంభుదాసలక్షణాభిధేయ యెఱ్ఱయనామధేయ
ప్రణీతం బైన హరివంశంబునం బూర్వభాగంబు పర్వంబు నవమాశ్వాసము.

హరివంశము

ఉత్తరభాగము - ప్రథమాశ్వాసము

పరిణతభుజవై భవ

గోపాయితభువనదగదగోపాల ధరి

శ్రీపాలన నుతసద్గుణ

నైపుణ ¹ధారేయ ధీర నాయకవేమా.

1

వ. ఆక్కభకుండు శౌనకాదమహామునులకుం జెప్పె నట్లు వ.ధుమధనుండు మధురా పురంబున మధురం బగురాజభారంబు నైకొని గోకులనివాసవ్యాసంగం బంత రంగంబునకు వింతయై తోచ నింపారున్నేహబంధబంధురప్రవర్తనంబు తీర్చినీ యంబుగా నుల్లసితై నాసమయంబున.

2

ఉ. సింధురవైరిశౌర్యుండు ప్రసిద్ధయశఃపతికావ్యకౌప్యది క్సింధురవక్త్రుఁ డిద్ధరణకృత్యుండు రాజగృహేశుఁ డాజరా సంధుఁ డరాతిరాజపరిషత్పరిసేవిత³బంధనుండు గ

ర్వాంధుఁ డవంధ్యరోష⁴కుసుమాన్వితదర్ప మహీరుహుం డిలన్.

3

వ. ఆ స్తిప్రాస్తి నామధేయ లయిన కంసభార్య లిద్దఱుఁ దనకూతులు గావున వారికి నైనవైధవ్యదైన్యంబు తనకు నత్యంతదుస్సహం బగుటయుఁ గృష్ణుపరాక్రమంబు సహింపక సర్వసర్వసహాచక్రంబునం బరఁగురాజుల నంవరిం గూర్చి యిరువది యొక్క యత్నోహిణులసంఖ్య గల నైన్యంబుఁ తోడ వ.ధురపై నెత్తిచనుదెంచి యమునాతీరంబున విడిసి.

4

— జరాసంధుండు మధురపై దండెత్తివచ్చి కృష్ణునొద్దకు దూతలఁ బంపుట —

క. విందానువిందు లనఁగా, నెందును బేర్కనినవారి నిరపుర భూభృ న్నందనుల నవంతీశుల, నొందఁగ దూతలగఁ గృష్ణునొద్దకుఁ బనిచెన్.

5

వ. పనుచుటయు వారు నకుగుదెంచి యదుసభామధ్యంబున మహానీయనృపాసనా సీనుం డైయున్న యుగ్రసేనుం గని తల్పార్పింబున బలభద్రసహితంబుగా నుచిత పీఠోపరిదేశంబునఁ జూలుపారు పురుషోత్తముం గాంచి యిట్లనిరి.

6

మ. జననాథాగ్రణి సత్యసంధుండు జరాసంధుండు గోవింద ని న్ననుమానింపక యాడు మన్నతెఱఁ గే మారాజువాక్యంబుగా నొనరం బల్కెద మ్మే లేక వినుమా యొక్కింత యీయాగ్రసే ననరేంద్రుండును సర్వయాదవచితానంబుకా వినం బెంపునన్.

7

- సీ. నీవును నన్నయు లావరులయి వేర్చి కంసుని దెసఁ జేయఁగలుగువారిఁ
జంపి యాతని ననుజసమేతముగ సమయించితి రమ్మనుజేశ్వరుండు
ఘనుఁడు నాయల్లుఁడు గాదిలికూతులు విధవలై శోకాగ్ని వేఁగుచుండ
నింతకాలంబును నే నశక్తుఁడనుగా నుండితి బిడ్డలయొప్పు చూడ
- తే. వలసి యాయితపడి యిదె వచ్చినాఁడ, మసఁగినినుఁగూల్పు కకటయిమ్మధురలోనఁ
జొరఁగవచ్చునె నీవిజరకరంబు, కడఁక యొప్పారఁ గొని వేగ వెడలు మనికి. 8
- క. నీకొండె బ్రతికిముండుట, నాకొండె గాక గోపనందన విను మీ
లోకంబున నిద్దఱకును, నేకసమయ వృత్తి ¹పాసఁగునే యిటమీఁదన్. 9
- తే. నిక్క మొకయాటఁదియు నొకనీరుదొత్త, యొక్కగాడిద యొకకోడియొక్కగుట్ట
మనితలంకు నను విలుప్తారిగంధుఁ, డగుజరాసంధుఁడుగ నింక నరసికొనుము. 10
- మ. ఎదురై నిల్వఁగ నోపితేని సమరోదీర్ణస్ఫురద్బాహుసం
పద సొంపారఁగ నన్నదమ్ముల మిముం బ్రాణంబులం బాపుదం
బదిల్ల బేసి తొలంగితేని దివియుం బాతాళమున్ లోనుగాఁ
డిది నీచొచ్చినచోటఁ జొచ్చి కృతకృత్యుం జేయుదున్ మృత్యువున్. 11
- క. దామోదర నినుఁ దక్కఁగ, నే మీయాదవులఁ గొందునే చీరికి నీ
వేమియుఁ జెప్పకు వారల, సామర్థ్యంబును దదీయసాహాయ్యకమున్. 12
- మ. గురు నయ్యానకదందుభిక్ సఖుని నక్రూరున్ భుజారంభసం
భరితుం దమ్ముని సాత్యకిం బ్రియముతోఁ బాటించి నాచందముల్
వరుసం దెల్లముగాఁగ నీ వడుగు మే వత్తున్ సనై న్యుండనై
పురసంరోధ మొనర్ప రేప కడఁకం బూరింపు ముత్సాహమున్. 13
- వ. ఇవి తదీయవచనంబులనిన విని కృష్ణుండు నవ్వుచు నవ్వించానువిందులతో మీరు
సముచితంబుగా నతనిమాట లుగ్గడించితి రిప్పలుకులకు సంతసిల్లితి నే నిమ్మాటల
వాడఁగాను నాపలు కొక్కటియ యది యతనితో ని ట్లనుడు. 14
- మ. తనయల్లుం బొరిగొన్న వాడ నిటమీఁదన్ నై తునే యుక్కునం
దమమర్దింపఁగ నేన రాఁ గడఁగుచోఁ దా వచ్చె మేలయ్యెఁ జ
య్యన రానిమ్ము సగర్వదుర్విషహాబాహాశక్తి మున్ రాక్షసాం
గనచే నందదుకై నయయ్యెడలు చెక్కల్ వాపెదం గ్రమ్మఱన్. 15
- తే కంసుఁ బొరిగొని తద్రాజ్యఘనవిభూతి, యెట్టు లియ్యుగ్ర సేనున కిచ్చినాఁడ
నట్ల యిత్తు ²ను సుతునక యతనిఁ గూల్చి, యధికమాగధరాజ్యసమగ్రగరిమ. 16
- క. ఆని యారాజతనూజుల, ఘనతరసత్కారపూర్వకంబుగ వీడ్కొ
ట్టినఁ బోయి యవ్విధము క్రమ, మునఁ జెప్పిరి వారు మగధభూపాలునకున్.

వ. ఇక్కడ నఖిలయాదవులు నుగ్రసేనవాసుదేవసహితంబుగ జరాసంధభయార్తు
లయి కార్యచింతనంబునకుఁ దొడంగునెడ నయ¹కథానిర్నిద్రుం డగువికద్రుం
డనుయదువృద్ధుండు వారల నందఱ వినుం డని కృష్ణున కి ట్లనియె. 13

మ. యదువంశంబున నంబుజోదరమునం దాబ్రహ్మముంబోలే నీ
పుదయంబొంది సమస్తయాదవభయవృద్ధిచేరవత్తుండ వై
త్రిదశేంద్రాదలముతనంబులును బుద్ధి గాంతు నీవృష్టి య
భ్యుదయాపాదిని మాకు నీవసమ యీయుత్సాహసన్నాహముల్. 19

క. అపరిమితనృపసహాయుఁడు, కవటోపాయుఁడు గరోరకర నిపుఁడు డా
రిపుఁ డతని నీవ యనిమొన, నవజీతుఁ గావించుటకు సమర్థుఁడ వనఘా. 20

వ. కంసుండు బలగర్వితుం డై తనకు నెదురు లేరని యెవ్వరిం గైకొనక కోట పాటిం
పమింజేసి వప్రద్వారసంక్రమపరిఘాయంత్రాట్టాలకంబులయ్యెప్రయత్నంబు లేడలి
యసంస్కారంబు లై యాఁగుఁగంబులును భనధార్యాదలును సంగ్రహింపఁబడక
యిప్పురంబు దుర్గం బని నమ్మరాక యున్నది. అదిరిసాటున వచ్చి పగతుండును
గదియవిడిసె నడరిపాదివె నని దిగులుసొచ్చి లోపలివా రెవ్వరం దలసూచకున్న
నిది గోలుపోయిన యదియ రాష్ట్రంబుచుం ద్రొక్కుకువడి చెడిపోవు నింక
నొక్కటి నెప్పెర. 21

క. విను దక్షిణాపథంబున, వనజేక్షణ తనరు ఋక్షవంతము వింధ్యం
బును సహ్యాము ననఁగాఁ గల, యనుపమశైలములు బహుగహనసంకటముల్. 22

వ. తొల్లి ముచికుందండు పద్మవంతుండు సారసుండు హరితుం డనువేల్లంగల యదు
వంశభూపతులు నలువురు వైరిభయనివారణార్థంబుగా 'నమ్మహాగిరులయందఁ
గావించినదుర్గంబు లనేకంబులు గలవు పడమటిఁముద్రంబులోని దీవులును బహు
విధంబు లానలువురు రాజులకుం బెద్దవాఁ డైనమాధవుం డిష్టుధురాపురంబు
పాలించినవాఁడు దీని నలవరించుట యివ్వేళకు లాగుపడ దిప్పటికి నవ్యదుర్గ
సమాశ్రయంబు వలసినయది యేను గార్వంబుజాడ గొంత యెఱింగించితి దీనికిం
దగినతెఱంగు సీవును విచారించి యెయ్యది వెర వన్నిధంబు నిర్వహింపు మనిన
వికద్రు వాక్యంబు లాకర్ణించి కృష్ణుం డి ట్లనియె. 23

క. ఇది యట్టిద నీచెప్పిన, సదభిమతోదారఫణితి సర్వము వింటి
మదిలోనఁ గంటి దీనికి, నొడవంగ నుచాయ మొకటి యూహించి తగన్. 24

ఉ. ఏనును నన్నయం దడయ కిప్పురి వెల్వడి పోయి యాజరా
సూనుడు దత్సహాయులును జూడఁగ దక్షిణదిక్కు వోవఁగా

బూనెడ మేము లేకునికి పొల్పుగఁ గాంచి యతండు నేనయుం
దానును గోట¹ముట్టడము దక్కి వెసం జనుదెంచు మాబడిన్.

25

లే. శినుము నిజయంబు గోరెడుమనుజవిభులు
తమకుఁ బ్రతివీరుఁ డైనశాత్రవుఁడు దప్పి
చనిన నతనినకాని తజ్జనులఁ దొడర
నొల్ల రఫలంపుఁ బెనఁకువ యొప్పు కునికి.

26

— రామదామోదరులు మధురాపురంబు విడిచి జరాసంధుఁడు వెనుకొన దొలంగిపోవుట —

వ. ఇట్టియుపాయంబున నేము నీ చెప్పిన వింధ్యాదిమహీధరంబుల మీఁదటిదుర్గం
బులు గైకొని బలసి మగధపతి వచ్చినను లావు మెఱసి కయ్యంబు నేనెదము
శాత్రవుండును జిత్రగహనాంతరంబులం జేయునదిలేక చిక్కువడంగలవాఁడు
నామతంబునఁ బురజనంబులుఁ గులంబువారును రాష్ట్రనివాసులు నలజడింబడక
ప్రతికెస రనిన నిష్విధంబునకు నఖిలయాదవులు నియ్యకొనిన బలరామ
దామోదరులు నిరాయుధహస్తై పురంబు నిర్గమించి యశంకితమతి నజ్జరా
సంధుపాలికిం జని సముఖంబున నిలిచి.

27

క. నానాదేశంబుల బలు, మానుసులం గూర్చి నీవు మగధేశ్వర యే
పూనిక నిటవచ్చితి చెపు, మా నిక్కము నిర్వహింతు మప్పని యేమున్.

28

చ. అనుటయు నన్నరేంద్రుఁడు మహాబలవంతులుగాఁగ నిద్దఱఁ
విని మీము నాజిలోఁ దొడరి విక్రమశౌండత సూపు టొక్కఁడుం
బనియుఁగ నేను వచ్చితిని బద్ధసముద్యములై కడంగుఁ డిం
క నిహతశత్రుఁడై మరలుఁగాక జరాసుతుఁ డూర కేఁగునే.

29

క. అనిపలికి సముద్ధతిఁ బటు, ధనువు రయం బెసఁగఁ గొని శితప్రదరంబుల్
నినిచిన నిషంగ⁴యాగ్ధం, బనువుగ ధరియించి కవచితాంగం బమరన్.

30

వ. నిలిచిన నయ్యోధపుంగవుం గనుంగొని సంభ్రమం జేమియు లేక తొలంగి
యయ్యదాకుమారులు సమదమాతంగసమగమనంబున⁵ దక్షిణాభిముఖులై చనం
దొడంగి రిట్లు చని రాష్ట్రంబులు పురంబులుఁ బెక్కులు గడచి వింధ్యాటవీభాగంబు
దఱిసి ఋక్షవల్కాననాంతరంబుల మెలంగి యట సహ్యాశైలంబునడవులు
సొచ్చి యందు.

31

మహాస్రగ్ర. కని రాపాతాళమూలక్షతశిఖరిశిఖాకల్పితోత్తంగతీర
ధ్వనితో⁶త్పన్నానుబద్ధోద్ధతబహులహరీదర్శనీయప్రవాహాన్
వనహస్తీధ్వస్తశాఖివ్రజగహనమహావప్రసంప్రాప్తభేద
స్వన⁷ రీదంతర్వాశ్శకుంతల్ వరతటినిఁ బటువ్యాప్త నిర్వేణ్యవేణ్యన్.

32

సీ. అడవియెల్లను దాన యైనది యన నమేయము లగు సంప్రరోహములు గలిగి
యాకు లేల్లను దాన యైనది యన నెందుఁ బరఁగిన బహువిటపములు గలిగి
యవని యెల్లను దాన యైనది యనఁ దన నీడ నొప్పారెడు నెలవు గలిగి
యభ్ర మెల్లను దాన యైనది యన బహుపక్షిసంశ్రయ మైన పలుపు గలిగి

తే. పక్షిఫలసాంద్రవర్ణసంపన్నిరంత, రంబు నిచ్చేఘసురధనులై వ్యభవంబుఁ
జూపుచును నద్భుతోదయస్ఫురితమహిమఁ, దనరు నొక్కమహావటలరువుఁగాంచి.

— శ్రీకృష్ణబలరాములు పరశురామునిం గని తమరాక యెఱింగించుట —

న. వివిధసంస్కారశోభితం బగు తదియస్థలంబున ననేక ద్రవ్యంబుల జంద్రార్థశేఖరు
నంబికానాథు నాదిదేవుం ద్రిలోచను నర్పించుచుఁ దదాసక్తచిత్తుం డై బహు
పరిజనంబులు మనోజ్ఞవస్తువులం బరమబ్రాహ్మణసముదయంబుల కభిమతా
హారంబు సంఘటింప నొక్కచెసం గట్టిన సవత్సయగు సుపుష్టహోమధేనువుం
బౌర్మ్యంబులం బొలుపాగు స్రుక్కువారణికమండలువులు నిత్యసత్కృతుల
దెలుంగు హుతహుతాశనుండును నంతికస్థలంబుల మహాధనుస్తూణీరకృపాణ
పరశ్వథా ద్ధాయుధంబులును నద్భుతంబు లై బెరసి బ్రహ్మక్షత్రమయం బగు
తేజంబు దెలుప నుదయార్కబింబసుందరదేహుం డగు తనకు విక్షిప్తకపిలజటా
వళులు ప్రత్యగ్ర మరిచు లయి రుచియింప జపావసానంబునం గర్ణావసక్తం
బయిన యక్షసూత్రంబును లలాటలసితంబు లగు భసితత్రిపుండ్రలిఖితంబులుం
జంద్రాంశునిర్మలంబులగు యజ్ఞోపవీతంబులు నున్నతాంసగ్రధితం బగు మృగా
జిహ్వోత్తరీయంబును ననవరతనియమకృశం బగు శరీరంబు భూషింపఁ గుశబ్రుసీ
రూపం బగు దీపింసనంబున నసీనుం డై యున్నజామదగ్న్యమహాముని
నంతంత నాలోకించి యయ్యిద్దఱు నాశ్చర్యభరితమానసు లగుచుఁ జేర నరిగి
నది ముచరణంబులు దమ శిరంబులు పోకం బ్రణామంబు లాచరించి కృష్ణుండు
ప్రాంజలి మై యతని కిట్లనియె.

34

మ. ¹తగువిద్యద్గుణరూపశోభితునిఁగా ధన్యంబు లై యెవ్వనిం
బొగడున్ లోకము లట్టి సంయమికులంభోరాశిపూర్ణేందునిన్
నిగమైకేశ్వరు నే మెఱింగితిమి నిన్ శ్రీజామదగ్న్యండుగా
నగణీయంబులు నీప్రభావములు భవ్యంబుల్ సుధీనేవ్యముల్

35

క. అమ్మ మొన నబ్ధితరంగలు, గ్రమ్మన నెడగలుగఁ ద్రోచి ²కాదే యిలుప
ట్టిమ్ములఁ బడసితి యీస, హృమ్మునఁ బశ్చిమధరిత్రి యపరాంతమునన్.

36

ఉ. పావనవిక్రమోదయ విభాసితశీలఁ గృణార్థబుద్ధివై
నీ వాసఁగంగ స్వధరణీవర రక్తజల్జ్వలాంజలుల్

1. తగ నిర్విద్యుఁ; తగ నిన్నుం గుణ. 2. ఘనమై యీస.

ద్రావను డిగ్గడ్రోవను మతం బొకఁ డేర్పఱుపంగనేరమిం
దావకపూర్వవంశసముదాయ మెలర్పక యున్నె ¹నివ్వెఱన్.

37

తే. మాతృ ²కంధరాదళనసమర్థ మైన, పరశు వఖిలపార్థివవంశపాటనమునఁ
బరఁగె నేమనియెగ నీప్రభావగరిమ, రైఱుకేయ యాదార్యసంగ్రహవిధేయ.

వ. ఏము యముచా నదీతీరగోచర యగు మధుర యను పురి నివాసంబుగా నుండు
దుము యదావంశతిలకం బగు వసుదేవుపుత్రులము బలదేవవాసుదేవనామ ధేయు
లము కంసభయంబున మాతండ్రి మమ్ముం బుట్టినయప్పుడ గోపకులంబునం బెంపం
బెట్టినం బెడిగి చిక్కనివారమై ³కంసునిం దునిమి తదీయరాజ్యం బతని జనకు
నక యిచ్చితిమి కంసుం జంపినకతంబున జరాసంధుండు మామీఁద ననేక
నైన్యంబులం గూర్చి యెత్తివచ్చినవాఁ డతం డెఱుంగం బురంబు వెలువడి
య్యతాస్త్రులము గావున నతని కెదుర్ప ⁴నలవిగాక చులుకినఁ గాల్చుడ నింతదూ
రంబు వచ్చితిమి మా కెచ్చుది కర్తవ్యంబు వాఙ్మాత్రంబున నీకుం జేయ సుకరంబు
నిన్నుం జేఱితి మనుగ్రహించి పంపు మనిన నాభృగువంశోత్తరశ్రవ్యం డయ్యెదు
కులలో త్తమున కిట్లనియె.

39

ఉ. కారూమానుషత్వమునఁ గంసుఁడు లోనుగ దుష్టదైత్యులం
బేరఁగింపఁబొంతు నిటు పృథ్వి జనించినవాని నాడిపం
కేసుహనాభుఁగా నెఱిగి కృష్ణ యజస్రము నిన్నుఁ జూడఁగాఁ
గోరుచు నేడు నాకు సమకూరె మనోరథసిద్ధి యంతయున్.

40

క. వినుము జరాసంధుకతం, బున నిప్పుడు మీకు నైన పోరామియు మీ
గనఘా యిట రాకయు మది, గని వచ్చితిఁ జావె మేలు ⁵గావింపఁటకున్.

41

వ. భవనీయం బగు దక్షిణాపథయానం బెఱుంగుం గావునఁ బ్రత్యర్థియు మీవచ్చిన
తెలుపునన సర్వసహాయసమేతుం డై యేతెండుఁ గయ్యం బవశ్యంబుచుం గలుగు
సృగాలవాసుదేవుం డనియెడువాని యేలెడుభూమి కరవీరపురం బనం దదీయ
నివాసం బనతిదూరంబు మీ రియ్యెడ నుండవలవదు జరాసంధు జయింప నను వైన
గుర్గం బొక్కటి గలదు మీకు నదియంతయుం జూపి మిమ్ము నచట నుంచి
వచ్చెన నిది దత్ప్రకారంబు వినుఁడు.

42

సీ. వేణ్యాభిధాన యై వెలసిన యిన్దుఃఖోతటిని యీరేవునం దాటిపోయి
క్రూరకర్తులు మహాచోరు లుండెడి చక్రగిరి చూచి యొకవిభావరి ప్రియమున
సచ్చోట వనియించి యవల ఖడ్గ యను నేటితీరమున సమిధతపము
గావించ మునుల నిష్కాముల దర్శించి యలక్రౌంచపురి గని యందఁ జొరక

తే. యానరుహ మనుతీర్థమునఁగ విడిసి, రేప కొండ వర్షిగి యుద్దీప్తికాగ్ర
నైనగోమంత మనుశైల మనఘ కాంతు, మది వహానర్థ మేకశృంగాన్విభంబు.

1. నెవ్వెఱన్. 2. కంధర. 3. బొగడ నీప్రభవంబు. 4. కంసుం బుచ్చివై. 5. నలగి;
రలికి. 6. వరేణ్యం. 7. గావింపంగన్. 8. నదిని.

- క. అమరుల కై నదురారోహము కాంచనరత్నమయమహాతటముల న
య్యమరమహీధరసమరుచి, నమసు నమేయ ప్రభావ మది మధుమధా. 44
- సీ. అక్కజం బై నట్టి యమ్మహానగము నుదగ్రశృంగముఁ బ్రాకి యచటచుండి
చూచినఁ జంద్రుఁడు సూర్యుండుఁ చాకలు నుదయాస్తమయముల నొందు నెలవు
లనతిదూరంబు లై నట్లుండు ¹బెరసి యంతర్ద్వీపసహితమై తగఁ బయోధి
గానఁగ నగు నందుఁ గడువేడ్క మీ రుండఁ జనుదెంచి యాజరాసంధన్వపతి
తే. శైలయుద్ధకోవిదులును సారఁబులు, నయినమితోడి పెనఁకునచుండు వెరవు
సాల శిశుజితుఁ డైపోవు సర్వభంగ, నధికజయసిద్ధి యగు మీకు ననఘలార. 45
- వ. వ జేయు నమ్మహాసమరంబునఁ జక్రశార్ఙ్గంబులఁ గొనెదాకి యను గదయు సౌనంద
సంవర్తకంబు లను ముసలలాంగలంబులును సన్నిహితంబు లయ్యెడు వాత్సీయంబు
లగు పురాణాదివ్యరూపంబులు ధరియించి (మీరు) వైరులకు భయంకరు లయ్యె
దరు యాదవులకు చూగధవురస్సురు లగు ధరశీవతులతోడ రణం బగు నని
మున్ను దేవాదేశంబు గలదు గావున భూభారావతరణాంబునకుఁ గారాం బగు
భారతరణంబు నీవ ప్రవర్తింపఁ గాలక్రమంబునం గాఁగలమది యనిన భృగు
సూనుభాషితంబులకుఁ బరితోషంబు నొంది రమ్మహాతేజాంబు శిమున్నుగా మూఁ
డగులుంబోలెఁ బ్రవీణు లై కదలి కలిపయప్రయాణంబుల నరిగి ముంగుట. 46

శ్రీకృష్ణబలరాములు పరశురామసహితంబుగా గోమంతంబుం జేరుట

- క. ధీమంతు లంతఁ గాంచిగి, గోమంతము నివినకుసుమకుంచితశబరీ
సీమంతము నిర్దురకా, హేమంతము గనకమణిమహీమంతంబున్. 47
- క. ⁴ఆ స త్రింద్రునిశిఖరం బాయతభుజా లధికరయనమగ్రతఁ పక్షిం
ద్రాయితగతి నెక్కి యొకమ, హీయస్థలి నెలవుగాఁగ సింపెనలారన్. 48
- వ. ఉన్నంత జమదగ్నినందచుండు గోవిందు ననేకవిధంబుల స్తుతించి యనంతరంబ
యిట్లనియె. 49
- క. ఇదె కొండ యిందు రమ్మని, ముదమున నొక నెపముపెట్టి ముచిసుతు లగుమీ
హృదయము వడసీతిఁ గేశవ, యిది యించుక తలఁపుమయ్య యెప్పుడుఁ గరుణన్. 50
- వ. భువనక్షేమనియు క్తికై యదుకులాంభోరాశిపూర్ణేందువై
భవ మొప్పార జనించి మానుషకృతిం బ్రచ్ఛన్నమై నైజభూ
తివిశేషం బిల నల్పబుద్ధులకు బోధింపంగ. ⁵రా కిట్టులు
న్నవిభు న్నిన్ను భజించుధీరులు గడున్ ధన్యుల్ సరోజేక్షణా. 51
- తే. వై నతేయునిఁ దలఁపుము వాహనంబు, ⁶గేతువు నతండునై నీకుఁ బ్రితిసలుపు
నప్రమత్తుల రగుఁ డింక నావిపత్తు, రాకఁ దెలిపెడు బహునిమిత్తాకలనము. 52

1. వెలిసి. 2. కపహాతుఁడై. 3. మొదలుగా. 4. ఆయచలేంద్రుని. 5. నాకిట్లు; రాకెట్లు
యా,దత్తల నిన్ను. 6. గేతువును నైనయ ఁడు సంప్రీతి.

వ. ఏను బోయి వచ్చెద నని పరశురాముండు పరమసౌహార్దలాభ ప్రముదితుం డై
ప్రమోదమధురహృదయు లగు నానదయశరీరులు సగౌరవంబుగా వీడ్కొలుప
నిజస్థానంబునకుం జనియె నట్లు జామదగ్నున్యం డరిగిన యనంతరంబ. 53

శా. శ్వేతశ్యామశరీరు లాబలుండు రాజీవాత్ముండుం దద్దయుం
జేతోమోద మెలర్పఁ దన్నగమహాశృంగంబునన్ రిక్తపూ
ర్ణాతివ్యక్తపయోధరద్వయమున ట్లయ్యై ప్రదేశంబులన్
జాతౌత్సుక్యమనస్కులై మెలఁగి రిచ్చాకల్పితకీడలన్. 54

సీ. కిన్నరమిథురోపగీతకుంజంబులు పంచాప్యహుంకృతిస్ఫారగుహలు
చాణక్యంవ్వసంచారచారుస్థలంబులు మధుపాఘాతపుష్పలతలు
గంధర్వచండతీక్రాంతనిర్దురనైకతములు మాద్యత్కుంభిదళితతరులు
సిద్ధకుటుంబసనేవ్యసానువులు సారవధూభుక్తసరస్వతములు

తే. లోనుగాఁగ నపూర్వవిలోకనీయ, భూము లాలోకనీయవిస్ఫూర్తిజేయ
నెలమి నయ్యుద్ధలును జరియిం చుచుండ, వసుతోఁ గొన్నిదివసంబు లరుగుటయును.

వ. ఒక్కనాఁడు బలదేవుఁ డొక్కరుండు నొక్కయెడ వనవిహంగభేదంబు నొంది
ఘర్జాంతసరు చుసంపుల్లమంజుమంజరీకరందమదకలరోంబకదంబకం బగు కదంబ
కంబు గని శరీయతలంబున. 55

మ. సెలయేటు ల్లడలొత్తఁ జేయుచు లతాసీమంతినీనర్తనం
బులు గల్పించుచు మత్తబర్హిరుతముల్ పొల్పొండఁగా జేయుచున్
చలనై కాననమారుతంబు దనకున్ వాంఛానురూపంబుగా
నలఘుస్వేదవినోదనం బొసఁగఁగా నాసీనుడై యిమ్ములన్. 57

తే. వెల్లుగాఁ వృష యొదవినఁ బెదవు లెండ, నమ్మహిరుహమధురసం బాత్మఁ గోరి
కొమ్మదిగువంగ నపుడుతతోటరమున, నధికశీఘ్రగంధోత్కటవ్యాప్తియగుచు.

వ. కదంబజాత యగుటం గాదంబరి యనుపేర నతిమనోహర యగురసధార దొరఁగినం
బ్రియంబు మిగుల నది యాస్వాదించి యమ్మహాప్రభావుండు. 59

క. మదమొయ్యనయెక్కఁగఁ గెం, పాదవెడతినేత్రములు ఘూర్ణితోజ్జ్వలములుగాఁ
బొదలఁగ నంగములు వివశ, హృదయుండై యున్నయెడ సమీహితభంగిన్. 60

వ. మదిరాదేవి సాకార యై ముగర నిలిచి కేలు మొగిచి యిట్లనియె. 61

చ. అన్యుతముతోడఁ దొల్లి వగుశాత్తజనై జనియించి వారుణీ
సముచితనామధేయమున సర్వమునం బెనుపొందు నాటికా
మునను నీకుఁ గాంతనయి శాతనిక్రమ నేప దండ్రపం
వమరఁగఁ బూని యిచ్చటఁ బ్రియంబున నిన్ను వరింప వచ్చితిన్. 62

- మ. మధుమాసంబునఁ గేసర స్తబకసమ్యక్జాధవీమంజరీ
మధునిష్యంతము లాత్మగాఁ బరఁగి రమ్యం బైనమేఘాగమా
వధి నుత్ఫుల్లకదంబగుచ్చతతు ¹లావాసంబుగాఁ బేర్చి స
న్నధురామోదవికాసినై సరసతామాగ్ధ్యంబునం గ్రాలుదున్. 63
- తే. తొంటిసంగతి దలంచి నీతోడనాడు, ²వేడ్క నుర్వితలంబున వెనకివెనకి
యిపుడ తృప్తనొంది యున్ననిన్నెఱిగి కాంచి, నాతెఱంగెల్లఁజెప్పితిఁ బ్రీతి నధిఁ.
- క. ననుఁ గైకొని నేఁ డాదిగ, ననురాగముతో సుఖంపు మటుగాకయు నొం
డని త్రోచితేని విరహం, బున కేమియు నోర్వ నేను భూరివివేకా. 64
- వ. అనియె ననంతరంబ మఱియు నొక్క మానిని యమ్మహానునస్కునకుం బొడ
సూపి వినతాంగి యై నిలిచి. 66
- మ. విను మేఁ గాంతి యనంగఁ జంద్రునికడక విఖ్యాతనై యుండుదుక
నిను నాశీతమయూఖుకంబు ఘనుఁగా నిక్కంపుఁజూ పొప్పుగాఁ
గనిప్రేమంబునఁ బొంద వచ్చితిఁ దగం గైకొమ్ము లోకాతిశా
యిని నీయుజ్జ్వలమూర్తి నీకు నెనయే యెన్నంగ నేమూర్తులున్. 67
- క. అని పలుకఁగ వేటొకకా, మిని గ్రక్కునఁ ⁴దోచి కేల మిక్కిలికాంతిం
దనపవనజదామం బా, యనయలుత నమర్చి విరచితాంజలి యగుచున్. 68
- వ. దేవా యేను రత్నాకరతనూభవ నైన లక్ష్మీని నే నిప్పుడు సాక్షాత్పుండరీకాక్ష
మూర్తి వైన నీపరిగ్రహం బవేక్షించి వచ్చితిం గారుణ్యంబున నన్ను ననుగ్ర
హింపుము. 69
- సీ. బాలార్కమండలపరిభాసి యైనది యిదె రత్నమయసముదీర్ణమకుట
ముజ్జ్వలవజ్రసమున్నతి నెంతయుఁ గొమరై నయని మణికుండలములు
కమనీయనీలతాకలితంబు లైనవి యివె నూత్నకౌశేయకవసనములు
ధవళమాక్తికశోణితరళశోభిత యైనయది యిదె విస్ఫారహయస్థి
- తే. యబ్ధిజాతంబు లిన్నియు నాదియందు, ననఘ నీసొమ్ము లిప్పు డింపాదువేడ్క
నోలఁ గైసేయవలసినవేళ గాన, యాదరించి భజింపు మత్పార్థనమున. 70
- క. అన విని బలదేవుం డ, వినుతద్రవ్యంబు లెల్ల వేర్వేట ప్రియం
బునఁ గైకొని యమ్మువ్వును, వనితలు దనమూర్తిఁ జెంది వశమున నిలువన్. 71
- వ. అత్యంతశోభాసమధికుం డై యాక్షణంబ కదలి కమలాక్షుపాలికిం జనియె
నాసమయంబున. 72
- సీ. ⁵అంభోధితో సుప్తుఁ డైననారాయణుదివ్యకిరీటంబు దితిజుఁ డొక్కడు
వైరోచనుం డనువాఁ డెత్తుకొని⁶పోవఁ జొప్పునఁ జని మహాశూరవరుఁడు

1. లక్ వాసంబుగా. 2. వేడుకను నుర్వితలమున. 3. బెంపొప్పుగా. 4. దోచుకె గెలవ.

5. అంబుధిలో. 6. పోవుచువ్వున.

- వై నతేనుండు వోరి వాని భంజించి యమ్మేలివస్తువు గొని మింటిమీఁదఁ జనుదెంచుచును ¹మహాశైలశృంగస్థితు నయ్యాదవేందు నింపమరఁ గాంచి తే. యతనిమాళి యనాసాదమగుట సూచి, యాదేమి యీతం దేమియనుచుభక్తి నొయ్య నది యం దమర్పఁగ నొప్పినంబు, కరముమిగిలె నద్దేవు నాకారమునకు.
- వ. దానికి సంతసిల్లి సర్వార్థవేది యగు నయ్యాదిమజన్ముం డగ్రజన్మునకుం దత్ప్రకారం బెఱింగించి గరుడుని భక్తియుక్తికి నుపలాదించి యిట్లనియె. 74
- శా. నీకు న్నాకు నలంక్రియాకలనముల్ నెమ్మిం బ్రయోగించి యుత్సేకం బిమ్మెయి నావహించు టరయన్ సిద్ధంబు కార్యాధులై నాకావాసులు వేగిరించెదరు నానావై రిభూనాయకా నీకధ్వంస మొనర్చి మాన్పవలండున్ వేగంబ భూభారమున్. 75
- వ. ఇవ్విధంబున కనుకూలంబుగా నిప్పుడు. 76
- సీ. అదె పేర్చు వీతెంచె నంబుధరధ్వానశంఖారవోరునిస్సాగరవము లదె కాననయ్యెడు నతిసాంద్రసంధ్యాపిశంగసర్వంసహాచలిత రేణు వవె యుల్లసిల్లెను నాతపత్రదుకూలసంచలితోజ్జ్వలోచ్చయపతాక లవె క్రాలుచున్నవి వివిధసైనికకరాకల్పిత యుధమయూఖవ్రజంబు
- తే. లాజరాసంధుఁ డస్తదియానుపథము నందు సకలభూనాథసైన్యప్రతతులఁ గొనుచు నిట వచ్చెఁ గ్రూరమై ఘోరమృత్యు వకట పెక్కండ్రఁ గేరించునయ్య యిట్లు. 77
- క. మనమును సన్నద్ధులమై, పనివడి ప్రత్యర్థిచేత వార్చి నిలుత మిం దనుచుండ నొకముహూర్తం, బున మిచ్చుచు దెసలు నొక్కమ్రోతగఁ బెలుచన్.
- జరాసంధుఁడు నైన్యంబులతోడఁ గృష్ణబలరాము లెక్కిన పర్వతంబుచుట్టి విడియుట —
- మ. కరియూథాచలఘోటకోర్తి కిరధికౌఘస్వీయోధాంబుని ర్భరశస్త్రాస్త్రతిమింగిలప్రకరఘోంబై నృపానీకసా గర ముప్పొంగి కడంగి వచ్చి సముదగ్రం బైనయాశైలముం బరివేష్టించెను మేరువుం బొదువుకల్పచ్ఛేది తోయంబనన్. 79
- వ. అమ్మోహరంబుల కన్నిటికి ముంగల యై జరాసంధుసేనాపతి యేకలవ్యుం డతి వ్యగ్రం బగు ⁴సమరోశ్వాహంబున నుగ్రుం డై యే నొక్కరుండన గోపాల బాలుర నిద్దఱఁ దునిమి తూలూడెద నెవ్వరు నేల యని యేలికముండటఁ బంతం బులు పెలుతుచు నలఘుస్యంధనంబునం దమందమూర్ధణబాణాసనకృపాణాది పరి కరంబులు నతిశయిల్ల నిజ్జంభించె నంత. 80

తే. బలములన్నియు విడియంగఁబనిచి జతన, పటిచి విక్రమించినఁ దగవఁ జక్కఁగాఁ
డఖిలభూపాలవరులఁ బ్రియంబుతోడఁ, చిలిచి యుత్సాహవిభవ గాంధీర్యమెరుగ.

వ. ఇట్లని యాజ్ఞాపనం బొనర్చె.

౩౩

సీ. ఎక్కుడు వలనైనయెడ లడ్డగించినచాలు నుగ్గడఁపుడు సక్క బ్రాచ
రానితిప్పలు ¹చొరఁ ద్రవ్వఁ డీటము లైనప్రాకులు మట్టలు మగ్గఁ బొడుగు
డెదిరి పైకొని మీదనెవ్వఁడుఁ దలసూప ²కుండంగ దివము బాహోత్కరములఁ
గప్పుఁ డీటల నెలకట్టియలను ³ప్రేయఁ డొడిసెలకాండ్రను నొడ్డుఁ జెండు

తే. నేల మన కింకఁ దడయఁగ నిన్నగమున, నున్నవారు యాదవు లని విన్నవార
మిచటి మృగపక్షు లాదిగా నెల్లమనకు, బగట పొరిగొనుఁ డత్సుగ్రభంగి దోడ.

వ. మద్రపతియును గాళింగుండును జేకితానబాష్టాకులును గాక్షీరవిభుం డగు
⁴గోవర్ధనుండును గారూశుం డగు ద్రుముండును బార్వతీయులుం బర్వతపశ్చిమ
దిగ్భాగం బెక్కువారు పాండ్రుండును వేమథారియు వైదర్భుం డగు శ్రాముం
డును భోజనాధుం డగు దుక్తియు దానవశ్రేష్ఠుం డగు సూర్యాముండును
బాంచా లేశ్వరుం డగు ద్రుపదుండును నవంతినాయకు లగు విందానువిందలును
దంతవక్త్రపురమిత్రులును మాత్స్యం డగు విరాటుండును గౌశాంబమాళవులును
భూరిశ్రవంశును ద్రిగర్తుండును గ్రథకైశికపంచజనులును శైలంబు నుత్తర
పార్శ్వంబుఁ బ్రాచువారు, కేరళం డగు నులూకుండును నేకలవ్యుండును
బృహత్తత్రజయద్రధులు నుత్తమోజుండును సాశ్వికాశికులును విదిశ ధీశుం
డును వామదేవుండును భూభృత్పూర్వప్రదేశం బాక్రమించువారు, దరదతుంది
చేది రాజసమేతుండ నై యేను ధరణీధంబు దక్షిణకటకంబు ⁵తలద్రొక్కెద,
వీరు వారన వలవదు గదలను ⁶గునపంబుల ముసలంబులఁ గొండఁ దుమునునేసి
నేడ కృతకార్యుల మై మరలుద మనిన జరాసంధు వచనంబులు విని శిశుపాలుం
డి ట్లనియె.

౩౪

మ. విపులోత్తుంగశిలావిటంకముల నావిర్భూతదుర్భేదపా
దపగుల్తావలులక సురాదుల కసాధ్యం బిమ్మహాదుర్గ మీ
నృపసింహు ల్బహువాహనంబులపయిక విశ్రాంతి వాటించువా
రపథవ్యాప్తి బదప్రచారములఁ జేయక శక్తులే యిగ్గిరిన్.

౩5

క. పెక్కుండ్రము గల మని యి, ట్లుక్కునఁ జొరఁబడుట నీతియు నుపాయముఁగా
దక్కజ మగుదైవబలం, బెక్కుడు బాలు రనవచ్చునే యాదవులన్.

౩6

తే. ⁷దుర్గ మొదవినయప్పుడు దురముచేత, కంటె రోధించి యుండుట కరము లెన్న
తడవుగా నున్నపగతురు తమకుఁ దార, నిక్కముగఁ ⁸జెనుదురు కూడు నీరులేక.

1. చొరఁ జేరుఁ డీయరుమైన. 2. నొదవంగ. 3. వైపు. 4. గోనందుండును (నం. ప్ర);
గోనద్దండు. 5. పగులద్రొక్కెద. 6. గుదుపలు. 7. దుర్గములు వొదవినపుడు దురమునేత.
8. జేరుదురు.

వ. ఇప్పటికి హక్క వెరవు దోచినయది యిక్కొండచుట్టు నగ్ని దగిల్చి కాల్పుట
మేలు సహాయునిరహితు లై యొందిలిపడి యునికింజేసి వసుదేవుసూనులు దీనికిం
బ్రతివిధానంబు నేరక యూరక చిక్కునడుదు రనిన చేదిపతిమతంబు మహిపతుల
కందఱకు సమృతం బగుటయు మగధపతియు నవ్విధంబున కియ్యకొనియె నంత. 83

—ॐ జరాసంధుఁడు రామదామోదరు లెక్కిన పర్వతంబును గాల్పుట ॐ—

ఉ. ఎండినమ్రాకులుం బొదలు నీటపుంగ్రంపలు దెచ్చి చిచ్చు లొం
డొండ సమీరువచ్చుదెస నొడ్డినవంకగ వైచి వైషయిక
నిండంగ గట్టెలుం గనవు నెక్కొనఁ ద్రోచుచు నైన్యచారు ల
క్కొండ గలంతయం జిటుత క్రోవితెఱంగునఁ గాల్పు జొచ్చినన్. 84

వ. తోడ్తోన పేర్చి యుల్లసితార్చి యగు నర్చిష్టంతుండు కార్చిచ్చుజాడలఁ గలయం
జమఁచు సర్వసల్లకీగుర్గులుకోటరంబుల వెడలుచు సుగంధిధూమోద్ధారంబు
లొదవించుచుఁ గాంచనరజతామ్రఖనుల బెరసి బహువర్ణస్యంధంబులఁ
బ్రవర్తింపుచు నిర్దురంబులు సోటి జలజజలచరజాతీయంబుల నెరియించుచు
వస్త్రక్రియాపరిణతంబు లగు వారణంబుల నువారదారుణ విస్ఫులింగసముదయం
బులఁ బొదవుచు నుజ్జ్వలజ్వాలంబులు సటలు నుద్ధీప్తాంగారకంబులు దంష్ట్రులు
నుద్ధూతధూమంబులు కేసరంబులు 'నుద్భాసితోల్కలు దృష్టిపాతంబులు నై
యపూర్వమృగేంద్రునిచాడునం జకితకేసరిత్యక్తంబు లగు కందరంబులు
దూఱుచు లేలివ్యామానంబు లగు ధరాధరంబున నాభీలవ్యాళంబులపోలిక
నాలుకలు గ్రోయుచు నాయతశిఖలనఖిలశిఖాశిఖాసంచయంబులం బెనంగొని
యెల్లతరువులకు నొక్కింతనేపు చందనద్రుమసామ్యంబు సంపాదింపుచు సానుస్థలం
బులం దిగుగుజలధరంబులఁ గరంచి ఆవీయంబు లగు తొయశీకరంబుల నెడనెడ
బొనుగుపడియుం బడక తదంతర్గతంబు లగు విద్యుదశనితేజంబులు దనలోనన
కలపికొని ప్రబ్బి నిబ్బరంబుగాఁ బెరుగుచు ధరణీధరమణికటకంబులకుం జెంది
యందుఁ బొదలు పావకునితోడి సాహచర్యంబున నతిధుర్యత్వంబు గని కలయ
నశేషశిలాసంఘాతంబులు సితచూర్ణ రాసు లై తొరుంగ నిగుడుచు శరభపక్షం
బులం జమరవాలంబులు బర్హి బర్హంబులుం గమర శబరికబరిభరంబులు భస్మకణ
ధూసరంబులు నేయుచు వివిక్తాసను లగు సంయమిజనులకు సమాధిబాధ యొన
రించి తనరుచు విశ్రంఖలవిహారంబుల నేపారుసిద్ధవిద్యాధరమిథునంబుల నుద్వేగ
విఘటితభ్రాంతవిద్రుతంబులం గావించుచు నెగయు పొగలు గగనక్రోడపీడనం
బులు నై నిగుడ వైమానికమానినీవిలోచనంబులకు నశ్రుకాలుష్యంబు గలి

గించుచు నధికభయదసంరంభంబున విజృంభించె నంత నెల్లదెసలను దండహ్యమా నంబు లగు వివిధజీవంబుల యాక్రోశనాదంబులుం బగిలి కూలుగండలై లంబుల చండధ్వనులు నార్ద్రశుష్కదారుగుల్తావళివేణుచలయంబుల చూల్కారచిమచి మాయితచ్ఛటచ్ఛటారావంబులు నుద్దామదాహదుర్లభితం బగు దహను పేర్చికిం జెలంగి యార్చుమహీశ్వరమహావ్రాహంబుల యుత్సాహకోలాహలంబు నూర్ధ్వాండంబులు నిండి యొండొండ సమస్తభువనరాసులకు సంత్రాసంబు పుట్టించె నాసమయంబున.

90

ఆ. కాననంబు లెల్లఁ గాలిన ననిమిషేం, ద్రాస్తృవహ్ని నెఱక లంతవట్టు
మాఁడి మ్రోడువడినమాడ్కి ¹రూపతెను గో, మంతపర్వతంబు మనుజనాథ. 91

క. పాతాళమునకు డిగి యీ, యాతతలై లంబు వ్రేళ్లు లన్నియు భస్మీ
భూతములు నేయ కుషుగునె, యాతీవ్రాగ్ని యని తఱకి రెడఁచల సురలున్. 92

వ. అమృహాదహను దరికొల్పి దాహభయంబునం బాధ్యవబలంబు లన్నియు నర్ధ
క్రోశం బపక్రాంతంబులై చూచుచుండె నట్టియపప్లవం బాలోకించి నీలాంబునం
డంబుజోదరున కి ట్లనియె.

93

సీ. మాధవ చూచితే మనకారణంబున నిన్నగేంద్రున కెంత యెగ్గు పుట్టె
గిరి కై నయాపద పరిహరింపఁగ లేక యివ్వధంబున నీవు నేను నూర
కుండితి మేని నిం కొండెద్ది గల దింతకంటెను నఁకీర్తి కరము ధరణిఁ
గానఁ బరార్థదుఃఖక్షముఁ డున్నతిశాలి యివ్వుహనీయలై లపతికి

ఆ. ఋణము సేఁగుపొంతు నిప్పుడ యీజరా, సంధుఁ గిట్టి పట్టి సమదబాహు
బల మెలర్పఁ గష్టపఱిచెద నీకు మె, చుప్పగ నొనర్చువాడఁ జూడు నన్ను. 94

మ. అనలం బిట్లు తగిల్చి తారు సమరప్రారంభసన్నాహాలై
జననాథుల్ బహుదేశవాసులు మహానై న్యావళీకల్పనం
బొనరం జేర్చినవారు నేడ విను మీయుర్వితలం బెల్ల ని
ర్భనుజేంద్రంబుగఁ జేయ కె ట్లుకుగు నస్తత్కౌపసంరంభముల్.

95

— శ్రీకృష్ణబలరాములు గోమంతమునుండి నైవ్యమధ్యంబునకు లంఘించుట —

వ. అని పలికి యాక్షణంబ యాక్షిప్తమణికుండలుండును నాకంపితమణికిరీటుండును
నాందోళితనీలాంబరుండును నాలోలవనమాలావలయుండును నగుచు వాసు
దేవాగ్రజం డన్నగాగ్రంబుననుండి రాజన్యమధ్యంబునకు లంఘించినం దోడన
చూడారత్నరోచులు నెదరం బీతవాసోంచలంబు చలింప శ్రీవత్సలాంఘనశ్యామి
కలు గడలొత్త నుదాత్తస్థితమరీచు లుల్లసిల్లి నుత్కుల్లకమలనయనుం డగుచుఁ
గమలనాభుండు నుఱి కె నయ్యిద్దఱ బెట్టిదంపుఁద్రొక్కునం గ్రుంగఁబడి గోమంత

మహీధరం బహిలోకగతం బగు సలిలంబు వెలిఁ జేర్చి తొప్పదోఁగె నివ్విశే
పంబువలన విద్యేషిక్యతం బగు దహనోఽప్లవంబు ప్రశాంతం బయ్యె నప్పుడు. 96
తే. మందరాద్్రులు రెం డొక్కమాటుపడిన, కొలది కగ్గలముగ బిట్టు గలఁగుజలధి
పోల్కి రామకృష్ణాపాతభూరివేగ, సంక్షుభిత మయ్యెఁ బార్థివనై న్య మెల్ల. 97
వ. అంత.

98

క. బాహుప్రహరణు లై యతి, సాహసికులు యదుకిశోరస త్తములు రిపు
వ్యూహశతంబుల నత్యు, తాహంబునఁ గూల్చు డద్భుతం బయ్యె నృపా. 99
వ. ఆసమయంబున నమ్మహానుభావుల విక్రమంబుల కనుగుంబులుగా నమరప్రేర
ణంబున.

100

మ. చనుదెంచెఁ దివినుండి యాయుధము లాశ్చర్యప్రభాధుర్యముల్
ముని గీర్వాణపరంపరావిహితసమ్మోదంబు లున్మాదిహృ
ద్దనుజేంద్రక్షతజార్ద్రరూపములు మాద్యద్భుతజేతాశక్తి
త్తనకల్యాణవిధి ప్రసిద్ధబహుసంగ్రామంబు లుద్దామముల్.

101

జ. అమృతాసాధనంబులకుం దగునట్లుగా వారికిం బూర్వంబు లగు నిజదివ్యాకారం
బులు నుదారంబు లై పొందె నప్పుడు సుదర్శనశార్ఙ్గకౌమోదకీనందకంబులు
గోవిందుండును సౌనందసంవర్తకంబులు సబాణబాణాసనంబులుగాఁ బ్రలంబ
వైరియుం బరిగ్రహించి రనంతరంబ యనంతాంశసంభవుండు సంరంభవిజృంభితం
బగు బాహుమండలంబు చండశస్త్రోజ్జ్వలం బై దంష్ట్రాకరాళం బగు ¹ఫణివక్త్రంబు
కరణిం దేజరిల్లఁ గడంగి.

102

ఉ. చీదఱ రేఁగినట్లు రిపునేనల నెల్లను ముట్టి రోఁకట
న్దోదుచు నాఁగటం దిగిచి నొంచుచుఁ గార్తుకము క్తబాణముల్
వైఁ దొరఁగించి కూల్చుచును బాదహతి న్నలియంగ ద్రొక్కుచుఁ
లోఁ దభుకొత్తువీరరసలోలత మోమలశీరం జరింపఁగన్.

103

మ. హరియుఁ శార్ఙ్గవినిర్గతాస్త్రహతి నుద్యచ్ఛక్రపాతంబులం
గరవాలప్రవిదారణంబుల మహాకౌమోదకీఘాతని
ర్భరతం గౌర్యము సూఁడగాఁ గరము సంత్రాసంబునం దూలె మో
హరముల్ రాజసమాజముల్ దిరిగె నత్యంతంబు సంభ్రాంతితోన్.

104

వ. ఇట్లు సమరపరాజ్ఞులు లయి తనవెనుక కొదిగిన వారిం జూచి జరాసంధుం
డి ట్లనియె.

105

తే. వాహనము నెక్కి కైదువువలను మిగులఁబట్టి మొనతల నెంతయు భయరసంబు
గదిరి శివక్రించు నృపులకుఁ గలుగుభూత, హత్యఁబోలుపాపంబని రాదిమునులు.

క. గోపాలురు వీ రిరువురు, భూపాలురు పలువు రుగ్రభూరితరబలా
టోపనమగ్రులు మీ రీ, చాపలమున కోల్చి యొడిగఁజనునే ¹యిచటన్. 107

ఉ. ఇంచుక నెమ్మనమ్ముల సహించి రణమ్మున శినిల్చి నన్ను వీ
క్షించుచు నుండుఁ డేమియును గీచును బొంకఁగ నీచు మిమ్ము నీ
క్రించుల యాదవాన్వయులఁ గేలియహాలే ధన్వము క్తని
ర్వంచిత సాయకాగ్ని కనవర్యహాసిస్సులు గా చొనఁచెదన. 108

వ. అనినం గలంక దేటి యందఱుఁ గ్రమ్ము నుత్సేహంబు వాటించి యదరిన
మూఁకలం బ్రయత్నంబునం బురికొల్పి యాత్మీయంబు లగు వాహనశస్త్రాదుల
నాయితంబుగా సమకట్టి కేతుచ్ఛత్రచామరప్రముఖలక్షణంబులు మెఱయ
భేరిపణవాదివాదిత్రంబులమ్రోతతో బెరసి గజబృంహతంబులు రథనేమి నిర్ఘో
షంబులుం దురంగహేషితంబులు భటసింహనాదంబులు రోదసీభేదనప్రచండంబు
లుగా నుద్దండరథసంబున బలదేవవాసుదేవులం బొదివి. 109

క. శరచక్రతోమరంబులు, ²గురిసియుఁ గరవాలసరశుకుంతాదుల న
చ్చెరువుగ వ్రేసియుఁ బొడిచియు, నరనాథులు ఘోరరణ మొనర్చిరి కడిమిన్. 110

వ. అట్టి కోల్తల నైరించి కులగిరులపోలికి నప్రకంపు లై నిలచి యచువీరులు దారుణ
సంరంభంబునఁ గోపప్రతాపంబులు సూపి దీపించిన భూపనైన్యంబులయందు
ముసలవిచ్చిన్నకుంభంబులు నీరదారితవంక్షణంబులు నై తూలుశుండాంబులును,
చక్ర ⁴నికృత్తకంధరంబులుఁ గృపాదళితదేహంబులు నై సొలియు హయంబు
లును, నిపాతితరథికంబులు హతసారథికంబులు నై తెరలి పాటుతేరులును,
సాయకహతశరీరులు హంకారస్ఫారస్ఫుటితమానసులు నై సొలయు పదాతులు
నగుచుఁ బ్రత్యర్థిబలంబు కష్టదశం బొందం గీలాలజలాశయంబులం బలలకూట
కృత్రిమాద్రుల మేదోనిచయతల్పంబుల నుజ్జ్వలాంత్రహారంబుల నాయత
స్నాయుమేఖలలఁ గీకసవలయకంకాంబులఁ గపాలచషకంబుల గాత్రచ్ఛేదోప
దంశంబుల మజ్జామదిరాపూరంబులఁ గంకాశవీణలఁ గబంధనటనంబుల గోమాయు
విరుతగానంబుల నాజిరంగంబు జమునివిహారదేశంబును మండనస్థానంబు నాపాన
భూమియు సంగీతస్థలంబును నను శంక నుత్పాదించుచుఁ గంకగృధ్రకలకలంబుల
భూతజేతాళ డాకినీవిహరణంబుల నతిరౌద్రం బయ్యె నిట్లు శాత్రవసహస్రంబులం
బరిచూర్చి నలుదెసల నొడుఁగురాజులం గనుంగొని కమలనాభుం డెలుంగెత్తి
వారి కిట్లనియె. 111

ఉ. ఎక్కుడఁ బేర్చి వాహనము లెక్కినవారు బలంబు పెక్కువం
బెక్కురణంబులం గడిదిబీరము చూపఁగఁజాలువారు మీ

రక్కట చన్నె యిట్లు వసుధాధిపులార పదప్రచారతం
దక్కొని యున్నమ మ్మిచటఁ దాఁక్కొనలేక తొలంగి తూలంగన్.

112

మ. ¹అనికిం దారికి తోడు తెచ్చుకొని మి మ్మడంబుగా నొడ్డుచుం
దన మై సోకక యుండఁగాఁ దిరిగెడుక దవై జరాసంధుఁ డి
ట్లనిమిత్తంబు నశంప నేమిటికి మీ కారాజు నాత్మాపరా
ధునిఁ బుత్తెం డిట నస్తదీయ²సుమహద్దోశ్శిక్ష లక్ష్యంబుగన్.

113

— జరాసంధుడు బలదేవ వాసుదేవులతోడ యుద్ధంబు సేయుట —

క. అని పలికెడు పల్కులు విని, మనమునఁ గిను కొదవ నుదరి మగధవిభుఁడు బో
డునువిల్లు దేరు ఘనకే, తనమును గొని కడఁగె శార్ఙ్గధరుపై నొకఁడున్.

114

వ. కడంగి యతండు నతనిం గని.

115

శా. ³నుండంగ నరేంద్రసింహముల నీ వి ట్లేల సెగ్గించె ది
చో నుగ్రాటవిలోన నాఁ డటు పశుస్తోమంబులం గాచిన
ట్లానే కేశవ లావుఁ జేవయును ధైర్యంబుం గలం డండు ని
న్నానేర్పిప్పుడు నాకు నెక్కినఁ గదా యత్యంతసిద్ధంబగున్.

116

చ. అనితల నిట్టు లిగ్గలము లాడినయట్టులు గాదు సేత చొ
ప్పనయము వ్రేఁ గొకింతవడి యాత్మఁ దిరంబుగ సైచి నిల్వమా
సునిశితమామకాస్త్రములసోన మునింగి పరేతభర్తతో
నొనరఁగ నేడ చేసెద వను త్తమఃఖ్యవిశేషభద్రముల్.

117

తే. అనినఁ జిటునవ్వుతోడియనాదరావ, లోకనము రక్తనేత్రాంతభీకరముగఁ
గంసమథనుఁడు మగధభూకాంతుతోడ, నిట్టు లను ధరణీశ్వరు లెల్ల వినఁగ.

118

క. నాలా వెఱిఁగెడునంతటి, ⁴చాలిక నీ కొదవె నేని జనవర కడు మే
లేలా తడయఁగ ⁵నిదె నీ, యాలోకనగోచరుండ నైయున్నాడన్.

119

తే. రిత్తమాటలు ⁶సెల్లవ యుత్తము లగు, శూరులకు రజ్జు లొప్పునె సారబాహు
లిల నెఱుపుట దక్కఁగ లెమ్మ కడిమి, సూపు వివిధాస్త్ర శస్త్ర విస్ఫూర్తి యెసఁగ.

వ. అని యాక్షణంబ యా జగదేకవీరుం డా రాజకుంజరు నెనిమిదియమ్ముల
నొప్పించి సారథి నైదుబాణంబులను రథ్యంబుల ననేక బాణంబులను నొప్పించె
ముసలాయుధండు బాణాసన ప్రాధి మేఱయ నతనివిల్లు నడిమికి నఱకె నిట్లు
కృచ్ఛగతుం డైన యేలికం గని సేవాపతు లగు కాళికచిత్రసేనులు రయంబున
నడరి.

121

క. బలదేవు మూఁడుశరముల, నలఘువిశిఖపంచకమున నబ్జాక్షుని న
గ్గలిక యెసఁగ నేని వియ, తల మద్రువఁగ నార్పుటయును దద్దయు నలుకన్.

122

1. అనికంబోరచి. (బ్రాన్) 2. సుమహద్దోశ్శిక్ష. 3. లగ్గమయి యాడిన. 4. చాలుట.
5. నే నిదె. 6. సెలవులే దుత్తములగు.

- తే. కామపాలుఁ డధేందుముఖప్రదీప్త, సాయకంబునఁ గౌశికుచాపయష్టిఁ
ద్రుంచెఁ గృష్ణుండు నాలుగుతూపు లొకట, నేసి చేసె రథ్యంబుల నిలఁబడంగ.
- వ. ఇవిభంబున నిరథుం డై కౌశికుండు గదగొని హలాయుధుదెసకుఁ గవియ నా
లోనన యతండు చిత్ర సేనవధార్థంబు బా. వర్షంబు గురియుచుండ జరాసంధుండ.
- క. విలు ద్రుంచి వెక్కువిశిఖం, బులఁ బొదువఁగ బలుఁడు భూరిభుజబలుఁ డయ్యుక్
బలిఁయుఁ డగుఁగతువేడిమి, యెలయుట కత్యవ్యభుతంబు నొందుచుఁ బెనఁగెన్.
- వ. అంతఁ జిత్ర సేనుండు గదాదండంబునఁ బ్రలంబవైరివత్తుంబు ప్రక్షతంబు చేసి
తొలంగ నుటికె నప్పుడు. 126
- సీ. ఏను దొంబదియును నెనుబదియును నేడు సాయకంబుల జరాసంధుఁ డేచి
నీరజోదరు మహానీలాశ్వ సుందరసుకుమారదేహంబు శోణితమున
మునిఁగి సంధ్యారణఘనమనోహర మగునట్లుగా నొనరింప నవ్విభుండు
భల్ల మొక్కట వానిఁబల్లు ద్రుంచుటయును గదగొని ధరణి గ్రక్కదలఁ చేరు
- తే. డిగ్గనుటికి బార్హద్రధి యగ్గలంపు
వేగ మొప్పంగ డగ్గటి విష్ణునురము
వ్రేయుటయును నిర్భరమోహవివశుఁ డగుచు
వ్రాలె నగ్రజుఁ డభుకొండ వసుధ నతఁడు. 127
- వ. ఇట్లు వడుటయును. 128
- క. గోవిందుని నిహతునిగా, భావించి విరోధి ప్రమదభరితోత్కటచే
తోవేగంబున సకలది, శావలయము వడఁక నక్కజంబుగ నార్చెన్. 129
- ఉ. దానికి సైప కుద్ధతిగదాముసలంబులు రెంఱ నేతులం
బూని హలాయుధుం డడరి భూవరువత్తుము ఫాలముం బరి
గ్లానముగా నొనర్చుటయు గాఢశరక్షతిఁ దూలి నేలపై
జానులు మోపి మాగధుఁడు సత్త్వ శుఱుం బడి సామ్రాజ్యవోయినన్. 130
- వ. రోహిణీనందనుండు సింహనాదంబు సేసె ననంతరంబ యమ్మచుజేశ్వరుండు. 131
- క. కొండొకసేపునకుఁ దెలిసి, చండగదాదండమున నసహ్యక్రోధో
ద్బంధత బలు వ్రేయఁగ నా, తం డాగద విటుగవ్రేసెఁ దనగద వ్రేతన్. 132
- చ. జనవిభుఁ డాక్షణంబ యొకశక్తి యమర్చి జనార్దనాగ్రజ
న్తునిదెస వైచి తోడన యమోఘగదం గొని వ్రేసి యంతఁ బో
కనుపమముష్టి నొంచి మద మారఁ దలాహతిఁ ద్రోచి మూర్ఖులో
మునుగఁగఁజేసి యార్చె దివి మూఁగినవేల్పులు భీతి నొందగన్. 133

- క. అంతః దెలిసి యసురద్విషుఁ, డెంతయు రభసమున శత్రునెదిరి కదిసి దు
ద్ధాంతగతి వ్రేయఁగా మిసి, మింతుఁడు గా కాలఁ డొకసమిద్ధపుశక్తిన్. 134
- తే. అయ్యదూర్వాహు వైవంగ నది వెరవున, నొడిసిపట్టి యాబలియుఁ డత్తుగ్రుల్లిల
మగుడ నతనిన వైచె నమ్మగధపతియు, సొలసి వ్రాలి యాలోనన తెలిసి నిలిచి.
- క. పరిఘము గొని మధురిపుపై, నురవడిఁ గవియంగ బాణ మొక్కటి యేనెఱ
హరి శార్ఙ్గము దెగనిండఁ, దిరముగఁ గొని దాన రిపుఁడు ధృతిసెడి నిలిచెన్.
- వ. అయ్యవసరంబున మూర్ఖుడేటి బలభద్రుండు భద్రగజంబు ధరణీరుహంబు దెసకుఁ
గవియు విధంబున జరాసంధు నిప్పుడ యున్నూలుంజేయవలయు నని పలుకుచు
నలుక యెసఁగం గవిసినం గని దరదం డను భూవరుం డడ్డంబు సొచ్చి. 137
- ఆ. వరముషేర్చి నితఁ డవధ్యుఁ డెవ్వారికి, నతులశౌర్యధుర్యుఁ డధికధీరుఁ
డెట్లు నీవు సంపె దే నుండఁగా నాదు, బలిమి రామ మున్ను దెలియ వెట్లు. 138
- న. అని యదల్చినం గినిసి సంకర్షణుండు రిపుప్రాణాకర్షణం బగు తనలాంగలం
బమర్చి వాని నెదిర్చినం బరిఘపాణి యై వాఁడునుం దాఁకె నయ్యిరువురకు
నొక్కింత నేపు గజయూధపతులకుంబోలె నాభీలం బగు కలహంబు నెల్లె నంత. 139
- తే. స్కంధపీఠంబుమీఁద నాఁగలి దగిల్చి
కిట్టి సగతుని నిల బోరగిలఁ బడంగఁ
గడిమిఁ దిగిచి మ్రోకాళులఁ గలయఁ గ్రుమ్మి
చదిపి నెత్తురు మెదడును జెవరఁ జంపె. 140
- క. మునుజేంద్రుఁడు మగధేశుఁడు, గనుగొనుచుండంగ నిట్లు గడుఘోరవిధం
బునఁ జేర్చినబలునిబలం, బునకుఁ దలఁకి కలఁగె నఖిభూపబలంబుల్. 141

— జరాసంధుఁడు సకలరాజ్యసమేతంబుగఁ బరాజితుఁడై పోవుట —

- వ. కృష్ణుండును గ్రోధరభసోద్ధాముం డై కౌమోదకి యాయితంబుగాఁ బట్టి యిల
చలింపం ద్రొక్కుచు నక్కజంబుగా నడరి జరాసంధుసంధిబంధంబు బిట్టువ్రేసి
బెడినంపుఁ బిడికిటం బొడిచి యుఱక యుఱచేతం జఱచిన మ్రోకరిల్లఁబడి
తూలుచు నతండు నేతిగద ప్రిదిలిపడ సశరం బగు శరాసనంబును సపరికరం
బగు నరదంబును దిగపిడిచి యుషసరాంబ శరణంబుగా నుండడి నడంగిపోయినం
గలంగి రాజచ్యు లంపటు సమ్మెటలువెట్టి గుఱ్ఱంబులం దోలియు నంకుశంబు
లూని యేనుంగులం దఱిమియుఁ జేరుకోల నడచి రథ్యంబులం బఱిపియు
నత్యంతభయార్తులై నలుదెసలం జనిరి సర్వనైన్యంబులుం జెల్లాచెదరై కన్నవి
కన్న దెసలం బాతె నట్లు న రేంద్రసహస్రసంత్యక్తం బై విగతసంగీతం బగు రంగ
స్థలంబును గ్రేణినేయు సంగరప్రదేశంబు నైకొని. 142

చ. వరదండ పాంచజన్యము ప్రచర్ధితగర్వనిరూపి నొత్త న
య్యురునిననంబు మేఘపద మొందుటయు నివ్వని సర్వదేవతా
వరులను సిద్ధసాధ్యమునివర్మలు నార్చిరి లోకమంతయున్
భరితవిరావ మయ్యెడ దదుపాగతశబ్దవిమిశ్రాంబునన్. 118

వ. సంకర్షణుండును బ్రహ్మోత్కర్షంబున సింహనాదంబున రోదశీ కుహర పూరణం
బొనర్చె నిట్లు విజయలక్ష్మీనిభాషితుం డై లక్ష్మీశ్వరుం డన్నయుం దాచును
మానుషరూపంబు లప్పుడు తమ్ము నొంద విశ్రమార్థంబు గోమంతగిరియంగ
కొన్నిదినంబు లుండునంత. 144

సీ. ఆభంగి సమరపరాజ్ఞులు లయి సర్వభూపాలురును బోవఁ బోక మగుడి
చేదిభూనాథుండు శిశుపాలజనకుండు కారూశనై న్యయుక్తముగ నాత్మ
బలముఁ దానును యదాప్రతతికిక్కునఁ గలభాంధవ మెవ నచ్చి పక్షనాభుఁ
గానంగఁ జనుదెంచి కనుఁ ప్రితి నిట్లను ననఘ యే మీకు మేనత్తమగఁడ

తే. వినుము దమఘోషుఁ డనువాడ వినయరహితుఁ
డగుజరాసంధుఁ బలుమాటు ననునయించి
వాసుదేవుతో వైరంబు వలవ దుడుగు
మయ్య యని చెప్పి విన కున్న నాత్మఁ దలఁడి. 145

వ. అద్దురాత్తుం దొల్లి యెన్నఁడేనిఁ బరిత్యజించి యుండి నేఁ డతండు సంగరంబున
భంగపడి చెడిపోయిన న్నతరంగంబునం గని నాకుం గలవారిం దోడ్కొని
నీవాడ నై వచ్చితిఁ బగవాడు బలవంతుం డింతన తెగి పోయెడివాడు గాఁ
డీలోనన మగుడంబడి యెద్దియేనియుం గిల్చిపం బాపాదించు నిది నాకుఁ దోచిన
తెఱంగు. 146

చ. బహునరవాజివారణశవ ప్రకరంబులరక్తమాంససం
స్పృహబహుయాతుఘానచయభీకరగృధ్రవృకాదులన్ సుదు
స్సహబహువిస్రగంధములఁ జాలఁగఁ గుత్సిత యైనయీసమి
న్తహి మన కేల యొండెడకు మాధవ పోవుట లేస్స సయ్యవన్. 147

వ. ఇచ్చటికిం బెద్దనవ్వు లేదు కరవీరం బను పురంబు గల దండు సృగాలవాసుదేవుం
డనువాడు గలఁడు. వాడు నీతోడ నెప్పుడు మచ్చరించు నతని నణంచుట
యవశ్యక ర్తవ్యంబు. 148

క. ఇవె రెండు భవ్యరథములు, భవరథమ కా నొనర్పఁబడినవి చంచ
జ్వనహయాన్వితములు యో, ధవరా కైకొనుము నీవు దగ నగ్రజుండన్. 149

ప. అనినం బ్రియంబు నొంది యదునందనుం డతని సబహమానంబుగా
నవలొకించి, 150

- ఉ. చుట్టటికంబు ప్రేమమును జూపగ వచ్చిన వారికి నిజం
బిట్టిన యర్హ మైనయది యిట్లు భవద్వచనామృతంబునన్
నెట్టన మామనోగతులు నిర్భరహర్షము ¹నొందె నింక నె
ప్పట్టున నేము ధన్యుండు ప్రాపును దాపును నీవు గల్గుటన్. 151
- క. ఇప్పటికయ్యంబుతెఱం, గొప్పగఁ గనుఁగొంటి గాదె యోపుదు మేమీ
చొప్పున నెన్నిరఁబులు, చొప్పడిన జయింప వానిఁ జూచెద వింకన్. 152
- వ. ఈచక్రముసలంబుల ప్రసారంబునఁ బ్రతిపక్షుల బారిసమరుట మాకు నశ్రమంబు
సర్వజగంబుల నస్తద్విక్రమంబు లమ్మతంబులుగాఁ జెప్పికొనునట్లు సేసెద మని
వలికి యాప్రాద్ధ యయ్యిరువురు నరదంబుల నెక్కి రథారూఢుం డైన దమ
ఘోషండు ముందట నడవఁ దత్త్రైన్యపరివృత్తు లై బల దేవ కేశవులు రెండు
విడిదలలు తెరువునం బుచ్చి మూడవనాఁడు రేపకడ కరవీరపురంబు పై విడిసి
రపుడు. 153
- క. తమపేరు చెప్పి యుద్ధా, ర్థము వచ్చినవార మేము తడయక సంగ్రా
మము మాకు నీవలయు నని, కమలాక్షుండు పలుక నచటికావలివారల్. 154
- తే. కడు రయంబున నరిగి యప్పుడమితేని
కెలుగఁ జెప్పినఁ గడుఁ గన్ను లెఱ్ఱసేసి
యతఁడు విహితసన్నాహుండై యాక్షణంబ
యొంటిమెయి సైన్యముల నెల్ల నుడిపి కడిమి. 155
- వ. తొల్లి యాత్మీయనియమంబునకు మెచ్చి యాదిత్యుం డిచ్చిన యాదిత్యవర్ణం బై
వెలుంగు హేమరత్నసుందరస్యందనంబు పిశంగతురంగంబుల యుద్ధాగమనంబున
గగనగామియుంబోలే నుల్లసిల్లుచు హరివాహనం బగు మేఘవాహను నరదంబు
చెలువు దీపింప నింపుమిగుల నెక్కి యక్కజంబు లగు ధనుస్తూణీరకృపాణాదు
లమరఁ గమనీయకనకకవచచ్ఛన్న శరీరుం డై సాంధ్యజలధరపిహితం బగు మహా
శైలంబుపోలిక నాభీలం బగు నొప్పిదంబుతోడం బురంబు వెలువడియె నంత. 156
- మ. లయకాలంబునఁ బ్రాణిజాతము ననాలస్యంబుమై మ్రొంగ వే
డి యుదగ్రోద్ధతిఁ దోచుదండధరుమాఙ్కిన్ వచ్చుదుర్వారని
శ్చయు నాశోత్రవు గాంచి కృష్ణుండు నిజస్వాంతంబు సంభ్రాంతి నెం
తయుఁ బెంపారఁ దనరౌచె దాదృశుండ యై దర్పించెఁ దద్భ్రాతయున్. 157
- వ. చేచినాథుం డయ్యిరువుర యుత్సాహంబునకు ననపోహం బగు హర్షనిర్వాహంబు
వహించె నన్నిష్ఠుండు తన రథం బొక్కటి యప్రతిపీరునరదంబున కెదురుగా
నడపింప నకంపితరభసంబున సృగాలుండును గడంగి కదిసి యతనిం దాఁకె
నట్లీరువురు వాసుదేవులకు దేవతలు మెచ్చు కయ్యం బయ్యె నంద. 158

- తే. శరము లొకలక్షఁ గరవీరపుర విభుండు
యాదవేంద్రుని బొదువంగ నతఁడు డెబ్బ
దెనిమిదింటు నాతని నేనె మగుడ
నేబదింటు గృష్ణుని నన్న రేశ్వరుండు. 159
- క. వారుణవాయవ్యంబుల, నారాయణమూడఁ దొడిగె నరవతి శరముల్
మూరశిఖవజ్రశరవి, స్ఫారతఁ దద్దీప్తి మూన్పె బద్దేక్షులుండున్. 160
- క. జంబుకుఁ డేయఁగ యమరు, ద్రాంబకములు నిగిడి వడిఁ దదస్త్రములు విచి
త్రంబుగ మాధవుచే నిమి, పంబున శమితంబు లయ్యె జగములు వొగడన్. 161
- చ. హరి గొనయంబు ద్రుంచుటకు నస్త్రవరంబు సృగాలుఁ డెంతయున్
బరవస మొప్పు నై కొనినఁ బ్రాజ్ఞుఁడు శార్ఙ్గధరుండు తద్విధం
బరుదుగ నాత్మలో నెఱిగి యాతనివి ల్లొకయర్థచంద్రని
ష్ఠురవిశిఖంబునం దునిమి సొంతట నంగము చొవ్వ నేసినన్. 162
- క. వేటొక విలుగొని వెనుతుండఁ, దూఱఁగ హరిమేన నాటె వొమ్మిది యమ్ముల్
మా తెనుబదింటఁ బొదిలెం, గాఢీయగా మఱియుఁ బఱపె గమిగొనఁ దూపుల్. 163
- శా. కోపం బుత్కటమై ముకుందుఁడు గుఱాఘోషంబు విజ్ఞుండల
క్షేసక్షోభకరోరమై నిగుడఁగా శీఘ్రస్త్రపాతంబులం
జాపంబుం దచుమాడి సూ హాసనోత్సాహంబునం బేర్చి థా
త్రిపాలున్ బహుళోజ్జ్వలప్రదరపక్షిచ్ఛన్నుఁ గావించినన్. 164
- వ. సారథ్యచతురుండునుం దాన యై కడంగి. 165
- ఆ. అన్యచాపహస్తఁ డై యతఁ డొకయమ్ము, గేల¹నమరఁ బట్టి కేళివోలె
సమరరాగభరము సస్తితవక్త్రంబు, నందు మెఱయ నిట్టు లనియె హరికి. 166
- సీ. గోమంతిరియందుఁ గొంపలురాజుల నొడిచితి నని మదం బడరి యిందు
వచ్చితి కరవీరవల్లభుఁ దొడరంగ నల్పులు మూఢాత్ము లాన్మపాలు
రిదె యొక్కరుండన యేను గయ్యమునకు నమరి నిల్చినవాడ నట్లు నీవు
నేకాగ్రయోధివై యెసఁగితి ధర్మయుద్ధం బిది గీర్తివిధాయి మనకు
- తే. నొక్కవాసుదేవుండ కాక యుర్విమూడ
నెంద టిప్పుడు నిరు వధియించి నాదు
పేరు సుస్థిరస్థితి నెందుఁ బెంపు నొంద
నిలువఁ గలవాడ నొక్కింత నిలుపు మిచట. 167
- చ. అన విని దేవకీసుతుండు హాసవినిష్ఠురవక్త్రఁ డై సృగా
లునిదెసఁ జూచి నీమనసులో రణవాంఛ నరేంద్ర యిప్పుడుం

- బానుపడదేని సాహసము వాంఛిరివోవఁగ నిల్చి కైదువుల్
విను కలయన్నిటం బెనఁగు విక్రమ మేర్పడ నేను జూచెదన్. 168
- క. ఆవల నాచేయంగల, యావిధమును నున్నయదియ యది మునుముట్టక
వావిరి చెప్పఁగ నేలా, నాపుడు నవ్విభుఁడు భీషణస్ఫురణమునన్. 169
- క. తలుచుగఁ బటవెఁ గడిదియం, పట తోమరచక్రపరశుపరిఘచయము లే
డైఱఁ బైఁ గురిసెఁ గృపాణము, లుటక ప్రయోగించి వైచె నొక్కట శక్తుల్. 170
- వ. ఇట్లు వైరిప్రయుక్తం బగు వివిధాయుధాంధకారంబు సీరంధ్రం బై కవిసిన నిర్భర
స్థితిం బొలుపారి దైత్యారి దారుణవిక్రమం బగు చక్రంబు చేతఁ గైకొని
వాని నాలోకించి. 171
- ఉ. చేయఁగ నోపినంతయును జేసితి చూచితి నేను సీవిధం
బాయతమద్భుజాకలిత మై యిదె వచ్చె మహోగ్రచక్రమిం
కేమది చెప్పుమా తెలియ నిప్పటికిం బరిరక్ష యంతక
వ్యాయతదంష్ట్రులం దగులువాడవు గాక సృగాల యిచ్చటన్. 172
- వ. అని పలికి యమృహాచక్రం బతనిపయిం బ్రయోగించినఁ బ్రళయసమయ నిర్ఘాత
ఘోరం బయి యడరి యది తదీయ శిరంబు రెండువ్రయ్యలు నేసి క్రమ్మటి వచ్చి
యాసరోజాక్షు దక్షిణహస్తం బలంకరించె నంత. 173
- సీ. పగతుచే నివ్వాఙ్మిఁ బడి మృతిఁ బొందినఁ గలఁగి వీ డక్కడక్కడఁ బడంగ
నంతిపురంబున నతివలు విత్తస్తకురీవిరావసంకులము గాఁగ
నేచ్చుచు నచ్చుకి కేతెంచి రం దగ్రసతి యాత్మసుతుని నాశక్రదేవు
నవ్వాసుదేవునియడుగుఁ గెందమ్ములమ్రోల మ్రొక్కించి సమ్మోహవివశ
- తే. యగుచు విలపింపఁ గరుణించి యవ్విభుండు
మగువ నూరార్చి సకలసామంతమంత్రి
పారముఖ్యపురోహితప్రతతిఁ బిలువఁ
బనిది రాజ్యంబు నృపతనూజునకు నిచ్చె. 174
- వ. ఇట్లు కరవీరపతిం బరిమార్చి తత్పదంబునం దదీయసంతతిం బ్రతిష్ఠించి. 175
- క. మధురుధనుఁ డాక్షణంబున, మధురగుఱిచి కదలి మేనమామఁ దగఁ దదీ
యధరిత్రికి వీడుకొలిపి, యధిక ప్రమదంబుతోడ నన్నయుఁ దానున్. 176
- వ. మాగ్గులున నైదు దివసంబులు వసియించి యాటవనాటిరేపకడ పురం బనతిమారం
బునం గని పాంచజన్యంబు పూరించిన. 177
- ఉ. స్థంధ న ¹యుగ్యనేమిగవసమ్మిళితంబుగఁ బేర్చి రోదరీ
కంఠరపూర్ణమై తదభికల్పితనాదము వర్షె దాని కా

నందముఁ బొంది యాదవులు నవ్యనిరూపి నలంకృతాంగులై
ముందట నుగ్రసేను నిడి ముఖ్యపురోహితపూర్వకంబుగన్.

172

వ. అనేక దంతితురంగసుభటసహస్రంబుల సమకట్టి యుదగ్రకేతువులు నుజ్జ్వలాత
పత్రంబులు నొక్కట శోభిల్లం బెల్లుగా మ్రోయుచు మంగళవాదిత్రంబులతో
నమిత్రజైత్రులగు నవ్యసుదేవపుత్రుల నెదుర్కొనిరి వారును వారి నభినందించి
వంది మాగధకీర్తనంబులు విప్రజనాశీర్వాదంబులుం బ్రకృతిప్రమోదవాక్యం
బులు వీనులకు నింపుసొంపు సంపాదించ నకంపితవిభవంబునం బురంబు ప్రవేశించి
రా సమయంబున.

179

చ. అనిమిషకోగోల్వఁ బొలుపాడు¹పురందరుఁ బోలి యాదవుల్
దనుఁ గొలువంగఁ గృష్ణుఁడు ముదం బెసఁగఁ వసుదేవు నింటికిం
జనుటయు నన్నతో నటులు సన్మృగుపాగతుఁ డైన కూర్మినం
దనుఁ బ్రణతోత్తమాంగుఁ దగఁ దండ్రి కవుంగిటఁ జేర్చి యర్చిలిన్.

180

వ. వేనవేలు దీవన లిచ్చి వేయివిధంబుల నుపలాలించె నమ్మహాత్మనంబున నశ్వరంబు
లోన నెవ్వండును దీనుండు మలినుండు ననలంకృతుం డసంతుష్టుం డనుత్సా
హండును లేడు సర్వజనంబులుం బరమ కార్యణభరితు లయి రని వైశంపాయ
నుండు చెప్పినకథ సవి సరంబుగ.

181

ఉ. వాసవితుల్యవిక్రమ వివాసిత శత్రుభుజానిలాస ది
గ్వాసనకారిసౌరభ విభాసియశస్కర దానశ్రుతా
ద్యాపిక రాజ్ఞభాసురవిభాసరసీహమామిత్ర మానసా
ధ్యాసిదయాసనాథతుహినాంశువిభూషణ సౌఖ్యభూషణా.

182

క. శ్రీమల్లచమూవల్లభ, సామాదికనతురుపాయసామర్థ్య నమ
త్సమంతోజ్జ్వలవైభవ, సామగ్రీలబ్ధసఫలసౌభాగ్రిత్రసుఖా.

183

మాలిని. వినుతభువనవీతో ద్వేగవిస్తీర్ణభాగా, వినగభరితవిశ్వావేక్ష్య⁴విద్యత్ప్రతీక్ష్యా
ధనదసదృశదానోదాత్తదాక్షిణ్యచిత్తా, ధనికసుజనధర్మాధ్యక్షధన్యస్వపతా.

గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమిశ్వర చరణురోరుహాధ్యానానంద సౌందర్య
ధుర్య శ్రీ సూర్యచారాయణ సుకవిసంభవ శంభుదాసలక్షణాభిధేయ యెఱ్ఱయ
నామధేయ ప్రణీతం బైన హరివంశంబు నుత్తరభాగంబునందుఁ బ్రథమా
శ్వాసము.

1. మదానను. 2. నివారిత. 3. విశాసి. 4. విద్యాప్రతీక్ష్యా.

శ్రీ రస్తు హరి వంశము

ఉత్తరభాగము - ద్వితీయాశ్వాసము

మాద్యదంద్ర దేశ
క్షేమదకరవాల సుజనకీర్తితగుణలో
లా మంజులవాగ్జాలా
వేమక్షితిపాల నిత్యవిజయవిశాలా.

- 1 వ. అక్కఱకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు జరాసంధు పలాయనం
బాకర్ణించి జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె. 2
- 2 వ. అఖిలనై న్యములు సహాయులు గూడంగఁ గృష్ణుచే నపజయక్లేశ మొంది
యేమని తనవీటి కేఁగె నమ్మగధేశుఁ డకట యిమ్మెయిన నుంశమే 3
యవనీశతుల కెల్ల నగ్రణియనిఁ బాటిపోక కర్జునుగఁ దైకొనంగఁ
జనునె శత్రులవెంట మునుఁ దాన గరలి యవ్వీరులు నెగువంగ వెన్నుసూపి
తే. పటచు తుంతయు సిగ్గటి బాముమాలి
యేమిటికిఁ గాక చెడుట దా నెఱుంగఁ డొక్కొక్క
1 యిట్లు వోయినప్పటి నెట్లు లయ్యె
నివ్వధం బెఱిఁగింపు మునీంద్రవంద్య. 3
- 3 వ. అనిన వైశంపాయనుం డిట్లనియె నట్లు పరాజయంబు నొంది చనిన జరాసంధుండు
లజ్జావనశవదనుం డగుచుఁ బురంబు సొచ్చి నిరుద్ధోరగంబుపాలికం బొరలి నిశ్చ
సింపుచు నశ్రాంతచింతాకులత్వంబునం జిత్తసమాధానంబు వడయ నేరక యొక్క
నాఁకు భూపతుల నందఱం బిలుపించి వారి కిట్లనియె. 4
- 4 వ. శ్రుతకూలంబయి దైవ మెంతయును బాపం బాచరింపంగ ను
న్న మైనప్పుడు పౌరుషం బతిసమర్థం బయ్యు నత్యంత దు
ష్టుల బొందెం గనుఁగొంటిరే మనచుహోద్రేకం బనేకక్రమా
భిప్రాయే చేచ్చియు నట్లు గోపశిశువుల్ దూలింపఁ దూలెం దుదిన్. 5
- 5 వ. మన కిప్పుడైన తేజోహాని భూతసర్పంబు గల యంతకాలంబును శాశ్వతం బై
యుండు నిది యవనయింప నుపాయం బొం డెయ్యది యెయ్యనునైన నైన
నయ్యాదపుల వధియించుట నకుం గర్తవ్యంబు. 6

క. దీనికి దగ మీరును మీ, నేనాసముదయముతో విశ్వఖలవీం
బూని నడచి చగతుపురం, బైనమధుర పొదివి వైర మడచంగ వలయున్. 7

— జరాసంధుడు రెండవసారి మధురమీద దండెత్తివచ్చుట —

తే. మనబలంబు లనంతంబు లనుపమములు, యాదవులు వీతసాధచు లర్థహీను
లేను బొదివి నిరోధింప నెల్లభంగి, జెనుదు రొగి సందియము లేదు కడంగుఁడోపి.

వ. అనిన నందఱు నవ్విధంబున కియ్యకొనిరి జరాసంధుం డనతిచిరం బగు కాలంబున
సమస్త నైన న్యసమన్వితం దైకదలే గోత్రజులును సంబంధులును సుహృదులు నైన
రాజులును గోమంతశైలంబునం జాల భంగపడుట నభిమానంబు పూనినభూనా
థులు నతని ననుగమించిరి విశేషించి విష్ణుద్వేషు లైన పాండ్ర కళింగ దం-వక్త
శిశుపాల సాల్వ రుక్మి యవన వేణుధారి సౌవీర గాంధార త్రిగర్త భగదత్తు
లును మఱియు నంగ వంగ సుహృ విదేహ కాశ కరూశ దశార్ణ మద్ర పాండ్య వేశా
ధీశులు నుత్సాహంబునం బేర్చి తత్సహాయు లై చని రివ్విధంబున నివదియొక్క
యత్తోహిణులతో నతండు కతివయప్రయాణంబుల నరిగి మధురాపురోపవనం
బులు సన్నివేశంబులుగాఁ గైకొనిన. 9

తే. విష్ణు మున్నిడుకొని యబ్ధవృష్టిచరులు, కోటపై నుండి యా నైన్యకోటిఁ జూచి
యుగసమాప్తి కాలంబున నల్లసిల్లు, నుదధియో కాక యని వెఱుగొందు చుండ.

క. సీరి గనుంగొని నవ్వుచు, శౌరి యనియే భూభరంబు సయ్యన మాన్వత్
గోరి యొకో విధి యిచ్చుట, నీరాజులనెల్ల నొకట నిట్టొడఁగూర్చెన్. 11

వ. దుర్జనుం డగు నీజరాసంధునిమిత్రంబున వీరు లిందఱకుఁ బ్రాణాంతకారి మైన
యాపద సంప్రాప్తం బయ్యె నది యట్లుండె ననేక దేశనివాసు లగు చనుభాధీశుల
యడియాలంబులతోడి గొడుగులుం బడగలు, జూడు మీకూడిన మూఁకలం
గ్రీడయపోలే దుచుమాడ వలయు సన్నాహసమేతుల మై వెడలుక మనియె
నంత. 12

తే. యముననిడువెల్ల విడిదల యై తలిర్ప, బలము విడియించి మగధభూపాలకుండు
మనుజనాథులఁ బిలువించి మంతనమునఁ, గార్యమంతయు నూహించి కడఁకమిగుల.

క. అరుదుగ గాడ్చునకైనను, జొర ¹నెడయును లేక యుండఁ జాట్టుచు ముట్ట
ద్వరితముగ వలయు నీపురి, వెరవు ప్రయోగింపుఁ డిట్టి విధమునకుఁ దగన్. 14

వ. అని పలికి తదనురూపంబుగా నవ్విభుండు. 15

సీ. గుద్దండ్రుం బెద్ద గునపంబులను గోట యొండొండ త్రవ్వుట నుక్కుటులుల
రాకట్టనపు టెడల్ గైకొని నఱకుట యొనరుదంచనముల నొడిసెలలను

జాలంగ నెందును సవరించు టమ్ములఁ దోమరంబులను శక్తులను గదల
గగనంబు నీరంధ్రకంబుగాఁ జొదవి యం దెవ్వరిఁ దలసూపనీకయుండు

తే. టొలి కర్జంబుగా నెల్ల యోధులకును, జెప్పి నేఁడాదిగఁ బురంబు నెలుచుపనియ
సర్వకృతియు మీ కని సమాజ్ఞాపనం బొనర్చి మఱియు నానగరము నాల్గుదెసల.

వ. గోమంతపర్వతంబున నెవ్వరి నే దిక్కున నిలువ నియమించె నట్లు వారి నయ్యై
విధంబులను నిలిపి లగ్గనేయం దొడంగిన. 17

తే. ఉగ్ర నేనాసమేతుఁడై యుగ్ర నేను, నగ్రసరుఁగా నొనర్చి వీరాగ్రగణ్యుఁ
డచ్యుతుఁడు బలదేవసమన్వితముగ, నఖిల యమవర్గములఁ గొని యనికి వెడలె.

చ. వెలవిన యాదవేంద్రు నతివిశ్రుతతేజానిఁ గాంచి భూమి భృ
ద్బలములు భీతినిహ్వలవిభావనఁ జేష్ట లడంగి చిత్రితం
బులక్రియఁ జూచుచుండె నరపుంగవకోటియుఁ జిత్తము ల్లఘం
గలఁగఁగ డొంకె నంత భుజగర్వము సర్వము దక్కి గ్రక్కునన్. 19

క. తమ మొనలు గరము గొంచెము, లమేయములు వగఱముఁక లని యేమియు ను
ల్లముల గణింపక యాదవ, సమితియు వెల గడఁగెఁ జక్రిశౌర్యము గలిమిన్. 20

వ. అయ్యవసరంబున. 21

చ. గరుడపతాకతోడిరథకల్పన మొప్పుఁగఁ జక్రమాదిగాఁ
బరఁగినకై దువు ల్వితతబాహువుల వెలుఁగొందదివ్యతా
స్ఫురితశరీరండ్లై సకలభూతభయంకరవిక్రముండు పం
కరుహద శేషుఁడు డడరెఁ గంపముఁ బొందఁగ శత్రునై న్యముల్. 22

క. హలముపలచాపధరుఁడై, బలుఁకును నిశచివ్యమూర్తి భాసిల్లఁ గడుఁ
వెలుఁగొంద రిపులచూడుకలు, ప్రళయవిభావసునిఁ గనినపరుసున మెఱయన్. 23

వ. ఇట్లు సన్నద్ధులై వసుదేవసూనులు ఎన్ననై న్యంబులం దలకడచి మహామకరం
బులు మకరాలయంబు దఱియు తెఱంగున విరోధివ్రూహంబు గలంగఁ దఱిసి
రప్పుడు కృష్ణు సంతతం గని నేనాగ్రగామి యగు జరాసంధుండు నిజశంఖంబు
పూరించిన వారిజోదరుం డయ్యుత్సాహంబు సరకునేయక పాంచజన్యవినాదం
బున భూదిగ్గగనమధ్యంబు సంభరితంబు గావించిన. 24

తే. ఊర్ధ్వలోకనివాసుల యుల్లములును, నధికభయమోహవివశంబు లయ్యై ననిన
నల్పధారుణినాథనై న్యములు గలఁగి, త్రిప్పుకొని తల్లడిల్లుట సెప్ప నేల. 25

— జరాసంధుఁ డుగ్ర నేను నెదుర్కొని యాక్షరంబుగ నాక్షేపించుట —

వ. అమృతామోధవమలం దాఁకి మగధనాథుం డనేక బాణపరంపరలు పరఁగించుచుం
గదిసి తదీయ పార్శ్వంబున వరరథంబునం దున్న యుగ్ర నేనునిం గని యిట్లనియె.

- సీ. భోజవంశమువారు ¹రాజులై యుండంగ యాదవుల్ కింకరులై చరింతు
రట్టియన్వయమునఁ బుట్టియుఁ గడుబాము మాలితి నీకంటఁ బాలిశుండు
గలఁడె యెవ్వఁడు పుత్రుఁ బొలియించె నాకృష్ణుఁ డెక్కటి తద్రాజ్యమెల్లఁ దాన
కొనిరి త్తపట్టంబు నినుఁ బూన్ప నతనివెట్టెడు నన్నపిండంబు గుడిచె దకట
- తే. యెట్లుగాఁ బెద్దవాడ వై తేమిబ్రతుకు, సిగ్గఱినభోగ మెట్లు రుచించె నీకు
హరికి బంటపు గాక నీ వవనిపతిచె, యిట్టిరాజధర్మధ్వంసి నేను నైప. 27
- క. నినుఁ దొలుత సనై న్యముగా, ననిలోఁ దెగటార్చి పిదప యాదవుల జనా
ర్దనపూర్వజపూర్వకముగఁ, దూమముదు నీపీఁచమడఁగ దుర్దమశక్తిన్. 28
- వ. అనిన నమ్మాటలకుఁ గలపించి కమలనాభుండు. 29
- ఉ. అక్కట యుగ్రసేనుని మహాత్ముని బల్కుట సంగరంబునం
దెక్కుడు పౌరుషంబు వెలయించుటయే పలుకం దలంచినక
స్రుక్కక నన్నుఁ బల్కుము విరోధి నొకండన కాన నాకు నీ
యుక్కివ మెన్నిచందముల నోర్వక పోవునె వేయు నేటికిన్. 30
- తే. నాఁడు గోమంతనగమున నన్ను నాజి, గదిసి చూచినవాడవు గావె నీవు
నాఁటివాడవ నేనుచు నవ్వఁబాటు, గాదె యిట్లంట యీ వితర్కంబు వలదు. 31
- ఉ. ఇమ్మెయి నిప్పు డగ్గమయి యెప్పటియట్టుల డాగురించి నీ
విష్టులఁ బాటిపోవ కొకయించుక నిల్చితివేని నీదుకం
తమ్మనికుంతితాస్త్రవికటప్రహతిం దునుమాడువాడ ని
క్క మ్మిది సూడు మస్తదవిఖండితగర్వము సర్వము న్నృపా. 32
- క. అని యిరువదేనుతూపుల, జనపతి ²నైదింట నతనిసారథి బ్రభుఁ డే
పున నొంచి కార్తుకముఁ గే, తనముఁ దునిమె రెండు సునిశితప్రకరములన్. 33
- వ. అట్టియెడఁ గౌశికచిత్రసేను లతిరయంబున నడ్డంబు సొచ్చి వాసుదేవుం బెల్లెసీరి
కౌశికుండు వేఱ మూఁ డమ్ములు హఠామునుమీన గ్రుచ్చె నాతం డతని విల్లు
భల్లంబున నఱకి యుఱక మెఱుంగుటమ్ము లెమ్ముం గీలించినం దలంకక కోదం
డాంతరంబు ధరియించి మాగధసేనాపతి యమ్మానవాగ్రజుతో నేట్లాడుచుండం
జిత్రసేనుండు దోడ్పడియె నంత. 34
- ఉ. ఒండొక నిల్లుపుచ్చుకొని యుగ్రగతి న్నగధేశ్వరుండు దో
శ్చండిమ సూపె గృష్ణునకు నై న్యపు లిద్దఱు భర్తఁ గూడి యొం
డొండ హరిహాలాయుధుని నొక్కట నేసిరి వారి మువ్వరక
దండిమగండు పంకరుహనాభుండు నొంచె శరత్రయంబునన్. 35
- తే. ఉగ్రసేనునిమెయినాటె నుగ్రబాణ, మాజరాసంధుఁ డొకటి యయ్యవనిపతియు
డెబ్బదేను దొమ్మిదియును నిబ్బరంపు, టమ్ము లతనిపైఁ బరఁగించె నలుక మిగుల.

- క. మాధవమాతామహుతో, బాధకముగ దశసహస్ర బాణంబుల నా
యోధనము నేసె మగధధ, రాధీశుడు చూచి ఖచరు లచ్చెరువందన్. 37
- వ. కంసజనకుండు ధనుర్దండఖండనం బొనర్చిన నొండువింట నతని డెందంబు గాఁడ నేసి
రథ్యంబులం దెగటార్చి విల్లునుం బడగయుం బొడిసేసె నల్లు రామకృష్ణులు చూచు
చుండఁ బగతుచేత విరధుం డై యయ్యుగ్ర నేచుండు దొలంగిపోయిన. 38
- సీ. చెలఁగి కౌశికచిత్ర సేనులు దోడుగా నాబృహద్రథసూనుఁ డాహవమున
సీరిఁ జక్రిని గ్రూరశితసాయక త్రయమున నొంప హరియు ¹నాభూపవర్యు
నచ్చుమూపతులను నంబకశతములఁ గప్పిన బలువిడిఁ గామిపాలుఁ
డై దేసియమ్ముల ²నందఱ నేసి యాచిత్ర సేనునిధినుత్తేనంబు
- తే. నేసి హయములఁ గూల్చెఁ జెచ్చెర నలండు
పరిఘపాణి యై కదియంగ బలుఁడు నతని
యుసులుగొనుటకు శరము లొండొండ పఱుఁ
ద్రుంచె నాతనివిలు మాగధుండు పేర్చి 39
- వ. ఆలోన గవాహస్తుం డై యుటికి తదీయరథ్యంబులం జదియి మోఁదిన నా
రాముండు భీమవేగంబున ముసలం బమర్చిన నడరి నల్లు జరాసంధ బలచేపు
లెక్కడిం దలపడం గడంగునెడ రెండు సైన్యంబులు భేరిమృదంగనిస్సాణారవం
బులు సింహనాదంబులు నంబరంబు వగులింప నయ్యిద్దఱ తలపాటునకు నంకిలి
యగునట్లుగాఁ గ్రందుకొనం దఱిమి. 40
- క. ఇరువురుఁ దొలంగి గ్రక్కున, నర-ము లెక్కిరి బలంబు లన్నియు వీరకం
బురికొల్పుచుఁ గడఁగిరి వొర, లురవడి నుత్సాహరసముత్కటపరణిన్. 41
- వ. శినియు నరావృష్టియు బభ్రుండును ఎవ్వధుండును లోనుగా బలదేవు మున్నిడి
కొని యొక్క దెస మోహరించిరి. దాశవహుండును గంహుండును బృథుండును
శతద్యుముండును విదూరుండును నాదిగా వాసుదేవునిం బురిస్కరించికొని
యొక్క దిక్కునం బన్నిరి. సత్యకుండును సాత్యకియు శ్వఫలుండును శ్యాముం
డును సత్రాజితుండు నుగ్ర సేనుండును నాదిగా మృగధరు నగ్రేసరుం జేసి యొక్క
వలన నిలిచి రిట్లు మూఁడొడ్డనంబు లై యమసైన్యంబులు భీష్మకరుక్మిప్రముఖమహా
యోధరక్షితంబును బ్రాచ్యదాక్షిణాత్యబహుళంబును జరాసంధసనాథంబును
నగు మాగధసైన్యంబుం దలపడియె నట్టి లాఁకుదల నశ్వారూఢు లశ్వారూఢులను
గజారోహకులు గజారోహకులను రథికులు రథికులను బదాతులు పదాతులను
దార్కొనిన నిరువాఁగునకు శూరజనహర్ష జననంబును భీరునివహభయావహం
బును వైవస్వతపురవర్ధనంబు నగు యుద్ధంబు ప్రవర్తిలై నందుఁ గృష్ణుండు రుక్మిని

నుగ్రసేనుండు భీష్మకుని వసుదేవుండు క్రధుని బభ్రుండు కాశికుని గదుండు చేది
నాథుని రంభుండు దంతవక్త్రుని సాత్యకి విందానువిందులను శతద్యుమ్నుం డేక
లవ్యుం దాకిరి జరాసంధుండు రామునితో సంగ్రామం బొనర్చు నాసమయంబున.

—౧౭ దుక్తి శ్రీకృష్ణునితోడం వలవడి యుద్ధంబుచేసి పరాజితుం డై పోవుట —

తే. ఇరువదేను ముప్పదిరెండు వరుసతోడ, నేనె నమ్ములు యక్ష్మిపై వాసుదేవుఁ
డస్త్రములు రెంటు భోజరాజాత్మజుండు, మాధవుని నేనె వేఱొక్క మార్గణమున.

క. ఆతనికార్దుకమార్చి, శాతనమున కుత్సహింప శార్దూపండున్
శాతాంబకమున విశిఖో, పేతంబుగఁ ద్రుంచె నతనిపెనునిల్లు వెనక్. 44

ఉ. చిన్నధనుష్కుఁ డై రిపుఁడు శీఘ్రము శక్తి యమర్చి వైచె నా
వెన్నునిదిక్కు శౌరియును నిస్ఫుటభల్ల మొకంట దాని ను
త్సన్నము సేసి యొలిన గదాపరిఘంబులు లోనుగా నతం
డెన్నిటి నెత్తె నన్నియును నేపెరుగ న్నులుకూడఁ గైదువుల్. 45

వ. అంత నిలువక కేతనంబు నటకి రథ్యంబుల వధియించి సారథిం దెగబార్చి విర
ధుండును వికలసాధనుండు నైన యతనిం జూచి త్రికాలవేది యగుట నవ్విష్టుండు
భావి యగుతతో నరిపరిగ్రహంబున నయ్యెడు యదుబాంధవం బూహించి చంపక
పోవిడిచె నుగ్రసేనుండు భీష్మకునిం బంచవింశతివిశిఖంబుల సేసిన నతం డతని
ననేకశతసంఖ్యంబు లగు శరంబులం బొదువుటయు. 46

ఆ. అలిగి కంసుతండ్రి యతని విల్లుచు బడ, గయును ద్రుంచి సూతు హయచయంబుఁ
గూల్చుటయును భీతిగూరి భీష్మకుడు¹క, య్యంబునేయు టుడిగి యరిగెఁ దొలఁగి.

మ. క్రధుఁ డేడమ్ముల నొంచెఁ గృష్ణజనకున్ గర్వంబుతో నాతఁ డా
ప్రభుబాణాహతి లెక్కసేయక వడిం బెల్లెసి తోడ్తోన నా
రథి నశ్వంబులఁ గేతువున్ ధనువు రాద్రస్ఫూర్తితోఁ ద్రుంపఁగాఁ
బృథవీనాథులు సూడఁ బాతె నతఁడున్ భీతిం గడున్ దవ్వగన్. 48

వ. బభ్రుం డనేక బాణంబులం గౌశికునంగంబు నొప్పించిన నయ్యదువీరుని నాతండు
సాంద్రశంపృష్టిం దొప్పఁ ²దోచుటయు నమ్మహాబాహుండు తద్బాణాసనంబు
నటకిన నొండువి లైత్తి యేయుసాయకంబులు మర్తంబులు దాకి నొచ్చిన
³నొవ్వుతోన యలుక నురవణించి. 49

క. పరుష మగునర్దశశిముఖ, శరమునఁ బగతునిశిరంబు చారుకిరీట
స్ఫురితమణిరుచులు పర్వగ, ధరణికి బలిగా నొనర్చి తడఁబడ నార్చెన్. 50

తే. గడుఁడు చేదినాథునినొంప గదుని¹నొంచె, జేదినాథుండు బహుశాస్త్ర మేదురాంధ
తమసనిర్తగ్గు మయ్యె రోదసితటంబు, సకలభూతావలియు భీతిచలిత మయ్యె. 51

క. కొండొకవడికిం జై ద్యుండు, కాండపరంపరల విరళుఁ గావింపఁగ భీ
తుండై యాదవుఁ డరిగె న,ఖండితశౌర్యుఁ డగుశౌరికడకు రయమునన్. 52

క. శంభుండు భూరిభుజాసం, రంభంబున దంతవక్త్రుఁ బ్రకటశరసము
జ్జృంభణగోచరుఁజేయఁగ, సంభరితాస్త్రములఁ బొదివె శాస్త్రపు నతఁడున్. 53

సీ. సాత్యకి యత్యుగ్రశరముల విందానువిందుల వెసఁ బరివితతతనులఁ
జేయఁగ నతనిపై నాయవంతీశులు వివిధాస్త్రజాలంబు వెల్లిగొలిపి
విలు దైవ్వ శిరభహాయంబులు నొవ్వ సారథి దలరఁ బ్రస్ఫుటశక్తికలన సూపి
రతఁడు వేటొకవింట ననువిందు విరళుఁగా నొనరింప నిద్దలు నొక్కరథము

తే. నంద యుండ నత్తేరును నపహతముగ, నాచరించి గ్రక్కున నొక్కయక్కజంపు
గద యమర్చివైచినఁ దొలఁగంగనుటికి, పోయి రోటమికోర్చి యబ్బాపసుతులు.

వ. శతద్యుమ్నుం డేకలవ్యుపై సప్తనారాచంబు లేసిన నష్టేటిమగండు దానును
నన్నియ తూపు లతనిపై నాటించె గ్రమంబున నేడింటను ముప్పదింటను
నతండును నాతండును నొండొరుల నొప్పించి యొకళ్లోకళ్లవలన విరథత్వంబు
నొంది గదాహస్తు లై యనేక మండలభ్రమణంబులం బరస్పరాంగంబులు పరిశ్చ
తంబులు గావించి మెఱయుచుం బెద్దయుం బొద్దుపోరునెడ యాదవుండు గ్రమం
బునఁ బ్రతిభటుని చేతికయిదువు విలుగునట్లుగా వెరవుతోడి ప్రేటుగొనిన నతండు
గదాశకలంబు సయ్యన నురివి గాఢముష్టిం దదృఢజాంతరపీడనం బొనర్ప నవ్వీ
రుండును నవ్వీధంబువాడ యై నిలిచె నట్లిరువురు బాహుయుద్ధంబునకుం దొడంగి
క్లిప్తియుం బట్టియుం బొడిచియు నడిచియుఁ ద్రోచియుఁ దాచియు డాసియు
ప్రేసియు జానుకూర్పరతలప్రహతుల బాహూయపీడనంబులం గేశాకర్షణనఖదంత
శిఘాతంబులను సరిగాఁ బెనంగిరి కొండొకసేపునకుఁ గృష్ణబాంధవుండు జరాసంధ
బాంధవుని నలినీవిడబంధం బగు బంధురముష్టి నూరుసంధి యుఱక పొడిచినం
బగతుండు గన్నుదిరిగి నెత్తురుగ్రక్కుచు గ్రక్కున నొఱగి యంతలోనన సంబ
ళించుకొని యెగసి పోకు పోకు మని యార్పుచుం గడంగిన నద్దెసయోధు లతని
కడ్డంబు సొచ్చి రిద్దెసవార లతనిం గైకొని వారిం దలపడి రయ్యురవడిఁ గయ్యంబు
సందడి యగ్గలంబయ్యె నిత్రైఱంగున. 55

క. ఎక్కటి పెనఁకువ లెన్నఁగఁ, బెక్కులు గడు నక్కజములు భీషణములు నై
యొక్కటఁ జెల్లఁగ ననిమిష, దృక్కౌతూహలము లధికత్వప్తి వహించెన్. 56

వ. అట్టి సంకుల సమరంబునం గులశక్తిసాహసంబులు నిరపోహంబులుగా నిర్వహించు
గర్వంబునం బెంపారు శూరులు గవిని చిత్రసంప్రహారప్రాశిసూప నేపునం బోవక
పెనంగు తురంగమాతంగశతాంగపదాతివ్రాతంబుల వివిధనిపాతనంబులం బగిలిన
మోరల నొగిలిన కంధరంబులం దునిసిన తొండంబుల ముఱిసిన కొమ్ముల నొఱగిన
సారథుల విఱిసిన కేతువులఁ ద్రెస్సిన నడుముల వ్రస్సిన యురంబులం బ్రచురం బై
చెల్లం దోడ్తోన పెరుగు పెన్నెత్తురు మడుపులు గాలువలు నై యొడవి యస్థి
చూర్ణ నైకతంబుల బలలపంకంబులం బరంగ మరలిన హారమణులం బడిన ¹తెల్ల
గొడుగుల సమరభూభాగంబు లుచ్చిన్న తారకంబులు నుల్లసితశశాంకంబులు నగు
నాకాశప్రదేశంబుల ననుకరింప నాయతబాహుచ్ఛేదంబులు నారక్తకరచరణం
బులుం గలచోట్లు ప్రసుప్త భుజగంబులు ప్రస్ఫురితకోకనదంబులు నగు నెలవుల
చెలువు దీపింప నిర్జీవతానిశ్శబ్దంబు లగు శరీరసహస్రంబు లెడనెడం బడిన వీర
శంఖ పణవ దుందుభి కాంస్యకాహళాదులును సమానవ్యసనంబు లయి ²మూకీ
భవించె నన నడంగి యుండ నొండొండ పేర్పు భూతజేతాళడాకిసీశాకిసీకల
కలంబులవలనం గేవలకుణసమయంబు లగు తావులం బునరుజ్జీవిత దేహంబు లై న
పగిది నుత్ప్రేక్షణీయంబు లై వెలయ వియత్తలరంగంబు గైకొని కుంచియ వీచి
యాడునారదుచేత శిక్షితంబు లయ్యె ననం దగి గృహీతప్రహరణంబు లయి
నర్తించు కబంధంబులు రౌద్రాద్భుతరసంబులకుఁ బాత్రంబు లై మెఱయ నవ్వేళ
యాభీల యయ్యె ³నాసమయంబున.

57

— బలరామ జరాసంధుల గదాయుద్ధ విజృంభణము —

- మ. తనతే రెండును నుల్లసిల్లఁగ బలోద్ధాముండు రాముండు దీ
ప్తనిశాతాస్త్రపరంపర స్తగధయోధశ్రేణిఁ దూలించుచుం
జనుదేరం గని సైప కేపున జరాసంధుండు సంధుక్షితో
గ్రనిజక్రోధకృశాను నాతనికి వీఁకం జూపఁ గాంక్షింపుచున్.
- 58
- క. తే రభిముఖంబు నేయఁగ, సారథిఁ బనిచి పటుబాణజాలభయదవీ
రారంభుఁ డైనఁ దత్క్రియ, చీరికిఁ గైకొనక తాఁకె సీరియుఁ గడిమిన్.
- 59
- చ. ఇరువురు ⁴నేచి తుల్యముగ నెంతయుఁ బ్రొద్దు పెనంగి రథ్యముల్
ధరఁ బడ సూతు లీల్లఁగఁ బతాకలు మ్రొగ్గఁగ వర్త బంధముల్
మురియఁగఁ జాపము ల్లునియ ముద్గరతోమరశక్తు లాదిగా
వరుస ననేకము ల్పడియ వావిరిఁ బోరి చలంబు పెంపునన్.
- 60
- తే. గదలుగొని మహితలముగ్రక్తదలనుఱికి, తుంగశృంగసమన్వితాద్రులునుబోలెఁ
గదియరెండునై న్యములును గదన ముడిగె, నమ్మహాద్వంద్వయుద్ధవీతౌదరమున.

- వ. అల్లెల్లవా¹రెల్లనుం జాల నెడగలిగి చూచుచుండ నంబరంబున ననిమిషసిద్ధవిద్యా
ధరప్రముఖులును నధికతాత్పర్యంబున నాలోకింప సంగరరంగంబు ప్రవేశించి. 62
- సీ. పేర్చి మదోద్రిక్తబృంహితరౌద్రంబు లగుషష్టిహామనహస్తు లనంగ
రోషభీషణరేఖ రొప్పుచు బీరంబు పాలివోనికడిదిబెబ్బులు లనంగ
వెలయుదర్పంబున మలసి అంకెలు వైచి పటుతఁ గ్రాలెడువృషభంబు లనంగఁ
సూరచేష్టితములఁ గూరి దుర్వారహంకారంబు లగుమ్మగవైరు లనంగ
- తే. లాగువేగంబు సౌష్ఠవోల్లాసవిధము, గడఁకయునునుబ్బు దుల్యత్వకరణి మెఱయ
ఘోరమూర్తులై సింహవాదారవంబు, లడరఁ దార్కొని రవ్వీరు లాగ్రహమున.
- వ. ఇవిధంబునం దలపడి యిద్దఱు నుద్దామరభసంబునం బెనంగునెడ జరాసంధుండు
సవ్యమండలభ్రమణంబున నభివేష్టింప ముష్టికాంతకుం డవ్వెరవు గణియింపక
దక్షిణమండల భ్రమణంబుం జుట్టికొని తిరుగ నిరువుర కయిదువులు నొండొంటిం
దాకి నిర్ఘాతపాతభీషణం బగు ఘోషంబు పుట్టింప బెట్టిదంబుగా బృహద్రథ
సూనుపై నయ్యదనందనుండు గద వీచివైచిన నతం డప్పాటు దప్పించుకొనిన
నది యుర్వితలంబు సలియింప బడిన నతైఱపి నుటికి వ్రేసిన విపక్షువ్రేటు నైరించి
ధీరుం డగు సీరాయుధుం డమ్మహాయుధంబు నతిరయంబునం బుచ్చికొని చెచ్చెర
మాగధు నడిచిన నాతండును దీవ్రఘాతం బొనర్చె నట్లు దొడంగి యొకటి
రెండు మూడు నాలుగే ననుచు నెక్కించిన ట్లక్కజంబుగా నొండొరులం బర్యా
యప్రహరంబుల నొప్పింప నప్పటి చంక్రమావేగంబలవడఁబాదపీడిత యై సర్వం
సహాయుఁ జలింపఁ బెంపేది కుండలికూర్చ విభులశిరంబులు వీచుచు నొగుల దిగులు
పుట్టి దిగ్గజంబులొరుగ నఖిలభువనవాసులు భువనంబులకు భద్రంబు గావుత మని
భయభ్రాంతు లై యాక్రోశింప వాసుదేవాగ్రజం గదిసి యహితుం డురస్థలం
బతిగాఢప్రహతిం బగిల్చినఁ బెలుచనెత్తురుగ్రక్కుచు గ్రక్కున నతండు పుడమిం
బడి పడుటయు నెటుంగంబడకయుండ నంతన యెగసి పగతు²నడితల బెడిదంపుఁ
గడంక నడువఁ గర్ణనాసారంధ్రంబుల ³మెదళ్లు దొరంగఁ దూలి కూలినఁ
బ్రతిభటుండు వొలిసె ననుచు యాదవు లార్వ గర్వం బేసి మేదిసిపతిసేనలు
గలంగఁ గ్రమ్మరం దెలిసి మగధనాథుండు మాధవపూర్వజు నపూర్వహంకారం
బున నందంద వ్రేయుటయు నమ్మహాబాహుండు సముత్సాహంబునఁ బ్రతికృతి
గావించె వార లనోన్యహాననంబులం బ్రక్షతాఖిలకాయు లై రుధిరధారలం
దడిసి పుష్పితకింశుకంబులుంబోలె బొలుపారి గగనచారులచూడ్కికిం బరమో
త్సవం బాపాదించిరి తదనంతరంబ.

తే. అలుకయంతంత కెక్కడ హలధరుండు, విమతుఁ జారిగొందు నింకొక్క వ్రేటువ్రేసి
యని తలంచుచుఁ బెనుగద హస్తతలము, నం దమచ్చి యుగ్రపువృష్టి నతనిఁ జూడ.

వ. అంతరిక్షంబున నశరీరవాణి యిట్లను నీమాగధుం డొరులచేతం జావఁడు వీని
మృత్యువు వేటొక్కరుం డున్నవాఁ డనతిఁగిరం బగు కాలంబున నవ్విధంబు
సంపన్నంబయ్యెడు నీ విప్పు డాయాసంబుఁ బొంద వలవ దుడుగు మనిన విని
జరాసంధుండు విమనస్కుం డయ్యె. రాముండును సంగ్రామ విరామంబు నొందె
నారెండు దెఱంగులవారును నంత బోరుడిగి తిరిగిపోయిరి యాదవులు మఱి
ఁమునుం బ్రతిదిసంబును సన్నద్ధులై వెడలుమాగధులును సకలపార్థివసేనలతోడం
గూడి దొడరి పెనంగుదు రిట్టి క్రమంబున దీర్ఘకాలంబ యితరేతరక్షయకారి
యగు దారుణసంప్రహారంబు నెల్లుచుండ.

66

— ౧౭ జరాసంధుండు పరాజయంబు నొంది మరలి నిజపురంబునకుం జనుట ౧౭ —

చ. అనుపమదైవమానుషబలాధికు లాయదువంశసంప్రస
ర్థులభుజ¹ ప్రభావఁటుదర్పము లాఁచుగ రామి తెల్లఁగాఁ
గని పగతుండు గం డడఁగి కాతరభావము నెమ్మనంబునం
దనికిన సర్వయత్నములు దక్కి నృపాలసముత్కరంబుతోన్.

67

వ. సేనాసముదయంబుల నెల్ల² దివియించుకొని నిస్తేజం దై తనవచ్చిన త్రోవన
మగిడె నప్పగిది మగధపతి బెగడి తొలంగి పోయిన.

68

మ. విజయభ్రాజితులై యదుప్రవరు లావిరూఢతనమైదాసం
ప్రజయస్వాంతత నచ్యుతుఁ హలధరుఁ భవోష్ఠ్యక్షి గీర్తించుచు
న్నిజభాగ్యోదయ మెల్లవారలును వర్ణింపంగఁ బూర్ణోన్నతిం
ద్రిజగద్రాజ్యము సేరినట్లు కడ నుద్దీపించి

69

ఉ. అందును బుద్ధియుక్త మగు యాదవవృద్ధగఁ
స్పందయశోధిక ప్రకటభంగుల గెల్చియు గెల్పు ³ గెల్పుగా
డెందములందు సూడక కడిందిగ స్రుక్మియ యుండెఁ బెంపుసొం
పుం దనరార వానిబలముం జలము గుఱిగా వెలుంగుటన్.

70

సీ. అట్లు పలాయితుం డై చని యాజరాసంధుఁ డే మని చెప్పఁ జలము ⁴ మిగులఁ
దక్కక మఱియు నుద్దండత నెప్పటియట్లు మధురపయి నరుగుదెంచె
యాదవులును దొంటియట్లులసమకట్టి వెడలి భేదరదృష్టి వెక్కసమున
మునుంగంగఁ బోరి రిక్తైవసినపోరాట పదునెనిమిదిమాటు లెదిరి రిపుండు

తే. భగ్నుడై పోయె నయ్యదుపతియుఁ దాను, శక్తుడయ్యుచు బ్రతిఁక్షుఁజంపనొల్లఁ
డొరుండు వానికి మృత్యువై యునికిబుద్ధి, నింతయు ⁵ సునిశ్చిత్తుగ నెఱుంగుఁగాన.

వ. ఇతైఃతం గున నాశ్రితశ్రీవిధాయ యైన యాశ్రీవిభుండు విజయశ్రీసమేతుం డై
సుఖంబున నుండె నయ్యదువీరు లిద్దలు నమ్మహాసమరంబుల నాత్మీయదేవతా
రూపంబులుం దక్కినయప్పుడు మానుషాకారంబులుం బచరించి నిజమాయా
ప్రభావంబు భావింప నెవ్వరికి నలనిగాక యతిశయిల్లుదు రంత నొక్క సమయం
బున బలదేవుండు. 72

క. తమపిన్న నాటియాటల, క్రమమంతయుఁ దలఁచి వేడ్క గడలుకొనఁగఁ జి
త్తమునందు గోకులాలో, కమహాత్సవ మిచ్చుగించి కర మిష్టమునన్. 73

మ. జలజాతేక్షణతోడఁ జెప్పి తదనుజ్ఞం దానొకండు స్వము
జ్వలకాంతారవిహారయోగ్య మగువేషం బొప్ప వ్రేపల్లెకున్
లలిమై నేఁగినఁ దన్నివాసులు మహాల్లాసాత్తు లై యమ్మహా
బలు నంతంత నెదుర్కొనంగ నతఁడన్ బంధుత్వ ధారేయతన్. 74

క. కొందఱకు మ్రొక్కి తనకుం, గొందఱు మ్రొక్కంగ వరుసఁ గొందఱఁ గుశలం
బందంద యడిగి కౌఁగిటఁ, గొందఱఁ గదియించి ప్రణయకోవిదుఁ డగుచున్. 75

క. ¹గోపికలు పొదివికొనఁగాఁ, దీపారెడిచూడ్కితోడితిన్ననియుచితా
లాపములఁ బ్రియము సలుపుచు, నాపోవని యింపుసొంపు లభినవములుగన్. 76

వ. ఉన్నంత ²గోపవృద్ధు లందఱు నతనిఁ బరివేష్టించి యిష్టగోష్ఠిం దగిలి యి ట్లనిరి. 77

క. స్వాగతమే యాదవకుల, రాగవివర్ధన మహాత్మ రామ సుఖశ్రీ
భాగి నిను నిపుడు గని సుఖ, భాగుల మే మైతి మెట్టిభాగ్యోదయమో. 78

చ. తమతమజన్మ దేశముల తద్దయు రమ్యము లెల్లప్రాణిజా
తములకు నంట యిప్పుడు గదా నిజ మయ్యె జగత్ప్రసిద్ధవి
క్రముఁడవు నీవు నీపసులఁ గాచినచోటికి వచ్చి యిమ్మెయిన్
మముఁ గొనియాడ నింకఁ గడుమాన్యుల మైతిమి దేవతాలికిన్. 79

సీ. చెనఁటిచాణూరముష్టికుల భంజించుట ³కంసవిధ్వంసనకఠినశీలఁ
దనరుట శత్రునితండ్రిఁ బ్రతిష్ఠించు టబ్బిలోఁ దిమితోడియాహవంబు
గోమంతనగమున శ్రీ మెఱయంగ నుదాత్తదివ్యాయుధావాప్తిమహిమ
భూమిశ్వరులతోడి భూరిసంగ్రామంబు కరవీరవిభుని సృగాలుఁ గూల్చు

తే. టర్థి మధుర కేతెంచుట యచటఁ జిత్ర, జయము గ్రమ్మఁగొనుట యీసరణి నీవు
దమ్ముఁడును జరించిన యద్భుతంపుఁజరిత, మెన్నఁ గొనియాడ నెవ్వర మిప్పుడేము.

క. ఈససుమతి యంతయు నిటు, మీవలనఁ బ్రతిష్ఠవడసె మీవా రగువా
రేవారు వారు కల్యా,ణావాసులు ⁴దార యగుట యరిదియె యనఘా. 81

చ. అన విని రాముఁ డిట్లనియె నక్కటయ్యిం తన నేల మీరు గూర్చి నెఱయఁ బెంపఁగాఁ బెరింగి మీచిరశిక్షఁ జరించి మీగృహంబున సరసాన్నము ల్లుడిచి బుద్ధిఁ దనర్చినమాకు నెందు శోభన మగు తేమి సందియము బాంధవు లేవ్వరు మిమ్ముఁ బోలఁగన్. 82

క. రాచసిరి యుండియును మది, యాచవికిం జొరదు నాకు హరికి నిచటిబాల్యాచరణముపై మక్కువ, యేచందంబులను మఱవ నెన్నడు రామిన్. ౮౩

వ. అనిన సంతసిల్లి వారందఱు నతని నభినందించి మాధుర్యహృద్యంబు లగు మద్యంబులును సమధికాపేక్ష్యంబు లగు భక్ష్యంబులును భావానురూపంబు లగు ననులేపంబులును తేజోవిలాసకల్యాణంబు లగు మాల్యంబులును ననేకంబు లాకల్యాణమూర్తికి సమర్పించినం బ్రీతుం డై వివిక్తంబును రమణీయంబు నగు ప్రదేశంబున.

ఉ. గోపిక లందియీఁ బసిండికోర నుదారసుగంధిశీధు విచ్చాపరిపూర్తిగాఁ గొని వెసం గడు నుగ్గడువై ¹ముదంబు సంవ్యాపకభంగి నంగము సమస్తము ఘూర్ణన మొండఁ జేయ నుద్దీపిత మైనమోహము మదిం బరతంత్రత యావహింపఁగన్. ౮౪

సీ. కనకపుష్పాకునఁ దనరెడు సురదంతిమాడ్కి నుత్ఫుల్లదామమున నమరి నిండువెన్నెల పర్వ నెఱయుకై లాసాద్రిలీలఁ జందనసాంద్రలిప్తి మెఱసి చలదుల్కు మగుశరజ్జలదంబుక్రియ నేకకుండలమణిదీప్తిఁ గొమరు మిగిలి ఘనభోగియు క్తమై తనరుపటీరంబుగతిఁ జేతిహలమున నతిశయిల్లి

తే. దారకలలోఁ గలంకవిశ్ఫారఁ డగుచు, నలరుపూర్ణేందువిధమున నతివపిండు నడుమ నీలాంబరద్యుతి బెడఁగు గాఁగ, నధికధవళాంగరుచి నొప్పె నవ్వభుండు.

వ. అచ్చటికి ననతిదూరగామిని యైనకాళిందిదిక్కు నొంగు బై. 87

క. ఓయమునానది నీయం, దాయతముగ నాకు వలయు నవగాహంబున్ జేయఁగ శిరావో తేవో, తోయము లని పిలిచె నెలుఁగు తొట్రిలఁ బెలుచన్.

వ. పిలిచి యమ్మహాతరంగిణి యాత్మస్వభావంబునన యున్న యనికి దన్నుఁ గైకొన మిగాఁ గొని యమ్మహాబాహుండు. 89

— ౯౦ బలరామచేవుండు కాళిందీభేదనంబు సేయుట —

మ. అలుకం బేర్చి హలం బధోముఖముగా నచ్చోటికిం జూచి తత్సలిలౌఘం బొకవ్రంతయై తనకునై సర్వంబు నొండొండ యిమ్ముల రావింఁగ దొడంగె భూరిభయసమ్మోహంబునన్ ధాత్రి యగ్గలపుంగంపము నొండఁ గ్రిందటిభుజంగవ్రాతముల్ భీతిలన్.

- వ. ఇవ్విధంబున సంకర్షణలాంగలాకర్షణంబునకు వశగత యై వికీర్ణశై వాలకేళియు విలోలమీనదృష్టి పాతయు విస్త్రుతఫేనదుకూలయు విహ్వలవిహంగరుతాక్రందయు వికలకలహంసగమనయు వికంపితకోక స్తనయుగ్ధయు విషణ్ణసరోరుహ వదనయు విభిన్నవీచీచలీవిలసనయు వికలితావర్తనాభియు నై విభుకరాకృష్య మాణ యగు విముగ్ధయుం బోలె నరుగుదెంచి యాతటిని యాతని యెదుర నాత్మీయదివ్యాకారంబు దాల్చి నిలిచి విరచితాంజలి యై యిట్లనియె. 91
- క. శరణమ్ము గమ్ము నీదగు, చరణ మ్మిదె శిరముసోక సంప్రార్థన త త్వరత నొనర్చెద హలధర, హరిపూర్వజ చక్క జూడు నాతుర నన్నున్. 92
- క. స్వాభావికజాడ్యమున మ, హాభాగ భవన్నియు క్తి యాత్మ నెలుంగ కే నీభంగి నైతి నలుగుదు, రే భామల కితరు లట్ల యిట్టి మహాత్ముల్. 93
- ఉ. జీవితభర్త యై పరఁగుసింధువుః గూడఁగఁ బాటకుండ బృం దావనమధ్యభూమికి నుదారుఁడు రాముఁడు గ్రమ్మఱిఁచె దా నేవిధిఁ దప్పసేయ కిటు లే లగు నిన్నది యంచు నింక ఫే నావలిరోచుల న్నగుచు నార్వరె నన్ను సరత్తు లందఱున్. 94
- క. అపచార నిదర్శక మగు, వివరితగతంబు నాకు విశ్వజగమునం దపకీర్తికరం ¹బిది నీ, కృపగల్గినఁ జాలు ²నింకఁ గిల్బిషభేదీ. 95
- వ. క్రమ్మఱి నేను బూర్వమార్గప్రవర్తిని నగునట్లుగా నానతిచ్చి పనుపు మిమ్మహా సీరవిదారణరభసం బుపసంహరింపు మనిన నవ్వచు నవ్విభుం డవ్వెలంది నాలో కించి నీవు వేడికొనుటంజేసి వాడి యలక యొకింత సైరణ నేసెదం గాని నీ తప్పున కిప్పగిది దండచండతయుం జాల దది యట్లుండె నీ వింతట నిలిచి యెల్ల కాలంబును నే నిచటికి దిగిచిన యిప్పాయవలన బృందావనస్థావనం బొనర్చుము నాకు నిట్లయిన నత్యంతశాశ్వతం బగు యశంబు సిద్ధించు భవన్తుఖ్యప్రవాహంబు వాహినీశ్వరగామి యగుం ³గావుత.మని యనుగ్రహించుటయు నిగ్రహవిముక్త యై యయ్యగ్రతటిని యాత్మైచ్ఛం జనియెఁ గాళిందీభేదనప్రభావంబు గనుంగొని గోపాలు రందఱు నచ్చెరువునొంది యయ్యమానుషసత్త్వశాలి ననేక విధంబులం బ్రస్తుతించి రవ్విధంబున నాశ్చర్యకర్తకలనాధౌరేయుం డైన యారౌహిణీ యుండు. 96

— బలరాముఁడు ప్రేవల్లెనుండి మధురాపురంబునకు వచ్చుట —

వెండియుఁ గొన్నిదినంబు ల, ఖండిత రాగమున గోపక ప్రకరములో నుండి హరిఁ దలఁచి కౌతుక, కంఠూలం బైన మనసు కడుఁ దమకింపన్. 97

ప్ర. ప్రజనివాసుల నెల్ల ను వరుసతోడ, వీక్షకొని తన్ను నందఱు వేడ్క ననుప మధురకేతెంచి ప్రజములో మరిగితాల్చి, యన్న ⁴వేషంబయెంతయు నొప్పునొసగ.

- క. మును గోవిందునియింటికి, జనుదెంచినఁ గాంచి యధికసంప్రీతి నెదు
ర్కొని తత్పదములకుఁ బ్రణతి, ¹యొనర్చి కావించె నాతఁ డుచితార్చనముల్.
- వ. అయ్యగ్రజుం డయ్యనుజసహితంబుగాఁ జని నిజజనకుం గని ప్రణతుం డైనం
దీవించి కౌగిలించి యవ్వసుదేవుండు గోకులంబు కుశలం బడుగ నాబలభద్రుండు
భద్రంబుగా నఖిలంబు నుపన్యసించె మఱియుం బుత్రు లిరువురు నుచితచిత్ర
కథావిన్యాసం బొనర్చి తండ్రిం బ్రముదితుంజేసి రట్టిప్రవర్తనంబునం గొంతకాలం
బరుగుటయ్యు. 100
- క. ఒకనాఁడు సకలయాదవ, నికరసభాంతరమునందు నీరజనాభుం
డకుటిలమనస్కుఁ డిట్లని, ప్రకటార్థం బైనవలుకు పలికెం ప్రీతిన్. 101
- సీ. వినుఁడు యాదవకులవీరు లందఱు నవధానంబుతోడ మద్వాక్యసరణి
మనకు నివాస మిష్టుధుర యిప్పురిఁ బోలఁ బురి లేదు మనభూమిఁ బోల భూమి
యెందును బుట్ట దే మిప్పురంబునఁ బుట్టి పెంపార వ్రేపల్లెఁ బెరిగి వచ్చి
యిచ్చుట నైశ్వర్య మిట్లు ప్రాపించితి మింతలోఁ బగ బలవంత మయ్యె
- తే. సర్వపార్థివులును జరాసంధుఁగూడి, యెంతలెంతలు సేసిరి యెఱుంగ రెట్లు
మనము నొకభంగి నెడరెల్ల మఱచి యంత, నున్న వారము తుదిముట్టనునికివ్రేఁగు.
- మ. చెలులుం జుట్టలు హేమరత్నములు హస్తీస్యందనాశ్వంబులుక
బలవద్యోధసముత్కరంబులును సంపన్నంబుగాఁ గల్గియున్
సెలవేమీ యిటు లంతకంత కహితశ్రేణీసమాఘాతసం
కలనం దూలి నశింప నిట్టి యభిషంగం బోర్వఁగా వచ్చునే. 103
- వ. కావున నింక నిక్కడ నివాసంబు నాకుం జూడఁ గర్తవ్యంబు గాదు వేటొకచోటు
సంపాదించెద నయ్యెడకు నిందఱుము నరిగి సుఖంబున నుండుద మిది మీ మనం
బులకు రుచియింపవలయు ననిన వారునుం దమలో విచారించి. 104
- ఉ. వైరి యవధ్యుఁ డాతనికి వారక యెన్నఁగ బెద్దనైన్యముల్
సారభుజోద్ధతిం దొడఁగి చంపుదు మేని ననేకవర్షవి
స్తారములందునుం దెగవు సంతయ ²మొందును వారియస్త్రదీ
యోరుచమూసమూహ మిటు లూరక యేటికి నింద చావఁగన్. 105
- వ. ఇది సాపాయస్థలంబు పరిత్యజింప వలయు నమృతాపురుషం డెట్లు పనిచె నట్ల
చేయుద మని తత్ప్రకారం బాకంసవైరితోడం దెలియఁ బలికిన నతండు ప్రీతుం
డయి యొక్క దుర్గమప్రదేశంబు దన మనంబునంద నిశ్చయించి సకలజనంబులకు
నిర్గమసన్నాహం బొజ్జాపించె నాలోనన. 106
- ఆ. కాలయవనుఁ డనఁగఁ గాలకల్పుండు శత్రుఁ, డేచి మధురమీఁద నెత్తుడేరఁ
గదిలె ననికి నపుడ యొదవి జరాసంధుఁ, డును గడంగె ననియు వినియె నొకట.

క. విని తనవారల కెల్లను, ఘనభుజుఁ డెఱిగించి నేడ కడలుద మని శో
భన మగుదివసం బిది యని, యనుపమకల్యాణవిధిసమాచారముతోన్. 108

వ. సకుటుంబు లగువృష్ట్యంధకపీరులం దోడ్కొని సమస్తవస్తుసంపదలతోడ నడువ
ననంతదంతిరథతురంగబహులంబుగ బలంబుల నాయితంబు నేసికొని తానును
బలదేవుండును వసుదేవు నుగ్రనేచుని బురస్కరించుకొని పురంబు నిర్గమించి
ఋశ్చిమాభిముఖు లై ప్రతిదివసప్రయాణంబుల సరిగి పున్నాగనాగకేసరనాగల
తాక్రముకనారికేళకేళకీప్రముఖవనపండమంజితం బగుసాగరానూపప్రదేశంబు
చేరి యందు సికతామలమృద్భాషితం బగుభూభాగంబు గని. 109

సీ. ఇది వాహనములకు హిత మిది జనులకు నాయురారోగ్యవృద్ధ్యావహంబు
మధురమశోజ్ఞ నిర్మలతోయసంపన్న మిది సర్వతమలతాభ్యుదయభూమి
యిది యిది మునుద్రోణుఁ డేకలవ్యునిచేత నర్చన గైకొన్నయన్ని వాస
మిది మంజరముచకు నెన యైనరైవతకాద్రి చేరవను నొ ప్పమకన్య

తే. 1. దనుషుఁ దిద్విశేషంబు లత్యాగరమున

నర్హకోటికి జెప్పుచు నంబుజాతుఁ

డంతవట్టుచారలఁ దిగ నచటు విడియఁ

బనిచెఁ దగుముహూర్తంబున మన మెలర్ప.

110

వ. ద్వారవతినామకం బగుపురం బతిమనోహరంబుగా నిర్మించి పురవాస్తవ్యులు
బంధుమిత్రులు మంత్రి సేనాపతులు నాయకులుండగునెలపుల నిలువం దాను నభి
నవం బగురాజమందిరంబున వివసియించె నన్విధంబున నమృతాదుర్లంబు వడసి
యాదవులు శాస్త్రపులవలని భయంబు విడిచి పురుషోత్తముచేత నభిరక్షితు లై
పురుహూతసంరక్షణంబున నమరావతిం బ్రమోదించు నమరులకుం బాటి
యగుచుం బ్రకాశిల్లి రనిన జనమేజయుం డిట్లనియె. 111

చ. అతులితమధ్యదేశమున కంతటికి దిలకం బనంగ నూ

రితధనధాన్యసంపదలఁ జెన్నువహించి ప్రసిద్ధసజ్జనా

న్విత కిముయి యొప్పునమ్మధుర నెట్లాకొ గ్రమ్మన నుజ్జగింపఁగా

మతి యటుపుట్టె శౌరి కరిమర్దన మేటిది యాత్మశక్తికిన్.

112

వ. అదియునుంగాక కాలయవనుం డెవ్వని పుత్రుం డెంతటిలాపు గలవా డతఁ డచ్యు
తునిదెన నెవ్విధం బొనర్చె నద్దేవుం డెట చని ద్వారకాపురం బేమితెఱంగునం
గావించె మఱి యేమిచను లొనర్చె నింతయు వినవలతు ననిన వైశంపాయనుం
డతని కిట్లనియె. 113

— ౧౨ వైశంపాయుండు జనమేజయునకుఁ గాలయవనుని జననప్రకారం బెఱిగించుట —

సీ. వినుము వృష్ట్యంధకవితతికాచాప్యండు గుణగరిష్ఠుండు 4 గర్భండు నాగఁ
గలఁ డాతఁ డాజన్మ కలితసమంచిత బ్రహ్మచర్యంబునఁ బరఁగు మండ

- నయ్యార్థ్యరేతస్కు- నన్యుఁ డొక్కఁడు వచ్చి యడుకోటిసన్నిధి నపహసించి
యీతఁ డాటదిగాక యెన్నంగఁ బురుషుఁడే యని యెగ్గు యలుకంగ నవ్విధంబు
తే. వినియు నూరకుండిరి యదపీరు లతఁడు, ప్రకటరోషవిజృంభితభావుఁ డగుచు
1 నడవి కేగి పండ్రెండేడు లధికనిష్ఠ, 2 లోహచూర్ణాశియై నిర్విలోపబుద్ధి. 114
- వ. ఘోరవ్రతంబు నడపినం ప్రితుం డై తోతెంచి పిచాకి వరం బడుగు మనిన నతండు
వృష్ణ్యంధకభయావహం డగు చనయుండు గావలయు నని కోపటయుం
ద్రిలోచనుం డట్ల యొసంగె నట్లు లబ్ధవరుం డగు నమృతాత్మని తెఱం గెఱింగి
యవనేశ్వరుం డపుత్రకుం డగుట బుత్రాధియై యతనిం బ్రార్థించి తోడ్కొని
పోయి. 115
- తే. ఆలమందలో నునిచి నిత్యార్చనంబు, నేయుచుండంగ నప్పర స్త్రీ యొకర్లు
గోపకామినీరూపయై కొఱియిచ్చి, చలన గర్భంబు చాల్చె నీశ్వరునియాజ్ఞ. 116
- క. ఆగర్భంబునఁ బుట్టె మ, హాగురుతేజంబు కాలయవనుఁ 3 డనఁగ బా
హాగర్వవిజితవిమతో, ద్యోగుఁడు భీగమ్యుఁ డధికదుర్దముఁ డెంచున్. 117
- తే. అతని బుత్తుఁగాఁగై కొని యవనవిఘ్నంబు, వెలిచె 4 నంతిపురంబునఁ బెరుపు మిగులఁ
దత్పరోక్షంబునందు భూతలవిభుఁడు, మొంది యకావనగర్వమహోగ్రుఁ డగుచు.
- వ. అతం డెవ్వరిం గైకొనక క్రాలుచుండి యొక్కనాఁడు నారదుం డరుగుదెంచిన
5 నతుం డై నీచు లగువారి నడిగిన నమ్మునీంద్రుండు. 119
- క. యాదవు లల్లోకభుజ, శ్రీదర్ప సమగ్రు లని విశేషోక్తుల నా
వేసించినఁ దత్త్వణమా, త్రోదిత మగుమత్సరమున నుల్లము వొదలన్. 120
- వ. 6 శకః పాపాలును హిమశైలాశ్రితు లగు దస్యులుం దనకు విధేయులు గావున
నందఱుం గూర్చి యప్రమేయగజవాజిఖరోష్ట్రంబులు గల నిరవధికనేనాసముద
యంబులతో మధురపైఁ దోతెంచు సమయంబున. 121
- మ. ధరణీచక్రము గ్రుంగి దిక్కరతిసంతానంబు పై డింద ని
ర్భరభారాతురభోగిరాట్ఫణతతుల్ మృగ్గంబడం గూర్తక
ర్పరభేదంబునఁ దూలి బిట్టు సకలబ్రహ్మాండముం గంపముం
జొరయన్ దుస్థితి నొంద భీభరపరాభూతంబు లై భూతముల్. 122
- తే. ఆడవు లడఁచి కొండలమీఁద నడరి యఖిల, వారినిధులను బిండలివండు నేని
కమలహితుమ్రుంగి దెసలఁ జీడట్లు గొలిపి,వరఁగె యవనసైన్యోత్థితబహుళరజము.
- వ. అయ్యవ నేశ్వరు విడిదలల నశ్వఖరోష్ట్ర మూత్రపురీషస్రావంబులవలన సంభూత
యై,యశ్వశక్యత్తనుసరిత్తు సాగరంబు నధిగమించె నట్లేతెంచు నభియాతి సైన్యం

1. నడవి పండ్రెండేండ్లు నది. 2. లోహచూర్ణాశినిర్విషమోహబుద్ధి:.....లోహబుద్ధి.

3. దుఘన. 4. నంతఃపురంబున. 5. శకదరదపారదలును (సం. ప్ర.)

బుల పెల్లును బగతుని యద్భుత జన్మంబును నూహించి యూహాపోహవిచక్షణుం
డగు పుండరీకాక్షుం డక్షణంబ బంధువుల నందఱు రావించి య త్రైటం గెఱింగించి.

క. ముక్కంటివరంబున మన, కెక్కుడుభయ మానహించె నీతఁ డవధ్యుం
డక్క జుండు పగతుఁ ¹డదైన, నెక్కుని ²సిద్ధింప వెట్టి నెఱి గర్జములున్. 125

తే. సామదాన కర్తములవశంబు సేయ, రాదు దుర్దాంతదోర్ధర్పరభసకాలి
కడిది బిరుదు కయ్యమునక కాలుద్రవ్వు, నాతఁ డిది యేను నారదుచేత వింటి.

వ. వీనికి నెదిర్చి పొడిచితిమేనియు జరాసంధుండు మనమీఁద బద్ధవైరుండు కంస
వధంబున నన్నద్విరోధు లగురాజులందఱు వానివారై వృష్ణివీరులతోఁ బెక్కు
మాటులు వెనంగినవారు వీరందఱును వచ్చి వీనిం గూడిన జయం బతిదుస్తరం
బగు ముందటి బవరంబునను మనవారలు బలుమానుసులు పలువురు మడిసినవా
రిష్టురంబునన యుండితి మేని నిర్వహింప శక్తులము గాము గావునం దొలంగి
పోవలయు నని నిశ్చయించి యిందఱుం గదల్చి యనంతరంబ. 127

తే. కాలసర్పంబు నొక్కటిఁ గడవఁ బెట్టి, వాయి గట్టి ముద్రించి యవ్వాసుడేవుఁ
డొక్కదూతచేనిచ్చి యన్యుగ్రరిపురి, పాలికెంతయునగు గాఁ బనుచుటయును.

క. చని ³వాఁడు యవననాథునిఁ, గని ననుఁ బుత్తెంచె నధిప ,మలోదరుఁ డా
ఘనతేజవాక్య మొక్కటి, నిను మేర్పడ సావధానకృత్తి యెలర్పన్. 1.9

చ. మిడుతలపిండువోలెఁ గడుమిక్కిలిగా బలుమూఁకఁ గూర్చి యి
ట్లడరితి నీవు దావదహనాకృతిఁ గ్రాలెడుమత్స్యతాప ము
గ్గడు వగు⁴చంద మేమియును గానవు కాలునికోట యూఁదఁగాఁ
దొడఁగుట గాదె నాకు భుజభర్యత సూపఁ గడంగు శుష్కెయిన్. 130

ఉ. ని న్నవలీల బోలె నొకనేర్పునఁ జిత్రముగాఁగఁ ద్రుంచి యి
ట్లున్నభవద్బలౌఘమున నొప్పుగజాశ్వరథోత్తమంబులం
గ్రన్నన నేన యన్నియును గైకొని యేలెద నీసహాయులై
చెన్నెసఘాతువీరు గతచేష్టత నల్దెఁ ⁵దూలి పాఱగన్. 131

వ. అనియె నని పలికి దూత యతనిముందటఁ దనతెచ్చిన సర్పకుంభంబుఁ బెట్టి
కృష్ణుండు కృష్ణోరగదారుణుం డఅని రోషవిషంబు నిరొషధం బివ్వధం బెఱుం
గుదో యెఱుంగవో యని దృష్టంబు గావించుటకై యాదవు లివ్వధంబున ఘటి
యించి పుత్తెంచి రనుటయుం గాలయవనుం డేమియు ననక నవ్వుచు. 132

క. వెచు జీమఁ బెక్కిటిఁ జ, య్యనఁ దేరఁగఁ బనిచి యమ్మహాహిఘటము⁶లో
నినిచి మగువ నిజముద్రా, వివిధము సేసి పుచ్చె విష్ణులికడకున్. 133

వ. ఇత్తైఱం గాలోకించి యాలోకోత్తరవివేకుండు బలియుం డయ్య నొక్కరుం
డల్పులు వెక్కండు వొదివినం జిక్కువడుటకు నిరర్థనంబుగాఁ బ్రతిపత్తుఁ
డొనర్చిన యుత్తరంబుగాఁ గైకొని తడయక మధురాపురంబు విడిచి చని. 134

చ. జలనిధితీర కాననవిశాలతలంబులఁ బౌరబాంధవా
వళులఁ దగంగ నున్చి యనవద్యవిచారుఁడు పాదచారి యై
వెలయఁగ నొక్కఁడుకొ రిపుని వీ డవశంకతో జొచ్చె నమ్మహా
బలుని నిరాయుధుం గని విపత్తులు విస్తయమగ్నచిత్తు లై. 135

తే. వీడెకృష్ణుఁడు కృష్ణుఁడు వెసఁ బొదువుఁడు
పట్టుఁ డని యెందుఁ గలఁగంగఁబడఁగఁ గాల
యవనుఁ డంతలోఁ దానును నపగతాయు
ధుఁడఁ బదాతియు నై ¹సముద్ధరతఁ గడఁగె. 136

క. చేయొక వాని మొనలకుఁ, బాయఁగ నెలయించి దవ్వు పఱచె నవధోన్య
²పాయుఁడు హరి యడుగడుగుం, జేయందినయట్లు యాసనేయుచు వీరకన్. 137

వ. ఇట్లరిగి తొల్ల మాంథాత్మనందనుండు ముచికుండుం డనువాఁడు దేవాసురసమ
రంబున నమరులకఱు పెద్దగాలంబు కయ్యంబునేసి జయం బొసంగి ప్రీతు లగు
నాదితేయులచేత నాత్మశ్రమాపనోదనార్థంబు సుఖసుప్తి గోరి నిద్రావిఘ్నం బొన
ర్చినవాఁడు తనచూడ్కిన సమయుట వరంబుగాఁ బడసి యొక్క పుణ్య శైల
గుహాంతరంబునం బరార్థ్యతల్పంబున నునికి యఖిలార్థవేది గావున నెఱింగి
యదేవుండు. 133

తే. అట్టియాలోన కడురయం బారఁ జొచ్చి
యొయ్యఁ దలయంపిదిక్కున నొదిగి యుండె
బగతుఁడును వెనువెంటన పాటులెంచి
కనియె నిద్రాయమాణు నమ్మచుజనాధు. 139

— ౧౦ కాలయవకుండు ముచికుండుని రోహనలంబున భస్మీభూతుం డగుట ౧౧ —

చ. కని కమలాత్తుగాఁ దలఁచి కైకొన కేపునఁ గాలఁ దన్ని చా
వునకుఁ దొలంగ నిట్టివెరవుం దలపోసి యడంగియున్నఁ బో
వునె వెన లెమ్ము యాదవ యవుక భవదీయబలంబు గంటి మే
మని ప్రకటాట్టహాసకతినాకృతితోడ నరల్చి నిల్చినన్. 140

క. మేలుకని నిద్ర నెడుటకుఁ, జాలఁగ రోషము జనింప జనపాలుం డా
భీలాలోకనమున బి, ట్టాలోకించి యవనేశు నధికోద్వృత్తిన్. 141

- క. ఎఱుమంట లేగయ నాతని, నెఱుమా పటు నిలువునంద నీటుగఁ దరువుం
జొఱువుచ్చుపిడుగుక్రియఁ గను, గిఱిపినయంతటన చేసెఁ గిల్బిషఁ బగతున్. 142
- వ. ఇట్లు ముచికుందరోషాగ్నికీలంబునఁ గాలయవనుండు గాలిన నుత్తరక్షణంబున.
- చ. తనపొడ సూపి శౌరి యుచితంబుగ నాతనితోడ నిట్లు నీ
యునికి నరేంద్ర మున్న వినియుండుదు నారమచేత మత్ప్రయో
జన మఖిలంబు నీకతన సాధిత మయ్యెఁ బ్రియంబు నొందితిన్
జనియెద నొందు మీ వతులశాశ్వతశోభనరీధి నావుకన్. 144
- వ. అమ్మచికుందుండు మహాత్మా నీ వెవ్వ రిచ్చోకికి వచ్చినపని యెయ్యది మదీయ
నిద్రకు నంతరాయం బొనర్చినవీః డేమి తెఱంగువాఁ డెఱింగింపు మెఱుంగుదేని
నానిద్రించినకాలం బెంత యదియును జెప్పు మనిన జనార్దనుం డా జనాధిపున
కి ట్లనియె. 145
- నీ. అమృతాంశునకు నెనయగువాఁడునహుషఁ డాయనకునందనుండు మయాతీయతని
యాత్తజు లేపుర కగ్రణి యదువు నా నధికప్రసిద్ధఁ డయ్యతులతేజు
వంశంబునం దుద్భవం బైనపుణ్యండు వసుదేవుఁ డనఁగ నివ్వసుధఁ బరఁగు
నతనికి దేవకియందు జనించిత రౌహిణీయుం డగురాముననుజఁ
- తే. డనఁగ నెగడుదు వాసుదేవాహ్వాయుండ, దేవతాద త్తరకుండు మద్రిపుఁ డవధ్యుఁ
డబ్బశతములఁజెడఁడు నీయలుకఁగా లె, గాఁ యవనుం డనంగ విఖ్యాతుఁ డితఁడు.
- వ. నీవు త్రేతాయుగసంభవుండ వగుటయు నెఱి నిది కలియుగాసన్నం బగుకాలం
బనిన నతండు గుహాభ్యంతరంబు నెలువడి యల్పప్రమాణదేహులు నల్పవీ
ర్యులు నల్పోత్సాహులు నగునలచేత నాకీర్ణ యైనపుధివి నాలోకించి
యాత్మీయవశంబునం బెక్కుతరంబులు గడచనుట యూహించి రాజ్యభోగా
భిలాషంబుఁగి తపం బొనరించు తలంపునఁ బురుషోత్తముం గొనియాడి వీడుకొని
హిమశైలకాననంబు ప్రవేశించె నంత నిక్కడ. 147
- క. అహితు ననాయాసంబున, నిహతునిఁ గావించి మరలి నిరుపమసత్త్వం
డహిరిపుకేతనుఁ డాతని, బహువిధ నైన్యములమీఁదఁ బడి యవలీలన్. 148
- వ. ఆత్మేచ్ఛాసముపాగతంబు లైన దివ్యాయుధంబులఁ దదీయముఖ్యుల నెల్ల వధి
యించి యపరిమితగజతురగరథసముదయంబులం గైకొని యవిలంబితగమనం
బునం జని. 149
- క. ఆవృత్తాంతము యదువీ, రావలి కెఱిగించి ప్రీతు లగువారల నా
నావిధమధురస్థిరవా, క్యావలిచేఁ బ్రియమెల్ల నర్చితుఁ డయ్యెన్. 150

వ. తదనంతరంబ.

151

సీ. కల్యాణాదినమనఁ గమలాయతాక్షుండు బలదేవుఁ డాదిగాఁ గలుగుసర్వ
యాదవులను గూర్చి యవ్వసుదేవోగ్రసేనులతోఁ గూడ మానవీయ
భూసురప్రతీచేఁ బుణ్యాహవాచనం బొనరింపఁ బంచి నెమ్మన మెలర్ప
నందఱుఁ దోడరా నమ్మహావర్గమదేశ మంతయుఁ దగఁ దిరిగి చూచి

తే. నిర్ణయించి వారలతోడ నెమ్మి యెసఁగ, నిట్లు లను నే నొనర్చెద ¹నిచటఁ బురము
మీరు దగియెడు నెలపులు మెచ్చుగాఁగ, నైకొనుం డిష్టమందిరకరణమునకు. 152

వ. ఏ నిప్పురంబునకు ద్వారవతి యను నామం బొనర్చితి నిప్పురికిం దగ నాలుగు
వాకిళ్లును పోమవహ్నిచరణేంద్రదైవతంబులు నతిని స్తీర్ణంబులు రాజమార్గ
సమ్మఖంబులు గావలయు బ్రహ్మవిష్ణుశంకరప్రముఖదేవతాగారంబులుం జైత్ర్యం
బులుం బ్రహ్మ రమ్యంబులుగా రచియించవలయు రాజమందిరం బతిమనోహరం
బై యుండవలయు నని పలికి శిల్పాచార్యులం గర్తవ్యులను రావించి యివ్విధంబు
నిఖిలంబు నాజ్ఞాపించిన.

153

చ. అనుషమసర్వసాధనసమగ్రతతో శుభవేళ వాస్తుపూ
జనబలిహోమతంత్రములు సర్విధిఁ జేయఁగ సూత్రహస్తై
మునుకొని కోవిదస్థతిముఖ్యులు శిల్పము లుద్యమింప న
ప్పని శితనవేగిరంపుఁబ్రియభావనకుం దగి యుండకుండినన్.

154

క. వెలివెడలనిజను లిటు దను, నెలపు లుడిగి వచ్చి యిచట నిగ్రహపడఁగాఁ
దలఁపునకు మున్న యింట్లొక, దలకొనఁగా వలదె యచుచుఁ దలపోసి తగన్.

155

— శ్రీకృష్ణుండు విశ్వకర్తను రావించి ద్వారవతియపపురంబు నిర్మింపం బుచుట —

క. ఏకాగ్రచిత్తుఁ డై హరి, యాకమిలోద్భవజనూజు నన్భవవిజ్ఞా
నాకల్పు విశ్వకర్తఁ డ్రి, లోకీచుతు సుజనభజనలోలుఁ వలంచెన్.

156

ఆ. తలఁపునకుఁ బ్రియంబు దనబుద్ధి శిలకొన, నాక్షణంబ పంకజాక్షుపాప
కరుగుదెంచి వినయ మలరార నిట్లని, దివిజశిల్పి పలికెఁ దియ్య మెసఁగ.

157

మ. నిను నుద్దామకుతూహలోత్తరునిఁగా నిక్కం బెదం గాంచి చ
య్యనఁ బుత్తెంచెఁ బుంసరుం డధిప నాకదేవతాధీశ్వరుం
డును విశ్వేశ్వరుఁ డైనఫాలనయనుండు భక్తి నేభంగి న
ర్చనకుం బాత్రము లీవు నట్టుల కదా సంభావనాయుక్తికిన్.

158

వ. ఎయ్యది కర్తవ్యం బానతి యిచ్చి పనుపు మనిన నవ్వాకర్మం బభినందించి దేవకీ
నందనుం డతని నత్యాదరంబున నాలోకించి.

159

చ. సురలకుఁ గల్పభూరుహము చొప్పునఁ గోరెనకోర్కు లన్నియుం
గురియుదు వీవు నీతప మగోచర మిట్టి దనంగ నీకు నె

వ్వరు సరి సర్వశిల్పవిభవంబునయందు సమర్థమెందున
చ్చెరువు భవత్ప్రభావము ప్రసిద్ధము గాదె సురేంద్రపూజతా.

160

వ. అట్లు గావున.

161

శా. నామాహాత్మ్యనిరూఢి కెంతయుఁ దగ న్నాకంబునం దింద్రువీ
డేమై నొప్పగు నట్లు భూతలమునం దెల్లం బ్రకాశిల్ల ము
త్సామర్థ్యంబునకుం ద్రిలోకములు నాశ్చర్యంబు నొందంగ ని
చ్చో¹మాకొక్కపురం బొనర్పుము కళాసూత్రంబు చిత్రంబుగన్.

162

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లను మహాత్మ భవత్ప్రియ మెట్లు లట్లయే
ననుమతిల్పకల్పన మనర్థ్యముగాఁ ²బచరింప నోపుదు
న్విను మిటు లన్నయాజనుల ³విష్ప గనుంగొన వచ్చినం బురం
బున కిచ టిమ్ము చాల దనుబుద్ధి జనించె గణించి చూడమా.

163

తే. జలధి యొక్కింత యెడయిచ్చి చనియెనేని, సర్వలోకాతిశాయిగా సంఘటింప
వచ్చు బట్టణ మన విని వాసుదేవుఁ, డట్ల కాకని యాప్రాద్ధ యధికనియతి.

164

వ. ఆసరిన్నాథుఁ బ్రార్థించినఁ దత్ప్రార్థనానురూపంబుగా నతం డతిబహుళ పవనో
ద్ధూతసలిలుం డై నలుదెసలం బండ్రెండుయోజనంబులు గలుగ నెడయిచ్చి
పోయిన నవ్వారిజేక్షణునకు నవ్వారిరాళి చేసిన సత్కారంబునకుం బ్రియం
బందుచు ⁴బృందారకవర్ధకి గోవర్ధనధరుచేత ననుజ్ఞాతుం డై యప్పుడ నిజవిద్యా
ప్రభావంబున.

165

సీ. కనకంపువెనుగోట వినువీధి గడవంగ మణిగోపురములు సమగ్రములుగ
బంధురప్రాసాదపజ్జులు నుత్తుంగహర్త్యరేఖలు మనోహరత నలర
రాజమార్గం బభిరామంబుగాఁ బణ్యపదము లుజ్జ్వలశిల్పభంగి నమర
నమరస్తమ్బములు జైత్ర్యంబులు సభాను బ్రపలు నపూర్వంపురచన మెఱయఁ

తే. దోరణాట్టాలోకంబులు తోరములుగఁ, గూపదీర్ఘి కాసరసులు కొమరు మిగులఁ
గృతకవర్వతోద్యానంబు లతులములుగఁ, బరగుపురము నిర్మించె నచ్చెరువుగాఁగ.

వ. ఇట్లు విశ్వకర్తచేత మానససృష్టి నుత్పాదిత యై ద్వారావతి యన మున్న
యన్నారాయణుచేత నాకారిత యై రమ్యాకార యగునమ్మహాపురి నభినవానేక
విచిత్రరచనాచతురం బగురాజమందిరంబు నయ్యాదవేంద్రం డధిష్ఠింప నఖిల
యాదవులు నుచితస్థానంబులు గైకొని నిలువం బ్రభూతోహస్త్యశ్వరథసంకీ
ర్ణయుఁ బ్రసిద్ధనరసారీ(సం)చరణ⁵శోభినియుఁ బ్రకృష్టకల్యాణక్రియాకల్యయుఁ
బ్రవృద్ధసంపత్సంపూర్ణకలితయు నై శరత్సమయసముదితేందులారక యగుగగన
వీధియు వసంతవిభవవిస్ఫుటోల్లాస యగు నుద్యానభూమియు జలదసమాగమో
త్తుంగతరంగసలిల యగు సలిలాశయశ్రీయును నుపమానపాత్రంబులుగా నుల్ల
సిల్లెఁ దదనంతరంబ.

167

1. మాకు న్నగరం. 2. బ్రసరింప. 3. వేగఁ గడుం బరికించినం. 4. డేవ. 5. శేతువుల్.
6. గజగురగ. 7. శోభిత.

- క. హరిచే నభిపూజితుడై, సురవర్ధకి దివికి నేఁగి సురపతి కాత్తా
చరణం బెఱిగించి తదా, దరమున నత్యంతధన్యతముఁ డై యుండెన్. 168
- వ. ఇక్కడఁ గమలనాభుం డొక్క నిశాసమయంబున నిజజనకుమందిరంబునం దుండి
యంతర్గతంబున. 169
- చ. తలఁచినయట్లు యెంతయు నుదాత్తతరం బగు¹నాస్పదంబు పెం
పలరఁగ నిట్లు నాదగుజనావళికి² సమ³కూరె నింక ను
జ్వలవిభవార్థసంపదల సంభరితం బగుజీవనంబు వీ
రల కొడఁగూర్తు నాదయినప్రాభవ మప్రతిమాన మై చనన్. 170
- వ. అని యూహించి శంఖనిధి నాహ్వానంబుచేసిన నది యాక్షణంబ నిజరూపంబుతో
నేలేంచి యద్దేవుముందటఁ బ్రాంజలి యై నిలిచి. 171
- క. పని యేమి కరుణతో ననుఁ, బనుపుము యదునాథ భువనబాంధవ నీ నె
మ్మనమునకు మెచ్చు పుట్టఁగ, నొనరించెద ననినఁ బ్రియరసోత్కటుఁ డగుచున్.
- వ. దేవకీనందనుం డన్ని థానదేవతం గనుంగొని. 173
- ఉ. ద్వారకలోనఁ గల్లుజనవర్గము లెల్లెడ సౌఖ్యపూరితా
గారములై యెలర్ప నిజగౌరవముం బిబచరింపు మేను నా
వారలయందు దీనుఁ గృశవైభవు సౌఖ్యవిహీనుఁ జూడఁగా
నేర దరిద్రుఁడు⁴ మృతుఁడు⁵ నిక్కము తుల్యుల కారె థాహణిన్. 174
- తే. లేదు పెట్టవే యనుచును లేబరంపుఁ, బలుకు దనప్రజలో వినఁబడియె నేని
నింతకంటె మిక్కిలి ధరణీశ్వరులకు, నెద్ది యవమాన మది మాన్పు మిపుడు నీవు.
- చ. అనుడు⁶ మహాప్రసాద మని యన్నిధి యప్పుడ యేఁగి తోడియ
య్యెనిమిది పెన్నిథానముల కింపెసలారఁగ దేవదేవుశా
సన మెఱిగించి వైశ్రవణసమ్మతితో⁷ జనుదెంచి విస్ఫుర
త్కనకపురాసు లై⁸ యెసఁగెఁ గంసవిమర్దనుఁడటంబునన్. 176
- ఉ. ఎక్కడఁ జూచిన⁹ సిరికి నిష్టవిహారపథంబుగాఁ గరం
బక్కజ మైనసంపదల నందిరి తత్పురవాసు లెల్ల నే
చక్కటి నిర్ధనత్వ మనుశబ్దము⁷లోనుగ మానె లోకము
ల్కిక్కిలి మెచ్చ నయ్యనుపమేయచరిత్రుని చిత్రకృత్యముల్. 177
- శ్రీకృష్ణుండు వాయుదేవునిచేత సుధర్మయను దేవసభ ద్వారకకుఁ బిమ్మించుట —
- వ. అమృహాత్ముండు మఱియు నొక్కతఱిఁ దండ్రియింటికడన యుండి యేకాంతం
బునం దలంచి వాయుదేవు రావించి ప్రణాతుం డగునతని నాలోకించి యిట్లనియె.

1. నాలయంబు. 2. కూర్చుంటింక. 3. బ్రసరించు. 4. నిక్కము. 5. అనిన. 6. యెలన. 7. లారఁగ, లూనఁగ.

- మ. బలధౌరేయతలంబు నీకు సరి చెప్ప నీవ కా కెవ్వరుం
గలరే యన్యులు గంధవాహ భువనఖ్యాతంబు సీవిక్రమం
బలఘనస్ఫూర్తియుతుండ వట్లగుట నాయాజ్ఞ న్నుహనార్తంబులో
వలయుం జేయఁగ నొక్కకర్జ మతులవ్యాప్తిప్రదీప్తోద్ధతిన్. 179
- వ. అది యెయ్యది యంటేని. 180
- సీ. యాదవు లధికధర్తాచారధీమలు భూరివై భవు లు¹పభోగరతులు
కొలఁదివెట్లఁగ రానిబలఁగంబు గలవారు గావున వీర లొక్కట సుఖార్థ
మంచితగోష్ఠీవిహారంబు గామించి యుండెడునప్పటి కొండు తెఱఁగు
రచన లెవ్వియును సురుచిరము ల్లా వద్దిఘాతికి నావిశ్వకర్త చేత
తే. నధికతపమున నిర్మిత యై సుధర్మ, యనఁగఁ బరఁగిన సభ నిర్జ్వరాధినాథు
ననుమతంబున నస్త దీయాజ్ఞఁజేసి, యనఘ కొనివచ్చి యిమ్ము నెయ్యమున మాకు.
- ఉ. నా విని యట్ల కా కని మనం బలరం బవమానుఁ డప్పు దే
వావలిపాలికిం జని బలానుజౌపంపు బలాహితుండు సు
భావనచేసి చేకొన సుపర్వులు నెమ్మది సమ్మతింప వే
వే వసుధాతలంబునకు వేడుకఁ దెచ్చి సభానికేతమున్. 182
- వ. ఇట్లు తెచ్చి సుధర్మను ధార్మికపూజితుం డగుపయోజనాభున కిచ్చి సమీరుండు
నిజేచ్ఛం జనియే నమ్మహాసభవలన యాదవు లాదిత్యసములును యాద
వేంద్రుం డధరీకృతేంద్రుండును యదునివాసంబు సురావాసంబును నను
ప్రశంసనంబు సమర్థం బై యుండె మఱియు. 183
- మ. భువిఁ బాతాళమున న్దివిక్ జలధుల న్భూభృత్తుల న్నెండియున్
వివిధస్థానముల న్ముఖంబు లయి భావింపంగ నేమేమి వ
స్తువిశేషంబులు దోచె నయ్యఖిలమున్ సొంపారఁ దెప్పించి మా
ధవుఁ డర్థిం గయినేయ నొప్పెఁ బురి కాంతాత్మల్య యై యెంతయున్. 184
- వ. ఇట్లు నగరం బనన్యసామాన్యధన్యతావిభవంబు నొందించి బాంధవుల నసాధా
రణ కారణ గౌరవోదారులం గావించి యీవిశ్వేశ్వరుండు మఱియుం బ్రకృతు
లకును బౌరశ్రేణులకును సముచితంబుగా మర్యాదలు నిరూపించి బలాంగచతు
ష్టయప్రవర్ధనోపాయంబు లుపపాదించి బలాధ్యతుల నిర్ణయించి. 185
- సీ. రాజుగ్రనేనుఁ డై రాజిల్లఁ దాను దీర్ఘరి తనం బెంతయుఁ బ్రభుతతోడ
నడపువాడయ్యె సంతానుఁ గాశ్యపుఁ డనువిపుఁ బురోధ గావించె మంత్రి
వరు వికద్రుం డనువానిఁ బ్రతిష్ఠించె యదువంశవరుల నత్యధికమతుల
నఖిలకార్యంబులయందుఁ బదుండ్రు వృద్ధుల నధికారదీప్తులుగ నునిచి

తే. నతిరథోత్తము దారుకు నాత్తరథము, గడప సారథిగాఁ జేసి కడిదివీరు
 నస్త్రవిద్య ద్రోణాచార్యునంతవాని, ¹సకలయోధముఁ డుగ సాత్యకి నొనర్చి.
 వ. ఇవిధంబున విధేయంబు లగు సంవిధానంబు లన్నియు నొక్కటఁ గొఱంతవడక
 యుండ నిర్వర్తించి తన శాసనంబున వృష్టికులై శ్వర్యం బనపహార్యంబుగా
 నమ్మహనీయతేజాం డవరాజితస్థైర్యంబున విభ్రాజితుం డై సంతసిల్లె నని వైశం
 పాయనుం డొనర్చిన యుపన్యాసంబు పరిస్ఫుటోల్లాసంబుగా. 187

మందాక్రాంతవృత్తము.

కాంతాశ్చేషక్షితితలభుజాకాంతకాంతాజయంతా
 చింతారత్నోదయసమగుణస్థితసమ్యగ్విసీతా
 దాంతానంతద్విజకులహితౌదార్యగాంభీర్యధుర్యా
 కాంతారాంతర్గమితవిమతఃస్థాపదీప్తప్రతాపా. 188

క. బహుజలధిద్వీపాంతర, మహిశ్వరప్రహితకనకమణిమాత్మికహ
 స్తిహయాద్యర్పణనేవా, బహుమతమల్లరధినీశ భక్తిప్రీతా. 189

మాలిని. అగణితగుణరత్నా హరిధర్మప్రయత్నా
 జగదభినుతభోగా సత్యనిత్యానురాగా
 మృగపతిసమశౌర్యా మిత్రనేత్రాబ్జసూర్యా
 విగణితభయలోభా విశ్రుతైశ్వర్యలాభా. 190

గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామి సంయమిశ్వర చరణసరోరుహధ్యానానంద సౌందర్య
 ధుర్య శ్రీసూర్యసుకవిసంభవ శంభుదాసలక్షణాభిధేయ యెఱ్ఱయనామధేయ
 ప్రణీతం బైన హరివంశంబున నుత్తరభాగంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు హరి వంశము

ఉత్తరభాగము - తృతీయాశ్వాసము

కంతచరణనేవక

వైకుంఠ గుణావదానవర్ణననిపుణా

శ్రీకంతబాహువిభవ

వ్యాకుంతవైరిధామ ¹యన్నయవేమా.

1

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు నిజేచ్ఛావశత్రిభువన విభవుం డైన యయ్యదువీరుండు ప్రభూతస్థితిం బొంది యుండ ననతిచిరం బగు కాలం బరిగిన.

2

క. రై వతుకూరిమికన్నియ, రేవతి నసమానరూపరేఖావినయ శ్రీవినుతఁ బెండ్లియై బల, దేవుఁ డలరె జనకవాసుదేవానుజ్ఞన్.

3

వ. తదనంతరంబ విష్ణుదేవుండును వివాహవైభవం బంగీకరించె నవ్విధంబు వివరించెద.

4

సీ. విను వింధ్యపర్వతంబునకుఁ దక్షిణపార్శ్వమునఁ గుండినం బనుపురము రాజు గ్రథకైశికాన్వయప్రభవుండు వైదర్భుఁ డకలంకయశుండు భీష్మకుఁ డనంగఁ దనరారునృపతికిఁ దనయుండు రుక్తి యవార్యశౌర్యుండు ద్రుముఁ డనునరేంద్రు వలనఁ గృతాస్తుఁ డై వెలసి బ్రహ్మాస్త్రంబు జమదగ్నిసూనుచే నమరఁ బడసి తే. శౌరితో నేల్లనాడు మచ్చరమునేయు, చుండు నాతనిసోదరి యుజ్జ్వలాంగి రుక్తిణీదేవి యసమానరూపయశావ, నమునఁ ద్రైలోక్యముల నభినంద్యయ్యెన్.

5

చ. హరి కనురాగపాత్ర యగునట్టిది యట్టై ప్రసూనబాణవి స్ఫురితపునర్భవంబునకు భూమి యనం దగునట్టై సన్తునీ శ్వరులకు నర్చనీయ యట వర్ణననేయ వశంబె పూని యె వ్వరికి నుదాత్తచిత్త యగువారిజలోచనపుణ్యభావముల్.

6

క. ఆవెలది నాప్తజనముల, చే విని కామించె నాత్మనీతకమలాక్షుం డావిభువై నప్పాలతియు, భావము గదియించె శ్రవణపరిచయలీలన్.

7

చ. తలఁపులు చిక్కు జీరువడఁ దాల్తులు పెల్లగిలంగఁ జొడ్కు లా కులపడి చూపు పండువులు గోరంగఁ గోర్కులక్రందుచేష్టితం బులఁ దడవెట్ట భావములపూఁపు బయల్పడ వారి నిర్దఱ్ఱ బలసి మరుండు తుల్యరసపాకముతీపులఁ గ్రోల్చె విస్మలిన్.

8

- చ. అనిమిషసిద్ధయక్షభుజగాదులు వేడినఁ బువ్వుఁబోడి నె
వ్వనికిని నెట్లీ గైకొనఁగ వచ్చు మదగ్రవిభూతి యల్ప మే
యని తమకించి పేర్చె బ్రభుఁ డంగనయుం బురుషోత్తమార్తయై
యెనయు తలంపుజాడ కొక యింతయుఁ దక్కకయుండె వేడుకన్. 9
- తే. రుక్తి గోవిందుతోడి విరోధి గాన, యాతఁ డడిగినఁ జెలియలి నతని కీఁడ
గొల్లపల్లియలో నంద గోపునింటి, పసులగావరి యగునె నాపాటి యనుచు. 10
- వ. ఆసమయంబున నుపరిచరవంశజాతుండును మగధమహీనాథుండును గిరవ్రజ
పురస్వామియు నగుజరాసంధుండు నిజజ్ఞాతి యగు దమ ఘోషనకు వసుదేవు
తోడంబుట్టు వైన శ్రుతశ్రవ యను నాయమకుఁ బుట్టిన దశగ్రీవశై బృద్రస్రస్వవశు
లను నలుపును కొడుకులకుం బెద్దవాఁ డైన సునీధుం డను నామాంతరంబు
గల శిశుపాలుం దజ్జనకుండు దనకుఁ గొడుకుగా నొసంగం గైకొనినవాఁడు
గావున నతనికి రుక్తిణి నడుగఁ బుత్తైంచిన. 11
- తే. భీష్మకుండు వాసుదేవువై బ్రియము గలిగి,యుండియును రుక్తిమాటకు నొండనంగ
నేర కాచేదిపతికి నన్నీరజాక్షి, నిచ్చువాఁ డయ్యె మగధేంద్రు నిచ్చ గోరి. 12
- వ. ఆజరాసంధుండును సంబంధసంధి యవ్విధంబున సవిశేషంబుగా సంఘటితం
బగుటకు సంతోషించి సకలబాంధవులకు శోభనార్థంబు లేఖలు ¹వ్రాయించి పుచ్చి
రావించిన యంగ వంగ కళింగ పాండ్ర పాండ్య కాశకరూశాద్య నేక దేశాధీశులం
గూర్చి శిశుపాలుం దోడ్కొని తదీయస్నిగ్ధు లగుపాండ్ర పుత్రుండును (వాసు
దేవుండు) నేకలవ్యాత్తజండు వీర్యవంతుండును దంతవక్త్ర తనయుండు సువక్రం
డును లోనుగాఁ బెక్కండ్రు రాజకుమారు లక్కుమారుం బొదివికొనిరా ననే
కాక్షోహిణీకలితంబు లగు బలంబులతోడ నడువ నప్రతిమవైభవంబున వైద
ర్భ్యనిపురంబునకుం జనుదెంచిన. 13
- మ. తనోచుట్టు న్నడుమక రథాశ్వగజబృందశ్రీ లెలర్పంగ నె
మ్మన మానందము నొంద రుక్తి మగధక్షానాథుఁ బ్రత్యుద్గమా
ర్చనసంభావితుఁ జేసి తెచ్చి తగ విశ్వక్షోణిపాన్వీతు నా
తనిఁ బ్రీతి న్విడియించెఁ బ్రస్ఫురితసత్కారోపకార్యావలిన్. 14
- వ. అమృహిపతి మాహూర్తికుల రావించి లగ్నంబు నిర్ణయించి యెల్లి కుమారి
వివాహలగ్నదివసం బని నిజస్కంధావారంబున ఘోషణంబు నేయించె రాజు
లెల్లం దమ తమ విభవంబులు మెఱసి సకలసేనల నలంకారంబు లొలయ సమక
ట్టిరి శిశుపాలుండునుం బెండ్లిసింగారంబు పొలుపార సవయస్కులగు వసుధావర
కుమారులం గలసి ⁴యుల్లాసం బెసంగ నుండె నాసమయంబున నక్కడ. 15

— నారదుడు శ్రీకృష్ణనొద్దకు వచ్చి రుక్మిణీపరిణయోద్యమంబు తెలుం గెఱింగించుట —

సి. పసిడి కెంజాయ నింపెసలారుజడముడిఁ జెరివినమందారసురభిక్షుగుమ
మాలికపైఁ గ్రాలులోలాళిపటలంబు పింఛాతపత్రంబు పేర్చిఁ దనకు
నొసంగఁ దెల్లనిమేని కుత్తరీయం బగుకడవసం బమ్మతాంశునొడలిమిఁది
కందుఱాడుప్పనఁ దోఁపఁ గనకంపు మొలత్రాటఁజెఱుగు దూఁగాడుచు సితపయోద

తే. చలితచంచలాగ్రముతోడి సరి యనంగఁ

జేలిపీఠ సన్నపుగాడ్పుచేత మ్రోయు

తెఱుగు లొయ్య మెచ్చుచుఁ జనుదెంచె గగన

మార్గమున నారదుడు కంసమథనుపురికి.

16

క. చనుదెంచి సర్వజనములుఁ, దనుఁ గౌతూహలతరంగతరళతరవిలో

చను లై కనుఁగొనఁగ నగరి, యనుంగు మొగసాలగవని కవతీర్ణం డై.

17

వ. దౌవారికులచేతం దన రాక యెఱింగింప నింపారు సంభ్రమంబున నుగ్ర సేనవసు
దేవులు పురస్సరులుగా వాసుదేవుండు బలదేవసహితుం డై యదుముఖ్యులుఁ
దోడరా నెదురువచ్చి నమస్కరించి యష్టహాపురుషం దోడ్కొనిపోయి సుధ
ర్మాభ్యంతరంబున భర్తమయం బగు భవ్యపీఠంబున నునిచి యర్ఘ్యపాద్యాదివైదిక
సత్కారంబు లాచరించి తదనుజ్ఞ నాసీనుం డై తక్కినవారిం గూర్చుండం బనిచి
విరచితాంజలి యై యి ట్లనియె.

18

శా. సేమంబే తగ నీకు లోకములకున్ సేమంబే ¹దేవాళికిన్

సేమంబే మునిముఖ్యు యెల్లకడల న్నిత్యస్వతంత్రుండ వై

యీమాడ్కి నివిహరించునీయెటుక ²కన్వితార్థముల్ గాని పె

ట్టేమై వస్తువు లుగ్గడింపఁ గలవే యిష్టాఁడులోకంబులన్.

19

వ. అది య ట్లుండె నిప్పుడు.

20

క. నీకుశలం బే నడిగెద, నాకుశలత యెట్టిదో సనాతనయోగ

శ్రీకుశలి యైనధన్యున, కేకుశలము గొఱుత యింత యెఱుంగన కంటే.

21

క. ఒక్కటి గల దీయదుకుల, మెక్కటి లోకమున లెక్క కెక్కఁగఁ జేయన్

నిక్కముగ వచ్చి తీపని, దక్కఁగ నీరాక కొండు దగు నన నేదీ.

22

ఉ. ధన్యులమైతి మేము నిజధర్మములందు గృహీతనిత్యసౌ

జన్యుల మైతి మధ్యదయశాశ్వతపూజ్యతమై యలోక సా

మాన్యుల మైతి మిట్లఖిలమాన్యమహావ్రతశాలి వీవు ధీ

విన్యసనంబు మావలన విప్పుగఁ జేర్చుటఁజేసి సంయమి.

23

క. అని యివి మొదలుగ మాధవుఁ, డనుపమమధురోక్తివిధము లభినవములుగా

నొనరింపఁగ ముని యూతనిఁ, గనుఁగొని యి ట్లనియె వదనకమలం బలరన్.

24

- ఉ. నీవు దలంపఁగా గలుగు నిక్కము నేమముచొప్పున
వావలికి జత్తున్యగములందు భవత్పదనిత్యసత్యసం
నేవనతత్పరప్రకృతి నేకొని యుండెడుమాచృశు ల్జగ
త్పావన చోద్యమే కుశలభావమునం దనరారు టిమైయిన్. 25
- తే. నిత్యశుద్ధబుద్ధానందనిర్మలస్వ, భావుఁడవు నీవు నారాక ప్రకటబుద్ధి
నొలసె ననుట నానైఁ గృపగలిమిమిగులఁ, జూచుటే గృణార్థఁడనైతి సురశరణ్య.
- క. నీచేప ట్టాకయించుక, గోచరముగఁ గంటిఁ గానఁ గొంకక యింకే
నాచరితశుభవచఃపూ, జాచతురత మెఱసెదను బ్రసన్నుడ వగుమీ. 27
- వ. అని పలికి దేవముని దేవకీనందను వదనారవిందంబున నావరంబునఁ జూడ్కి వెల
యించి. 28
- శా. వీణావల్లిక సక్కఁ బూన్చి శ్రుతికన్వీతంబుగాఁ దంత్తులన్
బ్రాణంబుల్ నెలకొల్పినట్లు మధురప్రారంభ ¹సంభూతితో
రాణం బొయ్యనఁ దీర్చి మూర్ఛన మనోరాగంబు గావింప ని
ర్వాణానందముఁ బట్టి చూపెడుగతిన్ వాయించె ధీయు క్తతన్. 29
- వ. అవాద్యవిద్యాప్రయత్నంబుల యంతరంబులయందు. 30
- సీ. వేర్వేఱ గీతసంవృత్తబంధోదారబంధురోదాహృతిభంగి యలర
మీనకూర్తవరాహమృగరిపువామనరామరాఘవజన్మరచన లోలి
బచరించి పదపడి బలభద్రకృష్ణాఖ్యభావముల్ రెండునుఁ బ్రస్తుతించి
పూతనాశకటావఘాతంబు యమశాస్త్రనాకృష్ణగోపాలనాతి సక్తి
- తే. యురగదమనంబు గోవర్ధనోద్ధరణము, ధేనుకారిష్టకేళిమర్దన విభూతి
కువలయాపీడమల్లసంక్షోభణమ్ము, కంసవిధ్వంసనము మేరగా నుతించె. 31
- క. అన్నిటియాభోగంబుల, నన్నీరజనాభు శ్రుతిసమారాధ్యయశున్
²బెన్నిధిఁ బడసినవడుపునఁ, జెన్నొండఁగఁ బాడె జచులచిత్తము లలరన్. 32
- తే. పిదపఁ జేతిదండియ యటువెట్టి కేలు, మొగిచి భక్తిరసం బాత్మ ముచికొనంగ
నఖిలవేదాంతవిద్యారహస్యభావుఁ, గోరి కీర్తించె బ్రభువు నన్నారదుండు. 33
- వ. అమృహఃశోషియందు గరిష్ఠం డగుసురజ్ఞేష్ఠు నగ్రతనయు నగ్రమవదనంబున
నుద్ధితార్థసరస యగుసరస్వతివలన సరసీమహాత్ముసాక్షాన్తహేమ లఖిలంబును విని
యాదవు లద్భుతప్రమోదమేనురమానసు లై తమలో నియ్యఖిలేశ్వరునకుం
జుట్టంబులము ³బంటులము ⁴ప్రసాదయోగ్యులము నై మన మింత కృతార్థుల
మగుదుమె యిమ్మునిపుంగవుండు మన కింతకల్యాణం బొనర్చునె యిన్ని పోకలం
బోయినవాఁ డింక వెన్నునియొద్ద నేమి చందంబు కోర్కి పడయం దలంచునో
పాట యుడిగి మఱి యెన్నిధంబు సల్లాపంబునకుఁ దొడంగునో యని కౌతూహల
చపలచిత్తు లగుచుండఁ గృష్ణుం డయ్యక్లిష్టచరితునిదేస భరితాదరుం డై. 34

- క. ఒప్పుగఁ బరిపాటి యొకఁడు, దప్పక మాచేతల్లెఁ దగఁ దడవితె నీ
విప్పటికి నింతసాలుం, జెప్పుము నీరాక కొకవిశేషం బనఘా. 35
- వ. అని యడిగిన నయ్యోగీశ్వరుం డఖలేశ్వరున కిట్లనియె. 36
- సీ. దక్షిణాంభోనిధితటమునఁ గోకర్ణ మనుమహాస్థానంబునందు వినుము
దివ్యలింగాకృతిఁ దేజరిల్లెడుదేవదేవేశు శంకరు దేవపూజ్యు
వృషభవాహనుఁ జారువీణారవాన్విత యగుగీతపూజ నత్యంతభక్తి
నారాధనముచేసి యట నివృత్తుండనై యర్థేశ్వరునిదెస కరుగుచుండి
తే. నడుమఁగంటిఁ గుండినపురనాథుఁ డైన, భీష్మకుని నాతఁడును నన్నుఁ బ్రియమెలర్ప
నర్చితునిఁ జేసె భువిఁగల యఖిలనృపుల, నాజరాసంధుఁడొట్టి యే నచటఁ గాంచి.
వ. వీ రేమిటికిం గూడి యున్నారని విదర్భరాజు నడిగిన నతం డాత్మీయకన్యయగు
రుక్మిణిదేవిం జైద్యుఁ డగుశిశుపాలున కిచ్చువాఁ డై తాను రావించినఁ దద్వివా
హంబునకు ¹మగధాదులు వచ్చుటయు నెల్లరేపాడి లగ్నం బగుటయుం జెప్పిన
నవ్విధం బెఱింగింప నీయున్నయెడ కరుగుదెంచితి. 38
- శా. నీ వాకన్నియఁ గోరినాఁడవు ²మది న్నికీక వైదర్భుఁ డి
ట్లావిద్యేషిమతంబు సేయఁగలవాఁ డై నాఁడు తత్కార్య మిం
కేఁగిఘ్నంబును లేక సిద్ధ మగు కిన్జల్కాని ³యశోహాని యెం
డివిశ్వంబున నింతకంటఁ గలదే యేభంగి నీవేర్తికిన్. 39
- వ. కావున నుగ్రసేనమహారాజుఁ బురస్కరించి బలదేవసహాయుండ వై సాత్యకి
ప్రముఖనిఖిల యోధవీరులం దోడ్కొని నైన్యం బంతయుఁ దోడనడవ నీప్రాద్య
కదలి పోయి యక్కడం బ్రోవుగొని యున్న రాచపదువులం గుదియించి సమ్ముదం
బున ముదితం బరిగ్రహించి తెమ్ము భవదీయబాహుయోగంబున సుదర్శనం బగు
సుదర్శనంబునకుఁ దీర్పు రానివను లెక్కడఁ గల వది యట్లుండె. 40
- సారదుఁడు శ్రీకృష్ణుని రుక్మిణీదేవిం బరిగ్రహించికొని తేర నియోగించుట —
- క. విను మంతరిక్షతలమున, ననఘా యంతర్హృతుండనై చూచితి న
వ్వనితారత్నము లీలా, వనమున నెచ్చెలులతోడ వగఁ బొగులంగన్. 41
- చ. నిను విని నీదెసం దలఁపు నెక్కొని చిక్కిన నెమ్మనంబు నీ
యనుమమసద్గుణస్తుతికి నమ్ముడువోయినజిహ్వాయుం బ్రియం
బునఁ దమకించి నీలలితమూర్తిఁ గనుంగొనఁ గోరుచూడ్కియుం
దన కమరంగ రాజసుత తెక్కినభంగు లెటుంగ దేమియున్. 42
- సీ. పలుక నెంతయు గ్రుయ్యఁబాటిననునుఁజెక్కు లందందఁ దడిపెడునశ్రువారి
యింకినచనుదోయి ⁴యేకావళీసూత్రభూషితం బైనది పాలుపు దక్కి
పాటన యెడలుటఁ బాపటరూపేది కడుమాసినది నీలకచభరంబు
వేడియూర్పుతోన వెడలునోయుసులును ⁵ననఁగఁ దూఁగాడెడు నంగవల్లి

- తే. తలిరునెజ్జలు జందనసలిలవృష్టి, ¹యబ్బదళకృతవీజనం బాదిగాంగ
సఖులు గావించు శిశిరోపచారనిధులు, గోనక నిగుడెడితాపంబు వనజముఖికి. 43
- చ. హరి నఖలేశ్వరేశ్వరు దయానిధి నాశ్రితరక్షణైకత
త్పరుఁ దగఁ బొందఁ గన్నఁ దనుదాహము గ్రక్కునఁ బాయు నొండు దు
ష్పురుషులఁ బేరుకొంచు మది చూడెద రేని లతాంగులార యే
నురువుదు నీక్షణంబ యును తోర్వజాడీ యను నింతి బోటులన్. 44
- తే. అబల²యిద్విధమున నున్న యయ్యవస్థఁ, గనిన యెవ్వారిమననై నఁ గనికరమునఁ
గరఁగు నై సర్దికాత్యంతకరుణామతివి, నిఖిలవేది వ్రపేక్షింప నీకుఁ దగునె. 45
- క. కావున ముద్దియప్రాణము, గావుము నీవిభుత కింత గడవఁ గృతార్థి
భావం న న కొండెయ్యది, భూచినుతదరిత్ర యేను బోయెద నింకన్. 46
- వ. అని చెప్పి యప్పురాజతపస్వి తపస్సిద్ధ యగుసిద్ధగతిం జనియె ననంతరంబ యంబుజ
నాభుం డాతీ యజనంబుల నందఱుఁ గలఁచుం గనుంగొని. 47
- క. వింతరె నారదువాక్యము, గంకిరె మనకు నిట వలయుకర్జములను నీ
వెంట జయకీర్తిశుభములు, గంబకు ముని పనిచెఁ దడయఁగా నేమిటికిన్. 48
- వ. ఇమ్ముహూర్తంబునంద పయను బై కుండినపురంబునకుం జనవలయు మీమీ
వాహనంబుల నాయితంబు చేసి యెక్కి నిజసేనాసమన్వితుల రై నడువుండు సకల
బలంబులకు ముందట సాత్యకియును నకుమ బలభద్ర దేవుండును వెనుక దిక్కున
జననాథుండును జనువా రేనును దారుకైకసహాయుండ నై సర్వాయుధంబులు
ధరియించి ముందట నరిగి జరాసంధపరిపాలితుం డై యున్న శిశుపాలుం దొలుతఁ
గాలగోచరం గావించి రుక్మిప్రముఖక్షుద్రక్షత్రంబు నఖిలంబును నిరవశేషంబు
చేసి భోజరాజతనయం గైకొనియెద ననింప దదీయశాసనంబున. 49
- శా. యాత్రాదండుభి సర్వనిక్కుహరభేదాభినిర్ఘోషమై
జైత్రోత్సాహము చెల్పఁ బొల్పుమిగులక సన్నద్ధులై యాదవుల్
ధాత్రి కంపననై న్యసంచరణసిద్ధప్రక్రియ న్వెల్వడక
శత్రు చేధద విధితుండై విభుండు తత్సానుగ్రికి నైచ్చుచున్. 50
- సీ. కాస్తుభమాణిక్యక్రాంశువులు మేనఁ గుంకుమక్షోదంబు కొమరు నొసఁగఁ
గనకాంబరాంచఁ ఘనకాంతి దిగ్భిత్తి లేఖఁ హరిద్రలిప్తి పటపఁ
బాంచజన్యద్యుతిఁ టలంబు గెలఁకులఁ బూర్ణచంద్రాతపస్సూర్తి నేటప
వై జయంతివాసువై భవం బురమున గగనస్థగురచాపకలనఁ జూపఁ
- తే. బరమకల్యాణవేషవిభ్రాజమాన, మూర్తి యదుచక్రవర్తి యామోదకీర్తి
వెడలె నై న్యసుగ్రీ వాదివిశదరథ్య, రభసమిర్వార మగుదివ్యరథముతోడ. 51

1. యబ్బదళవీజనం బాది. 2. యిద్విధంబునఁ బడియెడు నయ్యవస్థ. 3. విలివ్వుండై.
హరి—19

— శ్రీకృష్ణుడు రుక్మిణీపరిణయార్థంబుగాఁ గుండినపురంబునకు నరుగుట ౧ —

వ. ఇట్లు వెడలి మహావిభవంబునం జని విదర్భవిషయంబు సోచ్చి నడచి నగరిఁ గదియు సమయంబున భీష్మకుం డాత్మీయబంధుసహితుం డై యతని నెదుర్కొని తోడ్కొని పోయి పురబహిరంగణంబున విడియించి యప్రమేయంబు లగు పూజాక్రమంబులఁ బ్రమదం బోదవునట్లుగా నారాధించె నారాజసమాజంబు లోని జనంబులు కొందఁ టితండు దనమేనయత్తకొడుకు పెండ్లికిం జనుదెంచె దగునకాదె యనం గొందలు గోవిందుండు మగధేంద్ర చేదిపతులదెస నప్రియుం డి శ్లేతెంచుటకుఁ గతం బేమియో యనుచుండఁ గొందఁ టియ్యందువదన చందం బి మ్ముకుందునందు సంతుష్టసంకల్పం బని విందు మీది యెట్లగునో యని యూహింప నఖిల యదువీరపరివృతుం డై యత్రైఱంగున వచ్చియున్న యాకృష్ణు నాకర్ణించి.

52

ఉ. ఘోరనిదాఘదాహమునఁ గుందుచునున్నధరిత్రి యుల్లస ద్వారిధరాంబుపూరపరివర్తనభద్రము సంభవించినకా భూరితరానుమోదభరమున్ భజియించువిధంబునకా విభ ద్భారము నుజ్జగించి వెనఁ బార్థివకన్యక ప్రితచిత్తము.

53

వ. నిజాంతర్గతంబున.

54

మ. నను దుఃఖాంబుధి నుద్ధరించుటకు నై నానాథుఁ డేతెంచె నిం కనుమానం బొకఁ డేల యెప్పుడొకొ యయ్యజ్ఞాయతాత్ము న్నహా ఘనవతుం దగఁ గాంతు ని ట్లరిదిభాగ్యం బబ్బునే నాకు నా జని సాఫల్యము నొందె సర్వజగదర్చ్యం బయ్యె నాకోర్కీయున్.

55

సీ. చూడ్కులు ననుఁ జెందఁ జొచ్చి గోవిందుడెందములోన నానందధన్య నగుదుఁ బలుకులజాడ తీపులు గ్రోలి సోలి గోవర్ధనునకుఁ జాలవలఁతి నగుదుఁ గ్రియలకుఁ బూచు కోర్కీకి నెల్లదెసఁ జిక్కి శ్రీవత్సునకుఁ బ్రియశిష్య నగుదు నేర్పులు ప్రసరింప నెఱయుపాకము నొంది హరియం దభేద భావాత్మ నగుదు

తే. నాప్రియంబును భక్తియు నాతలంపు, వలపుఁ గంసారి యెఱిగెడుకొలఁదియెఱిగి యఖిలజగములు నేన యత్యంతసుభగ, తానిరూఢితో నేలెడుదాన నగుదు. 56

వ. అని యవ్యగ్రమనోరథపరిగ్రహంబుల నధికవ్యగ్ర యగు నాప్తసఖిజనంబులం గలసి కమలనాభకల్యాణప్రసంగంబు లగుకథనంబులు వినోదంబు లయి క్రొత్తగా వెలయు నమ్మికంజేసి నెమ్మనం బూఱడి యుండి నిండువెన్నెలం బొలుపారు విభా వరియందు వినిద్రం బగుభద్రభావంబునం బ్రవర్ధిలై నాసమయంబున.

57

క. మునురాకపోకలం దా, వనజాననవలపుదెలుప వలను గలుగు న

త్యనురక్తజనులఁ బ్రేమము, విమాతనము సేయఁ గరము వేడుకఁ బ్రభుఁడున్. 58

వ. ఏకాంతంబ యక్కాంతదెసఁ జింతాభరంబునఁ గార్యాంతరంబులయందు నిర
వేక్షుం డై యుండి. 59

ఉ. ఎమ్మెయిఁ జూతునొక్కొ తరళేక్షణ నక్కట చూచి యెమ్మెయిం
గ్రమ్మన నిర్వహింతునొక్కొ కైకొనుకర్ణము ¹వేడి శత్రుసం
ఘముల నెమ్మెయిం చొడరి గర్వము సొంపడఁగింతునొక్కొ యే
నెమ్మెయి నిశ్చయింతు నొక్కొ యింతిచెస న్నును విన్నచందముల్. 60

తే. నన్నుఁ బొడగన్నచోట నన్నలిననయన, చూపుచూపులఁ జేమంబు సొంపుగనిన
యపుడ తటియంగ నుటుకుదు నమరు లడ్డ, పడినఁ ²బట్టుదు నాపాణిపంకజమున.

సీ. కమలాస్య నెమ్మెము కమ్మనితావికి దండడి దమకించుతరళతయును
ముద్దియ యెలదొక్కుముద్దామఁబలుకులు వినఁగ నుత్తలపడువేడుకయును
బూఁబోడి నెమ్మెని బొంది యానందంబు గడగానఁ బూనెడుకౌతుకంబు
గామిని కొండోండ కడలాత్తుకోర్కులు నిండింపఁ గాంతించునెఱగడఁకయు

తే. భామయును నేను నన్యోన్య భావమగున్, లగుట యెఱిగినయాప్తజనాళిప్రియము
నిర్వహింపంగఁ గలుగుట నిక్కమునకు, నరయ నేభంగి భాగధేయంబొ నాకు.

క. అని యివిమొదలుగఁ బెక్కులు, దనమసి దలపోయునతనితలఁపులు సిద్ధిం
దనరింపఁగఁ జనుదెంచిన, యనుపచభాగ్యంబు నా నిశాంతం బయ్యెన్. 63

ఉ. పాడె మధువ్రతావళులు పద్మవనీవిభవంబు శాపముల్
వీడె రథాంగకంబులకు వేడుకఁగూడి తరంగఁడోలలం
దాడె మరాళదంపతులు హాసవిలాసము దక్కి గ్రక్కునన్
వాడె గుముద్వత్తిముఖము వావిరి నూడె దమోనిబంధముల్. 64

క. అరుణోదయరాగంబునఁ, గర మలరెడు పూర్వదిబ్బుఖంబున వెలసెన్
సరసిజమిత్రసమాగమ, పరమోత్సవవార్త భువనపక్ష్మిల కెల్లన్. 65

మ. తన తేజంబున నన్య తేజములు విధ్వంసంబు నొందించి యెం
దును సన్తార్థము సుప్ర కాశవిగళద్దోషంబుగాఁ జూపి య
త్యనురక్తోజ్జ్వలమండలుం డగుచుఁ బూర్వాద్రీంద్రభద్రాసనం
బున నొప్పెన్ గ్రహరాజు విశ్వము గరంబుల్ మోడ్చి నేవింపఁగన్. 66

వ. ఇట్లు సూర్యోదయం బగుటయు వసుదేవసూనుండు కౌతుకోన్నీయమానుం
డయి కృతకాల్మకరణీయుండును సముచితౌలంకారుండును ననురూపజనపరి
వేష్టితుండును ననురూపశుభచెష్టితుండును నగుచు రుక్మిణీదర్శనం బవే
క్షింపుచుఁ దనయొక్క రథంబుతోడన శిబిరంబు వెలువడియె నంత వైదర్భపురం
బును జనపతిస్కంధావారంబును గుంకుమద్రవనేకంబుల ముక్తాచిసరహారంబులం

గనకకదళీ క్రముక స్తంభోన్నయనంబుల మరకతమకరతోరణబంధంబుల నమ్మహా
నీలస్తాలంబమాలికాకలనంబుల బద్ధ రాగరమ్యధ్వజవై జయఘోకా విరచనంబుల
విచిత్రవిభవవిస్తారంబు లై శోభిల్లె నాసమయంబున. 67

సీ. లాలితపర్జన్యలక్ష్మీ విభూషించు ¹పర్యాప్తనవమేఘపంక్తు లనంగ
రమణీయశారదరాత్రి బ్ర కాశించురాకాసుధాకరప్రభ లనంగ
నుల్లసితాశోకవల్లరి నలరించునుదితవసంతసంపద లనంగ
బ్రకటితప్రాభాతపద్మిని బాటించుబాలారుణోదయలీల లనంగ

తే. వితతమోహనమంత్ర దేవతఁ బ్రసన్నఁ, జేయు సాధకసాధనశ్రీ లనంగ
రుక్తి జీదేవి నభిరూపకుక్త కాంతి, కలితతమయష్టి గై నేసి రెలమిఁ జెలులు. 68

వ. ఇత్యైఘం గున సింగారించి యయ్యంగన లవ్వరాంగి నఖిలమంగళాధిదేవత యగు
గౌరీదేవికి మ్రొక్కింపఁ దదీయదివ్యాయతనంబు గుఱించి కాంచనశబికారూఢం
జేసి తోడ్కొని పురంబు వెలుపలికిం జనుదెంచి రప్పు డచ్చట. 69

తే. అలఘు మానానతీర్ణయైలగుఁబోడి, బోఁటిపదుపులుపొదువంగబొలుపుమిగుల
దేవి దర్శించి తనముగ్ధభావ మధిక, భక్తితాత్పర్యమున ననుగ క్తి నొప్ప. 70

ఉ. అక్షతగంధపుష్పచయమంజలి శివర్పణసేసి నమ్రయై
యక్షయపుణ్యుఁ డుత్తముఁ డనంతయశోవిభవుండు పుండరీ
కేక్షుఁ డస్తదీయహృదయేశ్వరుఁ డయ్యెడుఁ దల్లి నీకృపా
వీక్షణలల నంచుఁ బ్రియ మింపెసలారంగ మ్రొక్కె గ్రక్కునన్. 71

— పురంబువెలుపల గౌరీదేవిని సేవించి వచ్చు రుక్తిజీదేవి శ్రీకృష్ణుడు గొనిపోవుట —

క. గుడివెడలెడునెడఁ గృష్ణుఁడు, కడుఁ గదియఁగ వచ్చి కాంచె గామినిఁ దఱితోఁ
బొడమి సుధాజడనిధి య, ప్పుడ వెలువడి యున్నకమలఁ బోలెడుపొలఁతెన్. 2

చ. కని పరమేష్ఠిచేసినజగత్త్రయసర్గమునందు నివ్వధం
బునఁ బొలుపారునద్భుతపుమూర్తులు గల్గెనె దీని విన్నయ
వ్వినుకలి యెట్టులైన నొకవెంట సహించితి నిక నెట్లు నా
మనసున కోర్వవచ్చు నసమానవిలోకనరాగవేగమున్. 73

సీ. మెలఁగిపై కొనిచూడ్కి ¹దలఁకంగఁగ్రాలెడుఁదుఱఁగలితొలుకారుమెఱుఁగువోలె
నురియాడఁచిత్తంబు నెరియింపఁ వొడఁగెడునాలోపావకజ్వాలవోలె
భావించి మఱపునఁ బనుపడు బుద్ధికిఁ దనువుసూ పెడ సుధాధారవోలె
ఁహలువిలాసంబుల బ్రమయుచై తిన్యంబు మరులుగొల్పెడు తివ్రమాయవోలె
తే. బెనఁగి మరగినకోర్కలఁ బ్రియలనీక, యాఁగి నిలిపెడునలముది వ్యాజ్ఞవోలె
దరుణి యంతలోనన నన్నుఁ దనకుఁ దక్క, విలిచికొనియె నిజాకారకలన నిట్లు.

1. పర్యాయ. 2. భక్తికరముగ ననుగ క్తి భావమొప్పు. 3. నర్పణ. 4. యక్షతపుణ్యుఁ
డుత్తముఁ డనంతుఁడ నంతయశుండు. 5. దలఁగఁగ, దలఁగఁగ,

- చ. ఇది సమయంబు నాకుఁ దరక్షేక్షణఁ గైకొన నింతకాలమున్
గదిరినయా ర్థి ణీంతటన గ్రక్కున నుజ్జనసేయువాడ న
భుక్తయవిధాయి యై యొదవె నొప్పుగ దైవము దీని కిప్పు నే
ర్పు దనరఁ బొరుసుంబు ననుమానము సేయక యున్ని యొప్పునే. 75
- క. అని మదిలోఁ జింతించుచు, ననఘుఁడు గనుఁగొనఁగఁ బార్థివాత్మజ యాలోఁ
గనియెఁ గమలాక్షు లక్ష్మీ, ఘనఘనరుచిరాంగుఁ బరమకల్యాణు హరిన్. 76
- క. అతఁ డచ్యుతుఁ డగుట దెలియ, హితకారిణు లయినయువిద లెఱిగింపఁగ నీ
ప్సితము కరస్థం బగుటకు, నతిశయితవిలాసవికసితాలోకన యై. 77
- చ. తనమునువిన్నయప్పొడవుఁ దత్పరయై యనిశంబు నాత్మలోఁ
గనుఁగొనునట్టి దవ్విభుఁడు గ్రక్కున ముందట వచ్చి నిల్చినం
గని వనజాక్షి విస్తయముఁ గంఠము హస్తము నొండొకంటితోఁ
బెనఁగొన శీతలాశ్రువులపెండడిఁ దోచె ముఖారవిందమున్. 78
- తే. అఖిలసౌందర్యనిధి యైనయాదిపురుషుఁ
జెందుచూడ్కితో మదిలోనఁ జిక్కుటయును
బరమయోగనిరూఢాత్మపగిదిఁ దన్ను
మఱచెఁ జెలువ చెలులు సూచి వెఱుగునడఁగ. 79
- మ. పతిచూపున్ సతిచూడ్కియున్ సమగతిం బ్రస్థితరాగంబు లై
ధృతివాయం బుయిలోట యొల్లగిల నుచ్చేగం బఱన్ హ్రీపరి
చ్యుతి వాటిల్లఁ బరస్పరాంగముల పై నొండొండ ప్రాకంగఁ ద
చ్చతురావస్థఁ గృతార్థదంపతులయోజం బొల్చె నిర్వాహితన్. 80
- వ. అట్టియెడ నక్కాంత యంతర్గతంబున. 81
- సీ. అఖిలలోకేశ్వరుం డాగమనిర్వాచ్యుఁ డచ్యుతుఁ డవిచింతుఁ డజరుఁ డమరుఁ
డమరవంద్యుఁ డనింద్యుఁ డనఁగ ననేకావతారధురీనుఁడై దారుణంబు
లగుచక్రశార్ఙ్గఖడ్గాదిసాధనముల దై తేయవిదళనోదారకేళి
నతిశయిల్లెడుదేవుఁ డర్థి దేవకీపట్టి యై బలానుజుఁడు నా నలరుచుండు
- తే. నితఁడు వ్రేపల్లె గోపాలనేచ్చ సలిపె, నెలమిఁ గాళిందిఁ గాళియాహింద్రుతలు
ద్రొక్కియాడె గోవులకునై యక్కజముగ, నొక్కవ్రేలనతొల్చెనత్యున్నతాద్రి.
- శా. గోపాలీకుచపీడనంబులఁ గడుం గ్రూరత్వముం జూపి పెం
పేపారెం గరపద్మ మీతనిది లోకై కాపకారిన్ మహా
కోపుం గంసు వధించి యీతఁడె లసత్కుంభింద్ర నిర్భేదన
వ్యాపారోగ్యుగాధిపున్ దొరనె మద్యద్వీర్యధారయతన్. 83

తే. ఇతనివలననే యుగములం దెల్లసుప్ర, తిష్ఠమై యాద్యధర్మంబు దేజరిల్లు
సిరియుఁ గీ ర్తియు జీవితపరమగతియు, నితనిఁ జెందియమెఱయఁనూర్జితవిభూతి. 84

ఉ. ఈతని పాదపద్మముల కే ననిశంబును భక్తియుం బ్రియ
త్వాతిశయంబు నొప్పంగ సమంచితసేవ యొనర్తు నంబుద
స్థితమనోజ్ఞమూర్తి కనపేతదయావిభవై కవర్తి కు
ద్యోతితకీర్తి ¹కీతనికి నుత్తమదాస్యనిరూఢిఁ జిక్కిరిన్. 85

వ. అని యిట్లాచేవు దివ్యమహిమ లన్నియు మున్న నేకవిధంబుల వినికింజేసి
యద్దేవి ²నిశ్చించలం బగునిశ్చయంబున నిరపోహతృప్తయై నిలిచె గృష్ణుండు
నట ముందట సంకేతించినవాడు గావున నపుడు దన్నుఁ గూడఁవచ్చిన బల
దేవున కొక్కింత యెఱింగించి. 86

తే. నెచ్చెలులలోన నున్నయన్నీరజాక్షి, నొదవువేడుక నొయ్యనఁ బొదివిపట్టి
తెచ్చి రథమున నిడఁగఁ దదీయసఖులు, గలఁగి చచ్చటినై న్యంబు గలిసె మీఁద.

క. తరు వొకటి వెఱికి లాంగల, ధరుఁ డుద్ధతిఁ బూంచి హయరథద్విపసుభటో
త్కరముల మ్రగ్గింపఁగ న, న్నైరవులు వచ్చుటయు మేదిసీధరుఁ డలరెన్. 88

వ. అమృహోత్సాహం బెఱింగి యుగ్రసేనుండు సాత్యకి శతద్యుముండు విదూ
రథుండు ప్రసేనజిత్తు మొదలయిన యదువృష్టిభోజాంధకవీరు లనేకు లనేకరథ
తురంగదంతావళసహస్రంబులతోడం బన్ని యేతెంచి రామపురస్సరు లై నిలిచి.

క. ద్వారావతి కరుగుము గ, న్యారత్నముఁ గొనుచు నీవు నలినాక్ష మహా
వైరుల నందఱ నేమ ని, వారిం చెద మనుచు దుర్నివారస్ఫూర్తిన్. 90

వ. సమరంబునకుం బ్రవర్తిల్లిరి హతశేషు లైన కన్యారత్నకు లరిగి జరాసంధునకు
రుక్తికి భీష్మకునకుం బొండ్రకునకు శిశుపాలునకు దంతవక్త్రునకు మఱియునుం
గల రాజుల కెల్లను బ్రత్యేకంబ రుక్తిచేహరణం బెఱింగించిన విని యద్భుతంబు
నొంది రప్పు డచ్చటి జనంబులు. 91

తే. ఎట్టిలా ఎట్టిదీమస మెట్టితెగువ, యెట్టికడిమి కృష్ణుండు జగదేకవీరుఁ
డగుచు నీకూడియున్నధరాధిపతుల, భంగపఱిచె నిం కేమని పలుకఁ గలదు. 92

— శ్రీకృష్ణుండు రుక్మిణీదేవిం గొనిపోవునెడ జరాసంధాడు తెదిరి పోయట —

క. అని రత్తటి మగధేశ్వరుఁ, డనయము కన లగ్గలింప నొడు కఱచి కెం
పున నుగ్రము లగుచూడ్కుల, జననాథుల కిట్టు లనియె ⁴సంభ్రాంతమతిన్. 93

ఉ. వ్రేనితనూజుఁ డొక్కఁ డతివీర్యసమగ్రుండ పోలె వచ్చి నా
⁵పూనినపూన్ని యంతయును బొం కగునట్లుగఁ జేసె నేను నా

1. యాతనికి. 2. నిశ్చయం బగునిశ్చయంబున. 3. నయకంచిన. 4. సంభ్రాంతగతికే;
సంభ్రాంతిమతికే. 5. పూని యంతయు మ్మిపుడు.

నేనయు దాడివెట్టెద విశృంఖలతం బ్రతిపడువెంట మీ
రి నెఱికి సహాయపడు టీప్పితమేని గడంగుండు కుక్కునన్.

94

ఉ. ద్వారక సాచ్చె నేనియును వారక యుగ్రతఁ గిట్టి పట్టి య
వ్వారిధిగుర్ల మంతయును వ్రచ్చి విరోధి సబాంధవంబుగాఁ
బోర వధించి రుక్మిణిఁ బ్రభూతనిభూతి యెల్లర్పఁ వెత్తు నా
పేరును బెంపు నూరక యపేతత వొందుట కోర్వవచ్చునే.

95

వ. అని సంరంభంబున సముత్థితుం డగుటయుఁ బొండ్ర వాసుదేవుం డతని కడ్డంబు
వచ్చి.

96

తే. ఏను నీబంటు నుండంగ నింత యేల, నీకు ధరణీశ నను బంపు నిలుపు మీవు
శౌరిఁ దునుమాడి తత్తనుశకలకోటి, పంచిపెట్టుదుఁ గాంతారపత్రితతికి.

97

చ. ఇరువురు వాసుదేవులు మహిం గలరే యది మాన్పఁ గోరు నా
కిరవగుకాల మిప్పగిది నింపెసలారంగ నేఁగుదెంచె ను
ద్ధుర యగు మద్భుజావిభవధుర్యత లోకము మెచ్చుజేసెద
న్నరవర నీమనఃప్రియ మొనర్పఁగఁ గాంచుట యల్పకృత్యమే.

98

క. అను నెడ శిశుపాలుం డొక, ఘనపరిఘము కేలఁ దాల్చి గ్రక్కున జననా
ధునియెదుర నిల్చి గర్వం, బెనయ నఖిలపులు వినఁగ నిట్లనియెఁ దగన్.

99

తే. పెండ్లియాడుదు నని కడుఁ బెర్తి తోడ, నిట్లు గై నేసి తుది నింత యెడరునొంది
యున్న నాక కా కీయొచ్చ మొరుల కేమి, గారణము నిల్వఁ డెవ్వారు గదలవలదు.

క. ఈపరిఘ మొక్కటన ద, రొప్పేతునిఁ గృష్ణుఁ బెఱ యదూత్కరము నని
రూపెడలఁజేసి నేఁడీ, భూపతిబంట నగు టుర్విఁ బొగ డొందింతున్.

101

క. శ్రుతియుఁ డగువాఁ డన్యక, శత్రుంబున కాసమయ నె లఘుచరితుఁ డిల
శ్రుతియుఁడు గామి నయ్యదు, గోత్రం డిటునేసె గాక కుత్సితవిధమున్.

102

తే. అదియునుం గాక జనియించు టాదిగాఁగఁ, బసులలోనన పెరిగిన పాలసుండు
వావి మాలినపశుమార్గ వర్తనంబు, నూను టరిదియె యిది యేల యుగ్గడింప.

103

వ. ఎల్లవిధంబులఁ గృష్ణ వధియించి భోజకన్యకం గ్రమ్మరించుట నాకుఁ గర్తవ్యం
బనియె నంత జరాసంధప్రముఖు లగుమహారథు లందఱు నారూఢ
రథులు నుడఁ త్తకోదండులు నాబద్ధకవచులు నై యాయోధనంబునకు వెడలిన
సఖలనై న్యంబులు సన్నద్ధంబు లై భేరిమృదంగశంఖకాహళాది వాదిత్రనాదంబులు
రోదనీభేదనంబు లై చెలంగం గదలె నిట్లరిగి వారలు రుక్మిణీహరణపారగుం డై
దూరంబున ముందటం జను ముకుందునకుఁ బిలుం డై నడచు యాదవనై న్యం
బులం గదిసిన.

104

- మ. బలభద్రాదులు భద్రదంతిచయప్రప్యద్వాహశుంభద్రథా
వళితో భూరిపదాతినంకులముగా వైరిప్రణానంబు న
గ్గలికా దార్మిని తీవ్రమార్గణము లాకాశంబునం జీకటుల్
గొలుప నిల్చి వెనంగి రయ్యహితులఁ భూరప్రకారంబులన్. 105
- క. ఇరుదెస నేనాంగంబులు, బెరసినపెఘాళి యెగసి పేర్చి రవికరో
త్కరసంరోధనలిలా, పరిణతమై మ్రింగె దిగ్విభాగము లెల్లన్. 106
- తే. కొంచెమయ్యును యదుసేనకొలదికెక్కు, డై నరిపునై న్యకోటితో నలపుంజలము
మిగులఁ బోరి పుట్టించె నిమేషమాత్ర, ఒహంకీలాపపూరంబుఁ బ్రథనభూమి.
- క. ఆనెత్తురు పృథురేణువి, తానము నడచుటయు సమ్మద ముత్కటయై
మానసములు పొంగ నుభయ, నేనలీజోదాలు గడంగి చెలువారంగన్. 108
- క. సాత్యకి మగధమహిపతి నత్యుగ్రతఁ దాకి యేసె నాటముల నొ
ద్ధత్యమున నతఁ డాతనిఁ, బ్రత్యాహతుఁగా నొనర్చె బహుబాణములన్. 109
- సీ. శక్రదేవుండును నక్రూరుండును దంతవక్త్రునిఁ కలవడి వరుస నొకటఁ
దొమ్మిదంటను నేసి రిమ్మహాబాహుండు బలియుండై పదియు నేబదియు నమ్ము
లోలి నయ్యిద్దఱయొడఱుల నాటించి యాలో విదూరభుం డలుముటయును
నాటునారసముల నతని నొప్పించెను విపుఁగు డుగ్రతఁ జేదినీభునిఁ దాకి
- తే. యేడుతూపులు నిగుడింప నెనిమిదింటఁ, బ్రతిహతునిఁజేసె నాశిశుపాలుఁ డతని
వెన గవేషుండు చైద్యుని విశిఖషట్క, తాడితుండుగఁజేసె గ్రోధమున నతఁడు.
- వ. అన్నియ మార్గణంబుల నాతని నొప్పించె బృహద్ధుర్ధుం డనువాఁడునుం గదిసి
యతనిన యేసె నిట్లు మువ్వరు మహాకథలతోడం బెనంగుచుండియు నొక్కిం
తము లెక్కనేయక యాదమఘోషుతుండు. 111
- తే. తోర మగుభల్లమున బృహద్ధుర్ధుశిరము, ఓనిమి నాలుగమ్ముల విపుఁగునిరథంబు
గుట్టముల నాలుగింటినిగూల్చి నతఁడు, తొలగి చనియె క్కెనాబృహద్ధుర్ధురథము.
- వ. ఎక్కి క్రమ్మఱం బగతుపైఁ గడంగిన నబ్బలియుండు మఱియు ననేక సాయకం
బుల నయ్యాదపుదేహం బొచ్చాదించి కోదండమార్వీటంకారంబులు సకలాతం
కావహంబులై పరగ సంగరరంగస్థలంబునఁ బరాక్రమవర్తనంబు కీర్తనీయంబుగాఁ
బ్రవర్తిలై మఱియును. 113
- క. కృతవర్త పాండు ముప్పది, శితశరముల నేసె సూతుఁ జెయ్యెడగ నొం
చి తురంగంబుల నస్త్ర, క్షతాంగములు చేసి పడగ ఖండించి వెసన్. 114
- వ. సింహనాదంబున రోదోవిదారణం బొనర్చి దారుణాకారం డైన నవ్వీరుండు
గినిసి హఠిక్యనివిల్లు నటికి యంగమ్ములం దాటమ్ముల గ్రుచ్చినం దూలియుం

దాలిమి విడువక యతండు వేటొక్క శరాసనంబునం బరాక్రమవ్యవహారంబు
నడుపుచుండె నంత.

115

క. కరి నెక్కి సత్యకుండు, ధురుడయి యంగాధినాథుఁ దొడరి కడిది తో
మరమున వైచిన నతఁడ, స్వరసరు నకరిమితమార్గణంబులఁ బొదివెన్.

116

వ. సత్యకునకుం దోడ్పడి చిత్రకుంకును శ్వఫల్కుంకును వంగబలంబులం జలంబు
మిగులం గలంచి యాడి యంత నిలువక.

117

క. కాళింగుని కరిఘటలం, గ్రాట కలముఁ దూలనడఁచు ఘనవనముల
ప్లాలంబున నాలంపఱఁ, దూలించిరి దోర్విలాసనిర్దము లగుచున్.

118

— బలరాముండు సంగంధవిజృంభితుం డై నంగాడినైన్యంబులఁ దుశుమాడుట —

ఉ. అత్తఱి దేరు డిగ్గి హరియగ్రజఁ దుగ్రహంబు దాట్పు యు
దస్వృత్తి గడంగి వంగజగతివతి యెక్కినకుంజరంబుఁ బె
ల్లాత్తి యుదగ్రకుంభవశనోద్ధతకేళి యొనన్వగా నతం
డత్తల దాటి యెంతయు భయాతురుడై తొలంగంగఁ బాఱినన్.

119

క. క్రమ్మఱ రథమెక్కి బలి, ప్రమ్మగుచాకంబుఁ దాట్చి సంతర్షణఁ డ
ప్రమ్మలు పఱగించి రణా, గ్రమ్మనఁ బలుపుర వధించె శిగాశ్యులఁ గడిమిన్.

120

వ. అమ్మఖంబున మఱియు నామ్మలు గారూశుల నూమ్మరు మాగధుల గీటడం
గించె నిట్లు మహోద్ధతుం డై మాటులేక మలసి మగధనాథుడెసకు నడిచిన.

121

ఉ. రామునిఁ గాంచి మార్కొని శరత్రితయంబున నొంచె మాగధుం
డామనుజేంద్రుఁ డీవ్రసిశిఖాప్తకవిధుని జేసి యయ్యదు
గ్రామణి దోన రత్నమయకాంచన కేతువుద్రుంచి వైచి యు
ద్ధామశరాసనంబు త్రుక్కితంబుగఁజేసి చెలంగి వెండియున్.

122

క. తిలమాత్ర శకలములుగా, నిలవైఁ దొరంగించి రథ మనేకాస్త్రచయం
బుల నతఁడు విగతచాపుఁడు, దళితరథుండు నై మహాగదాభుజఁ డగుచున్.

123

తే. అడరి యమ్మసలాయుధు నరద మల్పు
కణములుగఁ బడ నడచి వే కడిసి యతని
వ్రేయుటయు వ్రేటువడి నొచ్చి వివశుఁ డగుచు
నలఘుగద చేతఁ గొని యంతఁ దొలంగ నుఱికి.

124

వ. బలదేవుండు సాత్యకిరథం బెక్కి జరాసంధుండును గదాహస్తుం డై ప్రతి
వీరులం గనుపుగొట్టుచుండె నప్పు డుభయనైన్యంబులు నొండొంటిం బెరసి
సందడి పెనఁకువఁ బెనంగునెడ రథికసముదయంబు లడరి యేసినం బిడుగుల.
వాన దండడిం బడిన పెనుగొండలపగిదిఁ బగిలియు నుఱిసియుఁ ద్రైవ్యయుం
దొరుగు నవయవంబులతో నధికాతంకంబున ఘోరాశఘోరంబుగాఁ

దెరలు కరులును గరిఘటలు సొచ్చినం గొమ్మలం దగిలియుఁ దొండంబులం
దొడరియుఁ ద్రొక్కుడునం జిక్కియుఁ జిక్కుజీరువడు తురంగంబులును దురంగ
ధట్టంబులు నడచిన దట్టంబు లై పడియుం బొడియయ్యునుం జెడియును వికలంబు
లగుకాల్పంబులును, ఒక్కొక్కయెడ నెక్కడెక్కడ యని పలాయితులం బురి
కొలిపి నిలిపి పోరి భూరిశోణితంబులు బహుళపలంబులు మేదురమేదంబులు
మేదిని దొరగించి మానంబు మానక చచ్చియు నొచ్చియు గెలిచియుఁ గలిత
నంబు నెఱపు నెఱవిరుదుమగలమగఁటిమిఁ గని కడఁక దెచ్చుకొని మాటు
మూఁకల కెదురెదురై దళితశరీరు లయినను మధ్యమశూరులు నై (?) కదిసి
పోట్లాడు పోటరులకైదువు లొకటొకటిం దొడరి క్రంగన నదరులు నెదరం
బొదలు కఠోరనినాదంబులుం బరస్పరవిదారణదారుణంబు లగువారణంబులం
దుర్వార విషాణాకర్షణరావంబులు నధిక రభసంబున సారథులు పఱప
నొండొంటిం బెరయు తేరుల బలునొగలతాఁకు మ్రోతలుం గరికుంభస్ఫోటన
కపాలభేదనప్రముఖంబులఁ బ్రచండస్వనంబులును బహుప్రకారంబు లగునస్త్ర
ప్రహారంబుల పాల్పడి వావిడిచి యఱచు నరనాగతురంగనికరంబుల యాక్రోశ
నాదంబులు నొండొండ పర్వి శబ్దాంతరంబు నడంచి సభోంతరం బంతయు
వాచాలంబు గావించె నయ్యవసరంబున. 125

తే. సత్యకాత్యజారథ మెక్కి సంగరమున, కట్టు లెడయైన బలదేవుఁ డంతలోన
గమితభేదుఁడై యుగ్రంపుగదయమర్చి, కొనుచుఁజనితాఁకె మాగధమనుజనాథు.

క. అతఁడును నభిముఖుఁ డై యుద్ధతగద సారించుచుం బ్రతాపసమగ్రుం
బ్రతివీరుని దలపడియొక, బ్రతిభయగర్జారవంబు ప్రస్ఫురితముగాన్. 127

వ. ఇవ్విధంబునం దలపడి. 128

మ. గద లొండొంటిఁ బ్రచండతం జఱచి యుల్కాపాతభీమాగ్నిసం
పదఁ బుట్టింపఁ బదాగ్ర సాతపటుశబ్దంబు ల్తహాహుంకృతు
ల్పొదలం గూడి నభోదిగంతరపరిస్ఫోటంబు గావింప ను
న్నదవేగం బెలరార నిద్దలును సామర్థ్యంబునం బోరఁగన్. 129

క. వెరవున సంకర్షణుఁ డ, న్నరనాథునిఁ గదిసి ప్రేసినం బెలుచనఁ జే
రురమున గద వడుటయుఁ జె, చ్చెర మూర్ఖిలిపడియో నతఁడు చెయ్యేదిమహిన్.

వ. ఇట్లు జరాసంధుండు మూర్ఖితుండగుటయుఁ గత్సారథి యుతిని నెత్తి రథంబు
పై నిడికొని కలనికిఁ దొలంగించె నవ్విధంబు గనుంగొని తదీయపై న్యంబులు
గలంగి పఱచె సాత్యకి యొక్కదెస నంగవంగకళింగబర్హురలం బఱపె నంత నఖిల
క్షత్రియావీర్యంబులు నాకులంబునం జెదరె దొరలునుం దిరిగిరి బలదేవుండును

సత్యకతనయుండును నహితుల నవజితులంజేసి యార్చి శంఖంబొత్తిన నయ్యులివు
విని జనార్దనుడు జరాసంధపలాయనంబు నిశ్చయించి తానును బాంచజన్య
స్వనంబు నలు¹దెసల నిండించె నంత. 131

— రుక్మిణీహృదయందగు రుక్మి యనువాడు శ్రీకృష్ణునితో యద్ధంబుసేయుట —

సీ. ఆమగ ధేశుండు నఖిలరాజన్యలు నమ్మెయి వృష్టిసైన్యంబు పిలువ
నరిగెడునప్పుడ యట రుక్మియును రుక్మిణీహృతివాత్తకు నిబ్బరంబు
కోపంబుతో నాజి గోవిందుఁ దునిమి రుక్మిణి గొని రాక యాత్మీయపురము
సార నని తండ్రియుఁ జుట్టలు వినఁ బంతమిచ్చి సన్నద్ధుడై యేపు మిగులఁ

తే. గదలె గదుండు కైశికుఁ డాదిగాఁగఁ గలుగు
యోధముఖ్యులు బహుశసైన్యోచ్ఛటముగ
నాయితంబయి యాతని ననుసరించి
రనుజహితబంధుకోటియు శివడరెఁ గడిమి. 132

వ. మఱియు దక్షిణాపథనివాసు లగు నంశుమతోగ్రధ శ్రుతపర్వ వేణుధారి
ప్రముఖమహీపతులు తమతమ వర్గంబులం గొని యతనితో నేకకార్యులై కడంగి
రట్లు నడచి నర్తదాతటానుసారి యై యరుగు శౌరిరథం బొక్కటియు దవ్వలం
గడచి యుద్ధార్థం దై చని వైదర్భకుమారుండు శూరమాని గావున నందఱం
గని తనతేరు దోలుకొని గోవిందు నెయిదంబోయి యెలుంగై త్తి. 133

క. ఓరివశుపాలపుత్రక, దూరికృతధర్మ పరవధూదూషక నా
బారిఁ బడి తెందు వోయెడు, వీరుని నను రుక్మి నెలుంగవే వైదర్భున్. 134

ఆ. ఉసులు గాచికొనఁగ నుల్లంబు గలిగిన, నిపుడ బాల విడిచి యేగు మట్లు
గాక నిలిచితేని గ్రక్కున నిదె తల, గొను మదీయనిశితఘోరశరము. 135

క. అని యతఁ డెటువదిశరములు, వనజాతునిమీఁద నేయ వడి నాతఁడు నా
తని నేనె డెబ్బవమ్ముల, ఘనమార్పినివదభరితగగనుం డగుచున్. 136

ఉ. కేతువు ⁴ద్రుంచి చాపము నికృత్తముగా నొనరించి లీలమై
సూతునికంతముం దునిమి చోద్యపుటమ్ముల మేను నొంపఁగా
నాతురుఁ డైనరుక్మిఁ గని యాతనిమిత్రులు దాక్షిణాత్యుల
త్యాతతవేగులై పొదివి రంతటిలోఁ జనుదెంచి మాధవున్. 137

వ. ఆరాజు లొక్కటఁ గూడి యేయు సాయకసహస్రంబులు సహస్రకరుండు తిమి
రంబు విరియించుకరణి విరియించి విష్ణుండు వేణుధారిపడగ పుడమిం బడనేసి
యంతట నిలువక తదీయదక్షిణభుజచ్ఛేదనంబు గావించి శ్రుతపర్వం బటుబాణి
పంచకంబున నొప్పించిన నతందు కేతుదండం బూతగా నొటిగి యాలోనన
తెలిసి యతనిపైఁ బెక్కువిశిఖంబులు పరఁగించె మఱియును. 138

- క. క్రథకై శికు లాదిగఁగల, రధికులు బహురథసముత్కరంబులతో నా
రథచరణపాణిమీఁదం, బ్రధితోత్సాహమునఁ గదిసి బలువిడి నేయన్. 139
- ఉ. వారలబాణవర్షములు వారక నిల్పుచుఁ దాను వారి దు
ర్వారశరప్రతానఁగివారితదేహులఁగా నొనర్చుచున్
వారిజనాభుఁ డిడుద్యదనివారిత శోణితవారిధారలన్
వారలఁ దోచె వీరు లగువారలకెల్ల నొకండ మేటియై. 140
- క. అంతటిలో రుక్మియును ర, థాంతరగతుఁడై మహారయంబుమెయిన్ దై
త్యాంతకు మార్కొని విశిఖ, థ్యాంతమ్ము దిగంతరాతతమ్ముగఁ జేసెన్. 141
- తే. హరియు నతనిపైఁ బెల్లుగ నంపగములు, వఱపె వైదర్భుఁ డచ్యుతు గరుడకేతు
వాక్కయమ్మున సారథి నొకశరమునఁ, దాఁక నేసి రథ్యంబులఁ దరల నేసె. 142
- క. కినిసి విభుఁ డహితువిలుద్రుం, చిన నారుక్మియును గరము శీఘ్రమున శరా
సనమొం డొక్కటిఁ గైకొని, దనుజధ్వంసకుని గెలువఁ దమకించి వడిన్. 143
- తే. వరుసమాహేంద్ర వాయవ్య వారుణములు, రౌద్ర గాంధర్వపై శాచరాక్షసములు
నై నదివ్యాస్త్రములు వారిజాతుమీఁద, వెసఁ బ్రయోగించె జతనంబు విస్తరిల్ల. 144
- క. ఆవి యన్నియు దామోదరుఁ, డవహితచిత్తుఁ డయి తత్తదస్త్రముల సం
ప్రవిహతములుచేసి యతని, యవయవములు బహుశశరచయంబులఁ బొదివెన్. 145
- వ. పొదివి తోడన కోదండంబు శిఖండించి రథ్యంబుల వధియించి సారథిం దెగటార్చి
రథంబు నఱికిన నతం డొండ్డనంబు నడిదంబునుం గొని తొలంగ నుఱికి విపత్తుండు
సపతం బగునద్భుతభుజంగంబుభంగి నాభుజంగభంజనుదెసం గవియుదెంచిన. 146
- ఆ. పలుక వగుల నేసి యలుఁగు దుత్తునియలు, గా నొనర్చి శౌరి గనలు మిగుల
నారసములు మూఁటఁ జేరురం బుఱక వ్రచ్చినఁ గరంబు నొచ్చి చేష్టదక్కి. 147
- వ. రుక్మి ధరణీతలంబున ముడింగి పడియె నట్టై న యతనిం జూచి. 148
- క. బలమెల్లఁ జెదరి నాలుగు, వలఁకులఁ జెడిపోయె దొరలు వడి నాఁబోతుం
బులిగొనినఁ గలఁగుపసుల, ట్లలఘుశ్రమఁ బొంది యొడిగి రచ్చటనచటన్. 149
- క. శరదళితదేహుఁడై భువి, బొరలుచు నున్నతనితోడఁబుట్టువుఁ గని ని
ర్భరశోకంబున రుక్మిణి, యరదముపై వ్రాలె యార్తి నాక్రందించెన్. 150

— శ్రీకృష్ణుఁడు రుక్మి మూర్ఛితుండేసి రుక్మిణిం గొని ద్వారకకు వచ్చుట. —

- ద. వృష్ణిపుంగవుండు నయ్యంగనం గౌఁగలించి మెత్తన యెత్తి యాశ్వాసించి రుక్మికి
సభయం బిచ్చి రథంబు గ్రమ్మఱింప సారథి నాజ్ఞాపించి ప్రియకుం బ్రియం బొస
ర్చినవాఁడై. 151

- క. సరసము లగునుచితవచో, విరచనములఁ దెరువునందు వెలఁది బ్రణయసుం
దరుఁ డయి వాఁటియును దేర్పుచు, నరిగెఁ బరికిఁ బ్రమదనిర్భరాత్మకుఁ డగుచున్.
- వ. యాదవులును మగధరాజప్రముఖుల జయించి రామసాత్యకుల మున్నిడికొని
యాదవులు పెడబొబ్బలు విజయతూర్యంబుల మ్రోతలు నొక్కటి యై యెదు
ర్కొను పౌరుల హర్షసంకలితనినాదంబుతో నెదుర్కొని కలయం బురప్రవేశం
బొనర్చి రట కైటభారి గడచిపోయిన యనంతరంబ శ్రుతపర్వండు రుక్తిం దన
యరదంబుపై నిడికొని చనియె నతండును రుక్తిణి గ్రమ్మఱింపక కుండినపురంబు
సొర నని ప్రతినచేసినవాఁడు గావున నట్లు భగ్నప్రతిజ్ఞం డగుటం దనపేర భోజ
కటకం బను నగరంబు గావించి యందు వసియించె మగధఁతియును మూర్ఖదేవీ
చెదరిన పై న్యంబులం గూర్పుకొని విదర్భకటకవాసులచేత నగవులకుం బాలె న
శిశుపాలుం దోడ్కొని తనదేశంబునకుం బోయె నంత నక్కడ. 153
- చ. యదుకులవృద్ధు లందఱును నానకదాండుభి లోనుఁగూఁ ప్రియం
బొదవఁగ శౌరి పెండ్లికి ముహూర్తము మేలుగఁ బెట్టి చుట్టపుం
బదువును దక్కునుం గలుగుపార్థివకోటినిఁ బిల్వఁ బంచి యొ
ప్పిదము లొనఁపఁ బంచిరి గభీరవిభూతి యెల్లర్ప వీటికిన్. 154
- వ. ఇట్లు పనుచుటయు రాచనగరునను నగరంబునందును. 155
- సీ. మణికుడ్యములు కుంకుమంబునఁ జెలువొంగఁ దొడసిరి మెఱఁగులుదుఱఁగలింపఁ
గాంచన స్తంభము ల్లవుసెనల్ వుచ్చి ¹రింపారుశిల్పము లెల్ల నచ్చువడఁగ
మృదులకుట్టిమముల మృగమదనలిలంబు ²లిలికిరి చూడ్కులు నొలసి జాఱ
ముక్తాఫలంబుల మృద్గులు వెట్టిరి పలుదెఱంగులరచనలు దలిర్పఁ
- తే. గ్రముకకదళికాకమనీయ కాండసమితిఁ, జేచ్చి యభినవాశ్శ్రద్ధవిచిత్రచూత
పల్లవంబులఁ దోరణప్రతతు లమరఁ, గట్టియెత్తిరి చీనాంశుకధ్వజములు. 156
- మ. అతులై శ్వర్యసమేతు లై వెలయుసౌహార్దంబునన్ బంధుభూ
³పతు లుద్దామరథద్విపాశ్వములతో భవోజ్జ్వలాలంకృతుల్
వితతశ్రీలఁ దలిర్ప వచ్చిరి మహావీరం ద్రిలోకార్చ్యు న
చ్యుతుఁ గల్యాణవిధానవేశఁ బ్రియముల్ సొంపార నర్చింపఁగన్. 157
- క. మును లేతెంచిరి చిత్తము, లనురాగరసాభి నోలలాడఁగఁ దమముల్
గనియంగఁబండెఁ దమకని, యనుపమభద్రు బలభద్రుననుజునిఁ జూడన్. 158
- తే. వసుధఁ గలవిప్రభూవర వై శ్వశూద్ర, వర్ణముఖ్యులుం దక్కినవారు నర్థి
నరుగు దెంచిరి హరివివాహాభిజాత, మంగళం బచుమోషింప మనము లుల్లి 159

1. 8 యదుదారుశిల్పంబు లచ్చువడఁగ. 2. లలివిహాడ్కులమించు భూలిశి శూరి
3. పతులం ధాము.

క. అందఱకు నుచితసత్కృతు, లొందఁగ నొనరించె బ్రభునియోగంబున న
స్పందమతియుతుఁడు సత్యక, నందనుఁ డభినందనీయనై పుణయాక్షిన్. 160

వ. తదనంతరంబ లగ్నదివసం ¹బుదితం బగుటయు. 161

సీ. ఆపూర్ణవర్ణసమర్థస్వరంబుల నలరుభూసురులయధ్యయనరవము
మధురసల్లాపసమృదరసోత్సవమునఁ బొదలురాజులవచోభృద్భిదితరవము
లలితవిలాసలీలాభేలలను గ్రాలుచపలలోచనలభూషణరవంబు
జన్యజనారూఢచతురంబు లగుహస్తిహరులబృంహితహేషితారవంబుఁ

తే. గలసి కల్యాణవాదిత్రకలితగేయ, రవముతో సాంద్రమై మనోరంజనముగ
దెసఁబు నిండించి దివమున దేవదుండు, భిప్రణాదంబు లొక్కట దెరసి చెలఁగ.

వ. అంత నత్యంతమనోహరానేక సంస్కారపరిణతం బగుపరిణయమండపంబునం గమ
నీయకాంచన స్తంభచతుష్టయసంభృతయు మాణిక్యఖచితవిచిత్ర వితానవికసితయు
మంగళరంగవల్లీరచనానుచిరయుఁ జతురంతనిబద్ధమరకతతోరణమణిదర్పణాభి
రామయు సువర్ణపాలికాసమర్పితకుసుమాంకురాలంకృతయు నుపాంతవిన్యస్త
రత్నదీపికాశోభితయు నగుభద్రవేదికయందుఁ బురోహితుం డగ్నిముఖంబుచేసి
వేల్పు నుగ్రనేన వసుదేవ బలదేవ ప్రభృతి గురువృద్ధవరులును బ్రసిద్ధతపస్వి
శిష్యుంగవులును బలసి యుండ వాసుదేవుండు తదనుజ్ఞాపూర్వకంబుగా శుభ
ముహూర్తంబున. 163

— రుక్మిణీకల్యాణ మహోత్సవప్రకారము —

సీ. సౌకుమార్యమునకు సౌకుమార్యస్ఫూర్తి గలిగించు⁴నవయవకల్పనంబు
సౌందర్యమునకును సౌందర్యసంపద యొదవించులావణ్యయోగరుచియు
సౌభాగ్యమునకును సౌభాగ్యవిభవంబు ⁵గావించు సరసరేఖాక్రమంబు
సౌశీల్యమునకును సౌశీల్య⁶కలనంబు నందించునాభిజాత్యస్థితియును

తే. దనకు నై జంబులుగ నొప్పుధన్య⁷జన్య, రుక్మిణీదేవి నానందరుచిరమూర్తిఁ
బాణిపంకజగ్రహణకల్యాణలీలఁ, బ్రీతి గడలొత్తుచుండఁ బరిగ్రహించె. 164

క. లలిఁ బుణ్యాంగన లొలికెడు, లలితాక్షతములు వియత్తలమున నమరకాం
లలు గురియుకుసుమచర్చం, బులు నొక్కట కృష్ణ ⁸మేను భూషించె సరిన్. 165

తే. సురలయిచ్చుదీవనలు భూసురులయిచ్చు, దీవనలుఁ గూడి యన్బుతోదీర్ఘలీల
జనులయాకర్షణంబు లుత్సవముచొంద, ఎరఁగె ⁹నభినవార్థోదాత్తపదము లగుచు.

వ. ఇవిధంబునఁ గృతవివాహం డై గోవిందుండు జననీజనకులకు వంశవృద్ధులకు
నమస్కరించి వారి వాగ్విశేషంబుల నభినందితుం డై యనేక బ్రాహ్మణోత్తములకు

1. ముత్తికం. 2. మకర. 3. పరులుచు. 4. నవనవ. 5. గలిగించు. 6. కల్పితయం.
7. జన్మ. 8. మీఁద. 9. నభినవోదాత్తసత్కృతము.

నెనిమిదివేలు రథంబులుఁ బదనొకండువేలు నేనూలు గజంబులు నపరిమిత
హయంబులు నౌసంఖ్యగోగణంబులు దానంబుగా నిచ్చి భూషణసంచయంబులు
మణి కాంచనరజతరాసులును వాసోవిభవంబులును దాసవాచీసముదయంబులు
నొసంగి సూతమాగధగాయక నర్తకవందివైతాలికాదలకపరిమితధనత్యాగంబుల
ననురాగంబు గావించి సకలజనంబుల నభీష్టాన్నపానంబులఁ దృప్తులం జేసి
మఱియును. 167

క. కుడుపుఁడు కట్టుఁడు కైకొని, యడుగుఁడు మీవలసినట్టియర్థము లగుల్
గడమ యొకింతయు వల దని, యెడఁక ఘోషింఁ బనిచె నెల్లెడ నెలమిన్. 168

వ. వివాహదివసంబు లన్నియా నిర్విధంబునన కడచినం జతుర్ధకర్తానంతరంబున. 6)

తే. కట్ట నిప్పించుకొని తాను గట్ట నిచ్చి, చుట్టములకును ¹లాతిరాజులకుఁ గరము
నెయ్యమును గారవంబును నెఱయఁ ప్రీతి, సాలఁ గలిగించి తగవీడుకో లొనర్చె.

క. మునుల నతిభక్తియోగంబున నర్చనలను ముదంబుఁ బొందించి తదా
నననిర్గతవాక్పూజల, జనిశానందఁ డయి ప్రియ మెసఁగ వీడ్కొలిపెన్. 171

వ. తక్కిన జనంబులును సముచితంబు లగుసత్కృతులం దదీయాదరంబుఁ గని ప్రమో
దించి నిజనివాసంబుల కరిగిరి పదంపడి. 172

మ. అనురాగంబులు ధన్యతక బొరయ నెయ్యంబుల్ ప్రియంబంద నె
మ్మనముల్ గోర్కులు చూఱలాడఁ దనియక మాధుర్యముల్ ధుర్యతం
గని జృంభింపఁగ సోయగంబులు సముత్కర్షంబు వాటింప న
వ్వనజాతుండు విదర్భరాజసుతయుక వర్తిల్లి రిచ్చాగతిన్. 173

ఉ. చారువిహారసౌధముల సాగరతీరవనాంతరంబులక
భూరిమనోజ్ఞులై వతకభూధరకందరమందిరంబులక
హరిసరస్వమీపలతికావసధంబుల నమ్మగాఁజీ నిం
పారఁగఁ దార్చి కేళిరతుఁ డయ్యె ముకుందఁ డమందలోలతన్. 174

సీ. రాగపల్లవముల శిరచ్ఛూలై యితరేతరాలోకలతలు పై నలమికోనఁగ
నిష్టార్థరచనలయిక్కలై యనోన్యన్యసల్లాపములు సుధాస్యందమ లుగ
రోమాంచలీలప్రోవులై యుండోరువుఁ మూర్తు లాశ్లేషకలన సొగియఁ
గామ్యపూరములకళికలై సరిఁ బరస్పరచేష్ట లానందపదవి గొనఁగఁ

తే. గ్రమపరిపాకభరమునఁ గలసి మెలసి, మనసులొండొంటిమమతలమరగి²కరఁగ
సతియుఁ బతియునుఁ బొలివోనిసౌఖ్యలహరిఁ, జిక్కి రనుభావనూత్న విచిత్రతతుల.

వ. రుక్మిణీవివాహానంతరంబ క్రమంబునఁ గృష్ణునకు మిత్రవిందయు జాంబవతియు
సత్యభామయుఁ గాళిందియు లక్షణయు సుదంతయు నన నేడ్వగు భార్య లైరి

1. లాతికిఁ జోద్యముగను, నిచ్చె నర్థంబు శ్రీకృష్ణు డీక్కితములు. 2 రమ్యమై. 3. కాశు
భూషణములఁ గలసి; ఫలమునఁ గలసి భరసి. 4. కోనఁగ.

వారియందు నతండు తుల్యభోగవిభాసి యయ్యె నిట్లుండ ననతిచిరం బగు
కాలంబున. 176

క. పురుషోత్తము సగ్రమహిషి, ధరియించెనితాంతసౌమ్యతానిత్యమనో
హరమగుగర్భము పౌరం, దరి యగునిశ్శతుహినథాము ధరియించుక్రియన్. 177

మ. నడు మొయ్యెయ్యనతోర మయ్యెఁ దనరె న్నాభీతలం బంగముల్
జడనొందె బలిసెం గుచద్వయము వెల్లంబాతె మైదీగ యు
గ్గడువై కోర్కులు మూఁగె వస్తువులపైఁ గన్గోనలం దంద్ర యె
క్కుడు దోఁచెం గమనీయదాహృదపరిక్షోభంబునగ బొత్తికన్. 178

క. తనవేర్చి కి ననుగుణముగ, వనరుహలోచరుడు పుంపవనసీమంతా
ద్యనుపమకల్యాణంబులు, 1వొనరిచి సమ్మోద విభవపూర్ణత నొప్పెన్. 179

వ. తదనంతరంబ. 180

క. ముచు పురహరుఫాలానల, మునఁ జిక్కి యనంగభావమున బొందినయ
మ్మనసిజ మాధవవల్లభ, గనియెం బ్రద్యుమ్ననాముఁ గాదిలితనయున్. 181

తే. జాతమాత్రుఁ డైనశౌరిహునునకు నా, కాశవాణి సుప్రకాశభంగి
జేసె నామ మిటు ప్రసిద్ధిగాఁ బుట్టిన, యక్కుమారుఁ డుజ్జ్వలాంగుఁ డగుచు. 182

వ. సూతికాతల్పంబున జననిముందటం దేజరిల్లుచుండ సప్తమనిశానిశీధకాలంబునఁ
గాలవశంబున శంబరుం డనుదానపుండు దనకు మృత్యు వగు నని యాదేశంబు
గలదు గావునం జనుదెంచి బాలునిం బట్టి యెత్తికొనిపోయి. 183

క. వననిధిలో వైచిన నొక, ఘనమీనము మ్రింగె జాలికప్రవరుఁ డొకం
డనుపమజాలాకర్షణ, మున నజ్జలచరముఁ బట్టి ముద మెసలారన్. 184

వ. అయ్యసురపతినివాసం బైన యిటుమతీపురంబువాఁడు గావునఁ దదీయవల్లభ
యగు మాయావతికి గానుకగాఁ గొనిపోయి యిచ్చిన. 185

తే. తాన యద్దేవి తత్కుక్షీదళన మొయ్యెఁ, జేసి యసమానసౌందర్యచిత్రమూర్తి
నర్భకునిఁ గాంచి సమ్మోద మతిశయిల్ల, నర్థిఁ గైకొని గారవం బారఁ బెనిచె. 186

వ. శంబరుండు ననపత్యుం డగుట నంగనచేత నంగీకృతం బైన కృతకావత్యంబు కలి
మికి సమ్మతించి యుండె నంత. 187

తే. అసురకుఁ మునఁగలుగు మాయాప్రపంచ, మఖిలమును నెఱిగించి మృగాయతాక్షి
యక్తుమారునిసకలవిద్యలఁ బ్రవీణుఁ, గావొన ర్చెఁబ్రేమార్ద్ర హృత్త మలయగుచు. 188

క. క్రమమున కై శవము విము, క్తముగా సుకుమాః సుభగ తాపణ్యమనో
రమదశ నొందె నృపాత్మజుఁ, డమృతాంశుఁడు పూర్ణ దేహుఁడై యొప్పుక్రియన్. 189

సీ. చెలువంబు లగు నెఱ్ఱనెరలవిశాలనిర్మలనేత్రములు నవశ్శశ్రురాజ
కమనీయ మగుముఖకమలంబు గంబుసమగ్రీవయును వృత్తమధ్యమంబు

నిడుదలై యెంతయు బెడఁ గగుబాహులు పొడవై నమూపులు వెడఁదయురము
గర మొప్పుసింహచంక్రమణరేఖయు వచోగాంభీర్యమాధుర్యగౌరవములు

తే. దనరు త్రైలోక్యమోహనోదాత్తమూర్తి, బ్రకటపౌరుషోదారవిభ్రాజమాను
నతనిఁ గామించి నానాటి కంతరంగ, మెలయు రాగంబు కతన నాకులతనొంద.

వ. అమ్మాయావతి పలుకులం జూపులం దనకోర్కి బయలుపఱచినం బ్రకటవివేక
విద్యావిదుం డగు నయ్యుదాత్తచిత్తుం డత్రైకుంగునకు సంశయించి యొక్క నాఁ
డేకాంతంబున నయ్యంతి నుపలక్షించి. 191

తే. తల్లి నీవు పుత్రుండ నేను దగునె చూత్య, భావ మురిసినా నీకుఁ బాదజేష్ఠ
యిట్లు సూపంగ నక్కలా యేమిచెప్పఁ, గామినీజాతి లోకైక కష్టగాదె. 192

క. నీతలఁ పెయ్యది యే మని, యీతుచ్చపురుబికి వొడఁగి తొంతయఁ దెలియ
న్నాతీ చెపుమా యనవుడు, నాతరుణి తదాననాచ్చితాలోన యై. 193

సీ. అనఘ మీతండ్రి మహానుభావుఁడు యదువంశవర్ధనుఁ డగు వాసుదేవుఁ
డఖిలపురంధ్రీజనాభ్యర్చ్య కల్యాణి తల్లి రక్షిణి మహోదారతేజ
నినుఁ గన్నపురిటిలోనన శంబరుఁడు దెచ్చి యుదధిలో వైచిన నొక క్రమమున
నిటు చేర్చె దైవ మే నిందాఁకఁ ప్రోచితి నన్యులయం దిట్టి యసమకాంతి

తే. నెఁగుమూర్తులు పుట్టునే యిట్టిఁట్టిఁ, బాసి వగఁ బొక్కుచున్నది పంకజాక్షి
యరుగు మీప్రాద్ద జననిఁ గృతార్థజేయు, మాత్మదర్శన చిత్రోత్సవగమమున.

క. నీరూపు చూచి వలచితిఁ, గారుణికాగ్రణివి నన్నుఁ గైకొనుము పరి
హారంబునకుం గారణ, మీరూపున లేదు నిక్కమిది గుణమహితా. 195

వ. శంబరుని నేను మాయా విమోహితుంజేసి మిథ్యాకళత్రభావంబున కాలంబు
గడపితి నివ్వరోధిని గాలగోచరుంఁగాఁ జూడు మని తెలిపినం బ్రద్యున్నుండు
తద్వచనబోధితుం డై కలుషించి యమ్మహాసురు నాహవంబునకు నాహ్వనంబు
నేయుటయు. 196

— ప్రద్యున్నుండు శంబరాసురుం జంపి చేపినమేతముగా ద్వారావతికి వచ్చుట —

మ. అలుకం బేర్చి సురారి యాతని నుదగ్రాకారుఁ డై తాఁకినం
గలహం బిద్ధఱకుం బ్రగాఢకఠినాక్రాంతిం బ్రవర్తిల్లె నం
దలఘుం డయ్యదురాజసూతి నిజవిద్యా¹వ్యాప్తి మై సప్తమా
యల నోలిం బ్రసరించి యెన్నిదవుమాయం గూల్చె విద్యేషునిన్. 197

వ. ఇట్లు శంబరుం గాలగోచరుం జేసి కుమారుండు మాయావతిం గైకొని మాయా
బలంబున నంతరిక్షంబున దైత్యాంతకుపురంబునకుం జని రాజాంతఃపురంబున నవ
తీర్థం డగుటయు. 198

- అ. ¹వెఱుగుపాటుతోడి వెఱపు నాకస్తిక, సమ్మదంబు మానసంబు నొలయఁ
గృష్టభామలెల్లఁ దృష్టాతిలోలేడు, ములను గ్రోలి రతని నవ్వుమూర్తి. 199
- వ. రుక్మిణియు నద్భుతాక్రాంతస్వాంత యై నిజాంతర్గతంబున. 200
- చ. అతులితయావనోదయుండు హరిసలక్షణమూర్తి యీతఁ డి
య్యతివయుఁ దాను నిచ్చటికి నాదటమై జనుదెంచు టేమియో
యితనిఁ దనూజుఁగాఁ గనినయింతి జగంబున నెందుఁ దాన యూ
ర్జిత యగు భాగ్యసంపదఁ బ్రసిద్ధివహింపక యున్నె యున్నతిన్. 201
- తే. అకట ప్రద్యుమ్నుఁ డాభంగి నవధిబోయె, నదయుఁ డైన విభాతచేనసురచెయిది
ననుపమాకారుఁ డవికారుఁ డట్టిపట్టి, బ్రదికెనే నింతకును నింతబంటు గాఁడె. 202
- మ. ⁴ఇతఁ డాపాపనియట్ల వెండ్లుకలు మో మింపారుకన్ను ల్జగ
న్నుతుఁ డబ్బాటునిపోల్కి కేలు నురము స్తూర్ధంబు మోమోటకుం
బ్రతి యేమే నొక దైవసంఘటనమై బ్రాణవ్యపాయంబు లే
క తగం బుత్తుఁడు వచ్చెనొక్కొ నను మాంగలోర్విజ్జ్వలన్ జేయఁగన్. 203
- వ. అని తలంచుచుండఁ బుండరికాటుండును ⁵బ్రమోదవికృతాటుం డగుచుం
బుత్తు నాలోకించె నాలోనన నారదుండు చనుదెంచి నారాయణునకు నక్కు
మారు జన్మ కారణంబును శంబరవధావసానం బగు తచ్చరితంబును నెఱింగించిన
నమ్మనీంద్రుని మున్నిడునొని కృష్ణుండు రుక్మిణిపాలి కరుగుదెంచి. 204
- న. డివిదా యీతఁడు నీతనూజుఁ డగు ప్రద్యుమ్నుండు దుర్దాంతచా
పివిశేషజ్జ్వలహస్తం డాహవమునం బ్రత్యర్థి నత్తుగ్రదా
నవు నాశంబరుఁ గూల్చి ఘోర మగు తన్తాయాచయం బంతయుం
బ్రవగుండై హరియించి వచ్చె నెలమిన్ భార్యాసమేతంబుగన్. 205
- క. ఈయమ సీకోడలు విను, మాయావతి యనఁగ భవనమాన్యచరిత్ర
శ్రీయుత యైనది సుమన, స్సాయకునకుఁ దా నభీష్టపహచరి మొదలన్. 206
- వ. అమృతరకేతనుండు భూతేశ్వరునను నజ్వాలాకలాపంబున నాపన్నుం డైన నిన్నాతి
శంబరువశంబునం జిక్కి తన మాయామయం బగు రూపం బొక్కటి వాని కను
భవగోచరంబు నేసి తాను బొంకక యనిందితం బగు చందంబున నింతగాలంబు
నడపి జన్మాంతరగతుం డగు నిజభర్తం గ్రమ్మఱ భజియించె నిష్పణ్యశీల నాత్మ
గృహాలంకారంబుగాఁ గైకొను మని చెప్పిన. 207
- క. విని సమ్మదంబు చిత్తం, బునఁ గడలుకొనంగఁ బ్రణతమూర్తి యగు తనూ

1. అ-క. వెఱుగుపాటుతోడివేడ్క నాకస్తిక, ములను మానసంబు నొలయ నందుఁ, గృష్ట
భామలెల్లఁ దృష్టావిలోకన, ములను గ్రోలిరతనిమూర్తిఁ బ్రీతి. 2. విభాత్యచెయిది కరంబు. 3. బ్రతికి
యుండిన నింతకు బంటు గాఁడె; బ్రదికెనేని యింతకు బట్టునింతరాఁడె. 4. ఇతఁడా నానుతుఁడోలు
వానివలె. 5. ద్రికాలవేది యగుచు. 6. విరాస్తామల.

జాని ¹గొంగిలించె రుక్మిణి, యనుమోదము నొంది రచ్యుతాంగన లెల్లన్. 208

వ. ఇట్లు కుమారుడు ప్రత్యాగతుం డైన యమ్మహోత్సవం బంతఃపురంబున ననేక ప్రకారం బై పరగి సర్వజనంబులం బ్రహ్మభరితులం గావించె నని చెప్పి వైశం పాయనుండు వెండియు జనమేజయున కిట్లనియె. 209

క. విను ప్రద్యుమ్నుండు రుక్మిణి, కనఘా తొలువట్టిగాంగ నాత్మజులు గ్రమం బునఁ దొమ్మండ్రు²మఱియు సు, జనితు లొకరి కిచ్చోయొకక జనియించె దుదిన్.

వ. వారలు చారు ధేన్లుండును సుధేన్లుండును సుమేజుండును జారుగుప్తుండును జారు వాహనుండును జారువిందుండును జారువద్రుండును జారుగమ్మండును జారుం డును ⁴జారుమతియు ననఁ దవీయన ముంబులు దక్కిన దేవులయందును భానుం డును భానువిందుండు సంగ్రామజిత్తు దీప్తిమంతుండు వృకుండు మొదలుగాఁ బెక్కండ్రు గొడుకులును మిత్రవతీప్రముఖ లగు కన్నియలును జనియించిరి. 211

క. విను ప్రద్యుమ్నుండు జనియించిన నెలలోపలన పుణ్యాశీలుండు పుత్రుం డనుమశౌర్యుండు సాంబుండు, జనియించెను జాంబవతికి జగదధినునిం డై. 212

తే. శైశవమునంద కరమువాత్సల్య మెడఁగ, శరమూసం దాంధ్యజి. శాస్త్రతనయుఁ గాఁగఁ గైకొని పెనిది విఖ్యాతుఁడెస, హయగజాలోహశస్త్రాస్త్రములందు.

వ. ఆబలభద్రునకు రేవతీదేవియందు నిశాతుండు నుల్టుకుండు నచు పుత్రులు మహాస త్త్వులు జనియించిరిట్లు పుత్రవంతుం డై యదుకు లై కకాంతుం డనంతగజతురగ సంకీర్ణయు నపరిమితవస్తుపరిపూర్ణయు నగు రాజలక్ష్మి ననన్యసాధారణసామ ర్థ్యంబున ననుభవించుచుండె నట్టి సమయంబున. 214

— ప్రద్యుమ్నుండు రుక్మిణుఁడు రగు శుభాంగిని స్వహంవరంబున వరించి వివాహం బగుట —

సీ. అట విదర్భాధీశుఁ డగు రుక్మి దనపుత్రి యైన శుభాంగి నన్వర్థనామ నసమయావసముల్లోసన యై యుండంగఁ గనుఁగొని యనురూపకాంతుఁ డింతి కొదవెడుతెఱఁ గాత్త నూహించి మహితస్వయంవరోత్సవము సమ్యగ్విభూతి నాచరింపంగఁ దదాహవాతు లై యుర్విఁ గలరాజు లెల్ల నగ్గలపువేడ్క

తే. నంచితైశ్వర్యరీల నింపారభోజ, పురికిఁ బోవఁగ రుక్మిణీవరసుతుండు నుచితపరివారపహితుఁ డై యుల్లమలర, నరిగెఁ దల్లియుఁ దండ్రీయు ననుమతింప.

వ. ఇవిధంబున సముపాగతు లైన భూపతులం బ్రభూతసంభావనలం బ్రముదితులం గావించి శుభదినమున రుక్మి యమ్మహోత్సవంబు ప్రవర్తించిన. 216

మ. మను గోవిందసుతుండు దానుఁడు బ్రయంబు బ్రీతి ననోన్యశో భనరూపోపగుణానభు ల్వినికిఁ దో బద్ధానురాగాత్తు లై యునికిం గన్నియ యత్తఱిం దగిలి సర్వోర్వీశులుం జూడ నా తనిఁ బ్రీతి వరియించె గోరుకులు కృతార్థత్వంబునుం బొందఁగన్. 217

- క. ఈరూపవంతుఁ గోరుట, యీ¹రమణికి నొప్పు నీమృగేక్షణమిందం
గోరిక యితనికి తగె నని, భోరన నయ్యుత్సవమునఁ బొగడిరి జనముల్. 218
- వ. ఇట్లు నిజమనోరథానుకూల యగు నప్పుణ్యశీలం గైకొని ప్రద్యుమ్నకుమా
రుండు సకలరాజన్యకుమారులుఁ దమ తమ పురంబుల కరుగఁ దానును దన పురం
బున కరుగు దెంచి కర గ్రహణానందం బనుభవించి. 219
- చ. అనుపమయావనంబులు శుభాకృతులు నివ్వలసద్గుణంబులుం
దనరు మనోరథంబులును దద్దయు ధన్యత నొంద నిత్యమో
హనరతి నిద్దలుం గలసియాడఁగ నమ్మదిరాక్షి గర్భశో
భనము వహించి కాంచె సుతుఁ బ్రాగ్దిశ భానునిఁ గాంచు కై వడిన్. 220
- వ. అక్కుమారుం డనిరుద్ధం డనువేరం బ్రసిద్ధం డై వేదంబులు ధనుర్వేదసహితం
బులు గా నధిగమించి సకలశాస్త్రంబులను సమస్త శస్త్రాస్త్రంబులం బ్రశస్తి నొంది
గజతురగస్యందనారోహణములందు నసమానరూఢి వహించి యెలప్రాయం
బున నెలరారు సమయంబున. 221
- ఆ. రుక్తవతి యనంగ రుచిరాంగి రుక్తికి, బొత్తి యైన కన్యఁ బంకజాతు
నాజ్ఞ నడిగిపుచ్చె నక్కుమారునకుఁ బ్రద్యుమ్నుఁ డాత్మజనని యుల్లసిల్ల. 222
- క. హరిదిక్కున మునుగల మ, చ్చర మించుక విడిచి మిగుల సంప్రీతిపుర
స్సరముగ నీ నొడఁబడియెను, హరిపాత్రున కాత్మపాత్రి నన్నరపతియున్. 223
- వ. అ వివివాహోత్సవంబున రుక్తిణిసహితుం డై యనిరుద్ధం దోడ్కొని వాసు
దేవుండు బలదేవాదియదుముఖ్యులుం బుత్రవర్గంబును దోడ రా నుచిత
నైన్యంబు సమకట్టి సమధికవిభవంబున విదర్భనగరంబున కరిగి వైదర్భుండు
రావింప నతని చుట్టంబు లగు రాజు లనేకులు వచ్చి రంతఁ బ్రశస్తతిధిసత్త్వం
బగు దివసంబునందు శుభముహూర్తంబునఁ గుమారుండు కుమారిఁ బాణి
గ్రహణం బొనర్చిన. 224
- తే. కుడిచి కట్టి చుట్టము లెల్లఁ గూడి కలసి, బెలసి పెండ్లిదినంబులు పెంపు మిగుల
నిచ్చ నాడుచుండిరి యాదవేశ్వరుండు. నావిదర్భాధిపతియును నాత్మ లలర. 225
- వ. అంత వేణుధారియు ²శ్రుతవర్షుండును నంశుమంతుండును జయత్సేనుండును
మొదలయిన దాక్షిణాత్యులు తమలో విచారించి రుక్తిపాలికిం జని యేకాంతం
బున సతని కి ట్లనిరి. 226
- ఉ. నెత్తముమీదఁ గౌతుకము నిర్భర మై జనియించె నిప్పు మా
చిత్తములందు నీవు గడుఁ జిత్తపుజూదరి వాత్సలోన ను
ద్వృత్తుండు నీరపాణి కడువేడుకకాఁ డతనికా జయింతు మే
మిత్తటి మ మ్మొకింత గదియింపు మొనర్పము శితప్రసంగమున్. 227

— రుక్మి బలరామునితో జూరమాడ నారంభించుట —

వ. అతండు నిర్జిత్తుడగుట మనకుఁ గీర్తికరం బవిన యారంభుకాండ్రకజపులు విని రుక్మి వారనుం దాచుచు మనోజ్ఞగంధిమాల్యాభరణభూషితులై కాంచనస్తంభ శతచంభ్రతంబును వితరవితానవిలసిలంబును హిరచందననోదకసిక్తంబును ముక్తా ఫలప్రాలంబమాళికంబును నిరంతరకుసుమోపహారమండితంబును నగు సభామండ పంబునఁ బసిండిపలుకయుఁ బాచికలును నమచ్చి. 228

క. ద్యూతమునకు బలభద్రునిఁ, బ్రీతిసమేతంబుగాఁగఁ బిలిపించుటయున్ ద్యూతాధికకుతుకుం డై, యాతండు దత్తితవగోష్ఠికై యేతెంచెన్. 229

వ. దాక్షిణాత్యు లందఱుంగూడి రుక్మి నతనితో నాడుటకు నియోగించి విశద ముక్తా మణిబహుళహేమరాసులు పణంబులుగాఁ దెప్పించి జూదంబునకుం దొడంగి రందు బలదేవుండు. 230

తే. పసిండిమాడలు పదివేలు పణము గాఁగ, నొడ్డె నొడ్డిన చాడి యత్కుద్రతుండు గెలిచె వైదర్భుడతనినయ్యలఘుచిత్తుఁ, డోడెనంతయ పసిండియయెడ్డి మఱియు. 231

క. ఆపలకయు రుక్మి సము, ద్విషితుఁ డై గెలిచె నలుక వీపింపఁ జలం బేపార నిట్లు పలుమఱు, నోపిగ నాడుచును బలుండ యోడుచు వచ్చెన్. 232

వ. తదనంతరంబ కొఁటినువర్ణంబులు పణంబు నేసి యాడి రౌహిణేయుండు జయంబు నొందిన నవ్విపతుం డక్షధూర్తుండు గావునం గడవ నార్చి. 233

క. బలభద్రు నక్షవిద్యా, బలవిరహితు దుర్జయప్రబలసత్త్వధనుఁ గెలిచి బహుసంఖ్యహేమా, వళు లివె యేగొంటెననుచు వడిఁ బలుకుటయున్. 234

వ. అప్పులుకులకుం దోడ్పడి కళింగరాజును నిది యట్టిద యని చంతపంక్తి వెలిగా వెలయం గలకల నవ్వె నవ్విధంబు నాగడంబునకుఁ గోపం బెత్తియు మెత్తనఁ జిత్తంబు నియమించియు నయ్యచక్రసిక్రమోదాముం డగు రాముండు సభి కులం జూచి. 235

క. 1తానిది గెలిచిలి ననియెడు, నేను గెలిచి యుండ నీతఁ డిది యేటికి మీ రేనెఱికి నిజము నెప్పుడా, నా నొకరును బలుకరైరి నమితానను లై. 236

వ. భీష్మకాతజుండు మఱియను. 237

క. 2ఇం దేమియునుం గలదే, సందియ మస్తజయంబు సత్యము నీ వీ పొందొందని పలుకులు పలుకం దగు నే యోడి యకట కక్కుటితిమెయిన్. 238

తే. అనినఁ గేవలకపటోక్తి విని యొకటియు, ననక యూరకయుండె నయ్యదువరేణ్యుఁ డప్పు డాకాశవాణి యయ్యందఱకును, వినఁగ నయ్యెడుకొలఁదినిట్లనియెఁ దెలియ. 239

క. నిజము వలికె హలధరుఁ డితఁ, డజితుఁడు వైదర్భుమాట యాహతము మఘః భుజులు మహిభుజు లిట్లగు, 3 నె జడాకృతితోడఁ దగవు నెఱపక యుండన్. 240

1. క. తా నిటు గెలిచిలి నని యితఁ, డేను గెలిచియుండ నీతఁ డిది యాడె దుదిక, మీనోర నిజము నెప్పుడు, నా నొకరుం బలుకరైరి నమితాననులై. 2. ఇందేనేమియుం గలదే, 3. నె జయా కృతితోడఁ దగవు నెఱపకయుండన్.

— జూచుచున నన్యతం బాడిన దుక్కినిం గళింగులి బలరాముడు దునుమాడుట —

వ. అనినఁ దద్యచనంబు లాకర్ణించి మూకు లై యున్న యచోచ్చిరి వొరలం జూచి
సైరింపక సీరాయాధుండు సంరంభంబున సముత్థితుం డై పటుముష్టిఘాతంబున
రుక్తిం జిదిపి యుటికి నెత్తసలక యెత్తి కాళింగుఁ దలపగుల నడిచి పండ్లు దులిపి
చంపి యంచ నిలువక. 241

క. అడిదంబు వెటికి త్రైవ్వంగ, నపిచెం బలుపుర మహారినరనాయగులం
బొడిసేసెం గొంపఁ దన, కడిమిం బెఱవాయ నెనరి కనుకనిఁ బఱవన్. 242

వ. ఇట్లు ముత్తవంతావళంబు విడివడి చనర్థశక్తిడం గ్రాలుచందంబునం జరియించుచు
రుక్తిం గొప్పవట్టి సభాద్వారంబునందాకఁ దిగిచి నిహాప్రాయంజేసి విడిచి నిజ
శిబిరంబునకుం జని జనార్దనున కన్విధం బెఱింగించిన. 243

ఉ. కాదనియల్ల కాననవికాసము నొందక యూరకుండె దా
మోదరుఁ డమ్మహావిభునియగ్రభుజావిభవంబు సర్వముక
యాదపు లొక్కమై బహువిధాభినయస్ఫుటవాక్యకర్షితా
ష్టాదవిశేషు లై పొగడి రాబలదేవుఁడు నిచ్చు నైకొనన్. 244

వ. అంత నయ్యందలు గోవిందపురస్సరు లై నిర్వికారప్రకారంబునఁ గన్యాకుమార
ులం దోడ్కొని పురంబునకుం జనుచెంచి సమ్మదంబునం బొదలి రని వైశంపా
యన వ్యాఖ్యాతం బైన వాక్యజాతం బభిజాతార్థసమర్థంబుగ. 245

సగ్ధర. ధీరప్రజ్ఞావికాసా దివిజపతియశ స్తేయసంచద్విలాసా
వీరప్రాధాన్యధన్యా వినయజితమహావిద్వదిచ్చావదాన్యా
భీమత్కౌభుచ్చరణ్యా పృథుభుజశిరస్థిశభూగణ్యపుణ్యా
మేరుప్రసాహరసారా మితహింసచనస్తేరరేఖాగభీరా. 246

క. ధీయుక్త మల్లరధినీ, నాయక మంత్రప్రముక్త నయపూర్వకకా
ర్యాయ త్తఖడ్గసభవ, స్థాయద్విషవాభిపాష భాసురవేషా. 247

మాలినీ. జలధివలయసేవాశాలినిర్దిష్టకీర్తి
విలసదలసవామావీక్షితానందమూర్తి
లులితవిమతహేలాలోలఘేలత్కరానీ
లలితవినయవిద్యా లాభశశ్వద్విభానీ. 248

గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామి సంయమిశ్వర చరణసరోరుహధ్యానానంద సౌందర్య
భుర్య శ్రీసూర్యసుకవిసంభవ శంభుదాసలక్షణాభిధేయ యెఱ్ఱయ నామధేయ
ప్రణీతం బైన హరివంశంబున నుత్తరభాగంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు హరి వంశము

ఉత్తరభాగము - చతుర్థాశ్వాసము

మధ్యాంధ్రసుదేశ
క్షేమదకరవాల సుగుణకీర్తి గుణాలో
లా మంజులవాగ్దా
వేనుక్షితిపాల నిత్యవిజయ సుఖీనా.¹

- వ. అక్కడకుండు శౌన కాచిమహామునులకుం జెప్పె నిష్విధంబున బలభద్రు నుద్రేకం
బాకర్ణించి యాపూర్ణవిస్తయ స్తిమితమానసుం డై జనమేజయమేదినిశ్వరండు
వై శంపాయనమునివరున కిట్లనియె. 1
- మ. జగతిచక్ర మక్షేపముం బృథుగుణాదక్రంబునం దాల్చి డై
త్యగణోన్నతనుం డాజనార్దనుడు దానై మానసియొన్నతిన్
నిగమాంతస్తుతి జేర్చు శేషుండు భువిన్ లీలాకృతిం దాల్చె నాఁ
దగు నీలాంబువేర్చియే వినుటకున్ ధన్యుండఁ బుణ్యవ్రతా. 2
- వ. ఇంకను నమ్మహాభాగుభాగధేయంబులు విన వేగ్గయయ్యెడు వివరింపు మనినఁ
గృష్ణద్వైపాయన శిష్యుం డా విక్రమగుణశిష్యున కిట్లనియె. 3
- క. బలమున నసదృశుఁ డగునా, బలదేవబలోదయ ప్రభావములు వచో
బలశాలి యనఁగఁ బరఁగిన, బలరిపుగురునకును బొగడ భరము నరేంద్రా! 4
- వ. అయినను మదీయబుద్ధివాక్యప్రచారంబులకు గోచరంబు లైనవి వినిపించెద. 5
- తే. అఖిలరాజన్యసహితుఁ డై యరుగుదెంచి, యరనిఁ వోడరి జరాసంధునట్టిజెట్టి
ఘనగదారణమున నేమిగతి విహీనుఁ, డయ్యె నది మున్ను నీవిన్నయదియెకాదె. 6
- మ. పదివే లేనుఁగులంతలావున భువిం బ్రఖ్యాతుఁ డై నట్టిదో
ర్షదవిర్బుద్రుండు భీముఁ డాతనికి సమ్యగ్విద్యలన్ శిష్యుఁ డై
యుదితోతాహతఁ గౌతుకాహవములం మోకొక్కచో నయ్యశో
విదితు న్నారొక్కన నీడు గాఁడు శకడకక వేమార్లకుం బోరికిన్. 7

1. శ్రీపర్వతేశభక్తి. ఖ్యాపితగుణాఢరామగంగగురుకృపా, స్థాపితసామ్రాజ్యసము. దీపి
కవేమక్షితిం ద్రదిప్రదిసేంద్రా. 2. జెప్పినవిధంబున. 3. ధట్టి. 4. గది యస్వేదండకార్యక్రియన్.

వ. దుర్యోధనుండు తనకూతులక్షణం గృష్ణతనయుం డగు సాంబుం డెత్తికొనిపోవ
వెనుకొని యెయిది పట్టి తెచ్చి హస్తినగరంబునఁ జెఱవెట్టిన నవిధం బెఱింగి
సై రింపక సంకర్షణుం డరిగి (పురబహిఁంగఱోపవనంబున నిలిచి) తొలుత సామంబు
ప్రయోగించి తత్ప్రకారంబు కౌరవులు గొనక నిరాకరించిన విజృంభించి. 9

మ. పౌరశ్రేణులతో నశేషకురుభూపాలాన్వయశ్రీలతో
నారూఢోన్నతవప్రహర్ష్యములతో నవ్వీడు దుర్వార గ
ర్వారంభంబున గంగలో వయిచువాడై ఘోరసిరంబు ప్రా
కారాంతంబునఁ జొన్ని వెల్లగిల నుగ్రకీడమై దివ్వంగన్. 10

తే. తలఁకి కురుపతి తాను జాట్టలునుసాంబుఁ, దెఱవఁగొనివచ్చియొప్పించి తేర్చుటయును
దేతె బలదేవుఁ డన్నరదేవుఁ డతని, నాత్మగురునిగ వరియించి యర్చులిచ్చె. 11

వ. ఇట్లు గదాపరిశ్రమంబునందు సుయోధనుండు రామశిష్యుం డన జగత్ప్రసిద్ధం
బయ్యె నాటనుండియు హలిహలాకర్షణంబున హస్తినాపురం బొకదెస నొడ్డ
గెడ వైయుండు నిది యయ్యమునావిభేదచు భుజగర్వప్రభావంబు ప్రలంబధేనుక
ముష్టికహననంబు మొదలుగా మున్ను నీవాకర్ణించితి మఱియు నతని పౌరు
షంబు లనేకంబులు గల వని త్రిభువనఖ్యాతంబు శీలనుటయు జనమేజయుండు
ముసీంద్రా యుపేంద్రుండు విదర్భనగరంబుననుండి చనుదెంచినపిమ్మట నెవ్వైయి
వర్తనంబునం బచరించె నని యడుగుటయు నవ్వొగ్గివరుం డి ట్లనియె. 12

సీ. ద్వారకాపురమున దానవాంఠకుండు యోగక్షేమశాలి యై కరుణ నఖిల
జగముల రక్షించుసన్నాహమున నున్నయాసమయంబున నసుర యొక్కడు
వనరుహాసనద త్తరచ⁴సముద్ధతుండు ప్రాగ్జ్యోతిషపతి నరకుండు నాఁగ
ధారుణీదో⁵కీ దనయుండు సర్వదేవతల కవధ్యుండు దితిజవంశ

తే. మంత్రచికి దాన యొక ముం డై యవటుమిగిలి, యెల్లలోకంబులకుఁ జాలనెగ్గునేయ
నంతయును విని కినుకఁ జక్రాయుధంబు, దివిజరిపుఁగూల్చిమహిమనుద్దిప్తుడయ్యె.

వ. అమృతహాదనుజుండు మహేంద్రాదులఁ బరిభవించి పదంపడి కంసమథనుకడిమి
కగపడి మడిసినకథయును సవిస్తరంబుగా వినిపించెద వినుము. 14

క. సురదై త్యాగులదిక్కునఁ, బరాజయము రాకయుండఁ బద్మభవునిచే
వరము గొని క్రొత్తసిరివస, సురారసమువోలె నొడలు సొచ్చి కలంచెన్. 15

వ. అప్రమేయదైత్యసేనాసహాయుం డై కడంగి యా నరకాసురుండు. 16

చ. తొలితొలి యేగి భూరిభుజధుర్యతయొప్పుగ నింద్రువీటివాఁ
కిలికలుపుల్ ప్రగాఢపరికీలితముష్టిహతిం బగిల్చి వే

1. తెఱవఁతోఁ జగఁగొని వచ్చి తేర్చుటయును. 2. లగుటయు. 3. కారయై. 4. సహాయుండు. 5. వరముగఁ గని క్రొత్తకలిమి. 6. గడిమి. 7. త్రిభుజధుర్యతయేవఁగ.

వెలువడు కయ్య మి మ్మని సవేగ సముద్ధత సింహనాద సం
కలితముగాఁగఁగి బిల్చుటయు గ్రక్కున వెల్వడియెన్ మహేంద్రుడున్. 17

వ. అట్టియెడ. 18

శా. అంభోదద్విరదంబువైఁ బ్రబలవజ్రాభీలహస్తంబుతో
గంభీరోన్నతరూపభీమపటురేఖం గ్రాలువీరాగ్రణి
జంభారిం గని చీరికింగొనక యస్త్రవ్రాతపాతోగ్రసం
రంభుం దై దనుజుండు దాఁకె గడఁకం దైలోక్యమున్ ఘూర్ణిలన్. 19

క. ధరణీతనూజుఁ డేయఁగఁ, బురఁవరుండు గులిశనిహతి బోరన నమ్ముల్
పరిహృతములు నేయఁగ నయ్యిరువుర వెరవులు సమగ్రహేలం బయ్యెన్. 20

క. యమవరుణిన్న రేశులుఁ, దమతమపై న్యములతోడఁ దద్దయు వెసఁ ద
త్సమయమునఁ గూడఁకొని రయ్యమరాధిపు నఖిలసురసమాజసమేతున్. 21

వ. హయగ్రీవ¹నిశుంభమురాభిధాను లగు దానవనాయకులు మువ్వరు సరకునకుం
బాసటయై వాసవసహాయు లగు నమ్మువ్వరు లోకపాలురం దలపడి రట్టి కోల్తలం
జేర్చి సర్వాదిత్యులు నశేషదైత్యులం దాఁకినఁ గయ్యంబు కడించి యై చెల్లె
నందు రెండు దెలుగులవారు నొండొరువులఁ దూపుల నఱికియుఁ జాపంబులు
ద్రుంచియుఁ దూఁగంబులు వ్రచ్చియుఁ గృపాణంబులు నులుమాడియుఁ గంకటం
బులు సించియు నెఱుకులు నొంచియు వాహనంబులు వికలంబులు నేసియు
దేహంబులు తూలించియు నాభీలవిక్రమంబున విజృంభింప నమ్మహానమ్మర్దంబున. 22

— హయగ్రీవ నిశుంభ మురాసురులతోఁ బోరి పరుణ యమ కుబేరులు పాటిపోవుట —

సీ. అంబుధీశ్వరుండు హయగ్రీవు నుగ్రబాణపరంపరాహననమున నొంప
నాతఁ డాతని ననేకాంబకంబులఁ ఁపిడితుఁ గావించి బెట్టిదంపు
భల్ల మొక్కట వెస విల్లు ద్రుంచుటయును వరుణుండు ఘోరదుర్వారభుజగ
పాశంబు లమరారిపైఁ బ్రయోగించిన నవి ప్రచండాకృతిఁ గవియుదేర
తే. నసుర యంతంశఁ బట్టి యత్యేద్యుతముగ, మగుడ వైచి యంతన సమున్నాదలీలఁ
బృథుగదాదండమున శిరోభిద యొనర్పఁ, దూలి నెత్తురు గ్రక్కుచు నేలకొఱగె
వ. పశ్చిమదిశాధీశుండు నిశ్చేతనుం దైన యట్లుండి యాలోనన గ్రక్కున నంకిలిదేటి
మీఱినభయంబునఁ గయ్యంబున నిలువ లేక యెక్కడయేనియు గాడుపడిపోయె
దై తేయుం డెగువం దదీయపై న్యంబు దై న్యంబునఁ జెల్లాచెదరై పఱచె నప్పుడు.
తే. పంచవింశతి శరముల నొంచె నంతకుని శినిశుంభుండు జముఁ డుగ్రధనువు దాల్చి
యేసె నొకవాలుఁదూపున నింద్రవైరి, నతఁడు వెసఁ ద్రుంచె నతని శరాసనంబు

- క. విలు విఱిగినఁ గాలుఁడు గట్టలుకం దనతీవ్రదండ మతిరయమునఁ జె
న్నలవడఁ గైకొని కవినెం, బెలుచ నహితుమీఁద నఖిలభీషణరేఖన్. 26
- చ. దనుజుఁడుఁ జేతివి ల్విడిచి తా నొకఖడ్గము దాల్చి ప్రేతనా
భున కెమరై కడంగుటయు దుర్దమదండకృపాణు లైన య
య్యినసుతదైత్యపుంగవుల కిద్దఱకున్ సమరంబు ఘోరమై
తనరె గుతూహ లై కభరితస్థితి నయ్యిరువాగుఁ జూడఁగన్. 27
- క. 1కొండొకసేపునకుఁ గదిసి, దండధరుఁడు దన ప్రచండదండమున శిరం
బొండొండ వ్రేయుటయు నుద్దండతఁ జీరికిని గొనక దర్పిద్ధతుఁ డై. 28
- తే. అసురవరుఁడు నిస్త్రింశంబు నాయితముగఁ, బట్టి తత్కాంతికాళిమఁ బరఁగిదెసల
నంధతమసంబుఁ బుట్టింప నర్కతనయు, తనువు ప్రేసె నందంద నెంతయును గినుక.
- చ. అడిదపు వ్రేటులం బఱియ లైన శరీరమునందు నెత్తురుల్
సొడసొడ గ్రమ్మ నెమ్మనము సొమ్మలు పైకొన నూర్పు లొక్కమై
నిడుదలు గాఁగ బ్రాణములు నిల్వక తల్లడిలంగ సంగరం
బుడిగి కృతాంతుఁ డేగెఁ దనయూరికి సేన కఁంగి పాఱఁగన్. 30
- వ. కైలాసనాథసఖుం డమ్మరాసురుం దొడరి పెనంగునెడ మాణిభద్రప్రముఖు లగు
యక్షరాక్షసు లనేకు లతనికిం దలకడచి దానవుం దాఁక వివిధాయుధంబుల నా
యోధనం బధికదారుణంబుగా నొనర్చిన నలిగి యతండు. 31
- మ. ప్రణతం బై నిజచాపకౌశలము దీప్తస్ఫూర్తి శోభిల్లఁగా
గుణనిర్ఘోషము సర్వపర్వతగుహాక్రోడంబుఁ బిడింప భీ
షణబాణౌఘములక విరోధిరథినీసంఘంబుపై నొక్కమై
గణనాతీతముగా నిగుడ్చె జగము ల్లంపింప దోస్సంపదన్. 32
- క. ఆయంపదువు పొదివినఁ, జేయార్పఁగ లేక ధనదనేనాగ్రహితుల్
పాయఁబడి విభుని విడిచి ప,లాయనపరు లైరి మనసులందుఁ దలఁకుచున్. 33
- తే. దొరలు విచ్చిన నొంటి యై తిరుగ నేర, కున్నకిన్నరనాథు నయ్యుగ్రదైత్యుఁ
డేసెఁ జేతులతీటవో నేపు మిగుల, దారుణంబుగఁ గ్రొవ్వొడి నారసముల. 34
- చ. ఉరమున మూపున న్నుదుట నొక్కట కన్నులఁ జెక్కులం బరం
పరలయి తత్ప్రియుక్తపటుబాణచయంబులు బెట్టు నాఱినం
దిరిగి కలంగి యెంతయును దీనత నర్థవిభండు వోయె ము
న్నరిగిన యాత్మభృత్యనివహంబులజూడన రాజతాద్రికిన్. 35
- వ. ఇవ్విధంబున మువ్వురు లోకపాలకులు నుక్కుదక్కిన దేవసైనికులు దేవేంద్రు
డెస నిర్రాకు లై రా శతమన్యుండు విద్రుత సైన్యం డయ్యును దైన్యంబు

నొందక మందర ప్రమాణం బగు నై రావణంబునయ్య రాతిబలంబుపైఁ గొలిపి కలహ కలనాక్షమంబును నక్షయతూణిరంబును నగు బాణాసనంబుగైకొని మాఝీవిరావ విజృంభణంబు దంభోభిధ్వనితంబుపోలికం ద్రైలోక్యాకంపనం బొనరింప నకం పితరభసంబునం బగఱమొనలమీదఁ గడంగినం గని నరకాసురుండు. 36

మ. ఇటుఁ ఘై నిదె యున్న వాడ నని గంధేభంబు గంధేభముం
బటురోషంబునఁ దాకుభంగి భుజదర్పం బేర్పడం దాకి ది
క్తటముల్ వ్రయ్యఁగ నార్చి కార్దుకగుణాఘాతధ్వనుల్ ¹సర్వసం
కటదుర్వ్యాప్తిఁ జెలంగి శాతశరముల్ గ్రందంగ మై గ్రుచ్చినన్ 37

సీ. అఖిలగాత్రములు రక్తాక్తంబు లై చొప్పు వనికనఁ గినిసి శతకృతుండు
విశిఖాప్తకంబున నిద్వేషి నొంచి డెబ్బదిబాణముల రథబంధనంబు
నెడలించి కేతువు నేకాస్త్రమునఁ ద్రుంచి సారథిఁ దొమ్మిదిసాయకముల
సమయించి హయములఁ జతురంబకంబులఁ గూల్చి విల్లోక్కుటఁ గూల నఱికె
తే. విరథుఁడహతాయుధుండు నై సురవిరోధి, యుగ్రఖడ్గంబు గొనివీఁక నుఱికియుఱక
వ్రేసె నై రావతముల వెస బలారి, యురముచుద్దామహాతీవ్రచ్చియుబ్బియా ర్చె.

మ. కరవాలక్షతి స్రుక్కి యేనుఁ గొఱలంగఁ దాను గ్రవ్వేది ని
ర్భరవక్షస్సృతరక్తసిక్తుఁ డగుచుం బై వై ని నిశ్వాసముల్
పరఁగ న్తుచ్చులు పైకొనంగ దివిషత్పాలుండు వే తూలి సం
గరరంగంబు దొలంగి పోయె రిపుసంఘం బార్వ నెందేవియున్. 39

— నరకుండు దేవలోకం బాక్రమించి యదితికుండలంబు లవహరించి యచ్చరలఁ జెఱిగొనుట —

క. అమరేంద్రుఁ దోలి భూసుతుఁ, డమరావతి సొచ్చి యరిది యగు తన విజయం
బమరభవనంబు లన్నిటఁ, గ్రమమునఁ జాఱింపఁ బనిచెఁ గడుమోదమునన్. 40

వ. వాసుసంహారనం బెక్కి యూర్వశి రావించి భావం ²బనురాగతరళంబుగా
నత్తరళనయనతోడ. 41

మ. వరుణుం దోలితి నర్థపుం జదిపితిఁ వై వస్వతుఁ గెల్చితిఁ
హరిఁ బోఁ జోఁపితి నేన యీశ్వరుఁడ సర్వామర్త్యసిద్ధోరగా
సురగంధర్వవియచ్చరాదులకు మెచ్చు ల్మీఱ నీ వింక నే
న్నరవిందానన సత్కరింపుము ³మనోజానీకసంక్రీడలన్. 42

చ. అనుటయు నమ్మగాఱి యిది యట్టిద యంతటివాడ వైన నీ
వెను ⁴పసదే తలంప రిపుభేదన సంయమికోటి భక్తితో
నిను నఖిలాధ్వరంబులను నిత్యసమర్పితుఁ ⁵జెసిరేని నే
నును ముదమొప్పుఁ గైకొని వినూత్నవిహారసాధిఁ దేల్చెదన్. 43

1. ఛర్మ. 2. బున సంతనంబునొంది యనురాగతరళంబుగా. 3. మనోజ్ఞానేక. 4. అనుబుదే.

వ. అంతటి మహత్త్వంబు గని నన్నుం గామింపు మనిన నట్లకాక యని యనంతరంబు
యతండు. 44

సీ. సురవతి వీడెల్లఁ జూతాడి సురతరుకోటి యున్నాల్నించి కొని సుమేరు
రత్నంబు లన్నియుఁ ద్రవ్వి తండ్రులు గొని సురకన్యల వినుతరూప
యశావనగర్విత లగువారి నెనిమిదివేల వే చెఱకొని వేఱయొకతె
విశ్వకర్మనికూతు విశదలావణ్యసముజ్జ్వలఁ జేకొని మూరిఁబోయి

తే. యదితిదేవికుండలము లనర్థరత్న, శోభితంబు లెవ్వారికిఁ జూడఁగోరఁ
గొనఁగరానివి హరియించి కోర్కెనిండఁ, ద్రిదివభూమివెల్వడియె నుద్దీప్తుఁ డగుచు.

వ. ఇట్లు వెలువడి నిజపురంబునకుం జనుదెంచి యనుచరులం జూచి. 46

క. ఈపదునాలుగు జగముల, నేపగిది సువస్తుకోటి యెచటఁ గనిన మీ
రోపి కొనివచ్చి నన్నుం, బ్రాపింపంజేయుఁ డిదియ పని మీ కింకన్. 47

వ. అనిన నతనియాజ్ఞ ననేక దానపులు సకలదిక్కులం జరించి సర్వజీవులకుం బరి
పీడనంబు గావించి సమస్తవస్తువులుం జూఱగొని యశేషపురుషులం బరిభ
వించి సమంచితరూపవిభవాభిరామ లగు రామలం జెఱలుదెచ్చి యొప్పింప నప్పర
స్త్రీలు గలయంతవట్టువారునుం బట్టువడిరి పదియాలువేలుసూర్యురు గంధర్వ
¹కన్యకలు నేపడిరి యక్షకాంతలు లక్షల సంఖ్య లగవడిరి కిన్నరసేద్యసాధ్యవిద్యా
ధరసుందరు లిందఱిందఱి కొలందియిడ రా దిట్లందఱు నేకవేణీధారిణులు నన
వరతబాష్పలోచనలును నజస్రనిశ్వాసవ్యాకులవదనలు నై యుండ నింతటికి
నధిష్ఠానం బై తదియరాజధాని యగు ప్రాగ్జ్యోతిషంబు విద్యోతించె నవ్వీటి
నాల్గుపాలిమేరలకుం గావలి యై మురహయగ్రీవనిశంభపంచజనులను దనుజులనే
కంబు లగు ననీకంబులతో సమీకరనై కాయత్తచిత్తతం దనరుదు రందు
మురాసురుండు సుతసహస్రంబుకలిమిఁ గరంబు బలిమిం బెంపారి ఘోరంబు లగు
పాశంబు లాశావలంబితంబు లయి వట్రిల్లి నెల్ల తెరువుల నరికట్టి యెట్టివారికిం
జొరవ యీక యెసంగు నీదృశసన్నాహయస్సహం డగు నమృహదనుజుండు
మనుజులోకంబు గెలుచు తలంపునం గడంగి. 48

మ. భువి నెచ్చోటఁ జరించి పూజ్యయజనంబు ల్లాసినేనె న్నహీ
దివిజశ్రేణి వధించె దాపసుల బాధించె న్నరేంద్రావలిక
వివిధోపాయములం గలంచె బ్రజల న్వేమాలు గారించె ధ
ర్మవిరోధంబు యొకండునుం దనకుఁ గర్తవ్యంబుగాఁ జూచుచున్. 49

వ. ఒక్కనాడు బదరీవనంబునం బుణ్యయజనతత్పరు లై కూడియున్న తపస్విపుంగ
వాలం బెక్కండ్రం గాంచి యూర్వశీవాక్యంబు దలంచి వారిం జేర నరిగె. 50

- క. ఏవానిగుటిచి చేనెడ, రీవిధి యనుటయును వార లిందుఁడు యజమా
నావలికిఁ బూజ్యుఁ డాతని, కై వేదంబులు విధించె నఖిలక్రియలన్. 51
- వ. కాపున నస్తదనుష్ఠానంబు తదీయోద్దేశంబునం జెల్లుచున్నది యనినఁ గోపంబు
తోడి యేపున న వ్వెలర్ప నవ్విప్పులం జూచి. 52
- చ. యముఁడు గుభేరుఁ డభిపతి యాదిగఁ గల్గినదేవకోటితో
నమరవరేణ్య నూర్జితబలాతిశయంబున భగ్నుఁజేసి త
త్సమధికరాజ్యవైభవము సర్వముఁ జేకొని యున్నవాడ వి
శ్వమునకు నేన కాక పెరివాఁ డొడయండు గలండె యెప్పుడున్. 53
- తే. నన్నుఁ గొలుపుఁడు మ్రొక్కుఁడు నాకు నభిమ
తాధ్వరంబులు మత్ప్రీతికై యొనర్పుఁ
డేను గడుమేలు నేయును నిట్ల యైన
నొండుతెఱంగులపనులు మీ రుడుగుఁ డనిన. 54
- చ. మును లిది యేటిమాట జగముల్ పరిపాలననేయఁ గర్త యై
తనరు మహేంద్రుఁ డుండ నిను దానపు దుష్టమనస్కు నల్పు నే
మనయముఁ గొల్చువారమె యనర్హ విధం బిది యన్నఁ గన్నులం
గనలునఁ గెంపుసొం పడరఁగా నసురాధముఁ డాక్షణంబునన్. 55
- వ. తన బంట్లం బిలిచి యిప్పాటులు గ్రొవ్వి వెడయఱపు లఱచెదరు పీండు దొడం
గిన యిప్పని గాసినేయుం డనినం గో యని యార్పుచుం జేర్చి. 56
- సీ. యజ్ఞశాలలు వ్రచ్చి ¹యగ్నికుండంబులు పూడ్చి పశుశ్రేణి మాడ్చి విడిచి
హోతలఁ బ్రామి యుద్ధాతలఁ జొరిగొని యుపదర్శకుల సదస్యులను మోచి
యరణులు గాల్చి యూపావలి విఱచి దర్భలు స్రుక్కురివములను బాఱవైచి
చరువులు భక్షించి సర్వాన్నరాసులు వెదచల్లి సోమంబు పదటఁ గలిపి
- తే. తాపసస్త్రీలఁ జెఱచి తత్కన్యకాచ
యంబు జెఱవట్టి యజమానులైన వారి
జడలు మ్రాఁకులతోఁ గట్టి చదియ నడిచి
యాప్రదేశము దార యై యసురవరులు. 57
- వ. కొంతదడపు విచ్చులవిడిం ద్రుల్లి రిట్లు నేయించి తన్నుం గృతకర్తవ్యంగాఁ
దలంచుచు నిలింపమర్దనుండు ప్రాజ్ఞోతిషంబున కరిగె నిట వసిష్ఠుండు వాసు
దేవుండు కపిలుండు కశ్యపుండు కణ్వుండు జాబాలి ధూమ్యుండు భరద్వాజుండు
మంకణుండు మొదలుగా ననేక మహామునులు తమ క్రియాకలాపంబు విఘ్నంబు

నొందుటకు నధిక తమశీలు రగు బ్రాహ్మణులు పరిపీడితు లగుటకుఁ బాతివ్రత్య
1 భూషణం బగు యోషిద్గణంబు దూషణంబునం బడుటకును డెందంబు తెరియ
నందఱుంగూడి విచారించి. 58

క. 2 ఈచందంపుఁజెయిది యి, స్నీచుడు నొనరించెనేని నిఖిలజగంబుల్
వేచెడు మన కిక్కెక నొక్కడు, గాచుప్రభుడు లేకయున్న గలవే బ్రతుకుల్. 59

మ. అడియాసం దొలఁగంగఁజాల కిటు ఘోరావస్థపాలైతి మే
ర్పడఁ ద్రైలోక్యము గావఁబూని యవతారక్రీడ గైకొన్నవాఁ
డొడయం డా వసుదేవసూనుఁ డజుఁ డాద్యుం డచ్యుతుం డాతనిఁ
గడు4భక్తి సముపాశ్రయింపఁగ నగుం గల్యాణ మెబ్బంగులన్. 60

క. 5 ద్వారవతి కేఁగి మన మీ, దారుణవిధి నెప్పఁ దడవ తడయక కడిమిఁ
దా రక్షకుఁ డై కడఁగు ను, దారపరాక్రముఁడు చక్రి దయదళుకొత్తన్. 61

— పసిష్టాదిమహర్షులు ద్వారకకు వచ్చుట —

వ. ఇంక నాలస్యం బేల లెంప గదలుం డని పయనంబున కాయితం బై యందఱు
వృద్ధపురస్సరంబుగా దక్షిణాభిముఖు లై నడచి యెడనెడఁ బుణ్యతీర్థంబుల నవ
గాహనంబు నేయుచు దైత్యావమానదూనంబు లైన మానసంబుల నేద
దేప్పుచు భాగీరథి సేరి యం దభిషిక్తు లై సర్వప్రాయశ్చిత్తంబులు గని యంతట
నుండి నిత్యప్రయాణంబులం జని. 62

సీ. త్రిదివంబుకంటె నుద్దీపితం బై విశ్వకర్తమానససృష్టి కలన నగుట
యంభోధిపరిఘయై యలరార దేవతాదులకు నసాధ్యంపుదుర్గ మగుట
5 తను నేలువాడు నిత్యస్థిరలక్ష్మితోఁ బ్రాణేశుఁ డై జగద్భర్త యగుట
హరుకోపశిఖఁ గ్రాఁగి యడఁగినమదనుండు తనయందుఁ దనుసిద్ధి ధన్యుఁ డగుట

ఆ. దనక కాని వేఱ ధరణీతలంబున, నితరనగరములను నెందు లేక
7 యుల్లసిల్లి యనుపమోదాత్తవిభవమై, పాలుచు గూడవేంద్రపురము గనిరి. 63

వ. కని తవీయవిభూతికి నద్భుతంబు నొందుచుఁ గృతప్రవేశు లై యందఱు రాజ
మార్గంబున నల్లన యరిగి నగరివాకిట నిలిచి పణిహారులతో బదరీవననివాసు లగు
తపస్యులు వచ్చినా రని దేవరకు విన్నపంబు నేయుం డనిన వారు లోపలికిం జని
యవ్విధం బట్ల నేయుటయు. 64

క. మునివరులరాక విని తన, మనమున సంభ్రమముతోడ మధురివుడు గుమా
రునిఁ బ్రద్యుమ్నుని జెచ్చెఱఁ బనిచెక్ దగనునయమునకుఁ బరమస్త్రీతిన్. 65

తే. అతఁడు వారి నెడఁగొని యాదరమున, సంప్రవేశంబు నడప నాసౌమ్యచరితు
లరుగుడెంచి సుధర్మాఖ్య యగు మనోజ్ఞ, దివ్యసభ నున్నయట్టి యా దేవపూజ్య.

1. భూషణలగు. 2. వివందము నేయుచు. 3. కింకొక్కడు. 4. రక్తిన్. 5. ద్వారా
పతికిం జని యి. 6. సుగతి నేలెడువాడు నుస్థిరలక్ష్మికి. 7. యరయ నుల్లసిల్లి ననుమోద.
8. c దదానయనమునకు.

- క. యాదవులుఁ గుమారులును మ, హీదేవో త్తములు వృద్ధహితమంత్రులు స
మ్రోదమున బలసికొలువ మ, హాదీప్తాసనముమీఁద నలరుమహాత్మున్. 67
- సీ. నీలాద్రిఁ దనరుమాణిక్యపుశిఖరంబుక్రియ రత్ననూత్నకీరీట మెసఁగ
గగనంబునడిమిచక్కటి నొప్పునరుణాంశుకరణేఁ గౌస్తుభము వక్షమున వెలుఁగ
జలరాశిఁ బొదివినసాంధ్యఁడయోదంబు క్రమమునఁ బీతాంబరము దలిర్ప
మేచకాభ్రంబున మెఱయును రేంద్రచాపముచీల వనమాల ప్రస్ఫురిల్ల
- తే. నల్లనునుఁజాయమే నొప్పుఁ దెల్లదమ్మి, విరుల సిరిగన్న కన్నుదో యరుదుగాఁగ
నమరుజగదీశు నకల ¹హితార్థజన్తు, జన్మ విరహితు వసుదేవజాతుఁ గాంచి. 68
- వ. ఆనందశీతలచేతస్కులై యంతంతం వమలోన. 69
- ఉ. అక్కఱ లెల్లఁ దీర్చి జను లందఱఁ బ్రోచుటకున్ బ్రసన్నుఁడై
యిక్కరుణాకరుం డిచట నిట్టెలరారఁగ నింతకాలమున్
రక్కసుచేత నక్కట పరాభవ మొందితి మెచ్చిధంబులన్
నెక్కినకున్నె మర్దులకు నిక్కము ప్రాక్తనభోగ్యకర్తముల్. 70
- వ. అదియునుం గాక. 71
- మ. పరమాత్మున్ హరిఁ జూత మంచుఁ గనుతొప్ప ల్లోడ్చి లోలోన వే
తెరువుల్ వాటుమనంబుఁ బట్టి బలిమిన్ ²దివ్వంగఁ దివ్వంగ దు
స్తరదుశ్శాసక యయ్యెన్ ³బూర్వవిధి ప్రత్యక్షంబుగా నమ్మహా
పురుషుం గంటిమి నేటనుండి సుకరంబుల్ సిద్ధిపారంపరుల్. 72
- క. తపము తప మంచు నడవుల, నుపగతజడబుద్ధి ⁴మనికి యొందఁగ హరిఁ జూ
పుపకారంబయ్యె రిపుని, యపకారం బిట్టిభాగ్య మబ్బుటకతనన్. 73
- వ. అనుచుం గదియఁ జను దెంచుటయు జనార్దనుండు ససంభ్రమంబుగా సముత్థి
తుం డై సంయమితతికిం బ్రణామంబు సేసి యాసనార్ఘ్యపాద్యమధుపర్కం
బులఁ బరిపాటితోడం బూజ యొనరించి తదరుమతి నాత్మీయం బగు నాసనం
బున నాసీనుం డయ్యె వృష్ణ్యంధకభోజవరులును వారలకు నమస్కరించి యథో
చితస్థానంబుల నుండి రప్పుడు కృష్ణుండు కృతాంజలి యై యమ్మహామునుల
కిట్లనియె. 74
- క. క్రతువులు నిర్విఘ్నములే, శ్రుతములు ధృతము లై యసన్నిరుద్ధము నై మహా
వ్రతములు తపములును ననుప, హతము లై కత మేమి యుష్మదాగమమునకున్.
- మ. పరమబ్రహ్మపదై క్యబోధమహిమం బ్రాజ్యంబు మీయోగభా
స్వరసామ్రాజ్యము ధర్మనిత్యము భవత్సోద్యంబు మీ రియెడన్

బరిపూర్ణాత్మకులార నేడు నను సంభావ్యాన్వయోదగ్రుఁగాఁ
గరుణింపంగఁ దలంచు టొక్కటియగా కర్జంబు మీరాకకున్.

76

తే. అయిన ని త్తటి నెయ్యది యైన నొక్క, కృత్య మాజ్ఞాపనము సేయుఁ డత్తుదాత్త
హృదయులార ! యవ్విధినిర్వహింపనుత్సుకంబు లై నవి యంతరంగములు మాకు.

క. అని గోవిందుఁడు వలికిన, యమవమరసభరిత మంజులాలాపనపూ

జనముఖ్యక్రియతో న, మృదు లందఱు సంప్రముదితమూర్తులు వెలయన్. 78

క తమతెచ్చిన బదరీఫల, సముదయములు శిష్యహస్తసంసక్తము ల

క్కమలోదరునకు నుపహా, రముగ సమర్పించి భక్తిరాగాన్నితు లై. 79

వ. అంజలిపుటంబులు నిటలంబునం గదియించి దేవా యివి నీవు దొల్లి నరసఖుండ వై
విహరించినపుణ్యాశ్రమంబు తరువులవలన నాసీతంబు లై నవి నీచేతం బూర్వ
భుక్తంబు లయిన నప్పదార్థంబు లిప్పుడు నీకుం గానుక గావించితిమి మావచ్చిన
కార్యం బెంతేనియుఁ గల దత్యంతావధానంబుతో నాకర్ణింపుము. 80

క. ధరణీదేవి తనూజుఁడు, నరకుఁడు నా నసురవంశనాయకుఁడు పురం

దరహృద్రోగసముద్యముఁ, డరయంగా సిద్ధసాధ్య యత్నాదులకున్. 81

— పసిష్ఠాదిమహర్షులు శ్రీకృష్ణునితో నరికాసురుని దుశ్చేష్టలు చెప్పట —

మ. జలధివ్రాతము నైనఁ గ్రోలఁగఁ గులత్కృత్యత్సమూహంబు నై
న లుతత్కూలము గాఁ గదల్ప విభువి నై న లోపడం ద్రొక్కఁగాఁ
బ్రళయోదగ్రకృశాను నైనఁ గబళింపం జాలునాభీలదో
ర్బలనిష్ఠాతుఁ డభీతుఁ డాతతభయోత్పాతప్రభావుం డిలన్. 82

వ. అద్దురాత్తుండు త్రైలోక్యపరాభవకరణంబ తనకు వినోదంబుగా నెందునుం జరి
యించువాఁ డొక్క సమయంబున బదరీవనంబునకుం జనుదెంచి యజనతత్పరవృత్తి
నున్నమమ్ముఁ గనుంగొని యిట్లేల బేలుదనంబున వేల్పులగుఁజించి వేల్చెదరు యజ
నంబులకు భాజనం బేన కాక యన్యు లెవ్వరు గలరు కర్తవ్యంబు లన్నియు నన్ను
నుద్దేశించి చేయుం డని పలికిన మాపలుకు నుత్తరంబులకు నలుక వొదమి తన
యనుచరులం గనుగిలిపి వనిచి వారునుం దానును. 83

తే. అగ్ను లార్చి హోతల నొంచి యఖిలయోగ్య

వస్తువిస్తారములును విధ్వస్తములుగఁ

జేసి యాఁడువారలనెల్లఁ జెఱలువట్టి

కొనుచుఁబోయె నేమనిచెప్ప ననఘశౌర్య.

84

- మ. క్రియః గోల్పోయి తపంబు పెద్దటికమున్ గీడ్పాటునంబొంది య
నన్వయముం గంది కలంగి యిప్పగిది నే మత్వంత దుగిఖార్తియున్
భయమున్ భావములందుఁ బైకొనఁగ నిక భక్తైకరత్నసుధ
ద్వయు దేవేశు నుపాశ్రయించితిమి నిత్యస్తుత్య రక్షింపవే. 85
- క. నరకుం డిటు ప్రత్యక్షపు, నరకంబునఁ ద్రోచె నీవు నరసంతతికిన్
నరకచ్ఛేదనకరుడవు, నరసఖ కరుణింపఁ దగు ననాధులఁ మమ్మున్. 86
- మ. త్రిజగద్రక్షణలీలకై తగు ధరిత్రిన్ దేవకీపుణ్యగ
ర్భజఁ డీదేవుఁ డనంగ నుద్యదనుకంపా¹శాలి వై తోచి యీ
వృజినం బిప్పు డుపేక్షచేసిన నగున్ విశ్వవ్యవచ్ఛేద మీ
శ జితామిత్ర యొకింత విక్రమసముత్సాహంబు నూహింపవే. 87
- చ. అను మునిగోటిమాటలకు నచ్చెరువున్ వగపు న్ననంబులోఁ
బెనఁగొన దైత్యుచేతలకుఁ జేర్చినరోషము విస్ఫురద్విలో
చనయుగళంబు భ్రాంతవిలసత్కరుణారుణకాంతిఁజేయ న
ద్దనుజశివిభేది మ్రానుపడి తానొకపల్కును బల్కు కత్తఱిన్. 88
- వ. చింతాస్థిమితమూర్తియై యున్నం జూచి వెఱుపును సంశయంబును సంభ్రమం
బును సందడింప మునీంద్రు లందఱు నొండొరుల కిమొగంబులు చూచి యేక
ముఖం బగు చిత్తంబుతో నయ్యుత్తమ స్తోకు నుదాత్తస్తోకసనాథ లగు ⁴దివ్య
గాథల నిట్లని పరికీర్తనం బొనర్చిరి. 89
- సీ. జయజయ జగదీశ జయ దనుజధ్వంసి జయ జనార్దన జయ సర్వవంద్య
జయజయ గోవింద జయ కృష్ణ వల్లవీవల్లభ జయ యాదివరవరాహ
జయజయ నరమృగాశ్చర్యశుభాకార జయ కుబ్జకూర్మప్రసన్నరూప
జయజయ సర్వజ్ఞ జయ హృషీకేశ నారాయణ జయ సరోజాక్ష వరద
- తే. జయ శరణ్యపదాంభోజ జయ ప్రసన్న, జయ మనోరథదాయక జయ ముకుంద
జయ జయావాస జయ నిత్యసత్యకీర్తి, మమ్ము నిటు సూడవే కృపామధురదృష్టి.
- క. నీవు విషణ్ణుడ వగుటయు, నీవిశ్వంబునకుఁ జాల నెగ్గు జనించున్
నీవిశ్రుతప్రసాదన, మావేశము సర్వమంగళావహము హరి. 91
- మ. సకలంబు గలిగింపఁ బెంప నణఁపన్ శక్తంబు మూర్తిత్రయా
త్మక మఱోభ్యము నీమహాత్మ్యము భవంతాచూనుభావంబు వా
రక యవ్వారిరుహాసనాదుల కనిర్వాచ్యంబు సర్వాత్మ నీ
ప్రకృతిం జూతు రనాదిమధ్యనిధనప్రాధాన్యగా బోధమల్. 92
- మ. ప్రణతత్రాణపరాయణ్వ మెద సంభావించి సంభూతియున్
గుణకర్తృప్రవిభాగపాటవముఁ గైకొంటన్ భవత్పూజన

- ప్రణిధానంబులు భక్తితోడ నొనరింపం గల్గెగా కొండ ని
ర్గుణ యెవ్వారు నెటుంగ నోపుదురె ¹నీరూపంబు నీరూపమున్. 93
- తే. అక్షరత్రయాత్మక మగు నస్త్రమేయ, వర్తమునకు నీ తత్త్వంబ వాచ్యపదము
ఋగ్యజుస్సామములు నీకు నెల్లనాడు, దేవదేవ సమీపితస్థాపకములు. 94
- క. క్రతుమూర్తివి క్రతుకర్తృపు, క్రతుఫలయోగాత్మకుడవు క్రతురిపుహనన
వ్రతధరుడవు క్రతుపతి వీ, వతులదయోపేతహృదయ యంభోధిశయా. 95
- ఉ. నీకొనరించు పూజలు మనీషితసిద్ధివిధాయినుల్ సము
ల్లోక²విధావిదాశయలు లోకయుగస్థితిదాయినుల్ గుణో
త్సేకసమగ్ర లట్లగుటఁజేసి భవత్ప్రియభక్తు లూర్జిత
శ్రీకులు వీతశోకులు గరిష్ఠవివేకులు దైత్యమర్దనా! 96
- వ. అని మహామునులు మహాసీయవాక్యంబులఁ ద్రైలోక్యపూజ్య నతనిం బూజించి
వినతు లై యుండ నఖిలయాదవులును సాత్యకి పురస్కరంబుగా సముత్థితు లై
మోక్షుచేతులు నొదలలం గదియించి దేవా ప్రసన్నుండ వగుము ని న్నెఱింగి
తెలుప నింత లీ మహానుభావు లెటుంగనేర కున్నవార లే మెవ్వారము
వాత్సల్యం బొక్కటియ కారణంబుగాఁ గారుణ్యంబుతో భవదీయాశ్రయుల
మమ్ము నాలోకించి కైకొను మని యభ్యర్థించిన నాదరించి వాసుదేవుం డమ్మహీ
దేవోత్తముల నాలోకించి. 97
- శా. పాపాత్ముం డగు దైత్యుచేఁ బడిన మీపాటంతయుం జెప్పఁగాఁ
గోం బుత్కట మై మనంబునకు సంక్షోభంబు ప్రాపించె మ
ద్రూపం బొండొకభంగి మీకు నిటు లై తోచెక భవన్తంజులా
లాపంబుల్ ప్రకృతిస్థుఁ జేసె నను నుల్లాసంబుతోఁ గ్రమ్మఱన్. 98
- వ. కావున నింకఁ బెక్కుమాటలకుం బనిలేదు మదీయవాక్యం బొక్కటి వినుండు. 99
- మ. విలయోద్ధీప్తపతంగమండలసమావిర్భావదుర్భావసం
కలనారౌద్రపరిక్రమం బయిన చక్రం బస్తదాభీలోదో
ర్వలభీతైషవిరూప మై నిగిడి గీర్వాణారిఁ గంతచ్చిదా
చలితోదగ్రకబంధుఁ జేయు నపహృత్తైస్సన్యంబుగాఁ జెచ్చెరన్. 100
- క. మీ రేమియుఁ దలకక చని, ప్రారంభింపుడు సమస్తభవ్యవిధుల్ బృం
దారకయువతీలోచన, వారులు వెన నింకుఁగాక వారక యింకన్. 101
- క. స్థావరజంగమరూపము, లై వెలసిన యీజగంబు లన్నియు భీతి
వ్యావేగవిరహితంబులు గావుత మద్విక్రమంబు గని శీఘ్రమునన్. 102
- తే. అని జగత్పతి ప్రతిననేయంగ నాక్ష, ణంబ దివినుండి దేవగణం బొనర్చు
జయజయధ్వని యుప్పొంగి సర్వదిశలఁ, బరఁగె నఖిలజనశ్రోత్రపథము లలర. 103

వ. సంయమిపుంగవులు సమ్మోదలీలాచికసితాకారు లై యమ్మహావీరు వీరరసోత్సేకం
బనేకభంగుల నభినందించి మఱియును. 104

మ. అనుకూలస్థిరలీలమై నఖిలలోకాత్యంత¹దుఃఖావమో
చనకృత్యంబున కర్థితోఁ గడఁగు యుష్మద్విక్రమప్రకృతమం
బనపాయంబు ²నవేతవిఘ్నమును నై యాశ్చ్యం బగుం గాత యెం
దును ధన్యం బగుం గాత ధర్మ మిరవొందుం గాతఁ గల్యాణముల్. 105

వ. దేవా యేము వోయి వచ్చెద మని యమ్మహానుభావుచేత వీడుకోలు వడసి యం
దఱును శిష్యసహితు లయి యా ప్రాద్ద కదలీ బదరికాశ్రమంబునకుం జనిరి. ఇక్కడ
నశేషయాదవులును మునిసమాగమంబునం బ్రకటం బైన కృష్ణమాహాత్మ్యంబు
గొనియాడుచు విస్తయంబు నొందుచు నతండునుం దారును సరకాసురవధంబు
నకు నుద్యోగంబు చింతించుచున్న సమయంబున. 106

— ఇం ద్రుఁడు ద్వారకానగరంబునకు వచ్చి కృష్ణునిఁ జూచుట —

సీ. ఆకాశగంగోత్త శీకరంబులు మోచి మందారసౌరభస్థండి యగుచు
నమరవిమానగత్యనుకూలమై లీల దివ్యవాయువు చనుదెంచె దోన
గురిసె దేవోద్యానతరువున్నవర్షంబు ఖచరకోలాహలకలనతోడ
³ననిమిషహృద్యవాద్యా రావములు మించె నాలోనఁ దోతెంచె నంబరమున
తే. నతిమనోహరతేజోమయప్రపంచ, మంచితార్క తేజస్సూర్తి ననుకరించి
యాగ్రహంబున సకలజనావలోక, నీయబహుమూర్తు లై థాత్రి నిలిచి వెలసె.
వ. ఆమూర్తి సముదయంబునందు. 108

మ. రజతాద్రి ప్రతిమానమై చను చతుర్దంతోజ్జ్వలాంగస్ఫుర
ద్దజరత్నంబుపయిక్ సవజ్రకరుఁడై కల్యాణముక్తామణి
ప్రజభూషామహాసీయదివ్యవసన స్రగ్గంధవిస్ఫూర్తితోఁ
ద్రిజగద్భర్త శచీవిభుండు వొలిచెన్ దేదీప్యమానోన్నతిన్. 109

ఉ. ఆతని సూరెలం దమ సమంచితయానము లుల్లసిల్ల న
త్యాతతవైభవంబు లెలరార నలంకృతు లై దిగీశ్వరుల్
ప్రీతిఁ దనర్చి రెంతయును బెంపునఁ దక్కును గల్గుదేవతా
జాతము నొప్పె నపు దమ సన్నహానంబులతోడ నచ్చటన్. 110

వ. ఇవిధంబునం జనుదెంచిన దివిజపాలుర నాలోకించి నీలవర్ణండు నీలాంబరసహి
తంబుగాఁ బ్రత్యుత్థానం బొనర్చి బాంధవులుం దానును నెదుర్కొనియె నమ్మహేం
ద్రుండును గజేంద్రావతరణంబు నేసి నిజవాహనావతీర్ణు లగు త్రిదశులు వొదిలి
కొని రాఁ గదిసి ముకుందం దొలుతం ⁴గొఁగిలించి తదీయాగ్రజు నుగ్రనేనుం
గ్రమంబున నాలింగనంబు గావించి ప్రద్యుమ్న కుమారు నిరుగేలం గ్రుచ్చియెత్తి

1. దుఃఖోప. 2. నవీత. 3. ననిమిషాలోడ్యహృద్యాద్యరవంబులు;...నృత్యాద్యరవంబులు
4. గళుంగలించి.

యక్కునం జేర్చి మఱియు యాదవులలోన సమ్మానాహ్వాన లైన వారి నెల్లను బరి
రంభణంబున సంభావించి. 111

- క. పోరానిచుట్ట మితఁ డనఁ, గూరిమి చెలికాఁ డనంగఁ గోరి వరుస గో
త్రారి హరిబాంధవులఁ జే, రేవరం గుశలంబు లడిగెఁ బ్రియ మెలరారన్. 112
- వ. బలదేవ పురస్సరుం డై గోనిందుండును బురందరుం దోడ్కొని యతని వేడుక
పట్టగు సుధర్మ లోనికిం దెచ్చి యుచితాసనంబున నునిచి యర్ఘ్యపాద్యాదుల నర్పించి
తక్కిన లోకపాలుర నుదితోపచారంబు లాచరించె నంత నందఱు నర్హస్థానంబుల
నుండ నా ఖండలుండు పుండరీకాక్షుకరంబు కరంబునఁ దెమల్చుచుం దదాన
నంబునఁ జూడ్కి నిలిపి యిట్లనియె. 113

— ఇంద్రుడు శ్రీకృష్ణుని నరకాసురవధకుఁ జేరేపించుట —

- తే. ఏను నీయున్నకడకు ని శ్లేఁగుదేర, వలసినట్టికార్యము సాధువత్సలాత్త
దేవకీపుత్ర యుత్తమ ధీసమగ్ర, కలిగె నొక్కటి యది నీవు తెలియ వినుము. 114
- చ. నరకుఁ డనంగ దైత్యకులనాథుఁ డొకండు సరోజసూతిచే
వరములు గాంచి పేర్చి సురవర్గము నెల్లను గాసిచేసె సం
గరమున నేము వానిభుజగర్వము నై పఁగలేక యిందులుకొ
సిరులుఁ 1 దొఱంగి వచ్చితిమి చెన్నఱి మానుషజాతిలోనికిన్. 115
- మ. అమరావాసము 2 లెల్లఁ బొచ్చి దనుజుం డభ్యర్చితద్రవ్యజా
తము లెల్లం బొరిఁ జూటలాడినకథల్ ద్రవ్వంగఁ బె క్కేమి నె
ప్ప మహాభంగ మొకండు గల్గె విను మాభంగంబు నీకు న్నమా
నమె యే జెప్పంగఁ జిత్తగింపుము జగన్తానోల్లసద్విక్రమా. 116
- తే. అనపహార్యంబు లెవ్వని కదితిదేవి, కుండలంబులు సురలోకమండనములు
గొనియె విబుధాళివంతలఁగుందుచుండ, నితయును మాధవా! నీవ యెలుఁగుదింక.
- క. ఖలుఁడు ముచుల యాశ్రమములు, గలయన్నియుఁజొచ్చిచెఱిచె గ్రతువులుధర్మ
స్థలనం బొనర్చె సాధుల, యలజడి కిది గుఱుతు కొలఁది యన లే దనఘా. 118
- వ. ఇంతియకా దమ్మహాదైత్యుండు. 119
- శా. నీవాశ్చర్యపరాక్రమంబున మహి నిష్టశైవ్యకరతార్ధి వై
దేవారాతులఁ గూల్చుచున్కి విని నీతేజంబు నైరింప కు
గ్రావప్తంభత నిన్నునుం దొడరి నీ కాజిం బరీభావముకొ
గావింపక భవదంతరంబ మది నాకాక్షించు నెల్లప్పుడున్. 120
- క. కావున నూర్జితబాహు, శ్రీ వెలయఁగ నరిగి రిపుని జెలుచుటయ తగక
గోవింద కర్ణ మిత్తఱి, నీవిశ్వంబునకుఁ జేయు మిట్టి హితంబున్. 121

శా. విక్రాంతిం ద్రిజగంబులందును గడున్ విఖ్యాతుఁ డుద్దామని
 ర్వక్రనై వ్రజవంబునన్ బవనునిన్ భంజించు పక్షిప్రభుం
 డక్రూరాత్ముఁడు వీఁ డనన్ నెగడువాఁ డబ్బాక్ష యుద్యన్తహః
 చక్రం దాల్పుఁగలండు శాత్రవవధేచ్ఛం జేయు కయ్యంబులన్. 122

వ. అని పలికి తన తోడన చనుదెంచి వినయావనతుం డగు వినతాతనయుం జూపి
 యింద్రుండు మఱియును. 123

మ. మును నీమెచ్చినవాహనంబ యిపుడు న్తోదంబుతోఁ జేరె గ్ర
 క్కున నారూఢుడవై జగంబులకుఁ జక్షుఃప్రీతి గావించుచుం
 జని ¹వే కౌశల ముల్లసిల్ల జయప్రస్థానంబునుం జేయుమా
 వనజాతేక్షణ యీక్షణంబ తగ సర్వంబున్ సుసిద్ధంబుగన్. 124

వ. అయ్యసుర యున్న ప్రాజ్యోతిషపురంబున కేగ దెరువు వెట్టెద విజయం చేయు
 మనుడు నద్దేవుండు దేవేంద్రుం జూచి యితైఱంగు మున్న యెఱుంగుదు
 నెట్లనిన బదరీవననివాసు లగు తాపసపుంగవు లేతెంచి దై తేయుచేతఁ దమ
 పడినపాట్లుంజెప్పి దివిజుల కజేయుం డని నాకును ప్రోద్బలకారి యగు నుపదేశం
 బొనర్చి పోయిరి తదనంతరంబ నీవును వచ్చితి నాకడంకకు సహకారంబు వాటించి
 తిది యెంతయు లెస్స నీతోడఁ జనుదెంచెదఁ బోద మని గద్దియ డిగ్గి యదు
 వృద్ధుల వీడుకొని యాయితం బైన చక్రశాస్త్రాదిసాధనంబులు గైకొని సత్యభామ
 రావించి తత్సహితుం డై గరుడస్కంధారోహణంబు నేసి. 125

మ. గురుబంధుద్విజకోటిదీవనలు ప్రతుభ్యన్నభోభంగి బం
 ధురతూర్యధ్వనులున్ సమస్తసుమనస్తోత్ర ప్రణామంబులున్
 వరవై తాళికవందిబృందజయజీవస్ఫారశబ్దంబులున్
²వెరవై పేర్చి చెలంగ వెల్వడియె సంప్రీతి న్నిజావాసమున్. 126

వ. ఇట్లు పురుహూతుం బురోయాయిం జేసి పురంబు నిర్గమించి మహిమార్గంబునఁ
 గొంతదవ్వు చని రంతనుండి యంబరమార్గంబునఁ గృష్ణజిష్ణు లిద్దఱు నుద్దామంబు
 లభిరామంబు లై వెలయ నేకముఖంబున నడచు శీతకిరణ తీవ్రమయూఖరేఖ
 లలమికొనఁ దేజరిల్లి రంత. 127

మ. పవనస్కంధము లేడిటం బటుకళాపర్యాప్తపర్యాయ ³సి
 ధ్ధవిచిత్రకమణం బొనర్చుచు లసద్వైమానికస్తానముల్
 వివిధాలోకనకాతుకంబు వెలయ న్వీక్షించుచున్ వృష్టిసం
 భవుఁ డొందె సురసంచయంబు లలరన్ బ్రాజ్యోతిషస్రాంతమున్. 128

వ. అచ్చట నమరపతివలన నహితుని నగరంబు దురధిగమశ్చంబును దచ్చమూసమూ
హంబుల సన్నాహంబును సమ్యగ్భంగి నెఱింగి తదీయ¹విదళన వ్యవసాయంబునకు
ననాయంబు లగు నాలాపంబులు విని సపరిజనంబుగా నతని వీడ్కోలిపి
యద్భుతాటోపదీపితుం డై కదియ నడచి. 129

మ. స్ఫురదుద్దామర థాశ్వకుంజరభట స్తోమ ప్రభాస్వచ్చమూ
దురధిక్షేపము లైన సీన్నహనముల్ తోరంబు లై యొప్పుగా
నరకావాసము గాచియున్న ఘుచులన్ దై తేయులం దాఁకె బ
ల్వురఁ జెండాడె నఖండకాండవిసరవృచ్చేదనక్రీడలన్. 130

వ. తదనంతరంబ. 131

సీ. మురదైత్యచేత నుద్ధరనిజమాయాబలంబునఁ బ్రాజ్ఞోతిషంబుచుట్టు
నొడ్డంగఁబడి నిశితోగ్రనిరంతర గురుముఖంబులు గల్గి సురభుజంగ
గరుడగంధర్వాదు లొరసినఁ జేర్చువిస్ఫారపాశంబులు బహుసహస్ర
సంఖ్యంబు లొరుల కసాధ్యంబు లాతఁడు గావించినవి తీవ్రకఠినచక్ర

తే. ధార నన్నియుఁ దునిమి యాదైత్యుఁ దొడరి, చటులశార్ఙ్గవినిర్ముక్తశరచయములఁ
బొదివెఁ ద్రిదశారియును నీడఁబోక సింహ,నాద మఖిలనభోభేదనముగ నెదిరి. 132

క. బలితపుగద గరుడునినడు, తలవ్రేసి కడంగి పటుగదాశూలసము
జ్వలశక్తిపరశుతోమర,ము లనేకము లతనిమీఁదఁ బొరిఁ దొఱఁగించెన్. 133

❦ శ్రీకృష్ణనిచేత మురాసురుండు మొదలైన మహారాక్షసపీరులు చంపఁబడుట ❧

మ. కినుకం గెంపు గనుంగవం గమరఁగాఁ గృష్ణండు గృష్ణోరగం
బున కత్యుగ్రఫణంబు పేర్చినక్రియం ²బొల్పొందు శీవ్రతుర
ప్రసిశ్లాంత్రము కాత్మకంబునఁ గరోరస్ఫూర్తి సంధించి యీ
సున నేసెన్ రిపును స్తకంబు మకుటాంశుల్ పర్వి యుర్విం బడన్. 134

వ. ఇట్లు మురాసురుం బరిమార్చి కృష్ణండు మర్దితరిపుదైనన్ బగు పాంచజన్యంబు
పూరించినం దదారావంబు ద్రైలోక్యరంధ్రబాధాకరం బై పరఁగుటయు. 135

మ. జలధుల్ పిండలినండుగాఁ గలఁగె నాశావరణశ్రేణి బె
గ్గిలి మ్రొగ్గంబడియెం ³జరాచరచయక్షేశోత్తరం బై ధరా
వలయం బంతయు గ్రక్కునం గదలె ⁴గీర్వాణావళిల్ సాధ్వసా
కులమయ్యెన్ హరపంకజాసనులు ప్రక్షోభించి రంతర్గతన్. 136

వ. అతని నెదిర్చి నిసుందుండు బృందారకద్విరగభిదాచండం బగు గదాదండం
బుల్చి పేర్చి తద్వక్షంబు వ్రేసి శార్ఙ్గచ్యుతంబు లై కివియు సాయకంబు లందంద

- జడియుచు మఱియు నక్కడించికై దువు విచరి యజీముటి సత్యభామబాహువు
దాకించి శోణితంబు దొడగించి నిల్లు గైకొని వెల్లెసినం గనలి కృష్ణుండు. - ౩7
- క. రెండమ్ముల గరయుగ్ము, ఖండించి పటుప్రచండకాండం బొకటన్
గుండలదీపులతోడన్, మొండెము భువి దొల్లఁజేసి ముదమున నార్చెన్. 138
- తే. ఎఱగి వేపురుదై త్యులయెత్తు నెనయ, వచ్చె నెవ్వఁ డొకఁ డసురవ్ర జముఁగలఁచు
నట్టియానిసుండుఁడు హతుఁ డైనఁ గలఁగె, నసురపై న్యంబు నరకునియాసమాలె.
- క. అంత హయగ్రీవుఁడు దు, ద్ధాంతధనుగిపాణి యై మురద్విషుపై న
శ్రాంతశరకోటిఁ బటపె ని, తాంతఘనము వృష్టి బర్వతముఁ బొదువుగతిన్. 140
- ఉ. దారుణదై త్యసాయకవితానవిజృంభణ మాత్మలోపలం
జీరికినైనఁ గైకొనక సీరధరానుజుఁ డద్రిభేదన
స్ఫారబలోగ్ర మైన పవిభంగి వెలింగెడుబాణ మొక్కటన్
వైరియురంబు వ్రచ్చి యసువర్గముతో నేడఁబాపె జెచ్చెరన్. 141
- వ. ఆభంగిం గంసాంతక ప్రదరవిదళితం బై దనుజదేహలోహితంబు గంగలోపలం బడి
తదీయజలంబు రక్తపూరంబు గావించెఁ బురుషోత్తముం డయ్యనరం
బరిమార్చి యమ్మునుమున నఘోరపాలుండు విరూపాక్షుండు ప్రావణుండు
పంచజనుండు ననుమేటి మగలం దొట్టి యెనుబదినాల్గువేల రాక్షసులం జంపి
ప్రాకారబాహ్యంబున రక్తప్రవాహంబు వఱపి పురద్వారంబు గదియు
నవసరంబున. 142
- ఉ. అచ్చటఁ బన్నియున్న సముదగ్ర సురారిచమూసమూహముల్
చెచ్చెరఁ బేర్చి యాసుభటసింహుని మార్కొని విక్రమోద్యమం
బచ్చెరు వై తలిర్ప వివిధాయుధసంప్రహతిం బెనంగె శా
ర్ఙ్గోచ్చలితాస్త్రజాలముల కొక్కఁడంఁ దూలక యశ్రమంబునన్. 143
- వ. అట్టి సంకులంబున. 144
- తే. మేరుతటసంగతం బగుమేఘ మొకటి, పృథుల¹థారాస్త్రనర్షియై పేర్చునట్లు
కశ్యపాత్మజాబంధురస్కంధలగ్నుఁ. డైనవిభుఁ డొప్పె బాణవర్షాఘ్యుఁ డగుచు.
- వ. ఆసమయంబున వాసుదేవుసాయకపరంపరలపరుసదనంబున వరుసం గెడసియుఁ
జక్రపాతంబులం బొలిసియు గదాశికామోదకీఘాతంబుల మడిసియు నందక
ప్రహారంబుల సమసియుఁ బాంచజన్యధ్వానంబుల గుండియ లవిసియుఁ గరతల
ప్రహతులఁ జదిసియుఁ దార్త్ర్యపక్షిపవనంబులం దూలియుఁ దద్రోషవీక్షణ
విస్ఫులింగంబులం శ్రేణియుఁ దదీయచంచుభేదనంబుల ముఱిసి రాలియుఁ
గరాళికాయు లగు దైత్యులు పదునెనిమిదివేలు దెగిరి తురంగమమాతంగపుర ప
శరీరశకలంబులు దరతరంబ ధరణీతలంబు దంతురంబు గావించు బెనురొంపు లై

మేదోమ స్తిష్కపలలంబులు దొరుగ నుజికి నెత్తురు వెల్లువ లై పెల్లొదవినఁ ద్రిదశ
సంయమిలోకంబుల కుత్సేకంబు లొదవె నివ్విధంబునఁ దన బలంబులు బలాధిప
పూర్వకంబుగా వికలంబు లగుటయు. 146

మ. భుక్కుటిజంధనబంధురోగ్రవదనంబున్ దష్టదంష్ట్రాధర
ప్రకటాహంకరణోచ్ఛహంకృతియుఁ ¹ బ్రస్పందాలివృత్తాంసలో
త్సుకబాహాయుగళంబునై వసుమతీసూనుం డనూనై కసా
ధనసన్నాహముతోడ వెల్వడియె నుత్సాహనపాహాకృతిన్. 147

క. వెలువడి సమస్తశాత్రవ, ²విలూననక్షమత నేకవీరుడు తానై
వెలుఁగొందుకృష్ణుఁ గనుఁగొని, యలఘుకరోరాట్టహాసుఁడై యి ట్లనియెన్. 148

మ. అనిలో నింద్రునిగోము మాన్చి పెఱదేవానీకము నీరికిం
గోన కీమూఁడుజగంబులం ³గలఁచి యఁజ్ఞోభ్యుండ నై యెందుఁ బే
ర్చినవాఁడ న్నరకుండు నాఁ జనుసురారిశ్రేష్ఠుఁడన్ నన్నుఁ బే
ర్కొనుచోటం ⁴గొఱగావ యన్యసుభట ప్రోత్సాహమాహాత్మ్యముల్. 149

క. నీ వేల వచ్చి తిచటికి, నేవాఁడవు ⁵మోపుటఱక నేపారెడునీ
లావరిపులుఁ గెక్కడియది, యీవారిజనయన యెవ్వ రేర్పడఁ జెపుమా. 150

తే. నిన్ను నీప్రాద్ద చల మొప్ప నిహతుఁడేసి, యేను గైకొనఁగలవాఁడ నీలతాంగిఁ
దలఁక కొక్కింత బంటవై నిలువు మోపి, తేని ⁶నన నవ్వచును బరమేశ్వరుండు.

వ. అద్దురాత్తున కి ట్లను నేను నీత్రిలోకప్రసిద్ధుం డగు వాసుదేవుండ నీకు శ్రుత
పూర్వండు నగుదునోకానో యెఱుంగ నీభామ సత్యభామ యనునది మదియ
ప్రేయసి యివ్వహంగమంబు విహంగమకులచక్రవర్తి యగు వై నతేయుండు
మద్వాహనం బిచ్చోటికి నఖిలలోకహితార్థంబు సమస్తకార్యధుర్బుండ నై
నిన్నుం బొరిగొనఁ జనుదెంచితి నింక నెయ్యది సెప్పెదు చెప్పు మనిన మఱియుం
బెలుచ నవ్వి యవ్విబుధశత్రుండు. 152

శా. ఏమేమీ వసుదేవనందనుఁడవే యీ వెట్టిభాగ్యంబొ సం
గ్రామం బెన్నఁ డొనర్తునో కడిమిమైఁ గంసారితో నంచుఁ జే
తోమోదంబునఁ గోరుచుండుదుఁ గడున్ దోరంబుగా నుండె మ
త్కామం బోపినయంతయుం బెనఁగు నీదర్పంబుపెం పేర్పడన్. 153

వ. నాచేతం జిక్కి ⁷వెడలంబడ నేర్చెదే యని యదల్చి యసురవీరుండు వృష్ణివీరుం
డాకి పెల్లెసిన నతండును మందహాసవికాసభాసమానుం డగు నాదానపు నెదు
ర్కొనియె నయ్యిద్దఱకు నుద్ధామం బగు సంగ్రామంబు భీమం బై సుత్రామవృత్తు
లకు రామదశగ్రీవులకుంబోలెఁ బ్రవర్తిలై విస్తరింప నలనిగాదు సంక్షేపరూపం
బున వినుపించెద నాకర్ణింపుము. 154

1. బ్రస్పందాలివృత్తాంసలో. 2. విలోలనక్షమత. 3. గలిచి. 4. భయమందు నన్ను.
5. మోపుటఱక, మోసపుటెఱక తే. 6. ననుటయునగి పర. 7. వెలువడ.

సీ. కొలదివెట్టంగ రానికోలలు హరిమీద నేనె దిగ్భాగంబు లెల్ల గప్ప
భాముండు వేడ్చి సప్తతిసహస్రాంబకముల వైనతేయుని బొదివె దాన
నొక్కింతయలిగి యదూర్దహం డయిదు నెన్నిదియునుబదియును మెఱుగుతూపు
లోలి రక్కసునిపై నొండొండ నిగుడించి మఱియు నేడమ్ముల నెఱుకులందు.

తే. నాట నరకుండు నలిగి యానలిననాభు, నంగకంబుల గీలించె నాటు తీవ్ర
సాయకంబుల నొచ్చి యాచక్రధరుండు, దట్టకెంపున లోచనాంతములు మెఱయ.

ఉ. శాత్రువుప్రాణముల్ గొనంగ జాలెడుతోరపుఁ దూపొకండు లో
కత్రయవిస్తయావహముగా నడరింపంగ దాని దానవుం
డత్రసదంతరంగుఁ డయి యంతరమార్గమునంద త్రుంచి పే
పత్రరథేంద్రు నొక్కపటుబాణమునం ¹దరలంగ నేసినన్. 156

తే. వజ్రహతిచేత శైలంబు వడఁకుభంగి, వైనతేయాఁడు వడవడవడఁకి యలుకఁ
గడిదిపగతుని నెఱకల నడిచి తీవ్ర, ముష్టి బొడిచినఁ జెచ్చెర మూర్ఛ మునిగి.

క. నరకాతురుఁ డగు కిల్బిషు, పరుసున నరకుండు దలఁకి భావము నొయ్యం
బురికొల్పికొని శరాసన, పరిస్ఫురితగుణరవంబు పర్వంగ మఱియున్. 158

మ. అతిహోరం బగు శాతసాయక మొకం డాకర్ణపూరంబుగాఁ
గృతహస్తుం డగుటక వెసం దిగిచి లక్ష్మీనాథుఫాలంబు ప్ర
క్షుతిఁ బొందంగఁ గడంక నేయుటయు రక్తం బాస్యము స్తుంప మా
ర్చితుఁ డై వ్రాలె జగత్ప్రభుండు భుజగారిస్కంధపీఠంబునన్. 159

చ. కనుఁగొని సత్యభామ మదిఁ గంపము నొందక నాఁటియున్నయా
సునిశితబాణము న్బెఱికి శోణితము న్నరపల్లవప్రమా
ర్జనముల నొయ్యిఁ బాపుచును జామరమారుతసంప్రయుక్తిచే
దను పొనరించి వల్లభు గతవ్యధుఁ జేసె ముహూర్తమాత్రలోన్. 160

వ. సుపర్ణుండును నిజపక్షపవనంబునఁ బ్రభునకు నాశ్వాసం బొనరించె నట్లు దెలిసి
నగుచు నగధరుండు మగువ నెమ్మొగంబునం జూడ్కినిలిపి యేను పరిపీడితుండ నై
డస్సీతి నొక్కింత నీవు కయ్యంపుమోపు మోపు మని కిసమంచితోత్సాహసాహస
విభాసిని యగు నాభామినిచేతికిఁ దన శార్ఙ్గం బిచ్చి యంపపొదు లనువుగా నమ
ర్చినం బేర్చి యాక్షణంబ. 61

— సత్యభామ నరకాసురునితో యుద్ధంబు చేయుట —

శా. వీరం బాఁడుఁడనంబు నొందె నవఁగా విక్రాంతి⁴సౌందర్యల
క్ష్మీరేఖం ⁵బచరించె నాఁగ ధృతి యక్షీణాకృతిం జెందె నా

1. దలరంగ. 2. రణగుణంబు. 3. జనితోత్సాహ. 4. శాలిత్వ. (కదఁజ్జిక చూ.?)
5. బనరించె.

ధీనోదాత్త¹పతిప్రియాచరణభక్తిప్రాధ యాతన్విదాః

బ్రారంభించె మహారణక్రియకు నాప్రత్యర్థితో నుక్కునన్.

162

తే. క్రమముమెఱయ భల్లార్థచంద్రతురప్రముఖశిలీముఖములు బహుముఖములందు
సత్యయేయంగ సత్యంబు సత్యరహితు, నొంచుమాడ్కి నయ్యంపట నొంచె నరకు.

చ. తనపనిమాని యింక వనితం బురికొల్పి రణంబొనర్ప బం
చి నను జయింపనోపునె యిసీ యిది యేటిది యంచు భూమినం
దనుఁ డపహాసవిస్తయ² మదప్రకటాననుఁ డై కడంగి యే
సె నఖిలలోకరక్షకునిచెల్వపయిం బటుదీప్తబాణముల్.

164

క. తోడన చనుఁగవ యొక్కట, నేడమ్ములఁ బార్శ్వయుగ్మ మెసఁగుకరయుగం
బాడఁగ నాటిట నేసినఁ, జేడియ యించుకయు లెక్కనేయక యలుకన్.

165

శా. విల్లుం గేతువుఁ ద్రుంచి రథ్యముల నుర్విం గూల్చి సూతుఁ వెసం
ద్రెళ్లంజేయఁగ హీనసారతమెయి³ దీనత్వ⁴ మిట్లొందియు⁵
భల్లంబుల్ నిగిడింప రాక్షసుఁడు చాపం బొండు గైకొన్న న
విల్లు న్నుగ్గుగఁజేసె నాక్షణమ దేవీరత్న ముగ్రోధతిన్.

166

క. మూఁడవది లైత్తిన నది, పోడిమి చెడిపోవ నసుర పాలుపరి యలుక⁶
వాడిమి యెసఁగఁగ నొకగద, వేడిమితో వైచె వృష్ణివిభుసతిదెసకున్.

167

వ. దాని నడుమన తిలప్రమాణశకలంబులు గావించి సత్యభామ భీమాటోపపరిదీపిత
యై మఱియుం బ్రతివీరుచేఁ బర్యాయప్రయుక్తంబు లగు శక్తిపరిఘంబులు
పొడినేసి భాసితముఖంబు లగు శిలీముఖంబుల నతని వెఱచటవ నేసినం జూచి
భేచరులు ప్రశంసించి రట్టి సంరంభంబునకుఁ బ్రీతుం డై పీతాంబరుండు.

168

మ. చెలువం జక్కఁగఁ గొంగిలించి సమరన్నేదోజ్జ్వలం బైన యు
గ్మలిఫాలంబుఁ గపోలయుగ్మకము నున్నారించుచుం దేవిఁ
గ్మలికం బెద్దవెనంగి డస్సి తిటు లింకం జాలు నిల్వంచు మె
చ్చులు దోడ్తోడ మనంబునం బ్రియము లై సొంపారుప్రేమంబునన్.

169

క. తనయటుత నేవళం బొకఁ, డనుకూలతఁ గేలఁ బుచ్చి యాసతియటుత⁷
వనరుహలోచనుఁ డిడి లో, చనపారణనేసె దత్ప్రసాదనదృష్టిన్.

170

శీ. ఎ. పృథి గాంతించి యెన్నఁడుఁ గానలే దయ్యె రుక్మిణిఁసంత యదియుఁ దొల్లి
కొస్తు నాభరణంబుకంటెను వల్లభం బై యుండు నెయ్యిద యవ్వభునకు
నఖిలలోకములవిఖ్యాతమై యెయ్యది⁸ వెలవెట్టరానివెంపులఁ దనర్చు
బా⁹ జనాలోకచంద్రికగాఁ జేయు నెయ్యది దనకాంతి నెల్లనాడు

1. పరిష్కరిమావరణభక్తిప్రాధ యాతన్వియ¹క. 2. విధావిధుతాననుఁడై; వికాస నిజా
ననుఁడై 3. వట్టుండియు³క. 4. బెలయ. 5. వెలకట్ట.

తే. శయనరతికళావిహరణసమయములఁ బ్రియంబుతోడనర్థించియెయ్యదిపడఁచఁగ
నేరకుండుఁ ధానును నట్టిచారుకంత, భూష గని యప్పు డలరె నప్పుప్పువోడి.
వ. ఇట్లు హృదయేశ్వరి సంభావించి యాదేవుం డద్దేవిచేతి విల్లు గైకొని యుల్లాసం
బెసంగ సమరంబునకుఁ గడంగె నంతటిలోన నన్నరకాసురుండు వేటొక్కరథం
బెక్కి యెక్కుడు మగంటిమిఁ గార్తుకంబుధరియించి బరవసంబున నడరి యేడమ్ములఁ
గృష్ణునిఁ బదిసాయకంబుల సత్యభామను గరుత్తంతుని నైదు శరంబుల నేసి
యార్చిన. 172

చ. కినిసి మురారి తద్దనువు గృత్తముగా నొనరించి సూతునిం
దనిమి తురంగమప్రతతిఁ ద్రుంచి పతాక ధరిత్రిఁ గూల్చుడున్
దనుజభటుండు చెచ్చెర గదాభుజుఁ డై యరదంబు డిగ్గి వీఁ
క నడరి బిట్టువేసె హరికాస్తుభరమ్యవిశాలవక్షమున్. 173

క. అమ్మెయిన వైనతేయుని, గ్రమ్మన నొకవ్రేటుగొని తగం దిరుగునెడన్
నెమ్మది నవ్వుచుఁ బ్రభుఁ డొక, యమ్మనఁ దునుమాడె నతని యాయుధవరమున్.

క. నరకుండు మఱియును బట్టిన, పరశుపరిఘశక్తిభిండివాలముసలము
ద్దరతోమరకుంతాదిక, పరంపరలు వఱపె భువనపతిపై నోలిన్. 175

వ. అవియుం దదీయశరవిదళితంబు లగుటయుఁ దదనంతరంబ తరుశిలాకోటి
పరఁగింప నన్నియుఁ దునుదూడి యా సర్వజైత్రుం డమ్మహాశత్రుం బరిమార్చుఁ
దలంచి. 176

❦ శ్రీకృష్ణుండు సుదర్శన చక్రంబుచేత నరకాసురుని ఖండించుట ❦

సీ. ప్రబలసంగరములఁ బలుమాటు దైత్యదానవదేహదళనపాటవము దనకు
నభ్యుత్తమై సమస్తామరసిద్ధగంధర్వకిన్నరఫణాధరకళత్ర
కంత సూత్రంబులు గాచుట వ్రతముగా వెలుఁగొందుచును మహాద్విజ సపస్వి
నియమనిర్వహణైకనిష్ఠగ్రాలెడు సుదర్శనసంజ్ఞ మగు మహాచక్ర మమిత

తే. విభవనిర్వక్ర మాక్రాంతవిశ్వభువన, చక్ర మఖిలప్రశస్తహస్తమునఁ దాల్చి
పగతుదెసఁబూచి వైచే బ్రస్ఫారవిలయ, వహ్నిమండలచండమై వఱలఁ జదల.

మ. వికటసూఫ్ధరిఁ దదస్త్రరాజ మసురన్ వే తాఁకి యాపాదమ
స్తకసర్వాంగము రెండు వ్రయ్యలుగఁ బెల్చుం బాపె అంపంపుఁబెం
పొకడుం దప్పక యుండునట్లు హతుఁ డై యుర్విస్థలిన్ శోణితో
దకపూరంబునఁ దేలె దైత్యుండు జగత్సంత్రాసవిచ్చిత్తిగాన్. 178

వ. అయ్యనసరంబున ధరణీదేవి సాకార యై చేరి ఘోరసమరమధ్యనిపతితుం డై
యున్న సుతుశరీరంబు కౌగిలించి యతని కర్ణంబుల నుదీర్ణదీప్తి దేజరిల్లు దివ్యచణి

కుండలంబులు గొని గోవిందునిసన్నిధికిం జను దెంచి బాష్పకణకరాళకపోల
యగుచుఁ గేలు మొగించి యిట్లనియె. 179

మ. కరుణం బుత్తుని నీవ యిచ్చిత్రిత్రిలోకద్రోహిగాఁ జూచి చె
చ్చెర నిహోకులఁ బుచ్చి తింక దివిజుల్ సిద్ధుల్ తపస్సుల్ గత
జ్వరులై తాల్తురుగాక మోదభరమున్ సౌస్థిత్య మొప్పుం జరా
చరభూతాళి యెలర్చుఁగావుత భవత్సంప్రాప్తరక్షావిధిన్. 180

క. ఇవె రత్న కుండలంబులు, దివిజద్విషుఁ డింద్రు నొడిచి తెచ్చినయవి శ్రీ
ధవ గొనుము తత్తనూనం, భవుఁ గావుము నిలుపు తండ్రిపదమున వానిన్. 181

వ. అని ప్రార్థించిన పృథివి పలుకు లాదరించి యాదేవుం డాదేవి నాశ్వాసించిన
నయ్యింతి యంతర్ధానంబు నొందె మందరధరుండు ధరానందనుదేహంబు సంస్క
రింపం బనిచి యతని పుత్రుం డగు భగదత్తు నుదాత్తరాజ్యస్థుం గా నభిషేకింప
మంత్రివరుల నాజ్ఞాపించె నివ్విధంబున విజయశ్రీవిభాసితుం డై శ్రీవిభుండు నిజభుజ
విజితవిమత వైభవంబుఁ గైకొనెడి తలంపునం బురంబు ప్రవేశించి రాజమందిర
ద్వారంబున సువర్ణావతీర్ణుం డై భాండాగారంబులకడ కరిగి యం దనర్ఘ్యంబు లగు
మాణిక్యంబులును వజ్రవైడూర్యమరకతంబులును ముక్తావిద్రుమంబులును నిర్మ
లంబు లగు భర్తృరౌప్యంబులుఁ గాంచి హైమంబులు రాజతంబులు రత్నమయంబులు
నైన శయనాసనభాజన ప్రముఖంబుల చాలోకించి. 182

మ. అని నాపశ్చిమదిక్పతికై గెలిచి దైత్యాధీశ్వరుం డర్థిఁ దె
చ్చినదివ్యస్ఫురితాతపత్రము లసచ్ఛితాంశుతుల్యంబు గాం
చనధారాపరివర్ణరత్నమయచంచద్దండ మాపద్మలో
చనుఁ డచ్చోఁ గని మానసంబు బహుళాశ్చర్యావృత్తిం బొందినన్. 183

వ. ఆత్మగతంబున. 184

తే. అపజితాభిషవై భవం బస్తమితకు, జేరసంపద్వరంబు నిష్పిడితేంద్ర
విభవ మిక్కల్త రక్క-సువిక్రమంబు, చే నుపార్జిత మిది ప్రశంసించ వశమె. 185

వ. అనుచుండ భాండారికాద్యఖిలస్థానాధికారులు సంతకపురాధ్యక్షులు మున్నుగా
నవ్వెన్నుని యెదిరి కరుగు దెంచి కృతాంజలు లై దేవా యివె దివిజద్విషుధనంబులు
(విసిధంబులు)విన నవధరింపుము నిరంతరమదోదకధారాతరంగితకపోలంబు లగు
భద్రశుండాలంబు లిరువదిజేలు నన్నియకరేణువులు గలవు సులక్షణాశ్వంబులు
లక్షయ నెనిమిదివే లన్నయవి గోవు లజావికంబులు నపరిమేయంబులు
సూక్ష్మాంబరంబులు నలికోమలకంబళాజినవల్కలంబులుం జందనాగురుకర్పూర

కస్తూరికాదులు ¹ననల్పంబు లిన్నియు దేవరకు సమర్పించితి మిట్టి సంపద
యంతయు భవదీయవిచిత్రతౌత్రధర్మంబునం జేరినయవి యాత్మీయంబుగాఁ
జిత్తగింపు మాజ్ఞాకారు లగు మమ్ము ననుశాసించి యనుగ్రహింపు మను
టయు. 186

క. వారలవిజ్ఞాపన మ, వ్వారిదుహోదరుఁడు విని ప్రవర్ధిశహర్షో
దారహృదయుఁ డై యెంతయు, గారవమున నంతవట్టుఁ గైకొని వరుసన్. 187

వ. ఆపస్తువులు ప్రత్యేకంబ పరీక్షించి యారాక్షసులచేతన నిజనగరంబునకుం గొని
పోవ నుచితప్రయత్నంబునం బుచ్చి యవ్వారుణచ్ఛత్రంబు దాన కరంబునం దాల్చి.

తే. కనకధారలు సోనలై కడలుకొనంగ
నావిహంగమవరు నెక్కి యాక్షణంబ
వినయమున నధికారులు గొలిచిపోవఁ
బోయె మణిశైలమునకుఁ బ్రభూతయశుఁడు. 189

— శ్రీకృష్ణుండు పదియాఱువేల నూర్లరు సురకన్యకలం గ్రహించుట —

సీ. ఆపర్వతముచుట్టు నభిరామహేమతోరణపతాకావళుల్ ప్రజ్వరిల్ల
లలితంబు లగుసౌధవలయంబు లుజ్జ్వలశంపాలతారమృశారదాశ్ర
మండలంబులపోలె చుహితంబులై యొప్పుఁ గని తాత్పర్య డిగి చొచ్చి యనుపమాన
కమనీయమూర్తులు గంధర్వనాథులకూతులు గన్యు గుణసమగ్ర

తే. లసురపతిచేతఁ జెఱవడి యార్తితోడ, నేకవేణీధరలు నియతేంద్రియలును
నై నిజాభిజాత్యముఁ గాచి యాత్మదర్శ, నంబ కోరుచుండఁగఁ బద్మనాభుఁ డచట.

క. పదియాఱువేలనూర్లర, బొదివినయెలజవ్వనములఁ బొలివోవక యిం
పొడవెడువారిఁ గనియె న, మ్ముదితలు నడ్డేవు దెస సముత్సుక లగుచున్. 191

వ. మురహయగ్రీవనిసుందపూర్వకంబుగా నుర్విసుతుండు ²దగ్ధదోర్విభవుం డగుట
యెఱింగినవారు గావున. 192

తే. నిండుచందురు లొక్కట నెఱసి మెఱయు, కరణి నెమ్మోము లభినవకాంతి నలర
నందలును నెదురుగ వచ్చి యతనిచుట్టు, నిలిచి విరచితాంజలు లైరి లలితలిల.

వ. వారలకుం గావలి యున్నవృద్ధకంచుకులు నంతంత మ్రొక్కి నిలిచి రంత నా
కన్నియ లతని కిట్లనిరి. 194

క. సురకన్యల మే మసురే, శ్వరుచెఱ నిట్లుండి యధికసంతాపమునం
బొరలఁగ నొకతఱి సయమి, వరుఁ డగు నారదుఁడు కరుణవత్సలబుద్ధిన్. 195

వ. ఇచ్చటికి వచ్చి మమ్ముం జూచి మీరు శోకింపకుండుండు శంఖచక్రగదాధరుం డగు
నారాయణుండు ధరణీభారావతరణార్థంబు గారణమానుషుం డై నరకాసురుంబరి
మార్చి మీకు భర్త యయ్యెడి నని యాశ్వాసించె విశ్వభూతాత్ముం డైన

మూరుతుండు ని ట్లని పలికెఁ దదాదేశంబు పరిక్లేశక్షమత యిచ్చిన నే మింతకాలం
బును శీలంబు గోలుపోక జీవంబులతోడ నుండి నేడు ధన్యత్వంబు నొందితి మని
విన్నపంబు సేసిన. 196

శా ప్తే మోదాత్తము లైనతద్యచనముల్ పెంపారుసాకూతలీ
లాముగ్ధం బగుచూడ్కితో బెరసి యుల్లాసంబు గావింప నా
శ్రీమంతుండును దాని కియ్యకొని సన్నేహవలోకంబు వా
క్యామోదంబున వెల్లిగొల్చి ప్రమదం బందించె నయ్యంపఱన్. 197

ప. ఇట్లు దేవకన్యలం నైకొని యనేకసంఖ్యలు గల రాక్షసకింకరుల రావించి మణి
కనకరచనాచరంబు లగు శిబికాచయంబుల నయ్యింతులం దోడ్కొనితెర
నాజ్ఞాపనంబు సేసి. 198

ఉ. అమృతపర్వతంబు గలయం జరియించి తదీయ ¹మైనశృం
గమైక ట్లికానననికాయముతో మృగపక్షిజాతిజా
తములతోఁ జల్² జరవితానముతో వెను ద్రుంచి తార్జ్యవై
నిమ్మగణించి తాను ³కగ నెక్కె సముత్సుకచి త్తవృత్తియై. 199

తే. భామినీసమన్వితుఁ డగు నాముకుందు, నమృహశైలశిఖరంబు నచ్చెరువుగ [య.
మోచె నశ్రమముగఁ బక్షిముఖ్యుఁ డంబ, రమునఁ బవమానసమజవప్రాధిమెఱ
వ. ఇవ్విధంబున. 201

సీ. స్వామిచేతోవృత్తిసరణి యెఱింగి యవ్వైనతేయుఁడు హేమవర్ణలలిత
పటుపక్షవిక్షేపభంగంబు లై గోత్ర ⁴గురుశృంగములు రాలఁ జరణజాను
లగ్నంబులై సముల్లసితాభ్రచయములు నలుచెపఁ దూల నున్తార్జలీలఁ
జనఁ గ్రమంబున జనార్దనుఁడు మరుద్వసుతపనేండుసిద్ధసాధ్యప్రధాన

తే. కవ్యధామంబు లెల్ల నతిక్రమించి, సురవరులలోకములను జూచుచును వేడ్క
నరిగి కనియె ననేకశతాశ్వమేధ, రమ్యగమ్యము నగు శతక్రతువునెలపు. 202

ప. కని ప్రవేశించి వాహనంబు డిగ్గి శచీపమేతుం డైన యద్దేవునకు నమస్కరించి
యదితిదేవికుండలంబు లిచ్చి తత్ప్రతిపూజితుం డై సముచితసంభాషణం బొనర్చెఁ
బొలోమియు సత్యభామయు నొండొరులం గొంగిలించుకొని. 203

క. తగు మాటలఁ జిత్తంబులు, సిగురొత్తఁగఁ గలసి మెలసి చెన్నగుగోష్ఠికా
సాగియించునెడ ముకుందుని, మగువకు శచి యిట్టు లనియె మంజులఘణితిన్. 204

క. దేవీ నీప్రాదయేశుఁడు, దేవసమానుఁడు సమస్తదేవనివహవి
స్లావకుని నరకుఁ గూల్చి మ, హావిక్రమకేళి ద్రిజగదభయం బొసఁగెన్. 205

ప. నీసౌభాగ్యం బనన్యదుర్లభసంభావనోపభోగ్యంబు నిన్నుఁ జూచి ప్రియంబు నొం
దితి నీయభిమతం బొక్కటి గావింపఁ గోరెద ననుటయు నవ్వనజవదన వినమ్ర

యగుచు నా కేమిటం గొఱంత లేదు నీనెయ్యం బొక్కటియ కలిగినం బాలు ననియె నంత.

209

తే. ఇంద్రుడు నువేంద్రుడును సముదీర్ణపూర్ణ, హర్షచిత్తులై కూడి యయ్యదితిదేవి సదనమునకేగి తత్పుణ్యచరణములకు, వినత్తులై రట్టియెడ శచీవిభుడు నెమ్మి 20

వ. అయ్యఖండితచారిత్రకుఁ దదీయకుండలంబులు సమర్పణంబునీసి కృష్ణపరాక్రమంబు సవిశేషంబుగాఁ గీర్తించిన నాయమ్మ సమ్మోదంబు నొంది యమ్మధురిపునకు వేనవేలు దీవన లిచ్చి యయ్యిద్దలు నందనుల నభినందించి శచీ సత్యభామలు ప్రణామం బొనర్చిన నాదరించి.

203

మ. అరవిందోదరుఁ జూచి నావగపు నీవాత్మీయదోర్విర్యబంధురతంజేసి తొలంగఁ ద్రోచితి భవత్పుత్రత్వ మర్హత్వముల్ బరికీర్ణంబయి యేకవాక్కుననె చెప్పెన్ లేరు నీతోడ నెవ్వరుఁ ద్రైలోక్యహితాత్తజన్తవిధి భవ్యం బయ్యె నీ కెమ్మెయిన్.

204

తే. అమరవిభుఁ డెట్లు సర్వభూతావళికి న, వభ్యుండై యుండు నట్లు ప్రవర్ధనంబు నొందు నీవును రిపులకు నుర్వి నెందు, నెవ్వరికి నోర్వరాక పెంపెసఁగుకడిను. 210

చ. ఎనితలకెల్ల నెక్కు డన వాలినపేర్ని వహించు నివ్వరా నన యగుసత్యభామయు ననన్యవిలాస మెలర్ప నిత్యయా వనరుచి నొప్పుఁగాత మనవద్యత నీవు మహితలంబువై ననఘ మనుష్యమూర్తి నెలరారఁగ నుండెడునంతగాలమున్.

211

వ. అనియె నట్లు దేవమాతవలన లభవరుం డై యా సర్వలోకవరదుండు తల్లినిం దోబుట్టువును వీడ్కొని వై నతీయసమారోహణంబు నేసి దేవీసమేతంబుగా దేవోద్యానంబు నాలోకించుకొతుకంబునం జని నందనప్రముఖంబు లగు వాని యందుఁ బరియించుచు.

212

— శ్రీకృష్ణుడు సత్యభామాప్రేరితుడై పారిజాతంబు గొనితెచ్చుట —

సీ. మందాకినీపద్మమధువుల మాని తుమ్మెద లిద్దకుసుమసంపదకుఁ జేర నిత్యంబు వేల్పుఁగన్నియలు శాఖాడోలలొంది యాటల వేడ్క నుల్లసిల్ల నాడునాటికి వచ్చి నవనవంబుగ నచ్చరలు హృద్యనైపథ్యరచన వడయ భువనసందరణవిస్ఫుట¹భేదమున సిద్ధమిధునముల్ నీడలు మెచ్చి నిలువ

తే. మేరునిర్ధరపవనంబు మెలఁగ నూత్న, మంజరులఁ గదలించి వైమానికులకు సౌరభంబులు గొనిపోవ సార్వకాల, గరిమ నొప్పారుకల్పవృక్షములు గాంచి. 13.

వ. అమ్మహిరుహంబులందఱ.

214

1. భేదనంబున సిద్ధమిధునములు నేరి నిలువ. 2. మత్స్యర్థమున్, పరికీర్ణం బయి యెక్క నాకు నుపమింపన్ లేదు.

- క. ఏతరువు సురాభ్యర్చిత, మేతరువు గరం బభేష్ట మింద్రాశికి వి
ఖ్యాతం జేతరువు 'నిజవిభూతిః ద్విభువనంబులం బ్రభూతస్థితులన్. 215
- క. ఏతరువుసమీపమునకు, నేతేరంగ నాక్షణంబ యెంతయు నరుదై
జాతిస్తరత్వ మగు నే, జాతికినే నట్టిపారిజాతముఁ గనియెన్. 216
- ఉ. అత్తటి సత్యభామ తను నాదిసురాంగనగాఁ దలంచు చ
య్యత్తక్షదివ్యవాసన సముత్థితయై మది నుల్లసిల్ల పె
ల్లెత్తినవేడ్క నవ్వరమహిమహముం దనసొమ్మునేతకై
మెత్తన వేడె జిత్తవిభు మేకొని యచ్చతురుండుఁ జెచ్చెరన్. 217
- తే. వెఱికి పారిజాతముఁ దార్మ్య పెద్దవీపు, మీఁద నిడుకొని ప్రియకాంతమెచ్చియలర
దేవలోకంబు వెలువడఁగా వనంబుఁ గాచి యున్నకింకరులు పెక్కుండు గడఁగి. 219
- వ. అడ్డపడి యనేక శస్త్రాస్త్రవిలసనంబుఁ జూపిన నవ్వుచు నవ్వీరుండు. 219
- మ. సుఖశాస్త్రచ్యుతతీవ్ర బాణపటలసూర్యజ్వలభావంబులన్
ద్రుతితగ్రీవుల దారితోదరుల నిర్లునాంఘ్రిలన్ భిన్నహృ
త్తులం జేయఁగఁ గొంద తేఁగి యధికత్రాసంబునం జెప్పి ర
ప్పటుబాహువిభవుం డొనర్చినక్రియాపర్యాప్తి గోత్రారికన్. 220
- క. దేవాధిపతియు మదిలో, నావిభుండు త్రిలోకహితసమాచరణకళా
కోవిదుఁ డగుట యెఱింగి యథావిధ మగుతత్కృతంబు తగ నొడఁబడియున్. 221
- ఆ. మనసు పట్టలేక యనిమిషకోటితో, నరిగి యతనిఁ దాఁకి యనియొనర్చి
వజ్ర మతనిమీఁద వైచి తద్వేగసం, స్తంభనమున మదము దక్కి సుగ్ధి. 224
- వ. అమృతహస్తతోఁ దదీయనివృత్తిపర్యంతంబు దివ్యమహిమహంబు మహితలస్పర్శిగా
నొడంబడిచి యమరావతికిం జనియె కృష్ణుండు నిత్రైఱంగునం బారిజాతంబు
గైకొని నిజపురాభిముఖుం డయ్యె నటమున్న నరకాసురవధానంతరంబున
నయ్యనంతగుణమణిపర్వతుండు) యతండు మణిపర్వతాభిగమనం బొనర్చు
సమయంబున నమరవల్లభుండు విశ్వకర్మ రావించి గోవిందుండు దేవతాహితార్థం
బనేకసంగ్రామంబుల నచ్చెరువుగఁ బరాక్రమం బాచరించువాఁ డీనాకంబున
నే నెట్లు విహరింతు నట్లతండు మర్త్యలోకంబునం గ్రీడింపవలదే తన్నగరంబున
కింకను జెలువంబు లక్కజంబుగా నొనర్చుము జగంబుల నెన్నియేని సద్వస్తువులు
గణవన్నియుం దెచ్చి యచ్చటన యునుపుము నాకుఁ బ్రియంబు నేయవలతేని
నింతయు శీఘ్రింబ కావించుట కర్తవ్యం బనిన నియ్యకొని యమృతహస్తభావుండు.

- క. తనవిద్యాతపములచే, త చుపార్జిత మైనపేర్నిఁ దగ నఖిలంబున్
వినియోగించి విభునిపం, చినకంటె నుదాత్తచిత్తశిల్పము దొడఁగెన్. 224
- వ. ఇట్లు దొడంగి యెనిమిదియోజనంబులపటపును బండ్రెండుయోజనంబుల నిడు
పును నైనయమ్మహానగరి తద్ద్విగుణప్రమాణోపనివేశమహానీయయు ననేకరాజ
మార్గరథ్యాచరణలలితయు మణికనకభాసురప్రాసాదసహస్రశోభితయుఁ గావించి
వాసుదేవునగరు నలుదెసల నాలుగు యోజనంబులు గలుగ రచియించి మొగసా
లలు నరుఁగులుఁ బసిడిస తీర్చి యతనిమందిరం బర్థయోజనవిస్తీర్ణం బై విరజం బను
పేర నూరు¹హస్తంబులపొడవునం బొలుపార స్ఫుటికంపుఁగంబంబులు వైడూర్య
పట్టికలు వజ్రకవాటంబులుం గనకకుట్టిమంబులు గరుడాశ్మకుడ్యంబులు గా
నొనర్చి రుక్మిణ్యాదు లగువారి కెవమండ్రకు వేర్వేరు తగినగృహంబులు
నిర్మించి యన్నిటికిం ద్రివిధసదనంబులం గలయొప్పులెల్లఁ దెచ్చిపెట్టి వైజయంతం
బను నచలంబును పృథ్వితాలోచ్చితం బగుహంసకూటంబును నినమార్గగామి
యగు మేరుశిఖరంబును లోకంబులు గనుంగొన క్రీడాపర్వతంబులుగా నిలిపి
దివ్యసరస్సులు దెచ్చి కేళీవీర్ణికలుగా నునిచి నందనప్రముఖవనంబులలోని తరు
వులు పెక్కు దెచ్చి శృంగారపుఁదోటలో నాటి కోటలు గోపురంబులు
దివ్యంబు లగునర్వద్వారసంక్రమంబులును దేవాసురుల కసాధ్యంబుగా నంగనల
కైన నిలిచి కై నేయవచ్చునట్లుగా నపరిమితయంత్రాట్టాలకపతాకాకలితంబులు
గా సంఘటించి పరిఖలు పాతాళస్పర్శినులును దుస్పర్శతిమిమకరసంకీర్ణలుం బూర్ణ
సలిలనేవ్యలు నపరిభావ్యసన్నివేశప్రకాశితలుఁగాఁ బచరించి పురంబు తూర్పున
రైవతకంబు దక్షిణంబున లతావేష్టనంబు నడమట నక్షమయంబు నుత్తరంబున
వేణుమంతంబును నను గిరులకుఁ గనకశైలకైలాసమందిరంబులు మొదలయిన నగ
రంబుల నేమేమివికేషంబులు గల వనియన్నియుం గలుగ నుత్పాదించి వాని
కెలంకులఁ జిత్రకంబు భార్గవంబు పాంచజన్యంబు పుష్పకం బనుదేవోద్యానం
బులు ప్రతిష్ఠించి నలిని పుష్కరిణి లోనైనసురసరిత్తులు పురపరిసరంబున సాగర
గామిచులుగాఁ గల్పించి యీదృశప్రభావవిభాసితయైన ద్వారవతి యమరావతి
నతిశయించునట్టిపేర్ని యావహించి దేవశిల్పి దివంబునకుఁ జనియెఁ దదనంత
రంబ.

225

— శ్రీకృష్ణుఁడు పారిజాతంబుతో నిజపురంబునకు వచ్చుట —

- క. చనుదెంచె గరుడగరుదం, చనచంచలసకలభువనసంచయుఁ డగుచున్
వనజాదుఁడు నిజనగరికి, వనితాస్త్రియపూరణోత్సవపురస్సరఁడై. 226

1. చేతుల.

హరి—22

ఉ. అప్పురియొప్పిదంబులు ప్రియం బెలరారగఁ జూచుచుం బ్రభుం
డుప్పరవీధి నేఁగి తమయు త్తమధన్యనివేశనంబునం
దొప్పగఁ విశ్వకర్త రచితోజ్జ్వలబంధురసౌధనాధుపై
నప్పతగేంద్రునోలి డిగి యక్కడనుండి సముత్సుకద్యుతిన్.

227

తే. పాంచజన్యంబు సకలదిగ్భాగకంప

1.కారిభూరిఘోషంబుగాఁ గడఁగి యొత్తు

టమును యదుసమూహముఁ బౌరచయము నద్భు

తమున సంభ్రమమున నుద్యతంబు లయ్యె.

228

వ. అంత నన్యునంతశాయి చుట్టలుం జెలులును గరుడోపరిభాగంబున శంఖచక్ర
శార్ఙ్గాదిపరికరంబు లలర సత్యభామాసమేతుం డై తేజంబున దినరాజతేజోవిరాజ
మామం డగునాజగత్పూజితుం గని విగతశోకులుఁ బ్రమోదమేదురమానసులు
నగుచు ననేకకల్యాణతూర్యనాదంబులతో నుగ్ర సేనవసుదేవబలదేవులం బురస్క
రించుకొని తదీయం బగునాదివ్యగృహంబునకుం జనుదెంచిన.

229

సీ. వైనతేయుని డిగ్గి వచ్చి వృద్ధులకును గుగులకు భక్తితో వరుస నెరఁగి
తమ్ములఁ గొడుకులఁ దత్సమవాత్సల్యయోగ్యులఁ బరిరంభణోపచార
ముల నాదరించి యంభోరుహనాభుండు తల్లు లేతెంచినఁ దత్ప్రమోద
ముప్పొంగ వినతుండై యుచితమంత్రిపురోహితాచార్యులను వల్లభాదిజనుల

ఆ. సత్కరించి వారు సంప్రీతిఁ దను వేన, వేల్వీధముల గారవింప నపుడ
యవ్విహంగవిభుని యఱకటిపై మణి, వర్వతాగ్ర మిష్టభంగి డించి.

230

వ. పారిజాతంబును నవతారితంబు నేసి ప్రద్యుమ్ను నాజ్ఞాపింప నతం డయ్యుత్తమ
తరువు నంతఃపురంబునకుం గొనిపోయెఁ దత్సన్నిధానంబున సకలకుకురాంధక
వరులుఁ గుమారులును దివ్యంబు లగుతమపూర్వజన్తంబులు సంస్మరించి యది
తదీయప్రభావంబుగా నెఱింగి యద్భుతంబు నొందిరి గోవర్ధనధరుం డాధరణీధర
శిఖరంబును గల్పవృక్షంబును బ్రశస్తంబు లగునెలవులం బ్రతిష్ఠింబులు
నేయించి.

231

తే. అసురకింకరకోటిచే నతులకనక, శిబికలందుఁ దెప్పించిన విబుధకన్య
లందఱును వృష్టివృద్ధులయనుమతమునఁ, దాన వరియించువాడయి తత్త ణంబ.

చ. తొడవులఁ జీరలక వివిధతోపకవస్తువులం బ్రకర్ష మిం
పడరఁగఁ జేసి యందఱకు నర్హగృహావళు లేర్పఱింబె న
ప్పడఁతుక లత్తఱిక సకలబంధులు దేవులు గారవింపఁగా
నొడఁబడి వింతచంద మొకఁ డొందక చెందిరి సంప్రమోదమున్.

233

1. కారి భూరిఘోషంబునుగాఁగ నాఁగి, పట్టుట యదుసమూహంబు పౌరచయము, నద్భు
తము సంభ్రమంబు నుద్యతము లయ్యె. 2. వేలువిధుల.

క. అత్తలకు మ్రొక్కి తక్కుటి, ¹ కొత్తకు లండఱకుఁ బ్రియము గొనలు నిగుడఁగా
నత్తఱిఁ దిలకించె నగవ, ధూత్తమ యై సత్యభామ యుజ్జ్వలగరిమన్. 234

వ. తదనంతరంబ. 235

సీ. బహుసంగరక్లేశభారపహిష్ణుడై తనకుఁ దోడ్పడి సమృదం బొనర్చి
కొలిచినయాపక్షికులనాధు వీక్షించి వనజాక్షుఁ డాదరాఝనలఁ బ్రితుఁ
గావించి చెలికానిఁగాఁగ మున్నించి పొమ్మని వీడుకొలుపంగ సమృహఃత్తుఁ
డతిభక్తిఁ బ్రణమిల్లి ప్రాంజలియై దేవదేవేశ యెప్పుడు నీవిశుద్ధ

తే. బుద్ధి నాదెస నొలయునదృఢతము గాఁగ, నప్పు డేలెంచువాడ నీయాజ్ఞఁజేసి
యిది సునిశ్చిత మని దివి కేఁగెఁ బక్షు, పవనధూతోర్బలై సరిత్పతులు గలఁగ.

వ. ఇట నయ్యావవేశ్వరుండు యదుకులం బఖిలంబు తనవిజయం బభినందింప సభా
మండపంబు ప్రవేశించి యుగ్ర సేనవసుదేవుల నగ్రాసనంబుల నునిచి రోహిణీ
సహిత యగుదేవకీదేవి నభ్యర్థించి యదితం బూజించుచుబిడౌజుండునుబోలె
నొప్పి యప్పుణ్యశాలిని నంతఃపురంబునకుం బనిచి యగ్రజుండునుం దాను నంచి
తోజ్జ్వలపీఠంబుల నాసీనులై వృష్ణవీరు లుచితప్రదేశంబుల నుపవేశింపఁ గింకర
సమానీతంబు లగునిజభుజవిజితధనంబులు వేర్వేఱ యాలోకించి. 237

క. కమనీయములును బహుమా, ల్యములు ననర్ఘ్యములునై నయవి గురులకుఁ జ
ట్టములకుఁ జెలులకు నుచిత, క్రమ మొప్పుగ నిచ్చెఁ బ్రియము గడలుకొనంగన్.

వ. విశేషించి సొందిపుని నధికార్పనంబులం దనిసి యుగ్ర సేన శత్రుంబునకు నగ్రిమ
భూపాంబరాదు లిచ్చి పుచ్చి శేషించినయర్థంబులు భాండాగారంబుగా నునిచి
రథగజతురగాదులకు నధికారుల నియోగించి గ్రహనక్షత్రపరిపూరితయైన వియ
ద్విధిం బొలుపాపుపూర్ణచంద్రచందంబున ననేకయదువీరపరిక్లిష్టయగుసభకు
నొక్కరుండ యలంకారంబై మెఱసి యందఱఁ గలయం గనుంగొని యిట్లనియె.

చ. అనుపమపుణ్యకీర్తు లగునట్టిమహాత్ములు మీర లిందఱున్
గొనకొని నిర్వహించునవికుంతదానదయాదిసాధువ
ర్తనముల లావ చూచె సురదైత్యుల కైన నవధ్యుఁ డైన
త్రుని నడఁగించె నాదయినదోర్బల మెట్లది యిట్టిసేతకున్. 240

తే. పెద్దగాలంబు చెఱపడి పీడితాత్మ, లైనదివికన్నియలు ముక్తలైరి రత్న
శిఖరమును బారిజాతంబు చేరె నాత్మ, భాగ్యమై యవ్విధం బైన పనియలఁతియె ?

క. సొమ్మున కొడయలు మీరా, జ్యమునకుం గర్త వీర యంచితకల్యా
ణములకుఁ బ్రవర్తకులరు, మిమ్మలరించుటయె యెల్ల మేలును నాకున్. 242

వ. అనినఁ గృతాంజలులై వార లద్దేవు నుపలక్షించి. 243

- శా. నీమాహాత్మ్యము నిక్కువం బెఱిగి వర్ణింపంగఁ బూర్ణోక్తియం
దేమెవ్వార మశక్తు లిప్పనికి వాగీశాదులు నిర్జర
క్షేమస్తోమ మొనర్చి ధర్మమున కుత్సేకంబుఁ గావించి తోఁ
బ్రేమకా ధన్యము సజ్జనప్రకర మస్వీతార్థముల్ లోకముల్. 244
- వ. భవత్ప్రసాదోపజీవులయినయస్త దాదులు త్రైలోక్యవిజయు లగుట నెప్పనేల
యని మఱియును బెక్కువిధంబులం గొనియాడుచున్న సమయంబున నారదుం
డరుగుదెంచి యదుసమాజంబుచేతం బూజితుండై పరమాసనంబున నుండి. 245

— నారదమహాముని శ్రీకృష్ణనిప్రభావము యాదవుల కెఱిగించుట —

- క. అంభోజాతునికేలు క, రాంభోజమునం దెమల్చి యయ్యందఱతో
నంభోదనాదనిర్భర, గంభీరస్వర మెలర్పఁగా ని ట్లనియెన్. 246
- క. యాదవులార మహాభుజాఁ, డీదేవుం డిప్పు డెలమి నిలను గృతార్థ
ప్రాగుర్భావము నొందిన, యాదిపురుషుఁ డిట్లు లగుట నద్భుతభంగిన్. 247
- తే. ఇతనిమహిమ మీ కిందఱ కెఱుఁగునట్లు, గా సవిస్తరవ్యాఖ్యానకలనసేయ
నరుగుదెంచితి నేను నిర్జరవ రేణ్యు, ప్రార్థనంబున సమ్మోదభరితబుద్ధి. 248
- వ. ఇమ్మహానుభావుండు బాల్యంబున నుండి యెయ్యవి యొనర్చె నింక నెయ్యవి
సేయ నున్నవాఁడాసుకర్తంబు లన్నియుం గ్రమంబున వివరించెద వినుండు. 249
- సీ. ఉగ్రనేనాత్మజుఁ డుగ్రపరాక్రముఁ డాకంసుఁ డదయుఁడై యఖిలవృష్టి
కులమును జీరికిఁ గొనక జరాసంధుప్రాపున నేపారి భవ్యరాజ్య
పదవైభవము దాన బలిమిమైఁ గొని తండ్రి జెఱవెట్టెనట్టిదుశ్శీలుఁ జంపఁ
బుట్టినవాఁడుగా బుద్ధిలోఁ గనుఁగొని వసుదేవుఁ డనఘుఁ డీవాసుదేవు
తే. మధురయువవనంబున నొప్పుమహితగోకు,లంబునం దుంచె నీతఁ డలంఘ్యతేజాఁ
డగుట యెన్నిభంగుల నపాయంబు నొంద, కిద్ధవహ్నియుఁబోలె నుదీర్ణుఁ డయ్యె. 250
- ఉ. చంట విషంబు మెత్తుకొని చంపుదు నర్భకు నంచు వచ్చి ము
వ్వంటులనాడ పూతన యవారణ నెత్తికొనంగఁ జన్నుఁబా
ల్గొంటయుఁ బ్రాణము ల్లిగిచికోలును నొక్కటి గాఁగ నీతఁ డా
గొంటునిశాచరి న్వసుధఁ గూల్చుట వింటిమ కాదె యేర్పడన్. 251
- క. ఇరుమూఁడునెలలశిశువై చరణకలనకేళిఁ గపటశకటముఁ దాఁచెం
బురుజోత్తముఁ డింతింతలు, మురియలుగా నిట్టిసత్వములు మహిఁ గలవే. 252
- మ. చనుమా చూతము నీతెఱం గనుచు నుత్సాహంబుతోఁ దల్లి దా
మెనత్రాటక బెనుటోలితో నడుము బల్కిం గట్టినం బాటి సు
దన వేగంబ తగిల్చి యిచ్చి బలుమద్దుల్ రెండు నున్మూలనం
బును బొందించె మురాంతకుం డరిది యీ పొల్పొందుటల్ చెప్పుగన్. 253

- వ. దాననకాదె దామోదరనామం విష్ణుహాత్తునకుం బ్రసిద్ధం బయ్యె మఱియు. 214
- శా. కాళిందీనది సొచ్చి కాళియమహాకాలాహి నుద్యద్విష
జ్వాలాకర్ణకరాళవక్త్రు బడగల్ సగ్ధం బడం ద్రొక్కుచుం
గేళీన ర్తన మాచరించి యడఁచెన్ గృష్ణుండు గోపాలనా
వేశం ¹జేసెను నమృహాత్తునకునుం ద్వేషంబు లాభీలముల్. 255
- క. జడిదాఁకి వడఁకుపసులకు, గొడుగుగ దివసంబు లేడు గోవర్ధనమున్
²వడిఁ బెఱికి యట్లు దాల్చిన, కడిదిబలం బరయ హరికి గలరే సదృశుల్. 256
- మ. సకలారిష్టుఁ డరిష్టుఁ డక్షదనుజుఁ డిచ్చున్ గోపికాభీకర
ప్రకటోత్తుంగశరీరుడై వృషభహాపస్ఫూర్తిమై బాటుదెం
చి కరోరం బగుశౌంబల్లిదపుముష్టిం గప్తమృత్యుప్రస
క్తికిఁ బాలయ్యెఁ బ్రవృద్ధిబొందదె త్రిలోకీహర్షమై యిమ్మెయిన్. 257
- క. తురగాకృతి యగుదానపు, నిరుపరియలు గాఁగఁ జీరె నేమని పొగడన్
బురుషోత్తముశితనఖభీ, కరపాణి క్రకచ మెట్టికడిమియొ కనుఁడా. 258
- తే. స్నానవేశన యక్రూరునకు భుజంగ, భోగశాయిని యగునిజపుణ్యమూర్తి
నియతిఁబ్రత్యక్షముగఁ జూపినిరతమహిమ, దెలుపఁడే యాతఁడతిధన్యదృష్టినలర. 259
- క. ఆవలీలఁగువలయాపీ, డ విభేదనశక్తి నుత్కటం బగుయశ మి
య్యవసీధరుం డొనర్పఁడె, యవిరళవిస్ఫూర్తిఁ గువలయాపీడముగాన్. 260
- క. లీలమెయిం జాణూరుం, గోలెమ్ము లితండు పిఱిచి ఘోరధ్వని జం
ఘాలుం డై పంపె గదే, త్రైలోక్యమునకు మనోజ్ఞతరశుభవార్తన్. 261
- చ. ఘనచరణావఘాతమునఁ గంసుశిరోమణు లుర్వి రాల్చి యి
య్యనుపమశౌర్యుఁ డంఘ్రినఖరాభిహతిం గరికుంభపీతభే
దన మొనరించి మూక్తికవితానము రాల్చుమృగేంద్రవిక్రమం
బు ననుకరించె దత్కథలు మ్రోయుచు నున్నవి లోకపఙ్క్తులన్. 262
- క. చచ్చినసాందీపునిసుతుఁ, దెచ్చె జముని నొడిచి యనుచు దితిజభ్యంసున్
మెచ్చుట ⁴యాటది యీతని, యిచ్చకు మార్పడఁగ వశమె యేవేల్పులకున్. 263
- వ. మఱియు ననేకవీరలోకసహాయం డగుజరాసంధుం బరాజితుం గావించుటయుఁ
గాలయవనుం గాలవశంబు నొందించుటయు రుక్తిం బరిభవించి రుక్తిణీదేవి
నుద్యహించుటయు మురపాశక ర్తనంబులు మొదలయినపనులు మున్నుగా నరకుం
గుల్చుటయుఁ బారిజాతంబు నపహరించుటయు నాలోకింప వైకుంఠపౌరు
షోత్తేకంబు లతిలోకంబు లిటమీఁదను వాణాసురావనంబు శిశుపాలపాతనంబు
సాల్యహాననంబు ధనంజయసాహాయ్యకంబు మొదలుగా నిమృహాత్తుండు విచిత్రంబు
లగుదివ్యచరిత్రంబులు ప్రకటింపం గలవాఁడవిధింబున నివ్వసుంధరపై నతిచిరం

1. జూచిన నమృహాత్తునకునుం ద్వేషంబు. 2. కడఁకఁ బెరిగి యది. 3. బ్రశ్రియ. 4. యేఱిది; యేది.

బగుకాలంబు కేళిసలిపి భూభారావతరణం బొనర్చి సమంచితోద్యానప్రాకార
గోపురశోభిని యగునిజరాజధాని నంబుధికి సమర్పించి మానుషత్వంబు త్యజించి
యాత్మప్రకృతియందు సందీప్తుం డయ్యెడు నిష్టి మాహాత్మ్యంబునం బరగు
నియ్యాదిదేవుండు. 264

చ. అనుపముఁ డప్రత్యుక్కుఁ డజరామరుఁ డాధ్యుఁ డనంతఁ డచ్యుతుం
డనఘుఁ డపేతదోషుఁ డనపాస్త్యగుణుం డతివాఙ్మనఃప్రవ
ర్తనుఁడు నితాంతభక్తికలితస్థితిఁ దక్ష భజియించుపుణ్యుల
న్ననుచు సమస్తసంపదసమానులఁగాఁ బరికించు సత్కృపన్. 265

క. మీరును నివ్వీభుమహిమల, నారసి కనుఁగొని కృతార్థతావాప్తికి నై
యారూఢి మనోవాక్కు, ర్తారబ్ధసమర్పణ లగుఁ డనారతభక్తిన్. 266

క. అని చెప్పిననారదముని, ననఘులు యాదవులు బహువిధార్చనములఁ బ్రీ
తునిఁజేసిరి హరి వీడ్కొని, చనియె నతం డాత్మయోగసన్నద్ధగతిన్. 267

— శ్రీకృష్ణుండు పారిజాతకసుమనమర్పణంబున సత్యభామాదులకుఁ బ్రియంబు సేయుట —

వ. గోవిందుండు నందఱం బ్రియపూర్వకంబుగా వీడ్కొలిపి యుగ్ర నేనవసుదేవులఁ
దన్తందిరంబుల కనిపి నిజదివ్యగేహంబు ప్రవేశించి ప్రతిదివసోచితంబు లగు నభి
మతవిహారంబులం బ్రవర్తిల్లుచు. 268

సీ. ఎలరారుక్రొవ్విరు లెత్తులు గట్టి యొయ్యారంపుఁగ్రొమ్మడి నలవరించి
పరువంపుఁబుప్పొడి బాగుగాఁ దీర్చినయలకలపైఁ బోలుపార నలికి
జిగిదేటు సెసకంపుఁజగుచు¹చెక్కున నీడ గానరా నవతంసకం బొనర్చి
నవకంబు మీటుక్రొన్న నదండసవరించి వలిచన్నుఁగవకుఁ జె న్నొలయఁజేసి

తే. సర్వకాలసమృద్ధి నాశ్చర్యమైన, పారిజాతంబు సిరియెల్లఁ బ్రణయ మలర
సత్యభామకు నిచ్చి నిచ్చులుఁ బ్రమోద, జలధి నోలాడె సరసతాకలన వెలయ.

వ. మఱియు నతండు. 270

క. ఆకల్పతరువుగురియు న, వాకలోపత్కరము ల్మృగాక్షి నిజపప
త్నీకోటి కొసఁగి పెంపుం, గైకొనఁ గని యలరు నంతఁ గామోత్సవప్రదై. 271

మ. తనప్రత్యర్థులఁ గూల్చి యాత్మవిభవస్థైర్యంబు గావించి నాఁ
డని యవ్విష్ణుదేసం దిరం బగుప్రియం బందంగఁ గర్తవ్యమై
నను దేవేంద్రుండు పారిజాతతరుశూన్యం బైనయుద్యానమున్
గనుపొలోమిమొగంబు దైవ్యమునకుం గాఁ గందుఁ దా నద్దివిన్. 272

తే. అదితిదేవికి మణికుండలార్పణంబు, శచికి బారిజాతావతంసకవిరతియుఁ
జేసి హరిభక్తి వాసవుచిత్తమునకు, మోదభేదపాత్రతతుల్యముగ నొనర్చె. 273

- క. పదియాలువేలునూర్వరు, మదవతులందును విచిత్రమంజులరతీసం
పద మెఱసె న్నమ్మకుందుడు, మదివారును వద్భుతైకమగ్నత నలరన్. 274
- క. అందలు హరిదెసఁ బ్రణయ, స్వందిరునోజ్జలును లబ్ధసంతానలు నై
నందించిరి హరిమహిమల, చందము నజనకును బొగడ శక్యమె బుద్ధిన్. 275
- తే. అని పరిక్షిత్తనూజన కతులబుద్ధి, యుతుడు సాత్వవతేయశఘ్నఁడు ప్రియమున
వాసుదేవమాహాత్మ్యవిలాసభంగు, లెఱుంగఁ జెప్పిన కథయెల్ల నింపు మిగుల. 276
- శా. వీరశ్రీసహకారిదక్షిణభుజావిస్ఫుర్జితాలంక్రియా
పై రంధ్రీవ్రతశాలిఖద్గలతికాసంభావ్యభవోద్యమ
వైర్విరాకృష్టవిరోధిపాద్ధివరమాసర్వస్వనిర్వంచక
స్తైరాంతఃకరణానుపాలితజగన్త్రితాయతోద్యద్ధణా. 277
- క. పండితగోపవిమతవే, దండదళనచండఖద్గదండధరిత్రీ
మండలమహాప్రియానయ, మండలికరగండభువనమండనమహిమా. 278
- మాలిని. స్మరవిగమితకాంతామాన మానాద్యగణ్యా
శరవిగళితశత్రుత్సాహ సాహాయ్యసిద్ధా
కరవిలసితదానాకల్పకల్పప్రతిష్ఠా
దరవిరహితచేతోధర్మధర్మార్థజన్మా. 279
- గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమిశ్వర చరణసరోరుహధ్యానానంద సౌందర్య
ధుర్య శ్రీ సూర్యనారాయణ సుకవిసంభవ శంభుదాసలక్షణాభిధేయ యెఱ్ఱయ
నామధేయ ప్రణీతం బైన హరివంశంబున నుత్తరభాగంబునందుఁ జత్తుర్థా
శ్వాసము.

శ్రీ రస్తు హరి వంశము

ఉత్తరభాగము - పంచమాశ్వాసము

మత్కవితాగర్విత

ధీమద్ గ్రామావళీ ప్రతిష్ఠితవిభవ

స్తోమ రిపుభీమ కోమటి

వేమ సుజనసార్యభౌమ విక్రమరామా.

1

వ. అక్కభకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్టివీధంబునం గళత్రపుత్ర పౌత్రవిశేషంబుల నతిమానుషం బైన త్రైలోక్యదుర్జయపరాక్రమంబున నద్భుత క్రమం బైన ధనధాన్యసైన్యదుర్గపరికరంబున నధికదుర్భరం బై పరఁగు మాధవు మాహాత్మ్యంబున కచ్చెరువంది యచ్చతురంతమహీమండలంబునం గల మహా మండలేశ్వరు లెల్లఁ దత్సంపదలు సూడ వేడుకపడుడెందంబులం దమకంబు లొదవు చుండ నుండి రిట్లుండి యొక్కసమయంబున సుయోధనుండు నిజాధ్వరంబునకు రావింపఁ గరినగరంబునకు వచ్చి తరనుష్ఠానం బవసానంబు నొందిన యనంతరంబ.

— దుర్యోధనాదిరాజులు శ్రీకృష్ణుని దర్శించుట —

క. అందుండి దూతముఖమున, నందలు సందర్శనేచ్చ నచ్యుతునకు నిం పొంద నెఱిఁగింపఁగా విని, మందరధరుఁ డగ్గలంపుమన్నన వెలయన్.

3

ఉ. రం డని మాలుదూత ననురాగముగాఁ బనుపంగ వచ్చి రొం డొండ రథద్విపాశ్వసుభతోచ్చయచండచమూసహస్రముల్ చండమయూఖమండలవిలంఘివిశృంఖలభూరజస్సము చ్చుండసముద్ధతి న్నడువ శౌరిపురంబున కొక్కయుమ్మఱిన్.

4

వ. ఇట్లు దుర్యోధనాదు లగు ధృతరాష్ట్రనందనులు నూర్వరుం దద్వశవర్తు లగు దొరలును బాండవు లేవురుం దదీమబాంధవు లగు ధృష్టద్యుమ్నప్రముఖులుం బాండ్యచోళ కాళింగులును మొదలుగా నఖిలమహీపతులు పదునెనిమిది యఙ్గో హిణులతోడ నేతెంచి రై వతకప్రాంతంబున నద్దెసం బెక్కుయోజనంబుల పఱపున బలంబులు విడియించి వేర్వేఱ సవరణలు చిందంబులు మెఱయ నెఱసియున్నంత.

5

మ. బలదేవుండును సత్యక ప్రభుఁడూఁ బ్రద్యుమ్నుండునుక లోనుగా బలుపై తో నడువక రథేభతురగప్రస్థీశసైన్యంబుతో బలవచ్చ క్రగదాసిసాధనము లొప్పుం బెద్దతే రెక్కి యు జ్వలవేషంబున శార్ఙ్గి వెల్వడియెఁ దత్సంభావనాభ్యర్థి యై.

6

- చ. వెలువడిపోయి సర్వపృథివీపతులుం దను జేరరాఁగ వా
రలఁ దగుభంధులం గని పురస్కరియ లోలిన యెల్ల వారి క
గ్గలపుఁబ్రియంబుతో నడపి గౌరవ మొప్పఁగ వారు సుట్టునుం
బలసి భజింపఁ జంద్రుఁ డుడుపట్టులలోఁ జెలువొందుచాడ్పునన్. 7
- తే. అధికముగ నొప్పి కొలుపుండియధికభాషణములఁదన్తానసములకానంద మొసఁగి
వరుస వివిధమహానర్మవస్త్రకోటి, గణన మిగులంగ వారికిఁ గట్ట నిచ్చి. 8
- క. నావారు నేను ధనమును, మీవారము మీధనంబు, మీమదికిఁ బ్రియం
బోవీరులార! యడుగుం, డేవైనను దెచ్చియిత్తు నెచ్చటివై నన్. 9
- క. అని పలికి వారి నెయ్యము, దనరఁ బలుకుసదృశహృద్యతమవాక్యములం
దనమన మలరఁగ గోష్ఠికిఁ, బనుపడి యేపారి యచటఁ బ్రభుఁ డున్నతఱిన్. 10
- చ. కదలనిక్రొమైలుంగుపాడ గల్గిన శారదనీరదం బొకో
యిది యని సంశయించుచు మహిపతు లెల్లను మీఁదు చూడఁగా
నొదవుపిశంగజాటమును నుజ్జ్వలదేహ మెలర్పఁ దోచె నా
రదుఁడు ముకుందుసద్గుణపరంపర వీణ గదల్చి పాడుచున్. 11
- వ. తదనంతరంబ సంపూర్ణసుధాకరుండు వసుధాతలంబునకు నవతరించువిధంబున
దివిజపథంబుననుండి యారాజసమూహంబునడిమికి నవతీర్ణుండై యందఱచేత
ససంభ్రమసముత్థానంబుల నంజలివిరచనంబులఁ బూజ్యమానుం డగుచు మాధవుం
గనుంగొని సకలజనశ్రోతసుందరం బగుచందంబు గలయెలుంగున గలయం
గనుంగొని. 12
- క. అమరులు లోనగుజనములు, 1నమితాద్భుతకీర్తితో మహాధన్యుడవో
కమలాక్ష సీవు సీతో, సము లెవ్వరు నిక్కమునకుఁ జర్చింపంగన్. 13
- తే. అనిన నవ్వచు నవ్విభుఁ డతనితోడ, ననఘ యద్భుతాత్మకుండ నత్యంతధన్య
తముండ నగుదు నే నొకడన విమలదక్షిణాభ్యుపేతసద్భావన యమరు నేని. 14
- ఉ. నావిని నారదుండు యదునాయక నాచనుదెంచునట్టి కా
ర్యావధి సిద్ధ మయ్యెఁ బ్రియ మందితిఁ జెచ్చెరఁ బోయి వచ్చెద
న్నీవును సీమహివిభులు నిర్భరహర్షము నొందుచుండఁ డి
చ్ఛావిహితానులాపసరస్థితిసాహృదగోష్ఠి నిచ్చటన్. 15
- సీ. అని గమనోద్యుక్తుఁ డగుమునీశ్వరుఁ జూచి జననాథు లాజనార్దనునితోడ
నిష్ఠుహాత్ముఁడు వచ్చి యిప్పుడు నిన్ను నుద్దేశించి పలికినతెఱఁగు నితని
కిపుడు ప్రత్యుత్తర మిచ్చినవిధమును గూఢార్థమైనది గోరి యితఁడు
నింతన సంతోష మెంతయుఁ గని పోవఁ గడఁగెఁవఁ దెలియంగఁ గడిది మామ
తే. నిట్టి యీదివ్యసంకేత మేర్పరించి, తెలుపు తెలుపంగఁ దగునేని జలజనాభ
యనినఁగృష్ణుండుమీకునియ్యతివగుండ, దీని నెఱిగించు ననుటయు దేవమునిఁగు.

— సారదుడు శ్రీకృష్ణని ప్రభావంబు రాజులకెల్లం దెలియజేయుట —

వ. వాసుదేవుని శాసనంబు గైకొని నిలిచి సమ్యగ్విహితాసనంబున నాసీనుడై యా సర్వమహీపతుల నాలోకించి యిట్లనియె. 17

క. వినుఁ డేను గంగలోపల, ననుపమనియమమునఁ ద్రిషవణాకలితస్నాననిరూఢి నుండి యొకనాఁ, డినుఁ డుదయించుతఱి జోద్య మెంతయు మిగులన్. 18

తే. శ్రోశమాత్రము ఁటపై నకూర్చ మొకటి, శైలకటకంబుచాడ్పున జలధి వెడలి దరికి నొయ్య నేతేరఁగ దానిదేహ, మేను జేనంటి నవ్వుచు నిట్టు లంటి. 19

క. అక్కజపుమేనితో ని, ట్లాక్కడవును శంక లేనియుల్లమలర నీ విక్కడ మెలఁగెదు ధన్యత, నెక్కిని నీయంద నిలిచె నిజము జలచరా. 20

చ. చిదియపు కొండపైఁ బడినఁ జీమచిటుక్కనినం గరంబులుం బదములుఁ దోఁకయుం దలయు బల్వగుఘాగ్ని నడం తొకింతయుం గదలక నిల్చి యొయ్య సురుఁగంబడి పోవఁగ నేర్తు లాగుమై నుదకములోని కిట్టితెఱఁ గున్నదియే పెరసత్వకోటికిన్. 21

చ. అన విని కూర్చ మిట్లను మహాపురుషా ననుఁ జూచి యద్భుతం, బన నిది యెంత నాదగుకృతార్థత యేటిది మత్సమంబులై పెనుపపు సత్త్వము ల్లోలఁదివెట్టఁగరానివి లోఁజరింప సొం పెనసినగంగగాక భువి యెందు మహాద్భుతయుం గృతార్థయున్. 22

క. నావుఁడు జాహ్నువిఁ జేర్కొని, నీవద్భుతధన్యభావనిరుపమ వంటి న్నావాక్యమునకుఁ గృప న, ద్వేనియుఁ బొడసూపి నవ్వుదేతెడుచూడ్కిన్. 23

వ. నన్ను నాలోకించి యన్నా నాతెఱఁ గది యెంత యే నేమి ధన్యురాల నాపాటి యేటులు కొలఁదికి మిగిలినవి యెందునుం జొచ్చి తనయంద యడంగం బొంగారు తరంగంబులు నింగిముట్ట నెట్టివారికి నున్నరూ పెఱుంగరాక యున్నమున్నీరి నందుగాక యనుటయు. 24

క. ఏను సముద్రునిఁ గానం, గా నరిగి భవద్విధంబు గడునాశ్చర్యం బోసీరధి ధన్యుడనం, గా నన్యుఁడు నిన్నుఁబోలఁ గలఁడే యనినన్. 25

మ. అతఁ డొక్కించుక నవ్వి నన్లుఱిచి యిట్లాశ్చర్యతాధన్యతా మఱికిం గారణ మేమి యుర్వివెలిగా మా కిమ్మెయి న్నేడు సుస్థితి కీథాత్రియ థాత్రిగాదె త్రిజగజ్జీవాఁకిం గాన న ద్భుతయుక్త ధన్యయు నివ్వసుంధరయకా బుద్ధిం దలం పొప్పగున్. 26

తే. అనిన నగుఁగాక యని కౌతుకాతిశయము, తోడ నద్దేవి నేను సంస్తుతులఁదెలచి యరిది యెంతయు ధన్యపు ధరణివైతి, లోకధారణంబున నీవు లోకజనని. 27

మ. తమ నీయంద ప్రతిష్ఠఁ బొందినది నిక్కం బెవ్వరుక లేదు నీ సము లన్నం బొడసూపి నిల్చి హసితాస్యం బొప్ప భూదేవి సం

యమిలోకోత్తర¹మామస్థితికి గోత్రాదుల్ మహాసత్వతా
సముదీర్ణాత్ములు హేతుభూతములు తత్సంధార్య నే నెప్పుడన్.

8

ఉ. వీరలయందుఁ గానఁబడు వేయువిధంబుల నద్భుతంబు లిం
పారఁ బ్రదేశభేదమున నంతరముల్ జనులం దొనర్చి నా
మేరలు దారయై నిలిచి మెచ్చగువెంపున నుల్లసిల్లుచు
న్న రటుగానఁ గీర్తన యొనర్చుట కర్హులు వీరు నావుడున్.

29

క. కులగిరులఁ జూచి యద్భుత, ములు మీచందములు ధన్యమూర్తులు హేమా
దులకు బహురత్నములకును, లలితఖినులు మీరు భువనలాలితమహిముల్.

30

వ. అన నప్పర్వతంబు లయ్యా యిట్లనకు మే మెవ్వరము విశ్వంబునకు నాధారంబు
పితామహుం డున్నవాడు తదీయసృష్టిచరమాణువు లగు మాదృశులకుఁ
బ్రశంస యెంతదవ్వు పరమాద్భుతంబు నధికిధన్యంబు నగు మహాభూతం బతండ
పొమ్మనుటయుం గమలగర్భపాలికిం బోయి ప్రణతుండ నై కరంబులు మొగిచి.

1

మ. అతిమాత్రాద్భుతధన్య దేవుడవు నీ వన్యుండు నీతోడితు
ల్యత కిం దెవ్వడు దేవదైత్యనరతిర్యక్సంచయస్థావర
ప్రశతికా లీలమెయిం దలంపునన యుత్పాదింతు నిన్నాద్యదే
వతగాఁ జూచుట గాదె చూపు మునిగీర్వాణార్చితాంఘ్రిర్వయా.

32

క. అనిన నుదరిపడి యతఁ డి, ట్లను నద్భుతధన్యపదము లాడకు నాది
క్కున నాకంఠెఁ గలవు విను, మనఘా యత్యద్భుతములు నతిధన్యములున్.

33

వ. అట్టి ప్రభావంబులు గలయవి వేదంబులు సూరే నాకును సత్కారార్థంబులు
లోకతారకంబులు ఋగ్యజుస్సామంబు లస్తద్భుద్ధిబలంబు నుపబ్రంహితంబు నేయు
ననినఁ దచ్చోదితుండ నై వేదంబుల నారాధించి సాక్షాత్కారంబు నొందించి.

34

తే. ధర్మములు విపులకును నాధారభూత, మైనమీవేర్చిచే లోకయాత్ర నడచు
నద్భుతాత్ములు ధన్యులు నరయ మీర, బ్రహ్మవాక్యంబు తెఱఁగిది భవ్యులార.

35

క. అనవుడు వేదములు తపో, ధనవర యాశ్చర్యధనదశ కర్హులమే
యనుకమమహత్త్వకళితము, లనంతములు యజ్ఞములు సమగ్రోదయముల్.

36

వ. ఏము గల్గుటయెల్లను యజ్ఞార్థంబ యజ్ఞంబులు లేనినాడు మా కలిమియు నిగర్థ
కంబ మాకుం బరమపరాయణంబులు యజ్ఞంబుల కా నెఱుంగు మనిన నేనును
యజ్ఞంబులం బ్రత్యక్షంబు గావించి.

37

క. దేవతలు మొదలుగాఁగల, యీవిశ్వము తృప్తిచొంది యెసఁగుట యరయన్
మీవలనఁ గాదె యద్భుత, మేవిధి మీవిధము ధన్య మెంతయు నెందున్.

8

వ. అగ్నిష్టోమాదిసంజ్ఞలం బరఁగి భోగైశ్వర్యసితికిఁ గారణంబు లై మీర లొప్పెక
రిప్పరమప్రభుత్వం జే మని కొనియాడుదు ననిన నాతో నధ్వరంబు లిట్లనియె.

39

క. మాకాత్మ విష్ణుఁ డాతఁడు, గైకొని నడపంగఁ జెడక కలుగు నిరుపమో

- శ్నేకం బగ్నియు హవియు, న నాకులమంత్ర శుభతతులు శడత మునీంద్రా. 40
- వ. ఇట్లుగుటంజీసి యాశ్చర్యధన్యశబ్దంబులు రెంటికి వాచ్యుం డమృహాపురుషుం డని చెప్పిన నధ్వరంబుల పలుకులు విని యిచ్చుటికిం జనుదెంచి యే నిప్పరమేశ్వరుం గని మున్ను కూర్చు ప్రభుతులతోడం బరంపరామార్గంబునం బలికిన యట్లు పలికిన నిద్దేవుండు తాన యజ్ఞమయుండ నగుదు నయ్యజ్ఞంబును సంపూర్ణదక్షిణతోడం గూడినం గాని యస్తదాత్మకంబు గానేర దని యానతిచ్చె నవ్వాక్యసమాప్తి యితనియందుఁ గన్నవాడ నై సంతోషించి యిక్కడఁ దడయ నొండుపని లేదుగా పోయి వచ్చెద నంటి నని సవిస్తరోపన్యాసం బొనర్చి నారదుండు. 41
- క. ఆరాజన్యులు దన్నును, గారవమునఁ బూజనేయఁగా వీడ్కొని య
న్నారాయణచేతను స, త్కారము గని చనియె గగనగలి నాత్మేచ్ఛన్. 42
- వ. తదనంతరంబ. 43
- మ. నరనాథోత్తము లెల్ల విస్తయనిమగ్నస్వాంతు లై సంయమి
శ్వరుఁ డిట్లాప్పుగఁ బల్కి తెల్పునె జగద్వంద్యుండు గోవిందును
స్థిరమాహాత్మ్యవిశేష మిట్టి దగునే జిష్టుండు గృష్టుండు శ్రీ
కరుఁ డీదృగ్విభవుండుగా నెఱిగినం గల్యాణముల్ బ్రాతియే. 44
- తే. మనము నిర్దోషమతులమై మంటి మనుచు, నమృహాతేజానకు వినయమున మ్రొక్కి
భక్తి గీర్తించి రంతఁ దత్ప్రభుత కాత్మ, నలరి కొండతెంతేనియు నద టడంగి. 45
- క. ఇదియు నదియు నేటిది యని, మదిఁ గొండలు మత్సరంబు మానక మానో
నదమానసులై యుండిరి, సదోష యగుబుద్ధి వినయసంగతి యీమిన్. 46
- వ. వారలు సముచితసల్లాపానంతరంబ ప్రియపూర్వకంబుగా నద్దేవు వీడ్కొని నిజ
దేశంబులకుం జనిరి జలజోదరుండు సమస్తబంధుజనసమేతంబుగాఁ బురప్రవేశం
బొనర్చి సుఖం బుండె నని చెప్పిన జనమేజయుండు వై శంపాయనున కిట్లనియె. 47
- శా. మాపెద్దల్ హరిసంశ్రయంబునన ముక్ మన్నారు దత్కిర్తనా
లాపప్రీతిఁ గృతార్థజన్తులము తెల్లం బేము న ట్లొట మా
కేపారక్ భువనద్వయంబున ధ్రువం బిష్టార్థసంప్రాప్తి యై
పాపం బేజనుఁ జెంద దొండొకఁడు దాఁ బ్రత్యూహ మీపేర్చికిన్. 48
- చ. మునివర యుష్మదీతసముజ్జ్వలవిష్ణుకథాసుధారసం
బనయముఁ గ్రోలి క్రోలి యిటు లాత్మ యొకింతయుఁ దృప్తిబొంద దిం
కను వివరింపవే లనదగణ్యగుణౌఘవిచింత్యుఁ డమృహా
త్ముగిదరితంబు లుద్ధతవిమోహతమోహరణప్రవీణముల్. 49
- అర్జునుండు ధర్మరాజునకు శ్రీకృష్ణుని ప్రభావాబు చెప్పట —
- వ. అనిన వై శంపాయనుం డమృనుజనాయకున కిట్లను భీష్ముండు శరతల్పగతుం డై
ధర్మనగుననునకు ననేకపుణ్యకథాకథనం బొనర్చు సమయంబునం బ్రసంగాధీనం బై

1. భక్తి గీర్తించి రంతఁ దత్ప్రభుతనాత్మ నలరి, కొండతెంతయును మ్రొక్కి రద టడంగి.

2. పాపంబున్ మముఁ జెంద దొండ దొకఁడున్.

ధనంజయుండు మాధవుమాహాత్మ్యంబునకుం బ్రత్యక్షపరిజ్ఞాతం బైనది యెఱిగి
గించె నవిధింబు వినుము. 50

క. మునిపతులును జననాథులు, ననేకు లతికౌతుకప్రయత్నంబులతో
వినుచుండఁ గృష్ణసఖుఁ డి, ట్లనియె నిజాగ్రజున కధికసాదరవినతిన్. 51

మ. ఒకనాఁ డేను భవన్నియోగమున సరోవరీర్విశ యాత్మప్రమో
దకలీలం జని వృష్టిచంశతిలరుం ద్రైలోక్యచంద్రికా హరికా
సకలేశుం గని యాదవప్రశతిచే సత్కారముల్ గాంచి త
త్ప్రకటావాసమునకా వసించితి మనోరాగావహాప్రక్రియన్. 52

తే. ద్వారకాపురి మరిగి యెంతయును గాల, మిట్టులుంకఁగ నొకతఱి నెనఁగువేర్చి
నచ్యుతుండు దీక్షితుం డయ్యె నధ్వరార్థ, మనుషుడుద్విజముఖ్యసాహాయ్య ముచుర.

క. యజ్ఞమును యజ్ఞకర్తయు, యజ్ఞఫలప్రదుండు నైనహరి యొప్పారెక
యజ్ఞసమయమునఁ బ్రాక్తన, యజ్ఞాకరులకుచు గీర్తి యతిశయమొందన్. 53

సీ. పశువులు యూపసంబద్ధంబులై యొప్పుఁ దేతాగ్నిచయమొప్పె దీప్తముగచు
నధ్వర్యువిహితక్రియావళి యలరారె హోతృప్రవర్తితాహుతులు వెలయ
నుద్ధాత యొనరింప నుదితసామోదితప్రస్తుతు లమరులు ప్రస్తుతింప
విధికలాపంబులు వీక్షించుబహుసదస్యుల జాగరూకత సొంపుమిగుల

తే. భక్ష్యభోజ్యాదితర్పణభవ్యవస్తువితతి లోకై కసులభసంప్రీతిఁ దనర
భువనసంపూజనీయమై పాలుపు మిగిలె, యదుకులాభిచంద్రునిసమిద్ధాధ్వరంబు.

వ. అమృతాహారజనసమయంబున జానపదుం డగుభూసురుం డొక్కరుం డగుచు దెంచి
దీక్షాస్థానంబున నాననుం డైనవాసుదేవునమ్ముఖంబున నిలిచి దీనాననుం డగుచు
ని ట్లనియె. 56

శా. దేవా విన్నప మస్తదీయసతి యర్థిం బుత్రులం గానఁ దో
డో వారిం బ్రసవక్షణంబునన యెందో యెవ్వఁడో కొంచు వే
పోవుకా మువ్వర నివ్విధంబునన కోల్పోఁ బాలిదై నొంచె న
ద్వైపం బిప్పు చతుర్థగర్భ మిటమీఁదం బ్రొద్దు లాచూలికిన్. 57

క. నీవు సకలజగతీర, త్సావిధికధికారి వట్లుగావునఁ బ్రభుతకా
గావుము గర్భస్థార్థకుఁ, గావింపు మభీతిదానకరణము కరుణన్. 58

క. ఏధర్మము గాచినప్రభుఁ, డాధర్మమునందు నాలుగవునంశము ని
ర్బాధముగఁ బొందుఁ దెలియని, దే ధర్మధురీణ యివ్విధి భవన్తతికిన్. 59

వ. అనిన వాసుదేవుం డవ్వసుమతీదేవున కి ట్లనియె. 60

ఆ. కావవయ్య యనినఁ గరుణ నెవ్వరినైనఁ, గాచు టపరిహార్యకార్య మెందు
నెలసి విప్రజాతియెడరు సయ్యునఁ బాయఁ, జేయవలయు నేమిచెప్పు ననఘ. 61

క. ఈవిధము వినినయఃపూడ, వేవే కడఁగంగఁ దగవు విగు మిప్పుడు దీ

- క్షౌధి నున్నాడం గ్రియ, యేవిధమో యనువిచార మెంతయుఁ బొడమెన్.
 వ. ఏమి నేయుదు నని చింతించునమ్మహాత్మునితో నేను సవినయంబుగ. 63
 క. ననుఁ బంపుము భూమిసురేం, ద్రునియాపద యపనయించి రూఢిగ నీనె
 మ్మనమునకు సంప్రమోదం, బొనరించెద నంటి ననిన నొయ్యన నగుచున్. 64
 వ. అద్దేవుండు నీకు నిప్పని యొనర్ప శక్యంబె యనుటయు నొక్కింతసిగ్గునం దల
 వాంచినం జూచి యైన నేమి యొక్కొండవ చనవలనదు రామప్రద్యమ్ములు
 దక్కఁ దక్కినయదువీరుల సాత్యకిమొదలుగాఁ దోడ్కొని సైన్యంబుల గొని
 చను మని వీడ్కొలిపిన. 65

— అద్దునుండు బ్రాహ్మణకుమారుని రక్షింపఁబోవుట —

- మహాస్రగ్ధర. గజవాజిన్యందనోఘోత్కటసుభటసమగ్రస్ఫురద్భూరిఘోర
 ధ్వజినీసన్నాహ మొప్పుం దరతరమ మహాధన్యులై యోధు లిద్ధ
 ధ్వజరాజీరమ్యలీలల్ దనర నమవ నుద్యద్రథస్థుండనై యా
 ద్విజవంశేశుండు మున్నై తెరువడఁ జనితం దీప్తయాశోగ్రభంగిన్. 66
 వ. ఇట్లరిగి టదీయ గ్రామంబు నేరి తన్నధ్యంబున నఖిలయదువీరసమేతంబుగా విడిసి
 సైన్యంబుల నూరిచుట్టును విడియించి యందఱమును విశ్రాంతవాహనులమై
 యున్నంత. 67
 చ. ఖరకరుఁ డున్నదిక్కున సృగాలఖగావలి రూక్షఘోర¹దు
 స్తరముగఁ గూయఁ జొచ్చె ఘనసంధ్య యకాలమునం దలిరై నం
 బరమున భానుఁ డెంతయుఁ బ్రభారహితత్వము నొందె నుల్క భీ
 కరముగ మ్రోయుమం బడియె గాఢపరాభవభంగిఁ దెల్పుచున్. 68
 క. అంతయుఁ గనుఁగొని యే మ, త్యంతసముత్సాహ మమర నాయితపడి యు
 న్నంత ధరణీసురోత్తమ, కాంతకు నయ్యెం బ్రసూతికాలం బనఘా. 69
 వ. అతండును మా కవ్వధం బెఱింగించెఁ దదీయసూతికాసదనంబు మహారథులు
 సజ్యశరాసనులై రక్షించి రట నర్ధరాత్రసమయంబున. 70
 సీ. బ్రాహ్మణికడుపులోపలనుండి వెలువడినప్పుడ చెలఁగి యందంద యేడ్పు
 బాలకు నేడ్పు లేర్పడ వింటి మంతన పొరిఁబారి నదె పోయెఁ బోయె జెడితి
 మనుచు నా క్రందించునంగనాజనులయార్తధ్వను లొకట నుద్గతము లయ్యె
 నాలోన వీతెంచె నర్భకురుదితంబు పలుమాట మఱియు నంబరతలమున
 తే నేను మొదలుగ నొండ్కొండ యెసఁగునంప శివెల్లివఱపితి మావియద్వీధి కలయఁ
 గ్గాన మొక్కని నెందుఁదాఁకదు దగులదు, టిప్పువడినిల్పితిమి వెఱ ముచ్చముడిగి.
 క. ముసుసల్లి²ను ముత్తవ్వలు, మొదలుగ మముఁ బెక్కుచందముల మర్తంబుల్
 గదలఁగఁ బొడిచిరి మాటలఁ, బదపడి చనుదెంచి రోషపరుషాకృతి యై. 72

- వ. భూదేవుండు నన్ను నధిక్షేపించి యిట్లనియె. 73
- ఉ. నిక్కము బంటవై యపుడు నీరజనాభునిముందటం గడుక
మిక్కిలి మాటలొడి యిటు మేకొని వచ్చితి కార్యభార మీ
వక్కట నీవశంబె భువనైకధురీణుడు దానవాంతకుం
డెక్కటి చేయునేత యిటు లెందఱఁ గూర్చియుఁ జేయ నద్దనా. 74
- క. పురుషోత్తముతో నెప్పుడు, బురుడీతం డండు పోలబోవునె నీకు
హరికి విను హస్తీమశకాం, తర మెన్నడు రజ్జు లింకఁ దక్కుము కుమతీ. 75
- తే. కావ నోపుదు నని వచ్చి కావవైతి, ధర్మరక్ష నేయనివాడు ధర్మహాని
యందుఁ జతురంశభాగియట్లగుట నీకుఁ, జెందె బాపంబు నేమియుఁ జెప్పనేల. 76
- క. మోఘము నీగాండీవము, మోఘము దోర్బలము శరము మోఘము నీకు
లాఘవము బలిసె నాత్మ, శ్లాఘ కడిచిపడక చనుము చక్కఁగ మగుడన్. 77
- వ. అని పనికి క్రమ్మఱఁ గ్రమ్మఱపాలి కరిగె నమ్మహిదేవుపిటుందన యేనును ససై
న్యులమై లజ్జాశోకభరంబుల నవనతానసుండ నైన నన్నుం గనుంగొని నారాయ
ణుండు దీని కింత యేల వేటొకటి గల దది పిదప నెఱింగించెన సంతాపంబు
వలవ దని యాశ్వాసించి దారుకుం బిలిచి తేరాయితంబు నేయు మనిన నతండు
శైబ్యునిగ్రీవమేఘపుష్ప వలాహకంబు లనునాల్గుతురంగంబులం గట్టి గడుడ
ధ్వజం బెత్తి దివ్యం బగురథంబు దెచ్చినం జూచి. 78
- క. ననుఁ బ్రియమున సారథ్యం, బునకు నియోగించి విప్రవూర్వంబుగ నె
మ్మన ములర నెక్కి రభసం, బునఁ జనఁగాఁ దొడఁగె నర్థపునిదిక్కునకున్. 79
- క. ఓలి నరణ్యములు మహా, శైలంబులు నదులుఁ గడచి చని కనియెఁబ్రభుం
డాలోలవీచివిస్ఫుట, వేలావాచాలమైన విపులార్ణవమున్. 80
- మ. తనయాకారముతోడ సాగరుండు మోదంబార నర్ఘ్యంబు వే
గొని గోవిందునిఁ గాంచి యానతశిరస్కుండై మహాభాగ యే
పని యేఁ జేయుదు నానతి మ్మనినఁ దత్ప్రత్యాహృతం బైనపూ
జనముల్ గైకొని యాదరం బెసఁగ నానర్వేశ్వరుం డంబుధిన్. 81
- వ. ఆత్మీయరథంబునకు ననర్గళం బగుమార్గంబిడు మనుటయు నాసముద్రుండు కృతాం
జలియై దేవా దేవర నాయందు లబ్ధగమనుండ వైతివేని నన్యులం దమలావునఁ
దెరువుగొనఁ గడఁగుదురు నీవు నన్ను నలంఘ్యుసలిలుంగాఁ బ్రతిష్ఠించి తవ్వి
ధంబునకు విపరీతంబుగా నవధరింపఁ దగునే యనుటయు నతండు. 82
- మ. విను నాచేసినచేత ¹చేయఁగలఁడే వేటొక్కరుం డేల యి
ట్లన విప్రార్థము నస్తదర్థమును జేయంజాలు దెబ్బంగి నీ

కనఘా యొందువిచా. ముల్ వలదు తోయ స్తంభముం జేయు మీ
జనగా నెప్పటియట్లయై నిలువు నై జస్సూర్తి శోభిల్లగాన్. 83

వ. అని యారత్నాకరు నొడంబటిచి కడచి యుత్తరకురుభూముల నతిక్రమించి
గంభమాదనశైలంబున కరుగునవ్వునాశవుం గానవచ్చి జయంతంబువై జయంతంబు
నీలంబు శ్వేతంబు ఇంద్ర కూటంబు కైలాసంబు ననుపర్వతంబు లాటను మహా
మేరువుం బురస్కరించికొని యనేకభాతుచిత్రతంబు లగునిజగాత్రంబు లుల్లసిల్లు
నిలిచి పనియేమి యానతిచ్చి మమ్ముం బనువు మనుటయుఁ బరమపురుషుండు. 84

క. మద్రథవేగంబునకును, భద్రం బగుమార్గ మిచ్చి పాయుఁ డనిన న
య్యద్రులు నొదుఁగుటయునునస, ముద్రగతిం జనియెముదితమూర్తి బ్రభుండున్. 85

తే. మేఘసంఘాతములలోన మిహిరమండ
లంబు సనుభంగిఁ బృథులకై లములనడుమఁ
దగులువడ కేఁగువిష్ణురథంబు సూచి
మ్రొక్కి వినుతించె ననిమిషమునిగణములు. 86

క. అటపోవఁ బోవఁగా వెలుఁ, గెటుపోయెనొ పోయెఁ బోయి యేపారెడుచీఁ
కటిఁజొరఁబడితిమి గడుసం, కట మగు పెనురొంపి సొచ్చుకరణి నరేంద్రా. 87

తే. అవులఁ దాఁటిపోవనురాక యద్రికరణిఁ
గతిసమై యాఁగె నపు డంధకారపటల
మెంతయును భీతిఁ బొందితి నేను రథ్య
ములును రథ మీడ్వఁగా లేక ముచ్చముడిఁగె. 88

క. అంత నసురమర్దియు దు, ర్దాంతసుదర్శనకరాశధారాహతి నా
సంతమసమంతయును నిం, తింతలుతునియలుగ నడిచి యెడలించి వెసన్. 89

క. చననిన్ము రథం బని ననుఁ, బనుచుటయును గొంకుదేటి పఱపితిఁ దే రెం
దును దాఁకుదగులు లేక, య్యనుపమహరు లద్భుతంబులై లీలఁ జనన్. 90

వ. ఇట్లు కొలఁది కానరానిదవ్వు కొండొకవడి నరిగి యగ్రభాగంబున. 91

చ. అలఘుసహస్ర భానుతుహి నాంశుకృశానులు వేనవేలుల
క్షులు దమలోపలం గదిసి గట్టిగఁ బ్రోవయి యున్నచాడ్పునం
జెలువయి దివ్యదృష్టులకుఁ జెందను జేరను రానియద్భుతో
జ్వలదురతిక్రమోగ్రవిభవం బగుతేజము గంటి మేర్పడన్. 92

క. కన్నంతన గోవిందుఁడు, నన్నును బ్రాహ్మణునిఁ జూచి నవ్వుచు రథముకా
గ్రన్నన డిగి చని చొచ్చె న, మున్నతతద్దీప్తికూటముం బోద్యముగాన్. 93

క. ఎక్కడివెలుఁ గిది యివ్వభుఁ, డొక్కడ యిటసొచ్చె నెట్లాకో తెఱఁ గనుచుకా
నెక్కసపడియెడఁమా కతఁ, డొక్కముహూర్తమున మగుడ నొయ్యనఁదోచెన్. 94

— శ్రీకృష్ణుడు బ్రాహ్మణునకు పృథకుత్తదానంబు చేసి పంపుట —

- చ. మును చనియున్న బాలకులు మువ్వరుఁ దత్తణజాతుఁ డొక్కఁ డి
ట్లొనరుమహిమరేంద్రునుతు లొక్కొటి నల్వరుఁ దెచ్చి యిచ్చెఁ ద
జ్జనకున కమ్మహాత్ముఁ డతి సమ్మద విస్తయ వారి రాశిలో
మునిఁగితి నమ్మహాద్విజుఁడు మున్నుఁగ నేను నృపాలపుంగవా. 95
- క. మమ్ముం దోడ్కొని యరదము, గ్రమ్మన మును సన్న తెరువు గైకొని మగుడక
నెమ్మన మలరఁగ నాత్మపురమున కేతేంచె విభుఁడు రవ్యసూర్తిన్. 96
- వ. ఇవిధంబున నమ్మహాకార్యం బర్ధదవసంబులోనర సమాప్తం బగునట్లుగాఁ జను
దెంచి యవిప్రవరునకు సత్కారపూర్వం బగుభోజనంబు సంఘటించి యభిమత
ధనధాన్యంబులఁ దృప్తిఁగావించి యతని వీడ్కొలిపి యనంతరంబ మున్ను సమా
రంభం బైనయధ్వరంబును సమాప్తి నొందించి యొక్కఁగాఁడు. 97
- సీ. స్నాతుడై త్రైలోక్యచతు నంబుజమిత్రు నర్హార్పణాదిరమర్చనమున
భావించి మధ్యభూదేవసహస్రంబునకు నభీష్టాన్నదానం బొనర్చి
యేను సాత్యకి యాదిగా నద్వై లగువారిఁ దనబంతి నిశికొని దనుజమథనుఁ
డంచితాహారకృత్యమునఁ బ్రమోదించి విలసితాలంకారములు దలిర్పఁ
- తే. గొలువుకూటంబునకు వచ్చి యెలమి నగ్ర, శీతమున నుండి యేము సంప్రీతితోడ
బలసియుండ విచిత్రసంభాషణముల, నలరుచుండఁగఁ దగఁ బ్రసంగాంతరమున.
- వ. ఏ నవిప్రబాలకులపోక కేమి కారణం బెవ్వరు గొనిపోయి రెక్కడ నుండి రని
యడిగితి నడిగిన నద్దేవుండు నా కిట్లనియె. 99
- మ. వినుమా విశ్వచరాచరంబులకు నావిర్భావదుర్భావముల్
పానరింపం బ్రభుఁడైనయాద్యుఁడు మహాభూతంబు భూతేశ్వరుం
డనిరూపాకృతి యప్రమేయవిభవుం డద్యుంధ్యుఁ డస్పందుఁ డెం
దును దానై తనరారుతత్త్వము జగద్గుర్యుం డహార్యోన్నతిన్. 100
- క. ప్రకృతి యనఁ బురుషుఁ డనఁగా, సకలమునకు నాశ్రయంబుసాంఖ్యులకును యో
గికులంబునకును గమ్యం, బోకఁడై చనుచోటు శశ్వదుదితుఁడు బుద్ధిన్. 101
- క. ఘోరతమఃపారమున ను, దారంబై తోచువరమథామము సంసా
రోరురుజకు దివ్యాపథ, మారబ్ధసమిధకర్త మగుధర్మ మిలన్. 102
- వ. అట్టివరమేశ్వరుండు మదీయదర్శనం బవేఱించి కృష్ణుఁడు బ్రాహ్మణప్రయోజనం
బనుష్ఠేయం బగు నేని సర్వంబు నుజ్జగించి యెల్లభంగులం జనుదెంచు నిదియ
యుపాయం బని విప్రబాలకుల నుద్భవకాలంబులయంద గొనిపోవుచు వచ్చె
నేను నడుప నడ్డపడిన సముద్రంబు సంస్తంభించి పగ్గతంబుయం గంఠరంబుల

వడసి యంధతమసపాటనం బొనర్చి పోయి యప్పరమ బ్రహ్మంబు దర్శించి మద్దర్శ
నంబునఁ దదీయకృతార్థతయు నాపాదించి యాత్మీయప్రభావంబున నతిదీర్ఘం
బగుమార్గం బల్పకాలంబునన రథగమనాగమనంబుల విలంఘించితి నిది నీయడి
గినవిధంబునకు వివరింపవలసిన తెలుగు.

103

సీ. పరమేశ్వరుఁడు పర బ్రహ్మంబు పరమాత్మ యనఁ జేసుకొనిరయయ్యాదిపురుషుఁ
డరయఁగ నేన కా కన్యఁ డున్నాఁడె యంభోధులు గిరులును భువనములును
దెసలు గాలంబును దెల్లంబు నన్న కా నెఱుఁగుము సృజియింతు నీజగంబు
పాలింతు హరియింతు నాలుగు శ్రుతులును మఖములు ప్రణవాదిమంత్రములును

తే. మననయమములు మేదినీమాగుతాంబు, వహ్నివియదందుభానుజీవంబు లనఁగ
వెలయు మామకస్థూలమూర్తులు పరాయ, ణంబు మ త్తేజ మఖిలంబునకుఁ గిరీటి.

క. శ్రుతిశాస్త్రవిధిమథనరం, భృత మగునవసీతముగను బేశలబుద్ధుల్
మతులం గైకొండు మదూ, ర్జితవిజ్ఞానంబు నిత్యసిద్ధికి ననఘా.

105

క. విను బ్రహ్మము బ్రాహ్మణులును, ననుషమసత్యంబు నిత్య మగుతపమును నే
నొనరించితి లోకస్థితి, కనంతధర్మగతి హేతువై యఖిలంబున్.

106

తే. నీవు నాకుఁ బ్రియుండవు నిర్మలుండవు, గాన నతిగోప్య మగుతత్ప్రకార మిట్లు
తేలియఁ జెప్పితి దీనిన తలఁపు ¹మిదిజ,పంబునం దున్నభావంబుఁ బొందుతనయ.

వ. అనిన నమ్రహస్యపురుషభాషితంబులు భక్తిభరితహృదయుండ సై యాకర్షించి యా
ఘోర్లఁ బగుమనోరథంబునం బ్రథితహృదయసమ్మోదంబు నొందితి నివ్వధంబున
గోవిందుమాహాత్మ్యంబు దృష్టంబును శ్రుతంబు నయ్యె నని యర్జునుండు సెప్పినఁ
బొండవొగ్రజుం డద్భుతానందంబులకుఁ బాత్రం బయ్యె ననిన విని జనమేజ
యుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె.

108

చ. హరిరజతాద్రి కేఁగి త్రిపురాసురమర్దనుఁ గాంచె నచ్చటన్
సురలు మునీంద్రులుం దగిలి చూచిరి శంకరకేశవాత్మక
స్ఫురదురుత త్వయుగ్మ మని పూర్వులు సెప్పఁగ విందు నేను వి
స్తరముగఁ జెప్పఁగా వలయుఁ దద్విధ మంతయుఁ బ్రాజ్ఞపూజితా

109

క. అనుటయు వైశంపాయనుఁ, డనఘా లెస్సకథ యడిగి తచ్యుతవృషవాం
ఛననామధామ మాత్మం, గొనియాడి కఠింతు నీదుకోరిక యలరన్.

110

క. హరి! హరి! సీరూపము ద, త్వరమార్గం బెఱిఁగి చెప్పఁ బ్రాజ్ఞులు లే రె
వ్వరికిని దమతమతోఁచిన, తెరువులఁ దెలుపుదురు బుధులు ధీమంతులకున్.

111

క. అనధీతున కతపస్వికి, ననుపాసకునకు ²నకృపున కకృతాత్మనకున్
జన దీవిజ్ఞానము నిగ,మనిరూప్య రహస్య మగుట మతిమత్ప్రవరా.

112

- క. వినువారలకుం జెప్పిన, సునబోధనులకు నశేష కామ్యస్వర్గా
ద్యనుపమశుభంబు లిచ్చును, మునినేవిత మిక్క థాఁముచ్చయ మొదన్. 113
- వ. నీవు గౌరవాన్వయపావనుండవు గావున నష్టుండవు వినుము నానుదేవుండు దేవా
రాతుల నరకుండు తుదగా నందఱు దునిమి యశేషహితం బొనర్చి యిచ్చాను
రూపంబు లగుకేళికలాపంబుల నలరుచుండ నొక్కనాఁడు పుణ్యరజనీపమయంబున
రుక్మిణీశయాతలంబునం బ్రీతుం డై యద్దేని నొక్కవరం బడుగు మనిన నా యమ
యి ట్లనియె. 114

— ౧౭ రుక్మిణీదేవి శ్రీకృష్ణనితోఁ దనకుఁగల సంతానాపేక్ష యెఱింగించుట —

- క. తనయులఁ బ్రద్యుమ్నాదులఁ, గనియుఁ దనియు దాత్తకొడుకుగములను నానా
ధనధాన్యములం దనిసిన, జనములు లేరందు రదినిజంబు మనోజ్ఞా. 115
- వ. అట్లగుట రూపసియు బలియుండును విద్యావినతుండును శ్రీమంతుండును నై
తేజంబున నిన్నుఁబోలు పుత్రునిక నొక్కనిఁగోరెదననిననల్ల న నవ్వియవ్విభుండు.
- క. విను మఖిలలోకసుఖములు, ననంతములు పుత్రవంతు లగుపుష్కలకుఁ
దనయవిహీనులు దుఃఖుల, తనూజరాభంబు పరమధన మని రార్యుల్. 117

- తే. పతియ చూచె భామినియందుఁ బట్టి యనఁగఁ
బుట్టుఁ బదియపు నెలఁ బుత్రభూతిఁ దనియు
వాని కింద్రుఁడుఁ దలకు నెవ్వారలకును
వెఱవఁ డాత్త జో పేతుఁడు మెఱుఁగుఁబోఁడి. 118

- క. నీవడిగినట్టిపుత్రుని, నీవచ్చు లతాంగి తొల్ల హిమగిరిఁ దపమేఁ
గావించి కంటి నుత్తమ, భావునిఁ బ్రద్యుమ్నుఁ దొలుతపట్టి నుదారున్. 119

- వ. తపంబునకు నసాధ్యం బైనది లేదు. అవిధింబునన యింకను శంకరా రాధనంబు
నేసి కొడుకుం బడసెద నేనువోయి రజతాచలంబున నచలకన్యాసమేతు నాభూతే
శ్వరుం దపస్సన్నిధి నునిచి తపంబును బ్రహ్మచర్యంబును నస్థితంబులుగా నడుప
జగన్నాథుండు ప్రసన్నుండై యెల్లవిధంబుల నస్తన్ననోరథంబు నొసంగు నాది
దేవుండు నజమహేంద్రాదివంశ్యుండు నగునయ్యిందుశేఖరు దర్శించి నమస్క
రింపఁ గనుట యొక్కటియును నడుమ బదరీవనంబున ననవరతతపోనియను
వ్రతసిద్ధులు నఖిలసిద్ధాంతదర్శనులు జీవన్ముక్తులు నగుమునీంద్రుల నభినందింపఁ
గనుట యొక్కటియుఁ బరమేశ్వరుండు నామిందఁ గలపక్షపాతంబు నార
దాదియోగివరులకుఁ దోపి తదనురూపంబు లగుదివ్యాలాపంబు లనుగ్రహింప
నాకర్ణింపం గనుట యొక్కటియుఁగాఁ బెక్కుకల్యాణంబులు సిద్ధించుఁ దడయక
కైలాసయాత్ర యొనర్చెద ననియె నమ్మాటలకు నమ్మానినియును సమ్మదాతిశ
యంబు నొందె.

- సీ. తనవినిర లబుద్ధిఁ దనరునుద్యోగంబుతోన ప్రాభాతికద్యుతులు వెలయుఁ
దనయుత్సహించినవనికి దవ్వగువిఘ్నతమముతోడన తిమిరములు తొలఁగఁ
దనమనోరథములఁ దలకొనురాగసంతతితోడఁ బూర్వసంతతియు వెలయుఁ
దనమనంబునఁ బేష్పుఘనవికాసంబుతోడన పంకజోల్లాసముచు దలిర్ప
- తే. నమశుశర్వరివిరతియం దమ్యతుండు, తన¹యుదర్శోదయంబుచందమున మెఱయ
నుజ్జ్వలాఝోదయంబున నుచితనియము, జాలమంతయుఁ బాటించి ²లీల నరిగి.
- క. గోవులు బసిండిప్రోవులు, దేవతలంబోలు ధరణిదేవతలకు సం
భావనతో నిచ్చి భువన, భావను, డనుశీనికోటి పరివృత్తి నొప్పన్. 122
- వ. ఆస్థానమండపంబునకుఁ జనుదెంచి సింహాసనోపరితలంబున సింహంబు శిఖరిశిఖరో
పరిభాగం బలంకరించుకరణి నలంకరించి. 123
- సీ. బలభద్రదేవునిఁ బిలుపుడు సాత్యకిఁ దోడ్చెండు గృతవర్తఁ దోడుకొనుచు
రండు సారణు వేగ రాఁ బంపుఁ డిపు డుగ్రసేనుని విజయముచేయు మనుఁడు
³బ్రతుకెల్ల దనబుద్ధిప్రాప కా నమరులు దననీతి కలరంగఁ దనమహత్త్వ
మెసఁగ యదుక్రణి కెక్కటికొనియాట కెల్లయై తనరార నెందుఁ బరఁగు
- తే. నుద్ధవాచార్యు⁴ నార్యు ననుద్ధతోక్తి, ధుర్యు రాఁబంపుఁ డని వేడఁ గార్యకరులఁ
బనుప వాఁడు నట్లచేసిన నశేష, వృష్టివీరావళియు వచ్చె విష్ణునాజ్ఞ. 124
- వ. ఇట్లు వచ్చి మహానీయసభాభవనంబున నందఱు నుచితప్రదేశంబుల నుండి తన
ముఖకమలంబుమీఁదం జూడ్కిగములు ప్రోడతుమైదపదువులఁగాఁ జేయుచు
నుల్లసిల్ల నుత్ఫుల్లవదనుం డగుచు నంబుధిసదనుండు వారల కిట్లనియె. 125
- శ్రీకృష్ణుడు బలభద్రాదులకుఁ దనకైలాసయాత్ర జలియఁ జేయుట —
- చ. వినఁడు యదుప్రవీరు లతివిశ్రుత మైనమదీయనిక్రమం
బనయము బాలభావమునయంతటినుండియుఁ గల్గి యెట్టిబ
ల్పను లొనరించెనో యది దలంపఁగఁ దెల్లమకాదే మీకుఁ బూ
తన పడు టాదిగా నరకదైత్యునికూలుట యంతిమంబుగాన్. 126
- శా. ఇంకొక్కండు గలండు నాకుఁ బగతుం డీమూఁడులోకంబులం
గింకం దా నొకరుండు గెల్పుకడిమిం గీర్తింపఁబడ్డఁడు సా
హంకారుండు నిరంకుశప్రసభరోషారంభుఁ డత్యంతని
శృంకస్వాంతుఁ డనంతవిక్రమకళాశౌండుండు పౌండుం డనన్. 127
- క. వానికిఁ దలంకుదు నెప్పుడు, నే నవ్వీరుండును నన్ను నెడఁ గైకొనఁ డ
మూనఘనుఁ గూల్చునంతకు, నానెమ్మన మెద్దియుం గొనదు విజయముగాన్. 128

1. యదర్శోదయంబు. 2. చాలనలభి. 3. మాకును దనబుద్ధిప్రాపకానమరులు. 4. నాసనః
నాచార్యు.

- సీ. నాకు నిప్పుడు నాకనాయకవంద్యుఁ బినాకి ననాడై కనాఁకు నభవు
దర్శింపఁ గైలాసధరణీధరమునకుఁ దడయక పోవంగఁ దగినకార్య
మొకటి గల్గినయచి యుద్యోగ మెలరారఁ బోయిన వినుఁ డేను వోవఁ దడవ
ఘనుఁడు రంధ్రాన్వేషి గావునఁ బొండ్రుఁ డేతెంచి యీపురి నిరోధించుఁ గడిమి
తే. జగతి యదుపీఠఁగాఁ జేయఁజాలువాఁడు, వాఁడుగావున మీరు నావచ్చునంత
దాఁక రేయునుఁబగలు నుద్యమ మెలర్పఁ, గావలయు ననాలస్యకలనఁబురము.
- ఉ. ద్వారములందు రక్ష సువిధానముగా నొనరించి ముద్ర లే
కేరిని వెల్వడం జొరంగ నీక యనేకరథాశ్వదంతిమ
ధారణనై న్యసన్యహానదర్పితులై వివిధాయుధప్రభల్
ఘోరనిరూఢి నెల్ల దెసలుం బొదువం దగనుండుఁ డిమ్ములన్. 130
- ఆ. వేట దోట యనుచు వీడు వెల్వడి పోవ, పలదు చరులఁ బనిచి వైరితెరుపు
లరసి గెలుచువెరపు లన్నియుఁ దలపోసి, విక్రమంబు గారవించు టొప్పు. 131
- వ. అనిపలికి సాత్యకినాలోకించి నీవు ధనుర్వేదంబునఁ బారీణుండవు సమరధురీణుండవు
నీవలన నిన్నగరంబు లబ్ధరక్షణంబు గావలయు నఖిలయాదవశ్రీయును నీకు
నిల్లడవెట్టితి ననిన నతండు దేవా నీయాజ్ఞాబలంబును బలదేవుసాహాయ్యకంబును
నాకుం గలుగ నెయ్యవియు నసాధ్యంబులు గలవే శక్తయమవరుణకుబేరపురస్సరు
లై సుర లరుగుదెంచిన జయింతుఁ బొండ్రుం డెంతవాఁ డవధరించెదవ కాదె
నిశ్చింతం బగునంతఃకరణంబుతోడ నరిగి యభిమతంబు సాధించి దేవర మగుడ
విచ్చేయు మనుటయు నాగోవర్ధనోద్ధరణుం డుద్ధవు నుపలక్షించి. 132
- మ. విబుధాచార్యునియంతవాడవు మహానిఖ్యాతసీతిస్థితిం
బ్ర బలంబై భవదీయధీబలము నెప్పుం జిట్ట లీ విశ్వముం
గబళింపంగ సమర్థ శిషిట్టి నను నిక్కం బేను గార్యంబుపాం
దు బుధోత్తంసమ తెల్పఁ జొచ్చి మడిలోఁ దూఁగాడెదన్ సిగ్గునన్. 134
- వ. అయిననుం జెప్పవలసియున్నది యదువీరులు కేవలవీరవ్రతశౌండులు పాండిత్య
నిత్యుండ వై ననీవు వీరవిక్రమోద్ధతి యనుద్ధతసీతివేశల యగునట్లుగా నడుపు
మనిన నతండు. 134
- క. నామీడికరుణగాదే, యీమెయిఁ బెద్దటిక మిచ్చి యిట్లాడుట నీ
వేమనుజుఁడెనఁ బ్రసన్నుడ, వామనుజుడ చూపె ధన్యుఁ డఖిలమునందున్.
- మ. త్రిజగత్సంభవసుస్థితిప్రశమముల్ దేవా భవత్కార్యముల్
నిజ మామూయములుం దదీయవిధులు నీకై ప్రవ ర్తిల్లు సా
ధుజన త్రాణము దుష్టదండనము నీద ర్ద్రాంతవిక్రాంతికి
భజనీయంబులు బ్రహ్మవేదలు నినుం బాటించు రాత్తేశుగాన్. 135

- క. నీకుఁ బరిభవము గలదే, లోకోత్తర యరయభక్త లోకములకు లో
నై కాదె యిట్లు వలికెదు, మాకొలఁదులమత్తులఁ దివ్యమతి జొన్నుటకున్. 137
- వ. దేవర యెంతటివానింగా నవధరించితి వంతటివాడనై సర్వోపాయంబులఁ
బ్రసారభాజనం బయ్యెడ ననియె నయ్యాదిదేవుండు బలదేవున కభిముఖుండై
మహాత్మా నీవు మహాసత్వుండవు మహావిక్రమోద్ధీపితుండవు నీపరిపాలనంబున
బ్రతుకు మాకు లోకంబులచేతియపహాసంబు వాటిల్లకుండెడుతెఱం గెయ్యది
యయ్యనువు దలంపులోనం గదియింపుము. 138
- క. అసి పలికి యతనిసాదర, సునిశ్చితార్థవచనములచొప్పునకు మనం
బున నెలమిఁ బొంది మాధవుఁ, డనంతరమ యుగ్రనేనుఁ డాదిగవరుసన్. 139
- వ. యదువృద్ధుల నందఱఁ బ్రత్యేకంబ సంభావించి వీడ్కొని గమనోన్ముఖుండై
గరుడునిం దలంచినం దత్తణంబ. 140
- సీ. సర్వపథీనుడై చనువతంగుఁడు గలఁడో కాక యరయ నన్యుఁడు జగమున
నెఱకలు వడసి యెయ్యెడఁ బ్రవర్తిల్లెడుమేర గాంచెనొ కాక మేరుశిఖరి
యంబరశ్యామిక యంబుధిపాగరుగా బ్రమసి యెక్కెనొ కాక బాడబాగ్ని
హైమమై పరగు బ్రహ్మాండంబు పక్కమై తగఁ బుట్టెనో కాక ఖగమొకండు
తే. వైనతేయుఁడు నీదృశవ్యాప్తి దీప్తుఁ. డాతఁడో కాక యితఁ డని యఖిలజనులు
బహువిధానుమానారంభపరతఁ జూడ, నరుగుదెంచెఁ బక్షిప్రభుఁ డభ్రవీధి. 141
- వ. ఇట్లు చనుదెంచి మహితలంబున కవతరించి ముందటఁ బ్రణతుండును బ్రాంజ
లియుఁ బ్రశంసావచనవాచాలుండు నై యున్నం గనుంగొని. 142
- క. తనమూర్తియ వేటొకఁడై, దనునావిహగేంద్ర నింద్రసము సమధికపా
వన మగుపాణిపయోధుహ, మున నంటి రథాంగపాణి ముదము దలిర్పన్. 143
- వ. సౌమ్యచతురుండవై చనుదెంచితే యనుపలుకు పలికి. 144

శ్రీకృష్ణుఁడు కైలాసంబునకుఁ బుత్రార్థియై పోవుట

- క. శైలాత్తజాసహాయుని, ఫాలాంబకు నఖిలభువనపతి దర్శింపక
కైలాసాద్రికి నేగెద, నీలా గెఱిగింపు మాకు నిరుపమభక్తిన్. 145
- వ. అని యానతిచ్చిన నయ్యిచ్చ కనురూపంబుగాఁ గొలుపుమాటలు ప్రకటించు
నయ్యుడంచితదేహు బంధురస్కంధం బారోహించి రోహణశృంగసంగతం
బగు నీలాంబుదంబు ననుకరించి యాదవుల నందఱ నిలువుం డని పూర్వోత్తర
దిశాభిముఖుం డగుటయు. 146
- క. పతిచిత్త మెఱిగి యెఱకలు, విశతంబుగఁ బఱపి విహగవిభుఁడు నెగసె న
దృఢముగఁ దనయఖిలబలో, ధర్మి జూపుటకుం దలంపుదళుకొత్తంగన్. 147

వ. ఏగసి క్రమంబున సిద్ధవిద్యాధరచేవ్యంబు లగు మార్గంబుల ననర్గళప్రకారం బగు సంచారంబు గైకొని. 148

సీ. తోరంపులూర్పులెతోడఁ బాతాళముఁ దాఁకంగ సాగరాఘములు గలఁగ
1 వికటంపుటెఱకలవిసరున నుప్పొంగుతుప్పర డెందంబు దూ పడంగ
బలితంపుజంఘల పెలుచనితాఁకున నమరయానములు తుత్తుమురు గాఁగ
నుగ్రంపుఁజూపుల నొడలికెంపుల దిక్కులన్నింట నెఱసంజ లావహింప

తే. బటచునురవడిఁ బొడమునిబ్బరపుమ్రోత
కొండఁగొబలెల్లఁ జొచ్చి యెండొండ వెరుగఁ
గమ్రతనుకాంతివూరంబు గడలుకొనఁగ
హరి వహించి నభంబున గరుడఁ డరిగె. 149

శా. ఆదేవు న్దరుడాధిరోహణవిహారాభిన్నసద్భావు స
ర్వాదిత్యోత్తమసంయమిప్రవరు లంతఃకం గనుంగొంచు నా
ష్టాదంబుల్ పౌదయంబులం బొదల భవ్యస్తోత్రవాచాలురై
రోదస్యంతరమంతయు న్నినిచి రాదూఢాత్మఘోషంబునన్. 150

వ. వార లందఱు నతిభక్తి సంసక్తులై తన్ను ననువర్తింప నష్టాణ్యకీర్తనం డటఁ జని
తోల్లి నరనారాయణ సమాహ్వయం బగు నాత్మీయమూర్తివ్యయంబునకు ననేక
సహస్రసంవత్సరంబులు తపోసుష్టానంబునకు నధిష్ఠానం బై నిరంతరోత్తుంగ
గంగాతరంగంబులం బొదలు శీకరంబులం బునరుక్తఫలోత్కరంబు లగు తరు
నికరంబుల నలంకృతం బై వృత్రవధాదిపాతకంబులం బాపికొనం బాకశాసనా
దులకును శరణ్యంబు లగు పుణ్యప్రదేశంబులు తనయంద తనరుటం ద్రిజగదేక
పరాయణం బై బాదరాయణాదులు నాదరంబుతోడం జిరసమాహిత బుద్ధు
లగుచు సిద్ధులు గోరి నిలువం దగు విభవంబున నదృశ్యం బై పద్మప్రభవాదులు
వేదోక్తవిధానంబుల వివిధాధ్వరంబులు విదితంబులుగాఁ జెల్లించి యెల్లచోట్లను
హాటకరత్నమయరూపంబు లగు యూపంబుల నలంకృతంబు గావించు బొదలు
వెంపున నకంపనకల్యాణం బై వెలసి నిఖిలపావనం బగు బదరీవనంబు ప్రవేశించి
సాయాహ్నాసరయంబునం దదీయమధ్యంబునందు. 151

సీ. తరువిటపాస క్తఘోతజల్కలపజ్జీ కమనీయతోరణకల్పనముగ
హఞ్చాయమానంబు లై యెండొండ వెలిగెడుత్రేతాగ్ను లభినవదీపములుగ
దుగ్ధపానంబులఁ ద్రుళ్లుపెయ్యనోరినురువులు సితపుష్పవిరచనలుగఁ
గోరి నీడంబులు నేరెడిభగములవాసితంబులు జయధ్వానములుగఁ

తే. దనసమాగమోత్సవమునఁ దగినశుభము, లప్రయత్నసిద్ధములుగ నతిశయిలు
మునిజనాశ్రమరేఖ లన్వనజనాభు, డర్థి దళిసి యంబోకరమ్యమైనచోట. 152

వ. సుపర్ణస్కంధావతీర్ణం డై మున్ను దన్నుం గొలిచి చనుదెంచిన దేవతలు
మునులుం బరివేష్టించ నున్నయవసరంబున. 153

సీ. వ్యాసభరద్వాజవాల్మీకిగౌతమకాశ్యపజాబాలికణ్వపులహ
యాజ్ఞవల్క్యత్రైరైభ్యాంగిరోభృగుపరాశరధూమ్రుగాలవశంఖలిఖిత
హరితసంవర్తకహయశిరశ్శౌనకభద్ర¹కక్షీవద్విభాండకోగ్ర
బకదాల్భ్యకౌశికాపస్తంబమాండవ్యమంకణరోమశమందపాల

తే. కతకిలాపరోహితకామకాయనాది, మునులు చిరతపోనిర్మలమూర్తులాఘ్య
లరుగుదెంచి కాంచిరి పరమాత్మునభవు, నాదిదేవునచ్యుతుఁ గృష్ణు నధికభక్తి.

తే. కాంచి యర్హ్యపాద్యము లిచ్చి గౌరవమునఁ
బ్రణతులై మోడ్పుజేతు లొప్పంగ నిలిచి
చిత్తములు హర్షరసమునఁ జిగురులొత్త
నంగములు పులకలప్రోవులై యెలర్ప.

155

ఉ. ఈయెడకుం బ్రసన్నమతి నిందఱుఁ గైకొని దేవ నీవు వి
చ్చేయుటఁజేసి మానియమశీలత యుత్తమసిద్ధిఁ జొందె నే
మేయదినేయువారము మహేశ్వర సత్కృప నానతిమ్ము ని
శ్రేయసదాయి గాదె సవిశేషభవత్ప్రియకర్త మెమ్మెయిన్.

156

వ. అనినఁ బరమపురుషుం డంగఱుఁ బ్రసాదదృష్టిదానంబున సమ్మానించి సర్వంబును
సువిహితంబ యని వేటువేఱు కుశలంబు లడిగి వారల ప్రతివచనసంవిధానంబున
నానందంబు నొంది సముచితానుష్ఠానంబు పిమ్మట నమ్మునుల కావించు విందులు
గైకొని బృందారకమునిబృందసహితం డై నిశాసమయ సమీహితంబు లగు
శయ్యాస్థానంబులం బ్రమోదించె నిట్లు పుణ్యనివాసంబున వసియించి యన్నారా
యఁబండు.

157

క. తనపూర్వతపస్థానం, బని యనురాగమున బదరి యంతయుఁ జూడక
మనమునఁ దలపోసి యొకం,డును మధ్యేరాత్రమునఁ కిగడుం గుతుకమునన్. 158

వ. అచ్చోటు వాసి యిచ్చుం జని గంగయుత్తరతీరంబు దొడంగి. 159

సీ. పంచాగ్నిమధ్యతపస్కులు గొందఱు సలిలాధివాసనిశ్చలులు గొంద
తాబద్ధతరులలొధ్యాసులు గొందఱు నిరశినవ్రతసమన్వితులు గొంద
కీటమిరింతరయజనులు గొందఱు ప్రాణసంయమనై కరులు గొంద
తే కాంతికత్వనిశ్శోకులు గొందఱు జనయజ్ఞ విధివిచక్షణులు గొంద

తే. అగుచు జటిలముండితనగ్ను లాదిగా న, సకరూపతపోనిష్ఠ లెసంగ నొప్పు
మునుల నెలవులు ప్రీతిఁ గన్గొనుచు వివిధ, కాననాభ్యంతరంబులఁ గలయ మెలంగి

- శా. సిద్ధోద్భాసితశృంగపంక్తులు సమాహ్వాల్ల సత్కిన్నరీ
బద్ధానేకవిచిత్ర గానసుతలప్రస్థంబుల౯ యోగిస
న్నద్ధానందసమాధిమ్యగుహలు౯ గంధర్వవీణాధ్వని
శ్రద్ధాముగ్ధమృగంబులుం గలమహాశైలస్థలుల్ చూచుచున్. 161
- వ. పెద్దయుంబ్రొద్దు విహరించి యొక్కమనోహరప్రదేశంబున నాసీనుండై. 162

— శ్రీకృష్ణుడు బదరీవనంబున సమాధియోగంబున నుండుట —

- తే. ఆపరరాత్రంబు భవ్యసమాధివేశ, యగుట నప్పుడు తనయంతరంగమునకు
నొలయ సుప్రసాదంబున యోగనిష్ఠ, ²చే యలంతియై యింపారజేరుటయును.
- సీ. స్వస్తికాసనము నిశ్చలముగా బంధించి తనువ్రంగంధరయు మస్తకము సరిగ
చక్కనై నిలువ నాసాశిఖరంబున నరమోడ్పుచూడ్కి యేకాగ్రసరణి
నిలిపి మూలాధారనిర్గత నిర్గుణధామంబు పడ్డ్రంధిదశనకారి
యై పోయి పరమాంబరామృతచింబంబు గరపంగఁ దోడన తొరఁగుసోనఁ
- తే. దడిసి తన్నయానందతంద్రాళువగుచు, నొకఁడు నెఱుంగనిసామరస్యోదయమున
నలర నెంతయు నొప్పె నయ్యాదిసిద్ధుఁ, డఖిలసిద్ధులు వనసిద్ధి యభినుతింప. 164
- వ. ఇవిధంబున నప్పురమేశ్వరుండు పరప్రణిధానంబునఁ దన్నుఁ దాన యనుసంధించి
సంధుక్షితసంవిజ్ఞోత్తి యగుచేతోచ్చత్తి నున్న సమయంబున నవ్వనంబునందు. 165
- క. మృగయాకలకల మొక్కటి, దిగంతములు మ్రోయ నుప్పలిల్లిన నాలో
జగతీశ హరే విష్ణో, నిగమస్తుత యను నెలుంగు నెఱి వీతెంచెన్. 166
- సీ. అవిధంబున కాత్మ నచ్చుఁచి బందెడు హరి యున్నయెడ కిడు నందు మునుఁగఁ
బఱతెంచె నొఱులుఁచు బటుబాణవిధంబు లగుబెబ్బులులు పండు లాదియైన
మృగములు వెనుకన యగఁజేయసాంమేయావళు లేతెంచె నడవియెల్ల
నొక్కవెలుంగకా నొప్పెడువేనవేల్ దివియఁతోడఁ దోతెంచి రంతఁ
- తే. జాపహస్తులు తఱచుగాఁ జపలవికృత, రూపు లై నపిశాచు లాటోపదీప్తు
శిలోలి మాంసఖాదసముఁ గీలాలపాన, ముల నొనర్చుచు నార్చుచు బొబ్బలిడుచు.
- క. శిశువులఁ జంకల నిడుకొని, కృశకర్కశరోమరాజకృష్ణశరీరుల్
రశనాయితాంత్రవల్లులు, పిశాచికలు వొడమి రెలమిఁ బ్రియులపిలుందన్. 168
- వ. ఇట్ల నేకసహస్రసంఖ్యలు నరుగుదెంచిన వారికి నందఱకు నగ్రణులై యిద్దలు
మహాపిశాచులు ధూమ్రకపిలకేశంబులు గల మస్తకంబులును వెలి కుఱికిన
గ్రుడ్లతోడికపిలకన్నులుతుదలు మురిసినయంతనుక లేడలం జిక్కి మిక్కుటంబై
తెలుపుమీఱినయెఱవపండ్లును శంఖనిభంబు లగుకర్ణంబులు నిర్ఘాంసంబులగును
రంబులు వీఁపుల నంటికొనినకడఁపులు కుఱుచుచేతులు నస్థిన్నాయామయంబు లైన

యూరుజంఘాద్వయంబులు వక్రాంగుళులును వికటచరణంబులునై యేకలంబులం
గుచ్చుట కాభీలంబు లగుశూలంబులు కేలం ద్రిష్టుచు సుష్పరం బెగసి నడయాడు
చుం బోరుచు వీటిఁడిమాటలతోడం బెలుచు బెనంగుహాసంబులఁ బెరసి వెలయ
హరినామసంకీర్తనంబులు గీర్తనీయాద్భుతరసంబు నుత్పాదించు దమలోన. 169

సీ. నాలుగు మొగములవేలుపు మొదలుగా నెవ్వనికడ నుదయించె జగము
లేవ్వనికతమున నీవిశ్వమును ననపేతసుస్థితి గాంచి యెసక మెసఁగు
నంతకాలంబున నంతయు నెవ్వనియొనరించుమాయలో నడఁగి మడఁగు
నిష్కలం బమృతంబు నిర్వాణ మజ మని పాటెంతు రెవ్వని బ్రహ్మవేదు

తే. లమ్మహాదేవు హరి సరోజాయతాక్షుఁ, గంసమర్దకు నెచ్చోటఁ గాంతు మెట్లు
గాంతు మెప్పుడు గాంతు మేకాంతికత్వ, సులభు నయ్యాదనేశునిఁ జూడఁగనుట.

క. అక్కట తొలుబామున నే, మొక్కట నేకరణి పాప మొవరించితిమో
యిక్కప్తపిశాచభవము, నెక్కొని యిట్లధికదుఃఖినీరధిఁ దోచెన్.

171

మ. అనిశంబు న్నరమాంసరక్తతతి యాహారంబుగాఁ గొంచు నే
పునఁ బ్రాణిప్రకరంబు పీడనములం బొందించుచుం బుణ్యపుం
బనికిం దవ్వగఁ బాయుచుకా మెలఁగఁగా బా మిమ్మెయిం బోయే నే
డును నుల్లంబున నొల్లఁబా టొలసె నెట్లుం బూని యుమ్మేనికిన్.

172

క. ఇది యట్టిద సంసారము, మొదలు తుదియు నొక్కరూప మోహం బెచ్చో
వదలదు తృప్త్యయు నెన్నడు, ముదియచు సదువులను నిట్ల మును గని రాహుల్.

ప. ఎట్లనిన బ్రాహ్మణంబునఁ గేవలం బగునజ్ఞానంబును యశావనంబున విషయాభిలాషం
బును వార్ధకంబున జరావ్యాధిపీడనంబును నాత్మహితం బొనర్పనీక జన్మంబు
నిరర్థకంబు గావించి పుచ్చు నంతిమసమయంబున నప్పటియాపదయును నరక
దుఃఖిస్వర్గసుఖంబులయందలివరతం త్రతయుఁ గ్రమ్మఱం బాటిల్లెడుగర్భవాసా
యాంబును నత్యంతమోహమయంబు నగు సర్వజగన్నివాసుం డగువాసుదేవుం
డొక్కరుండ యిక్కలుచుంబునకుం బరిమోషధం బప్పురమాత్మసందర్శనం బవ
శ్యంబు గీడ్చిం గునట్టి వెరవు దలపోసి యెటుంగవలసి యున్నది యని యిట్లు
ఽహంవిధంబుల నుగ్గడించుచు జనుదెంచి ముందట.

174

క. కని రాసేవలాహక, సనాభితను నాభికమలసంజనితజనితజగ
జ్జనకునిఁ గలుషవినిర్తో, చనిలోచనుఁ బూర్ణచంద్రుఁ జంద్రాస్యు హరిన్.

175

— ఘంటాకర్ణుడు శ్రీకృష్ణునిం గని సంభాషించుట —

ప. ని డాసుం జనుదెంచి యెవ్వఁడవు నిక్కం బివ్వనాభ్యంతర
మును నొక్కండవు కోమఁగాంగుడవు శిసస్తూర్తి మహాఘోరస

త్వనికాయంబులలోన నేమిపనికై వర్తిల్లె దుత్కుల్లలో
చనుఁ డావిష్టునిమూర్తితో నెనయు నీసన్మూర్తి యూహింపఁగన్.

176

క. దేవుఁడవో దనుజుఁడవో, దేవేంద్రప్రముఖముఖ్యునిగధీశులలో
నీ వాకఁడవా పరమధ్యా, నావేశితచిత్తుఁ డున్నయట్టై తరయన్.

177

వ. ఇంతయు నెఱింగింపు మని యడిగిన నప్పిశాచనాయకులం గనుంగొని యా
జగన్నాయకుండు.

178

తే. క్షత్రియుఁడ నేను యదువంశసంభవుండ, దుష్టశుద్ధనసుజనసంతోషణముల
యందుఁ జాలెడువాఁడ ఫాలాక్షుఁ గాన, నరుగుచున్నాఁడఁగైలాసగిరికి నిపుడు.

వ. ఇది నాతెఱంగు మీ రెవ్వ రివ్వనంబు సాధు లగుతపోధనులకు నియతనివాసం
బాసురచరితులకుఁ జొరఁదగినయది గా దిందులమృగంబులును హింసకు
విషయంబులు గావు ఘోరంబగుమాంసాహారంబులు మరిగి శునకసంబాధం బగు
మృగయానురోధంబున మెలంగెడుమిమ్ము నేను సైరింప ననిన నడ్డేవువచనంబులు
విని యయ్యిరువురయందు నుత్తుంగదేహుండును దీర్ఘ బాహుండు నగువాఁ డొ
క్కరుం డిట్లునియె.

180

తే. ఆదిదేవు జగన్నాథు నచలు విష్ణుఁ, గృష్ణు నతిభక్తిఁ దొలుత సంకీర్తనమునఁ
దెలచి నీవు నన్నడిగినతెఱఁగు దెలియ, వినుము నెప్పెద నవధానవృత్తితోడ.

వ. ఏను ఘంటాకర్ణుం డనుపిశాచనాయకుండఁ గుబేరకింకరుండ భయంకరకృత్యం
బుల మృత్యువున కెనయగుదు నితండు నాయనుజుండు మత్సమానవీర్యుం డవా
ర్యం బగునిమ్మహానైర్యం బస్తదీయం బిప్పుడు ప్రవర్తిల్లెడుమృగయావిహారం
బును విష్ణుపూజాప్రకారంబకా సమర్పింతుఁ గావున దీని హింస యనరాదు
మఱియు నొక్కటి గల దెయ్యది యనిన.

182

మ. చరమాంభోధితరంగముల్ దనమహాసాలాంఘ్రిమూలంబు వి
స్ఫురదప్లూననవీన ఫేనకుసుమంబు ¹లేర్చి యర్చింపఁగా

నరుదై ద్వారవతీసమాఖ్య నఖిలవ్యాఖ్యాతమై యొప్పున

ప్పురి మత్స్వామినివాస మప్పురి మహిక్ భూషించు నత్యున్నతిన్.

183

క. అం దున్నవాఁడు నిత్యా, నందుఁడు వసుదేవుకూర్తి నందనుఁడు మహా
నందకహస్తండు ద్రిజగ, చ్ఛందుండు ముకుందుఁ డార్తశరణుం డెందున్.

184

మ. భువనోత్పాదనరక్షణప్రశమనంబుల్ సంతతస్ఫూర్తి నా
త్తవిధేయంబులు గావునక సురపరిత్రాణార్థమై వచ్చి యా
దవుఁ డైనాఁ డతనికొనినమృచరకుం దర్శింపఁగాఁ గోరి యు
త్సవకల్పంబుగ నింజలం గొని సముత్సాహంబుతో నేగెదన్.

185

మ. అజాఁ బుట్టించి తదీయవిద్యయు నరాద్యం బైనయామ్నాయముల్
నిజరూపం బెఱిఁగించి యిచ్చి ముఖముల్ నిర్మించి తద్గర్భముల్

- ఋజుమార్గం బగుశిష్టవర్గమునకు హృద్యంబుగాఁ జూపిన
ట్టిజగద్దేశికుఁ 1 గానఁగాఁ జనుటకంటెం గల్గునే కార్యముల్. 186
- మ. స్థితికాలంబున దుగ్ధసాగరములో దీప్తాహిభోగంబు భా
సితతల్పంబుగ యోగసుప్తిరతుఁ డై శ్రిదేవిపాదంబుజ
ద్వితయం బంకతలంబుపై నిడి ప్రమోదింపం బ్రమోదించున
చ్యుతుఁ డీయుర్వికి వచ్చినాడు సనదే చూడంగఁ గ్రీడానరున్. 187
- మ. లయవేశం జతురబ్ధులఁ భువనసంస్థావంబు గావించి యెం
తయు నాత్మోదరగుప్తమై యొడుంగఁగాఁ దా నిచ్చు మాయావటా
శ్రయకేళిం బసిపాపఁ డై యలరి శశ్వత్సంయమిథ్యానస
త్క్రియలం బొందెడు దేవు బాహ్యకరణిఁ దృప్తింపఁగా నొప్పదే. 188
- మ. భృగువంశోద్భవుఁ డైనయాదిమునికిం బ్రేమ స్తహాశికుక్షిలో
జగదండం బఖిలంబు నిచ్చి మగుడఁ సర్వంబు నన్విపురీడుం
దగఁ జూడంగ 3 వెలార్చి సృష్టిరచనాతంత్రంబు యంత్రంప బు
ద్ధిగరిష్టాత్ములఁ బంచ నేవరదుఁ డాదేవేశునిం జూచెదన్. 189
- శా. వేదాధ్యాయులు గానలేరు నియమా4 వేశవ్రతు ల్లానలే
ర్వేదాంతజ్ఞులు గానలేరు బహుసంవిత్తర్కకార్మశ్యసం
వాదుల్ గానఁగలేరు భక్తి వెలిగా భక్త్యైకసం5 ప్రాప్తునే
మాదేవుఁ హరిఁ గానఁబోయెదము భాగ్యారంభ మెట్లొ తుదిన్. 190
- వ. ఇది యస్తదీయం బగుమనోవ్యవసాయం బిష్టుభ్యరాత్రంబు మాబోటివారు
మెలఁగెడుకాఁబు నీవు మనుష్యుండ విచ్చోట నొక్కండవు నుండుట కార్యంబు
గాదు వేటొక్కయెడకుఁ దొలంగి పొమ్ము మాకు నొక్కొం 3 నియమంబు గల
దని పలికి యమృతహాపిశాచుండు పూర్వకల్పితం బైనమాంసం బెంతయేనియు
భక్షించి బహుళం బగురక్తంబు గ్రోలి వెనుక వచ్చినపిశాచగణంబులం బోవం
బనిచి వనజోదరునకుఁ జేరువ యగుతత్ప్రదేశంబునన సమతలంబునం గుళసంచ
యంబాసనంబుగా నమర్చి కూర్చుండి తనకేల నున్నప్రేవులు బర్యంకంబు దృఢం
బుగా నమర్చి. 191
- తి ఘంటాకర్ణుడు శ్రీకృష్ణుడైశించి నిజనియమం బశుష్టిఁ చుట 0—
- క. కెక్కుభవంబులఁ గూర్చిన, నిక్క-పుణ్యమున కపుడు సిగ్గురపాకం
చెక్కి న భక్తిని హరిపైఁ, జిక్కినచిత్తంబు దానకుఁ జేదోడ పడన్. 192
- వ. కృతఁడై సర్వాంగంబులు పులికసంపుల్లంబులుగా నానందజలకణకలితంబు
ఁగునయనంబు లెలరార డిదోగ్రాత్రం బగుగ్రాత్రంబతోడిం దొలుత భగవన్తం
త్రంబు సమగ్రతంత్రంబుగా గడియించి యనంతరంబ యిట్లని యనుస్మరించె. 193

1. గృష్ణసీతరునికంటె. 2. మూర్తితో. 3. కలార్చనట్టి. 4. వేశోద్యతు. 5. ప్రాధ్యు.
6. యాత్రం బగు.

- సీ. సర్వజగత్కర్త సాక్షి నక్షరుఁ బుండరీకాక్షు గోవిందు శ్రీకళత్రు
వాసుదేవుని భక్తవత్సలు శ్రీవత్సవత్సు నధోక్షజు వనజనాభు
నే నిన్నుఁ గీర్తింతు నిట్టికీర్తనమున వగద ముకుంద నిర్వాణరూప
నాచిత్త మేకీశునకుఁ జే వలంతిగా కేప్రాప్తు నీయంద యెలయుఁగాత
- తే. నీచకర్తదూషిత మిప్పిశాచవీర, తనువు దైత్యారి నీచక్రధారఁ ద్రెస్సి
వెండియును బుట్టువులచొందకుండవలయు, బ్రహ్మభూయంబు నాకిన్ము పరమపురుష.
- మ. జననంబుల్ మఱి కల్గెనేనియును నాజన్మంబులం దెల్ల నా
మన మీశాన భవన్తనోజ్జుపదపద్మధ్యానతాత్పర్యముం
గనుఁగా కంచితకల్పభూరుహము-నీకారుణ్య మాచములం
దనఁగా విందు షదీయవాంఛ దగుఁ జేయక దేవ నీ కెమ్మెయిన్. 195
- చ. కుటిలపిశాచజన్ముఁ డతిఘోరచరిత్రుఁడౌవీని కేల యిం
తటఁ గరుణింపఁ గంచుఁ గృపదప్పకుమీ నిఁనుఁ దప్ప నొండు ది
క్కట నిట కొర నంత్యదశయందును నామది యట్లు చేయుమీ
పటుతర కాలపాశముల పాల్పడఁజాలఁ జుమీ జనార్దనా. 196
- సీ. ఎన్నిజన్మములనో యియ్యిం ద్రియంబులు నాచేతఁ జిక్కక నీచవిధికిఁ
దిగువంగఁ దిగువంగఁ దగిలి పోయినమానసముచెయ్యి నిప్పాపజన్మ మొలనె
నీజన్మమునయందు వివి గ్రమ్మఱఁగ గాసి¹ సేయఁగ నున్నవి జిక్కువడిన
నేమిసేసియుఁ గొఱయేమి పరద్రవ్యపరదారపరివాదపరిహరణము
- తే. నాకు నీవిచ్చువరముగా నాథ వినుము, నాదుశ్రోత్రాదివర్గంబు నలిననాభ
యంబరాదిభూతములయం ²దదిమియవియు, నిన్నుఁ గలపి నన్నానందనిష్ఠమనువు.
- తే. నీకు మ్రొక్కెద ³నున్నిద్ర నీరజాక్ష, నీకు మ్రొక్కెద ధర్మప్రణీతదక్ష
నీకు మ్రొక్కెద నిశ్శృంగనిగమరూప, నీకు మ్రొక్కెద నిర్వాణనిత్యవీప. 198
- వ. అని పలికి మహాభాగుం డగు నబ్బాగవతుండు. 199
- తే. బాహ్యగతి మాని మగిడినభావ మచ్యుతై కసంశ్రయంబునఁ గంప మేది నిలిచి
గాలి దాఁకనిదీవియకరణి వెలుంగ, నుండఁ బరమానుసంధానయుక్తి దగిలి. 200
- వ. ఇత్రైఱంగున నుత్తమధ్యాననిష్ఠుం డైన యాగుణగరిష్ఠుని నిలుకడ యంతయుం
జూచి సంతసిల్లి యుత్సుల్లవిలోచనం డగుచుఁ బద్మలోచనండు తనయాత్మగతం
బున నతని సుకృతకారణంబులు దలపోసి వీడు ధననాథునకు ననుంగుబంటగుట
నమ్మహాదేవసఖువలనం బరమజ్ఞానంబు వడసి పూర్వపుణ్యవాసనానురూపంబుగాఁ
బొడమిన భక్తికిం బ్రోదిగా ననవరతంబును గృష్ణ కేశవ వాసుదేవ జనార్దనాది
నామంబులు గీర్తించుచు మృగంబుల వధియించుతఱిఁ దన్తాంసఖాదనం బొన
రించునెడఁ దదీచురుధిరపానంబు నేయునప్పుడు సర్వావస్థలయందును సమస్త

- కరణంబులు నాయందు సమర్పితంబులు గావించుఁ గావున నవ్విశిష్టకర్తంబు
పక్షం బై యిట్టిపదం బొడవె వీనిం గృతార్థం జేయుదు నని నిశ్చయించి. 201
- క. ఆతతభక్తిసముజ్జ్వల, చేతోదర్పణమునందు సిద్ధంబుగ వి
ఖ్యాతప్రతిబింబముక్రియ¹, ప్రీతిం దనవిశ్వమూర్తి వెలయించె గృహన్. 202
- వ. అట్టి సాక్షాత్కారంబు సంభవించిన నతండు. 203
- మ. జలజం జక్రి గృహాణి గార్దుకి గడిక సంతోతపీతాంబుక
విలసత్కాస్తుభవతుఁ గుండలవిభావిద్యోతవక్త్రాంబుజా
జలదశ్యామశరీరుఁ జారుమకుటస్రగ్ధంధమూర్ధున్నిరా
కులతార్థ్యాంసవిభాసితం గనియె నాగోవిందు నంతర్గతన్. 204
- వ. తనీయమాహుత్త్వంబును దన బుద్ధిగోచరంబుగా నధిగమించె నిట్లు దేవదేవుని
బ్రత్యక్షంబుగాఁ గనిన తెఱంగున నంతరంగదర్శనంబున నెఱింగి. 205
- క. అరమోడ్చినకన్నులు సుస్థిర మగునాసనము నచలదేహంబును న
ప్పరుసునన యుండఁగా ని, ర్భగసమ్మోదానుభవవిభాసితం డగుచున్. 206
- మ. హరి నాత్మేశ్వరు విశ్వరక్షకుఁ ద్రిలోకారాధ్యు నిమ్మాడ్కి నే
నరుదందం దఁగఁ గంటి నెందును గృతార్థారంభ మిక్కార్థ మిం
కరయంగా నొకఁ డెద్ది నీచపుఁ బిళాచావేశముం బాసిత
స్మరమానందవిధాయి సిద్ధపదముం బ్రాప్యంబ నాకిమ్మెయిన్. 207
- క. నాయనుజుఁడు ననిశము నా, రాయణచరణాబ్జచింతనాసక్తుడ వాఁ
డాయనువునఁ బరమేశ్వర, సాయుజ్యము వడయుఁ గాత సముపాగతితోన్. 208
- వ. అని తలంచుచు మున్ను నియమింపఁబడినప్రాణపవనంబు నొయ్యన వదల విడిచి
యోగాసనంబు సడలి శరీరసన్నాహం బెడలి కన్నులు విచ్చి ముందట. 209
- క. తనయంతరికరణంబున, వినుతం బగుభక్తియోగవిశదాలోకం
బునఁ గానఁబడిన తెఱంగున, దనరినయదునాథుఁ గనియెఁ దన బాహ్యమునన్. 210
- క. ఏపగిదిఁ దలంచుభక్తుం, డాపగిదిన తోచు నీశుఁ డనుపల్కు నిజం
బై పొలుపుగ నమ్మెయిఁ బొడ, సూపిన పరమాత్ముఁ గృష్ణుఁ జూచి ముదమునన్. 211

— ఘంటాకర్ణుండు శ్రీకృష్ణమూర్తిం బొడగని స్తుతించుట —

- వ. ఘంటాకర్ణుండు సముత్థితుం డై సమదాట్టహాసంబుతో నర్తనంబునేసి. 212
- క. హరిఁ గంటిఁ గృష్ణుఁ గంటిం, పరమేశ్వరుఁ గంటి భక్తభయహరుఁ గంటిం
బురుషోత్తముఁ డచ్యుతుఁ డీ, శ్వరుఁ డభవుండు వీడె వీడె సమ్ముఖుఁ డయ్యెన్.
తే. ఏను భక్తితో మనసున నెంతయేని, మరగి వెదకంగఁ దోచినమాడ్కి రూపు
వెలుపలను దోచె నీతని వెనుక నింక, దగిలి విడువక బంటనై నెగడువాడ. 214

- క. ఆశారథన్వం డీ ౧౦, డాశంఖ సుదర్శనాబ్జహస్తం పితం డా
పేశలనవజలధరసం. కాశశరీరుండు నలఘుకరుణుడు బుద్ధిన్. 15
- తే. పసిడిబొమ్మ నీలపురాతిపలకం జెంపి, యున్న తెఱగున బేసరం బొందెలక్షి
నెఱసి బెరయంగఁ బాలమున్నీటినడుము, బవ్వళించునిత్యాసందశావుఁ డిహేడు.
- క. లోకంబుల సృజియింపను నాకలితముగాఁగఁ బ్రోచి యన్నియుఁ బిగచక
లోకడుపున నడఁగించుమ, హాకర్తరుఁ డితఁ డచింతితాత్ముడు మహిమన్. 27
- సీ. మధుకైటభాసురమథనుడై లయసుప్తి నిద్రించి దంష్ట్రయై భద్ర దంష్ట్ర
నిలయై త్తి కూర్చుమెయలఘుశైలముమోచి నరసింహుడై దైత్యునురముప్రాప్తి
కుబ్జుడై మూడడుగుల మూడుజగములు గొలిచి భార్గవుడునై కుతలపతుఁ
దునుమాడి దశరథతనయుడై రావణుఁ బరిమార్చి రోహిణిపట్టి యనగ
- తే. నొప్పు నన్నయుఁ దానునై యుర్వి నిపుడు, దేవకీసూనుడై యున్న దేవదేవుఁ
డితఁడు పూతనాప్రాణపాయితఁడలిచ్చెఁ, బురికిపాపఁడై యొప్పారు పరువమునను.
- క. బోరగిలఁగ నించుకయును, నేరనినాఁ డడరిపోవ నెట్టనఁ ద్రోచె
గూరశకటంబు చరణాం, భోరుహతలమున నితం డపూర్వపుశక్తిన్. 219
- తే. ముద్దులాడయి వ్రేతల మొఱగి పాలు, వెన్నలును దాచరింపంగఁ దన్నుబట్టి
తల్లి రోలితో దామెనత్రాటఁ గట్టి, నితఁడ కాడె మద్దులు గూల్చి యేపుసూస.
- క. కాళిండిలోనఁ దిరిగెడు, కాళియనాగంబుఁ గిట్టి కట్టులుక విష
జ్వాలలు గ్రక్కఁగఁ ప్రక్కఁడె, నోలి నితఁడు తత్ఫణంబు లొక్కొట శివలిమన.
- క. గోవర్ధనపూతమును, గోవులకై యెత్తె నితఁడు గొడుగుగ మఱి యా
దేవేంద్రు నంతవానిక, సావజ్జతఁ జూడఁడే శివదానతుడైనన్. 222
- క. తనయావనంబు గోపీ, స్తనభరభోగమున భవము చరితార్థముగా
ననుపముఁ డీతఁడు బ్రందా, వనమునఁ గ్రీడించె గోపవర్గము గొలువన్. 223
- క. వృషభాకారంబున దు, ర్విషహతురంగాకృతిని ధరించినదేవ
ద్విషుల నని ద్రుంచె సర్వం, కషబలుఁ డీతఁడకాడె ఘనగోష్ఠమునన్. 224
- క. ఈదేవుడు యమునాజల, మాదర్శముగాఁగఁ జూపె నక్రూరున క
య్యాదితనువు గ్రమ్మఱు ద, ద్భేదత యాయొడలియంద వెలయించె లలిన్. 225
- తే. రజకుఁ బొరిగొని కొనియెఁ జీరలు సుగంధ, పుష్పదాయికి నొసఁగెనద్భుతవిభూతి
గంధకారిక కప్పరోంగనలకంబు, నిచ్చె నెక్కుడుసౌందర్య మిన్విభుండు. 226
- క. బాణాసనంబు విడిచిన, పాణిన గజకుంభతలము పగిలించి వెనక
జాణూరుపీఠ విడిచె ధు, రీణభుజుం డీయశోగరిష్ఠుడు కడఁకన్. 227

- సీ. కంసకురంగవిధ్వంసనకేసరి మాగధత్యణమహామారుతుండు
యవనజీవితసముద్ధరణకృతాంతుండు రుక్మి మాన ద్రుమ¹ధ్రువపరశువు
మురపాశక ర్తనోస్తుద్రలవిత్రంబు నరకతమిప్రసంహరణహే²
యదితిదుగిఖోచ్ఛేదనావంధ్యధర్మంబు సత్యామరకోరథాశ్చర్యదాత
తే. యీతఁ డీస్వామి నిటుంగంటి నేమిభంగి, నెంత సుకృతితో యేను జన్మాంతరమున
నెట్లు గదియుదు కానిక కేమి యిత్తు, నితని కే మని భాషింతు నితనితోడ. 228
- క. జయ గోపేంద జనార్దన, జయ మాధవ కృష్ణ వరద సర్వజ్ఞ హరి
జయనిజయసఖ జగన్నయ, జయ నారాయణ ముకుంద జయ చక్రధరా. 229
- తే. ఇదె నమస్కార మంజలి యిదె మహాత్మ, యిదె సమస్తాంగసన్నతి యీశ్వరేశ
యిదె శరణ్యంబ శరణంబ యెపుడు గోరు,తలఁపు రక్షించు జగదేకధర్మ నన్ను.
- వ. అని యివ్విధంబులం బ్రశంసానుకూపంబు లగువాక్కులాపంబులు విస్తరించి
మఱియును నికృతంబుగా నర్పించి శూలప్రోతం బైనశవంబు నొక్కటిఁ బుచ్చి
ఖడ్గంబున రెండువ్రయ్యలుగాఁ జీరి శౌరిముందట సమర్పించి సలింబున సంప్ర
క్షించి ఖడ్గంబు దొలంగఁబెట్టి చేతులు మొగిడ్చి. 231
- మ. ఇదె భూదేవశవంబు పావనము నీ కే భక్తి నర్పించెనా
విదితం బెక్కుడు సర్వార్థములకుఁ విప్రాలి యట్లాట నిం
పు దలిర్పంగ మదర్పణంబు త్రిజగత్పూజ్యా భుజింపం దగు
సరయాత్మల్ నతులై నయాశ్రితులయర్చల్ గొండ్లు నిశ్చంకతన్. 232
- వ. అనిన నతండు తదియం బగుపిశాచభావబీభత్సంబు సూచి వీనికి మద్భక్తియుక్తి
యెంతగలిగియు నై సర్గికదోషంబు నిడువఁ దిబ్బంగి నీచజాతియందును భక్తపక్ష
పాతంబు గలుగుటఁజేసి కృపనేయవలసి యున్నయది యెట్లైన నేమి యేను నా
దైనదయాభుత్వంబు నెఱవెడఁగాక యని విచారించి యతనిం గనుంగొని. 233
- క. పీనుఁగు నంటరు మాదృశు, లై నెగఁడెడువెద్దవార లందును జూడం
గాను మహామానోన్నత! యీనీచపుఁ బూజనంబు హేయము నాకున్. 234
- మ. సకలప్రాణిసముచ్చయంబునకు నర్చ్యం బగ్రగణ్యంబు వి
ప్రకులం బక్కట యే దినం దగునె ఘోరం బైనహింసాదరం
బొకసామాన్యపిశాచజాతులకుఁ గా కోహో యనర్హంబు నీ
కకలంకాత్మన క్షిప్తిచేత మహనీయారంభ మెబ్బంగులన్. 235
- మ. అనిశంబుక హృదయంబునందు నను నధ్యాసీనుఁ గావించి యెం
దును మత్పుణ్యగుణావళీ వినుతి కుద్యోగించుచుక జన్మ మి

ట్లనఘా పుచ్చితి నీవు గావునఁ బ్రమోదాత్తుండ నైతిం గృపం
 1గని నీకిత్తు నమర్త్యతుల్య మగు నాకం బెందుఁ గీర్త్యంబుగాన్.

236

వ. అని యానతిచ్చి వగదవరేణ్యం డగు నాసర్వలోకశరణ్యం డప్పుణ్యదేహంబు
 మోదావహం బగు తన దివ్యపాణిపయోరుహంబున సంస్పర్శనంబు నేసిన. 237

— ఘంటాకర్ణుడు పిశాచదేహంబువదలి పుణ్యలోకంబునకుం బోవుట —

శే. పరుసవేది సోఁకుటయును బరుషలోహ, మధికశుద్ధసువర్ణ మైనట్టిపోల్కి
 నతనికేలుదామర సోకి యాక్షణంబ, 2యాపిశాచరూపము మాని యద్భుతముగ.

చ. అమరులు సిద్ధు లాదిముచు లాదిగ దివ్యోపంబు భవ్యయో
 గముఁ దగ నిర్వహించియును గానఁగ నేరని యట్టి దివ్యరూ
 పము ధరియించె సర్వగుణభాసిగ నాతఁడు చారుగంధవ
 స్త్రమహితభూషణావళులు తత్సదృశోదయశీలఁ బొల్పుగాన్.

239

క. అది యట్టిద యచ్యుతుఁ దన, హృదయంబునఁ దాల్చునుకృతి కెచ్చోటను నె
 య్యదియును బ్రాతియె యణిమా, ద్యుదితపదము లతనిచేత నున్నవి గావే. 240

వ. ఇట్లు సిద్ధత్వంబు నొంది సిద్ధపూర్వాంగుం డైన యనంగుభంగి నంగీకృతాద్భుత
 దేహం డైన మేఘవాహువిధంబున నక్షయతనులాభాతిశయం డైన తారాద
 యితుచందంబున నానందమయశరీరం డైనయయ్యుదారుడెన నాలోకించి యా
 లోకేశ్వరుండు.

241

మ. త్రిదినం బెంతటిదాఁక నేలు నెలమిన్ దేవేంద్రుఁ డందాఁక స
 మ్మద మొప్పారఁ దదీయమిత్రపదవిన్ ధన్యుండ వై యుండు త
 త్పదవిచ్చేదము పిమ్మటం బ్రకటమత్సాహుజ్యసంప్రాప్తి నీ
 కొదవున్ వేల్పులకైన నంద దది సీవాక్కండపుం దక్కఁగాన్.

242

క. వరముగ నిచ్చితి నీకున్, గురుత్వదశ మింతకంటెఁ గోరిక మదిలోఁ
 దిరముగఁ గలిగిన నడుగుము, సురాసురప్రముఖులకు నసులభమ యేనిన్.

243

వ. అనిన ఘంటాకర్ణం డుదీర్ఘపూర్ణం డగుచు నీలవర్ణనకు సాష్టాంగప్రణామం డై
 లేచి నిలుచుండి మొగించినకేలు ఫాలంబునం గదియించి.

244

ఉ. దేవర సుప్రసాద శుభదృష్టి సుధావిసరంబు నాపయిన్
 వానిరి వెల్లిగొల్పితి మనంబున కింకొకవెల్లి గల్లునే
 దేవకులేశ యైనను మదీయమనీష నితాంతభక్తి నే
 త్రోవల నెమ్మెయిం దొలగఁ ద్రొక్కక నిన్ భజియింపఁ జేయవే.

245

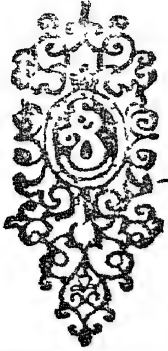
వ. అనిన నవ్వరం బట్ల యొసంగి వాసుదేవుం డతని వీడ్కొలిపె నాసిద్ధండును సిద్ధ
 గతి నరిగె నని.

246

- క. అభిమన్యుపాత్తునకు వా, గ్విభవసమర్థుడు ముకుందవృత్తంబు ముని
ప్రభుఁ డగు వై శంపాయనుఁ, డభయుఁడు వినుపించె నట్టి నఖిలముఁ దెలియన్.
- మ. భుజగేంద్రాయితభూరిభూభరణవిసూర్ణద్భుజ శ్రీభుజ
త్యజితా(?) నేకనరేంద్రవర్ణ(?)మతిమత్సంభావ్యసర్గా మహా
భుజగారిధ్వజతత్వబోధన యశోభూయిష్ఠ తేజోధనా
భుజగాకల్పక కల్పభూజమహితా పూజోల్లసద్భాసితా.(?) 248
- క. రత్నాకరనాయక గుణ, రత్నోజ్జ్వలరెడ్డిమల్ల రాజిత శశ్వ
ద్యత్నాంతర్ద్విపాంతర, రత్నాలంకృత సమస్తరాజ్యరమాంగా. 249
- మాలిని. నయనినయసమర్థా నై జసంవిత్కృతార్థా
జయవిభవధురీణా సాధురతాత్మప్రాణా
హయహృదయవిధిజ్ఞా హాపితాన్యాధిపాజ్ఞా
గయన్మగునలతుల్యా గాఢకల్యాణకల్యా. 250
- గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమిశ్వరచరణసరోరుహధ్యానానందసౌందర్య
ధుర్య శ్రీసూర్యసుకవిసంభవ శంభుదాసలక్షణాభిధేయ యెఱ్ఱయ నామ
ధేయప్రణీతం బైన హరివంశంబున నుత్తరభాగంబునందుఁ బంచమాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు హరి వంశము

ఉత్తరభాగము - షష్ఠాశ్వాసము

నాథకథాశ్రుతిని
త్యానందస్యంశ¹మందిరాంతగీకరణా
దానగుణై కాభరణా
భూనారీరమణసుభగ ప్రోలయవేమా.

1

వ. అక్కభకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు భక్తానందసంనిధాయకుం
డైన యయ్యదునాయకుండు బదరీవనాపలోకనపారీణుం డై యున్నంత. 2

మ. తనవై శాచికభావముం దొరగి సిద్ధత్వమునం బేర్చి నె
ట్టనఁ దేజోమయమూర్తి యై చనిసేఘంటాకర్ణతో మచ్చరిం
చెనొకొ నా నిబిడంబులై యెసఁగు పెంజీకట్లు వాయంగ నూ
తనసంధ్యాచయదీప్తి దాల్చె ద్రిజగత్కల్యాణకల్యాకృతిన్. 3

క. వినతాతనఁచుండు మున్నుగ, ననుపమతేజఁ డయి తోచుహరి దానయనన్
వినతాతనఁచుండు మున్నుగ, ననుపమతేజఁ డయి తోచె హరి యుదయాద్రిన్.

వ. ఇట్లు సూర్యోదయం బగుటయు గంగాన్నాననిశదగాత్రుండును బవిత్రార్ఘ్య
నేవిత సరోజమిత్రుండును నై దేవకీఽత్రుండు సనుదెంచి సవినయంబుగాఁ దను
నిఖిలమునిశేషముదయంబును సెమర్కొన నయ్యందఱు నభినందించి రాత్రి
దనపోయినపోక లన్నియుం జెప్పిన నప్పరమవ్రతు లప్పికాచంబునకుఁ గలిగివ
పుణ్యాపాకంబు గొనియాడి రనంతరంబ వారల వీడ్కొని. 5

క. గరుడారోహణలీలా, సరసం బగు గగనమార్గసంచారమునం
ద్వరితగతి నుత్తరపుదెస, కరిగి మురద్విషాఁడు ప్రముదితాత్మం డగుచున్. 6

మ. కనియెం గ్రీడదమ ర్త్యదంపతిమిథోగంభీరహాసంబు ని
త్యనిరుద్ధేంద్రియసిద్ధసంయమిగణై కావాసమున్ వాసవా
ద్యనఘారాధనరమ్యరుద్రచరణన్యాసంబు నాసన్నభే
లనలోలాద్రి సుతామనోజ్ఞగిరిశోల్లాసంబుఁ గైలాసమున్. 7

— శ్రీకృష్ణుండు కైలాసంబు గమంగొని తదీయవైభవంబు నభివర్ణించుట —

వ. కని కదియం జని తదీయవిభవంబు లూహించి. 8

సీ. ఈకొండనెలయేలు లీశ్వరువృషభంబు గోరాడు కూలము ల్లాడి యొప్పు
నీగిరికుంజంబు లిందుకేళగు దేవి మెచ్చుపూబలుపులు మెఱయ మెఱయు
నీయద్రి నెత్తంబు లీశతాండవరంగభూములై యసమానభూతిఁ దనరు
నీపర్వతముతోట లిభదై త్నహనుభూజకు భృంగి గోయపుష్పములు పూచు

తే. నీనగంబుక్రేవలు ప్రమధేశ్వరులకు, రుద్రకన్యాసహస్రంబు రుచిరకేళి
నలరునెలపులై యెంతయు నమరు ననినఁ, బొగడఁ దగదె యీరాజతభూధరంబు.

తే. తలలు దటిగి పూజించినదర్పలీల, నెసఁగువీరుఁడు నీశైల మేఃత్తఁబోయి
బాహు లిటుకంగఁ దాల్చి ని బాసి కూసె, వీనిగౌరవంబున కెద్ది మాన మరయ. 10

మ. తొమ్మిది పెన్ని ధానములు దూకొని యర్థవిభుం డనం బ్రశ
స్తమ్మగుపేర్చి నిందుధరుసఖ్యము గాంచినమేటి యొండుచో
టియైయి మెచ్చ కివ్వరమహీధరుపాదము నాశ్రయించి సౌ
ఖ్యమున మూరిఁబోయెఁ బెఱయఁగుల కింతటిపేర్చి గల్గునే. 11

శా. యక్షస్త్రీస్తనభంగురోర్చి యలకేశాంతగిపురోత్తంసతా
దక్షస్వర్గసరోజ కిన్నరవదదర్శంద్వానుభూతస్థలీ
వృక్షచ్ఛాయ వియ త్తరంగిణిపయోవేగంబున నిత్యముం
బ్రతూళింపఁగ నొప్పుదీని¹చటు లీభద్రంబు సామాన్యమే. 12

చ. అనిశము సార్వభౌమకరి యంజనపైఁ గమనీయపుష్కరం
బునఁ గనకంపుఁజెంగలువపుప్పొడి నొప్పుగునీరు సల్లఁగాఁ
డనరుచు నంచకాఁపులకుఁ దానకమై కడలుల్లసిల్లఁ బెం
పెనసినమానసం బమరు నిచ్చలు మెచ్చరె యిమ్మహీధ్రమున్. 13

మ. కరులుక్ సింగములుక్ వృకంబులుఁ గురంగంబుల్ భుజంగంబులుక్
బురినెమ్ముల్ మొదలైన కాననచరంబుల్ వైరము ల్దక్కి శం
కరసంస్తృత్యనుభూతియం దొకటి కైక్యప్రితితోఁ దెల్పుచుక్
బరఁగుక్ దీనితటంబునక్ శుభద మిప్పట్టాత్మవిత్కోటికిన్. 14

సీ. అలిగి దక్షాధ్వరం బఱవఱసేయంగ భద్రతేజుని వీరభద్రుఁ బనిచె
దర్పించి పలికినఁ దలద్రుంచి కమలజుఁ గ్రొవ్వడఁ గింపరుద్రులను బనిచె
నన్యాయకారియై యడరినయంతకుఁ బ్రహరింపఁ గాలభైరవునిఁ బనిచె
నిజభక్తరక్షణనిష్ఠమై మృత్యువు భంగింపఁ బహుగణప్రతతిఁ బనిచె

తే. నర్థి నిష్ఠుహఃచలము సింహాసనముగ, నెలమితో నుండి విశ్వలోకేశ్వరుండు
నమరవాసంబు మొదలుగాఁగినన్యభూము, లెఱుంగఁడిశంభునకు మెచ్చు నిదియెకాదె.

వ. అని బహుప్రకారంబుల బహుమానతత్పరుం డగుచు నటఁ బరిక్రమించి. 16

క. ఇదె ప్రేషయడవి ప్రచుఘలు, ముదమున శతకోటిసంఖ్య ముసరికొని ప్రియం
బు దలిర్ప దీనఁ గోలలు, గుడియలుఁ గైకొండు తమకుఁ గోరి ధరింపన్. 17

మ. అదె నంశీశ్వరవేత్రవారితనిలింపాజస్రసమృద్ధసం
పద సొంపారెడుశంభు⁴గోపురము సంభావ్యంబు లై మించె నిం
పొదవంగా నవె శర్వగేహమణిశృంగోన్నద్ధచామీకరో
ద్యదనేకధ్వజవైజయంతిక లనుందాందోళనోల్లాసముల్. 18

ఉ. అంబిక నెచ్చెలు ల్విజయ యాదిగఁ బువ్వులు గొంఁముకేలిరా
గం బగునిక్కువంబుఁ గలకంతరుతంబులతోడఁ గూడి చో
ద్యంబుగ వించె ముందటి వనాంతములం దవె శంకరార్థదే
హం బడగోలుగొన్న సతి యద్భుతరూపవిలాసగేయముల్. 19

వ. అనుచుఁ గొండొకతడవునన తత్ప్రదేశంబు లతిక్రమించి చని మానససరసి
యు త్తరతటంబున దార్దువలన నవతీర్ణుండై యమృహత్తుండు. 20

క. అచ్చటిమునులు స్నిద్ధులు, వచ్చి తనుం గాంచి వినయవాక్కుజనముల్
మెచ్చుగఁ జేయఁగఁ దగుచో, నిచ్చ నిలిచి తపముమీఁది యెసకపుఁగడఁకన్. 21

తే. ద్వాదశాబ్దకృత్యం బగువ్రతము నిర్వహించుతలఁపున జడలు ధరించి శాక
మూలఫలకోటి యాహారముగఁ దొడంగె, దన్తయాత్ముడై తాపసధర్మమునకు.

వ. ఇట్లు ఫాల్గునశుక్ల పక్షంబున దీక్షించి యక్షీణంబు లగునిత్యస్నానాభ్యయనధ్యాన
జపతర్పణహోమబలిప్రముఖంబు లగుననుష్ఠానంబుల దెస నతిగర్విష్ట యగునిష్ఠ
నవలంబించి యున్నయంబుజోదరునకుఁ గాకోదరశ్విషం డగ్ని కార్యప్రయోజ
నంబు లై నయింధనంబులు దెచ్చియిచ్చు, సువర్చనచక్ర రాజులు పూజార్థకుసుమం
బులు గొనివచ్చు, సంవకఖడ్గం బఖండితకుశంబుల సంఘటించు, అఖిలాస్త్రంబుల
తోడ శార్ఙ్గంబు దైత్యదానవభీకరంబై భృత్యభావంబు మెఱయు, అగ్రభాగం
బునఁ బాంచజన్యంబు సకలదిశలు రక్షించుఁ గౌమోదకి సమస్తవస్తువులు సంపా
దించుచు సర్వపరిచర్యలుం జేయు నద్దేవుండును నియతభావుం డై. 23

క. ఒకనెల నొక్క పదార్థం, బొకనెల బేటొకటి మఱియు నొకనెలఁ దా నొం
డొకటి యశనంబుగా నీ, ప్రకారమున నొక్కవత్సరము చరియించెన్. 24

వ. రెండపు నేడును నవుల నేడు నట్లకాఁ గ్రహంబునఁ బండ్రెండువర్షంబులు గడపి
పండ్రెండపు నేటిమాఘమాసంబు నవసానంబునందు. 25

క. ప్రణిధానంబున నంబా, ప్రణయం బశుపతి నమర్చి భక్తి యెలర్ప
బ్రణవము రుద్రాధ్యాయము, ప్రణతమతి జపించుచుండె బర్యాయమునన్. 26

— ఇంద్రాదిదేవతలు శ్రీకృష్ణుని దర్శించుటకుఁ గైలాసపర్వతంబునకు వచ్చుట —

మ. అతిమాత్రంబు తపంబుపేర్చి గృశుండై యాపింగరంగచ్చటా
ధృతి నొప్పారు పురాణసంయమిఁ బ్రభుఁ దేవార్చితుఁ దేవకీ
సుతు విశ్వంభను విశ్వలోకవరదం జూడంగ నేతెంచి రం
చితరాజ్యోదయవైభవంబును గడుం జెన్నొంద బృందారకుల్. 27

వ. ఇవిధంబున నై రావతంబు నెక్కి యెక్కుడు పెంపునం బొదలుభిదురంబుఁ గేల
నమర నమరీకరకలితకనకకండతాళవృంతానిలంబులు గుంతలంబులు గదల్చ నవల్ప
మణిమరీచిరుచిరంబు లగుభూషానికరింబులు నయనసహస్రం బను సహస్రదళ
సముదయంబున నలంకృతం బగు గాత్రంబున రుక్తపరిష్కీయాచిత్రంబు గావింపఁ

దెంపారుపాకశాసనుడును లోకత్రాసకరంబగు కాసగంబు నధిరోహించి రోహితేక్షణంబును నాక్షిప్తక్షపాతమస్సమూహంబును నగుదేహంబుతో దేహినివహజీవితఖండనచండం బగుదండంబు ధరించి దర్శిద్దేకభయంకరు లగుకింకరులు పరివేష్టింప నక్లిష్టతేజం డగుభానుతనూజుండును మనోజవం బగువాహనంబై మెఱయు మకరంబుమీఁదం బొలుపారుధవళ యగుతనువు విలసనంబు గై నేయుము త్రియంబులతోడవులును దుకూలాత్మకం బెలయుపరిధానోత్తరీయశిరోవేష్టనంబులుం దదనురూపంబులగు సితచ్ఛత్రచామరవాలవ్యజనంబులు నొక్కతెలుపై వెలయు బహుళయాదోనివహంబులు గొలువ వరుణుండును నరుగుదేరం దోడనయాశ్వీనులు వసువులును సిద్ధసాధ్యులు లోనగుగణదేవతలును విద్యాధరాదిదేవయోనులును బర్హతనారదప్రముఖమునివరులును వచ్చినం గైలాసశైలాసన్నప్రదేశంబు లక్లేశసమృద్ధసుందరంబులును గంధర్వగానంబులుం గిన్నరవల్లకీభావనంబులు నప్పరోనర్తనంబులుం జారణసంకీర్తనంబులు వైమానికపుష్పవర్షంబులు నొక్కట నుల్లసిల్లి నట్టియెడ నయ్యందఱుం దమలోన.

28

ఉ. చూచితిరే పురాణపురుషుం బురుషార్థమర్థు యోగిహృద్ధోచరుఁ గృష్ణు నేమి తెఱఁగో యిట వచ్చి తఁకంబుమై గడుక¹
¹గోచరుఁ డైనవాఁ డితనిగూఢమనోరథ మెట్టిదో ఫలంబేచతురుండో యీతనికి నిచ్చుటకుం బ్రభుఁ డిబ్బగంబులన్.

29

క. కంటిమి కన్నులపండువు, మంటి మనుచుఁ దద్దణి¹ క్తి మధువాహిని పెన్నింటం దేలుచు సమృద్ధ, కంటకితాంగు లయి యేగి కాంచిరి వరుసన్.

30

వ. అట్టిమహోత్సవంబున నద్దివసంబు పరిపూర్ణం బగుటయు మఱునాఁడు.

31

సీ. ఎనిమిదిమూర్తుల నెవ్వఁ డీవిశ్వప్రపంచంబు దానయై పరఁగి యొప్పునఖిలంబునకు నంతరాత్మయై యెవ్వఁడు సాంఖ్యయోగజ్ఞానసరణిఁ దోచునజాఁ డనాద్యంతః డాద్యంతవిధాయి యింతకు నన నెవ్వఁడు దనరు శ్రుతులవేల్పులకును వేల్పు విభలకు విభుఁ డెవ్వఁ డచలభక్తికి గమ్యుఁడై వెలుంగుతే. నవ్వుహాదేవుఁ డనురూపితానుభావుఁ, డప్రమేయుఁ డనంతదయావిధేయుఁ డచ్యుతానుగ్రహస్త్రి నరుగుదెంచె, నద్రిజయుఁ దానువృషభవాహనము నెక్కి.

వ. అద్దేవుపార్శ్వంబున నపరిమితయక్షరాక్షసపరివారుండును (నక్షయసిద్ధగణసేవితుండును) బుష్పకవిమానారూఢుండును నై వైశ్రవణుండు నొక్కకేలన నుదగ్రమూషికమయూరవాహనులై యాత్మీయచిహ్నంబుతోగం గరివదనకార్తికేయులును నగ్రభాగంబున వేత్రదండపాణులై నంగిమహాకాళులు ముందటం బిఱుందను గెలంకుల మఱియు సర్వదిక్కులనుం బరఁగి ఘంటాకర్ణశంఖకర్ణవిరూపాక్షదీర్ఘరోమదీర్ఘనాసదీర్ఘలోచనదీర్ఘబాహుదీర్ఘకుంభులు ననూరువక్త్రపార్శ్వవదనశతగ్రవశతోదర కింఛోదరులును మహాగ్రీవస్థూలజిహ్వాసింహముఖవ్యాఘ్ర

ముఖోన్నతాంశమహాహనులును ద్విబాహు చతుర్బాహు పంచబాహు శతబాహు లనుపేక్ష గలిగి తాదృశంబులైనయాకారంబుల నద్భుతంబులై పెంపుతెంపారిన యసంఖ్యాతేభూతంబులు సంప్రోతప్రేతకరాశంబు లగుశూలంబులతోఁ బరిపూరితకీలాలంబు లగుకపాలంబులతో నతికఠినపాతంబు లగుచరణఘాతంబుల ధరణి యద్రువ నాడుచుఁ బటహాడంబరనిర్భరంబు లగువీరస్వరంబులం బాడుచుఁ బ్రకంపితదిగ్భాగంబు లగునూరువేగంబులఁ బరువులు వెట్టుచు నాక్రాంతగగనంబు లగులంఘనంబుల నెగయుచుఁ దమతమవంగడంబు లేర్పడ నడిచిరి ప్రశాంతస్వాంతులు ప్రాప్తేంద్రియజయులు సంగీకృతయమనియములు నాత్మజ్ఞానవిజ్ఞానులును సగుప్రమధులుఁ ద్రిపుండ్రాంకితలలాటంబులు భస్మోద్ధూళితవక్షంబులు నక్షుసూత్రశోభితహస్తంబులు రుద్రాధ్యయనతత్పరముఖంబులు భక్తిపులకితావయవంబులు నానందబాష్పవిస్ఫురల్లోచనంబులు నైనదేహంబుల వెలసి విలసిల్లిరి చతుర్భుజులుఁ ద్రినేత్రులుఁ జంద్రరేఖాంకితజటామకుటులు శూలడమరుఖట్వాంగలక్షణులు నాగయజ్ఞోపవీతులు శార్దూలచర్మవసనులు సగురుద్రులుభద్రమూర్తులునై కీర్తితానుభావధుర్యంబు లగునైశ్వర్యంబు లెనిమిదియుఁ దమవశంబున వర్తిల్ల జగదుద్భవస్థితిసంహారకారణంబులయందుఁ జంద్రశేఖరునంతవారల యగుటం జేసివారిరుహాసనవాసవప్రముఖులకునఖిలోపచారంబులనర్చనీయాలు గావునంగమనీయవైభవులై విభవంబున శోభిల్లిరి విముక్తసంసారులు విపులతపస్సారలు సధిగతసర్వవేదులు సభ్యస్తశాస్త్ర పారగులుసనన్యభక్తిగంభీరులుసగుమునివరులు కృష్ణాజినకమండులుకుశ యష్టిప్రభృతిచిహ్నంబు లమర భూతిధవళితంబు లగుశరీరంబు లలర మాహేశ్వరంబు లగుశ్రుతిసూక్తంబులఁ బౌరాణికంబు లగుభవ్యస్తోత్రంబుల లౌకికంబు లగుజయజయధ్వానాలోకశబ్దంబులం బరమేశ్వరునిఁ బరితుష్టంజేయుచు మహాసంఘంబు లై మెఱసిరి సర్వాంగసుందరులును సమస్తసిద్ధిసంపన్నులును సంతతసుఖాభిరాములును సంభృతానందపారవశ్యులును సమ్యక్ప్రబుద్ధులు సగుసిద్ధులును విద్యాధరులుం బ్రియాసహితు లయి దివ్యభూషణ గంధమాల్యాంబరాకారంబు లగునలంకారంబుల నింపారఁ జెలువొందిరి వీణావేణుశంఖభేరిమృదంగవాదనంబులు మంగళగానంబులు నొనర్చుచు గంధర్వులు నప్పరోంగనలు లలితాంగనాసత్వవచోదాత్తంబు లగునృత్తంబులు రమణీయంబులు గావించిరి మహావాచాలు రగుచారణులు త్రిపురదహనదక్షాధ్వరధ్వంసనంబులు మొదలుగాఁ గలగంగాధరువిజయావదానంబులు గైవారంబులు నేయుచుఁ జెన్నుమీఱిరి వైమానికముక్తంబు లగుపుష్పవర్షంబులం బొదలుసౌరభ్యంబులు గైకొని కైలాసశైలనిర్మలరశీకరంబులం దడిసినమందసమీరుండు సమీక్షితసురవితానవైజయంతికా²వల్లభుం డగుచు నుల్లసిల్లి నిట్లు మహావిభూతి విస్తరిల్ల విజయంచేసి విశ్వేశ్వరుండు.

— శివుడు సహవాసుడై శ్రీకృష్ణుని గాన వచ్చుట —

మ. కనియెం దార్త్యసుదర్శనాదనిజభక్తప్రత్యహాపాది తా
ర్చనహోమోచితవస్తుసంచయపురోజాజ్వలన్యమానానలుక్
ఘనకృష్ణాజినవాసు భాసురజటాకల్పిన్ సుసంకల్పు భా
వనిరుద్ధేంద్రియు సత్సమాధిపరతావర్ధిష్ఠుని గృష్ఠునిన్. 24

ప. కని నెమ్మనము కృపారస, మునఁ ¹దోగఁగ సుప్రసన్నముఖుఁ డగుచు శివుం
డనురాగంబునఁ దనవా, హన మగు వృషభమ్ము డిగ్గె నతివయుఁ దానున్. 35

క. వెన్నుఁడు నవ్విభు దవ్వులఁ, గన్నంతన నిజసమాధికలితాసనమున్
గ్రన్నన విడిచి యెదురుసరి, సత్సతమాళి యయి భక్తిసంభరితమతిన్, 26

వ. కేలు మొగిచి ఫాలంబునం గదియించి ఫాలనయనుమూర్తిఁ దప్పక చూచుచుండె
నట్టియెడ. 37

సీ. హేదలఁ జదలేటిలేదరఁగలు బాలుఁ డగుచందమామ నుయ్యాలలూఁపఁ
నొడవుల తలఁ జెన్నడరుమానికములచాయ దిక్కుల నెఱసంజవలుపఁ
దోరంపు పేనికతోలియే దైఱ కప్పుకుత్తుకకఱతోడఁ బొత్తునేయ
దట్టంపుభూతిపూతలు బూదిసఱచినపునుకలపే రురంబునఁ దలిర్చ

తే. మూఁడులోకంబులును గావ మొనసినట్లు, చేత ముమ్మెనకయిగువు చెన్నుమీఱ
వేల్పుబదువుచూడ్కిఁగడువంతవేడ్క, నేనె ముక్కంటియున్నయా చెలువు పేర్చి.

క. హరిఁ జూతురు హరుఁ జూతురు, హరిఁ జూతురు గ్రమ్మఱంగ హరుఁ జూతురు సి
ర్జులును మునులును నిష్ఠైయి, హరిహరతత్త్వయుగ విస్తి తాలోకనులై. 39

వ. అందఱు నయ్యురువురకుం బ్రణామంబులు నేసి యంజలిపుటంబులు ఘటించి.

సీ. యజ్ఞరక్షకుఁడును యజ్ఞవిధ్వంసియు నై లోకనుతులఁ బెంపారువారు
కందర్పజనకుండు గందర్పదర్పకదమనుండు నై లీలఁ దనరువారు
భువనసంభర్తయు భువనసంహర్తయు నన నాత్మగుణకృత్యులై నవారు
భూధరోద్ధారియు భూధరాపాసియు నగుట నిత్యప్రీతి నెగడువారు

తే. విషధిజాతింబు లగురత్నవిషము లురముఁ

గప్పుకంతంబుఁ గై నేయ నొప్పువారు

భుజగశయనుండు భుజగవిభూషణుండు

నెపుడు గరుణతో వరదు లయ్యెదరు మాకు. 41

క. ఈరెండుమూర్తులును నిం, పారఁగ నిటు గదిసియుండ నంతరికరణం
బారాధింపం గనియెడు, ప్రారంభము లెల్లఁ బ్రాప్తఫలముల మాకున్. 42

— శ్రీకృష్ణుడు శివునిమాహాత్మ్యం బభిషిక్కించి స్తుతించుట —

వ. అనుచుండం బుండరీకాక్షుం డెట్లు ప్రత్యక్షమూర్తి యైనయష్టమూర్తికి సాష్టాంగ
ప్రణతుం డై యిట్లని వినులించె. 43

- క. శ్రీకంఠగగనతటినీ, శీర్షకోరకతజ్జాట శీర్షకిరణరే
ఖాకల్ప కల్పతపశ్రీ, లాకల్ప దయావిలాస లాలితసుజరా. 44
- ఉ. నీమహనీయనామములు నీమహనీయగుణోదయంబులు
న్నీమహనీయశీలములు నిత్యవిచిత్రము లాద్యసంయమి
స్తోమనిరుక్తులం దెలిసి చూతురు ప్రాజ్ఞులు సర్వదేవచూ
డామణిలగ్నముల్ భవవిడంబనమోచనముల్ మహేశ్వరా. 45
- మ. ఉరుఖట్వాంగకపాలభస్మభుజగాద్యద్దామచిహ్నంబు ల
ట్లరుదై యొప్పు ప్రభూతభూతవిక్రితవ్యాపారము ల్బుడ్డికి
బరమాత్మకృష్ణ మొనర్పఁగా నెఱఁగురూపం బొంద కీ పున్న నె
వ్వరు సర్వజ్ఞ యెఱుంగువారు భవదవ్యక్తాద్యసూక్ష్మాకృతినె. 46
- క. చిరతపముల మెచ్చును ను, స్థిరభక్తికి వలచి వచ్చి చిక్కును ద్రిజగ
ద్వరదా! ప్రభు! నినుఁ దక్కఁగ, హర! యన్యునిఁ జెప్పఁగలవె యామ్నాయంబుల్.
- ఉ. మేదిని తోయముల్ శిఖ సమీరఁడు మిన్ను రవీందు లాత్మనా
నైదును మూఁడు సీతనువులై వెలుఁగొందఁ బ్రపంచనిష్ప్రపం
చోదితభావకర్తవయి యొక్కఁ డవుం దనరారు ఔందు లో
కాదిని ని న్నెఱుంగు బుధుఁ డన్యుగణించునె విశ్వవందితా. 48
- ఉ. దక్షుఁ డదక్షుఁడై చెడియెఁ దన్తఖమందుఁ గడంగి బాహుదం
శితాక్షిరసజ్జలాదిగ నపాయము నొంది నేకనిర్జరుల్
ప్రక్షతు లైరి నీనురుతిపావకుఁ డేచినఁ గాలుఁ గాలుఁడు
రక్షకుఁ డైననీ వొకఁడ రాజపు రాజకళావిభూషణా. 49
- మ. గిరిరాజాత్మజ దేవి నీకు, గిరి సీగేహంబు, విశ్వామరే
శ్వరులుం బంట్లు సుభూతముల్ సహచర వ్రాతంబు ద్రైలోక్యము
బరమైశ్వర్యపదంబు నీకు నెన నెప్పు న్నీవ కా కన్య లే
వ్వగు నీయుద్ధతతాండవం బినితరవ్యాప్తంబ యంబాపతి. 50
- క. హుతభుజుఁడును యజమానుఁడు, హుతమును నీవ యని చెప్పుచున్నవిశ్రుతుల
శ్రుతిమఖములు నీప్రియములు, క్రతుఫలదాతపును నీ వొకండవు రుద్రా! 51
- క. అతిసౌమ్యము లతిఘోరము, లతిసూక్ష్మము లతివిఫలము లద్భుతములు నీ
వితతాకారంబులు త, ద్ధతహృదయుల కెఱుగవచ్చుఁ గందర్పహరా. 52
- క. భూతివిధాయకుఁడ వఖిల, భూతనియామకుఁడ వీవు భూతనిధి స
ద్భూతిదుఁడవు నమ్ములకును, భూతేశ్వర సీమహిమ ప్రభూతంబు శివా. 53
- క. భద్రాకారుఁడవు సతత, భద్రచరిత్రుఁడవు పరమభవ్యుఁడవు మహా
భద్రాభిధానుఁడవు బహు, భద్రప్రసూదవు త్రిలోకపతివి మహేశా. 54

- చ. నినుఁ గొనియాడ నేర్తు నని నిక్కున మెవ్వఁడు శక్తియు వుండె
వ్వనిమనము న్ననీషయును వత్రిలు సెన్వనిజిహ్వా సాగు నే
యనువు ప్రశంస చెప్పు సకలార్థసహిష్ణుఁడ వీవు నైవఁగాఁ
జనుఁ బరమేశ మావృశులసంస్తుతి చాపలమున్ వృషధ్వజా. 55
- ఉ. ఏననిశంబు దేవ నిను నెంతయు భక్తిఁ దలంతు నీవు న
న్నీ నెఱివానిఁగా నెఱుఁగు దిట్లగు టించుక చిత్తగించినం
బూని కృతార్థతామహిమఁ బొందనె భక్తశుభ¹క్రియానుసం
ధానము నీకు నైజము గదా జగదాత్మక! యెవ్వధంబునన్. 56
- క. మ్రొక్కెదఁ గృప రక్షింపుము, మ్రొక్కెదఁ గృపతోడఁజూడుము నిరంతరమున్
మ్రొక్కెదఁ గృపఁ గైకొను² మీ, దిక్కున నీదిక్కె మాకు వెక్కు శరణ్యా! 57
- వ. అని బహుభంగులఁ బ్రస్తుతించినం బ్రసన్నుండై పరమేశ్వరుండు పద్మలోచను
పాణిసంకజంబు నిజహస్తతలంబునం గబళించి సర్వదేవమునిసముదయంబులు విను
చుండ నతని కిట్లనియె. 58
- తే. దేవవంద్య జనార్దన వివ్యతసము, పేర్కిఁ దొల్లియ తగుసిద్ధిఁ జేర్చినాఁడ
వీవు పుత్రుఁడు నీ కుదయించె గాదె, మున్ను నాయీగివలన జగన్నుతార్థ. 59
- క. విను మేను ప్రథమయుగమున, ననేకవత్సరశతంబు లంచితనిష్ఠం
బనుపడి కావించితిఁ దప, మనఘా యెందేని నొక్కయభిలాషమునన్. 60
- వ. ఆసమయంబున. 61
- క. నాకుఁ బరిచర్యనేయుట, కై కొండుక³స్థాయమున నిజాత్మజ నిష్ఠై
నాకజనకుండు దెచ్చి స, ఖికలితసహాయ నప్పగించె వ్రీతిన్. 62
- వ. ఏను నక్కన్నియ కొలువున కియ్యకొంటి నట్లున్న మమ్ము నిద్రఱుం గూర్చుట
యపేక్షించి సహస్రాక్షుం డతుద్రసాహసక్రియావిజృంభమాణోద్దాముం డగు
కాముం బనిచినం బనిపూని. 63
- సీ. ముందటయెలమానిమొక్కల నలరింపఁ గర్త దా నగుచెలికాఁడు నడువ
నిరువంకలందును విరులతేనియగ్రోలుదొరలు మోదంబునఁ ద్రుల్లియాడ
నునుఁగుశ్చక్రలు తీపుగొనఁ గూయుపులుఁగులచారునాదములు గైవారములుగఁ
జందనగిరినుండి చనుదెంచి చల్లనిబండ్లెల్ల పనులకుఁ బరువు వెట్టె
- తే. జిలుకమావులు గట్టినచిగురుదేరి, పసిడిబలుమీనుపడగ నబ్దెసల మెఱయఁ
జెఱకులఁబువ్వుటమ్ము లేదై ధరించి, కట్టి బిగిసి యేతెంచె నక్కడిఁదిమగఁడు.
- వ. ఇట్లు పచ్చి పచ్చవిల్లుండు వివిక్తప్రదేశంబునఁ బనిత్రగిత్ర కాయ వర్తాస్తరణంబున
సాసీనుఁడ నై యనూనధ్యానముకుళితలోచనం బగు పవనస్థానంబున నాత్మాను
సంధానంబు నేయుచు వెలుపలి నడవడి దడవుగా నుపిగి మగుడి మనంబు

లయంబు నొందెడుపాకంబు గైకొనియున్ననన్నుం గని సమాధిసమవసానం గను
నందాక నాయితం బై నిలిచి యనంతరంబ పరివరపరతంత్ర యై సమీపంబున
నున్నశైలనందన యునికియుం జూచి. 65

చ. అతులితమోహనాస్త్రము రయంబున వింట నమర్చి విస్ఫుర
ద్ర తిరశనాపకర్షణధురంధర మైనకరంబునకా సము
ద్భూతి దెగనిండఁగాఁ దిగిచి తార్కొని నాహృదయంబు నల్లల
క్షితముగఁ జేసి యేసె నిజజీవితనిస్పృహఁడై మురాంతకా. 66

వ. ఇ ట్లేయుటయును. 67

చ. కదలి మనంబు నూతనవికారము నొందఁగ నేను బార్వతీ
వదనసరోరుహంబుపయి వావిరి నిల్పితిఁ జూడ్కి వేడ్క న
మ్మదితయుఁ బ్రస్ఫురత్పులకముగ్ధము లై ననిజాంగకంబు లిం
పొదవఁగ నుండె మేఘసమయోత్థకదంబకవల్లిచాఱునన్. 68

క. ఇది యేమిచంద మేటికి మది యిట్టిద యయ్యె ననుచు మఱి యొయ్యన యేఁ
బదిలుండనై నలుదిక్కులు, వదలక పరికించునపుడు వల నొప్పంగన్. 69

క. తనకుఁ గలయమ్ము లన్నియు, మునుకొని యేయుటకుఁ బూని మున్నున్న తెఱం
గున నచల మొప్పు నిలిచిన, ఘనుఁగు మనోభవుఁడు నాకుఁ గానఁగఁబడియెన్.

తే. ఆదురాత్మునిచేత యయ్యది మహాప, రాధిఁ బఱచుట యెందు నర్హంబ కాదె
యని తలంచునాతలపుతో ననలుఁ డుప్పు, తిల్లె రోచులఁబటుఫాలదృష్టుఖిమున.

చ. అలుఁగకు తప్పునైపు కుసుమాయుధుఁ గావుము దేవ యంచు నా
కొలఁదిన దేవతల్ చదలఁ గూడి యెలుంగులు సూపి వేడ నే
కొలఁదులఁ బోవ కట్లు దలకొన్న హుతాశనుఁ డంతలోనఁ బూ
విలుతునిఁ జాట్టుముట్టుకొని వ్రేల్చిడిలో నొనరించె నీలుగన్. 72

— శివుఁడు శ్రీకృష్ణనిహహాత్మ్యము నభివర్ణించి స్తుతిచేయుట —

తే. పిదప బ్రహ్మాదిసురలు సంప్రీతితోడఁ, జేరి యెఱిఁగింపఁ గందర్పచేష్టితంబు
త్రిభువనములకు హితముగాఁ దెలిసి యేను, గ్రమ్మఱంగనుఁగలిగింపఁ గరుణపుట్టి.

వ. లోకపితామహునిద్వేషంబునుం గలుగుటంజేసి భవదీయపుత్రుం డై జనియించు
నట్లుగా ననుగ్రహించితి నతండు రుక్మిణీప్రథమప్రసవంబునఁ బ్రద్యుమ్నుం
డనఁ బ్రసిద్ధనామధేయుం డై సర్వగుణంబుల నిన్నుం బోలుకుమారుం డమ్మారుం
డుదయించి తనయైశ్వర్యం బంతయు వహించి యీదృశరూపంబున జగన్తోహనుం
డైయున్నవాఁడు. నీవు పూర్వంబునందును నధికతపం బొనర్చి తిప్పుడు చరమ
తపోనుష్ఠాననిర్వాహకుండవు నైతి నీదైనయీభవిష్యత్తపోవిభవంబు నెఱిఁగి
యింతవట్టునకును ఫలరూపంబుగాఁ గొడుకు మున్న యిచ్చుట యిట్లు సువ్య

క్తంబు నేనువలనె వినుకము నీవు నాకుచు మాననీయుండవు నీవహత్త్వం బి
మ్ముచులు సరలు సిద్ధులు నెఱుంగవలయు వివరించెద. 74

సీ. ప్రకృతియు గుణములు ప్రకృతిజన్యం బగువికృతినై ప్రకమును విను వికార
ములు పదియాలునై కలిగినయీ ప్రాపు మాధవ నీస్థూలమహిమ వీని
కలిరిక్తుఁ డిరువదేనపుతిత్వ మీ వని సాంఖ్యులు సూక్ష్మదర్శనులు బుద్ధిఁ
1గని చెప్పుదురు జగజ్జననసుస్థితివిలయంబుల గుణమూర్తివై యొనర్తు

తే. పురుషసూక్తవాచ్యుఁ డపూర్వపురుషుఁ డనుచు
నిన్నుఁ గీర్తింతు రామ్నాయనిష్ఠమతులు
విశ్వసంప్రాప్తికరమున విష్ణునామ
మఖిలవిద్విన్నియు క్తమై యతిశయిల్లు. 75

క. నారము లండ్రు జలము లిం, పారంగ నారంబు లయనమై నీ పునికి
న్నా రాయణుఁ డనఁగా నీ, పే రఖిలపురాణములను వెలయుఁ బ్రసిద్ధిన్. 76

క. వసథాతువు దివిధాతువుఁ, బొసఁగినవసుదేవసంప్రభూతార్థములం
దెసఁగుట జగన్నివాసా, భ్యసనరసికు వాసుదేవుఁ డందురు నిన్నున్. 77

చ. హరి యన సర్వసంహృడ వాటఁ బ్రసిద్ధుఁడ వైతి భక్తులం
గరుణ సుఖాత్మజీవనులఁగా నొనరించుట శంకరుం డనం
బరఁగితి బృంహాణత్వమున బ్రహ్మ యనందగి యీత్రిలోకముల్
వెరవున విక్రమించుటఁ ద్రివిక్రముఁ డైతి త్రివిక్రమంబులన్. 78

క. మధువు లనఁగ నింద్రియములు, మధుద్విషుఁడ వింద్రియప్రమథమున మఱి నీ
వధిక్రశ్రీనిధి వాటను, బుధవద్యులు మాధవాఖ్యుఁ బొగడుదురు నినున్. 79

క. విషయేంద్రియప్రపంచము, హృషీక మనఁ బరఁగు నీ వతీతుఁడవై యు
న్తిషితముగ నది ధరించుట, హృషీకేశనామశోభి వెందును గృష్ణా. 80

క. గోవుమహిదేవి మహి, దేవిఁ బడసితీవు ప్రియసతీతిలకమనం
గావున గోవిందుఁడ వను, భావంబున వామనుఁ డనఁ బరఁగితి పేర్చిన్. 81

క. మననంబున ముని యనఁగా, ననఘ తపస్సీతిఁ దపస్వి యనఁగా విశ్వం
బును శాసించుట నీశ్వరుఁ, డనఁగా నీ కీనియుఁ బేరులై యొప్పారున్. 82

5. నీవు సకలచ్ఛందంబులయందును గాయత్రియు వేదంబులయందుఁ బ్రణవంబును
వర్ణంబులయం దకారంబును నాదిత్యులయందు విష్ణుండును రుద్రులయందు శంక
రుండును మనువులయందు స్వాయంభువుండును నగ్నులయందుఁ బావకుండును
దేవతలయందుఁ బురందరుండును గుహ్యకులయందుఁ గుబేరిండును దేవమునుల
యందు నారదుండును దైత్యులయందుఁ బ్రహ్లాదుండును సర్పంబులయందు
వాసకియు నడలయందు గంగయుఁ బర్వతంబులయందు మేరువు నై యుండు
దావు సర్వవస్తువులయందును నుత్తమం బైనయట్టిభవద్విభూతివిశేషంబును భవ

దీమవ్యాప్తికలితం బని నిన్ను నెఱింగి వినుతింపఁ జాలువాచాలు రెవ్వరు లేరు
విను మింక నొక్కటి నెప్పెద. 83

క. నీవే న్లేన్నియో యన్నియు, నావేళ్లును నోముకుండ నాకు న్నీకున్
రూపింప లేదు లేదం, జేపగిదిని నిన్నుఁ గనుట యెఱుఁగుట నచ్చున్. 84

క. నిను నొల్లక ననుఁ జెరుట, ననుమెచ్చక నిన్నుఁ గొలుచునరునకు నరకా
యనములుగఁ దెలుప హరిహర, వినిరూపణతుల్యగుతులు విభు లేయెడలన్. 85

వ. అని పలికి పరమేశ్వరుండు తపస్వివరులదెస నాలోకించి. 86

క. మునివర్యులార యిందఱుఁ, జనుదెంచినవాడు మీరు సంప్రీతి ననున్
గని యెయ్యదేని నొక్కటి, యనుపమభద్రంబు గనుటకై కడుఁగాంక్షన్. 87

తే. అదియు మీ కేను జెప్పెద నవహితాంత, రంగు లై వినుఁ డింపార నన్నదుక్తి
విని సమస్తభావంబుల ననవరతము, నభ్యసింపఁగ వలయు నయ్యర్థ మాత్మ. 88

సీ. త్రైవిద్యులకు నిరంతరసేవ్యుఁ డధికతపశ్శీలురకు నిశ్యభావనీయుఁ
డర్చనాపరులకు నవిరతారాధ్యుఁడు యోగజ్ఞులకు మనో¹యుక్తిపదము
సాంఖ్యుల కశ్రాంతసంఖ్యేయతత్త్వంబు విరతుల కానందవేద్యభూమి
బోధల కేకాంతబోధనిధానంబు సిద్ధుల కైశ్వర్యసిద్ధిదాత

తే. యఖిలలోకేశ్వరుండు విష్ణుఁ డాదిదేవుఁ, డప్రమేయుండు భక్తదయాళుఁ డిశుఁ
డితనిఁ బరమదైవతముగా నెఱుఁగుఁడిదియ, యధికధర్మంబుమీకుఁ బుణ్యాత్ములార.

క. ప్రణవాభ్యాసైకపరా, యణులై సతతంబుఁ దలంచు నాత్మవిదులకున్
ప్రణతవరదుఁ డీశారా, యణుండు ప్రసన్నుఁ డయి చేయు నమృతావాప్తిన్. 90

ఉ. మీరును నియ్యుపాయము సమీహితసంయమ మైన బుద్ధి నిం
పార దృఢీకరించి కమగాతుఁ దలంచుచు నుండఁగాఁ ప్రభూ
తారతిఁ దేఱుఁ జిత్తము నిరంతరశుద్ధవివేకులై తఁగి
పారము నందఁ గాంతు రనుభావ్యవిభామయు నిష్కహఃత్తునిన్. 91

క. అని యుపదేశించిన న, మునివరులందఱును సంప్రమోదము దమనె
మనములఁ గడలుకొనఁగ శం, భునకుం బ్రణమిల్లి వినయమునఁ బ్రాంజలు లై. 92

శా. దేవా సంశయము ట్టొలంగెఁ గలక లేదై న్ననోవృత్తులన్
భావంబుల్ పరమార్థము న్లనియే సద్భక్తిం బ్రయత్నించి నీ
యావాసంబున కేము వచ్చినఫలం బొరంగఁ బండె న్నహః
దైవంబుల్ మిము నొక్కచోటఁ గనుటన్ ధన్యంబు మాజన్మముల్. 93

క. లోకగురుండవు నీ విటు, మాకుం గరుణించి యుత్తమం బగు ప్రజ్ఞా
లోకము నిచ్చితి శిభక్తి, స్వీకృత యీవిద్య యగుట నెప్పితి దెలియన్. 94

వ. అనిన యనంతరంబి యమృతదేవుండు వాసుదేవు నభినందించి వీడ్కొని దేవీ
సమేతంబుగఁ బ్రమథగణంబులతోడ నచ్చోటన యంతర్ధానంబు నొందె మునులు

ననిమిషులుఁ గృష్ణునకు నమస్కరించి యతనిచేత వీడ్కోలు వడసి తమ తమ నివాసంబులకుఁ బోయిరి హరియును గరుడుని నెక్కి యెప్పటిమార్గంబునం గ్రమ్మటి సామూహ్యసమయంబున బదరీవనంబు ప్రవేశించె నని చెప్పి వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె.

95

— పాండ్రవాసుదేవుడు ద్వారకమీఁద దండెత్త నుద్యోగించుట —

తే. వాసుదేవుడు ప్రీతిఁ గైలాసయాత్ర, నేయు తేర్పడఁ జారులచేత నెఱిగి పాండ్రుఁ డాత్మీయపక్షభూపాలకోటిఁ, గూర్చి యందఱ కిట్లనుఁ గొలుపునందు. మ. ధరణీమండలి నెందునుం దొడరి దోర్దోర్బద్ధతిం గ్రాలుభూ వసులం బల్కుర నుక్కడంచితఁ గడున్ వశ్యోత్తులై వారు నా కరిగా నాత్మభనావళి ల్వరునఁ బ్రత్యబ్ధంబు నర్పింతు రె వ్వరు నస్తత్పటువిక్రమస్ఫురణకున్ వక్రింప రెక్కాలమున్.

97

క. యాదవులు కృష్ణుప్రాపున, నాదగువేడిమికి ¹నోర్చి నడుకక యెదురై యేదియు నెఱుంగరు శౌర్యో, న్నాదంబున నున్నవారు మహిమోద్ధతులై.

93

వ. ఇది మదీయం బగు హృగయంబున శల్యభూతం బై యున్నయది యదియునుం గాక.

99

తే. తాను బసులఁగాచినగొల్ల దనకు నేటి,మహిమ యాకృష్ణుడును నింతమఱచినాఁడు చక్ర మొక్కటి గల దని చక్కనుండఁ, డేపుమిగిలిన మగఁటిమి సూపఁ గడఁగు.

క తన చక్రముఁ దన శంఖముఁ, దన శార్ఙ్గముఁ దనదు గదయుఁ దన ఖడ్గంబున్ నను బోఁకినఁ జెడిపోవుట, మనమునఁ దలఁపఁ డతఁ డధికమత్తుడు గాఁడే.

101

తే. వసుధలోపల నిగువురు వాసుదేవు, లున్నఁ దడఁబాటు గాదె యే నొక్కరుండన పేరు నెల్లింతు నని వీని పేరణంతు, మెచ్చి ²భూపాలు రెల్లను విచ్చలింప.

102

క. నాకు సుదర్శన మనునీ, భీకరచక్రంబు గలదు బెట్టిదముగ నే న్నాకైదువు గొని చేనెద, నాకృష్ణు సుదర్శనంబు నని బొడిపొడిగాన్.

103

తే. అతనిపాంచజన్యమునకు నస్తదీయ, పాంచజన్యశంఖం బిది ప్రతిభటంబు దీనియుద్ధతథ్వానంబు దెసలఁ బొంగి, మ్రింగుఁ దన్తహాశంఖసమిద్ధరవము.

104

క. హరిచేతినందకము మ, త్కరవాలం బైన నందకంబును నని ని ర్భరముగఁ దాఁకెడు క్రేంకృతి, విరచింపదె మీకు నెల్ల విస్తయభయముల్.

105

మ. కమలాక్షుండును నేను నొండొరుపయిం గొమోదకుల్ వైవ ను గ్రముగాఁ బోర సహస్ర లోహరచనల్ గావింపఁగాఁబడ్డ యీ యమదండోపమ మైన మద్గదకు నాహారంబు గాకుండఁ బ్రాణములం గావఁగ శక్యమే యతనికిఁ సర్వప్రయత్నంబులన్.

106

క. మామకశార్ఙ్గనిర్గత, మై మార్గణవేగ మెసగి యెచ్చుతశార్ఙ్గ
వ్యాము క్తతుచ్చశరతతి, వే ముంపగఁ జూతు రింక వేకుక మీరల్. 107

వ. చక్రాయుధుండును బాంచజన్యలక్షణుండును శార్ఙ్గధన్వంశును గదాధరుం
డును నందకహస్తుండును నైన వాసుదేవుండ నేన కాని గోపాలబాంకునకుం
బనిగాదు నన్నట్టి ప్రశంసనంబులఁ గొనియాడండు కొనియాడనివాడు సువర్ణ
నిష్కథాన్యంబుల భారశతంబుల దండం బరువంగలవాడు మత్స్రీయసఖుం
డైన నరకాసురు వధియించి మాటులేక మలయు నబ్బలియుం బరిచూపు కృత
కృత్యుండ నయ్యెద నిది నిశ్చయం బనిన నతని వాక్యంబులు గొందఁ జిభినందిరి
గోవిందు విక్రమంబునఁ దొల్లి ¹సెట్టంబడినరాజులు సంత్రాసంబు నొందిరి కొందఁ
ఁజనశ్రంబును విష్ణు నిర్జించి నీకుం బ్రయంబు నేయుదు మని పంతంబులు వలికిరి
పాండ్రపతియును యదునగరిపై నరుగ నుత్సాహంబు నేసె నయ్యవసరంబున. 108

— పాండ్రకవాసుదేవుడు నారదునితో శ్రీకృష్ణునిమీది వైరంబు చెప్పట —

క. చారుశరీరద్యుతిశిత, శారదనీరదుండు ధీవిశారదుండు భవో
త్తారదుఁ డాశ్రీత వితతికి, నారదుండు దదీయగృహమునకు నేతెంచెన్. 109

క. మునివల్లభునకు నెదురుగఁ, జని యర్ఘ్యం బిచ్చి తెచ్చి సముచితకనకా
సనమున నునిచి యొనర్చెన్, జనపతి పాద్యాదిహృద్యసత్కారంబుల్. 110

క. అన్నియుఁ గైకొని యతఁడు ప్ర, సన్నతఁ గుశలంబు లడుగ సర్వంబును సం
పన్నముగఁ జెప్పి యిట్లను, నున్నతభుజఁ డగునరేంద్రుఁ డూర్జితబుద్ధిక్. 111

మ. సురదై తేయభుజంగమద్యుచరరక్షో యక్షగంధర్వకి
న్నరవిద్యాధరగోచరంబు లగునానాలోకముల్ లోక²
త్వర నీకున్ కిసుగమంబు లెందును గతివ్యాఘాత మేకాలమున్
బొరయం జెప్పరు నీవిహారసరణిం బుణ్యుండ వీ వెమ్మెయిన్. 112

క. కాపున నెచ్చటి కెచ్చటి, కీ వరిగెద వచటి కచటి కేర్పడ నత్యం
తావహితబుద్ధివై బుధ, నేవిత నాకోర్కి యొకటి నేయఁగ వలయున్. 113

సీ. సమరపరాక్రమచండుండు పాండ్రుండు విఖ్యాతుఁ డఖిలపృథ్వీతలమున
వాసుదేవుం డన వానిచే రంచితచక్రాదిఘోరలక్షణము లెల్ల
వానివి వాని నెవ్వారికి నిర్జింప నలవిగా దొకగొల్లఁ డతిచపలత
నవ్వీరువేరును నడియాలములుఁ దాను గైకొని యున్నాడు గానఁ దొకఁడు

తే. నట్టిపగతుని ననిఁ గూల్చి యద్వితీయ, కముగఁ దనసంజ్ఞ చెల్లెంపఁ గలుగువాడు
వానిలావును నెఱుంగుదు మానవేంద్రు, లేంద ⁴జేనియు వానిచే హింస పడిరి. 114

వ. అని యివ్వధంబు గప్పక క్రమంబున. 115

- చ. అజాసభఁ జెప్ప మింద్రుసభ నాడుము వహ్నిసభ న్నణింపు మ
 ర్కజాసభఁ బల్కు యతుసభఁ బ్రస్తుతి నేయుము గోవృషాంచిత
 ధ్వజాసభ నుగ్గడింపు మహిదానవభూచరకోటిదొడ్డి యీ
 త్రిజగములందు నెందును జరింపుము సర్వసభాంతరంబులన్. 116
- క. ఇదె నీయడుగుల కెరఁగెన, సవయాత్తక! యింతవట్టు సంప్రాప్తనమున్
 దుచిముట్టఁజేసి క్రవ్వుట, ముగలింపుము నన్ను వినుము మునివర యింకన్. 117
- సీ. చెలులుఁ జొట్టలు నైనబలియురు భూపాలు రేపాటికూడినా రెంద టేని
 రథములు గరులు దురంగంబు లెన్నంగఁ బెక్కు కాల్బలములు లెక్క కెక్కు
 డీసైన్యకోటితో ¹నీనున జగములు తల్లడిల్లఁగ బెట్టు దాడివెట్టి
 యదుగణంబుల నెల్ల నణఁచెదఁ దూలించి తత్పురిఁ గాల్చి మాధవునిఁ దొడరి
- తే. శార్ఙ్గనిర్భు క్తశితపర్వశరచయములఁ, దనువు ర క్తంబుతో నిండి ధాత్రిదోఁగ
 నీకు గగనరంగంబున నిర్నిమేష, దృష్టిఁజూడ నాట్యంబు సంధించువాడ. 118
- క. అన విని యల్లన నవ్వన, దనవదనము వింతచెన్ను దలకొనఁగా లో
 చనరోచులు దళుకొత్తఁగ, ననిమిషముని యిట్టు లనియె నాతనితోడన్. 119
- ఉ. ఏను సమ స్తలోకముల నెప్పుడు నడ్డములేక వేడుకం
 బూని చరింతు సర్వజనపూజ్యుడ నాపలుకెల్లవారు నౌ
 నౌనని యాచరింతు రది యట్టిద యైనను నీదువాక్యముల్
 మానవనాథ యన్నియును మానము గానిని నాకుఁ జూడఁగన్. 120
- క. హరి యెక్కడ నీ వెక్కడ, హరికిని నీకును విశేష మరయఁగ భూభృ
 త్పరమాణువులకుఁ గలయది, పరికింపవు హరికి నీవు ప్రతియోధుడవే. 121
- ఉ. సర్వసముండు సర్వగుణసంపదపేతుఁ డనంతఁ డాద్యుఁ డీ
 సర్వజగంబు నొక్కరుడ చక్రములావునఁ జక్రవ ర్తియై
 గర్వ మెలర్ప నేలు రిపుగర్వహరుండు మురాంతకుండు నీ
 గర్వము నెల్ల నిచ్చటనకా కటు నల్లెడు సాగివచ్చునే. 122
- తే. వలవ దుడుగుము నిన్నును వాసుదేవుఁ, డందురే బుద్ధియుతులు సర్వాధివాస
 సిద్ధయై వాసుదేవాఖ్య సెల్లె ²నట్టు, లుర్విలోపలఁ దత్తుల్యుఁ డొరుండు గలఁడె.
- క. నీచక్రము నీశంఖము, నీచాపము నీదుగదయు నీఖడ్గంబున్
 నీచారోపితములు విను, చూచిన నవ్వుదురు వీని గూరులు ధరణిన్. 124
- ఉ. చక్రము శంఖము న్నదయా శార్ఙ్గము ఖడ్గము విస్ఫురన్తహా
 విక్రము డైనదేవుండు త్రివిక్రము సొమ్ములు నిక్క మింత నీ
 చక్రముఁ శంఖము న్నదయు శార్ఙ్గము ఖడ్గము మాత్రె వాని కి
 య్యక్రమవాక్యము ల్చెలుచు నాయువు శ్రీయుఁ గులంబుఁ దేజమున్. 125

- క. నవ్వెడువారల నెఱుగవు, క్రొవ్వున నిటు వలికె చేల గోవిందుని నీ
వెవ్వరిగాఁ దలఁచెద వతఁ. శుద్ధిల్లారెకు భవన్తదోధతి యణఁపన్. 126
- వ. అనినః బొండ్రుండు ప్రహసితాననుం డగుచు నమ్మునిపుంగవుం గనుంగొని. 127
- క. మాతాడినఁ గోపింతురు, నీటుగ శపియింతు ¹రేము నీబోటులకున్
నూఱంతలువెఱుతుము మముఁ, గాఱియగా నిల్లు పలుకఁ గలరే యన్యుల్. 128
- తే. నీవు మామగంటిమి గని నిక్కువముగ, మెచ్చుతఱియుచు వచ్చు నీమీఁద నిక
నిప్పు డూరక వాగ్వాద మించుకయును, నెలవులేదు విచ్చేయుము సిద్ధవర్య. 129
- క. నావుడు బ్రహ్మతనూభవుఁ, డేవాక్యముఁ బలుక కపుడ యేగె బదరి క
చోచ్చి విష్ణుఁ గాంచి పొండ్రుబ, లావష్టంభంబుచంద మఖిలముఁ జెప్పెన్. 130
- ౧౭ పొండ్రవానుదేవుడు ద్వారకానగరంబుపై దండెత్తివచ్చి యుద్ధము సేయుట ౧౮ —
- వ. అమ్మహావీరుఁడును విని యతనితోఁ దదనురూపం బగువీరసల్లాపం బొనరించి
వీడ్కోలిపె నంత. 131
- క. ఆరాత్రియ పొండ్రుఁడు దీ, వ్రారంభుఁ డనేకబలసహస్రంబులతో
ద్వారావతినగరిపయిం, దారుణముగ దాడివెట్టెఁ దద్దయు నలుకన్. 132
- వ. ఇట్లరిగి పురంబు పూర్వద్వారంబు గదిసి బహుసహస్ర సీమనికరాలోకనంబున నవ
విస్తయకారి యగుప్రకాశంబు గలిగించుచు గజబృంహీతంబులుఁ దూరంగము
హేషితంబులు వీరభటుసింహనాదంబులు నొక్కట దిక్కుహరపీడనం బొనర్ప
దుస్సహు లగుమహీపతులుం దానునుం గూడి వేరువాడి భేరినిస్సాణకాహళ
కోలాహలం బొనర్పం బనిచిన. 133
- చ. అనిశము నప్రమత్తమతి నాయితమై కరదీప్తిల్ వెలుం
గ నఖిలరాత్రులుం దివసకల్పత నొండగ నున్నయాదవుల్
ఘుఁ డగుపొండ్రురాకకుఁ దగంగ నొకింతయు సంభ్రమంబు లే
కనువుగ సర్వనైన్యముల నప్పుడ పన్ని భయంకరోద్ధతిన్. 134
- వ. ఉగ్రసేన బలదేవసాత్యకి కృతవర్తలు మున్నుగా వెడలి ప్రతివీరులం దలపడి రట్టి
తలపాటున హయంబులమీఁదివారు హయారోహకులం దాఁకి పెనంగ గజంబులం
గలవారు గజోపరిస్థితులఁ దొడరి పోర రథికులు రథికులం బొదివి కయ్యంబు
సేయఁ గాల్వారు కాల్వారం బెరసి పోట్లాడ సందడి నొండొండ యొదవి పెంధూళు
లెగసి దివియలచేతనుంబోని క్రొత్తచీకటిఁ గలిగించి దిగులు పుట్టునట్టి బెట్టిదం
పుఁజందంబు దలకొలుపం దలంకక దరికిం బొచ్చి చిచ్చుఱిపిడుగులంబోని యష్టులు
దిక్కుఖంబుల దీటుకొలుపుచు మేటిబోదులు కన్నాకులయి తమతమవంగడంబులఁ
బురికొలిపిన నిరువాఁగును నద్భుతసంప్రహారం బొనర్చె నందు. 135
- మహాస్థగర. కూలెం గుంభివ్రజంబుల్ గువలయ నుద్రువకా ఘోటకశ్రేణి మ్రగ్గెం
దూలెం దేరు ల్పదాతు ల్లుమురులయిరి నిర్మాతఘాతీకనిగ్య

త్రిలాలోదుస్తవంతు 2ల్కిలకిల రవసంక్రిడమానోగ్రభూతా
భీలశ్రీలం దలిరేచ్చం బృధుపలలచయస్థితరోదన్యు లొప్పన్.

136

వ. అట్టియొక నేకలవృత్తం దేవునిగిలి యారవనైన్యంబున కెదిర్చి తన పేరు సెప్పి
యార్చి శంఖం జొత్తి యిది యేమి సాత్యకి యొక్కడవోయె గృతవర్త పాడసూ
పండు బలదేవునికి మదిరామసింబు దెలిపెనే కృష్ణం డెచ్చోట నొడిగె నేను
వచ్చుట నెఱింగిన నెంతటివారికిం దాల్చి దలకొలుప శక్యం బగునే యనుచు
గదిసినం గడంగి యదువీరు లతని దాకి రమ్మహాధన్వి యుగ్రనేను నేబది
బాణంబులను వసుదేవు నేడింట నుద్ధవుని బదియేసింటను నక్రూరు నేసింటను
గదవి నిరువదేసింటను సారణం బదునొకంటను హార్దిక్య నాలుగింటను నొంచి
తదనుచులగు యోధుల నపరిమితశరపరంపరలం గప్పినం దలరి నైన్యంబులు విచ్చె
నెల్ల దెసలం పల్లడంబున దీపహస్తులు దివియలు వైచి పాఠినఁ జీకటి భయాంధ
కారంబునకుం దోడ్పడియె నట్లు యదువర్గం జొదుంగుటయుఁ బొండుండ్రండు
తన్నుఁ బ్రాప్తనిజయుం గాఁ నలంచి చెలంగి యెలుంగెత్తి.

137

సీ. ఓరాజనరులార మీరును మీవారుఁ దడయ కొక్కట నెల్లకడలఁ గదిసి
కొటఁబ్రాకుండు లీలఁగూలంగఁద్రోయుఁడుకీతాలోగ్రయంత్ర కేతనచయములు
పురిలోనఁ జొచ్చి విస్ఫురితగేహంబులయర్థసంచయముల నాచికొనుండు
వెలయాండురనుగొండియలఁ బరిచారికాశ్రేణుల నొండొండ చెఱలువట్టు
తే. డేనుఁగులను గుఱ్ఱములను హేమరత్న, రథవితతిఁ గొనుఁ డనిఁదొడరంగఁబడిన
పురుషునాయుధహస్తునిఁ బొడిచి కూల్పు, డింతతోడ 4నవృష్టియై యిలయెలర్ప.
వ. అనిన నతనియాజ్ఞ నఖిలసేనాచరులుం గోట వొదిలి బరవసంబుచేసి రాసమయం
బునఁ దదీయంబగు కలకలంబులు బహుళంబులైన నాకర్ణించి యనుత్సాహంబులై
యన్న యాత్మీయుల నందఱం జూచి సాత్యకి దన మనంబున.

139

చ. సకలకుటుంబభారమును సన్నతి నాపయిఁ బెట్టి యాత్మలో
వికృతి యొకింత లేక కడువేడ్క నుమాపతిఁ గొల్పి దవ్వగా
నకట ముకుందుఁ డేగె రిపు లాక్రమ మిట్లొనరింప నాకు నూ
రక కరుఁగొంట పాడియె పురంబును రాజ్యముఁ గాతు నెమ్మెయిన్.

140

క. ఏను గడంగిన నెదురం, గా నెవ్వానికి వశంచె కమలాక్షపద
ధ్యానపరుల కెందోను జయ, మా నని చెప్పుదురు పెద్ద లది బొం కగునే. 141
౪. శాత్రవుని దుర్జయత్వంబుకతనను బహుదేశనైన్యంబులు గూడి వెల్లుగాఁ దోచు
టవలనను గేశవుండు లేకునికిని బలుమగలును టిన్నవడి చూచెదరు వీరిం దెలిపి
పురికొలుప కున్నఁ గర్జంబు దప్పు నని తలంచి దారుకానుజు నరదంబు నడుపం
బనిచి సింహనాదంబు నేసి శరాసనశింజినీబరిస్ఫలనం బొనర్చి దొరలం
జేర్కొని.

142

మ. ప్రగుణోత్సాహులు యాగవోత్తముఁకుం బ్రశస్తులై తొల్లి యే
మగలు మైమయిఁ బో రొనర్చిరె వృథా మానాకులుం డైనయీ
వగతుం డెంతఁజినాఁడు వ్రేల్చిడిన యే భంజించెదకా వీలి మీ
రు గరిష్ఠస్థితి నన్నుఁ జూచుఁడు రణారూఢి నిగ్గనోదింపగన్. 143

క. మఱచితిరే యదువిభుఁ డిం, దఱకును బురి యొప్పుగించి తగ నేఁగుట యి
త్తఱి నది శూరులు వోవఁగఁ, గొఱయగునే మగతనంబుఁ గులముచు మనకున్.

వ. అని పలుక నందఱు నుత్సాహంబునం బొదలి యవ్వీరుం గూడికొనిరి క్రమ్మఱం
గరదీపికాసహస్రంబులు బెలసె సచాభంబు లగుటంజేసి సైన్యంబులుం గలంక
దక్కి కడంగె రణతూర్యంబులరవంబుచు సుభటులయాహ్వానంబులు గజబృం
హితేతురంగ హేషితరవంబులు రథనేమినినాదంబులుం గలసి యొక్కటి యై
పిక్కటిల్లి దిక్కులు వగిల్చె నట్టయెడ. 145

క. నలుదెసలఁ గోటఁ బ్రాకెడు, బలవంతులఁ బగఱఁ జూచి ప్రస్తుతబాహు
కలనంబు మాన్పుటకుఁ గ, ట్టులుక శినికులొద్దహుఁడు సమాహితమతి యై. 146

క. అనిలాస్త్రంబు ప్రయోగిం, చిన నది హొక్కాకు లట్లు చెల్లాచెదరై
చనఁ జేసెఁ బెలుచ శాత్రవ, జనులం బ్రాకార మస్త్రసంవృత మయ్యెన్. 147

వ. అట్లు చెదరిన పాండ్రసైనికు లందఱు నేలిక యున్నయెడకుం బోయిరి సాత్య
కియు సైన్యంబు దనతోడన చనుదేరఁ దఱిమికొని చని ప్రతిసేనయెదుర నిలిచి
యి ట్లనియె. 148

— సాత్యకి పాండ్రవాసుదేవుని నెదిర్చి యాక్షేపించి యుద్ధంబుచేయుట —

సీ. అక్కట రాజాన్వయమునందుఁ బ్రభవించి నీచుండై యేమియు రాచపాడి
యెఱుంగక నడురేయి యెల్లజనంబులు సుపులై యుండఁగఁ బోరునట్లు
సనుదెంచె నెవ్వఁ డాతనిఁ గోరి వెదకెద నిదె దివియలు వట్టి యెచట నున్న
వాఁడు సూపుఁడు పాండ్రవసుధేశుఁ గేశవుబంట సాత్యకి యనుప్రకటబలుఁడ

తే. నాయితంబయి వచ్చితి నాలమునకుఁ, గార్దుకం బాదిగా నెల్లకైదువులను
శూరవరుల మెప్పించెద భూరిశక్తి, కలిమి దానుచు జూపంగ వలదె నాకు. 149

క. తను మగిడి పోయివచ్చినఁ, దనయానయ రాజధర్మతత్పరుడై నా
సునిశితశరములచేఁ జ, చ్చిన మేలాప్తజను లింతసెప్పుఁ డతనికిన్. 150

క. నావిని పాండ్రుఁడు నిజసై, న్యవలిముందటికి వచ్చి యతులధ్వజబీ
లావిర్భావము శరచా, పావప్టంభంబు మెఱయ నధికోధతుఁ డై. 151

వ. ఆతని నుపలక్షించి యి ట్లనియె. 152

తే. ఓయి సత్యకాంతజ నీవు యుద్ధమునకు, వచ్చినాఁడ వెక్కడ నున్నవాఁడు గృష్ణా
డేరువిడిచి చిక్కులపారుటిదియ యతఁడు, పసులఁగావక యోధుండై పరఁగు పెట్లు.

- క. నను నెఱుంగఁడె నానామము, దన కలవడునే తలంపఁదగదే దీని
న్వనితాహంతకుఁ బశువిశ, సనకారికి నిట్టిపేరు సదృశమె యరయన్. 154
- ఉ. నాచెలికాని నాధరణినందనుఁ జంపినవాఁడుఁ గాన బా
హుఁచతురుండ నై యతని నాజిమొన న్వధియింప వచ్చితిన్
వే చనుదెంచి తాను నను ¹వీక నెదుర్చుట యొప్పు నీదెస
న్నీచము నాకు సంగరము నీవు చొలంగఁగఁ బొమ్ము నెమ్మదిన్. 155
- మ. అటుగా కించుక నిల్వనోపిన మదీయాఖండకోదండ ము
దృఢమై యీచెడు బాణసంతతులచందంబుం దగం జూడు మం
తటిలో నీపని సక్తనయ్యెడు నవేతప్రాణఁ గానింతు మి
క్కుటపుగ్గొ న్వణఁగంగఁ గుండు నెద మీగోపాలుఁడుకా బాలికా. 156
- వ. ఇచ్చోటి పసులవ్రేఁ గంతయు నీతలన యెత్తి తానుఁ గైలాసపర్వతంబునకుం
బోయె నని వింటి మాకృష్ణుండు వచ్చినయప్పటికిం దగిన కర్జంబు సూచికొనియె
దము నీకు పాదునిలిచి మీయేలికకుం బ్రియంబుగాఁ జచ్చుటయు ధర్మంబకాదె
యనిన వై నేయుం డట్టహాసంబు నేసి యతని కిట్లనియె. 157
- చ. హరిఁ బరమేశ్వరేశ్వరు సమస్తజగత్ప్రియుఁ గీడువల్కుడు
ర్నరుఁడవు నీదుజిహ్వా పలుప్రయ్యలువాయు నోరఁ బెల్లుగాఁ
దొరఁగవు తోకపుర్వు లెడఁ దూఱ(ల)దు ప్రాణము సూడుమామహా
ధురమయి చేరె మృత్యు విటు త్రుళ్లకు మొప్పదు సెప్పెదం దుదిన్. 158
- తే. ఆదిదేవునిపేరు చిహ్నములు మోచి, నంతటనె యాతనికిఁ దుల్యఁ డండ్రై నిన్ను
సింహచర్మంబు దొడిగినఁ జెనఁటికుక్క, గంధగజగంధమునకును గలదె నిలువ. 159
- క. ఒక్కడ సర్వగతుండై, యెక్కుడుక్రియ వాసుదేవుఁ డితఁ డని పెద్దల్
మ్రొక్కఁగ నుండుజనార్దరుఁ, డక్కరణి యనన్య మెఱుంగ వైతి దురాత్మా. 160
- మ. భువనస్వామికి ద్రోహి వైనకుమరిం బోసీక నిన్నిట్లు గ
ప్తవిధిం బెట్టి తిలప్రమాణశకలస్రస్తాంగునిం జేసి మ
జ్జవసామిశ్రభవ త్రనూపలముల్ సాలంగ నేఁ డిచ్చుటకా
నవభంగికా బహుయాతుధానతతికి ⁴నవ్విడించు నాబాణముల్. 161
- తే. ఇంతలో శౌరి చనుదెంచెనేనిఁ దీవ్ర. భూరిదివ్యాస్త్ర చయములఁ బొదివి పట్టి
కట్టి యొప్పింపఁ బశువవై కంసదమను, ఖడ్గధారకు లోను గాఁ గలవు నీవు.
- వ. అని యివ్వధంబున నన్యోన్యంబు పరుషంబులు వతికి తలపడినం గయ్యం బ
య్యిరువురకు ఘోరం బయ్యె నందు. 162
- క. తెగనిండఁ దిగిచి యొకయా, శుగ మప్పొండ్రకునియురము సొనిపెఁ దొలుతనా
నగధరుతమ్ముడు దానం, బగతుఁడు వడవడవణంకి భ్రమగొని తిరుగన్. 164

క. ముక్కున నోరను నెత్తును, గ్రుక్కున వెడలంగ ధైర్యకతిమఁ డగుట. దా
నొక్కింత సైచి.యంతన, నెక్కిను తెలివునఁ బ్రహసనిర్భరమతి యై. 165

తే. తొమ్మిదియు నైదు క్రొవ్వాడితూపు లయ్య
దూద్యహునిమీఁద నేసి వేటొక్కవలుద
నారసంబున ఫాలంబు నాటుటయును
మూర్ఖువోయి రథంబుపై మ్రొగై నతఁడు. 166

వ. ఆలోనఁ బొండ్రుండు నిరువదే నమ్ముల నతని సారథి నొప్పించి రథ్యంబుల
నాలుగింటిని నాలుగు శరంబుల స్రుక్కించి సింహనాదంబు సేసె నంతటం దెలిసి
శినివరుండు. 167

క. తూఁగాడుసూతుని సము, ద్వేగంబున వడఁకు రథ్యవితతిం గని 18¹
పాగమశిలతుం డై ఫణి, భోగనిభం బైనచాపమున నొకశరమున్. 168

వ. వజ్రోపమం బైన దాని సంధించి బెట్టిదంబుగాఁ దిగిచి పగతు నురంబు వ్రయ్య
నేసి మూర్ఖ ముంచి. 169

తే. పడగతోడన తునుమాడి పటుహయములఁ, జంపి సారథిఁ బరిమూర్చి సకలనభము
బూరటిల్లంగ సింగంబుపోల్కిఁ బెలుచఁ, బొరి కినుదీర్ణగర్జాపరిస్ఫూర్తిఁ జెలఁగె. 170

వ. పొండ్ర పతియును నాలోనన తెలిసి హతరథ్యం బగు రథంబు డిగ్గి సాత్యకి రథంబు
గుఱ్ఱంబులం బడనేసి సూతు సమయించి రథావయవంబు లన్నియు ననేక సహస్ర
సంఖ్యంబు లగు విశిఖంబులం బొడివొడిసేసె నిన్విధంబున. 171

క. ఇరువురును విరథులయి యొం, డొరువుల చాపములు నటికి యొక్కట పటుతో
మరశక్తిముఖాయుధములఁ, జిరముగఁ బోరిరి చలంబుఁ జేవయు నలరన్. 172

వ. తదనంతరంబ గదాహస్తై లై లాఁకి యభ్యస్తంబు లగు సమస్తకళావిస్ఫారంబులు
ప్రశస్తంబులుగాఁ బెద్దయుం బ్రొద్దు పెనంగి యన్యోన్యఘాతంబుల నుద్యాతం
బైన రక్తంబున సిక్తంబు లై ప్రతీకంబులు వసంతాశోకంబులకు సదృశంబు లై
యసదృశోల్లాసంబున నుద్యాసిల్లఁ గొండొక తడవునకు గదలు మిథోహననంబు
లైన విడిచి పిడికిళ్లకుం బొచ్చి పెచ్చు వెరిగి పొడుచునప్పటి చప్పుళ్లు సర్వఘాత
భీతిజననచండంబు లై యొండొండ వొదలఁ దలంబుల వ్రేసియుఁ బెడచేతుల
నడిచియుఁ గూర్పరాహతు లొనర్చియు జానువుల నొంచియుఁ గేశాకర్షణనఖ
విఖండనప్రముఖంబులం దొడరియుఁ బోరి తమపోరు సూచువారు తమ్ము
నుద్దేశించి యీ సాత్యకి యీ పొండ్రుం బొంగొనక యేల విడుచు నీ పొండ్రుండు
సాత్యకిని మడియింపక యుడుగ నేరండు వీరిద్దఱు నొక్కలావువారు గాన
యొండొరువులచేతం జచ్చి వీరస్వర్గంబు నొందుదు రింతియ కాని యలంకు
నిలువ రిట్టిశౌర్యం బిట్టిధైర్యం బిట్టిచలం బిట్టిబలం బెచ్చోటఁ జూడ మెయ్యెడల
విన మెన్నఁడు నెఱుంగ మనుచుం బ్రశంసింప నకంపితప్రకారులై తాఁకి రయ్య

వసరంబున నుభయ బలంబులం బేరుకలరధికు లిరుదెసలం గ్రంధిగాఁ దఱిమి సందడి
చేసిన నాసాహసికులు పాసిపోయి రంత.

173

— వికలవృద్ధుడు బలరామునితోఁ దలవడి ఘోరయుద్ధంబు సేయుట —

మ. బలదేవుండును నేకలవృద్ధును దృఢదృష్టాహులై తాఁకి యు

జ్వలచాపంబులఁ బోరుచో బలుని వింశత్యస్త్రతీవ్రాహతి

నొప్పలియం జేసి తదాశుగంబుల వెనక సూతుం బ్రపీడించి క

ట్టులుకం ద్రుంచె నిషాదనాథుండు ధనుర్జ్వావల్లి భల్లంబునన్.

174

తే. వింట నొండొకగొనయంబు వేగఁగూర్చి, కేశవాగ్రజుఁ డొకకోలఁ గేతుదండ
ముర్విఁగూల్చి కార్తుకము వేటొకట నఱికి, ¹పదిట సారధిఁ బదిట నప్పలియునొంచె.

క. మఱియును ముప్పదిండుములఁ, గిఱికొన సరదంబు వొదిలి కేళియ పోలెక

మెఱసిన సైవక వేటొక, నెఱవి ల్లెక్కిడి కిరాతనృపతియుఁ గడఁకన్.

176

క. ఆతనిచనుమర విశిఖ, సూతము సేయుటయు నొచ్చి స్రుక్తి హలాంకుం

డాతతరోషసముద్ధతుఁ, డై త్రుంచెన్ బిడియకొలఁది కహితునిధనువున్.

177

వ. ఏకలవృద్ధుం డడిదంబు వుచ్చికొని కివిసరి వైచె నది యదనందనుం డేనమ్ముల నడు
మన పొడినేసి మఱియు నొక్క మండలాగ్రంబు సారధిగుఱిచి వైచినం బదిబాణం
బుల ఖండించి చండఘంటావిభూషణ యగు భీషణశక్తి వైచిన నొడిసిపట్టి
మగుడఁ దద్వక్షంబు లక్ష్యంబుగా వైచిన నప్పాటున నష్టేటిమగండు సొమ్మసిలం
బోయి తేరిపయిం బడినం గని తదీయు లగు నిషాదయోధు లేనుబదియెనిమిది
వేలు రథతురంగమాతంగసముదయంబుతోడం గదిసి.

178

క. మిమతఁగరివోలె దిక్కుల, యెడములు దమమయమకాఁగ ⁴నేకాకృతితో

గడిఁదిగఁ బొదివిరి రాముని, నడరఁ దదాఘోష ముగ్రమై గగనమునన్.

179

తే. అలిగి హలమును ముసలంబు హస్తయుగము

నందు ధరియించి తాలాంకుఁ డరద ముడిగి

యెఱుకుమూఁకలమీఁదికి నుఱికి విలయ

కాలకలుషకృతాంతానుకారి యగుచు.

180

క. నాఁగటఁ దగిలిచి తగిలిచి, ప్రేగగురోకలి యమర్చి వ్రేయుచుఁ దోడ్తో

రేఁగెడుదర్పమ బాసట, గాఁ గూల్చెను బగఱనెల్లఁ గడుఁజోద్యముగాన్.

181

వ. అట్లు ముహూర్తమాత్రంబున నఖిల నిషాదనై న్యంబులం బొడినేసి యపరిమిత

రక్తశూంసమేదంబులుఁ గ్రవ్యావభూతబేతాళజాతంబులకు నభూతపూర్వకం

బగు పర్వంబు సంఘటించె నంతం దెలిసి యేకలవృద్ధుండు.

182

క. తననేనపాటు దెలియం, గని కోపము మిగులఁ బెద్దగద గొని బలభ

ద్రునిమీఁదఁ గవినై నతఁడును, ఘనగదఁ గైకొని కడంగెఁ గలుషం బెనఁగన్.

183

1. పదిటఁ బదిట సారధి రథి బడిమి నొంచె. 2. పిడికొలఁదికిన. 3. పి.చి. 4. శకాస్త్రకలిక.

5. బొడిచిరి.

- వ. వారలీరువురకు నతిభీషణం బగుగదాకణంబు ప్రసర్తిల్లె నందు. 184
- సీ. గదలొక్కటొకటిఁ దాఁడంగ నుప్పతిలు మిశుంగులుల దిక్కుటములు దుఱంగలించె
హుంకారములు నగరోన్నతప్రాకారవలభులఁ బ్రతిశబ్దవతులఁ జేసె
జరణఘట్టనముల ధరణియంతయు¹ బిట్టు గదలి పాతాళంబు గదియఁ గ్రుంగె
దర్జనోక్తులపటుధ్వానంబు లాకాశచరులకుఁ జిత్తసంచలన మొసంగె
- తే. నుభయబలములవారుఁ బోటుడిగి వెఱయు, వెఱఁగుపాటునుగదురనవ్వీరవరులఁ
జూచుచుండిరి కలహసంక్షుభితఘోర, శూరవారణద్వితయంబు జూచుకరణి. 185
- వ. ఇవిధంబునఁ బొండ్రసాత్యకు లొక్క దిక్కునను బలదేవనిపాదపతు లొక్క వల
నను గయ్యంబు నేయుచుండ నలువుర కారణంబున నపరిమితజనసంక్షయం బగు
చుండె నంత. 186
- ఆ. దీపరుచులతోన తిమిరంబు దోడ్తోనఁ, దఱుంగఁ దారకములు దరతరంబ
యడఁగ వస్తుమూర్తు లన్నియు నొండొండ, తోఁపఁ దెల్ల నయ్యెడ దూర్పుదిక్కు.
- క. అరుణోదయరుచు లొయ్యనఁ, బరఁగుచుఁ గమలములతోన ప్రాణుల కెల్లం
బరిబోధము నొదవింపఁగఁ, గరణీయంబులు బహుప్రకారత వెలసెన్. 188
- క. కుముదవనంబులతోడన, కమనీయపినమ్రజననికరపాణితతుల్
సమయముకుళితమ్ములు గాఁ, గమలహితుఁడు ప్రధమగిరిశిఖరమణి యయ్యెన్.
- ❀ శ్రీకృష్ణుఁడు కైలాసంబుననుండి మరలి ద్వారకానగరంబునకు వచ్చుట ❀
- వ. అట్టిదివసప్రారంభంబున సంరంభం బెనుగ రెండుదిక్కుల యోధులు నధికసంరం
భంబుగా బెరసి పెనంగఁ బొండ్రవిభుం డెలుంగెత్తి యాత్మీయనైన్యనాయకుల
నుద్దేశించి. 190
- క. మన మెంతలాపునేసినఁ, బని దీఱదు నేకుఱుండు పగతుండు లోకం
బున దూఱు రాదె యితరుల, ననిఁ జంపినఁ శిగాన వలవ దాహవ మింకన్. 191
- మ. హరి యేతెంచుట లెస్సగా నెఱిగి తీవ్రాటోపదీప్తంబుగాఁ
బరిమై వత్తము గాకయున్నఁ శిగడిమిం బ్రత్యర్థి నాహూతిఁ జే
సి రణక్రీడఁ జలంబు సూపుదము ప్రస్ఫీతాస్తదియోగ్రవీ
ర్యరసారూఢికి నోర్తురే యిచట నీయల్పుల్ వృథావిక్రముల్. 192
- వ. అని పలికి బలంబులం దివియం బనిచిన వారును నట్ల నేయ నైన్యసమేతుం డై
క్రమ్మఱ జని. 193
- క. తనకుం గాశిమహిపతి, యనుఁగుంజెలి యగుటఁజేసి యాతనినగరం
బున నుండె సహాయుల నె, ల్లను బిల్వ ననేక సమరలంపటబుద్ధిన్. 194
- వ. ఇక్కడఁ గృష్ణబాంధవులు విజయంబు చేకొని తూర్యవిరావంబులుం బ్రమోది
నాదంబులు మేదురంబులుగాఁ బురంబు ప్రవేశించి యందఱుం దమలోన. 195

- తే. స్వామి యేతెంచుటయుఁ దదాజ్ఞాసమర్థ, కరణ మిట్లు నివేదింపఁ గలిగె మనకు
ధన్యచరితుల మైతి మనన్యసులభ, మెందుఁ జూచిన సామాన్యమే గణింప. 196
- వ. అని సరససంభాషణపరితోషణంబులం బొంగు నంతరంగంబులతోడ నున్న సమ
యంబున. 197
- క. ఇదె సనుదెంచె మురాంతకుఁ, డెదురుకొనుడు సకలజగదధీశు నతని నిం
పొదవఁ గనుడు గన్నారగ, యదువరు ననుపలుకు లెఱుగె నంబరవీధిన్. 198
- వ. చారణప్రయుక్త యైనయయ్యుత్సవోక్తికి నుద్యుక్తులై సర్వయాదవులును
సర్వాలంకారకల్యాణవేపంబులతో సర్వపౌరనైన్యపురస్సరంబుగాఁ బురంబు
వెలువడి రంత నంతరిక్షంబున దార్శన్యస్కంధాసనాసీనుం డై దేవకీసూనుండు
గానం బడియె నట్లగుదెంచి యతండు. 199
- క. వాహనము డిగ్గి దారుక, వాహిత మగునరద మెక్కి వరబంధుజన
వ్రాహ్మము లభినందింపఁగ, మోహమతిఁ బురప్రవేశముం బొనరించెన్. 200
- తే. నగరిలోనికి జని రౌప్యనగమునందు, నగసుతాధీశ్వరుం డర్చనంబునేత
యతనిఁ గనుట భాషించుట యఖిలమును, మాదరంబున వినిపించె నర్హతతికి.
- వ. ద్వాదశవత్సరంబులు తన్నుం బొసీ ముచ్చిరి యున్న బంధుమిత్రభృత్యకోటి
నెల్లను బహుళవాక్యామృతప్రవాహంబునం దేల్చి పాండ్రావరోధప్రకారం
బును వార లెఱింగింప నెఱింగినవాఁ డై యుద్ధవోగ్రనేనబలదేవులఁ బ్రశంసించి
సాత్యకి నెంతయు నుసలాలించి లీలాలోలవిభూషితవదనసరోరుహం డై. 202
- శా. ఏమీ పాండ్రుండు దానుఁ జొట్టములు నైయేతెంచెనే మేలు మే
ల్లమై దన్నువధించునేత కొఱకుం బ్రేరేచువాఁ డబ్బెనే
నేమిం బూనికి లేకయుంటిని నిజం బిం కూర కెట్లుండుదున్
భౌమధ్వంసము పిమ్మటం బ్రథనలిప్సం గూడె న్నాకైదువుల్. 203
- క. భయ మొకటిలేక కుకురా, న్వయుల నగరిమీఁద 1వచ్చినట్టిదురాత్మున్
రయమున నేనును బలసం, చయములతో నరిగి ముట్టి చంపుడుఁ బోరన్. 204
- వ. అని పలికి పగతుపోయిన తెఱవును దత్సన్నాహంబును నరయఁ దగినమానుసులం
బుచ్చి సంస్తరణసమకాలంబునన చనుదెంచువానిఁగా వై నతేయు పీడ్మొల్పిసము
చితవ్యాపారంబుల నున్నంత నట పాండ్రుండు వారణాసీపురంబున నుండి చారుల
వలన వనజనయనురాక విని కాళిరాజునుం దానును ఁక్కిన భూపతులు నాలో
ఁచనంబు నేని యొక దూత నాడై త్యదమనునాలికిం బుత్తెంచిన. 205
- క. పేరోలగమున వాడను, నారాయణుఁ గాంచి పాండ్రనరపతి నన్నుం
గోరి భవదంతికమున కుదారతఁ బుత్తెంచె వినుము తద్వచనంబుల్. 206

- సీ. పుట్టినఁగోలెను బోడిమి నెడి గొల్లమందలొక బెరిగి ధర్మం బెఱుంగక
వనితావధంబు గోవధమును బాంధవవధముఁ గావించి దుర్వర్తనమునఁ
దిరిగి తంతటఁబోక తీక్షణవమాలి నాపేరుఁ జిహ్నములుఁ గల్పించికొంటి
వాసుదేవుం డన వసుధపైఁ గారణజన్మంబు నొందినసత్యఘనుఁడఁ
- తే. 1. గడఁగి నేన కా నీకు నెక్కడితెఱంగు, బ్రతుకు వలతేని వినుము నాపనుపునేసి
చక్రమాదిగ విడిచి మత్స్యంజ్ఞ యుపిగి, నడికి చనుదెమ్ము నాశరణమ్ము సొరఁగ.
- వ. అని యిట్లు దూతముఖంబున వెడలిన విమతువాక్యం బాకర్ణించి యాకర్ణవికాస
హాసమధురలోచనం డగుచుఁ గమలలోచనండు వానిం గనుంగొని. 203
- క. మీయేలికమాటలు దూ, తా యెంతయు మంచి వేను దప్పక యాతం
డేయనువునఁ బలికెడుఁడ, న్నాయర్థమ చేయువాడ నటువిను దెలియన్. 204
- సీ. నను నట కరుగుదె మ్మనియెఁ గావున నెల్ల యడియాలములతోన యరుగుదెంతు
వినుతచిహ్నంబులు విడుపు మన్నాఁడు గావునఁ జక్రపూర్వతఁ దనరువానిఁ
దనమీఁద విడిచెదఁ దనశరణము సొచ్చి మనుమంట గాదు గావునఁ గడంగి
తనశరణంబె పెంపొనరంగఁ జొచ్చి నిర్భయుఁడ నై భూరిసంపద హరింతు
- తే. ధరణి నెందుఁ జేర్కలవాఁడు దానుచాకు, దాటవచ్చునె తనయాజ్ఞ దడయ కింత
వట్టు నేఁడు నెల్లిటిలోన నిట్టలముగఁ, జేయఁగలవాఁడ నింతయుఁ జెప్పు మీవు.
- క. అని కట్టనిచ్చి వీడ్కొలి, పిన దూతయుఁ జని యుదారభీమగభీర
ధర్మనిరమ్య మైనవిష్ణుని, వినిశ్చితోక్తంబు పొండ్రవిభునకుఁ జెప్పెన్. 211
- వ. అతండును సహాయు లగు రాజులందఱకు నివ్వధం బెఱింగించి వారునుం దానును
సర్వనైన్యంబులం గొని వారణాశిపురంబు వెలుపల నాయితం బై మురాంతకు
రాక కెదురుసూచుచుండఁ గాశీవిభుండును దనసేనలతోడఁ జెలికానివెనుకఁబై
నిలిచె నంత నిక్కడ. 212
- సీ. సాత్యకిమున్నుగా శత్రునిర్మథనంబునకుఁ దారతార నిర్ణయము గాఁగ
జాలుదు మని వచ్చి యోల్కి బంతంబులు పలుకుచుట్టంబులఁ బరమపురుషుఁ
డాదరంబునఁ జూచి యస్త్రత్పరోక్షంబునందు మీచేసినయట్టిలావు
సామాన్యమే రిపుజయము మీచేతికి వచ్చినయది సహవాసకృత్య
- తే. మింత 2. గడవంగ నెట్టది యేను వోయి, నాకు వలయుకార్యాంశం బొనర్చివత్తు
నిలుఁడు మీ రని యందఱ నిలిపి గురుజ, నానుమతమున మంగళోద్యమమెల్లర్ప.
- శ్రీకృష్ణుండు గరుడవాహనాహుఁడై పొండ్రవాసుదేవునిఁ జంపం బోవుట —
- క. గరుడస్కంధారోహణ, దురతిక్రమగమనలీలతో నరిగె వెనం
బరిపంధిమీఁదఁ కిభూతోత్కర మఖిలముఁ దనకు శుభము గాంక్షింపంగన్. 213

వ. అరిగి తదీయస్కంధావారంబున కనతిదూరంబునం బాంచజన్యస్వనంబునం బంచ
మహాభూతవిస్తారవిదళనంబు నేసిన. 215

ఉ. ఆతనిఁ గాంచి పొండ్ర బల మార్పులుఁ దూర్యరవంబులుఁ దిగం
తాతతసంప్రసారముల నచ్చెరువై యెసంగంగఁ దాఁకి యు
ద్యోతితకుంతయష్టిశరతోమరశక్తిపరశ్వథాతీసం
పాతనిరంతరంబుగ నభంగురఘోరరణం బొనర్చినన్. 216

తే. చటులశార్ఙ్గ నిర్దుక్తోగ్రసాయకములఁ, గలుషకౌమోదకీవిమోక్షక్రమముల
గడియతడవులోఁబొడివొడిగానొనర్చె, నసురమధనుఁ మరిపులమోహరమునెల్ల.

వ. ఇట్లు కాశీశునై న్యసహితంబుగాఁ గలనేన లన్నియు మడిసినఁ బొండ్ర వాసుదేవుం
డవ్వాసుదేవున కెదురై నడచె నట్టిసమయంబున. 218

తే. శంఖచక్రగదాఖడ్గచాపములకుఁ, బాంచజన్యాదినామకల్పనము లొలయఁ
బడగఁ గృత్రిమతార్థ్యండు ప్రజ్వరిలఁగఁ, దేరివై నున్నపగతు నాశౌరి గనియె.

వ. కని తదీయశరీరంబున కలంకారంబు లై నపీతాంబరకృతకకౌస్తుభశ్రీవత్సవై జ
యంతీమకుటలక్షణంబు లుపలక్షించి యెలుంగైత్తి నవ్వి యద్దేవుండు దివ్య
గంభీరస్వరంబున నతని కిట్లనియె. 220

సీ. పొండ్ర భూవర నీవు భావంబునందు మదీయాంకములు మోవఁ దివిరితేని
నాపాలి కేతెంచి నమ్రుండవై యేను నీవాడ నా కిమ్ము నీదుచిహ్న
ముల నని వేడిన లలి శాశ్వతంబులై చెల్ల వె వెట్టివై చెట్టచేసి
తింకనై న విసీతి నేతెంచి వేడుము కాచెద నఖిలలోకముల నిన్ను

తే. నీదృశోజ్జ్వలవేషసమైదమాన, హృదయుఁగాఁ గరుణించె నంత నిజము
వినుము శరణాగతత్రాణవిపులనిశ్చ, యాధ్యుఁగానెలుంగుము నన్ను నాత్మలోన.

క. నాచక్రముచే మడిసిన, యాచపలుర నరకుఁ దొట్టి యకట యెలుంగ వీ
వాచెడుటలు మేలులుగాఁ, జూచెదు నినుఁ గావ నొకనిఁ జూపును యిచటన్.

వ. నీవు నన్ను రమ్మని దూతచేతఁ జెప్పి పుత్తెంచిన నీదెస వచ్చితిఁ దగిన బుద్ధియుం
జెప్పితి నిట్లు నేయుము చేయకున్న నేను నీ చెప్పినట్ల చేసి చక్రకౌమోదకీప్రముఖ
చిహ్నంబులు నీమీఁద విడిచెద గరుడనిం ద్వదీయధ్వజంబుపై కనిచెద నట్లు
చూడు మని పలికినఁ బొండుం డతని కిట్లనియె. 223

మ. అవసీనాథుల నెల్ల నుద్ధతుల గర్వాంధ్యం బడంగింప నే
నవతీర్ణుండ నెలుంగవే యకట మిథ్యావాసుదేవాహ్వాయం
బవినీతిఁ ధరియించి కొందఱకు మోహభ్రాంతి పుట్టించె దీ
యవలేంబు నెఱింగి కాదె నిను దండాద్వాండుగాఁ జూచితిన్. 224

- తే. నాకు వెఱచి కైలాసయానంబుపేం, గొంతగాల మమైయి దప్పు గ్రంకిపోయి
తీవు లేకున్నఁ జూచె మహావిభూతి, మెఱయ వచ్చియు సీయూరు నెఱుఁగనైతి.
- క. మేలయ్యె నిట్లు వచ్చితి, లేలేము రణంబులో బలిమి చూపుము రో
పాలోలర క్తనయనుడు, గాలుడు నిన్నతిధి జేయఁ గడఁగెడు దనకున్. 226
- చ. అని నిజశార్ఙ్గము క్తవిశిఖావలఁ గృష్ణుని గప్పి వైనతే
యుని ఘనదేహ మంతయును నొక్కట రక్తమయంబు చేసినం
గినిసి బలానుజుండు శరకీలల నాతని ప్రేల్చె బెల్పు న
త్యనుపమదావదగ్ధగిరియాకృతి నొంద నిమేషమాత్రలోన్. 227
- వ. పాండ్రుండు పుండరీకనయను నయనోపాంశంబు కాండవిదళితంబు గావింప
నెత్తురు ధారయై తొరఁగ నిర్మాణవిగళన్నదధారం బగు మత్తవారణోత్త
మంబుం బోలి యయ్యాత్తమపురుషుం డతిపరుషం బగు శరం బతని యురంబు
గాఁడ నేసిన. 228
- క. ఒక్కింత సొగసి యంతన, గ్రక్కునఁ దెలివొంది రిప్పుడు కౌమోదకి నా
నెక్కొని 'మిడఁగులు లడరఁగ, నుక్కుగద మురారిదెసకు నుక్కున వైచెన్.
- వ. అద్దేవుండు కౌమోదకీప్రయోగంబున దాని నడుమన పొడివొడి గావించిన
యనంతరంబ. 230
- క. పగతుండు చక్రము వైచిన, నగధరుండు సుదర్శనమున నది తుత్తుమురై
జగతీస్థలిఁ దొరఁగెడున, ట్లుగఁ జేసె సమస్తజనములును ముదమందన్. 231
- వ. నందకసంజ్ఞం బగు ఖడ్గం బాపాండ్రుండు గైకొని జలిపించి వైవం జూచిన నది
యచ్యుతుండు వానిచేతన యుండఁ బ్రచండకాండంబున ఖండించె నతండు
గ్రమ్మటం దన చాపంబు గైకొని యచ్చెరువుగా ననేక బాణపరంపరలు వెల్లి
గొల్పుటయు నల్లన నవ్వి యవ్విభుండు. 232
- క. మహర్విటంకృతి దిక్కులఁ, బర్వఁగ శార్ఙ్గంబు గుడుసువడఁ దిగుచుచు దో
ర్గర్వంబున రిపుశరచయ, చర్వితం బఱవ భూరిశరతతు లేసెన్. 233
- తే. ఏసి సూతునిఁ గూల్చి యుద్భాసీరధ్య, సమితిప్రాణంబు గొని సిడం బమరఁ ద్రుంచి
యహితు దేహంబు బహుశరక్తానుజముగఁ, జేసి వెల్లార్చి వెండియుఁజెలఁగి నగియె.
- వ. ఇబ్బంగిఁ బగతు నపగతసమస్తసాధనుం గా నొనర్చి యమృతహవీరుండు. 234
- తే. ఏమిరా వాసుదేవుడ నేన యనుచు, జెప్పికొన వచ్చునే యింకఁ జెపుమ నాకు
నిన్నుఁ గన్నన్ద చక్రాన్ని నీటునేను, వచ్చు మూదలించుట కింత వలసె జేయ. 235
- వ. అని పనికి వానిచేతిఁజెల్లును శంఖంబును శకలంబులుగా నేసి గరుడచరణప్రహారం
బులఁ గృత్రిమగరుడలాంఛితంబు లగు తదియధ్వజవండంబు ఖండంబులు

నేయించి యాభీజ్వాలాజ్వలితదిక్షక్రం బగు చక్రంబు సుప్రయోగనిర్వక్రం
బుగాఁ బనిచిన. 237

క. అది వోయి శత్రుదేహము, భిదురము గిరి వ్రయ్యనడుచు పెలుచన్ లీలన్
విదళితము నేసి వ్రయ్యలు, పొదలిన నెత్తురులతోడ భువి బడఁద్రోచెన్. 238

వ. ఇట్లు పొండుండు సమసిన. 239

క. చెలికానిచావు గనుఁగొని, బెలసినవగతోడఁ గినుక పెనఁగొనఁ గాశ్యం
డలఘుండు దైతేయాంతకుఁ, దలపడి బెట్టెనె దీప్రతరవిశిఖములన్. 240

తే. మిత్రుదేహంబు నొద్దన మేదినికి మ, హాసహారమై నీమేను నొదవుఁగాక
యనుచు శార్ఙ్గ శార్ఙ్గచ్యుత సునిశితాస్త్ర, జాలములఁ గప్పె నతని నాభీలలీల. 241

క. ఊణమాత్రము చిత్రరణ, ఊణము ననుభవించి విదపఁ గాశిపుఁ గమలే
ఊణుండు శిరశ్చేదవచ, ఊణుండై వీరజనయోగ్యగతులకు ననిచెన్. 242

వ. ఇత్రైఱంగునం గాశీదేశాధీశ్వరుం ద్రుంచిన దివ్యాస్త్రంబున యతని తల తదీయ
నగరమధ్యంబున వైపించి మఱియు మార్కొనిన మగల ననేకులం దునిమి
తూటాడి విజయశ్రీసనాథుం డై యదునాథుండు క్రమ్మటి నిజపురంబున కరిగి
సుఖంబునం బ్రమోదించె నంత నిక్కడ. 243

— శ్రీకృష్ణుండు సుదర్శనచక్రంబుచే గాశిరాజసుతప్రేషిత యశుకృత్యం దునుముట —

సీ తండ్రి పొండునకునై దనుజారిచేత నకారణమృతి నతీక్రాంతుఁ డైనఁ
గఁగుశోకనివశుడై కాశ్యతనూజుండు హితబుద్ధి యగుపురోహితునిచేత
వేలిమి వుట్టింప వెన దక్షిణాగ్నియం దుద్భూతయై కృత్య యుగ్రభంగి
నెయ్యది గర్తవ్య మెఱిఁగింపు చునపుడు యదువంశ్యుఁ డగుకృష్ణుఁ డతనివారిఁ

తే. జంపు మని పంపఁగా నేఁగెఁ జటులరోష, రక్తశోచనజ్వాలాకరాళ మైన
తనువు మిన్నంటికొనఁ బెచ్చి దనుజువైరి, యెచట నెచ్చట ననుచు నేపెనఁగమనఁగి.

వ. ద్వారకానివాసు లప్పిశాచి నంతంతం గని తలంకి. 245

చ. ఇది యొకఘోరరూపము సమిద్ధలయాంతకతుల్యతీవ్రతం
బొదలి యవార్యవేగమునఁ బ్రోజ్జ్వలశూలము గేలఁ ద్రిష్ఠుచున్
వదనము విఘ్నగాఁ దెఱచి వచ్చుచు నున్నది యేమిమాయ యో
కదినె శరణ్య కృష్ణ కృపఁ గావుము మ మ్మని యార్తమూర్తులై. 246

క. తనశరణము చొచ్చుటయును, గని యపుడు ముకుందఁ డక్షకలితక్రీడా
జనితాసక్తిఁ దలిగ్గుట, ననాదరప్రీతిలీల నచలానుఁ డై. 247

వ. అంగీకృతాకృత్య యైన యాకృత్య నుద్దేశించి యద్వీప్తలీలానిర్వక్రం బగు
చక్రంబుం బనిచిన నెత్తుఁజాస్త్రంబు సంవర్తమాంతాండమండలచండం బై కవియు
టయుఁ దత్రైజంబున నిజతేజంబు నిరస్తుం బైన సంతస్తాంతరంగ యై. 248

- క. కాశీశుసుతపురోహిత, నాశని యగుకృత్య మరలినం దోడన యా
క్రోశార్త యైనదానిం, గేశవసాధనము వెనుదగిలెఁ దీవ్రగతిన్. 249
- వ. అదియునుం గాశీపురంబునకుం జనఁ దదార్తభ్యానం బనతిదూరంబున వీతేరం
బారులు గలంగిరి రాజసేనాపతు లిది యేమి యేమియో యనుచు సకలసైన్యం
బులం బన్ని యద్దెసకు నడచి. 250
- తే. కనిరి మిన్నును నేలయు ననలశిఖలఁ, బొదిచి శతకోటిసంఖ్యవంభోళిశతము
లొక్కప్రోవయిచనుదెంచునోజు గృత్య, ననుగమించువైకుంఠదివ్యాయుధంబు.
- క. కనుకని తమతమకైదువు, లనువుగఁ బవరించుకొనుచు నభిముఖులై యం
తన తత్తేజోహత¹దర్శను లగుటం దల్లడిల్లి క్రమ్మటిరి వెసన్. 252
- వ. ఇవిధంబున నందఱు విఱిగి పురంబు సొచ్చుటయుఁ గృత్యయు వెనుకన చొచ్చె
నమృతహాచక్రంబు నవ్వీటిపైఁ బడి కృత్యాసహితంబుగాఁ బృథ్వివామాత్యభృత్య
పురోహిత బాంధవ పౌరవారణరథతురంగభాండాగారగోష్ఠ గృహంబులతోడ
నున్నత హర్షప్రాసాదసభాచయచత్వరోఽశోభిత యగునగరి యంతయు నిమిషం
బున నీలుగాఁ జేసె నట్లు దేవాసురాదులకుం దేటి చూడరాని యాదివర్ణనివాసం
బాసురచరితులకతంబున నుపహతంబు గావించి సర్వభూతదుర్దర్శనం బైనసుదర్శ
నంబు విష్ణుసమీపంబునకుఁ జనుదెంచె నని వైశంపాయనుండు వివరించిన పాండ్ర
వధప్రకారంబు విని జనమేజయుండు విస్తయ ప్రమదరసనిమగ్నం బగుమనంబుతో
మఱియు నతని కిట్లనియె. 253
- క. ఎంతెంత వింటి మాతృకు, నంతంతయ ప్రియము నేనె హరిచరితము ల
త్యంతవిచిత్రములు నతి, కాంతము లద్భుతము లధికకల్యాణంబుల్. 254
- తే. తనియ దింకను జిత్తంబు మునివరేణ్య, యమృతసారంబు వీనులయందుఁ గ్రోల్పు
మనిన నతఁడనరేంద్రున కాదరమున, నిట్లనియె వాక్యసౌభాగ్య మింపు మిగుల.
- క. నిర్మలయశుఁడు జనార్దను, కర్మము లమితములు నెప్పుఁగా నొప్పువచో
నిర్మితు లెక్కడఁ గల రతి, ధార్మికసంపూజ్య చెప్పెదను గొన్ని దగన్. 256
- వ. అవియును సవిస్తరంబుగా నుదాహరింప ననేకకాలంబు వలసియుండుఁ బరిమిత
భాషణంబుల నుదాహరించెద నాకర్ణింపుము. 257
- సీ. ద్వారకాపురమున వసియించి ²యవ్వాసుదేవుండు గ్రమమునఁ దేజ మెసఁగ
సకలనరేంద్ర రాజ్యశ్రీలు దన్నుఁ జేరేడునుపాయముతోడికడిమిఁ బేర్చి
పాండ్యులఁ గేకయపతులఁ గాళింగుల నంగవంగేశుల నాహవములఁ
దగిలి యొక్కొకనిమిత్తంబున భంగించె బెక్కండ్రునృపతుల నుక్కుమడఁచె
- తే. ³రాజితాన్వయగాంధారరాజకన్యక, గోరి గ్రహియించె గురునస్త్రగురునికొడుకుఁ
గృపుని గర్జుని గురుపతి గెలిచి భీష్టు, ఘనతఁ గార్యాంతరములఁ గడఁగి గెలిచె.

1. దశఃఖు. 2. వాసుదేవుండు ప్రశస్తప్రభావుండు గ్రమమున. 3. ఆ. రాజితస్వయంవరమున
గాంధారకన్యకఁబరిగ్రహించెనస్త్రగురుని కొడుకుఁ గృపుని గర్జు గురుపతిభీష్టుఁగార్యాంతరములఁ
దొడరి, యభిభవించె.

- క. వేడుకకుం దలపడి పృథ, సూడంగం బోరాడి వాయుసుతు నోడించెన్
గ్రీడిఁ బరాజితుఁ జేసెం, గ్రీడాహితబాహుశక్తిఁ గేశవుఁ డధిపా. 259
- తే. ¹బభ్రుకొలుకునై సౌవీరపతి జయించి, తెచ్చెఁ దత్పుత్రి నఖిలపార్థివులుఁ గూడి
వేణుధారి తన్ దొడరిన విక్రమించి, శౌర యందట నిర్జించి చంపె నతని. 260
- వ. మఱియుఁ గరూషాధిపతి యైనవంతవత్తు దక్షిణాపథంబున వధియించెఁ బర్వత
సహస్రంబులు చక్రంబున భేదించి ద్రుమసేనుం బరిమార్చె నిరావతీనగరంబు
వాదివి గోపతితాలకేతు లనుభూపతులఁ దునిమె యక్షప్రసతనం బనునెలవునం
బ్రబలబలాన్వితు లైన నిమిహంసు లనునృపులం గూల్చె వజ్రండు శైబ్యుండు
శతధన్వుం డుగ్ర సేనుండు ననురాజులం ద్రుంచె గంసామాత్యులం బృథుం డను
దైత్యుఁ దత్పుత్రుం డసిరోముతోఁగూడ సమయించె మామషరూపధరు విరూ
పాభిధానుం దానవు నై రావణం బనుదంతిసహితంబుగా వ్రచ్చె హిమశైలసంచారు
లై లోకాపకారు లగుమైందద్వివిదు లనువానరులం దేగటార్చె శోణపురం
బునం బురవైరిచేత రక్షితుం డైనబలిసూను బాణుం బ్రాణమాత్రావశిష్టుం
జేసి బాహుసహస్ర చ్ఛేదనంబునఁ బోవ విడిచె బావకుం జయించి నిస్తేజం
గావించె సాగరంబు గలంచి చొచ్చి సుపరివారు వరుణుం దిరస్కరించె నివిత్రివిక్రము
విక్రమంబులు బాల్యంబునఁ బూతనాఘాతంబు మొదలుగాఁ గంసధ్వంసనంబు
తుదగా నొనర్చిన పనులెత్తెఱంగులో, పిదప జరాసంధవిరోధంబునం జేసిన చేత లే
విధంబులో కాలయవనసంహరణంబు ద్వారావతీకరణంబు దుక్తిప్రహరణంబు నరక
సిపాతనంబును పౌండ్రనిపాతనంబు లోనుగా నిర్వహించిన స్వకార్యంబు
లెబ్బంగులో గాండీవిచేత ఖాండవదహనంబు నేయించుట భీమసేనుచేత ²జరా
సంధుం జంపించుట యతనిచేత నున్ననరనాథుల విడిపించుట యపరాధశతంబు
నిండిన శిశుపాలు జముపాలువటుచుట సౌంధవిభుం బీడించుట పాండవసహాయుం
డై సర్వక్షత్రంబు నిశ్శేషంబుగా నొనర్చుట యేచందంబులో యూహింపుము.
- క. తనమేనయత్త గొంతికిఁ, బ్రమదంబునఁ దత్తనూజపంచకమును గ
య్యముల బ్రతికింతు ననియె, న్నమలాతుండు వలికినట్ల కథ యేతెంచెన్. 262
- క. మీతండ్రి ద్రోణిబాణవి, ఘాతుండై పుట్టుటయును గంసారికృపా
స్ఫీత యగుదృష్టి నాతని, కేతెరువున నిచ్చె జీవ మెఱుంగ వె యనఘా. 263
- వ. ⁴ధర్మవిద్వేషులు ధర్మవిస్థాపకులు నగుపాపాత్ముల నెల్లను మడియించుట యద్దేవ
దేవుడివ్యలీల ల్లిట్టిమహిమ తెన్నిపేర్కొనిన నన్నియ కల వని యెల్లను ⁵ముని
ప్రణీతంబులు త్రిభువనోద్ధతంబులు నఖిలదురితోత్తారకంబులుఁ బ్రచురకళ్యాణ
కారణంబులు నైయుండు నని వైశంపాయనుండు వర్ణించినచందం బానందని
ష్యుండనుందరం బై యొప్పుచుండ. 264

తరల. వినయభూషణ విశ్వపాషణ విక్రమక్రమభీషణా
 వినుతభేలన విప్రపాలన విశ్రుతశ్రుతశీలనా
 కనకవర్షణ కాంతిహర్షణ కామినీధృతిధర్షణా
 ఘనయశోధన కార్యశోధన గర్వితారివిరోధనా.

255

క. కేళాదిరాయ విఠరణ, కేళీనిరపాయ నృత్యగీతకళాలీ
 లీలోపేతోత్సవనిరతిశ, యాలంకృతభాగ్య సుస్థిరాయుర్భాగ్యా.

266

మాలిని. సకలజలధిజేలాశైలవప్రావమాతా
 ప్రకటకరట్టనైన్యా భవ్యసౌజన్యధన్యా
 వికలనికరరక్షా వీక్షితోదీర్ఘపూర్ణా
 ప్రకటితసుదనాఘా బాంధవామోఘమేఘా.

267

గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమిశ్వర చరణసరోరుహాధ్యానానంద సౌందర్య
 ధుర్య శ్రీ సూర్యసుకవిసంభవ శంభుదాసలక్షణాభిధేయ యెఱ్ఱయనామధేయ
 ప్రణీతం బైనహరివంశంబున నుత్తరభాగంబునందు పష్టాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు హరి వంశము

ఉత్తరభాగము - సప్తమాశ్వాసము

వత్సాంకవిభూతివి
భావన పావనచరిత్ర భాసురభువన
స్థావనగుణౌఘ సుస్థిర
జీవన వేమజననాథ జితజననాథా.

- 1
- వ. అక్కఱకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు వాసుదేవుచరితంబుపరి
పాటి యంతయు నంతగికరణంబున నభినందించి యభిమన్యునందనుండు వై శంపా
యనున కి ట్లనియె. 2
- క. మునివంశవర్య యెవ్విధ, మునఁ బశుపతిగుప్తగరిమఁ బొడలెడిదనుజేం
ద్రునిఁ బరిభవించె విష్ణుఁడు, వినవలతుఁ దదీయవృత్తవిస్తయవిధముల్. 3
- వ. అని యడిగిన నతం డి ట్లనియె. 4
- సీ. మానుషమూర్తియై మధుసూదనుఁడు చరియించుకాలంబున నేపు మిగిలి
బాణుఁడు దొడఁగినపనియును నచ్యుతుఁ డనలాక్షగుహసహాయత్వదీప్తు
నాతని భంగించి ప్రాణమాత్రావశిష్టునిఁ జేసి పోవనిచ్చినవిధంబు
నసురేశ్వరునకు నుమాధినాథుఁడు దొల్లి యొసఁగినపుత్రత్వయుక్తికల్పి
తే. కతనఁ గ్రమ్మఱి గలిగినగణపతిత్వ, మాది యగుశుభములు గడునద్భుతంబు
లింతయును గ్రమమున మనుజేంద్ర నీకు, విస్తరింతుఁ బ్రశస్తవాగ్నిరచనముల. 5
- చ. విను బలిపట్టి బాణుఁ డతివిశ్రుతబాహుసహస్రుఁ డిద్ధయా
వనదశ నెల్లచోఁ దిరుగువాఁ డొకనాఁడు మనోజ్ఞునివృథ
లనములఁ దల్లిదండ్రు లుపలాలన నేయఁగ నొప్పుపణ్ణులుం
గనియెఁ గుఱేకైలమణికాంచనసుందరకందరస్థలిన్. 6
- వ. ఇట్లు గనుంగొని. 7
- క. ఆముఖము లాభుజావలి, యామేనివికాసరేఖ యభినవములుగా
శ్రీమెరియుకుమారుని తే, జోమహిమకు నద్భుతంపుఁజొక్కుఁ దలిర్పన్. 8
- ఉ. ఏమిశపంబునేసి పరమేశున కీతఁడు పుత్రుఁడై దృఢ
ప్రేమనిబధుఁడేనెఁ గడుఁ బేరగు నట్టితపంబుచేసి యు
ద్దామవిభూతి నింతటిపదంబు భజించెద నేను సంశయం
బేమిటి కన్తలంపు దనుజేంద్రునకుం జనియించె నత్తఱిన్. 9
- వ. అన్యుడౌత్తనిశ్చయంబువలన వికల్పవిరహితుం డై కడంగి. 10

శా. ఏకాగ్రం బగుభక్తియోగమున విశ్వేశుఁ బునోవాక్కియా
పాకం బేకముఖంబునం బరంగ నభ్యర్థించుచు నిష్ఠకుఁ
లోకంబుల్ వెఱిగొంద నయ్యసుర నిర్దోషంబుగాఁ గూర్చె న
స్తోకం బై నతపోమయం బగుధనస్తోమం బనేకాబ్ధముల్.

11

క. అతనికిఁ బ్రసన్నుడై యా, శ్రీతసులభుఁడు విశ్వగురుఁడు శ్రీకంఠుఁడు పా
ర్వతియును దానును ముందట, నతులితకృపతోడ నిలిచి యల్ల నగుచున్.

12

తే. అడుగు మిచ్చెద నెయ్యది యైన నీకు
వలయునట్టిసమున్నతవరము వత్స
యనిన సాష్టాంగవిసతుడై యతఁడు గేలు
మొగిచి యాహ్లాదపుఁకితమూర్తి యగుచు.

13

క. దేవా దేవికిఁ బుత్రుఁడ, నై వేషకమెయి భవద్దయాపాత్ర మనం
గావలయుఁ జేర్చి వెఱవక, యే వేదెఱి జిత్తగింపవే తగునేనిన్.

14

శివుఁడు బాణాసురునికిఁ గోరినవరంబు లిచ్చి యాదరించుట

సీ. అనుటయు నిచ్చితి నని యాదిదేవుండు చేవి నాలోకించి తెఱవ నీకు
వీఁడు కుమారునివెనుకవాడై ముద్దునేయంగఁ దగునట్టిచిలుతపట్టి
బాణుఁడు చుత్పకభక్తుండు గైకొను మని యప్పగించి యయ్యగ్నిభవుని
యావాసమై చుధిరాఖ్య నొప్పెడి పురిపారుపున శోణితపుర మనంగ

తే. నధికసంవత్సమృద్ధిఁ బెంపారునెలపు, నతని కొసఁగి నీవీటికి నధికరక్ష
నేసి యే బాయకుండెడఁ జెననించుట, నెంతబలియుండు నిన్ను జయింపలేడు.

వ. నిశ్చింతంబున నుండు మని యానతిచ్చె నిట్లు వరంబు వడసి బాణుండు శోణిత
పురంబున నసురసామ్రాజ్యలక్ష్మి యంతయుఁ దన్ను భజింపఁ బెంపొందె నత
నికి వాహనంబును గేతువును నై మెఱయుఁ గుమారుండు దివ్యమయూరంబు
నొక్కటి నిచ్చె నంత.

16

మ. హరసంభావనకల్పి నాత్మ నభయుండై దానవుం డేపునఁ
సురగంధర్వభుజంగమమృచరక్షోయక్షభూతాదులఁ
వరుసం గాసిగఁజేసి యెవ్వనిఁ బ్రతివ్వంద్విధ ధరం గాన కు
ద్ధరయునింబులు గోరుచుండె విలసద్ధోర్తంకలీచండతన్.

17

వ. అట్టివర్తనంబున నపరిమితం బగుకాలం బరుగ నొక్క సమయంబున నతండు
మహాదేవునిధికిం జని సాష్టాంగదండ ప్రణామంబులు నేసి యేనూటంజలులు
గంజపుటంబులుగాఁ దత్పురోభాగంబు పూజించి నిర్వాహవిసయఁగాఁగి యగుచు
ని ట్లనియె.

18

మ. పలుమాటుల్ బలభేదిఁగొట్టి సురలఁ బాధించుటంజేసి వా
రలు నాకుం దలసూప నోడుదు నొక్కేష్టు లిమ్ముజ్జగం

బుల లే రెవ్వరు గయ్యపుస్తకపు నా జొందె ద్రిలోకేశ బా
హులు వే యాటడిమోపయై యెటులు పోనోపుం దలం కయ్యెడున్. 19

సీ. నిండాఁగ దేగఁగొని నిండించుతూపుల వైరిదేహంబులు వ్రచ్చువ్రచ్చి
బిగితంపుముష్టిఁ గంపిత యైనయసిథార విమత¹కరాస్థులు విటిచివిటిచి
యనువొంద నందంద యల్లాప్పుబలుగద శత్రు దేహంబులు చదిపిచదిపి
చదలు మొర్తుగఁ జేయుశక్తిశూలాదులఁ బఱపి పీనుఁగు లుర్వి నెఱపినెఱపి
తే. యేదినంబును వృథవోవనీక కడిమిఁ, బొదలఁ బోరాడి యాడుచె న్నొదవునేనిఁ
గూడు చవియగుఁ గాక నిష్కృ²ధమైన, దర్ప మూరక యిపురింపదలమె దేవ.

వ. అట్లు గావున. 21

క. చేతులకసి వోఁ గయ్యము, నేతవిలెడునట్టివిధము చింతించి ననుం
బ్రీతునిఁగాఁ గరుణించుట, యీతఱి నెనవోల్పరానియీగి మహేశా. 22

క. అనవుడు దైత్యునిఁ దప్పక, కనుఁగొని యొకనెలవి నగుచు గౌరవిభుఁ డి
ట్లను నీయడిగినయర్థం, బనఘా యీకునికి నాకు నర్హం బగునే. 23

వ. వినుచు నెప్పెద భవదీయం బగుమయూరధ్వజులు నిర్ణిమిత్తంబున నిజస్థానంబు
నంద యుండి యెప్పు డేనియు నకారణంబ భగ్నం బై యొఱగునపుడు నీకోరు
సమరంబు నేరువగా నెఱుంగు మెల్లభంగులం గులంబునకుఁ జలంబునకు బాహు
బలంబునకుం దగినయుద్ధంబు సిద్ధించుఁ బ్రమోదింపు మనిన బ్రతికితి ననుచుఁ
బలుమాలు మ్రొక్కి శంకరుని వీడ్కొని చని 24

క. తనయింట నొండెడకు నెందును బోవక ²నెమిలియాపుతో నొప్పెడుకే
తనముఁ దనరారుచోటికిఁ, జని యాసీనుఁ డయి యా ప్తజనములు గొలువన్. 25

— ౨౬ బాణుడు కుంభాండునితోఁ దనకు శివునివలనఁ గలిగిన పరదానక్రమంబు చెప్పుట —

వ. కొలువుండి కుంభాండుం డనుమంత్రిం బిలిపించి మొకంబునఁ దెలివి మిక్కుటం
బుగా నక్కజం బగుపొంకంబు బింకంబుమూఁపులఁనోడనయ్యసు రేశ్వరుండు. 26

క. ప్రియ మొక్కటి యేఁ జెప్పెద, నయవినయనిధి మనంబునను నీవు గడుం
బ్రియముగఁదిలకింపుమును, త్ప్రియుఁడవునుత్ప్రియమునందుఁ బ్రియమొందఁదగన్.

క. నావుడు నద్భుతమతియై, దేవాహితుమంత్రి యధికధీనిధి యగుటన్
దా వేగిరపడ కాతని, భావ మగయఁ దలచి చతురభాషాసరణిన్. 28

వ. అతనితో నల్లన యిట్లనియె. 29

తే. అధిప ప్రియము నెప్పెద నని యానతిచ్చి
నంతలోనన సీమాట కాత్తజాల
నుబ్బి యడిగెద నెయ్యదియొక్కొ యెద్ది
ప్రియము ప్రియములు రూపింఁ బెక్కు గలవు. 0

ఉ. భద్ధప్రసాదముఁ గుహునిప్రాపును నీ కనపాయము ల్విధూ
తార్గళ మైనవిక్రమ ముదంచిత మిట్లగుటఁ జగత్త్రయా
సర్థమునందు నెవ్వరికి సాధ్యము గానివరంబు నీమనో
మార్గ మెఱింగి శంభుఁ డసమంబుగ నిచ్చెనె నేడు వేడినన్. 31

శా. వైకుంఠాశ్రయగర్వియై పొదలునవ్వజ్రిం దొలంగించి యా
లోకం బింతయు నీవ యేలు మని త్రైలోక్యేశ్వరుం డైనయా
శ్రీకంఠం డొసఁగంగ నిందుఁడు సురశ్రేణీసమేతంబుగా
నాకంబుం బెడఁబాసిపోవఁడు గదా నాగాలయంబుం జొరన్. 32

క. జలధులఁ గ్రుంకియుఁ బన్నగ, నిలయంబులఁ దూఱఁబడియు నేఁడాదిగ నా
కులపడుదితిసంతతి నీ, కలిమిఁ గనియెనయ్య దేవగణములనెలవుల్. 33

సీ. పాంచజన్యధ్వని పర్వి న గుండియ లవిసి చేష్టింపక యలసియలసి
ప్రకటకౌమోదకీభ్రమఃపేగంబుల దిగ్భ్రాంతి వాటిలి తిరిగితిరిగి
నందకచ్చాయ నందందచీకటులు పైఁ బొదివినఁ గానక యొదిగియొదిగి
దీప్తసుదర్శనతీవ్ర భానునివేడి పఱఁగినఁ గ్రొవ్వట నుఱికియుఱికి

తే. యసుర లేవీరుకడిమి నూటాడిచెడుదు
రట్టివిష్ణుని నోర్వంగ నచ్చె నేని
మనకుఁ బరమకల్యాణ మమృహిమ యొదవు
1వెరవు నేడు సూపఁడు గదా విశ్వగురుఁడు. 34

వ. అదియునుంగాక. 35

సీ. కఱదులూఁ డగుచక్రి కపటంపుటనువునఁ దనుమోసపుచ్చిన ధర్మరతుఁడు
గాన సత్యం బనుకట్టునఁ దగఁ గట్టుపడిపోయి పాతాళభవనకోటి
కెల్లనుఁ గ్రిందైనయిటుకున నున్నమీతండ్రి విరోచనతనయుఁ డెలమి
నీయట్టిసత్పుత్రు నాయతవిక్రముఁ గనుటఁ దద్బంధమోక్షణము వడసి

తే. నేడు వెలువడి తనతోంటినెలవు రాజ్య, గిరిమ నేతెంచెనే దివ్యగంధమాల్య
భూషణాంబరశ్రీలిలఁ బొలుచునాబ, లీందుఁ జూడంగఁగాంచుట యెట్టితపమొ.

చ. అడుగులు మూఁడుగాఁ గొలిచి యర్థి యనంగ జగత్త్రయంబు నా
గడమునఁ గొన్నయాకుటిలుఁ గానికీఁ గైకొన కెట్లులైన నే
మడరి మహాండమధ్యవలయం బఖిలంబును నాక్రమించి నీ
యడుగులుగొల్తు మాసరసీజాసచుపృష్టి గలంతకాలమున్. 37

వ. అనిన నయ్యమాత్యుమాటలకు నలంతి న వొల్లయ బలితనయుం డతని మొగం
బునఁ జూడ్కి నిలిపి. 38

మ. విను కుంభాండ యనేకకాలము మహావీరాహవ ప్రాధిపం
పునఁ గ్రీడింపఁగ లేక నాదగుభుజంబుల్ 2ముందటం బొందినం

1. కరుణచే నీదుభక్తిక గరము మెచ్చి. 2. ల్లుచ్చటం; ల్లుడటం.

జని నేఁ డేను నిరంతరాభిముఖు నాసర్వజ్ఞు నర్థించితి

న్ననుఁ దృప్తుండుగఁ జేయఁ జాలు సమరోన్మాదంబు మోదంబుగన్. 39

వ. అమృతాదేవుండును నా విన్నపం బవధరించి నీవు నీ మయూరధ్వజంబ నిమిత్త
భగ్నం బగుట కోర్చియుండు మదియ నిమిత్తంబుగా నీ కోరినట్టికయ్యం
బయ్యెడి నని యానతిచ్చిన నిచ్చోటికి వచ్చి యీ యభ్యుదయంబు నీ కెఱింగించితి
ననిన నతండు. 40

క. కడఁ జిన్నవోయి యిది యొక్కడియొప్పుమి నేసికొంటి గరకంతుని నేఁ
డడిగితి పట్టిది వరముగఁ, జెడియెం బ్రహ్మచకులము చెప్పఁగ నేలా. 41

మహాప్రగ్ధర. అనుచుండఁ జండవజ్రహతగిరినిభమై ముమ్మయూరధ్వజం బా
దనుజేంద్రుండుం బ్రథానోత్తముండును గవఁగా ధాత్రివై భగ్నమై మ్ర
గ్గిన హస్తోదగ్రలీలం గెరలె నతఁ డంక్షిష్టదోర్దండకంఠా
యనఘోరస్ఫూరవీరాహవము దనకు నభ్యగ్రమై తోఁచె నంశుగన్. 42

వ. తదనంతరంబ. 43

ఉ. ఊఁఁగి వడంకె దిగ్గహన ఘోరముగా దివి ధూమకేతు వ
క్షీణతఁ దోచె శర్కరలు నేడ్వడఁ జల్లుచుఁ దీగ్రిడై జగ
త్ప్రాణుండు వీచె శోణిశపురం బురుశోఽతివృష్టిఁ దేలె ని
ర్వాణము లయ్యె దేవరిపువర్ణము వేడుము లెల్ల నొక్కమై. 44

వ. మఱియు ననేకభంగు లగు నుత్పాతంబులు వుట్టె నవ్విధంబునఁ గుంభాండుండు
తనమనంబున నధికభీతిం బొంది. 45

మ. జితలోక త్రితయుండు దైత్యుఁ డచలోత్సేకంబునన్ మాటు లే
క తనుం బట్టఁగరానిగర్వమున సంగ్రామంబు కాంక్షించి దు
ర్మతియై యాత్మవినాశహేతు వగుదౌరాత్మ్యంబు గావించె నే
గతిఁ బెంపొందిన నాసురప్రకృతి సక్లంబెట్టఁగా వచ్చునే. 46

క. ఊరకపోవునె యిమ్మయి, ఘోరం బగుదుర్నిమిత్తకోటి యకట ని
ష్కారణనాశము దివిజేం, ద్రావికులంబునకుఁ దప్ప దగు నెబ్బంగిన్. 47

సీ. సకలసు రాసురసమితికిఁ బ్రభుఁ డైనశంభుండు దాసును మమ్ముఖంబు
బాణునివైఁ గూర్చి బాయక యిప్పురిఁ గావలియై యుంచుగణవరేఖ్య
లందఱు ననురక్తు లనురేశ్వరునకు నెవ్వారికి నిచ్చోటు సేర నరిది
యనుబుద్ధి నూఱడిల్లును రాదు మదమున నీతండు వేఁచిన సీతుఁ డిచ్చె

తే. గాఢె వంఱుగ నిది దీనిఁ గడపవశ మె, కలుగు నెట్లు నుగ్రభువోరు బలిసుతునకు
వేఱ ప్రసవీరు లెవ్వరు విబుధులంబు, మహిమఁ జేర్కొనఁ గలిగినమగల కాక. 48

మ. హరి దై త్యులమీఁద రోషకలుషం డాశక్తుచిత్తంబునన్
బహుదై యెచ్చాగు నిండియుండుం బగ దర్పం బొప్ప నయ్యిద్దలున్

బరిభూతి న్నునుపడ్డ వేల్పుగమితో బల్వీకమై వచ్చి సం
గర మర్ధించినబాణు బాహుతతికిం గామార్ధముల్ నిండవే.

49

— ౧౦ కుంభాండుడు బాణునితో మహాత్పాతంబులు పుట్టుట చెప్పి కరికసించుట —

1 తోటకము. తన క్రొవ్వుల నైనది తాఁ గనియెన్
మన కేమని యాత్మఁ గుమారసంపదం
డని యొప్పుకించె నహః యిక న
య్యినతేజనకుం దుది యెయ్యెడియో.

50

వ. అని మఱియు నీవృశవితర్కంబుల నాచార్యుకి డెందంబు గంపించుండ సంఘులు
ప్రిదిలి యొక్కనాఁ డమాత్యుం డమ్మహాదైత్యుపాలికిం జనుడెంచి సవినయం
బుగాఁ గదిసి యుత్పాతంబులతెఱంగు నెప్పి యింద్రోపేంద్రులవైరంబునుం
డెలియఁ బలికి మీఁదు లెస్సగాకుండు ననియ నుగ్గడించిన విని నవ్వి యవ్వీ
రుండు.

51

మ. విను కుంభాండ యజాండ మింతయును నే నుద్వృత్తిఁ బైఁ బడ్డ బొం
కని హుంకారమ యిచ్చి యాఁగుదు విభగ్నాత్మండు దీనుండు ము
న్నును శక్రుండు తడియవాంఛకయి విష్ణుం డాజికిం బూనినన్
బనిదీతె నృత్యయాఁక మాన్పంగను నబ్బాగోష్ఠీదయం బల్పమే.

52

క ఇప్పటియుత్పాతంబుల, యొప్పిన మింతయును వేగ యుద్ధోత్సవముం
దప్పింపఁ జాలవాకటియుం, జెప్పుమ మఱియొకటి నాకుఁ జెప్పకు మింకన్.

53

వ. అని పల్కిన లెస్సగాక యని యతం డరిగి యుచితవ్యాపారంబుల నుండె బాణుం
డును సుధాకరదీధితి సంగమశోభాసనాథంబు లగుసౌధంబులఁ బ్రతిదివసవర్ధ
మానరాగుం డై వర్తిల్లుచు.

54

సీ. కనకకుంభంబులగర్వంబు చులకగాఁ గల్పించుచలిచన్నుఁగవలప్రేగు
నిండురుచందరు సేరసు తక్కువఁడఁ జిలకించుముద్దుమోముల బెడంగు
వలరాచతాపులవలను 2 మొక్కలువోవ వాలుగ్రెగన్నులవాడిమియును
బాలపల్లవములలీలలు పాలివోవ మించారు కెంగేలి మేలమియును

తే. 3 మనము సొక్కింపఁజాల నింపెనయుబోటి
పదువు పొదువంగఁ గ్రీడై కపరత నొంది
యొం డెఱుంగఁడు భోగించుచుండె గీత
వాద్యనృత్యమధూత్సవవ్యాప్తరతుల.

55

సీ. ఆదై త్యనాథునియాత్మజ యుష యనువేర నొప్పా రెడివారిజాఝీ
యమృతాంశుకళ కన్యయైతోచె ననఁ బుష్పసానుకు⁴పూవమ్ము చామయయ్యె

1. క. తన క్రొవ్వుల నైనదిదా, గనియె మనకు నేమి యనుచుఁ గడగి గుహగురుం, డని నొప్పురి
కించెనె యి,య్యినతేజనకుం దుదియిప్పు డెయ్యదియొ కదా. 2. మోక 3. తనమనంబు సొక్కించి
పనియింపెనయ. 4. పుష్పటమ్మచాయ.

ననఁ గాఱుమొగులునఁ దనరుక్రొమ్మెఱుఁ గింతియై నిల్చెనన నెందు నసమలీలఁ
బొలుపొందుకుంభాండపుత్రి విచిత్రవిద్యాఖని యగుచిత్రరేఖ దనకు
తే. ననుఁగునెచ్చెలిగాఁ దండ్రీపనుపునలన, శాంభవీదత్తవరలబ్ధజనన గొన
సదృశవరుఁగోరియాజగజ్జననిజాచు, నియతిఁగొలుచుచునుండె నెంతయునువేడ్క.

వ. ఇట్లుండ ననతిచిరం బగుకాలంబున.

57

మ. చిగురుం గెంజడ లొప్పఁ బుష్పరజముఁ ల్పెల్వారు నున్నాదిపూఁ

తగ 1 లేదేటులచుట్టుకోలు జవసూత్రశ్రీలుగాఁ గోకిల

ప్రగుణాత్మాధ్యయనంబుతోడ సకలారామంబులకొ శాంభవం

బగుదీక్షావిధి నొంద నా వెలసెఁ జైత్రారూఢివిశ్వంబునన్.

58

వ. ఆసుమయంబున బాణనగరనివాసుం డైయున్న కుసుమబాణదమనుండు కుసుమ
కోమల యగుహైమవతిం గుసుమసమయసముచితం బగువిహారంబుల నలరించు
తలంపున ననేకాపురోరమణుల రావించి గంధర్వసుదతులనెల్లం గూడఁ బిలిపించి
వారివారిని సంగీతప్రసంగకలనంబులకుం గట్టాయితం బై రిం డని దేవియనుజ్ఞం
జిత్రరేఖాదిలీలావతులఁ బార్వతీరూపంబునఁ దన్నుఁ గదిసికొలువ నియమించి
సర్వప్రమథులఁ దమతమశక్తులతోడ శివశక్తిరూపధరు లై వచ్చునట్లుగా నాజ్ఞా
పనం బొనర్చిన.

59

సీ. బాలారుణప్రభపసిమి నూడ్చినభంగి నిండుకెంజడతలద్రిండుగట్టి
భసితంపునెటిపూతపై హరిచందనస్థాసకరచన యందముగఁ దాల్చి
మాణిక్యమోక్తికమరకతమిళితభూషణము లొయ్యారంపురణే బూని
మందారపుష్పదామంబులు జడముడి నలుతను జదురుగా నలవరించి

తే. యభినవాకల్పలీల లిట్లతిశయిల్ల, నిత్యయావనుఁ డభవుండు నీలకంఠుఁ
డాదిదేవుండు వృషభవాహనము నెక్కి, గౌరిముందట నిడుకొని కౌఁగిలించి.

చ. 2 వెలిగొడు గుత్తమాంగమునఁ బేర్చుతరంగిణిమీఁదిఘేనమం

డల మనుశంకఁజేయ ముకుటస్థశాంకమరీచిజాలముం

గలసి విక్రీర్ణచామరశిఖారుచి రెండుకెలంకులందు ను

జ్వలతఁ దలిర్ప వెల్వడియె సందడిగాఁ గదియకొ గణావళుల్.

61

క. వెలువడి బాణపురంబున, వెలుపల మందాకినీపసి త్రతటమునం

బొలుపారెడు నెలదోటల, నలరెడువాటలకుఁ దొడఁగి యచ్చట నచటన్.

62

సీ. భ్రమరనాదములును బ్రకటగంధర్వమృదంగనాదములును దడఁబడంగఁ

గోకిలాశిరవములు గోమలకిన్నరీగీతులు నొండొంటిఁ గేలికొనఁగ

లలితానిలోద్ధూతలతలనృత్తములు నచ్చరలయాటలు సరసముగ దొరయ

నభినవరాజకీరావళిపలుకులుఁ జారణస్తుతులు మచ్చర మొనర్పఁ

తే. బ్రియము నొందించు పుష్పాపచయవిహార
సరణి గల్పభూరుహములవిరులు ప్రియకు
నమరఁ గై నేసి మన్నధు నఖిలలోక
మునకు ¹నేకాధికారిగా నునిచి మనిచె.

63

క. ప్రమథులు నాండ్రుం దారును, దమయిచ్చుల నెందు నంచితము లగులీలా
భ్రమణముల నలరి రవరో, క్షముగా బ్రహ్మనుభవము గని సొగయుగతిన్. 64

క. మగపొడవు లెల్ల శివుఁడును, మగువలు శివ యనెడుశ్రుతులమాటలు నిక్కం
బుగఁ దెలుపుభంగిఁ దత్సము, లగుగణదంపతులయొప్పు లప్పుడు మెఱసెన్. 65

క. ఎనోచ్చటఁ జూచినం దా, రనోచ్చటన శియున్నయట్ల యయ్యె గణము ల
య్యచ్చెరువుసృష్టిపలుమఱు, మెచ్చుచునుమృదానినగియెమ్మడుఁడునునగఁగాన్.

వ. అట్టిసమయంబున. 67

మ. ఒకయే కాంతపుఁజోటఁ జంద్రమణివిద్యుత్సంగతల్పంబువై
సకలేశుండు విచిత్ర కేళికళలక శర్వాణి సంప్రీత గాఁ
బ్రకటప్రేమనిరూఢలీల విహరింపం గోరి యొక్కింత యు
త్సుకుఁ డయ్యెం గుసుమావక్షిర్ణమధుపస్తోమాభరామస్థలిన్. 68

వ. అమృతోహరవిహారవిన్యాసంబునందు. 69

సీ. కంత కాళిమ దనకంతంబునకు నూత్నకస్తూరికాదీప్తి విస్తరింప
నౌదలఁ జందురుఁ డమృతబిందులఁ దనయలకలఁ జిన్నిపువ్వులనుఁ దొడుగ
నవతంసనిశ్వాస మల్లనఁ దనయవతంసోత్పలమున కుత్కంప మొసఁగ
నంగదమణిదీప్తు లలమి యొప్పుగుతనభుజములకాంతికిఁ బ్రోదిసేయఁ

తే గడఁకఁ బరమేశ్వరుఁడు దన్నుఁ గౌఁగిలింప, నతనిదోర్నధ్యసరసినోలాడుచున్న
ఘనతరస్తనచక్రవాకముల నలరు, నంబ నసురేంద్రకూతు రింపారఁ గనియె. 70

క. కని కోర్కె లంకురింపఁగ, మనసిజరాగమున ముగ్ధమానస మొయ్యె [నన్.
య్యన పొగరెక్కఁగఁ గన్నియఁ, దనమున నెంతయునుభ్రాంతి తనుఁ బొదివికొ

వ. ఆత్మగతంబున. 72

క. తగుమగనిఁ బడసి కౌఁగిట, సొగయఁ గనుటగాదె యరయ బోటికి నధికం
బగుభాగ్యఫలము నాకిం, పుగ నిం కెన్నఁడొకొ యట్టిపోడిమి గలుగున్. 73

చ. జనకుఁడు మూఁడులోకముల సన్నతి కెక్కినమేటి సంపదం
దనరినవాఁడు మాకుఁ గులదైవము పర్వతకన్య కన్యనై
యెనసినభక్తిమైఁ గదిసి యే బరమేశ్వరి నాశ్రయించినక
ననుఁ గృపఁజూడ కంబ కరుణానిధి యూరక యేల యుండెడున్. 74

— పార్వతీదేవి యుపాకన్యకు నభిమతవరం బొసంగి యాదరించుట —

తే. అని తలంప దుద్రాచి యయ్యబలతలఁపు, తనతలంపునఁ గనుఁగొని కనికరమునఁ

- జిత్త మలరంగో నల్లనఁ జేరఁబిలిచి, యిట్టులనుఁ 1దన్ననంబున కిప్పు మిగుల. 75
- శా. బాలా సీతలఁ పొప్పుఁ గన్నియలకుఁ ధాంబు నిత్యంబుగా
లోలంబై పతిలాభలోభ మనుకల్లోలంబులం దేలుటల్
రేల్లెల్ల హరుఁ గూడి యే నెటులు నిర్నిద్రప్రమోదక్రియా
లీలక సోలెడ నట్ల నీకును బ్రయాశ్లేషంబు వే చేకునున్. 76
- వ. అట్టికల్యాణంబునకుఁ గారణంబు విను మెఱింగించెడ వైశాఖశుద్ధద్వాదశినాటి
నిశాసమయంబున సమున్నతసాధతలంబునందు సీవు నిద్రింపు యుండఁ గల
లోన వచ్చి యెవ్వండు విన్నుఁ గలవె నలండు సీకుం బతి యయ్యె యం బొమ్మనిన
సిగ్గుతోడి విలాసంబు దృగ్విలాసంబు నలంకరింప సంపాద్యైక్యమన నక్కడర్పి
కుటుంబిని వీడ్కొని వేడ్కలు పిక్కలల్లుచుల్లంబుతో మరలె నప్పుడు. 77
- క. చేసఱచి నవ్వుచుం బరి, హసోక్తులు నెఱయుబోంట్ల న యఁగ్గలియు
చ్చాసరణియుఁ బరమేశ్వరి, చేసిన క్రియతేఱఁగు ప్రణతిచేసిరి నెమ్మిన్. 78
- వ. ఇవిధంబునఁ గిన్నరగంధర్వయక్షరాక్షసదైత్యదానవదేవాన్వయ జననధన్య
లయిన కన్యలు వేలసంఖ్యలు గొలువఁ జని నగరు సొచ్చి యాపాకన్య యనన్య
సామాన్యం బై జగన్తాన్యం బగుసౌభాగ్యంబు దనకు భోగ్యం బయ్యెడు సమ
యంబు ప్రతీక్షించి యుండె నంత. 79
- సీ. వనకేళి సాలించి తనపారిషదులును దానును శంభుఁ డంగారయశుఁడు
దారగృహీతార్థతనుఁ డప్టతనుభేదసంవ్యాప్తభువనుఁడు సకలభువన
సంభవస్థితిలయస్వామి సామిప్యాదివిభవజృంభితవినతచయుఁడు
వినతినుతి క్రియావివశవిశ్వామరగణుఁ డగణేయాత్మ గూఢవిలాసుఁ
- తే. డెలమి నభిరామకారుభోగేచ్ఛ లిచ్చుఁ, దాచ్చి సంసారతంత్రప్రధానకర్త
యైనవాఁడు గావున విహారానుషక్తి, సంబుకేళికై చనుడెంచె నమరనదికి. 80
- ఆ. అందుఁ బ్రమథముఖ్యులందఱుఁ గ్రంభ గాఁ, దఱిసితమయనుంగుఁడెఱవపిండుఁ
గూర్చుకొని మనోజ్ఞకోలాహలస్ఫూర్తి, యలర నోలి నోలలాడుచుండ. 81
- ఉ. నావికనీతమై పృథుఘనస్థిరతం దనరాచపాతమున్
దేవియుఁ దాను నెక్కి శివదేవుఁడు దేవవధూవిధూతం
భావితచామరానిలము పైఁ బొలయంగఁ దదీయకేళిలి
లావిధి చూచుచుండె మృదుల స్థితిదీప్తుల మో వెలర్పింగన్. 82
- క. అచ్చరలు తత్ప్రవాహము, సొచ్చి భవానియును భవుఁడఁ జూడఁగ వేడ్కన్
విచ్చలవిడిగా నాడిరి, మచ్చిగఁ దేకువలు లేనిమాధుర్యమునన్. 83
- సీ. డౌళితకస్తూరికము లగుకుచములక్రేవల నఖపదశ్రీలు మెఱయ
విశ్రుతాంజనచారువిభవంబు లగునేత్రముల దట్టకెంపులేముల భజింప
గళితతాంబూలరాగము లగుబింబాధరముల దంతక్షతరచన చెరయ

- నాక్షి ప్తతిలకంబు లగుఫాలముల నార్ద్రలంబంబు లగుకుంతలములు వొడువ
తే. సన్నవలిపంబు లూకుల జఘనములను, నంట నారులు జిగియెక్కియసమఁగొను
నందు నేడ్డరఁగాంతి నిండాఁ నంబు, నేక మభినవద్యుతిఁజేసెఁ జెలువగమికి. 84
- ప. పరమేశ్వరుండు గొతుక, తరళితుండై యొడ డిగ్గి తనప్రియకరముఁ
గరమునఁ గైకొని తోయాం, తరము ప్రవేశించె సిద్ధదండతు లలరన్. 85
- వ. ఆసమయంబున. 86
- సీ. తలమీఁదియేటికొత్తరఁగలతో మించుతరఁగలు వారిఁబొరిఁ దార్కొనంగ
సడలిననిడుదకెంజడలును ముదురఁబండిన నాఁచుదీగలుఁ బెనఁగొనంగ
నటచందురుని కొత్తమెఱుంగులు నంచఱెక్కల యచ్చతెలుపులుఁ గలయఁ బడఁగ
నఱితికొన్నలుపు నింపగు నల్లగలువపువ్వుల నిండుజిగియును జెలిమినేయ
తే. నంగములభూతిపాలుపుగ నంబమూర్తి, మిగులఁ దెలుపెక్కె మొగిచినమీఁదికంటి
తెప్పపద్మ రేణువు లంట నొప్పు మిగిలె, నభవునకు గంగ సలిలవిహారలీల. 87
- తరువోజ. అలరుపుప్పొడిఁపసుపార్చి మృణాళహారం బమర్చి కష్టారంపుతేకు
లలకల నలికి కర్ణావతంసముగ నభినవకైరవం బర్పించి కేల
నెలతమ్మి కేళికై యిచ్చి లేదేటి యెసకంపులులివున నింపులు వలికి
చెలితనంబున గంగ చెల్వపార్వతికి జేసె సత్కృతులెల్ల శ్రీసాంపు మెఱసి.
- క. విజయాదిసఖిజనులును, ద్విజగద్గురుఁ డైనదేవదేవుఁ గనకశృం
గజలంబులఁ జల్లిరి శైలజ కనుగీటంగఁ బ్రణయశాలసలీలన్. 89
- క. అచ్చరలును సర్వజ్ఞుని, యిచ్చ యెఱిఁగి కదిసి భక్తియెసఁగఁగఁ గరయం
త్రోచ్చలితగంధసలిస, ముచ్చయముల ముంచి రాటముఖమున నెమ్మిన్. 90
- వ. ఇవిధంబున వినోదించి సరిత్ప్రవాహంబు వెలువడి విశ్వేశ్వరుండు హృదయేశ్వ
రియుం దానును నభిమత నైపథ్యంబులు ధరియించి యలంకృతు లైన గణపుంగ
వులు నంగనాసముదయంబులు పరివేష్టించఁ గొండాకసేపు గంధర్వాప్సరోగణ
ప్రయుక్తం బైన సరససంగీతం బవధరించి మధురావలోకనంబుల నందఱు గృతా
ర్థులం జేసె సయ్యవసరంబున. 91
- సీ. గురుగోత్రతటములు గోడాడ నును మొక్కవోయినవలిగొమ్మదోయి మెఱయ
ఘనమేఘతటములు గాల్గివ్వుగొమ్మెఱుంగులఁప నూనినగొరిజ లొప్ప
భూరిదిగ్భిత్తులతో రాచికొన సన్నగలుకెక్కి కప్పారుకంత మొప్ప
నలఘువాయుస్కంధములు దాకి తారలు మోరుఁగ నాడెగునిడుదోక యలరఁ
తే. దారశిఖరిఁ గీలించినమేరుశకల, మనఁగ ధవళాంగకల్పిత మైనపసిడి
పల్లమును రత్నకింకిణీపరికరంబు, నమర వృషభేంద్రుఁ డాయితంబయి తనరెచ్చ. . 2
- వ. అమృతదేవుం డుమాదేవీసహితుం డై యావాహనంబు నారోహణంబు నేసె
బ్రమథపుంగవులం బ్రధానగంధర్వవరులును సిద్ధవరులు నప్సరోవారముఖులు

వారణంబులు దేరులు నశ్వంబులు నందలంబులు నెక్కిరి కొందఱు విమానా
రూఢులు నాకాశగాములు నై రిట్లు సర్వపరివారంబును గొలువ శర్వుండు
మగుడి యాత్మీయం బగు దివ్యనివాసంబు ప్రవేశించి సుఖంబుండె నంత. 93

— ఉపాకన్య దన స్వప్నమందు ననిరుద్ధసమాగమంబు గనుట —

ఉ. అంటినఁ గందుమేనుఁ బసనారెడు జవ్వనముకా రసంబుపె
న్నింటలఁ గూర్చుకామమును నిబ్బర మైనమదంబునై మనం
బొంటికిఁ బోక భర్తృరతి కువ్విశ్రులూర నిరంతరస్పృహ
కంటకితాంగియై యలరుకన్నియ బాణునికూతు రత్తటిన్. 94

చ. తనవిహరించుసౌధమునఁ దల్పముపై మును దేవి యానతి
చ్చిననిశియందు బోటులును జేరువ నిద్దురవోడఁ దాను నిం
పలరఁగ నొం డెటుంగవి సుఖాచితనిద్ర నెలర్చియుండఁగా
ననఘశరీరుఁ డైనపురుషాగ్రణి¹ మారసమానుఁ డిమ్ములన్. 95

సీ. కలలోన నయ్యింతిఁ గదిసి మోమున నవ్వు గడలోత్తఁ దియ్యనిపలుకు వలికి
కెంకెలితోఁ గేలు గీలించి నెప్పేను మేనను బెరయించి మెలపుతోడ
బిగియారఁ గొంగిట సొగియించి మనసులు రెండును గరఁగి యొక్కండ కాఁగ
నేకోర్కు లేమిటి కెలసిన వానికి జుబ్బనచూఱలై చొప్పడంగఁ

తే. జతురసంభోగరసములు చవులవెంట, నిద్దలును గ్రొత్తగాఁ గని యెపుమిగుల
నట్టిచందంబు గావించి యాత్మమూర్తి, యబలతలఁపున నచ్చొత్తినట్లు నేసె. 96

వ. తదనంతరంబ. 97

తే. ఉదరిపడి మేలుకని కన్ను లువిద విచ్చి
చూచి కానద యట్టియాసొబగు నచట
భయము లజ్జయు మాహంబు బాలమనసు
పొదివెఁ దమము మంచును దమ్మిఁ బొదువుమాడ్కి. 98

చ. అది కలలోనికానుపయి యంభికయావతి మున్న కల్గి య
ట్లొదవుట ముగ్ధతం దలఁచ కుగ్గలి నిక్కమకాఁగఁ జూచి పె
ల్లొదవెడుబాష్పవారి నయనోత్పలపీడ యొనర్ప రోదనా
భ్యుదయమనోజ్ఞమై వదన మొప్పు వడంకుచు నార్తి వొందఁగాన్. 99

వ. మణిదీపమనోహరం బైన యమృదిరంబున చేరువ నిద్రించి యున్న చెలికత్తియ
లెల్ల మేల్కని సంభ్రమంబునం బొదివికొనిరి వారిలోనం జిత్రరేఖ యల్లన
యమ్ముద్దియశిరం బొక్క కేలఁ గ్రుచ్చి కాఁగిలించి. 100

మ. చెలియా యోడకు మేల యేడ్చెదవు నీచిత్తంబులోఁ దాపముం
దలఁకుం జేయఁగ నెవ్వరుం గలరె యీత్రేలోక్యమధ్యంబునకా

- బలిసూనుండంట తండ్రి నీవెఱుగవే భగ్నత్తులై మృగరే
బలభిన్నఖ్యనిలింపు వీతనికి నీభాగ్యంబు సామాన్యమే. 101
- తే. గురుండఁబ్రెగ్గడయునురక్షకుండు నికుఁ, బొలఁతిశుక్రుండు శోణితపురము నెలపు
సుక్కు రెక్కడవచ్చి నీ కొక్కకీడు, నేయువాఁడొల్లఁ డాత్మీయజీవితంబు. 102
- వ. కావున భయంపడవల దని కన్నీరు దుడిచి బుజ్జగింప నబ్బోటి వారిం
గనుంగొని. 103
- క. ఏనిచ్చట నిద్రితనై, యీనెఱి నుండంగఁ బురుషుఁ డెవ్వఁడో యుపగూ
హానుభవంబున వికృతం, గా నొనరించె నది కలయొ కాదో యెఱుగన్. 104
- చ. కల యనరాదు రామలకుఁ గాములకూటము లెన్నిచందముల్
గల వని యన్నియుఁ బెరసెఁ గన్నెఱికం బిటు వీటిఁ బోయెఁ బె
ద్దలకును బెద్దయై నెగడుతండ్రికిఁ దక్కువపాటు దెచ్చితిం
గుల మెరియించితిఁ జననిఁ గూల్చితి శోకములోఁతువాటమున్. 105
- క. ఏనికను గన్నియ నని, మేనం బ్రాణములు తాల్చి మెయికొని యున్న
ట్లేని నిహముఁ బరమును గల, వే నిక్కము కులట యెవ్వ రింతటికంటెన్. 106
- వ. అని యవ్వెలంది యందంద యేడ్చుచుఁ బెద్దయుంబ్రొద్దు వేగుచున్నం గని
కన్నియలందఱు విహ్వలభీతలోచన లగుచు నవ్వామలోచన కిట్లునిరి. 107
- క. కలయగును గాక యిట్టివి, గలవే నిక్కములు నీవు గడువడి నెడ్డం
దలఁపక యున్నను గలుగుం, బొలఁతి యేమేని వికృతపుండెఱుగు గలన్. 108
- మ. తెలియంగూడి యొనర్పు కానిసనులం దెల్లంబు దోషంబునుం
గల దాచందము గల్లుకాంతఁ గులటంగా నెన్నుదు ర్నజ్జనుల్
గలదే నీ కిది యింతయేనిఁ గలలోఁ గన్నట్టి చూ పేటికొ
గులశీలంబుల పేర్చ మాన్పఁ దగునే కుందింపఁగా డెందమున్. 109
- చ. ఎఱుగమె యేము నీహృదయ మేల తలంకెదు నీచరిత్రమే
తెఱవలయందు లేదు సుదతీ మదతీవ్రము లై నభావముల్
నెఱసినభావ మొక్కటియ నీదుతలంపు మొఱంగి యిట్టియే
మఱుటకుఁ దెచ్చెఁ గాలగతి మాన్పఁగ శక్యమె యెట్టివారికిన్. 110
- ఆ. దీన నేమిదప్పు ధీరపు నీయను, తాప మొకఁడు నిన్ను ధన్యఁ జేసె
విను మకామకృతము లనుతాపమున శుద్ధి, నెలయు ననుట మునులపలుకుగాదె.
- చిత్ర రేఖ ముహుకన్యకన్నకలకుఁ గారణం బూహించి యుహకన్య నూరార్చుట —
- వ. అనుచుండఁ గుంభాండపుత్రి యొక్కింత నేపూరకుండి యయ్యఖండితచారిత్ర
నుద్దేశించి. 112
- క. ఇంతవడి కేను దలఁచితి, నింతి జగదంబ నిన్ను నే మని పనిచె
గాంతునిఁ గోరినగోర్కికి, నంతర్గతి నాదరించి యది గనుఁగొనుమా. 113

- వ. వైశాఖశుద్ధ ద్వాదశినాటిరాత్రి హర్ష్యతలంబున సుప్త యైన నిన్ను ననుభా
వ్యభావరససంస్కారం బగుభావసంభవవికారంబు నొందించినవాడ వల్లభుం
డగు నని యద్వేది నిర్దేశం బిప్పుడ ఫలియించె నీవు పరితోషంబు నొందు మనిన
నయ్యిందుముఖి ముఖంబు మంచుదొరంగినయిందుబింబంబుపగిది నపగతబాష్ప
పూరం బై భూరికాంతి వహించె నెచ్చెలులెల్ల నుల్లాసంబు నొంది రనంతరంబ
యయ్యబల్ ప్రియసఖిం గనుంగొని యల్లన యిట్లనియె. 114
- క. భ్రమ వాయఁజేసి యిటు మా, నము గ్రమ్మఁ జెలియ నీవు నా కిచ్చితి వీ
సమధిక మగుభాగ్యము భోగ్యముగా నొడఁగూడుత్రోవ యరయుమ యింకన్.
- క. మనసున నాడెడునయ్యన, ఘనియాకృతి యతివ వాక్యగోచరముగఁ జే
య నశక్యము సుభగశ్రీ, నెనసినయది దీని నీవ యెఱుఁగుదువెదకన్. 116
- క. నినుఁ దేవగాఁగఁ గైకొని, మనోరథపయోధి యేను మానిని గడవఁ
గని చరితార్థత నొందుదు, నని తలఁచెద నీసహాయ మల్పమె యెందున్. 117
- ఉ. నాపుడుఁ జిత్త రేఖ లలనా యది యట్టిద నాదుదేహముఁ
జీవితము స్థవత్ప్రియముచేతకు నైనవి గాక యొంటికే
యేవెర వైననూఁది భవదిష్టునిఁ దెచ్చెదఁ దొల్లఁ దెల్లగా
నావినుతానుభావుఁ దెలియన్వలయుం దదుపాయ మెద్దియో. 118
- తే. ఇట్టివాఁ డని నీవును నెఱుఁగఁజెప్ప, నేర వెమ్మెయి నెఱుఁగంగ నేరవచ్చు
వినక చూడక యెఱిఁగెడువిధము గలదె, కడిది యెవ్విధమున నిది కమలనయన.
- క. చాయయుఁ జందము నించుక, యీయనువని నీవు చెప్ప నెఱిఁగెదవేనిఁ
వేయేల పుట్టుఁ బేరును, శ్రీయుఁ బ్రభావంబుఁ దెలియఁ జేపడును దుదిన్. 120
- సీ. వసువులు రుద్రులు వాయువు లశ్విను లాదిగా నెవ్వారి కైనఁ జొరఁగ
రానిశోణితనగరంబు నిర్భయత దై త్యాధీశుతలవ్రేసినట్లు సొచ్చి
సరసభావమున నీసర్వభావంబులు భోగించి పోయినపురుషవృషభుఁ
డిప్పు డెన్నినవీరి కెల్లను వేవేలు క్రమముల నెక్కుడుఁ గాక యున్నె
- తే. బాణునకు వేయిభుజములభరముడించు, కయ్యమిచ్చువాఁడునువీడె కాఁగఁబోలు
నిట్టిపతిఁజొంద లేనియయ్యింతిరూపుఁ, ¹బ్రాయమునుసిరియునునపార్థములుగావె.
- చ. అనుసఖిభాషణంబులకు నంగజరాగరసంబు దోడుతోఁ
వనువున నాత్మఁ బిక్కటిల దందడి వేగిరపాటు నార్తియున్
ఘనముగఁ జేయ నచ్చ తెలిగన్నులతెప్పల నశ్రుబిందువుల్
వనరుహకేసరస్థహిమవారిలవంబులపెంపు డింపఁగాన్. 122
- వ. నెచ్చెలికేలు గేలం గైకొని మాళిం జేర్చి. 123
- మ. తమకార్యంబుల కెల్లవారుఁ గడునుత్సాహంబు వాటింతు రు
ద్యమ మన్యార్థము నేత దుర్లభము మత్ప్రీతింబుతోఁ దుల్యగా

రమణీ యేను దలంతు నిన్నుఁ బ్రియ మార న్నీవు నున్నట్టిభా
వము పాటించి భజించినం గలుగు దైవసూక్తి నాకోర్కికన్. 124

క. నిక్కము నెప్పెద నాదెస, నక్కటికము నీకు లేనియట్టిద యేనిక
దిక్కిరు లెవ్వరు ప్రాణము, లిక్కాయముతోడఁ బాము నింతియ పిదపన్. 125

వ. అనినఁ జిత్రరేఖ పరిత్రాసతరళ యగుచు నత్తరళనయనకేలు కేలం బట్టి. 126

క. ఎడ యిమ్ము నా కొకించుక, దడవెద నాబుద్ధియంద త్రైలోక్యమునక
బొడవైనవి యెల్లను గని, తడయక నీప్రియుని నెవ్విధంబునఁ దెత్తున్. 127

మ. కరుణాలోకనమూర్తి సర్వజగదేకస్వామికిఁ జీవితే
శ్వరి కైలేశ్వరకన్య నీదెఱు గటాక్షం బొందఁగాఁ జేప్పుటం
దరుణీ యెంతయు ధన్య వీవు దయితుం దచ్చొదితుఁ లోకసుం
దరు విశ్వాధికుఁ బొంది లెట్లు తుదియేసం గాంచు నీకోరికల్. 128

వ. అని యయ్యవిద నూరార్చి సఖిజనంబులం దదీయరక్షణార్థంబు నియోగించి
యోగవిద్యావిదిత యైన యమృతానుభావ యేకాంతంబున నుండి. 129

సీ. అధికవి స్తీర్ణమై యమరునాలేఖ్యపటంబున వలయువర్ణంబు లెల్ల
నొడగూర్చి తూలిక యొప్పుఁ గైకొని యదునాలుగుజగముల నోలి నెవ్వ
రెవ్వరు ముఖ్యులై యెందుఁ బ్రఖ్యాతిఁ బొందుదు రట్టిపురుషులఁ జదు రెలర్ప
నాకారములుఁ జాయ లంబరాభరణాదు లొప్పులు నిలుకడ లొకఁడు దప్ప

తే. కుండ సప్తరాత్రంబున నొనరవ్రాసి, తెచ్చి నెచ్చెలిముందట విచ్చి చూపి
యచ్చెరువునొందు నమ్ముగ్ధ కవ్విధంబు, వేటువేట యిట్లని చెప్పె విస్తరించి. 130

ఉ. ఈయఖిలాండసృష్టి నొడలెత్తినధన్యుల నెల్ల నేను నీ
కై యిదె యస్తదద్భుతకళాతిశయంబున నాహరించి బా
లా యిటు చిత్రవిన్యసనలక్ష్మ్యులఁ జేసితి నిందు నీప్రియుఁ
శ్రీయుతు నొప్పుగాఁ దడవి చెప్పుము నిక్క మెఱింగి క్రమ్మఱన్. 131

— చిత్రరేఖ దేవదానవప్రముఖులనెల్లఁ జి తపటంబున లిఖించితెచ్చి యుషకుం జూపుట —

మ. విను మాద్యం బగుతేజ మొక్కటియ యీవిశ్వంబుఁ బుట్టింఁగ బెం
ప నడంపంగఁ ద్రిమూర్తులై నెలసె నాభవ్యాత్మకుల్ వీరె లో
కనుతుల్ బ్రహ్మయు విష్ణుఁడొక శివుఁడు నాఁగా వాగ్రమాహైమవ
త్యనురాగావహు లెల్ల వారలకుఁ దా రా రాధ్యు లబ్జాననా. 132

సీ. పొడవెల్లఁ బసిడియై పాలుపారుమాణిక్యతటములు గలకొండ తమకు నెలవు
ముదిమియుఁ చెవులును గదురకుండంగఁ బాలతరిఁ గన్నవస్తువు తమకుఁ గూడు
పాలివోనిపంట యెప్పుడుఁ గలతరువుల నలరుతోటలు దమయాటపట్లు
యుగకోటి యెఱిగినగువతు లయ్యై వేడ్కఁ గొఱలుభావలు దమకొలుపువాగు

తే. వీరు వేల్పులు ముద్దియ వేయుఁగన్ను, లమర నూటంచులెసఁగుఘోరాయుధంబు

¹గేలఁ దాల్చినమేటి దమ్మేలఁ గ్రాలు, సౌఖ్యనిరతులు వ్రతులు నిష్కలుషమతులు.

చ. అమరులకంటెఁ బూర్వు లమరావలిపేర్తి సహింప రుగ్రులై
యమరకులంబు నొంచుటకునై తపముల్ సవరించి సర్వలో
కములను నాక్రమింతురు మగంటిమిఁ గోపమునం జలంబునన్
సమధికు లింతి వీరు పటుసాహసనిత్యులు దైత్యు లారయన్. 134

క. దై తేయులట్ల యతివి, ఖ్యాతులు సర్వగుణనివహగౌరవమున ను
ద్యోతితమూర్తులు సూచితే, నాతీ దానవనిశాటనాథుల వరుసన్. 135

శా. పక్షంబు ల్లలిఁ దాల్చు కీరనిభదీవ్యద్వాణులుం గాణులున్
జక్షూరాగముఁ గంతరాగము సురాసంసక్తి గేయోక్తి నా
లక్షింపం బొలుపారుమోహకతనూలక్షీవరేణ్యుల్లస
ద్దాక్షిణ్యుల్ మఱి వీరిఁ జూడు వరగంధర్వుల్ కురంగేక్షణా. 136

మ. అణిమాద్యష్టవిభూతులుం దమకు నిత్యాయత్తలై చేరఁగాఁ
బ్రణయంబుల్ దళుకొత్తఁ దారుఁ బ్రియలుం బ్రాణంబు లై కన్యంబుగా
గుణితక్రీడలఁ గూడి రూఢ మగు కోర్కు ల్సంతతామోదసా
రణలం దృష్టిసనంగ నొప్పుదురు వీర ల్సిద్ధు లిద్ధాకృతుల్. 137

మ త్తకోకిల. ఆధ నేశుపురంబువారలు యక్షవర్ములు వీరు వి
ద్యాధరేంద్రులు వీరు నిత్యశుభాభిరాములు భూరిమా
యాధికారులు వీరు గుహ్యకు లంగనారమణక్రియా
వీధి సర్వపథిను లుగ్ధు లి వీరు కిన్నరపుంగవుల్. 138

మ. సకలాజాండవిలంఘనక్షమబలస్సారుల్ మహావిక్రముల్
శకునిశ్రేష్ఠులు వీరు వీరు శ్రీజగత్సంభావ్యభోగుల్ యశః
ప్రకటోద్వోగులు భోగు లక్షయసుఖప్రాప్తార్థ్యలోకాస్పదుల్
సుకృతుల్ వీరు సురాంగనానిచయహృత్సున్నీగ్ధభావోజ్జ్వలుల్. 139

ఉ. మర్త్యులు వీరు పెంపున నమర్త్యులకంటె నుదగ్రులై మనో
వర్త్యవిరోధసంప్రసరవర్గచతుష్టయలబ్ధవిస్ఫుర
త్కీర్త్యనుభావముల్ భువనఖేలనలోలములై యెలర్ప నా
పూర్త్యసమానసంపదలఁ బొంపిరివోయెడువారు నెచ్చెలీ. 140

చ. మనుజులయందు నస్థలితమానసమగ్రులు రాజవంశసం
జనితులు వీరు హైహయములు కైబ్యులు ²వైన్యులు రాఘవాన్వయుల్
జనకులు నైషధుల్ భరతసంభవు లాదిగఁ గాశికోసలా
ద్యనవమదేశరాజ్యవిభవాధికసౌఖ్యకళావిజృంభితుల్. 141

వ. ఇట్లుగా నస్తద్విలిఖితం బైన యీచిత్రపటంబునందుఁ దగులని రూపంబు లేదు వీరి

నిందఱం గలయం గనుంగొను మనిన నయ్యంగన యంతరంగం బలరఁ గ్రమం
బున నాలోకించి. 142

సీ. దేవతలను బూర్వదేవతలను జూచి దేవయోనులనెల్లఁ దెలియఁ జూచి
విహగేశ్వరులఁజూచియహినాయకులఁ జూచిమనుజసంఘముఁజూచిమనుజపతులఁ
జూచి యాదవకోటిఁ జూచుచో నప్పుడు హరిఁ జూచి పోలిక తెరువు గాంచి
ప్రద్యముఁ జూచి సంభ్రాంతయై యల్లన యనిరుద్ధుఁ జూచి యత్యాదరమున

తే. విగతసంశయ మగుమాడ్కి వేటొకటికి, బోక యాకూతకాతుకాద్భుతవిలోక
తారకం బయి నిలుకడదగులఁ దగిలి, మనసు దోడ్తోడ మన్నధోన్తాద మొంద.

తే. బిగియఁ జనుదోయి యొత్తినవేరురంబు, నలరుమోవితి పానినయాననంబుఁ
దనియఁగురులు దెవల్చియాడినకరంబు, దరుణిమెచ్చుచు నెమ్మోముఁదమ్మియలర.

క. నను మఱపి యెందువోయితి, గనుఁగొంటిమ పట్టువడితి కైతవ మిటుసే
సినఁ బోనిత్తుమె యనుచును, దనమది బలుకుగతిఁ గొంతతడ వీక్షించెన్. 145

ప. చిత్రరేఖయఁ దదీయభావం బుపలక్షించి. 146

మ. అనిరుద్ధాకృతిమీఁదఁ జిక్కువడి యయ్యబ్రాహ్మీచూ పంగముల్
ఘనరోమాంచమునం దలిరెచ్చె బ్రియు నిక్కం బిట్లు గన్నట్లు గై
కొని పూర్వానుభవంబు తియ్య మగుకోర్కుల్ చిత్రరూపంబుపై
మునుఁగంబాటుట దెల్పెడుక వివశతాముగ్ధంబులై భావముల్. 147

ప. కావున నిష్క్రమకాశిని నున్నతదశ వొందకుండం దేర్చి తడయక దీని మనోరథంబు
దీర్చెద నని తలంచి యల్ల నగుచు నిట్లనియె. 148

సీ. కన్యాపురంబునఁ గనకసౌధంబుపై నిద్ర నేమఱి యున్ననిన్నుఁ గదిసి
తనచెయ్యములు సూపి మనము మ్రుచ్చిలి కొని యరిగినమ్రుచ్చు నబ్రాహ్మతాక్షి
సీనేర్పు సులువుగా నెఱిగితి నేర్పడఁ బోయెన నెచ్చట నేయనువున
నున్నను బలిమియు నోపికయును నీవు మెచ్చుగఁ దెచ్చెడఁ దెచ్చి నీకుఁ

తే. జేయలంతిగా నిచ్చెడఁ జెలఁగి నీవు, నీకటాక్షపాతంబున నెఱయఁగంటి
భోగలలితశృంగార మైపొసఁగుగృహము నందుఁద్రోచి నీవలచినయట్లుసేయు. 149

ప. అన విని ససంభ్రమంబుగా నయ్యబల చిత్రరేఖం జూచి చిత్రరూపం బంగుళిపల్ల
వంబున నిరూపించుచు. 150

క. నీకౌశల మే మని చెలి. యా కొనియాడుదు మదీయమగుమదికిం జి
త్రాకృతి మును గలఁ గలసిన, యాకారం బెంతసేసె నంతియ చేసెన్. 151

క. ఏపుణ్యవంశమునవా, డేపురుషశ్రేష్ఠుఁ డాతఁ డేగుణముల ను
ద్దీపితుఁ డతఁ డెయ్యదిపే, రేపగిడం జెల్లెఁ జెపుమ యంతయుఁ దెలియన్. 152

ప. అనిన విని చిత్రరేఖ యసురరాజపుత్రి కిట్లనియె. 153

❧ చిత్ర రేఖ యహాకన్యకు ననిరుద్ధసి కులశీలవయోబలాదు లెఱిగించుట ❧

- శా. త్రైలోక్యంబును నేలుచేవుడు ధరక్ ధర్మంబు నిల్పు న్నరుం
డై లీలక్ యదురాజవంశమున విఖ్యాతంబుగాఁ బుట్టి గో
పాలీకేళికరుండు నాఁ బరఁగె నేభవ్యాత్తుఁ డాశౌరికిఁ
బాలా మన్దఁడు వీఁడు తత్సముఁడు సౌభాగ్యానుభావంబులన్. 154
- మ. కినుకం దొల్లి యనంగుఁజేసి పిదపం గ్రీ డాయతానుగ్రహం
బున భూతేశుఁడు కృష్ణనందనునిగాఁ బుట్టించినం బుట్టి పెం
పునఁ బ్రద్యుమ్నుఁ డనఁగ నొప్పెడుమహాభోగాధ్యుపుత్రుండు త
న్ననిరుద్ధుం డనిపేర్కొనం బరఁగు నత్యాశ్చర్యశౌర్యం డనిన్. 155
- సీ. వేర్చి శైలంబులు వెఱికి శైలంబుపై నూడుకొనంగ నొండొంటి వైవఁ
గడఁగి యంభోధులు గలఁచి యంభోధులపైఁ గ్రందుకొన నూర్చి పటలిఁగలఁప
గిట్టి దిగ్గజములఁ బుట్టి దిగ్గజములతో రాయడిగను దాఁ బోరొనర్చ
1 బ్రహ్మాండపశ్చులు బ్రహ్మాండపశ్చులతోడుత నొండొంటిఁ ద్రుంగ నడువఁ
తే. జాలుఁ గినిసినఁ దక్కినసత్త్వధనుల, తరముగా నెన్నరాదు దుర్ధరభుజుండు
లలితశృంగారనిధి కళాకలితభువన, గీతకులకేతువీ ఋశ్యకేతు వబల. 156
- తే. అఖిలలోకంబులకుఁ దల్లి యైనవిశ్వ, గురునియిల్లాలు చేసినకరుణపేర్చి
యింతయొప్పునె నీసరి యెవ్వ రింతు, లింతి యొప్పితి పతిఁ బొంద నింతవాని.
- క. సాధించి సురల నేలిన, యాధికృతము వెలసెఁ దండ్రి కతివా నీచే
నీధన్యత గొనియాడఁగ, వేధయు జడముఖుఁడు వేయినిధముల నరయన్. 158
- వ. బాణనిలయం బగుశోణితపురం బెట్లు నిత్యగుప్తం బై యుండు నట్ల కృష్ణనివాసం
బైన ద్వారకాపురంబును యదువీరసంరక్షణంబున నెవ్వరికి నదృష్టనివేశం బయి
యుండు నట్లున్నను బ్రద్యుమ్నుతనయుం గదియుఁదికి సర్వోపాయంబుల నుత్స
హించి నీకుఁ బ్రియంబునేనెర ననిన నసుర రాజతనయ యమ్మం త్రితనయ కిట్లనియె.
- క. యోగినివి కామరూపపు, ధీగణ్యపు భేదరత్నదీపితపు మహా
భాగపు భామిని నీయు, ద్యోగమున కసాధ్యభంగి యొకటియుఁ గలదే. 160
- ఉ. పున్నమచంద్రుం జెనఁజుపాలున నయ్యనిసద్ధమోము నా
కన్నులతృష్ణ కిప్పు డిటు గల్గినఁ బ్రాణము నిల్పు నట్లుగా
కున్నఁ గృతాంతదండహతి నొందుటకుం దగ వైనకాల మా
సన్నము సన్నుతాంగి యవసన్నత మాన్యగఁ జేయవే కృపన్. 161
- తే. ఏ కుదివసంబు లోర్చితి నింక గడియ, దడవునకు నైన లేదు నాతాల్చి చెలియ
నన్ను బ్రతికించుటయ నీదునై పుణముల, కెల్లఁ దలకట్టు చెలిప్రాణమెత్తుటసదే.
- క. కులమొల్లరు నింకయొకటి, దలఁచరు కామార్త లై నతరుణులు మాన

1. తొడరి బ్రహ్మాండపశ్చులతోడ బ్రహ్మాండపశ్చులు వడి బిట్టు వగుల నడువ. 2. లింతియిప్పుడె
ఁబడుమీ యింతవాని.

- స్థలన మెటుంగరు ¹నన్నా, కలఁచకు రాసికు నీవు గలఫల మతివా. 163
- క. దూతీముఖమున గమవము, ప్రీతియుఁ బొదలంగఁ గదియుఁ బ్రియము లరయఁగా
ర్యాతురతఁ దాన వైకొను, తేతెఱఁగునఁ గాదు సూచ మిది నీబుద్ధిన్. 164
- వ. దౌత్యంబు లాఁతివారిదెస నొక్కింత ²మెగ్గయి తోఁచుం గాని తన ప్రాణంబు
లతో సమానం బగు జనంబునందుఁ గేల గౌరవంబునక యయ్యుండు నిన్నియు
నీ యెటుంగని భంగులే యనిన నయ్యంగన యింతయు నన నేల నన్ను నేలం
బనిచెదవు గాదె వేగంబ సర్వశోభనంబులకు భాజనం బయ్యెద గాక యొక్కింత
ధైర్యం బవలంబింపు మని యూఁజించి యమగువం గొల్పించి యెప్పటియట్లు
చెలిక త్రియలం బరివేష్టించి యుండం బనిచి వీడ్కొని యంతరిక్షంబునకు నెగసి
యంతరానంబు నొంది. 165
- క. చెలువ మనోజవ గావునఁ, గళాంతరములోన సనియొ గంపరిపుని యు
జ్జ్వలవై భవముల కెల్లను. నెల వగు తద్వారకాఖ్య నిరుపమపురికిన్. 166
- వ. చని తదీయసౌందర్యంబునకు మోదంబు నొందుచుఁ దన కార్యగతియం
దొక్కింత చింతాకుల యై యుండ నంత నక్కడ నొక్క సలిలాశయంబున నున్న
నారదుం గని చేర నరిగి ప్రణామంబు నేసిన నతండు దీవించి నవ్వుచు నవ్వెలంది
నాగమనకారణం బడిగినఁ జేతులు మొగిచి. 167
- క. బాణసుతుశోరికయు రుద్రాణికృపాదానమును ముదంబున సుమనో
బాణసుతుగుటిని తా న, ఊణతఁ గనవచ్చుటయును జెప్పె గ్రుముమునన్. 168
- వ. చెప్పి ముసీంద్రా యేను యదుశుమారునిం గొనిపోయిన నవశ్యంబు నెఱింగి
బాణుండు సైరింపండు బాణపరాక్రమ మనిరుద్ధునకు భరం బై వచ్చు మీరు
మురాంతకునకు నివ్విధం బెటుంగింప వలయు బలితనయ వసుదేవతనయలకుఁ
గయ్యం బగు ననియుం గల దందు బై త్యాగికి విజయంబు సిద్ధంబు మఱియొక్కటి
యెఱింగించెద. 169
- చ. మనుమని నొక్కకాంతకయి మాయపుభంగి దొలంగ దవ్వగాఁ
గొని యట యేను పోవుట ముకుందుఁ డెఱింగిన శాపవహ్నిచే
నను నెటు నీటునేయునొ మనంబునఁ బెల్కుఱియున్నదాన స
న్తునివర నీవు దోచితి మనోరథదేవతవై ప్రసన్నతన్. 170
- క. కాపునఁ గృష్ణునిదెస భయ, మేవిధమునఁ బొందకుండ నీవలయుఁ గృపక
నీవరపు డుపాకనన్యకు, దేవా యిట్లు న నెల్లదియు సిద్ధించున్. 171
- క. అనిన మునీశ్వరుఁ డయ్యం, గనఁ గనుఁగొని నీకు నఖిలకార్యములకు సా
ధనముగ నిచ్చితిఁ దామసి, యను విద్య ప్రియంబు నొందు మంబుజవదనా. 172
- క. నీ వనిరుద్ధుని నట గొని, పోవఁగ సురరిపునితోడిపోరు గలుగు నే
నావేళ నరుగుదెంచి ర, గావహ్మంభంబు సూతు ³నాదటవోవన్. 173

వ. అన్విధంబున బ్రదుక్కుము సూనువృత్తాంతం బనుసంధించుట యయ్యెడుఁ బొమ్మని
తాను నిజేచ్ఛం జనియెఁ జిత్రరేఖయు నదృశ్యమూర్తియై వాసుదేవు పెద్ద
నగరును బ్రదుక్కుముమందిరంబును నరసి¹యావల ననిరుద్ధగేహంబు గాంచి
యందు మనోహరస్థలంబున. 174

— చిత్రరేఖ యనిరుద్ధమందిరంబు సొచ్చి యతనిం గొనివచ్చుట —

తే. పసిడికోరల నించి యింపెరగ మధువుఁ, గ్రోలుచునుఁ జుట్టునతివలుగ్రాలునడుమ
నమరుపిడిపిండులోని మహాగజేంద్రు, కాంతి నమరుకుమారు సంతంతఁ గనియె.

వ. కని తదీయభావం బుపలక్షించి యాత్మగతంబున. 176

చ. సరసతయొప్పు బ్రోడ లగుచామలు పాటలు నాటలుం గరం
బరుదుగ విస్తరించుచుఁ బ్రియంబులు సూపగ దీన నేమిటం
బొరయమి గానరా నొక యపూర్వపుఁ జందముతో నృపాత్మజం
డెరవయి యున్నవాఁ డకట యేమిగతం బగు నొక్కొ దీనికిన్. 177

సీ. బలిమిఁ గొల్వన నవ్వదభుకొత్తినను మొగం బెల్లఁ దానై యున్న వెల్లడనము
ధీరతఁ దెచ్చి పొందించిన పలుకులయందు గద్గదిక వాయంగ లేదు
గరువంపుజూపులఁ బురిగొనియున్నను రాగ మేతెరువున రాదు సేరఁ
జేతులు వేసుకచేతలకై చక్కఁ బచరించినను జక్కబడదు చేష్ట

తే. యితనిచిత్త మెవ్వతెయేనిఁ జతురయొకతె, గొన్నయదిదైత్యనాథునికూఁతు నితఁడు
బొందినటు లీతనికి నింపొందఁ గలుగఁ, బోలు²దైవికమయ్యు నప్పొలఁతియందు.

చ. అగు ననుమాన మేమిటికి నమ్మదిరేక్షణదక్క నొండులే
మగువలు సీయుదారు నసమానమనగిపరిపీడ నొందున
ట్లుగ నొనరింప శక్తలె త్రిలోచనదేవిప్రసాదసంపదల్
జగదభివంద్య లయ్యె సరసంబుగఁ బండె మదీయయత్నముల్. 179

వ. ఇప్పు డితనితోడ సంభాషింప వలయు నన్విధంబునకు ననురూపంబుగా వివిక్తంబు
గావించెద నని తలంచి యన్నాతి నారద దత్తయైన విద్య నక్కడి జనంబు నెల్ల
సమ్మోహితంబుఁ జేసి చేరఁ జని పొడసూపి నిలిచి విరచితాంజలియై యిట్లనియె.

సీ. బలిదైత్యపుత్రుండు బాణుండు నాఁగఁ బ్రఖ్యాతుఁ డాతనికి హిమాద్రికన్య
వరమునఁ బుట్టినయదికికూఁతురు త్రిలోకైకసుందరి యుష యనుకుమారి
యప్పరమేశ్వరియానతి నిశ్చలనిద్రయై యుండంగ నీవు దన్నుఁ
గలయంగఁ గలగని కామార్తయై తాల్చి గోల్పోయి నెవ్వగ కొలఁది మిగిలి

తే. చెఱిచి మఱచిన తెఱఁగునఁ జెయ్యులెల్ల, నెడల విడిచియున్నది బోటి యేను జిత్ర
రేఖ యనుదాన నినుఁ బ్రియలీలసుముఖు, జేసి తోడ్కొనిపోవచ్చుతిఁగుమార.

క. నాచెలిక త్రియరూపం, బాదతురానచుఁడుఁ జాలఁ డభివర్ణింపక
గోచరయే యస్తాదృశ, వాచోయుక్తులకు నైన వలయుం చెలుపన్. 182

- సీ. చందురునకు నంబుజంబులనెత్తావి యొక కొఱంతయుఁ జెంద కొదవెనేని
గోకంబులకుఁ బైఁడికుండలఁ గొఱలురూపంతయు సతముచు నబ్బేనేని
అతను బాణములకేణాలోకముల కల్కితనము నిక్కంబుగాఁ సనరెనేని
బికభాషలకు విపంచికల మ్రోతకు భావ ముఱలేక దోడ్పడి మెఱసెనేని
తే. బాణనందనయాననప్రభకుఁ జన్ను, దోయికాంతి కపాంగదీప్తులసరణికి
వాక్యభంగికి నెనయనవచ్చుగాక, యెక్కటిగఁ బోల్పుచుపమాన మెందుఁ గలదు?
తే. ఏను మాబిడ్డఁ బొగడుట యెంతయేని, వైశికం బగు నచటికి వచ్చి చూచి
యెఱిగెదవు గాక మామాట లెల్ల నిప్పుడిన్నియునుఁ బచరింపఁగ నేల యిచట.
- క. ఆవెలదికి నీవును నీ, కావనజనయనయుఁ దగుదు రన్యులు సరి లే
రివిశ్వంబున మీ కిది, దైవఘటన మపరిహార్యతరము కుమారా. 185
- చ. అనువున నేను ని న్నెఱిగి యంచితచిత్రపటంబునందు నీ
యనుపమమూర్తివ్రాసి ప్రియమారఁగఁ జూపిన నేర్పు పెంపునక
దనువునఁ బ్రాణముల్ నిలిచెఁ దన్నికిఁ బల్కురు నీకు వల్లభల్
ఘనభుజ యైనఁ గామహతఁ గాచుట పుణ్యము సర్వభంగులన్. 186
- క. ఏ నిదె మ్రొక్కెద మ్రొక్కెద, నానెచ్చెలి మ్రొక్కుగా నెనయుకృపతో న
వ్వానిని బ్రతికించుటకుం, బూనుము తడ వింత యోర్వఁ బోలదు సుష్టి. 187
- వ. అనిన నతండు సంతసిల్లి యక్కాంత కభిముఖుం డై. 188
- తే. మెలఁత యేనుని చెప్పుడు మీమృగాక్షి, గన్నకలయ యేనును గనియున్న చొప్పు
గాన కున్నాడ వచ్చితి పూని నీవు, కాంత కలగన్నచొచ్చిక గంపగొనుచు. 189
- ఉ. ఏవిదినంబులో రజను లేయ్యవియో విను నిద్ర యెట్టిదో
వేపుట యెప్పుడో యకట వెముచునంబున కెద్ది మందో యే
త్రోవలఁ బోయెనో తలఁపుతోడన చెయ్యు లెఱుంగ నేను నా
కివెఱవేకి మాన్పఁ గమలేక్షణ యబ్బితి వీవు వెజ్జవై. 190
- క. నను నీవు వేడుకొనియెడు, పని నేనును నిప్పు డతివ ప్రార్థించెదఁ దో
ఁగొనిపొ వ్వుచటికిఁ గొనిపో, యిన వచ్చెద మచ్చెకంటి యిచ్చకు దొరయన్.
- వ. అని యివ్విధంబున మనసు దెఱచి పలికిన యక్కుమారు నుత్కంఠాతిశయంబు
నకుం బ్రముదిత యై యమ్ముదిత తదీయహస్తంబు నిజహస్తంబున నవలంబించి
యంతరిక్షంబున కెగసి యంతర్దానం బిరువురయందును నిజవిద్యాప్రభావంబునం
గలిగించి నిమిషమాత్రంబున శోణితపురంబునఁ గన్యాగేహంబున కరిగి యందు.
- సీ. వలవంతసంతాప మొలసియుం బెల్లాస శిచలిమిరి తోడ్తోడ శమనమొంద
గోర్కులఁ దమకంబు గొదరియుఁ దాలిమిపొందున నందంద క్రిందువడఁగఁ
దలపోత దలకు వెగ్గల మయ్యు భావంబు నూట పొరిఁబారి నూరఁబోవ
దగులను నురివెట్టఁ దనికయు నలకనితెలివిఁ బల్కఱు గార్యదృష్టి నడఁగఁ

- తే. గామవికృతులు నై జంపుగారవమునఁ
 బరహరించుచుఁ దనరాక వార్చియున్న
 యుషకుఁ జొడసూపెఁ బూర్ణచంద్రోపమానుఁ
 డైనయమవీరుతోఁగూడ నప్పుగాక్షి. 193
- ❧ చిత్రరేఖ యనిరుద్ధునిఁ దోడ్కొనివచ్చి యుషాకన్యకతోఁ గూర్చుట ❧
- వ. ఇట్లు చిత్రరేఖ దోడ్కొనితేర నరుగుడెంచి ముందట నావిర్భవించిన యని
 రుద్ధు నక్కన్య యాలోకించిన నతండు నయ్యవిదం గనుంగొనియె నంత. 194
- మ. ప్రమదోద్దామసుఖానుభూతి గలలోఁ బ్రాపించుట న్నున్న చి
 త్తములం బ్రాబడియున్నయయ్యిరువురుం దద్వేళ వీక్షించుచోఁ
 దమకం బారంగ వింతగాక సమతం దార్కొన్నయాలోకముల్
 గేమియం బ్రాఁకె బరస్పరాంగములపైఁ గౌతూహలోద్యద్గతిన్. 195
- క. నెగ్గంబులదెస వోవక, సిగ్గులు కైకొనక మానసీమఁ జనక పే
 రగ్గలిక రెండుమనసులు, డగ్గటి చూపుబడి నుత్కటంబుగఁ గలనెన్. 196
- తే. మనసు లొండొంటిఁ దార్కొనుమానమునన
 ఘర్ష మశ్రులుఁ బులకలుఁ గంప మనఁగ
 నలరుభావంబు లుభయాత్మలందు బెరసి
 వెలసె మోహనతిమిరంబు పేర్చి వాడువ. 197
- వ. ఇతైఃఽంగునఁ గొంతనే పనోన్మాద్యవలోకనసంభ్రమంబున సొగసి. 198
- క. తనిసి యిరుమాపునుచిత్రపుఁ, బనులకు నాసపడి క్రేళ్లువాఱఁగ బోటిం
 గనుఁగొని యమాత్యనందన, యనిరుద్ధునిఁ జేరఁ దెచ్చి యనురాగమునన్. 199
- క. పంతము చెల్లించితి నిదె, కౌంతునిఁ కైకొనుము శైలకన్యకకృప నీ
 కెంతయుఁ గల దేమియు మదిఁ, జింతిలవల దిమ్మ కేలుఁజిగు రీతనికిన్. 200
- వ. గాంధర్వవివాహంబు రాజులకుఁ బ్రశస్తంబు దేవీప్రసాదం బను ఋత్విజుండు
 గూర్పఁ గామాగ్నిసాక్షికంబుగాఁ గల్యాణంబు సమంజసం బగుఁ గాక యనిన
 నక్కన్యక నెచ్చెలిం గొఁగిలించి నీవు సర్వమంగళాచారంబునకు నాచార్యువు
 నీ పనుపునఁ బరమభద్రం బగుటకు సందియం జే మవియె నంత. 201
- ఆ. చిత్రతేఖ యొసఁగఁ జిత్రమాల్యాంబరా, భరణశోభమానభవ్యమూర్తి
 రాజసుతుండు దైత్యరాజితవయకర, గ్రహణ మాచరించె గరము వేడ్క. 202
- ఉ. ఊటటచెయ్యులం దివ్రట లూరఁగ దర్పము లొండొకంటికిఁ
 మాటుకొనంగ మున్ననినమంజులసౌఖ్యరసంబు నిక్కలం
 దాటుచుఁ గోరికల్ గెరలి దాటులు వైవఁగ సోయగంబుపైఁ
 దేఱఁగఁ బ్రాథదంపతులతీరునఁ బొల్పెసలారి రిద్దఱున్. 203
- సీ. కలలోన నొండొరుఁ గలసినయప్పటియానందపూర్ణధన్యత్వములును
 భెరసి యొండొరులపైఁ బ్రేముడి సలిపిన సంతాపబహుళదశాంతరములు

- నెమ్మి నొండొరులకు నెచ్చెలికతమున నబ్బినయసమభాగ్యాతికయముఁ
గ్రియల నొండొరులకుఁ గీల్కొన నొకవినయకావనోచితకళావ్యాప్తిఁగముఁ
తే. జెన్ను మిగుల నొండొరులకుఁ జెప్పికొనుచు
నద్భుతంజులు భయములు నాదరములుఁ
గౌతుకంబులుఁ బొడలాడఁగాఁ బ్రియుండుఁ
ప్రియయుఁ గ్రోలిరి నూతనప్రేమరసము. 204
- క. వితతపరిరంభణంబులుఁ, జతురవచోరుచులు ¹నపుడు సస్తితములుగా
నితరేతరరతి వారికిఁ, గతిపయదినములనె నెఱసెఁ గఱడతనంబుల్. 205
- వ. అంత నయ్యిద్దఱసమాగమంబు నెఱింగి కన్యాంతగిపురంబు కావలివారు దైత్య
వల్లభుపాలికిం జని యవిధంబు విన్నవించినం గోపించి. 206
- శా. నావిక్రాంతియుఁ బేరుఁ బెంపు మదిలోనం గాన కున్తార్దఁ డై
నావీ డక్కట సొచ్చి నాప్రియసుత న్నంజై కభూషామణి
భావం ²బేదఁగ నొక్కమర్త్యుఁ డట దర్పం బేర్పడక దూషితం
గావించెక మది పైఁచుఁగా వశమె యిక్కలుష్య మెబ్బంగులన్. 207
- క. అరుగుండు పొదువుండు పట్టుండు, పొరిగొనుఁ డాదుర్వినితఁ బోసికుండు మ
త్పరిభవకారికి నజరా, మరదేహున కై నఁ గలదె మనుగడ యెట్లున్. 208
- వ. అని యనేక సహస్రసంఖ్యలం గలకింకరులం బనిచిన నయ్యసుర అశిశరాసన
ప్రాసపట్టిరప్రముఖప్రహరణపాణు లై బాణజామాత యున్నయున్నతసౌభంబు
చుట్టుపొదివి బిట్టదల్చి యార్చివ. 209
- క. ఉషకౌగిట ³నలరుచుఁ దా, నుషస్సు నిశి యని యెఱుంగ కుద్దామరసో
న్తిషితుఁ డయి రేయాఁ బవలును, సుషమలుగాఁ గ్రాలు రాజసూనుడు నొమ్మిన్. 210
- వ. అమృహాకలకలం బాకర్ణించి తనకు నెద్గునేయ డగ్గఱదానవులకట్టలుకగా నెఱింగి
కట్టాయితం బై సౌధగిరిగహ్వరంబు వెలువడి సింహాసమరేఖం బొలుపారి
దారుణంబుగా నిల్చె నట్టియెడ. 211
- సీ. కన్నియలకుఁ జేయఁ గానిచేతకుఁ జొచ్చి కులనాశ మొనరించి కులట నైతిఁ
దైలోక్యనాథుండు తండ్రికిఁ బెడఁబాసి చెడితి నిం కెయ్యదిచేయు దాన
నటమీఁద నాకుఁగా నాఱడి వెలవెట్టరాని రత్నముఁబోని రాచపట్టి
యవధివోయెడి జగదంబ యిచ్చినవరంబునకును నొకహాని వుట్టు నొక్కొ
తే. భాగ్యదేవతలార యీబారి గడవఁ, బెట్టరే యంచుఁ జేతులు పిసికొనుచుఁ
గన్నునీరునించుచు నార్తకంఠి యైన, యాత్మవల్లభఁ గనుఁగొని యల్ల నగుచు. 212
- వ. అక్కుమారవరుండు. 213
- క. నాలావుకొలది యెఱుంగవు, బాలా తలఁకెదవు బాణపరివార మొకం
డేలా యేను జయింతును, ఫాలాక్షుండు బ్రమథవరులుఁ బన్నిరయేనిన్. 214

- ఉ. సోరణగండ్ల నిల్చి యట సూచుచునుండుము మద్భుజాయుగ
ప్రేరితముష్టినిర్దళదుద్గిర్ణవిరోధిశరీరముల్ నవ
ద్వారములందు వెల్వడునవారితశోణితధారలన్ సురేం
ద్రాపురంబుపేరు నిజమై యొడఁగూడెడునట్లు సేయఁగాన్ 215
- అనిరుద్ధుడు బాణప్రేరితు లై తన్ను బట్టపచ్చిన రాక్షసకింకరులఁ బాఱఁదోలుట ౧ —
- వ. అని పలికి యచ్చటికిం జేరువ నున్న కన్యాంతగిపురద్వారంబున నున్న పరిఘంబు
గైకొని నిడుదతొండంబున నుద్దండం బగు వేదండంబు కదలీకాండంబుపైఁ
గవియు చందంబున బృందారకరిపుబృందంబుపై నడచె నట్టియొడ నారదుండు
చనుదెంచి చదల నిలిచి యదువీరు నుత్సాహంబు కుతూహలం బలర నాలోకించు
చుండె నంత. 216
- చ. తడఁబడ నమ్ము లేయుచు గదల్ నిగుడించుచుఁ గుంతసంతతిం
బొడువఁగఁ జూచుచున్ సురరిపుల్ మఱియు నివ్వవిధాయుధంబు లె
వ్వడువున నెవ్వ సేయనగు వానికి నయ్యనువు ల్వానర్పుచుం
గడఁగిన నగ్గలంపుఁగినుకం గనుఁగ్రేవలఁ గెం వెలర్పఁగాన్. 217
- తే. శౌరిమనుమఁడు తనచేతిదారుణంపు, పరిఘమున మాటిమాటికిఁ బదులునూలు
లవుల వే లనుసంఖ్యల నహితభటుల, నేచి నులుమాడుచును వచ్చె వైచివైచి.
- చ. ఎడనెడ ముష్టిపాతములయేపున వజ్రవిభిన్నశైలముల్
పడియెడుభంగి సూపెఁ బరిపంథుల నుద్ధతిఁ గూల్చికూల్చి యు
గ్గడు వగునెత్తురుల్ బహుళగైరికధారలఁ బోల నారదుం
డుడుగక కుంచె వీచుచును నుబ్బున దబ్బరయాట లాడఁగన్. 219
- వ. అట్లమ్మహావీరు పరుషదనంబున దండడిం జచ్చియు నొచ్చియు విచ్చియుఁ గింకరులు
సంకులంబుగాఁ దమ యేలికపాలికిఁ బఱుతెంచినఁ గనుంగొని యయ్యసురపుంగ
వుండు. 220
- మ. తగునే యింతటివారి కిన్విధమునన్ దైన్యంబు శూన్యోద్యముం
బగవానిం గడుఁబెద్దచేసి చలము ల్పొంతంబు లుత్సాహముల్
దెగిపో నాఱజివోయి వచ్చిలీరి మీతేజంబునం దొల్లి యీ
జగమే నోర్చితి నాదునమ్మిక వృథాసంకల్ప మయ్యెం దుదిన్. 221
- క. పోర నకట ప్రాణముచవి, గూరి తగవు మఱితు రేనిఁ గులజులు ధీరుల్
శూరు లనుమాట యేటిది పోరామికిఁగాదే ధైర్యములు శౌర్యములున్. 222
- క. మరలుఁడి మీవెనుకన యిదె, కరిహయరథసుభటబహుళఘనసేనలతో
దొరలెల్ల నడచెదరు రిపుఁ, బొరిగొన కెట్లూర్పు గలుగఁ బురుషుఁడు నైఁచున్?
- వ. అని తనకుం గలవారి నెల్లనుం బనిచినఁ దోలుకాటునం గదలుతొలు మొగుల
మొత్తంబులకరణిఁ గాలకాయు లగు దైతేయులు దెసలు నాకసంబునుం దార
యై తర్జనంబులతో వివిధాయుధద్యుతులు విద్యుత్తులుగా నుద్యుక్తు లయి
శక్తిమర్పివారుం డగు కుమారునిమీఁద నురవడించిన. 224

- క. అంతంత బగతురం గని, సంతసమున నొక్కయసియుఁ జర్తముఁ గొని దు
ద్ధాంతగతి నడచెఁ దా మిసి, మింతుఁడు గా కతఁడు ప్రియకు మెచ్చు దలిర్పన్.
- క. దీప్తహుతాశనుఁ బొదివెడు, దృష్టశలభతతులుఁ బోలె దితిజబలము ల
ప్రాప్తపరిభవుని నాహరి, ¹నప్త బొదివి రంత నుల్బణక్రౌర్యమునన్. 226
- తే. తరతరంబ విద్యేషులు దారుణాస్త్ర, శస్త్రచయములఁ బొదువఁ దుహరపిహితుఁ
డైనరవిమాడ్కిఁ గొంతసేపాతఁ డపుడు, రూఢి ననిరుద్ధుఁ డయ్యనిరుద్ధుఁడయ్యె.
- చ. అనువున నద్భుతంబు లగునాక్రమణంబుల వానినెల్ల నొ
డ్డనమున నాఁగియాఁగి సుదృఢం బగుఖడ్గముచేతఁ గొన్నితు
త్తునియలు సేయుచుం గినిసి దుర్దమతీప్ర చపేటమై కడం
గిన హరిలీలఁ గూల్పఁ గడఁగెం గరిసన్నిభ దైత్యపజ్జులన్. 228
- క. అనిరుద్ధుఁ డొక్కరుం డ, య్యనిమిషరిపు లపరిమితసహస్రము లట్ల
య్యను ²డయ్యనిమగఁటిమి నతఁ, డని నందట కన్నిరూపు లై దీపించెన్. 229
- క. కరికోటికి బిమ్మిటి యై, హరిసమితికి గ్రుడ్లకొలఁది యై రథతటికి
సరిదన్ని తాపలయి త, త్కరవాలక రాశఘాతకతినత పేర్చెన్. 230
- సీ. తోరంపు టెమ్ములతోడ నుగ్గడు వగుదందడి ఖరఖరత్కారములును
గండకొవ్వలయంగకంబులు సెక్క నుగ్రము లగుచటచటాత్కారములును
శస్త్రభూషణసముచ్చయములు నులుపంగఁ గడలొత్తువలుదక్రేంకారములును
నాపాదమస్తకాహతి వ్రయ్యఁ దాఁకంగఁ దళుకొత్తుపటపటాత్కారములును
- తే. నెల్ల దెసలును దార యై యెసక మెసఁగ, మెఱుంగులంబరాంతరమునమిక్కుటముగఁ
గ్రాలు ప్రద్యుమ్ను సుతుచేతివాలు దనరఁ, జూచె నారదముని కుంచె వీచివీచి.
- క. వరుణునితో నంతకుతో, సురపతితోఁ దొల్లి తొడరి చూడమె యిమ్మై
బరుసఁదన మెందు లే దిది, యరు దని వెఱఁగొంచి రాత్త నసురప్రవరుల్. 232
- వ. అట్టి ఘోరసంప్రహారంబునం దలలు దెగియును గాలు గేలు దునిసియు మేను లవి
సియు దంతజిహ్వప్రముఖంబులు మురిసియు రూపుచెడి కొందఱు మడిసియు
నెత్తురులు దొరఁగి కండ లురిలి కనులు దిరిగి కొందఱు బ్రమసియు వెండుకలు
వీడ వలువలు సడలఁ గైదువు లెడలఁ గంపితకంటకితగర్హితంబు లగు గాత్రంబు
లతో నాక్రోశస్వరవిహ్వలు లగుచుఁ గాంచిశీకు లై కొందఱు దొలంగం గలంగి
తొల్లి ధీరు లనం బెంపారినవారును నైరణ విడిచి యెడసేసి సందడి నొండొరులం
దొక్కుచు నుక్కు దక్కి మరలు దొరలును దురంగమాతంగశతాంగంబులతో
భంగంబుల కోర్చి నైన్యంబులం బురికొల్పినేరక భయంబునం దిరిగి సురిఁగి
పోవం గుమారుం డుబ్బి ³బొబ్బవొడిచి యార్చి యర్చిష్టంతుండు గ్రీష్మసమయ
తీవ్రుండై వెలుంగుపగిదిఁ గయ్యంపునేల యను నింగిం గైకొని వెటంగె నట్లు
విడిగి పటతెంచిన తనవారిం జూచి విశ్వాససంచలప్రాణం డై బాణుండు. 233

మ. అనిలోఁ జంపక కాచి పోవిడిచినం బ్రాణంబులం బట్టి యా
కనకత్వాధర మెన్నఁడుం దిగుటకై గంపింతు రింద్రాదు ల
య్యని నాచేతులఘాత కల్పు సరినేయంజాల కిట్లున్న నె
ట్లును బోదయ్యెఁ గడంకమై వలసె నాటోపం బెదం గైకొనన్. 234

— బాణానురుఁడు సర్వనై న్యసమేతుం డై యనిరుద్ధమిఁడ యుద్ధంబునకు వచ్చుట —

వ. లెండు రథంబు దెండని పరిజనంబులం బనిచి సమ స్తసమరసమాయోగంబును
యోజించి. 235

సీ. వెలయంగ నాలుగువేల కిప్పువులవిస్తారంబు గల్గి యుదార మైన
గడితంపుటెలుఁగుతో ల్లప్పిననొప్పారు బలుదేరు వేయుమాపులు వహింప
నెక్కి బర్హిధ్వజం బెత్తించి గత్తపతాక గ్రాబఁగఁ దనుత్రంబు దాల్చి
గదలు గార్చుకములు ఖడ్గముల్ శక్తులు మొదలైన యాయుధంబులు గ్రమమున
తే. వెలుఁగ వేయుచేతులతోడ వేయుగిరణ, ములఁ దలిర్చువిభాకరుపోల్కియమర
నమరుకుంభాండసారథి యై కడంగె, సుచిర కాంక్షితసంగరోత్సుకత వెలయ. 236

వ. సర్వనై న్యనాయకులును నిజస్వామిపూనిక కనురూపంబుగా నాటోపంబు దెచ్చు
కొని యతనిముందటఁ గెలంకులను బింకంబులు మొలవ నడచి రిట్లు నడచి బలి
సూనుం డయ్యదుసూను దవ్వులం గనియె నతండును బగతుబాహుసహస్రం
బును బాణసంఘానసామగ్రియు నగ్రేసకుల యుగ్రతయుఁ జీరికిం గొనక యడి
దంబు జళిపించి యొడ్డనంబు దాటించి యడ్డంబు నిడుపును దాటుచు నెదురు
నడిచె నవ్వీరుం గాంచి కలుపించి. 237

చ. నరుఁడు విహీనసాధనుఁడు నా కెదురై లలిఁ ద్రుల్లియాడఁ జె
ల్లరె యిటు సూడఁగాఁ దగునె లాఘవ మేర్పడఁ బట్టుఁ డుక్కునం
బొరిగొనుఁ డంచు యోధగణము న్బురికొల్పుచుఁ దాఁకి యేసె ని
బ్బరముగఁ బెక్కుబాణముల బాణుఁ డుపాసతి ప్రాణవల్ల భున్. 238

క. చంపుదు నని మఱియును నై, రింపక తోమరగదాపరిఘశూలాదుల్
గంపితభువనుం డగుచు ని, లింపరిపుఁడు పఱపె నబ్బలియుపై నాజిన్. 239

శా. వానిం గైకొన కుగ్రచర్త చలనవ్యాఘాతము లేయెచుక
నానానై న్యము లడ్డమై తోడర నున్మత్తాకృతిం గూల్చుచు
న్తానోద గ్రుఁ డవార్యనిర్భరగతి న్భద్రైకసాహాయ్యుఁ డై
తా నద్దానవనాథులేరు గదిసెం దద్బాంధవు ల్బెల్కుఁటన్. 240

తే. కదిసి రథ్యముల్ వేయింటిఁ గడమవడక
యండఁ జించి పెన్నెత్తుట నుర్వి ముంచి
యుగ్రుఁ డైతనమిఁడను నుటుకఁ దలఁచు
నతనిఁ గనుఁగొని నైఁడు కయ్యసురవిభుఁడు. 241

- క. శరముద్గరకుంతగదా, పరిఘరశుతోమరములు పైపై నొడువక
బరపి తిరోహితుఁ జేసెను, బరోధి మడిసె నని విబుధవిశ్వాసు లార్వన్. 241
- వ. ఇవిధంబున ననిరీధు నిరోధించి యయ్యంతరంబున నతండు దివ్యశక్తి యొక్కటి
యతని పయిం బ్రయోగించిన. 243
- క. ఎనిమిదిఘంటలు మ్రోయఁగ, నినదీపులు మాయ నుల్కు కెనయగుసరణి
జనుదెంచుచున్నతల్సా, ధన మాన్యపసుతుఁడు సూచి తలఁకనిబుద్ధిన్. 244
- చ. వెరవునఁ బట్టి క్రమఱఁగ విద్విషుమిఁడన బిట్టువైవఁ జే
రురముఁ బగిల్చి వీపున మహాద్ధతి వెల్వడి యుర్వి సొచ్చెఁ జె
చ్చెర నది దైత్యభర్త గతచేతనుఁడై ధ్వజయష్టి యూతగా
నిరవతీ మ్రొగ్గఁ జూచి దొర లెల్లఁ గలంగిరి చెప్పునంబులన్. 24
- వ. కుంభాండుం డొయ్య నతనిం దేర్చి యిట్లనియె, 246
- మ. పగవాఁ డల్పుఁడు గాఁడు సంగరవిధిం బలోకలం బోయినాఁ
డు గణింపం దెదిరిం దృణంబునకు నాటోపంబు దీపింప నీ
జగమెల్లం బయిఁబడ్డ నోర్పుఁ గడునిశ్చంకాకృతిం జూచితే
తెగువం గ్రాలెడు వీనిశౌర్యము బలోద్రేకంబు నఱ్ఱోభ్యముల్. 247
- శా. చేయం బోలినవెల్లఁ జేసితిమి దోశ్శిక్షావకేహద్ధతుల్
మాయం దేగతి నెందు వీనిబలిమిన్ మాయంపరా దేటికి
వేయు న్నన్నును నిన్నుఁ గాచుకొను ముద్వేగం బవేక్షించినం
జేయుక లోక మితండు వీతదనుజశ్రీకంబుగా వ్రేల్చిడిన్. 248
- క. అని ప్రెగ్గడ దెలిసిన న, ద్దనుజేంద్రుఁడు దెలిసి యపుడు దర్పితు నిమ్మా
ధునిఁ బాముఁ బొదువుగరుడం,డనఁ బొదువుదుఁ జూడుఁడనుచునాక్షణమతగన్. 249
- వ. గంధర్వనగరంబుచాడునఁ జూడం జూడ నదృశ్యదేహుం డై. 250
- క. తనుఁ గానక నలుదెసలక, గనుఁగొనుప్రద్యుమ్నతనయుఁ గౌక్షేయకఫే
లనదీప్తుదీప్తమధ్యం, దినరవిసమతేజు నుగ్రతేజుఁడు కినుకన్. 251

— ౨౭ బాణానురుఁడు అనిరుద్ధుని నాగపాశబద్ధునిఁజేసి పడఁద్రోయుట —

- వ. కృష్ణారగముఖంబు లగు శిలీముఖంబుబ ముఖప్రముఖాఖిలాంగంబుల నావేష్టితుం
జేసి త్రోచినం గదలనేరక యతండు మేఘవలయపరివృతం బగు మైనాక పర్వతంబు
పగిది నుండె దాదృశం బగు తదీయదశాంతరంబు దశకంతసుతవిశిఖవివశుం
డగు దశరథనందనుచందంబు దలఁపించె నిట్లు నిమేషమాత్రంబున ననిమిషేంద్ర
సమాను నమ్మానధను నవమానించి దానవేశ్వరుం డమాత్యునిం జూచి. 252
- క. కుంభాండ దష్టయావన, జృంభితుఁ డగు దాయ మనకుఁ జిక్కెఁ దన దురా
రంభమునకుఁ దగ నిపు డని, శుంభితుఁ డగుఁగాక వీఁడు సొలయక యింకన్. 253

- జే. వీనిచేత దూషిత యైన వినుతవృత్త, సీమ వెలయ దీఖలు నిట్లు సేయకున్న
ననుడు నాతడు దేవర యానతిచ్చి, నట్ల యగు నైన నొకవాక్య మవధరింపు.
- సీ. గాంధర్వవిధిఁ గోరి కన్నియ పెండిలి యైనవాఁ డితఁడు కార్యంబు గడచె
నితని నొండొకటి సేయించిన బాల నుత్కటశోకవహ్నిఁ ద్రోచుటయె కాదె
యెందుండి వచ్చెనో యెవ్వఁడో యవ్వీరు నెఱుంగుటయును లేస్స యెల్లభంగిఁ
బ్రకృతిమానవుఁడుగాఁ డకలంకరూపవిక్రమముల నమరులకంటె మేటి
- తే. ¹శీలవృత్తవయోబలశ్రీసమగ్ర, వీల సౌందర్యగుణముల మే లనంగఁ
దగినవాఁ డిచ్ఛహత్తుఁ డీధరణిలోన, మాన్యుఁ డగు నెంచి చూడఁగ ధన్యుఁ డధిప.
- మ. ఇరుగేలం గలయం గదోద్యతములై యేపారునివ్వీగుతో
దుర మేభంగి నొనర్తు నాక సరి సీతోరాసి నానాస్త్రని
ర్భరపీడం బడియుండియుం దనదుభ్రాభంగంబునం జూడ్కి క్రో
ధరసోగ్రంబుగ నీదెసం బఱపెడుం దై తేష్ఠంద్ర లక్షించితే. 256
- ఉ. ఆతనియున్నదా పరసితయ్య ! యవశ్యము నీకుఁ దుల్యజా
మాత యనంగ నీ దుహితమాన్యత కర్హుఁ డనంగ నిన్ను సం
ప్రీతునిఁ జేయఁ జాలెడుగభీరగుణుం డన నుల్లసిల్లెడుకా
నాతలఁ పిచ్చగింపు మనినం బ్రభుఁ డించుక యియ్యకోలునన్. 257
- ప. అక్కుమారునకుఁ దగిన కావలి వ్రెట్టి నిజభవనంబునకుం బోయె నంత. 258
- క. చనుదెంచి నారదుం డా, తని నాశ్వాసించి కంపదమనుని నేఁ దో
డ్కొనివచ్చెద నీదుర్దశ, యనుచీకటి నుగ్రభానుఁ డడఁచునటులుగాన్. 259
- ప. ధీరజనసత్కార్యం బగు ధైర్యంబు కలిమి యిట్టి చోట్లకుం గాదె కాపున నీపరిపీడ
నంబు నై రించుట లేస్స యని చెప్పి యతఁ డరిగినఁ దన యున్న తెఱంగు సూచి
యశ్రువిలులితిలోచన యైన వల్లభతో ననిరుద్ధండు. 260
- చ. ఎదురెదురై పెనంగుటకు నేమియు నోర్వక మాయ వన్ని యీ
త్రిదశవిరోధి చేసినయుదీర్ణనికార మవశ్యభావి యై
కపిరెఁ గడింది యై పరఁగుకాలము గెల్వ వశంబె యైన నా
పద దొఁగింపఁగాఁ బరమబంధుఁడు శౌరిగలండు ²మానినీ. 261
- ప. అయకాలోత్థపతంగబింబముక్రియక లాయుక్ యదీయోగ్రని
ర్హు నర్హువ్రసుదర్శనాఖ్యపటుచక్రం బిద్ధదై తేయసం
క్షయంబుం క్రీ పకు నట్టదేవుఁడు కృపాకళ్యాణుఁ డబ్జాతుఁ డ
క్షయంబుఁ డ త్రి యపరాధనం బెటు ను నిచ్చుక నై పఁగా నేర్చునే. 262

. పశుపాశాస్త్రముల విశారదుండు, గావలయు(మఱి)వడుగుచు గాగవలయు, శీలవృత్త
య శాఖుల మేలనఁగఁ, దగినవాఁడు గావలయు నీధన్యుఁ డధిప. 2. కామిని.

- వ. నీవేల వగచెదవు బాణభాగధేయంబున కిది యవసానం బిటుసూడు మని య
య్యింతిం గొంత యుపశమితశోకంజేసి. 263
- క. ఆపదలకుఁ బరిహారం, బై పూర్వులు నిశ్చయించి నట్టిమతము దు
గ్ధాపదసంస్కరణమ యని, యాపరమేశ్వరిఁ దలంచి యంచితభక్తిక్. 264
- వ. అమృతముని ప్రకరపరిగీతం బైన వాక్యజాతంబున ననిరుద్ధండు విశుద్ధాంతరం
గుం దై యిట్లని స్తుతించె. 265
- ఉ. నందునికూర్చి నందన యనంగ యశోదకృశోదరంబు నిం
డం దగ నావహించి ప్రకటంబుగ విష్ణునితోడఁబుట్టువై
సుందరి గోకులై కనవశోభనయై జనియించి యేజగ
ద్వందిత యొప్పె నాయసురదారణి నాదిమశక్తిఁ గొల్చెదన్. 266
- తే. తనువులం దెల్ల నొలసి చేతన యనంగఁ
బ్రజ్ఞ యన మాయ యనంగఁ బూరణి యనంగఁ
బరమ యన దాంత యన నొప్పుహరపురంధ్రిఁ
బరమభద్ర దాతాయణిఁ బస్తుతింతు. 267
- సీ. చంద్ర బింబాననఁ జారునేత్రత్రయశోభిని సురమునిస్తుతచరిత్రఁ
గాలిఁ గాత్యాయనిఁ గంసధిక్కారిణి నహితభయంకరి నభయదాత్రి
బ్రహ్మవాదినిఁ గామపాలిని సిద్ధసౌదామిని రేవతిఁ దరుణి నచల
యోగప్రదాయిని యోగిని గంధర్వి లక్ష్మీ సరస్వతి లజ్జఁ గీర్తి
- తే. సకలతిథులఁ జతుర్దశి పక్షిఁ బౌర్ణ, మాసఁ బంచమి మహాసీయమహిమ నంబ
ధృవఁ దపస్విని సావిత్రిఁ దుష్టి శాంతి, దైవమాత భక్తిప్రియఁ దలఁతు భక్తి.
- చ. ఇరువదియేడుదారలును నేటులు దిక్కులుఁ దాన యైనయీ
శ్వరిఁ బరమాత్మికక మలయవాసిని వారుణి వింధ్యమేరుమం
దరగిరిమందిరోద్ధరణి ధారిణి సింహరథన్ వృషధ్వజన్
వరతరుణీలలామ ననవద్యవరప్రద నాశ్రయించెదన్. 269
- తే. దుర్గ దుర్జయ దుర్గమ ¹దుర్గ్రహ సతి, భద్రదర్శన శివ వజ్రపాణి భగిని
శబరి జీవనధారిణి శబరపై న్య, నాథనాయిక నాత్మ వర్ణన మొనర్తు. 270
- క. కౌమారిఁ గామదాయిని, సోమరసాస్వాదలోల శుంభనిశుంభ
వ్యామర్దినఁ బార్వతిఁ బృథు, సామజకుంభస్తనిం బ్రసన్నఁ దలంతున్. 271
- సీ. దేవతలు సర్వదివిజకన్యలుఁ గాద్ర వేయకుటుంబినీవితతి వారి
కన్నియ లస్సరోగణములు మునిభామినులు సిద్ధవిద్యాధరులననితలు
మనుజపురంధ్రు లి శ్లాసనీనసుందరీపృష్ఠి యంతయును లక్షింప నంబ
నీవ యచింత్యవు నిత్యాప్రమేయప్రకృతివి త్రైలోక్యసంకీర్తనీయ

తే. ¹వెవ్వతవా నీవు నీవని యెఱుంగ నెవ్వ, రెవ్వరికి శక్య మెద్దివే రెట్టిరూప
మెల్లవే శ్లెల్లరూపము లెల్లనీవ, పుణ్య నీరూపములు భవ్యభూతిలలిత. 272

చ. హరిహరపద్మగర్భతుహినాంశురవిగ్రహతారకాబ్ధిభూ
గిరిసరిదగ్గి హాయుముఖకీర్త్యసముజ్జ్వలమూర్తు శెల్ల నిం
పరుదుగ గీర్తనంబు గనునట్లు ముదంబునఁ బొందు నిన్నుఁ బ్ర
స్ఫురదురుకీర్తనం బ్రమదపూర్ణగఁ జేసెదఁ బుణ్యకీర్తనా. 273

క. పదు నెనిమిదిభుజములతో, నొదవినహారమకుటాద్యను త్తమభూషా
మృదులాంబరశోభిని నిను, ద్రిదశేశ్వరి దలఁచువారు దేవీ ధన్యుల్. 274

క. నందాయిని మహిషాసుర, పరిమర్దని చైదికాదిబ్రహ్మణి శివసుం
దరి నారాయణి యచలే, శ్వరికన్యక యనఁగ నీదుసంజ్ఞలు తల్లి. 275

క. ననుఁ జూడుము దుస్థితు లె, ల్లను మౌలఁగింపుము శుభోజ్జ్వల శ్రీయుతుఁగా
నొనరింపుము భవదాశ్రిత, జను లాపద్రహితు లనరె చదువుల నార్యుల్. 276

తే. కేలుమొగిచి మ్రొక్కెద నిదె కీర్తనంబు, లర్ధిఁ జేసెదఁ దలఁచెద నర్చనంబు
లాత్త నించెద నీ కెక్కినట్టి యన్ని, చందములు భద్రములు గావె సర్వభద్ర.

—౩ కాళికాదేవి ప్రత్యక్షంబై యనిరుద్ధనిబంధనంబు దునిమి యాశ్వాసింతుట —

వ. అని యనేక ప్రకారంబులం బ్రస్తుతింపుచున్న యన్నరోత్తమునకుం బ్రసన్న యై
దుర్ధమపరాక్రమ యగు దుర్గ తత్పురోభాగంబునఁ దనరూపు సూపి నిలిచి
తదీయబంధనస్థానం బైన వజ్రమయపంజరంబు కరస్పర్శనంబున భండించి నిగ్ర
హత్వంబు మాన్చి యతనిం గనుంగొని. 278

మ. ఘనబాణాసురబాహుమండల మనికా ఖండించి దండించి వే
నినుఁ జక్రాయుధుఁ డార్తబంధుఁడు దయా నిత్యుండు దైత్యాంతకుం
డనఘా మోక్షితుఁ జేసి తోడ్కొని చనుక హర్షంబుతో నంతదాఁ
కను పైరింపు మొకింత దీన నొదవుం గళ్యాణ మేభంగులన్. 279

క. అని కరుణించి మహేశ్వరి, యనఘుఁ డతఁడు సూచుచుండ నంతర్ధానం
బునఁ బొందె నంత నెంతయు, ననిరుద్ధుఁడపోలె నుండె ననిరుద్ధుండున్. 280

క. ఆర్యాస్తోత్రం బిది విధి, ధుర్యతఁ బఠియించుదురితదూరులు లక్ష్మీ
పర్యాప్తిఁ బరఁగి యెయ్యెడ, నార్యులు గొనియాడఁ గాంతు రఖిల సుఖంబుల్.

క. అనుసనమును నియతమనం, బున నెరయఁ బఠించుపుణ్యపుష్పమనకు జగ
జ్జనని కరుణ నెలకొనఁగా, ననుగ్రహము నేసి మనుచు నధకప్రీతిన్. 282

క. అని వై శంపాయనముని, జనమేజయజనవిభునకుఁ జక్రాయుధపా
త్రునిసౌభాగ్యము శౌర్యము, వినిపించినకథ ప్రశస్తపిస్తఃఫణితిన్. 283

. ఎవ్వతవు నీవు ని న్నెఱుంగు నెవ్వ. నెవ్వరికి నైన శక్యంబె యెట్టి రూపా, యెల్ల
రూపా : నీను పేశ్లెల్లరూప, ములును నీరూపములు భవ్యభూతిలలిత.

ఉ. సాధితసర్వధర్మ యవసాదితదుర్జనకర్మ నిత్యస
త్యోదితశర్మ నీతిసముపార్జితభాసురభర్మ బాణసం
వేధితవైరిమర్మ దురువేక్ష్యసముద్యమమర్మ వృత్తసం
శోధితపుణ్యజీవన యశోమయగాంగజలైక పావనా. 234

క. శ్రీమల్లచమూపతినే, వామధురినునిత్యసుముఖ వామవిచార
¹వ్యామూఢవిముఖ యర్చిత, వామార్థాంగవరతత్త్వ వాసవస్తావ. 235

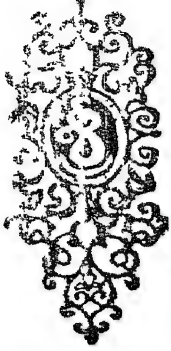
మాలిని. అనతన్మపతి కాంతాహారహంసాచకారీ
²ధ్వనితగురుధనుగి ప్రోద్వాంతనారాచవృష్టి
వినమదభిమతార్థావిష్క్రియాసారవృష్టి
జనితసుజనహర్షా సత్యనిత్యప్రకర్షా. 236

గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమిశ్వర వరణసరోరుహాభ్యానానందసౌందర్య
ధుర్య శ్రీసూర్యసుకవిసంభవ శంభుదానలక్షణాభిధేయ యెఱ్ఱయ నామ
ధేయప్రణీతం బైన హరివంశంబున నుత్తరభాగంబునందు సప్తమాశ్వాసము.

శ్రీ ర స్త హ రి వం శ ము

ఉత్తరభాగము - అష్టమాశ్వాసము

నందనసమసౌంద

ర్యానందితయువతిహృదయ యధికాభ్యుదయా
యానతజనహృద్యదయా
భూనుతజయశక్తిభీమ ప్రోలయవేమా.

1

వ. అక్కభకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు దేవీవచనసమాశ్వాసితుం
డై వాసుదేవతనయ తనూభవుం డున్నంత నటమున్న యక్కడ.

2

సీ. ఆచిత్ర రేఖ మాయాచిత్ర ¹ముఖమున నమృహాభుజాః బ్రణయమునఁ గొనుచుఁ
బోవ నాతనియంతిపురముభామిను లెల్ల నాత్మేశుఁ జూడగాన కార్తి నొంది
ప్రియులఁ బాసినకిన్నరిసమాహముఁబోలె నాక్రందనము నేయ నప్పొలఁతుల
యులివు దివంబున నుద్విగ్న ²కురరిచిరావంబుక్రమమునఁ బ్రబల మగుచుఁ
తే. బరఁ గెనయ్యేడ్పులోననప్పడఁతులకట, యెవ్వఁడొకొమామనోనాథునిసమానుఁ
గడఁగి మాకన్ను లెల్లను గప్పి చుమ్ము, ననదలుగఁజేసి యెక్కడఁగొనుచుఁబోయె.

చ. బలరిపుఁ డాదిగాఁ గలసుపగ్వులు గర్వితదై త్యభీతు లై
బలమఱి వచ్చి యేవిభునిబాహులనీడ యుపాశ్రయింతు ర
య్యలఘునిపాత్రుఁ గొంచుఁ జనునంతటివాఁడును గల్గె నొర యే
బలియుఁడో భీతిదాయికినిఁ బ్రస్ఫుటభీతిదుఁ డయ్యె నియ్యెడన్.

4

తే. పగఱ బరి వ్రేసి యాఁగి దర్పంబుఁ జలముఁ
గోలుపుచ్చుమురారాతి క్రోధవహ్ని
యుఱక యిట్టుల మండఁగ నూఁదునుదుటు
గలుగు గుండియగలవాఁడు గలఁడె జగతి.

5

చ. తెఱచిననోరితో నొదవుతీవ్రపుమృత్యువుకోఱ లూఁచఁగా
నటుముట గాదె మాధవున కప్రియ మిట్లొనరించు నింద్రుఁడుం
బఱిపఱిగాక పోఁగలఁడె బాహుమదంబున వాసుదేవు న
క్కఱపడఁ జేసిరేవి విధి గానరొకాక దురాత్ము లేమియున్.

6

తే. వగలవెనువెల్లెఁ బడితి మెవ్వలనఁ దేప, గాంతు మసురాంతకునికృప గాంచుచంద
మెద్ది పతిలేనియతివలయెడరు జముని, యాటపట్టు దుర్దశలకు నాకరంబు.

7

వ. అని యిట్లొనర్చు విలాపంబునకుం గలంగి యిది యేమి యొక్కడి యార్తస్వరం
బనిరుద్ధు చేహంబున నేమిభయంబు వుట్టెఁ గృష్ణసంరక్షితులకు భయంబు కలిమి

యపూర్వం బనుచు నొండొరుల కెఱింగించుచు యాదవు లెల్లను సంభ్రమం
బున నసహ్యాధిక్కారవిహ్వలంబులై గహ్వరంబులు వెలువడు సింహంబులుంబోలె
నొక్కెడ యాత్మమందిరంబులు వెలువడునంతటిలోనన సభాపాప్రహరం బై
సంవర్తజలధరావం బై భైరవంబుగా సన్నాహభేరి చెలంగిన.

శ్రీకృష్ణ బలరామప్రభృతు లనిరుద్ధనిహంకు గారణం బూహించుట ౧౦

ఉ. ఆసభ కందలుక హరిహాలాంకులు మున్నుగ వచ్చి పుష్పబా

ణాసనుపట్టిపోక దెలియ నిద్రియెక్కుట శోకబాష్పని

శ్వాసవివర్ణమూకవదనాంబురుహంబులతోడ విస్తమా

యాశితమూర్తులై యొకకళాంతర మున్నెడ వారిలోపలన్.

వ. వికద్రుం డను యదుముఖ్యుండు మురాంతకున కిట్లనియె.

మ. భవదీయోద్ధతబాహుపంజరమునం బర్యాప్తగుప్తంబు యా

దవవంశంబ యనంగనేల దివిషత్పాలుండు నాభీలశా

త్రవసంతాపశరణ్యుగా నిను మడిం దా నమ్మి యుండుం గడుక

భువనేశుండవు నీవు నీకుం దగునే పోరామితోఁ జింతిలన్.

క. అనిరుద్ధ²నిఁ గానమికం, తును నీ విబ్భంగిఁ జింత డిండుట గని నీ

యనుఁగులు వగచెద రిందఱి, ననునయవాక్యములఁ దేర్పు మనఘునిచారా.

వ. నీవు నీమనంబున నొక్కింత దెలిసి చూచినం దోఁపని తెరువులు లేవు గుమారు

పోక యూహించి తగిన యుద్యోగంబు వాటింపు మూరకయుండుట తగ దనిన

నీషదుల్లాసవిశదవదనుం డగుచు సంబుధిసదనుం డిట్లనియె.

క. పాపనిపోయినతెరువే, నోపి యరసి చక్కబెట్టకున్నను జనులా

రోపింతురు నావై నొక, యోపమి యటుగాన చింతనొందఁగ వలసెన్.

తే. చిటుతనాడు ప్రస్థమున్నునిఁ గలుగుటసుర, నొనుచు బోయిన పోకడ గనుటలేక

యేము వగవంగ రిపుఁజంపి యేమిసతఁప, దానయే తెంచితటిగె మత్పరిభవంబు.

ఉ. ఈతనిచందముం దలచ నిట్టిద వైలులు వేగ నుగ్రులై

నాతలపై సభస్తచరణం బిడిపోయిరి గాక యల్పమే

యీతెఱఁ గేమినేయుదు నుదీర్ణబలంబున నీనికారముక

వే తొలఁగింతుఁ ద్రోవ గనువెంటకుఁ జూడుండు మీ రుపాయముల్.

క. అనవుడు సాత్యకి దేవా, పనుపుము బహుజనుల నరయ బహుభూముల కెం

దును బహుభంగుల నరయఁగఁ, గనియెదము కుమారు నరసి కాదే చేతల్.

వ. అనిన నుగ్రసేనుం డది యట్టిద యరయక యెఱుంగవచ్చునె యిప్పనికి నాలస్యం

జేల యనుమాటకు మాధవుండు రథచారుల నశ్వచారులఁ బాదచారుల

నాక్షణంబ యనేకులం బిలుపించి రైవతంబు లతావేష్టంబు ఋక్షవంతంబు నను

పర్వతంబులయందును వివిధోద్యానవనంబులయందును నదీప్రసవణవేశంతసరో

వాపికాతీరంబులయందును గుమారు వెడకుం డనుచుం బనిచె నట్టియెడం దదీ
యనేనాపతి యగు ననాదృష్టి యతని కి ట్లనియె. 18

సీ. అధిప యింతయుఁ గాల మాత్మ లోపలన యే నొక కార్య మూహించుచుండి నీదు
మనసుచొప్పెలుంగక మాటగా వెడలంగ నది విన్నవింపంగ నయితి నిప్పు
డవసరంబై యున్నయది కాన యాడెనఁ బనిలేక నేల్పులపనికి నీవు
కడఁగి దానవులఁ బెక్కండ్రఁ ద్రుంచితి వారిపుత్రపాత్రసహాయమిత్రవితతి
ఆ. సాలఁ గలదు పారిజాతంబు గొనునెడఁ, దొడరి వృత్రభేది నొడిచి తతఁడు
గొంత మనసునందుఁ గొఱకొఱ గాకున్నె యోట నైఁచునే మహాన్నతుండు.
వ. నాకుం జూడ నీయపాయంబు వీరిలో నొక్కదెసం బొడమినది కావలయు నని
రుద్ధహరణం బన్యులకుం బనియేమి విశేషించి యింద్రుండు దీనికిం గారణం బగు
నని తలంచెద ననినం గృష్ణుండు నవ్వుచు నతనియాననం బాలోకించి. 20

చ. అసురులచేతయే యిది సురాధిపు లక్కట దుష్టచిత్తులే
యసదృశవిక్రమంబున సురార్థమగాదె విరంతరంబు నీ
వసుమతి నేను వర్తిబుట వారకి యింతయెటుంగరే సురల్
పసగఁ బరోపకారులకుఁ బాప మొనర్తురె పుణ్యచేతనుల్. 21

వ. నీవెటుంగక యిట్లాడి తనిన నక్రూరుండును దదనురూపంబుగాఁ బలికెఁ గృష్ణుండు
మఱియును. 22

క. వినుఁడు పురుషు లెవ్వరికిం, బనిగా దనికుద్ధుచనినభంగి జఱభి నాఁ
జనునది యెవ్వతెయేనియు, ననురక్తి నటించి కొనుచు నరుగం బోలున్. 23

తే. దైత్యదానవదేవసుందరులు మాయ, ¹లెన్నియేఁ జూపఁగా నేర్తు రెట్టివాని
నైనలోతు రెక్కడనైన నధికగుప్తి, జొత్తు రరుగంగ వలెతు లెచ్చొట్టికైన.

వ. కాపున మన మువ్విధంపుజూడ లరయింపవలయు ననియె నట్టి విచారంబున నయ్యం
దలు నున్నచోఁ గొన్నిదివసంబులకుం జారు లరుగుదెంచి సభాద్వారంబున యదు
వీరవర్గంబు నెదుర నిలిచి వాసుదేవునకుం బ్రణమిల్లి దీనానను లగుచుఁ గరం
బులు మొగిచి. 25

క. దేవర యానతి యిచ్చిన, యావివిధస్థలములందు నన్యములందున్
వేవిధముల చెదకితి మె, చొచ్చి వీరుఁ గుమారుఁ గానఁ జొప్పడదయ్యెన్. 26

వ. ఇంక నెక్కడి కరుగుదు మెయ్యెడ రోయుదు మేమి యానతియనిన నందలు డెందం
బులు గలంగం గన్నీరు నినిచి యెుండొరుల మొగంబులు సూచి యెయ్యెడి
గర్జవ్యం బని యెప్పటియట్ల భిన్నప్రకారవిచారులై రాదివసంబును రజనియు
నన్విధంబునన కడచిన. 27

తే. భద్రతూర్యనాదంబులఁ బ్రకటసూత, మగధకీర్తనంబుల వందిమధురనుతుల
మేలుకని కృష్ణుఁ డుచితసమీపాతక్రి, యాకలాపంబు దీర్చి సమాదరమున. ?8

వ. సభామండపంబునకుం జనుదెంచి యుగ్ర నేనపురస్పరంబుగాఁ దగినతేటంగున సకల
యాదవులు నాసీనులుగా నాసీనుం డై యున్న సమయంబున. 29

— నారదమహాముని శ్రీకృష్ణునికి ననిరుద్ధుని వృత్తాంతంబుకయు నెఱింగించి పోవుట —

క. ఉదయించినభానుఁడు గా, కుదయించెనొ కాక వేట యుష్టకరుఁ డొకం
డిది యద్భుత మనఁగా నా,రదముని కట్టెదురఁ దోచె రాజితలీలన్. 30

వ. అంత నమ్మహాత్మునిఁ గనుంగొని కమలనయనుండు మున్నుగా నందఱు నభ్యు
త్థితు లై జయజయ శబ్దంబులం బూజించిరి కృష్ణుండు మధుపర్కంబున నఖిల
లోకార్చనీయు నతని నర్చించిన నతండు నర్హ పీఠంబున నుండి యందఱు నెప్పటి
యట్ల యుండం బనిచి యిది యేమి యందఱుం జింతావికలంబు లైన యట్లున్న
భావంబులతోఁ బొరుషంబులదెస నుదాసీనులుం బోలె నున్నారని నారా
యణుం డతనిం జూచి. 31

క. మునివర యనిరుద్ధుం డెట, చనియెనొ యెఱుంగంగ లేక సర్వదిశల నా
తని వెదకించియుఁ గానక, మనములు నేడ్పడఁగ నిట్లు మఱిగెద మిచటన్. 32

వ. త్రైలోక్యజంఘాలుండ వగు నీ విచ్చటికి విచ్చేయుట మాభగ్యంబు గాదె
కుమారునకు నింక నభ్యుదయంబ యనిన నవ్వచు నన్నిబుధసంయు యిట్లనియె.

క. కన్నులకసీవోఁ జూచితి, మెన్నఁడు నెచ్చోటఁ బోటు లిట్లు లెఱుంగ మో
యన్న భవత్పాత్రుఁడొకఁడ, యున్నతభుజు బాణుఁ దొడరి యుక్కునఁ బెనఁగన్. 33

వ. ఎట్లనిన బాణదైత్యునికూఁతు రైన యుష యను కన్య యనిరుద్ధునిఁ గామిం
చినం జిత్ర రేఖ యను నచ్చర యచ్చెల్లవకై యిచ్చటకి వచ్చి యతనిం దోడ్చొని
పోయి యిరువురం గూర్చిన నెఱింగి బాణాసుకుండు కుమారుపైకి నడిచినం
బొడిచి యతం డతనికి మిక్కుటం బగు మగంటిమి మెఱయుటయు. 34

ఉ. లావున గెల్వలేక తనలావగుమాయ యొనర్చి సర్పరూ
పావిలఘోరపాశముల నాతనిఁ గట్టె బురందరద్విషం
డావిధ మెల్ల నేను దెలియం గని వచ్చితి నీకుఁ జెప్పఁగాఁ
జేవ యెలర్ప లే మ్మఖిలజిహ్వా జయింపు బలీంద్రనంసనున్. 35

వ. బాణనివాసం బగు శోణపురంబునఁ బ్రద్యుమ్నసూనుం డున్నవాఁ డది యిచ్చ
టికిఁ బదునొకండువేల యోజనంబుల దవ్వు గలదు మానుషంబున నధిగమింప
నశక్యంబు. 36

క. తలఁపుము వినతాసుతు న,బృలియుండు మనోజవుండు ప్రతిహతి లేదె
వ్వలన నతనిగతి కేటికి, నలఘుమతీ యింకఁ దడయ నని పలికి తగన్. 37

వ. నారదుం డరిగిన నాక్షణంబ పుండరీకాక్షుండు తాత్ప్ర్యఁ దలంప నయ్యకంపిత
ప్రభావు భావం బెఱింగి యెఱకల మెఱుంగులు డుఱంగలిగొనం జనుదెంచి
భుజంగమథనుండు భుజంగశయను కట్టెదురం బ్రాంజలి యై నిలిచి ప్రణత
మస్తకం డై ప్రశస్తసర్వస్వగమనోహరంబుగా నిట్లనియె. 38

- తే. అఖిలజగదుపకర్తవై యలరుసీకుఁ, బిలిచి ననుఁ బంచి చేయింప వలయునట్టి
కార్య మెయ్యది యిత్తటిఁ గలిగె నానతిచ్చి యిప్పుడు రక్షింపు మింపుమిగుల.
- సీ. పక్షవిక్షేపసంభవ మారుతంబునఁ దొడరి యెవ్వనినీడు ధూళిఁబుత్తుఁ
గ్రోధరూపేక్షణతుభితాగ్ని కీలలఁ జేసి యెవ్వని బలశ్రేణిఁ గాల్తుఁ
జరణనిపాతన చలులభేలనముల నెఱపి యెవ్వని వెఱచటవ నడతు
దారుణత్రోటివిదారణతీవ్రతఁ గడఁగి యెవ్వనియంగకములు గూల్తు
- తే. నేను నీబంట నై యుండ నెఱుంగ నేర, కకట యెవ్వఁడు నీకు నె గ్గాచరించె
మిగిలి మిన్నందిపెనఁగొను మేటియైన, నాయువును శ్రీయు నెవ్వని కవశమయ్యె.
- మ. అనవద్యోన్నతమాంసలస్థిరమదీయస్కంధపీఠస్థితృ
నిను నెవ్వఁ డనిలోన మార్కొని కన నిర్నిర్ద్రచక్రానలం
బున కాత్తియశరీరజీవితధనంబుల్ సాధుసాన్నాయ్యతా
వినియోగ్యంబులుగా నొనర్పఁ దలఁచెన్ విశ్వైకరత్నమణి. 42
- సీ. పాంచజన్యస్వనపారుష్య మెఱుంగక యదుసేన ముంగలియగుట గనక
కౌమోదక్షిఘోరఘాతంబు దలఁచక నందకగరిమ యెన్నంగఁ జొరక
శార్ఙ్గమార్ద్రఘోషచండత యూహింప కలఘుదివ్యాంబకకలన వినక
హలిసీరకర్షణవ్యాప్తి పాటింపక ముసలసంప్రహరణముఖ మరయక
- తే. నిన్ను నెవ్వఁడు నెచుకి యన్నీరజాప్త, సుతునియింటికి నతిథి గాఁ జూచె నిప్పు
డింతయును నానతిమ్ము సర్వేశ సర్వ, భద్రకారి కృపాలాభ పద్మనాభ. 43
- వ. అనినం బ్రసన్నవదనుం డగుచు వాసుదేవుండు పక్షింద్రున కిట్లనియె. 44
- క. బలిసుతుఁడు బాణుఁ డనియెడు, బలియుం డిపు డనఘ వినవె ప్రద్యుమ్నసుతుం
గలుషవిఘోరగపాశంబులఁ జాట్టినవాఁడు కూతుఁ బొందినకతనన్. 45
- వ. బాణనగరంబు మర్త్యలోకచారులకుఁ జరింపరానితెరువు దూరంబునం జేర నలవి
గానిది యై యుండు నీవు మమ్ము నట తోడ్కొని పోయితేని పగ సాధింప
సుకరంబు. 46
- క. నీకోడలు కొడుకునకై, శోకం బుడిగింపరాక సుడిసినయది య
స్తోకబలంబునఁ దమ్ముడ, వే కడగఁగవలయు బాలు విడిపించుటకున్. 47
- చ. ఎఱకలధూళి పన్నగులయీక్షణము ల్లబళించి చుట్టునుం
జాఱచుఱఁ బ్రేల్పుమంటలవి సొంపున నార్చి యుదగ్రయోధులన్
బటిపటిచేసి వేలుపులసాలిసుధాధన మీవు దెచ్చి వే
చెఱ యుడిగించి తల్లికిఁ బ్రసీద్ధిగఁ జూపవె పుత్రకృత్యముల్. 48
- క. ఆతతజవసత్వధృతి, ఖ్యాతుల నిక్కము గణింపఁగాఁ బక్షివరా
నీతోడు నీసమానులు, భూతావళిలోన నెందుఁ బుట్టరు పురుషుల్. 49
- తే. అఖిలజీవజాతము వీచునందు మోచి, కన్ను గిఱిపినంతన త్రిలోకములు దిరుగ
నోపు దీవు తెక్కలతోడ నొప్పుమేరు, వనఁగఁ దగుఁగాక నిన్ను నొండనఁగవశమె.

క. చెలికాండవు నాపై న, గ్గల మగుకూర్చి యుం బ్రియంబుఁ గలవాండవు నా
కొలసినపోరామితటిం, దలకొని నీపేర్ని సూపఁ జగదె మహాత్మా. 51

వ. అని యిట్లతండు తన్నుం బ్రశంసించుట కోర్వకవిగతగర్వం డగువిహంగమపార్వ
భౌముండు భయవినయవినముండగుచు నప్పరమేశ్వరుం దప్పుక చూచి యిట్లనియె.

— గరుత్మంతుఁడు శ్రీకృష్ణుని ననేకవిధంబుల స్తుతిచేయుట —

క. కడుఁ గ్రొత్తలు నీ విటు నను, బడుగుం బాటించి మిన్ను ప్రాకించెను నీ
యడుగులగొనియాటకుఁ బను, పడినారము నీకు మమ్ము బాడియె పొగడన్. 53

క. మున్నిట్టిభవదన్దుగ్రహ, మెన్నఁడు గన్నారు గలరె యెవ్వారు నే
నెన్నిక కెక్కినధన్యుండ, వెన్నుండ నీమీఁదిభక్తినిభవముకితనన్. 54

సీ. నిఖలనాయకుండవు నిఖలసురాసురేశ్వరుండవు భక్తవాంఛాప్రదుండవు
సంతతామోఘదర్శనుండవు సకలయజ్ఞప్రవర్తకుండవు సర్వనిధివి
చతురాశ్రమప్రకాశితువు చతుర్దేహుండవు చతుర్బాహుచుండలనిభాసీ
వంచితశంఖచక్రాసిశరాసనధరుండ వనేకావతారకృతివి

తే. దేవకీదేవికిని వసుదేవునకును, బట్టివై పిన్ననాఁ డాలపదువుఁ గాచి
కొండ గొడుగుగ ఘటియించి ఘోరరాక్ష, సుల వధించితికేళకంఠులు మొదలుగ.

క. హలముసలలాంఛనుండ వై, బలనామము దాల్చి నీవు పటుడై త్యనిసి
ర్దళనచణచండబాహూ, జ్వలత వెలింగెనవు సకలచక్షుష్కుండ వై. 56

క. విప్రకులరూపకుండవు, విప్రప్రియుండవు సమస్తనిప్రాత్తుండవు
విప్రప్రాణప్రదుండవు, విప్రప్రాణుండవు భజింపిపుండ వెందున్. 57

క. నీవు గతకాలమున ను, గ్రీవునిచెలివై సురారిఁ గిల్బిషకారి
రావణుఁ గూల్చి తదీయ, శ్రీవిభవము తదనుజన్ముఁ జేర్చితి కరుణన్. 58

క. బలిరాజ్య మపహరించితి, జలనిధిఁ ద్రచ్చితి ధర్మి సర్వము గ్రోడా
కలనమున నుద్ధరించితి, గొలిచితి శాసించి తఖలగోప్తవు పేర్నిన్. 59

తే. నేలయును నీవ నింగియు నీవ దిశలు, గాలమునునీవ యగ్నియు గాడ్పు రవియుఁ
జందురుండు నీవ సృష్టియు సంహృతియును, నీవ కావింతు విశ్వంబు నీవ తాల్తు.

క. అజాండవు హిరణ్యగర్భుండ, వజరామరదేహుండవు మహాదేవుండ వీ
వజితుండవు నిత్యజైత్ర, స్వజనుండవు జనార్దనుండవు జని వఖిలముకున్. 61

క. పొగడుటలు నిన్న చేరును, బొగడెడువారలును నిన్న పొగడుదు రర్థి
బొగడెడువారికి నీ వి, ముగ రాజ్యస్వర్గమోక్షముల నిత్తు హరి. 62

క. నీ విండుక కోధముతో, నేవారలఁ జాతు వారి కేలోకములు
లేవు భవత్కరుణోద్య, ద్భావితు లాబ్రహ్మభువనభాగ్యోదగ్రుల్. 63

వ. అని పనుతించి గరుత్మంతుండు దేవా యేను నీతలంపులోనివాడ నెవ్విధంబునం
బనిగొనఁ దలఁచి తక్షిణంబున కెల్లను వశ్యుండఁ గర్తవ్యంబులయందు

నన్ను నిట్లాదరించుట మహాప్రసాదం బిదె యాయితం బైతి నెక్కు మెక్కడ
విజయంచేసెద వక్కడ నడిచెద నసిన నెంతయు సంతసిల్లి శ్రీకాంతుం డమ్మహా
సత్వం దిగిచి కాంగిలించి. 64

— శ్రీకృష్ణుడు బలరామప్రద్యుమ్నలతోఁగూడి బాజుని జయింపఁ బోవుట —

అర్జుంబు దెప్పించి యతనితో జయహేతు విది నీవు గైకొను మింపు మిగుల
ననుటయు నవ్వీరుఁ డట్లచేయఁగ సర్వసన్నాహమును బూని చక్రధరుఁడు
యదువృద్ధు లెల్లఁ బ్రియంబున దీవింప విపులు జయవచోవితతి యొసఁగ
నర్థిఁ బుణ్యాంగన లక్షత లొలుకంగ వందిమాగధసూతవరులు వొగడ

తే. జయవిఘ్నాయ తూర్యధ్వని సకలదిశలఁ, బరగఁ జేతగప్రసాదసంభరితుఁ డగుచు
నెక్కెగరుడనిఁదోడనెయ్యెక్తె రాముఁ, డెక్తెఁ బ్రద్యుమ్నుఁడునుమోదమెసకమెసఁగ.

వ. అప్పుడు సిద్ధమార్గంబునఁ బ్రసిద్ధ లగుమునులును సురలును సిద్ధవిద్యాధరులును
నొక్కట యెలుంగై త్తి. 66

క. గెలుపుమ యసహాయుఁ డగుం, బలిసూనుని నీకు నెదురుపడలేరు జగం
బుల నెవ్వరు సిరిఁ దేజముఁ, దెలివియు నీయందు నిత్యదీప్తము లనఘా. 67

వ. అనుచుండ వినుచుం బ్రమోదమేదురచిత్తుం డగు దామోదరుచిత్తం బెఱింగి
మెత్తన వియత్తలంబున కెగసి వైన తేయుండు వైమానికమార్గంబు గైకొనియె
నట్టియెడ నాచతుర్భుజం డప్తభుజవైభవోక్తుంగం బగుచంగంబు నంగీకరించు
టయుఁ జక్రగదాఖడ్గబాణంబులు దన పాణితలంబుల మెఱసె శంఖపద్మచర్మ
శార్ఙ్గంబులు వామకరంబుల నవతరించె గృష్ణకుంతలంబులును దీర్ఘోన్నతనాసం
బును విశదవృత్తాయతేక్షణంబులును దామ్రాధరబింబంబును నాజానులంబి
బాహులు నా రక్తనఖాంగుళికంబులును మధురస్నిగ్ధగంభీరఘోషంబును నై
యయ్యాదిదేవు దివ్యరూపంబు రూపించువారికింగన్నులపండు వై సహస్రసూ
ర్యోదయతీవ్రం బగుతేజంబునం బొదలె బలదేవుండును వేయుపడగలం బొలుచు
మానికంబులు దిక్కులం గ్రొత్తయెండగాయ నిండుఁజందురుచాయం జెలువొంది
చంద్రధరచైలంబుపోలికం దనరారు తన పురాణమూర్తిం గీర్తనీయుం డయ్యెఁ
బ్రద్యుమ్నుండును ననవద్యం బగుపూర్వాకారంబున నమానుషమహిమో
దాదం డై యొప్పె నిట్టి యమ్మవ్వర నుద్వహించి. 68

మహాస్రగ్ధర. ఘనపక్షాక్షేపవాతోత్పటనిహతిఁ గులత్కాధరంబుల్ నడంకం
దనుసంపాతోద్ధతిధ్వస్తము లయి దినిజోద్యానముల్ దక్షిణవై
చనఁ దీవ్రాంఘ్రిప్రసక్తిఁ జలధరచయ ముత్సంగముం బొంది తూలక
జనియెం బక్షింద్రుఁ డిచ్చాసదృశగతుల నాచక్రహస్తండు మెచ్చన్. 69

వ. ఇట్లు మనోమారుతవేగంబున సిద్ధసంచరితప్రదేశంబు లనేకంబులు గడచి యరుగు
చుండ నొక్కయెడం గృష్ణం జూచి బలభద్రుండు. 70

- చ. మనతనుదీప్తు లన్నియును మాధవ వేటొకచందమై కన
త్కనకసువర్ణతం దనరెఁ గాంచనలైలము నేడు జేరవ
చ్చిన నిటు లయ్యెనో కడువిచిత్రము కారణ మొండు గల్గునో
యనుసమబుద్ధి దీనితెఱఁ గారసి కర్జము చూడు మిత్తటిన్. 71
- వ. అనవుడు నతం డిది బాణనగరసమీపంబు తద్రక్షణార్థంబు రుద్రాజ్ఞ నఖిల
వహ్నులుం బరివేష్టించి యుండు నందులో నాహవనీయం బను వహ్ని మనకు
నెదురై వచ్చినఁ దదీయద్యుతివలన నిట్టి వికారం బొలసె నిష్కహగ్ని యధిక దుర్జ
యంబు వినలాసుతుండు దీనికిఁ బ్రతినిధానం బెఱుంగు ననన నాక్షణంబ యప్పుక్షి
వరుండు. 72
- చ. వెడలుపుగల్గునోరు లొకవేయిధరించి వియన్నదీజలం
బడరఁగఁ బుక్కిలించి రయమారఁగఁ దెచ్చి మహానలంబుపై
నెడపడకుండఁ జల్ల నది యెంతో వెసం బొడవేది పోయె న
ప్పుడు భుజగారి యద్భుతముఁ బొంది మదిం దనుదాన మెచ్చుచున్. 73
- మ. విపులజ్వాలలఁ గల్పసంక్షయదశక విశ్వంబు భస్మీకరిం
చి పటుస్ఫూర్తి వెలుంగునట్టిది మహార్చిశ్చండ మివ్వహ్ని యి
ట్లపధూతం బయిపోయెఁ గృష్ణుడును సీరాంకుండుఁ బ్రద్యుమ్నుడుం
ద్రిపురారాతికి నైన నింక వెఱవం దెట్టర్ త్రిలోకంబులన్. 74
- వ. అని తలంచుచుండ నన్నర కాంతకుండును నాగాంతకు విక్రాంతికి నత్యంతంబును
సంతోషించి యతనిం బిచ్చలించె నవ్వధంబున నాహవనీయంబు ప్రశాంతం
బయిన తెఱసిఁ బక్షిప్రభుండు భాసమాననిజపక్షపాతంబులం బ్రభూతం బగు
నాతపంబు నుత్పాదించుచు నుత్పాతపతంగుపగిది నధికభీషణచక్షుగి ప్రభాపరివేషం
బుతో నట కడచిపోవ మఱియు రుద్రాచుచరు లైన యగ్నులు బ్రహ్మపుత్రులు
గుల్తాషుండును గుసుముండును దహనుండును శోషణుండును దసనుండు ననువా
రేవురును బితరుండును బతంగుండును స్వర్ణుండును నౌర్వుండును భ్రాజుండు
నన నేవురును రెండు మొత్తంబు లై నడచి. 75
- క. ఈవచ్చువాడు గరుడం, డీ వీరునివీపుమీఁద నెవ్వరో యుగ్రుల్
మూపురు వెలిగెద రేమిట్టికై వచ్చెదరో మహాద్భుతా కారధరుల్. 76
- వ. మనము వీరిఁ బ్రతిహతులం జేయవలయు నని యెదిర్చి సింహగర్జితంబులంబోని
యెలుంగుల శోణపురస్తాసాదరంధ్రంబులం బరఁగించిన నమృతాధ్వని విని బాణుం
డవ్విధం బరయించి సర్వనై న్యంబుల సన్నద్ధంబులఁ గావించె నంత. 77
- సీ. ఘనులు జ్యోతిష్టాముఁడును విభావసుఁడునకవహ్నులిద్దలు రెండువలఁకులందుఁ
దనకుఁ దోడై రా నుదగ్ర తేజోమయం బగు రథం బెక్కి సువాయుధంబు
దాల్చి యంగిరసుఁడు ధనువు లోనగు నస్త్రశస్త్రజాతము రథస్థంబు నేసి
సన్నతస్వాహావషట్కారవిభు లగు నాదశాగ్నులును మురారితోడ

- ఆ. నాహవం బొనర్ప నచటి కేతెంచి చా,సంబు గొని యనేక బాణవితతిఁ
బటపె నట్లు గూడఁబడినకృతానులఁ, జూచి నగుచుఁ గంససూదనుండు. 78
- క. సకులార సహా ద్విపితభవదీయతీవ్ర తేజ మఖిలమున్
మాపెద ముద్రతేజో, వ్యాపృతి నొక్కింత నిలుపుఁ డాహవభూమిన్. 79
- క. అంగిరసుఁడ నీ కేటికి, సంగరముఁ దపస్వివరుల సవనము హుతముల్
మ్రొంగినలా వకట యిచటి, కిం గొఱయే తొలఁగు మెదిరి కెడయక నాచేన్. 80
- వ. అనిన నయ్యంగిరసుండు గోపించి విల్లు విడిచి శూలంబు గొని దీనఁ గృష్ణుని
ప్రాణంబులు గొందు ననుచుఁ బూని వైచిన నది యద్దేవుండు నడుమన యర్థ
చంద్రాంబకంబునం ద్రుంచి మఱియొక్క బాణంబు దొడిగి దృఢముక్తంబు
గావించిన. 81
- ఆ. వెన నురంబు గాఁడి వీపున వెడలె న,మ్యాశుగంబు నెత్తు రంగ మెల్లఁ
దొప్పఁదోఁగ మూర్ఛదొడరి రథంబుపై, ముచ్చముడిఁగి పడియె మునివరుండు.
- వ. ఇట్లంగిరసుండు వడినం దదీయసారథి రథంబు దొలంగం దోలెఁ దక్కిన ముగ్గులు
భగ్నులై నలుదెసఁ బొనుంగుపడి యడంగి రట్టియడ్డవాటు వాసినవాసు దేవునకు
నసురేంద్రపురంబు లోచనగోచరం బయ్యె నప్పుడు నారదుం డరుగుదెంచి
యమృతాభాగుం గని. 83
- ఉ. బాణునిపట్టణంబు మురభంజన చూచితె రుద్రుఁ డిందు రు
ద్రాణియుఁ దాను గ్రొంచగిరిదారణపూర్వముగాఁగఁ బ్రాణసం
త్రాణధురీణలీఁ బ్రమదం బలరారఁగఁ బాయకుండు న
క్షీణభవశ్శముద్యమము సిద్ధికిఁ జూడుము త్రోవఁ బొందుగాన్. 84
- చ. అన విని యల్ల నవ్వుచు బలానుజౌఁ డాతనిఁ జూచి యేము నీ
పనికిఁ గడంగుచో హరుండు బల్బున నంకిలీ గాఁగ నడ్డపా
టునకుఁ దొడంగె నేనియుఁ గడుం బ్రియ మవ్విధ మోపినంత నే
యన తగుఁ గాక మాకుఁ జనునయ్య తొలంగుట కార్యహానిగన్. 85
- వ. నీ వెక్కడ వోయె దింద యుండి చూచెదవు కాదె యనియెం దదనంతరంబు
నిమేషమాత్రంబునం బురద్వారంబు చేరి యతండు పాంచజన్యంబు పూరించిన.
- శ్రీకృష్ణబలరామప్రద్యుమ్నలు బాణనై న్యంబులం బాణదోలుట —
- మ. పరివర్తోద్ధతమేఘగర్జితసమప్తారంభమై పేర్పుత
ద్గుహోపంబు సహింప కొక్కమెయి సంక్షోభించి బాణాగ్నికిం
కరనై న్యంబు లసంఖ్యము ల్లజతురంగన్యందనోగ్రంబుగా
సురలం ద్రోచె రథాంగపాణి కెదిరై యుండొండ చండాకృతిన్. 87
- క. ప్రవధగణమిశ్ర మగున,య్యమరారిబలంబు లట్టు లరిగి ఖగేంద్రం
గమలాక్షు బలుని మన్నఘ, నమితాయుధసమితిఁ బొదివె నాశ్చర్యముగన్. 88

- వ. అన్నలువురు నేకక్షణంబునం దదస్త్రహతు లై బహుశతతజఘారలం | దోషం
దోగి రప్పుడు బలదేవుండు. 89
- క. వీరల కాటించుట యిటు, సైరించిన మనకు మీఁద సాగునె వేవే
వారించి నిగుడు మనుటయు, వారిజనాభుండు ప్రదీప్తవదనుం డగుచున్. 90
- వ. ఆగ్నేయరాక్షసంబు లగు దివ్యాస్త్రంబులు ప్రయోగించి యమృతానై న్యంబులఁ
దెరల్చిన నవి మహాపవనవిధూతంబు లగు జీమూతవ్రాతంబుల తెఱంగునం
గులిశ విధ్వస్తసన్నహనం బగు శైలవ్యూహంబువిధంబున వికలంబు లై తొలం
గుటయుఁ బురంబులోఁ దఱియం జొచ్చె నప్పుడు. 91
- ఆ. చేయఁగలుగు సైన్యనాయకు లెల్లను, బహురథద్విపాశ్వపత్తితతులు
మొనలు సేసి వృష్టిముఖ్యు మార్కొని రుగ్ర, తూర్వభటనినాదదుస్సహముగ.
- క. అమ్రోహరములపెల్లును, సముఖమై వచ్చురభసచిండతయునుఁ దె
ల్లమ్ముగఁ గని బలదేవుండు, తమ్ముని కెఱిగించి బాహుదర్పం బెఱగన్. 93
- ఉ. సేనలఁ బెక్కుమొత్తములు సేసి సముద్ధతి దోచు నుగ్రు లై
దానవు లేఁగుదెంచెదరు తక్కక యిత్తటి రాక్తిణేయుతో
నేనును గృష్ణ సీకు నొకయించుక బాసట యకాట లెస్స గా
దే నిజ మాహావేచ్ఛయు మదిం దళుకొత్తెఱి మాకు నెంతయున్. 94
- వ. దీనికి సమృద్ధింపు మనిన నతం డేనును నట్ల తలంచితి మే లని దక్షిణపార్శ్వంబున
నవ్వీరుండును వామభాగంబునం బ్రద్యుమ్నండును నుండ నలవరించె నిట్లాయీ
తం బై వై రివ్యూహంబులం దలపడి రట్టియెడ. 95
- క. ఏవిధముచేత నైనం, దా వెరవయి మలఁగి తిరుగుతార్థ్యనిపై న
మ్మావురుఁ బరాక్రమించుట, దేవారాతుల కసహ్యతీవ్రం బయ్యెన్. 96
- వ. అప్పుడు. 97
- మ. ప్రళయావాప్తి నశేషభూతచయమున్ భస్మీకరింపన్ సము
జ్జ్వలుఁ డై యాత్మవిలాసమంతయు నభివ్యక్తంబు గావించు సం
కులసప్తార్చియపోలఁ బేర్చెఁ గడు నుగ్రుం డై నిజస్ఫూర్తి శ
త్రులకుం జూపఁ గడంగురాముని మహాదుర్దాంతరూపం బనిన్. 98
- క. సీరమునఁ బట్టి తిగుచుచు, దారుణముసలమునఁ బటుగదాయప్తిని దు
ర్వారత బారినమరు బలు, బారి గడవలేక మడిసెఁ బ్రతిభటబలముల్. 99
- చ. కుసుమశరాసనుం డధికకోమలలక్ష్మము లేయు నాఁగ ము
న్నెఱుగిన చుల్కపాటు మది నేమియు నోర్వకకాక యిమ్మెయిన్
మసఁగె ననంగఁ గృష్ణనికుమారుండు గర్కశచాపముక్త దు
ష్ప్రసహశరావలిన్ రిపులప్రాణసమీరముఁ బీల్చె నుద్ధతిన్. 100
- క. ప్రద్యుమ్ను బాణవిసరము, సద్యోజనితాంధకారసంతతులు సమ

- స్తద్యోభూమ్యంతరములు, ప్రద్యోతనకిరణసంప్రపత్తికి బావెన్. 101
- సగ్ధర. జ్ఞానాదోదగ్రగర్జాచటులమయసముచ్చండచిత్రోరుచాప
శ్రీ నిండారంగం దార్శోర్విజ్ఞతచలదచలాసీనకృష్ణాభ ముద్భూ
తానేకాస్త్రప్రతానం బశనిసమితిగా నాహవక్షోణి విద్వి
ణ్నానాసేనాంగవృక్షోన్మథనపరుషసన్నాహసంక్రీడం గ్రాలెన్. 102
- మ. హరిబాణావళి మృత్యుదంతతతియ ట్లాశీవిషశ్రేణియ
ట్లురువేగంబున బ్రహ్మదండములయ ట్లాండొండ దుర్వారని
ష్టరలీలం బొదువంగ దానవు లొకండుక మాటునేయంగ లే
కరుదారం దెగటారి రర్కశిరణవ్యస్తాంధకారాకృతిన్. 103
- క. తెక్కల నచియు నటిముఱి, ముక్కునఁ బొడిచియును నఖరములఁ జీరియు నే
దిక్కు హరి సూచెఁ దానా, దిక్కురిపులనెల్ల వైనతేయుండు నుఱిపెన్. 104
- క. గరుడఁడు బాణాసీకముఁ, బొరిగొనియెడుజాడ జమునిపోయెడుక్రీడా
సరణికరణి శవమయమై, యురురౌద్రభయానకాదృష్తోద్ధతిఁ బెంచెన్. 105
- వ. ఇబ్బంగి నలుపురచేత హన్యమానం బగు దానవసైన్యంబు నిలువ నోర్వక నలు
వంకలకుం బఱచె నెఱచితోడి నెత్తురువెల్లువ వెల్లుగా బాణునగరి నలుత్రోవలం
దొలఁకులాడం దొడంగె నట్లు గడంగి మాటులేక యుద్రేకంబున వెలుంగు
రథాంగధరుం గనుంగొని సైరింపక విజృంభించి. 106
- ఉగ్రజ్వరంబు శ్రీకృష్ణనితో యుద్ధంబుచేసి పరాజయంబు నొందుట —
- ఆ. మూఁడుమ స్తకములు ముష్టుఁడుగన్నులు, మూఁడుగాళ్లు రెండుమూఁడు కేళ్లు
గలమహాజ్వరంబు ప్రళయాగ్నియునుబోలె, నెదురుపడియె నార్పుటలుఁగుతోడ. 107
- వ. ఇ ట్లేదిర్చి వారల నుద్దేశించి. 108
- క. లావునను గ్రొవ్వి యిచటికిఁ, జావఁగ వచ్చితిరి నావసంబునఁ బడినక
బోవఁగవచ్చునె మెయిమెయి, దేవతలకు మీకు నింక ది క్కొరుఁ జెప్పుఁడా. 109
- వ. జ్వరనామధేయంబునఁ ద్రిలోకంబుల నెరియించునట్టి నన్ను మున్నెఱుంగరేని
నిప్పు డెఱుంగించెద నని యల్చి హలాయుధం బొదువ వసమఱి సమదసంవర్త
జలధరనిర్ఘాతంబులంబోని పిడికిళ్ల నతనిపయిం బూచిన వైనతేయు గగనమండల
భ్రమణవేగంబుల నవి సోకకున్నం గోపించి. 110
- క. తనయాయుధ మగుభస్మం, బున వైచిన నది తదీయభుజమధ్యము బో
రనఁ దాకి చెదరి దవ్వగఁ, జని మండుచు మేరునగము చఱియంబడియెన్. 111
- వ. తత్పరిపాతవేగంబున నయ్యుదగ్రతటంబు వ్రయ్యలై పడియె నట్టి యాజ్వరస్పర్శ
నంబున వాసుదేవపూర్వాజుండు. 112
- చ. వివశత నొంది మేను నిడువెండ్రుక వెట్టఁగ వెక్కుమిఱి క
న్లవ దెఱవంగరాక పొరిఁ గంపముఁ బొందుచు నిశ్వసించుచుక

- దవిలి భ్రమంబుఁ జాడ్యమును దందడి చేతనఁ బాపఁగా భయ
ప్రవికలచిత్తుఁడై భుజగభంజనుఁ జేర్కొని గద్దదోక్తులన్. 113
- క. అనఘ సముద్దీప్తి బగు, ననలంబున నెరియుచున్నయవి గాత్రంబుల్
ననుఁ గావు మెవ్విధంబునఁ, గనువాడఁ బ్రశాంతి యిన్నికారంబునకున్. 114
- తే. అనినఁదలఁకకు మింతేల యకట యేను, గలుగ ననుచు నవ్విభుఁ డన్నఁ గౌఁగిలించె
గృష్ణసంస్పర్శమునఁ బాసఁ గిల్బిపంబు, బలున కెప్పటికంటెచు బల మెలరె. 115
- వ. తదనంతరంబ జనార్దనుం డనాదరదృష్టి నయ్యుగ్రజ్వరంబు నాలోకించి. 116
- క. జ్వరవర యే నుండఁగ నీ, కొడుఁ దొడరఁగ నగునె రమ్మ యురణింపుము నీ
పరువెల్లఁ జూపు నాచే, బొరివోయెను తెఱఁగు నొయ్యఁ బొందెదు పిదపన్. 117
- వ. అని పలుకుటయు నమ్మహాజ్వరంబు ప్రచండజ్వాలాగర్భం బగు భస్మం బతనిపై
వైచిన నది యవ్వసుదేవపుత్రుఁ బ్రదీప్తగాత్రుం జేసి కొండోక సేపునకుఁ
బ్రశాంతం బగుటయు విద్వేషి కలుపించి. 118
- క. భుజగేంద్ర భీషణము లగు, భుజముల హరిఁ బొదివి పట్టి పొడిచెను గ్రీవా
భుజమధ్యంబులుఁ గడున, క్కజ మగు పటుముష్టి నతఁడు గడురోషమునన్. 119
- తే. తాను నందంద పిడికిళ్ల దాని నొంచె, వారలిరువురముష్టి ప్రహారవిధము
వెద్దకొండలపైఁ బడుపిడుగులట్లు, గడఁగె పరుసనిమ్రాత లగ్ధలముసేసె. 120
- చ. తడవుగఁ బోరి శాత్రువుని దందడి లోపడఁబట్టి బాహులం
గడు నలియంగ నొత్తి మృతుఁగాఁ దలపోసి ధరిత్రిమీఁదఁ బో
పడుమని వైచినం బడక పంకజనాభునిమేను సొచ్చె న
క్కడిఁదివిరోధి యాత్మ బలగర్వ మఖర్వముగాఁగ నుద్ధతిన్. 121
- వ. అట్టి యుగ్రజ్వరావేశంబున వివశుం డై విశ్వంభరుండు మున్ను పూర్వజుండు
వొందిన సమవస్థన పొంది మహాబుద్ధి గావున నంతయు నెఱింగి తత్ప్రతిఘాత
యగు నట్లుగా ననుప్రకృతి యనుజ్వరంబు నుత్పాదించిన. 122
- క. హరిజనితజ్వర మాద్య, జ్వరముఁ దదంగకముఁ బాయవడఁ దిగిచి బలం
బరుదుగఁ బ్రిదులఁగనీకా, మూరారి కొప్పించుటయు సముద్ధతి నతఁడున్. 123
- వ. దానికడకాళ్లు వట్టి విసరి నూలుపటియలు సేయుతలంపున నుర్వీతలంబున ప్రేయం
బూన్చిన నది యార్తితోడం గావవే యని యాక్రోశించె నంతఁ గృష్ణ కృష్ణ
యుడుగుము జ్వరంబు రక్షణీయం బని యశరీరవాణి పీతేర నతఁడు నట్లకాక
యని విడిచె నదియును శరణాగతత్రాత యగు నాజగద్విధాతపదంబులు శిరంబు
సోఁకఁ బ్రణామంబు సేసి. 124
- క. జ్వర మనువేర నొకండన, జ్వర మొం డెయ్యదియు లేదు జగముల నెందున్
వరద యది యట్ల చెల్లఁగఁ, గరుణింపుము పారమెయిదఁ గావుము నన్నున్. 125

వ. అని యనేకవిధంబులం బ్రస్తుతించినం బ్రసన్నుం డై వాసుదేవుండు నీకోరిన
యట్ల వరం బిచ్చితి నాచేత నిర్మితం బైన ద్వితీయజ్వరంబు నాయంద లీనం బగు
నీవును మనుష్యస్థావరతీర్థక్కులయందు నీతేజంబు మూడు భాగంబులు
గావించి మత్ప్రసాదంబున నుదీర్ణుండ వై చరింపు మనినఁ బ్రియంబు నొంది
జ్వరంబు మఱియుం బ్రణమిల్లి. 126

చ. అసురకులప్రమాధి యగునాత్రిపురాంతకువేర్కిఁ దొల్లి యిం
పెసఁగ సృజింపఁగాఁ బడితి నే నఖిలంబున దుర్జయుండ నీ
యసదృశశక్తిచే జిత్తుండ నై పరిరక్షణ మిప్పుగాంచి నీ
వసమునఁ జిక్కితిం బను లవశ్యము సేసెదఁ బంపు మచ్యుతా! 127

క. అనవుడు యమభర్త ప్రియం, బునఁ గనుఁగొని నాదుపనుపు పొనరింప మనం
బున నీకు వేడ్క గలిగిన, విను చెప్పెద నొకతేజంగు విస్పష్టముగాన్. 128

ఉ. వీనును నీవుఁ గయ్యమున నిట్లు పెనంగినవిక్రమక్రియా
నూనవిధంబు లెవ్వరు సముద్ధతభక్తిఁ బరింతు రర్థితో
వీనుల నింతు రట్టిసుపవిత్రులకున్ వివిధామయజ్విర
గ్లానిభయంబు నొందక సుఖం బగునట్లుగఁ జేయు మెప్పుడున్. 129

క. నావిని యియ్యకొని జ్వరం, బావిష్ణుండు వీడుకొలుప నాహవమహికి
వేవేగఁ దొలఁగె బలుఁడును, గోవిందునిసుతుండుఁ బ్రీతిఁ గొరలిరి బుద్ధిన్. 130

వ. అమ్మవ్వురు మూడగులంబోలె బ్రజ్వరిల్లి వై నతేయపవనవేగంబున దైతేయ
సేనాసహస్రంబు లను కాననంబు లాక్రమించి చక్రగదాముసలశరపాతంబులు
ప్రచండజ్వాలాఘాతంబులుగాఁ బెల్లుపక్రమింప నవ్విక్రమంబునకు వెఱచఱచి
దానవు లెవ్వరు నెదురై నిలువక కనుకనిం బఱచినం గని బాణుం డెలుంగెత్తి
దొరల నుద్దేశించి. 131

శా. శౌర్యోదగ్రత దానవాన్వయమునన్ జన్మించి గాంభీర్యముం
గార్యంబుం జెడకుండఁ గాంచుచుఁ గనత్తడ త్రిశూలాద్యసం
హార్యానేకవిధాస్త్రశస్త్రకళలం దారూఢు లైనా రనిన్
ధైర్యం బిమ్మెయిఁ బోవఁబెట్టెగఁ గటా ధర్మంబె మీ బోంట్లకున్. 132

తే. మానఘునుండ నే నున్నాడ మంత్రివరుండు,వీడెకుంభాండుండున్నాడువీరవరులు
ప్రమథు లున్నారు మీ రేల భయము నొంది, యిట్టిరై తిరి విద్వేషు లెంతవారు.

వ. వలదు నిలుపుండు న న్నొకింత చూడం డనుచుండ నిలువక ప్రమథగణ శేషం
బుగా నశేషబలాధ్యక్షులుం దమతమబలంబులతోఁ బలాయనంబ పనిగాఁ బాటించిరి
బాణమంత్రియుం బ్రభువాక్యంబులకు ననురూపంబు లగు నాలాపంబుల
పై నికవరులం బేర్కొని. 134

మహాస్థగర. శరణార్థి త్రాణవిద్యాచణుడు త్రిణయనస్వామి యస్తత్కుటుంబో
 ధరణవాహినిత్యావరమున నిచటం దాను మాన్యాతురుండం
 గరుణా సాన్నిధ్యలీలం గయికొని వెలుంగంగా నపాయంబు బాణం
 బొరయింప న్మక్తుడే యేపురుషుడు వెఱపుం బొంద ని శ్లేల మీకున్. 135

క. నిలుఁ డని నిలుపఁగ నెవ్వరు, నిలువర హరిచేత వెలుంగునిష్ఠురథారా
 కలితఘనచక్రదీప్తులు, దలఁ కధికము ¹సేయుచుండ దానవయోధుల్. 136

వ. ఆ సమయంబున. 137

సీ. తనప్రియభక్తుఁ డాదై త్యేశ్వరునకు నబ్బంగిఁ బాటిలిని యాపద మనమున
 నై రింపనేరక శంభుండు సురంభ మొనవఁ గయ్యమునకు నుత్సహించి
 యతులితసింహాసనాస్రయ క్తంబును నున్న తవృషభకేతూజ్జ్వలంబుఁ
 బ్రకటనందీశసారధికంబుఁ బృథులరన్నప్రభాపటలదీప్తంబు నైన
 తే. రథము మేఘవినిర్మక్తరవిసమూహ, కరినదీప్తి నొప్పార శీఘ్రంబ యెక్కి
 గుహుండు నిజవాహనస్థుడై కొలువభువన, విలయకృతికి కడంగెడువిధముదోచు.

వ. గరుడధ్వజు చనుదెంచుచెనకు రభసంబుగా నడచె నద్దేవుముందటం బిటుందను
 బార్శ్వంబుల ననేకవిధ వికృతవక్త్రులు నసహ్యాబాహుచరణనేత్రులు నాభీల
 వ్యాళయజ్ఞోపవీతులు నతివిశాలసింహశార్దూలచర్మవసనులు నాసక్తమణిమనోజ్ఞ
 మకుటకుండలాదివిభూషితులు నభిరామగంధమాల్యాంబరాలంకృతులు నాకలిత
 వివిధాయుధప్రదీప్తులు నతిరాద్రసౌమ్యసత్వభావులు నప్రమేయప్రభావులు
 నతులితామైశ్వర్యధుర్యులు నగు ప్రమధవీరులు వెలింగిరి బాణనైన్యంబులును
 దొరలు మున్నుగాఁ గ్రమ్మఱం గడంగి యమ్మహాదేవుం బరివేష్టించె నవ్విధంబున
 నురవడించు నుగ్రు నంతంత నాలోకించి. 139

స్థగర. క్షేపిష్ఠప్రేక్షతార్క్షితి తరుచివిసరక్షేప్తప్రాశ్వాదీప్తి
 వ్యాపారుండుం బ్రగాఢవ్యవసితధనురుద్వాంతమాఝీవిరావ
 వ్యాపుత్యుద్ధత్యఖండవ్యధితభువనుడు వర్ధితోద్వృత్తచక్ర
 శ్రీసర్వాప్తిప్రభావోర్జితుండు నగుచు లక్ష్మీవిభుం డుగ్రలీలన్. 140

వ. సమరసమ్ముఖుం డయ్యె నయ్యవసరంబున రుద్రదామోదరద్వయవ్యతికరంబునం
 దలంకి ధరణి వడంకెఁ బర్వతంబులు గ్రుంగె నుత్తుంగశృంగంబు లురలిపడియె
 దిక్కులు నాకసంబునుఁ బెనునుంటలు పొదివె నుల్కానిర్ఘాతపాతంబులు నిర్దేఘ
 నిర్జానినాదంబులం బ్రవర్తిల్లె మాకుతం బడంగెఁ బతంగప్రభలు మాసె
 వైహాయసవిమానంబులు వివర్ణస్తగతిం జరించె విరించి మొదలుగా నఖిల
 త్రిదశులు నశేపమునులును సమస్తదేవయోనులుం జనుదెంచి సభయంబుగా

దివంబున నిలిచి రట్టి తలపాటున దప్పుదప్పుల శర్వుండు శౌరిమీఁద శరశతకం
బేయుటయు నారాయణుం డైంద్రాస్త్రంబు ప్రయోగించిన. 141

క. ¹ఆయస్త్రమువలన మహా, సాయకములు శతసహస్రసంఖ్యంబుట వే
వే యుప్పతిల్లి పొదివెన్, ద్రైయంబక మగురథం బుదగ్రస్ఫూర్తిన్. 142

చ. ²అలిగి పురాంతకుండు దహనాంబక మేసిన నెల్ల దిక్కులు
నె్వలుఁగఁ గృశానుకీలములు విష్ణుశరావలి మ్రింగి యాతనిం
బలునిఁ బ్రసూనసాయకునిఁ బక్షివరేణ్యునిఁ జొట్టుముట్టినం
బొలిసిరి వైరులం చసురపుంగవు లార్చిరి పేర్చి యుబ్బుచున్. 143

క. మురరిపుండు గినుక వారుణ, శరము ప్రయోగింపఁదడవ శాంతం బయ్యెన్
హరుబాణము బాణాసురు, పరివారంబునకు విన్నఁబాటు దలిర్పన్. 144

వ. భర్తండు మఱియును బైశాచరాక్షసరౌద్ర రాక్షసాంగిరసంబు లను నస్త్రంబులు
గ్రమప్రయుక్తంబులు గావింప గోవిందుండును వాయవ్యసావిత్ర సమ్మోహన
సంజ్ఞంబు లగు మార్దణంబులవలన వసుసన నాలుగిట నద టణంచి వైష్ణవాస్త్రం
బభిమంత్రితంబు సేసి యేసిన. 145

తే. తలఁకి సురసిద్ధసాధ్యగంధర్వు లాది, గాఁగ దివి నుండ నోపక కలఁగఁబడిరి
బాణబలములుఁ గ్రమ్మఱ భయము నొంది, చెదరెఁ గనుకని భూతంబులదరెనాత్మ. 146

వ. అమృతాస్త్రంబు చనుదెంచు రౌద్రంబునకు రుద్రుండును బ్రతీకారం బెటుంగక
యొక్కింత విచారవివశం డయ్యె నాలోన నాభీలజ్వాలాకరాళం బై యది
యద్దేవు తేరు సరథ్యసారథికంబుగాఁ బొదివి ప్రజ్వరిల్లె నంత నంతయు నెఱింగి
యతిత్వరితంబుగ బాఁబుండు సమరంబునకు నిశ్చయించి బ్రాహ్మణోత్తములకు
నమస్కరించి వారు గావించు శుభస్వస్థ్యయనంబులును సిద్ధమంత్రాపధిసంభా
వనంబులుం గని యుద్ధిపితుం డై గోభూపిరణ్యాదానంబు లనేకంబు లొనర్చి
దివ్యం బగు రథం బెక్కి మహారథులు పరివేష్టించ నరిగి మహాదేవస్వందనంబు
చేరువ నిలిచె నట్టి సమయంబున. 147

ఉ. వైష్ణవబాణపావకనివారణభంగికి నొండుమై నలం
భూష్టుత సంభవించుమి బ్రభుండు పురత్రయదాహధుర్యతా
³భృష్టువనంగఁ బేర్చిన ప్రదీప్తతరాంబకమున్ యుగాంతకా
లోష్టుకరాభముం బటుబలోద్ధతిఁ గైకొని క్రోధచండుం డై. 148

వ. కార్తుకంబున సంధింప నుద్యుక్తుం డగుటయు నెఱింగి వాసుదేవుం డమృతాదేవు
నయ్యుద్యోగంబువలనం బాపుటకు వెరవు గనుంగొని. 149

1. క. ఆయస్త్రమువలన ననే, కాయతమస్తములు వుట్టి కాల్యుఁగఁ దొడగన్, కాయజ
దహనండు ప్రతిశర, మేయఁగ శాంతమనఁ బొందె సింద్రుని శరమున్. 2. బలుపగు శంకరుండు
వడి బంధుర లీల నమర్చె నారికిన్, వెలుఁగఁచు, బావకాస్త్రమును. 3. ధిష్ణు.

ఉ. జృంభకబాణముఁ భుజవిజృంభణ మొప్పుగ నేనె నేసినన్
శంభుని కావులింతలును జాడ్యము నిద్రయుఁ బొంది శౌర్యసం
రంభము మాన్పె విల్లును శరంబును జే సడలంగ దేహసం
స్తంభము గాఢ మయ్యెఁ బ్రమథప్రవరుల్ వెఱంగంది చూడఁగన్. 150

— శివుఁడు శ్రీకృష్ణునితో యుద్ధంబుసేయక తొలంగిపోవుట —

వ. బాణాసురుం డదేవుం గదిసి యొయ్యన ప్రబోధించిన నొక్కింత దెలిసి యప్పుర
మేశ్వరుండు యోగదృష్టి నాలోకించి యాలోకస్థితకర్తకుం దా నొసంగిన వరం
బును నతనికిం దొల్లి ద్వారావతీపురంబునఁ బ్రత్యక్షం బై మేలొనర్చి యాడిన
మాటయుం దలంచి యుత్తరం బెయ్యదియుం బలుకక యేమియుం జేయనేరక
యూరకుండె న ట్లున్న యాఖండపరశుం గనుంగొని. 151

తే. పాంచజన్యఘోషంబునఁ బదిదెసలును, నినిచె గోవిందుఁ డదియెల్లఁ గని సహింప
కడరి ప్రమథవీరావలి యచ్యుతాత్మ, జన్మఁ బొదివె ననేకాస్త్రశస్త్రతతుల. 152

వ. దానవులును బ్రవృద్ధం బగు మాయాయుద్ధంబున నతనిం జిక్కుపటుపం దొడం
గినం గినుక నమ్మకరకేతనుండు నేనాస్తంభనయగు సమ్మోహనవిద్య నయ్యందఱుం
గొంతవడి నిద్రాసక్తులం గావించి యసురులం బెక్కండ్ర నొక్కట విగతాసులం
జేసె నంత. 153

క. అందంద యావులింపఁగ, నిందుధరునివదనమున ననేకాగ్నిశిఖా
సందోహంబులు వెలువడి, క్రందుగ దశదిశలుఁ బొదివి కాల్పఁగఁ దొడఁగెన్.

వ. అట్టి దారుణత్వంబునకు నఖిలభూతంబులు భీతిభ్రాంతంబు లయ్యె భూదేవి తల్ల
డిల్లి పితామహుపాలికింబోయి దేవా మహాదేవవాసుదేవసంగరభరం బోర్వ
లేక దిగంబడియెడికొలదికి వచ్చితి నకాలప్రళయంబునం జరాచరంబులుం బొలియు
నేకార్ణవంబును నయ్యెడు నింతియ యింతకు మిక్కిలి విన్నవింప నేర నఖిల
విధాతప్ర నీవ యెఱుంగు దనినం జతురాననుండు. 154

తే. ఒకముహూర్తంబు నై రింపు మువిద నీకుఁ, జాలుకనగునట్లునేసెదఁ దలఁకుమాను
మనుచుఁ గ్రమ్మనఁజనుదెంచి యభవుఁగాంచి, మ్రొక్కిభక్తిభావంబున మ్రోల నిలిచి.

వ. ఇ ట్లని విన్నపంబుసేసె. 155

చ. అసురు లవశ్యవధ్యు లని యాదిన కాదె మహేశ! యేను ద
ద్యవ్యసనము నిర్ణయించితి భవత్కృప యేటికి నిట్లు వీరినై
నెసఁగెడుఁ గృష్ణుతోడఁ దగునే పెనఁగంగ నొకింత బుద్ధిలోఁ
బసరిడిచూడు మాహరియు భర్గుడు నా నొకఁడో విభిన్నులో? 156

క. నీవ నిను నెఱుంగకుండిన, నేవారికిఁ దెలుపవచ్చు నిటు సకలతో
భావహ మగునీయగ్రపు, భావమునకుఁ జాల ప్రేగుపడినవి జగముల్. 157

వ. ప్రసన్నుండ వగు మనినఁ బరమేశ్వరుం డా పితామహుం జూచి నీ చెప్పినట్లు
నేనెడఁ గయ్యంబు మానితి ననియె నకప్పుడు గృష్ణుండును గదియ నేతేర నా
హరియు హరుండు నొండొరులం గౌఁగించుకొని పరస్పరోపలాసపరు లై రనంత
రంబ పురాంతకుం డచ్చోటు వాసి యొండెడకుం జనియెఁ జతుర్ముఖుండును
మార్కండేయాదిమునిప్రణీతంబు లగు శంకరనారాయణైక్యంబు లగువాక్యం
బులు ¹వాగ్దు లగుసిద్ధులు ప్రశంసింప వినుచు నిజలోకంబున కరిగె నంత. 160

— శ్రీకృష్ణబలరామప్రద్యుష్ణులతో యుద్ధంబుచేయుట —

క. హరుఁ డరుగుఁగాక యసురే, శ్వరరక్షణ మింకఁ దొలఁగవచ్చునె నాకున్
హరి నొడుతుఁబొడుతు మగఁటిమి, యరుదుగ నని కా ర్తి కేయుఁ డనికిం దొడఁగెన్.

వ. ఇట్లు కుంభాండసంప్రహితం బగు రథంబుతో నడరి యతండు. 162

ఉ. దానవకోటి యుబ్బ వినతాసుతుమేనును గృష్ణుమేను ద
త్సూనునిమేను ముష్టికనిఘాదనుమేనును వాలురంపపెక్
సోనల ముంచి సాంద్రతరశోణితధాఁలు ధాత్రి నించినం
దా నొకచేతకున్ సమవధానము లేక మురారి ధీరతన్. 163

వ. ఒక్కొంత పైరించి శార్ఙ్గనిర్దు క్తశరంబు లాశరజన్తువై నిగుడింప రాహిణేయ
రాక్తి ణేయులును సాయకసహస్రంబులం బరగించి రమ్మవృరు మూడగుల తెఱం
గున మహాతేజంబు సూపి మహాసేనుతేజంబు ²మట్టుపడం బేర్చినం గోపించి
కుమారుండు. 164

చ. జగముల నేర్చునాటిరవిచాడ్పున దుస్సహచండ దీ ప్తమై
నేగడి సమస్తశాత్రవవినిర్మథనోత్సవసాధనంబునం
బ్రగుణవిభూతిఁ బెం పెనఁగుబ్రహ్మశిరం బనుసాయకంబు న
న్నగధరుమీడ నేయ గగనంబున నిండె సురార్తనాదముల్. 165

మ. హరి యాలోన సమాహితాత్మఁ డయి సర్వాస్త్రావమర్దక్రియా
పరుషోపక్రమ మైన చక్రము నతిస్పర్ధం బ్రయోగింపఁ ద
త్పరితాపంబున పల్లుఖాంబకము విధ్వస్తప్రభాజాల మై
పరమక్లీబిత నొందె మేఘపటలప్రచ్ఛన్నసూర్యాకృతిన్. 166

తే. బ్రహ్మశిర మివ్విధంబునఁ బ్రతిహతప్రభావ మగుటయు నగ్నిసంభవుఁడుమఱియుఁ
దనకుఁ బ్రియసాధనంబయి తనరుశక్తి వైచేఁ దడయకహరిఁగూల్చువాంఁఁదబేర్చి.

మ. చలదుల్కావళిమాడ్కి సంక్షయశిఖిజ్వాలాకరాళాకృతిక్
గలఘంటాతతిమ్రాయ దిగ్గగనభాగం బెల్ల నొక్కింతయై
వెలుఁగన్ వచ్చుతదస్త్రమున్ సురలు సంవీక్షించి విభ్రాంతిమై
జలజాతాత్ముడెస న్ని రాశు యి చేష్టల్ దక్కి రత్యంతమున్. 168

- తే. శక్తి గలవాడు గావున శక్తి నేర, వచ్చినందాఁక సుస్థిరత్వమునఁ జూచి
చేర రానిచ్చి యుగ్రహంకారమునన, నిలిపె నమరులెల్ల నయ్యలఘుయశుడు.
- క. అంత నిలువక తుఱియును, నంతకవక్త్రానుకారి యగు చక్ర మతం
డెంతయు వెస గుహుపై ని, శ్చింతిత వైచుటకుఁ జక్క జేత నమర్చెన్. 170
- సీ. ఆసమయమున మహాదేవువనువున పార్వతీచైతన్యభాగ మైన
లంబాభిధానలీలామూర్తి గాంచనాభరణదీధితు లెందుఁ బ్రజ్వలిల్లి
దిగ్వాసయై వచ్చి దేవసేనానికి నడ్డమై నిలువంగ నచ్యుతుండు
గని శీఘ్రమున దృష్టి గ్రష్టఱించి యిటల నిశ్చితకార్యంబు నీవు చెఱిచి
- ఆ. తకట తొలఁగు తొలఁగుమట్లుగాకున్న వి, శాఖుఁ గొనుచుఁ బాసి చనుము వేగ
మేను జక్ర ముడిపి యిదె యూరకుండితి, ననిన సంతసిల్లి యవ్వధూటి. 171
- వ. అమ్మహాప్రభావు పలికినట్ల చేసె నట్లు మహాసేనుండు ప్రకాంతం డగుటయు
మాటు లేక మలయు మాధవుం గనుగొని బాణుండు. 172
- మ. కలవారెల్లను దక్కిరిక్కలన నొక్కండం దుదిం జిక్కితిఁ
బలియుండై పగతుండు గ్రాలెడుఁ బటుప్రారంభఘోరంబుగాఁ
గలహం బీతనితోడఁ జేయుటయు తక్కం గర్జ మొం డెద్ది బా
హులకుం గోరినపండు విప్పుడు గదా యొప్పెం బ్రియం జేర్పడన్. 173
- క. దై తేయవంశ మంతయుఁ, ప్రితిం బొదలంగ నఖిలబృందారకులుం
జేతోవృత్తంబుల న, త్యాతురులై యెదుఁగ నడరి యహితుల నోర్తున్. 174
- వ. ఇదియ నిశ్చయం బని తలంచి సేనాచరులం బిలిచి తన యుత్సాహం చెఱింగించి.
- క. చిందంబులు మ్రోయించి య, మందగమనమున రథంబు మధురిపు దెసకుఁ
గ్రందుగఁ బఱపించి విశిఖ, సువోహం బఖిలదిశల సంచాదింపన్. 176
- వ. కదిసి యవ్వీరవర్యున కభిముఖుం డై యిట్లనియె. 177
- క. ఇందాఁక నీ వొనర్చిన, దొండడిపని మెచ్చ నేనుఁ దొడరి నపుడు లా
వుం దాల్చియుఁ జూపి కదా, యెందుఁ బొగడు గనుట నిలుపు మించుక యాజిన్.
- మ. కనకచ్చాయఁ దలిర్చువృక్షములు నిక్కంబున్ విలోకించితే
యనుమానింపక కాలచోదితుండ వై యస్తద్విరోధం బెడం
బనిగా వచ్చితి బేల యింక మగుడన్ బంధువ్రజంబుం బురిన్
గను మే లొందెదవేని నిష్ఫలభుజాగర్వండఁ గానే తుదిన్. 179
- చ. ఎనిమిదికేళ్ల వాడ నని నెక్కటి వేయుభుజంబులం దన
ర్చినననుఁ జేరఁగా వశమె చిత్రము నాదగు దోస్సహస్రకం
బున నిను నుక్కునం దొడరి పోరునెడన్ బహుకోటిసంఖ్య లై
యొనరెడుఁ జూడు మెప్పు వివిధోజ్జ్వల హేతివిహారభంగులన్. 180

- క. సురవరులనెల్ల గెలిచిన, గరువపుబంటునకు నేడు గడయంకము సు
గరమున నిను గెలుచుట నా, కిరవగుభాగ్యంబు గాదె యిది యొక్కటియున్.
- క. అని బాణుడు గర్జిల్లంగ, విని నభమున యోగపట్టె విసరుచ్చు మోదం
బున నాడె నారదుడు దన, మనమునఁ గౌతూహలంబు మల్లడిగొనఁగన్. 182
- వ. నవ్వి యయ్యదునాయకుం డవ్విరోధి నుపలక్షించి. 183
- ఉ. నీకని పూని నిల్చినవినిర్భరశౌర్యులు నీవ చూడ నే .
పోకలఁ బోయిరో తెలిసి బుద్ధి నెఱింగితి యేల యిట్లు జ
ల్పాకుడవై వృథావచనపట్కులఁ గయ్యము సేయ నొల్ల క
వ్యాకులమద్భుజారుచికి నంకిలి నేనెదు దైత్యపుంగవా. 184
- మ. గెలువం బోయిననిన్నుఁ బట్టితిమె యక్లేశుండవై పోర రా!
బలవద్బాహుడ వేటి కిట్టాదుఁగ మత్సర్యాప్తచక్రాగ్నికో
శలభత్వంబునఁ దొల్లి పొందినభుజాశ్లాఘ్యుల్ రిపు ల్లెక్క క
గ్గల మీ వంతటికంబు నెక్కు డయినం గావంతిమె యి త్తఱిన్. 185
- క. మ్రోడుపడిన చేతులతోఁ, గిడగుదశఁ బొంది కాక కిన్నరగీతా
ప్రేడితమద్భుజసంప, త్క్రిడలు నీ కకట యిపుడు దెలియఁగ నగునే. 186
- క. అని మర్త భేదనము లగు, ననేకవాక్యముల నొంచి యట్టివ యై పే
ర్చినసాయకముల నొంచెన్, దనుజారి యనంతరంబ దనుజాధీశున్. 187

— బాణాసురుడు శ్రీకృష్ణునితో యుద్ధంబు చేసి పరాజయము నొందుట —

- ఉ. బాణుడు వృష్టిపుంగవునిబాణపరంపర కెల్ల మాటుగా
బాణము లేసి వెండియుఁ గృపాణగదాదులు మున్ను గా మహా
బాణసహస్రముల్ పృథులబాహుసహస్రమునన్ సమాహిత
ప్రాణసముద్యమం బలరఁ బర్వఁగఁ జేసి నభంబు మూసినన్. 188
- క. తమ ప్రపితామహుఁ డగువి, క్రమశోవిదుఁ డాహిరణ్యకశిపునకే లా
వమరు నతం డిట్టిఁడ యని, యమరద్విషు లతనిఁ బొగడి రప్పటిదశకున్. 189
- వ. బలిసూనుండు తామసాస్త్రంబు ప్రయోగించె దదీయప్రభావంబునఁ జీకట్లు
నలుదెసలఁ బొదువ నెఱుమంటలం బగఱ నేరియించె నట్టి యాశ్చర్యంబునఁ దిమిర
తిరోహితంబు లగు దిగ్వివరంబులు నన్ని నేనాపరితం బగు నాత్మి యసమవస్థానంబును
గని గోపాలదేవుండు దేవేంద్రదైవత్యం బగు సాయకం జేసిన. 190
- మ. దెస లెల్లం దెలువెక్కఁజేసి దహనోద్రేకం బడంగించి శార్
జ్జసమాఘోషము దైత్యకర్తదళనప్రారంభమై పర్వఁగాఁ

బ్రసరద్బాణసముత్కరంబున నభోభాగంబు రోధించె ని
ట్లసమోత్సేకమునం గడుం దడవు క్రీడాయత్తుఁ డై యంతటన్.

191

వ. వైరసమాప్తి గొవింపం దలంచి యన్తుహాపభావుండు భవ్యాంబకప్రకరంబు
నిగుడించి.

192

మ. అరదం బల్పకణంబు లై తొనుగ చువ్య శ్శేతు వుర్విం బడన్
వరరత్నోజ్జ్వలమాళిమండనము విధ్వస్తంబుగా నాయుధో
త్కరముల్ సుగ్ధగం గంకటంబు దునియం దర్పంబుతోఁ జేర్చి పే
రుర మొక్కమ్మన నుచ్చిపోవంగ నసహ్యోత్సాహుఁ డై యేసినన్.

193

వ. దై త్యేశ్వరుండు మూర్ఛితుం డై పడియె నట్టి సమయంబున జయజయశబ్దంబు
లతో దేవతలు దేవా నీ వవతరించినపని నెరయం జూడుము జగంబులు కావు
మను నెలుంగులు నెలంగ సంతసిల్లి రెంతయుం గలంగి దనుజు లవ్విధం బాలో
కించి శోకం బెసంగఁ గుమారదత్తం బగు బాణధ్వజమయూరంబు.

194

ఉ. కన్నుల మున్న కాటు నుదకంబులు రెట్టిగఁ జేయుక్రోధ మ
భ్రాన్నతిఁ గాలమై తనకు నుద్ధతిఁ జేయఁగ నర్తనక్రియా
సన్నహనంబునం దనరుచాడునఁ దీవ్రగతిం బ్రవృద్ధమై
పన్నగవైరిఁ దాఁకెఁ గను పంకజనాభున కదృఢంబుగాన్.

195

ఆ. గృథ్రపుంగవుఁడును గేకినాయకుఁడును, నిట్లు దాఁకి పోరి రేపు మిగిలి
నఖరముఖవిదారణములఁ జంచూభేద, నములఁ బక్షతాడనములఁ దొడరి.

196

సీ. తదనంతరమ వినతాసూనుఁ డలుకతో నస్తుహాబర్హి బిట్టాక్రమించి
పదములరెంటును బార్శ్వంబు లిఱికి పేరెఱకలఁ గొని వెఱచఱవ నడిచి
యడ్డంబు నిడుపు నూర్ధ్వాధరభాగంబులునుగా విచిత్ర ఖేలనగతములఁ
దిగిచి లోఁబఱిచి యుదీర్ణ వేగంబున నవ్వహంగమము నుదగ్రలీలఁ

ఆ. గడఁక యెసంగఁ బూన్చి పుడమిపైఁ బడవైవఁ, బడియె నది నిజప్రభావ మెడలి
యంబరముననుండి యపగతతేజమై, యెడలు భానుబింబ మిది యనంగ.

197

క. భుజగాళనుచే నిశు దన, భుజగాళనుఁ డధికభంగముం బొందుటయున్
బ్రజనితభయుఁ డై దనుజుఁడు, భుజగర్వం బెల్ల నపుడు పోవిడిచి మదిన్.

198

చ. మదిమదినుండి యేను బలమత్తుండ నై బెడిదంపుఁగయ్య మె
ట్లాదపునొ యంచు నాప్తసచివోక్తుల కెన్నఁడు వీనులొగ్గ కి
య్యదనదిపొందఁ బా లయితి నక్కట మెచ్చునిదై త్యదానవ
త్రిదశవరుల్ గనుంగొనఁగ దీనతవచ్చెను నేర్పు చాలమిన్.

199

వ. ఇంక నేమిసేయుదు నని చింతింపఁ దదీయచింతాభరం బాత్మచింతింతున నవ
ధారణంబు నేని మహాదేవుండు నందికేశ్వరుం బేర్కొని.

200

తే. భగ్ను వాహనుఁ డై చిక్కెబాణుఁ డనఘ, పొమ్మునునసింహయు క్తరథమ్ముగొనుచు
గణసమన్వితుఁ డగు నాకుఁ గయ్య మింకఁ, దగదువానిఁగావుమునీవతగువిధమున.

చ. అనుఁడు శిలాదసూనుఁడు రయంబునఁ దే రటు గొంచుఁబోయి శం
భునికృపకల్పి దైత్యకులపుంగవుతోఁ దగఁ జెప్పి నెమ్మి నా
తని రధిఁజేసి సూతకృతిఁ దాను వహించె నతండు క్రమ్మఱన్
దనుజవిభేదిపై నడరె దర్పము నూతనమై జనింపఁగాన్. 202

వ. ఇట్లు బ్రహ్మనిర్మితం బగుదివ్యస్థందనంబుపై నున్న యతనికి బ్రహ్మసృష్టం బగు
బ్రహ్మశిరం బను నస్త్రంబు ప్రత్యక్షం బై నిలిచె నంత. 203

క. దానిఁ బ్రయోగించె గడఁగి, దానవుఁడు ముకుందుపై సుదర్శనసమహా
భానునెదుర ఖద్యోత, గ్లానిఁ బడి యడంగె నదియుఁ గడుఁబోద్యముగాన్. 204

వ. అప్పుడు బలిధ్వంసి బలినందనున కిట్లనియె. 205

మ. జగమెల్లం గొనియాడ నప్రతిమదోస్సంపత్తిఁ బెంపొంది యా
తగవుం గానక పిమ్మటన్ వెడఁగ వై దర్పించి తెల్లప్పుడున్
బిగువు ల్వల్కుదు సారెసారె కిటు రప్పించెన్ విధాత్మండు ని
న్నగచందంబున కింకఁ బాయక యని న్నల్లీల పై రింపుమి. 206

మ. మును వేచేతులు గల్గి క్రొవ్విిన మహామోహాంధునిక హైహయా
ర్జునుఁ డన్ రాజు నుదీర్ణుఁ డై భృగుతనూజుం డాజిలో నెవ్విధం
బునకుం దెచ్చె నెటుంగవే యటుల నీపాం గే నడంగింతు నెం
దును బో నిక బొరిపుచ్చెదన్ గెలిచెదం దో డెవ్వ రేతెంచినన్. 207

వ. అని పలికి యమృతహాహుండు సహస్రధారాకరాశంబును లయకాలసహ
స్రకరసహస్రసమప్రభాభీలంబును సూర్యసోమాగ్నిగ్రహనక్షత్రవజ్రాశనివిద్యు
త్ప్రీముఖసకలతేజోమయంబును యమనియమబ్రహ్మచర్యపాలివ్రత్యయోగ్య
వ్రతాదిసుకృతసముచ్చయసంశ్రయంబును దేవాసురగంధర్వమనుష్యస్థావరాత్తక
త్రైలోక్యసత్త్వస్వరూపంబును సర్వభయతిమిరనిత్యప్రదీపంబును ప్రమోదితా
కేషదివిషచ్చక్రంబు నగు చక్రం బహ్మహాదైత్యుపై వైవ నుద్యుక్తుం డయ్యె
ననంతరంబ. 208

క. శర్వుఁడు పార్వతిఁ గనుఁగొని, సర్వజగంబులను విష్ణుచక్రము లోబో
గర్వ మజయ్యము గావున, దుర్వారము బలసుతునకుఁ దోయజవర. 209

క. నీ వొకవెరవున వానిం, గావుము నావుఁడు మృడాని గ్రక్కున లంబా
దేవిఁ బనిచె నెప్పటిక్రియ, గావింపఁగ దాను నపుడు కరుణ యెలర్పన్. 210

—౧౭ పార్వతీదేవి శ్రీకృష్ణుని బ్రాహ్మిని బాణాసురునిచావు దప్పించుట —

వ. విజయాసమన్విత యై యదృశ్యరూపంబునం దోడన చనియె లంబయు బాణున
కడ్డం బై ముందటి చందంబున నిలిచె బరమేశ్వరియుఁ గృష్ణున కొక్కనిక కాన
వచ్చునట్లుగాఁ దన పొడవు సూపి యా¹నగ్నశక్తికి సమాసన్న యయ్యె నప్పుడు
చక్రధరుం డయ్యాదిమశక్తి నుద్దేశించి. 211

క. ఈవెడమాయము లేటికి, దేవీ యొనరించె దిట్టు దీనికి నెడగా
నీ వొకటి యొడ్డి చూపినఁ, బోవఁగ నిత్తునె విరోధిఁ బొరిగొన కెట్లున్. 212

వ. అనినఁ గాత్యాయని దైత్యారి కిట్లనియె. 213

ఉ. ఆదిజు నవ్యయుం బ్రభు ననాది ననంతు మహాత్ము సర్వభూ
తోదయకర్త నిన్నుఁ బురుషోత్తముఁ దథ్యముగా నెటుంగుదున్
గా దన నేను నీక్రియ కొకంటికి నైననుఁ దొల్లి పుత్రుఁగా
నీ దితిజాన్వయుం గరుణ యింపెసలార ననుగ్రహించితిన్. 214

క. జీవత్తనూజఁగా నను, భావింపఁగఁ దగదె నన్ను బాణాసురునిం
గావుము నాయత్నము వృథ, పోవఁగనీకుము త్రిలోకపూజితశౌర్యా. 215

చ. అనుటయుఁ గృష్ణుఁ డిట్లనియె నంబిక యీదనుజుండు బాహువుల్
పెనఁగొన వేయు మోచి మదిఁ బెద్దయు మత్తిలి యుండు నిన్నియుం
దునిమినఁగాని పాయదు సుదుర్దమవర్పము రెండుచేతులే
నునుపఁగ జీవపుత్రతయు నొందెడు నీకు ననిందితస్థితిన్. 216

క. ఆసురభావం బీతఁడు, పాసి భవత్సంశ్రయమునఁ బ్రతికెడు సీసున్
రోసము నంతట నుడిగెడు, నేసెలుగునఁ బడక తొలఁగు మీవనుడుఁ దగన్. 217

వ. అద్దేవి సఖిసమేత యై లంబం దొలంగి రాఁ బనిచి యంతర్ధానంబు నొందె నంత
నసురాంతకుండు. 218

ఉ. ఇంచుక యడ్డపా టొదవె నింతన యంతయుఁ గంటి మంటి నే
నంచు భవాదృశం డకట యాటది గావ నొదుంగఁ బాడియే
మించిన దర్పము స్తదము మిన్నకపోయెనె యిస్సిరో తుడి
వంచననేసినం బ్రిదులవచ్చునె నాదగుచక్రధారకున్. 219

ఆ. చేటుదలకు బాణ చిక్కి నీమనసుతో, నిలువు మెందుఁ బోవ నేర్చె దింక
ననుచు బెట్టు వైచె నతఁడు మహాఘోర, దర్శనంబు నాసుదర్శనంబు. 220

వ. ఇట్లు కృష్ణకరవిముక్తం బై ²ఖరకరసహస్రప్రభాచక్రంబునుం బోలే నమృత
చక్రం బడరం దదీయసంరంభంబున నఖిలభూతంబులు బ్రమసి చేష్టలు దక్క
నిట్లడరి యా దివ్యసాధనంబు నిజతేజంబున దైత్యుతేజం బుపసంహరించి. 22

- ఉ. చేతులు రెండు దక్కంగ విశృంఖలలీల నిమేషమాత్రలో
నాతనిచేతు లన్నియును నాతతశోణితధార లూర్ధ్వని
వ్యూతత నొంది యంబరము నుద్ధతసాంధ్యవిభావిభావసం
స్థితము నేయ రూపడంగ జెక్కె సమూలముగాఁ గ్రమంబునన్. 222
- క. స్వామి మన నెఱిగి కర్జుం, బేమియుఁ గడమవడకుండ నిటు నెఱపి తదు
గ్రామేయ హేతిఁ గ్రమ్మఱి, దామోదరు కరమునంద తగ నెలకొనియెక్. 223
- తే. నెత్తు లొండొండ పెత్తైన నేలఁ బెద్ద, కాలువలుగట్టి పాఱంగఁ గడుఁ దనర్చి
కావినెలయేలు¹లురిలెడు గనపకొండ, కరణి నుండె బాణుడు బాహుక ర్తనమున.
- క. ఆవిధమున నిశ్చలుఁ డై, పోవక యయ్యసుర పోకు పోకని వియదా
ళావివరమెల్ల నద్రువం, గా వెస బొబ్బలిడి యార్చి కడురభసమునన్. 225
- వ. కార్తుకసాయకంబులు కరయుగంబున నమర్చి వేర్చినం గని సైరింపక శౌరి
వెండియుం జక్రక్షేపంబునందు నాయితం బగుటయు నమ్మహాదేవుండు మహానేన
సహితుం డై సత్వరంబుగాఁ జనుదెంచి. 226
- సీ. ఓకృష్ణకృష్ణ యత్యుగ్రపరాక్రమ నిన్ను నే నెఱుంగనే నీవు సకల
జగములు గలిగించి సర్వంబు నొదవించి యఖిలంబునకు దేవవై యజేయుఁ
డెల్లలోకంబుల నీదేవుఁ డన మధుకైటభాద్యసురవిఘాతి వైతి
సురల కాద్యుండవు శివుఁడవు త్తముండవు సనాతనుడవు విశ్వభూతనిధివి
- తే. నీదుచక్రము రణముల నిక్క మెవ్వ
రికి నసంహార్య ముపసంహరింపు మీవ
బాణు డస్తదాశ్రితుఁడు నాభక్తుఁ డనఘ
విఘలముగఁ జేయకుము నాదువిభుత యిపుడు. 227
- వ. అనినఁ బుండరీకాక్షుం డవ్వరూపాక్షు నుపలక్షించి. 228
- తే. దేవ నీవు జగంబుల దేవదైత్యు, లాదిగా నెల్లవారి కభ్యర్చితుండవు
నేయకుండవచ్చునె నీవిశిష్టవాక్య, మేను జక్రంబు నిలిపితి నీశ్వరేశ. 229
- క. దిలిసుతుండు బ్రతుకుఁగా కను, మతి నిమ్రైయి నరిగెదను నమస్కృతి యిదె నీ
కతులభవత్ప్రియకరణ, ప్రతిపాదన మెందుఁ బరమభద్రమ కాదే 230
- వ. అని యమ్మహాదేవు వీడ్కొని వాసుదేవుండు గరుడగమనమనోహరం బగు రభసం
బునం బ్రద్యుమ్నతనయుం డున్నయెడకుం జనియె నక్కడ సంవిశేష్యుండు
దై త్యేశ్వరుం గనుంగొని మహేశ్వరోపవాహ్యం బగు రథంబున నద్దేవుం డున్న
దెస నేరం గొనిపోయి బాణుం జూచి. 231

మ. అనిలోనం బ్రతియోధుచే నిటు కరం బార్తుండ వై యన్న నీ
కనఘా యార్తిహరుండు వీడె సుముఖుండై శంభుఁ డున్నాఁడు నీ
తనుదై న్యవ్యవనోది యైన శుభ మొందం గల్గు వేగంబ చి.
క్కినయాచేతులు రెండు విచ్చి ప్రభుఁ డీక్షింపంగ నర్తింపుమా. 232

చ. అనుటయు భక్తియు భయము నార్తియు దోషగ మే నసహ్యవే
దన నెరియంగ నాడె ప్రమథప్రియుముందట బాణుఁ డవ్వభుం
డును బ్రసరద్విలోకనకఠోరకృపాయతపూర్ణ చిత్తుఁ డై
దనుజునిఁ జూచి విస్తితనితాంతమనోహరరీతి ని ట్లనున్. 233

— శివుఁడు బాణాసురునకు నభిమతవరంబు లిచ్చి ప్రమథపదం బొసంగుట —

క. చిరకాల మేను నీకును, వరము లొసంగుటకుఁ గరము వాంఛించి తదా
చరణసమయంబు వార్చితిఁ, బరిపాకముతోడ నది యుపాగతమయ్యెన్. 234

వ. కాపున నొక్క వరం బడుగు మనిన నతండు దేవా యేను లోకంబుల నెవ్వరికి
నజేయుండ నై యుండంగాఁ గోరెద ననుటయు శివుండు. 235

క. నీయడిగినట్ల యిచ్చితి, నేయెడలను లేదు మృత్యు వెన్నఁడు నీ క
త్యాయతమతి నింకను నొకఁ, డేయది ప్రియ మడుగు మనఘ యిచ్చెన నీకున్.

వ. అనిన బాణుండు. 237

శా. ఏనిమై భవదగ్రభాగమున ని ట్లీశాన నర్తించి ని
న్నానందప్రదుఁగా నొనర్చితి బ్రియం బారంగ నీదై నభ
క్త్యానందంబున నాడు పుణ్యులకు నత్యంతప్రసన్నుండ వై
నానావాంఛితసిద్ధు లి ష్టిది దగు న్నాకిచ్చు మే లిత్తఱిన్. 238

వ. అనిన విని శంకరుండు నియతాహారలు నిత్యక్షమావంతులు నితాంఁనిత్యా
ర్జవసమాహితులు నై మద్భక్తు లెవ్వరు నాయెమరం ¹గెరలి యాడుదురు వారికి
నఖిలంబును సులభం బగుఁ దృతీయం బగు వరంబు వేడు మనవుడు నద్దనుజ
వరుండు చక్రచ్ఛేదనసంభవ యగు వేదన యణఁగునట్లుగా నడిగిన. 239

క. వేసేతులు పోయినఁ గడు, గానిఁబడక మేను తొంటికంటె గరయుగ
వ్యాసక్తి నెంతయును ను, ద్భాసితమై మెఱయ నిచ్చి పశుపతి మఱియున్. 240

వ. చతుర్థం బగువరంబున కతని నుద్యుక్తుం జేసిన నమృహాసురుండు. 241

ఆ. ప్రమథకోటియందఁ బ్రవరుఁ డీతఁడ నాఁగ, నందితుల్యపదవి నంది మెలఁగు
నట్టిమేలు వేడె నట్లకా కని యమ్మ, హేశ్వరుండు దయార్థ హృదయుఁ డగుచు.

వ. మహాకాళాభిధానుండ వై ప్రమథపదంబునం బ్రదీప్తుండ వగు మని యిచ్చి
వెండియుం బంచమం బగువరంబున నతని కనంత తేజంబును నప్రతిమరూపంబును
ననుగ్రహించి యి ట్లనియె. 243

- క. విను నాభక్తుల కాపదలును శోకంబులును లేవు లోకంబున నెం
దును నేను బ్రసన్నుడ నయి, యనుపమసర్వార్థదాయి నంచితచరితా. 244
- ఆ. భక్తరక్ష నాకుఁ బని వార లడిగిన, నెద్ది యైన నిత్తు నింత నిజమ
సిద్ధదేహుడవు ప్రసిద్ధుండవై యొప్పు, మింక జగములందు నేవు మిగిలి. 245
- వ. అని పలికి యద్దేవుండు దేవతలును మునులును దివంబుననుండి కనుంగొను
చుండ సపరివారంబుగా నచ్చోట నంతర్ధానంబు నొందె నటఁ గృష్ణుండు. 246
- క. నారదుండు వచ్చి ప్రియ మిం, పారఁగఁ గాంచుటయుఁ బ్రీతుఁ డై మునివర వే
వే రాక్షసేయసుతునకు, గారవమునఁ జేయవలయుఁ గల్యాణంబున్. 247
- వ. ద్వారకానగరంబున నతనిం గానక చడిన పాటు గ్రమ్మఱు దత్సందర్శనప్రమోద
శోభనంబు శోభిల్లుం జూచినయప్పుడుగదా నామనంబు సమాధానంబు నొందుట
యనిన నయ్యోగింద్రుండు కన్యాంతగపురంబున నశని యునికి యెఱింగించి
యందులకుం దోడ్కొని చను సమయంబునం జిత్రరేఖ యెదురుగా వచ్చె న
య్యంతి ముంగలిగా వారలందఱుం దన్తందిరంబు బ్రవేశించి వాహనంబులవలన
నవతీర్థ లై రప్పుడు. 248
- క. గరుడాలోకనమాత్రన, యురగము లనిపద్ధు విడిచి యుర్విస్థలికిఁ
సురిఁగి తొలఁగి చని యెప్పటి, శరంబులై యుండె నక్కజం బగు భంగిన్. 249
- వ. వాసుదేవుండును సమైదస్సంభ్రమంబునం జని మనుమనిం గొఁగిలించిన నద్దేవు
దివ్యాంగస్పర్శనంబున నక్కుమారుదేహంబు నిర్వ్రణంబును విగతపీడనంబును
బ్రభూతసర్వహర్షోత్సవంబును నై యొప్పె బలదేవప్రద్యుమ్నులు నతని గాఢపరి
రంభణంబుల సంభావించిరి నారదవైన తేయపూర్వు లైన యమ్మువ్వురకుం గ్రమం
బున నమస్కరించి యా ఋష్యకేతుండు తదాశీర్వాదంబుల నభివర్ధితుం డయ్యెఁ
జిత్రరేఖాప్రభృతి సఖిజనంబులపనుపున నుషాసుందరియు నంతంత నమ్మహాభా
గులకుం బ్రియభక్తిజ్ఞారమణీయం బగు సాంజలిప్రణామం జూనరించిన దీవించి
రిట్లు సముచితాచారంబులు నడిచిన యనంతరంబ. 250
- క. నారదుండు గృష్ణవదనాం, భోరుహమునఁ జూడ్కి నిలిపి పురుషోత్తమ యి
ద్ధారంభుడ వై తింకఁ గు, మారున కొనరింపు ముచితమంగళ మిచటన్. 251
- వ. శోభనతిథినక్షత్రం బగు కాలంబున నభిమతం బగు లగ్నంబు సమాసన్నం బైనది
తడయ నేల యను నవసరంబున సర్వవైవాహికద్రవ్యంబులు నలవరించుకొని
కుంభాండుం డరుగుదెంచి యంతంతఁ గృతాంజలి యై నిలిచి. 252
- క. శరణాగతరక్షకుండవు, కరుణాకరుండవు త్రిలోకకల్యాణుండ వీ
శ్వరుండవు గావున నిన్నే, శరణము చొచ్చితి ముకుంద సర్వార్థహర, 253

- వ. ప్రసన్నుండ వగు మనిన నారదుండును నయ్యసురోత్తముఁ బ్రసాదయోగ్యుం
గా నుదాహరింప నభయం బిచ్చి యచ్యుతుండు. 254
- క. నిను లెస్సవానిఁగఁ గను, వినినాడం గాన బాణవిభవము సర్వం
బును నీకిచ్చితిఁ జరజీ, వనసౌఖ్యము నొందు మసురవర యని నెఱ్ఱిన్. 255
- వ. అతనిం బిలిచి కుమారునకుం గన్యకకు నభిషేకంబులు నలంకారంబులు నర్హజనం
బులచేతం జేయించి వివాహవేదిపై నయ్యిరువుర నునిచిన సమయంబున, 256
- క. వరమునిసహితుఁ డై వనజాసనుఁడు వచ్చె నమరసమేతుఁ డై యనిమిషేంద్రుఁ
డేతెంచె నప్పరోస్వీతు లై గంధర్వు లరుగుదెంచిరి పరిస్ఫురితలీల
నాటలుఁ బాటలు నలరంగఁ దతివితతాదివాద్యములు హృద్యముగఁ జెలఁగఁ
గై నేసి శచిలోనుగాఁగలదేవపురంధ్రవర్గములు పేరటము నేయ
- తే. దివిజమంత్రి ఋత్విజాఁడయిదివిజవహ్ని, యందువిధియు క్తముగ వేల్చి హర్ష మెసఁగఁ
గరసరోరుహ గ్రహణమంగళము సాంగ,ముగ నొనర్చె దంపతుల కింపులు దలిర్ప.
- వ. అట్లు వివాహంబు సంపన్నంబు గావించి గోవిందుం డయ్యిరువురం దోడ్కొని
రుద్రుండును రుద్రాశయు నున్న యెడకుం జని మ్రొక్కించిన నయ్యాదిమగృహిణీ
గృహస్థు లా నూతనమిథునంబు నాదరించి యభినందించిరి శైలనందన యయ్య
సురరాజనందనకుఁ బ్రద్యుమ్ననందననకు వాహనంబుగా బాణవాహనం బగు
బర్హిపుంగవు నిచ్చె నవ్విధంబునకుం బ్రీతుం డై పీతాంబరుండు. 258
- క. భవుని భవానిని వీడ్కొని, ¹దివిజేంద్రుని దివిజగణము దివిజజ్యేష్ఠున్
సవినయముగ వీడ్కొలుపుచు, బవనాశనదమను నెక్కి పయనం బయ్యెన్. 259
- తే. అపుడు హరిఁజేరి కుంభాండుఁ డధిప వరుణు, పాల నున్నవి బాణునిపసులువాని
పాలుద్రావిన సత్త్వసంపన్ను లఖిల, దుర్జయత్వవిభూతి నొందుదుగు వినుము.
- శ్రీకృష్ణుండు బాణుని గోధనంబుకొఱకు వరుణునితో యుద్ధంబు చేయఁబోవుట —
- వ. అవి దేవరసౌష్ఠు గావించుకొనుట లెస్స యనుటయు నవ్విధంబునకుం జిత్తగించి
యట్ల చేయుద మని యతని నిలిపి మయూరాధిరూఢు లగు కన్యాకుమారుల
మున్నిడుకొని వెన్నుం డన్నయుం గొడుకును దన్ను నుభయభాగంబులం
గదియం గదలి గరుడాత్తకం బగు యానం బనూనవేగంబున గొని పోవ నతి
దూరం బరిగి. 261
- క. చరమాంబుధితీరవనాం, తరముల బహువర్ణ చిత్రితము లై లీలన్
జరియించుగోగణంబులఁ, జరితార్థుఁ డనేక లక్షసంఖ్యలఁ గనియెన్. 262
- వ. ఇట్లు గాంచి. 263
- ఆ. పసులఁ బిల్చునేర్పు పసిపాపనాటనుం, డియును దనకు నై జ మయినతెఱఁగు
గానఁ బసులఁ బిలువఁగా నుత్సహించి వి, హంగగమనుఁ డడరి యడ్డమేగె.

- క. ఆతనికి నగపడక యవి, యాతతవేగమున నరిగి యబ్ధి నడగినన్
జాతరభసుఁ డయి కాశ్యప, సూతికి ని ట్లనియెఁ గంససూదనుఁడు తగన్. 265
- సీ. వినుము పక్షింద్ర బాణుని జయించుట కేను జనుదెంచునప్పుడు సత్యభామ
నాతోడ బాణధనం బగుమొదవులు గలవఁట కొలది కగ్గలము వాని
పాలుద్రావినవారు బలము సత్త్వము నెక్కుడై యెన్నఁడునుముదియక సుఖింతు
రని వింటి నతనిఁ గయ్యంబున నోడించి యైనఁ దేవలయు నాకవి ప్రియమున
- తే. ధర్మ మెడలక తగు కార్యతత్త్వమునకు, నేమియును గీడు గాకున్న నిట్లు నేయు
మనియెఁ బనులఁజేరంగమిథ్యాప్రయత్న,మగుటమేలె యుద్యోగ మిట్లగుట నీవు.
- వ. ఎయ్యది కర్తవ్యం బూహింపు మనిన నతండు. 267
- క. ఒండేమిగలదు వరుణుని, దండించి ధనంబు గొనుట దక్కఁగ నని యెం
డొండ ప్రభునిమది మెచ్చఁగఁ, జండ్కోద్ధతపక్షపవనసంరంభమునన్. 268
- చ. ఉటకపయోధితోయము మహారగవాసముదాఁక నెంతయుం
దెఱపిగఁ జేయఁ జొచ్చి జగతీవిభుఁ డభిపువీడు ముట్టెనే
డైఱఁ బటుశంఖఘోషమున దిక్కులు వ్రయ్యఁగఁ దేరు లొక్కమై
నలువదియాలువేలు రయమారఁగ వెల్వడి తాఁకె నవ్విభున్. 269
- క. అప్పుడు ఘోరపుంగయ్యం, బప్పురుషోత్తమున కయ్యె నద్భుతబలు లై
యప్పతియోధులు మాధవుఁ, గప్పిరి దివ్యోజ్జ్వలాంబక ప్రకరములన్. 270
- క. తనశరములఁ దచ్చరములు, దునునూడి మురారి దొప్పఁదోఁచె బెలుచఁ ద
త్తనువులు నిశితశరక్షత, జనితబహుళశోణితప్రసరణమున వెసన్. 271
- మ. బలుఁడుం బుష్పశరుండుఁ ద త్తనయుఁడుం బద్మాక్షునిం గూడి పే
రలుకల్ సూపిరి పక్షిపక్షనఖతుండాఘాతముం దత్క్రియా
తులితక్రీడఁ దనరెచ్చి ని ట్లెనఁగుతద్ధోరాహవవ్యాప్తికిం
గలఁగంబాటి తొలంగె వారుణబలౌఘంబుల్ విమోఘంబు లై. 272
- క. అంతయు నెఱింగి వరుణుం, డెంతయుఁ గోపించి యార యేమి కృష్ణుం
డింత గనుఁగొనక మసఁగెనె, యంతియకా కేమి యనుచు నాటోపమునన్. 273
- వ. పుత్ర పౌత్రగణసమేతుం డై సమస్తనైన్యంబుల సమకట్టి సమున్నతస్థందనంబు
నం గనకస్యంది యగు సితచ్ఛత్రంబు మెఱయఁ జిత్రతనుత్రంబు దాల్చి చారణ
లిరుదెపలం గై వారంబులు చేయ నచ్చరలు గంధర్వులు నాడుచుం బాడుచుం
గొలువ దేవతలును మునులును జయాశీర్వాదంబులు పచరింపఁ బెంపారుభూరి
ధనుస్సాస్థరంబులు ఘోరంబులనై వారిధరంబులు రణసంవిరావంబులు సంభావింప
శంభుండు బాణత్రాణ సంరంభంబున వెడలు మాడ్కి వెడలి విష్ణుం ధలపడి

తీవ్రబాణ సహస్రంబున రసాతలతిమిరంబునకుఁ బ్రోదిసేసినఁ బ్రహాసవిభవో
దారుం డగుచు వృష్టికులవీరుండు. 274

క. దారుణరూపం బగున, వ్యూరుణబాణోత్కరప్రవాహము దనదు
ర్వారవిశిఖసేతువున ని, వారించి విరోధిమేను ప్రయ్యంగ నేసెన్. 275

క. అలిగి ప్రచేతసుఁ డొక్కట, బలమన్తథతత్తనూజపతగేంద్రులతోఁ
గలయఁగ ననేకశరముల, జలజాతునితనువు రుధిరజలములఁ దేల్చెన్. 276

వ. అట్టి విపక్షోత్సాహంబు నై చుక దుస్సహప్రభావుం డగు వాసుదేవుం డాత్మీయ
తేజోనిర్మితం బై నిర్మితానేకరిపుభవంసం బగు నస్త్రకళావతంసంబు కేలం గైకొని
యభిమంత్రించి వరుణుం జేర్కొని. 277

ఉ. ఏను మదస్త్రరాజ మిదె యేసెద నీవు మదంబుపెంపునం
గానక నన్ను మార్కొని మగంటిమిఁ జూపెద నంచు నాజికిం
బూనితి నిల్వు మింక నెట పోవఁగ వచ్చు భవద్దిగీశల
క్షీనిరవద్యభోగముల మేలిమికిం దుదియయ్యె నియ్యెడన్. 278

వ. అని పలికి నియతిం బ్రయోగించిన నవ్వెష్టవాస్త్రంబు. 279

మ. దెసల్లెం గబళించి మంటలు గడుం దీవ్రంబు లై పర్వఁగాఁ
బ్రసరద్దాహ మొనర్పఁ జొచ్చిన వెఱుం బ్రత్యర్థియుక్ వారుణా
స్త్రసమామోగ మొనర్చెఁ దత్సలముల్ దైత్యారిబాణానిల
ప్రసభవ్యాప్తి నడంగె నల్పకణసంభావ్యంబు లై గ్రక్కునన్. 280

తే. వారుణాస్త్రంబు సమయించి వరుణుడెసకుఁ, గవిసె వైష్ణవసాయకాకారవహ్ని
ప్రాణరక్ష వేటొందుమైఁ బడయరామి, దెలిసి యంత నాపశ్చిమదిగ్విభుండు. 281

— వరుణుండు శ్రీకృష్ణునితో యుద్ధముచేసి కరాజితుం డై స్తుతించుట —

క. కరముల నున్న శరంబును, శరాసనముఁ దొలగఁబెట్టి సమధికశాంత
స్వరమగువాక్యంబుల నా, హరి నుద్దేశించి యిట్లు లనియె వినీతిన్. 282

సీ. భవదీయశాశ్వతప్రకృతి యారయ సత్త్వగుణము నీ విప్పు డాగుణము విడిచి
తామసియగువృత్తిఁ దగునె పాటించంగఁ బంచభూతాశ్రయ బహుళదోష
సంకీర్ణ యైన యహంకృతి నినుఁ బొంది యున్నది జలమూర్తి యోగివర్య
నీయధీనమ నేను నీవకాఁ దలఁతు నిట్లేటికి మద్దాహ మిచ్చుగించి

తే. తగ్ని దెసనగ్నియేమిసేయంగనోపుఁ, గాన నుడుగు మీయుగ్రంపుఁగడఁకయీశ
ప్రభుఁడ వీవిశ్వమునకును బ్రభుత సీకుఁ, జూపి చక్కఁబోఁగఁడయేశురుండైన.

వ. ఆ గ్నేయవారుణసంజ్ఞం బగు ప్రకృతిద్వయంబున నియ్యఖలజగంబు నుత్పన్నం
బైన యది సాత్త్వికంబున విష్ణుండై వై పాలనంబునేయుడువు తామసంబున రుద్రుం
డవై లయంబుఁజేయుదువు నిజాధికారంబుల నడపించు నేను మదీయప్రకృతియంద
యున్నవాడఁ బ్రకృతిదూషకుండఁగాను ఇట్టి నన్ను నాత్మీయప్రకృతికిఁ బాపం

దొడంగెదవు సర్వభూతంబుల కాదికర్తవు సర్వసత్త్వంబులకు నజేయుండవు
సర్వధర్మప్రవర్తకుండవు మానుషప్రకృతిం జెంగి బాలుండు గ్రీడ ననేకవస్తువుల
వినోదించువిధంబునఁ బ్రమోదించెదవు సర్వజ్ఞుండవు నీయెటుంగనియది లేదు
మాబోంట్లకు సమ్మోహనం బొదవించుకొఱ కిట్టివాడ వైతి. అది యెటుంగుట
గహనం బెట్లున్న నుండుము రక్షణీయుండ నగుదు నన్ను రక్షింపుము నీకు
మ్రొక్కెద ననిన నక్కరుణాకరుండు కరుణాపేశలుం డై పాశపాణిం జూచి. 284

క. వాణీవిభవముననతి, ప్రీణన మొనరించి యిట్లు ప్రిదులఁ దలఁచె దా
బాణుపసి నొసఁగ కూరక, ప్రాణత్రాణంబు నీకుఁ బడయఁగ వశమే. 285

వ. ఇంత యెఱింగి బుద్ధిమంతుండ వగు మనిన నవ్వరుణుండు దేవా దేవద్విషుండు
పశుధనంబు నిల్లడ వెట్టునప్పు డెవ్వ రడిగినఁ బ్రాణాత్మ్యపర్యంతంబుం బెనంగు
నదిగాని యీడగ దని సమయంబు నేయించుకొనియెఁ బలుకు దప్పనోడుండు
దగవులేల్ల నడప నొడయండ వింత యవధరింపుము. 286

క. నను మన్నింపఁగఁ దలఁచిన, మనిచి పసులమీఁదితలఁపు మాని చను పసిం
గొనిపోకయ నిర్బంధపు, బనియైనం బండె నాకుఁ బాపం బనఘా. 287

తే. ఇది నిజంబుగఁ జెప్పితి నెట్లు చూడఁబోలె నట్ల చేయుము మహాపురుష! పూజ్య!
యనిన నల్లన నవ్వి దివ్యాస్త్రవహ్ని, యుడిపి గోధనాపేక్షయు నుజ్జగించి. 288

వ. తదనురూపం బగుసల్లాపం బొనర్చి యదునాథుండు యాదోధినాయకునకు నభయం
బిచ్చి యతనిచేత ననర్ఘ్యరత్నపూర్ణం బగు సర్వప్రదానంబునం బూజితుం డై
తదియలోకంబు వెలువడి నిజస్థానాభిముఖుం డయ్యె నయ్యవసరంబున. 289

నీ. ఆదిదేవుండు విష్ణుఁ డఖిలలోకహితార్థ మాశ్చర్యకార్య మి ట్లాచరించి
వేడ్కఁ బురంబు ప్రవేశించునప్పుడు మిక్కిలివిభవంబు మెఱయవలదె
యని పురందరుండు సర్వామర్త్యులను నారదాదిసిద్ధులను సమస్తభవన
వాసులఁ గొనుచు నవ్వాసుదేవునిఁ గానవచ్చి దీప్తవిమానవై భవముల

తే. నంబరము తిగ్గకిరణసహస్రభాసు, రంబునేయుచు దివ్యతూర్యధ్వనులను
గుసుమవృష్టిని సంస్తుతిఘోషములను, హృష్టజనవర్గములకు నింపెసఁగఁ గొలిచె. 290

వ. అవసరోచితం బైన తదియనేవాధర్మధుర్యుండు గావున నాత్మీయభావంబునం బరి
గ్రహించి యయ్యింద్రు ననుగ్రహించి యగ్రేసరం బై సురప్రకరంబు మార్గం
బొసంగ ననర్గళోత్సవంబున. 291

చ. గరుడమయూరయానములఁ గంజదళాక్షుండు పుత్రపౌత్రస-
భరితవిభూతి యై దివిజపజ్కులచూడ్కుల కెల్ల నుత్తరో-
త్తరకుతుకానురంజనవిధాయక మైన విధం బెల్లర్పఁగా
నరిగె నపూర్వసమృద్ధభరద్ధ్రితఁ దానును బూర్వజన్ముడున్. 292

వ. ఇ ట్లరిగి నిజరాజధాని సంతంతం గని విజయసూచకం బగు క్రమంబునం బాంచ జన్యశంఖధ్వనం బొనర్చిన.

293

చ. విని యదువంశవృద్ధులు ప్రవృద్ధకుతూహలలీలమై బురం బునకుఁ బ్రభూతశోభనవిభూషణభంగులు సంఘటించఁగాఁ బనిచి రథద్విపాశ్వభటబంధురనై న్యసహస్రలక్ష్మితో ననుజతనూజపౌరసచివాన్వితు లై యెదురేగి రథితోన్.

294

క. అటమున్న వచ్చి నగరని, కటకేళీవనములందు గరుడని డిగి వి స్ఫుటనిర్జరపరిచాలో, త్కటముగఁ బరమేశుఁ డుండఁ గడుమోదమునన్.

295

— శ్రీకృష్ణం డింద్రాదిదేవతలతో ద్వారకాపురంబునకు వచ్చుట —

వ. ద్వారకానివాసు లనేక మంగళతూర్యజయాశీర్వాదనాదంబుల నద్దేవు దర్శించి రమ్మహానుభావుం డట్లు సనుదెంచి యాత్మీయజనంబు నఖిలంబును సముచిత ప్రకారంబు లగు సత్కారంబుల గారవించి దారుక సారధికం బగు రథం బగ్రజతనూజ సమేతంబుగా నెక్కి మయూరావతీర్ణు లగు నుపానిరుద్ధుల నుద్ధతస్యందనా రూఢులం జేసి విసతాతనయుండు వినతుం డై కొలువ నఖిల నిలింపులు నిలింప పతి మున్నుగా ననుసరింపఁ బెంపారి పురంబు ప్రవేశించె సంత.

296

క. తన విజయవార్త యంతన, యనేకముఖములఁ బ్రసిద్ధయై పురజనులకొ జనితవచోవిభవులఁగా, నొనరింపఁగ నిరుగెలఁకులనుద్భటఫణితిన్.

297

సీ. ఆదరుటగ్నులకోటు లార్పి బ్రహ్మాదులుఁ జొరలేనిబలిసూనుపురముఁ జొచ్చెఁ బ్రమథవీరులుఁ దానుఁ బన్నినమిక్కిలికంటివేల్పునకు నగ్గలికఁ జూపె నాలుమోములపట్టి కడ్డమై వచ్చినదాతౌయణికిఁ బుత్రభిక్ష యొసఁగెఁ దనయిచ్చఁ బగవానిదర్ప మంతయుఁ బుచ్చి యిరుగేలితోఁ బ్రాణ మిచ్చి కాచె

తే. సురలు బంట్లయి తిరిగెద రరిది యెల్ల, భువనములకు నితఁడు రాజు భూరితేజఁ డివ్వెభుని రాజుగాఁ గంటి మెట్టిపుణ్య, మెట్టితప మెట్టిభాగ్య మిట్లొసఁగె మనకు

వ. అని యనేక విధంబుల వీతెంచు సంతోష కలకలంబు వీనుల కానందం బొసంగ నాకసంబునం దొరఁగు దివ్యపుష్పవర్షంబులం బెరసి పుణ్యాంగనాకరకలితలలితాక్షత విక్షేపంబులు కిరిటకుసుమస్రగుత్తరియాదులం దగిలి మిగిలిన యొప్పిదం బొనర్పఁ దరుణీవిలోచనరోచులు రుచిరస్థితచంద్రికలఁ దార్కొన నర్కప్రభావరి భావి యై భవ్యకౌస్తుభగభస్తిరాగంబున ననురాగరమ్యం బగు పురం బంతయుం గుంకుమఁకాభిషేకంబున నుత్సేకంబు నొందింప మందానిలాందోళిత మణిధ్వజ వైజయంతీవిరాజితం బగు రాజమార్గంబునం జని యదురాజు రాజమందిరంబు సొచ్చి యుపా సమేతంబుగా ననిరుద్ధ సంతగిపురంబునకుం బోవం బనిచె నచ్చట

నచ్చుట నవతీర్ణు లయిన విబుధుల విమానంబుల మృగవృషభవాజివారణహంస
సారస మయూరాద్య నేకవాహనకల్పంబు లగు నద్భుతంబులు జనంబుల కావ
హించుచు నపరిమితరథగజతురగసంకీర్ణ యగు నగరభూమికి మీఁదటి నగరంబు
నందుఁ దందడి సందడి యై యుండె నప్పుడు గోవిందుండు సర్వయాదవులం గనుం
గొని యి ట్లనియె. 299

ఉ. నాకుఁ బ్రియం బొనర్ప నిదె నాకవిభుం డిట వచ్చినాఁడు నా
కాకసు లందఱు సురగణాధిపుతోఁ జనుదెంచినారు సు
శ్రీకులు నారదాద్యఖిలసిద్ధులు నొక్కట నేఁగుదెంచినా
రికమనీయమూర్తులకు నింపుగ మ్రొక్కుఁడు సూడుఁ డిందఱున్. 300

సీ. వీరె రుద్రాదిత్యవిశ్వాశ్వివసువులు గంధర్వయక్షరాక్షసులు వీరె
వీరె వాసుకిముఖ్యవివిధభోగింద్రులు ద్రిదివస్థపూర్వపార్థివులు వీరె
వీరె సప్తర్షులు మేరగా నూర్జితజ్యోతిరాకృతు లైన సుకృతపరులు
వీరె సర్వప్రజావిభుపురస్కరముగా నధికులు మన్వంతరాధిపతులు

తే. నగములగములు ప్రాదములునదము లుదధు, లివెవిదిక్కులు దిక్కులు పవనపథము
వనజభవలోకగోలోకవాసవితతి, యాదిగా మూర్తిమంతంబు లయిన విచట. 301

వ. మీర లందఱును చందనాదినమాచారంబులు నడపుట లెస్స యనిన నమ్మహా
ప్రభావు పనుపున వార లవ్వేల్పులకెల్ల నుల్లసితచందనకుసుమాక్షతాది ద్రవ్యం
బుల నధిక భవ్యంబు లగు నర్ఘ్యపాద్యాది పూజనంబు లొనర్చి ప్రియవాక్యోప
న్యాసంబులఁ జేతోవికాసంబు గావించి. 302

క. తలఁచుగ బువ్వలకతనం, దలకెక్కిను నార లనువిధంబున హరివా
రల మగుట నిట్టిపేర్చికి, నలవడితిమి ధన్యతముల మైతిమి ధరణిన్. 303

వ. అని సంతసిల్లి రనంతరంబ వాసపుండు వాసుదేవు నిరుగేలం గ్రుచ్చి యురంబునఁ
గదియించి వసుదేవబలదేవుల నుగ్రసేన సాత్యకి ప్రద్యుమ్నులను దక్కిన కుమార
వర్గంబునుం బ్రత్యేక పరిరంభణంబులఁ బరిగ్రహించి కుశలం బడిగి వారికి వారి
జోదరుదెసఁ జూపి యి ట్లనియె. 304

మ. యదువంశై కవివర్ధనుం డలఘుసత్వాకల్పుఁ డీకృష్ణుఁ డ
భృదయోదగ్రుఁ డొనర్చనట్టి పను లీభూతప్రచంచంబులో
మది నెవ్వనికిఁ జేయఁ జూడఁ దలఁచు మానంబులే యద్భుత
ప్రద మీయిన్నిట బాణునిం బలుచుటే పారంబు గా కారయన్. 305

ఉ. కావగ నేర కాహరుఁడుఁ గ్రొంచవిభేదియుఁ దాను జూడ బా
హుపన ముగ్రచక్రహతి సంతయు నొక్కట నుగ్గుచేసి యా

దేవుని ప్రార్థనం గరుణ దేవవిరోధికిఁ గేలుదోయితో

జీవిత మిచ్చె నేమి యని చెప్పుదు మివ్విభు దోర్విలాసముల్.

306

వ. ఇమ్మహానుభావుండు మహితలంబున నవతరించిన కార్యంబు జగద్ధితధుర్యం బై
పర్యాప్తిం బొందె నేము విగతశోకుల మైతి మింకను నిమ్మహాబాహుబాహుల
ప్రాపు గలదు గావున నేవిధంబులయందును బరిచ్ఛందంబు లేక నాకంబున సుఖం
చెదము మీరు ద్వారకానగరసౌధోద్యానసరసీప్రముఖంబులు సుఖోచితస్థానం
బులుగా మనుష్యోచితపురుషాయుష్యం బంతయుం జింతం బొరయక నిర్వ
హించువా రని పలికి పాకశాసనుండు.

307

ఉ. క్రమ్మఱఁ బంకజాక్షు నతిగాఢతరంబుగఁ గౌఁగిలించి హృ
ద్య మ్మగుభాషణమ్మునఁ బ్రియప్రవిపూరణ మాచరించి నె
య్య మ్మలరార వీడ్కొని సమస్తసురాసురసంయమింద్రసం
ఘమ్ములు గొల్వ నేఁగె నవికల్పత నాత్మనివాసభూమికిన్.

308

వ. ఇక్కడఁ గమలనాభుండు సభాసీనుం డై సర్వయాదవులం గుశలం బడిగి తన
పోయివచ్చిన వృత్తాంతం బంతయు సవిస్తరంబుగా వారల కెఱింగించి తదీయంబు
లగు ప్రత్యభినందనవాక్యంబుల సవిశేషసంతోషంబు నొంది వినతాతనయు నభి
నందనపూర్వకంబుగా వీడ్కొలిపి నారదమునీంద్రు నమందమాధుర్యధుర్యంబు
లగు వచనచాతుర్యంబుల నుత్పాదితప్రమోదుం జేసి విజయంచేయుండని పనిచి.

ఉ. ము న్ననిరుద్ధుఁ బాసి పతిమోహభరంబున స్రగ్గి యెంతయున్
విన్నదనంబునం బడినవీ డఖిలంబునకున్ మహోత్సవం
బెన్నఁడు నెందు నెవ్వరును నిట్టి దెటుంగ రనంగఁ జేయుఁ డం
చున్నతి నానతిచ్చెఁ గురుసోదర బాంధవపౌరణోటికిన్.

310

వ. అమ్మహోత్సవసమయంబున సుగ్రసేనాభ్యనుజ్ఞాపురస్సరంబుగా నతండు బాణ
తనయతోడం జనుదెంచిన చెలికత్తియలలోనం గుంభాండు కూతుఁ జిత్రరేఖ చెలి
యలి రామాభిధాన యగు కన్యక సాంబకుమారునకును సురాసురసిద్ధకన్యలం
బెక్కండ్రఁ దక్కిన కుమారులకును వివాహంబు సేసె నట్టి కల్యాణపరంపరయందు
గృహంబున నరనారీసముదయంబులకు ననేక చిత్రాలంకారవిరచనంబులు నభి
రామతూర్యనాదంబులు నవిశంకితప్రమోదనర్తనంబులుఁ బ్రవర్తిల్ల నఖిలగృహం
బులు నేకగృహంబు తెఱంగున శోభిల్లె నంత.

311

క. ఒకనాఁడు యదుప్రవరులు, సకలోత్సాహమునఁ గృష్ణు సదనమునకు ను
త్సుకతఁ జనుదెంచి సమ్మద, వికసితసంభాషణప్రవీణత యొప్పన్.

312

- వ. ఆపూరమేశ్వరు నైశ్వర్యంబులుం గార్యంబులు నాశ్చర్యంబు లగుట యుదా
హరించి యవి ప్రసంగంబులుగా నిట్లనిరి. 313
- క. దేవా దేవరబాంధవ, భావంబున మమ్ముఁ గలసి భవ్యత్రీడా
ప్రావీణ్యమున నటించుట, నేవారలు లేరు తుల్యు లెందును మాకున్. 314
- మ. నిను నిత్యంబునుఁ గన్నులారఁ గనుటన్ నీవాక్యముల్ నిత్యముం
దనియన్ వీనులఁ గ్రోలుటన్ భవదనుభాసంబు నిత్యంబు నె
మ్మన మానందమయంబుగాఁ బడయుట న్నాపుట్టువుల్ దివ్యభా
వనిరూఢంబుగఁ జేసె నిట్ల కరుణావ్యాస క్షిఁ బాటించుమీ. 315
- వ. అని పోకియమ్మహాత్ముచేత నభినందితు లై వారలు నిజగృహంబుల కరిగి సుఖంబున
నుండిరి హరియును బూర్వప్రకారంబున విహరించె నంత. 316
- క. దేవకియును రోహిణియును, రేవతియును రుక్మిణియును బ్రియము లెసఁగ సం
భావన లొనర్ప గారా, మై వెలసె బలీంద్రుపౌత్రి యదుతతి కెల్లన్. 317
- క. ప్రద్యుమ్ను దేవి కోడలి, హృద్యచరితమునకుఁ బ్రీతి యెలయఁ దమకులం
బుద్యోతిత మగు నియ్యమ, యుద్యద్ధణసమితి నని ప్రియోత్కట యయ్యెన్. 318
- ఉ. ఆవనజాక్షిఁ జెంది సరసాభిమతోజ్జ్వలవస్తుజాతముల్
కేవలయోగభాగ్యపరిక్షిఁర్తి దల్లిర్పఁగ వీతభేద యై
యశావన ముల్లసిల్లఁ గరుణాభిమతుం డనిరుద్దుఁ డుద్ధత
శ్రీవిలసత్సుఖోన్నతులఁ జెందె నమందరసోదయాత్మతన్. 319
- వ. ఆ చిత్ర రేఖయు సఖిసాంగత్యసంప్రమోదంబునం గతిపయదివసంబులు వసీయించి
యనంతరంబ యయ్యింతి వీడ్కొని తక్కిన చెలులకుం బ్రియపూర్వకంబుగా
నెఱింగించి యప్పరోలోకంబున కరిగె నని చెప్పి వైశంపాయనుండు జనమే
జయున కిట్లనియె. 320
- క. నీ వడిగిన బాణకథా, శ్రీవిభవము విస్తరించి చెప్పితి నిమ్మె
గోవిందుచరిత మతిసం, భావితము సమస్తభువనపావనము నృపా. 321
- ఉ. విష్ణునిమూలతత్త్వమును వేమఱు¹ నయ్యయిజన్మకర్తవ
ర్తిష్ఠత లాదరించుటలు దేవకికి² వసుదేవుకు³ ధర్మ
గృష్ఠం డనంగఁ బుట్టి శిశుభేలన మాదిగఁ గల్లుభావముల్
ధృష్ఠత నిర్వహించుటలుఁ దెల్లఁగ వింటి నరేంద్రపుంగవా. 322
- సీ. వినుము నారదముని చనుదెంచి సకలరాజన్యుల యెదుర నాశ్చర్యభూతుఁ
డితఁ డని కృష్ణుని నుతియించు టాదిగా గోవిందుమాహాత్మ్యకోటి యెల్ల

1. 'వసుదేవసూనుడై' అని వెనుకటి ముద్రణము.

'వసుదేవుకున్' అని ప్రాచీనపాఠము.

నాశ్చర్యముగ నోలి ననఘ కీర్తించితి నాశ్చర్య మంభోరుహాతునంద
కాక యెండెడ మఱి గల్లునే యవ్విభుజస్తంబు లాశ్చర్యసంశ్రయములు

తే. కర్తములు మహాశ్చర్యముల్ నిర్మలంపు
గుణము లాశ్చర్యపరసీమ లణువునకును
1 నణువును మహత్తునకును దా నతిమహత్తు
నాత్మ నారాయణుండు సత్పరాయణుండు.

32

క. దైత్యులయందును మఱి యా, దిత్యవరులయందు నఖిలదివ్యులయందున్
నిత్యుండు ముకుందుఁ గడవఁగ, నత్యధికుం దైన ధన్యుఁ డన్యుండు గలఁడే. 324

క. వసురుద్రాదిత్యాశ్వి, శ్వసనులు దిగ్గగనములును సలిలాగ్నులు భ
ర్తసమాధితపోదమశాం, తిసత్వయజ్ఞములు వాసుదేవునిమూర్తుల్. 325

క. ధాతయు సంహర్తయును వి, ధాతయు నచ్యుతుండ హరిపితామహమూర్తి
స్థితుండు పీతాంబరుండ మ, హాతత్త్వము విష్ణుఁ డొకఁడ యను నాగమముల్.

క. దేవదనుజమనుజాదిక, జీవచయంబులకు నెల్ల శ్రీవిభవములుం
గైవల్యము నొసఁగెడు పర, దేవత మఱి గలఁడె విష్ణుదేవుండు దక్కన్. 327

క. నీ విదియంతయు సమ్య, గ్భావంబున నెఱిగి విష్ణుపదకమలధ్యా
నావేశమునఁ గృతార్థపు, జీవనుండవు గమ్ము నృపతిశేఖర భక్తిన్. 328

తే. అనఘ యీబాణయుద్ధకథానుబద్ధ, మైనపుండరీకాక్షుమాహాత్మ్య మర్థి
వినినఁ జదివినఁ దలఁచినఁ దనకులప్ర, తిష్ఠయునుశ్రియు ధర్మబుద్ధియునుఁ గలుగు.

వ. అని యుపన్యసించి యమ్మునీంద్రుం డన్నరేంద్రు నుపలక్షించి. 30

సీ. నీమహాయజ్ఞంబు నిర్వర్తితంబుగాఁ దత్పరమతిభారతప్రసంగ
మున విష్ణువంశంబు మొదలొంటినుండియు నెలమిఁ గీర్తించితి నిద్రపుణ్య!
యెవ్వఁ డీయాఖ్యాన మెప్పుడు పఠియించు వినయంబుతో విను విని మనమున
మఱవక యునుచు నమ్మనుజుండు నిర్దుక్తకలుషుండై విష్ణులోకంబు నొందు

తే. నిచ్చలును రేప మేల్కాని నియతి నిందు, గొంతకథయెదియేనియుఁ గోరి జపము
నేయునుకృతాత్మనకు నఱచేతిలోని, వైహికాముష్మికప్రితు లఖిలములును. 331

మ. హరివంశ శ్రవణానుకీర్తనల బ్రహ్మాక్షత్రవిటూర్చు లా
దరణియ శ్రుతిలక్ష్మీయున్ విజయనిత్యశ్రీయు భవ్యార్థలా
భరమావర్గము సర్వసౌఖ్యరుచులం బ్రాపింతు రారోగ్యమున్
బరమాయుస్సుతకీర్తులున్ సమత యొప్పం జెందు నిత్యంబుగాన్. 332

క. అని వైశంపాయనముని, వినుతవ్యాఖ్యాన మెల్ల వివరించిన న
జ్ఞనమేజయజననాథుండు, మనమున సమ్మాదసుఖసమగ్రత నొందెన్. 333

1. ప్రణువునకును, నణువును మహత్వములకును నతిమహత్త, రాత్త... 2. సంప్రదీత
ప్రకటిం, చిన జనమేజయజనపతి, యనుచు.....

వ. మీర లిష్టుహావాజ్ఞయప్రపంచంబునందలి సమంచితార్థంబు సమర్థమేధాగోచరంబు
గావించి శ్రుతంబు కృతార్థంబుగాఁ జేయుం డని సమస్త యదువంశాను
చరిత్రసమేతం బగు కృష్ణావతారగుణకర్తజాతంబు సమధికరస సమన్వితంబుగా.

తోదకము. మానవతీజనమానసవర్తి, మానవనాథసమర్పితకీర్తి

దానవభేదికథానతమూర్తి, దానవరాయణతానుతమూర్తి.

335

క. జగదవనహేల సంతత, జగతీసురభరణలోల సన్నుతశీలా

విగతపరితాపకారా, నిగళితరిపుభూప రాజనిగమదిలీపా.

336

మాలినీ. నిరుపమగుణరత్నోన్మేషనిర్దోషశశ్వ

త్పరిచితమితచమ్యగ్భాష సత్పిష విద్వ

ద్విరచితపదవాక్యోద్దేయధారేయ చేతని

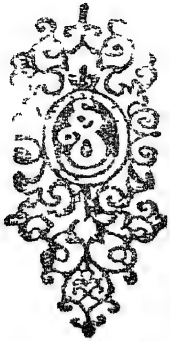
పరిణతబహుధర్తోపాయ వీతవ్యపాయా!

337

గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమిశ్వర చరణసరోరుహధ్యానానంద సౌందర్య
ధుర్య శ్రీ సూర్యసుకవినంభవ శంభుదాసలక్షణాభిధేయ యెఱ్ఱయనామధేయ
ప్రణీతం బైనహరివంశంబున నుత్తరభాగంబునందు అష్టమాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు హరి వంశము

ఉత్తరభాగము - నవమాశ్వాసము

శ్రీ రివిభవవిజయో

తేనకసుఖవదాన్యతావిశిష్టైశ్వర్యా

వ్యాకాంతాయోగ్మార్ధస

మాకలనగుణాభిరామ యన్నయకేమా.

1

వ. అక్కభకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు హరివంశం బాకర్ణించి
నైమిశారణ్యవాసు లగు తాపసోత్తములు రోమహర్షణపుత్రు నభినందించి. 2

క. జనమేజయునకు నెందలు, తనయులు చిరకాల ముర్విం దద్వంశము గ
ల్లె నెఱింగింపు మనిన ని, ట్లను నుగ్రశ్రవసుఁ డమ్మహాద్విజతతికిన్. 3

క. వినుఁడు వపుష్టమయం బా, జనమేజయన్మృతతి గనియెఁ జంద్రాపీఠం
డన సూర్యాపీఠం డనఁ, జనుతనయుల నిద్దఱం బ్రశస్తచరితులన్. 4

వ. అం దాచంద్రాపీఠానకుం బుత్రులు నూర్వూర జనియించి యశేక వంశంబులు
సృజియించి రందఱకుఁ బెద్దఁ డగు సత్యకర్ణుండు హస్తీపురంబునకు రాజై
విరాజితవిభవంబునఁ బ్రసిద్ధి నొందె. 5

ఆ. శ్వేతకర్ణుఁ డనంగ నాతని కుదయించి, యదుకులాభిచంద్రుఁ డగుసురాజ
పుత్రి మాలిని యనుపూఁబోడిఁ బెండ్లియై, యఖిలరాజ్యసుఖము లనుభవించి. 6

వ. 2 ఉండియుండి విరక్తుం డై ధరణిపాలనకృత్యం బమాత్యుల కిచ్చి వనంబున
కరుగునప్పు డప్పాలతి యధికదుర్భరం బగు గర్భంబుతోడ నతనివెనుకం జనుచు
నొక్కయెడ. 7

క. శైలనికుంజమునఁ దనయు, బాలార్కప్రతిముఁ గాంచి పతిశుశ్రూషా
లోల యయి పోయె నచటన, బాలుని నిడి కరము వెఱుగుపడ భూతంబుల్. 8

వ. అంత. 9

క. కొండవడదాఁకి వాడియై, కొండును దొసలేక యేడ్చు కోమలతను నా
ఖండలసముఁ డగుశిశువును, నిండినకృపఁ గోరి చేరె నెఱి నంబుదముల్. 10

వ. ఆత్మియతోయకణంబుల నొయ్యన సంతర్పితం జేయునెడ గనిశ్ర విష్ణుతనయు లై న
పై లపిప్పలాదకౌశికులను బ్రాహ్మణోత్తము లెత్తుకొనిపోయి గర్భక్షేత్రంబు వాయం

- బర్వతనిర్బరంబులం గడుగుచోటం బ్రక్కలు రెండును రాళ్లు సోకి చిలునెత్తురు
వెడలి కంది యజతనుచ్చాయంబు లగుటంజేసి యజపార్శ్వం డను పేరువెట్టి. 11
- క. వేమకుఁ డనుమునిపతికిం, బ్రేమముతో నిచ్చుటయును బెనిచె నతం డు
ద్దామనవయావనంబున, భూమిశ్వరుండై కుమారపుంగవుఁ డెలమిన్. 12
- వ. ఆవిపుల నిద్దఱుం దనకు మంత్రులంగాఁ గైకొనియె నన్నరనాయకునకు నమా
త్యులకునుం బుత్రపాత్రు లనేకులు గలిగి తుల్యంబుగాఁ జిరకాలంబు బ్రతికి
రిట్లు పూరుండు మొదలుగా నవిచ్చిన్నం బై వచ్చిన పాండవవంశంబు జగంబున
సుప్రతిషితం బై యిప్పుడు వెలయుచున్నది యని యవ్విధంబున నహంసూతి
యగు యయాతి చెప్పిన శ్లోకం బొక్కటి గల దది యె ట్లనిన 13
- క. రవిశశితారలు వెలిగా, దివి యున్నను నుండుఁగాని తెల్లంబుగఁ బొ
రనవంశము లేకుండుట, భువి నెందును లేదు కాలములు దగ మూటన్. 14
- వ. అనియె నని చెప్పిన సూతునకు శౌనకాదిమహామును లి ట్లనిరి. 15
- సీ. జనమేజయునకు వైశంపాయనుఁడు వాగ్విభుఁ డాదరంబున విస్తరించి
నట్టిమూర్ధంబున హరివంశకథనంబు సర్వంబు నితిహాసపూర్వకము గ
నీ వ్రసన్యాసంబు గావింప వీనుల కమృతంపునోనలై యనుర నేము
వింటిమి నెఱయంగ గంటిమిఁ గాంక్షింపిసిద్ధిఁ బూర్ణము లెల్లఁ జేరె మాకు
- తే. ననఘ భారతాఖ్యానంబు నచ్యుతాన్వయప్రశంసయు వినినయనంతరంబ
యాపరిక్షి త్తనూజుఁ డుదాత్తచిత్తుఁ, డేమి యొనరించె నన్విధం బెఱుంగఁ జెపును.
- వ. అని యడిగిన నతండు వారల కి ట్లనియె జనమేజయుండు సర్వసత్రానంతరంబ
ఋత్విక్పురోహితాచార్యులం బిలిచి. 16
- క. హయమేధ మే నొనర్చెదఁ, బ్రియమునఁ బనుపుఁడు సమస్తచృధివిం ద్రిప్ష్ణ
హయరత్నము ననుటయు నట్ల యియ్యకొని వారు నిర్మలప్రతిభ మొయిన్. 18
- ❦ శ్రీ వేదవ్యాసమునీంద్రుండు జనమేజయునకు ననాగతంబు చెప్పట ❦
- వ. సంభృతప్రారంభు లైన యనంతరంబ. 19
- శా. వేదజ్ఞుండు ద్రిలోకవేది ధృతసువిత్సంప్రమోదం డని
ర్వేదం డప్రతిమప్రభావుఁడు తపోవిద్యానవద్యాత్మకృ
త్యోదీర్ఘం డవిదీర్ఘధర్ముఁడు సదుద్యుక్తుండు యుక్తుండు శ్రీ
వేదవ్యాసమునీశ్వరుండు గరు నివృచ్చేసె నచోచ్చికిన్. 20
- క. మునివరు నంతంతం గని, జనపతి పరిజనముఁ దాను సంప్రీతి నెదు
ర్కొని యర్ఘ్యపాద్యముఖ్యా, ర్పనములఁ బరితుష్టుఁడేసి సవినయబుద్ధిన్. 21
- వ. కొంతనే పుచితవాక్యసంవాదంబునం బ్రమోదింపి పదంపడి యష్టహాత్తుతో
ని ట్లనియె. 22
- శా. సర్వాన్నాయపురాణశాస్త్రపదవీసంభావితార్థసితుల్
నిర్వాహంబునఁ బొంద సర్వకవితానిర్బంధముం బూర్ణమై

- గర్వారూఢిఁ దలిర్ప సర్వజనతాకర్ణామృతస్వందిగా
సర్వజ్ఞుల్ భువి మీరు భారతము ప్రజ్ఞంజేత యిం తొప్పునే. 23
- క. హరివంశకథోత్తరముగఁ, గురువంశకథారసంబు గ్రోలెడునెడ నొం
డురసంబులు చెవు లొల్లవు, పరవశమై మనసు చెవులపాలిన యయ్యెన్. 24
- ఉ. ఇంతకృతార్థతా వెలయునే కురుపాండవకీర్తి యిట్టు ల
త్యంతగుణోజ్జ్వలం బగునె యాదవవృత్తము యోగదృష్టి మీ
కెంతయుఁ బర్వె నంతయును నెందును దెల్పెడివాఙ్మయంబు ప
ర్యంతము గాఁగ భారతమహాగమ మిమ్మెయి మీ రొనర్చుటన్. 25
- క. భారతమున హరివంశము, పారాయణమొంద వినియుఁ బ్రాజ్ఞోత్తమ నా
కోరిక దనియదు వెండియుఁ, గోరెడు భవదీయవాగ్విగుంభనరుచికిన్. 26
- వ. కావున నొక్కటి యడిగెద రాజసూయమహాయజ్ఞంబు సేయు మననప్పుడు
తత్క్రియాపరిసమాప్తివలన నపరిమితజనక్షయకారణం బగు నని నారదుండు
సెప్పిన వినియును ధర్మజుం డేల ప్రవర్తించి దొల్లి సోముని రాజసూయంబువలనం
దారకామయసంగ్రామంబును హరిశ్చంద్ర రాజసూయంబుకతంబున నాడిబక
యుద్ధంబును బహుజీవలోకంబున కపాయకరంబు లై కలిగె ననం బెద్దలచేతం
బ్రాజ్ఞులు వినియుండ దురు పాండవజ్యేష్ఠుం డయ్యనుష్ఠానంబునకుఁ జొరకుండు
నట్లుగా నుపివెడు తెరువు మీకునుం బుట్టదయ్యెనే యిది నామనంబున నెప్పుడుం
గలిగియుండు. 27
- శా. త్రైకాల్యజ్ఞులు సర్వభూతహితచేతస్కు ల్విశేషించి మీ
రికౌరవ్యకులప్రరోహమునకుఁ హేతుత్వసంభావితుల్
మాకెల్లఁ భయదోషవిప్లవములకా మాన్పక శరణ్యుల్ శుభ
శ్లోకాపేతు లుపేక్షసేయుటకు నెట్లో మూల మయ్యాపవన్. 28
- క. ఇది యగుఁ గాదనఁ దగువా, రొదవనిదుర్మతులఁ గీడు లొదవునుగా క
భృదితమతు లగుసనాధులఁ, గదియునె యేవికృతులును జగత్త్రయవంద్యా. 29
- వ. అనిన నమ్మహాత్ముం డమ్మహీపతి కిట్లనియె. 30
- క. విను మప్పటిజనములకును, జనవర యవసాన మొందుసమయము సేరం
జనుడెంచుటఁ గ్రతువిధికై, జనియించె దలం పజాతశత్రున కాత్మన్. 31
- తే. కాలచోదితు లయి భావికాలగతులు, వార లడుగర నేనును వారడుగమి
నెఱిగియును జెప్పనై తి సమిద్ధబుద్ధు, లే మెఱుంగుదు మని వత్తురే తలంప. 32
- క. మదిఁగడిచి కాల మెఱుంగుట, తుది నెఱిగియుఁ బొరుషమునఁ ద్రోవఁగ భరమే
చదురునకు బ్రహ్మవాసిన, నుహతిలిపులు దుడువఁ గలవె నూల్కొను వెరవుల్. 33
- వ. అయిన నేమి నీకు ననాగతంబు నెప్పెర నీ వశ్వమేధంబు సేయుతలంపున నున్న
వాడవు తత్ప్రారంభంబు నొనర్చెద నమ్మహాత్మువు శతకృతుచేత విఘాతంబు
నొందెఁ గ బ్రారంభింపక తెక్కిద వన్నఁ బొరుషంబుకంటె దైవంబు బలవంతంబు

గావున నవశక్యంబును దొడంగన వలసియుండు నింతట నుండి యశ్వమేధయాజు లగురాజు లెవ్వరు లేకుండుదురు సేనాని యను పార్థివ్రం డీ కలియుగంబునం గడ పట నమ్మఘం జొనరింపం గలవాఁ డదియాదిగాఁ దదీయాన్వయమహింతు లెల్లం దదనుష్ఠాననిష్ఠు లయ్యెద రనిన జనమేజయుండు. 34

క. కలియుగమున ధర్మంబులు, నలిగులి యగు నని సుధీజనన్తులవాక్యం బుల విందుఁ దత్ప్రకారం, బలఘువచోవిభవ నాకు నానతి యీవే. 35

— శ్రీ వేదవ్యాసమునీంద్రుండు జనమేజయునకుఁ గలియుగధర్మంబు లెఱిగించుట —

వ. అనిన వేదవ్యాసుం డతని కి ట్లనియె. 36

తే. వర్ణములు నాశ్రమంబులు వసుమతీశ, కలియుగంబునఁ గ త్తరి గంసి పోవుఁ గాన ధర్మంబు రూపయి కానరా దో, కింత గలిగిన నది ఫలం బెక్కుడించు. 37

క. అరులు గొనియు నృపతులు ప్రజ, నరయ కుపేక్షింతు రుర్వి నక్షత్రములే పరిపాలింతురు వాఁక, బరహితము లొనర్ప రాత్తభరణు తక్కన్. 38

తే. ఆయుధీయులై బ్రాహ్మణులాత్మవిధుల, విడిచిశూద్రులఁ గొలుతు సువినుముశూద్రు లంచిత బ్రాహ్మణాచారులై చరింతు, రిపదెఱుగువాస భుజియింతు రేకప జ్ఞి. 39

క. చోరులు నరఁతు లగుదురు, చోరు లగుదు రవనిపతులు సుజనచరిత మె వ్వారికి నపూజితము ధన, మేరూపునఁ బడయుటయు యభీష్ట మొకండున్. 40

క. భృతి గానక భృత్యజనము, పతి యొరుఁగనినొమ్ము లాసపడుటం మనుజుల్ పతితులదెస నొక్కింతయు, మతి రోయను గలయుటకు సమస్తక్రియలన్. 41

క. కూ డమ్మిగొండు జనములు, బాడబు లాగమము లమ్మి బ్రతుకును రెండుం జేడియ లమ్ముదు రచ్చొటు, గాడువడిన కలియుగమునఁ గౌరవముఖ్యా. 42

తే. పండ్ల తెలుపుచు నింద్రియప్రతతి గెంపుఁ, దలలబోడతనంబుఁ గావులబెడంగుఁ గలుగు ధర్మంబు శూద్రులతన నిలుచు, శాక్తబౌద్ధాదిదర్శతల్లాఘు లెరుగు. 43

క. క్రూరపుష్పగములు గములగు, గోరాశి యడంగిపోవుఁ గుజులు వృద్ధిం గూరుదును సాధుజనులకు, దారుణచుర్దశలు వొందుఁ దలుచుగ నెంచున్. 44

క. కడపటిభూములు నడుమగు, నడుభూములు కడప లగు వినమ్రస్థలి ని ల్లడగొండు జనులు చెలుసం, బడుఁ జేనులు చిత్రవృద్ధి బండవు మిట్టుల్. 45

క. అడిగెడువారలు మునుమయి, పురికెడువాఁ డొకఁడు లేక పురుషాల్పతయై పడఁతులు తఱచై కులములు, సెలయనన్యులు ప్రబలి జగము శిథిలతఁ జొందున్. 46

క. మ్రుచ్చులు జారులుఁ బోరిఁబోరి, జిచ్చులఁగఱపులను రాచసిలుగులఁ జెడియున్ జచ్చియుఁ బ్రజ కొంచెముగా, నెచ్చొట్లును బాడయగు మహితలమెల్లన్. 47

క. బడఁబాటులు సత్యములును, గడు నమ్మగఁ బల్కుటలునుఁ గయికొనక వృథా విడతురు జనములు ఋణ మిచ్చెడికొనియెడిచోటఁ దగవు నెల్లకపోవున్. 48

క. చదువక పెద్దలగోష్ఠికి, నొదవక ధర్మంబు లెఱుంగ కూరక మిగులన్ జదిసినవారై యెఱుకలు, పదివేలు నడికింతు రుర్వి బండితమానుల్, 49

- క. పరలోకము సగదియ మని, చిరములు జీవితము లని యసిద్ధము సుకృతో
త్తరఫల మని పాఠింతురు, శరీరముల సువిహిత ప్రసరసౌఖ్యములన్. 50
- చ. వినిమయయాజ్యయాజనము విప్పు లొనర్తురు యజ్ఞముకొదపం
బు ననఘ ! జట్టియిత్తురు విమూఢుల బాయుదు రగ్నిహోత్రముల్
గొనకొని బ్రహ్మవాదు లయి కొంకలు మద్యము గ్రోలి మాంసముకొ
దిని ధనవాంఛమై జనులఁ ద్రిప్పదు రుగ్రపువంచనంబులన్. 51
- క. బలియును భిక్షియు వెట్టిక, యిలవేల్పులఁ బూజనేయ కిచ్చుమెయి గృహ
స్థులు గుడుతు రతిథిసత్కృతి, వలెవరు పితృమేధవిధులు దడవరు బుద్ధిన్. 52
- తే. కొడుకు తండ్రి నాజ్ఞాపించుఁ గోడ లత్త
నాదరింపక పనిగొను నతివ మొఱుగు
మగఁడు పతి డాగురించి భామగనును దిరుగు
నుఱక గురుని శిష్యుఁడ నిష్ఠురోక్తి నడచు. 53
- క. శారీరమానసము లగు, దాహణరోగములు మదము దర్పంబు నఘా
యారోషాదులు జనుల వి, కారులఁ గావించు బెట్టుగా నెల్లెడలన్. 54
- క. అతివైరము లతియుద్ధము, లతినిషఁదము లతిమరుత్తు లత్యగ్నులు ప్ర
క్షుతి నొందించు మనుష్యుల, భృతియును లజ్జయును మురువుఁ దేకువయుఁజెడున్.
- సీ. అపగతస్వాధ్యాయు లపధాతహవ్యు లహంకారదుస్సహు లధికమూఢు
లర్థపరాయణు లతిమాత్రులుల్లు, పరదారినిరతులు పరధనాప
హనులు కాపవసులు నతిలోలు రనపేక్షసాహసు లప్రియస్థలితవాక్యు
లప్రియచారిత్రు లపరాధకారులు నిజకార్యనిష్ఠులు సీమ లనంగ
- తే. నిప్రరాజన్యకుఁ జూ లర్హితమున, చిర్త ముతయుఁ జెడఁజేసి తారుఁ జెడుదు
రాదరింతు, కొంపియిం ఒవనిపతులు, ప్రోవ రాత్రితజనులకు భూపవర్య. 56
- క. ఇవిధమున నేధర్మము, నెవ్వలఁ బొడలేక పోవ నేమని చెప్పం
బ్రువ్వలుఁ బాములు మొవలుగఁ గ్రొవ్వెలగఁగ నెందు బర్వికొని కాటించున్.
- క. అని చెప్పినజనమేజయుఁ, డనఘా యంతంత కెట్టు లగు మఱి లోకం
బనయఁచు ఘోరం బిదియే, యనువునఁ గృతయుగము సొచ్చు నంతటిమీఁదన్.
- వ. ఇది వినవలయు ననినం బరాశరతనయుం డిట్లని చెప్పె. 59
- క. కలికాలము గలయంతయుఁ గలుషమ కా కొండుతెఱుగు గలదే దీనక
గలదోష ముగ్ధుండెఁగఁ, గొలఁదియె యందు జనియింపఁ గూడునె చెపుమా. 60
- వ. నీ వడిగినవిధంబు వివరించెన వినుము. 61
- తే. కుటిలమన్నియు మము దముఁ గూటనప్రజ పెద్దనేయంగ నొకరాచవేరు దాల్చి
బలియురేలేద రరులఁదూటులుగఁద్రుంచి, ధరణిదారయేలికలును దస్కరులుగ.
- సీ. తమలోన రాసిభూధవులు చూఱులు గొన్నఁ గలుములెల్లను బోయి నెలపు లేడలి
బాంధవులును దారు బహుకుటుంబులు ముడుసల్ల బాటర నఱచట్లమోచి

నీరు కూడును గాన కారటంబున భీతు లయి పాతెదరు కళింగాంగవంగ
కాశ్చీరభూములు గౌళిక యనునేటుఁ జలికొండయును బెఱియలఘుగిరులు
తే. సాగరోసవనంబులు సంశ్రయింపఁ, గలరు జనులు పాడునుఁ బాడుగానియదియుఁ
గాక యాయుర్వియుండు రక్షకులుగాని, వారుగానుండుదురు ధరావరులునపుడు.

ఉ. నారలు పట్ట లాకులు జనంబులు తాపసు లట్లు కట్టుదార్
వీరలు గాఁగఁ బల్లములు చిక్కనికొయ్యలఁ ద్రవ్వి విత్తుదార్
గోరిన యారటంబులుగఁ గొండలకాలువ లడ్డకట్టుదార్
నీరికి నొయ్యనొయ్య నతిసీచిత నొంది మనుష్యు లెయ్యెడన్. 64

చ. మలినములై శరీరము లమంగళతం గులగోత్ర విహ్నుముల్
దొలగఁగ నల్పసంతతులతోఁ బరమాయువు ముప్పుదేండ్లయై
కొలదికి వచ్చి లావులును గ్రొవ్వులుఁ బోవఁగ నింది యూర్ధ్వం
కలనము గొంచెమై మఱియుఁ గల్గు ననేకరజావికారముల్. 65

వ. ఈభంగి నాభీలం బై కాలంబు దవ్వుగా నరుగఁ గడపట నఖిలవ్యవహారవిభేదంబున
నిర్వేగంబు పుట్టు నిర్వేదంబున సత్త్వగుణంబును సత్త్వగుణంబున జిజ్ఞాసయును
గలుగుఁ గలిగి సాధుజనంబుల వెదకికొనిపోయి యెయ్యది శోభనం బెయ్యది
యొనర్చిన నక్షేపదోషనివృత్తి యగు నట్టిది ధర్మం బని యడుగుదు రట్టి
తలఁపువారునుం బెక్కం డ్రై యెల్లయెడల నొదవ నది గారణంబుగాఁ గ్రమ్మఱ
ధర్మంబు దలసూపి వర్ణాశ్రమగోచరం బై వర్తిల్లుచుఁ దొల్లికిక్రమంబున
సేంతెంత హాని యై వచ్చె నంతంతయు వృద్ధియు సంభవించు నవ్విధంబున కృత
యుగం బై తోచి పరిణమించు. 66

తే. రాహుకబళంబునను హిమరశ్మిపాలుపు
వెలయఁ గడఁగినమాడ్కి నక్కలియుగమున
నొయ్య నడఁగు ధర్మము రాహు వోసరింపఁ
జంద్రుచివోలెఁ గృతయుగోత్సవము దోచు. 67

క. గుణకర్త విభాగంబులు, ప్రణతతపోధర్మములును బ్రహ్మవిబోధ
ప్రణయములుగృతయుగమున, నణుమాత్రముఁగొఱుతవడ కయతిశయముగనున్.

క. యుగముల త్రిమృతకాలం, బగణేయంబై చనంగ సఖిలజనంబుకా
జగతీవరపరివృత్తం, బగుచుండు సముద్భవక్షయంబుల నోలిన్. 69

వ. మహామునులును ధర్మార్థకామరూపంబు లైన యాశంసనంబులం గాలజ్ఞులై యెల్ల
యుగంబుల నాత్మీయచరితంబు నష్టలితంబుగా నొనరించి నిర్దోషం బగుసంతో
షంబునఁ దపంబు పోషింతు రని చెప్పిన యమృతమునివాక్యం బమృతజేశ్వరుం
డభినందించె నచ్చటి జనంబు లందఱు నానందపులకాశ్రితశోభితశరీరు లగుచు విని
యమృతాస్వాదనతుల్యప్రమోదకల్యం బగుకల్యాణంబు గని రనంతరంబ. 70

క. అభిమన్యుపాత్రు వీడ్కొని, సభాసమలు ననుప నతఁడు సమధిక తేజో
విభవుఁడు పారాశర్యుఁడు, ప్రభావభాసితుఁ డభీష్టపదమున కరిగెన్. 71

— జనమేజయుమహారాజు అశ్వమేధయాగంబుచేయ నుద్వోగించుట —

వ. కురువంశవర్ధనుం డగు నతనిం గొంతవ వ్వనిచి మగుడం జనుదెంచి జనమేజ
యుండు సర్వసభ్యప్రకరంబును దత్తపచితస్థానంబులకు వీడుకొలిపి సర్వసత్త
ప్రదేశంబున నుండి యఖండితైశ్వర్యం బగుపరికరం బమరం గరిపురంబున కరిగి.

మ. భుజగేంద్రాయతభోగభాసురభుజాభోగంబునక భూభరం
బజితశ్రీ యెలరారఁ దాల్చి జనముల్ హర్షింప నుత్కర్షభా
గ్భజనీయోత్తమరక్షణక్షమతమైఁ బ్రాచ్యక్షమాధీశులక
విజితోత్సేకులఁ జేసె నూర్జితయశోవిక్రాంతదిక్పక్రుండై. 73

వ. ఇట్లుండి కొంతగాలంబునకుఁ బూర్వసంకల్పితం బైన యశ్వమేధంబునకు నుత్స
హించి సముచితసమయంబున సమగ్రదీక్షామఁగళం బంగీకరించె నంత. 74

సీ. ధరణి యంతటఁ ద్రిప్పి పురలంగఁ దెచ్చినయశ్వంబుఁ బ్రోక్షించి యుతికమున
నధ్వర్యుఁడును రాజు నంతంత నుండ నారాత్రి యష్టేదినీరమణుదేవి
కాశిరాజతనూజ కమనీయమూర్తి వపుష్టమ విధియుతుంబుగ హయంబుఁ

గదిసి నిద్రింపంగఁ ద్రిదశేశ్వరుండు కాంక్షఁ గామించి ఘోటకాంగంబు సొచ్చి
తే. చెలువఁ జెనకుటకై చలించిన నెఱింగి, నృపతి శురగము మెదలెను నెఱయ నేల
ప్రోక్షణము నేయరనిన నబ్బాసుగుండు, సెప్పె నతనికి నది యింద్రుచేష్ట యగుట.

వ. విజ్ఞానమహనీయుం డగు నతం డట్లు చెప్పినం గోపించి రాజర్షిముఖ్యుండు విప్ర
ముఖ్యులు విచుచుండ నేను యజ్ఞదాన కుశలంబుల నపరిమితం బగుసుకృతంబులు
సమకూర్చితినేని విశుద్ధాస్వయప్రభవుండ నేని బ్రజారక్షణంబున నప్రమత్తుండ
నేని నిర్జితేంద్రియుండ నగుదునేని నిర్జరేంద్రుని నేను మొదలుగా నేరాజును
వాజిమేధయాగంబున యజింపకుండెనుమని శపియించి యద్దురాత్తు దౌరాత్త్యంబు
పొందకుండ ననిదితం బగునియచుంబు నిర్వహింపం జాలరు వృథాకర్తవీలుర
యివ్విప్పులెల్లను మదీయ రాష్ట్రంబున నుండవలవ దెందేనియును వెడలిపోవునది
యని పలికి పత్నిశాలయం దున్న యునివలం జూచి వపుష్టమం జూపి. 76

ఉ. నాయశము నగంటిమియు నానయు నమ్ముగఁజేసెం జూడఁగా
దీయసతిక మదీయగృహ మిప్పుడ వెల్వడఁ ద్రోచి రండు కా
లేయకలీధ మైనహవి లెప్పుగఁ జూతురె యన్యదూషితం
బాయగ వైవఁగాక కట బ్రాఘిండియైనను నిచ్చగించునే. 77

— జనమేజయునకు విశ్వాపసుం డను గంధర్వుండు హితోపదేశంబుచేయుట —

క. అని యొత్తిలి యాడఁగ నా, ఘనభుజు విశ్వాపసుం డనుగంధర్వవిభుం
డనఘుండు సనుదెంచి ప్రియం, బున నిట్లును నగ్భతంబుఁ బొందఁగ జనముల్. 78

- చ. అలుగకు పార్థవేంద్ర భవదన్వయభూషణ మిన్వరాంగి యే
కలుషముఁ బొంద దింద్రుఁడు ముఖంబునఁ జేర్చిననీనిరూఢికిం
గలఁగి యొనర్చెఁ జూపె తురగంబు శరీరము సొచ్చి మాయ్ నీ
కలఁక క్రతుక్రియావిధికిఁ గల్పితవిఘ్నతఁ గాంచె హర్షమున్. 79
- ఆ. వినుసతివ్రత లగువెలఁదులచిక్కురా, వెట్టియే యమర్త్యనిభుఁడను నీకు
వలవ దతనిమీఁది వైరస్యమనుకూల, వృత్తిబోలునయ్య విప్రియంబు. 80
- క. విదితయశుఁ డైనపురుషుని, బదిలుండై కూసినఁడెవఁ బడయఁగ సామం
బొదవఁగ రాయుట యేటికి, నెదిరిం దనమట్లకాదె యేకాన్యములున్. 81
- తే. అనఘ యస్సరోరత్నమై యలలుగంభ, యిన్వపుష్టమయై పుట్టు సలతాంగి
దియ్య మెరుగ భజింపుము దేవతాంశభవము యోగ్యంబుగాదె సంభావనలకు. 82
- క. ఖరకరచీపులు వైశ్వా, నరశిఖలును బోలె నెరుగు నడవడిపేర్చెన్
బరగు పురంధులు దోషముఁ బొరయస దా రెచట నేమిదొంగున నున్ననీ. 83
- క. పాపంబు లేనికులసతిఁ, గోపంబునఁ గుదిలవలచు కుత్సెతునకుఁ ద
త్పాపంబులు బహుతరపరి, తాపం బిహపరములందుఁ దరికొల్పు నృపా. 84
- క. తమయింటిస్త్రీలుగారే, నమంచితాచార లయిన సాధ్వలు సత్కా
రము ప్రేమము సల్లాపము, నమర్పణగా వలయు వారియం దనిశంబున్. 85
- వ. అని చెప్పినం గలంక దేటి జనమేజయుండు వపుష్టు నభేదదృష్టిం జూచి విప్రులం
బ్రసన్నులంజేసి దేవేంద్రునిదిక్కు విమత్సరుఁ డై గంభర్వవతివలనం బ్రీతినొందె
నతండును నిజేచ్ఛ నరిగె నంకి. 86
- క. పురి కరిగి తొంటిపగిన, సరసమహీ రాజ్యవిభవశుష్టాదమునక
దమణియుఁ దాను నెల ర్చెన్, బరిశ్రాంతజాఁగు ధర్మపరిణామిధిన్. 87
- తే. వ్యాసవాక్యస్వరూపమై యతిశయిల్లు, నీభవిష్యత్కథాజాత మెవ్వఁ డర్థి
వినుఁజమపు వాని కాయువు వృద్ధిబొందు, బుద్ధివర్తిం మవిభవానుభూతివోదల. 88
- క. శతమఖజనమేజయత, త్సతులకు నపకల్తవప్రశంసన మగునీ
యతిహాసము వినువారి దు, రితరహితులఁ జేసి యిచ్చ నిష్టాపూర్తిన్. 89
- వ. అని చెప్పి హరివంశభవిష్యత్పర్వరూపం బగువాఙ్మయం బంతయుం జేర్కొని. 90
- సీ. ఇప్పురాణం బెట్లు నిపార జిహ్వాకు నమృతంబుగాఁ గ్రోలునట్టివారు
శ్రవణరసాయనం బవునట్లుగా నాత్మ నెలకొల్పువారును నిత్యసుకృతు
లై దుఃఖనిర్దుక్తులై సారసంసారసుఖములు సుబ్బనఁ జూటలాడి
యాత్మజ్ఞులయి తుది నఖిలలోకముల వర్తింతురు వరసిద్ధదీప్తమహిమఁ
- తే. గన్య విని పొందు సద్భర్త గర్భిణియును, విని సుపుత్రునిఁ గను బేద విని సమర్థుఁ
డగు మహారోగి విని త్రోచు నఖిలరుజలు, బంధనస్థుఁడు విని పాయు బంధనములు.

- మ. ధరణీదేవుడు భక్తి విన్న సుకృతోదాత్తస్థితిం గాంచు భూ
వరుఁ డొందుకొ సకలక్రియావిజయముకొ వైశ్యుండు లాభోన్నతికొ
బరఁగుకొ శూద్రుండు సర్వసౌఖ్యవిభవప్రాప్తుం డగు నిత్యసు
స్థిరదేవత్వవిభూతి యిందఱకు సాదృశ్యంబునం జేకుఁటన్. 92
- వ. అనిన సంతసిల్లి శౌన కాదిమహామునులు సూతుం బ్రియసత్కారంబులం బూజించి,
క. జనమేజయ వైశంపా, యనులకు సద్దోష్ఠి యనఁ ఘరివంశాక
ర్ణనమునఁ బరిపూర్తిశ్రీ, గనియెనొ మఱి కలవొ శేషకథ యేమైనన్. 94
- వ. అవిద్విధం బెట్లనిన నక్కథకుం డమ్మునులం జూచి. 95
- తే. వినుఁడు హరివంశకథ యెల్ల విని కురూద్య
హుండు సాత్యవతేయశిష్యునిఁ బ్రియమున
నడిగె మఱియును విష్ణుకథాంశవిలస
నంబు మీకెఱిగింతుఁ దన్తము వరుస. 96
- వ. జనమేజయుండు వైశంపాయనుతో మునీంద్రా కృష్ణావతారకథనంబునకుం
దొడంగునుమయంబునఁ బౌష్కరవారాహనారసింహ త్రైవిక్రమంబులగునవతారం
బుల కథలును సంక్షేపరూపంబున నుదాహరించితిరి భవదీయవాక్యామృతాస్వాద
నంబున మనంబునం దనివి లేకున్నది గావునఁ బ్రత్యేకంబ తద్విస్తరంబులు వినుఁ
గోరెదఁ బుష్కరనాభుండు పౌష్కరం బనునవతారంబున నెంతగాలంబుపుష్కర
శాయి యై సౌఖ్యం బనుభవించు మేల్కని లోకసృష్టికి నెవ్విధంబున నిచ్చుగించు
నెవ్వరికి సృష్ట్యధికారం బొసంగు నెవ్వరు సృజియింపంబడుదు రఖిలచరాచర
జంతుప్రకాశం బై యప్రకాశం బైన యాకాశంబున నక్షేపంబునం గేశవాత్మకం
బగుపరమాత్మ బోధితి యేతెఱంగున విద్యోతించు నింతయు సర్వజ్ఞప్రవరుండ
వైన నిన్న యడుగవలయు నీవ చెప్ప శక్తుండవు శుశ్రూషాపరు లైన మాబోంట్లఁ
గృతార్థులం జెయుట మీయంతటి పెద్దలకుఁ గర్తవ్యంబకావే యని ప్రార్థించినం
బార్థివున కతం డిట్లనియె. 97
- క. నారాయణాంశజాతులు, గారేని తదియతత్త్వగరిమ యెఱుంగఁగా
గోరునె చిత్తము పూర్వ, ప్రారంభుండ వీవు విష్ణుసరతఁ గృతాత్మా. 98
- వ. అడిగి మేలు నేసి తేను బురాణవిదు లగుకోవిదులవలన వినిన విధంబునను విద్వా
దారాధ్యుం డగుకృష్ణదై వపాయనుండు నిజతపోబలంబునం గని యానతిచ్చిన
మార్గంబునను మదీయబుద్ధి కెయ్యది ప్రకాశం బై తోచె నదియంతయు నెఱిం
గించెద మాధవమాహాత్మ్యంబునందలి సాకల్యబోధంబున నాదివేదయు వైధుర్య
వివశుండ యనినం దపస్విమాత్రుం డెట్లు శక్తుం డగు నాకర్ణింపుము. 99
- సీ. గోప్యవేదుల కతిగోప్యం డనంగను దత్త్వవాదుల కాదితత్త్వ మనఁగ
నాత్మబోధనుల కధ్యాత్మం బనంగను వేదంబునకు నిత్యవేద్యుఁ డనఁగఁ

గర్తయుఁగరణంబుఁగార్థంబు బురుషుండుఁబ్రకృతియుబుద్ధియుఁ బ్రాణచయముఁ
గాలంబుఁ గళయు వక్తయును వక్తవ్యంబు వాక్కును ననుబహుత్వంబు లెల్లఁ
తే. దానయై నిత్యుఁ డమృతుఁ డద్యుంధ్యుఁ డజగుఁ
డప్రమేయుఁ డనాద్యంతఁ డజుఁ డనంగఁ
బరఁగు విష్ణుండు విశ్వైక్యభర్త నిఖిల
మునకు నొక్కండ సంహర్త పుణ్యయశుఁడు. 100

వ. కృతత్రేతాద్వాపరకలినామంబు లగు నాలుగు యుగంబులుం బండ్రెండువేలదివ్యా
బ్దంబులం బర్యవసితంబు లగు నష్టచతుర్యుగంబులును డెబ్బదియొక్కమాటు
దిరుగ మన్వంతరం బగు నష్టమన్వంతరంబులు పదునాలుగు ససంధికంబులయి
చనుట సహస్రయుగపరిమితం బైన బ్రహ్మదివసం బాదివసంబుకడవలం బరమపురు
షుండు సప్తమూర్తి యగుమార్తాండుం డై సర్వప్రాణిజాతంబును భస్మీకరించి
యాత్మోద్భవం బగుదివ్యసలిలంబున నఖిలంబును నాస్థావితంబు చేసి యేకార్ణవ
సంజ్ఞం బైన యమృహజలౌఘంబున నద్భుతాకారుం డై పవ్వళించియుండు. 101

మ. విను మమైఁ బవళించి యున్నవిభు. డీవేషంబువాఁ డిట్టివాఁ
డనఁగా నింత తదీయసుప్తిదశ కర్తం బైన కాలంబు మే
ల్కును చందం బిది నా నెఱుంగఁ డొకఁడుం గాలంబు కర్తంబు నా
తనికి గీడ్వడియుండుఁ గావున నంచిత్యంబుల్ తదాకారముల్. 102

— జనమేజయునకు వైశంపాయనుఁడు మార్కండేయచరిత్రంబు చెప్పట —

వ. మఱియు నొక్క యాశ్చర్యంబు గలదు మార్కండేయుం డను తపస్వి యమృహః
ప్రళయసమయంబున నమృహమూర్తిగ ని తత్సంభాషణసౌహార్దం బనుభవించి
కృతార్థం డయ్యె నవ్విధం బతనివలన వినినవారెల్లను నెఱుంగుదురు తత్ప్ర
కారంబు విను మమృనివరుం డదైవుని యుదరాభ్యంతరంబున లబ్ధసన్నివేశుం
డగుచు భువనప్రపంచంబునందుఁ దీర్థయాత్రాప్రసంగంబునం బృథివిగలయంతయుం
బరిభ్రమించుచుఁ గ్రమంబునం జనుదెంచి తదీయవదనమార్గంబున వెలువడియె
నయ్యది యెయ్యదియు యొండుం దా నెఱుంగండు పరవశుండపోలె నట్లు వెలు
వడి యమృహతీమిరసంహృతం బైన యమృహఃప్రళయసలిలంబు సొచ్చి. 103

ఆ. తల్లడంబు నొంది తనజీవితమునందుఁ, గరము సంశయించి కలయొ భ్రమయొ
మాయయొ తలంప నీయుగదశ నిజం, బగునె యెందు నిట్టి యద్భుతంబు. 104

చ. తరులు గిరుల్ నరుల్ సురలు దైత్యులు పక్షులు లోనుగాఁ జరా
చరతలి చూడఁజూడ నవసన్నత నెం దడఁగెం దమంబు ని
ర్భరమయి యిష్టయిం బొదలె భాస్కరచంద్రవిభాస మెచ్చట
సురిగె మహాజలం బఖిలశూన్యతఁ బేర్చుట యేమి చందమో. 105

వ. అని తలంచుచు నటఁ జూచునప్పు డెదుర నుదకమధ్యంబునం గాలాంజనపర్వతం
బునుంబోలె నలిప్రమాణం బగుదేహంబుతోడం దన తేజంబ తన్ను వెలయింపం

దోయోత్థితం బగు జీమూతంబుమాడ్కి నుల్లసిల్లు పురుషుండు దృష్టిగోచరం
డగుటయు. 106

క. కని యితఁ డెవ్వఁడో యేనీ, తని నడిగెద నివ్విధంబు దప్పక నిఖిలం
బును నని యొయ్యనఁ జేరం, జని తద్వదనపవమానసంఘమున వడిన్. 107

వ. ఆకృష్యమాణుం డయి తదీయజతరంబు ప్రవేశించి యందుఁ బూర్వపరిచితం
బైన జగం బాలోకించి తనవశంబుగాక యెప్పటియట్లు తిరుగం దొడంగి యక్క
డక్కడ ననేకాధ్వరప్రసక్తు లయిన యజమానులను బుణ్యాదేశంబులం దప
స్సమాధినిరతు లయి యున్న యోగీంద్రులను దమ తమ యాచారంబులం దగిలి
నడుచు వర్ణాశ్రమధర్మంబులం గల జనులం గనుంగొనుచు విష్ణుమాయవలన
నెందును గాల్కొని నిలువ సంబళింపక శతసహస్ర సంఖ్యలయేండ్లు చరియించియుం
గుఱిలోఁ గడపలఁ గానఁడయ్యె నతని నివ్విధంబున. 108

క. డయ్యఁ దిరిగించి దేవుం, డొయ్యన వెడలించె నోరియూర్పున నమ్మె
నయ్యమివరుండు వెల్వడి, యియ్యన గనుఁగొనియెఁ దొంటియేకార్ణవమున్. 109

వ. అందు మహాన్నతం బగు వటభూరుహం బొక్కటి గాంచి తదీయపర్ణపర్యం
కంబున. 110

మ. తనకాంతిక్ విలయాంధకారము నిరస్తంబై కడుక్ దవ్వగాఁ
జనఁ బూర్ణేందునిభంగి లోచనసమాస్వాద్యాకృతిం బొల్పుబా
లుని నీలోత్పలదామకోమలతనుక్ లోలత్కచాకీర్ణఘా
లునిఁ గాంచెక్ మధురస్మితోజ్జ్వలముఖుక్ లోకైకరమ్మోదయున్. 111

చ. కని తనమున్నుగన్నటులు గామికి విస్తయవారిరాశిలో
మునుఁగుచు నమృహార్ణవసముద్ధతవీచులమీఁదఁ దేలుచుక్
మునిపతి భేదభారమున మోహము నొందఁగ నట్లు బాలుఁ డై
తనరుప్రభుండు విస్ఫురదుదా త్తమనోజ్ఞమితస్వరంబునన్. 112

క. పాపఁడ మార్కండేయుఁడ, తాపసపూజితుఁడ వలదు తలఁకకుము భవ
త్తాపం బెఱుఁగుదు నాదుస, మీఁదమునకు రమ్మ నెమ్మి మేలొనరింతున్. 113

వ. అనిన విని కోపించి యతండు. 114

చ. అమితసహస్రవర్షవిశదాయుషు న న్నిటు లెవ్వఁడొక్కొ నా
విమలతపంబు గైకొనక వృద్ధత సూడక బాలుగా నవ
జ్ఞమిగుల నిట్లు పేర్కొనియె సర్వపితామహుఁ డబ్జసూతియుక్
సమధికదీర్ఘ జీవి యనుశబ్దము వెట్టక పిల్వఁ డెన్నఁడున్. 115

తే. ఇట్టి గర్వతుఁ డస్తదనీరితోగ్ర, శాపమునఁ బ్రేరితం బగుచండమృత్యు
పునకు నెరగాఁదలంచె గా కని తెలంప, మఱియు నల్లన నగుచు నమ్మాయశిశువు.

వ. అతని నుద్దేశించి. 117

- మ. అనుమానింపకు రమ్మ నే ననఘ నీకాయుగప్రదండై తన
 ర్చినదేవుండ నిరంతరంబును సమర్చింపంగ నర్హుండ మీ
 జనకుం డాది దపం బొనర్ప బరితోపం బంది యీ సర్వభూ
 త నికాయక్షితియందుఁ జావనిసుతున్ ధన్యాత్తు నిన్నిచ్చితిన్. 1 8
- క. ఇంతటివాడవు గా కి, ట్లంతము నాదియును లేని యవ్యయు ననుఁ గ
 ల్పంతక్రీడారతు ని, శ్చింతతఁ గనుభాగ్య మెట్లు నేకుతె నీకున్. 119
- చ. అనుటయు నాతఁ డాత్మ వెగడంతయుఁ బాయఁ బ్రబోధలక్ష్మి గ్ర
 మ్మనఁ దలయెత్త నాద్య నసమాను సనాతను వాసుదేవుఁ దాఁ
 గని కదియంగఁ బోయి ఘనకౌతుకసంభ్రమభక్తియోగముల్
 పెనఁగొన గోత్ర నామములు పేర్కొని నెమ్మి నమస్కరించినన్. 120
- వ. ఇందు రమ్మని దేవుండు సమధికాధికారంబు సూపుటయుఁ జేరం జని వినమ్ర గా
 త్రుం డై కేలు మొగిచి నిలిచి ఫాలస్థలకరణంబు గావించి. 121
- చ. ఉదరమునందు విశ్వమును నున్నది వెల్పుల శూన్య మిమ్మెయిం
 బొదలినమట్టియాకుపయిఁ బొచ్చెపుబాలుఁ డవై వినోదసం
 పద విలసించె దింతటికిఁ బ్రాప్యము నాఁ దగు భూత మీవ కా
 నొదవెదు తర్కమిట్టి దనియున్ దెలియ న్భయమయ్యెడుం దుదిన్. 122
- క. నను నాశ్రితుఁడుగఁ గైకొని, మరుచుటకుం దగ భవత్సమగ్రవిభవముల్
 గను తెలివి నిచ్చి నెఱపుము, ఘన మగు నీకరుణవెంపు కారుణికవరా. 123
- సారాయణుండు మార్కండేయునకు నాత్మప్రభావం బెఱింగించుట —
- క. నావుడు మున్ను ప్రసన్నుఁడు, గావున నద్దేవుఁ డాత్మగౌరవ మెల్లన్
 వేవిధముల నిట్లని య, ప్పావనచరితునకుఁ జెప్పెఁ బ్రస్ఫుటఫణితిన్. 124
- తే. అనఘనారాయణుండు నాఁగ నాద్యమైన, దైవతం బేను బ్రహ్మనై తగ నఖిలముఁ
 దొలుతఁగలిగింతుఁడపటఁ బ్రళయదహన, చండమూర్తి నై యంతయుసంహరింతు.
- క. క్రతుకోటియెల్లను శత, క్రతుఁడై చేసితిని గ్రతువు గ్రతుపురుషుఁ డనన్
 నుతిఁగాంతుహుతవహుఁడనై, హుతములఁ గ్రమభాగరతులకొనఁగుదుదృష్టిన్.
- ఉ. వేయుకరంబులన్ వెలిగి విశ్వజగంబు వెలుంగఁ జేయుదున్
 వేయుశిరంబులం దనరి విశ్వజగంబును దాల్తుఁ దాలిమిన్
 వేయుపదంబులుం గలిగి విశ్వజగంబున కిత్తు సంస్థితిన్
 వేయుముఖంబులన్ బరఁగు విద్యలు ధర్మము లస్తదాకృతుల్. 127
- క. ¹క్రియయును గ్రియాఫలంబును, గ్రియారహితపురుషుఁడును బ్రకృతియున్ విద్య
 త్ప్రియము లగు సాంఖ్యయోగా, శ్రయపరిబోధములు నాదుసంజ్ఞలు వత్సా.

తే. అంబరము వాయు వగ్ని తోయంబు పృథివి

దెసలు పర్జన్యుఁ డబ్బులు దీవు లేటు
లమృతకరుఁడు శ్రౌరకములు యముఁడుఁ గాల
మింతయును నన్న కాఁ జూడు మింత నిజము.

129

క. బాడబదహానుఁడనై వడి, నేడుసముద్రములజలము లేఁ గ్రోలుదు నీ
రేడుజగంబులు విలయముఁ, గూడెడునెడఁ దజ్జలంబు గొనకొనివిడుతున్. 1 0

క. మునివర యింక బహూక్తులఁ, బనియేమి చూడ వినఁగఁబడియెడునవి యె
ల్లను నేన యేను గానిది, యనుమానం బేల ? కలుగదగువును జగతిన్. 131

క. జ్ఞేయం బని యెయ్యది ప్రజ్ఞాయుక్తులు యుక్తబుద్ధిఁ జర్చింతురు నీ
వా యిద్ధపదము మార్కం, డేయ కనుము నన్నుఁగాఁ బటిష్ఠపునిష్ఠన్. 32

ఆ. విలయసంప్లవంబు వెలుపలఁ బచరించి, లోన నబ్జభవుఁడు లోనుగాఁగ
నడఁచినాఁడ జగము నట్టి మన్తాయా వి, కాస మీవు కొంత గంటి గాదె. 133

క. నావాఁడ వైతి దుగ్గిము, లేవియు నినుఁ బొంద వింక నెప్పటిభంగిఁ
నీవలసినయ ట్లుండు మహావిస్తారమునఁ బొదలు నస్తత్కుక్షిన్. 134

వ. అని యానతిచ్చి పూర్వమార్గంబున నతని నాత్మస్థుం గావించిన నమృహమునియు
నచ్యుతప్రసాదలబ్ధిం బైన యుపలబ్ధివిశేషంబున నశేషంబునుం గని యుల్లసిల్లె నని
చెప్పి వైశంపాయనుండు మఱియు ని ట్లనియె. 135

సీ. అమైయి జలశాయి యై యున్నపరమేశుఁ డఖిలంబు సృజియింప నాత్మఁ దలఁచి
తనయంద తనబుద్ధి దగిలించి యుగ్రంపుఁ దప మాచరించి యత్తపముపేర్చిఁ
గర్తవ్యమార్గంబు గాంచి నీరంద్రమై యెసఁగుతోయమున నొక్కింత బయలు
గని యొయ్యి వెరవునఁ గలఁచంగ శబ్దంబు పుట్టె శబ్దంబునఁ బుట్టె గాడ్పు

తే. గాడ్పు దోడ్తోడ ముదురంగఁ గలిగె వహ్ని

వహ్ని తోరంబుగా దివ్యవారి దొరఁగె
వారి క్రమమున బలియంగ వారిరుహము

మొలచెఁ దన్నాభియందు భూమూర్తి యగుచు.

136

వ. అమృహపుష్కరంబునకు మేరువు గర్జికయును దిక్పదేశంబులు బత్త్రంబులుఁ
బర్వతంబులు గేవరంబులు నంబుధులు మకరందంబులు నై యుండు సూర్యార్ధాధో
విభాగంబులు దేవాసురసన్నివేశంబులయి యుల్లసిల్లె. 137

చ. అతులహిరణ్యమూర్తి యగునయ్యరవిందమునందుఁ దోచి య

దృఢతచతురాగమాత్మకచతుర్ముఖుఁ డైన హిరణ్యగర్భుఁ డ

ప్రతిమతపోవిభాసితవిభావసుఁ డచ్యుతు శాసనంబునక

జతురుఁడు సర్వభూతచయసర్జనచింత వహించె నాత్మలోన్.

138

వ. ఆసమయంబున వాసుదేవవశంబునం బేర్పు రజస్తమోగుణంబులు రెండును

మధుకైటభు లనుపేళ్ల నతిప్రమాణదేహు లగు ననురు లై యా బిసరుహాసనుం
గని చేరంబోయి యనాదరంబున నతని కి ట్లనిరి. 139

శీ. తమ్మినడకొనఁగూర్చుండి నెమ్మెగములు, నెమ్మినాలుగు ధరియించి మమ్ము నాత్మఁ
గైకొనక యున్నవాడవు గర్వితుడవు, నెప్పు మెవ్వఁడ వేపని నేయు దిచట.

క. నినుఁ బుట్టించినవానిని, బని పనిచినవానిఁ గావఁ బ్రభుఁ డగువానికై
వినవలయుఁ జెప్పు పిమ్మటఁ, బెనఁకువ మము నోర్చికొనుము పేరును బెంపన్. 141

వ. అనినం బరమేష్ఠి యప్పరమసాహసనిష్ఠులం గనుంగొని. 142

క. ఎవ్వఁడ వని మీ రడిగిన, యవ్వదనము నాకు నాహ్వాయం బెవ్వనిపే
రెవ్వరు నెఱుంగ రతఁడ నను, నివ్విశ్వంబును సృకింప నిటు సృజియించెన్. 143

వ. అమ్మహాత్ముండ యస్తదీయ సంరక్షణక్షమం బగు ప్రాభవంబును బూనినవాఁ డనిన
నద్దనుజులు దద్దయుం విజృంభించి. 144

చ. వినుము రజస్తమంబు లనవిశ్రుత మైనగుణద్వయంబు మా
తనువులు గాన విశ్వవిదితం బగువేర్పిఁ దనర్తు మేము గ
ర్హనిరతులందు ధర్మరుచిమానుతు మర్థముఁ గామముకొ సుఖం
బును నిరతంబు భూతతతిఁ బొందుట లెల్లను మావికారముల్. 145

క. ఎచ్చట బహుళపరిగ్రహ, మెచ్చట సిరి మదము ముదము నెచ్చట నచ్చో
టచ్చుగ మానెలవుగ నీ, విచ్చఁ గనుము పిచ్చులించె దేటికి నొరులన్. 146

వ. అనుటయుఁ బద్మసంభవుండు. 147

క. వినుఁడు రజస్సు దమస్సును, మును సృజించిన ప్రభుండు మొదలు త్రిభువనం
బునకును సత్త్వగుణం బా,తనిసొమ్ము భవద్విరుద్ధధర్మఁడ చూడన్. 148

వ. అమ్ముకుందుండు వీఁడె సమీపస్థుం డై వెలింగెడు నతనిం గదిసి మీ రెట్టివా
రైన నగుం డనిన నయ్యసుర లసురాంతకుం జేర నరిగి కృతాంజలు లై నీవు
సకలభూతస్వామి నీ మహాత్త్వంబు గంటిమి ని న్నుపాస్తి నేయుటకుఁ బ్రశస్త
యైన బుద్ధి జనియించె నమోఘ దర్శనుండవు నఖిలవరదుండవు నగు నీవలన వరం
బులు వడయఁగోరెద మనిన నతం డట్లకాక మీతలం పేమి యనుటయు. 149

— మధుకైటభు లను దనుజులు నారాయణునిచే నిహతులయిన వృత్తాంతము —

చ. దనుజులు దేవ నీ వధికదర్పితులం దమియింపఁ గర్తవై
యునికి నిజంబుగా నెఱిగియుండుదు మేము భవదృష్టజాబలం
బున కిట యెమ్మెయిం బ్రదిలిపోవఁగ లేము వధించె దేని మ
మ్మనఘ వధింపు తొల్లి నరు లన్యులు సావనియట్టి తావునన్. 150

వ. నీకుం బుత్రుల మై జన్మింపఁ గోరెద మనినం బురుషోత్తముండు, మీ కోరినయట్లు
చేసెదఁ గల్పంబు కల్పంబున మదీయ శరీరసంభవు లయ్యెద రని యయ్యిరువురం
గరికరోహమంబు లగు నూరువులవైఁ బెట్టి యదిమి సమయించి బ్రహ్మకుం
బ్రమోదం బాపాదించె నంత. 151

క. ఆరాజీవభవుం డతి, దారుణ మగుతపము చేసి తద్దయుఁ బ్రబలుం
డై రచియింపఁ దొడంగె న, పారభువనసంచయప్రపంచము లోలిన్. 152

వ. అందుఁ దొలుత యోగసాంఖ్యంబులం దదాచార్యులను సృజించి మహా
వ్యాహృతిత్రయంబున లోకత్రయంబు నుత్పాదించి నిజశరీరార్థంబున నఖిలవాఙ్మ
యమూర్తి యగు సుందరిఁ గలిగించి తదీయసంగతి ననేకకాలం బభిరతుం డై
సావిత్రిం గని యాయమ సవిత్రిగా నఖిలనిగమంబులు నిర్మించి ధర్మనిం బుట్టించి
వరుస దక్షమరీచ్యత్రిపులస్త్యపులహృతపులను గౌతమాంగిరోభృగువసిష్ఠ
దక్షమనువులను జనితులంజేసి వారివలన నాదిత్యరుద్రవసువిశ్వమరుత్సా
ధ్యప్రభృతిదేవగణంబులను దైత్యదానవనివహంబులను యక్షరాక్షసగంధర్వాది
దేవయోనులను విహంగభుజంగమనుష్యమృగపశుపర్వతమహిమహాగుల్మలతా
తృణసముదయంబులనుం గల్పించె నిది యంతయుఁ బౌష్కరసర్గం బనం బరఁగు
నిట్టిసంసరణంబునందు. 153

సీ. వినుము గురూపాస్తి యొనరించి శ్రుతమునయంతంబు గని గృహస్థాశ్రమమున
నావృత్తయజ్ఞాలై యలమి తపంబునఁ బండిన కర్మముల్ బాటవైచి
యాత్మసంప్రీతికి నలవడ్డకృతబుద్ధు లిపుడు గీర్తించినయీప్రపంచ
మింతయు వెలిజూడ కంతరంగమునన కని నిరంతరయుక్తి గారవమున

తే. విఘ్నములఁ ద్రోచి యపసర్గవితతమూర్తు, లైనసిద్ధులఁ దవులక యవుల నిగిడి
పొందుదురు నిత్యనిర్వాణభూరిచిత్సు, ఖాద్వయానందనారాయణాఖ్యుడము.

వ. పౌష్కరప్రాదుర్భావం బెఱింగించితి నింక నాదివరాహదేహుం డైన దేవదేవు
చరితంబు వివరించెద. 155

మ. పరమం బెల్లపురాణజాతములకుఁ బ్రహ్లోక్త మత్యుత్తమం
బరు దామ్నాయసమంబు నాస్తికుల కీనర్హంబు గా దిష్టహా
త్తరవిజ్ఞానము సాంఖ్యయోగసకలార్థజ్ఞానతుల్యంబు భూ
వర సీ వర్హుడ వాత్సలో నిలుపు మవ్యాపన్నవృత్తోన్నతిన్. 156

వ. శుచియును సమాహితంబును నగు చిత్తంబు శ్రవణేంద్రియాయత్తంబు గావించి
యాకర్ణింపుము చతుర్ద్యుగసహస్రపరిమితం బయిన వారిరుహాసనువాసరంబు
కడపటం బరమేశ్వరుండు వైశ్వానరరూపంబున నుండి ప్రేరితుం డై దేవాసుర
మానుషం బగుచరాచరప్రపంచంబు నెరియింపఁ దొడంగునప్పుడు దయాభుం
డగుధాత యంతయుం గనుంగొని. 157

ఉ. అందఱఁ గొంచుఁ జంచదితిహాసపురాణసమన్వితౌఖిల
చ్ఛందములుం దనుం భోదువ సమ్మతిఁ బోయి పురాణుఁ బుణ్యు న

స్పందితు విశ్వసంప్రభవసంహరణప్రభు నాదిదేవు గో

విందు ముకుందు నందు నరవిందదళేక్షణః జొచ్చు జెచ్చెరన్.

158

తే. కడఁగి కల్పాది గ్రమ్మఱఁ గలుగఁజేయఁ, దనక పని గాన నట్లు సొచ్చినజగముల
నోలిఁ గంజోదరుండు నిజోదరమున, నింట్రిపడకుండఁగా నిల్పె నెడము లిచ్చి.

వ. అవియును దదీయగర్భవాసంబున ననాయాసం బగు సంచారంబున భూరిప్రమో
దంబున నాది నెట్లు ప్రసర్తిల్లు నన్విధంబునఁ బ్రవర్తిల్లు నట్ల ప్రబలిన చంద్రార్క
తేజంబును బ్రధ్వస్తజీవలోకంబును బ్రగాఢతిమిరపరివృతంబు నైనమహాగహ్వారం
బాత్మయోగసంభవం బగు నమృహస్సునం బూరించి యందు. 160

సీ. నీలజీమూతసన్నిభ మైనశుభమూర్తి బహుబాహుమండలమహిమ నొప్ప

శ్రీవత్సకాస్తుభోర్జితవక్ష మతులఁబడ్డ సహస్రరచితదామమున మెఱయ

అసితకుంచితకేశవిసరబంధము ప్రశస్తమనోజ్ఞ మణికిరీటమున నలర

రమణీయపీతాంబరస్ఫీతకటిక మ్రకలరత్నఘటితమేఖల దలిర్ప

తే. నతులకల్యాణానిధి యైనయాదిక్షి, చిక్కఁ దనుఁ గొంగిలించి రంజిల్లు నాద్యుఁ
డచ్యుతుం డెవ్వరికి నిట్టిఁడని యెటుంగఁ, బడనిచొక్కున సొగయించి పవ్వళించు.

వ. ఇట్లు నారాయణాభిధానంబున యోగనిద్రాసక్తుం డై సహస్రయుగమయం బైన
కాలంబు గడచినం దనయంతన మేల్కొని లోకసృష్టి చింతించి యాపరమ
హంసుండు. 162

తే. అత్తకుక్షిలో నున్న మహాండమొకటి, వెడలనుమియఁగాంచనరూపవిస్ఫుటముగ
నదియు వేయవత్సరములయంతఁబక్క, మైన నొయ్యన రెండువ్రయ్యలుగఁజేయు.

వ. అన్విభాగంబు లూర్ధ్వాధోనివేశంబుల నాకాశంబును బృథివియు ననుపేళ్లం
బరఁగు నతండు వెండియు నయ్యండంబుచుట్టును నెనిమిది దూంట్లు వుచ్చి దిక్కుల
వేర్వేట సంజ్ఞ గావించె మీఁదుచిల్లి వుచ్చి కనకరసభార దోరఁగించిన నది కఠినం
బై నిలిచి మేరుశైలం బయ్యెఁ దక్కినతెరువులం గాఢిన బహువర్ణసలిలంబులు
నట కులనగంబు లై తనరె నంత నిలువక యమృతతోయంబు దోడ్తోన తొరఁగి
వెల్లిగొని సాగరంబు లై యవియును గరుసులు దప్పి పరఁగిన వ్రేగునకు నుగ్వి దేలి
యోర్వనేరక దిగంబడినం గనుంగొని జగదీశ్వరుండు. 164

— నారాయణుండు పరాహయాపంబునఁ బాతాళగతయైన భూమి నుద్ధరించుట —

క. నాయాత్మశక్తివై మ, త్రేయసివై యుండు దీవు పృథివీ నిను నే

సీయఖిలచరాచరములఁ, జేయటకై సుప్రతిష్ఠఁ జేసితిఁ గరుణన్.

165

తే. అట్టిసీవు యంకనిమగ్న యైనగోవు, భంగిఁ బాతాళమున దిగఁబడి చనంగఁ

జూడ నేర్తునె యోడక చూడు నాదు, శక్తి భవదుద్ధరణకళాసక్తియందు. 166

- వ. అనిన యాశ్వాసవచనం బాకర్ణించి యద్దేవి యిట్లనియె. 167
- శా. ఈవిశ్వంబును చాల్పు శక్తుడవు నీ వెవ్వఁడునుం చాల్పు లేఁ
డేవానిం గనుఁగొందు వీ మారుఁడు ని న్నెవ్వఁడుఁ గానఁడు నీ
వేవానిం బచరింతు వానిఁ దెలియం డేవాఁడు నీ వెవ్వరిం
గావం బూనితి వారు ధన్యులు జగత్కల్యాణ నారాయణా. 168
- క. విశ్వంభర నీవలనన, నీశ్వంభర నైతి నేను విశ్వంబునకున్
శాశ్వతభర్తవు కర్తవు, నీశ్వరుడ వనీశ్వరుడవు హితుడవు నాకున్. 169
- చ. అసుగులచెయ్ది ధర్మము లపాయము నొందిన నోర్వలేక యే
నసమఱి మ్రొగ్గి నీకు శరణంచు భయంబునఁ గూయిడం గృహ
రసికుడ వీవు చేయు దభిరక్ష యుగంబుల నెల్ల నిట్ల యై
యెసఁగు భవత్సమాశ్రయసమిద్ధజనాత్మత నాకు నచ్యుతా. 170
- ఆ. నన్ను నుద్ధరించి నా కింత దగు నని, నీవ చూచి మోపు నెమ్మి నెత్తు
మేను నీవు నిలుప నెల్లకాలంబు ను, స్థిరత నొందుదానఁ బరమపురుష. 171
- వ. అనిన నట్ల చేయుదు నని యభయం బిచ్చి జలక్రీడాలోలస్వభావం బగు క్రోడ
భావంబునం గాలాభ్రశోభిశ్శ్యామం బగు ధామంబును నిరంతర నిర్భరోల్లసత్పురి
ణాహం బగు ఘ్రాణంబును దీక్ష్యదంష్ట్రాఖనిత్రం బగు పోత్రంబును స్తబ్ధరోమం
బగు స్కంధంబును నుత్సాహజనితాశ్రునేచనంబు లగు లోచనంబులును నిర్మి
రోధరాగం బగు చరణన్యాసవేగంబును నమర ననేక శతయోజనాయామసము
చ్చయంబు ననుపమానచ్ఛాయం బగు కాయంబునం బొదలి పాతాళమూలంబు
ప్రవేశించి. 172
- శా. ముస్తాకందముఁ గ్రుచ్చి యెత్తుక్రియ నిర్దుద్రస్ఫురద్దంష్ట్రకా
హస్తాగ్రంబునఁ గ్రుచ్చి యెత్తెఁ బ్రియ మొప్పారంగఁ గేళీరసా
భ్యస్తోదీర్ణజవంబునఁ వెడలి యయ్యాశ్చర్యతోయంబు నా
యస్తాధారపథంబుగా నునిచె విశ్వాధారుఁ డధ్ధారుణిన్. 173
- ఆ. అమృహాత్మ నాజ్ఞ నంబుమధ్యంబునఁ, బోతపాత్రవోలె భూతధాత్రి
భూతభరణమున కభూతపూర్వం బగు, గర్వ మపుడు దాల్చి కర మెలరెచ్చె. 174
- వ. ఇవిధంబున వసుధఁ బ్రతిష్ఠించి యపురమేష్ఠి సరిత్తులు దీర్చి సాగరంబులు గరులు
వెట్టి పర్వతంబులు గుదురుపఱచి దీవు లేర్పఱింపి భువనంబు లచ్చుకట్టి భువనాధి
పతుల నిర్ణయించి వాఙ్మయంబుల సృజించి వాచకుల నియోగించి వాక్యం
బులు దెలిపి దిక్కులు నిర్దేశించి జ్యోతిస్సులు వెలయించి కాలంబు గణించి
కర్తంబులు గలిగించి కర్తల నాజ్ఞాపించి ఫలంబులు సూచించి ఫలమూలంబులు
రూపించి యర్థంబులు సూత్రించి నేర్పుల నిర్మించి కామంబులు గెఱలించి
కామ్యంబులు సవరించి యోగంబు లుపదేశించి యె గుగ్గలఁ బ్రకటించి నిర్వా

ణంబు నిర్వచించి నిర్విమోహం బగు నుత్సాహంబున విహరించుచుండె నట్టి
సంస్కారంబులం బ్రస్ఫురితసారం బై సంసారంబు ప్రవర్తిలై నొక్కకాలంబున.

చ. కులగిరిపూర్వకంబు లగుగోత్రము లన్నియు మేటికైక్కలం
గలిగి నిజేచ్ఛ భూతలము గ్రక్కదల న్వేసఁ బెల్లగిల్లి యె
వ్వలన ఖగంబులట్టుల దివంబునఁ గ్రుమ్మరఁ బ్రాణిబాధగా
నెలయు మహాజలాశయము లెందును జోచ్చు గజంబులో యనన్. 176

వ. ఇట్టి యద్భుతంబువలన భూదేవి యెంతయుం బీడిత యగుచుండె నింతియ
కాదు హిరణ్యాక్షుం డను దైత్యపతియు నత్యుత్కటం బగు బలదర్పంబునం
ద్రొక్కిన నొక్కొక్కచోటు క్రుంగి పాతాళంబునకుం బోయెఁ దదీయభృత్యు
లగు దైత్యులచేతి యాతంకంబును భూతసంప్లవకారి యయ్యె నాసమయంబున.

— పిరణ్యాక్ష ప్రణుఖరాక్షసు లింద్రాదిదేవతలతో యుద్ధంబు చేయుట —

ఆ. సురలఁ బిలుకుమార్చి సురరాజుఁ జెఱఁబెట్టి, కోరి త్రిదివపదవి గొని సుఖంత
మేల యూరకుండ నింతశక్తుల మయున్, ననుచు దనుజు లాత్మ నదటు మిగిలి. 178

మ. తమరా జైనహిరణ్యానేత్రునకు నుత్సాహంబు పుట్టించి దు
ర్దమదంతావళపూర్వకం బగుసముద్యత్సర్వసేనాంగజా
తము సన్నద్ధము సేసి యస్త్రములు శస్త్రంబుల్ తనుత్రంబు లు
గ్రములై యొప్ప నుగ్రులై నడిచి రుత్కంపింపఁ ద్రైలోక్యమున్. 179

చ. అమరులు నవ్విధం బెఱిగి యాయితమై యమరాధినాథుఁ డ
భ్రముపతి నెక్కి వజ్రపటుబాహుతతోఁ దమ కగ్రగామి యై
యమరంగఁ దూర్యనాదములు నార్పులు మిక్కుటమై దిగంతభా
గములు వగుల్పఁగా నెదురుగా నడతెంచిరి వైరికోటికిన్. 180

క. సురబలము నసురబలమును, బరవసమునఁ దాఁకె బ్రళయపాథోధులు ని
ర్భరముగ నొండొంటిపయిన్, దెరలఁగఁ దోతెంచి బెరయు తెఱఁగునఁ బెలుచన్.

వ. అట్టి క్రందునం బరిఘాఘాతంబులు ముసలనిపాతంబులుఁ గుంతప్రహారంబులు
నస్త్రసంచాంబులుఁ గృపాణధారాఖండనంబులు గదాదండదండనంబులుఁ
దోమరక్షేపంబులు శక్తిహాననాటోపంబులు మొదలుగా బహువిధ ప్రమథనం
బుల నిపదెఱంగులవారును బరస్పరధ్వంసం బొనర్చిరి గజతురంగస్థందన వ్యతిక
రంబు లతి భయంకరంబు లయ్యెఁ బేరుగల యోధుల తలపాటులు చలంబున
బలంబున నిశ్చలం బగు నిశ్చయంబున ననపేక్షిత జీవితంబు లై చెల్లె నప్పుడు
దైత్యుల చెయిదం బాదిత్యులకు భయంకరం బగుటయు బెగడనీక నాకపతి

- మ. ఘనసంధ్యోరుణతుంగదేహుండు విశంగశ్శ్రు కేశుండు దీ
వ్రనిశాతోత్కటదంష్ట్రుడు గ్రపరిఘవ్యాధీర్ష దీవ్యన్భజం
డనిరోధాయుధయోగదీప్తుండు హిరణ్యాతుండు దుర్విశ్మయభా
వనిరూఢిః రిపుకోటి మార్కొనియై సంవర్తంతకాకారుడై. 183
- క. స్వామిసముత్సాహంబున, నేమియు నరవాయి గొనక యిరువాఁగును ను
ద్ధామసమరం బొనర్పంగ, నామెయి భూతములకెల్ల నద్భుత మయ్యెన్. 184
- వ. అందు. 185
- మ. శుతులై పాతితులై విధూతు లయి ర కస్యందిసందిగ్ధజీ
వితసమ్మూర్చితచేష్టులై విరఘులై వీతాశ్వలై వారుణ
చ్యుతులై పాతితహేతులై విశిఖసంతుణ్ణాంగులై నిర్జరుల్
భృతి దూలంగఁ దొలంగి రెల్లెడల దై తేయాహవాభీలతన్. 186
- వ. హిరణ్యాతుండును సహస్రాతుం దలపడి యప్రమేయప్రమేయవిశిఖపాశంబుల నై
రావణసమేతంబు ప్రతిబద్ధదేహుం జేసిన గదలనేరక యూరక నిష్ప్రీతికారుం డై
యతం డుండె నంత నిలువక మఱియును. 187
- తే. అనిమిషుల నెల్లఁ బోసక యాఁగి యున్న, వాని నున్నచోఁ గట్టి దుర్వారదైత్యుఁ
డారై సంహారసమయసప్తార్చి నార్పు, కాలమేఘంబు గర్జిల్లు లీలఁ జేలఁగి. 188
- వ. ఇద్విధంబున నఖిలవిబుధులు దిక్కులేక చిక్కిన విధంబును విబుధవైరి యొక్కరం
డుక్కుమిగిలి మగఁటిమి నుక్కివుం డై పేర్చిన భంగియుం దన చిత్తంబున నవధ
రించి యాశ్రితాభయప్రదానవిదగ్ధుండును గేవల కరుణాముగ్ధుండును సర్వ
భూతచిత్తజ్ఞుండును బ్రవర్తితాఖిలయజ్ఞుండును నగు యజ్ఞపురుషుండు యజ్ఞ
వరాహదేహం బవ్యాహతబాహులలితంబును బ్రభూతదివ్యాయుధకలితం
బునుం గా నుద్వహించి. 189
- క. చనుదెంచి పాంచజన్య, స్వనమున దానవులహృదయసంపుటభేదం
బొనరించుచుఁ దనునీలిమ, పెనుఁజీకటి గదిసి రిపులు బెగ్గలి కలఁగన్. 190
- క. సితశంఖదీప్తచక్ర, ద్వితయావిరూఢిఁ బొలిచె దేవోత్తముమే
నతులితశశిరవిబింబ, ప్రతిబద్ధం బై నమేచకాభ్రముఁ బోలెన్. 191
- వ. అమృహఃమూర్తి నాలోకించి యాలోకవిద్యేషులు వెఱుగుపాటున హృదయం
బులు గలంగఁ దమలోన. 192
- చ. అమరులఁ గావఁ బూని వికృతాకృతియై యిట వచ్చినాఁ డితం
డమితబలుండు నాఁబరఁగు నమృధుకైటభశత్రుఁ డింక నే
క్రమమున నైన నీ వతని ఖండితిగర్వనిఁ జేయు మంతలో
సమయు నిలింపకోటఁని సర్పముఁ జేకులు నస్సదీయ మై. 193

వ. అనియు నుత్సాహంబు నేసి యనేక సహస్రసంఖ్యలు గల యసుర లందఱు
నొక్కమొగం బై క్రోధరక్తాతుం డగు హిరణ్యాతుం బురస్కరించి యప్పురాణ
వీరున కెదురు నడచిరి పరమేష్ఠి పరమయోగిప్రకరపరివృత్తుం డై చనుదెంచి
దేవతల నాదరించుచు నా విశ్వవంద్య పిఱుండ నిలిచె నప్పుడు. 194

క. దైతేయుల వివిధాయుధ, జాతంబులు వొదిలె బ్రభుని సర్వాంగముఁ బ్ర
స్థితాతతనూతనజీ, మూతబలము లుద్యదచలముం బొదువు క్రియన్. 195

తే. చక్రధారలఁ జెనరెడు చండదహన, శిఖల నవియెల్ల భస్మమై చెడఁగ మంచు
విరియ వెలుఁగొందు మార్తాండుకరణినొప్పె, నొకఁడ తేజస్వియై పురుషోత్తముండు.

— నారాయణుండు హిరణ్యాతునిఁ బొలియించి సురల రక్షించిన వృత్తాంతము —

క. ఆతనిఁ జూచి సహింపక, దైతేయవిభుండు వైచె దద్వత్తుము న
త్యాతతముగ లక్షించి వి, ధూతాహితశక్తి యైనతోరపుశక్తిన్. 197

వ. అమృతశక్తి యనర్గళగతి నరుగుదెంచి దేవదేవుదేహంబు దాఁకి రుధిరధారలు
చెదరంజేసిన నంబుజాసనుం డాదిగా సురలందఱు నచ్చెరువు నొంది యసుర
లార్చుచుఁ బిచ్చలింప నిశ్చలుం డై నిలిచిన నిఖలేశ్వరుండు శాశ్వతయశోవిభూ
షణంబునుఁ బ్రతిపక్షతేజోదూషణంబును బరితోషితాశ్రితచక్రంబు నగు
చక్రంబు దనుజుదెసకుం బ్రయోగించె నది కల్పవిచ్ఛేదజ్వలితజ్వలనంబహోలఁ
జని దానవు మెడమీఁదఁ బడి శిరంబు శరీరంబునకుం బాపె బ్రదీప్తహరిహేలి
పాలితశిఖరం బగు సిద్ధమహిధరంబు పగిది నద్భుతావహుం డగుచు నసురకులో
ద్వహుండు వసుధాశాయి యయ్యె నన్విధంబున. 198

మ. అహితుం జంపి తదీయజాతు లగుసర్వారాతులఁ భోగభృ
ద్దహనం బైనరసాతలంబు సొర వీఁకం దోలి లీలాయిత
స్పృహణియాకృతి నమృతాత్ముండు గృహజిహ్వుండు లోనైన స
ర్వహితశ్రేణికి మాన్చె శత్రుకృతదుర్బంధోత్థనిర్బంధమున్. 199

వ. ఇవిధంబునం బ్రాప్తనిర్వాణులై గీర్వాణులు వాణీపతి మున్నిడుకొని చేరి
యయ్యాదిపురుషునకుం బ్రణామంబులు నేసి దేవా దేవర మామీడివాత్సల్యం
జెయ్యెడ నేమటమి చెల్పెడు నట్టి యిమృతాపారుషం బేమని కొనియాడ నేర్తు
మెల్లనాఁడు నిట్ల మీబంట్ల మగుట నిక్కంబు చేసి మమ్ము రక్షింపఁగా వరంబుగా
వేడెద మనినం గరుణించి కమలేక్షుండు. 200

క. మును మీ కే నిచ్చినయ, వినునైశ్వర్యంబులుచు హనిర్భాగంబుల్
బెనుపుగఁ గ్రమ్మఁ జేరుం, జనుఁ డాత్మియాధికారసంపద కెలమిన్. 201

సీ. తమతమయాశ్రమధర్మంబు లిమ్ముగా నడచినవారు దానవ్రతులును
సత్యసంధులు మహాసమరశూరులు ననసూయులు సత్యయజ్ఞులు సదయులు

- నగుపుణ్యులకు నెల్ల నర్వ లోకంబు లీ నొడయఁ డీయింద్రుఁ డర్హుండు మీకు
సర్థకామాశ్రయు లయి శాత్రుతం బరలోకము నమ్మక లోకనింద్య
- తే. మైనచందంబు నైకొని యవనిసురల, నాదరింపక శ్రుతివాక్య మాక్రమించి
తిరుగు దుర్బుధు లుద్ధతనరకవహ్నిఁ, బడుదు రందుపేక్షయమీకుఁబ్రభుగుణంబు.
- క. వినుఁ డిట్టివారలయి తగ, ననిశము నామీఁదితలఁపునందును నవధా
ననిరూఢు లగుట మేలెం, దును నేదురితములు మిమ్ముఁ దొడరక యుండున్.
- వ. అని యానతిచ్చి యయ్యనంతుం డంతర్వితుం డయ్యె ¹నహితనిరాసనంబునకు
నుల్లాసం బెసంగ వాసవాదులు నబ్జాసనుండు మున్నుగా నమ్మహావరాహమూర్తిం
గీర్తించుచు నిజనివాసంబుల కరిగె ధరణీదేవియు దేవారాతులు విభూతు లగుట
నపేతవికృత యై యాత్మ ప్రకృతియంద నిలిచె మఱియు నయ్యమకు నతిస్థైర్యంబు
గావింపం దలంచి.
- 204
- ఉ. పూని పురందరుం డఖిలభూమిధరంబుల నెయ్యెడ న్నిజ
స్థానములంద యుండుఁ డని సర్వసమర్థత నాజ్ఞ వెట్టి యు
త్తానకతోరధార మగుదారుణవజ్రము దాల్చి సంతతో
త్తానతదీయపక్ష సముదాయము మ్రోడుగఁ జెక్కె నుక్కునన్.
- 205
- క. ఆకలకలమున నొకఁ డ, న్నాకాధిపహేతిఘాతనకుఁ దప్పెను మై
నాకం బనేకలహరీ, వ్యాకీర్ణ పయోధిగర్భవాసప్రాప్తిన్.
- 206
- వ. ఇది వరాహావతారప్రకారంబు.
- 207
- చ. తనయులఁ గోరువారు వసుధాతలనాథతఁ గోరువారలున్
విను సీరి యాయు వర్థ మభివృద్ధి యశంబు జయంబుఁ గోరువా
రు నిగమసమృతంబు నతిరుచ్యము లై నమహావరాహవ
ర్తనము పఠించినకా వినినఁ దథ్యము పొందుదు రిన్నికోర్కులున్.
- 208
- క. పితృయజ్ఞులు సురయజ్ఞులు, నతులితయోగమున నాత్మయజ్ఞులు నగువా
రతిపుణ్యయజ్ఞమయు న, చ్యుతుఁ గొలిచినవార యగుదు రుత్తమభక్తిన్.
- 209
- వ. నీవు భక్తిమయం బగుభావయజ్ఞంబున యజ్ఞేశ్వరు నర్చింపు మని చెప్పి వైశం
పాయనుండు జనమేజయుతో నింక నారసింహరూపధరుం డైన చక్రధరుచరితంబు
విను మని యి ట్లనియె.
- 210
- క. అదియుగంబున నసురుల, కాది యగుహిరణ్యకశిపుఁ డవిరతమదృఢై
ర్యాదిగుణమ్ములఁ దనపెం, పాదిమునులు వొగడఁ జేసె నధికతపంబున్.
- 211
- వ. ఏకాదశసహస్రసంవత్సరంబులు నిర్వత్సరం బగుయోగంబున నభియోగించి
శక్యంబు గాని యైక్యం బట్లు నిర్వహించిన యాపూర్వగీర్వాణసంయమికిం బ్రస

న్నుం డై ప్రపన్నవత్సలుం డగుసరోజసంభవ్రుండు సకలసురసంఘంబులు గొలువ
హంసయు క్తవిమానంబుతో నేతెంచి యాతని కోరిన వరంబు లిచ్చి సర్వభూత
దుర్జయుం జేసిన. 212

- తే. తలఁకి వేల్పులు విశ్వవిధాతపాలి, కరిగి యెంతయు దూఱిన నతఁడు వారి
కసురయెయ్యదియడిగిన నొసఁగవలయు, తీవ్రతపముమహాత్వంబు తెలియఁజెప్పి.
- వ. అవిరోధికి నవసానంబు నిట్టిది యని నిర్ణయించిన నిలింపులు కాలాంతరం బపే
క్షించి యుండిరి దితి నందనుం డదితి నందనుల నందఱుం దొడరి క్రమంబున భంగ
పఱిచి మెఱసిన సత్త్వంబున సత్వపరిచితు లగుమునుల నవమానించి లోకంబులఁ
దాన కైకొని బహుకాలం జేలుచుండఁ బరచ్యుతు లై శరణంబు సొచ్చి యమర
వరులు దమ పడినపాట్లు విన్నవించిన నభయం బిచ్చి యద్దేవుండు వారి
వీడ్కొలిపి. 214

— నారాయణుండు దేవతాప్రార్థితుం డై నరసింహరూపంబున నావిర్భవించుట —

- ఉ. వేవురు చంద్రు లోలిఁ బదివేవురు సూర్యులు లక్షపావకుల
ప్రోవయి యున్నయట్టి దగుభూరితరం బగుతేజ మీయజాం
డావలి కెల్ల దుష్ప్రసహమై యెసఁగంగ నృసింహభావసం
భావితమూర్తి గైకొని విపక్షపరిక్షపణక్షణోద్ధతిన్. 215
- వ. ఆక్షణంబ వై త్రేయంద్రపురంబున కరిగె నాకర్షింపుము. 216
- క. దితిసూనుని యైశ్వర్యం, బతిలోక మపేతశోక మాశ్చర్య మత
ర్కిత సంపద్భరధుర్యం, బతిరమ్య మగమ్య మీశ్వరాదులకై నన్. 217
- వ. ఒక్క సభాభవనంబు శతయోజనవిస్తారంబును సార్థయోజనదీర్ఘంబును బంచ
యోజనోన్నతీయుఁ గలిగి కామగామియు సర్వకామికవస్తుభరితంబు నై మణి
కనకనిర్మిత స్తంభ భిత్తికనకవలభీఘనకవాటాదులను సకలకాలకుసుమఫలోల్లసిత
పాదపప్రకరంబులను బద్ధోత్పలాక్షిర్ణ పూర్ణసరసీస్తోమంబుల నభిరామం బగు
చుండు నందుఁ గిమ్ముశతోన్నతవిస్తీర్ణం బైన స్వర్ణసింహాసనంబున నాసీనుం డైన
యాతని సూర్యశి ఘృతాచి మేనక మొదలయిన యచ్చరలు పదివేవురును విశ్వా
వసుప్రముఖు లగు ననేక గంధర్వులు నాటలఁ బాటల నేప్రాద్ధుం గొలుతురు దివి
జాలకంఠం దేజంబు మిగిలి సర్వాలంకారకలితులయి విప్రచిత్తి మయుండు శంబ
రుండు రాహువు లోనుగా నఖిలదానవు లుద్యతాయుధహస్తు లై పరివేష్టించి
తురు ప్రహ్లాదం డాదియగుతనయాలు వినయంబునఁ బ్రాంజలు లై నుండుదు
రట్టివిభవంబుతోడఁ గొలు వున్నసమయంబున నారసింహదేవుం డాదేవద్విషు
ముందట నావిర్భవించిన. 218

- క. తనపాలేమృత్యు దేవత, యనుబోలెను వచ్చి యట్లు లున్నమహాత్ము
గని డై త్యుండు మది విస్తయ, మును భయమును గొతుకంబు ముప్పిరిగొనఁగన్.

వ. సర్వమంత్రులం జూచి చూచితినే యిది యొక్క యద్భుతాకారంబు ననుండును
నఖరాయుధుండును నై కవినె నిది యది యని నిశ్చయింపరాక శరీరచ్ఛాయ
శంఖకుందేంద్రునిభం బై నైజం బగు తేజంబున జగదుద్వేజకం బైన
యట్లున్నది యనిన నందలు సంభ్రమావేశవిహ్వలు లై ప్రహ్లాదుండు దివ్యావ
లోకనంబున నాలోకేశ్వరుం బరతత్త్వంబుగా నిరూపించి తండ్రి కిట్లనియె. 240

మ. దితిజాధీశ్వర దేవమర్దన మహాతేజస్వి సంపూజ్య యి
వ్వితతాశ్చర్యసృసింహమూర్తిఁ దెలియఁ వీక్షించితే సత్త్వశా
శ్వతసర్వజ్ఞ సదస్వయాచింతచిదవ్యక్తాత్మ సువ్యక్తమై
దితిజోచ్ఛేదనకేళికై యిటులు దోతెంచె జామి యారయన్. 221

సీ. నదులు సాగరములు నగములు చంద్రార్కనక్షత్రతారాగణంబు దివము
ధరణి దిక్కులు మారుతంబు లాదిత్యాశ్వివసురుద్రసాధ్యవిశ్వప్రముఖులు
మునులు యోగీంద్రులు మనువులు ధాతలు సరసిజగర్భుండు చంద్రధరుండు
యక్షులు గంధర్వు లచ్చరుల్ పక్షులు పన్నగుల్ మనుజులు పశుచయంబు

తే. సీసభాంతరమున నున్నయింతవట్టు, వారు నీవిశ్వరూపుని ఘోరరూప
ముననయున్న తెఱంగుసూపునకు వెలసె, జంద్రబింబంబులోఁదోచుజగమువోలె.

వ. మీరు గంఠిరో కానరో కాని యే నితయుం గంటి నాకుం జూడ నాయుగ్ర
తేజంబు నిగ్రహించుకొలఁదిగా దెయ్యెదే నొక్క భవోపాయంబునం దప్పించు
కొనుటయ యిప్పటికి నొప్పెడు కర్జం బనిన నా దుర్జనుండు దుర్జాతు లగు
దైతేయులం బిలిచి. 223

క. ఏయడవినుండి వచ్చెనొ, యీయర్థమృగేంద్ర మిచటి కిప్పుడు బాహు
వ్యాయామంబున దీని న, జేయులరై క్షిప్తిపట్టి చెండుండు కడిమిన్. 224

క. పోనీకుఁ డనిన నసురులు, నానాప్రహరణము లెసఁగ నరసింహునిపైఁ
గాననసింహముపై శున, కానీకం బడరుమాడ్కి నడరిరి వెలుచన్. 225

వ. అందఱం బొరిగొని యద్వేషం డట్టివారికి విహారస్థానం బైన యయ్యాస్థానం
బంతయుం గరచరణవిక్షేపంబులం బొడిచేసి త్రోచె నిట్లు భగ్నసభాస్థలుం
డయ్యును సభయుండు గాక యతండు దనకుఁ గల యస్త్రశక్తి యంతయు సంస్త
రించి క్రమంబున మహాదండంబు బ్రహ్మదండంబుఁ గాలదండంబు ధర్మచక్రంబు
గాలచక్రంబు సృష్టిచక్రంబు బ్రహ్మనిష్ఠమహేంద్రచక్రంబు లార్ద్రశుక్ల
సంజ్ఞం బగు నశనిద్వయంబు రుద్రశూలంబు గంకాశంబు ముసలంబు బ్రహ్మ
శిరంబు బ్రహ్మస్త్రం బై పీకింబు శక్రాగ్నిపవనశిశిరాస్త్రంబులు గపాలంబు గైంక
రంబు హయశిరంబు సోమపైశాచికాస్త్రశస్త్రంబులు మోహనశోషణతాపన
విలాపనచర్మణంబులును గాలముద్గరంబు సంవర్తనంబు మాయాధరంబు ప్రస్థా
పనంబు మొదలుగా నపరిమితంబు లైన యస్త్రంబులు ఖటిపి సర్వాస్త్రరాజంబును

నప్రతిహతప్రభావం బగు పాశుపతంబుం బ్రయోగించిన నయ్యస్త్రంబులన్నియు
నన్నరమ్మగేంద్రుం బొదువుటయు ఘర్తసమయంబున ఘర్తాంశుకిరణంబులు
తుహినశ్చైలంబుం బొదువుచందం బయ్యె నాలోన. 226

మ. సకలానీకము పన్ని విష్ణునిపయిన్ సంహారవాత్యాభయా
నకవేగంబున వచ్చి తాకి వరుసన్ సర్వాస్త్రశస్త్రంబులం
బ్రకటోపాయనికామనిర్భరముగాఁ బ్రక్షిప్తముల్ సేయ న
య్యకలంకుం డవియెల్ల మ్రింగె వికటవ్యాలోలవక్త్రంబునన్. 227

❧ విప్రచిత్రిప్రభృతి దానవులు హిరణ్యకశిపుతోడం గూడి నరసింహజేవునితోఁ బోరుట ❧
చ. ఉడుగక వెండియుం దనుజయోధులు శక్తిశరాదు లోలి ను
గ్గడువుగ దీటుకొల్పి హరిగాత్రము సర్వముఁ గప్పి యాకసం
బెడపడకుండఁగాఁ బొదివి యేపున నార్చి నిజేశుచూడ్కికిం
గడుఁ బ్రమదంబు నద్భుతవికాసముఁ గల్లఁగఁజేసి రుద్ధతిన్. 228

మ. అలుకం బేర్చి నృసింహుఁ డొక్క మొగి నయ్యస్త్రంబు లుద్ధూనన
స్థలితస్కంధసటాసమీరునకు మేఘశ్రేణి గావించి య
వ్వలనం గన్నులగ్రేవలం గనలు తీవ్రజ్వాల లాభీలభం
గులుగాఁ జూచిన విచ్చె నల్లెసలకుం గ్రొవ్వేది తత్తైస్యముల్. 229

వ. అప్పుడు సరమ్మగేశ్వరు నా దైత్యేశ్వరుం డెదిర్చి యర్చిష్కతి యగు శక్తి
యొక్కటి వైచిన నతండు దాని నుగ్రహంకారంబున నడంచి వెలుచం గరిల్చిన
సమరశత్రుండు శరాసనంబు గైకొని నిశాతశరంబు లతనిపైఁ బఱపిన నవి
క్రొమ్మెనల నలుపున నాభీలనలినీకాననంబు కాంతి గగనంబునకుం గలిగించె
నయ్యుత్సాహంబు గని యటమున్ను చెదరిన దొరలుం గూడికొని 230

తే. పొదలి మాయ నదృశ్యులై చదలనుండి, కొండలంతలురాలు ముకుందుమీఁద
నూడుకొనవైవఁదొడగిరిండొండదెసలు, మూసెఁ బాపాణిరోధసముత్తమము.

క. అవియెల్లను నానరహరి, యవయవములు సోఁకి యిసుకలై చెడిపోయెన్
దివిజవిరోధులు మఱియును, వివిధం బగునింద్రజాలవిభవము వేరిన్. 232

వ. వేదండతుండస్థూలం బగు సలిలధారలు గలిగించి నిరంతరాసారంబు ప్రచండ
సమీరప్రహారఘోరంబుగాఁ గల్పింపఁ గల్పాంతకాలంబునఁ గాలాంబుదంబు
లడరి కురిసిన మురిసిపోవుపగిదిఁ బృథివి యెయ్యెడలను వ్రయ్యం బొచ్చె
నెచ్చోట్లు నెవ్వరికిం దోఁపనీక చీకట్లు పర్వి సర్వలోకంబు నాకులంబుఁ జేసిన
నయ్యుగ్రప్రయోగంబునందు. 233

క. ఒకచినుకుఁ బోఁక దవ్విభు, నొకయింతయుఁ దాఁక దనిల మొకలవముం జూ
డ్కికి నడ్డపడదు తిమిరము, వికసితదివ్యప్రభావవిభ్రముఁ డగుటన్. 234

ఉ. దానవు లంతఁ బోక పటుదారుణవహ్ని సృజించి తివ్రవే
గానిలవర్ధమాన మగునట్లుగఁ జేసి తదీయవిగ్రహ

గ్లాని యొనర్పఁ జూచిరి శిఖాచయముల్ జగదండదాహదీ
తొనటదుగ్ర నేత్రచుచిల్పములై పొదివెకా దిగంతముల్. 235

వ. అంతయు నెఱింగి శతమన్యుండు శతసహస్రసంఖ్యలజలధరంబుల సత్వరంబుగాఁ
బనుప నవి యవిరళోద్ధతథారావర్షమున నమ్రాయాదహను నుపహతుం జేసి య
ద్వేషనకుఁ బుష్పవృష్టిస్థావనం బొనర్చి చనియె నివ్విధంబున. 236

క. తమకపటపుఁజేతలు మో, ఘములై చెడుటయును భీతికంపితమతులై
యమరద్రోహులు నిజవిభు, నమేయబలుఁ జేరి యొదిగి రచ్చట నచటన్. 237

వ. ఆసమయంబున నపర్వరాహుగ్రహద్విగ్రహలోహితవర్ణనిర్ఘాతపాతంబులు లోనైన
యత్పాతంబులు దైతేయాన్వయవినాశపిశునంబు లై తోచె నవ్విధం బుప
లక్షించి హృదయక్షోభంబునఁ గోపంబురెట్టింప బెట్టిదం బగురభసంబున గడంగి
దితిసూనుండు. 238

సీ. కులపర్వతంబులు కుదురులు గదలి సంధులు వాసి తటములు దునిసి పడఁగ
జలరాసు లేడునుం గలఁగుండుగొని యెడ గడ్డలపై దొరగడలుదొడర
దిక్కులములు గూలి దిగ్గజంబులు గట్టుబట్టులు విడిచి విభ్రాంతిఁ దూల
దర్శకరాధిపుతలలచుట్టులు వీడి పడఁగ లొండొంటితో దొడరి మ్రొగ్గ

తే. నాదికూర్తంబునకు భీతి యగ్గలింప
సప్తపాతాళములు దిగజాఱి యడఁగ
నూర్ధ్వభువనంబు లుత్కంప మొంద నుర్వి
రెండుచెఱిఁగులఁ బట్టి యొండొండ యాచె. 239

వ. అట్టి రాద్రంబునకుఁ దల్లడిల్లి త్రిదివనివాసు లందఱు మునిబృందసమేతంబుగా
జీమూతమూర్తంబున నిలిచి యద్వేషం బ్రస్తుతించి దేవా యీదుష్టదైత్యుండత్యంత
విప్లవంబునకుఁ దొడంగెఁ జరాచరభూతంబు లుపఘాతంబు నొందుచున్న వింకఁ
దడవుగా వినోదింప వలవడు వీనిం బొరిగొని వీనియంతటివారైన దానవుల
నిందఱి బారిసమరి సంప్రాప్తవిజయలక్ష్మీసమాగమసౌఖ్యుండ వై సురముఖ్యులం
గావుము జీవలోకంబునకు సుస్థితి గావింపుము. 240

క. అసురాంతకరణములు స, ర్వసురాభయవితరణములు భవద్బాహులకుఁ
వసమగుఁగాక కలఁడె యెం, దు సమర్థుఁడు వేఱయొకఁడు దురితధ్వంసీ. 241

క. శతమఖుఁ జెప్పదు చెప్పదు, శతధృతిఁ జెప్పదు విముగ్ధశశిధరు భువన
స్థితికి నభూతో నభవి, వ్యతి యని శ్రుతి నిన్న కాదే యచ్యుత! పొగడున్.

వ. అని ప్రశంసించు నెలుంగు లాకర్ణించి యాకర్ణాంతవదనకుహరం దై యట్ట
హాసంబు నేసి యాసింహాకారవీరుండు. 242

సీ. దొడ లొండొంటితో దాటించి నెలవుల జిహ్వాయార్చుచు నగ్నిశిఖలు నెదరఁ
బెలుచఁ గర్ణంబులు బిగియించి ముడివడ బొమలతో నుదుటఁబెంజెమటయొలుకఁ
గనలుకన్నులు ద్విక్పకొనఁగఁ బింగచ్ఛాయ నెఱయఁ దారకములు నిప్పు లుమియ

నడరునిట్టూర్పులు వడ చల్లఁగా ముక్కుపుటము లొండొంట నుప్పొంగి తనర

ఆ. మెడ విదిర్చి సటలు మింటిపై నెఱసంజ, వఱపఁ గినుక నిండుపఱపుగాఁగ
మొగ్గి దాటుగొని సముద్ధతిపైఁ బడి, పట్టెఁ బులి మృగంబుఁ బట్టురీతి. 244

వ. ఇవిధంబునఁ దన విక్రమక్రీడారభసంబునకు వశం బై చిక్కిన యక్కజంపురక్కసు
నయ్యమితసాహసోద్దీప్తుండు దీప్తకరదహంబుల నురంబు వ్రచ్చి పెచ్చువెరిఁగి
నురుఁగు లురులు క్రొన్నెత్తురు వెల్లువగొన నెల్లయెడలం జల్లి ప్రేవులు వెఱికి
కుటుకులు గొన వైచి తెగటార్చి యార్చిన నయ్యార్పుటలుంగు నింగిముట్టి
త్రిలోకంబులకు నాహ్లాదసంపాది యయ్యె నయ్యవసరంబున నఖిలబృందార
కులుఁ బురందరపురస్సరంబుగా ననుగుడెంచి యద్దేవునిం గని కృతాంజలు లై
తదీయవిభవంబు నభినందించి యిట్లనిరి. 245

— పిరణ్యకశిపుని సంహరించిన నరసింహదేవుని దేవతలందఱు నభినందించుట —

చ. విమతవిదారణార్థముగ విశ్వగురుండవు నీవు లీల ని
ట్లమరఁగఁ దాల్చినట్టిపురుషార్థవిచిత్రమృగేంద్ర రూప మిం
కమరమునీంద్రమర్త్యతతులందుఁ బరాపరవేది లెల్లఁ బూ
జ్యముగ నుదాత్తభక్తిఁ దమయాత్మల నుంచెద రంబుజోదరా. 216

క. శ్రుతియును నిన్ను మృగేంద్రా, కృతి యని కీర్తింపఁగలదు కేశవ మృగసం
తతికి మృగేంద్రునిక్రియ దే, వతలకు నెల్లను నృసింహవపు వెక్కుడగున్. 247

ఆ. అక్షరం బచింత్యమవ్యక్త మవికార, మక్రియంబు ధ్రువ మనామయంబు
గోప్య మనఁగ నోప్పుకూటస్థపదము నీ, యొడలుగాఁ దలంచు యోగిజనము. 248

క. కేవలకరుణామూర్తివి, నీ వఖి లేశుండవు నాల్గునిర్మలమూర్తుల్
నీవై ధరింతు విశ్వము, నీవ యుగసహస్రసంప్రణేతవు వరదా. 249

క. నీలావుం బొరుషములు, దూలెడఁనపి గావు కాలదోషములఁ గ్రియా
జాలోచ్చలనంబులు నా, త్కాలంబనసుస్థిరము లనంతవిభూతీ! 250

క. కపిలాదిమునులు ప్రజ్ఞా, నిపుణులు ని న్నెఱిఁగి కాదె నిర్ద్వంద్వగుణ
వ్యవగమశోభితశ శ్వత, విపులోన్నతి గనిరి దేవ విశ్రుతభక్తిన్. 251

క. హరి యనఁగా హరుఁ డనఁగా, సరసిజసంభవుఁ డనంగ శతమఖుఁ డనఁగా
వరుణుం డన యముఁ డనఁగా, బరమపురుష నీదుబాహ్యభావక్రీడల్. 252

క. ఆదియు నంతయు నరయఁగ, లే దీతని కితఁడ చేయు లీలారతిమై
నాదియు నంతయు నింతకు, నాదిజుఁ డన నోప్పు దీవ యజమాననుతా. 253

సీ. పరమదైవంబును బరమతంత్రంబును బరమధర్మంబును బరమతాపముఁ
బరమహోత్రంబును బరమహవిస్సును బరమహవిత్రంబుఁ బరమదమముఁ
బరమసత్యంబును బరమయోగంబును బరమరహస్యంబుఁ బరమయశముఁ
బరమసత్త్వంబును బరమతత్త్వంబును బరమధామంబును బరమగతియు
తే. నిన్ను కా నెన్నుదురు ధృతి నిశ్చితాత్మ, లార్తులకుఁ జేరఁజోటు సత్కిర్తనముల

కాశ్రయంబు మంగళముల కాస్పదంబు, దివ్యభవదంఘ్రియుగళంబు దేవదేవ.

క. మము నాపదలకుఁ బాపితి, సమకూర్చితి శుభము పూర్వసంపదకుఁ బ్రమో
దము మిగులఁగి మనిచితి గృహ, యమరంగ ¹నెప్పుడును మఱవకయ్య ముకుందా.

వ. అని వినుతించిరి సర్వలోకపితామహుండు సనుదెంచి వివిధస్తోత్రంబుల నవ్విచిత్ర
చరిత్రు నభ్యర్చించె నవ్వరదుండు ప్రసన్నుం డై వరప్రదానంబుల నానందశీతల
చేతస్కులం జేసి దివ్యతూర్యంబులుం గిన్నరగంధర్వగానంబులు నారదాది
మునీంద్రప్రశంసావచనంబులు భువననివాసుల జయజయశబ్దంబులు గలసి యొక్క
మ్రోత యై మ్రోయఁ బయగిపారావారంబు నుత్తరపారంబునకుం బోయి యంద
ఆను వీడ్కొలిపి యాత్మీయపురాణరూపంబుగైకొని యష్టచక్రంబును భూత
యుక్తంబు నగు మహాశక్తంబునఁ బ్రకటకీడాకాతుకపరాయణుం డై నారాయ
ణాభిధానంబునం బ్రమోదించుచుండ నిది నారసింహం బగు నవతారంబు. 256

ఉ. శ్రీనరసింహదేవుకథ సెప్పిన పిన్నను దత్తణంబ ము
క్తై నసులై వినిశ్చలనిరంతరధర్మపరాయణస్ఫుర
న్తానసులై సమస్తయజనవ్రతతిర్థజపశ్రుతిస్మృతి
ధ్యానఫలాఘ్యులై నీరియు నాయువుఁ గండ్లు తిరంబుగా జనుల్. 257

వ. అని యిట్లు లవతారవిశేషంబులు వైశంపాయనుచేత నుద్గీతంబు లై న మార్గంబున
నిసర్గస్వరంబుగా. 258

క్రాంచపదవృత్తము.—

సారవివేకా సౌఖ్యవిలోకా సకలరిపుభయద సమదసమికా
భారమణీయా బంధువిధేయా పరహితకరుణాఫలనదుపాయా
ధీరచరిత్రా దీపితగోత్రా దివిజనగసదృశధృతియుతగాత్రా
వీరవరేణ్యా విశ్రుతపుణ్యా వినయగుణవిజయవిలసనగణ్యా. 259

క. వితతయువరాజవిభవో, న్నత పోతయనై న్యనాథనయమార్గసమి
హితసంతతసేవాపిల, సితపుత్ర శ్రీసమృద్ధ శివగుణసిద్ధా. 260

మాలిని. భరితసకలధర్మా ప్రాప్తసంతానలాభా
స్ఫురదతులితశర్తా భూభృహమ్నాయకీర్త్య
ద్ధరణధృతసమాఖ్యా దాన ధారేయసౌఖ్యా
కరణసమయముఖ్యా కల్పితానల్పసఖ్యా. 261

గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమిశ్వరచరణసరోరుహాధ్యానానంద సౌందర్య
ధుర్య శ్రీసూర్యగుకవిసంభవ శంభుదాసలక్షణాభిధేయ యెఱ్ఱయ నామ
ధేయప్రణీతం బైన హరివంశంబు నుత్తరభాగంబున నవమాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు
హ రి వం శ ము

ఉత్తరభాగము - దశమాశ్వాసము

వేమత్తానాథ మ

హావిభుతావశ్యబహున్యపాశ్రయ సుకర

శ్రీవిశ్వానవైశ్రవ

ణావజ్ఞా చతురచతురుపాయవిధిజ్ఞా.

1

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు నారసింహావతారంబు విస్తరించి వైశంపాయనుం డింక వామనప్రాదుర్భావం బెఱింగించెద నవ హితుండ వై విను మని జనమేజయున కి ట్లనియె.

2

క. జనవర బ్రహ్మకు మానస, తనయుఁ డగుమరీచినుతుఁడు ధన్యతపోవ ర్తననిధి కశ్యపుఁ డాతని, యనుఁగుసతులు గలరు దితియు నదితియు ననఁగన్.

3

వ. దితికి హిరణ్యకశిపుహిరణ్యాక్షులు పుట్టి రదితికి ధాతయు నర్యముండును విధా తయు మిత్రుండును వరుణుండును నంశుండును భగండును సింద్రుండును వివస్వతుండును బూషుండును బర్జనుండును ద్వప్తయు నను నాదిత్యులు పది యిద్దలు పుట్టిరి తదనంతరంబ హిరణ్యకశిపుషిష్టుట ప్రహ్లాదుండు రాజై దివిజుల జయించునంతటి తేజంబు చాలకుండెఁ దత్తనూజుం డగువిరోచనుండు నట్టివాఁడ యయ్యె వైరోచనుం డగుబలి తద్దయు బలిష్ఠుం డై.

4

ఉ. దానము సత్యముం దపము ధర్మము నెందుఁ బొగడ్డ కెక్క వి జ్ఞానము శాస్త్రనిశ్చయవిశారదమై వెలయుం గృపారతం బైనమనంబుతో సరసిజాసనుఁ డాదిగఁ బెద్దలెల్ల నొ నొనన నుల్లసిల్లె ననపాయసముజ్జ్వల నై జతేజుఁడై.

5

తే. అతనిప్రపితామహుం డగునాహిరణ్య, కశిపునంతటివానిఁగాఁ గని దనుజులు గడఁగిదై తేయంద్రపదవికినొడయుఁజేయఁ, దలఁచిప్రార్థించి రెలమినందలునుగూడి.

6

వ. ప్రహ్లాదవిరోచనసమేతంబుగా సర్వప్రయత్నంబులం బొదలి.

7

శా. గంగాసాగరసంగమాదివిలసత్కల్యాణతిథ్ధాంబువుల్ గాంగేయోజ్జ్వలకుంభసంభృతముగాఁ గావించి దివ్యాషఢీ మాంగల్యాక్షితపూగంధతతతో మంత్రజ్ఞ పూర్వంబుగాఁ దుంగస్వర్ణమయాసనస్థు నభిషి క్తుం జేసి రివ్వరునిన్.

8

- క. మీపెద్దతాతఁ బోలుము, దీపింపు ప్రతాపలక్ష్మి దిలిజుల కెల్ల
దేవపగు మనుచు దీవన, లేపార సురారు లాబలీంద్రున కొసఁగన్. 9
- వ. ఇట్లభిషేకించిన్ యనంతరంబ దొరలెల్లను దండప్రణామంబులు సేసి యంజలి
పుటఘటనంబులు శిరశ్శేఖరంబులం బెలయ నతని కిట్లనిరి. 10
- మ. భవదీయప్రపితామహుండు మహితోద్భాసిప్రతాపాధ్యుఁ డ
వ్యవసన్నోదయుఁ డాహిరణ్యకశిపుం డాత్మీయసత్త్వంబునక
భువనాభోగము లన్నియుం దనవశంబుం జేసి వర్తిల్లఁగాఁ
బ్రవరశ్రీసుఖలీలలం గనుట నెప్పక వింశు వీరోత్తమా. 11
- ఆ. కపటనరమృగేంద్రకాయచే నతనిఁ జం, పించి యేమిచెప్పఁ బెరిఁగి సురలు
శక్రునకుఁ దదీయసంపద యిచ్చి యే, లించి రీజగత్ప్రపంచ మెల్ల. 12
- ఉ. ఇంతయుఁ జూచియుం గడిమి కేమియుఁ గొల్పక లావుకల్పి దు
ద్దాంతుల మయ్యు నే మిటు నిరాశ్రయతాదశ బ్రుంగి యుండి నీ
యంతటిరాజు నిష్పడు ప్రియం బెసఁగం గని మిన్నుదాఁకి య
త్యంతపరాక్రమక్రియకు నట్లులు సాఁచెద ముబ్బువెంపునన్. 13
- క. నీయాద్యుల యైశ్వర్యము, నీయదిగాఁ గ్రమ్మఱం గొనిన లెస్స మహా
పాయుఁడ వై మముఁ జేకొని, చేయుము బవరంబు లక్ష్మి చేరెడు నిన్నున్. 14
- క. బలవిక్రమములఁ గడుమి, క్కిలి తేకువ గలవు నీవు కినిసిన నెదురం
గలరె నిలింపులు వారల, కొలఁదు లేఱుగ వెట్లు సరకుగొనకుము బుద్ధిన్. 15
- వ. మా విన్నపం బవధరించి రాజధర్మం బవలంబింపు మనిన నయ్యసురల వచనంబులు
రుచియించిన విని వై రోచనుం డాక్షణంబ. 16
- క. గెలుతు నవశ్యము నమరులఁ, బొలివోనిసరాక్రమంబు భువనభయదమై
వెలయఁగ వెలుఁగుదు నని య, గ్గలి ఁ బగఱమీఁద నడువఁ గౌతూహలియై. 17
- వ. సర్వసేనాపతులును సర్వనైన్యసమేతంబుగా వెడల నాజ్ఞాపించి ప్రస్థానభేరి
ప్రేయించిన. 18
- క. అరదంబులుఁ గుంజరములు, హరులుఁ బదాతులును బహుసహస్రము లోలిక
దరతరమ దైత్యులత్తు, ధ్రువశౌర్యులు వెలువడంగఁ దొడఁగిరి గడఁకన్. 19
- మ. హరితాశ్వంబులు వేయు పూనినమహార్హస్యందనం బెక్కి యా
హరిదశ్వం బ్రహసించుచుం గరసహస్రాభీలతం జాపము
ద్గరఖడ్గాదివిచిత్రశస్త్రము లనేకంబు ల్లలిం దాల్చి ని
ర్భరబాణుం డగుబాణుఁ డొప్పె సమరప్రస్థానసంరంభియై. 20
- వ. ఇట్లు వెడలిన బలితనయు నిగుగెలంకుల ననేకరథసహస్రంబులు పరివేష్టింప నతని
కత్యంతాత్తు లైన సుబాహుండు మేఘనాదుండు గజముఖుండు వేగవంతుండు

గేతుమంతుండు నను నేవురు రధికులు రథంబు గదిసి కావలి యై కొలిచిరి మఱియు. 21

చ. ఎలుఁగులు వేయు పూనినసి తేతరలోహరథంబుమీఁదఁ గ్రొ
న్నలుపగుమేను నీలమణినవ్యవిభూషలనొప్పురూపుగా
మలఁచినకొండభంగి నసమం బగు చీకటిప్రోవుకై వడిన్
బలుఁ డరిగెం గఠోరపటుబాణుండు తేరులు కోటి గొల్వఁగన్. 22

— పులోమహాయగ్రీవప్రముఖ దనుజముఖ్యులు యుద్ధంబునకు వెడలుట —

చ. కినుకఁ బులోమఁ డుద్యదహి కేతనుఁ డర్వదివేలు తేరు లు
బ్బున నడువం గదాకలితభూరిభుజం డయి యుష్మలతపూ
నినయరదంబుపైఁ దనదునిల్చి యుగక్షయ హేతుకేతువో
యనఁ జనియెన్ సరత్నమకుటాంశులు ప్రజ్వలితాగ్ని చాడ్చుగన్. 23

మ. సితవస్త్రాధరణప్రసూనముల లక్ష్మీమంతుఁడై శ్వేతప
ర్వతతుల్యుండు సీతాశ్వలక్షయతదివ్యస్వంతనస్థుం డలం
కృతసప్తాశ్వసితాహి కేతుఁడు హయగ్రీవుండు పేర్చెన్ ఘనా
వృత్తినిర్మకశరచ్చశాంకుఁ డన విద్విష్టాంబుజశ్రేణికిన్. 24

తే. స్ఫురితతాలధ్వజంబును హరిసహస్ర, రాజితము నైనమాణికరథముమీఁద
నరిగె బ్రహ్మాదుఁ డమరభయంకరు లగు, కింకరులు కోటిరధికు లశంకఁ గొలువ. 25

మ. అలఘుస్వర్ణ భుజంగ కేతులసితంబై వేయునిన్నూలు కి
మ్మలవిస్తారము నాల్గుగండ్లు నమరన్ శుంభన్త్ర కేంద్రాస్యవా
జులు వే పూనినమేటి తేరిపయి నక్షోభ్యం డనుష్టాదుఁ డి
మ్మల నేగెం దనుఁజోలుదైత్యులరథంబుల్ కోటి సుట్టుం జనన్. 26

చ. కనకమృగేంద్ర కేతు వెసఁగం దురగంబులు వేయి పూనఁగా
ననుపమరత్నదీప్తియుతమై నవసాంధ్యపయోధరద్యుతిన్
ఘనతరనేమిఘోష పటుగర్జఁ దనర్చురథంబుతో మయుం
డనిభృతమాయుఁ డొప్పె సుదయస్థదివాకరుఁ గ్రేణినేయుచున్. 27

శా. శార్దూలంబులు వేయి పూనురథరాజం బొప్పుఁగాఁ గేతువుల్
శార్దూలాంకముగా ఖరాళికలితోద్యత్స్వందనుల్ దానవుల్
శార్దూలంబులువోలే నర్వది సహస్రంబుల్ దనుం గొల్వఁగా
దోర్దోష్పిజ్జ్వలమూర్తియై నముచిదైత్యుం డేగె నిశ్చింతతన్. 28

ఉ. అంబరమధ్యవర్తి యగునంబుజబాంధవుఁబోలి క్రాంచకా
యం బగుకేతువున్ హరిసహస్రము గల్గిన తే రెలర్పఁగా
శంబుఁ డేగెఁ గోటిరథచారులు గొల్వఁగఁ బెంపుమీఱి ది
వ్యంబు పసిండినేవళము హస్త కమర్చిన కక్ష్య గ్రాల్గన్. 29

- చ. అతులమృగేంద్ర కేతులలితాశ్వసహస్ర సమేతకాంచనో
న్నతరథ మెక్కి భూరిప్రుతనాన్వితుడై చనియెం బ్రవీరస
మృతమహనీయ బాహుఁడసమానధనుర్ధనుఁ డంతకాలమా
రుతసఖతుల్యతీవ్రీడు విరోచనుఁ డిద్ధవిరోచనుం డనిన్. 30
- క. కాలాంగుం డగుజంభుఁడు, కాలుఁడపోలె, బ్రదీప్తకనకరథం బు
త్రాలంబై తాలధ్వజ, లీల నమర నడచె దురవలేపము మిగులన్. 31
- మ. అసిరోముండు రథాంగమాత్రనయనుం డాభీలనీలాంగుఁ డు
ర్వి సలింపంగఁ బదాతియై నడిచె నుర్విధ్ర ప్రభూతాయుధుం
డసమానుల్ దనకుఁ సమాను లగునువ్వచ్చైలశస్త్రుల్ పటు
ప్రసరోదగులు దానవుల్ బహుసహస్రంబుల్ దనుం గొల్వఁగన్. 32
- మ. కపిలశ్శత్రుఁడు నీలవర్ణుఁడు మహాకాయుండు వృత్తుండు ర
క్తపరివ్యాకులనేత్రుఁ డశ్వశతయుక్తస్యందనుండుఁ మహా
విపులోదంచితదంతికేతనుఁడు నై వేవేలుదైత్యుల్ విచి
త్రపరిక్రాంతి భజింపఁగా నరిగె నుత్సాహంబునం బోరికిన్. 33
- వ. ఏకచక్రం డను దైత్యుం డేకచక్రశోభితం బగు కరంబునం జక్రధరుతోడం
బురణించుచు ననేక భారనిర్మితం బై నవచక్రచతుష్టయంబు గలిగిన కాల
చక్రంబు పగిది భయదం బైన చక్రద్వయంబునం బొలుచు రథం బుల్లసిల్లం
గాలాయసకలాయుధు లగు దైతేయులు కాలకాయులు నభశ్చరులు నై
నభోభ్రంబులభంగి నభంగురపక్షంబు లగు భూధరంబులకరణిఁ దన్ను ననువర్తింప
నాహవార్ధి యై యరిగె వృత్రభ్రాత యగు వేగవంతుండు రక్తగర్భభయక్తం
బగు రత్నమయరథంబున సంధ్యాగర్భగతుం డగు గభస్తిమంతుఁ గ్రేణి
నేయుచుఁ దాళప్రమాణం బగు కార్తుకంబు చేకొని గుణధ్వనిఁ గావించుచుం
దీప్రనారాచనఖరంబులు దాల్చి శార్దూలంబు పోలిక నహితమృగయాధవిదళనా
పేక్ష దీపింపఁ జనియె మఱియును. 34
- మ. శతశీర్షుండు శతోదరుండు శతదంష్ట్రాఘోరవక్త్రుండు ప
ర్వతతుంగాంగుఁడు చంద్రసూర్యరిపు డారాహుండు బాహుత్కరం
బలిరౌద్రంబుగ విశ్వకర్తృకృతదీవ్యద్భిర్ని కేతూజ్వలలో
ద్యుతయానంబున నేగె నార్చుచు ననేకానీకసంవీతుడై. 35
- సీ. వేదానివిద్యల విశ్రుతుడై క్రతువులు వేయునుం జేసి జలజభవుని
చే వరంబులు గొని సిద్ధప్రకంబును దనుఁ జెంద నెందుఁ గీర్తనలఁ బరఁగి
విలసితంబై మూఁడువేలునిన్నూటచేతులపఱి పై నయుజ్జ్వలరథంబు
నెక్కి హంసధ్వజం బెత్తి సితోష్ణిషగంధమాల్యాంబరకలన మెఱిసి

తే. రజతశైలంబపోలె నాత్మజులు మనుమ,లాత్మ సము లెందతైన నెయ్యమునఁగొలువ
వెడలెఁ గశ్యపసుతుఁ డైనవిప్రచిత్తి, చిత్త ముత్సాహరసమునఁ జెన్నుమిగుల.

తే. కేశి యేఁబదిరెండువేలాశుగతము, లగురథంబులతోడ నుష్టాంక మైన
పడగ గలతేరిపైఁ బెద్దబారివిల్లు, చేత నొప్పగ నేఁగె నాజికి రయమున. 37

క. వృషపర్వుడు గర్వంబున, వృషపూర్వకు లైనసకలవిద్విషులదెసఁ
విష మొలుకుకినుక నరిగెను, వృషభధ్వజరథముమీఁద విషమాత్ముక్రియన్. 38

వ. మఱియు సుపార్శ్వండు నుల్కాంబకుండును కుంభాండుండు మొదలుగా
నసంఖ్యయు లగుదై తేయు లప్రమేయసేనాసమేతంబుగా నాముక్తకవచులును
నాత్మకిరీటులు నాగృహీతవివిధాయుధులు నారూఢవిక్రమప్రయత్నులు నాబద్ధ
సమరపరికరులు నై వెడలునెడ బలీంద్రుండు చంద్రాంశుధవశదుకూలవాసస్సు
గంధి కుసుమదామసురభిగంధబంధురాభరణంబుల నలంకృతుం డై వీర్యవంతంబు
లగుమంత్రంబుల నొషధంబుల నుపబృంహితంబును బహువిజృంభణంబును
నగునై జలేజంబునం బొదలి బ్రాహ్మణోత్తములకు నుత్తమంబు లగువిత్తంబుల
రాసులు గోభూమిప్రముఖంబులుం బ్రియభక్తిపూర్వకంబుగాఁ బ్రతిపాదించి
తదాశీర్వాదసహస్రంబు నభివర్ధితుం డై రిపుపరాజయత్వరితం బగు మనంబు
తోడ ననల్ప విస్తీర్ణంబును సౌవర్ణవృకధ్వజ విరాజితంబును నగు విశ్వకర్మ
నిర్మిత మాణిక్యస్యందనం బధిరోహించి రోహణాచలస్థితం బైన మహామేఘంబు
మహేంద్రచాపంబునం బొలుచు కరణి వివిధమణికిరణవ్యతికరస్ఫురితం బగు
శరాసనంబు ధరియించి నిఖిలదిగంతరవ్యాప్తం బగు తూర్యఘోషంబునం బెరసి
వందిమాగధ జయజయశబ్దంబులు బహువీరబిరుదాలాపంబులు నాటోపంబు
నుద్దీపితంబు సేయఁ గదలె హయశిరుండు నశ్వశిరుండు శతాత్ముండు జంభుండు
కుపభుండు శిఖిమతంగుండు కిరాతుండు దురాపుండు నికుంభుండు హరుండు
నను దానవులు పదుండు తదీయరక్షకు లై కదిసి నడిచి రివిధంబున. 39

క. బలిఁ బ్రభుఁగా మున్నిడుకొని, బలియురు బలుఁడాది యైనప్రత్యర్థు లనా
కులరథసంబునఁ దమపైఁ, జలమునఁ జనుదెంచువిధము శక్రుండు వినియెన్. 40

తే. విని సమస్తదేవతల రావించి యంత, యును నెఱింగించి శత్రులయుద్యమమున
కుచిత మైనట్టిప్రతికార మోపి చేయ,కునికి యైశ్వర్యకాంక్షికిఁ జనునె యెందు. 41

వ. కావున నెదురు నడిచి పొడిచి గెలుతుము లెండు సన్నద్ధులై రం డని పనిచి. 42

—ॐ ఇంద్రుండు సకలదేవతలతోడ బలితోడి యుద్ధమునకు వెడలుట —

శా. వీరోల్లాసము హాసవిభ్రమముగా వేగంబు కై నేసి యిం

పారఁ వేల్పులు వేల్పుభామలును రాగారూఢత నైచ్చుగా

ధారారోచుల వహ్ను లొల్కెడుమహాదంభోభి చేఁ బూని దు
ర్వారోద్యద్ధజరాజు నెక్కి వెడలెన్ వర్ధిష్ణుదోర్విర్యుండై.

43

వ. అతని యగ్రభాగ్గబున.

44

చ. హయములు వేయి పూనినమహారథ మెక్కి మహేశమిత్రుఁ డ
క్షయనిధిగోష్ఠ యక్షతభుజాబలుఁ డర్థవిభుండు యక్షసం
చయసము పేతుఁడై నడిచెఁ జంపదుదాత్తగదావివర్తన
ప్రయతనలీల చూపఱకు భ్రాంతవిలోకత నావహింపఁగాన్.

45

ఉ. ఘోరశితప్రతాపశతఘోటకయుక్తరథంబు నెక్కి క్రో
ధారుణనేత్రరోచు లసితాంబుదతుల్యశరీరకాంతితోఁ
గ్రూరములై తలిర్ప బహుకోట్యమితోద్ధతకింకరుల్ పరి
వారముగాఁగ నేఁగె సమవర్తి సముద్యతదండపాణియై.

46

మ. అమితాభీలభుజంగవాహ్యరథుండై యాదోగణం బిద్ధవి
క్రమతం దో నడువం బ్రదీప్తమణిరేఖాచిత్ర భూషామనో
రమవేషంబున వార్ధిపుం డరిగెఁ గ్రూగద్వేషికంతగ్రహా
ద్యమనిర్నాశము లై నపాశములు హస్తాలంకృతిం జేయఁగన్.

47

వ. మఱియును వసుధుద్రాదిత్యాశ్వి విశ్వసాధ్యులు లోనుగా నశేష గీర్వాణులును
సర్వగంధర్వసిద్ధవిద్యాధరగరుడోరగాధిపతులును సముద్రనగగ్రహనక్షత్ర దేవత
లును దివంబున నున్న రాజులును సకలభూతాంతరాత్మలు నలంకారంబు లుల్ల
సిల్ల నతిగంభీరంబు లైన యాకారంబుల విలసిల్లి యవికారంబు లైన వాహనం
బులు రంజిల్ల నాత్మీయపరివారంబులతో నాహవకౌతూహలంబు మనంబులఁ
బ్రజ్వరిల్ల నపూర్వగర్వంబు లుత్పాదింపఁ బెంపారి నిలింపపతిముందటం బిటుండ
నుభయపార్శ్వంబుల నరిగిరి వసిష్ఠుండు జమదగ్ని వాచస్పతి నారదుండు పర్వ
తుండు నాదిగాఁ గల మహానుభావు లతనికి జయంబు గోరుచు నంబరమార్గంబునం
దోన చనిరి వనరుహాసనుండును సనత్కుమా రాదిసిద్ధులు గదిసి కొలువ మూర్తి
మంతంబు లైన నిగమప్రముఖవిద్యాధర్మతపస్సత్యంబులు పరివేష్టింప నరనారా
యణ సమేతుం డై సమరవ్యాపారం బనుసంధించి తలంపున నరుగుదెంచి యంత
రితుం బలంకరించె నమృతానై న్యంబు కేతుపతాకాదివికాసంబుల గజాది చతురంగ
విజృంభణంబులఁ దూర్యవిరావంబుల గాంభీర్యంబునం జారణ సంకీర్తన తుములం
బున నధికదర్శనీయంబును నతిమాత్ర భయదంబును నతिसముల్లసితంబును నత్యంత
మనోహరంబును నై నడచె నంత.

48

క. కదియఁ జనుదెంచు దైశ్యులు, త్రిశశులఁ గవి సరకుగొనక తెంపుఁ గడిమియన్
మదమును నొండొంటిఁ గడచి, యొదవఁగఁ దలపడిరి సర్వయుక్తులు మెలయన్,

క. అమరాసురపై న్యద్యయ, సమవాయం బప్పు డధికచండం బయ్యెన్
సమసుప్తిసమయజ్ఞంభిత, సముద్రయుగసన్నిపాతసమత యెలర్పన్. 50

వ. అట్టి సంకులంబున బాణాసురుండు సావిత్రుని బలుండు ధ్మిపుం డను వసువును
మయుండు విశ్వకర్తను; బులోముండు సమీరుని నముచి వసువులలోన ధరుం
డనువానిని హయగ్రీవుండు పూషాదిత్యుని శంబరుండు భగుని శరభశలభులు
చంద్రసూర్యులను విరోచనుండు విష్ణుకేసరుండు సాధుని జంభుం డంశుని
వృత్తుం డశ్వినులను ఏకచక్రుండు సాధుని డను దేవతను వృత్రభ్రాత యగు
బలుండు మృగవ్యాధుం డను రుద్రుని రాహు వజ్రైకపాదుని గేశి భీముం డను
రుద్రుని వృషపర్వుండు నిష్కంపుం డను దేవతను బ్రహ్మాదుండు దండధరుని
ననుష్టాదుండు కుబేరుని విప్రచిత్తి వరుణు నెదిర్చిరి బలిం ద్రుం డింద్రుని దొడగి
పెనంగె మఱియు ననేక ద్వంద్వయుద్ధంబులు ప్రవర్తిల్లె నిప్పుడు నెప్పిన
యిన్నియుం గ్రమంబున వివరించెద. 51

—ॐ దేవదానవులకు ద్వంద్వయుద్ధంబు సుప్రసిద్ధంబుగా జరుగుట ॐ—

క. బాణుండు సావిత్రునివిలు, బాణహతిం ద్రుంచి యతనిబలసాగరమున్
బాణాంశులఁ గ్రోలి మహాప్రాణుండై తేజరిల్లెఁ బ్రళయార్కుక్రియన్. 52

తే. ఏచి సావిత్రుఁ డొకశక్తి వైచుటయును, దనుజుఁ డెడఁద్రుంచె నతఁడు రథంబు డిగ్గి
ఖడ్గహస్తండ్డై కవినఁ గాలునేయు, నార్పరాకుండ నేసి యయ్యసియు; దునిమె.

క. బెగడి నిజరథముమీఁదికి, మగుడి హరులఁ దోలుకొని సమస్తామరులున్
దిగు లొండఁ బఱచె నాతఁడు, దిగంతములు నద్రువ నార్చె దేవద్విషాడున్. 54

క. బలుండు గదఁ బూచి ధ్మిపునడు, తలవైచిన సొమ్మవోయి తత్తణమాత్రన్
దెలిసి యతఁ డతని వివిధో, జ్వలశరముల నేసె సురలు సంస్తుతినేయన్. 55

వ. ధ్మిపుని తోడంబుట్టువు లైన యాప్తుండును నలుండు ననువార లతనికిం దోడ్పడి
బలుని ననేక విశిఖంబులం గప్పి రబ్బలియుండు బలిష్ఠం బగు కార్తుకంబు గైకొని
యుగ్రంపుటంపఱవఱుప నయ్యెన్నయుం దమ్ములుం బోక పెనంగినం గనుంగొని. 56

క. క్రమ్మట గద గొని కడుశీఘ్రిమ్మునఁ దనరథము డిగ్గి కడఁగి రథానీ
కమ్మలకుఁ గవిసి పలుపుర, నమ్మహితాయుధముచేత నసువులఁ బాపెన్. 57

తే. విడిచివిడిచి వైవఁగఁ బెనుపిడుగువోలె, మ్రోయుచునువచ్చి గదశిరంబులనడఁపఁగఁ
బడినదివిజకాయంబులఁ బ్రథనభూమి, మెదడుప్రోవులమయమయ్యె మిక్కుటముగ.

మ. తమచుట్టుం బయలై ననుం గడిమియున్ ధైర్యంబుఁ బాటించి సాం
ద్రముగా సాయకవర్షముం గురియుచున్ దైత్యు న్నిరోధించి వి
క్రమముం జూపె వసుత్రయంబు బలుఁ డాగర్వంబు పైరింప కు
ద్భ్రమితస్ఫారగదాప్రవర్తనము ఘోరంబై ప్రకాశిల్లఁగాన్, 59

వ. ధృవవ్యతిరిక్తు లయిన యయ్యిద్దఱమీఁదం బఱతెంచినం గని యడ్డంబు వచ్చి
ధృవుండు దానుచు గదాపాణి యై రథంబు డిగ్గి యసురం దలపడియె నమ్మహా
వీరద్యయంబు శూడాదండచండం బగువేదండయుగళంబు తెఱఁగునఁ బటు
సటాటోపదీపితం బగుమృగేంద్రయుగ్గంబు విధంబునం బెద్దయుం బ్రొద్దు గదలం
బోరాడి గద లొండొంటిం దాఁకి విఱిగినం గృపాణఫలకపాణు లై యేటు
లాడి కృపాణఫలకంబులు నట్లు తుముసు లైన బాహుప్రహారంబులం గొంత
దడవు సురాసురయశస్కురు లై పెనంగి రంత. 60

క. బలమఱి ధృవుఁ డహితునిదో, ర్బలవిభవము నై చలేశ పరిభవదైన్యా
కలనమున కోర్చి శత్రులు, సెలఁగఁ దొలఁగఁబాతే దేవసేనలు గలఁగన్. 61

వ. తక్కినవారలు నతని పోయిన పోకలన పోయిరి ధరుం డను వసువుం దలపడిన
నముచి తోడ్పడియలుగులు గుప్పించినం బరిగోలలపోట్లం గనలు కరిపతివిధంబునం
బేర్చి యతండు. 62

క. వెలిమావుల నొప్పెడి తన, యలఘుస్యందనముతోడ నతిభీషణమై
యలరెడదిపురథమున క, గ్గలముసమీపముగఁ బఱపఁగాఁ బంచి పెసన్. 63

శా. జ్యోతిర్హోషముల న్నభం బెదురుమ్రోయం బక్షవాతోద్యమ
గ్లానిం బొంద దిగంతమేఘములు ప్రేంఖత్పుంఖరత్నప్రభల్
భానుద్యోతతిరస్క్రియానిపుణతం బర్వంగ సర్వంకఘో
గ్రానేకాస్త్రపరంపర ల్వఱపె నత్యాశ్చర్యచాపంబునన్. 64

క. ఏభంగి నేసె సురవరుఁ, డాభంగిన వేర్చి యేసె నసురవరుఁడు త
ద్వైభవ ముభయబలభయ, ఙ్గోభావహ మగుచు నుండెఁ గ్రూరస్ఫూర్తిన్. 65

క. మునులును సిద్ధులు నంబర, మున వారలపోరు సూచి మోదం బెసఁగన్
వినుతించిరి నారదముని, యనుపమనటనరసతన్త్రయత్వము నొందెన్. 66

తే. ఒడుతుఁ బగవాని నే ననునుద్యమమున, దానవుండును గూల్తుశాత్రవుని నిపుడ
యనుచలంబున దివిజుఁడు నధికరోష, భరముసదృశంబుగా నొనర్చిరి రణంబు.

వ. అంత. 68

క. ధరుఁ డడ్డవాతియమ్మన, సరభసు,డై త్రుంచె నముచిచాపము నతఁడు
ధ్ధురుఁడై యుగాంతభాస్కర, పరిధి నెనయుచక్ర మొకటి పటువేగమునన్. 69

వ. కరంబున నమర్చి ధర్మనిదిక్కు వైచిన నది పరిస్ఫురద్ధారాస్ఫులింగం బగుచుఁ
గడంగి తదీయరథ్యశరీరంబు లన్నియు వ్రయ్యలు గావించి సూతు శిరోవిదళనం
బొనర్చె నయ్యంతరంబున యరదంబు డిగ్గ నుఱికి నిలువ నోర్వక యవ్వసువు
పలాయనంబు వాటించె నట్లు ప్రత్యర్థిం బఱపి దనుజపుంగవుండు సెలంగి
యార్చి శంఖంబు పూరించి వైరినికరంబులఁ జీరికిం గొనక నిగ్గుడి చాపహస్తం

దై హస్తితురంగరథాసీకంబులు పొడిసేసె విశ్వకర్త తన్ను నెదిర్చిన మయుని
మీఁద ముప్పదమ్ము లేసిన నతండు. 70

క. కొలఁది యిడరానిశరతతిఁ, బొలివోవక దేవశిల్పిఁ బొదివినఁ గ్రోథా
కలన న్నొగమొప్పంగా, నలఘుశరాసనము విడిచి యాతఁడు వెలుచన్. 71

తే. అసురకోటిప్రాణములెల్ల నపహరింప, నిదియచాలుఁ బొమ్మనఁగ సద్విదితశక్తి
యైనశక్తి గైకొని వైచె నహితుదెసకు, నశని యద్రిపై విడుచుజంభారిపగిది.

క. అంతంతన యాకైదువు, నింతంతలు తునియలై మహిం బడనేసెన్
సంతసముగ నసురులకు ని, తాంశభుజస్తయుఁడు మయుఁడు దారుణలీలన్. 73

క. శక్తి యెడలుటయు నెంతయు, శక్తియెడలి యున్నరిపునిఁ జటులధనుర్ని
ర్ముక్తాస్త్రంబులచే ని, ర్ముక్తాహుతు లగ్నిబోలె నతని రుద్ధునిఁజేసెన్. 74

వ. త్వష్టయును విల్లు గైకొని యంపగముల నుజక మయునిశరీరంబు సెక్కె నయ్యిరు
వురు శాతనఖచంచూపాతనంబులం బోరు మహాశ్యేనంబులపోలికం దడవుగా
నేట్లాడుచు నొండొరులం దెఱల్పం జాలక సదృశదశం దేజరిల్లి రది సహింపక
యసురశిల్పి యనల్పరోపంబున. 75

ఉ. చేతిశరాసనం బురివి శీఘ్రమ సర్వవిపక్షజీవితా
ఘాతినీ యైనయుగ్రగదఁ గైకొని వైచినఁ దన్నిపాతనన్
సూతతురంగకేతువులు చూర్ణములై యెడలెన్ రథంబు వే
భూతలగామియై నిలిచె బుద్ధి గలంగక విశ్వకర్తయున్. 76

క. అప్పుడు గుణసంరావం, బొప్పంగఁ జేయుచును బహువిధోగ్రశరములం
గప్పెను మయు నాతండును, నెప్పటివిలుగొని విరోధి నేసె గడంకన్. 77

క. మయునమ్ములు సురవర్ధకి, మెయి గాడి పసిండితగడు మెఱవఁగ నస్తా
శ్రయహీనరుచి యగుహరి, ధ్యయమేనం బొలుచుదీప్తులట్టుల మెఱసెన్. 78

వ. ఇట్లు పోరుచు విరథత్వంబుకతంబునం బ్రయత్నంబు లేవియు ఫలియింపమి నతండు
దొలంగి చనియె మయుండును బ్రతివీరుని భంగించి రంగత్తురంగం బగురథంబు
దోలి విరోధివాహినిం దఱిసి చిత్రక్రీడావిలోకనంబుల విలసిల్లె మఱియును. 79

— పులోముండు వాయుదేవునితో యుద్ధంబుసేయుట —

మ. పవనుం దాఁకి పులోముఁ డుగ్రపటుచాపజ్యోనినాదంబునం
దివియున్ దిక్కులు వ్రయ్యఁజేయఁ బ్రతిహస్తిక్రోధగర్జ్జారవ
శ్రవణం బాత్మ సహింప లేనిసమదస్తంజేరమంబోయనం
గవినెన్ సాయకదానధార లురులంగా నాతఁ డాశత్తుపైన్. 80

క. ఇరువురు నేయువెరవు ల, చెప్పరువుం జేయంగ నుభయసేనలవారున్
బొరిఁబొరిఁ బొగడఁ దదారవ, భరితం బయ్యెను దిగంతభాగం దెల్లన్, 81

వ. ఆయ్యవసరంబునం బులోముండు మన్నించు దైత్యు లేడు రతనికిం దలకడచి
వాయుదేవునిపై ననేకాస్త్రశస్త్రంబులు ప్రయోగించుచు గదిసిన నమ్మహా
బలుండు నిజబలంబు ప్రబలవేగనిపాతంబున నుద్యోతింప నుటికి. 82

తే. ఎడమచేత విల్లుండంగ నితరబాహు, ముష్టి నమ్మహాదనుజులమూర్ధతలము
లేడు దాకింప నొక్కట యిల సలింపఁ, బడిరి నవరంధ్రముల నెత్తు రడరి మఱియు.

వ. మహాబలుండు పూర్వభంగి నిలుకడన నిలిచి కార్తుకవిస్తారంబు ఘోరంబుగా
నేయం దొడంగినం గినిసి పులోముని యిరుగెలంకుల నున్న యసుర లనేకులు
రథగజాశ్వసంకులంబుగా నడరి యంబుదంబులు పర్వతంబుం బొదువు భంగిం
బవను నిరోధించి తదీయవిక్రమంబున నొక్క ముహూర్తంబున పై న్యసమేతు లై
మ్రగ్గినం గరులు గూలినచోట్లు శుండాఖండవంతచ్చేకకుంభకర్పరంబులు బెర
సిన విస్ఫురితఘంటావిభిన్నకల్యాణవిశిష్టతోమరాంకుశంబులును హయంబులు మడి
సినయెడలు నిర్భిన్నోదరనిర్దళితస్కంధనికృత్తచరణంబులతోడం గూడి పగిలిన
పల్యాణకృపాణపర్యసనంబులును రథంబులు సమసిన తావులు భగ్నక్షతకలిత
రథాంగవిఘటిత త్రివేణుకంబులు గలసి కనతేతుచ్చత్రకూబరధనుస్తాణీరశక
లంబులును దంతురంబు లయి నిపతితవసామాంసమ స్తిష్కభారంబు లగురుధిర
పూరంబులు భీరుభయావహంబులు శూరప్రమోదసంపాదకంబులు నయ్యె నివ్వ
ధంబున నవ్వీరుం డెనమన్నూలు దైత్యనాయకుల సమయించి జయంబుగొని
యొక్కదెస దెఱపి నేసి యాకసంబున నిజేచ్ఛం జనియె నతని పోయిన త్రోవ
వాయుపథంబన నెందును నేర్పడి సిద్ధసంచారయోగ్యం బై యుల్లసిల్లు. 84

సీ. వినుము హయగ్రీవుఁ డనుపమశౌర్యుండు పూష నత్యుద్భటరోషదృష్టిఁ
గనుఁగొని సంధానకర్షణభేదంబు నిశ్చయింపఁగ రానిన్నిభరంపు
రయమునఁ గార్తుకభ్రమణంబు నెరయంగ నన్ని నుండలమున నమరుమంట
లివి యనఁ దగుతూపు లెన్నంగఁ బెక్కులు పరఁగించి పూషనిఁ బ్రక్షతాంగుఁ

తే. జేయ నాతఁడు ధైర్యంబు సిక్కిబట్టి
తనదువెంపును బేరును దలఁచి నిలిచి
యహితుఁ బ్రతిబాణముల నొంచునగ్గలికకు
నదృఢము నొంది రుభయసైన్యములవారు. 8౫

ఉ. ఒండొరు నేయుసాయకము టక్కున నిద్దలు ద్రుంపఁగా సము
చ్చండములై కరం బెసఁగుశబ్దములు వెసఁ దాకి క్రొమ్మెనల్
మండఁగ నుజ్జ్వలొల్కములమాడ్కిఁ దలిర్చుమహోగ్రకీలలు
న్నిండి వియద్ధిగంతధరణీతలమధ్యము మ్రొంగె సర్వమున్.

క. కోపించి హయగ్రీవుడు, చాపముఁ గేతువును నఱకి సారధి హరులకా
వే పడనేసిన విరధుం, డై పఱచెం బూషుఁడాసురావళి యార్వన్. 87

వ. శంబరుండును ద్వాదశారత్ని దైర్ఘ్యప్రచండం బగుకోదండంబున నక్షదండప్రమా
ణంబు లగుబాణంబులు భగునిమీఁద నిగుడించె నతండును విశ్వకర్షనిర్మితం
బగుకార్తుకంబున నిర్భక్తంబు లయిన రిపుసత్త్వాపహాసాయకంబుల నయ్యసుర
వరుశరీరం బంతయుం గప్పె వారిరువురుఁ బరస్పరశరనికరవిదళితాంగులై చైత్ర
సమయకుసుమితంబు లగుకింశుకంబులకుం బాటి యగుచు నెత్తుటం దోఁగి
మగంటిమి నొండొరులకు వట్టపడక పోరుచుండ నప్రమేయం బగుమాయ నెక్కు
డగుడై తేయుండు మాయ గావింపం దొడంగి. 88

క. హరులఁ బరిమార్చి సారధి, బొరిగొని కేతనము నఱకి భూరిశరంబుల్
వరపి పరిపంధిదేహం, బరవ్రేలఁడు తెఱపి లేనియట్లుగఁ జేసెన్. 89

వ. అనంతరంబ యదృశ్యుం డై యాకసంబున నార్చి క్రమ్మఱ దృశ్యమూర్తి యై
మహితలంబున నిలిచి వెలుచం బగతుబాణంబులచేత నచేతనుం డైన యట్లు
కొంతవడి యుండి యంతన తెలిసి యైరావణారూఢుం డైన దివిజపతితెఱంగునం
దోచి యాలోనన పర్వతప్రమాణఘోరంబు లగుశరీరంబులు నూలు దాల్చి
యెల్లదెసలు దాన యై పొడసూపి యుడిగి ప్రాదేశమాత్రం బగుగాత్రంబున
నుజ్జ్వలుం డై యెగసి జలధరంబు చందంబున నుదారంబు లగునాకారంబు లనే
కంబులు గైకొని తిర్యగూర్ధ్వసంచారంబుల గర్జిల్లి విలయకాలంపువానపగిదిం
గురిసి యవ్విధంబు మాని సంవర్తవైశ్వానరు వడువున బెడిదంపుమంటలం బేర్చి
యేర్చి శతమస్తకుండును శతోదరుండును శతసహస్రబాహుండును నై పోరి
యెదిరి సేనలవలనం జనుదెంచు శస్త్రాస్త్రపరంపర లెల్లను మ్రింగుచుం దనకుం
దగినయట్టి మహారథం బెక్కి వివిధాయుధంబుల యుద్ధంబు సేసి గంధర్వనగరంబు
పగిది నక్కడన యంతర్ధానంబు నొంది యాత్మీయరూపంబున నెప్పటి యరదంబు
పయిం గానఁబడి విరోధి నతినిరోధి శరనికరంబులం బొదివిన. 90

క. అతఁడు వెఱచఱచి లజ్జయు, ధృతియును బోవిడిచి పఱచి దేవేంద్రుని ను
న్నతశౌర్యుఁ జేరి యొదిఁగెను, దితిసుతనైన్యంబు లార్వ దెస లద్రువంగన్. 91

— శరభశలభు లను దైత్యులు సూర్యచంద్రులతో మహాయుద్ధంబు చేయుట —

వ. శరభశలభు లను దైత్యు లత్యుగ్రసాయకంబుల సూర్యశశాంకుల శరీరంబులు
నించినం గోపించి యందుఁ జందురుండు. 92

క. ఆయిరువురకాయంబులు, నాయతహిమరూపదారుణాస్త్రంబులపై
యై యుడిగి పడఁగఁజేసి య, జేయుండై కవిసె దైత్యసేనలమీఁదన్. 93

- సీ. కవిసి నీహారంబుఁ గదియింప నొడవులు ముడిగియు డస్సియు మూర్ఛిలియును
హయవారణస్యందనావలిపై నుండలేక యారోహకు ల్బ్రదికి గూల
నెక్కడెక్కడఁబోయె నక్కడె యెల్లను దావాగ్ని త్రొక్కినదావభూమి
క్రమమునఁ బొడివొడిగాఁ గాలమృత్యువుఁ జూచిన ట్లసురలు చూచి తలరఁ
- తే. బ్రళయసమయంబునం దుగ్రభంగి జీవ, పశుగణంబుల సమయించు పశుపతియునుఁ
బోలే నాభీలదుస్సహలీల యెసఁగఁ, జల్లఁజంపయ్యెఁ జంద్రుఁడు శత్రుతతికి. 94
- వ. అట్టియెడ రెండు సేనలయందును నుదటు గల పోటరు లామనికాలంబు మేపు
క్రొవ్వున మందలయందఁ గడంగినలిరేఁగి తొడంగు వృషభంబులుం బోలే దర్పించి
తలపడిన నధికసంకులం బయ్యె నందుఁ బలుపురమీఁద నొక్కరుండును నొక్కని
మీఁదం బలుపురును బలుపురు పలుపురమీఁదనుం గవిసి పోట్లాడ ననోన్యన్య
శస్త్రపాతంబులవలన నంగకంకటంబులు చినిగియు శిరస్త్రాణంబు లెడలియుఁ బరిక్షి
తాంగులగువారును రథ్యంబులు మడిసియు సారథులు వడయును విరళులై వెడంగు
పడువారును విండ్లు విఱిగియు ఖడ్గాదిసాధనంబులు సమసియుఁ జేయునదిలేక
చేడ్వడువారునుఁ గాలుసేయుఁ దునిసియు నవయవంబులు వ్రస్సియుఁ దృక్తజీవితు
లగువారును నానాభూషణస్థానంబులం బ్రదీప్తబాణంబులు గాఁడి చందనోత్తిత
వక్షంబులు మేదోమాంసపసావిసరంబులబ్రుంగి హాసితోల్లసితవదనంబుల బహుళ
రుధిరంబులు గ్రక్కి కూలియు లీలావికాసంబున భాసిల్లువారు నగుచు నార్పులుఁ
బెడబొబ్బలుం దూర్యరవంబులుఁ దర్జనంబులుఁ బొగడ్డలు నెసంగఁ గోలా
హలమయంబు లగు చోట్లును దూళిబ్రుంగి మడంగి మ్రగ్గి మడిసి యులిపు
లడఁగి పాడువాలు ప్రదేశంబులును గరినరతురగక శేబరంబులుఁ గరాళంబు లయి
కీలాలంబులు కాలువ లై మాంసకర్దమంబుల దుర్దమంబు లై దుర్దర్శనంబు లగు
నెడలు నై మహారణంబు ప్రవర్తిల్లుచుండ. 95
- క. ఉరవడి విష్వక్సేనుని, యురస్థలమునందుఁ బొనిపె నొకశరము రిపూ
త్కరతిమిరవిరోచనుఁ డగు, విరోచనుఁడు దానఁ గనలి విబుధోత్తముఁడున్. 96
- తే. నవశరంబుల నొంచె దానపునిదేహ, మాతఁ డాజ్యాహుతులఁ బేర్చునధ్వరాగ్ని
పగిది నుద్దీప్తుడయి యెడుబాణముల వి,రోధిసర్వమర్తంబులు గ్రుచ్చుటయును.
- క. సాధ్యుఁడు మూర్ఛమునిఁగి రథ, మధ్యంబున వ్రాలి వేగమ ప్రబుద్ధండై
యథార్థరాధనముద్యమ, సిద్ధద్బలుఁ డగుచు నేనె శితవిశిఖంబుల్. 98
- ఉ. ఆతనిచెల్లు గైకొనక యయ్యసురేంద్రుఁడు తద్బలంబుపై
నాతతకార్తుకధ్వనిత మష్టదిగంతవిభేదిగా శర
వ్రాతము నించుచుం గడఁగి వారణఘోటరథస్థమ స్తముల్
భూతల మంతయుం దఱచుప్రోవులు చేసె భయంకరోద్ధతిన్. 99

తే. దొరలు గడిమి విష్వక్సేనుతోడఁగూడి, భీతకోటి నాశ్వాసించి పేర్చి సర్వ
సైన్యములఁ బురికొల్పి యాశక్తుమీఁదఁ, దెచ్చి క్రమ్మఱఁ దల పెట్టిరచ్చెరువుగ.

వ. అమృతహేమధంబున నసాధ్య యగు సాధ్యధ్వజిని నుద్ధతద్విరదబృంహితంబులు
బహుళహయ హేషితంబులుం బ్రధితరథ నేమినినదంబులుఁ బ్రకటభటసింహనా
దంబులు నుద్దండకోదండవిస్ఫారంబులు విశంకటశంఖధ్వనంబులు నుదారభేరి
నిస్సాణరావంబులు నొక్కటి యై బ్రహ్మాండకర్పరదళనదర్పంబునఁ జెలంగె శరం
బులుఁ దోమరంబులు శక్తులు గదలును గరవాలంబులు భిండివాలంబులుఁ బరి
ఘంబులుఁ బరశువులు మఱియును బహువిధంబు లగు నాయుధంబులు శూరనికర
కరోచ్చలితంబు లయి సముచ్చండరోచులం జండకరసహస్రవిస్రంసనం బొనర్చె
నాభీలం బగు ధూళిజాలంబు సకలమాలిన్యకారి యై యంధకారంబు ననుకరించె
నట్లు దారుణం బగు వైరుల యాక్రమణంబు సైరింపక విరోచనుండు. 101

— విరోచనుండు విష్వక్సేనప్రముఖదేవతలతో మార్కొని ఘోరయుద్ధంబు చేయుట —

క. అసితఫణిభీషణం బగు, నసి చేకొని యాయతమగు నంసమున నమ
ర్చి సముద్ధతి నరదము డిగి, మసరుకవిసి కదిసె మారి మసఁగినభంగిన్. 102

వ. ఇవిధంబునం గడంగి. 103

సీ. ధనువులు దెగవ్రేసి తనువులు దెగవ్రేసి శిరములు దెగవ్రేసి కరములోలిఁ
దెగవ్రేసి పడగలు దెగవ్రేసి గొడుగులు దెగవ్రేసి రథములు ద్రెవ్వవ్రేసి
కరులఁ ద్రెవ్వఁగవ్రేసి హరులఁ ద్రెవ్వఁగవ్రేసి రథికుల వ్రేసి సారథుల వ్రేసి
యాశ్వికతతి వ్రేసి హస్తీకావలీ వ్రేసి భటసమూహము వ్రేసి బల మెల్లర్ప

తే. నెచటికేనియు నుటికి యెందేనిఁ జొచ్చు, యెట్టివానిని మిగిలి యెట్లేనిఁ జేసి
వేయుదెఱఁగులఁజిత్రంపువిన్ననువులఁ, జంపె నొప్పించెఁ బటపె నిర్జరబలముల.

వ. ఇబ్బంగి నపహతనేనుం డై విష్వక్సేనుండు పలాయనంబ పరాయణంబుగాఁ
బాటించె దత్సహాయులు నని జాడన యరిగిరి కుజంభుం డంశునిం బెక్కు బాణం
బులఁ బరిక్షిణప్రాణునిం జేసిన నయ్యాదిత్యుండు తన చుట్లం బన్నిన నగంబులుం
బోని నాగంబులం బదివే లతనిపైఁ బురికొల్పిన నవి ప్రళయకాలకాళికా
కరోరంబు లై ఘోరగర్జాతర్జనంబుతోడ నడరిన నాహిరణ్యకశిపు నందనుండు
గదాహస్తం దై రథంబు డిగ్గి. 105

క. శతమన్యుండు శతకోటి, శతపక్షతులుగ నమర్చి శైలముల మహి
పతిలములు నేయుపగిదిని, మతంగజప్రతి నెల్ల మడియించె వెసన్. 106

తే. అంశునరదంబు దెసకునై యాది గొనిన, నతఁడు నిలువంగ వెఱచి సురాధినాథు
దెసకు సురిఁగె రయంబునఁ దేరుడిగ్గి, యసురపారివుచ్చెఁ దరవారి నహితబలము,

- క. అశ్వినులమీఁద వృత్రుఁడు, నిశ్వభయదభంగిఁ దీవ్ర విశిఖంబులు ప
త్రశ్వసనచలితఘనచయ, శశ్వత్ప్రసరముగఁ బఱపె సమదస్ఫూర్తిన్. 108
- వ. తదీయసహాయ, లై తాఁకిన యక్షరాక్షసవరులం దునిమి తూటాడిన నెవ్వరు
నతనిఁ దేటిచూడను లేరైరి నాసత్యు లిద్దఱలోన నొక్కరుండు శూలంబున
వైచె నన్యుండు శరంబులు మూట నతని పార్శ్వంబును భేదించె నట్ల ప్రతిభట
ప్రహారంబున నొక్కింత సుక్కి యారక్కసుండు గదాదండంబు గైకొని
యాయితంబుగాఁ బట్టి బెట్టు వైచిన. 109
- తే. కాలదండంబుక్రియవచ్చుగదకుఁ దలఁకి, కైదువులువైచిరథములొక్కటఁదొలంగి
వేల్పువెజ్జలు తమ¹వేగవిద్యలెల్ల, మెఱసిపఱచిరి శక్తు సమీపమునకు. 110
- క. భీముఁ డనువేరి దుద్రుని, భీమపరాక్రముఁడు కేళి పృథుబాణస్త్రో
తోమగ్నుఁడేయ నాతం, డామెయి సరకుగొన కడరి యద్భుతలిల్. 111
- వ. శక్తిగదాపట్టిసత్రి శూలంబుల నోలిన నొప్పించె దదీయానుచరు లగుపారిషదుల
సంఖ్య లడరి దైతేయులం బొదివిరి వారిప్రాపున నమరు లనేకులు గడంగిరి
దివిజోత్సాహంబు నై రింపక కేళికిం దోడ్పడి దానవాసీకంబులు గ్రందం దటిమి
రట్టియెడఁ బెంఘాళి యెగసిన నెదిరివారు దమవారిని నెటుంగరాక కొండొక
సేపు రెండు దెఱంగులవారు తార కయ్యంబు సేయనొయ్యనం గ్రమంబునం
దొరుగు నెత్తురులు ధరణీతలంబు సంసిక్తంబుఁ గావింప సువ్యక్తదర్శను లయి
వేర్చివిచ్చలవిడిం బెనంగి రందు. 112
- క. రుద్రానుచరులు తద్దయు, రౌద్రు లయి విరోధితతులు త్రవ్వఁగ సమరం
బుద్రిక్త మయ్యె నసురలు, విద్రుతు లయి రెల్లదెసల విహ్వలభంగిన్. 113
- వ. అట్టి నిజసైన్యంబు దైన్యంబు సూచి కేళి యక్లేశఁబున నిలిచి వజ్రాస్త్రం జేసిన.
- క. పారిషదులకు నసురలకు, నై రింపఁగ రానికడిఁదిసమరం బయ్యెం
బోర నొకటికిని నేరక, యూరక భీముండు చూచుచుండె వికలుఁ డై. 115
- వ. వృషపర్వుడు తన బలంబులనెల్లను విశ్వగోముఖ్యుం డగు నిష్కంఘండు
భంగించుచుండ నంతంతం గని సారధి నద్దెసం దేరు వఱపం బనిచి బెట్టు దాఁకిన
నతసితోడన దైత్యునై న్యంబులు గదలి ప్రత్యర్థిం జొట్టుముట్టిన సమర్థంబునందు.
- క. నిష్కంపహృదయుండై వెస, నిష్కంఘుఁడు ప్రౌఢచాపనిర్తు కశరా
విష్కారంబులు గగనప, రిష్కారంబులుగ రౌద్ర రేఖ వహించెన్. 117
- క. ఆతనిప్రాపున దిఁ జ, వ్రాతము లభిముఖము లగుచు వచ్చి కడిమిమై
దైతేయుఁతో సంగ్రా, ఘాతం బొనరించ హేతికల్పన లమరన్. 118
- క. శైల నిభుని నిష్కంఘుని, గాలాభ్రస్ఫురణ్మూర్తి గలవృషపర్వుం
డాంబున సాయకథా, రాళం బగువృష్టి నిర్భరంబుగ ముంచెన్. 119

- మ. తననై న్యంబులఁ గాచుచున్ రథగతుల్ థాత్రీసముత్కంపముం
బొనరింపంగ సమిద్ధహవ్యవహుఁడుం బోలెం బ్రసీప్తాకృతిన్
దనుజశ్రేష్ఠుఁడు ప్రత్యసీకముల నుద్దామాస్త్రదాహంబునన్
జనితోద్దాహత నొండఁ జేసెఁ ద్రిగజత్సంహోభసంపాదియై. 120
- ఉ. దేవతలున్ రథాశ్వగజతీవ్రచమూనివహంబుతోఁ గడున్
లావునఁ బూని దానవకులప్రభుపైఁ బటు హేతిదీధితి
వ్యావృతదిగ్విభాగముగ వారక క్రమ్మిన నాతఁ డుద్భట
భూవికృతాస్యుడై యరదమున్ వెస డిగ్గి భుజాబలోద్ధతిన్. 121
- ప. ఉదగ్రశాఖం బగు శాఖ యొక్కటి వెఱికి యుఱికి నులుపం దొడంగినం దలరి
దివిజులు దలలు వీడం దొడవు లూడ వలువలు సడల నొడల్లు వడంక మగుడి
మగుడి చూచుచుం గనుకని పఱచిరి నిష్కంపుండును జేయునది లేక చూచు
చుండె వృషపర్వుండు మగుడి రథం బెక్కి. 122
- క. జ్యోరవములు రోదోంతర, పూరణ మొనరింపఁ దీవ్రభూరిశరౌఘం
బారిపుపై నడరించె మహారోషత నతఁడు వేటులాడుచు నుండెన్. 123
- ప్రహ్లాదుండు సకలనైస్యసమేతుం డై యమునితో మహాయుద్ధంబుచేయుట —
- ప. ప్రహ్లాదుండు దండధరు నెదుర్చువాఁ డై భార్గవు రావించి విజయావహం బగు
క్రియానివహం బభ్యర్థించిన నతండు నియతుం డై యభిమతహుతంబుల హుతా
శను నర్పితుం జేసి యధర్వంబు లగుజవ్యంబులు జపియించె నతని శిష్యులు పది
వేవురు గురుశాసనంబున సఖిలజై త్రమంత్రంబుల నాదితిజపతి తేజంబునకు నుత్తేజం
బొనర్చిరి తదభిమంత్రితమాల్యభూషణాదుల నలంకృతుం డై విజయాశీ
ర్వాదంబులు గైకొని యాపిరణ్యకశిపు తనయుండు పిరణ్యప్రముఖప్రభూత
దానంబుల థాత్రీదివిజులం ప్రీతులం జేసి రథం బెక్కి తదీయబాంధవులు
దత్సమాను లనేకు లవిధంబునన యనుష్ఠితకల్యాణు లై వచ్చి యమృహారథం
బరివేష్టించిరి డెబ్బదివేల రథంబులు నన్నియ యేనుంగులు లక్షలకొలందులు
ఘోటకంబులు నపరిమితపదాతులుం గల బలంబులు మోహరించి యంతటికిం
గాలనేమి నగ్రణిఁ గావించిన నవ్వీరుండు భేరీసహస్రంబుల శంఖపణవకాహశశత
సహస్రంబుల నమరు చండస్వనంబుల నజాండంబు పరియలై పడు ననుభీతి భూతం
బుల చేతోగతుల నుత్పాదింప నుత్పాతపవనప్రేరణదుర్నివారం బగువారిధి
యుంబోలె నడచి యిరుగెలంకుల యోధులం గనుంగొని యిట్లనియె. 124
- క. కడుఁ బెద్దగాలమున కిప్పుడు గలిగెను సురలతోడిపోరు కడు వెసన్
బొడిచెద నొడిచెద నహితుల, నుడుగక నాచేయి చూచుచుండుండు మీరల్.

తే. తొంటిరణములఁ జచ్చి పుత్రులు గలిగియు, లేనివారయి యున్నట్టి దానపులకు
నేడు మా దుర్గర నెత్తురునీటఁ బలల, పిండములు గల్గుఁగాత సంప్రీతవిధులు. 126

మ. బలపాదక్షతి ఖిట్టుఁ బల్లము సమీభాషంబునం బొంది ని
ర్గళదస్త్రోదక సేకముం బడసి మాంగల్యసిథిం బొల్పు భూ
స్థిపై నేడు శయించుఁగాత బలవత్కాకోలకల్పానలో
జ్వలమత్సాయకసర్పదప్టదివిషత్సంభూతతుంగంగముల్. 127

ఉ. తప్పులు వెట్టివెట్టి వివిధం బగుప్రాణిగణంబు నొక్కమై
ముప్పిరిగొన్నదర్పబలమోహములెందునుఁ బట్ట లేక వే
యొప్పములం బొరిం బలుచు నుద్ధతుఁ బ్రేతపతిఁ వధించి నే
డొప్పుగ విశ్వముం బ్రియరసోత్కటలీలఁ దలిర్పఁ జేసెదన్. 128

ఉ. అక్షయబాణతూణములు నగ్రిమకార్డుకముం దపంబునఁ
లక్షణయు క్తితోఁ బడసినాఁడ బలీంద్రుని ప్రీతిచేతకై
శిక్షితవిద్య యంతయుఁ బ్రసిద్ధిగఁ జూపెద నేడు నేను దు
ష్ప్రేక్షుఁడ నయ్యెదన్ సురల నెవ్వరు శక్తులు న న్నెదుర్పగన్. 129

ఉ. మీరును నేవిచారములు మిన్నక సేయక తెంపు మీఱ నా
చేరువ రండు గెల్పుటకు శ్రీయును గీర్తియు ముక్తియుఁ దుదిం
జేరు రణప్రయత్నవిధి సెన్నటిఁబోవునె యజ్ఞదానసం
భారఫలంబులున్ సదృశభంగులె వీరులుపొందుపేర్చికిన్. 130

తే. అనిన నందఱుఁ దగుభంగి నతఁడు మెచ్చు, విక్రమోక్తులు బహుభంగి విస్తరించి
రమ్మహానేన యొప్పె మేఘాభిగమవి, వర్ధితామరతటినీ ప్రవాహలీల. 131

సీ. ప్రహ్లాదతనయులు బహువిధాయుధకళాకుశలులు నిగమాదివిశదవిద్య
లన్నిటఁ బొరగు లద్వంశతయాజు లంచితసత్యశౌచాభిరతులు
బ్రాహ్మణప్రియులు సత్పాత్రమహాదాను లహితనిర్మథనకరై కధుర్యు
లెందఱే గలరు వారెల్ల నప్పుడు సితగంధమాల్యాంబరకనకరత్న

తే. భూషితాంగులై కైదుపుల్ పొలుపుమిగులఁ, గరిహయస్యందనోదీర్ణగతులెసంగ
వచ్చి తండ్రికి బొడసూపి యచ్చెరువగు, తెగువ వారిరి మూఁక లుత్సేక మొంద.

వ. ఇట్లు చుట్టి బెట్టిదంపుటురవడిం బేర్చు కార్చిచ్చుకరణి నడరి దనుజబలంబు వైవ
స్వత నైన్యంబు తొడరి తలపడియె ప్రహ్లాదండు నేనలకుం దలకడచి యెక్క
డెక్కడ యని యక్కమలమిత్రపుత్రునిం దాకి యుక్కునం బెక్కుమ్ములం
బొదివె జముని పరివారం బగు వివిధవ్యాధి సముదయంబు సాకారం బై కింకర
వికరంబు మున్నుగాఁ బగతురం దొడరి పెనంగం దొడంగె నప్పుడు. 133

- మ. యమనై న్యంబులచేత దానవులు దైత్యానీకదర్పంబునన్
 శమనాగ్రేసరులున్ విభగ్నవిహితస్త్రావధూతక్షత
 శ్రమితక్షోభితమూర్ఛితావదళితస్థాయాంగులై యాహవ
 క్షమ నెల్లన్ బహురక్తమాంసకలితంగా జేసి రస్త్రావళిన్. 134
- క. కాలుఁడు దైతేయుండును, గాలాంబుదయుగముభంగిఁ గాంచనమణిచి
 త్రాలగ్నచాపు లయి శర, జాలసలిలవృష్టి గురిసి సలిపిరి రణమున్. 135
- మ. శరము ల్పాణముఖంబునం దిగుచుట ల్సంధించుటల్ కర్షణం
 బరుదారంగ నొనర్చుట ల్విడుచుట ల్సాటోపవేగంబులం
 బరికింపంగ వశంబుగాక పరిధీభావంబునం జూఁముల్
 పరపం జూచ్చిరి వార లిద్దలు సమప్రక్రాంతబాహుద్ధతిన్. 136
- క. పిడుగులగతి నొండొరుపైఁ, బడుబాణంబులయసహ్యపాతంబుల క
 యొడ్డళుల యొర్చెంగా కె, క్కడఁ గలుగుం దత్సమానకాతన్యంబుల్. 137
- క. ఎడసొచ్చి యుభయబలములఁ, బొడివొడినేయుచు దిగంతములు మూఢముగా
 నడరుచు మెఱుఁగెక్కినరుచు, లడరుచుఁ గలుకెక్కె వారియస్త్రోద్దయముల్. 138
- క. లే దెన్నగ మును నేడును, లే దిటమీఁదటను లేదు లే దని పోల్పం
 గా దీనికి నెన యని ప్రహ్లాదయములపోరు మెచ్చి రంబరచారుల్. 139
- వ. అంత నంతకంతకు నంతకుండు పరిశ్రాంతసత్త్వం డగుచు వచ్చె సత్త్వాధికుం
 డగుట నసురోత్తము మానసశారీరవృత్తంబులు భేదాయత్తంబులు గాకుండె
 నయ్యంతరం బెఱింగి కృతాంతసారథి రథం బప్రకాంతంబు నేనెఁ బ్రహ్లాదుం
 డాత్మగతంబున. 140
- క. తనువుగలయాత్మ లెల్లన్, దనవశమునఁ దనరుదండధరుఁ డిట్లు విచే
 తనుఁ డయ్యె మద్భుజాఘా, తన కింతియచాలు మేటితన మని యెలమిన్. 141
- క. ఆతని వెనుకొన నొల్లక, యాతత మగురథము దేవతానీకముపై
 సూతునిఁ బటపఁగఁ బనిచి సు, శాతశరవ్రాతపాతచలితము చేసెన్. 142

— అసుప్లాదుండు కుబేరం దలపడి సంగ్రామంబు భీమంబుగాఁ జేయుట —

- వ. తదీయానుజుం డగు నసుప్లాదుండు కుబేరం దొడరి పోరునెడం బెక్కండ్రు
 యోధవీరులు రథతురంగమాతంగబహుళపతాకినీ సమేతంబుగాఁ బరికిం బాసట
 యైన నతం డందఱు దునుమాడి సమరధరణి రుధిరధారావర్షంబున నభిషేకించిన.
- క. కినిసి ధననాథుఁ డాతని, ననవరతశరౌఘమగ్నుఁ డగునట్లుగఁ దా
 నొనరింపఁగ నరదము డిగి, దనుజుం డొకతరువు వెఱికి దర్పస్ఫూర్తిన్. 144
- క. పౌలస్త్యురథాశ్వంబులఁ, గూలఁగ వ్రేయుటయు నట్టిఘోరక్రియకుం
 జాలఁగ మెచ్చుచు నులివా, చాలంబై యార్చె దైత్యునై న్యం బెల్లన్. 145

వ. వేటొక్క రథం బెక్కి ముక్కంటినెచ్చెలి చిచ్చుటపిడుగులకు సంగడంబగు కడింది
యమ్ముల నమ్మహాసత్త్వ నేయుటయు నతండు పర్వతప్రమాణం బగుపామాణం
బొక్కటై త్రియహితుపై వైచిన. 146

మ. గద సేతం గొని శీఘ్రలంఘనకళాకల్పజ్ఞుడై పాసె న
ర్థదుః డాటాయి హయధ్వజప్రతీతితోఁ దత్స్వందనం బంతయుం
జదియం దీవ్రరయంబునం బడియె యక్షశ్రేష్ఠుఁ డొండ్డొక్కచోఁ
బదిలంబారంగ నిల్చి పిల్చె ననికిం బ్రత్యర్థి¹నన్వర్థియై. 147

క. దితిసుతుఁడును వేటొకఁడు, ర్వతశిఖరము బెఱికికొనిజవంబున నలకా
పతిపైఁ బటతెంచిన గద, నతఁ డతనియురంబు వైచె నతిరాద్రముగన్. 148

క. ²వ్రేటును సరకుగొనక గిరి, కూటంబునఁ బ్రహతుఁ జేసె గుహ్యకవిభు న
మ్మేటిమగఁ డతఁడు మూర్ఖా, ³సిగ్గిటితచ్చైతన్యుడై వసుంధరఁ బడియెన్. 149

వ. ఆలోన నతిరయంబునం దదాప్తు లగు యక్షరాక్షససేరు లందఱుం బటతెంచి పరి
వేష్టించి యతని నహితుని కగపక్షకుండం బరిరక్షణం బొనర్చి రాక్షసంబున నేకపింగ
ళుండు జడను దొఱంగి లేచి నిలిచి నింగియు దెసలు నద్రువ నార్చె నిట్లు మహా
చలశృంగలాడితాంగుం డయ్యును భగ్నంబు నొందని యతని నవధ్యుంగా
నెఱింగి దైత్యు లెవ్వరుం గోల్తలనేయక తొలంగినం గని పురికొల్పికొని కాల
నేమి సునేమి మహానేమినామంబులం గల యనుచరులతోడం గూడ ననుష్ఠా
దుండు దలపడినం గుజేరునిపై నికుల మార్కొని రయ్యిరువాఁగునకు శక్తిగదా
ముసలప్రాసపరిఘపరశ్వథాదుల గిరిశిఖరశిలావృక్షకాష్ఠంబుల బాహుముష్టినభి
దంతంబుల నతిఘోరంబు లగు సంప్రహారంబులు ప్రవర్తిల్లె నప్పుడు. 150

చ. గదగొని రాజరా జడరెఁ గ్రవ్వుట శాత్రవుమీఁద నాతఁడుక
గదగొని తీవ్రుడై యెదురుగా నడతెంచె నతండు వ్రేసె నా
గద నది నుగ్గుగా నడచె గ్రక్కున నాత్మగదాహతిం బలం
బొదవఁగ దానవేంద్రుఁడు సురోత్కర మొక్కట పిచ్చలింపఁగాన్. 151

వ. కిన్నరేశ్వరుం డొక్క గదఁ గొని నిలిచిన ననుష్ఠాదుండు చేతిగద యురివి కొండ
చఱి వ్రయ్యవాపి పుచ్చుకొని దీనం బగతుం బొరివుత్తు ననుచుం బ్రళయపర్వ
తాపహారి యగు మహాసమీరుండపోలే దారుణరయంబునం బటతేరం
గనుంగొని. 152

క. దనుజులకు మేలుచేయును, ననిమిషులకుఁ గీడుపాటు నగుచుండుట నె
మ్మనమున నూహించి తలఁకి, ధనదుండు దొలంగె నాప్తతతియుందానున్. 153

సీ. జితకాశి యగు విప్రచిత్తి పశ్చిమదిశానాథునిఁ దీవ్రబాణములఁ బొదివి
ప్రళయకాలమునాఁటిభానుదీప్తుఁడోలే ⁴సర్వసత్వాల్లి శోషణముఁ జేయ

నతనియస్త్రముల విహ్వలుండై జలేశుండు కర్తవ్యమేమియుఁ గానఁ డయ్యె
నగ్నిమండలచండమై మండు దైత్యునాననమును దేటి చూడను వశంబు

ఆ. గాకయుండె నట్లు కడు నుగ్రుండై యసు, రోత్తముండు వరుణు నునుటుగొందు
నింకఁ దడవునేయనేటికి నని యొక్క, పరిఘ మెత్తుకొనియె బలము మెఱయ.

వ. అమృతపరిఘంబు కేలం గొని త్రిపునప్పుడు సప్తపదస్కంధసప్తమునిపప్తాశ్వ
సుధాకరగ్రహనక్షత్రదివ్య విమానమేఘచయమండితం బగు గగనమండలం
బంతయు నదభ్రభ్రమితం బైనయట్లుండె నట్టి యాయుధంబు వూచి యతండు
వరుణముందటి నైన్యంబులం బొడిసేసి యతనిని ప్రేసినఁ దదీయగాత్రస్పర్శనం
బున నది తుత్తుము రయ్యెఁ దచ్చకలంబులు ఖద్యోతంబులపోలిక నెల్ల దెసలం
జెదరె నట్టివ్రేటున నిశ్చలుం డైయున్న ప్రాచేశసుచేతనాస్థైర్యశరీరశక్తి విభవం
బులు సకలభూతంబులుం బ్రశంసించె నంత.

155

తే. సప్తపాతాళపతు లగుసర్పపతుల, నెల్లఁ గనుఁగొని యాదోగజేశ్వరుండు
పనిచె బ్రత్యర్థిఁ దలపడి ప్రకటసత్త్వ, మంతయునుజూపుఁ డని పేర్చి యతిశయిల్ల.

క. వీలిక పనుచుటయు విష, జ్వాలోత్కటదంష్ట్ర లతులశస్త్రంబులుగాఁ
గాలాగ్నిచ్చటలకరణి, వాలి కడగె నురగతతు లవష్టంభమునన్.

157

వ. విప్రచిత్తి యవ్విధంబునకు నల్ల నగుచు గారుడం బగునస్త్రంబు ప్రయోగించిన
ననేకంబు లగు గరుడాకారసాయకంబు లడరి ఘోరవిదారణం బొనర్చి సంగ
రోర్వి దర్వికరశరీరశకలంబులం గప్పెఁ దదనంతరంబ.

158

మ. తనకుం జేయఁగఁ గల్గుభృత్యు లరివోర్ధ్వంబుచే మ్రగ్గఁగాఁ
గని చిత్తంబున స్రుక్కియుం గడఁక డక్కంజాల కబ్ధిప్రభుం
డనిరోఢోద్ధతబాణవేగమున దైత్యాధీశ్వరున్ ముంచె నా
తని నాతండును నొంచె జాపధరుండై తత్తుల్యబాణావలిన్.

159

క. వరుణుండు విప్రచిత్తియు, దుర మొనరింపంగ నొక్క తూకున శౌర్యం
బరుడై చెల్లఁగ దైత్యుండు, పరిభవముగఁ దలఁచె నట్టిభావము తనకున్.

160

వ. అట్టి మత్సరంబునం దోడ్దొన వర్ధిల్లు నుద్ధతిం బ్రదీప్తమానప్రాణుం డగుపూర్వ
గీర్వాణు గర్వంబుచేత నెత్తువడి వడిచెడి వరుణుం డపసరణంబ శరణంబుగా శత
మఘుం డున్న దిక్కునకు నరిగె నతనితోడన సైన్యంబులుం జనియె నివ్విధంబున.

క. వసురుద్రాదిత్యాదులు, ప్రసభంబున రిపులచేతఁ బరిభవభూరి
వ్యసనము నొందుటఁ గనుఁగొని, యసహాయుం డగ్ని దేవుఁ డతిరోషమునన్.

162

వ. ఆత్మగతంబున,

163

తే. అమరులకు నేన దిక్కు హవ్యములు మోచి

పెట్టి పోషింతు నిటు కీడు పుట్టినప్పు

డగునె యొప్పరికింప నామగడిమియును

వేడిమియుఁ జూపి పరిమార్తు విమతతతుల.

164

— ౧౦ అగ్ని దేవుండు సంరంభవిజృంభితుం డై దైత్యునై న్యంబులనెల్ల దైత్యంబు నొందించుట —

వ. అని తలంచి లోహితవాహనంబును వాయుచక్రంబును ధూమధ్వజంబును నర్చి
ర్షయంబును నగురథం బెక్కి రక్తవర్ణంబును బిశంగకేశశ్శత్రుతనూరుహంబును
నగుదేహంబు దనరారం దై జనంబు లగు నాయుధంబులు ధరియించి నిజోత్సా
హంబునకు నమర్త్యులు సంతసిల్ల మునులు ప్రస్తుతింప నడరి దైత్యునై న్యంబుఁ
జొచ్చి యొక్కొక్క మొత్తంబున వేలు పదివేలు లక్ష యను సంఖ్యలం గలదాన
వులఁ బ్రేల్పం దొడంగెఁ దదీయసఖుం డగుజగత్పాణిండు ప్రతిభటప్రాణహారి
యగురథసంబునఁ జెలికానికడిమికిం దోడ్పడియే నంత నెల్ల దెసల నాభీలంబు
లగుకీలంబులు రథంబులం దొడరి చక్రకూబరకేతనయుగ త్రివేణకంబుల
నుద్ధాతేధూమంబు లై యెసంగి యస్త్రధనుగకవచంబులు సమరి ఖడ్గతురికాదు లతి
దాహభంగురంబులుగా నొనర్చి కరులం బొదివి కర్ణరంధ్రంబులు సొచ్చి కర
వివరంబులు దూఱి దంతంబులు గమల్చి కఙ్కృకుధప్రముఖంబులు సుఱసుఱ
పుచ్చి తురగంబులం దగిలి మోరలు నటికి బంధురస్కంధకేసరపుచ్చురోమవల్ల
రుల బెరసి వీచు లెరియించి మహాశరీరు లగువీరుల నరికట్టి మకుటకేశవస్త్ర
మాల్యంబులు పొడవడంచి చర్మమాంసాస్థిమేదోవసామజ్జ లొక్కటిగాఁ గలంచి
సమరభూమి యంతయు సంతప్తమేదోమజ్జా ప్రవాహాబహుళంబుఁ గావించె
నివ్విధంబునం గల్పాంతకల్పం బగు మహాదహనవిహారంబునకు సమస్తభూతం
బులు భీతిభ్రాంతంబు లయ్యె దనుజులు తల్లడిల్లి పెల్లెసఁగు నార్తస్వనంబులతోడ
మయశంబరుల మఱుంగు సొచ్చి రది యంతయుం గనుంగొని.

165

క. పర్జన్యవరుణమాయా, సర్జన మొనరించి వారు సమధికయత్నం

బూరితముగ నయ్యనలుని, భర్జనశక్తి యడఁగించి పరఁగిరి కడిమిన్.

166

తే. అసురవర్మలమాయల నగ్ని దేవు, కడఁక పొనుపడఁ దొడఁగుట గని రయమున
దేవమంత్రి యే తెంచి యాదేవపూజ్యా, నలఘుఘణితుల నిట్లని తలఁచెఁ బ్రీతి.

సీ. కనకంబు నీరేత మనిలుండు నీయాత్మ యేడుజిహ్వలతోడ నెందు నొప్పు

దీవు జలంబుల నీవు పుట్టించితి సలిలంబు గ్రిందు పార్శ్వములు మీఁదు

నై సర్వతోగాము లగుముఖంబులవేర్కి బరఁగుదు భూతసంభవకరుడవు

భూతధారకుడవు భూతసంహర్తవు యజ్ఞంబు నీవ హవ్యంబు నీవ

తే. హవ్యవాహుండవును నీవ హవ్యభుజుండ, వీవ నీ విత్తు లక్ష్మీయు నిద్ధజయము
నాశ్రితులకు నీయాశ్రితు లఖిలసురులు, జాతవేద వేదములు నీసంస్తవములు.

- క. ఆసురులదెస నీతేజము, ప్రసారితముఁ జేసి మగుడఁబడు టొప్పునె యిం
కసమానశౌర్య క్రమ్మఱ, మసఁగుము రక్షింపు మమరమండలిఁ గరుణన్. 169
- చ. అనిన సురేజ్యవాక్యరస మాజ్యహుశంబుగఁ జేర్చి క్రమ్మఱం
గనలి కృశానుఁ డుద్ధతశిఖాతతి నెప్పటియట్ల దైశ్యవా
హినులపయిం బ్రకాశుగతి నేవెసలారె వినప్టనూయులై
దనుజులు వీఁగి రెంతయు ముదంబునఁ జొంగిరి దేవపుంగవల్. 170
- వ. అప్పుడు ప్రహ్లాదండు బలీం ద్రుశాలికిం జని సబహుమూఁదంబుగా నతని కిట్లనియె.
నీ. నీతపం బెనమెచ్చి నిఖిలలోకేశ్వరుం డెంతయుఁ గరుణ నీ కిచ్చె వరము
లింగ్రత్వ మగ్నిత్వ మిందుత్వ మర్కుత్వ మర్కుతనూజత్వ మభిషత్వ
మర్థేశ్వరత్వ మిట్లమరిన ప్రభుతలు నణిమాదిసిద్ధులు నాహవమున
నపరాజితత్వంబు నమృతత్వమును మహాద్యౌగీశ్వరత్వంబు నుదితయశము
తే. లై నయవియెల్లఁ గలుగ దైత్యాపజయముఁ
జూచుచుండంగఁ దగునె దదాహవమున
నమరపతి నోర్చి తద్రాజ్య మహరించి
సత్యముగఁ జేయు మజువాణి సత్యధుర్య. 172
- చ. అని తెలుపంగ నాత్మమహిమాతిశయం బఖిలంబు తెల్లగాఁ
గని దనుజేంద్రుఁ డాజిజయకాతుక మాకృతి కెల్ల భూషయై
పెను పొనరింప నపు గిరిభేదిరథంబునకై రథంబు చ
య్యన నడపంగ సూతుఁ బ్రియమూరంగఁ బంచె నువగ్రదన్పడై. 173
- క. ఆతనియుద్యోగము గని, దైతేయబలంబు మగుడఁ దద్దయుఁ గడకల్
చేతోగతు లొందంగ నభి, యాతిహాననకాంతఁ గూడె నాటోపమునన్. 174

— ఇంద్రబలీంద్రులకు ద్వంద్వయుద్ధంబు నుప్రసిద్ధంబుగా జరుగుట —

- వ. ఇట్లు నైన్యసమేతుం డై నడచు బలీంద్రునకుఁ బ్రశస్తమృగపక్షికులంబు లను
కూలగమనవిచేష్టితరుతంబుల నభిమతంబు సిద్ధించుట దెలిపె నాంగికంబు లగు
మంగళసూచకంబు లెన్ని యన్నియుం గలిగె వివిధసత్కారసంతర్పితు లగుధరణీ
సురులు వీర్యవంతంబు లగుమంత్రంబులు జపించుచు జయం బాశాసించి
రతండు సర్వదిశల దరికొని ప్రబుహుతాశనువిజృంభణం బంతంతం జూచి
యెంతయుఁ గలంగినను మహాత్త్వంబున సదోద్రిక్తంబులు నుద్యుక్తంబులు నగు
నసురవర్గంబు లనర్గళభంగిం దొడరి యనిమిషులం దాకె నప్పుడు. 175
- మ. తనబాణావళి సర్వదిక్కుల సముద్యద్రశ్చిజాలంబుల
ట్లనుబద్ధోద్ధతిఁ బర్వంగాఁ బ్రళయకాలార్కుండపోలెన్ రఠం
బున నేతెంచుబలీంద్రుఁ జూచి భయసమ్మాధాత్తులై కన్కనిం
జని రొక్కండను నిల్వలేక దివిజుల్ శక్రాంకక్షోణికిన్. 176

వ. చని యతనితో నీవు సర్వామరస్వామిని ధాతవు విధాతవు నై భూతంబుల రక్షించుపనికిఁ బూనియున్నాడవు మూఁడు జగంబుల నీకు సమానుం డగుమాన ధనుండు లేడు సైన్యంబులు గలంగి పాతేడు దొరలయందు నిపాతితద్విరదుం డును నిహతహాయిండును నిర్వధితరథుండును నికృతాయుధుండునుం గానివానిం బొడగాన మేము నీమటువు సొచ్చితిమి సముత్సాహంబున కిది సమయంబు కడిమి వాటింపుము కడంగుము. 177

క. శూరుఁ డగువాఁడు బాహు, ధౌరేయత నాత్మసంశ్రితప్రతతిఁ గడుం బోరామిఁ గావకుండినఁ, బేరు గలఁడె డక్కునయ్య ప్రి యజయలక్ష్మిల్. 178

సీ. అనుటయు నట్లకా కని సహస్రాక్షుండు హయసహస్రోపేత మైనరథము మాతలిసారథ్యమహిమాభినీతమై తన రారురత్న కేతనము వెలుంగ దివ్యకిరీటదీధితులతోఁ గర్ణి కాంగదహరికుండలకంకణాంగుళియకద్యుతులు దలిర్ప సంధ్యాతపం బఖిలదిజ్ఞుఖముల నావహింప

తే. సన్నిహితవజ్రుఁడును హస్తసంగృహీత, కార్తుకుండు నక్షయతూణకల్పనుండు నగుచుఁ జారణకీర్తన లలిశయిల్ల, నేచి దైత్యనాయకునకు నెదురు నడచె. 179

క. బలియును హరిఁ గన్నంతన, బలవన్నా రాచపటలపరిపిహితదిశా వలయుఁ డగుచుఁ దోతేరఁగఁ, గలహం బిరువురకు నయ్యెఁ గడుఁ జోద్యముగాన్.

క. ఆతెఱఁగుకయ్యములు ము, న్నేతఱిఁ జూచియును వినియు నెఱుంగ రతివచ శ్చేతోవిషయము దత్సను, ఘాతము త్రైలోక్యభీతికంపన మెందున్. 181

తే. చేరి ప్రహ్వసముఖులు ప్రసిద్ధబుద్ధి, ధుర్యు లగ్నింప బలి బాహుదోహలంబు సిద్ధమునిఁగోటి గొనియాడ జిష్ణుబలము, వర్ధనము నొందె దమలోన వట్రపడక.

మ. బలిబాణావలి నింద్రుఁ డింద్రవిలసద్బాణాలిఁ దోడ్తోన యా బలి దైవ్వక వడి నేయనేయఁ దునుకల్ బ్రద్యోతమానాకృతిక శలభశ్రేణులుఁ బోలె మూసె దెస లుత్సాహంబునం బొందె న గ్గలికల్ మీఱినతూపు లొండొరులఁ కిక్కం దాఁకె మర్తస్థుల్. 183

క. నెఱఁకులు దాఁకినయమ్ములఁ, జొఱఁజొఱ నెత్తురులు వడియ శోభిల్లిరి వా రెఱసంజ మీఁదఁ బర్వఁగ, గుఱియై యొప్పారు క్రొత్తకుధరములక్రియన్. 184

క. ప్రకృతిశరంబుల నిరువురు, నొకవడిఁ బోరాడి యుడిగి యుద్ధతదివ్యా స్త్రకళాగర్వము లప్పుడు, ప్రకటించిరి రౌద్రచిత్రభంగులు వెలయన్. 185

తే. తనకుఁ గలలావు లన్నియుఁ దరతరంబ, యహితుదెసఁ జేసి చూపి యనంతరంబ హరిహాయుండు ప్రయోగింతు నని తలంచె, నఖిలజై లపతౌఘాతి యైనహేతి.

వ. ఇవిధంబున నుత్సహించి ప్రయత్నపూర్వకంబుగా నమృతాయుధంబు కరంబున నమర్చునంతలోన సంతరిక్షంబున నశరీరవాణి యతని కిట్లని వినిపించె. 187

- సీ. ఓదేవవల్లభ యీదైత్యనాథుండు వారిబోధ్యవదత్తవరుండు గాన
 నీకు నజేయుండు నీకకా దమరులలోన నెవ్వనికి నైన గెలువ
 నలవిగా దీతని నధికభార్తృకుఁ డట్లుగావున మానుము కడఁక యిప్పు
 డీతనికి నపజయహేతువై యుద్యుక్తుఁ డయ్యెడు నింకఁ గాలాంతరమున
- తే. బ్రహ్మ సర్వస్వభూతుండు భవ్యధర్మ, మూలకందంబు దేవతామూర్ధరత్న
 మాదిమథ్యాంతనిర్దుక్తుఁడాదిదేవుఁడచ్యుతుఁడువిశ్వమయుండునారాయణుండు.
- క. ఆతఁ డెఱుఁగు భవత్పాలన, గతులెల్లను మీరు రిత్త కాఠీయఁబడ క
 య్యతిశయకరుణానిధి మీ, మతిలో శరణంబు నొంది మను: డతిభక్తిన్. 189
- వ. అనిన విని దంభోలి వైవం బూనిన కేలు సడలించి విషణ్ణుం డై దివిషత్ప్రభుండు
 దొరలం జూచి గణదేవతలనెల్లఁ గ్రమ్మఱుం డని పలికి రథంబు మరల్చి యోటమి
 కోర్చి తిరిగె నసురలు సింహనాదంబులు మున్నుగా విచిత్రవాదిత్రధ్వనంబు
 లెసంగ సానందంబున బలిం బ్రస్తుతించి రివ్వధంబున విజయభాసితం డై. 190
- క. స్వారాజ్యపదము గైకొని, వైరోచనుఁ డత్యుదగ్రవైభవమునఁ బె
 పారి జగత్త్రయనుతబల, పారీణత నొంది ధర్మపరుడై యొప్పెన్. 191
- తే. తాతప్రహ్లాదుఁ డాదిమనీతిపథము, తెలిసి నడపంగ మయశంబరులు ప్రభాను
 లై సురలకార్యములు ప్రతిహతముగా నొనర్ప నాతనికలిమి యున్నతివహించె.
- క. ఎవ్వఁడు దుశ్చరితుండు లే, డెవ్వఁడు దుర్గతుండు లేఁడు హీనాత్ముండు లే
 డెవ్వఁడు బలిరాజ్యంబున, నెవ్వలనఁ గృతార్థమతుల యిలఁ గలమనుజుల్. 193
- క. వర్ణాశ్రమధర్మంబులు, పూర్ణంబుగ నడపుచుం బ్రభూత జనపదో
 దీర్ఘసమృద్ధుల నెంతయు, వర్ణన గని రతనియాజ్ఞవలన నచేంద్రుల్. 194
- తే. యాగరతులును నిర్మలయోగపరులు, వీతవిఘ్నత నాత్మీయవిధులు నడువఁ
 ద్రిదివమోక్షసాధనయత్నదీప్తు లైరి, తగ బలీంద్రునిరక్షణోద్యమముపేర్చి. 195
- వ. ఇట్లు చతుష్పాదం బై ధర్మంబు సరియింప నకుంతితకల్యాణగౌరవుం డై తేజరిల్లు
 వైరోచనుపాలికిం, బద్ధహస్తయై చనుదెంచి పద్మవాసిని యగుపరదేవత ప్రసాద
 సౌముఖ్యం బమర నిట్లనియె. 196
- మ. తగవుకా ధర్మముఁ దప్పకుండ భుజసత్త్వప్రాధి ప్రఖ్యాతిగాఁ
 బగవారికా బవరంబులో నొడిచి సంపన్నుండ వై పేర్చి యీ
 జగము ల్కూఁటిని నీవు గైకొనుటకుఁ సంతుష్టయై వచ్చితి
 న్నిగమైకస్తుత నేను లక్ష్మీ ననఘా నీపాల దీపించెదన్. 197
- క. ఘనుఁ డగుహిరణ్యకశపుని, యనుపమసంతతికి నిట్టియైశ్వర్యంబుల్
 దనరుట యరుదే నీవా, తనిఁ గడచితి గాదె బాహుదర్శనిరూఢిన్. 198

వ. అని యద్దేవి తదీయగేహంబున వసియించె నబ్బంగిన యేతెంచి ¹ప్రియును
 ధీయును విద్యయు దయయును ధృతియు శ్రుతియుఁ ప్రితియు వినీతియుఁ
 బుష్టియుఁ దుష్టియు దాంతియు శాంతియు ననువేళ్లంగల దేవత లతనియంద నెల
 కొనిరి గరుడగంధర్వాప్సరోగణంబులు గీతనృత్యకళావిన్యాసంబులం దదుపాసనం
 బొనర్చె మఱియుం బరమేష్ఠి పురందరుల నెవ్వరెవ్వరు గొలుతురు వార
 లెల్లను దైత్యులతి భజియింపం దొడంగి రంత. 199

— ఇంద్రుండు స్వారాజ్యహీనుం డై యదితికడకుం జని నిజపరాజయం బెఱింగించుట —

సీ. త్రిదశేంద్రుఁ డాత్మీయపదపరిభ్రష్టుఁడై యదితిఁ గానఁగఁ బోయి యాహవమున
 బలి మేలుచే యైనభంగియు వజ్రంబు గైకొన్నతన్ను నాకాశవాణి
 వల దన్న తెఱఁగును వరుసతోఁ జెప్పిన నద్దేవి యజ్ఞై న ననఘ మనము
 మీతండ్రి నుద్యదమేయతపోదీప్తు నడిగి యప్పుణ్యాత్మనాజ్ఞ నడుత

తే. మని యతండునుదానును నఖిలసురలుఁ, గూడిచని సురాసురజనకునిఁ గృపార్థుఁ
 గశ్యపబ్రహ్మఁ గని కార్యగతి సకలము, నాదినుండియు నెఱిగించి రవ్వభునకు.

క. విని యాతఁడు వీరలఁ దో, డొని యప్పుడ యరిగె విశ్వగురుఁ డగుచతురా
 ననుపాలి కప్పు డందఱు, వినయంబునఁ బ్రణతిపూర్వవిహితాంజలులై. 201

వ. బహువిధస్తోత్రంబు లొనర్చినఁ గశ్యపసమేతం బట్లు సనుదెంచిన సురలం జూచి
 సురజ్యేష్ఠుండు కరుణావికాసనిలసితుం డై. 202

క. మీరాక కే నెటుంగుదుఁ, గారణము బలీంద్రు గెలువఁగా నోపుట య
 న్నారాయణునకుఁ దక్కఁగ, నేరికిఁ జేకుటదు నిక్క మిది యెబ్బంగిన్. 203

క. బలి నొకనిఁ జెప్ప నేటికి, బలవంతులఁ జంప నోర్వఁ బొల్పడినాఁ డా
 జలరుహనాభుఁడు లోకం, బుల నతనికి నెదురఁజాలుపురుషులు గలరే. 204

వ. అమృతామోగీశ్వరుండు నిజయోగాంశంబున నియ్యదితియందుఁ గశ్యపునకుఁ
 బుత్రుం డై జనియించి దివిజకార్యంబు నిర్వహింపఁగలవాఁ డట్టి యవతారంబున
 కద్దేవుఁ బ్రార్థింప వలయు నతండు దన్నుం దాన కనియెనేనిం గాని యెవ్వ
 రికిం గనుట దుర్లభంబు తపశ్శీలురకుం గాన నగుం గావున దుగ్ధాంబుధియు త్రరం
 బున నమృతం బనువేరి పరమస్థానంబు గల దది యతని విహారభూమి యచ్చటికిం
 జని తదీయప్రసాదంబున లబ్ధమనోరథుల రయి రం డనిన నట్లు కాక యని యద్దే
 వుని వీడ్కొని. 205

ఉ. వార లుదఙ్ముఖప్రవణవర్తనులై బహుశై లసింధుకాం
 తారమహిస్థులుల్ గడచి తత్పరతం జని సర్వజంతుసం

1. సంస్కృతాపసారమగు పాఠము : కీర్తియు ద్యుతియుఁ బ్రభయు ధృతియు శ్రేమయు
 భూతియు సీతియు విద్యయు దయయు మతియు స్మృతియు మేధయుఁ దుష్టియుఁ బుష్టియుఁ
 గాంతియుఁ గ్రియయు.

చారవిహీనమై రవినిశాకరదీప్తులు లేక చీకటుల్

పేరిన యొక్కచోటు గని పెద్దయు విస్తయ మంది యందలున్. 206

వ. అవులఁ గడచిపోవం దమకు శక్యంబు గాకున్న నంతటన యుడి. 207

క. వేయేడులవ్రతమునకై, ధీయోగము సిద్ధి నొంద దీక్షించి మనః
కాయవచోనియముము నిర, పాయంబుగఁ దొడఁగి రురుతపస్సాధనకున్. 208

తే. అందుఁ గశ్యపసంయుమి యంగనయును

దాను బ్రహ్మచర్యవ్రతధారణమున

నిలిచి వీరాసనస్థుడై జలధిశయను

జలజనయనుఁ జేతోంబుజస్థాయి. జేసి. 209

క. మును మునిముఖ్యులు భక్తి, గొనియాడఁగ నిఖిలనిగమగోప్యంబై యొ
ప్పిన వాఙ్మయమున నిట్లుచి పనుతించె ననంతమహిము విశ్వాత్ము హరిన్. 210

చూర్ణిక. జయ జయ జగదుద్భవ స్థితిసంహార హేతుగుణ¹నిర్ధరణ వ్యవహి తానేక
మూర్తి విలసన! సనకాదియోగీంద్రహృదయ సరోరుహ²సౌరభ్య సంవి
ధానావేశ వంశవర్ధన వదనవినిస్సృతానంతవాఙ్మయ ప్రవాహ పవిత్ర
కృతాఖిలలోక! లోకాయతिकाది దుస్తర్క తిమిరాంధరధిగమదివ్యాను
భావ! భావనాపరాయణ³ప్రణయ వారణ ప్రవణ కరుణాపరిణామవత్క
టాక్ష నిరీక్షణ! క్షణదాచరాసర్పణ సగర్వ దుర్వార సంచరణ చటుల
చక్ర⁴ధర దండహస్త కమల! కమలభవోత్పత్తి నిమిత్త నిర్నిమిలననాభి
శతపత్ర! పత్రరధేశ్వర పత్ర పతాకభావసేవాదైవ్విద్యాసిద్ధ్యత్
ప్రసాదసౌముఖ్య! ముఖ్యముని నికర నిగంతరోద్ధితనామసహస్ర! సహ
స్రాంశు పరిభావప్రభావవిభవ! భవరుజాబైషజ్యచరణ సరోరుహ సమ్య
క్సమారాధన! ధనపతి నిధి నివహశత కామధేచువ్రజ కల్పతరుగహనోలక్ష్మ
సదృశ! క్షణమాత్ర మూర్తి సంస్కరణ సుకృత! కృతప్రముఖ యుగ
చతుష్టయ ప్రతిష్ఠాపిత సర్వధర్మప్రతిష్ఠాపన వ్యవసాయసంప్రవృత్త వివిధ
విచిత్రావతార! తారకానాథ నలినీనర్మసఖ స్వరూపనయన యుగళాలోక
భ్రమిత కాల చక్ర⁵బాల! బాలభాను సమీన నాభి కౌస్తుభ గభస్తి
ప్రసర సాంధ్య ఘనాయితదోరంతర తమాలకానన! కాననాట శ్లోకిత
శ్లాఘ్య యశో మహాక్తికావతంసిత శ్రుతి సీమంతభాగ! భాగధేయ పరం
పరా భోగ భక్తి విభ్రమ! భ్రమ దమిత సంసృతి ప్రపంచ పరిణత యంత్ర
స్వతంత్ర సూత్రధార! ధారణక్రమాభ్యాస ప్రాప్య పరమస్థాన!
స్థానాభిమానియవిధృత విశ్వ వ్యాపకా నేకరూప! రూపగుణకర్త వ్యతి

1. నిర్ధారిక. 2. సౌరభ్య సంవిధావేశ వదన. 3. పరాయణ వారణ. 4. దర. 5. లక్ష
సదృశ. 6. పలులకు లళలకు అభేదము. కాఁగా 'చక్రవాళ'. 7. ధారణ. 8. 'స్థానాభిమానితా'
అని యిటులు మార్చి చూచినచో అర్థమునకు కొంత చేరిక యగును.

రిక్త ముక్త శుద్ధ బుద్ధావతారతాభాస! భాసమాన మధ్యమ మార్గ
మస్పృణమాని మనోమార్గ! మార్గణ భుజంగ పీతాసురాసు పవమాన!
మానసియ మహిమానంద నంద దిందిరా సుందరీ హృషీక! హృషీకేశ!
కేశవ! నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమః.

211

శ్లో. నమః కైవల్యకల్యాణకల్యాణనందవిధాయినే

నారాయణాయ మహతాం వరదాయ వరీయనే.

212

క. అని వినుతించినఁ గశ్యప, మునిదెసఁ బ్రీతుఁ డయి విశ్వమూర్తి ముకుందుం
డనుపమధీరధ్వని ని, ట్లనియె నభోవీధి నిలిచి యంతర్నిత్యుఁడై.

213

—౧౧ నారాయణుడు దితిగర్భంబున వామనుం డయి జనియించెడు కథ ౧౧—

చ. అమలచరిత్ర నీవు నియతాత్ముఁడ వైనతెఱంగు నీయను

త్తమ మగువాక్ప్రపంచమును దైవతవర్గము భక్తితోడ సం

యమమతి నున్నచందము మదాత్మకుఁ బ్రీతి యొనర్చె వేడు మి

ప్త మ్మయినయర్థ మవ్విధము సర్వజగత్ప్రియ మెవ్విధంబునన్.

214

వ. అనినం గశ్యపముసీంద్రుండు దేవా దేవర మావలనం బ్రసన్నుండ వైతేని
సింద్రానుజుండ వై సకల బృందారకబృందంబులకు నానందప్రదం బగు నవతా
రంబు నంగీకరింపవే యనియె నదితియుం బ్రాంజలి యై పరమేశ్వరాదేశంబున
నాకాశంబుఁ జూచి నమస్కరించి.

215

క. నాకపతికిఁ బెంపొదవఁగ, నాకంపితులై సురారు లడఁగఁగఁ గృపతో

నాకడుపు చల్లనయ్యెడు, నాకారముతో జనింపవయ్య ముకుందా.

216

చ. అనునెడ దేవతావరులు సంబరలంబివిలోచనాంశులై

మనములు భక్తిపూరపరిమగ్నములై యలరంగ దేవ నీ

వనుజత నొంది దేవవిభునయ్యయు నేలికయున్ గురుండు వే

ల్పును శరణంబునై భయవిలోప మొనర్చి యనుగ్రహింపవే.

217

క. నీ వదితిసుతుఁడ వగుటయు, దేవత లందఱును దేవదేవ ధ్రివముగా

దేవాహ్వాయంబు దాల్తురు, నీవాత్సల్యంబు గోర్కి నెఱయఁగఁ బడదే.

218

వ. అని యివ్విధంబున నందఱు నభ్యర్థించిన నేకవాక్యనిరూపితం బగు మతంబు
మనంబున నవధరించి మధుమధనుండు మధురస్వరంబున వారి కిట్లనియె.

219

క. భరితతపస్కులు గశ్యప, వరమునియును నదితియును ధ్రివంబుగ నే ని

య్యిరువురకోర్కియు నిండఁగ, హరిహయసౌందర్యసుఖము నందెడఁ బ్రీతిన్.

220

మ. క్రతుభాగంబులు గోలుపోయి కృశులై కాతర్యముం బొంది యే

గతియుం గానక యిట్లు దూలెడుసురల్ కల్యాణబుద్ధుల్ ధృత

వ్రతు లెబ్బంగి నిరీక్షణీయులుగ భావస్ఫూర్తి నేఁ జూచితిన్

దితిజుల్ నాకెదురే జయింతు నఖిలద్వేషివ్రజంబున్ వెసన్.

221

- క. క్రవ్యాదులు దమయెఱుచులు, క్రవ్యాదుల కిత్తు రాజిఁ గడుమోదమునకొ
గ్రవ్యాదులతోఁ గూడఁగ, హవ్యాదులు గాంతు రథి నాత్తపదంబుల్. 222
- వ. మీరు నిశ్చింతంబు లగు నంతరంగంబులతోడ నరుగుం డని యానతిచ్చిన మహా
ప్రసాదం బని యందలు నానందధ్వనులతో నభినందించి నమస్కరించి య య్యల
క్షితమూర్తిచేత నామంత్రితు లైనవారై తమ మున్ను సనుదెంచిన మార్గంబున
మగుడి చని దివిజాలు కశ్యపమహాముని యాశ్రమంబునంద యుండి. 223
- తే. జలధరోదయ మర్థించుచాతకముల, భంగి విభునవతారంబు వార్చియుండ
నదితిదేవి యంతర్వత్నియై వహించె, బ్రమదమునఁ జాలు దివ్యవర్షములువేయు.
- చ. హరి పరమేశ్వరేశ్వరుఁ డనంతుఁ డనంతగుణాశ్రయండు పు
ష్కరదళలోచనండు గుణగణ్యుఁడు సర్వశరణ్యుఁ డిందిరా
వరుఁడు వరప్రదం డఖిలవంధ్యుఁడు గర్భమునంద యుండి య
చ్చెరువుగ నిర్దహించె నవిజేయసురాహితశక్తు లన్నియున్. 225
- తే. తల్లికడుపున నెలకొని దనుజదమనుఁ, డోదవి తానును బొదలుచుఁ బొదలఁజేసె
నిగమవై భవంబులు తపోనిలయములును, దివిజతేజంబులును గ్రతూడ్దేశవిధులు.
- క. అమృతాశనులం గాంచిన, కమనీయోదరమునందుఁ గమలోదరు న
య్యమితబలు నమృతుఁ దాల్చుట, నమృతాస్వాదినియ పోలె నదితి యెలరెప్పన్.
- వ. ఇట్లు పరిపూర్ణగర్భిణి యైన కశ్యపగృహిణికిఁ బ్రసవ సమయంబున సమధికతేజం
డగు తనూజం డుదయించి పూర్వదిశాగర్భప్రసూతుం డైన సవితృ ననుకరించె
నమృహాత్మ నుదయంబునఁ బ్రత్యాసన్ను లై మరీచ్యాది బ్రహ్మలును భరద్వాజాది
మునులును సనకాది యోగీంద్రులు ననేక శ్రుతి సూక్తంబులం బ్రస్తుతించిరి
తుంబురు నారద పురస్సరంబుగా నఖిల గంధర్వులు దివ్యగానంబులం గీర్తించిరి
రంభాసమేతు లై యచ్చర లెల్ల నుల్లాసనృత్తంబులం గొలిచిరి వసురుద్రాదిత్యాశ్వీ
విశ్వేసాధ్యులు సిద్ధవిద్యాధరయక్షగుహ్యాకశ్రేష్ఠులు విహంగభుజంగమ ప్రము
ఖులుం బ్రమోదంబునం బ్రణామకలితు లగుచు వాగర్చనంబు లొనర్చిరి లోక
పితామహుండు హంసవిమానంబుతోడ నేతెంచి యయ్యదితినందను నభినందించి
యిక్కుమారుండు విశ్వస్తుతులకు నర్హుం డయ్యెం గావున విష్ణుం డనం బరఁగు
నని నామధేయంబు నిరూపించి యభిరూపం బగు నుత్సవం బనుష్ఠించి యా సమస్త
సురసంయమి సముదయంబులు ననుసరింప నాత్మీయసదనంబున కరిగె నంత. 228
- మ. ప్రతిపచ్చంద్రనిమాడ్కి నాతఁడు సమగ్రస్ఫూర్తితో వర్ధమా
నత నొందంగ నవాంబువాహనిభముకొ సంపూర్ణచంద్రాస్యముకొ
సితపంకేరుహపత్రనేత్రముఁ బృథు శ్రీవత్సవక్షంబునై
య తిరమ్యం బగు కుబ్జరూపమున నొప్పారెం బ్రభాప్రాంశుఁడై. 229
- క. వామనుఁడు బ్రహ్మచర్య, శ్రీమహితుం డగుచు నుల్లసితైః దగఁ దది
యామితసౌందర్యము సుర, భామలచూపులకు నిచ్చ పండుగు నిచ్చెన్. 230

- సీ. ఆటంగములు గలయైశ్వర్యమునకు నివాసమై యొప్పు నెవ్వనిమహిమ
యెవ్వనియున్నచో టెఱిగినధన్యులు మగుడరు జన్మ సమర్థములకు
నిందునందును మేటి నొందఁగోరెడువారు క్రతుమూర్తి నెవ్వనిఁ గని భజింతు
రాకాశ మవ్యక్త మజర మనామయం బానంద మమృత మెవ్వనితత్త్వ
తే. మమృతము దపోమయు నాద్యు నచలు, సీశు విశ్వై కధుర్యు మహేంద్రులమ్ముఁ
జూచి రుత్సుల్లలోచనాంశువులతోడ, నర్థి నిచ్చులుఁ జనుదెంచి యమరవరులు.
- వ. ఒక్కనాఁ డవిష్ణుండు నిజదర్శనసమాగతు లైన యదితిసుతుల నందఱుం గరుణా
తరంగితంబు లగు నాలోకనంబుల ననుగ్రహించి తదీయప్రయోజనంబు నెఱుం
గనివాడ పోలె ని ట్లనియె. 232
- క. అలఘుమతులార మీర, స్థలితచరితు లతులదైర్యశౌర్యాదిగుణో
జ్జ్వలులు విశేషించి మదీ, యులు మీ కొకయర్థసిద్ధి యొనరింతుఁ దగన్. 233
- క. ఎయ్యది ధర్మసమృద్ధం, బెయ్యది దుష్కరము లోకహిత మగుచందం
బెయ్యది చైపుండా చేసెద, నయ్యత్తమకార్య మెద్ది యైనఁ గడంకన్. 234
- వ. అనినఁ బురుషాత్ము నగ్రభాగంబున నిడికొని యజ్ఞభాగభుజు లందఱు నయ్య
మందప్రజ్ఞున కి ట్లనిరి. 235

❧ ఇంద్రాదిదేవతలు వామకుని బలిని నిర్జించి స్వారాజ్యంబుగొనం బ్రార్థించుట ❧

- సీ. బలి యనుదైత్యుండు పద్మసంభవుఁ దపోభరమున మెచ్చించి వరము వడసీ
శక్తి నెవ్వరికి దుస్సాధుడై మముఁ ద్రోచి యఖిలవైభవములు నవహరించె
జంపంగఁ జెఱుప నశక్తుల మాతని నీ వ్రపాయంబున లావు కలిమి
నధికుడ వయశాలి వమిత తేజుండ వేవిధమున నైన నన్నిమతు నొడిచి
- తే. భవదుపాశ్రయైక వ్రతపరుల మైన, మాకు నొలసినయాపద మాన్ప వలయు
నొక్కడవు నిత్యకీర్తి వభ్యుదితవిశ్వ, గురుడవగునినుఁగడవఁగనొరుడుగలఁడె.
- చ. అనిమిషనాయకుం ద్రిభువనాధిపుగా మును నీవ నిల్చి తా
యన యిటు తత్పదచ్యుతి ననాకలితద్యుతియై నశింపఁగాఁ
గనుఁగొన నీక కాదె వగఁ గశ్యపసంయమి తత్పురంధ్రి యా
యనిమిషు లీఋషుల్ ప్రియము నందరె యింద్రుఁ బ్రతిష్ఠ చేసినన్. 237
- శా. లోకాతీతుడవయ్యు లోకములకు లోనైన విహారేచ్ఛమై
మాకుం జొట్టమ నంచుఁ జేరొకటి సన్తానించి యున్నాడ వి
ట్లీకార్యం బొనరించి యిందఱఋణుల బెల్లం దగ న్నిఁగు మ
స్తోకస్తోత్రసహస్రపాత్ర మగుచుక శోభిల్లు నీపేర్చి యున్. 238
- వ. వైరోచనుం డిప్పుడు వాజిమేధమఖంబున దీక్షితుం డై యున్నవాడు దీనికిం
దగిన వెరవునం గర్తవ్యంబు చింతనం బొనర్పు మనిన నుపేంద్రుండు తద్వచనం
బులదెసం జిత్తంబు నిలిపి వారిం గనుంగొని. 239

- క. అగుఁగాక యట్లు చేసెదఁ, దగునింత యనంగ నేల దైవతకార్య
ప్రగుణసమాచరణంబున, నెగడిననా కేమి వింత నేఁ డిది యెల్లన్. 240
- మ. నను నాదానవనాథుజన్మమునకుఁ సంప్రతిపూర్వంబుగా
గొనిపో నుత్తమబుద్ధి తత్త్వనిధి యొక్కఁ డర్హుఁ డీమేరకుఁ
ఘనుఁ డీదేవగురుండు గావలయు నిక్కం బేను వేపోయి నా
పనికిం బోలినయట్లు చేసి విజయస్థారుండనై వచ్చెదన్. 241
- వ. అనియె నివ్వధంబునం గార్యనిశ్చయవిభాసి యైన యద్దేవునకు దేవతలు విజయ
ప్రస్థానంబు సంఘటించిరి వాచస్పతియు నవ్వచోనిధికి సాహచర్యధుర్యం డయ్యె
నట్లు గదలి. 242
- ॐ వామనుఁడు బలికడకుంజోయి మూఁడడుగులు భూమి యాచించుట ॐ—
- సీ. చిటుతకూఁకటి నున్న చిగురువెండుకలతో మెఱసి మాఁగుడువడి¹మెడల వ్రేల
ముచ్చుట్టు ముడిచినముంజితోఁ గట్టిన చెలువంపుగోఁచి ముంజెఱఁగు దూఁగఁ
గుశపవిత్రములతోఁగూడ డాపలికేలఁ దనయంతపాడ వైనదండ మమర
నిద్దంపు తెల్ల జన్నిదము దీప్తులతోడఁ దొడరి కృష్ణాజినద్యుతు లెలర్ప
తే. దబ్బప్రేలియుంగరము మేఘవిబొట్టు, మడుఁగుపేలిక పిరిచుట్టు బెడఁగుగాఁగ
వడుగుచందంబు దన కెడమడుగు గాకఁ, గొమరుగా నేఁగ నెలకఱ్ఱిగుజ్జువేల్పు.
- వ. ఇవిధంబున నరిగి సర్వకాలకుసుమఫలభరితపాదపవనాకీర్ణంబును ననేక ముని
జనాధ్యాసితసిద్ధతీర్థసముదయంబును బురాతనదివిజద్విజయజనపరంపరాపరిణత
లక్షణోపలక్షితంబును సమంచితకాంచనమణిరచితశాలాకుడ్యకుట్టిమకుంభమండి
తంబును మహావిభవోదారంబు నగు గంగాతీరంబునఁ బ్రవర్ధమానం బగు
నధ్వరసంవిధానం బాలోకించి యజమానసదనంబు సేరం జని. 244
- క. అందు బలీంద్రుని విజితపు, రందరు ధర్మార్థకరణరక్షాచణు న
స్పందితదానవ్రతు నర, విందనయనుఁ డెదురఁ గాంచి వెర వొప్పారన్. 245
- వ. అల్లనల్లన చేర నరిగి యాశీర్వాదం బిచ్చి మధురోదాత్తస్వరంబున నతని నుప
లక్షించి యిట్లనియె. 246
- మ. దితివంశంబు వెలుంగఁ బుట్టి కడిమిన్ దేవేంద్రు నిర్జించి యూ
రితనీతిం గలితార్థసంచయుండవై శిష్టప్రమోదాత్తశి
లత నిమ్రే బహుయజ్ఞదానతపముల్ గావించె దెవ్వారు నీ
ప్రతి లేరీభువనత్రయంబున జగత్ప్రఖ్యాత వైరోచనీ. 247
- ఉ. చేయఁడె బ్రహ్మ యజ్ఞములు సేయఁడె రుద్రుఁడు సేయఁడె తగం
దోయజనాథుఁ డర్థపతి తోయపుఁ డిందుఁ డినుండుఁ జేయరే
శ్రీ యిటు నీమఖంబునకుఁ జెందినచాడ్పునఁ జెంద దెందుఁ దే
బోయుత పుణ్యలోకములు చూఱగొనం గల నీ వొకండవున్. 248

తే. తురగ మగ్నిమయంబు తత్తురగమేధ, యజనమున బ్రహ్మహత్యాదులైన కడిది
పాతకంబులు చెచ్చెర భస్మసాత్కృతంబు లగు నని వేదవాక్యంబు గలదు. 249

చ. అనఘ మనుష్యులందు వసుధామరుడుం జతురాశ్రమంబులం
దును గృహ మేధిధర్మమును దుర్ధమదైవతదైత్యకోటియం
దనుసమసత్వవైభవసమగ్రుండు నింద్రుడువోలె నశ్వమే
ధనియమ మెల్లయజ్ఞసముపాయమునందును మేటి యారయన్. 250

వ. ఇట్టి మహాధర్మరంబునందు దీక్షితుండ వై సర్వాపేక్షాపూరణప్రతంబున నున్న
నిన్ను నర్థించువారలు సకలార్థసమ్మద్ధులగుట యేమిచోద్యం బనిన విని సంతసిల్లి
బలీంద్రుం డవ్వామనదేవు నాలోకించి యల్లన నవ్వుచు. 251

క. కలుదులమాటల మమ్ముం, గుఱుచవడుగ యేల యింత గో నెక్కింపన్
నెఱయఁగ నీయిష్టము మా, కెఱిగింపుము వేడ్క నిత్తు మెయ్యది యైనన్. 252

వ. అనివ నతం డేను గుర్వర్థం బర్థినై వచ్చితిఁ బదత్రయమాత్ర యగు థాత్రి
యిచ్చినం జాలుఁ గృతకృత్యుండ నగుదు ననవుడు నవ్వితరణకోవిదుం డవ్వేద
విదునితోడ. 253

తే. చదువుదురుగాన విప్రులు చాలముగ్ధులకటయిదియేమిబుద్ధిమూఁడడుగులడుగు
ఠేను శతలక్షపదమాత్ర యైనధన్యధరణి యిచ్చెదఁ గొనుమొండుతలఁపు దక్కి.

చ. అనునెడ శుక్రు డాదితికులగ్రణి జేరఁగవచ్చి యొయ్య ని
ట్లను నిది యేల వేగపడ నద్భుతకృత్యరతుండు దైత్యసూ
దనుఁ డిటు వంచనన్ సురహితం బొనరింపఁగ వచ్చినాఁడు నీ
మనమున నీగిపైఁ గడఁక మానుము సూడకు మింక నీతనిన్. 255

క. ఏమి యొనరింపఁ బోయిన, నేమి యగునొ మనకు నేల యీతొడుసులు నా
నామూర్తిధరుడు హరి మా, యామయుండనవినమె యంచితామ్నాయములన్.

వ. అని చెప్పిన నొక్కింత చింతించి యసురవర్యుం డాచార్యుం గనుంగొని. 257

సీ. ఇచ్చెద ననఁ గాని యీలే ననంగ నేరని నోరు దైన్యాక్షరములు వలుకు
టఖిలంబునకును మీఁదయి యొప్పు హస్త మీగికిఁ జాఁచగాఁ గడుఁ గ్రిందువడుట
నిత్యస్వతంత్రాదినిరతిఁ జెన్న గు మోము వేడు కష్టత వెలవెల్ల నగుట
సర్వలోకములకు సంశ్రయ మగుమేను యాచకభంగి భయమున వడఁకు

తే. టద్భుతం బిట్టిఁడయి వచ్చి యబ్జనాభుఁడర్థి యగునట దాత నే నగుట యరుదె
కలఁడె హరికంఠుఁ బాత్ర మీఁ గంటిమంటి, నిత్తు నివ్వామనునికోర్కి యెల్లభంగి.

క. తమతమవిద్యాతపముల, యమితఫలము లెవ్వరికి సమర్పించి మహా
త్త్వమువడసిరాద్యులవ్విభుఁ, బ్రముదితుఁ జేయుటయకాదెభాగ్యముమనకున్.

- క. మీ రడ్డము నెప్పక యీ, గారవము మదీప్సితంబుగా సిద్ధింపం
గోరుఁ డని పలికి వామనుఁ, జేరంగఁ బిలిచి ¹చేయి చేకొని వినతిన్. 260
- క. అయ్యా నీయడిగినయది, యెయ్యెదియైన నగుఁగాక యిచ్చెద నిటురే
మి య్యెడఁ గూర్చుండు మనుచు, నయ్యత్తమగుణు నుదజ్ఞుఖాసీనునిగన్. 261
- వ. ఉనిచి యతని యభ్యర్థితం బయిన యర్థంబు సువ్యక్తంబుగా నుగ్గడించి. 262
- *మ. కమనీయోజ్జ్వల హేమరత్నరచనాకల్యాణమై యొప్పు కుం
భమునం బుణ్యజలంబు పుచ్చుకొని యీభవ్యతీతిత్యాగయో
గమునం బ్రీతుండ గాత విష్ణుండు ద్రిలోకస్వామి యంచుం బ్రహ్
ర్షము నిండారంగ నించె థార యతఁ డాసర్వాత్తుహస్తంబునన్. 263
- క. వై రోచనికరవితరణ, థారాసలంబు నిశ్చితంబుగఁ దనచే
యారం దోరుఁగందడవ య, వారణమెయి వామనుం డవామనుఁ డయ్యెన్.
- వ. ఇట్లు విజృంభించి యద్దేవుండు సర్వదేవతామయం బైన యాత్మీయదివ్యరూపం
బుద్ధిపితంబు నేసిన నమృహామూర్తికి భూలోకంబు చరణంబులు నూర్ధ్వలోకంబులు
శిరంబును నయ్యెం జంద్రాదిత్యులు లోచనంబులఁ బిశాచంబులు పాదాంగు
ళుల గుహ్యకులు హస్తాంగుళుల విశ్వలు జానువుల సాధ్యులు జంఘుల యక్షులు
నఖంబుల నచ్చరలు రేఖల సూర్యాంశువులు కేశంబులఁ దారలు రోమమూలం
బుల మహర్షులు రోమాగ్రంబుల దిక్కులు బాహువుల నశ్వినులు శ్రవణంబులఁ
బవనుండు ఘ్రాణంబున ధర్తుండు మనంబున సరస్వతి జిహ్వా స్వర్గద్వారంబు
నాభిని మిత్రత్వప్టు బొమలను బ్రజాపతి పుంస్త్యంబున నసువులు వీఁపున
రుద్రుండు హృదయంబున బ్రహ్మ యూరువుల వేదంబులు దంతంబుల నముద్రం
బులు ధైర్యంబున లక్ష్మీమేధాధృతివిద్యలు కటిప్రదేశంబునఁ బరమపదంబు లలా
టంబున నింద్రుండు స్రోతస్సులఁ దపోదమవ్రతంబులుఁ దేజంబునఁ గ్రతు
పూర్తంబు లోష్ఠకక్షవక్షంబుల వసియింప నమృహాతేజం దోషైః దత్తేజంబు
సహస్రసూర్యోదయచంద్రశతం బని నిశ్చయింప రాదు గావున నప్రమేయం
బట్టియతర్కిత ప్రాదుర్భావంబున. 265
- మ. బలి యాశ్చర్యము నొంది సంభ్రమభయభ్రాంతత్వసమ్మేళనా
కులభావంబునఁ జూచుచుండె నసురల్ క్రోధోద్ధతిన్ వేలసం

1. చేయఁ జేఁ గొని.

*కా. స్థితానేకవిహత్రరత్నరచనం జెన్నొందుకుంభంబునం

బూతంబైనజలంబు పుచ్చుకొని యీభూదానసంపత్తిచేఁ

బ్రీతుండై హరి గాచు మమ్ము ననుచుం బెంపార దధారయా

దైలేయోత్తముఁ డమృహాపురుషచేతం బోసె నుల్లాసియై. పా.

ఖ్యలు దీప్తిస్ఫురదస్త్రశస్త్రవిటపిగ్రావోల్లసత్పాణులై
పెలుచుం జుట్టును ముట్టి రవ్వభు మహాభీమాభిరామాకృతిన్.

266

చ. పదములు జాను లూరువులు బాహువు లంటంగఁబట్టి యెందునుం
గదలకయుండ నొత్తుఁ డని క్రమినయాబలవద్విరోధులం
బదములు జంఘు లూరువులు బాహువు లోలి నమర్చి త్రొక్కియున్
విదలిదియు న్నొగిల్చియును వ్రేసియుఁ ద్రుంచె నతండు వ్రేల్చిడిన్.

267

క. తుహినంబు నాత్మకిరణ, ప్రహతముఁ గావించి మించుభానునిక్రియ న
ట్లహితవిమర్దనలీలా, మహితుండై యవ్వభుం డమంథరసరణిన్.

268

వ. విక్రమత్రయంబున లోకత్రయంబును నాక్రమించి త్రివిక్రమాభిధానంబున నిగ
మంబులు ఘోషింపం బఁతొషభరితహృదయుం డై యవ్వశ్వరూపప్రపంచం
బుపసంహరించి సర్వసాధారణరూపంబున నిలిచి దనుజేశ్వరున కిట్లనియె.

269

తే. నీవు నాకు మూఁడడుగులనేల యిచ్చి, తతులచారిత్ర సభ్యచయం బెటుంగ
నేను నాయడుగులపాటి నీజగత్త్ర, యమ్ముఁ గైకొలుగొంటి నాసొమ్ము గాఁగ.

క. నీ కింక నేల రాదీ, లోకము లెటయైనఁ బొమ్ము లుంతితరాజ్య
శ్రీకుండ వై తనుటయు నతఁ, డాకంపితవినతదేహుండై కడుభక్తిన్.

271

తే. ఏ ననఁగ నెవ్వఁడను దేవ యీయెడలు స
మర్పితము నీకు దీన నెయ్యది యొనర్తు
నానతిమ్ము కృపార్థుండవై శరణ్య
భక్తవత్సల శ్రీనాథ పద్మనాభ.

272

వ. అనినం బ్రసన్నుం డై పరమేశ్వరుం డనురేశ్వరున కిట్లనియె.

273

—ॐ వామనుఁడు బలిని సబాంధవంబుగాఁ బాతాళంబునకుఁ బోవం బనుచుట ॐ—

క. నీవలన సంతసిల్లితిఁ, గోవిదనుత యిష్టధనము గుణవత్ప్రాప్తం
బైవచ్చిన నా కిచ్చితి, గావున నిర్భయుండ వగు జగంబులయందున్.

274

వ. పాతాళంబునందు సుతలంబనఁ బ్రసిద్ధం బైన నెలపు గల దచ్చోటికిం జని సభృత్య
బాంధవుండ వై వసియింపుము దివ్యంబులు నక్షయంబులు నపరిమితంబులు
నగుభోగంబులు భవదిచ్చానురూపంబు లై యం దొదవెడు నధికదక్షిణంబు లగు
నధ్వరంబులు నుదాత్తదానంబులు నాచరింప నర్హంబు లగువస్తువు లపరిచ్ఛేదంబు
లయి యఖిలకాలంబులు సంపన్నంబులుగాఁ గలయవి వినుము మహేంద్రుండు
మహానుభావుండు గావున నాకు నర్చనీయుం డతనికి నీవు వినముండ వై
విబుధులయందునుం బూజ్యభావంబు భావించి వర్తింప వలయు నిట్టిమదీయ
శాసనం బెప్పుడు దప్పిన నుదగ్రఘణంబు లగు ఘణాధరంబులు ప్రాణాంతకదండం
బున దండించు నవహితుండ వై బ్రతుకుము మీఁద నెంతయు మే లొనరెచ్చద
ననిన నవ్వభునకు విరోచనతనయుం డిట్లనియె.

275

- క. క్రతుభాగభోగమున సుర, లతిమోదముఁబొంది క్రాల నచ్యుత యే బ్రా
కృతభోగముల సంప్రీ, తత నెమ్మెయి నుండువాఁడఁ దలఁపుము దీనిన్. 276
- సీ. నావుడు సంభోజనాభుఁ డశ్రోత్రియశ్రాద్ధంబు నవ్రతచర్యమైన
యధ్యయనంబును నపగతదక్షిణక్రతువు నమంత్రకహంతము శ్రద్ధ
చాలనిదానంబు సంస్కారవిరహితం బగుహవిస్సును నన నాటుతెఱుగు
లిచ్చితి నీభుక్తి కెవ్వఁ డీశ్వరున కప్రియకారి నన్ను గర్హించు నెవ్వఁ
తే. డగ్నిహోత్రయై క్రయనిక్రయముల బ్రతుకు, నెవ్వఁ డట్టివారలపుణ్యమెల్ల నీవు
గొనుము పొమ్మఁ బీడ్మొల్పదనుజపతియు, హర్ష పూర్ణుడై హరికిసాష్టాంగమెరఁగి.
వ. సర్వదైత్యసమేతుం డై పాతాళంబునకుం జని జనార్దననిర్దిష్టప్రకారంబున నుండె
నంత నిక్కడ. 278
- క. తనబుద్ధివిక్రమంబుల, న సుషమ మగురాజ్యలక్ష్మీ యవలీలమెయిన్
గొని విష్ణుఁడు త్రైలోక్యం, బును సురలకుఁ బూర్వమార్గమున విభజించెన్. 279
- వ. అమృహాత్ముం డి క్లేర్పరించి యొసంగ నింద్రుండు పూర్వదిగ్రాజ్యంబు కైకొనియె
ధర్ముండు దక్షిణదిశాధిపత్యం బధిష్ఠించె వరుణుండు ప్రత్యగ్దిశానుశాసినై నిలిచె
గుణేరుం డు త్తరహరిత్పాలనం బంగీకరించె భుజంగవిభుం డధోభువనభరణంబున
నుల్లసిల్లె సోముం డూర్ధ్వలోకాధీశ్వరుం డై యొప్పె దక్కినవారును దమ తమ
పదంబులఁ బ్రమదంబుం బొంది రిట్లు సర్వలోకోపకారవినోదం డై యద్దేవుండు.
మ. అదితిం గశ్యపు నిత్యసత్కృతిఁ గృతార్థారంభులం జేయుచుం
ద్రిదశాచార్యుఁడు లోనుగాఁగలమునిక్రేడిం బ్రియాహ్లాదనా
భ్యుదయప్రాధి ననుగ్రహించుచు సురల్ పూజింపఁ బ్రత్యాదర
ప్రదలీలం బ్రసరింపుచున్ భువనముల్ పాలించుచుండెం గృపన్. 281
- వ. అని చెప్పి వై శంపాయనుండు. 282
- క. ఈవామనావతారక, థావిస్తర మనఘ దేవతలకును ధరణీ
దేవతలకు సంభావ్యము, గావున వినఁ జదువఁ గల్గుఁ గల్యాణంబుల్. 283
- క. విను సర్వకాలమును ని, య్యనుపమకథనంబు వినిన నతినియతిఁ బఠిం
చిన నసురల విష్ణుఁడు గెలి, చినక్రియ జనవిభుఁడు గెలుచు శీఘ్రము రిపులన్. 284
- క. వామనదేవుండు భువన, ప్రేమాస్పద మైనభంగిఁ బ్రియుఁ డగు మనుజ
స్తోమములకు నన్విభునిమ, హామహిమలు విను మనుష్యుఁ డనవరతంబున్. 285
- క. ధనములఁ గోరిన ధనములఁ, దనయులఁగోరినఁ దనయులఁ దరలాక్షులఁ గో
రినఁ దరలాక్షులఁ బడయును, జనుఁ డీబలిమథనకథను జదివిన వినినన్. 286
- క. ఆయువు నారోగ్యంబును, శ్రీయును బహుపుత్రపౌత్రచిరసౌఖ్యములం
జేయుఁ ద్రివిక్రముచరితము, పాయక యాకర్ణితంబుఁ బఠితము నగుచున్. 287

- క. అదితికిఁ గశ్యపునకుఁ దా, నుదయించిన యీచరిత్ర ముల్లంబున నిం
పొదవంగ నునుచుపుణ్యుఁ, సదయుండై ప్రోచు హరి నిజం బిది యెందున్. 283
- తే. అస్తదీయగురుఁ డగునాదిమునిప, రాశరాత్తజాఁ డాగమరాశివలనఁ
బుచ్చుకొని మాకు నిచ్చె నిష్పణ్యకథన, వస్తు వైహికాముష్టి వాప్తికొఱకు. 289
- వ. నీవును తదీయస్వరూపనిరూపణ తత్పరత్వంబువలనం గృతార్థుండ వగు మననం
బ్రీతమానసుం డై జనమేజయుండు. 290
- సీ. బంధురాష్టాదశపర్వనిర్వహణసంభావితం బగు మహాభారతంబు
హరివంశపరిపూర్ణ మగునట్లుగాఁ గ్రమవ్యాఖ్యాన మొనరించి తనఘ నీవు
విని పవిత్రుడ నైతి వినఁగ నింకొక్కఁడు గల దేమి సయతి నిక్కథ వినంగ
వలయు వాచకుఁ డెట్టివాఁడు గాఁదగు నెన్నిమాటలు వినుటొప్పు మాటిమాటి
- తే. కగుఫలస్తాపు లెట్లు సమాప్తివేళఁ, బూజ్య లేవేల్పు లేదానములు విధేయ
యకాను ప్రత్యేకపర్వావసానకృత్య, మెవ్విధం బింతయును జెప్పు మింపు మిగుల.
- వ. అని యడిగిన వై శంపాయనుం డతని కిట్లనియె. 292
- క. విను నమ్మికయును భక్తియు, నెనయఁగ శుచియై శమంబు ఋజుతయు సత్యం
బును గల్గి విమత్సరమతి, వినవలయును భారతంబు విధియు క్తముగన్. 293
- మ. అనసూయఁ జితకామరోషుఁ గమనీయాకారు సత్యోక్తిశీ
లు నశేషాగమశాస్త్రతత్త్వనిపుణుఁ లోకజ్ఞఁ బ్రాజ్ఞుఁ శుచిఁ
జనతాసమ్మతు భవ్యభక్తినియమశ్రద్ధాసమిద్ధం బ్రియం
బున సత్కారము లొప్పు వాచకునిఁగాఁ బూజించి యుంచం దగున్. 294
- తే. అతఁడు విమలవస్త్రోపవీతాంగరాగ, మాల్యభూషణశోభియై మహితలిఖిత
హృద్యమగుపుస్తకము గొని యె' మియ్యెలయఁ, బ్రాజ్ఞుభోదజ్ఞుభర్తృతత్పరతనుండి.
- క. నారాయణు నరుని నమ, స్కారంబునఁ దెలచి వాణిఁ గల్యాణి నెదం
జేరిచి వేదవ్యాసుల, నారాధించి మఱి వలయుఁ బ్రారంభింపన్. 296
- చ. మునుకొనిపోవ కెంతయును ముట్టక నిల్పక భావముఁ రసం
బును వెలయం దగుల్పడక పొండుగ వాక్యవిభాగ మొప్పుగా
నెనిమిదితానకంబులను గేర్పడి వర్ణము లుల్లసిల్ల నే
రెనయఁగ వాచకుండు కడు నిం పగురీతిఁ బఠింపఁగాఁ దగున్. 297
- క. పదిరువ్వంబులు భక్తిం, బదిలుండై వినఁగ వలయు భారతము జగ
ద్విదితగుణ వాని నన్నిట, నొదవినఫల మేర్పఱింతు నోలిననీకున్. 298
- సీ. తొలుతరువ్వము వినఁ గలుగు నగ్నిష్టమయాగంబుఫలము గామార్థసిద్ధ
లీలోకమునఁ గాంచి యాలోకమున నప్పరోగణసంకీర్ణ రుచిరదివ్య
యానంబు వడసి సమగ్రభోగంబులఁ బెద్దగాలంబు సంప్రీతి నొందు
వినుము రెండవరువ్వు విని యతిరాత్రయజ్ఞముపుణ్య మొంది భోగములనెలమిఁ

తే. దుది నుదద్రవిమానంబు త్రిదశవరులు, దేర నెక్కి వే చని మహాదారరతుల
విబుధయువతులు సొక్కింప వేనవేలు, వర్షములు మర్త్యుడ డుండు దివంబునందు.

వ. తృతీయవారశ్రవణంబున ద్వాదశాహం బను మఖంబు ఫలంబు సిద్ధింపం బ్రసిద్ధ
విభవం డై బ్రతికి మీఁదట మణిమయం బగు విమానంబున కొడయం డై పది
వేలేండ్లు వేల్పువెలందులతోడఁ గ్రీడించు. 300

ఉ. నాలవ్రువ్వమున్ విని జనస్తుత పొందు జనుండు వాజపే
యాలఘుభద్రమున్ జనన మంతయు సౌఖ్యమయంబుగాఁ జిర
శ్రీల భజించి కాంచు; దుది సిద్ధవధూరతి లక్షవర్షముల్
బాలవతంగతుల్యరుచిభవ్యవిమానమనోజ్ఞ సుస్థితిన్. 301

క. దీనికి నినుమడి మేలగు, నేనవ్రమాటు వినఁగా నరేశ్వర యటుదో
డో నొక్కొకగుణ మెక్కుఁ గ్ర, మానుగతిన్ శ్వాసప్తమాకర్ణనలన్. 302

వ. కైలాసశిఖరాకారం బైన వజ్రమయవేదివిలసనం బగు విమానంబు శధిష్ఠించి
విబుధాంగనాసంగీతమృదంగధ్వనులు వలభి వివరంబులు ప్రతి ఫలన ద్విగుణంబు
లయి యింపు లొసంగ నిలింపులు వొగడ రెండవ మార్తాండు పగిది వెలుంగుచు
నఖిల భువనంబుల నప్రతిహతగతి యై చరించుటలే పర్యాయక్రమంబుల పీనికి
సదృశంబు లగు ఫలంబులు. 303

క. ఎనిమిదవ్రసారి వినినక, మనుజునకును రాజసూయమఖిసిద్ధియ చే
రు ననంత మైహికసుఖం, బనఘా యటమీఁద నమరు లభినందింపన్. 304

తే. పూర్ణచంద్రోదయస్ఫూర్తిఁ బొలుచుకాంతి
యంతవిమానంబు గైకొను నుజ్జ్వలాంగుఁ
డై సుగంధివస్త్రాభరణాంగ రాగ
రమ్యవేషంబుతో వత్సరములు కోటి. 305

ఉ. వేడుక వేల్పుదొయ్యలులవీఁగుచనుంగవమీఁద మన్నథ
శ్రీడల వ్రాలి నిద్రల సుఖించి ప్రభాతములందు సాదరో
త్తాడనలోలతచ్చరణతామరసాంచితనూపురంబు లా
మ్రేడితనిస్వనంబు లయి మెల్పునఁ దెల్పుఁగ నొందు భోగముల్. 306

క. తొమ్మిదవ్రసారి విన య, జ్ఞములకుం బతి యనఁ జను హయమేధఫలం
బమైయిఁ గాంచు నభీష్టఫ, లష్టులఁ దాఁ బడసి నరుండు లక్ష్మియుతుండై. 307

*శా. దేహాంతంబున దివ్యయానగతుండై దివ్యార్కచంద్రద్యుతిక
ప్ర్యాహాద్భాసీయు సర్వకామగము వశ్రోద్యద్ధవాత్మాగ్రని

* క. అమరీముఖాబ్జవివర, భ్రమరీరుచిదుగ్ధభావుఁ డగుచుఁ దా
నమరావలి గొలువఁ దిరుగు, నమరావతి లోనుగాఁ బురావలినెల్లన్. పాతాం.

రూప్యహంబు మణిబద్ధకుట్టిమము నై యొప్పారు యానంబునక
మాహాత్మ్యం బెసంగ జరించు సుఖయై మానాతిగాబ్దావలుల్. 308

క. పదియగువరకు వినినయ, భువనయఫలంబునకుఁ గొలఁది యూహించి నిజం
బిది యన నేరఁడు బ్రహ్మయు, సదభిమతా యతఁడు ధన్యజన్ముఁడు పేర్చిన్. 309

క. ఇచ్చటఁ గలమేలెల్లను, నిచ్చ వలసినట్లు పొంది యెంతయు సుఖయై
యచ్చటికిఁ బోయి దివిజాలు, నెచ్చెలులై యనుసరింప నిత్యప్రీతిన్. 310

సీ. కామగమంబును గామితవస్తుసంభరితంబు తేజోవిభాసితంబు
నగువిమానంబున హారకేయూరచూడారత్న కటకకుండలనిబద్ధ
రత్ననూత్నద్యుతిరంభితమూర్తియై యుదయార్కుఁడునుఁబోలె నుల్లసిల్లి
యనిమిష కాంతాకరాధూతచామరపవమాననర్తితభ్రమరకుండు

తే. నిర్మలాతపత్రదుకూలనర్మలోల, చంచలోష్ణిషవిస్ఫురితాంచలుండు
నగుచు బహుళోటివర్షంబు లఖిలనాక, లోకముల సంచరించు నిశ్శోకుఁడగుచు.

చ. క్రమమున నింద్రలోక మటఁ గంజవనప్రియలోక మావలం
గములజలోక మప్రమితకామితరుద్రసదాశివాఖ్యలో
కముల సమగ్రపూజనసుఖంబులతోఁ జరియించి వెండి ని
త్యము నమృతంబు నౌపరమథామము నొందు నతండు ధన్యుడై. 312

సీ. విను మబ్జసంభవవిష్ణురుద్రులు మొదలైనదేవతలు విద్యాధరాది
దేవయోనులు మునిద్విజరాజవంశముఖ్యులు గిరిసాగరక్షోణినభము
లర్కెందుతారాగ్రహంబు లింకిట నెన్న నేల చరాచరజాలమెల్ల
భారతంబున ఋషిప్రభులచే వర్ణితం బైనది గావున నఖిలమునను

తే. నాత్మగుణకీర్తనంబున నఖిలపాత, కములు సత్యంబు తొలఁగించుఁ గర్త కధిప
భారతాధ్యయనమువోలె బాఁకములకు, బరమనిష్కృతిగలదె యెప్పటనొండు.

క. పరువడి పర్వసమాప్తుల, నరవరపుణ్యాహవాచనపురస్సరభూ
సురభోజనపూజనవిధు, లిరవుగ నొనరింప వలయు నెంతయుఁ బ్రీతిన్. 314

సీ. ఆదిపర్వము విని యంచితమూలఫలాజ్యమధుప్రాయ మైన పాయ
సమున బ్రాహ్మణతుష్టి సలుపుట ధర్మంబు విను సభాపర్వంబు విని హవిష్య
మిడునది యారణ్య మింపార విని తనిపండ్లును మేలిదంపలును శీత
జలకుంభములు గలసర్వకామసమ్పత్తి గలిగించునన్న మిం పొలయ నొసఁగఁ

తే. దగు విరాటపర్వము విని తద్విధంబు, చేసి మఱియు విశేషించి చిత్రనూత్న
వివిధరమ్యాంబరంబులు వేడ్క నిచ్చు, టర్హ మమ్మతాంశువంశమహాభీచంద్ర.

క. నవగంధమాల్యపూర్వక, వివిధాన్నము లధికత్వప్రి వెలయ సమర్పిం
పవలయు వినయముతో వి, ప్రవరుల కుద్యోగపర్వపర్యాప్తియెడన్. 316

క. సరసమును సుగంధియు నగు, పరమామృతతుల్యబహుళపానములక భూ

317

సురులకు నభీష్టభోజన, పరిణతి నేయునది భీష్మపర్వసమాప్తిన్.

క. మనుజేంద్ర ద్రోణపర్వం, బునకడకుట ధరణిదేవముఖ్యులకుం గో
రినకుడు పమర్చి బాణా, సనశరకాక్షేయకము లొసంగఁగ వలయున్. 318

తే. కర్ణపర్వంబు దా విని కడను నగ్ర, జన్మలకు నన్నమిడునది శల్యపర్వ
మున నపూపమోదకఘృతభూరి యైన, యంచితాహారకల్పన మర్హ మనఘ. 319

క. ఘృతముద్గసూపబహుళం, బతులితభోజనము సౌప్తికాంతంబున స
న్నతి నొడఁగూర్చి ధరాదే, వతలకుం బరితృప్తి చేయవలయుం బ్రీతిన్. 320

క. స్త్రీపర్వంబున రత్నము, లోపి తొలుత నిచ్చి బ్రాహ్మణోత్తమతతికి
భూపాల నేమ మొప్పు మ, హాపూర్తిగఁ గుఠవఁజెట్టునది కమభక్తిన్. 321

తే. శాంతిపర్వము నానుశాసనికము మఱి, పూర్ణ మైనప్పు డాద్యసంపూర్ణవృద్ధి
మృదుహవిష్యాన్న మిడునది మేదిసీను, పద్మలకు భవ్యదక్షిణపూర్వకముగ.

తే. వరుస నశ్వమేధాశ్రమవాసపర్వ, యుగ్తమున భక్ష్యభోజ్యాదియుక్తవాంఛి
తాన్నమును హవిష్యంబు నింపారఁ గుడుచు, వారు ధారుణిదేవతావర్మ్యలెలమి.

క. అనులేపములును మాల్యము, లును వస్త్రములను నిచ్చి లోకోత్తరభో
జన మిడునది దగ మాసల, మునఁ దక్కిన రెండుపర్వముల సప్తశముగన్. 324

క. సరసఘృతశర్కరాయుత, పరమాన్నంబులను భక్ష్యపానములఁ గడుక
బరితుష్టిఁ జేయవలయుచు, హరివంశము భక్తి విని మహాద్విజతతికిన్. 325

తే. ఎన్నివరుసలు విన్నను నిట్లచేయు, టొప్పుఁ బ్రతిపర్వమున విశేషోత్సవములు
భారతం బంతయును విని భరతవర్మ, బ్రాహ్మణులపూజ యాచరింపంగ వలయు.

సీ. వేదవేద్యులు ధర్మవిదులును నగువిప్రవరులు దానుచు శుక్లవస్త్రగంధ
మాల్యవిభూషణమహానీయుడై కర్త సముండును శుచియునై యమరు నెలపు
నందు దుకూలాంబరాస్తరణంబున సంహితాపుస్తకసంచయంబు

లోలి నన్నియు నిడి యొక్కట యర్పించి యంతట నై వేద్య మర్పితంబు

తే. నేసి కాంచనరత్నదక్షిణల నిచ్చి, నరుని నారాయణుని సర్వసురుల నధిక
భక్తిఁ గీర్తింప వాచకప్రవరుఁబిలిచి, కొంతయొకచాయసదివించుకొనఁగవలయు.

వ. ఇట్లు పూజావిధి సమగ్రంబు గావించి. 328

చ. దివముననుండి దేవతలు దివ్యము లైననిజాంశజన్తముల్
భువి గలిగించి భూరి యగుభూభరముల దొలఁగింప భారతా
హవకరు లైరి గావునఁ దదర్చనరూపము గాఁగ భారత
శ్రవణవిధాయి చేయునది సత్క్రియతో బహుదానధర్మముల్. 329

చ. నిజవిభ వానురూపముగ నిర్మలరత్నసువర్ణ రౌప్యస
ద్భజరథవాజిగోతతులు కన్యలు దాసులు భూగృహంబర
వ్రజములు నిండియుక దనకు వాంఛిత మెయ్యది యెద్ది యుత్తమం
బజితభుజాఢ్య యన్నియును నంచితయోగ్యుల కిచ్చు టొప్పుగున్. 330

- క. తదనంతరంబ యందఱ, నొదవఁగ హృద్యాన్నపానయుక్తిఁ బ్రమోదో
న్నద మమరఁ జేసి వాచకుఁ, బదిలంబుగ భవ్యపూజఁ బాటింపఁ దగున్. 331
- తే. పసిడిచీరలు గోవులుఁ బసులు గొల్పు, నూభ లిండ్లును బండ్లును నోలి నొసఁగ
వలయునివియెల్ల నొసఁగి యవ్వలన మోడి, నేయఁకెంతయు సంతృప్తి నేయవలయు.
- క. వాచకుఁడు సంతసిల్లిన, నాచతురాననునిఁ దొడ్డి యమరవరులు భ
వ్యాచారతుష్టి నొందుదు, రాచంద మొనర్ప నిచ్చు నభ్యుదయంబున్. 332
- తే. అనఘ వాచకుఁ డెట్లుల్ల యర్హుఁ డఖిల, ముసకు నాలేఖకుండుఁ దద్భూతితోడ
నిష్టశుభదంబు సభ్యుల నెల్ల సీగి, వలన నలరించి దీవన వడయవలయు. 333
- క. భారతపంచమవేద, ప్రారంభమునపుడుఁ దత్సమాప్తిని వలయున్
ధీరమతిని బహువిప్రస, మారాధన మది మహర్థి నాపాదించున్. 334
- క. నీవడిగినవిధ మంతయు, భూవర చెప్పితి నజస్రమును గోప్యముగా
భావింపు మర్విధము స, ద్భావుల కెఱిఁగింపవలయుఁ దగ దితరులకున్. 335
- క. భారతము నిర్మలప్రతి, భారతమున్ వినినపఠనపరులకు శుభవి
స్తారము రవిశశితారక, తారకము తదీయపితృపితామహతతికిన్. 336
- క. వినవలయుఁ జదువవలయును, గొనియాడఁగవలయు నధికగోప్యార్థముగా
నునుసఁగవలయును మనమున, మనుజోత్తమ భారతాఖ్యమహితాగమమున్.
- ఉ. భారతపుస్తకప్రతతి పాయక యేసుకృతాత్మనింట నొ
ప్పారుచునిత్యపూజనల నందుచు నుండు దదీయవాసముం
జేరి తలిర్చునిష్టజయసిద్ధి నిజంబు పురాణపూరుషా
ధారకథామయం బగుటఁ దత్సదృశంబులె యొండుగ్రంథముల్. 337
- క. మనుజులు గొనియాడవలయు, నని చెప్పట గొఱఁతయే మహామునులు సురల్
వనజఙ్గా డాదిగ భారత, మనిశిముఁ జదువుచును వినుచు నలరుదురు మదిన్.
- తే. భారతశ్రుతిరతులకు భవ్యయాస, దివిజసుఖములు సులభంబు లవుట యరుడె
ముక్తిపదము తదీయాంగమునను గల్గు, దత్కథామూర్తి విష్ణుకీర్తనముగాదె.
- క. భారత గోవు విప్రసింధు, భారతియును జాహ్నవియును బద్ధావిభుఁడున్
గోరి నిరంతరచింత్యులు, గా రూపించు సుజనుండు కల్యాణి యగున్. 338
- క. శ్రుతియును భారతమును రఘు, పతిచరితముఁ జదువువారు పరమపురుషు న
చ్యుతు మొదల నడుమఁ దుదిఁ బ్రస్తుతిసేయఁగవలయు విప్రచోదితమొందన్.
- ఉ. ఏకథయందు విష్ణు జగదీశ్వరు నాద్యు ననంతు నంచిత
శ్లోకవరేణ్యుఁగాఁ దెలుపుసూక్తులు చాలఁగఁ గల్గుఁ బన్నుగా
నాకథ విస్తరింపఁ దగు నాకథ వీనులఁ గ్రోలఁగాఁ దగున్
శ్రికరసద్గుణాకరవిశేషత యీకథ కౌరవోత్తమా.

- క. అని చెప్పినవై శంపా, యనువాక్యము హృషిత మైనయంగ మెలర్పన్
గొనియాడి యతని కభ్య, ర్చనఁ జేసెఁ బరీక్షిదాత్తజన్మఁడు ప్రీతిన్. 345
- క. మీరును బారాశర్యో, దారఫణితియందుఁ గల్లుతాత్పర్యంబున్
ధీరము లగుచిత్తంబులఁ, జేరిచి యానందసిద్ధిఁ జెందుఁడు నియతిన్. 346
- వ. శ్రీమహాభారతంబు హరివంశోత్తంసంబుగా నఖిలంబును యథాశ్రుతవ్యాఖ్యా
నంబుగాఁ జేసి మిమ్ము నారాధింపం గలిగె నే ధన్యుండనై తి ననిన నారామహర్షణి
వలనం బరితోషంబు నొంది. 347
- ఉ. శౌనకుఁ డాదిగాఁ గలుగు సంయమిపుంగవు లందఱున్ బ్రమో
దానుభవంబునన్ బొవల నాంతరబాహ్యవిచేష్టితంబు లిం
పై నెఱయంగ నక్కఱకు నంచితకీర్తనపూర్వభూరిస
న్దానములం బ్రహర్షమయమానసుఁగా నొనరించి రున్నతిన్. 348
- క. శ్రీవేరుత్తావల్లభ, భూవల్లభపూజనీయ భుజవైభవ ల
క్ష్మీరల్లభ గుణవితరణ, పాసన నినుఁ బొందుఁగాత భవ్యశుభంబుల్. 349
- గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమిశ్వరచరణ సరోరుహాధ్యానానందసౌందర్య
ధుర్య శ్రీసూర్యసుకవిసంభవ శంభుదాసఽక్షణాభిధేయ యెఱ్ఱయనామధేయ
ప్రణీతం బైన హరివంశంబునం దుత్తరభాగంబునందు సర్వంబును దశమా
శ్వాసము.

వ ద ప ట్టి క

* 8-181 (కడ) అంకము = తుదియుద్ధము

* 2- 40 అంకిలి = అడ్డు

5-143 ...మెఱయు = 'భుజమూలంబుల జేగిసొంపులు అంకిలిమెఱసి' అను నీ ప్రాచీనపాఠము తొలగించి 'భుజమూలంబుల జేగి సొంపులంగలసి' అను పాఠము వెరుకటి ముద్రణముననే స్వీకరింపబడినది. 'అంకిలిమెఱసి' పాఠమే మెఱుగు. అంకిలి అనగా మర్తము. 'ఉ. అంకిలెఱింగి' విజ. ౧-౧౨౧. చూ. సూ. ని. 1. పునరుక్తి యని యీ పాఠము తొలగించియుం దురుగాని అనుభావోత్తేజక మగు నిట్టి నానుడిని చంపివేయరాదు. ఇది పునరుక్తికాదు ఇది భాషాస్వభావము. 'అంకిలిదేఱు = కలకదేఱు' అని స్త్రీ ధర్మము ౧-౨3.

* 4-226 అంచన=(అ ఇచ్చు, గతిపూజనయోః ల్యుట్) గమనము. ఇట్ల ఎఱకలాడించుట

* 3- 62 అంతవట్టు = అంతయు

2-192 ...వారు = అందఱు

* 5-168 అంత్ర = ప్రేగు

4-154 అందంద = మఱిమఱి

* 1- 15 అందదుకు = అతుకులుకలది

2-162 అందుల' = వారిలో

* 3-118 అంపఱ = అమ్మలపరంపర

* 7-125 అక్కటికము = దయ

* 8- 6 అక్కఱపడు = ఇబ్బందిపొందు

4-178 అక్కుగొట్టు=హృదయమున గ్రుచ్చిన కొట్టు. హృదయశల్యమువంటిది. హృదయశంకు. చూ. ౨-౪౭. ఒత్తు కొట్టు. పా.

* 5- 5 అక్షోహిణులు = ౨౧౮౭౦ రథములును అన్ని ఏనుగులును ౬౪౬౧౦ గుఱ్ఱములును ౧౦౯౩౪౦ కాలరులును గల సేన. చూ. ఆది. ౧-౮౦. అక్షోహిణి. రూ. 'అక్షో దూహిన్యా ముపసంఖ్యానమ్' అను వృద్ధిని తెలుగు కవులు వికల్పించిరి

* 5-167 అగణేయ = గణింపరాని (తెక్కలేనన్ని కుక్కలు)

* 1-114 అగ్గలములు = ఎక్కువమాటలు, గరువపు మాటలు.

...అడు = ఎక్కువ మాటలాడు, గరువపుమాటలాడు.

4- 96 అగ్గలిక = పెంపు, ఆధిక్యము

3-175 అచ్చిక = కొఱత, ఇచ్చట 'ధయము' అను అర్థము ప్రాకరణికము

* 9-175 అచ్చుకట్టు=విర్పఱచు 'ధాతా య ధాపూర్వ మకల్పయత్' అను శ్రుతిని బట్టి ఆయచ్చు ఎప్పుడు నున్నదే యనియు దానినే మరల విర్పఱచుననియు అర్థము అను సంధాతవ్యము.

5-233 అచ్చెద = అచ్చుకొందును

* 2-166 అట్టాలక = కోట మొ. వానిమీది గది [హరించు

* 6- 19 అడగోలుగొను=వశపఱచికొను, ఆప 2- 51 అడరు = ఆపద, ఎడరు

8-113 అడిచిపడు = విభ్రాంతిపడు (తలతిరుగు)

ల. లక్ష్యార్థము. వా. వాచ్యార్థము. వ్య. వ్యంగ్యార్థము అని గ్రహించునది. శ ర=శబ్దరత్నాకరము. సూ. ని. సూర్యారాయ నిఘంటువు. * ఉ. భాగము. రూ. రూపాంతరము. పా. పాఠాంతరము.

- 3-125 అడియాలము = అనవాలు
- * 7-228 } అడ్డనము = 'అడ్డనమ్' అని సంస్కృతము. వాలు. ఒడ్డనము =
- * 3-146 } డాలు.
- * 7-237 }
- * 10- 69 అడ్డనాతియమ్ము = అడ్డపదను గల తూపు. ఒకవిధమగు శరము. శ. ర.
- 4- 26 అతకరించు = అధికరించు
- 6- 23 అదటు = గర్వము, మదము, త్రుట్ట పాటు
- 6-136 అదరు = భయాదులవలనఁ గలుగు చలనము. అంట=మర్త్య మంటునట్లుగా
- 3-127 అన = అన్నకు రూపాంతరము
- 7-127 అనా = అనఁగా (అను+తుమున్)
- * 1- 73 అనాసాదము = కిరీటముగానీ పాగ గానీ లేనిది
- * 9-169 అనీశ్వరుండవు = ఈశిత్వము మొ. గుణములులేని నిర్గుణబ్రహ్మవు.
- * 3- 19 అస్మితార్థములు = పేరునకు సరిగా అమరిన ఆర్థములు కలవి
- 9-224 అనుగు = విణ. అగునపుడు మనోజ్ఞము
- 2-209 అనుగులు = విశే. అగునపుడు బంధు గులు
- 5-232 అనూనయించు = బలిమాలు (అను+నీళ్ +ఘట్. అను+నయ. — 'ఉప సర్గే ఘట్ అమసుష్యే బహులమ్.') 2-121 అన్వయ = వంశము (అను+అయ)
- * 5-163 ఆపరరాత్రము = రేయి కడపటిభాగము. — 'పూర్వాపరాధర—'
- * 1- 36 ఆపరాంతము=పడమటిదిక్కున నున్న చివరదేశము. పశ్చిమ సముద్ర తీరము
- * 9-187 అప్రమేయ ప్రమేయ విశిఖపాశంబులు = కనరాని శరములును, కనవచ్చు పాశములును (ప్రచుకు విషయములు కానివి అప్రమేయములు-విషయములైనవి ప్రమేయములు. ప్రమ అనఁగా యథార్థజ్ఞానము)
- 3-198 అభిశంసనము = దూషణము, నింద
- * 2-103 అభివంగము=దుఃఖము, అవమానము
- 4-149 అమృఖంబున = ఆపాశముగానే
- 9- 66 అరవాయి = జంకు
- 8- 73 అరి = (అరులు-బహు వ.) పన్ను
- * 1-162 } అరుదుగ = వింతగా
- * 2- 14 }
- * 1- 93 అర్థక్రోశము = అరకోసు — 'అర్థం నపుంసకమ్'
- * 6-108 అరువంగలవాడు = అచ్చుకొనంగల వాడు 'అచ్చుకు' అరువాదేశము
- * 8- 65 అర్ఘ్యము = అతిథికి ఇచ్చు పూజా ద్రవ్యము—'పాదార్ఘ్యాభ్యాయత్'
- 1-126 ఆర్థిన్ = చక్కగా ఆసక్తితో
- * 10- 88 అరల్ని = మోచేయి మొదలు చిటికెన వ్రేలి చివరవఱకు ఉండునంత కొలత
- * 7-183 అఱ = భేదము
- 7-105 అఱకడ = (అఱక+కడ) మూపు. అఱకలి. అఱకట టెంప. అఱకడము రూ. చూ. జైమినీ భా. ౧. ౧౦౧
- 5-242 అఱజాతి = హీనజాతి, భ్రష్టుడు
- 5-183 అఱనఱలు+వి = ముక్కలు చెక్కలై-భగ్నమై
- * 3-110 అఱుము = మార్కొను.
- 2- 18 అలఱ=అలయిక, దుఃఖము
- * 8-148 అలంభూష్టుత = సమర్థత- 'గ్లాజిఫిక్చుక్సు', చా ద్భువః.
- 5-224 అలకి = (అలుకాభవము) భాండ విశేషము
- 5- 9 } ఆలవరించు = దిద్దు, సవరించు
- 1- 23 } ఒరులకుఁ గాకుండ నిలువరించు
- 6-126 ఆలవ = కంచె, దడి, ఈ మొ. ఆవరణము
- 4-129 ఆలుంగులు = తూపులు, ఆయుధవిశేషములు.
- * 8- 65 ఆలుకు = (ఆక్షతలు) చల్లు - 'ముత్యములసేన లలికిన భంగిన్' కుమార. ౬
- 6- 32 ఆవతంసకము = శిరోభూషణము
- 3-178 అవధి చను } = అంతమునొందు
- * 3-202 అవధిచోవు }
- * 6-267 అవమాత = అవమానించువాడు

- * 7-173 } అవప్తంభము (రణం)=యుద్ధసన్నా
 * 10-157 } హాతిశయము. అవలంబనము
 'యప్తిమవప్తభ్యగచ్ఛతి' గర్వ
 ము. ఈ యర్థమునగూడ పత్వ
 ముకల ప్రయోగము లున్నవి
 3-114 అశీతి=ఎరుబది.
- * 8- 68 అష్టభుజ= 'అథాష్టబాహుః కృష్ణస్త్ర' విష్ణుపర్వ ౧౨౨-౬. అపుడు కృష్ణుడు ఎనిమిది బుజములఁ దాల్చెను. 'చ. ఎనిమిది కేళ్ల వాఁడనని' చూ. ఉ. ౮-౧౦౦. అపుడు ఆత్మరూపము తాల్చెను. ద్విభుజరూపము ఆవిర్బవద్ దృశ్యము.
- * 9-256 అష్టచక్రము = 'అష్టా గ్రహా ఆష్టా పతి గ్రహాః' ఈ మొదలుగాఁగల శ్రుతులందు ప్రసిద్ధములగు గ్రహాతి గ్రహరూప శబ్దశ్రోత్రాదులు అనుచక్రములచే శరీరము. కాన, ఈ ౮ చక్రములు కలిగినది = శరీరము— 'అష్టాచక్రా నవద్వారా దేవానాం పూ రయోధ్యా...
- * 7- 84 అసదు = (కాసు) సన్నని
 7-118 అససంబులు = వేఁగినపూలు
 1-140 } ఆసము=ఉత్సాహము, యశము,
 * 9-170 } గర్వము
 7- 13 ఆఁక (గొనక) = ఆఁగు ధాతువుపై కృదంతరూపము. ఆఁగక అని తా.
 6-131 ఆఁగు = ఆఁపు
 * 6-138 ఆఁచిగొను=అపహరించు
 * 1- 10 ఆఁటది = ఆఁడుది, బోగముది అని సార్థబిందుకమైనను, క్లేషచే నింద. చూ. కొడి
 1- 16 ఆకల్పము = భూషణము
 7-160 ఆగడపలు = చిఱుమబ్బుల మెట్లు
 5-221 ఆగడిడు = ఆగడము చేయువాఁడు అకార్యముచేయువాఁడు
 * 7-201 ఆచార్య = ఆచార్యకము చేయునది
 4- 29 ఆతల = ఆవలి+తలము=ఆవలిప్రదేశము, ఆవలికాలము
 4-177 ఆత్మ = మనస్సు
- * 5-236 ఆత్మీయసంభవతాబుద్ధి=కొడుకు అనుబుద్ధి
 * 5-225 ఆదర్శము = అద్దము
 * 10-107 ఆదిగొను = కన్ను వేయు
 * 9-173 ఆధారపథము=ఆధారమైన మార్గము. ఆధారచక్రము.
 8- 98 ఆధోరణుఁడు = మావటివాఁడు
 3-157 ఆనక, దుందుభి=తప్పెటలు, భేరులు
 " " " = వసుదేవుఁడు
 5- 13 ఆనుపూర్వి = అనుక్రమము
 * 1-111 ఆపానభూమి = కల్లుదుకాణము
 2- 27 ఆపార్యాయనము=వృద్ధి... 'పార్యాయ' ఓపార్యాయ' వృద్ధా. ప్రీతి, తనివి
 3-198 ఆప్లవంబు = ప్రళయము
 7- 91 ఆముగొను = కొవ్వు
 9- 72 ఆముకవియు=,,
 1- 30 ఆముష్మాయణుఁడు = గొప్ప వంశమునఁ బుట్టినవాఁడు 'అముష్మాయణాముష్మపుత్రికాముష్మకులికేతి చ'
 8-144 ఆమెత = విందు
 1-139 ఆయసపాత్రము = ఇనుపగిన్నె
 * 9-173 ఆయస్త = ప్రయత్నముచే చేయఁబడిన. 'యసు = ప్రయత్న+క్త'
 * 9- 39 ఆయుధీయులు=ఆయుధముచే జీవించువారు—'అయుధా చ్చ చ'
 * 9- 63, 64 ఆరటము = సంతాపము
 * 10- 53 ఆర్పరాకుండ = ఆడింపరాకుండ
 9- 17 ఆలిగొను = పరిహసించు
 9-108 ఆవహించి. పా. ఆనటించి=పొందుపఱచి
 8-148 ఆసంగము=సంబంధము,వ్యాసంగము
 * 4- 28 ఆహాననము = కొట్టుట, హింసించుట
 * 9-159 ఇంట్ర పడు = సంకటపడు
 7-233 ఇంతపట్టువారు = ఇందఱు
 5-242 ఇఱులుచడు = అఱుకువడు పా. = కొఱవడు.
 4- 35 ఇట్టలము = అధికము
 * 5-132 ఇల్లడ=న్యాయము,అడిగినపు డీయఁగా దాచిన ధనము, పస్తువు

- * 9- 45 ఇల్లడగొండు = న్యాయమును అపహరింతురు
- 1- 18 ఇష్టాపూర్త=అగ్నికర్త మొ. ఇష్టము, వాసీతటాకాదికర్త, పూర్తము
- 3- 17 ఇషీకాస్తంబము=రెల్లుకట్ట, రెల్లుదుబ్బు
- 7-118 ఇష్వసనము = ఇష్వాసము, విల్లు
- 7-171 ఈడ = చలిగాలి
- 9-244 ఈలుపుటాండు = పతివ్రతలు
- * 1- 83 ఈఱములు = దట్టములు
- 1- 74 ఈక్కిలు = కూరులు
- 6- 33 ఈగ్గడువు = ఈత్కటము
- 1-191 ఈగ్గము = 'ఉద్గ్రాహ' భవము. చెలిబులు మొ చెలితో మోసికొని పోవుటకు వీలుగా త్రాడుతో కట్టెడి కట్టు.
- * 8-193 ఉచ్చిపోవు=దూటి దూసికొనిపోవు
- 4- 81 ఉత్కలుండు = అగ్రగామి. ధర్మిణుండు, నిర్వాహకుండు. చూ. ఆర. ౬-౧౨౧
- 6-201 ఉత్తంసము = సిగబంచి
- * 2-200 ఉత్తాన = (ధారమగువజ్రము) వైకికనంబడు, మిగుల వాడియగు అని ల. (పక్షము) వైనే యున్న (రెక్కలు) నఱుకుటకు వీలు అని ల.
- * 1-114 ఉదరు, ఉదరిపడు = అదరిపడు, చలించు, విజృంభించు, కోపించు
- 8- 65 ఉదల్చికొను = విదలించుకొను, విడిపించుకొను చూ. ఆర. ౬-౧౯౦
- ఉదిల = పరితాపము
- * 3- 14 ఉపకార్య = గుడారము, నగరు
- * 4-245 ఉపజీవులు = అనుజీవులు
- * 1-111 ఉపదంశము = ఊరుగాయ
- 2- 48 ఉపదర్శనము=కార్యమున లోపము లేకుండ గనిపట్టుట, చూపుట
- 3-175 } ఉపసర్గము=అపద, రోగవికారము
- * 9-154 } ఉపసర్గము=అపద, రోగవికారము
- 2-107 ఉమా = 'ఉ' = ఓయీ, ఓయమ్మా ! 'మా' = వలదు
- * 8-117 ఉరణింపుము = విజృంభింపుము
- 5-208 ఉరలఁద్రోచు = దొర్లించు
- * 8-141 ఉరలిపడు = రాలిపడు
- * 2- 49 ఉరవణించి = విజృంభించి
- 8-168 ఉరియు=(క్రి.) చలించు, ఉలియు
- * 10- 76 } ఉరువు=(స. క్రి.) విడుచు (తరి
- 10-152 } మెనపట్టు). చూ. ఉ. 3-44
- 1-192 }
- 5-143 ఉఱుద్రాళ్లు = బందపుఁద్రాళ్లు
- * 3-131 ఉలివు = చప్పడు
- * 7-226 ఉల్పణ = అధిక
- 8- 52 } ఉసులు (రు) తోడనవీనుఁగు =
- * 3-135 } జీవచ్ఛవము
- 7-160 ఉమ్మ = ఉబ్బ, ఊష్మము
- 4-157 ఊండు = అవలంబించు
- * 7-156 ఊడుకొను=గుచ్చుకొను, అదుముకొను
- * 7-193 ఊరఁబోవు = ఊడించు
- * 7-203 ఊఱట = స్వస్థచిత్త
- * 8-250 ఋశ్య (ష్య) ఎలుగుగొడ్డు 'ఋశ్య' రోహిత్ పురుషస్య యోషిత్ అని మహాభాష్యము
- * 6- 60 ఎంచేని = ఎక్కడనో ఒక్కచోట
- 1-130 ఎక్కటి = (ఏకకః) ఒక్కఁడు
- 3-200 ఎక్కించుకొని=బనదానిని కానిదానినిగా భ్రాంతిచే తలంచుకొని
- 9-185 ఎడ = నడుమ (కాలము, దేశము)
- * 9-239 ఎడగడ్డలు = ఒడ్డులు
- 9- 92 } ఎడమడుగు = కుటిలము, విష
- 1- 85 } మము. విపరీతము...
- * 10-243 }
- 7-183 ఎడములు = అవకాశములు. మధ్య ప్రదేశములు
- 6- 50 ఎడరు = నేరి, కీడు
- * 7-108 ఎడ్డ = ఎడ
- 9- 77 ఎత్తికొను=కావలయునని పట్టు పట్టు
- 5-151 ఎత్తిలి = గట్టిగా
- * 4-269 ఎత్తులు = పూదండలు
- 6-130 ఎద్దుపట్టించు=ఎడ్డను దుక్కి మొదలగు చనులకు వీలుచేయు
- 1-122 ఎదిరి = ఎదుటికి

- 8- 82 ఎస్తిదిగండులతేరు = ఎనిమిది చక్రముల రథము. కల్లు = రాయి. రాతి చక్రము తెనిమిది గల రథము.
- 5-243 ఎప్పటి (అవ్య) తొంటివలె
- * 3-133 } ఎయిదు = వెంటడించు, అందు
- 6-180 } కొను
- 6-128 ఎర = అహారము, పనులమేత
- 1- 75 ఎరియు = తాపముపొందు
- 5-107 ఎఱగందులు = శిశువులు
- 6- 80 ...గత్తులు = నెత్తురోడు కత్తులు. భయముగొలుపు కత్తులు ల.
- 4- 94 ఎఱ సంజ = ఎఱునిసంధ్య
- * 10-222 ఎఱచి = మాంసము
- 4- 16 ఎలయి = అతిశయించు
- 4-101 ఎలయించు = కలిగించు, తీసికొనిపోవు
- 4- 77 ఎలరారు = అలరారు
ఎలర్చు = అతిశయించు
- 5-223 ఎల్లదాన = అన్నిటిచే
- 5-149 ఎల్లబోడి = అన్నిటివంటి
- 5-161 ఎల్లయందు = అన్నిటియందు
- 1-134 ఎల్లవలన = అన్నిటివలన
- 6- 5 ఎల్లమందలు = అవులయు ఎడ్లయు గుంపులు (ఎల్ల = తెల్ల)
- * 3- 15 ఎల్లి = మఱుసనాడు
- 5-194 } ఎవ్వలన (వి+వలన లేక ఎల్ల+
9- 57 } వలన) = ఏవైపుబట్టిన అవైపు.
- * 10-193 } ఏ ప్రదేశమునందును
- * 5-169 ఏకల(ము) = ఒంటరియైన, అసహాయమైన
- * 4-148 ఏకవీరుడు = ఒంటరిడు, మహావీరుడు అసహాయకూరుడు. 'కథిమేకవీర' ఇతి' పూర్వకాలైకే - తిబాధిత్యా పరత్వాదనే ('పూర్వాపర = వీరాశ్చ') సమానే 'వీరైక' ఇతి హి స్యాత్, బహుళ గ్రహణా ద్భవిష్యతి) అను కొముది తత్పురుష ప్రకరణము చూ.
- * 1-167 ఏకాగ్రయోధి = ఏకవీరుడు
- * 10-179 ఏచి = విజృంభించి
- 7- 84 ఏడైఱు = అధిక
- * 7-128 } ఏడు = (ఎయిదు. రూ.) పొందు
- * 7-207 }
- 7-194 ఏవికదున్న = ఏచుగు అను దున్న. ప్రకరణము ననుసరించి నీచమగు ఏచుగు అని ల.
- 5-197 ఏచుగులిన్న వెలగపాడు = గుజంతయు ఏచుగు జతరమున జీర్ణమై పట్టి డొల్ల బయటబడు నని యీ సామెత. 'కపిత్థాంతర్గతః కీటో గజ ఇ త్యభిధీయతే' అని కొందఱు చెప్పుదురు. బొక్కచేసికొని వెలగ కాయలో ప్రవేశించి అటగల పదార్థమును తిను కీటమునకు 'గజము' అనిపేరు అని దీనికర్థము:—'భవితవ్యం భవత్యేవ నారితేత ఫలాంబు వత్ గంతవ్యం గత మిత్యాహుర్గజ భుక్తకపిత్థవత్'. ఇది ఇంకను విచారణీయము.
- * 6-153 ఏరు = నాగలి. (చూ. చిక్కు.)
- 5-229 ఒంటి = ఒక్కండే. అసహాయుడు
- 2-227 ఒండొండ (అవ్య) వరుసగా
- * 1- 88 ఒందిలిపడు = దుఃఖపడు
- * 3- 73 ఒకవెంట = ఒకవిధముగా
- 8-152 ఒక్కొక్కమరి = (ఒక్క+పరి) ఒక్కొక్కసారి
- * 3-100 ఒచ్చెము = (పొచ్చెము) అవమానము, కొఱత, తప్పు
- 3-240 ఒడయడు = రాజు
- * 4-181 ఒడిచితెచ్చు = ఓడిచితెచ్చు
- 6- 85 ఒడియు = హతాత్తుగా పట్టుకొను
- * 1-167 ఒడుచు = ఓడించు
- * 1- 88 ఒడినెలకాండు = త్రాళ్లతో చిక్కుములుచేసి రాలు విసరువారు
- * 7-228 ఒడ్డనము = పూహము, డాలు. 'క. వలకలు నొడ్డనములు గత్తలములు నసి శక్తి' చూ. కు. సం. ౧౧-౭౦.
- 'క. హనువుంతు నొడ్డనముతో హనువుతుని పగిది నెగనె నాకసము నకున్. ౧౮.

‘శ్రీ. అంతలోపల హనుమంతు నొడ్డన
ముతోఁగూడ నాతనిచేయి
గూత ధరణిఁ దరువాత వాలు
తో దక్షిణహస్తంబు నందియ
తోఁ గాలునట్లు వడియె. అం.’

‘క. వసుధేశుఁడు వెఱుగందఁగ వెన
నరిగయు వాలు ద్రిండు విలసిల్లఁ
గ నాకసమున్ డిగి యప్పీరుఁడు
కనుగందక వచ్చి తొంటికై వడి
నిలిచెన్.’ అం.

సింహాసన ద్వాత్రింశిక. ద్వితీ.

8-168 ఒత్తరించు = వ్యాపించు

* 9- 98 ఒత్తిలి = గట్టిగా, బిగ్గరిగా

6- 22 ఒదివిరిప్రాలు = ధాన్యవిశేషము

* 7- 41 ఒప్పమి = కీడు, కష్టము, ఆపద

* 7- 50

* 10-164 } ఒప్పరికించు = ఉపేక్షించు

9- 19 ఒఱుటు = మూర్ఛుడు

* 5-169 ఒఱవ = (పండ్లు) వికారమగు (దంత
ములు)

1-126 ఒలయు = తటస్థింపఁగా (దుర్విధి)

2- 31 ... = ప్రవేశించు. చొచ్చు,
చూ. * 7-264

4- 64 (అశ్చర్యము)ఒలయఁ=కలుగు. చూ.
4-66. 8-160. 8-148. *5-
172, 197. *7-193

7- 56 (భావమున) ఒలనె = జనించె

7-157 (ఏడునాళ్లు) లాలసి=(అభివ్యాప్య
అను అర్థమున) ఏడునాళ్లు సంతత
మును వ్యాపించి

8- 81 (విలోకనంబు) ఒలయ = ప్రసరింప

* 1-167 (చగతువేడిమి) ఒలయంట=ప్రసరిం
చుట. (ఒలయు, పొలయు, ఎనయు,
వెలయు, అను ధాతువులు ప్రకర
ణము ననుసరించి చాలవట్లు ఏకార్థ
బోధకములు.)

* 3- 80 ఒల్లగిలు = ఆదరింపఁబడనిదగు

* 5-172 ఒల్లఁబాటు = ఒల్లమి, ఉపేక్ష

6-231 ఓటఱు = నిస్సత్వమగు బలము
కలుగు.

3-130 ఓడకుము = భయపడకుము

6-131 ఓదము = ఏనుఁగులు మొ. వానిని
వట్టుటకు త్రవ్వివనగోయి. (అవపాతః)

* 3-232 ఓదిగ = ఓషిక

6- 23 ఓహకుపడు = ఆలయు

1-133 ఓలిన్ = సంపూర్ణముగా, వరుసగా

5-219 ఓవరి = (అపవరకః) లోపలిగది

* 8-193 కంకటము = కవచము

6- 22 కంటలము = ఎడ్లు మొ వానిమీఁద
ఇరుప్రక్కల ప్రేలాడవేసి తీసికొని
పోవు తట్టలు బుట్టలు మొ. వాని జత
(కంతాలః)

6-183 కంఠూ = దురద

* 2- 97 కంఠూల = ఉపతాపము అనఁగా
దురదగల (కల అను అర్థమున లచ్)
కంఠూశబ్దము సిద్ధాదులలోనిది.

6-165 } కందము = మూఁపు

8-113 }

* 10- 29 } కక్ష్య = ఏనుఁగులకు నడుమ కట్టె
84 } డు మోకు ‘దిశాగజో
యద్వదుపేత కక్ష్యః’ హరి.
భవి. 49-41

7- 13 కచ్చకట్టు = గోచికట్టు

9- 89 కచ్చించి = కచ్చ గట్టుకొని

6-118 కచ్చు = కాంతి

* 7-211 కట్టాయితము = సిద్ధము

5-140 కట్టిండి = (పాపజాతి) మూరుఁడు

8- 47 కట్టుపకాసి=మూరుఁడు. (గట్టుపకా
సి=పర్వతగంభీరుఁడు అని కొందఱు)

8- 53 కడఁక=(కడఁగుమీఁదికృతంద రూప
ము) ఉత్సాహము. మొ. యత్నము.

8-108 కడఁగు = వి. సాహసము

* 1-114 ,, = (క్రి) కవియు, తలపడు

8-139 కడకట్టినవారు = నిర్ణయించినవారు

5-107 కడకాళులు = పాదములు

9- 45, 101 } కడమిపలు = కడపటి
108 } భూములు

6- 46 కడుపూఁడ=మలమూత్రములు కాలు
కడుపు ఉబ్బు తేగులు

4-115 కడవ = కుండ

- * 3- 16 కడవసము = కట్టుకొను తోలు (కడా
(భా)సము)
- 7- 40 కడికండలు = ఖండఖండములు
- 6-132 కడిమి = పరాక్రమము. 'కడుమై'
తమిళ మని సూ. ని.
- 9- 72 కడిమిపూదేనియ = కరంబపుష్పముల
తేనె. 'కడవపూదేనియ' అని సూ. ని.
పాఠము. కడిమి. కడవ పర్యాయ
ములు. చూ. కాంతి. ౨-౯. కడవ
మృతము
- * 9- 37 కత్తరిగలము = సంకరమగు (కత్తరి
యావు = వలురంగులు గల ఆవు)
- * 3-158 కనియంగబండు = ఆరముగ్గి నవండు
- 3-126 కనుకని = సంభ్రమము, భయము
- * 3-125 కనుపుగొట్టు = సంహరించు, ఖండించు
- 4- 78 కన్నాకు = (కను + ఆకు ఒకకట్టలో
గుంపులోగాని బ్రధానమగు అనగా
మొదటిఆకు. కాఁగా శ్రేష్ఠము అనిల.
- 6- 46 కప్పనావురు = చిఱుఱి పులు కఱచు
టచే పశువులకు వచ్చు ఒకానొక
రోగము (కప్ప + నావురు)
- 6-180 కప్ప = నలుపు
- * 6- 58 కబళించు = తిను అని వా. పూర్తిగా
ఆచ్ఛాదించునటులు పట్టుకొని అనిల.
- 8-166 కమి(ని)యు (గఁబండు) = ఆరముగ్గి
పండు కమియు (చెమర్చు) మూఁగు,
నలఁగు
- * 3- 51 కమ్రు = మనోహరము - 'నమి కంపి
స్సృజన కమ దీపో రః'
- * 2- 63 కరణి = (సం) ఉపమానాచకము. వలె
అని అర్థము. — 'అథ జైత్రసింహ
న్యవతౌ, ధరణిం కరణిం దివః శ్రీత
హరేః సృజతి, ఉదజృంభత ప్రియ
నుహృత్సురభిః, నుమసాయకస్య కిల
విశ్వజితః' హమ్మిర. 5-1
చూ. బాహ్యకరణి = (ఉ. 5-
188) = వెలువలనున్నవాని చంద
ముగా, బహిర్భవుని చందముగా, కను
లకు కనబడువాని చందముగా-ఇది
హరి—35

ఇంకను విచారణీయము. తుల్యత్వ
కరణి' చూ. * 2-63

- * 5-164 కరఁపంగ = కరఁగింపఁగా కరఁగు. ప్రే
- 7- 6 కరఘ్న = తరంగములు
- 1-176 కరాళ = దంతురము, భయంకరము
- 7- 93 కరి = హద్దు, మేర
- 7-130 కరిసనము = (కర్షణము) సేద్యము
- 5-143 కరీష = విఱుపిడుక
- 5-120 కఱ = మాలిన్యము
- * 8- 15 కఱకు(అనుర) = క్రూరరాక్షసుఁడు
- 9-224 కఱటి(చూపు) = మోసగించు(చూపు)
- 5-245 కఱత(ద)లాఁడు = పోకిళ్లమారి,
దుశ్చేష్టుఁడు. కఱదులమాటలు(చూ)
10-252 కఱదలాఁడు. పా.
- * 3-228 కఱపులు = బోధలు [వలు]
- 5-255 క(ట్టి)ఱు = నల్లని తడుపులు = వలు
- 7- 6 కల్లోల = తరంగము
- * 7-163 కలఁక = నూలు, కళంకము
- * 9-136 కలఁచు = కలఁగఁజేయు, సంక్షోభము
కలుగఁజేయు
- 7- 18 కలగుండు = కలఁత
- 5- 92 కలవనగంప = కలహశీలుఁడు
- * 3-118 కలము = ఓడ
- * 7-166 } కళాంతరములోన = ఒక కళలోనే
- * 8- 9 } (ఒక చిటుకలో అన్నట్లు) కళ
అనునది కాల విభాగములో
మొదటిది
- 6-180 కలాప = సమూహము
- * 10-222 కవ్యాదులు = వీత్పదేవతలు (కవ్యము
గొనువారు. చూ. హవ్యాదులు
- * 10- 95 కాఁడు = (క్రి) గ్రుచ్చు
- 6- 44 కాటియ = కీడు
- 4-154 కాకు = వృద్ధులు, చెల్లాచెదురు
- 1- 3 కాదిలి = ప్రేమ ఇచ్చట ప్రేమపాత్రము
- 5-143 కాలుద్రవ్య = ఎద్దు మఱొక
యెద్దును జూడఁగనే దర్పముచే
కాలితో నేలత్రవ్వను. ఇది వా.
కారణము లేక కలహమునకు సిద్ధ
పడు అని ల. [త్రము
- 6- 5 కల్పడి = (కాల + మడఁచు) (మూ

- 8- 43 కాల్తెట్టు = కాలదన్నుట. గొరిజ/ అని అర్థము కలదేమో అలోచించవలెను. కాలు అప మెట్టు=పాదుక అనిచెప్పనగును. అప్పుడు లక్షణ నాశ్రయింపవలెను.
- 9-103 కాశ్మీర = కుంకుమపూవు
- 4- 81 కిష్క = కేన, మూర
- 9- 85 కిన్నడు = కోపపడు
- * 8-115 కిల్బిషము=ఇచట బాధ అని అర్థము. పాపము.చూ:(కిల్బిషరాత్రి చరుక్) పాప సహితుఁ డగు రాక్షసుఁ డని అర్థము.
- * 1-111 కీకనము = ఎముక
- * 4- 85 కీడాట్టు = చేటు, అపజయము.
- * 9-102 కీడ్వడియుండు = వశపడియుండు, లాంగియుండు, అధీనమైయుండు. ల.
- 4- 60 కీనాశుండు=యముండు, రాక్షసుండు
- 6-183 } కుండలి=ఈపేరుగలక క్తి, పాము, ఆనియు క్లేష. చూ. ఉ. 5-7- 5 }
* 2- 64 } 164. భాండీరము అను ఈ మట్టిచెట్టు ఆకులు కదలి గాలి వీచుటచే పాములకు ఉల్లాసము కలుగుచున్న దని ప్రకరణార్థము. ప్రాణాయామముచే ఆధారచక్రమునందలి కుండలి బున్ను మని లేచు నని హఠయోగము. ఇదిశ్లేషార్థము: ఈ యర్థముచే 'యోగనియమంబు నుంబోలే' అను ఉపమ ఉపజీవితము.
- 6-183 కుట్టితము(=నఱకబడినది)'కుట్ట+క్ర'
- 5-196 కుడుక (గుడుక. శ. ర.) పాలడ, గిన్నె మొ. (కుడుక్కె. గఱవము) చూ. గుడుక. నూ. ని.
- * 1-174 కురరి = ఒకానొక పిట్ట. పా. రమని కొందఱు, లకుముకి యని కొందఱు.
- * 9-245 కులుకులు = ప్రోవులు
- * 7-106 కులట = అసతి.
- 5- 130 కుల్య=కాలువ. 'ధారగా కాలు' నెత్తురు అని ల.
- * 4-260 కువలయాపీడము = ఈపేరు గల ఏనుగు. (కు+వలయ, ఆపీడము, భూ+వలయమునకు అలంకారము. క. ఏ కట్టునఁ గువలయపీ, డావహృతి యొనర్తుననుచు యదువంశమునన్ దీపించి కువలయాపీ, డావహృతి యొనర్పఁ జెల్లునయ్యి మురారి. చంద్రభాను. 1. 8.
- 5-255 కూకటులు=జుట్టు, కాకపక్షములు
- 6- 11 కూడఁబడు=కూడు(స్వార్థమునపడు)
- * 10- 84 కూబర = నొగ
- 7- 28 } కూయు = అఱచు
- * 6- 10 } ,, = మొఱపెట్టు (ల)
- 9-128 కూర్పరము=మోచేయి, మోకాలు
- 6- 17 కెడయు = చచ్చు
- 9- 69 కెరలుట = పొంగుట, విజృంభించుట
- * 8-239 కెరలియాడు = భక్తి మొ. ఆవేశముచే నృత్యముచేయుట.
- * 1- 77 కేరించు = కలరేగు, విజృంభించు
- 5-215 కే=ఉత్సాహసూచకముగా చేయు భవనికి అనుకరణము.
- 7-196 కేకరించు=కడకంటఁజూచు. కేకరః=తిర్వగ్ దృష్టిః. 'ఆరక్త కేకరతర కనీని కేన చ చక్షుషా' అని కాదంబరి - 'ఆకేకరలోచనేన' అని కుమారసంభవమున కాళిదాసు.
- 8-105 కేలువే, యు=చప్పటలు చఱచు
- * 1-121 కృచ్చ (గతుండు)=అపద. [క్రిన్.
- 5-251 కృష్టి=ఆకర్షణము, లాగుట. 'కృష్+'
- * 2-20 కొంచెములు = (మొనలు) అల్పములు, లెక్కకు తక్కువవి
- 7-179 కొండా? = కొండంతదా? కొండంత గొప్పవనియా? లెక్కా? అని ల.
- 3- 05 కొండికప్తాయమా = బాల్యము
- * 6-138 కొండియలు=కన్యలు. 'గృహ్యంతాం కన్యకా స్సర్వా దాస్య శ్రేషఁ నమం తతః' భవి. 95-5
- 6- 22 కొడుపు=కేగంట మొ. వాచుకోల, వాతలుపెట్టు ఇనుబకోల (చూ. చూడుఁ గొడుపు)

- * 7-193 కొదరు = అతిశయించు.
- 5-252 కొనకొను = (గొనకొను) ఉద్యమించు, పూను. [స్వీకరించు.
- 1-135 కొనియాడు=స్తుతించు, గౌరవించు,
- 6- 5 కొనుజు = పిడుఁజు, పశువులరక్తము పీల్చు ఒకానొక పురుగు
- * 8- 19 కొఱకొఱ = కినుక
- 5-143 కొఱనెలలు=అర్ధచంద్రులు
- 8- 15 కొఱలికొఱలి=చాలనుఖించి
- 8-184 కొఱలి=రోషించి
- 9- 72 కొఱలి=గ్రహించి
- 9-178 కొఱలుము=వర్ణిల్లుము
- 1-174 కొఱలు=(ఇచట అక) ఉండు (స.క. అగునపుడు)పొందు. చూ. ౧-౧౨౪. 'కొఱలుము శుభమున్'. ఈరెండర్థములలో నేటి కవుల ప్రయోగము అని శ ర. కాని, 'కోపించు, రోషించు' అను నర్థమున—'క. పిఱుదం గురుధరణిపతి, నఱచేతం బ్రాణములు ఘనారాతిబలం, బుఱని తెగువ ముందటఁ బెక్, గొఱలుట చిత్తము నఁ బెట్టికొని విహరించెన్. భార. స్త్రీ ౨-౮౮.' అని. సూ. ని.
- * 7-133 కొఱలు=విహరించు
- * 7-183 కొఱలు=ఒప్పు-నీ రవణిల్లెఁ గాఱలే నడరెను-చనె నలరె ననంగ నొప్పె నస్తాటగాఁ జెప్పబడును. ఆం. భా. 3-౮౩. చూ. *౮-౧౩౦.
- 2- 70 } కొలఁది=పరిమాణము, స్థితి, ఆవస్థ
- 5- 34 } —'ఉనుఱు విడుచు కొలఁది కిఁడేరి' (౮-౧౧౩) 'రాజవంశం బు కొలఁదికి మిగిలి నాకు భరియింపం గొలఁది గాకున్నది. ౫-౩౪
- 7- 32 కొలువు=దాస్యము
- * 1- 10 కోడి=(ఒక) కోడెకు రూ. వృషభానురుఁడు. అని అర్థము. 'నీవు చంపినది ఒకకోడి' అని నింద. ఈరీతిగనే ఒక గుఱ్ఱము, ఒకగాడిద ఒక నీరు దొత్త అను పదములును హయానుర గర్ధభా

నురులకును కాళియునకును, అంటది అనునెడ, పూతనకును స్ఫోరకములు. 'నీవు చంపినవి ఒకగుఱ్ఱము, ఒకగాడిద, ఒకనీటిపాము, అటలాడునది' అని నింద. ఇటఁ గల ఒక అను పదము నిందాతిశయమునకు వ్యంజకము. కుక్కుట మను భ్రాంతి గొలుపు కోడి అను రూపాంతరముగూడ అత్యంత నిందాతిశయమునకు వ్యంజకము

- * 2- 85 } కోర=గిన్నె
- * 7-175 } కోర=గిన్నె
- 7-160 కోలమెఱుఁగులు = కోలలవలె పొడవుగా మెఱయు మెఱుపులు నిలుపు మెఱుపు విరావతి.
- * 4-261 కోలెమ్ము = (కోల+ఎమ్ము) పొడుగు ఎముక అనఁగా వెన్నెముక, కశేరుక
- 4-176 కోల్లల=(కోలు+తల) ఎదుట నిలిచి చేయు యుద్ధము, యుద్ధముచేయు, యుద్ధసన్నాహము చేయు
- 1- 4 } కైవారులు=కయినారము చేయు
- 1-122 } వారు, వందులు
- * 9- 77 కాలేయకలీఢము = కుక్కచే నాకఁ బడినది
- 9-199 క్రంచన (ఱ) = అచ్చయిన ప్రతులన్నిట 'క్రంచన' అని కలదు. నాచూచిన ఏ నిఘంటువులోను ఈ పదము లేదు. క్రంచఱ=శీఘ్రముగా. చూ. ఆరణ్య. ౪-౮౬
- * 4- 37 క్రందంగ (మై గ్రుచ్చిన్) = (శరీరము)భిన్నమగునటులు (గ్రవ్వఁగా.)
- * 10-112 క్రందం (దఱుము) = ఆక్రందించు నటుల (తఱుము) [పింపఁగా)
- 8-103 క్రందం (బర్వన్)=దట్టముగా (వ్యా
- 1- 10 క్రందు=సమర్థము లేక ఉపద్రవము
- 8-182 క్రందులు=ఉపద్రవములు
- * 3- 8 (కోర్కల)క్రందు=అతిశయము
- * 9-182 క్రందు=సంకులసమరము
- 7- 9 క్రందుకొనం దిరుగుట = గుమిగూడి సమర్థముగా తిరుగుట

- 9- 4 } కందుకొని=మూఁగి
 9- 41 }
 9-224 (తివుటలు) కందుకొని = నిండి
 * 7-156 కందుకొను = మీదఁబడు
 4- 73 } కందుగ=ఒక్కొక్కడుగా
 9-154 }
 * 7- 31 కందుగాఁ(దఱసి)సమర్థముగా చేరి
 * 8-154 } (అన్నిశిఖలు) కందుగా (వెలు
 „ 176 } వడి)=బేవు మను ధ్వని వినఁ
 బడునటులు (వెలువడి)
 5-143 కంప = కంప
 3-134 కమ్మన=శీఘ్రముగా చూ. గమ్మన
 4-145 కమ్మించు=కమ్మఁజేయు. కక్కిం
 చు అని పాఠము కానోవు
 6- 37 కల్లవడు=కాలిపోవు, ఎండిపోవు
 * 10-222 కవ్యాద=రాక్షసులు, నక్కలు.
 7- 98 క్రించు = ముప్పుడు.
 * 1-142 క్రేణిసేయు = పరిహాసముచేయు,
 పోలు అని ఉత్తమావాచకము
 1-132 క్రేపు = దూడ [యు
 * 7-199 క్రేస్తువాలు = గంతులుపరుగులు తీ
 * 4-234 క్రొత్తడి = సాధ్య. 'రంకుటాలికి
 క్రొత్తడి సుద్దులుపెచ్చు'అని. సూ. ని.
 'నీ...సాధ్య తనరుచుండుఁ గ్రొత్తడి
 యనంగ' అం. భాషార్థము
 ౨-౧౧౬ పిదప శబ్దరత్నాకరమును
 'క్రొత్తడి' అను పదమును క్రాముడి
 తోఁ జెప్పెను. సూ. ని. లో—
 'క్రొత్తడు లందఱకు' అను ఈ పద్య
 మును ఉద్యోగపర్వమునందలి—చ.
 కొడుకుల...క్రొత్తడి సకలంబు. 3-
 ౧౮౭ అను పద్యమును క్రాముడితో
 నే ఉదాహరించెను. ఈ శబ్దమును
 గూర్చి శ్రీ.వే. ప్రభాకరశాస్త్రిగారు
 చేసిన పరిశోధనసారము. ఓరియం
 టల్ లైబ్రరీలోని హరివంశపు
 వ్రాతప్రతులలో ఒక ప్రతిలోమా
 త్రము క్రొత్తడి యందఱికి' అనియు
 మిగిలినవానితో నన్నిట 'క్రొత్తడి
 మంతటికి' అనియుం గలదు. బసవ

పురాణము వ్రాతప్రతుల నన్నిటను
 'క్రొత్తడి నెల్లను గొండొక పెద్ద'
 అనియు ఉద్యోగపర్వము వ్రాత
 ప్రతులలో, కాంచిన పదింటిలో,
 'క్రొత్తడి సకలంబు' అనియు, క్రాముడి
 లేని రూపములే కలవు. ఈ ప్రయో
 గములందు 'స్త్రీసమూహము' అను
 నర్థము సుసంగతము. సమూహము
 అను నర్థమున 'క్రొత్తటి' 'క్రొత్తలి'
 అను పదములు కన్నడమునఁ గలవు.
 ఆ క్రొత్తటి తెలుంగులో 'క్రొత్తడి'గా
 మార్చెను. తమిళమునను కన్నడము
 నను గల ఆ నన్నయాదులపిదప డ
 గా మార్చెను. [హరివంశపు వ్రాత
 ప్రతులలో 'క్రొత్తటి' అని కలదు.
 చూ. Foot Note]. కన్నడమున
 ఈపదమునకు 'గుంపు' అని అర్థము.
 తెలుంగులో 'అడుగుంపు' అని
 అర్థము. భారతి. ౧౬ సం. ౧౧.
 సంచిక వే. ప్ర. గారి బసవపురాణ
 పీఠిక.

5-143 క్రోడాడు = విసుంగులు, ఎడ్లు మొ.
 కొమ్ములతో పొడుచు

* 1- 89 క్రోవి = గొట్టము

* 8-140 క్రేపిష్ట = మిగుల వడియైన 'వాయు
 రైవక్రేపిష్టా దేవతా' (బృహదార
 ణ్యక) వాయుదేవత వడిగా ప్రస
 న్నుడగు దైవ మని అర్థము.—
 స్థూల దూర యవప్రాస్య క్షిప్ర
 తుద్రాణాం యణాదిపరం పూర్వస్య
 చ గుణః'

5- 40 క్రేమంకర=క్రేమము కలిగించువాఁ
 డు 'క్రేమ ప్రియ మద్రేజ్' చ.
 చాల్, భచి మమ్

7-120 క్రోద = పొడి, పొడి పొడిచేయుట.

6-178 గండు మెఱయు=మగఁటిమివికసించు

6-116 గంధూప=పుక్కిలించుట

* 1- 10 గంధ (విలుప్తారిగంధుడు)=శత్రు
 శేషము లేకుండఁజేసినవాడు.
 శత్రువులనెల్లఁ జంపినవాడు.

- 1- 16 గజశ=వీనుగల మొత్తము... 'చూ గజ సహాయాభ్యాం చేతి వక్తవ్యమ్'
- 9- 29 గట్టి(ట్టు)వాలు = గంధపుష్పములను అతుర్చు అడుది. గంధకారిక. నైరంధి).
- * 7-236 గడితము = (గటిత) ముదుగు తోలు
- 6- 80 గనప = (గొడ్డండ్లు) పెద్ద
- * 8-224 ,, కొండ = పెద్దకొండ
- 5-229 ,, చేర = పెద్దచేర
- 5-199 గనయము (ముడి) = పోకముడి
- * 7- 92 గఱుకు=కొడవలి. మొ. వాని కక్కు. (కఱుకు అను పారాంశరమున పదను అని అర్థము.
- * 9-164 గరుసులు=మేరలు. చెలియలి కట్టలు
- * 3- 17 గవసు=పురద్వారము, కోటవ కిలి
- * 1- 10 (ఒక)గాడిద=గర్భభాసురుడు
- * 7-136 గాణులు = (గాయనః) సంగీతము పాడువారు.
- 5-198 గినుమాడు = పంచించు
- * 6- 7 గిరిశ = శివుడు 'గిరా శేతే, దప్ర త్యయః'
- * 6-176 గిఱికొను = చుట్టుకొను
- 8-135 గిలిగించు = గిలిగింతకలదానిగాఁ జేయు. అనఁగా చక్కిలిగిలిపెట్టు
- 8-119 గీటడంచు=చంపు
- 5-238 గుండెపట్టి = స్థైర్యముపొంది, ల.
- 5-142 గుఱ్ఱులు=కోడెదూడలు, కాంతి 4-40
- 5-196 గుడుక. రూ. కుడుక
- 9-138 గుత్తుగ(గు)త్తు=ప్రాణభయము కలుగు నప్పటి గుండియలదడకు అనుకరణము
- * 6- 17 గుదియ = గద ముద్గరము
- * 2- 70 గుఱి = లక్ష్యము.
- 2- 88 గుఱుకొని=లక్ష్యముగాఁగొని, పూని. అతిశయించి
- * 4-251 గొంటు (నికాచరి) = చెడు రాకాని
- 6-109 గొండ్లి = సర్తకి. (మొఱుపు అనేడి సర్తకి)
- 5-166 గొడ్డుపీఁగు=పంథ్యాత్వము విడుచు
- 6- 9 } గొడగొను = విజృంభించు, చెల
- 9-147 } రేగు
- 5-252 గొనకొను (చూ. కొనకొను=పూను, యత్నించు
- * 5-149 గొబలు = గుహలు
- 4-164 గోకర్ణశయనుడు - గోకర్ణ=పాము, శయనుడు=శయ్యగాఁ గలవాడు.
- 6-140 గోగర్భిణి = చూడి యావు
- 1- 8 గోత్ర=పంశము, పర్వతము అని క్లేష
- 6- 22 గోనియలు = గోసెలు
- 6-128 గోవృషంబులు = ఆఁబోతులు
- * 10-252 గోసు = అపవాదు
- 6-117 గౌరు = వీనుగ
- 3-134 గ్రమ్మన=క్రమ్మన చూ. శీఘ్రముగా
- * 7-230 గ్రుడ్లకొలదియై=గుడ్ల ప్రమాణమై. ప్రాణము గ్రుడ్లలోనికి వచ్చిన దని ల.
- 1- 4 ఘుస్తర = తిను శీలము కలవాడు అరి వా. స్తర ఘుస్తరుడు=మన్త ఘుని చువినవాడు అని ల. - 'సృఘస్యదః క్తరచ్' అను సూత్రముచే కర్త రచ్.
- * 4- 1 ఘోడెరాయ (గంగ గురు)= 'శ్రీమ థ్యాంధ్ర' అను పద్యమునకు పాఠాంతరముగా క్రింద—'శ్రీ పర్వతేశ' అను పద్యమచ్చొత్తబడినది. ఈ పద్యమునే మూలపద్యముగను 'శ్రీమ థ్యాంధ్ర' అను పద్యమును పాఠాంతరముగను గ్రహింపవలెను. ఇందు—'ఖ్యాపిత' అనుటకు 'ఖాపిత' అని అచ్చు వినది. అది తప్పు. వేమక్షితి పాలునకు ఈతఁడు గురువు. ఇతని పేరు గంగదేవయ్య. ఘోడెరాయ అనునది బిరుదు. పూర్వము అశ్వసే నావతుల కీబిరుదు కనబడును. ఈ యన గుఱ్ఱపుదళములను నడిపించి యుండును. పట్టినమునందలి 'ఘోడె రాయ భీమేశ్వరస్వామి' అను శైవాచార్యుడు ఈ గంగదేవయ్యకు ప్ర శిష్యుడు. ఈతఁడే శ్రీ నాథుని 'సీ. ఘోడెరాయాంకనద్గురురాజ భీమేశ్వరస్వామి...' చూ. పీఠిక

- 9-102 } చంక్రమణము = (సింహమువలె
 * 2- 64 } దుముకుట. యుద్ధాదులయందు
 మాటిమాటికి సుడిగాలిరుగుట
 2- 56 చండిమ = వేడిమి, వాడిమి.
 7-188 చక్కటి = ప్రదేశము
 * 8- 56 చణ = (ఇది ప్రత్యయము. దీనికి
 స్వతంత్రముగా ప్రయోగము ఉండ
 దు. 'లేన విత్త శ్చంచువ్ చణపా'
 చూ.) 'దైత్య వినిర్దళన చణ...
 బాహు...' అనురలను చంపుటలా
 ప్రసిద్ధమైన లేక పండిన. అనగా
 నేర్పుగల బాహువుల జౌజ్వల్యము
 అని అర్థము.
 8-121 చతురంతర్ధరణి=నాలుగంచుల నేల.
 అనగా నేల అంతయు
 * 3-169 చతుర్ధకర్ = పెండ్లి నాలవనాడు
 చేయఁదగిన హోమము. ఈ అర్థము
 ఈ వాక్యమున ఇంకను ఆలోచ్యము.
 4- 20 చదురు = చతురము
 * 7-228 చపేట = చాచి చెంకమీఁద కొట్టు
 బెబ్బ - 'ఖండికోపాధ్యాయ శ్చపే
 టాం దదాతి.' [వానిని ఆలఁదు
 9-103 చర్చిక=కాశ్మీరము చందనము మొ.
 * 7-193 చలిమిరి = చలువ
 * 10- 94 చల్ల జుపు=(చల్లని+చంపు) తెలియ
 కుండఁగా చంపువాఁడు. భయం
 కరుఁడు.
 6-101 చల్లు పోరు = (చల్లు+పోరు) జల
 క్రీడ. 'ఈ వేడుక నొక్కరుండు
 శతవీరకుమారులతోడఁ జల్లుపోరాడి
 జయించి.' భార. ఆది. 5-10. ఇది
 జగీషతో చేయు క్రీడ కావుననే
 'పోరు'—'ద్వి. తలపించె హరికి శ్రీ
 తరుణికిఁ గలశ జలధిగోపలిక్రీడ
 చల్లుపోరాట. మృ. వి. 3-గం.
 ఇచట శివపార్వతులు తలఁబ్రాలు
 పోసికొనుట.
 * 1-111 చషకము = గిన్నె
 4-188 చహాలము=యూపమునఁ జెక్క
 తోఁ జేయఁబడిన కడియము
- * 1-119 చాలిక = ('చాలు' ధాతు+కృదంత
 రూపము) సావర్ధ్యము
 6-126 చందరగాని = సివమెత్తి
 6-141 చిందు(క్రి) చిందులు త్రొక్కు
 5-143 చికిచికి (వెండుకలు) = మిగుల
 చిన్నవెండుకలు. (చికిచికి) అని
 పాఠమగుచో, కొకిచికి వెండుకలు
 అని అర్థము
 * 1- 39 చిక్కినివారము=బలముకల వారము,
 ఒరులకు చిక్కినివారము, అని శ్లేష
 * 6-153 చిక్కుల పాటుట. (ఏరు విడిచి
 చిక్కులపాటుట అని యథాస్థిత
 పాఠము.) ఇది యొక సామెతయో
 జాతీయమో. దీనికి అర్థము తెలియ
 లేదు. 'చెల్లలపాటుట' అని మార్చి
 నచో—నాగలి విడిచి అనగా
 దున్నుట మాని బీళ్లుపట్టితిరుగుట
 అను అర్థము ప్రకరణానుగుణముగాఁ
 గలుగును. చెలిక=బీటినేల
 * 3- 8 } చిక్కుజీరు (సీరు) వడు = మెలి
 * 3-125 } కలువడు, తుత్తుమురగు
 చిక్కు సుడివడు అనునది
 అచ్చు తప్ప.
 7-157 చిడిపి = చిన్న, అల్పము. 'చిడిపి'
 అను నొక యూరు కలదు.
 5-143 చిడిముడిపాటు = తొట్టు పాటు.
 4- 15 చిత్యాముఖము = 'చితీముఖ' అని
 (భ-34. 34.) 'చిత్యాన్ని చిత్రే
 చ' అను సూత్రముచే నివృత్తింప బడిన
 చిత్య శబ్దము పుంలింగము. అన్ని
 చిత్యాశబ్దము స్త్రీలింగము. సంస్క
 రింపఁదగిన అన్ని అని సూ. ని.
 ఇట పరాహమనందు యజ్ఞము
 నారోపించుటలో మూలమునకును
 అనువాదమునకును కొంచెము భేదము
 కలదు. నేను సరి చూచినమూలము
 R. S. Vadhyaar & Sons అను
 వారిచే ముద్రితమైనది.
 * 9- 45 చిత్ర = ప్రకరణమునుబట్టి ఎలుకజేడి
 మొ. కలుపుమొక్కలు అని అర

మగుచున్నది. 'చిత్రవృష్టి' అని
నూ. ని. పాఠము. చూ. 'నడు
భూమి.' నూ. ని. [మేనులది]

* 6- 65 చిత్రకాయ=పెద్దపులి. (పలురంగుల
4-177 చీరి = పూచిక. [శలలు.

5-143 చుంచు (తలలు) = చిన్నజుట్టుగల

* 2-204 } చుబ్బిన చూఱ } (చూఱ+చూ
* 9- 91 } చుబ్బిన జూఱ } ఱ)=పెద్దకొల్ల.
} చుబ్బిన నూఱ } ఈపదముచుబ్బ

న్+అ+చూఱ = బయలుపడు

నటులే చేయు చూఱ అని నూ.

ని. ఇచట పుష్కలములై అని
తాత్పర్యార్థము.

* 2-142 చుఱ(ర)వుచ్చు=దహించు.

5-143 } చూడుఁ గొడుపు = పశువులకు

6- 22 } వాతలు పెట్టు ఇవవకోల.

7-169 చెట్టుప = రెక్క

5-127 చెడుగఁడు=క్రూరుఁడు, దుష్టుఁడు.

7- 81 చెరలాడు = మిగుల ఆటలాడు.

'పిల్లికి చెరలాట, ఎలుకకు ప్రాణ

సంకటము. (చెరలు = ఉత్సాహము

చెరలాడు = ఉత్సహించు)

* 3- 16 చెరువు (క్రి) సవరించు. అలంకరణ
మునకు గ్రుచ్చు (శరములుగ్రుచ్చు
అనియు)

2- 37 చెల్లుబడి = అధికారము.

2- 47 చేత=పని. [(గొల్లలు)

7- 71 చేయఁగలుగు (గొల్లలు)=సమర్థులగు

* 5-163 } చేయలతి } అధీనము

* 5-194 } చేవలతి } అధీనము

* 4- 33 చేయార్చు=చే+ఆర్చు=అడించు. =
చేయి అడించు

* 1-142 చేరుకోల = కొరడా

* 2- 53 చైత్యము = రావి మొ. వనస్పతి
'ఆకుల గ్రామచైత్యా' మేఘ.

* 4-261 } జంఘాలుఁడు = (జంఘా+అచ్చ)

* 8- 33 } పిక్కబలముకలవాఁడు, అనగా
వడిగా పోవువాడు

* 9- 51 జట్టి (యిత్తురు) అమ్మదురు. జట్టి =
నెల, మూల్యము

5-143 జేట్టికాఁడు = వర్తకుఁడు, క్రేత

7- 6 జటాల = (జటా+అచ్చ) జడలు కల
అని. వా. అల్లినటులు క్రిక్కిరిసిన
తరంగములు అని, ల.

* 5-160 జటిల (ముండిత, నగ్గులు)=జడలు
పెంచుకొన్న ముచులు, బోడితలలు
గల ముచులు, వలువలుగూడ లేని
ముచులు

* 10-150 జడను = జడత్వము

* 4-137 జేడియుచు = నివారించుచు

* 3-144 జతనము = యత్నము

* 9- 24 జనత = జననముదాయము—'గ్రామ
జన బంధుభ్యస్తత్'

జన్య, జన=యుద్ధము చేయు, జనము,

అనగాయోధులు. ఇచట మావటిండ్రు

అని కాని ఏనుఁగెక్కి యుద్ధము

చేయువారు అని కాని అర్థము

సంబంధసామాన్యమున వచ్చి

* 8- 23 జేఱిభి = అసతి

* 8-184 జస్సారుఁడు=వదరుబోతు. (జల్ప+
హాకన్—'జల్ప భిక్ష కుట్ట లుంట
వృజి హాకన్')

6-157 జిఘాస = చంపు కోరిక

9-138 జితకాశులు = శ్రమచ జయించిన
వారు. జయముచే ప్రకాశించు
వారు. (జితమ్. భావేక్షి)

* 6-112 జిత్వర = జయశీలుఁడు

9- 35 జుట్ట(త్త)నజ్రేలు = తర్జని

5-256 జున్నులు = లేనెవట్టులు, మధుచక్ర
ములు

5-14, 23, 143 డ(ద)ప్పి=శ్రమ, నీరువట్టు

3- 80 డిగించు = దింపు

6-116 డిండిర = ఛేనము, నురుగు

1-107 డిందితు = ముంతును

6- 11 డెప్పరము = ఆపన, (దుర్భరః)

4- 94 } తగడు = రేకు (రెక్కలకాంతి

* 10-178 } ఎటుపు, దానఁ, గెందగఁడు)

8-156 తడవ(బ)లువంగవచ్చు=తడవ (బ)
డు-ప్రే. తడవడఁజేయు అని వా.
ఉపమింపవచ్చు అని ల.

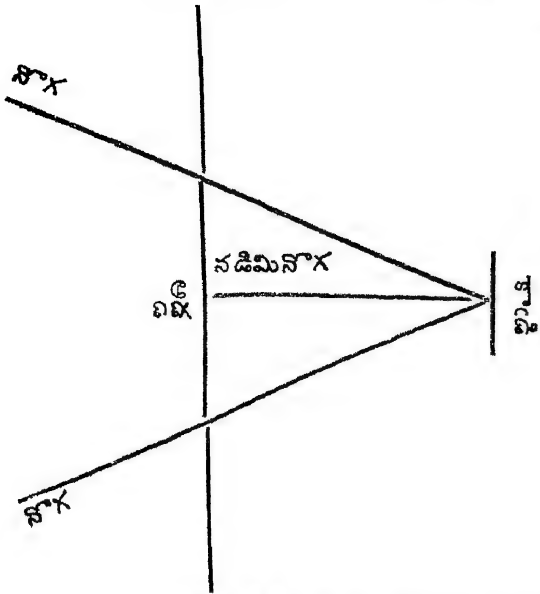
- * 4- 61 } తడవ=క. ద్వారపతి కేగి మన
 * 10- 52 } మీ దారుణవిధి నెప్పదడవ...
 = చెప్పటే తడవుగా అనగా
 ఆలస్యము లేకయే. 'తొరంగం
 దడవ' = తొరంగినవెంటనే
- 8- 91 తడవు = అలొచించు, కనిపట్టు
- * 8-257 తడవుగా = చాలనేపు, ఆలస్యముగా
- * 10-315 తనివండ్లు=(తనువు+వండ్లు) ముగ్గిన
 వండ్లు
- 4-199 తనుకు = కలుగు
 —సొచ్చు=భయపడు-బలిత
 పుడనుకసొరంగ' ౪-౧౪౭,
 భార. కర్ణ. ౧-౧౧౦
- 9-51, 61 తమగము = (తమంగః) ఉన్నతః
 మగు అసనము, మంచె
- 7-143 తరముగా = విధముగా
- 8- 70 తరములు=మొదలను చివరను అటు
 ఇటు జతలుగా నిలిచి త్రాళ్లకట్టిన
 చిన్నకణ్ణులను మూపులపై దాల్చి
 దూలములను మోసికొని పోదురు.
 వానికి 'తరము' 'జడ్డి' అని పేరు.
 పాశోళ్ల నటులు జడ్డిగట్టి మోయు
 ధరా? అని తా. (మెట్టునకు జన్నె
 తరములు వెట్టిచూడ) మెట్టులనగా
 చెప్పలు లేక పాశోళ్లు
- 4-144 తరతరముగా = వరుసగా
- 7- 81 తరవాయి = (దొరకొని) వరుసవెట్టి
- 5-199 తరిత్రా(ద్రా)డు = కవ్వపుత్రాడు,
 యోక్తము
- 1-111 తరువంగ = త్రచ్చగా, చిలుకగా
- 1-175 తల = జుట్టు-తలమీదనున్న దాని
 యందు ల. (తాత్ స్థ్య. ల)
- 5-231 తల (ఒక్కతల+వి)ఏకమై. పాతాం
 తరము చూ. ఒక్కతలయు = ఏకో
 ద్వైశము కలవారై, ఒక్కమూరి=ఒకటే
 సంతోషాతిశయముతో ఉండుం డని
 —'ఒక్కతలయు నొక్కమూరి
 నుండుండు' అను పాతమునకు ఆర్థము
- * 3-119 తల=(తలమ్)తలము, ఆప్రదేశము

- * 9- 43 తల=(శూద్రులతలన) = శూద్రుల
 కడనే
- 1-178 తలఁకు = జంకు
- 7- 29 తలకడచు = అతిక్రమించు
- 4- 16 తలకెడవు = తలక్రిందు [దాఁకుట
- * 2- 40 తలపాటు = తలవడుట, యుద్ధమునఁ
- 1- 89 తలయంపి = తలదెండు
- 4-199 తలరు = కలఁగు, దుఃఖించు
- 8- 46 తలశబ్దము (ఇచ్చిన) = చప్పటలు
 కొట్టగా
- 8- 51 తలిరుకొను = చిగిరించు
- 5-143 తలుగు = పలుపు, సందానము, (వర్ణ
 వ్యత్యయముచే తగులు తగులుగా
 మాఱియుండు నని వైయాకరణులు
- 2-225 తఱిగొల్పు=(తఱిగొను-ప్రే) పూనఁ
 జేయు
- * 5- 90 తాఁకుదగులు = బెబ్బ ఇది నానుడి
- * 2- 42 తాఁకుదల = తలవడుట, యుద్ధము
- * 7-230 తాప=తాపరము, పాపంచ, సోపా
 నము
- * 6- 13 } తానకములు = స్థానములు,
 10-297 } తావులు
- 1-145 } తలకించు=కనిపించు, ప్రకాశించు
- 6-181 } చూ. నృసింహ, పురాణ వద
- 5-171 } పట్టిక
- 7-123 తిరుగఁబడియెదరు = ఎదిరించెదరు
- 9-224 తివుట = తమి, కోరిక
- * 4- 72 తివ్వ = (తివు రూ.) = తిగుచు.
 మనంబుఁ బట్టి బలిమిం దివ్వంగఁ
 దివ్వంగ = నిగ్రహింపఁగా. (చూ.
 దుక్కాసిక)
- 3-209 తురగనితంబిని = అడుగుజ్జము
- 6-180 తుఱుగలి=ప్రకాశము, అతిశయము
- 1-152 తుషిత = గణదేశత
- * 1-160 తూకు (ఒక్క) = ఒక్క తూకము
- 5-192 తూపొడుచు = ఉమియు
- 1-124 తూఱు = చొచ్చు, ప్రవేశించు
- * 7-130 తూలిక = మంచె, చిత్తరువువ్రాసెడు
 వాగఱు
- 3-179 తెగిరో (తేగు) = సాహసింబిరో

- 5- 25 తేట్టువగట్టు = తెట్టెగట్టు, గాలికి
కొట్టుకొనిపోయి నీటిలో ఒక్కచోట
జేరిన తృణాదినమూహము తెట్టువ
- 9- 39 తెమల్చు = కదల్చు
- * 4-113 ,, = స్పృశించు
- 246 ,, = ,,
- * 7-144 ,, = దువ్వు
- 9- 72 తెరలిక = గుంపు
- ,, తెరలు = కలఁగు, తొలఁగు
- 7-208 తెలచు = ప్రసన్నత కలిగించు
- * 5-181 ,, = ప్రార్థించు
- * 6-165 తెలివు=(తెలివి) మూర్ఖులనుండి
తేలుకొనుట. 'దీని యాననము
తెలుస్తే' భార. ఆది. 2-23. ఈ
మొదలగుచోటుల కాంతి ప్ర
కాశము ఈ మొ. అర్థములు
- 7-171 తెవులుగొట్టు = రోగముతో తీసి
కొనునవి. 'తెవులుగొట్టు' రూ.
- * 8- 7 తెప = తెప్ప
- 9- 72 తేలగిలఁబడు = (స్వార్థమున పడు)
మదించు. 'నిదురలేమి
కన్నులు తేలగిలఁబడు
చున్నవి', 'మదమున
మెయిలేలగిల్ల', ఇత్యా
ది ప్రయోగములలో
'వై వశ్యమువెందు' అని
అర్థము. 'కనులు తేలి
పోవుచున్నవి' అని
యు వాడుక. కాఁగా
'గిలు' గూడ స్వార్థము
నందే అను ప్రయుక్త
మటులు తోచును.
- 4- 93 తొట్టి = మొదలుకొని 'హిమకరుఁ
దొట్టి' నన్నయ. ఇది తొట్టు ధాతు
వువై వచ్చిన క్త్వాంతరూపము.
- 2-152 తొడరు = అవలంబించు
- 4- 15 తొడరు = ఎదిరించు
- 7-236 ,, = సంభవించు చూ. నృ
సింహ. ౪-౧౧౪
- * 10-256 తొడునులు = సంబంధములు

- 5-205 తొనఁకు= 'తొనుకుచు బాధలు' అను
ముద్రితపాఠము తప్ప. నీరు తొనఁ
కుచున్నది అనునెడ చిందుట అర్థ
ము. 'తొణుకు తొణికిసలాడు'
ఇత్యాదులు వాడుకలో నున్నవి.
ఇచట ప్రకరణమునుబట్టి 'తొట్టు
పాటు' అని అర్థము. 'ఉల్లంబులఁ
బలు తొనఁకు సొరఁగ' భార. కర్ణ.
౧-౧౧౦. అని శ. ర.
- * 1- 90 తొరుఁగు = జాణు. చూ. నృసింహ.
పదపట్టిక.
- 5-143 తోయము = గుంపు, తెగ
- * 4- 46 త్రవ్వితండములు=తెక్కిడరాసన్ని,
ఆసంఖ్యాకములు
- 7-239 త్రవ్వ = వెతుకటి సంగతులను ఎత్తి
చెప్ప. 'గానట భీనటే చదివి గాధలు
త్రవ్వ తెలుంగువారికిన్' నృసింహ.
పీఠి. ౯. చూ.
- * 4-116 త్రవ్వ = (కథల్ త్రవ్వ) = ప్రస్తా
వించు, ప్రసంగించు
- * 1- 83 త్రవ్వ = గ్రొచ్చు, ఖననము చేయు
- * 10-113 త్రవ్వ = (సమరము) మరల సారం
భించు, క్రొత్తగాఁ జేయు
- 5-151 త్రిక్కు = శేషించు
- * 8-135 త్రిణయన = శివుఁడు— 'పూర్వప
దాల్ సంజ్ఞాయా మగః.' ఇటులే
త్రిణేత్రపదము.
- * 9- 69 త్రిమృట = (యుగ) పరివర్తనము
- * 10- 84 త్రివేణుకము = ఇది ఒక శకటావ
యవము. ఈ శబ్దమునుగూర్చి శ్రీ
ఒంగోలు వెంకటరంగయ్యగారి పరి
శోధనను ఇచట సంగ్రహింతును:
'త్రిభి స్త్రివేణం బలవాక్' రామా.
ఆరణ్య. స. ౧౧-౧౭. క. మూట
నిదునులు, నొగలు విటుగ నొకట
వాని నో నేయుటయున్' అను
భాస్కరుని తెలిఁగింపువలన నొగ
లని అర్థమగుచున్నది. 'త్రివేణు
ర్నామ రథముఖస్థో యుగాధార
దండః' 'యుగంధరః' అని పర్యాయములు

యము. (కాడికి ఆధారమగు కట్టి) | * 8-299 దందడి సందడి = తలచగు సమ్మ
 త్రివేణుశబ్దముచే నూహించబడు
 బండి యిటులుండును. దీనినిబట్టియే

రోహిణీనక్షత్రము శకటాకారమని
 భిగోళజ్ఞులు. ఇట్టి ఆకారము కల
 బండ్లిప్పటికిని కడవనెల్లారుమండ
 లములందుఁ గలవు. (చూ. ౧౯౪౦.
 అక్టోబరు. భారతి)

* 5- 18 త్రిషవణ = మూడు సవనములు =
 ప్రాద్దున మధ్యాహ్నమున సాయం
 కాలమున చేయు స్నానములు.

6- 44 త్రేగుడు = (త్రేగుడు. రూ.) చొంగ

4- 16 } త్రొక్కు = కాలితో అదుము

6- 5 } మట్టు

* 1- 96

* 8-142 త్రైయంబక = శివునకు సంబంధించిన
 (రథము) (—'న య్యాభ్యాం
 పదాంతాభ్యాం పూర్వా తు తా
 భ్యామైచ్'—'తస్యేదమ్'.

* 2- 16 దంచనము = పిరంగి గుండు, రాల
 విగరు యంత్రము

3-134 దండుపోవు = దండెత్తు. దండు
 కదలు

7-170 దందడి = సమ్మర్దము

* 7-231 దందడి = సలకులసమరము

* 8-299 దందడి సందడి = తలచగు సమ్మ
 ర్దము. —'సీ. తలఁపుల సందడి దంద
 డించినఁ దాల్చి కదలు శిరఃకంప
 గతులు మెఱయ' ఆర. 2-౨౮

* 1-112 దక్కొనియున్న = (వాహనము లేక
 వడప్రచారము మాత్రము) కలిగి
 యున్న లేక తక్కొనియున్న=తల
 కొనియున్న.

* 4-155 దట్టకెంపు = (దట్టము+కెంపు) తఱ
 చగు ఎఱుపు

„ దడియలు=(175-వ పుట. క్రింద
 అచ్చయిన పాఠాంతరము చూచు
 నది) 'కొండ వడలు' అని పద్యము
 లో నున్నది. 'కొండ క్రిందినేల'.
 ఉపశ్యక్. దడియలు అను పాఠమే
 శ. ర. సూ. ని. గ్రహించెను.

* 7-219 దబ్బర యాట = విలాసక్రీడ

* 10-243 దబ్బవ్రేలి యంగరము=దబ్బవ్రేలు=
 అనామిక. దర్భతో అల్లినపవిత్ర
 మును చిటికెనవ్రేలివెనువ్రేలికిపెట్టి
 కొందురు. పవిత్రపు ముడివలె బంగ
 రముతో చేసిన ఉంగరము.

7- 75 దర్వి = పడగ

4-167 దఱికింజొచ్చి—దఱియం జొచ్చి.
 పూర్వ ముద్రణములందును ఇటులే
 ముద్రితమైయున్నది. ఏ నిఘంటు
 వేని ఈ పదము నిటు లెత్తుకొనలేదు.
 కావున దఱియంజొచ్చి అనియేని
 దరికిం జొచ్చి అనియేని దిద్దుకొన
 వలయును. చూ. ఉ. 6-135 లాని
 'తఱికిం జొచ్చి'ని 'దఱియం
 జొచ్చి' అని అనుకొనుట మేలు.
 ఇది ఇంకను విచార్యము.

6- 9 దాటువడు = గుంపుగూడు

* 2- 42 దాక్షిణాత్య = దక్షిణపు దిక్కున
 ఉండువాడు—'దక్షిణా వశ్చాత్
 పురస్త్వక్'

* 4-253 దామెనత్రాడు = (దామినీ) చాల
 పలుపులు గల పెద్ద త్రాడు.

5- 9 దిండు = కానె. దట్టి—'చ. నిధిదిన

బొజ్జపై మిగులు నిద్దపు దోవతిదట్టి
దొల్లిరాఁ దివిచి' ఆము. ౬-౮౧.
'ఉ. కట్టిన' నీలిదిండ్లు' ము. ౪-౩౩

* 3- 92 దీమసము = దైర్యము

1-121 దునక = దున్నక—'దునక పెద్ద
పుథివి ఫలింతున్' కాంతి. ౨-౧౯౦
—'దుననీయకున్న కృషికుడు దున
కయ యున్నేని యొకని దున్నింపఁ
దగున్' విజ్ఞా. వ్యవ. ౧౫౧.

* 4- 72 దుక్కాసిక = నిగ్రహింప పీలులేనిది.
'ధాత్వర్థ నిదేశే జ్ఞుత్ వక్తవ్యక'
అను వార్తికముచే 'కాసిక' అను రూప
మేర్పడును. కాఁగా దుక్కాసిక =
నిగ్రహింపరానిది అని అర్థము.
ఈ వార్తికముచే నిష్పన్నమయిన
'కాసికా'పదము స్త్రీలింగము.

* 6- 28 దుకూల = పట్టుబట్టు, త్రోవము

* 8-100 దుష్ప్రసూ = సహింపరాని

* 9- 89 దురితము = పాపము

* 6- 11 దూఱిని = ప్రాపించి

4- 16 దూఱు = మోరతో వైకి చిమ్ము,
(పోడుచు)

* 5-149 దూప = అలసట

* 5-149 దూపడు = శ్రమపడు, అలయు

7- 39 దెన = ఆశ్రయము

9- 1 దేసటి=ఇది ఒక ఉద్యోగము. చూ.
రెడ్డి సంఘిక.

9-153 దొందడించు = దందడికి దొందడి
రూపాంశరము. (దానిపై ఇంచుకొ).
సందడించు.

* 9-239 దొరగడలు = పెద్ద అలలు.

6- 5 దొరుగండిప్రంతలు = (దొరువు+
గండి) దొరువు=చెలమ. అది నిండఁ
గా తూమునుండి నీరు వెలి కేగు
కాలువలు

4-148 దోయి = సాటి

7- 92 —కట్టు=కొందలు ఒక పక్షముగను
మఱికొందలు ఇంకొకపక్షముగను

రెండుభాగములుగా ఆటలలో ఉ
ద్దులు కట్టుట

5-174 దోరగల్లువడు = (దోర = ఒరిగిన,
కల్లు=రాయి. అనఁగా బండిచక్రము.
బోల్తాకొట్టు

1-120 } దోహలము=ఇచ్చ, ఉత్సాహము
9-183 }

1-134 దోగ్గి=కానిన ఆవు, పాడియావు.

* 8-190 దైవత్య(ఇంద్ర) ఇంద్రుఁ డనుదేవు
డిచ్చిన అస్త్ర మని తా.

1- 15 ధాటి=దాడి. అనఁగా దండయాత్ర

3-182 ధాత్రి = దాది

* 5-160 నగ్న=విగంబరు లగు సన్న్యాసులు
8- 37 నడకట్టు=ద్వీపము—'నడుకట్టు, శ. ర.
పాతము. 'నడుగడ్డ' సూ. ని. పాత
ము. ఈ పాతమే ఉపాదేయముగాఁ
గనఁబడుచున్నది.

* 6-207 నడికి = సమ్రత పూని

* 6- 87 నడుకక = జంకక

9-132 నడుకొన = నడిమికొన. శిరోఽగ్ర
ము. నడునట్టు. తలనడుమ. చూ.
సీ. పాటలంబగు జటాజూటంబునడు
నట్టుపూస చుక్కలరాజు పొడవు
నూప. భీమఖండము. 3-౧౯.

6-180 నడపు=నడక. గీ. 'మరిపముల నుజ్జ
గించిన ముగుదనడపు.' ఉ. హరి.
౧-౫౭

5-225 నమ్మిగ = నమ్మిక

6- 46 నరిడి=ఇది ఒక పశురోగము, దీనిచే
గుండెలు ఉబ్బించును

* 9- 35 నలిగులి(యగు) = తీగించు

1- 19 నల్లిండ్లు = అగ్రహారములు

* 6-122 నల్లెండు = తేనెండు. ఇచట ఎల్లెడ
అని అచ్చుపడినది. ఇది పాతాంత
రము

8- 7 నలుపులు = అందములు

4-184 నలుగా(కా)లక్=నాలుగుకాళ్లతో
(ద్విగువు)

- 8-188 నాభిదక్కు = బొడ్డులోఁతు, నాభి ప్రమాణము—‘ప్రమాణేద్వయసజ్జ్ దక్కుఁ మౌత్రచః’
- * 2-111 నాయంకుడు=ఒక ఉద్యోగి. వన్నిద్య యు భటులకు అధిపతి అని శ. ర. ‘అనుమకొండపురంబు గాదని యా విభుం డిల నోరుగ ల్లను పురంబు ఘటించి యచ్చటి కచ్చుగా నరు దెంచి యమ్మనజనాథుండు నాయక త్వము మల్లమంత్రికి చిన్నమల్లనకు ధారుణి పెద్దసంప్రతి నాతతంబుగ నిచ్చినన్’ కాక తీయసంచిక. అనుబం. ౧-౨ పుట. చూ.
- 6- 93 నాలుకలు గోయు = అగ్నిజ్వాలలు గ్రక్కు. ల.
- 1-192 } నాసత్తులు=అశ్వసీతుమారులు
- * 10-109 }
- * 6- 30 నింట=నిట్ట, వెల్లువ. (చూ. పెన్నింట)
- 3-122 నిక్కుంపుచేరివాడు = అన్వర్థనామ ధేయము కలవాడు.
- * 7-203 నిక్కుల = (నిక్కుము+కల)నిజమైన కల. కన్నదానిని నిక్కుము చేయు కల.
- 9-190 నియోగంబులు = రాజాజ్ఞను నిర్వహించు ఉద్యోగములు. ఆజ్ఞలు. పనుపులు చూ. * 4-239
- * 1- 32 నిర్వేణ్యు=నిర్గమింపదగినది. కావున —‘పటువ్యాప్తి నిర్వేణ్య’ అని పాతము. ‘గొప్ప విరివిచే ప్రవహింప యోగ్య మయినది’ అని ఆర్థము. (‘వేణ్య’-గతి జ్ఞానచింతా నిశామన వాదిత్రగహజేషు. వేణి తుమ్మ యోగాగ్ని; వేణ్యా. వేణ్య యను కొండ ఉండియుండును, దానినుండి ప్రవహించిన నది నిర్వేణ్య. అగుచో ‘పటువ్యాప్త-నిర్వేణ్య’ అని విడి విడి విశేషణములు. ఈఆర్థము సహజము-వేణుమంతము వేణ్య యేమో!
- 1- 19 నిలుపు = ప్రతిష్ఠించు
- * 10- 23 నిలుపు = పాడవు. ఆకృతి. శరీరము
- 7-171 నిలువుగా లుండియుండి = పడుకొనుటకు నిలులేమి కాళ్ల మోపున ఉండి ఉండి. అన్ని ప్రతులందును ‘నిలువు జాలు’ అనియే ఉన్నది. కొలు. పా. మేలు.
- 7-151 నివాళించు = ఆరతియెత్తు
- * 6-108 నిష్క = పదునాఱు మినుపగింజల యెత్తు బంగారు నాణెము. మాడ. లేక పదునాఱు ద్రవ్యములయెత్తుగల నాణెము. నూ. ని. చూ.
- ౨౦ వరాటంకములు= ౧ కాకిణి
౪ కాకిణులు = ౧ పణము
౧౬ పణములు = ౧ ద్రవ్యము
౧౬ ద్రవ్యములు = ౧ నిష్కము
- * 8-222 నిష్కాంత = ఉమియబడినది. వా. (ఆకాశముచొనికి) ఒక్కపెట్ట ఉనికి నది. ల.
- 1- 16 సీకాశలై = తుల్యమై. (హిమానీ = మూడవంచు తోడను, కాశ=రెల్లు పూలతోడను, (దీనికి తఱుచు, వ్యస్త ప్రయోగము లేదు) —‘ఇకః కాశే’
- * 6-155 సీచము = అధమము
- * 1- 10 సీరుదొత్త = సీటిపాము
- 7- 67 సీటు = బూడిద
- 4- 94 సెగవు = ఎగురుట. ఎగవునకు పూర్వ రూపము ఇది కెడవువంటి దని కొందఱు.
- 6-182 సెట్టెము = గుండ్రని పాగ
- * 3-241 సెత్తవలక = (సెత్తము+వలక)జూద మాడు బల్ల
- 6- 22 సెమిలిషడ్లు = వడ్డలో ధేదము
- 7-186 సెరవులు = సెలవులు
- * 3- 88 సెరవులు = పరివారము
- * 7- 55 సెరసు = మాంసస్యము
- * 1- 91 సెఱుకులు=ఆయువుపట్టు ‘చ. సెఱుకులు నొంచి బాణమయనీరధి ముంచె రఘు ప్రవీరులన్’ ఆరణ్య. ౭. ౧౨౪
- 7-105 సెఱుగరి = సంపూర్ణముగా సమానముగా ఉండుట. వా. శౌర్యముకల

- అను ల. అర్థము 'సింగము'వలన కలుగును. 'సెఱసింగపుండమ' అని అచ్చు. 'సెఱసరిసింగపుండ గొదమ' అని పాతాంతరము, క్రింద ముద్రితము
- * 7-104 (ఈ) సెఱి=విధము. 'నే నీవిధముగా నుండఁగా, 'ఏమియు సెఱుంగక యుండఁగా' అని వ్యంగ్యము
- * 6- 56 (ఈ) సెఱివాడు=ఈవిధమువాడు. అనఁగా ఎపుడును భక్తితో నుండు వాడు [వంకరలు
- 5-120 సెఱులై (యొప్పు వినీలకేశములు)=
- 5-217 నే = నేయి
- 5-155 నేఁజెల్ల = 'నేను చచ్చిపోను' అని సంతాపముచేఁగలుగు ప్రలాపము
- * 7-119 నేరవచ్చు = శక్యమగు. (ఇది నేర్పు ధాతువు)
- * 4-170 నేవశము=మణులుగ్రుచ్చిన హారము 'నేవడము. నేహరము.' రూ. సం. లలంఠిక
- 5-211 నేలకుం గోలకుం చెచ్చు = కొందఱను నేలమీఁద పడవేయు, మఱి కొందఱను చేతికట్టతోఁగాని బాణముతోఁగాని కొట్టి క్రిందపడవేయు. అని వా. పీడించు. ల.
- 6- 93 నుగ్గునూచగా = దుష్టుదూళిగా
- 8- 50 నులించి = నులిచిపెట్టి
- * 7- 91 నైవధ్యంబులు = అలంకారములు
- 5-143 పంచిలిల్లు = మూర్ఛించు.
- 7-178 పంజా = చూ - పంజ
- 9- 79 పండితమాని = తన్ను పండితునిగా తలఁచుకొనువాడు - 'అత్త మానే భిక్షు'
- 3- 7 పంబు = (వేడుక) = అలిశయించు. మిక్కుటమగు వేడుక. పప్పు. రూ.
- * 10-106 పక్షతి = టెక్కలమొదలు.
- * 9-168 పచరించు = ప్రచరణము. 'నీవు వేనిని పచరింతువో' = చేయుదువో
- 3-125 } పడగ = టెక్కెము.
- * 3-114 }
- 7-133 పడలు - చూ. దడియలు.
- * 4- 64 పడిహారులు = ద్వారపాలకులు, పడి హారులు. రూ.
- * 8- 92 పత్తి = పదాతి. కాలిబంటు
- * 4- 57 పదటంగలుపు = (పదడు=బూడిద.) బూడిదలోఁగలుపు-పాడుచేయు. ల
- * 1- 78 పనిపడు=అక్కఱపడు - 'క. పనిపడి యహింసప్రతముగఁ గొని' ఆరణ్యము ౫-౫౯
- * 3-140 పదుపు = సమూహము, రాగపదుపు, బోటిపదుపు, ఇత్యాది
- 5-221 పనఁటి = ఒకానొక వుండ. పరఁటి. రూ.
- 1-101 } పన్నుగా = ఒప్పుగా, సరిగా
- 4-179 }
- 5- 43 }
- 6-141 పరదేశి గొల్లకొమరులు = పరదేశము నుండి వచ్చిన గొల్లవారి కొమారులు
- * 5-164 పరమ...బింబ = పరమాంబర = సహస్రారమండేని, ద్వాదశాంత మండేని, ఉన్న, 'అమృతబింబంబు= సకలండు. అనఁగా బయలునఁదోచు ఎఱుక.
- * 5-228 పరశు=గొడ్డలి
- * 8-323 పరసేమ = పరకాష్ఠ. ఎల్ల అపధి
- * 2-138 పరార్థ్య = ముఖ్యమైన. ఇచట నిద్రకు కడు సమకూలమైన
- * 6-179 } పరి = సమూహము. ౧౯౨ వ
- 192 } పద్యమున చుట్టుకొని అని అర్థము.
- 6-165 పరిగొని = చుట్టుకొని
- 4- 36 పరిణాహ = వికాలత.
- 1-196 పరిపాటి = అనుక్రమము, సారిది.
- * 8- 87 పరివర్తనము. మఱల ఒక మాఱు ప్రవర్తించుట
- * 4-120 పరిభావము = తిరస్కీయ
- * 3-195 పరిహార = పరిత్యజించుట. పరిహార. రూ. (ఉపసర్గస్య ఘృష్ణమనుష్యే బహులక్)

- * 5-218 పరువము = ప్రాయము
- * 8-117 పరువు = సామర్థ్యము
- * 5-191 పర్యంకము = యోగాసనము. పర్యంక బంధము — 'పర్యంక గ్రంథి బంధద్విగుణితభుజగాల్గివ్వు సంపీడ జానోః' మృచ్ఛ. ౧. ౧. చూ. 'అహిమోకా శ్లఘ రెండు చుట్టులుగఁ బర్యంకంబు బంధించి' తెలుఁగు మృచ్ఛ. ౧. ౧.
- * 10- 84 పర్యసనము = వినరి పేయు ఆయుధము.
- * 4-220 పర్యాప్తి = (క్రియా) పర్యాప్తి = క్రియాసామగ్రి.
- 4- 29 పఱచు = పాటుపడఁజేయు.
- 9-128 పఱివోవు = కొల్లవోవు, నశించు
- 5-178 } పఱచు = పఱచు రూ.
- 4- 29 }
- * 3-228 } పలక = కేడెము. జూదపు బల్ల.
- 241 } నెత్తపలక చూ. 'ఒక పలక అడుదమా?' = ఒక ఆట ఆడుదమా?
- * 4- 33 పలాయనము = పాటిపోవుట. పరా+అయన = పలాయన — 'ఉప సర్గ స్యాయతౌ.'
- 5-174 పలుగాఁడి = బండిమీఁది పఱువు మ్రాను. ఆచివరనుండి యీ చివరకు గల ప్రోలుకట్టి
- * 7- 92 పల్లము = గుఱ్ఱములు ఎడ్డు మొ. వానిమీఁద ఎక్కి కూర్చుండుటకు వీలుగా కుట్టిన గంత మొదలగునది. జీను. 'పారసిపల్లంబు' మనుచ.
- * 4-128 పవనస్కంధములు = వీడు వాయు స్తరములు.
- * 6- 65 పవనస్థానము = హృదయము
- 7-167 పనగరగోను = పీడించు
- 8-101 పనఁగఁ = విశదముగా. 'క. తల పోయఁ దల్లికడుపున, నొలసిన నరు కొంతకాల మునికియు లోకంబుల కెల్ల దృష్ట మత్తఱిఁగలుగు నిరోధంబు కొంతఁ గనుఁగొనఁ బనఁగున్' నృసింహ. ౪.
- 9-120 పనదనము = పారితోషికము
- 8-111 పసరించు = పచరించు. వ్యాపించు. 'క. ఆనమ విరక్తులమంచుం, బస రింపుదురేలోకో నభలఁ గొందఱు దా, రసమాక్షుఁ డొకఁడు దక్కఁగఁ గునుమాస్తున కెవ్వ రెదు రగుదు రూహింపన్.' శివ. ఉ. ౨
- * 8-158 పసరు(ఇడి) = పసరు రాచిగొని వా. బుద్ధితో ఆలోచించి. వ్యం.
- 7- 71 } పసి = ఆవులు
- * 8-26 }
- * 8-26 } (పసి-పాప) = లేబిడ్డ. కొందఱు
- 285 } పసుబాప అని చెప్పి పరువు+ పాప అని వ్యుత్పాదించుదురు
- * 6- 65 పాకంబు = పరిపాకావస్థ
- * 3-228 పాచికలు = జూదమాడు గవ్వలు మొదలగు కాయలు లేక వస్తువులు
- * 3- 43 పాటన = సంస్కారము. అలంకారము
- 5-142 పాటబండి = యానవిశేషము. గాడి
- 2-107 పాటలదళ = కలిగొట్టుపూరేకు
- 1- 13 పాటి = సాటి
- * 6- 14 పాటు = క్రమ, అపద.
- 6-126 పారీన = తాఁబేలు
- * 5-250 పాణ = (ప్రాణ-రూ.) అపరిమేయ మగు వెల. సాధువుల రక్షించుటకు తన్ను ఒడ్డువాఁడు అని వా. 'నిత్యం పాణః పరిమాణే' చూ.
- 6-157 పాదునిలిచి = పాదుగొని, నిలుకడ పొంది
- 5-140 పావజాతి = చెడుపుట్టువు
- 7- 37 పావపుర్వు = పావనుపురువు. పాడు పాము. పురువుశబ్దము దుష్టతాద్యో తకము. దుర్జనుఁడు 'విషపుఁ బురువు'
- 9- 78 పాయవడు = వెలివడు. చీలు
- * 8-305 పారము = చరమము, అన్నిటికంటె దొడ్డది
- * 10-302 పారి = సారి
- * 6-153 పారుట = పరుగెత్తుట. 'వీరు విడిచి చిక్కులపారుట' ఇది 'దిక్కులు పారుట' కావచ్చును, ఎడ్డు నాఁగరి

విడిచి పారిపోవుట అను అర్థము ప్రకరణానుగుణము. అని శ్రీ. రా. అనంతకృష్ణశర్మగారు సూచించుచు - 'రేఫ్ లాఘవము గూడ ప్రామాణికమే కదా! మఱియు దీర్ఘము మీఁద శకటరేఫముండ దను నభిప్రాయమే నాకు బలపడుచున్నది' అనిరి.

'చిక్కుల-పాటుట' అను పదము కడ 'చెల్లలపాటుట' అను మార్పు కంటె 'చిక్కుల పారుట' అను మార్పే మేలు. అచట 'చెలిక' చెల్లయగునని చూపుట సరికాదు కాని 'చెలక' అను రూపము ప్రాచీనము. A field Indefinitely a field's length. A field that has been reaped అని ప్రాసెగాన, ఆచెలక, చెల్ల కావచ్చును.

* 1-133 పార్వతీయులు = పర్వతమున ఉనికి గొన్నవారు. పర్వతములలో పుట్టినవారు. చెట్టు మొ.

* 7-133 పాలకరి=పాలుత్రచ్చుట, అనగా నముద్రమధనము అని తోచుచున్నది. పాలకరి గన్న వస్తువు = అమృతము. ఇది యింకను విచార్యము

* 3-103 పాలకుండు = బాలికుండు. ఇచట దుర్జనుండు, మూర్ఖుండును అని అర్థము చెప్ప వచ్చును.

* 2-123 పిండలివండు=ముద్ద పాకము. పిండలి =ముద్ద. వండు=వంట. వండుధాతువు మీఁది కృదంతవిశేషము. సూ. ని.

7-160 పింపిల్లసూయు = బాలబాలికలు పెదవిమీఁదుగా ఒకవిధమైన ధ్వని కలిగించుచు నర్తించు. వా. అట్టి అటలలో ధ్వనికలిగించిననటులు కలిగించుట. ఇచట దుఃఖించుటలో పర్యవసన్నము.

* 9-146 పిచ్చలించు = భయపెట్టు. చూ. సూ. ని. ఇది ఆలోచనీయము

5-192 పిడిచివైచు = దిగిదుడుచు.

* 6-177 పిడియ = పిడియము, పిడెము, పిడి

5-143 పిడుఁజు = పశువుల నెత్తురు పీల్చు బుడ్డపుంజువంటి కృమివిశేషము

8-112 పిఱింది చిక్కు = పడమటిచిక్కు. నిలిచినవారివెనుక చిక్కు. (పిఱుందు వెనుక నుండుచు గావున ఈ యర్థము నందు ప్రయోగము

6- 92 పిలుకుమారందునుమాడి, పిలుకు = గర్వము. మారక=మాలంగా, నశింపగా, తునుమాడి = చంపి

8- 80 పిల్లంగ్రోలు = పిల్లంగ్రోది

5-143 పిల్లవెట్టు = దూడలను కుడువనీని యావులను చచ్చిన దూడలుగల యావులను మరులుకొలుపుటకై యోనిద్వారమున చొప్పించి లాగెడు తోరపు కుఱుచ కనవువెంటి (పూఁకా)

4- 30 పీచము = మదము

8- 80 పీలివండ = పికిలిపిట్ట యీకలదండ

* 10- 64 పుంఖము=బాణము క్రిందిచివరపింజ

5-229 పుట్టి = నాలుగు వీచుములుపట్టు బాన మొదలగునది.

* 9- 46 పుడికెడువాడు = ఇచ్చువాడు

7-208 పుత్తెంచు = పుచ్చు+తెంచు = పుచ్చు. స్వార్థమున 'తెంచు'=పంపు పుత్తెంచిరి = పంపిరి

9- 16 పుత్తేరు = పంపు

6- 46 పుష్ప = గొరిజలు పగిలి పురుగులు పడు పశువ్యాధి

* 3- 80 పుయిబోట - పుయిలు = ధైర్యము. ఓట=ఓడుట. ధైర్యము కోలుపోవుట

6-174 పురణించు = పర్ణిల్లు

4- 75 పురికొను = ధైర్యముచెందు

6-101 పురుడు = ఒకరితో మఱియొకరు, సమానముగా, లేక సామర్థ్యము

7- 99 పుర్వు = దుష్టుండు. ల.

* 2-186 పురోధ = (పురోధనుండు రూ.) పురోహితుండు

5-224 పులకండము = కండచక్రార

- 6- 5 పులుగు పూశడు = పట్టజాతి యం
తయ
- 6- 52 పుల్లవడు = స్తంభించు
- * 6- 13 పుష్కరము = తొండముచివర
- 9- 26 పుష్పలావుడు = పూలు కోయు
వాడు, గుచ్చియిచ్చువాడు (కర్త
ణ్యుఁ)
- 9- 57 } పూపు = పూనిక
} పూరించు = పూరించు, నిండు-
చూ. ద్రోణ. 3-3౧౮
- 6- 5 పూరి, పంటలు = గడ్డి భావ్యములు
- * 8-292 పూర్వజన్మడు = అన్న
- 5-221 పెంచుకలు = చిట్టపెంకులు
- 8-166 పెండలు = పేండలు
- 9- 98 పెడమర = వెనుకగా (పెడ+మరలు
అను వ్యుత్పత్తిచే ప్రక్కగా అని
యు అర్థము)
- 9-124 పెనఁబ = యద్ధము. పెనఁగు
భాతువుపై కృదంతరూపము
- * 6- 30 పెన్నింట = పెను+నింట. పెద్ద
వెల్లువ. చూ. నింట
- 7- 92 పెన్నుద్దులు = పెను + ఉద్దులు =
పెద్ద + ఉడ్డీలు. ఒక జట్టునకు శ్రీ
కృష్ణుడు ఉద్ది = ఉడ్డీ. రెండవజట్టు
నకు శ్రీ భాముడు పెద్ద ఉడ్డీ. ఉడ్డీ
పదము వాడుకలో దీర్ఘాంతము.
ప్రకృతి ఉడ్డీ
- 3-129 పెన్నెణివేణి = మిగుల నల్లని
పెండ్లుకలు
- 1-146 పెరిమె=గౌరవము, పెద్దటికము
- 1-181 పెలు(ల్లు)చన = అగ్రహము
- 5-223 పెలుచని = (విణ) పెద్ద—'పెలు
చని యెలుంగు, పెలుచని తాఁకు'
- 4- 96 పేర్పు=అతిశయించు—'క. ఆతత
సామ్రాజ్య మంతకంతకుఁ బేర్చె'
సృసిం. ౨. అనఁగా వృద్ధిపొందెను.
ఇచటనో కయ్యము
- 5-229 పేర్పు=ఒకదానిపై ఇంకొకటి పెట్టు
- 3- 90 పేర్చి = ఉద్ధతి, అతిశయము. గౌర
వము. 1-12. చూ. పేరు+ఇమి.
- * 4-112 పేర్పేరు=పేరు+పేరు పేర్పేరు
- 6- 48 పొక్కులు = బొబ్బలు
- * 5-141 పొగరు=నముద్రముపై కనిపించు
- 5-143 పెద్దనైల్యము. ఇటులు 'మెఱుఁ
- * 7- 71 పొగరు.'చూ. నిర్వ వ.౬౦. దీనికి
ఉగ్రగంధము, మదము,—
క. ముగ్ధమానస యొయ్యె
య్యన పొగరెక్కఁగ =
పొటువేళల నదీ ముఖముల
జేరు ఇనుకమేటి లేక
ఎక్కలి, ఇత్యాద్యర్థములు
కలవని దీపాల పేచ్చయ్య
కాశ్మీగారు.
- 2-210 పొచ్చెము = న్యూనత, కపటము.
- * 9- 57 పొడ = రూపు
- 7- 40 పొడపాము = పొడల పాము.
- * 3- 78 పొడవు = రూపు
- 5-151 పొత్తుగ = సంగతముగా, సప్తభాతు
వులతోఁగూడ కలియునటులుగా
- 3-243 పొత్తులసొమ్ము = ఉమ్మడిసొమ్ము. అవి
భక్తకుటుంబపు ఆస్తి. చూ. 'పొత్తుల
వాడ' కాంతి. ౬-౨౬౮
- 7- 69 పొనుఁగువడు = శూన్యమగు చూ.
కాంతి 3-౧౫
- * 1-168 పొనువడు = శూన్యమగు పొనుఁగు
వడు. రూ. చూ. కాంతి. ౪-౪3
- 5-143 పొలవలచు = సీచు కంపుకొట్టు
- 5-143 } పోతు = మంచు కప్పిన గడ్డి
- 6- 10 }
- 4- 80 పోటాగ్గు=యద్ధప్రయత్నముచేయు
- * 7- 82 పోతము = నావ
- 6- 5 పోపడు=పోవు. 'పోవు' కంటె స్వా
ర్థమున 'పడు.' ఇది త్రోపడువంటిదని
శ. ర. త్రోవు+పడు = త్రోపడు.
- 3-160 పోరాని చుట్టము = ఆప్తుడు. 'ఇది
పోవచ్చు అను శ్రీయనుండి కలిగిన
వ్యతిరేకార్థకమైనప్పుడే దీని కీయర్థ
ము కలుగుచున్నది' అని శ. ర.
పోరాని=పోదగని చుట్టము అని

బెప్పవచ్చు. అతిథి ఇంకొకయెడకు పోవచ్చును. చుట్ట మటులు కాదు గదా!

2-175 పోరామి = సంకటము. 'ఇదియు 'పోవచ్చు' అను క్రియనుండి కలిగిన వ్యతిరేక భావార్థకరూపము' అని శ. ర.

4- 3 ప్రకృతి = స్వభావము

7- 90 ప్రకృతిమానవులు = అందఱువంటి మనుజులు

* 8- 55 ప్రకాశిత = ప్రకాశింపజేయు వాడు. 'కాశ దీప్తా తృచ్'.

* 4-225 ప్రకాశితలు = (ప్రీ) ప్రకాశింపజేయఁ బడినవి

* 10-247 ప్రతి = (అవ్య) సమానము. సదా ద్యవ్యయములవలె దీనికి ప్రయోగము.' శ. ర

7-160 ప్రతి సూర్యములు = ఇంద్రధనుస్సులు.

1- 4 ప్రత్యూహ = విఘ్నము

3-199 ప్రయి=అవవాదము. దూఱు. నిఃద

* 5-228 ప్రల్లదుడు = దుష్టుడు

* 5-161 ప్రస్థ = చఱియ

* 8- 18 ప్రస్తవణ = ఉత్సము నెలయూట.

* 2- 42 ప్రాచ్య=తూర్పుదిక్కునందలి = రు 'శరావతి యనునది యెల్లగాఁగల ప్రాగ్దక్షిణముల మధ్యక్షేత్రము' అని శ. ర.—'ద్యుప్రాగ పా గుడక్ ప్రతీచో యత్'

* 10- 90 ప్రాదేశ(మాత్ర) = చూపుడు వ్రేలిని బొటనవ్రేలిని చాచి పట్టినంత మేర. జుత్తిలి. ఉప్పలవయి. లాడిత. చూ. ఆను ౪-గిర

* 7-195 ప్రావడు = ప్రా తపడు. ప్రాతగిల్లు. (ప్రాత+పడు = 'తలకు' లోపము) 'ప్రాతపడు, ప్రాబడు' అని ప్రయోగము లుండుటవలన ఇదియు ప్రాబడు' అనియే పాత మయి యుండ నగును.

హరి—37

* 4- 57 ప్రాము = పీడించు.— 'గీ. ప్రాము జతరాగ్నిచే 'గింకరోమి' యనుచు నడరు వేదనచే 'గ్వ యాస్యామి' యనుచు, విస్యపు మూర్ఛచే 'హా హతోఽస్మి' యనుచు, 'బలవరిం పఁగసాగె నా బక్కనక్క'. హంస-౧. ౧౯౧.

5- 22 ప్రాయి = భాగ్యము. 'ప్రాతప్రతులయం దీ పాతము' అని శ. ర. లో నుండుటవల్ల శ. ర. కు ఈపాతము నమ్మతము కా దని తోచుచు. సంచీ వయ్యగారిప్రతిలో 'ప్రాలుగల పట్టి పుట్టఁ బట్టి' అని కలదు 'ప్రాయిఁడి మోము' ఈ మొదలగు ప్రయోగములలో 'సౌభాగ్యము లేని' అని అర్థము అపుడు 'ప్రాయి' పాతము తప్పగాదని తోచును మఱియు ప్రాయికి పొరుష మనియు అర్థము కలదు. [దీనుడు.

* 9- 77 ప్రాయిఁడి = పొరుషము లేనివాడు,

* 3- 67 ప్రాలంబమాలిక = మెడనుండి సరిగా ఉరమున వ్రేలేడు పూదండ.

9-162 ప్రాలు = పొరుషములు సౌభాగ్యములు. ['ప్రీష్తో+ల్యుట్']

* 8-285 ప్రీణన = సంతోషపఱచుట—

* 6- 5 ప్రుచ్చు=పుచ్చు'కు తొలిరూపము.

* 10- 64 ప్రేంఖిల్ = వడిగాపోవు 'ప్ర+ఇఖి = గతౌ, శతృ'

* 6- 17 ప్రేవయడవి = ప్రేము + అడవి ప్రేముల అడవి ఇది వేము వంటిది. 'కొండొకచో సమాసంబులందు నామ్వాది కనుమ్వాదుల మువర్తంబులు పఱప్పవర్తంబులగు' బాలవ్యాసమాస-౧౯.

* 8-140 ప్రేష్ట = మిక్కిలిప్రియమయిన.— 'ప్రియ స్థిత స్థిరోరు బహుల గురు వృద్ధత్వప్ర దీర్ఘ బృందారకాణాం ప్రస్థ స్థ వర్ష హి గర్వర్షిత్రచ్ ద్రాఘి బృందా'

- 1- 50 ప్రాప్త=కూటము, కుటుంబము.—
'కురువంశమును యదువంశమును
ఒక్క ప్రాప్త.'—'ఏకశైవ మతో
రాశిర్ వృష్ణయః పాండవాస్తథా.'
హరి-౧-౧-౧౫ 'రాశి=కుటుంబః
కూటసముదాయ ఇతివా' అని
నీలకంఠుడు ఒక రాశిని వారు.
గుంపు ఒక గుంపులోనివారు అని. ల.
- * 9-215 ప్రాప్త = ప్రాగు, సముదాయము.
- * 7- 70 ప్రాదిచేయు = పుష్టిచేయు
1-145 వృక్షము = రావి. అశ్వత్థము.
8- 30 బడి = మెట, గోవులబడి = ఆవుల
మెటబడి.
- 6- 84 బడియ = చిన్నదుడ్డుఁ గట్టి
7-151 బడిసి పైచు = దిగఁదీసి వేయు
- * 8- 53 బడుగు = వ్యర్థుడు
7-171 బమైరప్రాప్త = భ్రమపడు
* 1-162 బరవసము = ధైర్యము
- * 8- 5 బరి = బరిగోల = ఏనుగు ప్రక్కలు
పొడిచి బెదిరించుటకై అర్థచంద్రా
కారముగా ఉక్కుతోఁ జేసిన
అలు గుగల వేణుదండము లేక
బాణము.
- * 3-163 బలసి యుండు = నిండి యుండు.
4- 27 బామరి = దుఃఖించి.
4- 29 } బాము = దుఃఖము, జన్తము,
* 2- 3 } కష్టము.
- 5-189 } బారి = గండము.
* 7-212 }
- * 8- 43 బారి=ఎదుటి ప్రదేశము
* 10- 37 బారివిల్లు = పెద్దవిల్లు
8- 43 బారి సమరు = చుపు
5 208 బావుకొను = చేరిగిండ నెత్తి నోట
నిడుకొను
- * 7-237 బింకము = దిట్టతనము
- * 7-230 బిమ్మిటి = వివశము. ఇట 'పిమ్మట'
అనియు ఉండనగును. మనోవ్యధ
అని అర్థము. చూ. కర్. ౧-2.
- 9-111 బిరుదు = శూరుఁడు. ప్రతిజ్ఞను
నిలుపు కొను వాడు.

- 160 బీణువడు = వ్యర్థమగు.
- 7-189 బీణండ = పెద్ద ఎండ. బీణ జడలు,
బీణనరాలు అని ప్రయోగములు
కానిపించుట వలన బీణ+ఎండ. అని
పుష్పత్తి
- 3-132 బుజ్జవము = ఉపలాలనము.
- 9- 49 బెగ్గలికము = భీతి
- * 6-149 బెట్టు-కలఁచి = మిగుల కలఁగఁ జేసి
- * 7- 96 బెరయించి=కలిసి పోవునటులు చేసి
- 2- 23 బెరయు = వెలయు, వ్యాపించు
1-180 బెలయు = వెలయు, వ్యాపించు.
- * 4- 83 బేలుఁ రనము = మోసపోవు వాని
ధర్మము. అమాయకత్వము.
- * 7-233 బొబ్బ వాడుచు = బొబ్బపెట్టు,
గర్జించు
- * 7- 95 బోటులు = అడువారు
- * 9- 43 బోడ తనము = ముండిత్వము
2-171 బ్రతుకుడు = బ్రతుకుట
- 6-136 బ్రమరి వాణు=(బ్రమరి+పాణు)
చుట్టు తిరిగి వచ్చు.
- * 7-275 బ్రహ్మణి=ఇచట 'అది బ్రహ్మణి' అని
ఈ పదము సమాసఘటితమై యు
న్నది. అది చైవము అని అర్థము.
'బ్రహ్మన్' అను నపుంసక పదమే
స్త్రీత్వవివక్షలో 'ఋన్నేభ్యో జీవ్'
అను సూత్రముచే జీవంతము చేయఁ
బడినది. మూలమునందు—'బ్రహ్మ
జీంద్రాణి ద్రాణి' అని ఉన్నది.
- * 5-194 బ్రహ్మభూయము = బ్రహ్మత్వము—
'భువో భావే.' కృష్.
- 5-237 బ్రాతి = లెక్క, గొప్ప. ప్రేమ.
'నాకు నొక్క బ్రాతే సురనొక
వందిత మదిం గవచంబును గుండ
లంబులున్.' ఆర 2. 'పగకు శైల
తోట నీడలు బ్రాతియయ్యె'
నృసిం-3
- * 1- 34 బ్రుసి = అనుష్ఠానపరులు జనము
తపము చేసికొనుటకు వీలుగా కూర్చిన
చదరు.
- * 3 53 భద్ర = మంగళము.

- 1- 8 భద్రజాలి=బ్రాహ్మణ జన్మము. ఒకానొక వీనుఁగుజాలి. మనుష్యులందును జంతువులందును బ్రాహ్మణుఁడును వీనుఁగును ఒరులకు మంగళము(భండేర్మలఁగఁ రన్) చేకూర్చును గన, నన్నయకును కుంజరమునకును రెండర్థములందును సమాన విశేషణము.
- * 10-249 భస్మసాత్ కృతములు = సంపూర్ణముగా భస్మీకరింపఁబడినవి—'విభాషాసాతి క ర్త స్మే' భస్మసాత్ కృత = సంపూర్ణముగా బూడిదయగు. భస్మీకృతమగు. - 'ఏత్ నేన్ సాతిక్యార్షాచాభా.'
- * 3- 6 భాగధేయము = భాగ్యము.—భాగరూప నామభ్యో ధేయః' అను వార్తికముచే ధేయ ప్రత్యయము.
- 1- 14 భాజనము = పాత్రము
- * 6- 28 భిదురము = వజ్రము
- 9- 97 భుగ్నము = క్రిందికి పంగినది—'జీ దితశ్చ'
- * 9- 56 భూతయుక్తము = పంచభూతములతో ఘటితము.
- * 10-311 భ్రమ'క = ముంగురులు
- * 6-178 మండలాగ్రము = ఖడ్గము, కత్తి
- 3- 88 మందల విడుచు = ప్రాణములతో విడిచి పుచ్చు. (మనుదల+విడుచు)
- 5- 11 మందారువు = ఆరె చెట్టు థాతకి.
- 8- 18 మచ్చరించు = ద్వేషించు. వా. పోలు. లక్ష్యార్థము
- * - 83 మచ్చిగ = మచ్చిక.
- * 6-161 మజ్జ = ఎముకలయందలి స్నేహద్రవ్యము.
- 13 మడిసంది - చంక
- 6- 5 మడువులు=గొలఁకులు. మడుగులు. రూ.
- 3- 10 మదిమది = నెమ్మది. ఇచట ఈ యర్థము పొసఁగదుగాన 'మతిమతి' అను పాఠము క్రింద ఈయఁబడెను.
- 8- 56 మతము = అభిప్రాయము

- 1- 8 మద = విద్యాగర్వము ప్రమదములు అని శ్లేష.
- 4-154 మదురువు = పొగరు. వత్తు.—'నృసిం-2-4-
- 8-185 మాధ్యందిన కాలము=(మధ్యాహ్న వాచియగు మధ్యందిన శబ్దము 'ఉత్పాదుల' కలదు. 'ఉత్పాది భ్యోఽఞ్' అని 'అఞ్' చేయఁగా—'మాధ్యందిన' అని అగును. ('మధ్యశబ్దస్య మధ్యందినా దేశో భవార్థ ప్రత్యయశ్చస్యాత్' అని న్యాసకారుడు) మట్టమధ్యాహ్నపు కాలము.
- * 5-191 మధ్యరాత్రము = నడిరేయి. ('—ఆహస్పర్శైకదేశ సంఖ్యాత పుణ్యాచ్చ రాత్రే' అని ఆచ్.)
- * 5-158 మధ్యేరాత్రము = నడిరేయి. ('—పారేమధ్యే వస్త్యా వా')
- * 8- 31 మధువర్కము=పెరుగుతో కలిపిన తేనె.
- * 1- 34 మయ = (బ్రహ్మక్షత్రమయ) బ్రహ్మక్షత్ర ప్రచురమయిన-'తత్ ప్రకృత వచనే మయత్' చూ. ఉ 8-102 ఇచట 'మయ' పాఠము ఆలాచింప దగినది.
- 1-100 మరగు = అలవాటుపడు
- 1-137 మరిగించి = ఆశపడునటులు లేక ఆలవాటుకడునటులు చేసి
- 3-109 మరుభూములు = పీఠభూములు.
- * 8- 32 మఱుగు = దుఃఖించు
- * 8- 96 మలగితిరుగు = ఎవరికిని అందకుండ తప్పించుకొని తప్పించుకొన్నవారి చుట్టునే తిరుగు.
- 7-156 మల్లడిగొను = పెనఁగొను. పరితపించు.
- 6-136 మల్లచఱుచు = చే దండలపై నప్పించు.
- * 8-273 మసఁగు = విజృంభించు.
- * 10-102 మసరుకవియు = అవేశముఁ గొను
- 8-117 మసి = మకిల

5-143 మను=పెరుగు మీది మీఁగడ

9- 61 మహామాతృడు = మావటి వారిపై
దొర.

* 1- 47 మహిమంతము = నేల కలది.

* 1- 48 మహియన్ = మిగుల గొప్ప. లేక
మిగుల ఎత్తు.

5-120 మాంగ = మాలిన్యము.

* 8- 42 మాంసల = బలసిన (ఇది సిద్ధాదుల
లోనిది. లచ్)

* 8- 37 మానుషము = ఇచ్చి మనుష్యశక్తి
అను అర్థము ప్రకరణాయాతము.

1- 87 'మా రుద' = విడువకుండువు గాక
(ఇది సంస్కృతము)

1- 4 మాఱుట = ప్రతి

9- 0 మాలకరి వాడ = పూ . అమ్మవారు
ఉండు పేట.

* - 36 మావులు = గుఱ్ఱములు

* 8- 89 మిక్కిలికంటి వెల్పు = ముక్కంటి,
శివుడు

1-108 మిడుకమిడుకన్ = (జీవము పోవు
నటులు) కనసిన (త్రొక్కి) చూ-
శాం 2-2౪౬, 3-3౬౭

5- మిడుచు = నేయి మొదలవద్రవ్య
మును బొట్టుబొట్టుగా విడుచు.

* 1-134 మి'మితుడు = అలసినవాడు.

* 5-160 ముండిత = తలగొఱిగించుకొను
ప్రతము కల సన్యాసులు (ముండ
కోవనివత్తు చూ)

5- 13 ముకుబంతులు = ముసురులు పట్టి
మిగుల చలవజేసినపుడు ఆవులకు
ముకుణ్ణెమలంద. వెండ్రుక లంటిం
చిన బంతులవలె లేచు కుఱువులు.

* 1 ముచ్చుడు (మె) గు = ముడుగు
+ముడుగు.

* 10- 97 ముట్టక = తొంగరగాఁ జనువక.

* 6- 02 ముచ్చిరి = (వి. ణ) శోకమునొందిన
(వాడు)

* 5 ముట్టడము = ముట్టడించుట గూ.
ముట్టణము ముట్టడువు.

6- ముట్టు = పరికరము. 'పనిముట్టు,
కొఱముట్టు'

* 3- ముడింగిబడు = చేష్టలుడుగు.

* - మాత్రవ్వలు = ముని+వ్వలు.

* 6-117 ముదలించు = గూర్చొను. అడుగు

* 10- 97 ముచుకొనిపోవక = ర్థము కాక
మునుపే ముందు చదువబోక.

* 4- 14 మునుము = సేనాముఖము

* 9- ముచుము = (విణ) తఱచు

7-198 } ముచుమట్టి = సంపూర్ణముగా,

* 1-169 } సాంగోపాంగముగా. ఆరణ్య.
7-115. చూ.

4-174 మురియఁజేయు = విఱుగఁగొట్టు
'మురియించు' 8-112 చూ. 'మర
కుంజరముల కొమ్ములు మురిసెన్'
నృసిం ౪-౪౮

* 4-252 మురియలు = ముక్కలు

5-143 ములువెలుగులు = దొడ్లకు ఆవరణ
ముగా ఏర్పఱచిన ముండ్లకంచెలు.

8- 58 మువ్వంటు = మూడు+అంటు =
నెలకు లోపలి మూడు పురుడులు.

* 4-251 మువ్వంటులనాడు = నెలపురిటి
లోపల.

* 9-173 ముస్తాకందము = తుంగగడ్డ

* 6-236 మూదలించు = నిరూపించు

* 4-150 మూఁపుటఱ-చూ. మోపుటఱక.

9- 72 మూరిఁబోవు = తన్నయతఁజెందు,
ఆనందము పొందు.

* 4- 45 మూరిఁబోవు = విజృంభించు

* 3-194 మూర్తులు = శరీరములు

6- 22 మెట్టింపు = (ఇచట 'నెట్టింపు' అని
గాని 'మెట్టింపు' అనిగాని పాత
మేమో అరయునది.

8- 70 మెటు=పావశోభ. 'తరములు' చూ.

* 8- 68 మెత్తన - (ఎగసి) = లేలికగా (అకస
ములో లేచి)

5-143 మెత్తన-కనుగొని=శాంతి వాత్సల్యా
దులతో(జూచి) 'మెత్తన వెఱికి.'
ఆరణ్య ౪-౧౩౫. ఇత్యాదులందు
'నొప్పిపెట్టకుండ లాగి' అని యిట్లు

ప్రకరణానుగతముగా ఊహించు
నది. మొదట = మొదట. రూ.
మస్తీష్కము

5-143 మొదక = మొల. ముటికి. పినక. 'తల
మొతక పట్టింది' అని వ్యవహారము

* 8-109 మొయిమొయి = మొయిమొయి, మొమొ
మొమొయి రూ. అనారూపముగా.

7- 3 మొయివడి = మొవడి, మయివడి
రూ. అనుకూల్యము. అనుకూలము
అలమంద లేటుపోయిన బలు డటు
పోయెను.' చూ-నృసింహ-3- 4,
5 7)

1-131 మొకొను = మొయికొను రూ. సప్త
తించు (మొకొనవు = సప్తతించవు)

* 5-116 మొచక = (నల్లని.) ఇడట కృష్ణ
పక్షము అని అర్థము

9- 13 మొటిల్లంగ = మొటికాంగ, ఎక్కువ
కాంగ (మొటి = వామి, శ్రేష్ఠము)

* 10-243 మొదావిబొట్టు = మొదానాగ్ని
నుండి తీసిన భస్మపు బొట్టు.

8- 40 మొద = మత్తు

6-136 మొగతప్ప = మొగము మొకకు
తప్ప. విముఖమగు, పిరు తెవియు.

8-205 మొగవడక = కనబడక

6-110 మొగవడములు = మొగ + వడ
ములు = ఏనుగుమీద గప్పెడు
నల్లకంబళి.

* 4-225 మొగసాల = నగరి తలవాకిటిచావడి

7-116 మొగిలు విరి యెండ = మబ్బు విడి
చిన యెండ

క. 'మొగిలు విరియెండ వేడిమి
నిగుడ శుకశ్రేణి పసగు నింగిన్ నిడన్
బెగడె బ్రజహరితివాజుల
గగనమణి స్వందనంబు గదిసెనె యుచున్.
ఆము-౪-౧౬౯

5-143 మొదుక = మొద్దు, దళసరి, కఱకు

6-165 మొదుకని అతిచేయి = (మొదకకు
విశేషణరూపము)

* 7- 20 మొర్లు = మొరము, మొరుము. రూ.
శర్కర = ఆకాశము మొరపవాన

(= గులకరాలవాన) కురిసినట్లు రేవు
రివ్వనఁబోవు శక్తులును శూలము
లును ప్రయోగించి. చూ. ద్రోణ-
3-36-'మొరపవాన'

9-175 మొఱకడములు = మొఱ్ఱకు చేయు
పాడుపనులు. దౌష్ప్యము.

1-192 మోచిన = ఇరువుర నాసాపుటం
బులు మోచిన నాసత్తులు పుట్టిరి =
ఒండొకటి తొక్కగా. మోయంగా,
భారము వహింపగా.

'ఆ ఇతనిఁ జూచి మీకు నెంత
మోహము గలదంతకంటె మాకు
నధికమైన మోహరసము మూరి
మోచియున్నది.' విష్ణు-పు-2-ఆ.

* 7-237 మొలచు = (బింకంబులు మొలచు)
పోయినబింకము మరల నంతురించు.

* 5- 77 మోఘము = విఫలము

* 10-332 మోడి = అనాదరము

5-142 మోపించుకొని = మోయించుకొని

5- 34 } మోపు = భారము అధికము.
* 4-161 }

* 4-150 మోపుటఱక = మోపైన మూపు.

6-165 మోర = ఎద్దుముట్టె

* 1-104 మోహరము = మొగ్గరము - పూ
హము.

4- 55 మ్రక్కించు = మక్కించు - చంపు.

* 2-118 మ్రగ్గంబడు = (పడు - స్వార్థమున)
= అడగు మంగంబడక. శ. ర. పా.

* 3- 93 మ్రగ్గించు = కూల్చు

1- 16 మ్రగ్గు = లేజోహినమగు.

* 4- 83 మ్రాచుపడు = స్తంభించు.

* 7-132 మ్రచ్చిలికొని = దొంగిలించి.

* 1-174 మ్రొక్కించు = మ్రొక్కజేయు

* 1-142 మ్రొకరిల్లు = మోకరించు

* 1-140 మ్రొక్కలు = మోక్కలు

* 2- 86 మ్రొకు = మోకు

- 4-175 } మ్రోడు = మొరడు, మోడు = స్థా
 * 9-188 } ణవు, కొమ్మలుపోయిన కట్టు
 * 4-243 మ్రోయు = (శబ్దరూపమున) వ్యా
 పించు.
 * 5-189 యాత్రించు = నియమించు
 * 3-128 రంతుకాండు, - క్రిడావరులు.
 5-151 రక్కెన = రక్కసి (జై. 5-137)
 7-164 రక్షించుకోలు = రక్షించుకొనుట.
 9-108 రజ్జే = ఆత్మస్తుతిచేయు రజ్జన =
 రజ్జే + ఆత్మ = ప్రేలగానే
 * 5- 82 రాక (అవ్య) = వచ్చుటమాని
 6- 74 రాగిల్లు = ర జిల్లు, సంతసిల్లు.
 * 2- 83 రాచసిరి = రాజ్యసంపద
 * 7- 92 రాచిగొను (గొను స్వార్థమున) ఒరసి
 కొను
 7- 89 రాని = శక్యముకాని వలనుపడని
 (వచ్చు=శక్యమగు, వలనుపడు)
 6- 35 రాయిడి = బాధ, ఉపద్రవము.
 ఇక్కడ కలహము, వివాదము అని
 యేని.
 5-194 రావిరేక=స్థిలయూధరణవిశేషము.
 * 9-563 రాసి = కలహించి.
 7-115 రానెను = ప్రతిఘటించెను.
 * 1- 34 రుచించు = ప్రక శించు
 * 2- 27 రుచించె - ఇష్టమయ్యె
 * 10-298, 299 రువ్వము (సం. రూపమ్)
 తడవ, ఆవృత్తి.
 1-103 రూపతె - నశించె, చెడె. పా. రూ
 పేత
 7-199 రూపింపకొ = విమర్శించుటకు
 * 7- 25 రూపు = ఆకారము
 * 3- 96 రూపు=సౌందర్యము, చక్కదనము
 8-193 రెట్టి = ద్విగుణము
 5-171 రెట్టింపకొ = ఇనుమడింపకొ
 * 6-181 రేగెడు = అతిశయించెడు, వృద్ధి
 నొందెడు.
 5- 44 రేగి - అతిశయించి, వృద్ధి నొంది.
 5- 92 రేచి = పురికొల్పు, ప్రేరేపించు
 5-256 రేచి = చెదరగొట్టి.

- 9- 77 రేచెడు = శోపింపజేసెడు
 5-143 రేణము=విక్కిలి చిన్నదూడపేడ
 * 1- 13 రేప = మఱుసటిదినమే
 8-175 రేయిటనుండియున్ = రాత్రినుండి
 యు, నిశీచుండియు
 5-203 రేపు = ప్రాశిక లము.
 * 1- 43 రేపు=జలావతారము, నదులలో దిగి
 పోవుట కనువగు దారి.
 7-152 రొంపి = బురద, పంకము (అడుగు)
 * 2- 63 రొప్ప = (పులి) గాండ్లుమును
 * 1-103 రోకటకొ. (సం. గోకిల) మనల
 మనెడు నాయుధము
 8- 44 రొకె = ఎద్దు మొదలైనవి చేయు
 ధ్వని
 8- 44 రొమదనము (కొనము-స్వార్థమున)
 రాయిడి, ఘర్షణము
 1-180 లంకించు = అపహరించు
 * 2- 74 లలి = ఉత్సాహము.
 * 2- 63 లాగు = లావు, బలము, చేవ.
 * 7-262 లాయు = విజృంభించు, ఉద్రేకించు
 ఉ. హరి. 3 ఆ. ప లాసియు
 ప్రేసియ. జై. భా. 7-166 క.
 లాసియు బోడిచియు.
 * 6-213 లావు = లాగు - సాహసము.
 * 6-191 లావుసేయు = బలముచూపు.
 * 5-110 లెస్స విణ శ్రేష్ఠము, ఉత్తమము.
 * 8-255 లెస్సవాడు - యోగ్యుడు.
 * 2-175 లేబరము = విణ. దీనము.
 1- 30 లొచ్చు = కొఱతయైనది, తక్కు
 వైనది.
 6-141 లోగటిలోనికొ - లోగిని=గృహ
 ము, ఇల్లు - (లోను+కలసు) రూ.
 లోగటి. ఉ. హరి. 1-64.
 * 8- 24 లోగతురు-(లోచు+దురు) లోగు
 ప్రే.=లోగకజేయు, వశపఱచుకొను.
 * 5-217 లోకడుపు = (లోపల+కడుపు)
 కడుపులోపలి భాగము.
 * 2-139 లోను = లోపల, అంతర్భాగము,
 మధ్యము
 * 1- 40 లోనుగ = అదిగా, మొదలుగా.

- 1- 74 } వంక = వైపు, దిక్కు
8- 44 }
- * 6-135 వంగడంబులు=సంబంధములు, సంబంధములు
- 7-178 సంజు=విడవలి గంట. వంజే పా.
= గొడుగులోపల శలాకల కానరాగా నేర్పఱచిన కమ్ములు, అని యర్థము.
- 9-157 వందిన - వందు = వివర్ణమగు, వెల వెలబాటు.
- * 6- 97 వక్రింపన - వక్రించు = ప్రతిఘటించు మార్కొను
- 10-182 వట్టచడక - వట్టము+పడక=తఱుగక.
- * 1-106 వట్రించు = తిరుగు, పరాజ్ఞాభవగు
- * 6- 55 వట్రిలు = ప్రవర్తిల్లు
- 6-180 వట్టవ = గుండ్రము, పరులము
- * 9-244 వడ=వేడిమి, పరితాపము.
- 8-184 వడఁకు=వణఁకు=కంపము
- 7-164 వడగండ్లు, ఏ. వ వడగల్లు (వడఁకు+కల్లు)=వర్షోపలము, వానతాయి
- * 9- 10 వడదాఁకు (వడ+తాఁకు) = నిప్పు గాలి సోఁకు
- 6- 88 వడిగొంక = వేగము కలుగఁగా, త్వరపడఁగా.
- * 10-243 వడుగు (సం. వటుఁ) = బ్రహ్మచారి
- 7-167 వని = చెట్లసమూహము - ('వది' అని నూ. ని. పా. 'వల' అని శ. ర. పా.). వన = వల్లము లేక ముండ్లు లోనను వని చేర గప్ప బడిన వల్లము
- * 9-247 వపువు = శరీరము, ఒడలు
- * 4-232 వరియించు = పరిగ్రహించు.
- 5-242 వఱువాత - ప్రభాతము, ప్రాతఃకాలము.
- 1- 94 వరుస = క్రమము.
- * 10-309 వరుస = పర్యామము, తడవ
- 5- 94 వరుస = విధము, రీతి.
- 8- 1 వర్గించి = వర్ణనాముగా నేర్పఱచి
- 1-134 వఱులు = ప్రకాశించు
- 4- 22 వలన ప్రత్యయ మిట గ్రహణార్థములని నువయోగింపబడినది.
- * 3- 5 వలన - ఉపయోగమునందు.
- * 2-118 వలన హేత్వర్థము.
- * 1- 83 వలను=అనుకూల్యము (చూ. విక్ర. 7-63; దశకు. 3-9)
- 1-134 వలను=నేర్పు
- * 7- 55 వలను=విప్పిదము.
- * 1- 57 వలను=యుక్తము
- * 6-217 వలయు=అవశ్యమగు.
- 7-126 వలయువాఁడు = తగినవాఁడు అర్హుఁడు; వలయు=ఇష్టమగు
- * 3-168 వలసినట్టి (వలయునట్టి అనియు, సా.) = ఇష్టమగు.
- * 7- 92 వలిగొమ్ము = గుండ్రనిగొమ్ము వర్తులమైన కొమ్ము
- 6-124 వలియొ - వలియ=డయ్య, శ్రమ నొందు
- 7-186 వలియఁబాటు = సన్నగిల్లు.
- 5-143 } వల్లియ = వల్లె = పశుబంధన
- 6-151 } రజ్జువు. రూ. వల్లె.
- 6- 22 వల్లెత్రాడు - పశుల గట్టెడి త్రాడు.
- 8- 13 వళికరించి = లోబఱచుకొని స్వాధీనముచేసికొని. (సం వళి = అధీనము.)
- 5-143 వసంబుచేయు వసము రూ. వస.
- 1- 88 వసమఱి = (వసము+ఱి) స్వాధీనముతప్పి.
- * 6- 16 వహ్నిసభ=అగ్నిసభ - ఇట ఇంద్రయను కుదేరుల జెప్పటచే వరుణసభ పేర్కొనుట సమంజసమగును. కనుక 'వాఁవసభ' అను నూ. ని. పాతము యుక్త మగును.
- 8- 37 వాఁక=ఏలు
- * 4-167 వాఁడిమి=కౌర్యము.
- * 4- 17 వాకిలి=(వా+ఇల్లు) గృహద్వారము
- * 9-153 వాఙ్మయము = సారస్వత య, భాషాప్రకరణము.
- * 10-297 వాచకుడు = పాఠకుడు, చదువరి.
- * 7-105 వాటము=ప్రదేశము.

7-164 వ తూలము=నుడిగాలి. రూ. వాతు
లము

6- 22 } వాదోడు=(వా+తోడు) మాట
5.143 } లాడుటలా సహాయపడు
వాడు, సహాయపడునది.

(ల వాదోట్టు) వాదోడు = వా +
తోడు = పసులకు. నాలిక చేతులు
లానుగాంగల తేల్చును పరిశీలింప
నోటఁ జూప్పించి నోరు తెఱపిం
చుటకై యేర్పఱచిన దార్వాయ
సహాయంత్ర విశేషము,

6- 88 వాయి (ల వ. వాతులు) = నోరు,
పదగుహ

* 2-128 వాయిగట్టి=(కలకాదుల)ముఖము

6-101 వాయందు (సం వాద్) మ్రోగించి

* 4-101 వారక=తప్పక, అవశ్యము.

* 3-140 వారక = ఆడ్డులేసుడఁగా

9- 29 వార్పు=(వారుచు) ప్రతీక్షి చు

* 3-118 వాఁగఱ = (వాలు+ఆమ్మ+పఱ)
బాణసమూహము.

4- 22 వాలిన = విజృంభించిన

9- 37 వాలురమ్ము = (వాలు+మ్ము - సంధి
నిరుదాగమము) వాడిగల బాణము.

* 1-169 వావిరి=క్రమము.

* 2- 60 వావిరిక్ = త్యంతముగా

1-173 వింతకనము (వింత+తనము)=భేద
ము, ఆన్యత్వము.

5-193 విందులవిందవు - విందు = చుట్టము,
బంధువు.

* 3- 88 విచ్చుటయొక్క=వీలఁగా, భేదిల్లఁగా

* 9- 20 విచ్చేనెరు - విచ్చేయ = (పూజ్యులు)
పచ్చు

* 9- 64 విజయంచేసెదరు = పోయెదరు, అరి
గెదరు

9-174 విజ్ఞాపింపుము=విన్నవింపుము.

* 5-131 ఈపద్యమున కీ పాఠాంతరము
మొకటి చూపబడెను.

“వేట దోట యనుచు విడిదలబడి
పోవ వలదు, చరులఁ బనిచి వైరి
తెఱఁగులరసి గెలుచు వెరవులన్ని

యుఁ దలపోసి, క్రమంబుగా
వించుటొప్పు.

* 2-110 విడియక్ = నేలలు బసచేయఁగా,
విడియఁగా.

* 10-257 విదిలిచి=దులీచి.

* 4- 48 విద్యోతింజె=ప్రకాశించె

* 3-217 వినికి=వినుట (కాస్త్రాదిశ్రవణము)

1- 53 విసింజెద=జెప్పెదను.

* 3- 8 విన్కలి= నికి. రూ. విసకలి.

* 8-144 విన్నబాటు=విన్నబడుట, దైన్య
మందుట. రూ. దినబాటు - భీమ
4 99.

4- 82 విప్పు=వైశాల్యము

6-180 విన్ప=విరివిచేందు బెరయు

8-112 విభాసిల్లు=ప్రకాశించు

4-125 విభోల్లక్=బద్ధులుకాఁగా, పగులఁగా

5-199 విరియక్=విడిపోవునట్లు, వీడునట్లు.

5-249 విరియక్=వివక్షముకాఁగా

* 5-149 (ఎఱకల) విసరునక్=ఆడించుటచేత

5-153 వివ్వాలించి=వోభించి, వ్యాకులపడి

5-166 వీరివీరిగు=విడుచు

* 10-306 వీరు=నిక్కియన్న. (వ్రేగు అను
పారమునకు భారము కలది, అని
యర్థము)

* 7- 05 వీటి బోవు = దూషితమగు (వీటి+
పోవు) సధియందు ద్రుతము.

6- 5 వీటిపట్టు = (వీడు+పట్టు) నగము,
పట్టణస్థానము

* 2- 98 వీకొను (వీడు+కొను) = వీడిపోవు
(వీడు = వీడుకొను) పోయిపచ్చెద
నని విన్నవించి విడుచు

* 3-170 వీడుకొలు వీడుకొనుట పోవ నను
మఱించుట.

* 4-162 వీరము = వీరరసము - నవరసములలో
నొకటి (ఇది దానవీరము, ధర్మ
వీరము, దయావీరము, యుద్ధవీరము
అని చతుర్విధము.)

* 8- 16 వెంట = కార్యము, పని

2- 26 వెండి = అనంతరము, పిమ్మట. (ఇది
యును వర్ణకాంతము నగు.)

- * 5- 94 వెక్కునపడు (వెక్కునము + పడు) సహించలేని పద్ధతినిందు.
- * 8-113 వెక్కుమీలు [వెక్కు (సం. హి క్కా) + మీలు] = వెక్కిలివిడుచు, వెక్కు.
- * 9-120 వెగడు = భయము.
- 4- 84 వెడద = విశాలము.
- 8-156 వెడఁగఱవడ్డ - వెడఁగఱచడు = జడ త్వమునొందు, కాంతిహీనమొందు
- * 9-109 వెడలించు = వెడలఁజేయు, పైకి రావించు.
- * 8- 73 వెడలుపు = వైశాల్యము.
- * 6- 36 వెన్నెడు (సం. విష్ణుః) = విష్ణు దేవుడు, కృష్ణుడు.
- * 3-210 వెన్నడి = వెంబడి.
- * 2- 3 వెన్నుచూపు = వెన్నిచ్చి వెనుక నులు.
- * 7-190 వెన్ను = (త. వెంబు) = తత్త్వము
- * 4-126 వెరవై = యుక్తమై
- * 5- 71 వెఱు = ఆశ్చర్యము.
- * 3-199 వెఱుగుపాటు = (వెఱుగు = ఆశ్చర్యము, అబ్బురపాటు.
- * 7-190 వెఱవేకి = సంతాపము, జ్వరము (శ. ర దీనిని లఘు రేఫముతో వరించి 'వెర' శబ్దము విరహాశ్చక్రమయి ప్రత్యేకముగా ప్రయోగముల దు కనఁబడదు అని యుదాహరించినది.)
- * 9- 89 వెఱి = వివేకము లేనివాడు
- 8-187 వెఱిగొను = అవివేకము పొందు.
- * 2- 30 వెలయించు = బయలుపఱచు, ప్రకటించు.
- 1- 22 వెలయ = ప్రసిద్ధికైకజేయు.
- 6- 95 వెలయ = ప్రసన్నమగు, నిర్మలమగు. (వెలుఁగెన్ అని పా.)
- * 10-258 వెలవెల్లనగు = (వెలవెల్లక + నగు) వెల వెలఁబోవు.
- * 9- 14 వెలి = పరితము. లేనిది.
- 8-135 వెలికిలు = వీఁపుక్రిందుగాఁ బరుండు.
- 7-182 వెలియ - వెలితి = పూర్ణముకానిది, నిండనిది.

6-130 వెలిసింపుము - వెలి - (త. వెలి. బయలు) [వెలి + ఇంచు. వెలిపించు. సంధిని పువర్తాగము] = వెలిఁజుచు, బయటకు రప్పించుము. లేదా, వెల వల = వెలు + వల = బహిఃప్రదేశము వెలు సల + ఇంచు - సంధిని అంత్యవర్ణ లోపము = వెలుపించు, వెలిపించు. వెలువరింపు పా.

* 2- 22 వెలుఁగొందు = ప్రకాశించు

5-143 వెలుగు = కంచె దీనిని శ. ర. నిర్మి దుక యగు చిన్నయసురి నబిందు కముగను గ్రహించిరి. ఈ క్రింది ప్రయోగములు నబిందుకములు: శుక. 3, 213, ఉ హరి. 5-42, ఆము. 6-13. చూ. శుక. 7-423. (చ ఘటకు డు పంపఁగా నరిగి కంపవెలుంగు) ఇది యింకను విచార్యము.

* 4- 17 వెలువడు = వెలికి రమ్ము. ("వే వెలలుము" అని పా.) (వెలులు = వెలరు = వెడలు, బయలుదేలు.

* 5-245 వెల్లి = వెలితి = న్యూనత, కొఱుత.

6- 97 వెల్లి. (సం. వలక్షః) తెల్లనిది, ధవళము. (వెల్లినుక = వెల్లి + ఇనుక) [వెల్లి = మన్నము] (కర్త ధారయమన నిగాగమము వైకల్పికము.) (వేడి వెన్నినుక అని పూ. ము. పా)

* 5-245 వెల్లిగొల్పితి - ప్రవహింపఁజేయు. పరంకరగా వెడలించు. * చూ. * 2 ఆ. 54.

* 3-178 వెల్లింబాటె - (వెల్లి + పాటు సంధి యందు ద్రుతాగమము.) తెల్లనగు, వెలవెలఁబోవు [హించునట్లుగా.

4- 36 వెల్లిగొనక (వెల్లి + కొను) = ప్రప

7- 63 వెల్లిగొనఁగెన్ = అతిశయించునట్లుగా

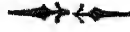
3- 90 వెల్లివొడిచినక - (వెల్లి + పొడుచు) ప్రవహింపఁగా.

* 4-126 వెల్విడియె - వెలువడియె యొక్క రూ. = నిర్గమించె, బయలుదేఱెను,

- వెడలెను. వెరవై = యుక్తమై.
(వెరవు+వి) పా. వెరవై
- * 4-167 వేడిమితో = చుఱుకుడనముతో.
- * 1-157 వేడి=తలఁచి. [కూడిన.
- * 2-154 వేగిరంపు (సం. వేగః)=వేగముతో
- * 1- 75 వేగిరించెదరు-వేగిరించు - వేగిరము + ఇంచు - వేగిరివడు, తొందరచేయు. పృత్తిని వర్ణలూపము.
- 5-233 వేగు = (కాలము) కడచు.
- 9- 87 వేగుఁగాత = శుభోదయమగుఁ గాక.
- * 3-227 వేడుకకాఁడు = క్రీడాసక్తుఁడు.
- * 10-299 వేనవేలు - (వేలు + వేలు) = వెక్కువేలు. హల్లు వరమగునపుడు దీని తుది యుకారమునకు వికల్పముగ లూపము.
- * 8-322 వేమఱు=వేమాఱు (వేయి+మాఱులు = వేమాఱు, రూ. వేమఱు).
- 7-152 వేయి వేలు = (వేయి+వేలు) పదిలక్షలు
- * 9-215 వేపురు=వేయిమఁది. [డిత రూ.
- * 8-142 వేవే=అతిశీఘ్రముగా. వే-కు. ఆమే)
- 5-233 వేఁరకుఁడు - వేసరు = వేసారు - (క. వేసఱు) = చింతిల్లు, విచారము నొందు.
- 6- 29 వేసవి=వేసఱి - గ్రీష్మర్తువు.
- * 1-135 వైచు - రూ. వయిచు (వైవంగఁ, వైచె)=కొట్టు. వెరవు=ఉపాయము.
- * 2- 90 ప్రంత=వంత=వీణు.
- 6- 5 ప్రంత = పల్లము, గోయి.
- * 3- 95 ప్రచ్చు - ప్రచ్చి=భేదించి, చీల్చి (సం. ప్రచ్ఛ - ప్రయ్య)
- 1- 55 ప్రయ్య (ప్రయ్యథా.)=ప్రక్క, బద్ధ, బంధము. ప్రక్క - అని పాఠాంతరము.
- 9- 5 ప్రేక = అధిక్యము.
- 7-190 ప్రేకన = ప్రేక - భారము, బరువు.
- * 8-159 ప్రేగువడినవి జగముల్-(ప్రేగు + పడు) బరువెక్కు, బరువుకలదగు.
- * 3- 94 ప్రేడు = గొల్లవాఁడు. బ. ప్రేలు. 7-28 'వేసి తనూజుఁడు.'
- * 1-132 ప్రేత=ప్రేయుట.
- * 2- 65 ప్రేటు = దెబ్బ
- * 4-174 ప్రేటుగొనుకొట్టు.
- 7- 37 ప్రేత = గొల్లది, గోవిక.
- * 10-267 ప్రేయ=వేయ, కొట్టు.
- * 6- 65 ప్రేల్కిడి (రూ. ప్రేలుమిడి - వేలు + మిడుకులలో పృత్తిని వర్ణలూపాదులు) చిటిక, తుటికాలము.
- 6- 40 కాక్కరము=ఎద్దు. కాక్కరము పా. సంస్కృతనిఘంటువులందు పూర్వ రూపమే కనఁబడుచున్నది.
- * 3- 31 సంక్షోభణము = కలఁతపెట్టుట.
- 7- 92 సంగడము=జేత.
- * 1-142 సంవడి=రాసికొనుజనసమూహము.
- 3-117 సన్నవాఱు = (సన్నమ్మ + పాఱు) సన్నగిల్లు.
- 3-116 సంయమము = ప్రతాదుల కంగముగా తొలివినము చేయఁదగిన యాచారము.
- 3- 90 సత్రము = యజ్ఞవిశేషము.
- 6- 62 సభ్యజనము=కూడియుండు జనము.
- 3- 62 సమయ=నశించు.
- 3- 40 సముదయము = సమూహము.
- 3-142 సమిన్త హి=యుద్ధభూమి.
- * 8- 47 సుడిసినయది-సుడియం=చుట్టుకొను.
- * 7-196 సెగ్గము = రోఁత.
- 5-235 సెలగోల=(సెల+గోల) నొల్లవాఁడు పనులమేపెడు రోల.
- 5-233 సేగి=నవ్వి.
- 6-13 సేగులు = అపదలు.
- * 6-125 } సొమ్ము = ఆధీనపస్తువు.
- 3-210 }
- 7- 92 హరిణక్రీడనము - బాలక్రీడా విశేషము.
- * 5- 75 హస్తమశకాంతరము - విరుగునకు దోమకు గలంతవాసి.
- 6- 60 హోమించు = హోమముచేయు.

పాఠాంతరములు

పూర్వభాగము

౧ వ ఆశ్వాసము

ప. పాద.

9 2, 3	వాణిభర్తృ	* { వాణి భర్తృ వాణి సత్తన వాణి సత్తమ వాణి సత్తన
... 3	మహత్త్వాప్తిన్	మహత్త్వశ్రీః
11	చంచుమలచూఱకారుండు	చెంచిమల చూఱకారుండు
32 3, 4	ప్రోలయ సూనుడు	మాచయ సూనుడు
55 4	బహువత్సరాత్తకం బగు కాలము	పరివత్సరాత్తకంబగుకాలము. 'హిరణ్యగర్భో భగ వానుషిత్వా పరివత్సరమ్.' 'అండే వర్షమాత్రం స్థిత్యా' అని నీలకంఠుడు
68 3	ప్రాచేతసుం డనియెడు	ప్రాచేతసులు ననియెడు
94 2	ద్విజ...సంసదలకు	ద్విజతారకాతరువ్రజములకును యజ్వలకుఁ దపం బునకుఁ బావకుఁడు సోముఁ డధికసంపదలకు. (కొ. అ)
122 1	*సూత్యాహమునను	సోమాభిషవము చోట. (కొ. అ) 'సూతకి సూత్యాంసముత్పన్నః సౌత్యేఽహనిమహా మతిః' = సూత్యాం సోమాభిషవకాలే, ఆభిషవః సోమఃస్థ్యాః కండవమ్ రసనిష్కాససార్థమ్ - (నీల) కోటుల
132 4	కోట్లు	కోట్లు
133	కార్తృక	కార్తిక
169	మృతంబుగావలె నని	మృతంబుగా దుడుపవే యని మృతంబుగాఁ దుడుపవే యని

* 'భర్తృ' అను పాఠమున 'భర్తృ+అన' అని ఛేదము 'శ్రీరంగభర్తృ+చు' అను కృష్ణరాయల ప్రయోగము నిది స్మరింపఁజేయును. 'సత్తన' అను పాఠమున 'సత్తృ+అన' అని ఛేదము. నత్త = ముంగర. (వాణికి ముంగరవంటివాఁ డని అర్థము) వాణి సత్తను = వాణిని హత్తను అనఁగా కొంగరిం పను అని అర్థము. అపు డఖండయితి. 'సత్తన' అను పాఠము నే నూహించితిని, నత్తు=శక్తి, సత్త్వము, సత్తామాత్రము, వాణి అను శక్తి లేక సత్తామాత్రము ఇతఁడును, ఒకటియే అనఁదగు - మహత్త్వా ప్తిన్ = మహత్తత్త్వము యొక్కయ, గోష్పతనముయొక్కయు అప్తిచేత అని అన్వయము, 'సత్త్వ పురుషోభయాత్కము అగు సాక్షుల మహత్తత్త్వమును మనసులో నుంచుకొని యిటులు చెప్పుట.

ప. పాద.

192

ఉరివి డుల్లి

ఉరవడి డుల్లి

200

సూర్యసుకవి

సూర్యనారాయణసుకవి.

౨ ఆ శ్వాసము

4 19 *ఇత్వాకు తైచవ నాభాగో

పుష్ట్యః శర్యాతి రేవచ, సరిష్ట్యంశ్చ కథా ప్రాంశు
ర్నాభాగారిష్టసప్తమాః. ర్నాభా కరూష శ్చ
పుష ద్రశ్చ న వైతే భరతర్షభ! 'నాభానేదిష్టం
వై మానవం' ఇతి శ్రుతేర్నాభానేదిష్ట ఇతి పాఠః
ప్రామాణికః.' (సీలకంఠః) దీనిని బట్టి దిద్దుకొనునది.

24 4 జనకసౌహార్ద

సుజనసౌహార్ద

73 1 పుండు సింధుదీపుండు పుట్టె
నధిప

పుండు సింధుదీపుండు పుట్టె నధిప

73 3 *ఋతవర్జుని

'ఋతువర్జుని' అను పూర్వపాఠము సరికాదు ఇతని
కొడుకు 'ఆర్తవర్జి' యని పిదప జెప్పబడెను.

26 2 వాలుక బిలమున

వాలుకలలో బిలము న నిద్రించి వెలుచ నేట

60 *మహిషికుల

మహిషుకుల - (మహిషుల అని మూలానుభవము)

దార్దుల

దార్దుల

63 2 తిరిగి రాద్రవ్వి డిగిపోయి

ముద్రితములగు తెలుగు పాఠము లన్నియు అన
న్వితములు. ౧ - ౧౪ - ౨౩, ౪. శ్లో. చూ.

75 3 వన

నవ

111 2 సోమమయాఖ్య

సోమపదాఖ్య

143 3, 4 దుహితృతనుజుండు

దుహిత్రాత్త జుండుఁ గుతనమును బిత్తు ప్రమదకార
ణములే

175 6 ఏదిన

ఏదిన

197 2 గలిగెనే నిట్టిదయ యగుఁ
గాత యనఁగ

గలిగెనే నిట్టిఁ డగుఁ గాత మెలమి ననఁగ

228 4 ప్రభావోద్ధతిన్

ప్రబోధోద్ధతిన్

231 మునిసిభ

మునికృప

3 ఆ శ్వాసము

45 4 వేడు భారమున్

దీనభావమున్

86

* సుపాశానుక్రమణికలో

పేరులు వేలువేలు ప్రతులలో వేలువేలుగనే కాక వికృ
తముగఁగూడ కానిపించుచున్నవి పూనాప్రతిలో
నున్న పేరులఁబట్టి దిద్దినచో యతులు గణములు
కూడ దిద్దవలసివచ్చును కాన ఆంధ్రుల సంస్కృత
భారతపు ప్రతిదొరకువఱకు ఉన్న పాఠము లున్నట్టే
ఉంచుట మేలనుకొందును. ముద్రితములైన పేరు
లలో పూర్వాపరనామభేదములు లేకుండ నటనట
నపరిపబడియె.

ఓ. పాద.

- 106 గీ. 3, 4 యివ్వధమున .. బాగవేంద్ర యిటుల దుర్వసువంశంబు నేగుచెంచె, బూరుపం శక మిశ్రమై పారవేంద్ర !
- 116 1 ఈ యదువంశంబులు ఈ యేసు వంశంబులు
- 147 11 *అభిజిత్తుడు అభిజిత్తనన్ - వ్రాతప్రతులగా చాలవట్టు అభి జిత్తు డనియే కలదు. మఱియు 155 - 'యుధా జిత్తుండు' అని కలదు. చూ. 3-142-176
- 202 3 బాయుదము బాపుదము
- 4 ఒఱ గినవారికెల్ల (1) ఒరసిన వారికెల్ల. (2) ఒఱగిన వారికెల్ల
- 250 3 *ప్రాభవ ప్రాపిత (యతి తప్పటచే ఇటులు పాఠాంతరము కల్పించిరిని)

ర ఆ శ్వాసము

- 13 3 జన్మంబులం జన్మంబులం గర్తంబులం
- 4 బచరించి బ్రసరించి
- 16 1 వెలుగువాఱ వెలుకఁబాఱ
- గీ. 4 (గరిమ గడలాత్తగా నెత్తె) కరుణఁ బ్రభుండు (శ. ర.)
- గిరి నిభుండు
- 20 4 జనితోత్తంసమగు శిరముసదురై జనితోత్తంసుండు నగుచు సన్నిధి
- 24 3 అనార్యముగా అహార్యముగా
- 48 పొడిచిన పొదివిన
- 53 గీ. 2 ద్రుగించి మక్కించి మర్దించి
- 83 2 అసర అడల
- 87 4 తవ్వు తవ్వు
- 94 2 చండకౌర్యు చండకాయు
- 101 2 చేత సృష్టియై చేతి సృష్టియై
- 126 1 హిమకరుని హిమకరుండు
- 127 కుధరంబును కుహరంబును
- 128 4 మదము మహిమ
- 139 3, 4 దంతురమై బంధురమై
- 143 1 గీటుచుక్ దీటుచుక్
- 2 *జదబ గాలిని నొక్కటఁగూల జలదకాండము లొక్కటఁ దూల 'ఈరయన్ ముఖ నిశ్వాసైర్వృష్టిమంతో బలాహకాన్' ౧ - ౪౬. ౫3. అని మూలము. = 'సృష్టియుక్తాన్, సుమ్ ఛాందసః' అని నీలకంఠుండు. 'నూఱు' క్రింద శ. ర. యు 'నూఱు కాఱు కోఱు' క్రింద సూ. ని. యు, ఈపాదము తక్కు దక్కిన పాదము లిదా హరించెను.
- 145 2 క్రమ్మించు క్రక్కించు

ప. పాద.

152 2, 3	కిన్నర	కింకర
156 1	ఉత్పాదించి	ఉత్సరించి
157	ఉర్ధ్వభువనబంధంబులు	ఉర్ధ్వభువనబంధంబులుఁ బాతాళంబులు
163 2	ఎఱుంగఁ డితఁడు	ఎఱుంగ కితఁడు
164	అదియ కాదె	అవియ కాదె
167	దఱికింజొచ్చి	దఱియంజొచ్చి
170	దుర్బలత	దుర్బలత
173	దుర్లపితంబును	లలితంబును
187 1	*ప్రాతస్సవనాహతులగు	ప్రాతస్సవనాహతులను - 'సోఽగ్నిం ప్రాకృవనే దృష్త్వా హూయమానం మహర్షిభిః ౧-౪౮-౧౩.
189 4	అధిగమించి	అభిగమించి
195 1	మోదంబు	మోహంబు
202 1	విప్రధర్మాత్త విద్యా	విప్రధర్మాత్తచిత్తా

౫ ఆ శ్వా స ము

11 2	మధూత్కట	మధూద్ధత
13 2	దోహిని	దాయిని
28 4	ఒరుఁడు గలఁడె	ఒరుఁడు లేఁడు
31 2	వరము	వరుష
35 2	తూఱఁగ	తూలఁగ
36 4	ననఁజేరుకొన్న	ననఁ జేరుగన్న
41 1	రాజోచిత	రాజోదయ
51 3	వ్యక్తమూర్ఖనలతో నతిశయిల్లు	వ్యక్తయై మూర్ఖన లతిశయిల్లు
62 4	నీచవృత్తిని సింకన్	నీచస్మృత్తియ పనిగన్
64 4	ఉడిసి నిలుపు	ఉడుపఁబనుపు
92 1	బాగు గానక	బాదుగానక
93 4	అరసి	అరసికొని
113 3	తెమట	భేదము
113 7	ఇనసమానగర్భజనితశ్రమ సమీరణమ్మ లమరె	అనుపమాన గర్భ జనితమై శ్రమ పరిణాహ మలరె
116 1	ప్రస్ఫురద్గ్రహముల్	ప్రస్ఫుటగ్రహముల్
118 3	చేతనులై	చేతనులై
119 1	వీరు	వరుం
2	వమునె	వంబె
160 3, 4	భూరజంబు వరగంగావి	భూరజంబున
167 3	యభివృద్ధిబొందె ననుచుకొ	నభివృద్ధిఁ బొందె దనుచుకొ
174 1	ఒకదట్టు	ఒకదిక్కు
179 4	ఏమని నేనిత్తు నింద యిడుదురు	ఏమిగలదు వచ్చె బెడఁద యిప్పుడ నాకున్
	నాకున్	

ప. పాద.

181	3	చెమటబొట్టుల	చెమరుబొట్టుల
		నూని తను వలిస్నిగ్గకాంతి	నూనె నన నలిస్నిగ్గకాంతి
190	3	చాచిన	తాచిన
193	4	అంగుళ లూత	అంగుళియూత
	6	విందుల విందపరుచు	విందులు విందులనుచు
195	1	మసలు	మసలు
	3	ఛటావ్యక్తమైన	ఛటాభ్యక్తమైన
196	2	బాలుంగుడుకల	బాలుంగుడక
199	1	తరిత్రాడు	తరిత్రాడు శ. ర.
	2	బట్టు తెమ్మని తిగుచుకొ	బట్టు తెమ్మని తిగుచుకొ శ. ర
203	3	గోపికయందునందు	గోపియు నాంగనాంగ
205	1	జట్ల మూలి యిడి	వాత మూత లిడి
	1, 2	యం దొనుకుచు	యెందు సుమియు
	2	మంటిలో	మంటితో
	4	చేప్పలన్	చేప్పతక
206	1	చట్టుల	బాసల
213	4	నీ చెవులార	సెవు లారంగ
215	2	నే డిదె కృష్ణం	నీ ప్రియతనయం
217	2	నే	నే
229	1	బేర్చిడి	బేర్చిలి
229	2 3, 4	గడగి...గలరె	గడగి గడగియొక్కగనపచేర, నంతవట్టు మింగె నటు సూచి చూడక, యుండ నిట్టి మరుజు లుర్వి గలరె
242	2	చక్క ద్రోచినాన బోయి	చక్క ద్రోచినానబోయె
	3	ఇటులువడియున్నయవి	అటుగువడి చగియె సీపరు
246	3	రయమున బెనంగ	రయం బెనంగంగ
	,,	నాకర్నించుకొని	నాకర్నించి చని
	4	జమిలిమద్దులలోన	జమిలిమద్దులతోడ సూ. ని., కొ. అ.
		గల్గ రట్టనంగ	గల్గిరే వినంగ
255	3	కణ్ణితడుపులు	కణ్ణితడుపులు

౬ ఆ శ్వాసము

2	1	జెప్పెనట్టి	జెప్పినట్టి
3	4	మంచిది	మంచిద
4	1	వారలకుం	బ్రవరులకుం
5	1	మేపుడుచోటు త్రొక్కువడియె	మేపులచోటు త్రొక్కుబడియె
	8	వీటి పట్టుకకు	వీడుపట్టునకు
7	3	గోపాలకా	గోపాల గో
14	2	నొచ్చి	నోర్చి

ప. పాద.

15	1	యీవసతి నెంతయుం దప్పి	యీనో వసతికెంతయుం దప్పె
20	2	గోగో	తనగో
22	1	మెట్టింపువై	మెట్టింపుడి
			మెట్టింపు వై
	„	దళ్లును బూనుకావళ్లు	దళ్లును బూను కావళ్లు
	8	గదలు మనుము	గదలుం డనుము
33	3	బేర్చుచు	బెనుచుచు
34	3	నీరజాసను నోరు	నీరజాసను నూలు
38	3	స్ఫుర్తియై	స్పర్థియై
39	4	నొదివిన	బొదవిన - నొదవిన
45	3	సిక్క	నింకె
46	3	దవిలి	దివిరి
48	2	నవసి	నవసి
	7	కుష్ట	తాప
51	1	చుట్టంపు జనులను	చుట్టలుం బనులును
72	1	దేవదేవునికాసనం	దేవదేవు కాసనమటె
	3	తెరువిది	తెరువటె
82	4	బంధుబాధ	బంధువుల రోగాంధులం గావించినయవి
83	1	నున్నటి	గాయలు
90	2	మేనులు గలంగి	మేనులు గరుపారం గడలకుం బాటుచు
99	1, 2	చందరసోద్ధర్మమెలర్ప	చందరదద్వంద్వ మెలర్ప
101	4	రేచి	తాచి
109	2	గొండ్లియై యాడెడుచో	గొండ్లి యై యుండెడిచో నూ. ని
118	3	వర	రవ
132	3	మడిసి	గుడుసువడి
141	5	ఆర్తినొంద	ఆర్తిగూయ
145	3	నిట్టు లం	మిమ్ము నిం
154	1	ఘోషవంతు	ఘోషవంతు బెట్టు పటిచి
161	2	చలనాచ్చన్నవికారులు	చలనచ్చన్న విహారులు
168	3	సముద్ధరమై	సముద్గతమై
172	3	శోకము వాపి మానె	శోకముం బాచి మానె
	4	నెంతయు	నీతని
174	6	ధనంబులు	అరణంబులు
182	3	ఉద్ధరించి	ఉద్వహించి
183	2	బర్హిదామాభి	దర్పదయాభి
	7	సుస్థి	సుస్థిర
184	8	నగిరి	నగిరి - నరుగ

ప. పాద.

2 ఆ శ్వాసము

16	4	*పోలికఁ దోడయ్యె	పోలిక పోలయ్యె - వదపట్టిక - చూ
29	6	క్లిన్నపిహిత	సిక్త
38	3	ఇంపుగ	అచ్చుగ
39	1	నోధనం	నీధనం
50	1	చందంబులకొ	ఛందంబులకొ
53	3	మాళిరంగ	భోగరంగ
62	3	ఉండి	ఉండక
80	4	గడువంగఁజనుచు	ఁగడవంగ ననుచు
82	2	వరుసన	వరుసన
101	3	విశ్వాధారుండవు	విశ్వాకారుండవు
113	2	దనినె	దనియ
118	4	పాతములన్	పాతనముల్
123	2	యేమియేమి	యేమి తెఱఁగు
125	4	పాకంబునం దొందు	పాకంబునం జెందు
145	8	ఓలి నడపింప	ఓలిన చరింప
152	1	బూరెల పిట్టలుకొ	బూరెలు నట్టులుకొ
157	4	బ్రతుకునకై	బ్రతుకుచు నై
163	2	మీఁద వెలసె	మీఁది కెగసె
164	2	వాతూలముల్	వాతూలుతో
167	1	వసులకు నొడ్డిన వలయై	వసులకు నొడ్డిన వదియై. శ. ర.
170	1	జడి	వడి
171	9	చాటువడి	చోటు వడయన్
177	2	జొబ్బిలఁగా	జొబ్బిల భని

౩ ఆ శ్వాసము

34	5	వృదుల	వృదిత
37	1	నడకట్ట	నడుకట్ట - శ. ర. నడుగడ్డ. సూ. ని.
	2, 3	ఒకటన్, గడమ వడకుండ	ఒకఁడున్ గడవఁబడకుండ సూ. ని.
49	2	నప్పడకూలకెంత	కూలక యసుర యెంత
51	1	పడియున్న	వడిన
	3	తలిరుకొన	దడివికొన
53	5	*గంపకుండు	గర్హండు
55	3	చరితంబు	చరితమున
56	2	నేయం బూనినవాఁడు	నేయం బుట్టిన వాఁడు
58	7	బాల్యమున	బాల్యమన
72	7	కులంబు వారికిం	యదుకులంబు వారికిం
	10	నీ చెట్ట	నీ చుట్టఱికంబు
87	4	చిరతరమహిమల్	చిరగురుత యిల్లన్

క. పాద.

98 1	సేయ వై లేని	సేయ నొల్లవై లేని
115 4	నిచట నేను	నెదుర నేను
113 1	గేళిదిక్కు దటిమిన	గేళిదిక్కునకుం దటిమిన
2	మరియించుచు	త్రిప్పచు
123 1	*ఉత్తమరూపబోధతా	ఉత్తమ బోధరూపతా
184 2	అశ్రులు మీటి	అశ్రులు జాటి
187 1	ఉనిచి చని	నిలిపి చని

౯ ఆ శ్వాసము

9 3, 4	నుగుణత తనువుచు నెరసిన	నుగుణత తనువుచుఁ బెరుచుం బగలి
	పగిది	నుగుణత పెను చుంబకమణి పగిది
4	*మనోభావమోహపంక్తులు	మనోభావలోహపంక్తులు
20 1	కొంపయు	కొంత యంతయు
22 2	యక్షు లొండెం	నిద్యాధరు లొండెం
27 4	చన నొక్కెడఁ గుబ్జ	చనాబ్జ నొక కుబ్జ
31 4	ఇట్టులు	ఇచటిక
41 3	నహస్రంబులజస్రంబులై	నహస్రంబుల నజస్రంబులై
48 4	తడవయ్యెడు	తడవయ్యెయి
81 1	నీ వెటువలన	నీ కేమిటి
2	ఏల యిట్టిదమాటల	ఏల చప్పిడి మాటల
97 4	ఁదగు	ఁదక
112 4	క్రొత్తచెఱ	క్రొత్తయెర
116 6	వేసీవు నీక్షణంబ	వీవు ని న్నీక్షణంబ
119 1	*మల్లులతోఁ బెనంగువారికిం	మల్లు పెనంగు వారికిం
121 3	య్యనువున మును	య్యనుమానము
126 2	ఒదుఁగుట తొలంగి	ఎత్తుట మెలంగి
145 4	*అత్తటి నుత్తరీయంబు వీడ	అంతరీయోత్తరీయములు వీడ
7	డిగ్గఁ ద్రోచి తోడనడిగి స్రగ్గఁగేలఁ	డిగ్గఁద్రోచుచుఁ దోడన డిగి స్రగ్గఁ
183 2	ఆలకదువులలోన	ఆలకదువుల నడుమ
184 2	మెచ్చినదిగాఁగ	మెచ్చినదిగాఁగ
194 4	జనియించినవారు	అవతరించినవారు
195 2	గుణోదార	గుణాధార
225 5	ప్రవ్య క్తంబుగ	శ్రవ్యంబుగ

ఉత్తర భాగము

౧ ఆ శ్వాసము

10 4	జరాసంధుఁడుగ	జరాసంధునిగ. శ. ర.
14 2	ఇప్పులుకులకు	ఇగ్గరివృతకు
21 1	ఎదురు లే రని	ఎదురు లే దని

ప. పాద.

32	2	బద్ధోద్ధత	బద్ధోదక
	3	భేద	భేద
	4	వ్యాప్త	వ్యాప్తి
39	6	కూర్చి	కూర్చికొని
77	4	కేరించునయ్య	ప్రేరేచునయ్య
84	3	శ్రాముండును	శమసుండును
90	12	శీకరంబుల	శేకంబుల
	24	గుల్తావలీ	గుల్తవల్లీ
155	2	కడుంగన్ను	కడ కన్ను
157	3	స్వాంతంబు	స్వాంతం బ

౨ ఆ శ్వాసము

2	3	కర్ణంబుగ	కరంబుగ
2	4	కదలి	తగిలి
	5	బాము మాలి	బాము మాటి
11	4	ఇట్టొడంగూర్చె	ఇటు ప్రేరించె
31	4	వలదు	గలదె
40	2	అమర్చిన నడరి	అమర్చికొని యడరె
44	2	ఉత్సహింప	ఉత్సహించి
55	14	పోకు పోకు మని	బొంకు బొంకని
64	10	చంక్రమణ వేగం బలవడ	చంక్రమణ వేగంబులం బదపాతపీడితయై
67	2	ఆర్పంగ	ఓర్పంగ
106	4	అజ్ఞాపించినాలోనన	అజ్ఞాపించియుండు నాలోనన
109	1	సంపదలతోడ	సంపదలు తోడ
116	2	*కొఱలి	కొరి
125	2	అవహించె నీత	అవహింప హేతు
127	5	నిర్వహింప	వధింప
145	2	బొసర్చిన వీర డేమితెలుగు	బొసర్చి యట్లైన వేడిమి దెగినవా డెప్పుం
		వా డెఱింగింపు	డెఱింగింపు
150	3	సిర	స్తిర
189	2	కనక	జాలి

3 ఆ శ్వాసము

1	3	యన్నయ	యన్నమ
8	1	సిక్కునీరువడ	సిక్కి బీటువడ
	3	తడవెట్ట	తడఁ బెట్ట
15	3	సేనల నలంకారంబు లొలయ	సేన నలంకారంబుతో సమకట్టిరి
		సమకట్టిరి	
29	3	దీర్చి	దెచ్చి

బ. పాద.

31	1	సంవృత్తబంధో
	4	కృష్ణ
62	3	నెమ్మని
	8	నిక్కమునకు
74	1	తొలు
107	2	రిపునైన్యకోటికి
131	4	అకులయినం జెదరె
132	5	*గడుండు
150	4	ఆర్తి
175	4	గ్రామ్యపూరములకళికలై
176	2	భార్యలైరి
195	4	ఈరూపున
213	4	చయములందు
236	2,3	మీరే నెటికి
240	4	నె జడాకృతితోడ

సంవిత్ ప్రబంధో
కృష్ణి
నెమ్మని
నిక్కముగను
గొను
రిపునైన్యకోటితో
అకులంబులై చెదరె
గడుండు
ఆత్మ
గ్రామ్యపూరముల కలఁకునై - కొల కులై
భార్యలు కలిగిరి
నీరూపున
నయములందు
మీ, రీ నెటికి
జయించినవానితోడ

ర ఆ శ్వా స ము

8	4	మార్కొన నీడుగాఁడు	మార్కొని యీడు గాఁడు
17	3	వెలువడు	వెలుము
55	4	కెంపు సొంపదరఁగా	కెంపు మెంపదరఁగా
57	4	ఆప్రదేశము దారయై యనుర	ఆప్రదేశ మంతయుఁ దారయై యకురులు
		వరులు	
64	4	అవ్విధం బట్ల సేయుటయు	అవ్విధం బెల్లఁ దెల్లంబు సేయుటయు
79	2	సంసక్తము ల	సంపుటముల నా
83	3,4	యజనంబులకు	యజనంబునకును భజనంబునకును
171	4	జనాలోప	నానాలోక
183	4	చర్యాపుతిం	చర్యార్ద్రకం
196	4	నిట్లని	నిట్టుల
199	4	ఇమ్ము గణించి	ఇమ్ముగ నుంచి
214	2	కాఖాడోల	కాఖాందోల
227	4	పతగేంద్రు నోలి దిగి	పతగేంద్రుపై నెరఁగి
230	4	తాచార్యులకు వల్లభాదిజనుల	తార్యసేనావల్లభాది జనుల
233	2	విర్పటిం చె... ఆత్తటిన్	విర్పటించి య, ప్పడ తన యత్తుకొ
234	2	క్రొత్తడు లందఱకు	క్రొత్తడి యంతటికి
			క్రొత్తలి యంతటికి } పదపట్టిక. చూ
247	2	ఈదేవుం డిప్పు డెలమి నీలను	ఈదేవుండు వానుదేవుఁ డిలను
250	8	ఎన్నిభంగుల	ఏమిభంగుల
257	3	గవ్వ	గంట
258	4	కడిమియొ	కడిదియొ

ప. పాద.

౫ ఆ శ్వాసము

4 2	చమూసహస్రముల్	చమూసమూహముల్
5 4	నదైసం	నలుదెసం
10 2	తనరఁ బుకు సదృశహృద్వి	నసదృశమనోజ్ఞ
24 1	అదియెంత	అరిది యగుటెంత
34 3	అనినఁ దచ్చోదితుండనై	అని సంబోధితుండనై
57 3	నొంచె న	నొంచె నన్
78 2	నైన నన్నుం	నై యరిగిన నన్నుం
91 1	వడి నరిగి	వడిన యరిగి
149 1	ఊర్పులతోడ	ఊర్పులఁ దొడరి
2	దూపడంగ	దూప యడంగ
164 3	మిక్కుటంబై	మిట్టలై
197 3	సేయఁగ నున్నవి	సేయ నున్నవి వీన
198 2	దక్ష	దీక్ష
200 4	యుక్తిఁ దగిలి	యుక్తి నలరి
219 2	నేరనినాఁ డడరిపోవ	నేరనినాఁడే యడంగ
3-4	చరణాంభోరుహతబము నితం	చరణాంభోరుహచలనమున నితఁ
224 3-4	ద్రుంచె...గోష్ఠమునన్	వ్రచ్చి సర్వంకషతంగ్రీడించె గోపవర్గముగొలువన్
228 7	ఎట్లు గడియుదు కానిక కేమియిత్తు	ఎట్లు గడియగు కానిక యేమి యిత్తు. గడి=మేర.
		గొప్ప కానుక ఆని ల.
230 4	జగదేకధర్మ నన్ను	భవదేకధర్మ నన్ను
249 2	రత్నోజ్జ్వల రెడ్డి మల్లరాజిత	రత్నోజ్జ్వలరాజితాత్మ రంజిత
250 2	*సాధురత్నాత్మప్రాణా	సాధురత్నాత్మప్రాణా (పదప. చూ.)
4	గాఢకల్యాణకల్యా	గాఢదోస్సార కల్యా

౬ ఆ శ్వాసము

1 2	ఆనందస్యందమందిరాంతః	ఆనంద విలాసమందిరాంతః కరణా
	కరణా !	
14 3	ఒకటి కైకల్పి తితో	ఒకటి కైక్కుం శ్రీ తితో
19 3	*వీచ	వించె (పదప. చూ.).
4	*అడగోలుగొన్న (శ. ర.)	అడగోలుగొన్న (సూ. ని).
		అడ+గోలు+గొన్న=సర్వము
		గొల్లగొను అని సూ. ని.
		'వీనిది అడగోలు వ్యాపారము'
		అని వాడుక.
28 9	*మకరంబుమీఁద	మరాళంబుమీఁద (ప్రచేతా హంస మారువ్యా).
13	అశ్వినలు	అశ్వినలు

ప. పాద.

32 7 ఆచ్యతానుగ్రహప్రీతి

33 25 శాస్త్రపారగులు

35 4 మాన వృషభంబు డిగ్గె
తరుణియందానుక

51 4 క్రతు...రుద్రా!

52 23 నీ వితతాకారంబులు

53 2 భూత నిధివి

65 2 లోచనంబగు...స్థానంబున

65 3 మగుడి...లయంబు

70 3 *గున నచ్చముగను

109 3 త్తారదు

116 1 వహ్ని సభక్

120 4 మానము

133 1 నికరాలోకనంబున నవ

136 3 *కిలకిలరథ

150 1, 2 *తను మగిడిపోయి వచ్చినఁ
దన యానయ (ఈ పాతము
మూడు వేర్వేరు అచ్చు
ప్రతులలో సమానము

153 3 *చిక్కుల పారుట

157 3 నీవు నిలువక - చచ్చుటయు

202 4 లీలాలోల

258 2 తన్ను

అచ్యతుం డున్నెడకుఁ ప్రీతి

శాస్త్రవాదులు

మానవృషభము డిగ్గి దయిత నం దిడి యేగఁ

క్రతుఫలదాతవును నీ వొకరుడవె రుద్రా!

నీ,వ తదాకారంబులు

భూతి నిధివి

1 లోచనంబునై వవనస్థానంబున

2...ప్రణవస్థానంబున (=బొమలనడుమ అని
అర్థము).{ అడంగి మడంగి మనంబు
లమంబు నొందెడు పాకంబు

గునన నల మొప్ప

త్తారకు

వాఙ్మ సభక్

మానుము

నికరాలోకనంబువలన

కిలకిలరవ

అన=ప్రమాణము. కృష్ణుడు గాన తాను తిరిగి
పోయి అతడు వచ్చిన పిదప రాదలంచినచో
తన యిష్టము ఇది మేము చెప్పనదికాదు అని
తాత్పర్యము.దీనికి మూలము ఇది:- నైతన్నగరమాయాసీః
సత్యమేతద్ బ్రహ్మహమ్, సర్వథా కృతకృత్యో
ఽస్తి దృష్టాత్వాం వాసుదేవకం, తవాంగం
తలశః కృత్వా శ్వభ్యో దాస్యామి రాజక!
(3-96-10...పూనాప్రతి.)వేణు ప్రతులలో పాత మెటు లున్నదో!
(—నాయాసీ నాగతోఽభూః, తర్హి నైతద్
బ్రహ్మ, యదాయాత ఆగతోఽసి, అతస్సక్యమేవ
మమ వచనమ్) (నీలకంఠవ్యాఖ్యాని).

1 చెల్కలఁబాటుట - చెల్కలు పారుట

2 చిక్కులఁబాటుట - చిక్కులు పారుట

నీవు నిలువక యేలికకఁ బ్రియంబు గావించుటయు

లీలా రోష

తన్నె

ప. పాద.

౭ ఆ శ్వాసము

14	3	గావలయు	గా వెలయు
20	1	నిండించు తూపుల వైరి దేహింబులు	నిగిడించు తూపుల వైరి మర్తంబులు
	8	యివురిపడలమె	యూరింపఁ దలమె
22	4	ఎనవోల్పురాని	ఎనగొల్పురామి
30	3	యెద్ది	యెట్టి
34	4	వఱగిన - నుఱికి	పరఁగినఁ గ్రొవ్వఱి నురిఁగి నురిఁగి
40	2	ఓర్చియుండుము	వార్చియుండుము
54	2	సుధాకర దీధితి సంగమ	సుధాకరదీధితిసంగంధ
60	1	బాలారుణ - ద్రిండుగట్టి	బాలారుణప్రభ పసిమినూనిన భంగి నిండు కంజిగి చేల ద్రిండుగట్టి
76	2	తేలుటల్	తేలుఁగా
84	7	ఏడ్తఱఁగాంతి	నెత్తురు కాంతి
105	2	బెరసె	వెలసె
108	2*	గడువడి నెడ్డం	గడుఁ బిఱికి వెదం
109	1	తెలియంగూడి యొకర్చు కాని పనులన్	తెలియంగూరి యొకర్చు కొన్ని పనులన్
	3	చూపేటికిన్	యా బోటికిన్
113	2	ఏ మని పంచెన్	ఏ మని చెప్పెన్
143	3	నవ్వుడు హరిఁ జూచి	వారిలోఁ లారిఁ బోరిఁ
	5	చూడ్కి	చూడ్కి
	6	విలోక	విలోల
	7	దగిలి	లీల
152	3,4	ఎయ్యది పే రేపగిం	ఎయ్యది వెర వింక, నేపగిది జేరు
157	3	తో రాయిడిగను దా	తో రాయిడించి తాఁ
170	2	కాపవహ్నిచే	చాపవహ్నిచే
178	7	*బొందినట్లు లీతనికి	బొందినట్టుల యితనికి
233	6	యెడనేసి	జడిసి
270	3	జీవనధారిణి	జీవనదాయిని

౮ ఆ శ్వాసము

13	1	తెరువు	తెఱుగు
32	4	మనములు నేడ్పడఁగ	మనముల నొవ్వడర
53	3,4	పనుపడినారము నీకు	పనిపడు పనియాతనిని నీవు
67	1	గెలుపుమ యనహాయుడగుం	గెలుపు మనహాయుడగు నా
94	1	మొత్తములు	మోములుగ

ప. పాద.
244 3,4

ప్రసన్నుడ నయి, యశుపమ

‘ప్రసన్నుడ నగు, డశుపమ’ అని ప్రాచీన పాఠము.
దీనిని క్రీ. మల్లాది సూర్యనారాయణ శాస్త్రిగారు
43 డిసెం. భారతిలో వ్రాసిరి.

౯ ఆ శ్వా స ము

11 1	శ్రవణ	వసిష్ఠీ
45 4	చిత్రపృథి	చిత్రపృష్ఠి
63 4	కాళిక	కాళిక
5	సాగరోపవనంబులు	సాగరానూపవనములు
146 4	పిచ్చులిచ్చ జేటికి నొరులక్	ఇచ్చుగించె జేటికి నొరులక్
151 3	కరికరోపమంబులగు	కరికరోరువులగు
164 6	గరునులు దప్పి వరఁగిన	గరునులు దప్పుఁ బెరిఁగిన
165 2	ఉండు దీవు	ఉండు నీవు
200 4	నిక్కంబు చేసి	నిక్కంబు చేసికొని
212 1	అభియోగించి శక్యంబుగాని.	అభియోగించ శక్యంబుగాని యైశ్వర్యంబు
	యైశ్వర్యంబు	
222 4	లచ్చురుల్ పడులుపన్నగుల్	అచ్చుర లురగులు
230 1	అర్చివృత్తియగు శక్తి	అర్చివృత్తి యను శక్తి
244 7	వైబడి	దిలి పట్టి
258 2	నిసర్గస్వరంబుగా	నిసర్గ సరళంబుగా

౧౦ ఆ శ్వా స ము

7 1	బొదలి	బొదివి చెప్పి
14 4	బవరంబు	బరవనము
15 4	ఎఱుంగ వెట్టు	ఎఱుంగ మెట్టు
33 2	*నవచక్ర చతుష్టయంబుగలిగిన	చక్రంబులు నాలుగు కలిగి
6	వేగవంతుండు	వీర్యవంతుండు
36 2	ఎందఱైన	ఎందఱేని
43 1	హాసవిభ్రమముగా	హాసమిశ్రితముగా
84 14	నెందును నేర్పడి	నా నేడును
181 3,4	తత్సమపూతము	ధృతి (త) సంఘాతము
200 6	కూడి చని	కూడఁబడి
230 7	విశ్వసాధ్యులు	విశ్వసాధ్యులు
266 1	భ్రాంతత్వ	ప్రహ్లాత్వ
268 4	అర్విభుండు	ఉర్విభరుండు
270 4	యమ్ముఁ గైకొలు గొంటి	యమ్ముఁ గొలిచి కైకొంటి
294 2	ప్రాణుక్ శుచిక్	వాగ్నిక్ బుజున్

* ఈ గుర్తుగల పద్యములను విమర్శపూర్వకముగా చూచునది.

చెన్నపురి: ‘వావిళ్ల’ ప్రెస్సున ముద్రితము—1967. కాపీలు—2000.

